

תלמוד בבלי

מסכת ביצה

מנוקד

עם פירוש רש"י ותוספות מנוקדים • וכל המפרשים

מַסְכַּת בִּיצָה

תְּלִמּוּד בְּבִלִי – מְנוּקָד

עִם פִּירוּשׁ רַש"י וְתוֹסְפוֹת מְנוּקָדִים
עֵין מִשְׁפָּט, מְסוֹרֶת הַש"ס
וּמִפְרָשֵׁי הַש"ס

נוסח הגמרא המנוקד: מהדורת William Davidson (ספריא)

רש"י, תוספות: דפוס וילנא (ספריא) • ניקוד הפירושים: ממוחשב (דיקטה)

עין משפט, מסורת הש"ס ותורה אור: לפי קישורי ספריא • מפרשים: ספריא

סודר עבור אברמי • תשפ"ז

תוכן הפרקים

4	דף ב.	פרק ראשון - ביצה
31	דף טו:	פרק שני - יום טוב
47	דף כג:	פרק שלישי - אין צדין
59	דף כט:	פרק רביעי - המביא
71	דף לה:	פרק חמישי - משילין

מפרשים בסוף הספר

82	חדושי הלכות - מהרש"א
90	חדושי אגדות - מהרש"א
92	מהר"ם
100	מהרש"ל - חכמת שלמה
106	מהר"ם שיף
119	פני יהושע
151	רש"ש

מסורת הש"ס
א יומא עט; לקמן ו;; לקמן ז; משנה עדיות
ב לקמן ט; משנה עדיות; דברים רבה
ג תוספתא שבת; משנה שבת; שבת קנז; שבת קמג.
ד חולין יד; לקמן ו;; שבת קנה; לקמן כז:
גליון הש"ס
מתני' ובה"א לא ישחוט. עיין בר"ן פרק י"ט דשבת דף נח:
תורה אור השלם

ולאי־נראה לך שאר בקל־גבדך שבעת ימים ולאי־ליון מוֹר־הפֶּשֶׁר אֲשֶׁר תִּזְבֹּחַ בְּעֶרֶב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לַבֹּקֶר (דברים טו, ד')

ואיש איש מבני ישראל וסוֹר־הגֹּר הֵגֵר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יֵצֵא צִיד חַיָּה אוֹיֵעוּף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשֹׁפֵד אֶת־דָּמּוֹ (כסחו בעפר ויחקרא יו, יג)

בִּיצָה לא תאכל כּוּ בּוּ בּיוֹם בְּגִמְרָא מְפָרֵשׁ טַעְמָא: שְׁאוּר בְּכִזִּית מֵשׁוֹם

דְּהֵנִי תַלְת מְלִי הָווּ מְקַלִּי בֵּית שְׁמַאי וּמַחְמְרֵי בֵּית הֶלֶל גְּבִי יו"ט תֵּנָא לְהוּ גְבִי דְהָדִי

וּבְגִמְרָא מְפָרֵשׁ טַעְמִיהוּ: בְּכֻכּוֹתָבֶת תִּמְרָה:

יַחְפֹּר בְּדָקֶר פִּיל"א בְּלַע"ז: וּמוּזִים שְׁאֵס שְׁחַט כּוּ' בְּדִמְפָּרֵשׁ טַעְמָא בְּגַמ' כְּשֵׁנֵשׁ לֹו

דְּקֶר גֵּעוֹן מִבְּעוּד יוֹס: שְׁאֲפֹר בִּירָה מוֹכֵן הוּא בְּגִמְרָא בְּעִי מֵאִי קָאִמַר: גַּמ' הַעוֹמֶדֶת לֹאכִילָה שְׁאִינֶה מוֹקֶצֶת: אוֹכְלָא דְאִפְרַת אֲכַל

שְׁנִפְרָד וְחִבְרוּ בְּמִנְחוֹת חִבּוּרֵי אֲכָלִין כְּמֵאלן דְּמִפְרַתִּי דְּמוּ וְכֵן בְּשַׁחֲטִית חֲלִין (דף עג.):

לִית לְהוּ מְקַצֶּה דְלָלֵמָא בְּר' שְׁמַעוֹן סְבִירָא לְהוּ דְאִמַר בְּפִרְק [פִּירָה] (שָׁבֶת דף מד.)

מוֹתֵר הֶשֶׁמֶן שֶׁבֶנֶר נִשְׁבַּקַעְקַעַה אֲסוּר (דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹדָה) וּר"ש מַתִּיר: קָא סָלָא דַּעֲתִין

לְהִכִּי פְּרִכִּינן מֵאִי טַעְמִיהוּ דְּבֵית שְׁמַאי דְּקָא סָלָא דַּעֲתִין דְּאִפִּי לְר' שְׁמַעוֹן דְּשָׂרִי

בְּמַקְצֶה בְּנוֹלָד אֲסוּר דְּאֵלּוּ בְּמַקְצֶה סְבִירָא לֵה לֹא מַקְצִי אִינִישׁ מִדַּעֲתָה מַדִּי דַּחּוּזִי לִיה

אֲכַל נוֹלָד לֹא הֵיזָה יָדַע דְּנִהְוִי דַּעֲתָה עֲלוֹנָה:

וּמִי אָמַר רַב נַחֲמָן רַבִּי דְּבֵית הֶלֶל בְּר' יְהוֹדָה: מַגְבִּיהִין בְּשֶׁבֶת מַעַל הַשְּׁלָחן עֲצֻמוֹת

שְׁאִינן רֵאוּן לֹאכִילָה וְקַלְפִּי אֲנָחִים וְלֹא חִישִׁינן לְמַקְצֶה: וּבֵית הֶלֶל אוֹמְרִים חִין

מְטַלְטְלִין אוֹתָן בְּיוֹם שְׁמַקְצֶה הוּ: אֲלֵא מְסַלֵּחַ הַטְּבָלָא שֵׁנֵשׁ תּוֹרַת כְּלִי עֲלִיָּה

וּמַנְעֵרָה: וְאָמַר רַב נַחֲמָן אֲנוּ חִין לָנוּ בְּשִׁיעוּת מַשְׁנֶה זֹו לְפִי שְׁמַחְלָפֶת טַטֵּתָה אֲלֵא

כֶּךָ שְׁמַעְתִּי מִרְבּוּתֵינוּ דְּבֵית שְׁמַאי כְּרַבִּי יְהוֹדָה וּמַחְמְרֵי וּבֵית הֶלֶל כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן:

מַחֲתִכִּין דְּלוּעִין תַּלְמוּדִין לְפָנֵי הַבְּהֵמָה וְלֹא אֲמַרְינן טַרְחָא דְלֹאזֵר צִרְךָ הוּא: וְאֵת הַנִּבְלָה

לְפָנֵי הַכְּלָבִים וְאע"פ שֶׁתִּנְבְּלָה בְּשֶׁבֶת דְּבִין הַשְּׁמֵשׁוֹת לֹא הֵיתָה עוֹמֶדֶת לֹאכִילַת כְּלָבִים

אֲפֵלוּ רַבִּי שְׂרִי דְלִית לָן מַקְצֶה בְּשֶׁבֶת הַלֶּכֶךְ מַגְבִּיהִין מַעַל הַשְּׁלָחן דְּמִירֵי בְּשֶׁבֶת מוֹחַס

לְבֵית הֶלֶל דְּנִמְרּוּ בְּר' שְׁמַעוֹן פִּי הִכִּי דְלֹא תַקְשִׁי הַלְכָתָא אֶהֱלַכְתָּא

דְּקוּמָא לָן הַלְכָה כַּסְתָּם מַשְׁנֶה וְקוּמָא הַלְכָה בְּבֵית הֶלֶל אֲכַל גְּבִי יוֹס

טוֹב דְּאִשְׁכַּחן דְּסַתָּם רַבִּי כְּרַבִּי יְהוֹדָה:

ביצה פרק ראשון ביצה

ביצה שְׁנוּלָדָה בִּי"ט בַּש"א תאכל וּבַה"א לא תאכל

וּמַתִּירִין וְכִי תִימָא אוֹסְרִין מִשְׁמַע שְׁאֲסוּר

לְעוֹלָם זֶה אִינוּ דְאֲמַרְינן לְקַמֵּן (בִּיצָה דף ו.)

אֶפְרוּחַ שְׁנוּלָד בִּי"ט אֲסוּר וְהֵינּוּ בִּימוֹו וְעוּד

דְאֲמַרְינן (לְקַמֵּן בִּיצָה ל:׃) מוֹתֵר שְׁמֵן שֶׁבֶנֶר

רַבִּי יְהוֹדָה אוֹסֵר וְהֵינּוּ דְנוֹקָא בְּאוֹתוֹ יוֹם וְיֵשׁ

לוֹמַר דְאִי הֵיזָה תֵּנִי אוֹסְרִין וּמַתִּירִין הִיִּיתִי

אוֹמַר שְׁמָה שְׁמַתִּירִין הַבִּיצָה הֵינּוּ לְטַלְטַל

אֲכַל בְּאֲכִילָה אֲסוּרָה וְהִכִּי אֲמַרְינן (לְקַמֵּן

בִּיצָה דף כד.) גְּבִי נִכְרִי אֲחַד שֶׁהִבִּיא דְגִים

לְפָנֵי רַבָּן גַּמְלִיאל וְאָמַר מִתְרִים הֵם אֲלֵא

שְׁאִין רְצוּנִי לְקַבֵּל הֵימָנוּ וּמִסִּיק מֵאִי מִתְרִים

לְטַלְטַל אֲכַל בְּאֲכִילָה אֲסוּרִים וְאֵם תֵּאֲמַר

לְבֵית הֶלֶל דְאֲמַרִי לֹא תאכל אֲכַל לְטַלְטַל שְׂרִי

וְהָא קוּי"ל (לְקַמֵּן בִּיצָה ד.) דְאִף לְטַלְטַל

אֲסוּר לְכֵן פִּרֵּשׁ ר"י דְנִקְטַט פִּי הִיא לְשֹׁנָא

דְסַתָּם בִּיצָה לֹאכִילָה קוּמָא עוּד יֵשׁ לוֹמַר

דְנִקְטַט לְבֵית שְׁמַאי תאכל מִשׁוֹם דְּמַשְׁמַע

אֲכִילָה וְטַלְטוּל דְאִין אֲכִילָה בְּלֹא טַלְטוּל

וּבֵית הֶלֶל אֲסַרִי אִף בְּטַלְטוּל אֲלֵא אַבָּב

דְנִקְטִי ב"ש תאכל נִקְטִי אִינֵהוּ לֹא תאכל:

שְׁאוּר בְּכִזִּית לֹא שִׁנְךָ הִבָּא מִיַּדִּי אֲלֵא מִיַּדִּי

כָּאן תַּלְת מְלִי גְבִי יוֹם טוֹב דְּבֵית הֶלֶל

לְחוּמְרָא וּב"ש לְקָלָא: אוֹכְלָא דְאִפְרַת הוּא.

פִּירוּשׁ אֲכַל הַנִּפְרָד מִן הָאֲכַל הוּא דְהַבִּיצָה

שְׁנוּלָדָה נִפְרָדָה הִיא מִן הַתְּרַנְגְּלוּת וְאִי בְּעִי

שְׁחַט לֶהּ וְאֲכִיל כָּל בְּשַׁנְיָנָה: דְלָמָא בֵּית שְׁמַאי

לִית לְהוּ מַקְצֶה. תַּמָּה בְּמַתְנִי' קָאִמַר בְּהָדִיא

דְּבֵית שְׁמַאי אִית לְהוּ מַקְצֶה דְקַמְנִי (לְקַמֵּן

בִּיצָה דף י.) לֹא יִטוּל אֲלֵא אִם כּוּן גֵּעַנַע

מִבְּעוּד יוֹם וְיֵשׁ לוֹמַר דְּמַקְצֶה דְּבַעֲלִי חַיִּים

תְּמִיר טַפִּי וּמַקְצֶה בְּיוֹתֵר וְהֵתָם הוּא דְאִית

לֵה מַקְצֶה בְּדַחּוּזִינָא ר"ש דְאע"ג דְלִית לֵה

מַקְצֶה אִית לֵה (שָׁבֶת דף מה.) גְּבִי גְרוּנְרַת

וְצִמּוּקִים דְאִתְקַצִּיא טַפִּי: קָא סָלָא דַּעֲתִין

דְאִפִּי מֵאלן דְשָׂרִי מַקְצֶה בְּנוֹלָד אֲסוּר. דְלֹא

מַקְצִי אִינִישׁ מֵאִי דַחּוּזִי לִיה אֲכַל בְּנוֹלָד לֹא

הֵיזָה יָדַע מִאֲתָמוּול וְתַמָּה דְהָא רַבִּי שְׁמַעוֹן

דְשָׂרִי בְּמַקְצֶה שְׂרִי בְּנוֹלָד בְּדְאֲמַרְינן בְּשֶׁבֶת (דף כט.)

רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמַר חִין מְסוּקִין בְּשַׁבְּרֵי כָּלִים וּר"ש מַתִּיר אַע"ג דְהֵוִי נוֹלָד וּי"ל דְלֹא דְמִי דְהִיא נוֹלָד דְהִבָּא הֵוִי נוֹלָד

טַפִּי שְׁמַתַּחֲלָה לֹא הִיזָה בְּעוֹלָם אֲכַל הֵתָם הִבִּלי הִיזָה בְּעוֹלָם רַק שְׁנַשְׁבַּר וְכֵן מִשְׁמַע גַּמִּי

גְּבִי

וּבֵית הֶלֶל אוֹמְרִים: שְׁאוּר בְּכִזִּית וְחַמִּיץ בְּכַפּוֹתָבֶת,

וּבֵית הֶלֶל אוֹמְרִים: זֶה וְזֶה בְּכִזִּית.^[a] הַשּׁוֹחֵט חִיָּה

וְעוֹף בְּיוֹם טוֹב, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: יַחְפּוֹר בְּדָקֶר

וַיִּכְסֶּה, וּבֵית הֶלֶל אוֹמְרִים: לֹא יִשְׁחוּט אֶלָּא אִם כּוּן

הָיָה לוֹ עֶפֶר מוֹכֵן מִבְּעוּד יוֹם. וּמוּזִים שְׁאֵם שְׁחַט,

שִׁיחְפּוֹר בְּדָקֶר וַיִּכְסֶּה — שְׁאֲפֹר בִּירָה מוֹכֵן הוּא.

גַּמִּי' בְּמַאי עֲסָקִינוּ? אִילִימָא בְּתַרנְגוּלוּת הַעוֹמֶדֶת

לֹאכִילָה, מֵאִי טַעְמִייהוּ דְּבֵית הֶלֶל? אוֹכְלָא

דְּאִפְרַת הוּא! אֶלָּא, בְּתַרנְגוּלוּת הַעוֹמֶדֶת לְגַדִּל

בִּיצִים. מֵאִי טַעְמִייהוּ דְּבֵית שְׁמַאי? מוֹקֶצֶה הִיא!

וּמֵאִי קוּשִׁיא? דְלָמָא בֵּית שְׁמַאי לִית לָהּ מוֹקֶצֶה!

קָא סָלָא דַּעֲתִין: אֲפֵלוּ מֵאלן דְשָׂרִי בְּמוֹקֶצֶה, בְּנוֹלָד

אָסַר. מֵאִי טַעְמִייהוּ דְּבֵית שְׁמַאי? אָמַר רַב נַחֲמָן:

לְעוֹלָם בְּתַרנְגוּלוּת הַעוֹמֶדֶת לְגַדִּל בִּיצִים, וּדְאִית

לִיה מוֹקֶצֶה — אִית לִיה נוֹלָד, וּדְלִית לִיה מוֹקֶצֶה

— לִית לִיה נוֹלָד. **בֵּית שְׁמַאי כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, וּבֵית**

הֶלֶל כְּרַבִּי יְהוֹדָה.^[b] וּמִי אָמַר רַב נַחֲמָן הִכִּי?

וְהַתֵּנוּ: בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: מַגְבִּיהִין מַעַל הַשְּׁלָחן

עֲצֻמוֹת וּקְלִיפִין, וּבֵית הֶלֶל אוֹמְרִים: מְסַלֵּק אֶת

הַטְּבָלָא כּוּלָּהּ וּמַנְעֵרָה. וְאָמַר רַב נַחֲמָן: אָנוּ אִין

לְבוּ אֶלָּא בֵּית שְׁמַאי כְּרַבִּי יְהוֹדָה, וּבֵית הֶלֶל כְּרַבִּי

שְׁמַעוֹן!^[c] אָמַר לָהּ רַב נַחֲמָן: גְּבִי שְׁבֶת, דְּסַתָּם לֹן

תֵּנָא כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, דַּתֵּנוּ: מַחֲתִכִּין אֶת הַדְּלוּעִין

לְפָנֵי הַבְּהֵמָה, וְאֵת הַנִּבְלָה לְפָנֵי הַכְּלָבִים — מוֹזִיקִים

לָהּ **לְבֵית הֶלֶל כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן**. אֲבָל

גְּבִי

ב.

עִין מִשְׁפָּט נֵר מִצּוּהַ

א מיי' פא' מהל' שביתת יום טוב הל' יט, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקיג סעי' א:

ב מיי' פא' מהל' חמץ ומצה הל' ג מיי' פג' מהל' שביתת יום טוב

ג מיי' פג' מהל' חמץ ומצה הל' א, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תצח סעי' יד:

ד מיי' פכ"ו מהל' שבת הל' טז, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' שח סעי' כז:

ה מיי' פכ"א מהל' שבת הל' יח, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' שכד סעי' ז:

ביצה

	עין משפט
	גזר מצוה

א מו"י פב' מהל' שביתת יום טוב הל' יב, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקא סעי' א:

ב מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב הל' יז, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תצה סעי' ד:

ג מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב הל' יט, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקנז סעי' א:

ד מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב הל' יט, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקנז סעי' א:

ה מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב הל' יט, טוש"ע או"ח סי' שכב סעי' א ב:

ו מו"י פכ"א מהל' שבת הל' ז, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' שכב סעי' ג:

גבי שַׁבַּת דַּסְתָּם לֵן תִּנָּא כַּרְבִּי שְׁמַעוּן. וְתַמָּה וְהָא הֵי סַתָּס וְאִח"כּ מַחְלָקַת דְּתַנּוּ אִין מְבַקְעִין עֲצִים בִּי"ט לֹא מִן הַקּוֹרוֹת הַסְּדוּרוֹת זֶז עַל גַּב זֶז בְּקַרְקַע דְּהָא פְּלִג ר' יְהוֹזֵדָה בְּמַתְנִיתִין וְאִמַּר אִסּוּר וְאִין לֹא נִתְּנָבְלָה בְּעָרְב שַׁבַּת אִסּוּר וְאִין הִלְכָּה בְּסַתָּס דְּכִי הֵאִי גִּוְנָא חָשִׁיב סַתָּס וְאִח"כּ מַחְלָקַת בְּפָרָק יֵשׁ נוֹחֲלִין (כ"ב דף קכב: תַּס) גַּבִּי מַלְתָּה דְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה דְּפָרִיךְ סַתָּס וְאַחַר כֵּךְ מַחְלָקַת הִיא וִי"ל דְּהַתָּס סְמִיךְ אֶנְעוּד מֵאִי אֵלָא דְּפָרִיךְ בְּתַר הַכִּי וְכֹן פִּרְשׁ שֶׁס בְּקוֹנְטֵרַס אֲבָל לְעוֹלָם מְהֵי הַסַּתָּס לְהִיּוֹת רַבִּים וְהֵי רַבִּים רַבִּי שְׁמַעוּן וְהֵי יוֹחִיד רַבִּי יְהוֹזֵדָה וְהִלְכְתָּא כַּרְבִּים כַּת"י דְּהִינוּ רַבִּי שְׁמַעוּן וּא"ת גַּבִּי שַׁבַּת נָמִי סַתָּס לֵן כַּרְבִּי יְהוֹזֵדָה פִּי הֵאִי דְּתַנּוּ (שַׁבַּת דף מז.) מַטְלָטְלִין גַּר חֲדָשׁ אֲבָל לֹא יֵשֵׁן וּר' שְׁמַעוּן מַתִּיר וְהוֹאִיל וְאוֹסֵר מִקְצֵה מַחְמַת מֵאוּס כֹּל כֶּפֶן מַחְמַת אִסּוּר דְּהַכִּי אִמְרִינוּ הַתָּס וִי"ל דְּהֵאִי סַתָּמָא עֲדִיפֹא הוֹאִיל וְנִשְׁתִּית מַשְׁנֶה בְּסַתָּס לְבִסּוּף פָּרָק מִי שֶׁחֲשִׁיךְ (שַׁבַּת דף קנו: תַּס): מוֹקֵס לִב"ה כַּר"ש. וְקֵשֶׁה דְּמֵאִי אֵלְמָה דְּהֵאִי סַתָּמָא מְהֵאִי סַתָּמָא וִי"ל דְּבַעֲדִיּוֹת לֹא תַנִּי לֶּה מַקְלִי כ"ש וְחֲמַרִּי ב"ה: אִין מְבַקְעִין עֲצִים לֹא מִן הַקּוֹרוֹת וְכוּ'. לֹא מִתִּי מַרְשֵׁא דְּאִין מְבַקְעִין קוֹרוֹת דְּהָא מִירֵי בְּסָנְאֵר שֶׁל קוֹרוֹת דְּהֵי מִקְצֵה מַחְמַת חֲסֵרוֹן פִּיס וּבִבָּא כ"ע מוּדוּ אִפִּי' ר' שְׁמַעוּן אֵלָא מִיתִי מַסִּיפֹא דָּלֹא מִן הַקּוֹרֵה שְׁנֵשְׁתַּבְּרָה וּא"ת וְהָא ר' שְׁמַעוּן אִינוּ מַתִּיר אֵלָא בִּיוֹשֵׁב וּמַצֵּפֶה (לְקַמֵּן בִּיצָה ל:)וִי"ל דַּה"נ הוֹאִיל וְנִשְׁתַּבְּרָה בְּשַׁבַּת מַסְתַּמָּא הֵיתֵה רְעוּעָה מֵאֲתָמוּל וְהֵי בִּיוֹשֵׁב וּמַצֵּפֶה מַתִּי תַשְׁבֵּר קוֹרְתּוֹ וְתַהֵא רֵאשִׁיה לְהַסְקָה: וּכ"ת כַּח דְּהַתִּירָא עֲדִיף. פִּי' הַקִּנְנִט' לְכָךְ כַּח דְּהַתִּירָא עֲדִיף בְּשֹׁאֲלֵס מַתִּיר סוּמָךְ עַל שְׁמוּעַתּוֹ נִגְרִיךְ לְהַבִּיא רֵאשִׁיה לְדַבְּרִיו אֲבָל אִסּוּרָא אֵלֶס יְכוּל לְהַחְמִיר עָלָיו בְּלֹא טַעַם: וְנִפְלוג בְּתַרְוֵיהּ. תַּמָּה וּבְכָל מָקוֹס קַהֲלָמַר כַּח דְּהַתִּירָא עֲדִיף לְפָרֵךְ הַכִּי וִי"ל דְּהַכִּי פָּרִיךְ וְנִפְלוג

בְּתַרְוֵיהּ שְׁלֹא יִאֲרִיךְ מִשּׁוּם כֵּךְ וִיאַמַר הִיא וּבִיצָתָה אֲבָל בְּעָלְמָא לֹא שִׁיךְ: וְהֵאִה

בְּיוֹם הַשָּׁשִׁי וְגו'. פִּרְשִׁי"י וַע"כ בָּא לְאַשְׁמוּעִין דְּאִפִּילוּ הַכֵּנָה בִּיזִי שְׁמִיס בִּיצָה אִסּוּרָה דְּאִי מִשּׁוּם הַכֵּנָה בִּיזִי אֵלֶס בְּלוּמַר שְׁיֹאפּוּ וַיִּבְשְׁלוּ מִבְּעוּד יוֹם הָא בְּהֻזָּא בְּתִיב אֵת אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ אֲכֹל הַזֹּמֶנָה בַּפֶּה קֹאמַר וְאִין י"ט מַכִּין לְשַׁבַּת כּו' וְאִין שַׁבַּת מַכִּין לִי"ט מַכ"ש דְּכִינוּ דְּאִין י"ט מַכִּין לְשַׁבַּת כ"ש דְּאִין שַׁבַּת מַכִּין לִי"ט וְהַקְשָׁה רַשִׁי"י אִסּ בֶּן בִּיצָה שְׁנוּלָגָה בְּאֶחָד בְּשַׁבַּת אוּ לְאַחַר י"ט תַּסְסַר מַכ"ש לְשַׁבַּת וִי"ט לֹא מַכִּינוּ אֶהֱדִי כ"ש דָּלֹא מַכִּינוּ אֲחוּל וְתַרְן דְּלִגְבִּי סַעוּזַת חוּל לֹא גָרִיךְ. הַכֵּנָה דְּאִין סַעוּזַת חוּל חֲשׁוּבָה אֲךְ תַּמָּה הוֹאִיל וְהַכֵּנָה דְּאוֹרִיתָא הִיאֲךְ אוּפִין וּמַבְשְׁלִין מִי"ט לְשַׁבַּת וּכ"ת ע"י עֲרוּבִי תַבְשְׁלִין וְכִי אֲתִי תַתְּנָתָא דְּרַבְּנָן וְלַעֲקַר הַכֵּנָה דְּאוֹרִיתָא וְנִקְרָא לְנֵשֵׁב דְּרַבָּה גּוּפֵה אֲוֹל לְטַעֲמָה דְּאִית לִיה הוֹאִיל וְאִי מַקְלַעִי אוֹרְחוּן חֲזִי לֶה הַשְׁתָּא נָמִי חֲזִי לֶה וְאִפִּילוּ לְדִידִן יִטְחֹא דְכָל דְּבַר אִפִּוי וּמַבְשֵׁל לֹא שִׁיךְ בַּה דְּהַכֵּנָה שְׁאִינוּ מַחְסֵר רַק תַּקוּן בְּעָלְמָא דְּמַעֲקָרָא הֵנָּה חֲזִי לִיה רַק גַּבִּי בִיצָה שְׁהוּא דְּבַר חֲדָשׁ שְׁלֹא הֵיתֵה בְּעוֹלָם וְלֹא הֵיתֵה רֵאשִׁיה בְּלָל מַעֲקָרָא (וְלֹאֲכּוֹת וּלְבַשֵׁל תַּקִּינוּ מַלְתָּא בְּעָלְמָא) תַּמָּה דְּכֹאן מַשְׁמַע שְׁהֵן לֹא הִיָּה יוֹרֵד בִּי"ט בְּדַפִּי' רַשִׁי"י הַשָּׁשִׁי הִרְאִי לְהַכֵּנָה וְהֵו בַּחוּל וְהָא אִמַּר וַיִּבְרָךְ וַיַּקְדֵּשׁ בָּרְכוּ בָּמָן וְקִדְּשׁוּ בָּמָן שַׁבְּשַׁבַּת לֹא הִיָּה יוֹרֵד מִן אֲבָל בִּי"ט הִיָּה יוֹרֵד וִי"ל דְּמַדְרָשִׁים חֲלוּקִין בְּדִאֲתֵא בְּמַדְרָשׁ (מְכִילְתָּא ע' בְּשַׁלַּח) שַׁבַּת לֹא יְהִיָּה (שְׁמוֹת ט"ו:כ"ו) לְרַבּוֹת יוֹם הַכַּפּוּרִים לֹא יְהִיָּה בּוּ לְרַבּוֹת י"ט שְׁלֹא הִיָּה יוֹרֵד בָּהֶן מִן וַעֲי"ל דְּאִפִּי' הִיָּה יוֹרֵד בִּי"ט מ"מ בִּי"ט שֶׁחַל לְהִיּוֹת בַּע"ש לֹא הִיָּה יוֹרֵד מִדְּכַתִּיב קָרָא בּוּ בְּיוֹם הַשָּׁשִׁי וְלֹא בְּתִיב שְׁשִׁי מַשְׁמַע הַשָּׁשִׁי הַמִּיחָד שְׁהוּא רֵאשִׁי לְהַכֵּנָה וְלֹא בַּשָּׁשִׁי שְׁהוּא יו"ט: גִּזְרָה מִשּׁוּם הֵנָּךְ דְּמַתְּנִלָן לֹאֲכֹלָן בִּי"ט מַשְׁמַע אֲפֵלוּ בְּיוֹם טוֹב דְּלֹאֲחַר הַשַּׁבַּת: מַלְתָּא דָּלֹא בְּכִיחָא הִיא. וְקֵשֶׁה דְּלֵמָּא אִסּ לֹא שַׁחֲטָה הֵיתֵה נוֹלָגַת הִיּוֹם וְאִסּ כֶּן מֵאֲתָמוּל גְּמָרָה לֶּה וְתַסְסַר בְּלֹא גִזְרָה מַסְפַּךְ וִי"ל דְּמֵאֲחַר דָּלֹא נוֹלָגָה ע"י כֵּךְ לֹא חָשִׁיב גְּמַר וַיִּבְרֹשׁלְמִי פְּלִג בְּהָא:

ביצה פרק ראשון ביצה

דְּתַנּוּ אִין מְבַקְעִין עֲצִים בִּי"ט לֹא מִן הַקּוֹרוֹת הַסְּדוּרוֹת זֶז עַל גַּב זֶז בְּקַרְקַע

וְעוּמָדוֹת לְכַנְּנָן: וְלֹא מִן הַקּוֹרֵה שְׁנֵשְׁבָּרָה בִּי"ט וַאֲע"פ שְׁעוּמָדַת מַעֲכָשׁוּ לְהַסֵּךְ הוֹאִיל וּבִין הַשְּׁמָשׁוֹת לֹאֹו לְהַכִּי קוּמָא פִּינָן דְּאִתְקַצֵּא לְבִין הַשְּׁמָשׁוֹת אִתְקַצֵּא לְכַלי יוּמָא אֲלֵמָא אִית לֵן מִקְצֵה בְּיוֹם טוֹב הִלְכֵךְ מוֹחִי רַב נַחמָן לְמַתְנִי' דְּאִירֵי בְּיוֹם טוֹב וּבֵית הֶלֶל כַּר' יְהוֹזֵדָה וּבַעוּמָדַת לְגַדֵּל בִּיצִים וּמִשּׁוּם אִתְּמַר: ^[כא]אֲמַרִּי: שַׁבַּת דְּחֲמִירָא, וְלֹא אֲתִי לְזַלְזוּלִי בַּה — סַתָּם לֵן כַּרְבִּי שְׁמַעוּן דְּמִיָּקֵל. יוֹם טוֹב דְּקִיל. וְאֲתִי לְזַלְזוּלִי בִּיה — סַתָּם לֵן כַּרְבִּי יְהוֹזֵדָה דְּמַחְמִיר. ^[כב]בְּמֵאִי אוּקְיַמְתָּא — בְּתַרְנַגּוּלַת הַעוּמָדַת לְגַדֵּל בִּיצִים, וּמִשּׁוּם מוּקַצָּה. אִי הַכִּי, אַדְמַפְלָגִי בְּבִיצָה, לְפַלְגּוּ בְּתַרְנַגּוּלַת? לְהוֹדִיעָה כַּחַן דְּבֵית שְׁמֵאִי, דְּבַנּוּלִד שְׁרִי. וְלְפַלּוּגִי בְּתַרְנַגּוּלַת, לְהוֹדִיעָה כַּחַן דְּבֵית הֶלֶל, דְּבַמוּקַצָּה אֲסַרִּי! וְכִי תִיַּמָּא כַּח דְּהַתִּירָא עֲדִיף — וְנִפְלוג בְּתַרְוִיָּהּ: ^[כג]תַּרְנַגּוּלַת הַעוּמָדַת לְגַדֵּל בִּיצִים, הִיא וּבִיצָתָה, בֵּית שְׁמֵאִי אוּמְרִים: תַּאֲכַל, וּבֵית הֶלֶל אוּמְרִים: לֹא תַאֲכַל. אֵאָלָא, אֲמַר רַבָּה: לְעוֹלָם בְּתַרְנַגּוּלַת הַעוּמָדַת לֹאֲכִילָה, וּבְיוֹם טוֹב שֶׁחַל לְהִיּוֹת אַחַר הַשַּׁבַּת עֶסְקִינוּ, וּמִשּׁוּם הַכֵּנָה. וְקַסְבַּר רַבָּה, כֹּל בִּיצָה דְּמַתִּילְדָּא הֵאִידִנָּא — מֵאֲתָמוּל גְּמָרָה לָּהּ. ^[כד]וְרַבָּה לְטַעֲמִיָּה. דְּאֲמַר רַבָּה, מֵאִי דְכַתִּיב: "וְהָיָה בְּיוֹם הַשָּׁשִׁי וְהַכִּינוּ אֵת אֲשֶׁר יִבְיִאוּ" — חוּל מַכִּין לְשַׁבַּת, וְחוּל מַכִּין לְיוֹם טוֹב, וְאִין יוֹם טוֹב מַכִּין לְשַׁבַּת, וְאִין שַׁבַּת מַכִּינָה לְיוֹם טוֹב. "אֲמַר לִיה אֲבִיִּי: אֵלָא מַעֲתָה, יוֹם טוֹב בְּעָלְמָא תַשְׁתַּרִּי! גִּזְרָה מִשּׁוּם יוֹם טוֹב אַחַר הַשַּׁבַּת. שַׁבַּת דְּעָלְמָא תַשְׁתַּרִּי! גִּזְרָה מִשּׁוּם שַׁבַּת אַחַר יוֹם טוֹב. ^[כה]וּמִי גִזְרִינוּ? וְהָא תַנִּינָא: הַשּׁוֹחֲט אֵת הַתַּרְנַגּוּלַת וּמַצָּא בַּה בִּיצִים גְּמוּרוֹת — מוּתָרוֹת לֹאֲכֹלָן בְּיוֹם טוֹב. וְאִם אֵיתָא — לִיגְזַר מִשּׁוּם הֵנָּךְ דְּמַתִּילְדָן בְּיוּמִיָּהּ! ^[כז]אֲמַר לִיה: בִּיצִים גְּמוּרוֹת בְּמַעֲי אֲמָן — מִילְתָּא דְּלֹא שְׂכִיחָא הִיא, וּמִילְתָּא דְּלֹא שְׂכִיחָא לֹא גִזְרוּ בַּה רַבְּנָן. רַב יוֹסֵף אָמַר: גִּזְרָה מִשּׁוּם פְּרוֹת הַנוֹשְׁרִין. 'אֲמַר לִיה אֲבִיִּי: פְּרוֹת הַנוֹשְׁרִין טַעֲמָא מֵאִי —

גִּזְרָה

בִּיזִי שְׁמִיס דְּסַעוּזַת חוּל לֹא אֲרַבְרָה רַחֲמֵנָא זְמוּן מַבְעוּד יוֹם דָּלֹא שִׁיךְ בַּה מִקְצֵה: יוֹם טוֹב בְּעָלְמָא שְׁאִינוּ אַחַר שַׁבַּת: שַׁבַּת דְּעָלְמָא שְׁאִינוּ אַחַר יוֹם טוֹב: תַּשְׁתַּרִּי לְגַמַּע בִּיצָה חֲיָה שְׁנוּלָגָה בּוּ: וּמִי גִזְרִינוּ וּמִי אֲחִמּוּר רַבְּנָן בְּבִיצָה לְמַגְזַר הַתִּירָא מִשּׁוּם אִסּוּרָא: **[וְהַתֵּנִיָּא וְכוּ']** וּא"ת הֵינִיא לֶה גִזְרָה לְגִזְרָה דְּהֵנָּךְ דְּמַתְּנִלִין בִּיּוּמִיָּהֶם נָמִי אִינוּ אִסּוּרוֹת אֵלָא מִשּׁוּם גִּזְרָה דְּיוֹם טוֹב אַחַר הַשַּׁבַּת תַּרְן הָא מַעַי לֹאוּקִימִי בְּיוֹם טוֹב אַחַר הַשַּׁבַּת דְּהַשְׁתָּא אִיבֹא לְמַגְזַר אֲטוּ דְּמַתְּנִלִין בִּיּוּמִיָּהֶם וְאִשְׁמוּעִינוּ הֵךְ מַתְנִי' דְּאִפִּי' בִּי"ט אַחַר הַשַּׁבַּת מַתְרוֹת הוֹאִיל וְאִינֶס נוֹלָדוֹת וּמִשּׁוּם הֵנָּךְ דְּמַתְּנִלָן לִיבֹא לְמַגְזַר דְּמַלְתָּא דְּלֹא בְּכִיחָא הוּא בְּשַׁם רַבִּינוּ וְהָא דְּאִמְרִינוּ בְּכוּלִי הַש"ס שְׁאִין גַּחְרִין גִּזְרָה לְגִזְרָה מֵהֵאִי קָרָא גַּפְקָא וְשַׁמְרָתָם אֵת מַשְׁמַרְתִּי עָשׂוּ מַשְׁמַרַת בְּלוּמַר גִּזְרָה לְמַשְׁמַרְתִּי לְתוֹרַתִּי וְלֹא מַשְׁמַרַת לְמַשְׁמַרַת שְׁלֹא יַעֲשׂוּ גִזְרָה לְגִזְרָה: וְאִין י"ט מַפִּין לְחַבְרוּ לֹא גִרְסִינוּ בְּמַלְתָּה דְּרַבָּה דְּהָא קָרָא קֹא דְרִישׁ וְשֵׁנִי יָמִיס רַעוּפִיס בְּתוֹרָה לֹא אֲשַׁבַּח דְּמַסְפִּיקָא עַבְדִּינוּ לֵהוּ: **רַב יוֹסֵף** אָמַר טַעֲמָא דְּבִיצָה בְּתַרְנַגְלַת הַעוּמָדַת לֹאֲכִילָה וּכְלָאוּקְמָנָא וּבֵית הֶלֶל דְּאֲסַרִּי מִשּׁוּם פְּרוֹת הַנוֹשְׁרִין מִן הֵאִילָן בְּשַׁבַּת וְקֹא סְלָקָא דַּעֲתָךְ. הַשְׁתָּא גִזְרָה הִיא מִשּׁוּם פְּרוֹת הַנוֹשְׁרִין דְּלֹא נַכְלִינְהוּ דְּהָא נָמִי לְפְרוֹת הַנוֹשְׁרִין מִן הֵאִילָן דְּמִיתָא שְׁאֵר זֶז פְּרִי הַנוֹשֵׁר:

מסורת הש"ס

א משנה ביצה; שבת קנז; לקמן לא.

ב לקמן לה:

ג עירובין עב:

ד משנה כתובות

ה מביילא דרבי שמעון בן יוחאי; עירובין לח:

ו לקמן ו:

ז עירובין סג; בכורות ג;

ח קידושין כח; נדה לד; יבמות

טא; גיטין מד; גיטין ה; בבא

קמא פד; לקמן יח; בבא מציעא

מז:

גליון הש"ס

גמ' וב"ט לאחר שבת עסקינן. היינו דמשום גזירה אטו י"ט אחר שבת. רשב"א בשבת דף תוס' ע"א ד"ה הכא במראה של מותכת:

תוס' ד"ה גבי שבת וכו' והלכתא כרביס. עיין יבמות דף מב ע"ב תוס' ד"ה סתם ודף מז ע"א תוס' ד"ה ודלמא:

תורה אור השלם

וקנה ביום הששי והכינו את אֲשֶׁר־יָבִיאוּ וקנה משנה על אֲשֶׁר ילקטו יום יום [שמות טז, ה]

אפו, במקום "אפו" (א' בחסף-פתח)Ewald (1822d). וטענתו של Dillmann ש"הניחו" שבכאן משמעו כזה של "והכינו" שבפסוק ה, פשוט אינה נכונה, שכן "והכינו" שם פירושו להכין בדרכי ההכנה השונות: אפיה, בישול וכיו"ב, ולפי חכמינו ז"ל "הכינו" פירושו - הזמינו (עיין ביצה ב ע"ב ורש"י שם ד"ה והכינו (המ').).. [פירושי רד"צ הופמן על שמות טז:בג, ד]

מסורת הש"ס
א סוכה ו: ב משנה שבת; שבת קמג; חולין יד: ג משנה עירובין; עירובין לט.
גליון הש"ס

גמ' מוחלפת השיטה. לקמן דף ט ע"ב דף י ע"א ברכות דף יז ע"ב פסחים דף מט ע"ב ודף נה ע"א עירובין דף צח ע"א ופרש"י שם:

וַיִּתְּלַשׁ דִּהְיֶה אֶסוּרָא דְאִוְרִיתָא דְהִינּוּ קוּצְרָה הָיָא לֹא שְׁתַּהֲרָא זֶה גִּזְרָה דְלֹא לִיתִי לִיזִי פְרוּת הַנוֹשְׁרִין אֲלֵלָא בְּשִׁנְמִנּוּ וְנִזְרוּ עַל פְּרוּת הַנוֹשְׁרִין אִף בִּיצָה הֵיתָה בְּמִשְׁמַע וְאִע"ג דְּלִית בָּהּ מִשּׁוּם תְּלִישָׁה מִיְהוּ מִכְּלָל גִּזְרַת חֻכְמִים הֵיתָה שְׁאֵף הָיָא פְּרִי הַנוֹשֵׁר: מִשּׁוּם מִשְׁקִין שְׁזָבוּ דק"ל אֶסוּרִין לְכוּ בְיוֹם בְּדַתְנָן וְאִם יֵצְאוּ מִעֲצֻמָּן אֶסוּרִים (שָׁבַת דף קמג): וּבִיצָה נִמְי דְמִיָּא לְהוּ שְׁזָבָה וַיִּצְאָת מִמָּקוֹם שְׁהִיתָה בְּלוּעָה: שְׁמַא יִסְחַט וְסָחִיטַת פְּרוּת תוּלְדָה דְדַשׁ הָיָא שְׁמַפְרָקוּן מִתּוֹךְ זָג שְׁלֶבֶן בְּמַפְרָק תְּבוּיָא מִקֵּשׁ שְׁלֵה: תְּחֵא גִזְרָה הָיָא בְּדַפְרָשִׁית בְּשִׁנּוּרֹו עַל מִשְׁקִין שְׁזָבוּ אִף בִּיצָה הֵיתָה בְּמִשְׁמַע: פּוֹלְהוּ רַבָּה דְאִוְקִי מִתַּנִּי' מִשּׁוּם הֲכֵנָה וְרַב יוֹסֵף וְרַבי יִצְחָק דְאִוְקוּמָהּ מִשּׁוּם גִּזְרָה: פְּרַב נַחְמֵן לֹא אִמְרִי מִשּׁוּם מַקְצָה: פִּי הָשִׁין בְּדַפְרִכֵּינוּ לְעִיל לִפְלַגּוּ בְתַרְוֵיהוּ: וּמִשְׁקִין לֹאוּ אוּכְלָא הִלְכְךָ בְּשִׁנּוּרֹו עַל מִשְׁקִין שְׁזָבוּ לֹא הֵיתָה בִּיצָה בְּמִשְׁמַע שְׁהָרִי חִינָה מִשְׁקָה אֲבָל בְּכֻלָּל פְּרוּת הַנוֹשְׁרִין הֵיתָה: בְּלוּעָה בְּתוֹךְ הַתַּרְנַגְלַת חֻבָּה לַחוּז: וּמִשְׁקִין בְּלוּעִין בְּחֻרְצָן חֻבּוֹן לַחוּז: לְאַפּוּקִי פְרוּת דְמַנְעִלוּ וְקוּיָמוּ הִלְכְךָ נְשִׁירַת הַבִּיצָה לֹאוּ בְכֻלָּל נְשִׁירַת הַפְּרוּת: וְאִם יֵצְאוּ מִעֲצֻמָּן אֶסוּרִין בּוּ בְיוֹם גִּזְרָה שְׁמַא יִסְחַט: אִם לֹאֲכָלִין הֵן מְכַנְסִין הַפְּרוּת הֵלְלוּ הַיּוֹצֵא מִהֵן מִתֵּר בּוּ בְיוֹם דְכִיּוֹן דְלֹא נִיחָא לִיהּ בְּהִנֵּי מִשְׁקִין לִיבֹא לְמַגֵּזֵר שְׁמַא יִסְחַט: אֲלֵמָא מְדַקְאִמַר אִם לֹאֲכָלִין הַיּוֹצֵא מִהֵן מִתֵּר כֹּל לֹאֲכָלִין אִמַר בְּדָבָר הַיּוֹצֵא מִהֵן אוּכְלָא דְאַפְרַת הוּא וְאִינוּ בְּכֻלָּל גִּזְרַת מִשְׁקִין שְׁזָבוּ: וְעוֹד אִמַר ר' יְהוּדָה לְעִיל מִנָּה תֵּנּוּ בְּמַסְכַּת

וַיִּתְּלַשׁ שְׁמַא יַעֲלֶה וַיִּתְּלַשׁ. גִּזְרָה שְׁמַא יַעֲלֶה תְּחֵא גִזְרָה

^(sk) **גִּזְרָה שְׁמַא יַעֲלֶה וַיִּתְּלֹושׁ**. הִיא גּוּפָה גִזְרָה, וְאֵנָּן נִיקוּם וְנִגְזוֹר גִּזְרָה לְגִזְרָה? פּוֹלָה חֲדָא גִזְרָה הִיא. **רַבִּי יִצְחָק אָמַר**: גִּזְרָה מִשּׁוּם מִשְׁקִין שְׁזָבוּ. **אָמַר לִיה אַבְרִי**: מִשְׁקִין שְׁזָבוּ טַעְמָא מֵאִי — גִּזְרָה שְׁמַא יִסְחוּט, הִיא גּוּפָה גִזְרָה, וְאֵנָּן נִיקוּם וְנִגְזוֹר גִּזְרָה לְגִזְרָה? פּוֹלָה חֲדָא גִזְרָה הִיא. פּוֹלְהוּ פְּרַב נַחְמָן לֹא אָמַרִי — פִּי קוּשְׁיִין. פְּרַבָּה נִמְי לֹא אָמַרִי — הֲכֵנָּה לִית לָהּ. אֲלֹא רַב יוֹסֵף מֵאִי טַעְמָא לֹא אָמַר פְּרַבִּי יִצְחָק? אָמַר לָהּ: בִּיצָה אוּכְלָא, וּפִירוּת אוּכְלָא. לְאַפּוּקִי מִשְׁקִין — דְּלֹאוּ אוּכְלָא. וְרַבִּי יִצְחָק מֵאִי טַעְמָא לֹא אָמַר פְּרַב יוֹסֵף? אָמַר לָהּ: בִּיצָה בְּלוּעָה, וּמִשְׁקִין בְּלוּעִין. לְאַפּוּקִי פִירוּת — דִּמְגַלּוּ וְקִיָּמּוּ. וְאַף רַבִּי יוֹחָנָן סָבַר גִּזְרָה מִשּׁוּם מִשְׁקִין שְׁזָבוּ. דְּרַבִּי יוֹחָנָן רַמִּי דְרַבִּי יְהוּדָה אֲדַרְבִּי יְהוּדָה, וּמִשְׁנֵי. ^(m)תַּנּוּ: אִין סוּחֻטִּין אֶת הַפִּירוּת לְהוֹצִיא מִהֵן מִשְׁקִין, וְאִם יֵצְאוּ מִעֲצֻמָּן — אֶסוּרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: אִם לֹאֲכָלִין — הַיּוֹצֵא מִהֵן מוּתַר, וְאִם לְמִשְׁקִין — הַיּוֹצֵא מִהֵן אֶסוּר. אֲלֵמָא כֹּל אוּכְלִין לְרַבִּי יְהוּדָה — אוּכְלָא דְאַפְרַת הוּא. ⁽ⁿ⁾וְרַמִּינָהּ, וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מִתְּנָה אָדָם עַל כְּלָכְלָה שֶׁל פִּירוּת בְּיוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן, "וְאוּכְלָה בַּשָּׁנִי. וְכֵן בִּיצָה שְׁנוּלְדָה בְּרֵאשׁוֹן, תֹּאכֵל בַּשָּׁנִי. בַּשָּׁנִי אִין, בְּרֵאשׁוֹן לֹא! וּמִשְׁנֵי רַבִּי יוֹחָנָן: מוּחֻלְפֶּת הַשִּׁטָּה. וּמְדַקָּא מִרְמִי לָהּ אֶהְדֵּדִי, שְׂמַע מִיבָּה חַד טַעְמָא הוּא.

רַבִּינָא

נִכְרִי שְׁהִבִּיא דוֹרוּן אִם יֵשׁ בְּמִינוּ בְּמַחְבֵּר אֶסוּר פִּי רִש"י דְכִיּוֹן דְאַתְקַצְצִי לְבִין הַשְׁמָשׁוֹת אִתְקַצְצִי לְכָלָא יוֹמָא וְכֵן מִשְׁמַע דְטַעְמָא מִשּׁוּם מַקְצָה מְדַמִּיתִי לֵה גְבִי סָפֵק מוּכָן וְהַשְׁתֵּא תְרִי טַעְמִי לָמָּה לִי וַי"ל דְטַעְמָא דְהִכָּא אִתִּיא אֲלִיבֹא דר' שְׁמַעוֹן דְלִית לֵה מַקְצָה וּלְקַמָּן אִתִּיא אֲלִיבֹא דְרַבִּי יְהוּדָה וְתַמָּה דֵּהֵא פִרְשׁ רִש"י גּוּפָה לְקַמָּן נִכְרִי שְׁהִבִּיא דוֹרוּן כּוֹי אֶסוּר הוּאִיל וְלֹא לְקַטִּינָהּ מֵאִתְמוּל אִתְקַצְנְהוּ וְהוּי בְּמַקְצָה דְנִרְנוּגְרוּת וְנִמְנוּקִים דְאַפִּי ר' שְׁמַעוֹן מוֹדָה א"כ אִתִּיא נִמְי פִּר' שְׁמַעוֹן ע"כ וי"ל דְמִיּוֹרִי הִכָּא בְּגוֹן בְּחֻצֵּר דְהוּ מוּכָן לְעוֹרְכִים וּמוּכָן לְעוֹרְכִים הוּי מוּכָן לֹאֲסֵד לְכָךְ צְרִיךְ הָאִי טַעְמָא ווא"ת הֵא אִמְרִי' (שָׁבַת דף קכב.) מַעֲמִיד אֲדָם בְּשָׁבַת בְּהַמְתּוֹ עַל הַמַּחְבֵּר אֲבָל לֹא עַל הַמַּקְצָה פִּירוּשׁ עֲשָׂדִים שְׁתַּלְשׁוּ הַיּוֹם וְאִמְאִי הֵא הוּי מוּכָן לְבִהְמָה דְאִי בְּעִי אֲכָלָה מִנְפָּשָׁה וַי"ל דְמִיּוֹרִי בְּתַרִּי עֲבָרִי דְנִדְרָא עוֹד יֵשׁ לוֹמַר דְלֹא שִׁיךְ מוּכָן לְעוֹרְכִים רַק בְּפִירוּת הַאִילָן שְׁרַגִּילִין לְהַשִּׁיר מִעֲצֻמָּן וְהוּא מַצְפָּה לְכָךְ אֲבָל תַּמָּה אִם כּוּן בִּיּוֹן דְאִמַר הָאִי טַעְמָא לָמָּה לִי טַעְמָא דְלַקְמָן וַיֵּשׁ לוֹמַר . דְלַקְמָן מִיּוֹרִי בְּדָבָר דְבְּעִי מִרָא וְחֻצֵּינָא בְּגוֹן לִפְת וַעֲנוּן דְלֹא שִׁיךְ שְׁמַא יַעֲלֶה וַיִּתְּלַשׁ דְאַדְכוּרִי מִדְּכַר הוּאִיל וְאִין יָכוֹל בְּקַל לְתַלְשׁוּ ור'אֵיהּ לְדָבָר הֵא דַתֵּנּוּ בְּמַסְכַּת שָׁבַת (דף קכב. וְשֵׁס) נִכְרִי שְׁהִדְלִיק הֵנֵר בְּשָׂבִיל וַיִּשְׂרָאֵל אֶסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרֹו אֲבָל בְּשָׂבִיל הַנִּכְרִי מִתֵּר וְאִמְאִי לֹא חִישִׁינוּ שְׁמַא יְדִלִיקְנוּ וַיִּשְׂרָאֵל עֲצֻמוּ אֲלֵל אֲדְכוּרִי מִדְּכַר וּמִטַּעַם זֶה אֲבָל

רַבִּינוּ אֲלִיעֶזֶר מִמִּי"ן מְלִיחַ שְׁעָלָאוּ נִכְרִי מִעֲצֻמוּ בְּשָׁבַת דְלֵמָּאִי נַחוּשׁ דְּהִי לֹא צָלָאוּ בְּשָׂבִילוּ וְכִי תִימָא שְׁמַא יַעֲלֶה הוּא עֲצֻמוּ הוּאִיל וְאִיבֹא טַרְחָא בְּדָבָר אֲדְכוּרִי מִדְּכַר וְאִי מִשּׁוּם מַקְצָה חַוִּי לְכוּם וְלֹא נִהִירָא דְאַמְרִינוּן בְּמַסְכַּת שָׁבַת (ג"י עֵס) בְּהִדְיָא אִם הִבִּיא נִכְרִי מִיַּם אֶסוּר שְׁמַא יִרְבָּה בְּשָׂבִילוּ וְאִין לְחֵלֶק וְלוֹמַר דְדוֹקָא גְבִי מִיַּם שִׁיךְ שְׁמַא יִרְבָּה בְּשָׂבִילוּ אֲבָל בְּאִין הַנִּכְרִי צָלָאוּ בְּבָר וְלֹא שִׁיךְ הָאִי טַעְמָא דֵּהֵא אִיבֹא בְּתוֹסְפָתָא (דְשָׁבַת סו"ב) בְּהִדְיָא בְּמִפּוּרֹו אֶסוּר מִפְּעִי שְׁמַרְגִּילוּ לְשָׁבַת הַבָּאָה וְעוֹד וי"ל דְדוֹקָא בְּפִירוּת וְעֲגָבִים שִׁיךְ שְׁמַא יַעֲלֶה וַיִּתְּלַשׁ וְשְׁמַא יִסְחַט לְפִי שְׁאֲדָם מִתְאֵוָּה לָהֶם וּבְעוּדֹו בְּכַפּוֹ יַבְלַעְנוּ אִךְ תַּמָּה מֵאִי שְׁמַא יַעֲלֶה וַיִּתְּלַשׁ הֵא אִפִּי לְבַתְחֵלָה מִתֵּר לְתַלְשׁ דֵּהֵא אֲבָל נֶפֶשׁ מִתֵּר וְגַם תְּשֶׁה לְקַמָּן (בִּיצָה דף כג: וְשֵׁס) תֵּנּוּ אִין צְרִין דְגִים מִן הַבִּיבְרִין בִּיו"ט וְאִמְאִי הֵא אֲבָל נֶפֶשׁ הוּא וְאִין לוֹמַר דְכָל דָּבָר שִׁיכוֹל לַעֲשׂוֹתָּ מַעֲרַב יו"ט אֶסוּר לַעֲשׂוֹתָּ בִּיו"ט עֲצֻמוּ פִי לֹא אִתְעָבִיד לִיה מַעֲרַב יו"ט דֵּהֵא אִמְרִי' (לְקַמָּן בִּיצָה כח:) הוּא וְלֹא מְכַשִּׁירִי פִירוּשׁ אֲבָל נֶפֶשׁ וְלֹא מְכַשִּׁירִי בְּגוֹן לְתַקַּן שְׂכוּד רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר לְכִם לְכֹן גְּרַכִּיכִם וְהוּא לְכַדוּ אֲרַטְרִיךְ לְאַסֵּר מְכַשִּׁירִין שְׁאֲפֶשֶׁר לְתַקְנָן מַעֲרַב יוֹם טוֹב אֲלֵמָא דוֹקָא בְּמְכַשִּׁירִין יֵשׁ חֲלוּקָ בִּין אֲפֶשֶׁר לַעֲשׂוֹתָן מַעֲרַב יו"ט בִּין אִי אֲפֶשֶׁר אֲבָל בְּאֲכָל נֶפֶשׁ כ"ע מוֹדוּ דְאַפִּילוּ אֲפֶשֶׁר

לַעֲשׂוֹתָן מַעֲרַב יו"ט מִתֵּר לַעֲשׂוֹתָן בִּיו"ט וי"א דְלִכְךָ אִין צְרִין שְׁמַא יַצוּד דְגִים טַמְאִים שְׁאִינִם צְרִיךְ וְלֹא נִהִירָא דֵאִם כּוּן הוּי מְלֹאכָה שְׁאִינָה צְרִיכָה לְגוּפָה דְמִתְרַת עַל כּוּן פִּרְשׁ רַבִּינוּ נִתְגַּל מְקוּיָו"ן דְבִירְוִשְׁלִמִי יֵשׁ אִךְ אֲשֵׁר יֹאכֵל לְכָל נֶפֶשׁ וְסַמִּיךְ לֵה וְשַׁמְרָתָם אֶת הַמְּצוֹת אוֹתָם מְלֹאכּוֹת שְׁמַשְׁמוּר וְאִילָךְ הֵם מִתְּרוּת דְהִינּוּ מְלִישָׁה וְאִילָךְ אֲבָל שְׂאֵר מְלֹאכּוֹת דְמַקְדָּם לְכוּן אֶסוּרִין וְעוֹד דְבִירְוִשְׁלִמִי יֵשׁ מַעוּט אַחַר אִךְ שְׁלֹא לְצַר [וְעַי' תוֹסַפּוֹת שָׁבַת צה. ד"ה וְהַרְוּהָ]: רַבִּי יוֹחָנָן אִמַר מַחֲלַפֶּת הַשִּׁטָּה. פִּרְשׁ רִש"י מַחֲלַפֶּת הִיא דְאִין סוּחֻטִּין וַיִּפֶּה פִּרְשׁ דַּעַל בְּרַחֲמֶךָ צְרִיךְ לְפִרְשׁ דְּכִי דְאִין לְפִרְשׁ אִפּוּךְ הִיאִל דְכְּלַכְלָה דֵאִם כּוּן כ"ש דְקַשָּׁה מְדַרְבִּי יְהוּדָה לדר"י שְׁאִאסֵּר בִּיו"ט שְׁנִי דֵּהֵא רַבְּנָן דְפִלְגִי עֲלֵיהּ אִמְרִי קַזְשָׁה אַחַת הִיא ווא"כ אִי אִמְרִינוּן אִפּוּךְ אֶסוּר אֲפִילוּ בִּיו"ט שְׁנִי וְתַמָּה דֵּהֵא ר' יוֹחָנָן גּוּפָה בְּסִיק בְּפִרָק חֻבִּית (שָׁבַת דף קמג: וְשֵׁס) דְהִלְכָּה פְּרַבִּי יְהוּדָה (דְקֵאִמַר רַבִּי יוֹחָנָן הִלְכָּה פְּרַבִּי יְהוּדָה) בְּשְׂאֵר פִּירוּת אֲבָל יִתִּים וְעֲגָבִים לֹא אֲלֵמָא דְלֹא סְבִירָא לֵה דְמַחֲלַפֶּת הַשִּׁטָּה וַי"ל דְרַבִּי יוֹחָנָן קֵאִמַר לְפִי דְבָרִי אוֹתָם הָאִמוּרָאִים דְלֹא סְבָרִי מַחֲלַפֶּת הַשִּׁטָּה לְדַבְרִיכִם דְּכִי הוּא וְהָכִי נִרְאָה לִי בְּמַדְמָה וּבְשִׁטַּת מֵאִיבֵר"א פִּתְרָן דְמַחֲלַפֶּת הַשִּׁטָּה הִיא אוֹתָהּ דְכְּלַכְלָה וְרַבִּי יְהוּדָה לְדַבְרִיהֶם דְרַבְּנָן קֵאִמַר לְהוּ לְיַדִּי אֲפִלּוּ בְיוֹם דִּרְאֲשׁוֹן מִתְרִין דְאוּכְלָא דְאַפְרַת הוּא וְלִידִּיכּוּ דְאֶסְרִיתּוּ נוֹלַד בְּהִיא דְאִין סוּחֻטִּין אֲפִילוּ בְיוֹם טוֹב הַשְּׁנִי אֶסוּר וְאִם תֵּאמַר אִם כּוּן דְלַדְבְּרִיָּהּ קֵאִמַר לְהוּ אִמְאִי קֹא מַחֲלוּף הַשִּׁטָּה לִימָא לְדַבְרִיָּהּ קֵאִמַר לְהוּ וְלֹא מַחֲלַפֶּת הַשִּׁטָּה בְּרַבִּינָא וַיֵּשׁ לוֹמַר דְזֶה נִרְאָה לוֹ דַּחַק לוֹמַר לְדַבְרִיָּהּ קֵאִמַר לְהוּ כְּדָלָא מוֹקְמִינוּ מַחֲלַפֶּת כּוֹי דְהוּאִיל וַעֲדִין לֹא דְבָרוּ חֻכְמִים כְּלָל מִתְחֵלָה קֵדָם רַבִּי יְהוּדָה לֹא שִׁיךְ לְמִימַר לְדַבְרִיָּהּם וְרַבִּינָא חִינוּ חוּשֵׁשׁ לָזֶה:

ביצה פרק ראשון ביצה

ג.

 עין משפט נר מצוה
--

א מו"י פכ"א מהל' שבת הל' יב:
 ב מו"י פכ"א מהל' שבת הל' טו,
 טוש"ע או"ח סי' שב סעי' א:
 ג מו"י פכ"א מהל' שבת הל' יב:
 ד מו"י פכ"א מהל' שבת הל' טו,
 טוש"ע או"ח סי' שב סעי' א:
 ה מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב הל' בד,
 סמג לאוין סה,
 טוש"ע או"ח סי' תקיג סעי' ה:

	עין משפט גזר מצוה
---------------------------------------	--

א מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב הל' ב, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקיג סעי' א:

ב מו"י פכ"ה מהל' שבת הל' בב, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקיג סעי' ד:

ג מו"י פב' מהל' שביתת יום טוב הל' ו, טוש"ע יו"ד סי' קב סעי' א:

ד מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב הל' ב:

ה מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב הל' ב:

ו מו"י פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' ט:

ז מו"י פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' י, סמג לאוין עה, סמג לאוין קמה, טוש"ע יו"ד סי' קב סעי' א:

ח מו"י פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ח:

ט מו"י פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ג, טוש"ע יו"ד סי' קי סעי' א:

לדידי אפי' בראשון נמי טָרִיף ותמה ר' ב"ה וַעבִיד כב"ש וי"ל דר' יהודה הוה אומר לא נחלקו ב"ש וב"ה בְּדָבָר זֶה מֵעוֹלָם: אָבֵל כּוֹפֵה עָלֶיהָ כְּלִי. פֶּרֶשׁ רִש"י דְּמַהֲךָ בְּרִיתָא פִּרְיָה דְּתָם לר' יצחק דְּאָמַר דְּאִין כְּלִי נָטַל אֱלָא לְדָבָר הַנֵּטֵל וְהוּא תֵּרַן בְּגִרְיָה לְמִקּוּמוֹ וּמִכָּאן פּוֹסְקִין דְּהָא דקו"ל דְּדָבָר שְׁמַלְכֻתוֹ לְאִסּוּר אִסּוּר אִינוּ אֱלָא דּוֹקָא שְׁאִינוּ לְצַרְךָ גּוֹפּוּ אוֹ לְצַרְךָ מִקּוּמוֹ אָבֵל לְצַרְךָ גּוֹפּוּ אוֹ לְצַרְךָ מִקּוּמוֹ שְׂרִי וְאִם הִתְחִיל לְטַלְטְלוּ בְּשִׁבְלִי שְׁגָרִיךְ לְגוֹפּוּ אוֹ לְמִקּוּמוֹ מִתֵּר הֵנּוּלִיכוּ אֶפְלוּ בְּחִדְרוֹ אִם יִרְצֵה דְּהָא חֲזִינָא דְּכָא דְּהוֹאִיל נִצְרִיךְ לְמִקּוּמוֹ אוֹ לְגוֹף הַכְּלִי כּוֹפֵהוּ עַל הַבִּיצָה: וְאַחֲרוֹת בְּאַחֲרוֹת וְכוּ'. תַּמָּה דָּאִם כֵּן אוֹסֵר סָפֵק סְפִיקָא וּבִהַשְׁעָרֻבוֹת (וְכֹחִים דָּף עז. נָשָׁם) דְּקֹאֲמַר מִי אִיבָא דָּאִסּוּר סָפֵק סְפִיקָא בְּאִסּוּרֵי הַנָּהָה אֲמַאי לֹא פָּשִׁט לִיה מִהֲכָא דְּאִסְרִינן אַע"ג דְּאִיבָא סָפֵק סְפִיקָא בְּשִׁלְמָא הֵיאֵל דְּלַעִיל דְּאִמַּר וּסְפִיקָא אִסּוּרָה נִתְעַרְבָה בְּאֱלָף בִּלָּן אִסּוּרִית נִיכָל לְפָרֵשׁ בְּדַפְרֵשׁ ר"ת נִתְעַרְב' בְּאֱלָף אֲלִאסּוּר עֲצֻמוֹ קָאִי א"נ הָא דְּלַעִיל בְּרִיתָא הֵיא וּמַאי אֲלַמָּא דְּהָךְ בְּרִיתָא דְּהִכָּא מִהָךְ בְּרִיתָא דְּהִתָּם אָבֵל (מִבְּרִיתָא קָאִיר לְמַשְׁנֶה) ע"כ לֹא גָרִים ר"ת וְאַחֲרוֹת בְּאַחֲרוֹת וְרַבִּינוּ יִצְחָק ב"ר בְּרִיךְ אוֹמַר דְּגָרַם לִיה שְׁפִיר וְה"פ שְׁנִתְעַרְב גַּם הָאִסּוּר דַּסְד"א שְׁמֵתָּה הוֹאִיל וְאִיבָא כַּעִין תִּרִי רַבִּי קָא מַשְׁמַע לָן וְעוֹד תֵּרַן דַּר"ר יִצְחָק דְּגָרַם לִיה שְׁפִיר וְאַעפ"כ לֹא מַנֵּ' לְמַפְשָׁט מִהֲכָא דְּקִים לָן כָּל דָּבָר שָׂיֵשׁ לוֹ חֲשִׁיבוֹת אִינוּ בְּטַל אֱלָא בְּתִירִי רַבִּי לָכֵךְ אִינוּ בְּטַל הֲכָא אָבֵל דְּהִתָּם מוֹכִיחַ לִיה מִתִּירִי רַבִּי דְּקֹאֲמַר אִם נִתְעַרְב רַבָּא בְּתוֹךְ רַבָּא וְהִתְעִיר וְכוּ' אָבֵל הֲכָא אִין כָּאן תִּרִי רַבִּי שְׁהִתְעַרְבַּת בְּרָאשׁוֹן הֵיא שְׁוֹה וּבְפִרְקָה הָעֵרַל (יְבָמוֹת דָּף פֹּא. נָשָׁם בַּד"ה נִתְעַרְבוּ) פִּרְשֵׁתִי:

ביצה פרק ראשון ביצה

וְהוּדָה דְּאָמַר כְּבִית שְׂמַאי וְכִי טָבַךְ

^(**א**)רַבִּינָא אָמַר: לְעוֹלָם לֹא תִיפּוּה, וְרַבִּי יְהוּדָה לְדַבְּרִיהֶם דְּרַבְּנָן קֹאֲמַר לַחוּ: לְדִידִי אֲפִילוּ בְּרָאשׁוֹן נָמִי שָׂרִיא, דְּאוּכְלָא דְּאַפֵּרַת הוּא. אֱלָא לְדִידְכּוּ — אוֹדוּ לִי מִיַּהֲת דְּבִשְׁנֵי שָׂרִיא, דְּשִׁתִּי קְדוּשׁוֹת הֵן. וְאֲמַרִי לִיה רַבְּנָן: לֹא, קְדוּשָׁה אַחַת הִיא. רַבִּינָא בְּרִיה דְּרַב עוֹלָא אָמַר: הֲכָא בְּתֵרִנְגוּלַת הָעוֹמְדַת לְגִדְלִי בִּיצִים, וְרַבִּי יְהוּדָה לְטַעֲמִיּה, דְּאִית לִיה מוֹקָצָה. ^(**ב**)מִיתִיבִי: אָחַד בִּיצָה שְׁנוּלָדָה בְּשִׁבַּת וְאָחַד בִּיצָה שְׁנוּלָדָה בְּיוֹם טוֹב — אִין מְטַלְטְלִין אוֹתָהּ, לֹא לְכַסּוֹת בָּה אֶת הַכְּלִי, וְלֹא לְסִמּוּךְ בָּה פְּרָעֵי הַמַּטָּה. ^(**ג**)אָבֵל כּוֹפֵה עָלֶיהָ אֶת הַכְּלִי בְּשִׁבְלִי שְׁלֹא תִשָּׁבֵר. וּסְפִיקָא אֲסוּרָה, וְאִם נִתְעַרְבָה בְּאֱלָף — כּוּלָן אֲסוּרוֹת. בְּשִׁלְמָא לְרַבָּה, דְּאָמַר מִשּׁוּם הַכְּנָה, הוּי סְפִיקָא דְּאוּרִייתָא — וְכָל סְפִיקָא דְּאוּרִייתָא לְחוּמָרָא. אֱלָא לְרַב יוֹסֵף וּלְרַבִּי יִצְחָק, דְּאֲמַרִי מִשּׁוּם גְּזָרָה, סְפִיקָא דְּרַבְּנָן הִיא — וְכָל סְפִיקָא דְּרַבְּנָן לְקוּלָא! (אָמַר לִיה): סִיפָא אֲתָאן לְסַפֵּק טְרַפָּה. ^(**ד**)אִי הֲכִי, אִימָא סִיפָא: נִתְעַרְבָה בְּאֱלָף — כּוּלָן אֲסוּרוֹת. אִי אֲמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא סָפֵק יוֹם טוֹב סָפֵק חוּל, הוּי דָּבָר שְׂיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין, וְכָל דָּבָר שְׂיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין — אֲפִילוּ בְּאֱלָף לֹא בְּטִיל. ^(**ה**)אֱלָא אִי אֲמַרְתָּ סָפֵק טְרַפָּה, דָּבָר שְׂאִין לוֹ מִתִּירִין הִיא, וְתַבְטַל בְּרוּפָא! ^(**ו**)וְכִי תִימָא בִּיצָה חֲשׂוּכָה וְלֹא בְּטָלָה, הִנִּיחָא לְמֵאן דְּאָמַר: כָּל שְׂדֵרְכוֹ לִימְנוֹת שְׁנִינוּ. אֱלָא לְמֵאן דְּאָמַר: אֶת שְׂדֵרְכוֹ לִימְנוֹת שְׁנִינוּ, מַאי אִיבָא לְמִימַר! ^(**ז**)דִּתְנָן: מִי שֶׁהָיוּ לוֹ חֲבִילֵי תֵלְתָן שֶׁל פְּלִאי הַפָּרֶם — יִדְלְקוּ. נִתְעַרְבוּ בְּאַחֲרוֹת, וְאַחֲרוֹת בְּאַחֲרוֹת — כּוּלָן יִדְלְקוּ, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: יַעֲלוּ בְּאַחַת וּמֵאֲתִים. ^(**ח**)שְׁהִיָּה רַבִּי מֵאִיר אוֹמַר: אֶת שְׂדֵרְכוֹ לְמְנוֹת — מְקַדֵּשׁ; וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אִינוּ מְקַדֵּשׁ אֱלָא שֹׁשָׁה דְּבָרִים בַּלְבָּד; רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: שִׁבְעָה. וְאֵלּוּ הֵן: אֶגְזוּזֵי פָּרָה, וְרִמּוּזֵי בָאדָן, וְחֻכְיּוֹת סְתוּמוֹת, וְחֻלְפֵי תִרְדִּין, וְקֻלְחֵי כְּרוֹב, וְדִלְעַת יוֹנִית. רַבִּי עֲקִיבָא מוֹסִיף אֶף כְּפָרוֹת שֶׁל פַּעַל הַבֵּית. הָרִאיוֹ לְעֶרְלָה — עֶרְלָה. הָרִאיוֹ לְכֻלְאֵי הַפָּרֶם — פְּלִאי הַפָּרֶם. וְאֵתְמַר עֲלָה, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֶת שְׂדֵרְכוֹ לְמְנוֹת שְׁנִינוּ. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן כֵּן לְקִישׁ אָמַר: כָּל שְׂדֵרְכוֹ לְמְנוֹת שְׁנִינוּ. הִנִּיחָא לְרַבִּי שְׁמַעוֹן כֵּן לְקִישׁ, אֱלָא לְרַבִּי יוֹחָנָן — מַאי אִיבָא לְמִימַר? אָמַר רַב פִּפְא: הָאִי תִנָּא — תִּנָּא דְּלִיטְרָא קִצְיַעוֹת הוּא, דְּאָמַר: כָּל דָּבָר שֶׁבְּמִנְיָן, אֲפִילוּ בְּדִרְבָּנָן לֹא בְּטִיל, וְכָל שֶׁכֵּן בְּדִאוּרִייתָא. ^(**ט**)דִּתְנָן: לִיטְרָא קִצְיַעוֹת שְׂדֵרְסָה עַל פִּי עֵגוּל, וְאִינוּ יוֹדַע בְּאִיזָה עֵגוּל דְּרִסָּה, עַל פִּי חֲבִית, וְאִינוּ יוֹדַע בְּאִיזוֹ חֲבִית דְּרִסָּה, עַל פִּי כּוּרְתָּ, וְאִינוּ יוֹדַע בְּאִיזוֹ כּוּרְתָּ דְּרִסָּה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמַר, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר:

הוּא וְכִינוּן דְּמִשּׁוּם סְחִיטָה לִיכָא מִשּׁוּם מַשְׁקִין שְׂזָבוּ נָמִי לִיכָא בְּעוֹמְדַת לֹאֲכִילָה: לְדִידְכוּ דְּאִסְרִיתוּ לָה אֶף בְּשֵׁנִי נְהִי נָמִי דְּאִית לְכוּ בְּבִיצָה גְּזָרַת מַשְׁקִין שְׂזָבוּ וְאֲפִילוּ בְּתֵרִנְגוּלַת הָעוֹמְדַת לֹאֲכִילָה: אוֹדוּ לִי מִיַּהֲת דְּבִשְׁנֵי שָׂרִיא דְּחַד מִנֵּיהּ חוּל הוּא: קְדֵשָׁה אַחַת הִיא וְלֹא דְּמֹו לְשֹׁאֵר יָמִים טוֹבִים דְּהֵנָּךְ לֹאֹ מִשּׁוּם סְפִיקָא אֲתִקּוּן דְּאֶף בְּזֵמַן ב"ד הָיוּ עוֹשִׂין אוֹתָם שְׁנִי יָמִים אִם בָּאוּ עָדִים מִן הַמַּנְחָה וְלִמְעַלָּה בְּדִאֲמִרִין בַּר"ה (דָּף ל:): רַבִּינָא בְּרִי' דְּרַב עֲלָא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָדָר' יְהוּדָה מַעֲקָרָא לֹא תִקְשִׁי דְּהָא דְּקֹאֲמַר בְּשֵׁנִי אִין בְּרָאשׁוֹן לֹא בְּעוֹמְדַת לְבִיצִים קֹאֲמַר וּמִשּׁוּם מְקַצָּה וְלֹא מִשּׁוּם מַשְׁקִין שְׂזָבוּ: מִיתִיבִי אֲהֵנָךְ אֲמוּרָאִי קָמְאִי דְּאֶפְלוּג בְּטַעֲמָא דְּבִית הֵלֵל דְּמִתְנִי: לְכַסּוֹת בָּה אֶת הַכְּלִי פִי צְלוּחִית: לְסַמֵּךְ בָּה זוֹקֶפֶה כְּנֶגֶד חֻדָּה וְסוּמָךְ בָּה: אָבֵל כּוֹפֵה עָלֶיהָ כּוֹי וְאַע"ג דְּהִיא אִינֵה נִטְלַת מְטַלְטְלִין אֶת הַכְּלִי לְצַרְכָּה וְלֹאִפּוּקִי מַדַּר' יִצְחָק דְּאָמַר (שְׁבַת דָּף מנ). אִין כְּלִי נָטַל אֱלָא לְדָבָר הַנֵּטֵל בְּשִׁבַּת וְאִיהּ מוֹנִיק לָה בְּגִרְיָה לְמִקּוּמוֹ שֶׁל כְּלִי: וּסְפִיקָא שֶׁל זוֹ אִסּוּרָה קָא סְלֵקָא דַּעֲתָךְ סָפֵק נוֹלָדָה בְּיו"ט סָפֵק בְּחוּל אִסּוּרָה בְּיו"ט: סָפֵק דְּרַבְּנָן הִיא דְּאִפִּי' וְזֹא מִשּׁוּם גְּזָרָה הוּא דְּאִתְסַר וְכִי הָיִא לָה סְפִיקָא הָיוּ סָפֵק בְּמִידִי דְּאִסּוּר מִדְּרַבְּנָן: לְסַפֵּק טְרַפָּה סָפֵק נוֹלָדָה מִתְרַנְּגַלַת טְרַפָּה וְלֹא בְּיו"ט קָאִי וְאִיזִי דְּאִירִי בְּאִסּוּר בִּיצָה אִירִי נָמִי דְּהָא: שְׂיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין שְׁיִכּוּל לֹאֲכֵלוּ אַחַר יו"ט בְּהִתֵּר גְּמוּר: אֲפִילוּ בְּאֱלָף לֹא בְּטַל וְאַע"ג דְּמַדְאֹרְקוּתָא חַד בְּתִירִי בְּטַל דְּכֻתִּיב (שְׁמוֹת כ"ג:ב') אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת אֲחִמּוּר רַבְּנָן הוֹאִיל וְנָשׁ לוֹ מִתִּירִין לֹאֲחַר זְמַן לֹא יֵאכְלֵנוּ בְּאִסּוּר עַל יְדֵי בְּטוּל: הֵיחָא לְמִ"ד לְקַמּוֹ: כָּל שְׂדֵרְכוֹ לְמְנוֹת שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנַת עֶרְלָה בְּדִלְקַמֵּן דְּלֹא בְּטִיל מִשְׁמַע כָּל דָּבָר שֶׁשׁ בָּנִי אֲדָם הִמְקַפִּידִין עָלָיו מִפְּנֵי חֲשִׁיבוֹת לְמַכְרוֹ בְּמִנְיָן בִּיצָה נָמִי הִרְבָּה מוֹכְרִין אוֹתָהּ בְּמִנְיָן: אֱלָא

לְמֵאן דְּאִמַּר אֶת שְׂדֵרְכוֹ דְּמַשְׁמַע אֶת הַמִּיחָד לָכֵךְ שְׂאִין אֲדָם מוֹכְרוֹ בְּאִמַּר: מַאי אֲפָא לְמִימַר הָרִי בִּיצָה הִרְבָּה וּמִפְּרַת בְּאִמַּד בְּלֹא מִנְיָן: תֵּלְתָן מִין קְטִיטָּה לְמַתַּךְ קִדְרָה פִּילוג"ר בְּלַע"ז: יְדֻלְקוּ בְּדִין פְּלִאי הַפָּרֶם שְׁנֵאֲמַר (דְּבָרִים כ"ב:ט') כֵּן תִּקְדָּשׁ תוֹקֵד אִשׁ דְּאִסְרִי בַּהֲנָאָה: יַעֲלוּ בְּאַחַת וּמֵאֲתִים אִם נִתְעַרְב אַחַד מֵהֶן בְּמֵאֲתִים שֶׁל הֶסֶר יַעֲלֶה אַחַד מֵהֶן וְיִדְלַק וְהִשָּׂאֵר מִתִּירִין תָּה שְׁעוֹר בְּטוּל כְּלָאִים וְעֶרְלָה בְּאִחַד וּמֵאֲתִים: שְׁהִיָּה ר' מֵאִיר אוֹמַר כְּלוּמַר לְהִכִּי אָמַר ר' מֵאִיר כֵּלָן וְיִדְלְקוּ וְלִית לְהוּ בְּטוּל שְׁהִיָּה ר' מֵאִיר אוֹמַר הוֹאִיל וְדִרְבָּן לְמְנוֹת אִין בְּטַלִּין וּמִקְדָּשִׁין לְאִסַּר כָּל הַמִּתְעַרְבִין בָּהֶן: וְחֻכְמִים אוֹמְרִים כָּל פְּרוֹת שֶׁבְּעוֹלָם בְּטֹלִים חוּץ מִשֶּׁשֶּׁה דְּבָרִים הֵלְלוּ הִמְנִינוּ כֹּאן בָּהֶן חֲשׂוּבִין מֵאֵל: בְּכֵךְ וּבְאֲדָן מִקּוּמוֹת הֵן: קוּלְחֵי קִלְחֵי בְּרוּבִין גְּדוּלִים עִם עָלִין שְׁלֶקֶן וּכְרוּב שֶׁל א"י הִיָּה גְדוֹל כְּאִילָן בְּדִאֲמִרִין בְּבִתְבוּת (דָּף קיא:): הָרִאיוֹ לְעֶרְלָה עֶרְלָה אוֹתוֹ בָּהֶן מִין אִילָן וְעֶרְלָה נִירְהַת בָּהֶן מִקְדָּשִׁין אֶת עַרְוִבִיהֶן מִשּׁוּם עֶרְלָה: וְהָרִאיוֹ לְכֻלְאֵי הַפָּרֶם כְּגוֹן חֲלָפִי תִרְדִּין וְקוּלְחֵי כְּרוּב וּכְפָרוֹת שְׂאִינן מִין אִילָן מִקְדָּשִׁין עַרְוִבִיהֶן בְּאִסּוּר פְּלִאי הַפָּרֶם: אֶת שְׂדֵרְכוֹ לְמְנוֹת שְׁנִינוּ בְּמִלְתָּה דר' מֵאִיר: הֵיחָא לְר' שְׁמַעוֹן כֵּן לְקִישׁ אִיבָא לֹאֲוִקְמָא לְבְּרִיתָא דְּלַעִיל דְּקַתְנֵי בִּיצָה לֹא בְּטָלָה בְּר' מֵאִיר: הֵאִי תִנָּא דְּלַעִיל: תִּנָּא דְּאִירִי גַבִּי לְטַרְחַ קִצְיַעוֹת הוּא דְּאָמַר כָּל דָּבָר שֶׁשֶׁשׁ בּוֹ מִנְיָן אֲפִילוּ בְּמִידִי דְּרַבְּנָן כְּגוֹן לִיטְרָא קִצְיַעוֹת דְּאִירִי בְּתֵרומַת פְּרוֹת דְּרַבְּנָן לֹא בְּטִיל בְּדַמְפְּרָשׁ לְקַמָּה: וּכ"ש בִּיצָה טְרַפָּה: לִיטְרָא קִצְיַעוֹת תֵּאֲנִים שְׁנִתְבְּשׁוּ בְּשָׂדֶה וְקִצְעוּן בְּמַקְצֵעַ וְהוּא שֶׁס כְּלִי הַשְּׁעוּי לָכֵךְ וְחוּתְכִין בּוֹ שְׁקֵץ הִתְאֲנִים וְאַחַר כֵּךְ דוֹרְסִים אוֹתָם בְּכִלֵי עֲגוּל וְהֵן גְּדָקִין יַחַד וְנַעֲשִׂין כְּבִבְיָהּ וְהוּא נִקְרָא עֲגוּלִי דְּבִלָּה וּבִשְׂבָאִין לְמַכְרוֹ מִפְּרִידָן בְּמַגְרָפָה וּמוֹכְרָן בְּמַשְׁקַל לְטַרְחַ: שְׂדֵרְסָה ע"פ כְּלִי שֶׁשְׁמוֹ עֲגוּל שְׂבו עוֹשִׂין הַעֲגִלִין: וְאִינוּ יוֹדַע בְּאִיזָה עֲגוּל אָבֵל יוֹדַע שְׁעַל פּוּי הוּא וְלֹא בְּתוֹכוֹ: רַבִּי מֵאִיר אוֹמַר כֵּן נִחְלְקוּ ר' אֱלִיעֶזֶר ור' יְהוֹשֻׁעַ בְּדָבָר זֶה ר' אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר אֶף עַל פִּי שְׂאִין לְטָרוֹת תַּחֲתוֹנוֹת בְּסָפֵק דְּמוּעַ מַצְטַרְפוֹת הַתַּחֲתוֹנוֹת אֵל הַפְּמִין שֶׁל כָּל הָעֲגוּלִין הֵלְלוּ:

	מסורת הש"ס
---------------------------------------	------------------------------

א מכות יז.

ב שבת מג.

ג יבמות פב; מעילה יז; תוספתא תרומות; בבא מציעא נג; לקמן לט.

ד זבחים עב.

ה יבמות פא; חולין ק.

ו משנה תרומות; משנה ערלה ז תוספתא תרומות

	גליון הש"ס
---------------------------------------	------------------------------

גמ' סיפא אתאן לספק טרפה. עי' חולין דף סד ע"א תוד"ה שאם ריקמה ובשיטה מקובצת בב"ק דף מז ע"א ד"ה מאי טעמא:

מסורת הש"ס
א תוספתא אהלות
ב זבחים עב.
ג עירובין לח:
ד שבת מג.
ה כריתות יג:

גליון הש"ס

גמ' אמר אבוי כגון שלקחה סתם. עי' חולין דף יד ע"א תוס' ד"ה בהמה לר"י:

רואִין אותן כּאלוּ הֵן פְּרוּדוֹת אִם אִין לְהַעֲלוֹת פִּי הָאִסוּר בְּאֶחָד וּמֵאֵה רּוֹאִין כּאלוּ לְטְרוֹת שֶׁל כָּל הַפֶּמִין פְּרוּדוֹת מַעַל הַפֶּמִין וּמַעֲרֻבוֹת בְּשֶׁל שׁוֹלִים וּנְמַצָּאוּ כֻּלָּם בְּסִפְקָה דַּמּוּנָע וּמַצְטַרְפוֹת הַתַּחֲתוֹנוֹת לְהַעֲלוֹת אֶת לְטָרָא שֶׁעַל הִפָּה דְּהוֹאִיל וּתְרוּמַת פְּרוֹת דְּרָבֵנּוּ מְקוֹלִים בְּהַעֲלָאָתָם: וְר' יִהוֹשֻׁעַ אֹמֵר אִם יֵשׁ שָׁם מֵאֵה פֶּמִין שֶׁל הַתֵּר לְבַד פֶּמִין שֶׁל אִסוּר מַעֲלִין אוֹתָן בְּאֶחָד וּמֵאֵה וְאִם לֹא הַפֶּמִין אִסוּרִין וְאִין הַשׁוֹלִים מוֹעִילִין לְבָטֹל הַפֶּמִין הוֹאִיל וְאִין בְּסִפְקָה דַּמּוּנָע: רַבִּי יִהוּדָה אֹמֵר לֹא כֵן נִחְלָקוּ ר' אֱלִיעֶזֶר וְר' יִהוֹשֻׁעַ אֶלָּא כֵּן נִחְלָקוּ ר' אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר כּוֹ: ר' יִהוֹשֻׁעַ אֹמֵר אֲפֹלוּ יֵשׁ שָׁם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת פֶּמִין וְכֵן בְּכָלֹל הַסִּפְקָה אִין מַעֲלִין אֶת הַיְחִיד הוֹאִיל וַפִּמִּי הַכֵּלִי דְבַר שֵׁשׁ צוּ מִנֵּין הוּא לֹא בְּטָלִי וְאִפִּילוּ בְּדִרְבָּנָן אֲבָל דְּרִסָּה בְּעֻגּוּל כּוֹ: הִכִּי קֹאֵמֵר דְּרִסָּה בַּתוֹךְ הַעֻגּוּל דַּעֲבָכוּ אִין נִפְרוֹת שְׁהָרִי מַדְבָּקוֹת וְאִינוּ יוֹדַע הֵיכָן הוּא אִם בְּצַפּוֹנוּ שֶׁל עֻגּוּל אוּ בְּדִרּוּמוֹ הוֹאִיל וְהַשְׁתָּא לֹא בֵּת מִנֵּין הוּא וְלֹא מִנְכַּרָא דְבָרֵי הַכֹּל יַעֲלוּ וְתֵנָּח דְּלַעֲלוּ ר' יִהוּדָה וְאֶלְבָּא דְרַבִּי יִהוֹשֻׁעַ הִיא: רַב אֲשֵׁי אֵמֵר לְעוֹלָם הֹא דַּקְתָּנִי וּסְפָקָה אִסוּר סְפִק יוֹם טוֹב סְפִק חוּל קֹאֵמֵר וְהַשְׁתָּא לָךְ לְכַד יוֹסֵף וּלְרַבִּי יִצְחָק סְפִק דְּרָבֵנּוּ הוּא וְלִנְלָא הִכָּא אֲזִילִין לְחוּמְרָא הוֹאִיל וְיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין לְמַחֵר: אִפִּילוּ בְּדִרְבָּנָן כְּגוֹן בִּיצָה דְּגִזְרַת פְּרוֹת הַנוֹשְׁרִין הִיא לֹא בְּטָלָה בַּתְּעַרְבָתָה וְכִי הִכִּי דַּבְּטוּלָה מִחֲמַרְיֵן מֵהָא טַעֲמָא בְּסִפְקָה נִמְי מִחֲמַרְיֵן מֵהָא טַעֲמָא: בִּיצָה תֹּאכַל אִם נוֹלְדָה בְּיוֹם טוֹב: פְּשִׁיטָא דִּיהִיא וְאִמָּה שְׂרִיָא כְּלוּמַר אִם בָּא לוֹמֵר בְּבִית שְׂמָאִי לְשִׁמְעִין בִּיצָה אִמָּה לָמָּה לִי פְּשִׁיטָא דְשִׂרְיָא: הִיא וְאִמָּה אִסוּרָה דְשִׁמְעִין לר' אֱלִיעֶזֶר דְּאִית לִיה מַחֲרָה דָּתָן בְּפִרְקָה הַמְבִיא (לְקַמֵּן בִּיצָה דָּף לז.) ר' אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר עוֹמֵד אָדָם עַל הַמַּקְצֶה כּוֹי אֶלְמָא הַכְּנֵה בְּעִי: אַבָּא אִמָּה אִם אוֹכְלִין אֶת אִמָּה הַיּוֹם תֹּאכַל אֵף הִיא: שְׁלֵקְתָּהּ סָתָם תַּרְגְּמֵלַת זֹז קִנְיָאָה סָתָם: נַחֲמָא קִתְּנִי בְּאָדָם שְׂרוּצָה לְהַחְזִיק דְּבָרָיו מִדְּבַר יִתֵּר וּבַעֲמֻמַּת לְאֻכְלָה קֹאֵמֵר וְנִחְלָק עַל בֵּית הַלֵּל הָאִסְרִים וְאִמָּה לֹא אֲצַטְרִיכָא לִיה אֶלָּא גְזִים וְאֵמֵר מִלְתָּא יִתְקַרַּה הַכֹּל יֹאכַל גַּם אֶת הָאֵב גַּם אֶת הָאִם: דר' אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹסֵר אֶפְרוּחִים שֶׁלֹּא נִפְתְּחוּ עֵינֵיהֶם וּפְלִיגִי רַבֵּן עֲלִיהֶ וּלְקַמֵּן מִיֵּיתִי לֶהּ בְּנִמְרָא: גִּזְמָא אַע"פ דְּלֹא אֲפֹשֶׁר גְּזִים וְאֵמֵר מִלְתָּא דְטַפְּינָא גִּזְמָא דְבַר שְׁנַי שְׁאִינוּ מִתְקַבְּלִ: שֶׁבֶת וְיוֹם טוֹב הַסְמוּכִין וְהוּא הָדִין לְיוֹם טוֹב וְשֶׁבֶת: קִדְּשָׁה אַחַת הִיא דְּרִי הֵן כּוֹיִם אֶחָד אַרְךְ: אַרְבַּעַה זְקָנִים

אֶלְבָּא דר' אֱלִיעֶזֶר בְּעִירובִין בִּפ' בַּכֹּל מַעֲרֻבִין (עִירובִין דָּף לח:): דְּאֵמֵר שְׁתֵּי קִדְּשׁוֹת הֵן וּמַעֲרַב לְיוֹם א' לְמַזְרַח וְלַשְּׁמַי לְמַעֲרָב: הַכְּנֵה דְרַבָּה דְּאֵמֵר הַכְּנֵה בִּיצֵי שְׁמִים מִתְסַרָא מִיּוֹם טוֹב לְשֶׁבֶת דַּקְעוּדַת שֶׁבֶת בְּעִיא הַזְמָנָה מִיּוֹם חוּל מְגֻזַּרַת דַּתְּבוּ: עֲדִין הִיא מִחְלָקַת ב"ש וּב"ה בְּזֵה פֶשֶׁם שְׁנִחְלָקוּ לְצוּ בְּיוֹם: אֲשַׁפְּחֻכְנָה בַּעַל הַבֵּית: מִיזו"ט לְשֶׁבֶת הַיּוֹם נוֹלְדוּ וְהִיא רֹצָה לְאָכְלָן לְמַחֵר בְּשֶׁבֶת: לְאֻטּוּיָנְהוּ לְצִלְתָּן הָאֲדָנָא מִי אִסוּרִי בְּטִלְטוּל צוּ בְּיוֹם אוּ לֹא: מָאִי דַּעֲתָךְ דְּפִשְׁיטָא לָךְ דְּלִמְחֵר מִיָּהֹא שָׂרוּ מִשּׁוֹם דְּקִימָא לָן רַב וְר' יוֹחָנָן הַכֵּהָ כֹּר' יוֹחָנָן מִיָּהֹא בְּטִלְטוּל הָאֲדָנָא אִסוּרִי דְּאִפִּילוּ ר' יוֹחָנָן לֹא שָׂרִי לְצִלְתָּהּ הַיּוֹם אֶלָּא לְגַמְעָה לְמַחֵר אִם הִיּוּ יו"ט קוֹדֵשׁ לְשֶׁבֶת אֲבָל בְּיוֹמָה לֹא וְאִפִּילוּ בְּטִלְטוּל: וְהַתִּנְיֹא סִיעֲתָא: דְּרַב לֹא מוֹצִי אֶמְוֶרָא עֲלֵיהּ לֹא הִיּוּ מַעֲמִיד מַתְרַגְּמָן לַפְּנִי לַדְרָשׁ דְּרָשָׁה לְרַבִּים: מִיָּמָא טָבָא לְחֻבְרָה כְּלוּמַר מִשְׁעָשֶׂה הַיּוֹם יוֹם טוֹב דְּהִינוּ לְאַחַר סְעוּדָה עַד מַחֵר: מִשּׁוֹם שְׂבָרוֹת דְּרַב אֲרוּרִי הִיּוּ מוֹרִי בְּדִרְשָׁה שְׁלוּ בְּהֲאֲמַרְיֵן בְּכִרְיִנוֹת וְשָׂפוֹר אִסוּר לְהוֹרוֹת דַּתְּבוּ: יוֹן וְשָׂכַר אֵל תִּשָּׁת (וּיְקַרָא י':טו') וְכַתִּיב לְהוֹרוֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (שֹׁם):

ביצה פרק ראשון ביצה

כֹּאן מֵאֵה פֶּמִין שֶׁל הַתֵּר שְׁיָהֹא בְּהָן בְּרִי

^(א)אֹמֵר: רּוֹאִין אֶת הָעֲלִיוֹנוֹת כְּאֵלוּ הֵן פְּרוּדוֹת, וְהַתַּחֲתוֹנוֹת מַעֲלוֹת אֶת הָעֲלִיוֹנוֹת. **"רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר: אִם יֵשׁ שָׁם מֵאֵה פּוּמִין — יַעֲלוּ, וְאִם לֹא — הַפּוּמִין אִסוּרִין, וְהַשּׁוֹלִים מוֹתֵרִין.**
רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר: אִם יֵשׁ שָׁם מֵאֵה פּוּמִין — יַעֲלוּ, וְאִם לֹא — הַפּוּמִין אִסוּרִין, וְהַשּׁוֹלִים מוֹתֵרִין. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר: אֲפִילוּ יֵשׁ שָׁם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת פּוּמִין — לֹא יַעֲלוּ. דְּרִסָּה בְּעֻגּוּל וְאִינוּ יוֹדַע בְּאִיזָה עֻגּוּל דְּרִסָּה — דְּבָרֵי הַכֹּל יַעֲלוּ. דְּבָרֵי הַכֹּל?! הֵיינוּ פְּלוּגְתֵייהוּ! **"אָמַר רַב פִּפְא, הִכִּי קֹאֲמָר: דְּרִסָּה בְּעֻגּוּל, וְאִינוּ יוֹדַע בְּאִיזָה מְקוֹם עֻגּוּל דְּרִסָּה, אִי לְצַפּוֹנָה אִי לְדְרוֹמָה — דְּבָרֵי הַכֹּל יַעֲלוּ.** **"רַב אֲשֵׁי אָמַר: לְעוֹלָם סְפִק יוֹם טוֹב סְפִק חוּל הֵי דְבַר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין, וְכָל דְּבַר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין — אֲפִילוּ בְּדִרְבָּנָן לֹא בְטִיל. תְּנִיָא, אַחֲרִים אֹמְרִים מִשּׁוֹם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: בִּיצָה — תֹּאכַל הִיא וְאִמָּה. בְּמָאִי עֲסָרְיָנוּ? אֵילִימָא בְּתִרְנַגּוּלַת הָעוֹמֶדֶת לְאַכִּילָה — פְּשִׁיטָה דִּיהִיא וְאִמָּה שְׂרִיָא! אֶלָּא בְּתִרְנַגּוּלַת הָעוֹמֶדֶת לְגַדֵּל בִּיצִים — הִיא וְאִמָּה אִסוּרָה! אָמַר רַבִּי זִיְרָא: תֹּאכַל אַבָּב אִמָּה. הִיכִי דְמִי? אָמַר אַבְיִי: כְּגוֹן שְׁלִקְחָה סָתָם, נִשְׁחַטָה — הוּבַרְרָה דְּלְאַכִּילָה עוֹמֶדֶת. לֹא נִשְׁחַטָה — הוּבַרְרָה דְּלְגַדֵּל בִּיצִים עוֹמֶדֶת. רַב מְרִי אָמַר: גּוֹזְמָא קִתְּנִי. דְּתִנְיָא, אַחֲרִים אֹמְרִים מִשּׁוֹם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: בִּיצָה תֹּאכַל הִיא וְאִמָּה, וְאַפְרוּחַ וּקְלִיפְתּוּ. ^(א)מָאִי קְלִיפְתּוּ? אֵילִימָא קְלִיפָה מִמֶּשׁ, קְלִיפָה בֵּת אַכִּילָה הִיא? אֶלָּא אַפְרוּחַ בְּקְלִיפְתּוּ. עַד כֹּאן לֹא פְּלִיגִי רַבְּנָן עֲלִיהֶ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, אֶלָּא הִיכָא דִּינְצָא לְאֹוִיר הָעוֹלָם. אֲבָל הִיכָא דְלֹא יִנְצָא לְאֹוִיר הָעוֹלָם — לֹא פְּלִיגִי. אֶלָּא **"אַפְרוּחַ וּקְלִיפְתּוּ"** — גּוֹזְמָא, הִכָּא נָמִי **"תֹּאכַל הִיא וְאִמָּה"** — גּוֹזְמָא. **'אֶתְמַר, שֶׁבֶת וְיוֹם טוֹב, רַב אָמַר: נוֹלְדָה בָּזָה — אִסוּרָה בָּזָה, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: נוֹלְדָה בָּזָה — מוֹתֵרַת בָּזָה.** נִימָא קִסְבַּר רַב: קְדוּשָׁה אַחַת הִיא? ^(א)וְהָאֵמֵר רַב: הִלְכָה כְּאַרְבַּעַה זְקָנִים וְאֵלִיבָא דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּאָמַר: שְׁתֵּי קְדוּשׁוֹת הֵן. אֶלָּא, הִכָּא בְּהַכְּנָה דְרַבָּה קְמִיפְלָגִי: רַב אִית לִיה הַכְּנָה דְרַבָּה, וְרַבִּי יוֹחָנָן לִית לִיה הַכְּנָה דְרַבָּה. כְּתַנְיָא: נוֹלְדָה בְּשֶׁבֶת — תֹּאכַל בְּיוֹם טוֹב, בְּיוֹם טוֹב — תֹּאכַל בְּשֶׁבֶת. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר מִשּׁוֹם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: עֲדִיין הִיא מִחְלּוֹקַת, שְׁבִית שְׂמָאִי אֹמְרִים: תֹּאכַל, וּבֵית הֶלֶל אֹמְרִים: לֹא תֹאכַל. אוּשְׁפִּיזְכְּנִיה דְּרַב אָדָא בַר אֶהֱבָה הוּוּ לִיה הֵנָּה בִּיצִים מִיּוֹם טוֹב לְשֶׁבֶת. אֶתָּא לְקַמִּיָה, אָמַר לִיה: מָאִי דַּעֲתִיה, רַב וְרַבִּי יוֹחָנָן — הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן. אֲפִילוּ רַבִּי יוֹחָנָן לֹא קָא שְׂרִי אֶלָּא לְגוּמְעָה לְמַחֵר, אֲבָל בְּיוֹמִיָה לֹא. ^(א)וְהַתִּנְיָא: אַחַת בִּיצָה שְׁנוּלְדָה בְּשֶׁבֶת וְאַחַת בִּיצָה שְׁנוּלְדָה בְּיוֹם טוֹב — אִין מְטִלְטְלִין אוֹתָהּ, לֹא לְכַסּוֹת בָּהּ אֶת הַכֵּלִי, וְלֹא לְסִמוּךְ בָּהּ פְּרָעִי הַמִּשָּׁה. ^(א)אוּשְׁפִּיזְכְּנִיה דְּרַב פִּפְא, וְאִמְרִי לֶהּ, הֵהוּא גְּבִירָא דְאֶתָּא לְקַמִּיָה דְּרַב פִּפְא. הוּוּ לִיה הֵנָּה בִּיצִים מִשְׁבֶּת לְיוֹם טוֹב. אֶתָּא לְקַמִּיָה, אָמַר לִיה: מָהוּ לְמַכְלִינְהוּ לְמַחֵר? אָמַר לִיה: זִיל הֵאִידְנָא וְתֹא לְמַחֵר, דְּרַב לֹא מוֹקִי אֶמּוּרָא עֲלִיָּה מִיּוֹמָא טָבָא לְחֻבְרִיה מִשּׁוֹם שְׂכָרוֹת. כִּי אֶתָּא לְמַחֵר, אָמַר לִיה:**

אִיכוּ

מִנּוּ דְאֶתְקַצְאִי לְבִין הַשְּׁמָשׁוֹת דְשִׁמָא יוֹם שֶׁבֶת הוּא אֶתְקַצְאִי לְכֵלִי יוֹמָא דְיוֹם שְׁנִי וי"ל דְּלֹא אֲמַרְיֵן מִנּוּ מִשּׁוֹם יוֹם שְׁהוּא לְשַׁעֲבַר דְּזוֹקָא לְהִבָּא אֲמַרְיֵן הִכִּי כְּגוֹן בִּין הַשְּׁמָשׁוֹת דְּתַחֲלַת יוֹם טוֹב אוּ בִין הַשְּׁמָשׁוֹת דְשֶׁבֶת שְׁמָא שֶׁבֶת הוּא וְתַמָּה דְּהֹא בְּסָפָה (דף י.) אֲמַרְיֵן נוֹנִי סָפָה אִסוּרִין עַד מוֹצָאִי יוֹם טוֹב הָאֲחֲרָון שֶׁל חֹג שְׁהוּא יוֹם תְּשִׁיעִי שְׁהוּא סְפִק יוֹם שְׁמִינִי וְעַל כְּרַחֲמֵךְ טַעֲמָא מִשּׁוֹם דְּאֶתְקַצְאִי בִין הַשְּׁמָשׁוֹת דְשִׁמָא יוֹם שְׁמִינִי הוּא וְהִינוּ לְשַׁעֲבַר וי"ל דְּמַקְצֶה מַחֲמַת מַצֵּה שְׂאֵנִי בְּדַמְפָּרֶשׁ טַעֲמָא הֵתָם דְּלִמָּא מִתְרַמִּיָא לִיה סְעוּדָה וְאֲכִיל בְּגוּה וְהָתָם אֲמַרְיֵן אֲפִילוּ לְשַׁעֲבַר אֲבָל הִכָּא מַקְצֶה דְּמַחֲמַת אִסוּר לֹא אֲמַרְיֵן הִכִּי: אֶלָּא בַּהֲכֵנָה דְרַבָּה דְּמַפְלָגִי. וְתַמָּה דְּהֹא אֲמַרְיֵן כֹּל הִיכָא דְּמַתְעַלְדָא הָאֲדָנָא מִאֲתַמוּל גְּמַרְה לֶהּ וְאִם כֵּן בְּשַׁחַל יוֹם טוֹב לְאַחַר הַשֶּׁבֶת וְהַבִּיצָה נוֹלְדָה בְּשֶׁבֶת הִיא נִגְמַרַת בְּיוֹם שְׁהוּא חוּל וְאִם כֵּן מָאִי הַכְּנֵה אִיבָא וי"ל דְּמַכַּל מְקוֹם כְּשֶׁנוֹלְדָה בְּשֶׁבֶת דְּרִי זֹז הַכְּנֵה דָּגָם בְּשַׁעַת לְדָה שְׁנָן הַכְּנֵה וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר דְּכִין דָּאָם נוֹלְדָה ביו"ט דְּרִי זֹז אִסוּרָה אִם נֹאמַר כְּשֶׁנוֹלְדָה בְּשֶׁבֶת דְּרִי הִיא מִתְרַת בְּשִׁבְלִי אוֹתָהּ לְדָה דְשֶׁבֶת אִם כֵּן הִי שֶׁבֶת מִכֵּן לְיוֹם טוֹב: רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר מִשּׁוֹם ר' אֱלִיעֶזֶר עֲדִין הִיא מִחְלָקַת. וְאֵע"ג דְּפִרְשְׁתִּי לְעִיל דר' יְהוּדָה סְבִירָא לֶהּ דְּלֹא נִחְלָקוּ ב"ש וּב"ה בְּדְבַר זֶה מ"מ לֹא קִשְׁיָא מִהִבָּא דְּהֹא דִּיגָה וְהֹא דְרַבָּה:

ד

 עין משפט נר מצוה
--

א מיי' פו"ד מהל' תרומות הל' ו':

ב מיי' פו"ד מהל' תרומות הל' ז':

ג מיי' פו"ד מהל' תרומות הל' ו':

ד מיי' פו"ד מהל' תרומות הל' ז':

ה מיי' פא' מהל' שביתת יום טוב הל' ב':

ו מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב הל' ו', טוש"ע יו"ד סי' קב סעי' א':

ז מיי' פא' מהל' שביתת יום טוב הל' יט, סמג לאוין סא, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקינ סעי' ה':

ח מיי' פח' מהל' עירובין הל' ה', סמג עשין א, טוש"ע או"ח סי' תסז סעי' ב':

עין משפט
גור מצוה

א מו"י פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' יא, סמג לאוין סה, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקז סעי' ב:

ב מו"י פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' יא, סמג לאוין סה, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקז סעי' ב:

ג מו"י פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כה, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' צט סעי' ה:

ד מו"י פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כו, ש"ע יו"ד סי' צט סעי' ו:

ה מו"י פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' יא, טור או"ח סי' תקיג, ש"ע או"ח סי' קב סעי' ד:

ו מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב
הל' כד, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקיג סעי' ה:

ז מו"י פג' מהל' קידוש החודש
הל' ח:

ח מו"י פה' מהל' קידוש החודש
הל' ה:

ט מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב
הל' כא:

י מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב
הל' כד, סמג לאוין מה, טוש"ע או"ח סי' תקיג סעי' ה:

יא מו"י פג' מהל' קידוש החודש
הל' ה:

ותנן אין מבטלין אסור לכתחלה ואע"ג דמגדאורייתא חד בתרי . בטל ה'ינו איכו השתא אס הוריתי לך אחמול בשכרותי:
אשתלאי שכתתי ונגנתי ודייתי מורה בו דתור משום דקומא לן בשאר דוכתי רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן עכשו יפה דחיתוך עד היום ונזכרתי:
הא אמר רבא לקמן (ביצה דף ה.): הלכתא בנתיב דרב בהני תלת, לענין ביצה זו משבת ויום טוב ולקמה בשני ימים טובים של גלויות נחלק להקל והשלישי בשני ימים טובים של ראש השנה נחלק להחמיר:
מן הדקל שגשבר בשבת:
אסור להסיקן ביום טוב.
ואל תשיבני בייצה, מאי טעמא?
ביצה משום דביומא נמי חזיא לגומעה ולא קא שרי לה עד למחר — מידע ידיע דבת יומא אסרוה.
עצים דלא חזו ליומייהו, אי שרי להו למחר — אתי למימר:
ביומייהו נמי שרו, ואתמול משום שבת הוא דלא חזו להסקה.
^(א)אמר רב מתנה: עצים שנששרו מן הדקל לתוך התנור ביום טוב — מרבה עליהם עצים מוכנים, ומסיקן:
והא קא מהפך באיסורא!
כיון דרופא דהיתרא נניהו, כי קא מהפך — בהיתרא קא מהפך.
"והא קא מבטל איסורא לכתחלה, ותנן: אין מבטלין אסור לכתחלה!
הני מיילי בדאורייתא, אבל בדרבנן מבטלין.
"ולרב אשי דאמר: כל דבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטיל, מאי איכא למימר?
הני מיילי היכא דאיתיה לאיסורא בעיניה, הכא — מקלא קלי איסורא.
'אתמר: שני ימים טובים של גלויות, רב אמר: נולדה בזה — מותרת בזה, ורב אסי אמר: נולדה בזה — אסורה בזה.
לימא קא סבר רב אסי קדושה אחת היא?
והא רב אסי מבדיל מיומא טבא לחבריה!
רב אסי ספוקי מספקא ליה, ועביד הכא לחומרא והכא לחומרא.
אמר רבי ירא: כותיה דרב אסי מסתברא, דהאידינא ידעינן בקביעא דירחא, וקא עבדינן תרי יומי.
^(א)אמר אבוי: כותיה דרב מסתברא, דתנן: בראשונה, היו משיאין משוואות.
משקלקלו הכותים, התקינו שיהו שלוחין יוצאין.
ואילו בטלו כותים — עבדינן חד יומא, והיכא דמטו שלוחין — עבדינן חד יומא.
"והשתא דיידעינן בקביעא דירחא, מאי טעמא עבדינן תרי יומי?
משום דשלחו מתם: הוהרו במנהג אבותיכם בידיכם, זמנין דגזרו המלכות גזרה ואתי לאשלקולי.
^(א)אתמר, שני ימים טובים של ראש השנה.
רב ושמואל דאמרי תרוייהו: נולדה בזה — אסורה בזה, דתנן: בראשונה היו מקבלין עדות החדש כל היום (כולו).
פעם אחת נשתהו העדים לבא,

איכו השתא, אשתלאי ואמרי לה: רב ורבי יוחנן — הלכה כרבי יוחנן.
הא אמר רבא: הלכתא כותיה דרב בהני תלת, בין לקולא בין לחומרא.
"אמר רבי יוחנן: עצים שנששרו מן הדקל בשבת — אסור להסיקן ביום טוב.
ואל תשיבני בייצה, מאי טעמא?
ביצה משום דביומא נמי חזיא לגומעה ולא קא שרי לה עד למחר — מידע ידיע דבת יומא אסרוה.
עצים דלא חזו ליומייהו, אי שרי להו למחר — אתי למימר:
ביומייהו נמי שרו, ואתמול משום שבת הוא דלא חזו להסקה.
^(א)אמר רב מתנה: עצים שנששרו מן הדקל לתוך התנור ביום טוב — מרבה עליהם עצים מוכנים, ומסיקן:
והא קא מהפך באיסורא!
כיון דרופא דהיתרא נניהו, כי קא מהפך — בהיתרא קא מהפך.
"והא קא מבטל איסורא לכתחלה, ותנן: אין מבטלין אסור לכתחלה!
הני מיילי בדאורייתא, אבל בדרבנן מבטלין.
"ולרב אשי דאמר: כל דבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטיל, מאי איכא למימר?
הני מיילי היכא דאיתיה לאיסורא בעיניה, הכא — מקלא קלי איסורא.
'אתמר: שני ימים טובים של גלויות, רב אמר: נולדה בזה — מותרת בזה, ורב אסי אמר: נולדה בזה — אסורה בזה.
לימא קא סבר רב אסי קדושה אחת היא?
והא רב אסי מבדיל מיומא טבא לחבריה!
רב אסי ספוקי מספקא ליה, ועביד הכא לחומרא והכא לחומרא.
אמר רבי ירא: כותיה דרב אסי מסתברא, דהאידינא ידעינן בקביעא דירחא, וקא עבדינן תרי יומי.
^(א)אמר אבוי: כותיה דרב מסתברא, דתנן: בראשונה, היו משיאין משוואות.
משקלקלו הכותים, התקינו שיהו שלוחין יוצאין.
ואילו בטלו כותים — עבדינן חד יומא, והיכא דמטו שלוחין — עבדינן חד יומא.
"והשתא דיידעינן בקביעא דירחא, מאי טעמא עבדינן תרי יומי?
משום דשלחו מתם: הוהרו במנהג אבותיכם בידיכם, זמנין דגזרו המלכות גזרה ואתי לאשלקולי.
^(א)אתמר, שני ימים טובים של ראש השנה.
רב ושמואל דאמרי תרוייהו: נולדה בזה — אסורה בזה, דתנן: בראשונה היו מקבלין עדות החדש כל היום (כולו).
פעם אחת נשתהו העדים לבא,

ונתקלקלו

מורה בו דתור משום דקומא לן בשאר דוכתי רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן עכשו יפה דחיתוך עד היום ונזכרתי:
הא אמר רבא לקמן (ביצה דף ה.): הלכתא בנתיב דרב בהני תלת שאלמר לענין ביצה זו משבת ויום טוב ולקמה בשני ימים טובים של גלויות נחלק להקל והשלישי בשני ימים טובים של ראש השנה נחלק להחמיר:
מן הדקל שגשבר בשבת:
אסור להסיקן ביום טוב הסמוך לו:
ואל תשיבני ביצה שאלמתי כה נולדה בזה מותרת בזה דהכא שוך למיסר טפי:
ומאי טעמא ביצה כיון דביומא אי לאו דאסירא משום דנולדה בשבת הנה חזיא לגמעה חיה שגש בני אדם גומעין בן:
ולא שרי ליה (מר) עד למחר מדע ידיע כי שרית ליה למחר ואתמול לא שרית דבת יומא אסירא אבל עצם דשבת כיון דביומיהו בלאו אסור מקצה נמי לא חזו שאין מבטלין אש בשבת:
אי שרי להו (מר) למחר אתי למימר אס נכלו בו ביום נמי שרו ואתמול שלא בערנום משום דשבת לא חזי להסקה:
והא קא מהפך בלסורא בשמולכן פתנור מותית גלוית:
דהתרא מהפך דהאסור בטל דרב:
והא קמבטל אסור בציזים ותנן אין מבטלין אסור לכתחלה דאע"ג דאסורא בטיל דרבא הני מלי היכא דאערב ממילא אבל לאערובי ולבטולי בציזים אסור דהכי תנן במס' תרומות (פ"ה מ"ט) סאה תרומה שנפלה לתוך תשעים ותשעה וחזרה ונפלה סאה של חליו אס שונג מתר ואם מויד הפילה לאותה סאה אחרונה כדי להשלים מאה חליו להעלות את התרומה אסור:
בדאורייתא- כגון תרומה:
אבל בדרבנן- כגון מקצה דהכא:
של גלויות- שאין עושין אותו אלא בני

גלויות הרחוקים מבית דין ואין השלוחין יכולין להגיע אלנם מראש חדש עד יו"ט להודיעם באתה יום נקבע החדש אס ביום שלשים אס ביום שלשים ואחד ועושין ב' ימים יו"ט מספק ומגדאורייתא ביום הראשון שבתון ובים השביעי שבתון ותו לא:
מתרת בזה- דחד מניהו חול הוא וממה נפשך שריא:
אסורה בזה.
בדמפרש ואזל:
לימא דסבר רב אסי קדשה אחת היא.
חכמים קבעום על בני גולה לעשותם לדורות מחמת ספק זה והטילום עליהם בחמר יום ארך:
והא רב אסי מבדל-
ומבדל המבדיל בין קדש לחל דהסבר קיס לן בקביעא דירחא ויו"ט שני חול גמור הוא משום מנהג אבותינו שלא ידעו בקביעת החדש פמונו נשעאום מספק מאליהן אנהנו עושין אותם:
ספוקי מספקא לה-
אס חק חכמים הוא שיהטל על הגלויות לדורות ואפלו ירבו בהם חכמים יודעי העתים והיו עושין אותן שנים א"כ הרי הוא מדברי סופרים ביום ארך אז אס הן שעאום מאליהן מספק וחד מניהו חול ולמאן דקיס ליה בקביעא דירחא בשי אבדולי:
כנותה דרב אסי מסתברא-
דאסיר:
קיס לן בקביעא דירחא.
על ידי חשבון שמשבין תולדתו אנו למדים אס נראה ביום שלשים אס לאו:
ושבדינן תרי יומי אלמא חק קבוע הוא מתקנת חכמים על ישראל הרחוקים לעשותן ואפלו בלא ספק הלכך כחד יומא אריכא שויגהו:
כנותה דרב מסתברא שאינו חק אלא מחלגת הספק החמירום עליהם הגלויות:
בראשונה-
הקם שקלקלו הכותים והשאיזו הם משואות ביום שלא קבעו בו החדש כדי להטעות את ישראלי:
משאיאן משואות-
כמו להעלותם משאת העשן מן העיר (שופטים כ) (סימן)
תבערה ובראש השנה מפרש להו ובהן היו יודעין כל בני הגלויות הקרובים והרחוקים את קביעת החדש ולא היו עושין אלא יו"ט אחד בכל מקום:
שיהו שלוחים יוצאים ועד מקום שיוכל להגיע בתוך חמשה עשר ימים הם מודיעים ועושין יום אחד והשאר עושין שני ימים:
ואלו בטלו הכותים הדרינן ושבדינן משואות בראש הדרים וידעו הכל:
ושבדי חד יומא בכל דכתא והאדגא נמי היכא דמטו שלוחין הקם יו"ט עבדי חד יומא שמע מנה לא קבעום עליהם בתקנה לדורות:
דגזרי המלכות גזרה שלא יתעסקו בתורה וישתכח סוד העבור מכס ומעבדו נמי חד יומא ואפי לקלקולי ולעשות חסר מלא ומלא חסר ותאכלו חמץ בפסח:
אסורה בזה בהם ודאי חק קבוע להיות ביום ארך מדרבנן שמתחלה לא מחמת ספק התחילו לעשותן:
כל היום יוס שלשים של ללול ומבערב היו אסורין במלאכה שמא יתקדש החדש למחר ונמצא שהפילה ה' יו"ט שכן כל היום מצפין לעדות רוצי להבנה אולי יבואו וכל שעה שבאין עד שתחשך היו מקבלין עדותן ומקדשין החדש בו ביום:

ביצה פרק ראשון ביצה

מסורת הש"ס

א שבת כט.
ב משנה ראש השנה; ראש השנה כב:
ג משנה ראש השנה; ראש השנה לו.

גליון הש"ס

גמ' והא רב אסי מבדיל.
עיון ריטב"א סוכה דף מו ע"א ד"ה והלכתא:
תוס' ד"ה ותנן וכו' היינו בדבר שעיקרו.
עיי' פסחים דף ל ע"א תוס' ד"ה לשהינהו:

מסורת הש"ס
א עירובין לט; תוספתא עירובין
ב ראש השנה לא; משנה מעשר שני
ג משה ראש השנה; ראש השנה ל;
תורה אור השלם

לא־תגע בו יד בִּי־סָקוּל יִסְכַּל או־יִרְה יִרְה אִם־בְּהִמָּה אִם־אִישׁ לֹא יִחַיֶּה בַּמִּשָּׁד הַיָּבֵל הָמָּה יַעֲלוּ בָהֶר [שמות יט, ג]

בְּכֹל־הַדָּרָךְ אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲתֹכֶם תִּלְכוּ לִמְעַן תַּחֲיוּ וְיָטוּב לָכֶם וְהֶאֱרַתֶּם יָמִים בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר תֵּינִישׁוּן [דברים ה, ל]

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הָיוּ נַכְוִים לְשִׁלְשֹׁת יָמִים אֶל־תִּגְשׁוּ אֶל־אִשָּׁה [שמות יט, טו]

מִי־יִתֵּן וְהָיָה לָכֶם זֶה לָהֶם לִירֵאָה אֲתִי וּלְשֹׁמֵר אֶת־כֹּל־מִצְוֹתֵי קְדֵי־הַיָּמִים לְמַעַן יִיטַב לָהֶם וּלְבָנֵיהֶם לְעֹלָם [דברים ה, כו]

לָךְ אָמַר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאֶהֱלִיכֶם [דברים ה, כז]

וּנְתַקְלָקְלוּ הָלוּיִם בְּשִׁיר תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרָבִים שְׁאֵמְרוּ בּו שִׁירָה שֶׁל חוּל שְׁהִיו סְבוּרִים שְׁלֹא יִבְאֻ עוֹד וְהַיּוֹם חוּל וּבְשָׂבָאוּ נִמְצָא שֶׁהוּא קֹדֶשׁ וּבְשָׁל שַׁחַר אֵין טְעוּת דְּבַתְּמִיד שֶׁל שַׁחַר אֶפְלוּ הַקֹּדֶשׁ הַחֹדֶשׁ הָדָם הַקֶּרְבָּתו שִׁיר שֶׁל חוּל הִיו אוֹמְרִים לְפִי שְׂבָרַב הַשָּׁנִים אֵין הַעֲדִים מְמַהֲרִים לְבֹא כָּל כָּךְ: עַד הַמִּנְחָה עַד הַקֶּרְבַּת תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרָבִים אֶבֶל לְאַחַר מִכָּאן אוֹתוֹ הַיּוֹם הָרִי הוּא מַעֲבָר וּמוֹנִין מִיּוֹם הַמַּחֲרַת לַיּוֹם הַכַּפּוּרִים וְסָכוּת וְאִם בָּאוּ עַדִּים מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעַלָּה אַע"פ שְׁאֵין מוֹנִין לְמוֹשְׁלוֹת מַהִיּוֹם לֹא מְזַלְגִין בַּה בָּהִי שְׁלָשִׁים אֶלָּא גּוֹמְרִין אוֹתוֹ בְּאֶסְרוֹ בְּאֶשֶׁר הִזְכְּרוּ עַד הַמִּנְחָה מְמַלְאכָה בֵּן נוֹהֲגִין וְגוֹמְרִין אוֹתוֹ בְּקֻדְשָׁתוּ אֶלְמֹא תַחֲלַת עֲשִׂיהַ שְׁנֵי יָמִים לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה אֶפְלוּ בְּבֵית דִּין הָיָה וְלֹא מַסְפֵּק שְׁהִי וְלֹא שְׂוִים טוֹב לְמַחַר וְאֵעִפ"כ תַּקְנוּ לַעֲשׂוֹתוֹ שְׁמַע מִנֶּה חוֹק חֻכָּמִים וּמִצְוָתוֹ הָיָה לַעֲשׂוֹתוֹ בְּבָאוּ עַדִּים אַחַר הַמִּנְחָה וְהַכּוּחִקִּים יֵשׁ עֲלֵיהֶם לַעֲשׂוֹתוֹ בְּכָל שָׁנָה שְׁמֹא יִבְאֻ עַדִּים אַחַר הַמִּנְחָה וְהָרִי קֻדְשָׁתוּ אַחַת וְאֵין כָּאן לוֹמַר מִמָּה נִפְשָׁךְ חַד מַנְיָהּ חוּל קְשִׁמָּא אֵין כָּאן חוּל אֶלָּא שְׁנֵיהֶם קֹדֶשׁ: אִמַּר רַבֵּה גַר': מִתַּקְנַת רַבִּין יוֹחָנָן בֵּן זַבְּאִי שֶׁהַחֲזִיר הַדָּבָר לְגִשְׁנֵי לְקַבֵּל עֲדוּתוֹ כָּל הַיּוֹם וּלְקֹדֶשׁ הַיּוֹם נִמְצָא שְׁאֵין בֵּית דִּין עוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים וְהַכּוּחִקִּים הַעוֹשִׂים שְׁנֵי יָמִים אֵינוֹ אֶלָּא מַסְפֵּק שְׁאֵין יוֹדְעִין אִם נִתְקַדֵּשׁ בַּיּוֹם שְׁלָשִׁים אִם בְּשָׁלֹשִׁים וְאֶחָד וְהָרִי הֵן בְּשִׁאֲר יי"ט שֶׁל גִּילִית וּבִיצָה שְׁנוֹלָגָה בָּזָה מַתְּרַת בָּזָה מִמָּה נִפְשָׁךְ חַד מַנְיָהּ חוּל: וְלָרַב וְשִׁמוּאֵל

וּנְתַקְלָקְלוּ הָלוּיִם בְּשִׁיר תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרָבִים שְׁאֵמְרוּ בּו שִׁירָה שֶׁל חוּל שְׁהִיו סְבוּרִים

וּנְתַקְלָקְלוּ הָלוּיִם בְּשִׁיר. הַתְּקִינּוּ שְׁלֹא יְהוּ מְקַבְּלִים אֶת הָעַדִּים אֶלָּא עַד הַמִּנְחָה. ^(סא) וְאִם בָּאוּ עַדִּים מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעַלָּה, נוֹהֲגִין אוֹתוֹ הַיּוֹם קֹדֶשׁ, וּלְמַחַר קֹדֶשׁ. "אָמַר רַבֵּה: מִתַּקְנַת רַבִּין יוֹחָנָן בֵּן זַבְּאִי וְאֵילָּה, בִּיצָה — מוֹתֶרֶת. דִּתְנִן: מִשְׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הַתְּקִין רַבִּין יוֹחָנָן בֵּן זַבְּאִי שְׁיָהוּ מְקַבְּלִין עַדוֹת הַחֹדֶשׁ כָּל הַיּוֹם. אָמַר לִיָּה אַבְי, וְהָא רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תְרוּיָיהוּ: בִּיצָה אֶסוּרָּה! אָמַר לִיָּה: אֲמִינָא לָּהּ אֲנָא רַבִּין יוֹחָנָן בֵּן זַבְּאִי, וְאֵת אֲמַרְתָּ לִּי רַב וּשְׁמוּאֵל?! וְלָרַב וּשְׁמוּאֵל קֹשְׂיָא מִתְּנִיתִין! לֹא קֹשְׂיָא: הָא לֵן, וְהָא לָּהּ. 'וְרַב יוֹסֵף אָמַר: אִף מִתַּקְנַת רַבִּין יוֹחָנָן בֵּן זַבְּאִי וְאֵילָּה — בִּיצָה אֶסוּרָּה. מֵאִי טַעְמָא: הָיוּ דְבַר שְׁבַמְנִין, וְכָל דְבַר שְׁבַמְנִין — צִרְיָה מְנִין אַחַר לְהַתִּירוֹ. אָמַר רַב יוֹסֵף: מָנָא אֲמִינָא לָּהּ, דְּכַתִּיב: "לָּהּ אָמַר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאֶהֱלִיכֶם", וְאוֹמַר: "בְּמִשְׁךְ הַיָּבֵל הָמָּה יַעֲלוּ בָהֶר". ^(דב) (וּתְנִינָא): כָּרָם רַבְעִי הָיָה עוֹלָה לִירוּשָׁלַיִם מִהֶלֶךְ יוֹם אֶחָד לְכָל צַד. וְזוּ הִיא תַּחוּמָּה: (עֲלַת) מִן (הַצִּפּוֹן), וְעַקְרֵבַת מִן (הַדְּרוֹם), לוֹד מִן הַמַּעֲרָב, וְיִרְדֵּן מִן הַמִּזְרַח. וְאָמַר עוֹלָא, וְאִיתִימָא רַבֵּה בַר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מָה טַעַם — כִּדִּי לַעֲטַר שׁוֹקֵי יְרוּשָׁלַיִם בְּפִירוֹת. "וּתְנִינָא: כָּרָם רַבְעִי הָיָה לוֹ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּמִזְרַח לוֹד בְּצַד כְּפַר טַבִּי,

וּבִקְשׁ

שְׁלֹא הִיו סְבוּרִים שְׁיִבְאוּ עַדִּים אוֹתוֹ יוֹם וְנִהְגוּ אוֹתוֹ יוֹם חוּל וּבְשָׂבָאוּ לְאַחַר הַמִּנְחָה נִמְצָא שֶׁהוּא קֹדֶשׁ אֶבֶל אֵינוֹ אוֹמַר בְּשִׁיר שֶׁל שַׁחֲרִית שְׁאֵמְרוּ שֶׁל חוּל בְּתַמִּיד שֶׁל שַׁחֲרִית שְׁהָרִי אֶפְלוּ בָּאוּ הָדָם הַקֶּרְבַּת תָּמִיד שֶׁל שַׁחֲרִית הִיו אוֹמְרִים שִׁיר שֶׁל חוּל בְּקֻדְמֵרִין בַּר"ה (דף ל: נָשָׂא) לְפִי שָׂרַב הַשָּׁנִים לֹא הִיו מְמַהֲרִין כָּל כָּךְ לְבֹא וְהַקְשָׁה ר' פֶּרֶץ וְהַאיבָא קִלְקוּל גְּבִי מוֹסְפִין וְאִמְאי לֹא חֲשׂוּ אֶלָּא עַל עֲבֹדַת הַתָּמִיד דְּבְשָׂבָאוּ עַדִּים מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעַלָּה בְּבַר הַקְּרִיבוּ הַתָּמִיד וְא"כ אֵין יְכוּלִין לְהַקְרִיב הַמוֹסְפִין דְּכַתִּיב וְהַקְטִיר עֲלֵיהַ חֲלָבִי הַשְּׁלֵמִים וְזִדְשִׁינוּ (וּיֹמֵא דף לג.) עֲלֵיהַ הַשֵּׁלֶם כָּל הַקֶּרְבָּנוֹת כָּלן שְׁאֵין חֲרָבֹן קָרַב לְאַחֲרִיָּה וְתַרְן דֹּאפִילוּ לֹא בָּאוּ עַד לְאַחַר הַקֶּרְבַּת הַתָּמִיד מִכָּל מְקוֹם הַמוֹסְפִין קֶרְבִּין דְּהִיבָא דָּלֹא אֶפְשָׁר שְׁאֵני מִידי דְּהָיו אֶמְחַסֵּר כַּפּוּרִים בַּע"פ שְׁמַבִּיא בְּפִרְתּוּ לְאַחַר הַקֶּרְבַּת הַתָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרָבִים וְאוֹכַל פֶּסַחוּ דְּעַרְבַּ וְהָכִי אִמְרִין בְּפ' תָּמִיד נֶשְׁחַט (פְּסָחִים נט.) נָשָׂא) וְעוֹד יי"ל דִּלְתִּי עֶשֶׂה דְרָבִים וְדָחִי עֶשֶׂה דִּהַשְׁלָמָה מִשׁוּם דְּאֵלִים טָפִי דְּהָכִי אִמְרִין בְּתַמִּיד נֶשְׁחַט (ג"ז שֶׁס) דִּלְתִּי עֶשֶׂה דְפֶסַח דְּעִנּוּשׁ כָּרַת וְדָחִי עֶשֶׂה דִּהַשְׁלָמָה דִּלְיִנוּ עִנּוּשׁ כָּרַת וְיֵשׁ מְקַדְשִׁי דְּמַעַקְרָא אֵיתִי הַתָּמִיד וּמִתְּנֹה אִם לֹא יִבְאוּ עַדִּים יְהֵא תָּמִיד וְאִם יִבְאוּ יְהֵא מִן הַמוֹסְפִין וְאִח"כ יִבִּיאֻ אֵת הַתָּמִיד וְשִׁאֲר קֶרְבָּנוֹת וְלֹא נִהִירָא דִּאיבָא בְּהִדְיָא הָתֵם דֹּאִמְרוּ שִׁיר שֶׁל

חוּל עִם תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרָבִים: הָא לֵן וְהָא לָּהּ. פִּי בְּקוּנְטֵרַם בְּנֵי א"י שְׁמַקְדָּשִׁין הַחֹדֶשׁ עַל פִּי הַרְלִיָּה וְאֵין עוֹשִׂין אֶלָּא יוֹם אֶחָד וּפְעַמִּים עוֹשִׂין שְׁנַיִם בְּשָׂבָאוּ עַדִּים מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעַלָּה וְאִשְׁתַּנִּי בְּשָׂבִיל תַּקְנַת רַבִּין יוֹחָנָן בֵּן זַבְּאִי וְאֵין עוֹשִׂין אֶלָּא יוֹם אֶחָד אִף בְּשָׂבָאוּ עַדִּים מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעַלָּה וְאֶפְלוּ בְּשָׁהִיו עוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים כַּגִּין שְׁלֹא בָּאוּ עַדִּים הָרִי הוּא מַחֲמַת סָפֵק וְהָרִי הֵן שְׁנֵי קֻדְשוֹת לְפִי שְׁאֵין זֶה מַחֲמַת הַמִּנְהָג לְפִיכָךְ הִיתָה מַתְּרַת לָהֶן אֶבֶל לִבְנֵי חוּצָה לְאַרְץ אֶסוּר שְׁהָרִי עֲדוּן הֵם עוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים בְּבַתְּחֻלָּה וְאִם בֵּן לֹא אִשְׁתַּנִּי לָהֶן מִפְּנֵי הַתַּקְנָה הוֹאִיל וְהַתְּחִילוּ לַעֲשׂוֹת שְׁנֵי יָמִים וְלֹא פֶסַחוּ בְּשׁוּם פְּעַם לַעֲשׂוֹת יוֹם אֶחָד עֲדוּן הֵם עוֹמְדִים בְּאֶסְרוֹן לְהִיטֶן כַּיּוֹם אֶרֶךְ דָּלֹא גִימָא דְּמַחֲמַת סָפֵק הֵן עוֹשִׂין דִּלְין יוֹדְעִין אִם בָּאוּ עַדִּים אִם לֹאוּ אֶלָּא מַחֲמַת הַמִּנְהָג הֵן עוֹשִׂין בִּינוּ דָּלֹא נִשְׁתַּנָּה לָהֶן הַמִּנְהָג וְא"ת לַר' יוֹסִי דֹּאִמַר בְּשִׁירוֹבִין (דף לט.) נָשָׂא) גְּבִי שְׁנֵי יָמִים שֶׁל ר"ה נוֹלָגָה בְּרֹאשׁוֹן אֶסוּרָּה בְּשָׁנִי וְהָא ר' יוֹסִי בֹא"י הָיָה לְאַחַר חֲרָבֹן וְא"כ שְׁתֵּי קֻדְשוֹת הֵן וְאִמְאי בִּיצָה אֶסוּרָּה וְאֵין לוֹמַר דְּהִינּוּ קֹדֶם חֲרָבֹן דְּהָיו קֻדְשָׁה אַחַת דֹּא"כ מֵאי נִבְקָחַ מִנֶּה מֵאי דְּהִנּוּ הָיָה וְכִי נִימָא דְּהִינּוּ לְאַחַר חֲרָבֹן וְהָא דְּבִיצָה אֶסוּרָּה הִינּוּ לִבְנֵי בְּבֹל דְּלִדְיָהּוּ קֻדְשָׁה אַחַת הֵן זֶה אֵינוֹ דַּר' יוֹסִי מֵא"י וְנִקְטַ מִלְּתָא בְּשָׂבִיל בְּבֹל וי"ל דְּלַעוֹלָם ר' יוֹסִי מִקְדָּם חֲרָבֹן הָאִמַר וְאֵין לְהַקְשׁוֹת מֵאי דְּהִנּוּ הָיָה הוֹאִיל וְאִשְׁמוּעִינַן פֶּסַח דְּגַם עֲתָה שִׁנְךָ לְאַחַר חֲרָבֹן לִבְנֵי בְּבֹל: כָּל דְבַר שְׁבַמְנִין צִרִיךְ מַנְין אַחַר לְהַתִּירוֹ. יֵשׁ שְׁהִיו רוֹצִין לוֹמַר מִכָּאן דְּאוֹתוֹן חֲרָמוֹת שְׁעוֹשִׂין לָמַן עַד פֶּסַח אוּ עַד זְמַן אַחַר דְּכִי וַיַּיע הַזְמַן צִרִיךְ מַנְין לְהַתִּיר אֵת הַחֶרֶס אַע"פ שְׁעָבַר הַזְמַן דֶּהָא הָרִי הָכָא דִּהַקַּב"ה אֶסַר לָהֶם תַּשְׁמִישׁ בְּשָׂבִיל מִתַּן

תּוֹרָה וּמִמִּילָא וְדַעִינוּ דְּלְאַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים דְּנִתְנָה תּוֹרָה דְּמַתְרִין וְאֵעִפ"כ הַתִּיר לָהֶם וְלֹא הִיא דְּהָכָא אֵין כָּאן שׁוּם זְמַן דְּקִרָא דְּהָיו נְכוּנִים לְשַׁלֵּשֶׁת יָמִים וְגו' (שְׁמוֹת י"ט:ט"ו) הַזְמִינוּ עֲצֻמָּכֶם לְדָבָר שִׁיְהִיָּה לְסוּף שְׁלֹשֶׁת יָמִים דֹּאִם כְּתִיב הִיו נְכוּנִים שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּלֹא לִמ'ד שֶׁל לְשַׁלֵּשֶׁת יָמִים הִייתִי מוֹכִיחַ שְׁפִיר דְּכִי הִיבִי דְּצִרִיךְ לְהַתִּיר תַּשְׁמִישׁ צִרִיךְ נִמִּי לְהַתִּיר הַחֶרֶס וּמִלָּא כְּתִיב דְּכִי שְׁמַע מִנֶּה גְבִי תַשְׁמִישׁ צִרִיךְ לְהַתִּיר מִשׁוּם דְּכַתִּיב אֵל תִּגְשׁוּ אֵל אִשָּׁה וְגו' דְּמַשְׁמַע עוֹלָמִית פִּי הִיבִי דֹּאִסַר לָהֶם קֹדֶם מִתַּן תּוֹרָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים אֶבֶל חֲרָמוֹת שְׁמִשְׁמִינַן לָמַן מִפִּי עָבַר הַזְמַן מִמִּילָא עָבַר וְאֵין צִרִיךְ הַתִּיר: [נַעֲי' תוֹסְפוֹת סְנֵהֲדִרִין נט: ד"ה לְכָל דְּבָרָ:]

ביצה פרק ראשון ביצה

ה.

 עין משפט נר מצווה

א מיי' פג' מהל' קידוש החודש הל' ו:

ב מיי' פג' מהל' קידוש החודש הל' ו:

ג מיי' פב' מהל' ממרים הל' ב:

ד מיי' פט' מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' ה, סמג עשין רל:

ה מיי' פט' מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' ה, סמג עשין רל:

ובקש ר' אליעזר להפקירו לעניים. וא"ת אי לשעתה ולא הקשה לעתיד לבא א"כ מה הרווחו עניים בזה הא היו צריכין לפדותו הקם חבילה שדרי לא היה חומה לירושלים ולא היו יכולין לאכלו בשום מקום רק לפדותו הקם חבילה ו"ל לפרש"י ניקח דפי' הקשה ראשונה חלבא דרפי אליעזר הקשה לעתיד לבא א"כ יכולין העניים להביא פרות לירושלים ולאכלן שם בלא פניה אי נמי חפילו ס"ל לא הקשה לעתיד לבא מ"מ היו מרויחין העניים דהא הקדש שנה מנה שחללו על שנה פרוטה מחלל ואפילו לכתחלה בזמן הזה כדאי בערכין (דף כט.): מכדי פתיב גס הצאן והבקר אל ירעו וגו'. פרוש מכדי פתיב חל מול דהר ההוא דמשמע כל זמן שהוא בהיותו בקדשה ששכינה שרייה עליו זקוק חסור חבל נסתלקה שכינה מתר וא"כ במשך היבל למה לי וא"ת והא חל מול דהר ההוא בלוחות אחרונות פתיב ובמשוך היובל נאמר הקם לכן בלוחות הראשונות ואי לא במשך היבל לא שמעינן שריותא בלוחות הראשונות ופרש בקונטרס שלא נסתלקה שכינה ממנו מיום מתן תורה עד יום שהוקם המשכן ועד בעשרים באייר בשנה השנית שנעלה הענן וא"כ שריותא דבמשוך היובל לא היו עד שנה שניה ואז נאמר כבר חל מול דהר ההוא דמשמע מנה שריותא כדפי' כך שיטת הקונטרס ודחק הוא דהא במשך היבל משמע שגם בו ביים דמתן תורה התרו לעלות בשמישך היובל שלא היו קולות רק בלוחות הראשונות בסיון וא"כ ליכא למימר שריותא דבמשוך היובל לא היה עד השנה שניה ועוד בינו דמההוא משמע דתת דהדיא כדפרי' א"כ אין צריך מנין אחר להתירו מידי דהנה אחרמות לאחר הזמן כדפרשית לעיל לכן נראה לי ה"פ ת"ש במשך היובל וכו' למה לי והלא בלאו הכי יש להתיר מסבבא דהא לא חסר להם לעלות אלא משום שכינה וא"כ ממילא משתרין בשנסתלקה השכינה והא דקאמר מכדי כו' זהו שלא תאמר דבמשוך היובל אתי למשרי בשפיסקוי הקולות אע"פ שלא נסתלקה שכינה עדיו והאי דתירא לא הנה שמעינן

ממילא מסבבא והשתא לא תפשוט מדי הא לא אפשר לומר דמכדי פתיב גם הצאן והבקר אל ירעו בלוחות האחרונות אע"פ שלא היה שם קולות ומסתמא ה"ה נמי בדברות הראשונות שגאסרו כל זמן ששכינה בזה חפילו בשפיסקוי הקולות כמו באחרונות א"כ במשך היובל לא בא להתיר (אלא) בשפיסקוי הקולות (. שנסתלקה) שכינה והאי דתירא שמעינן ממילא מסבבא אלא שמע מנה שצריך מנין אחר להתירו: מי לא מודה רבן יוחנן בן זבאי כו' דהיום קדש ולמחר קדש. וא"ת והא הוא עצמו תקן לקבל עדות חדש כל היום ופי' הקונטרס הני מלי לעינן שמונין המועדות מיום הראשון ואפילו באו לאחר המנחה חבל מלעשות יום שני קדש לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה וקשה דמעין ליה דך סבבא דתקינו לעינן מועדות לחוד הא לעינן יום טוב הוי יום שני נמי קדוש וא"כ תהא הביצה חסורה ואימא בינו שהתקין שיהו מקבלין כל היום א"כ בשיהי עושין שני ימים הם מספק ודתי קדשות ניניהו וביצה מתרת לכן נראה בפרוש ר"ח דגרים מי לא מודה שאם לא באו כו' ומ"מ קשה דבינן שלא באו א"כ היו שני ימים מספק וא"כ שתי קדשות ניניהו וביצה מתרת וי"ל דה"פ שאם לא באו עדים עד סמוך לחשכה ומיד החשיך ולא היה שהות ביים כדי לקבל עדותם ומ"מ היו יכולין לעשות מעט

מלאכה ולא היו עושין אלמא דקדשה אחת ניניהו והא דאמר התקינו שיהו מקבלין עדותן כל היום הינו היבא דבאו עדים ביים או הקם המנחה או לאחר מיד והשתא דלמית לכהי אין למחך גרמת הספקים אם באו עדים וכו' כדפי' ומ"מ יש לשוב פרש"י ודקדאיא לך מנא לה דך סבבא ה"פ מי לא מודה רבן יוחנן בן זבאי וכו' בגין הקם חרבון דהוי קדשה אחת ואם בן גם לאחר חרבון נמי בשיהי עושין שני ימים כמו הקם חרבון הם קדשה אחת:

ביצה פרק ראשון ביצה

הסבב קדשה ראשונה קדשה להפקירו לעניים שילקטוהו הם טרח להעלות שם הפרות: **כָּבֵד נַמְנוּ עֲלֶיךָ** וְהַתִּירוּהוּ לַפְדוֹתוֹ וְלַהֲעֹלוֹת דָּמּוּ וְאֵע"נ דלאחר חרבון הנה הסברי קדשה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא וצריך להעלות הפרות או הדמים: טעמא דנמנו הא לא נמנו לא ואע"נ דממילא ליתא לתקנתא קמייתא דהא כדי לעטר שוקי ירושלים הוא דהנה וביון דחרבה מה לנו לעטרה לצרך הנכרים ואפלו כדי צריך מעין: מאי ואומר כלומר ביצד אנו למדין מן המקרא הראשון ולמה נאמרו שנים: ה"ח כך למד מן הראשון מכדי פתיב היו נכנים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה וממילא אשתרו בתשמיש לאחר שלשה ימים שקבלו את התורה למה ליה למקדש ולמתן להו קשות לשוב לחליהם דהינו תשמיש: ש"מ הואיל וקודשא בריך הוא חסר דעי למשריה הוא גופה בדיקא וה"ה לכל דבר שבמעין: וכי תימא כלומר וקרא דבמשוך היובל דיליף תנא מנה להכי דהר בה ויליף מהתם דהכי קאמר לך וכי תימא דהאי שובו לכם לאו למשרי תשמיש דהא ממילא משתרי אלא לצוותן לשוב במצות המלך על כרחן שלא לגרע עונת גשומיך: ת"ש מהבא במשך היובל שמישך בהסתלק שכינה מן דהר ויאריך התנוקע את קולו כמנהג התנוקע באחרונה לשון אחר במשך היובל שמישך התנוקע מלתקע והכי מפרש לה במכילתא במשך היובל בפסוק היובל: מכדי פתיב בלוחות האחרונות ואיש לא יעלה עמך וגו' (שמות לד) מפספה דקרא וליף חל מול דהר ההוא כל זמן שהוא בהיות קדשתו שהשכינה עליו חסור חבל נסתלק שכינה מתר שמעינן ממילא למה ליה לאדכורי שריותא בדיקא בלוחות הראשונות ולמימר נסתלקה שכינה המה יעלו והלא לא נסתלקה שכינה ממנו מיום מתן תורה עד אחד בחגש שהוקם המשכן ועד בעשרים באייר שנעלה הענן והיה לו ללמד דתת דהר בשמסתלק מאל מול דהר ההוא ובמסקת תענית (דף כא:) נמי מההוא קרא ולפינן דתניא רבי יוחי אומר לא מקומו של אדם מכבדו אלא הוא מכבד מקומו שכל זמן שהשכינה היתה בזה חמרה תורה גם הצאן והבקר אל ירעו וגו' נסתלקה שכינה חמרה תורה במשך היבל המה יעלו בזה הלכך למה ליה לכתב דהדיא המה יעלו ולא אשתרי ממילא דתניא דהר ההוא ש"מ צריך מנין אחר להתירו כו': הני מלי בדאורייתא באסור שציא מפי הגבורה הצרכנו לשמוע דתת מפיו חבל דמעין דרבנן לא בעינן שריותא בדיקא אלא מכללא: ת"ש **כָּרֶם רָבֵעִי** דְּהָא דְהִצְרַךְ לַהֲעֹלוֹת פְּרוֹת עֲצָמָן בְּמַהֲלָךְ יוֹם דְּרַבָּנָן הוּא וְקָא בְּעֵי מַעֵין וְאֵע"נ דאיבא למשריה מכלל: וכ"ת ביצה נמי וכו' השתא דהר רב יוסף לאסוקי מלתא דאמר אף מתקנת רבן יוחנן בן זבאי ואלילך ביצה חסורה: ביצה דמעין מי הואי כלום דזבבה דמעין הראשון לאסרה: מהרה ויבנה בית המקדש ותחזור תקנה ראשונה שלא לקבל עדות אלא עד המנחה: מסורה לב"ד אין נזקקין להם אלא ב"ד והם יודיעין טעמו של דבר ולא יטעו: לכל מסורה ליד הכל היא בזה ואין הכל באין לשאל בסומכין על מנהגן: מי לא מודה כו' אע"נ דתקן לקבל עדות חדש כל היום להיות מונין למועדות מן הראשון ואפילו באו עדים לאחר המנחה חבל מלעשות י"ט שני לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה:

אָמֵר

לד אָמֵר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאַהֲלֵיכֶם [דברים ה, כז] ויאָמֵר אֶל־הָעָם הָיוּ נִכְנִים לְשִׁלֻּשֵׁת יָמִים אֶל־תִּגְשׁוּ אֶל־אִשָּׁה [שמות יט, טז] בְּכֹל־חֲצֹדֶיךָ אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֶיכֶם אֲתֹכֶם תִּלְכוּ לְטַעַן תַּחֲיוֹן וְגו' [דברים ה, ל] מִיָּיִתּוֹ וְתָנָה לְבָבָם זֶה לָהֶם לִירָאָה אֹתִי וּלְשׁוֹמֵר אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי וְגו' [דברים ה, כז] לֹא־תִגָּע בּוֹ יָד כִּי־יִשְׁקוֹל יִשְׁקַל אוֹ־יָרֵה יִנָּה אֶם־בְּהֵמָה אֶם־אִישׁ וְגו' [שמות יט, יג] ואִישׁ לֹא־יַעֲלֶה עִמָּךְ וְגַם־אִישׁ אֶל־יָרֵא בְּכֹל־הַהֵר בְּסִי־חֲצֹאֵן וְהִבָּזֵר אֶל־יָרְעוּ וְגו' [שמות לד, ג]

במשך היבל, השוה "במשך בקרן היובל" (יהושע ו, ה), וגו' [פרושי רד"צ הושבן על שמות יטיג, ד]

 מסורת הש"ס

א פסחים ג.

ב ראש השנה לא:

ג פסחים עח;; סוכה מא;; מנחות

סח:

ד משנה ראש השנה

 תורה אור השלם
--

לז אָמֵר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאַהֲלֵיכֶם [דברים ה, כז]

ויאָמֵר אֶל־הָעָם הָיוּ נִכְנִים לְשִׁלֻּשֵׁת יָמִים אֶל־תִּגְשׁוּ אֶל־אִשָּׁה [שמות יט, טז]

בְּכֹל־חֲצֹדֶיךָ אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֶיכֶם אֲתֹכֶם תִּלְכוּ לְטַעַן תַּחֲיוֹן וְגו' [דברים ה, ל]

מִיָּיִתּוֹ וְתָנָה לְבָבָם זֶה לָהֶם לִירָאָה אֹתִי וּלְשׁוֹמֵר אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי וְגו' [דברים ה, כז]

לֹא־תִגָּע בּוֹ יָד כִּי־יִשְׁקוֹל יִשְׁקַל אוֹ־יָרֵה יִנָּה אֶם־בְּהֵמָה אֶם־אִישׁ וְגו' [שמות יט, יג]

ואִישׁ לֹא־יַעֲלֶה עִמָּךְ וְגַם־אִישׁ אֶל־יָרֵא בְּכֹל־הַהֵר בְּסִי־חֲצֹאֵן וְהִבָּזֵר אֶל־יָרְעוּ וְגו' [שמות לד, ג]

במשך היבל, השוה "במשך בקרן היובל" (יהושע ו, ה), וגו' [פרושי רד"צ הושבן על שמות יטיג, ד]

מלאכה ולא היו עושין אלאמא דקדשה אחת ניניהו והא דאמר התקינו שיהו מקבלין עדותן כל היום הינו היבא דבאו עדים ביים או הקם המנחה או לאחר מיד והשתא דלמית לכהי אין למחך גרמת הספקים אם באו עדים וכו' כדפי' ומ"מ יש לשוב פרש"י ודקדאיא לך מנא לה דך סבבא ה"פ מי לא מודה רבן יוחנן בן זבאי וכו' בגין הקם חרבון דהוי קדשה אחת ואם בן גם לאחר חרבון נמי בשיהי עושין שני ימים כמו הקם חרבון הם קדשה אחת:

ביצה פרק ראשון ביצה

א תוספתא זבים
ב מנחות ק; בכורות ח; יומא כט; אוצר מדרשים ברייתא דשמואל הקטן

גליון הש"ס

גמ' מן השלל של ביצים. עיין מנחות דף ע"א תוס' ד"ה ביצי נבילות; שם אמר רב גמדא משמ' דרב. צ"ל רבא. סדר הדורי' בהקדמ' אות ד';

דַּפְחִיא כּמוֹ דַּפְעִיא הַעֲלָדִים מִן הַתְּרַגְּלוֹת חַיה שְׁפוּעָה בְּלִדְתָּהּ: פֿשִׁיטאַ דמקח

טעות הוא דהא בדהיא אמר ליה דפחיא: **דַּרְרִיבּוּ** לשון מבשלות כל צרכן כמו **צַרְבַת** (ויחקרא יג) בניה שששנל: ונפקא מנה בין מאן דבשי להו לאכילה בין מאן דבשי להו לאפרוחים: לְמִיתְבָּא לִיה דְּבִינִי בִינִי לְהַחְזִיר לוֹ דְּמִי מַעֲלָה שָׁפִין בִּיעֵי דַּפְחִיא לְבִיעֵי דְשַׁחוּטָא וְאִי בְּעִי לֵהוּ לְאֲכִילָה אִין הַמִּקְח בְּטַל דְּהָא בְּעִי אֲכִילָה נִינְהוּ אֱלָא שְׁאֵלּוּ יָפִים מִהֶם וַיַּחְזִיר לוֹ דְּמִי מַעֲלִיּוֹת: קא משמע לן רבי אחי דסתם מאן דבשי ביעא דפחיא לאפרוחים בשי להו ואין אלו שוין לו כלום: דדכרא שְׁלָגְתָּן תְּרַגְּלוֹת מִתְּרַגְּלוֹל וְלֹא נִתְחַמְמָה מִן הַקִּקְעָה לְקַלְטֵן בְּלֹא זָכַר: דְּסַפְנָא מֵאֲרַעָא מִתְחַמְמַת בַּקִּקְעָה וַיִּוִּלְגַּת בִּיצִים וְאִתָּן בִּיצִים אִין מַנְדְּלוֹת אֲפִרּוּחִים: סַפְנָא קוֹלְטַת בִּיצִים בְּשִׁמְתַּעֲפַרְת בַּקִּקְעָה וּבְסֻמּוֹן לִקְמֵן אִמֵּר כּל הֵיכָא דְאֵבָא זָכַר לֹא סַפְנָא מֵאֲרַעָא בְּלוּמַר חִינָּה קוֹלְטַת בִּיצִים מִן הַקִּקְעָה אֱלָא מִן הַזָּכַר וְאִינוּ אֱלָא לְשׁוֹן שְׁפוּנִי טְמוּנִי חוּל (דְּכָרִים ל"ג:י"ט): עַם יִצְיֹאת רַבָּה נִגְמְרָה וְלַעֲנֵן י"ט אִתְמַר דְּאִס יִצְתָּה רַבָּה מַעֲרַב י"ט וְחִזְרָה בְּתוֹךְ מַעִיָּה וַיִּלְדְּתָה בְּלִילָה מִתְּרַת דְּהוּיָא לִיה כְּאֵלּוּ נוֹלְדָה מֵאֲתֻמוּל: בְּדַרְבֵּי יוֹחָנָן דְּאִמֵּר לִקְמֵן הֵכִי: וְאִי בְּעִית אִימָא רַב לֵאפּוֹקִי מִדָּר' יוֹחָנָן אִתָּא וְעַם יִצְיֹאתָה דְּקֵאֲמַר עַם יִצְיֹאת כְּלָה וּלְמַעוּטֵי יִצְיֹאת רַבָּה: מַעוּרוֹת מַחֲבָרוֹת: נִבְלַת עוֹף טְהוֹר מְטַמְּאָה הָאוֹכֵלָה לְטַמְּא בְּגָדִים שְׁהוּא לְבוֹשׁ בְּשַׁעַת בְּלִיעָתָהּ וְאִין לָה טַמְּאֵת מִנְעַ וּמִשָּׂא וּבְמַסְכַּת נָדָה (דף נא.) לְנִפְתֵּן לָה וְהָאוֹכֵל אֶחָד מִן הַדְּבָרִים הֵלְלוּ מִמֶּנָּה: מִן הַשֵּׁלֶל שֶׁל בִּיצִים כְּשֶׁהָן כְּבוֹשִׁין וְשִׁלּוּלָן וְקֻבְעִין בְּשַׁדְרָה בְּלוּמַר הָאוֹכֵל אוֹתָם בִּיצִים בְּעוֹזֵן מַעֲרִין בְּגִידִין: מִן הַגִּידִין וְהַסֵּבֶר אִין בְּגִידִין בְּנוֹת טַעַם: שֵׁלֶל כַּשֵּׁט"א כּמוֹ שֵׁלֶל שֶׁל כּוֹכֶסֶן (שַׁבָּת דף מח:): בְּשָׂר שְׁתַּלְשׁ מִן הַחֵי לֹא נִבְלָה הִיא: מִן הָאֲשָׁכּוּל מִבְּשַׂר הַשְּׁדָרָה שְׁהַבִּיצִים רְאוּקִים עָס: שְׁהַמָּחָה אֵת הַחֵלֶב הַתּוֹךְ אֵת הַשֶּׁמֶן וְגַמְעוּ טַמְּא וּבַעֲדוֹר וְהַרְטַב (חֲלוֹן דף קכ.) פִּרְכִּינָן וְהָא לְאֲכִילָה בְּחִיבָה בַּהּ וְאִמֵּר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ הֵנָּפֵשׁ לְרַבּוֹת אֵת הַשׁוֹתָה וְהֵכָא כְּתִיב וְנִפְשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וּבִנְבִלַת עוֹף טְהוֹר מִתְּחַסֵּם בַּת"כ: מֵאֵן תֵּנָּא מִן הַשֵּׁלֶל שֶׁל בִּיצִים טְהוֹר אֵלֶימָא לֹא בְּשַׂר הוּא דְּלֹא כַּר' יַעֲקֹב: אֱלָא לַעֲנִין אִסוּרָא דִּלְעו"ג דְּלֹא בְּשַׂר נִינְהוּ אִסֵּר לָה מִדְּרַבָּנָן הוֹאִיל וְקַרוּבִים לְהִיֵּית בְּשַׂר וְאִיבָא לְמַנּוֹר מִשּׁוּם בְּשַׂר בְּחֵלֶב אֲבָל לַעֲנֵן טַמְּאָה לֹא דְלֹא בְּשַׂר נִינְהוּ דְּלִטְמוּ: וְכִי תִימָא לַעֲנִין טַמְּאָה נִנּוֹר דְּלִטְמוּ מִדְּרַבָּנָן כִּי הֵיכָא דְּגִזְרִינָן לַעֲנֵן אִסוּרָא: אֲפּוֹשִׁי טַמְּאָה הוּא דְּאִיבָא הַפְּסֵד טְהוֹרוֹת: וְאֲפּוֹשִׁי טַמְּאָה מִדְּרַבָּנָן לֹא מִפְּשִׁינָן וְאִלּוּ פ' שְׁנָזוּר בְּטַמְּאוֹת בְּמִקְוֹמוֹת הַרְבֵּה

לִיבָא לְמִימַר הֵכָא נָמִי נִנּוֹר דְּלֹא נִיחָא לָן דְּלַפְּשׁוּ בְּטַמְּאוֹת: וְאִיבָא דְּאִמְרֵי דְּאֲשָׁכּוּל דְּסִיפָא הֵנָּה מִשְׁמַע לִיה לָרַב יוֹסֵף בִּיצִים הַמַּעוּרוֹת בְּגִידִין וְשֵׁלֶל הֵנָּה מִשְׁמַע לִיה שְׁאִינָן מַעֲרוֹת כָּל כַּךְ כּמוֹ אוֹתָן הַמַּעוּרוֹת קְרוּבוֹת לְכֹא בְּהוֹן קִלְפָה הַלְבָּנָה שְׁאִינָם דְּבָקוֹת יָפָה אֱלָא מַעֲט: מֵאֲשָׁכּוּל גּוֹפֵה בְּשַׂר הַדְּבָק בְּשַׁדְרָה וְהַבִּיצִים רְאוּקִין בּוֹ: נוֹלֵד בִּיּוֹם נִקְבּוּתוֹ וַיִּלְדוֹת בִּיּוֹם: עַנְיָנָף קִלְב' א"ל שו"ר צ"ן בלע"ז: מַעֲרַב יוֹם טוֹב בֵּין הַשְּׁמֵשׁוֹת דְּשׁוּב לֹא יִנְלָה אֱלָא בְּלִילָה: הַשְּׁפִים קִדָּם עֲלוֹת הַשַּׁחַר וְהִאי דְּנִקֵּט בְּזָקַר רְבוּמָא קמ"ל דִּלְע"ג דְּבָזַק וְלֹא מִצָּא דְּלִיבָא לְמִתְלִיָּה בְּנוֹלְדָה בְּחוּל אֲפֵלוּ הֵכִי מִתְּרַת דְּסַמְכִין אֲבִרְוִיתָא דְּקִתְּנִי כָּל שְׁתַּשְׁמִישׁוֹ בִּיּוֹם נוֹלֵד בִּיּוֹם וְהָא וְזֹא לֹא יִלְדְּתוּ בְּלִילָה: אִמֵּר יִצְתָּה רַבָּה וְחִזְרָה הַנְּאִי וְאִלּוּ דְּמִלְתָּא דְּלֹא שְׂכִיחָא הִיא מִנּוּ דַּפְשִׁיטָא לָן דְּחִינָּה וַיִּלְגַּת בְּלִילָה תְּלִינָן בַּהּ: בְּדַסְפָּנָא מֵאֲרַעָא וְהִיא וַיִּלְגַּת אֶף בְּלִילָה: סַפְנָא קוֹלְטַת בִּיצִים בְּשִׁמְתַּעֲפַרְת בַּקִּקְעָה וּבְסֻמּוֹן לִקְמֵן אִמֵּר כּל הֵיכָא דְאֵבָא זָכַר לֹא סַפְנָא מֵאֲרַעָא בְּלוּמַר חִינָּה קוֹלְטַת בִּיצִים מִן הַקִּקְעָה אֱלָא מִן הַזָּכַר וְאִינוּ אֱלָא לְשׁוֹן שְׁפוּנִי טְמוּנִי חוּל (דְּכָרִים לג): אִי הֵכִי דִישׁ וַיִּלְגַּת בְּלִילָה: דָּרַב מְרִי הֵכִי שְׁרִיָא אִימָא מֵאֲרַעָא סַפְנָא וַיִּלְדָה בְּלִיל יוֹם טוֹב:

דַּפְחִיא לְמֵאן? יִהְיֹו לִיה בִּיעֵי דְשַׁחוּטָה. אֲתָא לְקַמִּיָּה דְרַבִּי אֲמִי, אָמַר לָהּ: מִקְח טְעוֹת הוּא, וְהָדָר. פֿשִׁיטאַ! מַהוּ דְּתִימָא: הִיא לְאֲכִילָה קָא בְּעִי לָהּ, וְהִיא דְקֵאֲמַר דַּפְחִיא — מִשּׁוּם דְּצָרִיבּוּ, לְמֵאִי נִפְקָא מִינָּה — לְמִיתְבָּא לִיה בִּינִי בִינִי, קָא מִשְׁמַע לָן. הָהוּא דְאָמַר לָהּ: בִּיעֵי דְדַכְרָא לְמֵאן! בִּיעֵי דְדַכְרָא לְמֵאן! יִהְיֹו לִיה בִּיעֵי דְסַפְנָא מֵאֲרַעָא. אֲתָא לְקַמִּיָּה דְרַבִּי אֲמִי, אָמַר לָהּ: מִקְח טְעוֹת הוּא, וְהָדָר. פֿשִׁיטאַ! מַהוּ דְּתִימָא: הִיא לְאֲכִילָה קָא בְּעִי לָהּ, וְהִיא דְקֵאֲמַר דְדַכְרָא — מִשּׁוּם דְּשִׁמִּינָן טַפִּי, לְמֵאִי נִפְקָא מִינָּה — לְמִיתְבָּא לִיה בִּינִי בִינִי, קָא מִשְׁמַע לָן. "וְאִי בְּעִית אִימָא: מֵאִי עַם יִצְיֹאתָהּ נִגְמְרָה — עַם יִצְיֹאת רּוּבָה נִגְמְרָה, וּבְדַרְבֵּי יוֹחָנָן. דְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בִּיצָה שְׁיִצְאָה רּוּבָה מַעֲרַב יוֹם טוֹב וְחִזְרָה — מוֹתֶרֶת לְאֲכִלָּה בְּיוֹם טוֹב. וְאִיבָא דְאָמַר: מֵאִי עַם יִצְיֹאתָהּ נִגְמְרָה — עַם יִצְיֹאת כּוֹלָה נִגְמְרָה. עַם יִצְיֹאת כּוֹלָה — אִין, אֲבָל רּוּבָה — לֹא. וּלְאֲפּוֹקִי מִדְּרַבִּי יוֹחָנָן. גּוֹפָא: הַשּׁוֹחֵט אֵת הַתְּרַגְּלוֹת וּמִצָּא בַּהּ בִּיצִים גְּמוּרוֹת — מוֹתֶרֶת לְאֲכִלָּן בְּחֵלֶב. רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמַר: אִם הִיוּ מַעוּרוֹת בְּגִידִין — אֲסוּרוֹת. ^(א)מֵאן תֵּנָּא לָהּא דְתִנּוּ רַבָּנָן: הָאוֹכֵל מִנְבִּילַת עוֹף טְהוֹר, מִן הַשֵּׁלֶל שֶׁל בִּיצִים, מִן הַעֲצָמוֹת, וּמִן הַגִּידִין, וּמִן הַבְּשָׂר שְׁנִיתְלִשׁ מִן חֲחִי — טְהוֹר. מִן הָאֲשָׁכּוּל שֶׁל בִּיצִים, מִן הַקּוֹרְקָבּוּ וּבְגִי מַעֲיִין, אוּ שְׁהַמָּחָה אֵת הַחֵלֶב וּגְמַעוּ — טַמְּא. מֵאן תֵּנָּא מִן הַשֵּׁלֶל שֶׁל בִּיצִים טְהוֹר? אָמַר רַב יוֹסֵף: דְּלֹא כְרַבִּי יַעֲקֹב. דְּאִי כְרַבִּי יַעֲקֹב, הָאֲמַר: אִם הִיוּ מַעוּרוֹת בְּגִידִין — אֲסוּרוֹת! אָמַר לִיה אַבְיִי: מִמֵּאִי? דְלִמָּא עַד כָּאן לֹא קֵאֲמַר רַבִּי יַעֲקֹב הֵתֵם אֱלָא לַעֲנִין אֲסוּרָא, אֲבָל לַעֲנִין טוּמְאָה — לֹא. וְכִי תִימָא לַעֲנִין טוּמְאָה נָמִי נִנּוֹר — אֲפּוֹשִׁי טוּמְאָה הוּא, וְאֲפּוֹשִׁי טוּמְאָה מִדְּרַבָּנָן לֹא מִפְּשִׁינָן. וְאִיבָא דְאָמְרִי: מֵאן תֵּנָּא מִן הָאֲשָׁכּוּל שֶׁל בִּיצִים טַמְּא? אָמַר רַב יוֹסֵף: רַבִּי יַעֲקֹב הִיא, דְאָמַר: אִם הִיוּ מַעוּרוֹת בְּגִידִין אֲסוּרוֹת. אָמַר לִיה אַבְיִי: מִמֵּאִי דְאֲשָׁכּוּל, מִהֵנָּה דְתַלְיָא בְּאֲשָׁכּוּל? דְלִמָּא אֲשָׁכּוּל גּוֹפִיָּה. וְכִי תִימָא: אֲשָׁכּוּל גּוֹפִיָּה מֵאִי לְמִימְרָא! מִיִּדֵּי דְהוּהּ אַקוֹרְקָבּוּ וּבְגִי מַעֲיִין, דִּאֶף עַל גַּב דְּבְשָׂר נִינְהוּ, כִּיּוֹן דְאִיבָא אֵינְשִׁי דְלֹא אֲכָלִי — אֵיבָטְרִיָּה לְאֲשִׁמוּעִינוּ, הֵכָא נָמִי: כִּיּוֹן דְאִיבָא אֵינְשִׁי דְלֹא אֲכָלִי — אֵיבָטְרִיָּה לְאֲשִׁמוּעִינוּ. ^(ב)תִּנּוּ רַבָּנָן: כּל שְׁתַּשְׁמִישׁוֹ בְּיוֹם — נוֹלֵד בְּיוֹם. כּל שְׁתַּשְׁמִישׁוֹ בַּלִּילָה — נוֹלֵד בַּלִּילָה. כּל שְׁתַּשְׁמִישׁוֹ בְּיוֹם וּבִין בַּלִּילָה — נוֹלֵד בֵּין בְּיוֹם וּבִין בַּלִּילָה. כּל שְׁתַּשְׁמִישׁוֹ בַּלִּילָה — נוֹלֵד בְּיוֹם — זוֹ תְרַגְּלוֹת. כּל שְׁתַּשְׁמִישׁוֹ בַּלִּילָה נוֹלֵד בַּלִּילָה — זוֹ עֲטָלָף. כּל שְׁתַּשְׁמִישׁוֹ בֵּין בְּיוֹם וּבִין בַּלִּילָה — אָדָם וְכָל דְדָמִי לִיה. 'אָמַר מָר: כּל שְׁתַּשְׁמִישׁוֹ בְּיוֹם נוֹלֵד בְּיוֹם — זוֹ תְרַגְּלוֹת. לְמֵאִי נִפְקָא מִינָּה? לְכַדְרַב מְרִי בְרִיָּה דָרַב כְּהֵנָּא. דְאָמַר רַב מְרִי בְרִיָּה דָרַב כְּהֵנָּא: בְּדַק כְּהֵנָּה שֶׁל תְּרַגְּלוֹלִין מַעֲרַב יוֹם טוֹב וְלֹא מִצָּא בַּהּ בִּיצָה, וּלְמַחֵר הַשְּׁפִים וּמִצָּא בַּהּ בִּיצָה — מוֹתֶרֶת. וְהִלֵּא בְּדַק! אִימַר לֹא בְּדַק יָפָה יָפָה. וְאֲפִילוּ בְּדַק יָפָה, אִימַר: יִצְתָּה רּוּבָה וְחִזְרָה הוּא, וּבְדַרְבֵּי יוֹחָנָן. אֵינִי? וְהָא אָמַר רַבִּי יוֹסִי בֶּן שְׂאוּל אָמַר רַב: בְּדַק כְּהֵנָּה שֶׁל תְּרַגְּלוֹת מַעֲרַב יוֹם טוֹב וְלֹא מִצָּא בַּהּ בִּיצָה, וּלְמַחֵר הַשְּׁפִים וּמִצָּא בַּהּ בִּיצָה — אֲסוּרָה! הֵתֵם בְּדַסְפָּנָא מֵאֲרַעָא. אִי הֵכִי דָרַב מְרִי נָמִי אִימָא מֵאֲרַעָא סַפְנָא? בְּדֹאִיבָא זָכַר בְּהִדָּה. בְּדֹאִיבָא זָכַר נָמִי, אִימָא מֵאֲרַעָא סַפְנָא! אָמַר רַבִּינָא, גְּמִירִי: כּל הֵיכָא דְאִיבָא זָכַר — לֹא סַפְנָא מֵאֲרַעָא. וְעַד כְּמָה? אָמַר רַב גַּמְדָּא מִשְׁמִיָּה דָרַב: כּל הֵיכָא דְשְׁמַעָה

כִּיּוֹן גְּמוּרוֹת כִּיצַד הִיוּ מַעֲרוֹת וּפְרָשׁ הַקּוֹנְטֵרַם גְּמוּרוֹת קָאִי אַחֲלָמוֹן אֲבָל לֹא נִתְקַשָּׁה עֲדוֹן הַשְּׁפוּפֶרֶת מִבְּחוּן רַק הַקְּרוֹם עַל כּוֹן קָאִי רַבִּי יַעֲקֹב וְקֵאֲמַר אִם הִיוּ מַעֲרוֹת וּלְפִי הַסְּפָרִים דְּלֹא גְרָסִי גְּמוּרוֹת נִיחָא וְהֵכִי גְרָסִין וּמִצָּא בַּהּ בִּיצִים מַתְּרוֹת לְאֲכִלָּן בְּחֵלֶב רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמַר כּוֹי:

א טוש"ע או"ח סי' תקיג סעי' ו:
ב מו"י פג' מהל' שאר אבות הטומאות הל' י:
ג טוש"ע או"ח סי' תקיג סעי' ו:

לִיבָא לְמִימַר הֵכָא נָמִי נִנּוֹר דְּלֹא נִיחָא לָן דְּלַפְּשׁוּ בְּטַמְּאוֹת: וְאִיבָא דְּאִמְרֵי דְּאֲשָׁכּוּל דְּסִיפָא הֵנָּה מִשְׁמַע לִיה לָרַב יוֹסֵף בִּיצִים הַמַּעוּרוֹת בְּגִידִין וְשֵׁלֶל הֵנָּה מִשְׁמַע לִיה שְׁאִינָן מַעֲרוֹת כָּל כַּךְ כּמוֹ אוֹתָן הַמַּעוּרוֹת קְרוּבוֹת לְכֹא בְּהוֹן קִלְפָה הַלְבָּנָה שְׁאִינָם דְּבָקוֹת יָפָה אֱלָא מַעֲט: מֵאֲשָׁכּוּל גּוֹפֵה בְּשַׂר הַדְּבָק בְּשַׁדְרָה וְהַבִּיצִים רְאוּקִין בּוֹ: נוֹלֵד בִּיּוֹם נִקְבּוּתוֹ וַיִּלְדוֹת בִּיּוֹם: עַנְיָנָף קִלְב' א"ל שו"ר צ"ן בלע"ז: מַעֲרַב יוֹם טוֹב בֵּין הַשְּׁמֵשׁוֹת דְּשׁוּב לֹא יִנְלָה אֱלָא בְּלִילָה: הַשְּׁפִים קִדָּם עֲלוֹת הַשַּׁחַר וְהִאי דְּנִקֵּט בְּזָקַר רְבוּמָא קמ"ל דִּלְע"ג דְּבָזַק וְלֹא מִצָּא דְּלִיבָא לְמִתְלִיָּה בְּנוֹלְדָה בְּחוּל אֲפֵלוּ הֵכִי מִתְּרַת דְּסַמְכִין אֲבִרְוִיתָא דְּקִתְּנִי כָּל שְׁתַּשְׁמִישׁוֹ בִּיּוֹם נוֹלֵד בִּיּוֹם וְהָא וְזֹא לֹא יִלְדְּתוּ בְּלִילָה: אִמֵּר יִצְתָּה רַבָּה וְחִזְרָה הַנְּאִי וְאִלּוּ דְּמִלְתָּא דְּלֹא שְׂכִיחָא הִיא מִנּוּ דַּפְשִׁיטָא לָן דְּחִינָּה וַיִּלְגַּת בְּלִילָה תְּלִינָן בַּהּ: בְּדַסְפָּנָא מֵאֲרַעָא וְהִיא וַיִּלְגַּת אֶף בְּלִילָה: סַפְנָא קוֹלְטַת בִּיצִים בְּשִׁמְתַּעֲפַרְת בַּקִּקְעָה וּבְסֻמּוֹן לִקְמֵן אִמֵּר כּל הֵיכָא דְאֵבָא זָכַר לֹא סַפְנָא מֵאֲרַעָא בְּלוּמַר חִינָּה קוֹלְטַת בִּיצִים מִן הַקִּקְעָה אֱלָא מִן הַזָּכַר וְאִינוּ אֱלָא לְשׁוֹן שְׁפוּנִי טְמוּנִי חוּל (דְּכָרִים לג): אִי הֵכִי דִישׁ וַיִּלְגַּת בְּלִילָה: דָּרַב מְרִי הֵכִי שְׁרִיָא אִימָא מֵאֲרַעָא סַפְנָא וַיִּלְדָה בְּלִיל יוֹם טוֹב:

מסורת הש"ס

א חגיגה י; שבת עג: ב שבת נ. ג משנה ביכורים; חולין פד:: משנה חולין; חולין עט:: תוספתא ביצה ד בכורות סא.

וְהָא קָא עֲבַד גַּמְא וְחִיב מַשּׁוּם בִּנְיָן: פֿטוּר דְּחֻנּוּגָה דְּבִינָן דְּחִינּו דָּרִיךְ אֱלָא לַעֲפָרָה וְלֹא לַגַּמְא חִינּו בּוֹנָה וְלֹא חוֹרֵשׁ אֱלָא מְקַלְקֵל וְכָל הַמְקַלְקְלִים פֿטוּרִים: מֵאֵן דְּכֵר שְׁמִיּה דִקְאָמֵר שְׂאֵפֵר כּוּי דַמְשַׁמַּע דְּיָהִיב טַעמָא לַמַּלְתָּה דְלַעֲיֵל: שְׁהַסָּק מַעֲרַב י"ט מֵאִתְמוּל דַּעֲתָה עֲלוּהּ לְכָל מַלְי: אֲבָל הַסָּק בִּיּו"ט דְּלִיכָא לְמִימֵר דַּעֲתָה עֲלוּהּ מֵאִתְמוּל אֶסוּר: וְאִם רָאוי לְנָלוּת בּוּ בִיצָה שֵׁשׁ עֲדוּן רַמָן חֵס: מִתֵּר דְּמֵאִתְמוּל בַּעֲזָה עַצִּים הִיוּ מוֹכְנִים לְהַסָּק וְלִבְשָׁל וְלַנְלוּת וְעוֹדֵנוּ בַּתַּשְׁמִישׁ זֶה וְחִידִי דְחִידִי לְהַפּוֹכִי בַּהּ מִידי לַעֲלִית בִּיצָה שְׁקוּל לִיָּה נָמִי וּמִנַּח לִיָּה עַל הַדָּס: הַכְּנִים עֶפֶר הִרְבָּה בְּמָקוֹם אֶחָד לְצַרְךָ נִגְתּוּ אוּ לְצַרְךָ חֲרַבְתּוּ לְשַׁטְחוֹן בָּהּן מִתֵּר לְכַסּוֹת בּוּ דָּכָל זְמַן שֶׁהוּא צָבּוּר דַּעֲתָה עֲלוּהּ לְכָל צִרְכֵּיו: מַכְנִים אֲדָם מֵלֹא קִפְתּוּ עֶפֶר בְּסַתֵּם וְנוֹתְנוּ בְּמָקוֹם אֶחָד וְעוֹשֶׂה בַּהּ כָּל צִרְכֵּיו וְלֹא אִמְרִינוּ בְּטֹלָה לֶּה גִבִּי קִרְקַע הַבַּיִת חִידִי דּוּטָרָא: וְהוּא שְׂיַחֵד לָּהּ כּוּי וְלֹא שְׁטַחָה דְּמוֹכַחא מֵלֹתָא דְלַצִּרְכֵּיו קָא בַּעֲי לָּהּ וּבַעֲפֵר תַּחוּם קֵאָמֵר שְׂאִינוּ מְחַסֵּר לֹא חֲפִירָה וְלֹא בַּתִּישָׁה אֱלָא הַכְּנָה: בּוּי סָפֵק חַיָּה סָפֵק בַּהֲמָה: אִין שׁוֹחֲטִין אוֹתוּ בִּיּו"ט מַשּׁוּם דְּשַׁמָּא חַיָּה הוּא וְנָרִיךְ כִּסְוִי וְהוּא חִינּו יָכוֹל לְכַסּוֹתוּ בִּיּו"ט בְּדַקְתָּנִי: וְאִם שְׁחַטּוּ אִין מַכְּסִין אֶת דְּמוֹ דְּשַׁמָּא בַּהֲמָה הוּא וְאִין בּוּ מַצַּת כִּסְוִי וְאִין מְטַלְטְלִין הַעֲפֵר לְכָד: וְאִם אִיתָא דִּישׁ עֶפֶר שְׁמוּכָן לְכָל צִרְכֵי אֲדָם אֲפִי הוּא בַּהֲמָה לְכַסְיָה: בְּדַרְבַּ וְהוּדָה אִם

הַכְּנִים קִפְתַּ עֶפֶר: ה"ג וְלַטַּעֲמִיךָ לְכַסְיָה בְּדַקָּר גַּעוּן אוּ בַּאֲפֵר פִּירָה דִּהָא בַּהֲדִיא תִּנָּא בְּמַתְנִי דְמוּכָן הוּא: אֲפֵלּוּ נִצְאִי נָמִי דִּהָא כב"ה קו"ל דְּאֶסְרִי וְאֲפֵלּוּ דִיעֲבַד בְּלֹא דָקָר גַּעוּן: לֹא מַבְעִיא קֵאָמֵר הָא דִּנְקוּט כּוּי אִין שׁוֹחֲטִין כָּל שְׁכָן חַיָּה גְּמוּרָה הִטְעוּנָה כִּסְוִי וְהוּא חִינּו יָכוֹל וְלָרְבוּתָא אֲשַׁמְעִינוּ כּוּי וְלֹא מַבְעִיא נִצְאִי:

ביצה פרק ראשון ביצה

עֲלִיָּה דְּקַמְפָּרֵשׁ טַעמָא כב"ק בַּעֲפֵר תַּחוּם וְהָא קָא עֲבַד גַּמְא. תַּמָּה דַּמְשַׁמַּע דַּשִּׁיךְ גַּמְא אִף בַּעֲפֵר תַּחוּם וּבַשֶּׁשֶּׁת פֶּרֶק פִּירָה (שֶׁשֶּׁת דָּף לט. גַּס) אִמְרִי אִין טוֹמְנִין בִּיצָה בְּחוּל (רב) אִמֵּר גִּזְרָה שְׁמֹא יִטְמִין בְּרַמָן (וְר' יִזְרָא) אִמֵּר גִּזְרָה שְׁמֹא חִיז עֶפֶר מִמְקוּמוּ מֵאי בִיעִיָּהּוּ אִכָּא בִיעִיָּהּוּ עֶפֶר תַּחוּם פֵּרוּשׁ לְמ"ד שְׁמֹא יִטְמִין בְּרַמָן אִיכָּא לְמַגְזֵר אֲבָל לְמ"ד שְׁמֹא חִיז אִין כָּאן מַשּׁוּם שְׁמֹא חִיז וי"ל דִּהָתֵם מִיִּירִי שְׂכַל הַמָּקוֹם סָבִיב עֶפֶר תַּחוּם וּכְשֶׁמִּגְבִּיָּה הַבִּיצָה אִזְ נּוֹפֵל הַקִּרְקַע וְאִין נָכָר כָּאן שֵׁשׁ גַּמְא אֲבָל הֶכָא מִיִּירִי שֶׁהוּא תָּקֵשׁ סָבִיב וְהַעֲפֵר תַּחוּם בְּאֻמְצַע וּא"כ כְּשֶׁמִּגְבִּיָּה (הַבִּיצָה) נִכְרַת הַגַּמְא: וְחִינּו צִרִיךְ אֱלָא לַעֲפָרָה — פֿטוּר עֲלֶיהָ. שְׂאֵפֵר פִּירָה מוֹכָן הוּא. אֵפֶר פִּירָה מֵאֵן דְּכֵר שְׁמִיָּה? אָמֵר רַבְּה, הַכִּי קֵאָמֵר: וְאֵפֶר פִּירָה מוֹכָן הוּא. אָמֵר רַב יְהוּדָה אָמֵר רַב: לֹא שָׁנוּ אֱלָא שְׁהוֹסַק מַעֲרַב יוֹם טוֹב, אֲבָל הוֹסַק בְּיוֹם טוֹב — אֶסוּר. וְאִם רָאוי לְצִלוֹת בּוּ בִיצָה — מוּתָר. תִּנָּא נָמִי הַכִּי: בְּשִׂאמְרוּ אֵפֶר פִּירָה מוֹכָן הוּא — לֹא אָמְרוּ אֱלָא שְׁהוֹסַק מַעֲרַב יוֹם טוֹב, אֲבָל הוֹסַק בְּיוֹם טוֹב — אֶסוּר. וְאִם רָאוי לְצִלוֹת בּוּ בִיצָה — מוּתָר. ד"ה^[כ] הַכְּנִים עֶפֶר לְגִנְתּוּ וּלְחוּרְבָתּוּ — מוּתָר לְכַסּוֹת בּוּ. וְאָמֵר רַב יְהוּדָה: מַכְנִים אֲדָם מֵלֹא קוּפְתּוּ עֶפֶר וְעוֹשֶׂה בַּהּ כָּל צִרְכּוּ. "דִּרְשׁ מֵר זוטָרָא מַשְׁמִיָּה דְמֵר זוטָרָא רַבְּה: וְהוּא שְׂיַיַּחֲד לּוֹ קֶרֶן זָוִית. ^{ט"ו}מִיתִיבִי: כּוּי, אִין שׁוֹחֲטִין אוֹתוּ בְּיוֹם טוֹב, וְאִם שְׁחַטּוּ — אִין מַכְּסִין אֶת דְּמוֹ. וְאִי אִיתָא, לְכַסְיָיָה בְּדַרְבַּ יְהוּדָה! וּלְטַעֲמִיךָ: לְכַסְיָיָה בַּאֲפֵר פִּירָה, אוּ בְּדָקָר נְעוּץ! אֱלָא — דְּלִית לִיָּה, הֶכָא נָמִי — דְּלִית לִיָּה. ^{מ"י}אִי הַכִּי מֵאי אִירָאָ סָפֵק, אֲפִילוּ וַדַּאי נָמִי לֹא! לֹא מַבְעִיא קֵאָמֵר: לֹא מַבְעִיא וַדַּאי דְלֹא לְשַׁחוּט, אֲבָל סָפֵק — אִימָא מַשּׁוּם שְׁמַחַת יוֹם טוֹב לְשַׁחוּט וְלֹא לְכַסְיָיָה, קָא מַשְׁמַע לָן.

וְהָא

אִין מַכְסִין בּוּ אֲבָל הֶכָא מִיִּירִי בַּאֲפֵר עַצִּים דְּמַגְזֵל גַּמְחוּן וּאֵע"פ דְּלֹא מִקְרִי עֶפֶר מַכְסִין בּוּ דִקְאָמֵר דְּכֵר הַמַּגְזֵל גַּמְחוּן אֵע"ג דְּלֹא אִקְרִי עֶפֶר וְאִי אִקְרִי עֶפֶר בְּשׁוּם מָקוֹם אֵע"ג דְּלֹא מַגְזֵל גַּמְחוּן מַכְסִין בּוּ דַמְנִיא הִיָּה הוּלֵךְ בַּמַּדְבָּר וְאִין לוּ עֶפֶר לְכַסּוֹת שׁוֹחַק דִּינֵר זָהָב וּמַכְסָּה בּוּ הִיָּה הוּלֵךְ בְּסַפִּינָה וְאִין לוּ עֶפֶר לְכַסּוֹת שׁוֹרֵף טְלִיתוּ וּמַכְסָּה בּוּ וּפִרִיךְ אֲשַׁכַּחוּ אִפֵּר דְּמִקְרִי עֶפֶר שְׁנִאָמֵר וְלִנְחוּ לְטַמָא מַעֲפֵר שְׂרַפַת חַטָּאוֹת וּלְכָד שׁוֹרֵף טְלִיתוּ וּמַכְסָּה בּוּ אֱלָא דִינֵר

זָהָב מְנָא לָּהּ וּמַשְׁנֵי דְכַתִּיב וַעֲפֹרֹת זָהָב לוּ (אִיּוֹב כ"ח:ו') וְעַל פֶּרֶחֶךְ עֲפֹרֹת זָהָב וְשְׂרַפַת טְלִית לֹא מַגְדִּיל גַּמְחוּס וּלְכָד הַצִּרְךְ הַפְּסוּק לּוֹמֵר דְּמִקְרוּ עֶפֶר דָּכָל דְּכֵר הַמַּגְזֵל גַּמְחוּס מַרְבִּינוּ הָתֵם מִקְרָא דּוּכְסָהוּ (וַיִּקְרָא ו') אֵע"ג דְּלֹא אִקְרוּ עֶפֶר כַּגִּוֵן נִסְכָּת שֵׁל חֲרָטִים דָּקָה וְנִעְרַת שֵׁל פִּשְׁתָן דָּקָה וְשַׁחֲקִית כְּלִי מַתְכּוֹת וּא"כ אִפֵּר הַפִּירָה וְחוּל דָּהָק וְנִעְרַת שֵׁל פִּשְׁתָן וְסִיד וּמִגְנוּפָה שְׁפַתְשָן מִתֵּר לְכַסּוֹת: אִמֵּר רַב יְהוּדָה לֹא שָׁנוּ אֱלָא שְׁהַסָּק מַעֲרַב י"ט וכו'. נִרְאֶה דִּהַכִּי הַלְבָּתָא דִּהָא מִתְנֵי לִיָּה סִיעֲתָא מַבְרִיתָא וְעוֹד דְּלִיכָא מֵאֵן דְּפִלִּיג דְּאִפִּי' ר"ש מוֹדָה דִּהָאִי דִּהַסָּק בִּי"ט דִּהּוּ נּוֹלָד גְּמוּר דְּמַעֲקָרָא עַצִּים וְהַשְׁתָּא אִפֵּר וְהִינֵא בְּמִנָּא בַּעֲיָבָא מְבַלַּע בְּלִיעִי (עִירוּבִין דָּף מֵה:) דְּמוֹדָה ר"ש וּא"ת וְאִנּוּ הִיאֵךְ אִנּוּ מַסְלִקִין אִפֵּר הַפִּירָה בִּי"ט לְאַפּוֹת הַפּשְׁטוּד"ה אֵע"ג שְׂאִין רָאוי לְנָלוּת בּוּ בִיצָה וְאוֹמֵר הִר"ר יִצְחָק דְּמַקְצֶה חִינּו אֶסוּר לְטַלְטֵל בִּי"ט בְּשִׁבְבִיל אֲבָל נָפֵשׁ נִשְׁמַחַת י"ט וּרְאִיָּה מְדַלְקָמֵן פֶּרֶק אִין צִדִין (בִּיצָה דָּף כח:) וּבִירוּשָׁלַיִ מִפְּרָשׁ דִּהֶכָא מִיִּירִי בְּשֵׁלֹא שְׁחַט אֲבָל שְׁחַט שְׂרִי אֵע"ג שְׁהַסָּק בִּי"ט שְׁלֹא לַעֲקֵר מַצַּת כִּסְוִי: וְאִמֵּר רַב יְהוּדָה מַכְנִים אֲדָם מֵלֹא קִפְתּוּ עֶפֶר וְכּו'. וּא"ת מַה בָּא לְהוֹסִיף עַל הַבְּרִיתָא דְקַתְנִי אֲפִי' הַכְּנִים לִגְתּוּ אוּ לְחַרְבָתּוּ וּכ"ש מֵלֹא קִפְתּוּ וי"ל דְּלִפִּי' רש"י יוֹחַא דְּכַשְׁהַכְּנִים עֶפֶר לִגְתּוּ מִיִּירִי שֶׁהַכְּנִים הִרְבָּה בְּיַחַד וְכָל זְמַן שֶׁהוּא צָבּוּר דַּעֲתוּ עֲלִיוּ לְכָל צִרְכּוּ וְחִינּו בְּטוֹל אֲגַב קִרְקַע אֲבָל הֶכָא מִיִּירִי שְׁלֹא הַכְּנִים הִרְבָּה רַח מֵלֹא קִפְתּוּ מַעֲט (מַפְגִּי) עֶפֶר וּס"ד זִיבְטוֹל אֲגַב קִרְקַע א"נ י"ל דִּהָתֵם לֹא מִיִּירִי רַח לְכַסּוֹת בּוּ אֲבָל שְׂאֵר צִרְכֵּיו לֹא וְהֶכָא אֲשַׁמוּעִינוּ דִּהוֹאִיל וּמֵלֹא קִפְתּוּ עֶפֶר עֲבִיד בּוּ כָּל צִרְכּוּ: וְאִי אִיתָא לְכַסְיָה בְּדַרְבַּ יְהוּדָה. מַשְׁמַע דְּקֹאִי אֶסִיפָא וְכּוּן פִּי' רש"י בְּסִמוּךְ בַּהֲדִיא דְקֹאִי אֶסִיפָא וְעַל פֶּרֶחֶךְ צ"ל דְּקֹאִי אֶסִיפָא דְאִי קֹאִי אֶרִישָׁא מֵאי פִרִיךְ לְכַסְיָה בְּדַקָּר גַּעוּן הָא ב"ה סְבִירָא לְהוּ דְלִכְתַּחלָּה לֹא יִשְׁחַט וְכו' וְכִי פִרִיךְ הַש"ס וְלַעֲבַד כב"ש אֲבָל תַּמָּה מְדַפְרִיךְ בְּסִמוּךְ וְהָא סִיפָא וְכו' מְכַלֵּל דַּעַד הַשְׁתָּא אִירִי בְּרִישָׁא וי"ל דְּלַעוּלָם קֹאִי אֶרִישָׁא וְלֹא גִרְסִינוּ בְּדַקָּר גַּעוּן אֱלָא גֵרָם לְכַסְיָה בַּאֲפֵר פִּירָה עוֹד י"ל דְּלַמָּה שְׁפָרֵשׁ ר"ת לְקָמֵן (בִּיצָה דָּף ט: ד"ה אַנ (ר ר"י) נִיחָא דְּפֵרֵשׁ שְׁמַחְלַפַת הַשִּׁטָּה דְּבִית הֶלֶל אוֹמְרִים יַחֲפֵר בְּדַקָּר וּיְכַסֶּה וּב"ש אוֹמְרִים לֹא יִשְׁחַט וְהַשְׁתָּא פִּרִיךְ אֶלִיפָא דְּבִית הֶלֶל: אִי הַכִּי מֵאי אֶרִיָּא סָפֵק אֲפִי' נִצְאִי גַמִי. תַּמָּה מֵאי אִי אִמְרַת בְּשִׁלְמָא שִׁיךְ הֶכָא אֲפִי' פִי גִיתָא דַרְב יְהוּדָה שִׁיךְ לְהַקְשׁוֹת הֶכָא לְכַסְיָה בְּדַקָּר גַּעוּן וְכו' נִצְרִיךְ לְשַׁנוּי דְּלִית לִיָּה וי"ל דִּהַכִּי פִי' אִי אִמְרַת בְּשִׁלְמָא דְלִית לִיָּה דַרְב יְהוּדָה לֹא תִקְשִׁיא לִיָּה אֲבִרִיתָא דְאִיכָא לְמִימֵר דְּלִית לָּהּ דָּקָר גַּעוּן וְאִפֵּר פִּירָה דְּבִנִי אֲדָם לֹא טְכִיחִי שֵׁשׁ לָהֶם דָּקָר גַּעוּן וְאִפֵּר פִּירָה שְׁהַסָּק מַעֲרַב י"ט וְדַרְב יְהוּדָה אִית לָּהּ שֵׁשׁ לוּ עֶפֶר מְזַמֵן דְּשַׁכִּיחַ הוּא טְרִי וּמ"מ אִין לְכַסּוֹת בְּדַרְב יְהוּדָה בַּעֲפֵר דְּלִיתָא לְדַרְב יְהוּדָה וְאִין הֶלְכָּה בְּרַב יְהוּדָה וְאִין לְהַקְשׁוֹת מֵאי אֶרִיָּא סָפֵק וְכו' הוֹאִיל וְלִיתָא לְדַרְב יְהוּדָה וְדַקָּר גַּעוּן לִית לָּהּ דִּהָא נִצְאִי אִיתָא לְדַרְב יְהוּדָה לַעֲנוּן שְׁמַכְסָּה בּוּ בְּשֶׁהוּא נִצְאִי חַיָּה אוּ עוֹף אֲבָל מַה שְׂאָמֵר רַב יְהוּדָה וְעוֹשֶׂה בּוּ כָּל צִרְכּוּ לֹא סְבִירָא לָן כְּתוּשָׁה וְלֹא שְׂרִי לְכַסְוִי בּוּ כּוּי אֲבָל פִּינוּ דְאִיתָא לְדַרְב יְהוּדָה צִרִיךְ לִיָּה לְשַׁנוּי דְּלִית לִיָּה כָּל הַנִי וְאִפִּי' עֶפֶר מְזַמֵן אִין לוּ וְאִם כּוּן אֲפִי' נִצְאִי גַמִי:

ת.

עין משפט נר מצוה

א מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב

הל' יח, סמג לאוין עה, טוש"ע

או"ח סי' תצח סעי' יד:

ב מיי' פא' מהל' שבת הל' יז:

ג מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב

הל' יח, סמג לאוין עה, טוש"ע

או"ח סי' תצח סעי' טו:

ד טוש"ע או"ח סי' תצח סעי' טז:

ה מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב

הל' יח:

ו מיי' פב"ה מהל' שבת הל' כב,

טוש"ע או"ח סי' שח סעי' לח:

ז מיי' פג' מהל' שביתת יום טוב

הל' א, טוש"ע או"ח סי' תצח

סעי' יח:

ח:

עין משפט נר מצוה

א מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב
הל' ב, סמג עשין לג, סמג עשין לח, סמג עשין עד:

ב מו"י פג' מהל' שביתת יום טוב
הל' א, טוש"ע או"ח סי' תצח סעי' יח:

ג מו"י פג' מהל' שביתת יום טוב
הל' ב, טוש"ע או"ח סי' תצח סעי' יט:

ד מו"י פג' מהל' שביתת יום טוב
הל' ב, טוש"ע או"ח סי' תצח סעי' יט:

ה מו"י פג' מהל' שביתת יום טוב
הל' ב, טוש"ע או"ח סי' תצח סעי' כ:

והא מדקתני סיפא ואם שְחטוּ וכו'. ופשיטא דאין שוחטין דבמאי יכול לכסות ופרש הקונט' דאי קאי ארישא הנה אמיינא דלשחוט ולא לכסיה משום שְמַחַת יו"ט אלא אסיפא דקתני אין מְכַסִּין אי דלית ליה חֲדָא מהני אצטריך למימר אין מְכַסִּין אותו השתא נדאי אין אָנוּ מְכַסִּין כב"ה דאסרי אפי' דיעבד בלא דקר געון ספק מבגיא אלא שמע מנה בדאית ליה דנדאי מְכַסִּין אַבֵּל ספק לא נִהְדַּר הָשִׂא לְדַבְתֵּין לְכַסּוּהּ בְּדֶרֶב יְהוּדָה אוּ בְּאַפֵּר פִּירָה: סוף סוף יו"ט עשה ולא תעשה אלא אמר רבא וכו'. ותמה דהכא משמע לרבא דאית לה עשה ולא תעשה מדלחיק נפשה לשנויי ויבְּרַק בְּמָה מְדַלִּיקוּן (שַׁבָּת דף כד: עס) אמר רבא הוא ולא מכשיריו לְבַדּוּ וְלֹא מִיֵּלָה שְׁלֹא בְּזִמְנָה וְרַב אִשִּׁי אָמַר יוֹם טוֹב עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה וכו'. משמע דרבא לית לה ההוא טעמא וי"ל דגמרא דחק נפשה לאוקומי מלתא דרבא אלבא דהלכתא דיו"ט עשה ולא תעשה אע"ג דרבא עצמו לית לה האי סבְּרָא: תני ר' זירא לא כוי בלְבַד אִמְרוּ וכו'. וא"ת וְכִי יֵשׁ כַּח צִיד חֲכָמִים לַעֲקֹר דָּבָר שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה דָּהָא כִּסּוּי דְּאוֹרֵיתָא דְּכַתִּיב וְכִסְּהוּ בַּעֲפֹר וו"ל דאין הכי נמי דשב ואל תעשה יש כח בְּזִידָם:

ביצה פרק ראשון ביצה

והא תאמר אמאי לא פְּרִיךְ אי לית לה והא מדקתני סיפא כו' בלומר **וְהָא מִדְּקַתְּנִי סִיפָא: וְאִם שְׁחָטוּ — אִין מְכַסִּין אֵת דָּמוּ, מִכְּלָל (דְּרִישָׁא) בְּדֹאִית לִיה עֲסָקִינוּ! אֵלָא אָמַר רַבָּה: אַפֵּר פִּירָה — מוֹכֵן לְוֹדָאי וְאִין מוֹכֵן לְסַפֵּק. לְסַפֵּק מַאי טַעְמָא לָא — דְּקָא עֲבִיד גּוּמָא, וְדָאי נָמִי קָא עֲבִיד גּוּמָא! אֵלָא כְּדִרְבִּי אָבָא, הֵכָא נָמִי כְּדִרְבִּי אָבָא! ^(א)אֵלָא: סַפֵּק מַאי טַעְמָא — דְּלָמָא עֲבִיד כְּתִישָׁה. וְדָאי נָמִי נִגְזוֹר מִשּׁוּם כְּתִישָׁה! וְדָאי, כִּי קָא עֲבִיד כְּתִישָׁה — אֵתִי עֲשֵׂה וְדָחִי אֵת לֹא תַעֲשֶׂה. ^(ב)אִימַר דְּאָמְרִינוּ אֵתִי עֲשֵׂה וְדָחִי אֵת לֹא תַעֲשֶׂה כַּגֹּן מִיֵּלָה בְּצִרְעַת, אִי נָמִי סָדִין בְּצִיצִית. דְּבַעֲיַדְנָא דְּקָא מַעְקָר לָאו — קָא מוֹקִים לַעֲשֵׂה. הֵכָא, בְּעִידְנָא דְּקָא מַעְקָר לָאו — לָא מוֹקִים עֲשֵׂה! הָא לָא קִשְׁיָא, דְּבַחְדִּי דְּכְתִישָׁ קָא מַכְסִי. ^(א)סוּף סוּף, יוֹם טוֹב עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה הוּא — וְאִין עֲשֵׂה דוּחָה אֵת לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה! אֵלָא אָמַר רַבָּא: אַפֵּר פִּירָה דַּעְתּוּ לְוֹדָאי, וְאִין דַּעְתּוּ לְסַפֵּק. וְאִזְדָּא רַבָּא לְטַעְמִיָּה, דְּאָמַר רַבָּא: הַכְּנִיס עֶפֶר לְכִסּוֹת בּו צוֹאָה — מוֹתֵר לְכִסּוֹת בּו דָם צָפוּר. דָּם צָפוּר — אָסוּר לְכִסּוֹת בּו צוֹאָה. נִהְרַבְּלָאי אֲמָרִי: אֲפִילוּ הַכְּנִיס עֶפֶר לְכִסּוֹת בּו דָם צָפוּר — מוֹתֵר לְכִסּוֹת בּו צוֹאָה. אֲמָרִי בְּמַעְרְבָא: פְּלִיגִי בַּה רַבִּי יוֹסִי בַר חֲמָא וְרַבִּי זִירָא, וְאָמְרִי לֵה רַבָּא בְּרִיָּה דְּרַב יוֹסֵף בַּר חֲמָא וְרַבִּי זִירָא. חַד אָמַר: כּוּי, הֲרִי הוּא כְּצוֹאָה. וְחַד אָמַר: כּוּי אֵינּוּ כְּצוֹאָה. תַּסְתֵּיִם דְּרַבָּא הוּא דְּאָמַר כּוּי הֲרִי הוּא כְּצוֹאָה, דְּאָמַר רַבָּא: הַכְּנִיס עֶפֶר לְכִסּוֹת בּו צוֹאָה — מוֹתֵר לְכִסּוֹת בּו דָם צָפוּר, דָּם צָפוּר — אָסוּר לְכִסּוֹת בּו צוֹאָה. תַּסְתֵּיִם. רַ״מִּי בְּרִיָּה דְּרַב יִיבָא אָמַר: כּוּי הֵייִנוּ טַעְמָא דְּלָא מְכַסִּינוּ, גְּזִירָה מִשּׁוּם הַתֵּרַת חֻלְבּוֹ. ^(א)אִי הָכִי, אֲפִילוּ בַּחוּל נָמִי! בַּחוּל אֲמָרִי לְנִקֵּר חֲצָרוֹ הוּא צָרִיָּה. ^(א)שְׁחַט בְּאַשְׁפָּה, מַאי אִיכָּא לְמִימַר? בָּא לִימְלָה, מַאי אִיכָּא לְמִימַר? אֵלָא: בַּחוּל [אִי נָמִי] מְסַפְקָא, אֲמָרִי לִיה רַבְּנוּ: זִיל טַרַח וְכַסִּי. בְּיוֹם טוֹב אִי מְסַפְקָא — מִי אֲמָרִי לִיה רַבְּנוּ זִיל טַרַח וְכַסִּי? תְּנִי רַבִּי זִירָא: לֹא כּוּי בְּלֶבֶד אֲמָרוּ, אֵלָא אֲפִילוּ שְׁחַט בְּהֶמָּה, חִיָּה וַעוּף וְנִתְעַרְבוּ דָּמָן זֶה בָּזָה — אָסוּר לְכִסּוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב. ״אָמַר רַבִּי יוֹסִי בַר יֶאֱסִינִיאָה: לֹא שָׁנוּ אֵלָא שְׂאִין יָכוּל לְכִסּוֹתוֹ בְּדִקְרִיָּה אַחַת, אֲבָל יָכוּל לְכִסּוֹתוֹ בְּדִקְרִיָּה אַחַת — מוֹתֵר. פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתִימָא: נִגְזַר דְּקִירָה אַחַת אֲטו שְׁתֵּי דְקִירוֹת, קָא מְשַׁמַּע לָן. ״אָמַר רַבָּה: שְׁחַט צָפוּר מַעְרַב יוֹם טוֹב, אִין מְכַסִּין אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב.**

גלגל

בשְׁלֵמָא אִין שׁוֹחְטִין דְּרִישָׁא אֲצַטְרִיךְ כְּבֹד יוֹם טוֹב בְּלֹא כִסּוּי אֵלָא סִיפָא דְקַתְּנִי אִין מְכַסִּין אי דלית ליה חֲדָא מהני לכסות מאי אצטריך לֹאשְׁמוּעִינּוּ השתא נדאי אין מְכַסִּין סַפֵּק מבגיא אלא שמע מנה בדאית ליה דלגבי נדאי מְכַסִּין וְאִשְׁמוּעִינּוּ דְסַפֵּק לא וְקָשִׁיא לָן אֲמַאי אִין מְכַסִּין אי בְּדֶרֶב יְהוּדָה אי בְּאַפֵּר הַפִּירָה: מוֹכֵן לְוֹדָאי וְאִין מוֹכֵן לְסַפֵּק קא ס"ד דְּהָכִי קֹאמַר אַע"ג דְּדַעְתָּה לְכָל מְלִי הַכְּנָסְתּוּ מוֹעֲלַת לְוֹדָאי וְאִינֵה מוֹעֲלַת לְסַפֵּק וּפְרָכִינוּ וְכִינוּ דְּדַעְתָּה עֲלֵיהּ וּמִשּׁוּם דְּאִקְצֵה לִיכָא סַפֵּק מ"ט לֹא מְכַסִּין מִשּׁוּם דְּקָא עֲבִיד גּוּמָא בְּתִמְיָה: אֵלָא כְּדַרִּי אָבָא נִדְאי מ"ט שְׂרִית כְּדַרִּי אָבָא דְאָמַר לְעִיל מְקַלְקַל הוּא וּפְטוּר עֲלֵיהּ: דְּלָמָא קָא עֲבִיד כְּתִישָׁה גְּרָסִינוּ שְׁמַא יְהוּ עָס רַבִּידִם וְיַכְתִּישָׁם: נִדְאי נָמִי נִגְזוֹר מִשּׁוּם כְּתִישָׁה וּמִשּׁוּם פִּינוּ דְּרַב פְּעָמִיס אִין צְרִיךְ לְכַתֵּשׁ לֹא גִזוּר רַבְּנוּ מִשּׁוּם כְּתִישָׁה דְאִי נָמִי אִתּוּ לִיבִי כַךְ לֹאוּ אִסוּרָא דְּאוֹרֵיתָא אִיכָּא דְאִתִּי עֲשֵׂה דוּכְסָהוּ בַּעֲפֹר וְדָחִי לֹא תַעֲשֶׂה מְלֹאכָה דְקוּמָא לָן בְּפִרְקָא קַמָּא דִּיבְמוֹת (דף 7.7) עֲשֵׂה דוּחָה אֵת לֹא תַעֲשֶׂה: מִיֵּלָה בְּצִרְעַת דְּכַתִּיב (דְּבָרִים כ"ד:ח') השְׁמֵר בְּגִנֵּעַ הַצִּרְעַת וְתַעֲבִי בְּקוֹנָן בַּהֲרַתּוֹ הַכְּתוּב מַדְבַּר וְתַעֲבִי בְּגִמְרָא דָּאִם לֹא הִבִּיא כְּלִי בְּמַסְכַּת שַׁבָּת (קלכ:.) ימוּל בְּשַׁר עֶקְלָתוֹ אֲכַלּוּ בְּמָקוֹם בַּהֲרַת יָחוּן: אי נָמִי צִיצִית בְּכֻלָּאִים דְּכַתִּיב (דְּבָרִים כ"ב:י"א) לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעֲטָנָּה וּסְמוּךְ לֵה גְדִילִים תַעֲשֶׂה לָן דְּבַשְׁעַת מִיֵּלָה אוּ בַשְׁעַת לְבִישֵׁת הַטְּלִית מַעְקָר לָאוּ וּמָקוֹם עֲשֵׂה אֲבָל עֲשֵׂה זֶה כְּשֶׁהוּא כּוֹתֵשׁ עוֹבֵר בְּלֹאוּ וְהַעֲשֵׂה אֵינוּ מָקוֹם עַד שְׂיַכְסֶּה: עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה הוּא דְּכַתִּיב (וַיִּקְרָא כג) בְּיוֹם הָרֵאשֹׁן שַׁבָּתוֹן דְּמַשְׁמַע שְׁבוּת: וְאִין דַּעְתּוֹ לְסַפֵּק הֵלֶכֶךְ אָסוּר מַקְצֶה אִיכָּא וְהוּא דְהִין לְדֶרֶב יְהוּדָה: וְאִזְדָּא רַבָּא לְטַעְמָה דְאָמַר מִי שַׁדְעָתוּ

לְוֹדָאי לֹא רָמִי אֲנַפְשָׁה לְאַזְמוּנִי לְמַדִּי דְסַפֵּק: הַכְּנִיס עֶפֶר לְכִסּוֹת בּו צוֹאָה בְּיוֹם טוֹב שְׁמַג לֹא תִינוּק וְיִרָא שְׁמַא וְיִטִּיל רָעִי בִּיו"ט לְפָנָיו: מִתֵּר לְכִסּוֹת דָם צָפוּר שְׁמַג לֹא לְשַׁחַט בְּיוֹם טוֹב דְּכִינוּן בְּהַזְמוּנִי לְסַפֵּק כָּל שְׂכָן לְוֹדָאי: אָסוּר לְכִסּוֹת בּו צוֹאָה אִם יֵשׁ לוֹ תִינוּק קָטָן וְהִטִּיל צוֹאָה בְּיוֹם טוֹב מַאי טַעמָא דָם צָפוּר נִדְאי הָיָה לוֹ שְׁאִשְׁחַטְנוּ וַיֵּה אֲצִרִיךְ כִּסּוּי חָבֵל הַצוֹאָה סַפֵּק הוּא אִם וְאִרַע בְּמָקוֹם הַמְּאוּם לוֹ וְדַעְתּוֹ לְוֹדָאי וְלֹא לְסַפֵּק: וְהִרְבְּלָאי אֲמָרִי בְּסַנְהֶדְרִין (דף 11:.) מִפְּרַשׁ דְּהוּא רָמִי בַר בְּרִיבִי: מִתֵּר לְכִסּוֹת בּו צוֹאָה פִּינוּ דְאִזְמוּנָה אִזְמוּנָה דְּהָא נָמִי קְרוּב לְוֹדָאי: כּוּי הָרִי הוּא כְּצוֹאָה הַמְכַנִּיס עֶפֶר לְכִסּוֹת בּו צוֹאָה מִתֵּר לְכִסּוֹת בּו דָם כּוּי קִזָּה וְהָ סַפֵּק: וְחַד אָמַר אֵינוּ כְּצוֹאָה וְהַמְכַנִּיס עֶפֶר לְכִסּוֹת צוֹאָה אָסוּר לְכִסּוֹת בּו דָם כּוּי דְכוּי לְגַבִּי צוֹאָה כְּסַפֵּק לְגַבִּי נִדְאי דְּצוֹאֹת תִּינוּק שְׂכִיחָא וְקִרְוָה לְוֹדָאי: תַּקְפִּיִם דְּרַבָּא הוּא דְאָמַר צוֹאָה כְּסַפֵּק וְכוּי מִתֵּר בְּהַזְמוּנַת צוֹאָה: דְאָמַר רַבָּא הַכְּנִיס עֶפֶר לְכִסּוֹת בּו צוֹאָה מִתֵּר לְכִסּוֹת בּו דָם צָפוּר דָם צָפוּר אָסוּר לְכִסּוֹת בּו צוֹאָה אֲלֵמָא סַפֵּק הוּא: מִשּׁוּם הַתֵּרַת חֻלְבּוֹ דְאִי שְׂרִית לְכַסּוּיָה אִתִּי לְמִימַר תִּיהּ הוּא: בְּחַל אֲמָרִי לְנִקֵּר חֲצָרוֹ כּוּי' הַרְוָה אִזְמַר לֹא מַפְנִי שְׁטַעוֹן כִּסּוּי אֵלָא כְּדִי לְנִקֵּר חֲצָרוֹ מְכַסְּהוּ: לֹא גְרָסִינוּ וְלֹא הָכִי גְרָסִינוּ בָּא לְמַלְךְ מַאי אָבָא לְמִימַר מִי שְׁמַג לֹא כּוּי וּבָא לְמַלְךְ לְחַכְמִים אִם צְרִיךְ לְכִסּוֹתוֹ וּבְחוּל וְהִם מוֹרִיס לוֹ שְׁצִרִיךְ כִּסּוּי: מַאי אָבָא לְמִימַר אִיהוּ גּוּפָה אִתִּי לְמִימַר תִּיהּ הוּא דְהָא מַעְרַכּוֹ לִיה כִּסּוּי: אֵלָא לֹא גְרָסִינוּ: בְּחוּל אִי נָמִי סַפְקָא הוּא כּוּי' בְּלוּמַר בְּחוּל זֶה שְׁהוּרִיהוּ לְכִסּוֹת לֹא מַחְזִיק לִיה בְּתִיהּ וְדֹאִית דְּמַמַּר אָמַר אִי נָמִי מְסַפְקָא לְהוּ לְרַבְּנָן אִי תִיהּ אִי בְּהֶמָה אֲמָרִי לִיה זִיל טַרַח וְכַסִּי כּוּי' אֲמָרִי לִיה גְרָסִינוּ: לֹא כּוּי בְּלֶבֶד אֲמָרוּ דְאִין מְכַסִּין בְּיוֹם טוֹב דְהִין הוּא שְׁלֹא וְכַסְוִיהוּ שְׁמַא בְּהֶמָה הִיא וְטַרַח טַרְחָא דְלָא מַצֵּה וְאִשְׁלִילוּ בְּאַפֵּר הַפִּירָה: אֵלָא אֲכַלּוּ שְׁחַט כּוּי' דְאִיכָּא חַד דְטַעוֹן כִּסּוּי אֲכַלּוּ הָכִי אִין מְכַסִּין מִשּׁוּם דְקָא טַרַח נָמִי בְּשָׁל בְּהֶמָה: פְּשִׁיטָא דְהָא לֹא טַרַח בְּשִׁבִּיל בְּהֶמָה מִידי: אִין מְכַסִּין אוֹתוֹ בִּיו"ט דְּהָה לוֹ לְכִסּוֹת מַבְּעוֹד יוֹם וּמִשּׁוּם אֲמוּנועִי מִשּׁוּם שְׁמַחַת יוֹם טוֹב לִיכָּא דְמִשּׁוּם דְלָא מַכְסִי דָם לֹא מִתֵּסַר צָפוּר בְּאַכִּילָה:

מסורת הש"ס

א יבמות ז, י; יבמות כא,; יבמות

ג;
ב שבת קלב:

ג שבת קלג;
סנהדרין יח,; ראש

השנה לב,; יבמות סא,; חולין

קמא,; שבת כה.

ד חולין פו.

ה סנהדרין מ:

תורה אור השלם

השְׁמֵר בְּגִנֵּעַ־הַצִּרְעַת לְשֹׁמֵר מֵאִד וּלְעֹשׂוֹת כָּכָל אֲשֶׁר־יֹאמַר אֲתָכֶם הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם כְּאֲשֶׁר צִוִּיתִם תִּשְׁמְרוּ לְעֹשׂוֹת [דְּבָרִים כד, ח]

עין משפט
גור מצוה

א מו"י פכ"ו מהל' שבת הל' ז: ‏ב מו"י פה' מהל' שבת יום טוב ‏הל' ד, טוש"ע או"ח סי' תקיח ‏סע"ד:

ולא היא דר"י טעמא דת"ק מפרש. וא"ת ודא כל מקום דתני במה לחלק וי"ל מתניתין דקתני בהולכת סלם פליגי דהינו במשנה אכל לא בצריתא: מאי דקא שרי ת"ק קא אסר רבי דוסא. דאפי' בשאר סלמות לא שרי אלא הטוי ותמה רבי דוסא דאמר במאן דלכ"ע שרי הולכה בשאר סלמות וי"ל דר' דוסא יאמר דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה משמע דקי"ל כר' דוסא ותמה דאמר בעירובין פרק חלון (עירובין דף עז עז: נפש) מטלטלין את הסלם וככולי שמעתינן משמע דאסור לטלטל סלם של עליה ור' דוסא אוסר אפי' סלם של שוכך וי"ל דשני מיני סלמות הן וכן משמע בהדיא פרק חלון (עירובין דף עז:) וקתם מירי בקטנים וקכא מירי בגדולים והר"ר אברהם מבורגני"ל פרש דקתם מירי בשבת דמאי טעמא אסרי לטלטל הסלם משום דמחזי דלהטויח גגו הוא גרין ובשבת ליכא חששא שאסור להוציאו לחוץ אכל הבא מירי ביום טוב דמתר להוציאו לחוץ וא"כ איכא הך חששא ולפי זה אסור לטלטל הסלם שלנו בי"ט ונאכלו בבייתו דשמא הלכה כרבי דוסא ונ"ע: אלמא גפי שמחת יי"ט ב"ש לחומרא וכו'. וא"ת אמאי לא פריך מצינה שנוגדה ופי' הקונט' משום דגפי ביצה לא יצו שמחה שאין בה שמחת יי"ט כ"כ ומה שמתירין ב"ש היינו מטעם דלית להו הכנה ומטעם דלא דמי לפרות הנוהרים ולמשקין שזבו: אמר ר' יוחנן מחלפת השיטה. פרוש הדיא דתריסין דב"ה סברי אינן מסלקין דתריסין בי"ט וכל הנה משניות דמיתי מחליף ואותה דהשוחט בקהאי קאי וקשה טובא להקדא פי' דא"כ מתוקמא לפי המסקנא כל הני שניי דחיקי דלעיל דמיתי האילו ולא מחליף בשום פנים אותה דהשוחט ועוד קשה מאי קאמר גפי עור משום דמחזי למגזא עליה דא מפרש טעמא לקמן (ביצה דף יא:): דהתירו סופן משום תחלתן וע"ק דא"כ דאותה דהשוחט נשארית במקומה א"כ רבה ורב יוסף שקלו

וטריו (לעיל ביצה דף ז:): אלבא דב"ש ויהו דחק גדול ועוד קשה פיון דמחלפת

הדיא דתריסין סבירא להו לב"ה דאין מסלקין משום דיש בגין וסתירה בכלים ובריש פירק כל הכלים (שבת דף קנב: נפש) סתם לן תנא דאין וסתירה בכלים לכה פר"ת דמחלפת השיטה הינו הדיא דהשוחט דב"ה סברי יחפר בקר ויבסה וכו' והשתא ניחא הפל ואומר ר"ת תמה אני על מה הצריכו העולם הכנה חכר אני דבימי נערותי לא היו מצריכין כלל אך עתה לפי מה שטעו דסבורים דמחלפת לא קאי אהשוחט וכו' וב"ה לחומרא לפירכה מצריכין הכנה ומיהו זה אינו דלפי פרושו נמי לכל הפחות סברי ב"ה מאי דסברי ב"ש מעקרא וב"ש בעו דקר געון ואפי' בעפר תחוח בעו הכנה דמקאמר הבא עד כאן לא קאמרי ב"ש דתם אלא דאיכא דקר געון משמע אפלו בעפר תחוח בעו ב"ש דקר געון מדעוד יום משום הכנה בקד"ה ותדע דאל"כ הו דקאמר רב יהודה לעיל והוא שיש לו דקר געון לאו אלבא דב"ה הוא לפי המסקנא דאמרי ב"ה שיחפר בקר לכתחלה וישחט ואע"ג דמיתי מלתה דרב יהודה גפי ומודים מכל מקום קאי אכלה מתניתין דגרררררר וסברא היא דלא פליגי ב"ש וב"ה אלא בהא דבסה"ג דשרו ב"ש דביעבד שרו ב"ה לכתחלה ולעולם בעו דקר געון משום הכנה ועוד ראיה דקאמר רב יהודה נופה לעיל (ביצה דף ח.נ). ממלא קפתו ועושה בה כל גרבו משמע דבעינן הכנה לפי הדיא ודאע"פ שיש לפרש דבשאר גרבים מירי בגין לכסות בו צואה אכל לכסוי דם לא בעינן הכנה לפי המסקנא וגם עתה דאמר מחלפת השיטה אין להחליף פרוש דברי האמוראין וא"כ יפה נהגו העולם שלא לכסות רק בעפר מוכן שהוא תחוח בגון מצבור של אפר או שראוי לצלות בו ביצה ולא מעפר תחוח שע"ג קרקע שהוא בטל אצב קרקע ולא מאפר הפירה שהסקה בי"ט אם אינו ראוי לצלות בו ביצה ותמה א"כ דמחלפת קאי אהדיא דהשוחט וביית שמיא לחומרא היכי מונה לה דמסקת עדיית גפי הנה דב"ש לקלא ובית הלל לחומרא וי"ל דמונה לה לפי הטעות דנשנית קדם דמחלפת השיטה:

ביצה פרק ראשון ביצה

לאו כי האי תנא דקתני בהולכה מודו מפני שצריך יי"ט היא: אכל של עליה אסור דההוא נדאי אמרי להטויח גגו הוא גרין: מדדין בו אם החלון רחוק ואין ראש הסלם מגיע שם בה בהטויה מדדין רגליו של סלם מעט מעט: לקריתא לכפרים לראות גדוהיה: סלם בא לידינו הולכת סלם של עליה לשוכך: מפלג דת"ק סבר בשל עליה פליגי בתורה ומודים בהולכה: טעמה דת"ק קא מפרש ובשל עליה ליכא למאן דשרי: ממאי דקתני דמלתה דת"ק משוכך לשוכך אלמא דסלם המיוחד לשוככין קאי: מי קתני סלם של שוכך דנהוי משמע דבשל שוכך קאי: משוכך לשוכך קתני ולעולם בשל עליה ורביתא אשמועינן דיולייכנו מעליה לשוכך ראשון וממנו לכמה שוככין: הטוי סלם של עליה והולכו לשוכך מדעוד יום ועבדו בא להטותו מחלון לחלוץ: מאי דקא אסר ת"ק דרבי דוסא דהוא ר' יהודה דאמר דסלם של עליה אסור להוליך קא שרי רבי דוסא מיהא להטות: ולא היא מאי דקא שרי ת"ק דהינו של שוכך להוליך קא אסר ר' דוסא ונאמא למימר הולכה אסור הטויה שרי ובשל עליה לא אורי כלל: מחלפת השיטה כאן החלפה שיטתן וגרין להפך דבריהם: וממאי דמחלפת ומאי קשיא ליה לר' יוחנן דלמא טעמיהו דב"ש דתם משום דאיכא דקר געון וליכא צד אסור: אכל היבא דליבא דקר געון דאיכא צד רמו חפירה לא שרו ואפי' בעפר תחוח שהוא כחפור ועומד וקכא נמי לא שגא דהא איכא חשדא דלהטויח גגו: אכל דתם לא דגורי משום דבתישה דלמא זמנין דבעי דבתישה: אלא אי קשיא מתניתין אהדדי שהצריך רבי יוחנן להחליף שיטתן וגרין להפך דבריהם: הו קשיא על זו החליפה: לא יטול מן הגחלות בי"ט: אא"כ נענע מדעוד יום ולא סגי בהכנה דדבור דעלמא דדמפרש לקמן טעמא דלמא למחר כי שקיל להו חיס עליהו וממליך:

אכל

הדיא דתריסין סבירא להו לב"ה דאין מסלקין משום דיש בגין וסתירה בכלים ובריש פירק כל הכלים (שבת דף קנב: נפש) סתם לן תנא דאין וסתירה בכלים לכה פר"ת דמחלפת השיטה הינו הדיא דהשוחט דב"ה סברי יחפר בקר ויבסה וכו' והשתא ניחא הפל ואומר ר"ת תמה אני על מה הצריכו העולם הכנה חכר אני דבימי נערותי לא היו מצריכין כלל אך עתה לפי מה שטעו דסבורים דמחלפת לא קאי אהשוחט וכו' וב"ה לחומרא לפירכה מצריכין הכנה ומיהו זה אינו דלפי פרושו נמי לכל הפחות סברי ב"ה מאי דסברי ב"ש מעקרא וב"ש בעו דקר געון ואפי' בעפר תחוח בעו הכנה דמקאמר הבא עד כאן לא קאמרי ב"ש דתם אלא דאיכא דקר געון משמע אפלו בעפר תחוח בעו ב"ש דקר געון מדעוד יום משום הכנה בקד"ה ותדע דאל"כ הו דקאמר רב יהודה לעיל והוא שיש לו דקר געון לאו אלבא דב"ה הוא לפי המסקנא דאמרי ב"ה שיחפר בקר לכתחלה וישחט ואע"ג דמיתי מלתה דרב יהודה גפי ומודים מכל מקום קאי אכלה מתניתין דגרררררר וסברא היא דלא פליגי ב"ש וב"ה אלא בהא דבסה"ג דשרו ב"ש דביעבד שרו ב"ה לכתחלה ולעולם בעו דקר געון משום הכנה ועוד ראיה דקאמר רב יהודה נופה לעיל (ביצה דף ח.נ). ממלא קפתו ועושה בה כל גרבו משמע דבעינן הכנה לפי הדיא ודאע"פ שיש לפרש דבשאר גרבים מירי בגין לכסות בו צואה אכל לכסוי דם לא בעינן הכנה לפי המסקנא וגם עתה דאמר מחלפת השיטה אין להחליף פרוש דברי האמוראין וא"כ יפה נהגו העולם שלא לכסות רק בעפר מוכן שהוא תחוח בגון מצבור של אפר או שראוי לצלות בו ביצה ולא מעפר תחוח שע"ג קרקע שהוא בטל אצב קרקע ולא מאפר הפירה שהסקה בי"ט אם אינו ראוי לצלות בו ביצה ותמה א"כ דמחלפת קאי אהדיא דהשוחט וביית שמיא לחומרא היכי מונה לה דמסקת עדיית גפי הנה דב"ש לקלא ובית הלל לחומרא וי"ל דמונה לה לפי הטעות דנשנית קדם דמחלפת השיטה:

מסורת הש"ס

א לקמן יא:; לקמן יב:

ב דברים רבה; משנה ביצה; משנה עדיות; לעיל ב.

מסורת הש"ס

א שבת קבג.

ב משנה ביצה

ג בכורות כה:

ד תוספתא אהלות; עירובין סח.; משנה אהלות; לקמן לו:

אָבֵל הַיָּכָא דְּלִיפָא דָּקֵר נַעוֹן לֹא וְהָא דַטְּלָטְלָה בְּכָדִי דְכִיּוֹן דְּמַמְלִיךְ בְּטוּלָה לֹה הַזְמַנָּה לַמַּפְרַע: **אָלָא בִּיּוֹן דְּמַקְצָה** הוּא בִּיּוֹן דְּחִיּוֹ אֲסוּר אָלָא מִשּׁוּם מַקְצָה בְּהַזְמַנָּה בְּעָלְמָא סָגִי: **אֵת הָעָלִי דָף עַב וְכַבֵּד וְכוּתָּשָׁן** בּוּ חֲטִים לְטָרְנִים וְטוֹסְנִי וְהָיִי מְלֹאכְתּוֹ לְאַסוּר וְקָא סְבָרִי ב"ש אֲסוּר לְטוּלְטוֹי וְאִפִּי' לְצֵרַךְ גּוּפוֹ שְׁצָרִיךְ לְגוּף הַכִּי לְמַלְאכָה הַמַּמְרַת הַיּוֹם: **תּוֹרַת כְּלִי עָלְיוֹ וְאִף עַל פִּי שְׁמַלְאכְתּוֹ** לְאַסוּר מִתַּר לְטוּלְטוֹי לְצֵרַךְ גּוּפוֹ: **אִין נוֹתְגִין אֵת הַעוֹר הַשֶּׁפֶּשֶׁט בַּיּוֹם טוֹב:** לִפְנֵי הַעוֹרְסוֹן לֹא יִשְׁטַחְנוּ בַּמָּקוֹם דְּרִיסַת הָרְגִלִּים שְׁזָהוּ צֵרַךְ עֲבוֹד שְׁמַתְעַבֵּד ע"י הַדְרִיסָה: **וּבֵית הָלֵל מַתִּירִין קס"ד** מִשּׁוּם שְׁמַחַת יוֹם טוֹב דְּאִי לֹא דָּרַת לֹה לֹא שְׁחַט: לְמַגָּא עָלֶיהָ כֵּן הָיְתָה וְשִׁבְתָּם שׁוֹטְחִין בְּגָדִים עַל גַּבֵּי הָקִרְקַע וְנִסְמָכִין וַיּוֹשְׁבִין עַל כַּרְפֵּיהֶן כַּפּוּפִין כְּדִלְמַרְיָן בְּפִסְחִים (דף קח.) הֵנָּה זְגִינָן אֲבָרְכִי דְּהָדָדִי וְנִמְצָאֵת שְׁטִיחְתּוֹ צֵרַךְ י"ט: **תְּרִיסִין דְּלִתּוֹת הַחֲלוּנוֹת שֶׁל חֲטוּיֹת שְׁסוּנָרִין בְּהֵן הַחֲלוּנוֹת כְּלִילָה וּמִסְלָקִין אוֹתָם בַּיּוֹם וְנוֹתְנִין אוֹתָן לַפְּנִים וְשׁוֹטְחִין עָלֶיהָן תַּבְלִין לַמַּכַּר לְרַפִּים וּכי"ט** מִתַּר לָקַח מַחְנוּנֵי הַמַּכִּיר אוֹתוֹ וּבִלְבָד שָׁלַח חֲפִיר סָכוּם מִקַּח: אִף לְהַחֲייר וּלְסַגֵּר בְּהֵן וְחוּרָה וְזֹאֵי שָׁלַח לְצֵרַךְ הִיא וְאִפִּילוֹ דְּאִמְרִינָן אִין בָּנִין בְּכֻלִּים מִרְחָא דְלֹאֹו צֵרַךְ מִיֵּהָ הֵנָּה וְקָא שְׁרִינָן לִיה מִשּׁוּם תַּחֲלָתָן כְּדִלְקַמֵּן אֲלֵמָא מִשּׁוּם שְׁמַחַת י"ט מְקוֹלִינָן וְקָשִׁא ב"ה דְּכַסְּיוֹ: **הַכָּא לִיפָא דָּקֵר נַעוֹן כְּלוּמַר לִיפָא טַעמָא לְהַעֲמִירָא דְּקָא סְבָרִי יֵשׁ בָּנִין בְּכֻלִּים:** מַתְּנִי' עוֹמֵד וְאוֹמֵר מַבְעוֹד יוֹם: **גַּמ' בְּבִרְיָכָה רֹאשׁוֹנָה דְּרָךְ מַגְדְּלִי יוֹנִים לְהַנִּיחַ בְּרִיכָה רֹאשׁוֹנָה שֶׁל כָּל שָׁנָה לְהִיּוֹת צֵצַת לְאַמָּה: גְּזָרִינָן כִּי שְׁקִיל לָהּ לְמַחַר אֲתִי לְאִמְלוּכִי וְחִים עָלֶיהָ וְהָיִי לִיה טוּלְטוֹל שָׁלַח לְצֵרַךְ וּמַשְׁנַעְנַע וּמַשְׁמַשׁ בְּהֵן מַבְעוֹד יוֹם לְשַׁחֲטָה וְלֹא חָס עָלֶיהָ תוֹ לֹא חֲשִׁינָן דְּחוּס: **בְּרִיכָה קוּבִי"ד בְּלַע"ז שְׁהִינִים יוֹלָדִים בְּרִיכָה בְּכָל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ וְהָן שְׁנֵי גּוֹחֲלוֹת זְכָר וּנְקֵבָה וּמַפְסִיקוֹן בְּתַקּוּפַת טַבַּת וְחוֹתָרִים יוֹלָדִים בְּנִסָּן: לִית לָהּ בְּרָרָה וְכִי שְׁקִיל לְמַחַר דְּלֵמָא לֹא הָיִי אֲזִמִּין וְהוּא לֹא הַזְמִין אֵת כָּלָם אָלָא כְּדִי צְרָכוֹ: וְלוֹ פְתָחִים הִרְשָׁה כָּלָם פְּתוּחִים אוֹ כָּלָם סָגוּרִים: כָּלָם טַמְאִים כָּל כָּלִים הַמְּנַחִים בְּחֻלָּל הַפְּתָחִים תַּחַת עֲבִי הַתַּקְרָה שֶׁל פֶּתַח טַמְאִים וְאֵע"פ שְׁאִינוּ תַּחַת הַגַּג הַמְּאֵהִיל עַל הַמַּת שְׁנָאֵרִי חֲכָמִים טַמְאָה עַל מָקוֹם שְׁהוּא דְּרָךְ יַצִּיאַת הַטַּמְאָה שְׁסוּפּוֹ לַצֵּאת דְּרָךְ שֶׁם וְכֹאן אִין אֲנוּ יוֹדְעִים בְּאִחָה יוֹצִיאֵנוּ הַלֶּכֶךְ כָּלָם טַמְאִים: נִפְתַּח אַחַד מֵהֶם לְאַחַר מִיתַת הַמַּת: הוּא טַמָּא בִּין כָּלִים****

דְּמַעֲקֹרָא בִּין כָּלִים דְּלַבְסוֹף הַמַּנְבְּאִין לוֹ מַבְחָן: וְכֵלָן טְהוּרִים לְדַבְרֵי הַכֹּל מוֹקְמוּנָן לָהּ דְּמוּדוֹ הַכֹּל מִכָּאן וְלַהֲבֹא בְּכֻלִּים הַמּוּבָאִים לְתוֹכָן אַחֲרֵי כֵן מַבְחָן וְנוֹצִאי בְּהַהוּא דְּנִפְתַּח מַפִּיק לִיה: **אֲרַבְעָה עַל אֲרַבְעָה** בְּכָךְ שַׁעֲרֵיהּוּ שְׂרָאִי לְהוֹצֵאת מֵתִים: מַצֵּלַת עַל כָּל הַפְּתָחִים מְלַטְמָא כְּאֵלּוּ נִפְתַּח: אִף מְשִׁימוֹת הַמַּת וּקס"ד דְּבִבְרָרָה כְּלִינִי וּבְכֻלִּים שְׁהִי בָּהֶם בִּין מִיתָה לְמַחֲשָׁבָה ב"ש סְבָרִי לֹא אֲמַר"י הִבְרַר דְּמַעֲקֹרָא דַּעֲתָה לִּהְכִּי הֲוָאִי וְלֹא יִרְדֶּה הַטַּמְאָה לְשֹׂאֵר הַפְּתָחִים וּבֵית הָעַל סְבָרִי הִבְרַר וּלְמָאִי דס"ד הִשְׁתָּא סְבָרִיא לָן דְּכַנְפַּתְחָא אַחַד מֵהֶם נָמִי הוּוּ כְּלִינִי בְּכֻלִּים דְּמַעֲקֹרָא וְטְהוּרִין דְּקָא תֵּנִי לְעִיל לְדַבְרֵי הַכֹּל בְּכֻלִּים דְּמַכָּאן וְלַהֲבֹא: הָא אֲתַמַּר עָלֶיהָ כו' וְאִפִּי' בֵּית הָלֵל לִית לָהּ הִבְרַר וְאִין מַטְרֵרִין אָלָא כָּלִים דְּלַבְסוֹף דְּלֹאֲחַר מַחֲשָׁבָה אָבֵל הָרֹאשׁוֹנִים טַמְאִים וּכ"ש מְטַמְאִין אִף הָאֲחֵרוֹנִים דְּקָא סְבָרִי מַשְׁזַרְזָה תּוֹרַת טַמְאָה לַפְּתָחִים לִפְנֵי מַחֲשָׁבָה בְּמִיתַת הַמַּת שׁוֹב אִינוּ עוֹלָה מֵהֶם אָלָא עַל זִדִּי מַעֲשֵׂה כְּגוֹן נִפְתַּח וּבִנְפַתַּח אַחַד מֵהֶם לֹא כְּלִינִי מִיָּדִי: **רַבָּא אָמַר לְעוֹלָם לְמַפְרַע נָמִי מַטְרֵרִין בֵּית הָלֵל דְּאִית לָהּ בְּרָרָה וְהַכָּא בְּמַתְּנִיתוֹן הִינוּ טַעמָא דְּצִרְיָן לְבָרֵךְ וְלוֹמַר אֲלוֹ אֲנִי נוֹטֵל דְּלֵמָא לְמַחַר מְטַלְטֵל וּבִדּוּק הַשְּׁמַיִם וְשִׁבְךָ הָא וְשָׁקִיל אִידוּךְ נִמְצָא מְטַלְטֵל מַה שֶּׁלֹּא הַזְמִין שְׁהָרִי לֹא הִיָּה דַּעֲתוֹ אָלָא בְּכָדִי צְרָכוֹ הַלֶּכֶךְ אוֹמַר זֶה הָיִי אֲנִי נוֹטֵל וּלְמַחַר עַל כְּרַחֲמֵי הָיִי מְלִי דְּשָׁקִיל: וְהָא לְמַרְתָּ בְּעוֹמֵד מִרְחוּק וְאִין מַנְעֻנַע סָגִיא אֲלֵמָא לֹא כְּדִק מִאֲתַמּוּל הַכּוּחָשִׁים וְהַשְּׁמַיִם וְאִבְתִּי אִיפָא לְמִיחָשׁ: ה"מ **מַעֲרַב י"ט** כְּלוּמַר הִיכָא דְּזִדַּע מַעֲרַב י"ט דְּהָיִי הוּא דְּאֲזִמְנוּן דָּתוֹ בִּין שְׁהֵן כּוּחָשִׁין בִּין שְׁהֵן שְׁמַיִם לֹא שְׁקִיל אַחֲרֵנִי שְׁהָרִי יוֹדַע שְׁמַקְצֵן הֵם שָׁלַח זְמַנָּן:**

ביצה פרק ראשון ביצה

נָמִי לֵהָא דְּמִיָּא דְּלֵמָא מַמְלִיךְ וְאִשְׁתַּכַּח ב"ש אוֹמְרִים וְהוּא שְׁחָשַׁב עָלָיו וְכו' וּכ"ה אוֹמְרִים אִף מְשִׁימוֹת הַמַּת. וְקָא סְלָקָא דַּעֲתָךְ דְּמִרְיִי בְּכֻלִּים דְּלַמְפְרַע וּה"ה דְּכְלִינִי כְּשִׁנְפַּתַּח אַחַד מֵהֶם וּבְכֻלִּים דְּלַמְפְרַע וְהָא דְּקֹאמַר לְעִיל נִפְתַּח אַחַד מֵהֶם הוּא טַמָּא וְהֵן טְהוּרִין וְלֹא כְּלִינִי ב"ש מִרְיִי בְּכֻלִּים הַבָּאִים אַחַר כֵּן שֶׁם וְתַמָּה אֲדַכְּלִינִי בְּחָשֶׁב לִפְלַגוֹ בְּנִפְתַּח וּבְכֻלִּים דְּלַמְפְרַע וי"ל דְּנָקַט חָשַׁב מִשּׁוּם רַבּוּתָא דְּב"ה דְּאִפִּי' בְּמַחֲשָׁבָה דְּעָלְמָא כְּלִינִי דְּמוּעִיל לְהַצִּיל כָּל הַפְּתָחִים אַחֲרִים אָבֵל תַּמָּה לְב"ה דְּאִית לָהּ בְּרָרָה הִיכִי מַשְׁכַּחַת כְּשִׁמַּת בְּצִית וְלוֹ פְתָחִים הִרְשָׁה דְּכֵלָן טַמְאִים הָא אָבֵא לְמִימַר לְבָסוֹף כְּשִׁמּוּצִיאִין בְּהַהוּא פֶּתַח הִבְרַר הַדְּבַר מִתַּחֲלָה דְּסוּפּוֹ לַצֵּאת דְּרָךְ שֶׁם וי"ל כְּגוֹן שַׁעֲשֹׂאוֹ פֶּתַח חֹדֶשׁ וְהוֹצִיאֹו הַמַּת דְּלֹא שְׁנָךְ בְּרָרָה א"נ מִרְיִי דְּנִגְשָׁאֵר הַמַּת בְּמַקּוּמוֹ:

אָבֵל

אָבֵל הַיָּכָא דְּלִיפָא דָּקֵר נַעוֹן לֹא וְהָא דַטְּלָטְלָה בְּכָדִי דְכִיּוֹן דְּמַמְלִיךְ בְּטוּלָה לֹה הַזְמַנָּה לַמַּפְרַע: **אָלָא בִּיּוֹן דְּמַקְצָה** הוּא בִּיּוֹן דְּחִיּוֹ אֲסוּר אָלָא מִשּׁוּם מַקְצָה בְּהַזְמַנָּה בְּעָלְמָא סָגִי: **אֵת הָעָלִי דָף עַב וְכַבֵּד וְכוּתָּשָׁן** בּוּ חֲטִים לְטָרְנִים וְטוֹסְנִי וְהָיִי מְלֹאכְתּוֹ לְאַסוּר וְקָא סְבָרִי ב"ש אֲסוּר לְטוּלְטוֹי וְאִפִּי' לְצֵרַךְ גּוּפוֹ שְׁצָרִיךְ לְגוּף הַכִּי לְמַלְאכָה הַמַּמְרַת הַיּוֹם: **תּוֹרַת כְּלִי עָלְיוֹ וְאִף עַל פִּי שְׁמַלְאכְתּוֹ** לְאַסוּר מִתַּר לְטוּלְטוֹי לְצֵרַךְ גּוּפוֹ: **אִין נוֹתְגִין אֵת הַעוֹר הַשֶּׁפֶּשֶׁט בַּיּוֹם טוֹב:** לִפְנֵי הַעוֹרְסוֹן לֹא יִשְׁטַחְנוּ בַּמָּקוֹם דְּרִיסַת הָרְגִלִּים שְׁזָהוּ צֵרַךְ עֲבוֹד שְׁמַתְעַבֵּד ע"י הַדְרִיסָה: **וּבֵית הָלֵל מַתִּירִין קס"ד** מִשּׁוּם שְׁמַחַת יוֹם טוֹב דְּאִי לֹא דָּרַת לֹה לֹא שְׁחַט: לְמַגָּא עָלֶיהָ כֵּן הָיְתָה וְשִׁבְתָּם שׁוֹטְחִין בְּגָדִים עַל גַּבֵּי הָקִרְקַע וְנִסְמָכִין וַיּוֹשְׁבִין עַל כַּרְפֵּיהֶן כַּפּוּפִין כְּדִלְמַרְיָן בְּפִסְחִים (דף קח.) הֵנָּה זְגִינָן אֲבָרְכִי דְּהָדָדִי וְנִמְצָאֵת שְׁטִיחְתּוֹ צֵרַךְ י"ט: **תְּרִיסִין דְּלִתּוֹת הַחֲלוּנוֹת שֶׁל חֲטוּיֹת שְׁסוּנָרִין בְּהֵן הַחֲלוּנוֹת כְּלִילָה וּמִסְלָקִין אוֹתָם בַּיּוֹם וְנוֹתְנִין אוֹתָן לַפְּנִים וְשׁוֹטְחִין עָלֶיהָן תַּבְלִין לַמַּכַּר לְרַפִּים וּכי"ט** מִתַּר לָקַח מַחְנוּנֵי הַמַּכִּיר אוֹתוֹ וּבִלְבָד שָׁלַח חֲפִיר סָכוּם מִקַּח: אִף לְהַחֲייר וּלְסַגֵּר בְּהֵן וְחוּרָה וְזֹאֵי שָׁלַח לְצֵרַךְ הִיא וְאִפִּילוֹ דְּאִמְרִינָן אִין בָּנִין בְּכֻלִּים מִרְחָא דְלֹאֹו צֵרַךְ מִיֵּהָ הֵנָּה וְקָא שְׁרִינָן לִיה מִשּׁוּם תַּחֲלָתָן כְּדִלְקַמֵּן אֲלֵמָא מִשּׁוּם שְׁמַחַת י"ט מְקוֹלִינָן וְקָשִׁא ב"ה דְּכַסְּיוֹ: **הַכָּא לִיפָא דָּקֵר נַעוֹן כְּלוּמַר לִיפָא טַעמָא לְהַעֲמִירָא דְּקָא סְבָרִי יֵשׁ בָּנִין בְּכֻלִּים:** מַתְּנִי' עוֹמֵד וְאוֹמֵר מַבְעוֹד יוֹם: **גַּמ' בְּבִרְיָכָה רֹאשׁוֹנָה דְּרָךְ מַגְדְּלִי יוֹנִים לְהַנִּיחַ בְּרִיכָה רֹאשׁוֹנָה שֶׁל כָּל שָׁנָה לְהִיּוֹת צֵצַת לְאַמָּה: גְּזָרִינָן כִּי שְׁקִיל לָהּ לְמַחַר אֲתִי לְאִמְלוּכִי וְחִים עָלֶיהָ וְהָיִי לִיה טוּלְטוֹל שָׁלַח לְצֵרַךְ וּמַשְׁנַעְנַע וּמַשְׁמַשׁ בְּהֵן מַבְעוֹד יוֹם לְשַׁחֲטָה וְלֹא חָס עָלֶיהָ תוֹ לֹא חֲשִׁינָן דְּחוּס: **בְּרִיכָה קוּבִי"ד בְּלַע"ז שְׁהִינִים יוֹלָדִים בְּרִיכָה בְּכָל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ וְהָן שְׁנֵי גּוֹחֲלוֹת זְכָר וּנְקֵבָה וּמַפְסִיקוֹן בְּתַקּוּפַת טַבַּת וְחוֹתָרִים יוֹלָדִים בְּנִסָּן: לִית לָהּ בְּרָרָה וְכִי שְׁקִיל לְמַחַר דְּלֵמָא לֹא הָיִי אֲזִמִּין וְהוּא לֹא הַזְמִין אֵת כָּלָם אָלָא כְּדִי צְרָכוֹ: וְלוֹ פְתָחִים הִרְשָׁה כָּלָם פְּתוּחִים אוֹ כָּלָם סָגוּרִים: כָּלָם טַמְאִים כָּל כָּלִים הַמְּנַחִים בְּחֻלָּל הַפְּתָחִים תַּחַת עֲבִי הַתַּקְרָה שֶׁל פֶּתַח טַמְאִים וְאֵע"פ שְׁאִינוּ תַּחַת הַגַּג הַמְּאֵהִיל עַל הַמַּת שְׁנָאֵרִי חֲכָמִים טַמְאָה עַל מָקוֹם שְׁהוּא דְּרָךְ יַצִּיאַת הַטַּמְאָה שְׁסוּפּוֹ לַצֵּאת דְּרָךְ שֶׁם וְכֹאן אִין אֲנוּ יוֹדְעִים בְּאִחָה יוֹצִיאֵנוּ הַלֶּכֶךְ כָּלָם טַמְאִים: נִפְתַּח אַחַד מֵהֶם לְאַחַר מִיתַת הַמַּת: הוּא טַמָּא בִּין כָּלִים****

אָבֵל הַיָּכָא דְּלִיפָא דָּקֵר נַעוֹן לֹא וְהָא דַטְּלָטְלָה בְּכָדִי דְכִיּוֹן דְּמַמְלִיךְ בְּטוּלָה לֹה הַזְמַנָּה לַמַּפְרַע: **אָלָא בִּיּוֹן דְּמַקְצָה** הוּא בִּיּוֹן דְּחִיּוֹ אֲסוּר אָלָא מִשּׁוּם מַקְצָה בְּהַזְמַנָּה בְּעָלְמָא סָגִי: **אֵת הָעָלִי דָף עַב וְכַבֵּד וְכוּתָּשָׁן** בּוּ חֲטִים לְטָרְנִים וְטוֹסְנִי וְהָיִי מְלֹאכְתּוֹ לְאַסוּר וְקָא סְבָרִי ב"ש אֲסוּר לְטוּלְטוֹי וְאִפִּי' לְצֵרַךְ גּוּפוֹ שְׁצָרִיךְ לְגוּף הַכִּי לְמַלְאכָה הַמַּמְרַת הַיּוֹם: **תּוֹרַת כְּלִי עָלְיוֹ וְאִף עַל פִּי שְׁמַלְאכְתּוֹ** לְאַסוּר מִתַּר לְטוּלְטוֹי לְצֵרַךְ גּוּפוֹ: **אִין נוֹתְגִין אֵת הַעוֹר הַשֶּׁפֶּשֶׁט בַּיּוֹם טוֹב:** לִפְנֵי הַעוֹרְסוֹן לֹא יִשְׁטַחְנוּ בַּמָּקוֹם דְּרִיסַת הָרְגִלִּים שְׁזָהוּ צֵרַךְ עֲבוֹד שְׁמַתְעַבֵּד ע"י הַדְרִיסָה: **וּבֵית הָלֵל מַתִּירִין קס"ד** מִשּׁוּם שְׁמַחַת יוֹם טוֹב דְּאִי לֹא דָּרַת לֹה לֹא שְׁחַט: לְמַגָּא עָלֶיהָ כֵּן הָיְתָה וְשִׁבְתָּם שׁוֹטְחִין בְּגָדִים עַל גַּבֵּי הָקִרְקַע וְנִסְמָכִין וַיּוֹשְׁבִין עַל כַּרְפֵּיהֶן כַּפּוּפִין כְּדִלְמַרְיָן בְּפִסְחִים (דף קח.) הֵנָּה זְגִינָן אֲבָרְכִי דְּהָדָדִי וְנִמְצָאֵת שְׁטִיחְתּוֹ צֵרַךְ י"ט: **תְּרִיסִין דְּלִתּוֹת הַחֲלוּנוֹת שֶׁל חֲטוּיֹת שְׁסוּנָרִין בְּהֵן הַחֲלוּנוֹת כְּלִילָה וּמִסְלָקִין אוֹתָם בַּיּוֹם וְנוֹתְנִין אוֹתָן לַפְּנִים וְשׁוֹטְחִין עָלֶיהָן תַּבְלִין לַמַּכַּר לְרַפִּים וּכי"ט** מִתַּר לָקַח מַחְנוּנֵי הַמַּכִּיר אוֹתוֹ וּבִלְבָד שָׁלַח חֲפִיר סָכוּם מִקַּח: אִף לְהַחֲייר וּלְסַגֵּר בְּהֵן וְחוּרָה וְזֹאֵי שָׁלַח לְצֵרַךְ הִיא וְאִפִּילוֹ דְּאִמְרִינָן אִין בָּנִין בְּכֻלִּים מִרְחָא דְלֹאֹו צֵרַךְ מִיֵּהָ הֵנָּה וְקָא שְׁרִינָן לִיה מִשּׁוּם תַּחֲלָתָן כְּדִלְקַמֵּן אֲלֵמָא מִשּׁוּם שְׁמַחַת י"ט מְקוֹלִינָן וְקָשִׁא ב"ה דְּכַסְּיוֹ: **הַכָּא לִיפָא דָּקֵר נַעוֹן כְּלוּמַר לִיפָא טַעמָא לְהַעֲמִירָא דְּקָא סְבָרִי יֵשׁ בָּנִין בְּכֻלִּים:** מַתְּנִי' עוֹמֵד וְאוֹמֵר מַבְעוֹד יוֹם: **גַּמ' בְּבִרְיָכָה רֹאשׁוֹנָה דְּרָךְ מַגְדְּלִי יוֹנִים לְהַנִּיחַ בְּרִיכָה רֹאשׁוֹנָה שֶׁל כָּל שָׁנָה לְהִיּוֹת צֵצַת לְאַמָּה: גְּזָרִינָן כִּי שְׁקִיל לָהּ לְמַחַר אֲתִי לְאִמְלוּכִי וְחִים עָלֶיהָ וְהָיִי לִיה טוּלְטוֹל שָׁלַח לְצֵרַךְ וּמַשְׁנַעְנַע וּמַשְׁמַשׁ בְּהֵן מַבְעוֹד יוֹם לְשַׁחֲטָה וְלֹא חָס עָלֶיהָ תוֹ לֹא חֲשִׁינָן דְּחוּס: **בְּרִיכָה קוּבִי"ד בְּלַע"ז שְׁהִינִים יוֹלָדִים בְּרִיכָה בְּכָל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ וְהָן שְׁנֵי גּוֹחֲלוֹת זְכָר וּנְקֵבָה וּמַפְסִיקוֹן בְּתַקּוּפַת טַבַּת וְחוֹתָרִים יוֹלָדִים בְּנִסָּן: לִית לָהּ בְּרָרָה וְכִי שְׁקִיל לְמַחַר דְּלֵמָא לֹא הָיִי אֲזִמִּין וְהוּא לֹא הַזְמִין אֵת כָּלָם אָלָא כְּדִי צְרָכוֹ: וְלוֹ פְתָחִים הִרְשָׁה כָּלָם פְּתוּחִים אוֹ כָּלָם סָגוּרִים: כָּלָם טַמְאִים כָּל כָּלִים הַמְּנַחִים בְּחֻלָּל הַפְּתָחִים תַּחַת עֲבִי הַתַּקְרָה שֶׁל פֶּתַח טַמְאִים וְאֵע"פ שְׁאִינוּ תַּחַת הַגַּג הַמְּאֵהִיל עַל הַמַּת שְׁנָאֵרִי חֲכָמִים טַמְאָה עַל מָקוֹם שְׁהוּא דְּרָךְ יַצִּיאַת הַטַּמְאָה שְׁסוּפּוֹ לַצֵּאת דְּרָךְ שֶׁם וְכֹאן אִין אֲנוּ יוֹדְעִים בְּאִחָה יוֹצִיאֵנוּ הַלֶּכֶךְ כָּלָם טַמְאִים: נִפְתַּח אַחַד מֵהֶם לְאַחַר מִיתַת הַמַּת: הוּא טַמָּא בִּין כָּלִים****

אָבֵל הַיָּכָא דְּלִיפָא דָּקֵר נַעוֹן לֹא וְהָא דַטְּלָטְלָה בְּכָדִי דְכִיּוֹן דְּמַמְלִיךְ בְּטוּלָה לֹה הַזְמַנָּה לַמַּפְרַע: **אָלָא בִּיּוֹן דְּמַקְצָה** הוּא בִּיּוֹ

 עין משפט גור מצובה
--

א מו"י פב' מהל' שביתת יום טוב הל' ו, טוש"ע או"ח סי' תצז סעי' יב:

ב מו"י פט"ו מהל' גזילה ואבידה הל' יח, טוש"ע חו"מ סי' רס סעי' ח:

ג מו"י פב' מהל' שביתת יום טוב הל' ו, טוש"ע או"ח סי' תצז סעי' יב:

ד מו"י פב' מהל' שביתת יום טוב הל' ו, טוש"ע או"ח סי' תצז סעי' יג:

אכא חד דמערב ביה. וא"ת ולבטיל מחירין לאחר יו"ט וכל דבר שיש לו מחירין אפי' באלף לא בטיל: חד מניהו אזל לעלמא. וא"ת וכו' תלינן לקלא בדבר שיש לו מחירין ויש לומר דהואיל ונשארו שנים במקומם ודאי בכה"ג תלינן לקלא: חלין ומעשר שני מערבין זה בזה. פ"ה בורר מנה היפה שבשניהם ויאמר אם זה של מעשר מוטב ואם האחר של מעשר הרי זה מחלל על זה ותמה דמפרש בפרק הדיב (פ"מ דף מה.) דאין מחללין כסף על כסף ולא מעות על מעות לכך נראה דמחלל בתחלה המנה של מעשר על פרוטות של נחשת ואח"כ מחללו על מנה היפה שבשניהם: הכל חלין. שאני אומר הוא לקח מעות של מעשר שני והני חרירי ניהו ותמה דהא לא חמרי' שאני אומר להקל אלא בשהוא מדרבנן כדאיתא בפרסחים (דף י.) דקאמר שאני תרומה דרבנן לפיכך אני תולה להקל לומר שאני אומר וכו' וי"ל דבינן שאין אדם מניח חלין אצל מעשר תלינן שפיר לקלא וחמרי' ודאי לקח אלו משם ושכח ואחר כך הניח אלו שם:

ביצה פרק ראשון ביצה

אָבֵל בַּיּוֹם טוֹב אָסוּר, דוֹימָנִין דְּמִשְׁתַּכַּח שְׁמָנִים כַּחוּשִׁים וּכְחוּשִׁים שְׁמָנִים, וְקַמְטָלְטַל מִיַּדִּי דְלֹא חֲזִי לֵיהּ. אִי נָמִי זִימָנִין דְּמִשְׁתַּכַּח בְּלָהוּ כַּחוּשִׁים וּשְׁבִיָּה לָהּ, וְאַתִּי לְאַמְנוּעִי מִשְׁמַחַת יוֹם טוֹב. מִתְנִי' זִמְן שְׁחוּרִים וּמָצָא לְבָנִים, לְבָנִים וּמָצָא שְׁחוּרִים, שְׁנַיִם וּמָצָא שְׁלֹשָׁה — אָסוּרִים. שְׁלֹשָׁה וּמָצָא שְׁנַיִם — מוּתָרִים. בְּתוֹךְ הַקֵּץ וּמָצָא לִפְנֵי הַקֵּץ — אָסוּרִין, וְאִם אֵין שָׁם אֶלָּא הֵם — הָרִי אֵלּוּ מוּתָרִים. "גַּמִּי פְּשִׁיטָא! אָמַר רַבֵּה: הֵכָא בְּמֵאֵי עֶסְקִינָן, כְּגוֹן שְׂזַמְן שְׁחוּרִים וּלְבָנִים, וְהַשְׁפִּים וּמָצָא שְׁחוּרִים בְּמָקוֹם לְבָנִים וּלְבָנִים בְּמָקוֹם שְׁחוּרִים. מַהוּ דְּתִימָא: הֲנִי אֵינְהוּ נִינְהוּ וְאַתְהִפּוּכִי אֶתְהַפּוּהּ, קָא מְשַׁמַּע לֹו: הִנֵּה אֲזִידוּ לְעֻלְמָא, וְהֲנִי אַחֲרִינִי נִינְהוּ. "לִימָא מְסִייעַ לֵיהּ לְרַבִּי חֲנִינָא. דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: רוּב וְקָרוּב — הִלֵּךְ אַחֵר הָרׁוּב! כְּדָאֻמַּר אַבְי' — בְּדַף, הֵכָא נָמִי — בְּדַף. "שְׁנַיִם וּמָצָא שְׁלֹשָׁה — אָסוּרִין. מָה נִבְּשָׁה: אִי אַחֲרִינִי נִינְהוּ — הָא אַחֲרִינִי נִינְהוּ, וְאִי לֹא אַחֲרִינִי נִינְהוּ — הָא אֵיכָא חַד דְּמַעְרַב בַּהּ. "שְׁלֹשָׁה וּמָצָא שְׁנַיִם מוּתָרִין. מֵאִי טַעְמָא? הֲנִי אֵינְהוּ נִינְהוּ, וְחַד מַנִּייהוּ אֲזַל לְעֻלְמָא. ^(א) לִימָא מִתְנִיתִין רַבִּי הִיא וְלֹא רַבָּנָן, דְּתַנְיָא: הַנִּיחַ מְנָה וּמָצָא מֵאתִים — חוּלִין וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי מַעֲוָרְבִין זֶה בָּזֶה, דְּבָרֵי רַבִּי. וְחֻכְמִים אוּמְרִים: הַכֹּל חוּלִין. הַנִּיחַ מֵאתִים וּמָצָא מְנָה, מְנָה מוּנַח וּמְנָה מוּטָל, דְּבָרֵי רַבִּי. וְחֻכְמִים אוּמְרִים: הַכֹּל חוּלִין! אַפִּילוּ תִימָא רַבָּנָן, הָא אֶתְמַר עֲלֵה: רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר דְּאָמְרֵי תַרְוִייהוּ: שְׁאֲנִי גּוֹזְלוֹת, הוּאִיל וְעִשְׂוִיין לְדָדוֹת. וּלְמָה לִּי לְשַׁנּוּיִי עֲלֵה שְׁאֲנִי גּוֹזְלוֹת הוּאִיל וְעִשְׂוִיין לְדָדוֹת? וְהָא אֶתְמַר עֲלֵה דְּחֵיא, דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר, חַד אָמַר: בְּשַׁנִּי כִיסִין מַחְלוּקַת, אָבֵל בְּכִיס אֶחָד — דְּבָרֵי הַכֹּל חוּלִין. וְחַד אָמַר: בְּכִיס אֶחָד מַחְלוּקַת, אָבֵל בְּשַׁנִּי כִיסִין — דְּבָרֵי הַכֹּל מְנָה מוּנַח וּמְנָה מוּטָל. בְּשַׁלְמָא לְמֵאן דְּאָמַר בְּשַׁנִּי כִיסִין מַחְלוּקַת, הִייָנוּ דְּאִיצְטְרִיהּ לְשַׁנּוּיִי הֵכָא שְׁאֲנִי גּוֹזְלוֹת הוּאִיל וְעִשְׂוִיין לְדָדוֹת. אֶלָּא לְמֵאן דְּאָמַר בְּכִיס אֶחָד מַחְלוּקַת, אָבֵל בְּשַׁנִּי כִיסִין דְּבָרֵי הַכֹּל מוּנַח וּמְנָה מוּטָל — הַשְׁתָּא לְמָה לִּי לְשַׁנּוּיִי עֲלֵה? הָא אָמַרְתָּ בְּשַׁנִּי כִיסִין לֹא פְּלִיגִי! אָמַר רַב אָשִׁי: הֵכָא בְּגּוֹזְלוֹת מְקוּשָׁרִים וְכִיסִים מְקוּשָׁרִים עֶסְקִינָן. גּוֹזְלוֹת — מְנַתְּחֵי אַהֲדָדִי, כִּיסִין — לֹא מְנַתְּחֵי אַהֲדָדִי. וְרַבִּי אָמַר לָהּ: כִּיסִין נָמִי, זִמָּנִין

דְּמַתְעַבֵּל

וְסוּמַךְ עַל בְּדִיקַת מָחָר שְׁבִדְקָא אֶת כָּלן: דְּזִמָּנִין דְּמִשְׁתַּכַּח שְׁמָנִים כַּחוּשִׁין וּכְחוּשִׁין שְׁמָנִים אוֹתָם הִנְקֵאִים שְׁמָנִים לְמַרְאֵה עֵינֵיו נִמְצָאִים כַּחוּשִׁין בְּמִשְׁמוֹשָׁן וְהַכְּחוּשִׁים נִמְצָאִים שְׁמָנִים: מֵדִי דְלֹא חֲזִי לָהּ כֹּל אוֹתָן שְׁטַלְטֹל יוֹתֵר עַל גְּרַכּוּ מְקָצִים הֵיוּ: אִי נָמִי גְרַסִין אִי נָמִי זִמָּנִין דְּמִשְׁתַּכַּח בְּלָהוּ כַּחוּשִׁין וְקָא מִמֶּנּוּ מִשְׁמַחַת יו"ט וְכֹל זֶה עַל יְדֵי שְׁלֹא בְרַר אֶתְמוּל דְּבָרֵיו לְפִיכָה סַמָּךְ עַל שְׂקָר לוֹמַר אִי אֶפְשֵׁר שְׁלֹא יְהִי שְׁנִים אוֹ שְׁלֹשָׁה טוֹבִים וּלְמַחֵר נִמְצָאוּ כֹּלִם רְעִים אָבֵל בְּשִׂאתָה מַזְקִיקוּ לְבָרַר שׁוּב אֵינִי סוּמָךְ אֵלָּא עַל אֲלוּ בֵין הֵיוּ שְׁמָנִים אוֹ כַּחוּשִׁין וְלָדַעַת כּוֹן זִמָּנָן וְכֹא וְנִטְלָן וְלֹא מִמֶּנּוּ: מִתְנִי' זִמְן שְׁחוּרִים וְלֹא הִיָּה שֶׁם עוֹד וּלְמַחֵר מִצָּא הַכֹּל לְבָנִים וְדֹאִי הִתְמַנִּים הִלְכוּ לָהֶם וְאֵלּוּ אַחֲרִים דָּתָן לָהּ מַעֲלָמָא לְשׁוּבָךְ וְכוּן שְׁנִים וּמִצָּא שְׁלֹשָׁה וְאֵינוּ מַכִּיר אֶת הַמוֹכְנִים כֹּלִם אָסוּרִים: שְׁלֹשָׁה וּמִצָּא שְׁנַיִם מִתְרִים הֶאֱחָד הֵלֵךְ וְהַשְׁנִים נִשְׁאָרוּ וְלֹא אַחֲרִינָן הוּאִיל וְהֶאֱחָד הֵלֵךְ כּוֹ הִלְכוּ כֹּלִם וְאֵלּוּ אַחֲרִים הִם: זִמְן בְּתוֹךְ הַקֵּץ וּמִצָּא לִפְנֵי הַקֵּץ וּבְתוֹךְ הַקֵּץ לֹא מִצָּא כֹּלִם הֲרִי אֵלּוּ אָסוּרִים וּבְמִרְכָּא מִפְּרַשׁ לָהּ: גַּמִּי כְּגוֹן שְׂזַמְן שְׁחוּרִים וּלְבָנִים בְּשַׁנִּי חֲזָן וְכֹל הַקֵּץ מַבְדִּיל בְּמַחְצוֹת וְעִלּוֹת בְּדַרְךְ כֹּל שׁוּבְכִין עִשְׂוִיין עֲלִיּוֹת הַרְבֵּה וְכֹל עֲלִיהּ יֵשׁ בָּהּ מַחְצוֹת הַרְבֵּה: הַשְּׁפִים וּמִצָּא כו' וְהִי קֵאָמַר זִמְן שְׁחִירִים כְּזֵן זֶה וּמִצָּא כּוֹ לְבָנִים וּלְבָנִים זִמְן בְּשַׁנִּי וּמִצָּא כּוֹ שְׁחִירִים: דְּרַבִּי חֲנִינָא בְּבִבָּא בְּתַרָּא בִּלֹּא יַחֲפַר: רַב וְקָרוּב אִם בָּא מַעֲשֶׂה לְפָנֵינוּ וְיֵשׁ לְתוּלוֹתָ בְּדָבָר הַקָּרוּב לוֹ לְהַתִּיר אוֹ לְאַסֵּר וְיֵשׁ לְתוּלוֹתֵי אַחֵר הָרַב לַעֲזֹן אַחֵר חֲלוּף הַקָּרוּב הֵלֵךְ אַחֵר הָרַב וּמִתְנִי' נָמִי הִי אָמַר דְּהָא אֵיכָא לְמַתְלִינְהוּ לְהֵנָךְ שְׁחִירִים בְּאוֹתָם שְׁהִיו אֶתְמוּל בְּקוֹ שְׁבַצְדוּ וְכוּן הִלְבִּיט וְלוֹמַר נְהַפְכוּ וְלֹא תְלִינן אֵלָּא אַחֲרִינן

מַעֲלָמָא אֶתּוּ וּמִרְבָּא פִּרְשׁוּ: כְּדִאֲמַר אַבְי' לְקַמָּן: בַּדָּף שָׁשׁ דָּף לִפְנֵי הַשּׁוּבָךְ בּוֹלֵט וְיוֹצֵא מִמֶּנּוּ נֶשֶׁם בָּאִים וְיוֹשְׁבִין יוֹנִים דְּמַעֲלָמָא תְּדִיר שְׁיַרְחִים לְכַנֵּם לְקוֹן מִפְּנֵי שְׂאוֹתָן שְׁבָקוּן מְגֻרָשִׁים אֶת כֹּל הַבָּא לְחֵיהֶן וּכְשִׁינְיָאִין מִשּׁוּבָךְ אֵלּוּ נִכְנְסִין הֵלֵכָךְ חֲשִׁינן שְׁמָא מִן הַדָּף בָּאוּ לְקַיֵּן הֵלֵכָךְ אָסוּרִים דְּהוּן לָהּ בְּלָהוּ קְרוּבִים שְׂבַדָּף וְשְׂבָקוּן הֵלֵכָךְ זֵיל בְּתַר רַבָּא: מַה נִּבְּשָׁךְ כו' פְּרוּשָׁא דְּמִתְנִיתִין הִיא כְּלוּמַר לְהִיב וְהִיב אָסוּרִים דְּמָה נִבְּשָׁךְ לְהַתִּירָם: [לִימָא מִתְנִיתִין רַבִּי הִיא הָא מִתְנִיתִין סַתְמָא הִיא וְהִלְכָה כְּסַתֵּם מִשְׁנֵה וְאֵין קו"ל (בְּתַבּוֹת דָּף כ"א). הִלְכָה כְּרַבִּי מַחְבְּרוּ וְלֹא מַחְבְּרִין]: הֵיִיחַ מְנָה מִמְּעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בְּתַבָּה: חֲלוּן וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי מַעֲרָבִין זֶה בָּזֶה הֶאֱחָד חֲלוּן וְאֵינוּ יוֹדַע אֶתְהּוּ וְנִטְוֹל הִיפָּה שְׂבָדָן וְאוֹמַר אִם (הִיא ז') שֶׁל מַעֲשֵׂר הֲרִי יָפָה וְאִם חֲלוּן הִיא תִּהְיֶה מַחְלָלַת עֲלֵיהּ: הַכֹּל חֲלוּן הוּאִיל וְלֹא מִצָּא כְּמוֹ שֶׁהֵיחַ תּוֹלִין לְהַקֵּל וְלוֹמַר נָטַל אֶת הָרִאשׁוֹן וְהֵנִיחוּ בְּמָקוֹם אַחֵר וְהֵיחַ שׁוּב אֶת אֲלוּ וְשִׁכַּח שְׂאִין אִדָּם מֵניחַ מַעוֹת חֲלוּן וּמַעוֹת מַעֲשֵׂר בְּיַחַד: מְנָה מְטוֹל וְנִשְׁאָר הֵךְ מְנָה מַעֲשֵׂר: הַכֹּל חֲלוּן הוּאִיל וְלֹא שְׁעָלָהּ לִירֻשָׁלַם לֹא הִפְרִידָן זֶה מִזֶּה וְשַׁעֲיָהֶם נָטְלוּ וְהֵיחָם בְּמָקוֹם אַחֵר וְהֵה חֲלוּן הוּא שֶׁהֵיחַ הִלּוּם אַחֲרֵי כֵן וְשִׁכַּח: שְׂאֲנִי גּוֹזְלוֹת לְהִיב אִכָּא לְמִימַר הֶאֱחָד הֵלֵךְ וְחַבְּרִיו נִשְׁאָרוּ: הוּאִיל וְעִשְׂוִיין רְנִילִים הֵן לְהִיּוֹת מַזְדִּין אֶחָד אֶחָד וְיוֹצֵאִין וְנִכְנְסִין אָבֵל מְנָה לֹא הֵלֵךְ מֵאֵלּוּ אַח"כ נָטְלוּ וּכְבָּנְטֹל נָטַל שְׁנֵיהֶם: וּלְמָה לִּי לְשַׁנּוּיִי עֲלֵה רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר מֵה דוּחָקִין לְתוּלוֹת טַעַם מִשְׁנַתְּגוּ בְּמַדְדִים הָא לְדִידְהוּ מִתּוֹקְמַת שְׁפִיר כְּרַבָּנָן בִּלְאוּ הִאי טַעְמָא דְּהָא אֵינְהוּ אִפְּלִיגוּ בְּהִיא דְּמַעֲשֵׂר חַד אָמַר מַחְלָקַת בְּמַנְחִין שְׁנֵי הַמֶּנֶן בְּכִיס אֶחָד בְּהִיא הוּא דְּקֵאָמְרִי רַבָּנָן דְּכָשָׁנְטֹל כֹּל הַכִּיס נָטַל אָבֵל בְּשַׁנִּי כִיסִים מוּדוּ דְּהֶאֱחָד נָטַל וְהֵיחַ הֲשֵׁי נַחַד אָמַר מַחְלָקַת ב' כִּיסִין בְּהִיא הוּא דְּקֵאָמַר רַבִּי מְנָה מְנָח וּמְנָה מוּטָל: הִאי מֵאִי לֹא גְרַסִין: בְּשַׁלְמָא לְמ"ד כו' הַמַּקְשָׁה סוּיָמִי מִסָּם לְמַלְתָּה וּמִפְּרַשׁ קִשְׁיָו בְּשַׁלְמָא מֵאן דְּמוּחִי בְּלַגְתִּיהּ ב' כִּיסִין דְּהֵינּוּ כְּדוּמִיָּא דְּמִתְנִי' דְּהוּן שְׁנֵי גּוֹזְלוֹת גְּרִיךְ לְשַׁנּוּיִי דְּתַקוּם מִתְנִיתִין כְּרַבָּנָן מֵהִאי טַעְמָא הוּאִיל וְעִשְׂוִיין לְדָדוֹת אֵלָּא לְמ"ד בְּשַׁנִּי כִיסִין מוּדוּ רַבָּנָן הֲשַׁתָּא לְמָה לִּי לְשַׁנּוּיִי מִשּׁוֹם דְּעִשְׂוִיין לְדָדוֹת הָא בְּשַׁנִּי כִיסִים נָמִי הִיב קֵאָמְרִינן: הַשְׁתָּא וּמַה כו' לֹא גְרַסִין אֵלָּא ה"ג אֵלָּא לְמ"ד בְּכִיס אֶחָד מַחְלָקַת אָבֵל בְּשַׁנִּי כִיסִים דְּבָרֵי הַכֹּל מְנָה מְנָח וּמְנָה מוּטָל הֲשַׁתָּא לְמָה לִּי לְשַׁנּוּיִי עֲלֵה הֶאֱמַר בְּשַׁנִּי כִיסִים לֹא פְּלִיגִי נַחַד מֵהֵי רַבָּנָן אוֹ רַבִּי יוֹחָנָן אוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹקְמָה הִיב וְלַעֲיַל אֲמַאי שְׁנו תַרְוִייהוּ הוּאִיל וְעִשְׂוִיין לְדָדוֹת: אָמַר רַב אָשִׁי הֵכָא בְּגּוֹזְלוֹת כו' מ"ד בְּכִיס אֶחָד מַחְלָקַת בְּשַׁנִּי כִיסִין קֵאָמַר דְּהֵינּוּ שְׁנֵי כִיסִין מִתְּהַרְוִין וְקֵאָמַר אָבֵל בְּשַׁנִּי כִיסִין דְּבָרֵי הַכֹּל מְנָה מְנָח וּמְנָה מוּטָל בְּשִׂאִין מִתְנִיתִין אַפִּי בְּגּוֹזְלוֹת מִתְּהַרְוִין מִשְׁמַע דְּהִנּוּתְרִין מִתְרִין וְלֹא אַחֲרִי' אוֹתָן שְׂזַמְנוּ נָטְלוּ כֹּלִם וְאֵלּוּ אַחֲרִים הֵלֵכָךְ אִי לֹא דְשִׁאֲנִי גּוֹזְלוֹת הוּאִיל וְעִשְׂוִיין לְדָדוֹת לֹא הִיָּה מִתּוֹקְמָא כְּרַבָּנָן דְּהָא בְּכִיסִים מִתְּהַרְוִין אַחֲרֵי רַבָּנָן הַכֹּל חֲלוּן וְהַשְׁתָּא אָבֵל הִאי שְׁנִיָּא מִתּוֹקְמָא שְׁפִיר כְּרַבָּנָן דְּגּוֹזְלוֹת דְּמַזְדִּין מִנְתַּחֲמֵי אַהֲדָדִי וְאֵיכָא לְמַתְלִי לְקֵלָא דַּחַד מִנִּיהוּ הוּא דְחָזַל לִיה אָבֵל כִּיסִים לֹא מִנְתַּחֲמֵי וְאִדָּם בָּא וְנִטְלָן וְכִינוּ דְּמִתְּהַרְוִים הִם שְׁנֵיהֶם נָטַל:

מסורת הש"ס

א תוספתא מעשר שני

מסורת הש"ס
א שבת קכג.
ב ברכות נגז:
ג תוספתא ביצה
ד תוספתא ביצה
ה בבא קמא קכג; עבודה זרה ז.
ו בכורות לז; שבת ט:

גליון הש"ס

גמ' רבא אמר בשני קנין. עיין לקמן דף כה ע"א רש"י ד"ה ומצא:

דמתעבֿל קטריהא נטר הקֿשר שְׁלֶסֶס ומתפרק מאליו והבֿא ונטל שְׁמא לא מקֿשרין פֿשיטא דמתרין דאמר מר עקיבא כֿל מַצָּא וְחִטּוֹף הָאֶחָד וְהֶלֶךְ לוֹ: לִפְנֵי הָסוּן דָּרָךְ, כֿל שׁוֹכֵכִין לִהְיוֹת מַעֲט מִן דָּף העֵלִיָּה בּוֹלֵט חוּץ לַמַּחֲצֵה שֶׁל כֿל סוּ וְסוּ וְשֶׁס הַיּוֹנִיס יִוצֵאִים לְאִיר וְנוֹחִים שֶׁס כִּרְצוֹנָם וְחוֹרָרִים לָסוּ: הֵלֶךְ אַחֵר הֵרֵב כִּי הִכָּא דָּלָא אִמְרִי' אֵלּוּ אוֹתָם שְׁזָמַן בַּתּוֹךְ הָסוּ שְׁהוּא קְרוֹיב לִלְפָנֵי הָסוּן אֲלֵא אִמְרִי' מַעֲלָמָא אִתּוּ: בְּדָף דְּכֻלָּהוּ קְרוֹיב טִיבְּהוּ הִלְכָּהּ הֵלֶךְ אַחֵר הֵרֵב דְּלִיפֿא תַּרְפּוּ: רַבָּא אָמַר הָא לֹא אֲצַטְרִיךְ לֹאשְׁמוּעִינן אֲלֵא בְּשָׁנִי קִנְיִן זֶה לַמַּעֲבֵל מִזֶּה וּבִשְׁנֵיהֶם גִּחְלוֹת וְחִזַּן שְׁבָזוּ וְלֹא זָמַן אֶת שְׁבָזוּ וּלְמַחֵר בָּא וְלֹא מַצָּא בַּתּוֹךְ הָסוּן שְׁזָמַן אֲלֵא לִפְנֵי וּבְאוֹתוֹ שָׁלֹא זָמַן לֹא מַצָּא לֹא לִפְנֵי וְלֹא לְחוּבֵה הִלְכָּהּ אִסּוּרִי וְלֹא מִשּׁוּם חֲשָׁשׁ דִּיּוּנִי דַּעֲלָמָא אֲלֵא מֵאחֵר שֶׁלֹּא מַצָּאן בְּמִקּוּמָן וְעוֹד שְׁבָקוּ הָאֶחָר הַמַּקְצֵה לֹא מַצָּא בְלוּם יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמא אֵלּוּ שְׁמַצָּא לִפְנֵי הָסוּן הַסּוּכֵן לֹא מִתּוֹכֵוּ וְצִאוּ אֲלֵא מִתּוֹךְ הַמַּקְצֵה: וְלֹא מִבְּעִיָּא חֲאִמַר לֹא גִרְסִי' אֲלֵא ה"ג וְלֹא מִבְּעִיָּא זָמַן בַּתְּחִתּוֹנָה וְלֹא זָמַן בַּעֲלִיוֹנָה כּו'. כְּלוּמַר וְתַנָּא דְּאֲצַטְרִיךְ לֹאשְׁמוּעִינן אִסּוּרִים לֹאֻו בְּשָׁזְמַן אֶת שֶׁל תַּחֲתוֹנָה וּלְמַחֵר מַצָּא בַּתְּחִתּוֹנָה לִפְנֵיָּה וְלֹא בַּתּוֹכָהּ וְלֹא מַצָּא בַּעֲלִיוֹנָה בְלוּם אֲצַטְרִיךְ לְמִימַר דְּאִסּוּרִי דְּחִיטּוּנָן דְּלָמָּא הֵי דְּלֹאזִינן אֲזִילוּ לְהוּ וְהֵךְ שְׁמַצָּא לִפְנֵיָּה מִשָּׁל עֲלִיוֹנָה בָּאוּ וְאִשְׁתַּרְבּוּבִי אִשְׁתַּרְבּוּב לְמַטָּה וְנִחְיִיתוּ הָא לֹא אֲצַטְרִיךְ דְּאִפִּי' זָמַן בַּעֲלִיוֹנָה בַּתּוֹכָהּ וְלֹא זָמַן אֶת שֶׁל תַּחֲתוֹנָה וּלְמַחֵר מַצָּא בַּעֲלִיוֹנָה לִפְנֵיָּה וְלֹא בַּתּוֹכָהּ בְּלָל אִסּוּרִי וְלֹא תִימָא לֹאֻ אורְחִיָּהוּ לְמַסְרָךְ וּמִיּוֹסָךְ בַּעֲזוּן קִטּוּיִם אֲלֵא אִמְרִינן סְרוּכִי סְרוּךְ מִן הַתַּחֲתוֹנָה הַמַּקְצֵה וּסְלָקוּ לִפְנֵי הַעֲלִיוֹנָה: וְאִם אֵין שֶׁס אֲלֵא הוּ אִם אֵין סְבִיבּוּמִיָּהֶם אֶתְמוּנַל אֲלֵא הָ: הֵרִי אֵלּוּ מִתֵּרִים דּוּדְאִי אֵלּוּ הָן שְׁהִזְמִין בַּתּוֹךְ הָסוּן וּבָאוּ לִפְנֵיָּה: מִפְּרָחִים גְּדוּלִים וּפּוֹרְחִים לְמַרְחוּק: אֲדוּגִינִי אֲדוּגוּ מֵאוֹתוֹ קוּן וְאִתּוּ לִהְבֵּא בְּדַמְפְּרֵשׁ וְאִזַּל דַּעַד חֲמִשִּׁים אַמָּה מַדְבָּה: בְּסָרְקוּן זְוִית שְׁזוּיַת הַבַּיִת בּוֹלֵט לַהֲלָאָה מִן הַשּׁוֹבֵךְ, וְסוּ זֶה שְׁזָמַן כּוּ עוֹמֵד לְצַדִּין דְּאִי הָיָה אִתּוּ לִהְבֵּא לֹא הָיָה חָזִי לְקַנְיָה שְׁהַזְוִית שֶׁל בַּיִת עוֹמֶדֶת לִפְנֵיָּה: מִתְּנִי' עָלִי מְלֹאכְתּוֹ לְאַסּוּר לְכַתֵּם בְּמַכְתֶּשֶׁת מִשּׁוּם הֵכִי אִסְרִי לִיָּה בַיִת שְׁמֵאִי: גַּמ' שְׁאִסּוּר לְטוֹלְטוֹ דְּאֶתְעַבִּיד לִיָּה צִרָךְ י"ט: בַּתְּבָרָא גִרְמִי הַמְּנַחֶזֶת לְקַצֵּב עֲלִיָּה בְּשֵׁר: מַהוּ דְּתִימָא הוּא הִדִּין דְּאִפְלוּ תְבָרָא גִרְמִי אִסְרִי ב"ט דְּלָמָּא בַּתֵּר דְּטוֹלְטָהּ מִמֶּלֶךְ, וְלֹא תִבַּר וְאִשְׁתַּבַּח דְּטוֹרַח בְּכָדִי: אִבָּא דְּאִמְרִי אָמַר אִבָּי כּו' כִּי אֶתְבַּשְׁה פְּשִׁיטָא עָלִי תַנּוּ שְׁנֵי אִבָּיִי גּוּפָה הֵכִי לֹא נַצְרָכָא הָא דְּאִמְרִינן אִבָּל תִּבְרָא גִרְמִי דְּבָרִי הִכְלִי מִתֵּר אֲלֵא לְתִבְרָא גִרְמִי חֲדָתִי שֶׁלֹּא קֶצֶב עֲלִיָּה מַעֲוֹלָם דְּאִיפֿא לְמַחֵשׁ דְּחִיטּוֹם עָלָה וּמִמֶּלֶךְ: לֹא חִיטּוֹי לְאַמְלוּכִי בַתְּמִיָּה וּפְרִיךְ לֹאִבָּי: אֵין מוֹלִיכִין טַבַּח וְסָפִין וְכוּ' אִם הֵי רְחוּקִים זֶה מִזֶּה דְּלָמָּא [בַּתֵּר] דְּטוֹרִיחַ

מִמֶּלֶךְ: מִלּוּךְ בּוֹכֵנָא שְׁדוֹכִין כּוּ תַבְלִין בְּמְדוּכָה: נִשְׁבַּח הָאִי קִדְרָה מִין תַּבְשִׁיל זֶה שְׁיָהָא צִרִיךְ תַּבְלִין בְּגוֹן בְּשֵׁר וּבְצִלִּים: וְאִשְׁבַּד קִדְרָה דְּלֹא בְּעִיָּא תַבְלִין בְּגוֹן כְּרוֹיב וְלָפֶת: מֵאִי אִבָּא לְמִימַר גִּרְסִי' קמ"ל לֹא גִרְסִינן: שְׁמוּלָחִין עָלִיו וְאִע"פ שֶׁהַמֶּלֶךְ מוֹעִיל לַעֲבַד: לְצִלִּי דְּאִין מוֹלָחִין אוֹתוֹ יָפָה: הָא קָא מִשְׁמַע לָן דְּאִפִּי' לְצִלִּי בַּעֲיִין קִדְרָה אִסּוּר הָאִי אִבָּל לְקִדְרָה דְּקֹאֲמַר אִבָּיִי צִלִּי בַּעֲיִין קִדְרָה קֹאֲמַר בְּגוֹן אֲרָם הַמוֹלַח צִלִּי יָפָה וְיָפָה קְרוֹיב לְמִלְחַת בְּשֵׁר שְׁלַצְרָךְ קִדְרָה דְּלֹא תִימָא כֿל צִלִּי שָׂרִי: אֵין מוֹלָחִין אֶת הַחֲלָבִים כּוּיִם טוֹב כְּדִי שֶׁלֹּא יִסְרִיחוּ וְאִפִּי' נִשְׁחַטָּה הִבְהֵמָה בִּי"ט: וּמֵאִי שְׁנָא מַעוֹר לִפְנֵי הַיּוֹרֶסָן דְּשָׂרוּ בַיִת הֵלַל מִשּׁוּם דְּאִי לֹא שָׂרַת לָהּ מִמְּנַע וְלֹא שְׁחַט:

ביצה פרק ראשון ביצה

דמתעפֿל קטרייהו. "בתוך הקוּן ומִצָּא לִפְנֵי הקוּן — אִסּוּרִין. לִימָא מִסִּיַּע לִיָּה לְרַבִּי חֲנִינָא, דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: רוּב וְקָרוֹב — הֵלֶךְ אַחֵר הָרוּב! אָמַר אֲבִיִּי: בְּדָף. רַבָּא אָמַר: בְּשָׁנִי קִנְיִן זֶה לַמַּעֲלָה מִזֶּה עֶסְקִינָן. וְלֹא מִבְּעִיָּא זָמַן בַּתְּחִתּוֹנָה וְלֹא זָמַן בַּעֲלִיוֹנָה, וּמַצָּא בַּתְּחִתּוֹנָה וְלֹא מַצָּא בַּעֲלִיוֹנָה — דְּאִסִּירוּ, דְּאִמְרִינן: הִנֵּה אֲזִילוּ לַעֲלָמָא, וְהִנֵּה אִשְׁתַּרְבּוּבִי אִשְׁתַּרְבּוּב וּנְחוּת. אֲלֵא אִפִּילוּ זָמַן בַּעֲלִיוֹנָה וְלֹא זָמַן בַּתְּחִתּוֹנָה, וּבָא וּמַצָּא בַּעֲלִיוֹנָה וְלֹא מַצָּא בַּתְּחִתּוֹנָה — הִנֵּה נָמִי אִסְרִי, דְּאִמְרִינן: הִנֵּה אֲזִילוּ לַעֲלָמָא, וְהִנֵּה סְרוּכִי סְרוּרָה וּסְלִיקוּ. 'וְאִם אֵין שָׁם אֲלֵא הָן — הִרִי אֵלּוּ מוֹתֵרִין. הֵיכִי דְמִי? אִילִימָא בְּמַפּוֹרְחִין, אִיפֿא לְמִימַר: הִנֵּה אֲזִילוּ לַעֲלָמָא, וְהֵי אַחֲרִינִי נִינְהוּ. "אֲלֵא בְּמַדְדִּין. אִי דְאִיפֿא קוּ בַתּוֹךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה — אֲדִדּוּיִי אֲדִדּוּ, וְאִי דְלִיפֿא קוּ בַתּוֹךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה — פְּשִׁיטָא דְּמוֹתֵרִין, דְּאָמַר מִר עוֹקֵבָא בִּר חָמָא: כֿל הַמְּדִדָּה — אֵין מְדִדָּה יוֹתֵר מִחֲמִשִּׁים אַמָּה. "לְעוֹלָם דְּאִיפֿא קוּ בַתּוֹךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה, וּכְגוֹן דְּקִינָא בְּקִרְן זְוִית. מַהוּ דְּתִימָא: אֲדִדּוּיִי אֲדִדּוּ, קָא מִשְׁמַע לָן כֿל הֵיכָא דְּמִדְדָּה וְהָדָר חָזִי לְקַנְיָה — מְדָדָה, וְאִי לֹא — לֹא מְדָדָה.^(ט) מִתְּנִי בַיִת שְׁמֵאִי אוּמְרִים: אֵין נוֹטְלִים אֶת הָעֲלִי לְקַצֵּב עָלִיו בְּשָׂר, וּבַיִת הִלֵּל מִתִּירִין. בַּיִת שְׁמֵאִי אוּמְרִים: אֵין נוֹתְנִין אֶת הָעוֹר לִפְנֵי הַדּוֹרְסָן. וְלֹא יִגְבִּיהֶנוּ, אֲלֵא אִם כּוּן יֵשׁ עִמּוֹ כְּזוּית בְּשָׂר, וּבַיִת הִלֵּל מִתִּירִין. "גַּמ' תָּנָא: וְשׁוּין שְׂאִם קַצֵּב עָלִיו בְּשָׂר — שְׂאִסּוּר לְטַלְטְלוּ.^(י) אָמַר אֲבִיִּי: מַחְלוּקַת בַּעֲלִי, אֲבָל בַּתְּבָרָא גִרְמִי — דְּבָרִי חִפֵּל מוֹתֵר. פְּשִׁיטָא, עָלִי תָנּוּ! מַהוּ דְּתִימָא: הוּא הַדִּין דְּאִפִּילוּ תִבְרָא גִרְמִי נָמִי. וְהָאִי דְקִתְּנִי עָלִי, לַהֲדוּיַעַב כְּחֵן דְּבַיִת הִלֵּל, דְּאִפִּילוּ דְּבַר שְׁמֵלֵאכְתּוֹ לְאַסּוּר נָמִי שָׂרוּ — קָא מִשְׁמַע לָן. אִיפֿא דְּאִמְרִי, אָמַר אֲבִיִּי: לֹא נַצְרָכָא אֲלֵא אִפִּילוּ תִבְרָא גִרְמִי חֲדָתִי, מַהוּ דְּתִימָא: מִמֶּלֶךְ וְלֹא תִבַּר עָלָה — קָא מִשְׁמַע לָן.^(יא) וּבַיִת שְׁמֵאִי לֹא חִיַּיְשִׁי לְאַמְלוּכִי? וְהַתְּנָא, בַּיִת שְׁמֵאִי אוּמְרִים: אֵין מוֹלִיכִין טַבַּח וְסָפִין אֲצֵל בְּהֵמָה, וְלֹא בְּהֵמָה אֲצֵל טַבַּח וְסָפִין. וּבַיִת הִלֵּל אוּמְרִים: מוֹלִיכִין זֶה אֲצֵל זֶה. ("בַּיִת שְׁמֵאִי אוּמְרִים: אֵין מוֹלִיכִין תַּבְלִין וּמְדוּדָה אֲצֵל מְדוּכָה, וְלֹא מְדוּכָה אֲצֵל תַּבְלִין וּמְדוּדָה. וּבַיִת הִלֵּל אוּמְרִים: מוֹלִיכִין זֶה אֲצֵל זֶה! הֵכִי הַשְׁתָּא?! בְּשָׁלְמָא בְּהֵמָה אִתִּי לְאַמְלוּכִי, דְּאָמַר: נִשְׁבַּק הָאִי בְּהֵמָה כַּחוּשָׁה, וּמִיַּיתִינָא בְּהֵמָה אַחֲרִיתִי דְּשִׁמְיָנָה מִינָּה. קִדְרָה נָמִי אִתִּי לְאַיְמְלוּכִי, דְּאָמַר: נִשְׁבַּק הָאִי קִדְרָה דְּבָעִיָּא תַבְלִין, וּמִיַּיתִינָא אַחֲרִיתִי דְּלֹא בְּעִיָּא תַבְלִין. הֵכָא מֵאִי אִיפֿא לְמִימַר? מִמֶּלֶךְ וְלֹא תִבַּר? כִּיֵּן דְּשַׁחֲטָה — לְתִבְרָא קִיַּימָא. "בַּיִת שְׁמֵאִי אוּמְרִים: אֵין נוֹתְנִין אֶת הָעוֹר. תָּנָא: וְשׁוּין שְׁמוּלָחִין עָלִיו בְּשָׂר לְצִלִּי. אָמַר אֲבִיִּי: לֹא שָׁנוּ אֲלֵא לְצִלִּי, אֲבָל לְקִדְרָה — לֹא. "פְּשִׁיטָא — לְצִלִּי תָנּוּ! הָא קָא מִשְׁמַע לָן דְּאִפִּילוּ לְצִלִּי, בַּעֲיִין קִדְרָה — אִסּוּר. "תָּנוּ רַבָּנַן: אֵין מוֹלָחִין אֶת הַחֲלָבִים וְאִין מְהַפְּכִין בֵּהֶן. מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמְרוּ: שׁוֹטְחֵן בְּרוּחַ עַל גִּבִּי יִתְדוּת.^(יב) אָמַר רַב מַתְּנָה: הִלְכָּה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. אִיפֿא דְּאִמְרִי, אָמַר רַב מַתְּנָה: אֵין הִלְכָּה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. בְּשָׁלְמָא לְמֹאן דְּאָמַר הִלְכָּה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ — אֲצַטְרִיָּה, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא יַחִיד וְרַבִּים הִלְכָּה כְּרַבִּים, קָא מִשְׁמַע לָן הִלְכָּה כִּיַּחֲד.^(יג) אֲלֵא לְמֹאן דְּאָמַר אֵין הִלְכָּה — פְּשִׁיטָא, יַחֲדִיד וְרַבִּים הִלְכָּה כְּרַבִּים! מַהוּ דְּתִימָא: מִסַּתְבַּר טַעְמִיָּה דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּאִי לֹא שָׂרִית לִיָּה מִמְּנַע וְלֹא שְׁחִיט, קָא מִשְׁמַע לָן. וּמֵאִי שְׁנָא מַעוֹר לִפְנֵי הַדּוֹרְסָן?

הָתָם

הַמְדָּדָה וְכוּ'. וְהָשָׂה וְכִי מִינֵי רִאִיָּה מִמַּר עוֹקֵבָא שְׁהוּא אֶמוּרָא וי"ל דַּע"כ אֵינוּ צְרִיכִין לוֹמַר בְּדָמַר עוֹקֵבָא דָּאִם לֹא כֵן לֹא מִתּוֹקְמָא מִתְּנִיתִין דְּלֹא יַחֲפַר (ב"ב דף כג:); אֵין נוֹטְלִין הָעָלִי. וְתַמָּה הָא צְרִיךְ לְגוּפָה וְכֿל כְּלִי שְׁצִרִיךְ. לְגוּפוּ אוּ לְמִקּוּמוֹ אִפְלוּ מְלֹאכְתּוֹ לְאַסּוּר נוֹטְלִין אוֹתוֹ כּוּיִם טוֹב וי"ל דְּבַפְרָךְ כֿל הַכֵּלִים (שָׁפַת דָּף קכג. וְשֶׁס) מוֹקְמִינן לִיָּה בְּמַקְצֵה שְׁנֵשׁ כּוּ חֲסֵרִין כּוּיִם דַּכ"ע מוֹדוּ דְּאִסּוּר כְּגוֹן סָבִי זְוִרִי וּמוֹזְרִי דְקֹפֵד עָלִיָּהוּ וּב"ה שְׁמַתִּירִין הֵינּוּ דְּוָקָא מִשּׁוּם שְׁמַחַת י"ט בְּדַמְפְּרֵשׁ בְּגִמְרָא: וְשׁוּין שְׁמוּלָחִין עָלִיו בְּשָׂר לְצִלִּי. לֹאֻ מִשּׁוּם דְּצִרִיךְ מְלִיחָה לְצִלִּי בְּדַמַּפ' בְּחֵלִין (דן קיא). אֲלֵא מִשּׁוּם שְׁנֵהֲנוּ לְמַלְחוּ כְּדִי לִתֵּן טַעַם [וְעַי' תּוֹסָפוֹת חֵלִין יר. ד"ה וְנִסְבִּין]:

יא.

עין משפט נר מצווה
א מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב הל' ו, טוש"ע או"ח סי' תצז סעי' יד:
ב מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב הל' ו, טוש"ע או"ח סי' תצז סעי' יד:
ג מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב הל' ו, טוש"ע או"ח סי' תצז סעי' יד:
ד מיי' פט"ו מהל' גזילה ואבידה הל' יח, טוש"ע חו"מ סי' רס סעי' ח:
ה מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב הל' ו, טוש"ע או"ח סי' תצז סעי' יד:
ו טוש"ע או"ח סי' תצט סעי' ה:
ז מיי' פג' מהל' שביתת יום טוב הל' ד, סמג לאוין עה, ש"ע או"ח סי' תצט סעי' ג:
ח טוש"ע או"ח סי' תצט סעי' ה:
ט טוש"ע או"ח סי' תצח סעי' ב:
י טוש"ע או"ח סי' תקד סעי' ב:
יא מיי' פג' מהל' שביתת יום טוב הל' ד, טוש"ע או"ח סי' תצט סעי' ג:
יב מיי' פג' מהל' שביתת יום טוב הל' ד, טוש"ע או"ח סי' תצט סעי' ג:
יג מיי' פג' מהל' שביתת יום טוב הל' ה, טוש"ע או"ח סי' תצט סעי' ד:
יד מיי' פג' מהל' שביתת יום טוב הל' ה, טוש"ע או"ח סי' תצט סעי' ד:

י"א:

	עין משפט גזר מצוה
---------------------------------------	----------------------------------

א מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב
הל' י, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תק סעי' ה:

ב מו"י פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' יב, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקיט סעי' א:

ג מו"י פג' מהל' שביתת יום טוב
הל' ד:

ד מו"י פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' יב, טוש"ע או"ח סי' תקיט
סעי' א:

ה מו"י פכ"א מהל' שבת הל' כו,
סמג לאוין שה, טוש"ע או"ח סי'
שכח סעי' כה:

ו מו"י פו"א מהל' מטמאי משכב
ומושב הל' י:

ז מו"י פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' יב, טוש"ע או"ח סי' תקיט
סעי' א:

מערים ומלח גרמא גרמא. וכן רגילין מן התרנגלת ואוכלין הפבד ומיהו ה"ר שמואל דה אומר הינו דוקא הקם אכילה אכל אחר אכילה לא: יס מפרשים דלדכי קאמר האי לשנא משום שהיה מספק אם שמע שמועה זאת מרבי יהודה הקשיא או מרב יהודה ולא נהירא דרחבא דה פפומצדיתא ולא מצינו שעלה לא"י ועוד מצינו בפסחים (דף נב:) דזיק רמי שמע שמועה דה לו לומר דאכלו ספיקי דגברי גרם כדאמר בחלין (דף יח:) בשמעתין דמגדמת לכך נראה לי דלכך אמר רבי יהודה משום שהיה רבו מדבק והא דקאמר וגמר שמעתתא מפמה קאי אהא דקאמר סטו לפניס מסטיו ולא קאמר. אסטוניית דאותו לשון שמע מרבז ולא רצה לשנותו: מהו דתימא טעמיהו דב"ה דאין בגין וסתירה כו'. דקי"ל אין בגין וסתירה כשהוא מהדק ומפרק כי אם בענשה פלי שהוא חוב משום מפה בפטיש או כבונה על גבי חרקע כדאמרין בשבט (דף קב:) הבונה כל שהוא חוב קמ"ל ותמה ה' קומא לן אין בגין וסתירה בכלים י"ל מ"מ אסור שמה ותקע:

העולם שמערימין ואוכלין מעט

התם לא מוכחא מלתא, משום דחזי למזגא עליה. הכא אתי למימר: מאי טעמא שרו לי רבנן — כי היכי דלא לסרח. מה לי למשטחינהו, מה לי לממלחינהו. "אמר רב יהודה אמר שמואל: מולח אדם כמה חתיכות בשר בבת אחת, אף על פי שאינו צריך אלא לחתיכה אחת. רב אדא בר אבהה מערים ומלח גרמא גרמא. ימתני' בית שמאי אומרים: אין מסלקין את התריסין ביום טוב, ובית הלל מתירין אף להחזיר. גמ' מאי תריסין? אמר עולא: תריסי חנויות. ואמר עולא: שלשה דברים התירו סופן משום תחלתן, ואלו הן: עזר לפני הדורסן, ותריסי חנויות, וחזרת רטיה במקדש. ורחבא אמר רבי יהודה: אף הפותח חביתו, ומתחיל בעיסתו על גב הרגל — ואליבא דרבי יהודה דאמר יגמור. 'עזר לפני הדורסן, תנינא! מהו דתימא טעמייהו דבית הלל משום דחזי למזגא עלליהו, ואפילו מערב יום טוב נמי — קא משמע לן התירו סופן משום תחלתן: דיום טוב — אין, דערב יום טוב — לא. 'תריסי חנויות נמי תנינא [ובית הלל מתירין אף להחזיר]! מהו דתימא טעמייהו דבית הלל משום דאין בגין בכלים ואין סתירה בכלים, ואפילו דבתים נמי — קא משמע לן התירו סופן משום תחלתן: דחנויות — אין, דבתים — לא. ^(א)חזרת רטיה במקדש נמי תנינא: מחזירין רטיה במקדש אכל לא במדינה! מהו דתימא טעמא מאי — משום דאין שבות במקדש, אפילו כהן דלאו בר עבודה הוא, קא משמע לן התירו סופן משום תחלתן: דבר עבודה — אין, דלאו בר עבודה — לא. ^(ב)פותח את חביתו נמי תנינא: הפותח את חביתו, ומתחיל בעיסתו על גב הרגל, רבי יהודה אומר: יגמור, וחקמים אומרים: לא יגמור. מהו דתימא טומאת עם הארץ ברגל כטהרה שוייה רבנן, ואף על גב דלא התחיל נמי, קא משמע לן התירו סופן משום תחלתן: התחיל — אין, לא התחיל — לא. ^(ג)ועולא מאי טעמא לא אמר הא? בפלוגתא לא קא מיירי. הנה נמי פלוגתא נינהו! בית שמאי במקום בית הלל אינה משנה. ^(ד)מתניתין דלא כי האי תנא דתניא, אמר רבי שמעון בן אלעזר: מוידים בית שמאי ובית הלל שמשלקין את התריסין ביום טוב, לא נחלקו אלא להחזיר. שפית שמאי אומרים: אין מחזירין, ובית הלל אומרים: אף מחזירין. במה דברים אמורים — בשיש להן ציר, אכל אין להן ציר — דברי הפל מותר. 'והתניא: במה דברים אמורים — בשאין להן ציר, אכל יש להן ציר — דברי הפל אסור! אמר אבוי: בשיש להן ציר מן הצד — דברי הפל אסור. אין להן ציר כל עיקר — דברי הפל מותר. כי פליגי בשיש להן ציר באמצע.

מר

עבוד דממר אמר האי דשרו ליה רבנן לתתו לפני הדריסה מפני צרך יום טוב התירו שאף שטוחתו צרך י"ט דחזי למזגא עליה אכל הכא גבי חלבים כי שרית לשטחן מוכחא מלתא שלתקון החלבים הסרתו ואתי נמי לממלחינהו ומליחה מאבות מלאכות היא כדבר שיש בו עבוד דתנן (שבט דף עג.) והמולחו והמעבדו: שבת אחת דחד טרחא לכלהו: מערים לאחר שכלח זו לאכלה היום אומר חביתה ערבה עלי לאכלה היום וחותר ומולחה: תריסין דלתות פתחיהן: חנויות כמו תבות הן ועומדות בשוק ואין מחזרי' לקרקע: התירו סופן שאינו צרך יום טוב: משום תחלתן שהוא צרך יום טוב ואי לא שרית סופן לא עבד תחלתו: עזר לפני הדורסן הסרה שטוחתו משום שחיטתו: תריסי חנויות הסרה חזרתו משום סליקו: וחסרת רטיה בשבת פרק כלל גדול (שבט דף עה:) אמרו הממרח רטיה בשבת חוב משום ממחק: במקדש לכהן שלחה בידו וגריך לעבד עבודה ולטל רטיה מעל ידו שלא תהא חצוצה בין ידו לעבודה מחזיר הרטיה לאחר עבודה דאי לא שרת לה להחזירה לא שקיל ליה מעקרא: ורחבא אמר רבי יהודה י"מ ספק משמה דרבי יהודה גשיאה ספק משמה דרב יהודה ואי אומר לא קאה רחבא את רבי יהודה גשיאה דהא מפומצדיתא הנה ולא מצינו שעלה לא"י ועוד כי אמרי' בעלמא דזיק וגמר שמעתת' מפמה דרבה כרחבא דפומצדיתא. הנה לן למימר דאכלו ספיקי דגברי גרם כדאמרין דדרב יהודה דהכל שוחטין (חלין יח:) ונראה בעיני משום דרבו מדבק היה ולא היה לומר מרב אחר הנה קרי לה רבי דלא נספקא דדרב יהודה אחרתא: אף הפותח את חביתו חבד כשהתחיל למכר יינו או כפרו לעולי רגלים דרגל ומשמשי כה יד הכל וטמאת עם הארץ דרגל טהורה כל ימות הרגל ובמה שנשאר לאחר הרגל נחלקו רבי יהודה וחקמים בדברך חמר בקדש (תנינה דף כו.) רבי יהודה אומר יגמור וימכרנה לחברים ולכל אדם ויזהר

ביצה פרק ראשון ביצה

מסורת הש"ס

א משנה עירובין
ב משנה חגיגה; חגיגה כו.
ג לקמן יז:
ד לעיל ט:

גליון הש"ס

גמ' שלשה דברים התירו סופן.
עיון ר"ה דף כג ע"ב תוס' ד"ה שיהו מהלכים ועיין יומא דף עז ע"ב ומו"ק דף ז ע"א:

תורה אור השלם

שלש פעמים בשנה יראה כל־זכורף אלת־פני האדו ויהוה [שמות כג, יז]

שלוש פעמים בשנה יראה כל־זכורף את־פני ויהוה אלהיך בשקום אשר יבחר בחג הפסות ובחג השבועות ובחג הסכות ולא יראה את־פני ויהוה ריקם [דברים טז, טז]

מר סָבֵר בֵּית שְׁמַאי: **וּמַר סָבֵר** בֵּית הֶלֶל וְהֶגֶן מִתְּנִיתָא לֹא אֶפְלוּג אֲלָא

מֵר אֲשַׁמְעִינָן חֻדָּא וּמַר אֲשַׁמְעִינָן חֻדָּא וְלֹא פְּלִיגִי מִתְּנִיתָא קֳמַיְתָא דְּכִי קֵאמֵר בְּמַה דְּכָרִים אֲמֹרִים בְּשֵׁשׁ לָסָן עִיר בְּאֻמְצַע אֲבָל אִין לָסָס עִיר כָּל עֵקֶר דְּכָרִי הַכֵּל מִתֵּר וְתֵנָא בְּתֵרָא ה"ק בְּמַה דְּכָרִים אֲמֹרִים דְּנִחְלָקוּ בְּשִׁאִין לָסָס עִיר מִן הַצֵּד אֲבָל בְּשֵׁשׁ לָסָס עִיר מִן הַצֵּד דְּכָרִי הַכֵּל אֶסוּר: מִתְּנִי' לֹא אֵת הַקָּטָן כָּל מַלְי דְּלֹאֻ עֲרָךְ אֲכִילָה: גַּמִּי עוֹלֵת נִדְבָה דְּאִילֵּן עוֹלֵת חוֹבֶת הַיּוֹם רַחֲמֵנָא שְׁרִיא אֲבָל זֹו יֵשׁ לְהַקְרִיבָהּ לְאַחֵר יוֹם טוֹב: לִנְקָה מִשּׁוֹם (לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה) (שְׁמוֹת כ:): לְעֲרָךְ אֲךָ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לֶכֶּל נֶפֶשׁ: בְּעֵרֹוב הַנוֹצָא אִסּוּר נֶאֱסָרָה הַנוֹצָא בִּיּו"ט וְנִתְקַנּוּ הַלְכוֹת עֵרֹובִי חֲצֵרוֹת לִיּו"ט אִסּוּר לֹאֻ: וְאִין עֵרֹוב וְהַנוֹצָא כּוּי' וְאֵעִי'ג דַּעֲקֵר הַנוֹצָא מִיַּעֲבִירוֹ קוֹל בְּמַחְנֶה נִפְקָא לָן (שַׁבָּת דף עו:): בָּא יִרְמְיָה וּפְרָשׁ שֶׁלֹא נֶאֱסָרָה אֲלָא בְּשַׁבָּת מִשּׁוֹם דְּכִי קָא שְׁרוּ אֲבָל שְׁחִיטָה שְׁהִיא אֵב מְלָאכָה וּבְכָלֵל לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה הִיא חֵימָא לָךְ אֶפִּילוּ לִב"ה אִסּוּר הִתֵּרָה לְעֲרָךְ לֹא הִתֵּרָה שֶׁלֹא לְעֲרָךְ וְהֵךְ מִתְּנִיתָן אִפִּי' ב"ה: מִתְּקִיף לֹה רַב יוֹסֵף אֵהָךְ אֲתַקְּפִתָּא דְּרַבְּה: אֲלָא מַעֲתָה דְּסַבִּירָא לֵהוּ לִב"ה אִין אֶסוּר הַנוֹצָא לִיּו"ט: לְפָלְגוּ בְּאַבְגִּים אִי אִין טַלְטוּל אֲלָא אֶסוּר הַנוֹצָא וּמַה שֶׁלֹא גָזְרוּ עַל כָּל טַלְטוּלִים אֲפִילוּ עַל אֲבָלִים וְכָלִים מִשּׁוֹם דְּאִין גּוֹחֲרִין גּוֹרָה עַל הַצְבּוֹר אֲל"כ רַב צְבוּר וְכוּלִין לַעֲמִד בָּהּ: אֲלָא מִדְּלֹא אֶפְלוּג בְּאַבְגִּים ש"מ דְּלִכְפִּי עֲלֵמָא יֵשׁ הַנוֹצָא לִיּו"ט אֲלָא שְׁמֵן הַתּוֹרָה הִתֵּרָה לְעֲרָךְ וּב"ה אֵית לֵהוּ פִּינָן דַּהֲתֵרָה לְעֲרָךְ הִתֵּרָה מִן הַתּוֹרָה לְגַמְרִי אֲלָא רַבָּנָן גּוֹזֵר בְּמַדִּי דְּהֵי טַרְחָא דְּלֹא גְרִיךְ כְּגוֹן אֲבָגִים אֲבָל בְּקָטָן וְסַפֵּר

תּוֹרָה דְּגִרְיָכִין לֵהוּ בִּיּו"ט לֹא גּוֹזֵר וּבֵית שְׁמַאי לֵית לֵהוּ מִנּוּ וּמִידֵי דְּעֲרָךְ אֲכִילָה שְׁהַתּוֹרָה הַתּוֹרָתוֹ הִתֵּר וְשְׂאִינוּ עֲרָךְ אֲכִילָה בְּאֶסוּרֵי עוֹמֵד מִן הַתּוֹרָה: וְאִף ר' יוֹחָנָן סָבֵר בְּמִתּוּנָן גְּרָסִינוּ: פְּלִיגִי ב"ש וּב"ה וְכּוּנְלִי עֲלֵמָא יֵשׁ אֶסוּר הַנוֹצָא לִיּו"ט מִיַּעֲבִירוֹ קוֹל בְּמַחְנֶה דִּישָׁנָה בְּשִׁאֵר מְלָאכּוֹת וְיִרְמְיָה הִיָּה מַזְהִירָן עַל הַשְּׁבָתוֹת שֶׁהֵן חֲמוּרִין וְהַלְוִאי יִשְׁמַעִנוּ: לִנְקָה מִשּׁוֹם מְבַשֵּׁל גִיד שְׁהַבְּשׁוֹל הוּא מְלָאכָה הוּא וּבִשּׁוֹל גִיד דְּכָר הָאֶסוּר וְאִינוּ רֵאזִי לְאֲכִילָה וְעוֹמֵד בְּאֶסוּר לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה דְּלֹא הִתֵּר אֲלָא לְעֲרָךְ: וְלִנְקָה מִשּׁוֹם מְבַשֵּׁל בְּשָׂר בְּחֻלָּב לֹאֻ מִשּׁוֹם יו"ט דְּמַלְקוֹת דְּבִשּׁוֹל יו"ט הָא תֵּנָא לִיָּה אֲלָא אֶפִּילוּ הוּא חוֹל לִנְקָה מִשּׁוֹם מְבַשֵּׁל בְּשָׂר בְּחֻלָּב גִּיד תְּבַשֵּׁל גִּיד בְּחֻלָּב שֶׁלֹשׁ פְּעָמִים אֶחָד לְאֶסוּר אֲכִילָה וְאֶחָד לְאֶסוּר הַנָּאָה וְאֶחָד לְאֶסוּר בִּשּׁוֹל:

אֶסוּר הַנוֹצָא לְפָלְגוּ בְּטַלְטוּל אֲבָגִים וְלֶאֱשַׁמְעִינָן רַבּוּתָא דְּלִית לֵהוּ בָּהֶן אֶסוּר הַנוֹצָא דִּהָא לֹא נֶאֱסָר בְּשׁוֹם דְּכָר טַלְטוּל אִפִּי' דְּכָר שְׁמַלְאכְתּוֹ לְאֶסֶר וְגַם אִינוּ עֲרָךְ יו"ט כָּלֵל אֲלָא גּוֹרָה שְׁמָא יוֹצֵא כְּדֵאִיתָא בְּהִקְדָּא פֶּרֶק כָּל הַפִּלִּים (שַׁבָּת דף קכד:): וְאִפִּי' דְּכָר שְׁהוּא עֲרָךְ יו"ט כְּגוֹן כְּלֵי הַצִּירִף לֹו הִיָּה רֵאזִי לְאֶסֶר גּוֹרָה שְׁמָא יוֹצֵא אֲלָא שְׂאִין גּוֹחֲרִין גּוֹרָה עַל הַצְבּוֹר אֲל"כ רַב הַצְבּוֹר וְכוּלִין לַעֲמִד בָּהּ וּמִדְּלֹא קִמְפִּלְגִּי בְּאַבְגִּים שְׁמַע מִנֶּה בַּהּנוֹצָא וְכוּי' דִּב"ה סָבֵרִי מִתּוּךְ וּל"ת פִּינָן דִּב"ה אֵית לֵהוּ מִתּוּךְ אִמְרֵא אִין מִתִּירִין אִפִּי' טַלְטוּל אֲבָגִים וְכָל דְּכָר אֶפִּילוּ אִינוּ עֲרָךְ יוֹם טוֹב וְיֵשׁ לוֹמַר דְּגוֹדֵא אִין ה"ג דְּמִדְּאֹרִיתָא הוּאִיל וְהִתֵּרָה הִתֵּרָה לְגַמְרִי אֲלָא רַבָּנָן הוּא דְּגּוֹזֵר בְּדְּכָר שְׂאִינוּ עֲרָךְ יו"ט כָּלֵל וְקָשָׁה חֻדָּא דְּאִמְרִי' בְּפִסְחִים (דף מ:): הָאוּפָה מִיּו"ט לְחוּל לִנְקָה וְלֹא אִמְרִינוּ מִתּוּךְ וְכוּי' וְאֶפִּילוּ לְרַבָּה דְּלֹא לָקִי הֵינוּ מַטְעֵם הוּאִיל וְאִי אֲתִרְמִי לִיָּה אֹחֲרִים אֲבָל מַטְעֵם מִתּוּךְ לֹא קֵאמֵר וְעוֹד דְּמוּחָךְ גְּרָסַת הַסְּפָרִים לְכָן נִרְאָה לִפְר' דְּגֶרְסִי' כְּגִרְסַת הַסְּפָרִים אֲלָא מַעֲתָה הוֹצִיא אֲבָגִים לִב"ה ה"ג דְּלֹא מַחֲבִיב מַלְקוֹת דֹּא"כ הֵיָה מַסִּיק לִפִּי' זֶה הוֹצִיא אֲבָגִים לִב"ה הַחֲבִיב וְרַשִׁי' קוּם לִיָּה דִּב"ה סָבִירָא לֵהוּ הוּאִיל וְהִתֵּרָה הִתֵּרָה לְגַמְרִי אֲלָא רַבָּנָן הוּא דְּגּוֹזֵר בְּדְּכָר שְׂאִינוּ עֲרָךְ יו"ט כָּלֵל וְקָשָׁה חֻדָּא דְּאִמְרִי' בְּפִסְחִים (דף מ:): הָאוּפָה מִיּו"ט לְחוּל לִנְקָה וְלֹא אִמְרִינוּ מִתּוּךְ וְכוּי' וְאֶפִּילוּ לְרַבָּה דְּלֹא לָקִי הֵינוּ מַטְעֵם הוּאִיל וְאִי אֲתִרְמִי לִיָּה אֹחֲרִים אֲבָל מַטְעֵם מִתּוּךְ לֹא קֵאמֵר וְעוֹד דְּמוּחָךְ גְּרָסַת הַסְּפָרִים לְכָן נִרְאָה לִפְר' דְּגֶרְסִי' כְּגִרְסַת הַסְּפָרִים אֲלָא מַעֲתָה הוֹצִיא אֲבָגִים לִב"ה ה"ג דְּלֹא מַחֲבִיב פִּי' מִדְּאֹרִיתָא מַלְקוֹת וּכ"ת ה"ג א"כ לְפָלְגוּ בְּאַבְגִּים אֲלָא וְגוֹדֵא מִדְּלֹא קִמְפִּלְגִּי וְכוּי' וְזִנְקָא בַּהּנוֹצָא שֵׁשׁ בָּהּ עֲרָךְ יו"ט חֲקַת אִמְרִינוּ מִתּוּךְ שְׁהִתֵּרָה לְעֲרָךְ יו"ט דָּכָל אֲבָל נֶפֶשׁ מִתֵּר הִתֵּרָה נִמִּי שֶׁלֹא לְעֲרָךְ אֲבָל שֶׁלֹא לְעֲרָךְ יו"ט כָּלֵל וְגוֹדֵא מִתּוּךְ מִן הַתּוֹרָה כְּגוֹן אוֹפָה מִיּו"ט לְחוּל וּמוֹצֵא אֲבָגִים דְּלִיפָּא לֹא עֲרָךְ נֶפֶשׁ וְלֹא שְׁמַחַת יו"ט חֲבִיב מִדְּאֹרִיתָא וְכִי פְּלִיגִי ב"ש וּב"ה בְּדְּכָרִים שְׂאִינוּ לְעֲרָךְ אֲבָל נֶפֶשׁ וְאִיפָּא בָּהֶן עֲרָךְ יוֹם טוֹב וְלִנְדוּב לְצֹאת בּוֹ וּס"ת לְקִרוֹת בּוֹ וְכֵן פִּי' רַבָּנָן חֲנַנְאֵל אֲבָל לִיתָא פִּרְשָׁן דְּלֹאֻ דְּקוּקָא קָטָן לְמוּלוֹ דִּה"ה שֶׁלֹא לְמוּלוֹ דְּשַׁרְי גַּם טוּיֵל דִּהָא אֲשַׁבַּחַן נִמִּי דְּמַשְׁחָקִין בְּכַדּוֹר שְׁקוּרִין פְּלוּט"א בְּלַע"ז בִּיּו"ט בִּרְה"ר אֵעִי"ג דְּלִיפָּא אֲלָא טוּיֵל וּל"ת הַשּׁוֹחֵט עוֹלָה מַה עֲרָךְ יֵשׁ לֹו בָּהּ יֵשׁ לוֹמַר דֶּהֱבֹא נִמִּי אִיפָּא שְׁמַחַת יו"ט שֶׁלֹא יֵהָא שְׁלַחָךְ מִלָּא וְשִׁלְחוֹן רַבָּךְ רִיקָן בְּדַמוּבַח לְקָמָן (בִּיצָה דף כ:):

מֵר סָבֵר: גְּזִירֵנָן צִיר בְּאֻמְצַע אֲטו צִיר מִן הַצֵּד, וּמֵר סָבֵר: לֹא גְזִירֵנָן.^(ביבא)**מִתְּנִי' בֵּית שְׁמַאי** **אוּמְרִים**: אִין מוֹצִיאִין לֹא אֵת הַקָּטָן, וְלֹא אֵת הַלּוּלָב, וְלֹא אֵת סִפֵּר תּוֹרָה לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים, וּבֵית הֶלֶל מִתִּירִין. **גַּמִּי' תְּנִי תֵנָא קַמִּיָּה דְּרַבִּי יִצְחָק בַּר אֲבָדִימִי: הַשּׁוֹחֵט עוֹלֵת נִדְבָה בְּיוֹם טוֹב — לִנְקָה. דְּאֵמַר לִיָּה: דְּאֵמַר לָךְ מַנִּי — בֵּית שְׁמַאי הִיא, דְּאֵמְרִי: לֹא אֲמִרֵנָן מִתּוּךְ שְׁהוּתֵרָה הוֹצָאָה לְצוּרָה — הוּתֵרָה נִמִּי שְׁלֹא לְצוּרָה. דְּאִי בֵית הֶלֶל, הָא אֲמְרִי: מִתּוּךְ שְׁהוּתֵרָה הוֹצָאָה לְצוּרָה — הוּתֵרָה נִמִּי שְׁלֹא לְצוּרָה. הֲכֹא נִמִּי, מִתּוּךְ שְׁהוּתֵרָה שְׁחִיטָה לְצוּרָה — הוּתֵרָה נִמִּי שְׁלֹא לְצוּרָה. מִתְּקִיף לֹה רַבָּה: מִמַּמַּאי דְּבֵית שְׁמַאי וּבֵית הֶלֶל בְּהָא פְּלִיגִי? דְּלֵמָא בְּעֵרֹוב וְהוֹצָאָה לְשַׁבָּת וְאִין עֵרֹוב וְהוֹצָאָה לְיוֹם טוֹב קָא מִיפְּלִגִּי. מֵר סָבֵר: עֵרֹוב הוֹצָאָה לְשַׁבָּת, וְעֵרֹוב הוֹצָאָה לְיוֹם טוֹב. "וּמַר סָבֵר: עֵרֹוב הוֹצָאָה לְשַׁבָּת, וְאִין עֵרֹוב הוֹצָאָה לְיוֹם טוֹב, כְּדִדְכֵתִיב: "וְלֹא תוֹצִיאֻוּ מִשָּׂא מִבְּתִיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת". בְּשַׁבָּת — אִין, בְּיוֹם טוֹב — לֹא. מִתְּקִיף לֹה רַב יוֹסֵף: אֲלָא מַעֲתָה, לִיפְלִגּוּ בְּאַבְגִּים! אֲלָא מִדְּלֹא מִפְּלִיגִי בְּאַבְגִּים, שְׁמַע מִיבֵּה, בַּהּנוֹצָאָה שְׁלֹא לְצוּרָה פְּלִיגִי.^(ביבא)**וְאִף רַבִּי יוֹחָנָן סָבֵר: בְּמִתּוּךְ שְׁהוּתֵרָה הוֹצָאָה לְצוּרָה הוּתֵרָה נִמִּי שְׁלֹא לְצוּרָה פְּלִיגִי. דְּתְנִי תֵנָא קַמִּיָּה דְּרַבִּי יוֹחָנָן: הַמְּבַשֵּׁל גִיד הַנֶּשֶׁה בְּחֻלָּב בְּיוֹם טוֹב וְאֲכָלוּ — לִנְקָה חֲמִישׁ. לִנְקָה מִשּׁוֹם מְבַשֵּׁל גִיד, וְלִנְקָה מִשּׁוֹם אוֹכֵל גִיד, וְלִנְקָה מִשּׁוֹם מְבַשֵּׁל בְּשָׂר בְּחֻלָּב, וְלִנְקָה מִשּׁוֹם אוֹכֵל בְּשָׂר בְּחֻלָּב, וְלִנְקָה מִשּׁוֹם****

מִתּוּךְ אֲלָא נִיחָא לִיָּה לְמַנְקַט ב"ש דְּסַבִּירָא לֵהוּ דְּכִי בְּהִקְדָּא טָפִי וְתַמָּה הוּאִיל וּמוֹקְמִינוּ לֵה אֲלִיפָּא דִּב"ש אִסּוּר פֶּן יֵימָא הַשּׁוֹחֵט עוֹלֵת חוֹבָה בִּי"ט לִנְקָה דִּהָא ב"ש אֵית לֵהוּ לְקָמָן (בִּיצָה דף יט:). עַל עוֹלֵת רִאִיָּה דְּלִנְקָה דְּקִרְשִׁינוּ וְחֻגּוֹתָם חֲנִיגָה אִין עוֹלֵת רִאִיָּה לֹא וי"ל מִשּׁוֹם דִּיּוּקָא נִקְטָה דְּאִי הֵיָה נִקְט עוֹלֵת חוֹבָה הֵיָה אֲמִינָא עוֹלֵת חוֹבָה מַחֲבִיב אֲבָל שְׁלָמִי חוֹבָה פִּינוּצָא בּוֹ פְטוּר הוּאִיל וְהַסּ חוֹבָה וְגַם יֵשׁ בָּהֶן עֲרָךְ הָאֲדָם אֲבָל שְׁלָמִי נִדְבָה חֲבִיב הוּאִיל וְהִיָּה וְכוּל דְּהַקְרִיבִין לְמַחֵר וְהִסְתָּא דְּנִקְט עוֹלֵת נִדְבָה אֲשַׁמְעִינוּ רַבּוּתָא דְּזִנְקָא עוֹלֵת נִדְבָה חֲבִיב דְּכָלֵה כְּלִיל אֲבָל שְׁלָמִי נִדְבָה פְטוּר אֵעִי"ג שְׂאִינוּ חֲבִיב בָּהֶן וְהִיָּה וְכוּל דְּהַמְתִּין עַד לְמַחֵר הוּאִיל וְיֵשׁ בָּהֶן עֲרָךְ דְּקִיוּט וּל"ת וְהָא אֶפִּילוּ ב"ה מוֹדוּ דְּלִנְקָה דְּסַבִּירָא לֵהוּ לְקָמָן (שֵׁס) דְּנִדְרִים וְנִדְבוֹת אִין קִרְבִּים בִּי"ט וְאִמְרֵא מוֹקָם לֵה אֲלִיפָּא דִּב"ש וי"ל דְּמַהִיבָא אֵית לֵה דְּנִדְרִים וְנִדְבוֹת אִין קִרְבִּים בִּי"ט מְלָכָם וְלֹא לְגִבּוֹה וּל"כ הֵיָי לֹאֻ הֵבֵא מְכַלֵּל עֲשֶׂה דְּאִין לִנְקִין עֲלִיו וּל"ת פִּינוּ דְּאֶהֱדָרָה אֶהֱדָרָה לְאֶסוּרָא קִמָּא דִּהָא אִמְרִי' גַּבִּי נִזְחַן כְּסוּלִי הַמְקַדְשִׁין דְּלִנְקָה אֵעִי"ג דְּלֹא יִזְעִינָן אֶסוּר גּוֹזֵה רַק מַדְכֵתִיב (דְּכָרִים יב) תַּפְּחָא וְלֹא גִיָּה דְּהִינוּ לֹאֻ הֵבֵא מְכַלֵּל עֲשֶׂה דְּאִין לִנְקִין אֲלָא ש"מ פִּינוּ דְּאֶהֱדָרָה אֶהֱדָרָה לְאֶסוּרָא קִמָּא כְּלוּמַר לְלֹאֻ שְׁהִיָּה בּוֹ קָדָם שְׁנַפְסָל וְגַם גַּבִּי נִדְרִים וְנִדְבוֹת נִימָא דְּכִי דְּאֶהֱדָרָה לְאֶסוּרָא קִמָּא וְלִנְקָה וי"ל דְּשִׂאנִי גִיָּה שֶׁלֹא הִתֵּרָה בְּפִסְוִלִי הַמְקַדְשִׁין כָּלֵל בְּהִקְדָּא וּל"כ הוּאִיל וְאֲשַׁתְּכַח סֻמָּךְ בָּהוּ לְאֶסוּרָא מוֹקְמִינוּ לִיָּה בְּאֶסוּרָא קִמָּא אֲבָל הֲכֹא גַבִּי יו"ט דְּאֲכָל נֶפֶשׁ הִתֵּר דְּכֵתִיב אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְגו' (שְׁמוֹת יב)

וה"ה בְּנִדְרִים וְנִדְבוֹת מִתּוּךְ שְׁהִתֵּרָה וְכוּי' וּל"כ דְּאֶשְׁכַּחנָא דְּהִתֵּרָו בְּהִקְדָּא וְכִינוּ דְּאֶשְׁכַּחנָא דְּהִתֵּרָו בְּהִקְדָּא לֹא אִמְרִי' אֶהֱדְרִי' לְאֶסוּר' קִמָּא אֲלָא לִמְאִי דְּאֶהֱדָרָה אֶהֱדָרָה וְלִמְאִי דְּלֹא אֶהֱדָרָה לֹא אֶהֱדָרָה וְקֹאזִי בַּעֲשֶׂה: דְּלֵמָא בְּעֵרֹוב וְהוֹצָאָה קִמְפִּלְגִּי. פִּי' רַשִׁי' עֵרֹובִי חֲצֵרוֹת וְקָשָׁה מֵאִי גְרִיף עֵרֹובִי חֲצֵרוֹת גַּבִּי ר"ט הָא בָּלֹא דְּכִי מִתֵּר לְטַלְטֵל מַחֲצֵר לְחֲצֵר לְעֲרָךְ לִכ"נ לַהֲר"ר חַיִּים פֶּהֶן דְּגֶרְסִינוּ עֵרֹוב הַנוֹצָא בָּלֹא וי"ו וְהִכִּי פִּירוּשׁוֹ אִסּוּר הַנוֹצָא מְעַרְב בּוֹ בִּין שָׂאֵר מְלָאכּוֹת אֵעִי"ג שְׁהִיא מְלָאכָה גְרוּעָה וְאִסּוּר הַנוֹצָא אִסּוּר לֹא קִמְפִּלְגִּי וּמִיָּהוּ יֵשׁ לַעֲבֹד דְּגֶרְסִינוּ שְׁפִיר עֵרֹוב וְהַנוֹצָא דְּצִירִף עֵרֹוב שְׂיוֹכָל לַהּנוֹצִיא דְּכָרִים שְׂאִינוּ לְעֲרָךְ יו"ט כָּלֵל (וְאִין עֵרֹוב וְהַנוֹצָא לִיּו"ט דְּשִׂאנִי הַנוֹצָא דְּגִרוּעָה הִיא מְכָל שָׂאֵר מְלָאכּוֹת וְיֵשׁ סְפָרִים דְּגִר' קִרָּא דִּירְמְיָה וְלֹא תוֹצִיאֻוּ מִשָּׂא מִבְּתִיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בְּשַׁבָּת אִין בִּיּו"ט לֹא דְּמַמְשַׁע לֵה בְּהִקְדָּא מַטְעֵם דְּהַנוֹצָא גְרוּעָה הִיא): ה"ג רַשִׁי' אֲלָא מַעֲתָה לְפָלְגוּ בְּאַבְגִּים וּמִדְּלֹא מִפְּלִגִּי בְּאַבְגִּים ש"מ וְכוּי' וְהִכִּי פִּירוּשׁוֹ אֲלָא מַעֲתָה דִּב"ה לִית לֵהוּ

אֶסוּר הַנוֹצָא לְפָלְגוּ בְּטַלְטוּל אֲבָגִים וְלֶאֱשַׁמְעִינָן רַבּוּתָא דְּלִית לֵהוּ בָּהֶן אֶסוּר הַנוֹצָא דִּהָא לֹא נֶאֱסָר בְּשׁוֹם דְּכָר טַלְטוּל אִפִּי' דְּכָר שְׁמַלְאכְתּוֹ לְאֶסֶר וְגַם אִינוּ עֲרָךְ יו"ט כָּלֵל אֲלָא גּוֹרָה שְׁמָא יוֹצֵא כְּדֵאִיתָא בְּהִקְדָּא פֶּרֶק כָּל הַפִּלִּים (שַׁבָּת דף קכד:): וְאִפִּי' דְּכָר שְׁהוּא עֲרָךְ יו"ט כְּגוֹן כְּלֵי הַצִּירִף לֹו הִיָּה רֵאזִי לְאֶסֶר גּוֹרָה שְׁמָא יוֹצֵא אֲלָא שְׂאִין גּוֹחֲרִין גּוֹרָה עַל הַצְבּוֹר אֲל"כ רַב הַצְבּוֹר וְכוּלִין לַעֲמִד בָּהּ וּמִדְּלֹא קִמְפִּלְגִּי בְּאַבְגִּים שְׁמַע מִנֶּה בַּהּנוֹצָא וְכוּי' דִּב"ה סָבֵרִי מִתּוּךְ וּל"ת פִּינוּ דִּב"ה אֵית לֵהוּ מִתּוּךְ אִמְרֵא אִין מִתִּירִין אִפִּי' טַלְטוּל אֲבָגִים וְכָל דְּכָר אֶפִּילוּ אִינוּ עֲרָךְ יוֹם טוֹב וְיֵשׁ לוֹמַר דְּגוֹדֵא אִין ה"ג דְּמִדְּאֹרִיתָא הוּאִיל וְהִתֵּרָה הִתֵּרָה לְגַמְרִי אֲלָא רַבָּנָן הוּא דְּגּוֹזֵר בְּדְּכָר שְׂאִינוּ עֲרָךְ יו"ט כָּלֵל וְקָשָׁה חֻדָּא דְּאִמְרִי' בְּפִסְחִים (דף מ:): הָאוּפָה מִיּו"ט לְחוּל לִנְקָה וְלֹא אִמְרִינוּ מִתּוּךְ וְכוּי' וְאֶפִּילוּ לְרַבָּה דְּלֹא לָקִי הֵינוּ מַטְעֵם הוּאִיל וְאִי אֲתִרְמִי לִיָּה אֹחֲרִים אֲבָל מַטְעֵם מִתּוּךְ לֹא קֵאמֵר וְעוֹד דְּמוּחָךְ גְּרָסַת הַסְּפָרִים לְכָן נִרְאָה לִפְר' דְּגֶרְסִי' כְּגִרְסַת הַסְּפָרִים א

מסורת הש"ס
א משנה תרומות

גליון הש"ס

גמ' אוכל מהן עראי. עיין מנחות דף סז ע"ב תוס' ד"ה כדי שתהא:

הא **רבי** הא **ר' יוסי** **בְּרֵכִי** **יְהוּדָה** לעולם מוגלגין מלילות לדבְּרִי הפל ודקְּשִׁיא הא רבי יוסי. פרש"י ומה מצינו דזבאי בַּהֲרַמְתָּה הֵינוּ אֵלִיבָא דְרַבִּי דְאָמַר יֵשׁ לָן אִם בֶּן מַצִּינוּ תְרוּמָה שְׂזַבְאִי בַּהֲרַמְתָּה אִין וְזֵדִי מַצִּינוּ אֵלִיבָא דְרַבִּי דְאָמַר יֵשׁ תְרוּמָה בְּמִלִּיּוֹת וּמִתְּנִיתִין דְקִתְנִי לֹא מַצִּינוּ ר' יוסי בְּרֵכִי יְהוּדָה הִיא דְאָמַר אִין תְרוּמָה בְּמִלִּיּוֹת: אוכל מהן עראי בל זמן שלא גָּשׁוּ וּמִקְרָן בְּכָרִי לֹא נִגְמָרָה מְלֹאכְתָּן לְתִירוּמָה: לְמַלְלָן בְּמִלִּיּוֹת הֲכֵינְסוּן לֹאכְלָן מַעֲט מַעֲט ע"י מלילות: **רבי מחייב** בְּתִירוּמָה שְׁלֹא יֹאכֵל מִהֶן עֲרָאֵי עַד שֶׁיִּפְרִישׁ לְפִי שֶׁהֲכֵנְסָתָן בְּשֻׁבְלִין הִיא גַּמַר מְלֹאכְתָּן שְׁאִין סוּפָן לְבֹא לִיְדֵי גֵרָן אַחֵר וְהֵו גֵּרָגוּ: ורבי יוסי בְר' יְהוּדָה פּוּטֵר דְּגִנְגָּה כְּתִיב וְהֵינוּ מְרוּחַ דְאִין דְּגוּן אֵלֹא קִבּוּן בְּכָרִי: וּפְרָסִין לְרִבָּא דְאָמַר מוּלְלָן לר' יוסי בְּרֵכִי יְהוּדָה נְמִי אִי שְׂרִית לְמַלְלָן בִּיו"ט מִשְׁפַּחַת לֶה עַל כְּרִיתָיָה שְׂזַבְאִי בַּהֲרַמְתָּה בְּמִלִּיּוֹת שֶׁהֲכֵינְסוּן לַעֲשׂוֹת עֶסֶה בְּדִישָׁה וּמְרוּחַ וְנִמְלָךְ עֲלֵיהֶן לְמַלְלָן לְהַצִּיעֶן בְּלָן לְמִלִּיּוֹת דַּעַל כְּרִיתָן מוּדָה בְּהֵו רַבִּי יוֹסִי דְטַבְּלָן בִּיּוֹם שְׁנִמְלָךְ עֲלֵיהֶן דְּכִינוּ דִּהֲכֵינְסוּן לָשֵׁם גֵּרָן גַּמֹּר יִרְדָּה לֶהֱן תִּירוּת תְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת וּבְשֻׁמְלָךְ לְמַלְלָן גַּעֲשִׂית הֲכֵנְסָתוֹ גֵּרָן וְהוּמֻלְלָן בִּיו"ט עַל כְּרַחוּ קָדִים תְרוּמָתוֹ: אֵלֹא מֵאִי תְרוּמָה רַב תְרוּמָה גִּרְסִין וְלֹא גִרְם אֵלֹא מֵאִי אִית לָךְ לְמִימַר אֵלֹא לֹא תִּימָא הָא רַבִּי הָא רַבִּי יוֹסִי דְכִין לְרַבִּי בִּין לְרַבִּי יוֹסִי מִתּוּקְמָא וּמֵאִי תְרוּמָה דְתַנּוּ מִתְּנִיתִין אִינוּ זַבְאִי בַּהֲרַמְתָּה בְּרֹוב תְרוּמוֹת קֹאמַר שְׁשֻׁנּוּ עַל יְדֵי דִישָׁה וּמְרוּחַ וְהֵן מַעֲרַב יוֹם טוֹב: מַחֲלָקַת בְּשֻׁבְלִין בַּהֲנָה הוּא דְפֻטֵר ר' יוֹסִי דְרַבָּן לְדִישָׁה וְאִין גִּרְגָן אֵלֹא בְּמִרוּחַ: אֲבָל קִטְנוּיֹת יֵשׁ בְּנִי אָדָם הִרְבֵּה שְׁאִין חוּבְטִין אוֹתוֹן יַחַד אֵלֹא כְּדִי הִזְדַּתָן לְפִיכָךְ הֲכֵנְסָתָן בְּחִבְלִין זֶהוּ גִרְגָן: תַּלְתָּן מִין קִטְנִית הוּא וּמַעֲט נוֹתֵינּוּ בַּקִּזְדָּה לְתַן טַעַם: כּוֹתֵשׁ זֶהוּ דֶּרֶךְ דִּישָׁתָן: וּמַחֲשָׁב מֵאִמָּד: וְאִין מַפְרִישׁ עַל הַשֵּׁן אִין גְּרִיךְ לְהַפְרִישׁ מִן הַקָּשִׁים וְאִף עַל פִּי שְׁטַעַם עֲצֵי וּפְרִיז שְׁנֵה לֹא חִיבֻהִיו חֲכָמִים בְּמַעֲשָׂרוֹת מִדְּקִתְנֵי חִבְלִין שֶׁל טָבֵל אֵלמָא אִסּוּרִייתָא טוּבָלֹא: לְשִׁמְעִין שְׂאָר מִיְנֵי קִטְנוּיֹת דְטַבְּלוּ בְּחִבְלֵי וְאִף עַל פִּי שֶׁהִרְבֵּה עוֹשִׂין מִהֶן כְּרִי

וּמְרוּחַ וּכ"ש תַּלְתָּן שֶׁהוּא נוֹתֵנוּ מַעֲט מַעֲט בַּקִּזְדָּה לְמַתַּךְ וְנוֹתֵנוּ בַּעֲצֵי: אֵלֹא תַּלְתָּן אַצְטְרִיבָא לֶה גִּרְסִין וְלַעוֹלָם רַבִּי הִיא וּה"ה לְשֻׁבְלִין וְלֹא תַסּוּעִי מִהֲבֹא: אֲבָא דְאָמְרִי אָמַר אֲבִי מַחֲלָקַת בְּשֻׁבְלִין בַּהֲנָהוּ מַחֲיִב רַבִּי לְפִי שֶׁהִרְבֵּה כּוּנְסִין אוֹתוֹן לְמִלִּיּוֹת וּקְלִיּוֹת שֶׁהֵן גִּרְגָן אֲבָל בַּקִּטְנוּיֹת סָתָם הֲכֵנְסָתָם לְמְרוּחַ וְאִסּוּרִייתָא לֹא טוּבָלֹא: מֵאִי אֵלֹא בְּטָבֵל טוּבֹול לְתִירוּמָה כְּלוּמַר מֵאִי אֵלֹא גַבִּי יִשְׁרָאֵל קָרִי לֶה טָבֵל וַעֲדִין לֹא נִקְרָא עָלָיו שֵׁם בְּפֶה וּמַסְתַּמָּא קָרִי טָבֵל וְחִיב לְתִירוּמָה שֶׁהִיא תַחֲלָה לְכָל הַמַּעֲשָׂרוֹת דְּכִתִּיב בָּהּ רֹאשִׁית: לֹא בְּטָבֵל טוּבֹול לְתִירוּמַת מַעֲשֶׂר לעולם אִין חִבְלִין גַּמַר מְלֹאכָה וְאֵלֹא גַבִּי יִשְׁרָאֵל הוּא לֹא הִנֵּה מִקְרִי טָבֵל אֵלֹא בְּבֹן לִוי קֹאִי שְׁקָדָם וְהִלָּךְ אֲנֵל יִשְׁרָאֵל וְנִטַּל מַעֲשֶׂר ראשון מִמֶּנּוּ בְּחִבְלִין וְהוּאִיל וְחַל עַל חִבְלִין הֵלְלוּ שֵׁם מַעֲשֶׂר גַּעֲשׂוּ טָבֵל אֲחֵלוּ

לְהַפְרִישׁ מִהֶם תְרוּמַת מַעֲשֶׂר מִן הַמַּעֲשֶׂר שַׁעַל הֵלִוי לְהַפְרִישׁ וְהִיא בְּמִיתָה וְכָל תּוֹרַת תְרוּמָה עָלֶיהָ דְתִירוּמָה קִרְיָה רַחֲמֵנָא: שֶׁהֲקִדִּימוּ בְּשֻׁבְלִין שֶׁהֲקִדִּימוּ לְתִירוּמָה גְּדוּלָּה: שְׁמוֹ טוּבְלוּ עָלָיו טוּבְלוּ וְאוֹסְרוּ בְּאֲכִילַת עֲרָאִי וּבְמִיתָה כְּדִין טָבֵל עַד שִׁירִים תְרוּמַת מַעֲשֶׂר שְׁלוּ וְלִקְמָה יִהְיֶה טַעֲמָא: כּוֹתֵשׁ לְמָה לִי אִי בְּבֹן לִוי מוֹקְמִין לִיה לְמָה מִטָּל עָלָיו לַעֲשׂוֹתוֹ דְּגָן אִי אִמְרַתָּ בְּשִׁלְמָא בְּיִשְׁרָאֵל קֹאִי וְאִסּוּרִייתָא טוּבָלֹא שְׁפִיר תִּנָּא כּוֹתֵשׁ דְּכִתִּיב דְּגִנְגָּה וּדְרַבָּנּוּ דוּמֵאִא דְאוֹרִיתָא תַּקִּין: קִנְסָא עַל שֶׁקָּדִים וְגִרְם לְהַעֲרִים לַעֲבֹר עַל דְּבָרֵי תוֹרָה שֶׁהַמִּשְׁנֶה סָדַר הַמַּעֲשָׂרוֹת עוֹבֵר בְּלֹא מְלֹאכְתָּהּ וּדְמַעְךָ לֹא תֵאֲחֹר (שְׁמוֹת כג) דְּהִכִּי קֹאמַר לֹא תֵאֲחֹר תְרוּמָה לְהַקְדִּים לֶה מַעֲשֶׂר: יַעֲשֶׂה אוֹתוֹ גֵּרָן גִּרְסִין:

ביצה פרק ראשון ביצה

”הָא רַבִּי, הָא רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה. דְּתַנִּיא: הַכִּנִּים שְׂבָבִין לַעֲשׂוֹת מִהֶן עֵיסָה — אוֹכֵל מִהֶן עֲרָאִי, וּפְטוּר. ”לְמוֹלָלָן בְּמִלִּיּוֹת — רַבִּי מַחֲיִיב וְרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה פּוּטֵר. וּלְרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה נְמִי מַשְׁפַּחַת לֶה — כְּגוֹן שֶׁהֲכֵנִים שְׂבָבִין לַעֲשׂוֹת מִהֶן עֵיסָה, וְנִמְלָךְ עֲלֵיהֶן לְמוֹלָלָן בְּיוֹם טוֹב, דְּטַבְּלֹא בִּיּוֹמִיָּה! אֵלֹא: מֵאִי תְרוּמָה — רוֹב תְרוּמָה. אָמַר אַבְי: מַחֲלוּקַת בְּשֻׁבְלִין. אֲבָל בְּקִטְנוּיֹת — דְּבָרֵי הַכֹּל אִסּוּרִייתָא טָבֵלֹא. ^(סז) לִימָא מְסִיעַ לִיה: מִי שְׁהִיו לוֹ חֲבִילֵי תַלְתָּן שֶׁל טָבֵל — הָרִי זֶה כּוֹתֵשׁ, וּמַחֲשָׁב כְּמָה זֶרַע יֵשׁ בָּהֶם, וּמַפְרִישׁ עַל הַזֶּרַע וְאִינוּ מַפְרִישׁ עַל הָעֵץ. מֵאִי לֹא — רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה הִיא, דְאָמַר: הֵתָם לֹא טָבֵלֹא הֲכָא טָבֵלֹא! לֹא, רַבִּי הִיא. אִי רַבִּי הִיא, מֵאִי אִירִיא תַלְתָּן, אֲפִילוּ שְׂבָבִין נְמִי? אֵלֹא מֵאִי, רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה — לְשִׁמְעִין שְׂאָר מִיְנֵי קִטְנוּיֹת, וְכָל שְׁכָן תַלְתָּן. אֵלֹא תַלְתָּן אַצְטְרִיכָא לִיה. סָלְקָא דַּעְתָּה אַמִּינָא: הוּאִיל וְטַעַם עֲצוּ וּפְרִיז שְׁנֵה, לְפָרוּשׁ נְמִי אַעֲצוּ, קָא מַשְׁמַע לָן. ”אִיבָא דְאָמַר, אָמַר אַבְי: מַחֲלוּקַת בְּשֻׁבְלִין, אֲבָל בְּקִטְנוּיֹת דְּבָרִי הַכֹּל אִסּוּרִייתָא לָא טָבֵלֹא. מִיתִיבִי: מִי שְׁהִיו לוֹ חֲבִילֵי תַלְתָּן שֶׁל טָבֵל הָרִי זֶה כּוֹתֵשׁ, וּמַחֲשָׁב כְּמָה זֶרַע יֵשׁ בָּהֶן, וּמַפְרִישׁ עַל הַזֶּרַע וְאִינוּ מַפְרִישׁ עַל הָעֵץ. מֵאִי לֹא, טָבֵל טָבֹול שֶׁל תְרוּמָה! לֹא, טָבֵל טָבֹול שֶׁל תְרוּמַת מַעֲשֶׂר. וְכַדְרַבִּי אֲבָהוּ אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ. דְאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵמִישׁ: מַעֲשֶׂר רֹאשׁוֹן שְׁהִקְדִּימוּ בְּשֻׁבְלִין, ”שְׁמוּ טוּבְלוּ לְתִירוּמַת מַעֲשֶׂר. ”כּוֹתֵשׁ לְמָה לִי? לִימָא לִיה: כִּי הִיכִי דִּיהֲבוּ לִי, הִכִּי יְהִיבְנָא לָהּ! אָמַר רַבָּא: קִנְסָא. תַנִּיא נְמִי הִכִּי: בֶּן לִוִּי שְׁנַתְּנוּ לוֹ שְׂבָבִין בְּמַעֲשָׁרוֹתָיו — עוֹשֶׂה אוֹתָן גּוֹרָן, עֹנְבִים — עוֹשֶׂה אוֹתָן יִזָּן, זֵיתִים — עוֹשֶׂה אוֹתָן שְׁמוֹ, וּמַפְרִישׁ עֲלֵיהֶם תְרוּמַת מַעֲשֶׂר, וְנוֹתֵנּוּ לַכֹּהֵן. שְׂכָשֵׁם שְׁתִּירוּמָה גְּדוּלָּה אִינָּה נִיטְלַת

אָא

תְרוּמָה בְּמִלִּיּוֹת דְּסָבַר דְּהֲכֵנְסָתָן דְּמִלִּיּוֹת הֵינוּ גִּרְגָן וְגַמַר מְלֹאכָה אֲבָל מִתְנִי דְקִתְנִי לֹא מַצִּינוּ הֵינוּ ר' יוסי בְּרֵכִי יְהוּדָה דְאָמַר אִין תְרוּמָה בְּמִלִּיּוֹת דְאֲדָגָן קַפֵּד רַחֲמֵנָא וְאִין זֶה אֵלֹא קִבּוּן בְּעֵלְמָא וּבְסִמּוּךְ גִּרְסִין וּלְרַבִּי יוֹסִי בְר' יְהוּדָה נְמִי מַשְׁפַּחַת לֶה וְכוּ' מַשְׁמַע לְפִי דְלָר' יוֹסִי אֲפִי אֲכִילַת קָבַע וְכוּל לְאָכֵל בְּלֹא מַעֲשֶׂר דָּאִם הָיָה מַחֲיִב בְּאֲכִילַת קָבַע מַשְׁפַּחַת לֶה לָר' יוֹסִי בְר' יְהוּדָה דְזַבְאִי בַּהֲרַמְתָּה בְּאֲכִילַת קָבַע וְתַמָּה דַּהֲשֹׁן לֹא מַשְׁמַע כּוּן דְּהָא קֹאִי עַל אֲכִילַת עֲרָאִי הֲכֵנִים שְׂבָבִין לַעֲשׂוֹת מִהֶן עֶסֶה אוֹכֵל מִהֶן עֲרָאִי וּפְטוּר וְשֵׁלֶה מַסִּיק לְמַלְלָן בְּמִלִּיּוֹת רַבִּי מַחֲיִב מַעֲרָא וְר' יוֹסִי בְר' יְהוּדָה פּוּטֵר מַעֲרָא וּע"ק לְרַבִּי נְמִי הִכִּי מַצִּינוּ (הוּא) שְׂזַבְאִי בַּהֲרַמְתָּה בִּיו"ט הוּאִיל דְאִית לִיה דִּהֲכֵנְסָתָן לְמִלִּיּוֹת זֶהוּ גִרְגָן וְגַמַר מְלֹאכְתָּן אִם כּוּן נִתְחַיְבּוּ מִתְּמוּל מַעִיו"ט וְאִם כּוּן אִין וְכוּל לְהַפְרִישׁ בִּיו"ט לְכוּן נ"ל דְּהָא דְקֹאמַר דְּכַהּן זַבְאִי בַּהֲרַמְתָּה אִתְּאִי אֵלִיבָא דְר' יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה דְּפוּטֵר דְכִין דְּסָבַר דְּהֲכֵנְסָתָן לֹא זֶהוּ גִרְגָן וְאִם כּוּן כִּי מַלְלָן בִּיו"ט בָּא לוֹ חִיּוּב הַשְׁתָּא וּא"כ זַבְאִי בַּהֲרַמְתָּה וְהָא דְאָמַר דְאִינוּ זַבְאִי בַּהֲרַמְתָּה אִתְּי אֵלִבָּא דְרַבִּי דַס"ל דְּהֲכֵנְסָתָן זֹו הִיא גִרְגָן וְהִיא לֶהֶם לְתַרַם מִתְּמוּל וּא"כ אִינוּ זַבְאִי בַּהֲרַמְתָּה וּבְסִמּוּךְ גִּרְסִי וּלְרַבִּי מַשְׁפַּחַת לֶה וְכוּ': אִיבָא דְאָמְרִי מַחֲלָקַת בְּשֻׁבְלִים אֲבָל בְּקִטְנוּיֹת ד"ה לֹא טוּבָלֹא. וְהַקָּשָׁה הִר"ר שְׁמַשׁוֹן מִקּוּצֵי דְבָבֵל הַתְלִמוּד לֹא מַצִּינוּ אִיבָא דְאָמְרִי כַה"ג שֶׁהוּא לְהַפֵּךְ מִן דִּירָאשׁוֹן דְּזַבְאִי . מַצִּינוּ בְּשָׂאֵר מְקוּמוֹת לְשָׂאֵר קִמָּא דְבָרִי הַכֹּל וְאִיבָא דְאָמְרִי בְּהָא נְמִי פְלִיגִי אוּ אִיבָא דְאָמְרִי בְּהָא פְלִיגִי וּבְהָא דְלִשְׁנָא קִמָּא דְבָרִי הַכֹּל אֲבָל כַה"ג לֹא דְכָל הַפְּחוֹת הִנֵּה לִי לְמִימַר דְּבְּקִטְנוּיֹת מַחֲלָקַת אֲבָל בְּשֻׁבְלִין כ"ע מוּדוּ וְתַרְנָן דַּה"ק לְשָׂנֵא קִמָּא מַחֲלָקַת בְּשֻׁבְלִין הִיכָא שְׁפָרַשׁ בַּהֲדִיא שֶׁהֲכֵינְסוּן לְשֻׁבְלִין אֲבָל בְּקִטְנִית שְׁפָרַשׁ לְמַלְלָן ד"ה טוּבָלֹא וַה"ה דְּפִלְגִי בְּקִטְנוּיֹת סָתָם וּבִשְׂבָבִין סָתָם וּלְאִיבָא דְאָמְרִי ה"ה מַחֲלָקַת בְּשֻׁבְלִין סָתָם שְׁלֹא פִרַשׁ לְמַלְלָן אֲבָל בַּקִּטְנוּיֹת סָתָמָא כ"ע מוּדוּ קָלָא טָבְלוּ וַה"ה בְּקִטְנוּיֹת שֶׁהֲכֵינְסוּן לְשָׂנֵא קִמָּא נִיחָא דָּלָא הִיוּ לְהַפֵּךְ לְגַמְרִי דְּהָא דְקֹאמַר לְשָׂנֵא קִמָּא דְּפִלְגִי מַסִּיק הֲבֵא בְּדֹאִיבָא דְאָמְרִי ד"ה [לֹא] טוּבָלֹא וּא"ת וְהָא לֹא מִירִי כֵּלֵל בְּפִלְגְּתָה רַק בְּמַפְרָשׁ שֶׁהֲכֵינְסוּן לְשֻׁבְלִים יֵשׁ לוֹמַר דְּמָה דְקִתְנֵי סִיפָא לְמַלְלָן בְּמִלִּיּוֹת מַשׁוּם דְּמַסְתַּמָּא כְּמוֹ לְמַלְלָן בְּמִלִּיּוֹת דְּכָל שְׁלֹא פִיר' דְּהוּוּ לַעֲשׂוֹת מִהֶן עֶסֶה הִיוּ כְּמוֹ לְמַלְלָן בְּמִלִּיּוֹת שֶׁשֻׁבְלִים אֲבָל תַּמָּה לְהִיא פְּרוּשָׁא דְּמַקְשָׁה בְּסִמּוּךְ מֵאִי לֹאֹו בְּטָבֵל וְכוּ' מֵאִי פְרִיךְ לְשַׁנִּי לִיה דְּמִירִי בְּדַמְפָּרַשׁ וְהִבָּא מִירִי בְּסָתָם וְיֵשׁ לוֹמַר דְּמַשְׁמַע דְּמִירִי בְּכָל עֲנִין אֲפֹלוּ בְּסָתַמָא וְעוֹד דְּבַעֵי אֵלִבָּא דְכָלֵהוּ תַנְיָא:

הַהִפְרִישׁ מִהֶם תְרוּמַת מַעֲשֶׂר מִן הַמַּעֲשֶׂר שַׁעַל הֵלִוי לְהַפְרִישׁ וְהִיא בְּמִיתָה וְכָל תּוֹרַת תְרוּמָה עָלֶיהָ דְתִירוּמָה קִרְיָה רַחֲמֵנָא: שֶׁהֲקִדִּימוּ בְּשֻׁבְלִין שֶׁהֲקִדִּימוּ לְתִירוּמָה גְּדוּלָּה: שְׁמוֹ טוּבְלוּ עָלָיו טוּבְלוּ וְאוֹסְרוּ בְּאֲכִילַת עֲרָאִי וּבְמִיתָה כְּדִין טָבֵל עַד שִׁירִים תְרוּמַת מַעֲשֶׂר שְׁלוּ וְלִקְמָה יִהְיֶה טַעֲמָא: כּוֹתֵשׁ לְמָה לִי אִי בְּבֹן לִוי מוֹקְמִין לִיה לְמָה מִטָּל עָלָיו לַעֲשׂוֹתוֹ דְּגָן אִי אִמְרַתָּ בְּשִׁלְמָא בְּיִשְׁרָאֵל קֹאִי וְאִסּוּרִייתָא טוּבָלֹא שְׁפִיר תִּנָּא כּוֹתֵשׁ דְּכִתִּיב דְּגִנְגָּה וּדְרַבָּנּוּ דוּמֵאִא דְאוֹרִיתָא תַּקִּין: קִנְסָא עַל שֶׁקָּדִים וְגִרְם לְהַעֲרִים לַעֲבֹר עַל דְּבָרֵי תוֹרָה שֶׁהַמִּשְׁנֶה סָדַר הַמַּעֲשָׂרוֹת עוֹבֵר בְּלֹא מְלֹאכְתָּהּ וּדְמַעְךָ לֹא תֵאֲחֹר (שְׁמוֹת כג) דְּהִכִּי קֹאמַר לֹא תֵאֲחֹר תְרוּמָה לְהַקְדִּים לֶה מַעֲשֶׂר: יַעֲשֶׂה אוֹתוֹ גֵּרָן גִּרְסִין:

יג.

 עיין משפּט בר מצוה

א מו"י פג' מהל' מעשרות הל' ה:

ב מו"י פג' מהל' מעשרות הל' ה:

ג מו"י פח' מהל' תרומות הל' ה:

ד מו"י פג' מהל' תרומות הל' יד, סמג עשין קלד, טור יו"ד סי' שלא:

ה מו"י פג' מהל' מעשרות הל' ה:

ו מו"י פג' מהל' תרומות הל' יד, סמג עשין קלד, טור יו"ד סי' שלא:

ז מו"י פג' מהל' מעשרות הל' יט, טוש"ע יו"ד סי' שלא סעי' קי קל:

ח מו"י פג' מהל' תרומות הל' יד, סמג עשין קלד, טור יו"ד סי' שלא:

יג:

	עין משפט גזר מצוה
---------------------------------------	----------------------------------

	א מו"י פג' מהל' תרומות הל' ד':
ב מו"י פג' מהל' תרומות הל' יג, טור יו"ד סי' שלא:	
ג מו"י פג' מהל' מעשרות הל' יט, טוש"ע יו"ד סי' שלא סעי' פז:	
ד מו"י פג' מהל' מעשרות הל' יט, טוש"ע יו"ד סי' שלא סעי' פז:	
ה מו"י פכ"א מהל' שבת הל' יז, טוש"ע או"ח סי' שיט סעי' ו':	
ו מו"י פג' מהל' מעשרות הל' ח:	
ז מו"י פג' מהל' מעשרות הל' יב:	
ח מו"י פא' מהל' שבת הל' ט:	
ט מו"י פכ"א מהל' שבת הל' יז, טוש"ע או"ח סי' שיט סעי' ו':	

כָּשֶׁם שֶׁתְּרוּמָה גְּדוּלָּה נְטֹלֶת וְכוּ'. וְאִם תֹּאמַר מֵה צֵרִיךְ לְמִילֵף תְּרוּמַת מַעֲשֵׁר

מִתְּרוּמָה גְּדוּלָּה דְּנִטְלֶת בְּמַחֲשָׁבָה תַּפּוּק לָהּ דְּבִהְיִיא בְּתִיב בָּהּ וְנִחָשׁב דְּקִאִי אִתְּרוּמַת מַעֲשֵׁר וְכוּ' וּפ"ה דְּלֹאֹ דִּזְקָא נִקְט מַחֲשָׁבָה אֲלֹא אִמַּד זִנְקָא נִקְט ועי"ל אִי לֹאֹ דְּזִלְפִּינן תְּרוּמַת מַעֲשֵׁר מִתְּרוּמָה גְּדוּלָּה לֹא הִיִּיתִי אוֹמַר דְּתְרוּמַת מַעֲשֵׁר נְטֹלֶת בְּמַחֲשָׁבָה דִּאי מְשׁוּם קִרְא דְּוִנְחָשׁב דְּכִתִּיב גְּבִי מַעֲשֵׁר מוֹקְמִינן לָהּ בְּתְרוּמָה גְּדוּלָּה דה"ק בְּזִרְעוּלְמִי כָּל הַתּוֹרָה לְמַדָּה וּמְלַמְדָּה חוֹנן מִתְּרוּמַת מַעֲשֵׁר דְּמְלַמְדָּה וְאִינֵה לְמַדָּה דִּהָא מִמֶּנּוּ דְּכִתִּיב גְּבִי תְרוּמַת מַעֲשֵׁר דְּמֵנָּה נִבְקָא מִקָּד דְּזִרְעִינן מִמֶּנּוּ מִן הַסֻּמוּךְ לוֹ וּמוֹקְמִינן לָהּ בְּתְרוּמָה גְּדוּלָּה דְּזַעֲינן מִקָּד אֲבָל בְּתְרוּמַת מַעֲשֵׁר מִדְּאוּרִיטָא לֹא בְּעִינן מִקָּד אֲלֵמָא גְּבִי מִמֶּנּוּ דְּכִתִּיב בְּמַעֲשֵׁר מוֹקְמִינן לִיה בְּתְרוּמָה גְּדוּלָּה וְהִכָּא נִמְי וְנִחָשׁב נִימָא בְּזִכְרִישִׁית: וּמַה רָאִית הָאִי אֲדָגֵן וְהָאִי לֹא אֲדָגֵן. וְתַמָּה הִיכִי אֲסִיק אֲזַעֲתָא דְּמַקְשָׁה לוֹמַר אִפְכָּא דְּבִשְׁבָּלִין יְהִא חֵיב וּבִהְקִימִין בְּכָרִי יְהִא פִטוּר אִם הוּא חֵיב בְּשִׁבְלִים כ"ש בְּכָרִי שְׁכָל מַה שְׂאֲחֲרִי כֵּן יְהִא חֵיב וְאוֹמַר הֵרר"י דה"ק מֵה רָאִית לְחֵיב מִכָּל צִדְדִין הִקְדִּימוּ בְּכָרִי וּפִטוּר בְּשִׁבָּלִין אִימָא דְּבִין חֵייב וּבִין פִטוּר בִּהְקִימִיו בְּכָרִי פִטוּר קֻלַּס רָאִית פְּנֵי הַבַּיִת וְחֵייב לְאַחַר רָאִית פְּנֵי הַבַּיִת וּמַשְׁנֵי הָאִי אֲדָגֵן פֵּרוּשׁ בִּהְקִימִיו בְּכָרִי וּא"כ דִּין הוּא שְׁיָהָא חֵיב מִכָּל צִד: וְאִם קֵלֶף וְנִתֵּן לְתוֹךְ יָדוֹ חֵיב. פֵּרַשׁ"י וְאִם קֵלֶף מִתּוֹךְ הַשִּׁבָּלִין וְתַמָּה הִיכִי מְקַלְפָּא לִרְב דְּבִיתָהוּ כְּסִי הָאִמַּר כְּסִי בְּשַׁבָּת לְעִיל דְּמוּלֵּל מְלִילוֹת מַעֲרָב שַׁבָּת וְכוּ' מַשְׁמַע הָא בְּשַׁבָּת אֲסוּר וַיֵּשׁ לוֹמַר דִּהֲתָם מִיָּרִי לְתַלַּשׁ מִן הַשִּׁבָּלִים שֶׁהוּא מִפְּרָק חָסוּ תוֹלָדָה דְּזַשׁ שֶׁהוּא אֵב מְלֹאכָה וְהִכָּא מִיָּרִי בְּשַׁכְּכַר נִתְלַשׁוּ מַע"ש מִן הַשִּׁבָּלִין אֲבָל עוֹד הֵן בְּקַלְפֵתָן הַחֵיצוֹנָה וּלְכַךְ שָׂרִי וּמַה שִּׁפְרַשׁ"י הִכָּא דֹּאֵם קֵלֶף וְנִתֵּן לְתוֹךְ יָדוֹ חֵיב מִפְּנֵי שֶׁהוּא קָבַע לֹא נִהְיָרָא דְּבִסְמוּךְ מַשְׁמַע שֶׁהַטַּעַם מִפְּנֵי שֶׁהוּא גָּמַר מְלֹאכָה הוֹאִיל וְהוּא קוֹלֶף הַרְבֵּה בְּיַחַד דְּהִינּוּ דְּגוּנוּ: פִּינַצ מוּלָּל. פִּי' בִּיו"ט וּבְשַׁבָּת אֲסוּר לְמַלֵּל וּבִיצַר מִנְפַּח ר"ל בְּשַׁבָּת דְּבִיו"ט שָׂרִי אֵף בְּקִנּוּן וּבְתַמְחוּי: פִּיצַר מִנְפַּח וְקֹאמַר בִּין קֹשְׁרִי אֶרְצַעוּתִיו. וְתַמָּה

דְּלַעֲיִל אִמַּר הַמוּלָּל מְלִילוֹת מַע"ש לְמַחַר מִנְפַּח מִיָּד לִיד כּו' אֲבָל לֹא בְּקִנּוּן וְכוּ' וַיֵּשׁ לוֹמַר דְּלַעֲיִל הָיִי פֵרוּשׁ בִּין קֹשְׁרִי אֶרְצַעוּתִיו וְקִנּוּן וְתַמְחוּי דִּנְקֻט מְשׁוּם י"ט נִקְט לִיה:

מַעֲשֵׁר בְּלוּמַר הַרְבֵּה מְלֹאכוֹת שְׂאֵמְרוּ שֶׁהֵן קוֹבַעוֹת גִּרָן לְמַעֲשֵׁר לֹאֲסְרוּ בְּאִכְלִית עֲרָאִי וּמִתְּרוּת בְּשַׁבָּת: אִיזִהוּ גִרָנָן לְמַעֲשֵׁר לְעִיל מִנֵּה אִרְזִי בְּפִרְוִית וְקֹאמַר אִימַתִּי גָּמַר מְלֹאכְתָּן לְקַבַּע לְמַעֲשֵׁר: מַשְׁיַפְקָסוּ מַשְׁנַטֵּל פָּקַם שְׁלֶזֶן וְהוּא בְּמִין פִּרְח בְּרֹאשׁוֹ כְּמוֹ שֵׁשׁ בְּתַפּוּחוּס וְנוֹפֵל מֵאֲלִיו כְּשֶׁמִּתְיַבֵּשׁ: וְשֵׁלֹא פָקָסוּ מַשְׁיַעֲמִיד עֲרָמָה בְּלוּמַר וְאִם עַד שֵׁלֹא פָקָסוּ הָעֲמִיד עֲרָמָה מִהֵן בְּמִין כְּרִי הִקְבַּעוּ אֲלֵמָא הַשְׁמַדַּת עֲרָמָה הָיִיא גָּמַר מְלֹאכָה לְמַעֲשֵׁר וּלְעִינָן שַׁבָּת מַשְׁהִבִּיא בְּצִלִּים לְבִיתוֹ אִין הַשְׁמַדַּת עֲרָמָה מְלֹאכָה: אֲלֹא מֵאִי אִית לָךְ לְמִימַר אַע"ג דְּלַמַּעֲשֵׁר הָיִיא מְלֹאכָה לְשַׁבָּת מְלֹאכָת מַחֲשַׁבַת שֶׁהִיא מְלֹאכָת אֲמִנּוּת אֲסָרָה תוֹרָה שְׁנַסְמִיכָה פִּרְשַׁת שַׁבָּת לְמְלֹאכָת הַמַּשְׁקָן בְּזִיקָהָל וְהֵתָם מְלֹאכָת מַחֲשַׁבַת בְּתִיב: פִּיצַר מוּלָּל בְּיוֹם טוֹב דְּאִמְרוּן לְעִיל מוּלְלִין מְלִילוֹת וְהָא וְדִאי שְׁנִי בְּעִי מַעֲבָדָא דְּחוּל: תְּחָא אֲחִידָא בִּין גּוּגֵל לְאֶרְצַבַּע: תְּחָא אִתְּפַרְתִּי בִּין גּוּגֵל לְשִׁתִּי אֶרְצַעוּתִיו: פִּיצַר מִנְפַּח דְּאִמְרִינן לְעִיל לְמַחַר מִנְפַּח מִיָּד לִיד בְּשַׁבָּת:

ביצה פרק ראשון ביצה

אֲלֹא מִן הַגֵּרָן וּמִן הַיָּקָב שְׁנַגְמַר כָּלָה דְּכִתִּיב דָּגֵן תִּירוֹשׁ וַיִּצְהַר (בְּמַדְבָּר יח):

מַחֲשָׁב הָא מַדִּיגָה בְּעִי בְּשַׁלְמָא אִי בְּזַסְרָאֵל מוֹקְמַת לָהּ וּבְתְרוּמָה גְּדוּלָּה אִיכָא לְמַתְעִי מַחֲשָׁב דְּנִטְלֶת בְּאִמַּד שְׁתְּרוּמָה גְּדוּלָּה לֹא נִתְנָה בָּהּ הַתּוֹרָה שְׁעוֹר דְּכִתִּיב רֹאשִׁית דְּגִנְךָ (דְּכָרִיס יח) וְזִכְּנָן הוּא דְאִמְרִי שְׁעוֹר עֵין יָפָה וּבִינּוּנִית וְרָעָה הִלְכָךְ בְּאִמַּד סָנִי דִּאי נִמְי לֹא יְהִיב בְּשְׁעוֹר חֲטוּה אַחַת פּוֹטְרַת כָּל הַכְּרִי אֲבָל גְּבִי לְוִי מַעֲשֵׁר מִן הַמַּעֲשֵׁר בְּתִיב (בְּמַדְבָּר יח) וְצִרִיךְ לְמַדֵּל: אֲבָא אֲלַעְזַר כֵּן גִּימַל גִּרְסִי: וְנִחָשׁב לְכַס תְּרוּמַתְכֶם בְּלוּיס בְּתִיב: בְּשִׁתִּי תְרוּמוֹת הַכְּתִיב בְּמַדְבָּר דְּכִתִּיב כְּדָגֵן מִן הַגֵּרָן ז' תְּרוּמָה גְּדוּלָּה תְּרוּמַתְכֶם ז' תְּרוּמַת מַעֲשֵׁר: מַה תְּרוּמָה גְּדוּלָּה נְטֹלֶת בְּאִמַּד כְּזַפְרִישׁ' דְּלֹא בְּתִיב בָּהּ שְׁעוֹר: וּבְמַחֲשָׁבָה נִיתֵן עֵינִיו בְּצַד זֶה וְאוֹכֵל בְּצַד

אֲחֵר דְּכִתִּיב וְנִחָשׁב וְאִתְּרַנְיָהוּ קִאִי וְהָא דְקָא יִלְיָף לָהּ מִתְּרוּמָה גְּדוּלָּה מְשׁוּם אִמַּד נִקְט לָהּ: הוֹאִיל וַיִּצָא עֲלָיו שֵׁם מַעֲשֵׁר וְרַחֲמָנָא אִמַּר וְהִרְמַתֶם מִמֶּנּוּ מַעֲשֵׁר מִן הַמַּעֲשֵׁר מַשְׁנַקְרָא מַעֲשֵׁר הַזִּיקָקַם לְתְרוּמָתוֹ: פִטוּר מִתְּרוּמָה גְּדוּלָּה שְׁהִיָּה לוֹ לְכַהֵן לְטַל תְּרוּמָה גְּדוּלָּה תַּחֲלָה שְׁהִרִי קִרְוִיָּה רֹאשִׁית וְהֵלִיו אַחֲרִיו מַעֲשֵׁר בְּמַה שִּׁמְשִׁיר חָה שְׁנַטֵּל מַעֲשֵׁר תַּחֲלָה וְנִמְצָא שֵׁלֹא הוֹרָמָה תְּרוּמָה גְּדוּלָּה מִמַּעֲשָׂרו וַיִּשְׁרָאֵל לֹא יִתֵּן לְכַהֵן אֲלֹא אֲחִיד מִמַּחֲמָשִׁים בְּמַה שִּׁשְׁיַר נִמְצָא כַּהֵן מִפָּסוּד פִטוּר הֵלִיו מִתְּרוּמָה גְּדוּלָּה שְׁבַמַּעֲשֵׁר זֶה שְׁנֵאֲמַר וְהִרְמַתֶם מִמֶּנּוּ תְרוּמַת ה' וּפִרַשׁ מַה הִיא הַתְּרוּמָה מַעֲשֵׁר מִן הַמַּעֲשֵׁר: אֲבָלוּ הִקְדִּימוּ לְתְרוּמָה בְּכָרִי מַשְׁנַתְּמַרַח נִפְטוּר לוֹי מֵהָאִי קִרְא: עֲלִיָּה אִמַּר קִרְא כְּזִי שֵׁלֹא תֹאמַר כֵּן: מִכָּל (מַעֲשִׂרְתִּיכֶם) תְּרִימוּ אֵת כָּל תְּרוּמַת ה' וּבְלוּיס בְּתִיב וְלִהִכִי בְּתִיב כָּל לְמִימַר דְּכָל צַד תְּרוּמָה הַמְּטֹלֶת כּוּן יִתֵּן: וּמַה רָאִית דְּהָאִי כָּל דְּמִרְבִּי שְׁזִית לִיה אֶהֱקַדְמוּ בְּכָרִי וְאִדְרָךְ אֶהֱקַדְמוּ בְּשִׁבְלִים אִימָא אִיפְכָא: הָאִי אֲדָגֵן הִקְדִּימוּ בְּכָרִי בְּכַר נַעֲשָׂה דָּגֵן וּמַשְׁבָּא לְכָלֵל דָּגֵן חֲלָה עֲלָיו חוּבַת כַּהֵן דְּכִתִּיב רֹאשִׁית דְּגִנְךָ הִלְכָךְ מִסְתַּבְּרָא דְּהָאִי קִרְא קְזִיכּוּתָא דְּכַהֵן אֲכָרִי תַשְׁזִיגָה: הַמְקַלֵּף שְׁעוֹרִיס לֹאִזְכֵּלֵן קְלוּפִיס חֵיס: וְאוֹכֵל וּפִטוּר מִן הַמַּעֲשֵׁר כְּזִי הָאִי גּוּגֵל אֲכִילַת

עֲרָאִי הִיא וּבְשֵׁלֹא נִתְמַרְחוּ קִאִי שְׁמַקְלָפֵן מִתּוֹךְ שַׁבָּלַת שְׁלֶזֶן: חֵיב בְּמַעֲשֵׁר דִּהִנֵּה לִיה קָבַע: וְכֵן לְשַׁבָּת אַחַת אַחַת לֹא הָיִי מִפְּרָק תוֹלָדָה דְּזַשׁ דְּכִלְאֲחֵר יָד הוּא אֲבָל מַשְׁקַבֵּץ בְּיָדוֹ הָיִיא תוֹלָדַת דִּישָׁה וְחֵיב: כְּסִי כְּסִי מֵלֹא כּוּסוֹת: וְאוֹכֵל בְּלֹא מַעֲשֵׁר: לְתוֹךְ חִיקוּי בְּשׁוּלִי בְּגִדְיו שְׁקוּרִין פֹּאנ"ן: וְהָרִי גִרָנוּ שֵׁל מַעֲשֵׁר בְּלוּמַר הַרְבֵּה מְלֹאכוֹת שְׂאֵמְרוּ שֶׁהֵן קוֹבַעוֹת גִּרָן לְמַעֲשֵׁר לֹאֲסְרוּ בְּאִכְלִית עֲרָאִי וּמִתְּרוּת בְּשַׁבָּת: אִיזִהוּ גִרָנָן לְמַעֲשֵׁר לְעִיל מִנֵּה אִרְזִי בְּפִרְוִית וְקֹאמַר אִימַתִּי גָּמַר מְלֹאכְתָּן לְקַבַּע לְמַעֲשֵׁר: מַשְׁיַפְקָסוּ מַשְׁנַטֵּל פָּקַם שְׁלֶזֶן וְהוּא בְּמִין פִּרְח בְּרֹאשׁוֹ כְּמוֹ שֵׁשׁ בְּתַפּוּחוּס וְנוֹפֵל מֵאֲלִיו כְּשֶׁמִּתְיַבֵּשׁ: וְשֵׁלֹא פָקָסוּ מַשְׁיַעֲמִיד עֲרָמָה בְּלוּמַר וְאִם עַד שֵׁלֹא פָקָסוּ הָעֲמִיד עֲרָמָה מִהֵן בְּמִין כְּרִי הִקְבַּעוּ אֲלֵמָא הַשְׁמַדַּת עֲרָמָה הָיִיא גָּמַר מְלֹאכָה לְמַעֲשֵׁר וּלְעִינָן שַׁבָּת מַשְׁהִבִּיא בְּצִלִּים לְבִיתוֹ אִין הַשְׁמַדַּת עֲרָמָה מְלֹאכָה: אֲלֹא מֵאִי אִית לָךְ לְמִימַר אַע"ג דְּלַמַּעֲשֵׁר הָיִיא מְלֹאכָה לְשַׁבָּת מְלֹאכָת מַחֲשַׁבַת שֶׁהִיא מְלֹאכָת אֲמִנּוּת אֲסָרָה תוֹרָה שְׁנַסְמִיכָה פִּרְשַׁת שַׁבָּת לְמְלֹאכָת הַמַּשְׁקָן בְּזִיקָהָל וְהֵתָם מְלֹאכָת מַחֲשַׁבַת בְּתִיב: פִּיצַר מוּלָּל בְּיוֹם טוֹב דְּאִמְרוּן לְעִיל מוּלְלִין מְלִילוֹת וְהָא וְדִאי שְׁנִי בְּעִי מַעֲבָדָא דְּחוּל: תְּחָא אֲחִידָא בִּין גּוּגֵל לְאֶרְצַבַּע: תְּחָא אִתְּפַרְתִּי בִּין גּוּגֵל לְשִׁתִּי אֶרְצַעוּתִיו: פִּיצַר מִנְפַּח דְּאִמְרִינן לְעִיל לְמַחַר מִנְפַּח מִיָּד לִיד בְּשַׁבָּת:

⁽ⁿ⁾אֲלֹא מִן הַגֵּרָן וּמִן הַיָּקָב, כִּךְ תְּרוּמַת מַעֲשֵׁר אִינָּה נִיטְלֶת אֲלֹא מִן הַגֵּרָן וּמִן הַיָּקָב. מַחֲשָׁב? הָא מְדִידָה בְּעִי! ^(כ)הָא מְנִי אַבָּא אֲלַעְזַר כֵּן גִּימַל הִיא, דְּתַנָּיָא: אַבָּא אֲלַעְזַר כֵּן גִּימַל אוֹמַר: "וְנִחָשׁב לְכַם תְּרוּמַתְכֶם" — בְּשִׁתִּי תְרוּמוֹת הַכְּתוּב מְדַבֵּר, אַחַת תְּרוּמָה גְּדוּלָּה וְאַחַת תְּרוּמַת מַעֲשֵׁר. כָּשֶׁם שֶׁתְּרוּמָה גְּדוּלָּה נִיטְלֶת בְּאוֹמַד וּבְמַחֲשָׁבָה — כִּךְ תְּרוּמַת מַעֲשֵׁר נִיטְלֶת בְּאוֹמַד וּבְמַחֲשָׁבָה. גּוּפֵא, אֲמַר רַבִּי אֲבָהוּ אֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן כֵּן לְקִישׁ: מַעֲשֵׁר רִאשׁוֹן שֶׁהִקְדִּימוּ בְּשִׁבָּלִין — שְׁמוֹ טוֹבְלוֹ לְתְרוּמַת מַעֲשֵׁר. מֵאִי טַעְמָא? אֲמַר רַבָּא: הוֹאִיל וַיִּצָא עֲלָיו שֵׁם מַעֲשֵׁר. ^(כא)אֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן כֵּן לְקִישׁ: מַעֲשֵׁר רִאשׁוֹן שֶׁהִקְדִּימוּ בְּשִׁבָּלִין — פִּטוּר מִתְּרוּמָה גְּדוּלָּה. שְׁנַאֲמַר: "וְהִרְמַוְתֶם מִמֶּנּוּ תְרוּמַת ה' מַעֲשֵׁר מִן הַמַּעֲשֵׁר", מַעֲשֵׁר מִן הַמַּעֲשֵׁר אֲמַרְתִּי לָהּ, וְלֹא תְרוּמָה גְּדוּלָּה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׁר מִן הַמַּעֲשֵׁר. ^(כב)אֲמַר רַבִּי אֲבָהוּ לִיה רַב פֶּפֶּא לְאַבְיִי: אִי הָכִי, אֲפִילוּ הִקְדִּימוּ בְּכָרִי נְמִי! אֲמַר לִיה: עֲלִיָּה אֲמַר קִרְא: "מִכָּל (מַעֲשָׂרוֹתִיכֶם) תְּרִימוּ אֵת כָּל תְּרוּמַת ה'". וּמַה רָאִית? הָאִי אֲדָגֵן, וְהָאִי לֹא אֲדָגֵן. ^(כג)תַּנּוּ הֵתָם: הַמְקַלֵּף שְׁעוּרִין, מְקַלֵּף אַחַת אַחַת וְאוֹכֵל.

וְאִם קֵלֶף וְנִתֵּן לְתוֹךְ יָדוֹ — חֵיִיב. אֲמַר רַבִּי אֲלַעְזַר: וְכֵן לְשַׁבָּת. "אִינִי? וְהָא רַב מְקַלְפָּא לִיה דְּבִיתָהוּ כְּסִי כְּסִי! וְרַבִּי חֲזִיָּא מְקַלְפָּא לִיה דְּבִיתָהוּ כְּסִי כְּסִי! אֲלֹא אִי אַתְמַר, אֲסִיפָא אַתְמַר: הַמוּלֵּל מְלִילוֹת שָׁל חֲטִיס, מְנַפַּח עַל יָד עַל יָד וְאוֹכֵל. וְאִם נַפַּח וְנִתֵּן לְתוֹךְ חִיקוּ — חֵיִיב. אֲמַר רַבִּי אֲלַעְזַר: וְכֵן לְשַׁבָּת. מִתְּקִיף לָהּ רַבִּי אַבָּא בַר מִמְּל: וְרִישָׁא, לְמַעֲשֵׁר אִין לְשַׁבָּת לֹא? וּמִי אִיכָּא מִיָּדִי דְלַעֲנָנָן שַׁבָּת לֹא הָיִי גָּמַר מְלֹאכָה, וְלַמַּעֲשֵׁר הָיִי גָּמַר מְלֹאכָה? "מִתְּקִיף לָהּ רַב שִׁשְׁתַּ בְּרִיה דְּרַב אִידִי: וְלֹא, וְהָא גִרָנָן לְמַעֲשֵׁר, דְּתַנּוּ: אִיזִהוּ גִרָנָן לְמַעֲשֵׁר? הַקְּשׁוּאִין וְהַדִּילוּעִין — מַשְׁיַפְקָסוּ. וְשֵׁלֹא פָקָסוּ — מַשְׁיַעֲמִיד עֲרָמָה. וְתַנּוּ נְמִי גְבִי בְּצָלִים — מַשְׁיַעֲמִיד עֲרָמָה. וְאִלּוּ גְבִי שַׁבָּת — הַעֲמַדַת עֲרָמָה פִטוּר. "אֲלֹא מֵאִי אִית לָךְ לְמִימַר: מְלֹאכָת מַחֲשַׁבַת אֲסָרָה תוֹרָה, הִכָּא נְמִי: מְלֹאכָת מַחֲשַׁבַת אֲסָרָה תוֹרָה. "פִּיצַד מוּלְלָל? אַבְיִי מַשְׁמִיָּה דְּרַב יוֹסֵף אֲמַר: חֲדָא אַחֲדָא. וְרַב אוֹיָא מַשְׁמִיָּה דְּרַב יוֹסֵף אֲמַר: חֲדָא אַתְרַתִּי. רַבָּא אֲמַר: פִּין דְּמַשְׁגִּי — אֲפִילוּ חֲדָא אֲכוּלְהוּ נְמִי. פִּיצַד מְנַפַּח? אֲמַר רַב אֲדָא בַר אֲהֵבָה אֲמַר רַב: מְנַפַּח

	עֲרָאִי הִיא וּבְשֵׁלֹא נִתְמַרְחוּ קִאִי שְׁמַקְלָפֵן מִתּוֹךְ שַׁבָּלַת שְׁלֶזֶן: חֵיב בְּמַעֲשֵׁר דִּהִנֵּה לִיה קָבַע: וְכֵן לְשַׁבָּת אַחַת אַחַת לֹא הָיִי מִפְּרָק תוֹלָדָה דְּזַשׁ דְּכִלְאֲחֵר יָד הוּא אֲבָל מַשְׁקַבֵּץ בְּיָדוֹ הָיִיא תוֹלָדַת דִּישָׁה וְחֵיב: כְּסִי כְּסִי מֵלֹא כּוּסוֹת: וְאוֹכֵל בְּלֹא מַעֲשֵׁר: לְתוֹךְ חִיקוּי בְּשׁוּלִי בְּגִדְיו שְׁקוּרִין פֹּאנ"ן: וְהָרִי גִרָנוּ שֵׁל מַעֲשֵׁר בְּלוּמַר הַרְבֵּה מְלֹאכוֹת שְׂאֵמְרוּ שֶׁהֵן קוֹבַעוֹת גִּרָן לְמַעֲשֵׁר לֹאֲסְרוּ בְּאִכְלִית עֲרָאִי וּמִתְּרוּת בְּשַׁבָּת: אִיזִהוּ גִרָנָן לְמַעֲשֵׁ
---------------------------------------	--

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פג' מהל' שביבת יום טוב
הל' טו, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקי סעי' א:

ב מיי' פג' מהל' שביבת יום טוב
הל' יב, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקד סעי' א:

ג מיי' פג' מהל' שביבת יום טוב
הל' יב, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקד סעי' א:

ד מיי' פג' מהל' שביבת יום טוב
הל' יב, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקד סעי' א:

מקשרי אַצבעותיו ולא בכפּו: מתני' מדוך הוא בוכנא שמפין בו בדרכו ואין בית הלל אומרים תבלין גדוכין במדוך של אבן. ותמה דמשמע הכא דתבלין מתר לדוך בלא שנוי ובמסכת שבת (דף קמא. נסס) קאמר פלפלין בקתא דספינא חדא חדא שרי תרי תרי אסיר וכי תימא דיש חלוק בין פלפלין לתבלין זה אינו דבהדיא קאמר בתוספתא עלה דהכא פלפלין הרי הוא כתבלין וי"ל דהתם מירי בשבת ותדע דשמעתא דהתם מירי בשבת דאס רוצה לומר ביי"ט הוה לו לפרש . בדרפרש ר"ח והכא מירי ביי"ט ווא"כ שרי בדרכו ואפי' במדוך של אבן אבל מלח של ים גריך שנוי לדוך אותו גרעין גרעין אבל שלניינו"י אין גריך שנוי הואיל והוא עשוי בידי אדם: אכא ביניהו יודע כו' בעי לבשולי. דללשנא קמא בעי שנוי וללשנא בתרא לא בעי שנוי אי נמי בהאי שאינו מפיג טעמו ולא ידע דללשנא בתרא גריך שנוי וללשנא קמא לא גריך שנוי ופסק ר"י שיש לאסר בכל ענין דאזלינן לחומרא אע"ג דבשל סופרים הלך אחר המיקל הואיל וכלל אחד ואחד יש קלף וחמרא מפל צד עבדינן לחומרא ומיהו שומין מתר לתקנס ביי"ט בלא שנוי מפני שמתקלקלין ביותר אם יעשה אותו מערב ייי"ט ועוד דאמרינן דרוח רעה שורה עליהן כשנטחטין בלילה ומיהו מהאי פסקא לא נפק לן מידי דהא קו"ל כשמואל כסמוך דכל הנדוכין גדוכין בדרכן וכדתניא דמיתי בר מלח שגרי' אגלויי דרך שנוי משט וכן פסק רב אלפס דהואיל ואזלי וגררי אמוראי אלבא דהאי ברייתא אע"ג דבמתני' פליגא עלה קומא לן בבביתא וכן פסק רב יהודאי גאון בהלכות פסוקות וכן יש מנהג הלכה למעשה דהך מלתא תליא באשלי רבדבי ומ"מ אסור לטחון פלפלין ברחים שלס משום דמחזי כעבדא דחול כשנטחטין ברחים שקורין מוליני"ט בלע"ז כדאיתא בפ"ב (דף כג.) אבל במדוך של אבן מתר לדוכן בלא שנוי ואף לפרוש הסופות דאזלינן לחומרא מפל מקום שמה דפלפלין מתרין איבא דלא ידע מאי קדרה בעי לבשולי לפי שהו מפיגין טעמן ופלפלין נמי מפיג טעמן מדלא קאמר אכא ביניהו פלפלין אבל לפי מה שפרש בשם הגדולים דקו"ל דכל הנדוכין גדוכין בדרכן יש להטיר אפי' פי ידע מאי

קדרה בעי לבשולי ואכלו לא מפיג טעמו והמחמיר לדוכן מעיי"ט הרבה ציחד ויתברך באלהים ובשם המיוחד: בכל דבר ס"ד. פי' ואפילו בדרב שאין נטול בשבת כגון ספי ייזרי ומזורי דמזדי בזהו ר' שמעון אלא אימא לכל דבר ואפילו לקדרה ואם תאמר ואבתי מאי מיתני דלמא לעולם בעי שנוי וי"ל כדפ"ה דשיטת התלמוד כך היא דדומיא דלא נחלקו קאמר דנחלקו וכי יכי דלא נחלקו על התבלין ומלח עמהן שגדוכין בדרכן ציחד בלא שנוי דומיא דהכי נחלקו בית שמאי וב"ה על מלח בפני עצמה לדוכה בדרבה בלא שנוי: תרתי. כלומר למה לי למימר תרתי דסתרי אהדדי אין עושין טסני הא חלקא וזיקא שפיר דמי דאין טרחא מרבה והדר תני אין פותשין כלל כדפ"ה: כי תניא נמי במתניתא במכתשת גדולה תניא. פרוש והשתא נימא דתרתני קאמר והכי קאמר אין עושין טסני כלל אפי' במכתשת קטנה ואין פותשין שאר

דברים בגדולה אבל בקטנה כותשין רק לתבלין הוי בתישה בלאחר יד:

מקשרי אַצבעותיו ולא בכפּו: מתני' מדוך הוא בוכנא שמפין בו בדרכו ואין בית הלל אומרים תבלין גדוכין במדוך של אבן. ותמה דמשמע הכא דתבלין מתר לדוך בלא שנוי ובמסכת שבת (דף קמא. נסס) קאמר פלפלין בקתא דספינא חדא חדא שרי תרי תרי אסיר וכי תימא דיש חלוק בין פלפלין לתבלין זה אינו דבהדיא קאמר בתוספתא עלה דהכא פלפלין הרי הוא כתבלין וי"ל דהתם מירי בשבת ותדע דשמעתא דהתם מירי בשבת דאס רוצה לומר ביי"ט הוה לו לפרש . בדרפרש ר"ח והכא מירי ביי"ט ווא"כ שרי בדרכו ואפי' במדוך של אבן אבל מלח של ים גריך שנוי לדוך אותו גרעין גרעין אבל שלניינו"י אין גריך שנוי הואיל והוא עשוי בידי אדם: אכא ביניהו יודע כו' בעי לבשולי. דללשנא קמא בעי שנוי וללשנא בתרא לא בעי שנוי אי נמי בהאי שאינו מפיג טעמו ולא ידע דללשנא בתרא גריך שנוי וללשנא קמא לא גריך שנוי ופסק ר"י שיש לאסר בכל ענין דאזלינן לחומרא אע"ג דבשל סופרים הלך אחר המיקל הואיל וכלל אחד ואחד יש קלף וחמרא מפל צד עבדינן לחומרא ומיהו שומין מתר לתקנס ביי"ט בלא שנוי מפני שמתקלקלין ביותר אם יעשה אותו מערב ייי"ט ועוד דאמרינן דרוח רעה שורה עליהן כשנטחטין בלילה ומיהו מהאי פסקא לא נפק לן מידי דהא קו"ל כשמואל כסמוך דכל הנדוכין גדוכין בדרכן וכדתניא דמיתי בר מלח שגרי' אגלויי דרך שנוי משט וכן פסק רב אלפס דהואיל ואזלי וגררי אמוראי אלבא דהאי ברייתא אע"ג דבמתני' פליגא עלה קומא לן בבביתא וכן פסק רב יהודאי גאון בהלכות פסוקות וכן יש מנהג הלכה למעשה דהך מלתא תליא באשלי רבדבי ומ"מ אסור לטחון פלפלין ברחים שלס משום דמחזי כעבדא דחול כשנטחטין ברחים שקורין מוליני"ט בלע"ז כדאיתא בפ"ב (דף כג.) אבל במדוך של אבן מתר לדוכן בלא שנוי ואף לפרוש הסופות דאזלינן לחומרא מפל מקום שמה דפלפלין מתרין איבא דלא ידע מאי קדרה בעי לבשולי לפי שהו מפיגין טעמן ופלפלין נמי מפיג טעמן מדלא קאמר אכא ביניהו פלפלין אבל לפי מה שפרש בשם הגדולים דקו"ל דכל הנדוכין גדוכין בדרכן יש להטיר אפי' פי ידע מאי

קדרה בעי לבשולי ואכלו לא מפיג טעמו והמחמיר לדוכן מעיי"ט הרבה ציחד ויתברך באלהים ובשם המיוחד: בכל דבר ס"ד. פי' ואפילו בדרב שאין נטול בשבת כגון ספי ייזרי ומזורי דמזדי בזהו ר' שמעון אלא אימא לכל דבר ואפילו לקדרה ואם תאמר ואבתי מאי מיתני דלמא לעולם בעי שנוי וי"ל כדפ"ה דשיטת התלמוד כך היא דדומיא דלא נחלקו קאמר דנחלקו וכי יכי דלא נחלקו על התבלין ומלח עמהן שגדוכין בדרכן ציחד בלא שנוי דומיא דהכי נחלקו בית שמאי וב"ה על מלח בפני עצמה לדוכה בדרבה בלא שנוי: תרתי. כלומר למה לי למימר תרתי דסתרי אהדדי אין עושין טסני הא חלקא וזיקא שפיר דמי דאין טרחא מרבה והדר תני אין פותשין כלל: ולימא אין פותשין ואנא ידענא דתו לא מתעבד טיסקא: סתם מכתשת הינו גדולה: אבל קטנה אימא שפיר דמי אפילו טיסקני: קא משמע לן אין עושין טסני כלל לפי שאין פותשין שום כתישה במכתשת והך מכתשת על ברחיך לא שגא גדולה ולא שגא קטנה מדתני רישא אין עושין טסני כלל: אבל פותשין בקטנה דהוי בלאחר יד דאינה אלא לתבלין: כי תניא נמי מתני' דלעיל מכתשת גדולה תניא ולא תימא מה טעם קאמר אלא תרתי קתני וה"ק אין עושין טסני כלל אפי' בקטנה ואין פותשין שאר בתישות במכתשת כגון זיקא וסתם מכתשת בגדולה קא מירי:

דברים בגדולה אבל בקטנה כותשין הכל חוץ מטיסני משום דהאי דליבא רק לתבלין הוי בתישה בלאחר יד:

מקשרי אַצבעותיו ולא בכפּו: מתני' מדוך הוא בוכנא שמפין בו בדרכו ואין בית הלל אומרים תבלין גדוכין במדוך של אבן. ותמה דמשמע הכא דתבלין מתר לדוך בלא שנוי ובמסכת שבת (דף קמא. נסס) קאמר פלפלין בקתא דספינא חדא חדא שרי תרי תרי אסיר וכי תימא דיש חלוק בין פלפלין לתבלין זה אינו דבהדיא קאמר בתוספתא עלה דהכא פלפלין הרי הוא כתבלין וי"ל דהתם מירי בשבת ותדע דשמעתא דהתם מירי בשבת דאס רוצה לומר ביי"ט הוה לו לפרש . בדרפרש ר"ח והכא מירי ביי"ט ווא"כ שרי בדרכו ואפי' במדוך של אבן אבל מלח של ים גריך שנוי לדוך אותו גרעין גרעין אבל שלניינו"י אין גריך שנוי הואיל והוא עשוי בידי אדם: אכא ביניהו יודע כו' בעי לבשולי. דללשנא קמא בעי שנוי וללשנא בתרא לא בעי שנוי אי נמי בהאי שאינו מפיג טעמו ולא ידע דללשנא בתרא גריך שנוי וללשנא קמא לא גריך שנוי ופסק ר"י שיש לאסר בכל ענין דאזלינן לחומרא אע"ג דבשל סופרים הלך אחר המיקל הואיל וכלל אחד ואחד יש קלף וחמרא מפל צד עבדינן לחומרא ומיהו שומין מתר לתקנס ביי"ט בלא שנוי מפני שמתקלקלין ביותר אם יעשה אותו מערב ייי"ט ועוד דאמרינן דרוח רעה שורה עליהן כשנטחטין בלילה ומיהו מהאי פסקא לא נפק לן מידי דהא קו"ל כשמואל כסמוך דכל הנדוכין גדוכין בדרכן וכדתניא דמיתי בר מלח שגרי' אגלויי דרך שנוי משט וכן פסק רב אלפס דהואיל ואזלי וגררי אמוראי אלבא דהאי ברייתא אע"ג דבמתני' פליגא עלה קומא לן בבביתא וכן פסק רב יהודאי גאון בהלכות פסוקות וכן יש מנהג הלכה למעשה דהך מלתא תליא באשלי רבדבי ומ"מ אסור לטחון פלפלין ברחים שלס משום דמחזי כעבדא דחול כשנטחטין ברחים שקורין מוליני"ט בלע"ז כדאיתא בפ"ב (דף כג.) אבל במדוך של אבן מתר לדוכן בלא שנוי ואף לפרוש הסופות דאזלינן לחומרא מפל מקום שמה דפלפלין מתרין איבא דלא ידע מאי קדרה בעי לבשולי לפי שהו מפיגין טעמן ופלפלין נמי מפיג טעמן מדלא קאמר אכא ביניהו פלפלין אבל לפי מה שפרש בשם הגדולים דקו"ל דכל הנדוכין גדוכין בדרכן יש להטיר אפי' פי ידע מאי

מקשרי אַצבעותיו ולא בכפּו: מתני' מדוך הוא בוכנא שמפין בו בדרכו ואין בית הלל אומרים תבלין גדוכין במדוך של אבן. ותמה דמשמע הכא דתבלין מתר לדוך בלא שנוי ובמסכת שבת (דף קמא. נסס) קאמר פלפלין בקתא דספינא חדא חדא שרי תרי תרי אסיר וכי תימא דיש חלוק בין פלפלין לתבלין זה אינו דבהדיא קאמר בתוספתא עלה דהכא פלפלין הרי הוא כתבלין וי"ל דהתם מירי בשבת ותדע דשמעתא דהתם מירי בשבת דאס רוצה לומר ביי"ט הוה לו לפרש . בדרפרש ר"ח והכא מירי ביי"ט ווא"כ שרי בדרכו ואפי' במדוך של אבן אבל מלח של ים גריך שנוי לדוך אותו גרעין גרעין אבל שלניינו"י אין גריך שנוי הואיל והוא עשוי בידי אדם: אכא ביניהו יודע כו' בעי לבשולי. דללשנא קמא בעי שנוי וללשנא בתרא לא בעי שנוי אי נמי בהאי שאינו מפיג טעמו ולא ידע דללשנא בתרא גריך שנוי וללשנא קמא לא גריך שנוי ופסק ר"י שיש לאסר בכל ענין דאזלינן לחומרא אע"ג דבשל סופרים הלך אחר המיקל הואיל וכלל אחד ואחד יש קלף וחמרא מפל צד עבדינן לחומרא ומיהו שומין מתר לתקנס ביי"ט בלא שנוי מפני שמתקלקלין ביותר אם יעשה אותו מערב ייי"ט ועוד דאמרינן דרוח רעה שורה עליהן כשנטחטין בלילה ומיהו מהאי פסקא לא נפק לן מידי דהא קו"ל כשמואל כסמוך דכל הנדוכין גדוכין בדרכן וכדתניא דמיתי בר מלח שגרי' אגלויי דרך שנוי משט וכן פסק רב אלפס דהואיל ואזלי וגררי אמוראי אלבא דהאי ברייתא אע"ג דבמתני' פליגא עלה קומא לן בבביתא וכן פסק רב יהודאי גאון בהלכות פסוקות וכן יש מנהג הלכה למעשה דהך מלתא תליא באשלי רבדבי ומ"מ אסור לטחון פלפלין ברחים שלס משום דמחזי כעבדא דחול כשנטחטין ברחים שקורין מוליני"ט בלע"ז כדאיתא בפ"ב (דף כג.) אבל במדוך של אבן מתר לדוכן בלא שנוי ואף לפרוש הסופות דאזלינן לחומרא מפל מקום שמה דפלפלין מתרין איבא דלא ידע מאי קדרה בעי לבשולי לפי שהו מפיגין טעמן ופלפלין נמי מפיג טעמן מדלא קאמר אכא ביניהו פלפלין אבל לפי מה שפרש בשם הגדולים דקו"ל דכל הנדוכין גדוכין בדרכן יש להטיר אפי' פי ידע מאי

רבא

יד:

	עין משפט גזר מצוה
---------------------------------------	--

א מו"י פה' מהל' שביתת יום טוב
הל' יג, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקד סעי' ג:

ב מו"י פה' מהל' שביתת יום טוב
הל' טו:

ג מו"י פה' מהל' שביתת יום טוב
הל' טז, טוש"ע
או"ח סי' תקי סעי" ב:

ד מו"י פה' מהל' שביתת יום טוב
הל' טז:

ה מו"י פה' מהל' שביתת יום טוב
הל' טז, טוש"ע
או"ח סי' תקי סעי" ב:

ו מו"י פה' מהל' שביתת יום טוב
הל' ז, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקטז סעי' א:

ז מו"י פה' מהל' שביתת יום טוב
הל' ח, טוש"ע
או"ח סי' תקטז סעי" ב:

ח טוש"ע
או"ח סי' תקטז סעי' ג:
ט מו"י פה' מהל' שביתת יום טוב
הל' ו:

י מו"י פה' מהל' כלאים הל' יב, סמג לאוין רפג, טוש"ע
יו"ד סי' שא סעי' א:

יא מו"י פה' כלאים הל' יב, סמג לאוין רפג, טוש"ע
יו"ד סי' שא סעי' א:

רָבָא אָמר. לַעוֹלָם מַה טַּעַם קָאָמר וְשׁוּם בְּתִישָׁה לֹא שָׁרִיף וְאִפְּלוּ בְּקִטְנָהּ רָבָא אָמר לַעוֹלָם מַה טַּעַם קָאָמר וּבִקְטָנָה נִמֵּי קָאִי וְקָאָמר אִין כּוּתְשִׁין כָּלֵל וּמִיּוּרֵי לָהּ לִבְנֵי אִ"י שְׂגַשׁ לָהֶם עֲבָדִים שְׁמַעְלָזִים בְּדָבָר כֶּךָ פִּרְשׁ הַקּוּנְטְרוֹס: הַבּוֹרֵר קִטְנוֹת בִּיּו"ט בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים בּוֹרֵר אֶכָּל וְאֹכֵל. וְלֹאזוּ ' הֲיֵנוּ בְּרִירָה וְכו' וְתַמָּה דְּמַסְכֶּכֶת שֶׁבֶת (דף קלח.) קָאָמר מַה דְּרַכּוּ שֶׁל בּוֹרֵר נוֹטֵל הָאֶכָּל וּמַנִּיחַ הַפְּסָלֶת וְהִכָּא מִשְׁמַע שֶׁאִין בְּרִירָה בְּכָךְ דְּקָרִי לָהּ שְׁנִי וִי"ל דֶּהֱתָם ה"פ נוֹטֵל הָאֶכָּל עֲצָמוּ וּמַנִּיחַ הַפְּסָלֶת פֶּרוּשׁ חֲרָק אוֹתוֹ וּמַכֵּל מְקוֹם פְּסָלֶת מִתּוֹךְ הָאֶכָּל הִי בְּרִירָה אִי נִמֵּי הֵתָם שֶׁהַפְּסָלֶת מִרְבָּה עַל הָאֶכָּל וְאִזּוּ וְנִחַי הִי אֶכָּל מִתּוֹךְ הַפְּסָלֶת דְּרָךְ בְּרִירָה אֶכָּל הִכָּא מִיּוּרֵי שֶׁהָאֶכָּל מִרְבָּה עַל הַפְּסָלֶת דְּלֹא הִי פְּסָלֶת מִתּוֹךְ הָאֶכָּל דְּרָךְ בְּרִירָה וּבִגְמִ' דְּפִרִּיךְ דַּפְּסָלֶת מִרְבָּה עַל הָאֶכָּל מִי אִכָּא מֵאֵן דְּשָׁרִי פִּי' אִפִּי' בְּטַלְטוּל יֵהֱא אֶסוּר הִיּוּ וְכוּל לְהַקְשׁוֹת דָּהּוּ דְּרָךְ בּוֹרֵר אֵלֹא דַּעֲדִיפֹא מִנָּה פִּרִּיךְ דֹּאִפְּלוּ טַלְטוּל יֵהֱא אֶסוּר דְּבִטּל מַעוּטֹא לְגַבִּי רָבָא וְהִי כְּכוּלִּיהּ פְּסָלֶת: מַפְנֵי מַה אָמְרוּ וַיִּלּוּן טַמֵּא מַפְנֵי שֶׁשֹּׁמֵשׁ מִתְחַמֵּם כְּנֻגְדּוֹ. וּא"ת וְהֵא דְּפִרְכַּת הַמַּשְׁבֵּן אָמר בְּפִרְק גִּיד הַנֶּשֶׁה (חילין דף י: וְשֵׁם) דַּמְקַבֵּל טַמֵּאָה (וְקָאָמר) וְשֵׁלֵשׁ מֵאוֹת כֹּהֲנִים וְכו' וְאָף עַל גַּב דֶּהֱאִי טַעמֵא לֹא שִׁנָּךְ בָּהּוּ וַיֵּשׁ לִימַר דַּשֹּׁאֵנִי פִּרְכַּת הוֹאִיל דְּמִיכַף כְּפִי עֲלִיָּה דֶּאֲרֹנִי הִיּוּ הוּא אֲהֵל וּמַטְמֵאָה בְּמַת וּמ"מ קָשָׁה דֶּהֱאִלַךְ מַטְמֵאָה בּוֹלַד הַטְּמֵאָה דִּאָמר בְּמַסְכֶּת שְׁקָלִים (דף יב:) פִּרְכַּת שְׁנַטְמֵאָה בּוֹלַד הַטְּמֵאָה וּמִיּוּרֵי בְּמַשְׁקָה דְּזַב וְזָבָה דִּיאִי לֹאזוּ הִכִּי לֹא מַטְמִי כִּלִּי וִי"ל כִּינֹן שְׁנַעֲשֶׂה אֲהֵל יֵשׁ לָהֶם תּוֹרַת כִּלִּי וּמַטְמֵאִים אֵף בּוֹלַד הַטְּמֵאָה וְעוֹד אוֹמר הִר"ר שְׁמוּאֵל מֵאִי"ב ר"א כְּשֶׁהִיּוּ נוֹשָׂאִים הַפִּרְכַּת מִמְּקוֹם לְמְקוֹם נוֹתֵן הַבָּלִים לְתוֹכָהּ א"כ יֵשׁ תּוֹרַת כִּלִּי עֲלֵיהֶם וּבֵה"ג. גֵּרָם וַיִּלּוּן אֶסוּר וַיֵּשׁ לְפִרְשׁ אֶסוּר לַעֲשׂוֹתוֹ מַכְלֵאִים מַפְנֵי שֶׁהַשֹּׁמֵשׁ מִתְחַמֵּם כְּנֻגְדּוֹ וּל"ג דְּלֹא אֶשְׁכַּחנָא בָּשׁוּם מְקוֹם לֹא בְּבִרְיָתָא וְלֹא בְּמַשְׁנֶה זִיֵּהֱא אֶסוּר וַיִּלּוּן מַכְלֵאִים בְּשִׁלְמָא טַמֵּאָה אֶשְׁכַּחנָא כְּדִתְגַּן סָדִין שֶׁהִי טַמֵּא מִדְּרָם וַעֲשֹׂאוּ וַיִּלּוּן טַהוּר מִן הַמְּדָרָם אֶכָּל טַמֵּא מַנְעַ.

ביצה פרק ראשון ביצה

^(NO)רָבָא אָמר, לֹא קָשְׁיָא: הָא לֹא, וְהָא לָהּ. רַב פִּפְי אֶקְלַע לְבִי מָר שְׁמוּאֵל. אֵייתִי לִיָּה דִּיִּיסָא וְלֹא אָכֵל. וְדַלְמָא בְּמַכְתָּשֶׁת קִטְנָה עֲבָדוּהָ? דְּחִזִּייהּ דִּהְוָה דִּיִּיק טָפִי. וְדַלְמָא מֵאֲתַמּוּל עֲבָדוּהָ? דְּחִזִּייהּ דִּהְוָה קָלִיף צִהְרִיָּה. וְאִי בְּעִית אֵימָא: שְׂאֲנִי בִּי מָר שְׁמוּאֵל, דְּאֵיכָא פִּרְיָצוּתָא דְּעָבָדִי.^(בבא)מִתְנִי' הַבּוֹרֵר קִטְנוֹת בְּיוֹם טוֹב, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: בּוֹרֵר אוֹכֵל וְאוֹכֵל. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: בּוֹרֵר כְּדָרְכוּ בַּחֲיָקוּ בַּקִּנּוּן וּבַתְּמַחֲוִי, אָבֵל לֹא בַּטְבָּלָא וְלֹא בַּנֶּפֶךְ וְלֹא בַּכֶּבֶרָה. רַבִּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵף מִדִּיחַ וְשׁוּלָהּ. "גָּמִי תִנָּיֹא, אָמר רַבִּן גַּמְלִיאֵל: בַּמָּה דְּבָרִים אָמוּרִים — כְּשֶׁהָאוֹכֵל מְרׁוּבָה עַל הַפְּסוּלֶת, אָבֵל הַפְּסוּלֶת מְרׁוּבָה עַל הָאוֹכֵל — דְּבָרֵי הַכֵּל נוֹטֵל אֶת הָאוֹכֵל וּמַנִּיחַ אֶת הַפְּסוּלֶת. הַפְּסוּלֶת מְרׁוּבָה עַל הָאוֹכֵל מִי אֵיכָא מֵאֵן דְּשָׁרִי? לֹא צָרִיכָא, דְּנִפְשִׁישׁ בְּטָרְחָא וְזוּטֵר בְּשִׁיעוּרָא.^(ו)רַבִּין גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵף מִדִּיחַ וְשׁוּלָהּ. תִּנָּיֹא, אָמר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צְדוּק: כֶּה הִיָּה מְנַהֲגֵן שֶׁל בֵּית רַבִּין גַּמְלִיאֵל, שֶׁהִיּוּ מַכִּיֵּאִין דְּלִי מְלֵא עֲדָשִׁים וּמַצִּיפִין עֲלִיו מִיָּם, וְנִמְצָא אוֹכֵל לְמַטָּה וּפְסוּלֶת לְמַעְלָה. וְהִתְנַיֵּא אֵיפְכָא? לֹא קָשְׁיָא: הָא בַּעֲפָרָא, הָא בְּגִילִי. 'מִתְנִי' בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: אִין מִשְׁלַחֲתִין בְּיוֹם טוֹב אֶלָּא מְנוּת, וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: מִשְׁלַחֲתִין בְּהֻמָּה חִתָּה וְעוֹף, כִּיִּין חִיִּין כִּיִּין שַׁחוּטִין. מִשְׁלַחֲתִין יֵינׁוֹת שְׁמָנִים וּסְלִתוֹת וְקִטְנִיּוֹת, אָבֵל לֹא תְבוּאָה. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מִתִּיר בַּתְּבוּאָה. 'גָּמִי תְנִי רַב יַחֲיָאֵל: וּבִלְבָד שְׁלֹא יַעֲשֶׂנוּ בְּשׁוּרָה. תִּנָּא: אִין שׁוּרָה פְּחוּתָה מִשְׁלִשָּׁה בְּנִי אָדָם. בְּעִי רַב אֲשִׁי: תֵּלְתָא גְבָרִי וּתְלַתָּא מִיָּנִי מֵאִי? תִּיקוּ. רַבִּי שְׁמַעוֹן מִתִּיר בַּתְּבוּאָה. תִּנָּיֹא: רַבִּי שְׁמַעוֹן מִתִּיר בַּתְּבוּאָה, כְּגוֹן: חֲטִין לַעֲשׂוֹת מִהֵן לוּדִיּוֹת, שְׁעוּרִים לִיתֵן לְפָנֵי כְּהֻמָּתוֹ, עֲדָשִׁים לַעֲשׂוֹת מִהֵן רְסִיסִין. "מִתְנִי' מִשְׁלַחֲתִין כָּלִים כִּיִּין תְּפוּרִין כִּיִּין שְׂאִינָן תְּפוּרִין, וְאֵף עַל פִּי שִׁישׁ בָּהֵן כִּלָּאִים וְהֵן לְצוּרָה הַמוּעֵד. אָבֵל לֹא סַנְדֵּל הַמְּסוּמָר וְלֹא מְנַעַל שְׂאִינֹו תְּפוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵף לֹא מְנַעַל לָבָן, מַפְנִי שְׁצָרִיָּה אוּמָן. זֶה הַכָּלֵל: כָּל שְׁנֵאוֹתֵינּוּ בּוֹ בְּיוֹם טוֹב — מִשְׁלַחֲתִין אוֹתוֹ. גָּמִי בְּשִׁלְמָא תְּפוּרִין — חֲזוּ לְמַלְבוּשׁ, שְׂאִין תְּפוּרִין נָמִי — חֲזוּ לְכַסוּיִי, אֶלָּא כִּלָּאִים לְמֵאִי חֲזוּ? "וְכִי תִימָא חֲזוּ לְמִימָה תּוֹתִיָּה, וְהִתְנַנָּא: "לֹא יַעֲלֶה עֲלֶיָּה", אָבֵל אַתָּה רַכּוּל לְהַצִּיעוֹ תַּחְתִּיָּה. אָבֵל אָמְרוּ חֲכָמִים: אֶסוּר לַעֲשׂוֹת כּוֹ, שְׁמָא תַּפְרָה לוֹ נִימָא עַל בִּשְׁרוֹ. "וְכִי תִימָא דִּמְפָסִיק מִיָּדִי בִּינִי בִּינִי, וְהָאָמר רַבִּי שְׁמַעוֹן כּוֹ פִּזִּי, אָמר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ כּוֹ לִוִּי, אָמר רַבִּי יוֹסִי כּוֹ שְׂאוּל, אָמר רַבִּי מִשׁוּם קָהֵלָא קַדִּישָׁא דְּבִירוּשָׁלַיִם: אֶפִּילוּ עֶשֶׂר מַצְעוֹת זֹו עַל גָּבִי זֹו וְכִלָּאִים תַּחְתִּיָּהֶן — אֶסוּר לִישׁוֹן עֲלֵיהֶם (מִשׁוּם שְׁנֵאָמַר: "לֹא יַעֲלֶה עֲלֶיָּה"). אֶלָּא, בּוּילוֹן. וְהָאָמר עוֹלָא: מַפְנִי מַה אָמְרוּ וַיִּלּוּן טַמֵּא — מַפְנִי שֶׁהַשֹּׁמֵשׁ מִתְחַמֵּם כְּנֻגְדּוֹ.

אֶלָּא

וְדִרְמִינֵן עֲלֶיהּ אֶכָּל כּוּתְשִׁין כּוּי: הָא לֹא לֵן דְּלִית לֵן עֲבָדִי דְּמַעְלָזִי: הָא לָהּ דְּאִית לָהּ עֲבָדִי דְּמַעְלָזִי וְעוֹשִׂין בְּגִדְלוּלָהּ וְאוֹמְרִים בְּקִטְנָה עֲשִׂינוּ: קָלִיף צִהְרָה צָהֵר מְרֵאִיתוֹ הִיָּה קִלּוֹף וְלָבָן: מִתְנִי' מַדִּיחַ בְּמִים: וְשׁוּלָהּ מְפִרְשׁ בְּגַמְרָא שׁוּלָהּ הַפְּסָלֶת שֶׁצָּף לְמַעְלָה כְּמוֹ מַשְׁפָּלָה בַּחֲבוּתִי (ע"י דף נו.) דִּהִינֹו נִמֵּי שְׁנוּטֵל חֲרַצִּים הַצָּפִים ע"פ הַחֲבוּתִי: כּד"א דְּשִׁרּוּ ב"ה לְטַל פְּסָלֶת מִמֶּשׁ וְלִהְשִׁלָּה: מִי אִכָּא מֵאֵן דְּשָׁרִי וְאִפִּי' לְטַלְטְלוּ וְהָא בְּטִילִי לִיָּה מַעוּטֹא לְגַבִּי רָבָא וְהִיָּה לִיָּה כְּכוּלִּיהּ פְּסָלֶת וְלֹא חֲזִי: דְּנִפְשִׁישׁ בְּטָרְחָא שֶׁנִּשְׁנוּ דַּךְ וְהִכִּי קָאָמר כּד"א בְּזִמַּן שְׁטַרַח הָאֶכָּל מִרְבָּה עַל שֶׁל פְּסָלֶת הוּא דְקָא אָמְרִי ב"ה נוֹטֵל פְּסָלֶת דְּמַעוּטִי בְּטַרְחָא עַדִּיף אֶכָּל אִם טַרַח הַפְּסָלֶת מִרְבָּה עַל שֶׁל הָאֶכָּל דְּבָרִי הַכֵּל כּוּי: וּמַצִּיפִין עֲלִיו מִים וְנוֹקְעִים כּוֹ מִים עַד שֶׁצָּפִים עַל הָאֶכָּל: אֵיפְכָא אֶכָּל לְמַעְלָה וּפְסָלֶת לְמַטָּה: עֲפָרָא לְמַטָּה מִן הָאֶכָּל: גִּילִי קֵשׁ לְמַעְלָה מִן הָאוֹכֵל: אִין מִשְׁלַחֲתִין דּוֹרוּן אִישׁ לְרַעֲיָה: אֵלֹא מְנוּת דְּבָר הַמוּנָן וְאִינֹו עֲשׂוֹי לְהִנְחוּ לְמַחַר כְּגוֹן חֲתִיכוֹת בֶּשֶׂר חֲתִיכוֹת לִפְנֵי הָאוֹרְחִים וְכוֹ דְּגִים: אֶכָּל לֹא אֵת הַתְּבוּאָה שְׂאִינָה רֶאֱנִיָּה הִיּוֹם שְׂאִין טוֹחֲנִים כְּיוֹם טוֹב שֶׁהִיָּה לוֹ לְטוֹחַן מִאֲתָמוּל וְלֹא תַפִּיג טַעמָה: וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מִתִּיר בַּתְּבוּאָה שְׁמֵא וְשִׁלָּם בַּקִּדְרָה וְיִכְתְּשֵׁם בְּמַכְתָּשֶׁת קִטְנָה: שְׁלֹא יַעֲשֶׂנוּ בְּשׁוּרָה לֹא יִשְׁלַח הַדּוֹרוּן ע"י חֲנֻשִׁים הַרְבֵּה דֹאֲנָשׁ מִלְתָּא וְנִרְחִים כְּמוֹנִיכִים לְמַכַּר בָּשׁוּק: תֵּלְתָא גְבָרִי שְׁלוּחִים עִם תֵּלְתָא מִינִי: מֵאִי מִי אֲזִלִּינוּ כְּתֵר כֵּל מִין וּמִין נִשְׂרִי כִי הִכָּא דִּיכּוּל לְשַׁלַּח אִישׁ אֶחָד עִם כֵּל מִין זֶה בְּלֹא זֶה הַשְׁתָּא נִמֵּי שָׂרִי אוּ דִלְמָא הַשְׁתָּא מִיֵּהֱא אֲנָשׁ מִלְתָּא: לוּדִיּוֹת מֵאֲכָל חֲטִין: רְסִיסִין מֵאֲכָל הַעֲשׂוֹי מִן הַעֲדָשִׁים: מִשְׁלַחֲתִין כָּלִים בְּגָדִים: וְהֵן לַעֲרֹךְ הַמוּעֵד וּבְגַמְרָא מְפִרְשׁ לְמֵאִי חֲזִי: אֶכָּל לֹא סַנְדֵּל שֶׁל עֵז מְצַפֶּה עוֹר וּמַסְמְרוֹת קַבּוּשִׂין כּוֹ שְׁנָרוּ חֲכָמִים עֲלִיו שְׁלֹא לְנַעֲלוּ בִּשְׁבֶת וּבְיוֹם טוֹב מִשׁוּם מַעֲשֶׂה שֶׁהִיָּה שְׁנִהְרָגוּ הַרוֹנִגִּים בִּשְׁבֶת עַל יָדוֹ בְּמַסְכֶּת שְׁבֶת (דף ס.). וְלֹא מַנְעֵל שְׂאִינוּ תְּפוּר דְּלֹא חֲזִי לְמַדִּי: אֵף לֹא מַנְעֵל לָבָן שְׁלֹא הִיָּה דְרַכּוּ לְנַעֲלוּ: שְׁצָרִיךְ אֲמֹן לְהַשְׁחִירוֹ:

שְׁנֵאוֹתֵינוּ מִתְקַשְׁטִין: לְמַמַּךְ לְכַפֵּל: שְׁמֵא תַּפְרָךְ לוֹ נִימָא וַיֵּשׁ נִימִים גְּדוּלִין וְנָסִים כְּגוֹן שֶׁל דְּלוּפְקָרִין שְׁקוּרִין קו"ט וּמַחְמַמַּת בְּמִקּוּמָה וְעוֹבֵד מִשׁוּם לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעֲטָנַז א"נ נִימָא בְּעִלְמָא כִּינֹן דַּעֲקָר הַכְּבֵד מֵהִנְהוּ וּמַחְמָמוֹ מְלַמְטָה הִיָּיא לָהּ הֵא לְבִישָׁה דְּאִית בָּהּ הֲנָאָה: דְּמַפְסִיק מִיָּדִי שְׁנוֹתֵן כְּבֵד אַחַר בִּיעִיָּהֶם: אֶסוּר לִישׁוֹן עֲלֵיהֶם מִדְּרַבָּן: בּוּילוֹן שְׂרָאִי לְפָרְסוֹ כְּנֻגַּד הַפְּתַח: מַפְנִי מַה אָמְרוּ וַיִּלּוּן טַמֵּא מְקַבֵּל טוּמֵא' וְלֹא עֲשֹׂאוּהוּ כֹא' מִמְּחִיצוֹ' הַבֵּית שְׂאִינֵן מְקַבְּלִית טַמֵּאָה: מַפְנִי שֶׁהַשֹּׁמֵשׁ מִתְחַמֵּם כְּנֻגְדּוֹ מִתַּעֲטָף בְּשׁוּלָיו לְפִיכַךְ יֵשׁ תּוֹרַת כִּלִּי עֲלִיו וְכִינֹן דְּמִתְחַמְמִים כְּנֻגְדּוֹ אֶסוּר לַעֲשׂוֹתוֹ כִּלָּאִים:

	מסורת הש"ס
---------------------------------------	------------------------------

א סוכה מח.

ב שבת קמב:

ג שבת יט.

ד ספרא קדושים פרק ד יח; יומא טז.

	גליון הש"ס
---------------------------------------	------------------------------

גמרא כלאים למאי חזו. ע' יבמות דף ד ע"א תוספות ד"ה דכתיב:

	תורה אור השלם
---------------------------------------	---------------------------------

את־הַקֹּתִי תִשְׁמְרוּ בְּהִמָּתֵךְ לֹא־תַרְבִּיעַ כְּלָאִים שְׂדֵךְ לֹא־תִזְנֹעַ כְּלָאִים וּבְגֵד כְּלָאִים שַׁעֲטָנֹו לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ [ויקרא יט, יט]

מסורת הש"ס
א משנה עירובין

גליון הש"ס

גמרא רבי יהודה מתיר בשחור. עיין בב"ק דף נט ע"ב תוס' ד"ה דהוה סיים:

בְּקָשִׁין בְּגָדִים קָשִׁין שֶׁאֵין מְחַמְמִים מִתֵּר לִשָּׂב עֲלֵיהֶן: נִמְטָא בְּגַד שְׁקוּרִין אֲלֵא בְּקָשִׁין. מִשְׁמַע הֶכָּא דְּבִדְבָר בְּלִטְר"א בְּלַע"ז: אֶמְדָּא קָשָׁה כְּמוּ גְמוּד מְקֻאֲנִי (פְּסָחִים דף קיא.) דְּבַר שֶׁהוּא כּוֹנֵן נֶעֱשֶׂה קָשָׁה: דְּנֶרֶשׁ מְקוּם: שְׁרִיא לִישִׁיבָה שְׁאִינוּ מְחַמֵּם: עֲרָדִילִין רֵאִיתִי בְּתַשׁוּ' הַגֵּאוּנִים שְׁקִינִלִין לְלַבֵּשׁ תַּחַת מִנְעָלֵהוּ (וְתוֹלִים) עֲלֵיהֶם עוֹר שֶׁל תְּנָשִׁים מַעֲבָדִין תַּחַת קַרְקעִיתָן וּבְגָד הַקֶּבֶץ שֶׁל רָגַל יֵשׁ עוֹשִׂין אוֹתָן שֶׁל צֶמֶר וְקוּרִין אוֹתָן נִמְטִי: אֵין בָּהֶם מִשׁוֹם כְּלָאִים דְּקָשִׁין הֵן: צְרִירֵי דְּפִשְׁיָטִי אֵין בָּהֶן מִשׁוֹם כְּלָאִים בְּגַד כְּלָאִים שְׁצֻרוּרִין בּוּ מַעוֹת מִתֵּר לִתְנוּ בַּחֲקִיו שֶׁהַמַּעוֹת מְקָשִׁין אוֹתוֹ וְאִינוּ מְחַמֵּם: דְּבִצְרֵנִי שְׁצֻרוֹר בָּהֶם זָרְעִים: יֵשׁ בָּהֶם מִשׁוֹם כְּלָאִים וְאִסוּר לִתְנוּ בְּתוֹךְ חִיקוֹ: אִסוּר לְנַעֲלוּ בִּיו"ט: וּמִתֵּר לְטַלְטְלוּ דְּכָלִי הוּא: מַעֲשֶׂה שֶׁהִיא בְּמַסְכַּת שֶׁבֶת פָּרָק בְּמָה אֵשֶׁה יוֹצֵאָה (שֶׁבֶת דף ס.).

בַּסָּפִי יתדות קטנות שֶׁל עֵץ וִי"א תוֹפֵר שְׁפִי תַפִּירוֹת בְּאֻמְצָנוּ וְהַפָּנִים בְּרֹאשׁוֹ וְהַפָּנִים בַּעֲקָבוֹ: **בִּיצַת הַגִּיר** גֵּר מִיֵּן קַרְקַע הַמִּשְׁחִיר: **בִּיצַת כָּל דְּבַר הַנִּלְוֵשׁ** וְנֶעֱשֶׂה עַב קְרוֹי בִּיצַת מַטוּנִי"ש בְּלַע"ז: לְצַחֲצוֹ לְהַחֲלִיקוֹ דְּקַמְפֶּרֶשׁ לְקַמָּה שְׂבִמְקוּמוֹ הֵיוּ הוֹפְכִים מְקוּם בִּשְׂר מִבְּחוּץ וּמְקוּם שֶׂעִר מִבְּפָנִים וְדָרָךְ מְקוּם בִּשְׂר לְהִיּוֹת בּוּ מְקַטִּים וּקְלָפוֹת קְלָפוֹת: **בְּאַתְרָה דֵּר'** יְהוּדָה בִּשְׂרָא לִתְחַת לַפָּנִים הַלֶּכֶךְ א"צ לְצַחֲצוֹ: וְהֵאֵלן תַּנּוּ כו' וּתְפַלִּין אֵין גֵּאוּתִין בָּהֶן בִּיו"ט בְּדֹאמֶר בְּעֻרֻבִין (דף צג.) וַצֵּאוּ שְׂבָתוֹת וְיָמִים טוֹבִים שֶׁהֵן עֲצֻמֵּן אוֹת: כָּל שְׁנָאוֹתִים בּוּ בַּחוּל שֶׁהוּא מִתְקַן כָּל צֶרְפוֹ: מִשְׁלַחִין אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב דְּאִי בְּיוֹם טוֹב דְּקָתְנִי מִתְנִי' לֹאוּ אֶנְאוּתִין דְּלַקְמָה קָאִי אֲלֵא אֶמְשַׁלְחִין דְּבַתְרָה וְלֹאֲתִינִי תַפְלִין לְתָא דְּאִי גְמִי מִנַּח לֵהוּ בִּיו"ט לִיבָא אִסוּרָא וּמֵיהוּ סָגֵדל הַמְסַמֵּר לֹא דָלַל לִימָא מִדְּשֻׁרֵי רַבָּנָן לְשַׁלְחוּ ס"מ מִתֵּר לְנַעֲלוּ: הִיא בָּא בְּדָרָךְ כַּע"ס: מַנִּיחַ יָדוֹ עֲלֵיהֶם שְׁלֹא יִכְאוּם וְחֻכְמִים הִתִּירוּ לוֹ לְהַכְנִיסָם לְעִיר דָּרָךְ מְלַבֵּשׁ דִּהִיא הַעֲבָרָה בְּלֹאֲחֵר יָד וּמִשׁוֹם בִּצְיוֹן: **בַּבַּהמ"ד** בַּשָּׂדֶה הִיא וְאִינוּ מִשְׁתַּמֵּר: לְבִית הַסֵּמוּךְ לַחֻמָּה מִשְׁנַכְנֵם לְעִיר וְתַגֵּם בְּבִית הַרֹאשׁוֹן וְלֹא יוֹלִיכֶם עַד בֵּיתוֹ: דֹּא דְּמַנְטְרָא בְּאוּתוֹ בֵּית הַסֵּמוּךְ לַבַּהמ"ד אִם נִשְׁמָרִים הֵם בּוּ וְתַגֵּם סָם: מֵאִי אֲרִיא בְּרֹאשׁוֹ שְׂפָבֶר הִיא מְלַבֵּשׁ בָּהֶן מַבְעוּד יוֹם דְּקָא נִקַּט אַבְיִי: אִפִּי' מִחְתָּן בְּאַרְעָא גְמִי אֲפֵלוּ לֹאֲחֵר שְׂקָזֶשׁ הַיּוֹם מִצָּחן מִנְחִים בְּקַרְקַע הִתִּירוּ לוֹ חֻכְמִים לְהַנִּיחָן בְּרֹאשׁוֹ וְלֹהֲצִיעֵן: הַמוּצָא גֵרֶם וְלֹא גֵרִסִּין הַמוּצֵא: הַמוּצָא תַפְלִין בַּשֶּׁבֶת בַּשָּׂדֶה: מְכַנְיָסן לְעִיר: זוג זוג נוֹתֵן בְּרֹאשׁוֹ אֶחָד וְאֶחָד בְּזֻרְעוֹ בְּדָרָךְ הַנֶּחֱתָן בַּחוּל וּמְכַנְיָסן וְחוֹתֵר וְהוֹלֵךְ וְלוֹבֵשׁ זוג אֲחֵר וּמְכַנְיָסן תַפְלִין שֶׁל רֹאשׁ נָשָׁל זְרוּעַ קָרִי זוג

זוג: וְלֹא מַנְטְרָא מִחְמַת גִּנְבִי וְאִשְׁמַעִינן אַבְיִי דִּהוּאִיל וְלֹא מַנְטְרָא מִחְמַת גִּנְבִי מֵאֲחֵר שֶׁהֵן בְּרֹאשׁוֹ יוֹלִיכֶם עַד בֵּיתוֹ אֲבָל אִם מִצָּחן סָם בְּמְקוּם שֶׁהֵן נִשְׁמָרִין מִן הַכְּלָבִים לֹא חִזֵּם מִמְּקוּמָן:

וִי"ל דְּלִמָּא מִשְׁתַּלְפִי לִיה מְדָה וְהִיא דְּיוֹשָׁב בְּבִית הַמְדָּקֶשׁ נִקַּט וְקִזְשׁ הַיּוֹם דְּכַע"ס מְרִירִי וְקַמ"ל דְּשֶׁבֶת לֹאוּ זְמַן תַפְלִין הוּא:

ביצה פרק ראשון ביצה

"אֲלֵא בְּקָשִׁין, וְכִי הָא דְּאָמַר רַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשָׁע: הָאִי נִמְטָא גְּמִדָּא דְּנֶרֶשׁ — שְׁרִיא. "אָמַר רַב פִּפְא: עֲרָדִלִין — אֵין בָּהֶן מִשׁוֹם כְּלָאִים. אָמַר רַבָּא: הַנִּי צְרִירֵי דְּפִשְׁיָטִי — אֵין בָּהֶם מִשׁוֹם כְּלָאִים, דְּבִצְרֵנִי — יֵשׁ בָּהֶן מִשׁוֹם כְּלָאִים. רַב אֵשִׁי אָמַר: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה אֵין בָּהֶן מִשׁוֹם כְּלָאִים, לְפִי שְׁאִין דָּרָךְ חֲמוּם בְּכָה. אֲבָל לֹא סָגֵדל הַמְסוּמָר. סָגֵדל הַמְסוּמָר מֵאִי טַעְמָא לֹא? מִשׁוֹם מַעֲשֶׂה שְׁהִיָּה. 'אָמַר אַבְיִי: סָגֵדל הַמְסוּמָר אִסוּר לְנַעֲלוּ וּמוֹתֵר לְטַלְטְלוּ. אִסוּר לְנַעֲלוּ — מִשׁוֹם מַעֲשֶׂה שְׁהִיָּה, וּמוֹתֵר לְטַלְטְלוּ — מִדְּקַתְנִי: "אֵין מִשְׁלַחִין", דְּאִי סָלְקָא דְּעַתָּה אִסוּר לְטַלְטְלוּ, הַשְׁתָּא לְטַלְטוּלִי אִסוּר, מִשְׁלַחִין מַבְעִיא? וְלֹא מִנַּעַל שְׁאִינוּ תַפּוּר. פִּשְׁיָטָא! לֹא נִצְרָכָא, דָּאָף עַל גַּב דְּנִקִּיט בְּסִיפִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: אָף לֹא מִנַּעַל לָבָן. תַּנְיָא: רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר בְּשַׁחֲוֹר, וְאוֹסֵר בְּלָבָן, מִפְּנֵי שְׁצָרִיָּה בִּיצַת הַגִּיר. רַבִּי יוֹסִי אוֹסֵר בְּשַׁחֲוֹר, מִפְּנֵי שְׁצָרִיָּה לְצַחֲצָחוּ. וְלֹא פְּלִיגִי. מָר כִּי אֲתֵרִיָּה וּמָר כִּי אֲתֵרִיָּה. בְּאַתְרִיָּה דְּמָר — בְּשָׂרָא לִתְחַת, בְּאַתְרִיָּה דְּמָר — בְּשָׂרָא לְעֵיל. 'זֶה הַכָּלָל כָּל שְׁנָאוֹתִין בּוּ בְּיוֹם טוֹב. רַב שִׁשְׁתִּי שְׂרָא לָהוּ לְרַבָּנָן לְשִׁדּוּרִי תַפְלִין בְּיוֹמָא טַבָּא. אָמַר לִיה אַבְיִי: וְהָא אֲנָן תַּנּוּ, כָּל שְׁנָאוֹתִין בּוּ בְּיוֹם טוֹב — מִשְׁלַחִין אוֹתוֹ! הִכִּי קֹאמַר: כָּל שְׁנָאוֹתִין בּוּ בַּחוּל — מִשְׁלַחִין אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב. "אָמַר אַבְיִי: תַפְלִין, הוּאִיל וְאֵתוּ לִידָן, גִּימָא בָּהוּ מִילְתָּא: הִיָּה בָּא בְּדָרָךְ וּתַפְלִין בְּרֹאשׁוֹ, וְשִׁקְעָה עָלָיו חֲמָה — מַנִּיחַ יָדוֹ עֲלֵיהֶם עַד שְׁמַגִּיעַ לְבִיתוֹ. הִיָּה יוֹשֵׁב בְּבִית הַמְדָּרֶשׁ וּתַפְלִין בְּרֹאשׁוֹ וְקִדֵּשׁ עָלָיו הַיּוֹם — מַנִּיחַ יָדוֹ עֲלֵיהֶן עַד שְׁמַגִּיעַ לְבִיתוֹ. מִתֵּיב רַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב אִיקָא: הִיָּה בָּא בְּדָרָךְ וּתַפְלִין בְּרֹאשׁוֹ וְקִדֵּשׁ עָלָיו הַיּוֹם — מַנִּיחַ יָדוֹ עֲלֵיהֶן עַד שְׁמַגִּיעַ לְבִית הַסֵּמוּךְ לַחֻמָּה. הִיָּה יוֹשֵׁב בְּבִית הַמְדָּרֶשׁ וְקִדֵּשׁ עָלָיו הַיּוֹם — מַנִּיחַ יָדוֹ עֲלֵיהֶן עַד שְׁמַגִּיעַ לְבִית הַסֵּמוּךְ לְבִית הַמְדָּרֶשׁ. 'לֹא קִשְׁיָא: הָא דְּמַנְטְרָא, הָא דְּלֵא מַנְטְרָא.^[כ] אִי דְּלֹא מַנְטְרָא, מֵאִי אִירְיָא בְּרֹאשׁוֹ? אֲפִילוּ מִחְתָּן בְּאַרְעָא גְמִי, דִּהָא תַנּוּ: הַמוּצָא תַפְלִין — מְכַנְיָסן זוג זוג! לֹא קִשְׁיָא: הָא — דְּמַנְטְרָא מִחְמַת גִּנְבִי וּמִחְמַת כְּלָבִי. הָא — דְּמַנְטְרָא מִחְמַת כְּלָבִי וְלֹא מַנְטְרָא מִחְמַת גִּנְבִי. מָהוּ דְּתִימָא: רוֹב לְסָטִים יִשְׂרָאֵל גִּינְהוּ וְלֹא מְזַלְזִלי בָּהוּ, קָא מִשְׁמַע לָן.

הדרן עלה ביצה

יום

(דף סט.) נָשָׁם) דְּקֹאמֶר שְׁהַכְּהִנִּים הֵיוּ מְקַפְּלִים בְּגִדְיָהֶם תַּחַת רֹאשֵׁיהֶם וּפְרִיךְ הָא קָא מְתַהֲנוּ מִכְּלָאִים וְכו' וּכְלָלָא דְּסָגִיָּא אִיתָא דְּתַם בְּדֹאֲתָא הֶכָּא וְאָמַר רַב אֵשִׁי שְׁאִנִי בְּגָדִי בְּהִגָּה דְּקָשִׁין הֵן וְתַמָּה דְּאָמַר בְּעֻרְכִין (דף נ:.) הַכֵּל חִבְדִין בְּצִיצִית כְּהִנִּים לְיוֹם וְיִשְׁרָאֵלִים וּפְרִיךְ פְּשִׁיטָא מִשׁוֹם דְּכְהִנִּים הֵן יְהִיו פְּטוּרִים וּמַשְׁנֵי מַהוּ דְּתִימָא הוּאִיל וּכְתִיב לֹא תִלְבַּשׁ שְׁעָטָנָן גְּדִילִים תַעֲשֶׂה לָךְ אִימָא כָּל שְׁשָׁנָו כָּלָא תִלְבַּשׁ שְׁעָטָנָן וְשָׁנָו כְּכָלל גְּדִילִים תַעֲשֶׂה לָךְ וְהִנֵּי בְּהִנֵּי הוּאִיל וְאִשְׁתַּרוּ כְּלָאִים לְגַבְיָהוּ אִימָא לֹא לְחִיבּוּ בְּצִיצִית קַמ"ל דְּכְהִנִּים חִבְדִין וְהַשְׁתָּא תַמָּה מֵאִי קֹאמֶר הוּאִיל וְאִשְׁתַּרוּ כְּלָאִים לְגַבְיָהוּ דְּשְׁאִנִי בְּגִדְיָהֶם שְׁהִיו קָשִׁין לַכ"נ דְּזוֹקָא לְהַצִּיעַ תַּחְתָּיהֶם דִּהוּאִיל דְּכַרְפִּים לִיבָא אֲלֵא אִסוּר דְּרַבָּנָן לְהַצִּיעַ בְּקָשִׁין לֹא גְזוּר וּמִינֵי כִּי הִיא וְכו' נִמְטָא גְּמִדָּא דְּנֶרֶשׁ שְׁרִיא גְּמִדָּא שְׁמַתַּקְשָׁה מִתֵּר לְהַצִּיעַ תַּחֲתֵיו כֵּן פֶּרַש"י אֲבָל רַפִּים אִסוּרִים בְּדֹאמֶר דְּתַם דְּלַבְדִין אִסוּרִין מִפְּנֵי שֶׁהֵן שׁוּעַ וּל"נ דְּשְׁרִיא מִשְׁמַע אִפִּי' לְלַבֵּשׁ וְיֵשׁ לוֹמַר דֹּאח"נ דְּשְׁרִיא אֲפִילוּ לְלַבֵּשׁ וְאִם תֹּאמַר מֵאִי מִיֵּיתִי מֵהָא גְּמִדָּא דְּנֶרֶשׁ וְכו' וְהָא פֶּרַשׁ דְּקָשִׁין מְתִרִין זִוְקָא לְהַצִּיעַ תַּחֲתֵיו אֲבָל לְלַבֵּשׁ אִסוּרִין וִי"ל דְּגַבִּי [בְּבִגְדֵי כְּהִנָּה] מִירִי שֶׁהוּא שׁוּעַ טוּוִי וְנַח וְאִי יֵשׁ בּוּ אִסוּר כְּלָאִים מִדְּאוּרִיתָא וּכְיֵן שֶׁהֵן אִסוּרִין מִן הַתּוֹרָה א"כ אֲפִילוּ קָשִׁין אִסוּרִין בְּלִבִּישָׁה וּבַהֲעֲלָאָה אֲבָל גְּמִדָּא אִינוּ אֲלֵא דְּרַבָּנָן בְּדֹאמְרֵין בְּגִדָּה (דף סא: נָשָׁם) דְּמִדְּאוּרִיתָא בְּעֵינָן שְׁיָהָא שׁוּעַ טוּוִי וְנַח וְהָא דְּקֹאמֶר הַלְבָּדִים אִסוּרִים מִירִי זִוְקָא דְּרַבָּנָן וּכְיֵן דְּרַכִּים לִיבָא אִסוּרָא אֲלֵא דְּרַבָּנָן אִפִּי' בְּלִבִּישָׁה בְּקָשִׁין לֹא גְזוּר וְהִנֵּי פּוֹרְפוּינְטִי"ש שְׁקוּרִין בְּאַשְׁכְּנֹן דְּמזוּל"ש שְׁאִינוּ לוֹבָשִׁים דְּפִשְׁמִים שְׁנֵשׁ בָּהֶן צֶמֶר יֵשׁ לוֹמַר הוּאִיל וְאִם עוֹשִׂין קָרַע קָטָן מוּצֵאִין אוֹתוֹ דְּרָךְ הַקְרִיעָה דְּחַד מִסְרָךְ סְרִיךְ לְחַבְרוּ שְׂרִי אֲבָל אִם הִיוּ מַשְׁמִין בָּהֶן חֲתִיכוֹת קַטְנוֹת שֶׁל בְּגַד צֶמֶר וְזֹא שְׁיָהָא אִסוּר: הִכִּי קֹאמֶר כָּל שְׁנָאוֹתִין בַּחוּל וְכו'. וְאִתִּי לֹאֲתִינִי תַפְלִין דְּמַשְׁלַחִין אוֹתָן דִּהָא אֲפֵלוּ אִם מַנִּיחַ אוֹתָן לִיבָא אִסוּרָא אֲבָל לֹא תְנִי לֹאֲתִינִי סָגֵדל הַמְסַמֵּר דְּזוּאִי וְהָא אִסוּר לְשַׁלְחוּ דְּאִי שְׂרִית לְשַׁלְחוּ אֲתִי לְנַעֲלוּ דְּאִיבָא אִסוּרָא בְּדָרָךְ זֶה אֲבָל תַפְלִין (נָהִי דְּשֶׁבֶת יוֹם טוֹב לֹאוּ זְמַן תַפְלִין הֵן) מְכַל מְקוּם לִיבָא אִסוּרָא לְהַנִּיחָן: הִיא בָּא בְּדָרָךְ וּתַפְלִין בְּרֹאשׁוֹ וְשִׁקְעָה עָלָיו חֲמָה וְכו' אוֹ יוֹשָׁב בְּבִית הַמְדָּקֶשׁ וְכו'. פֶּרַש"י דְּתַרְוֵיהוּ מִירִי בְּעֻרָב שֶׁבֶת דְּשֶׁבֶת לֹאוּ זְמַן תַפְלִין וְכִי בָּא בְּדָרָךְ וְשִׁקְעָה עָלָיו חֲמָה הִתִּירוּ לוֹ לְהַבִּיאַם לְעִיר הוּאִיל וּמִבִּיאַם

כָּלֹאֲחֵר יָד וּלפ"ז קָשָׁה דֹּא"כ אִמָּאִי נִקַּט גְּבִי בָּא בְּדָרָךְ וְשִׁקְעָה וּלְגַבִּי יוֹשָׁב בְּבִית הַמְדָּקֶשׁ וְקִזְשׁ הַיּוֹם בֵּין דְּטַעְמָא דְּתַרְוֵיהוּ שְׁוִין אִמָּאִי שְׁנִי בְּלַשְׁנָה לַכ"נ וּבָא בְּדָרָךְ וְשִׁקְעָה מִירִי בַּחוּל וְהוּאִיל וְשִׁקְעָה חֲמָה יֵשׁ לוֹ לְסַלְקָן וְקַמ"ל דְּלִנְלָה לֹאוּ זְמַן תַפְלִין הוּא וְאִם תֹּאמַר אִי מִירִי בַּחוּל אִמָּאִי אִינוּ מִבִּיאַ אוֹתָם בְּיָדוֹ

וִי"ל דְּלִמָּא מִשְׁתַּלְפִי לִיה מְדָה וְהִיא דְּיוֹשָׁב בְּבִית הַמְדָּקֶשׁ נִקַּט וְקִזְשׁ הַיּוֹם דְּכַע"ס מְרִירִי וְקַמ"ל דְּשֶׁבֶת לֹאוּ זְמַן תַפְלִין הוּא:

טו.

עין משפט בר מצווה

א מוי' פי' מהל' כלאים הל' יג, סמג לאוין רמג, טוש"ע יו"ד סי' שא סעי' א:

ב מוי' פי' מהל' כלאים הל' יט, סמג לאוין רמג, טוש"ע יו"ד סי' שא סעי' יד:

ג מוי' פי"ט מהל' שבת הל' ב:

ד מוי' פה' מהל' שביתת יום טוב הל' ו, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקטז סעי' ג:

ה מוי' פי"ט מהל' שבת הל' כו, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' רסו סעי' י:

ו מוי' פי"ט מהל' שבת הל' כו, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' רסו סעי' י:

ז מוי' פי"ט מהל' שבת הל' כג, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' שא סעי' מב:

טוב:

עין משפט גור מוצוח

א מו"י פו' מהל' שביתת יום טוב הל' א, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקכו טעי' א:

ב מו"י פו' מהל' שביתת יום טוב הל' ג, טוש"ע או"ח סי' תקכו טעי' ב:

ג מו"י פו' מהל' שביתת יום טוב הל' ה, טוש"ע או"ח סי' תקכו טעי' טו:

ד מו"י פו' מהל' שביתת יום טוב הל' א:

ה מו"י פו' מהל' שביתת יום טוב הל' יט, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקכט טעי' א:

ו טוש"ע או"ח סי' תקכו טעי' ז:

אז אוכל ושותה או יושב ושונה. ואע"ג דלעיל קאמר לתלמידיו אכלו משמנים ושתו משתקים משום דבזים הדרכה הוא דהא בשאר ימים גמי היו אוכלים אחר הדרכה ומ"מ אמר להו אכלו משמנים ושתו ממתקים משום שמחת יום טוב: לוו עלי נאני פורע. והא דאמר (פסחים דף ק.) עשה שבתך חל ואל תצטרך לגרויות ה"מ פסאין. לו [א] לפרע:

יום

מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבָּת. אָבֵל מְבַשֵּׁל הוּא לְיוֹם טוֹב, וְאִם הוֹתִיר — הוֹתִיר לְשַׁבָּת. וְעוֹשֶׂה תְּבַשִּׁיל מַעֲרֵב יוֹם טוֹב, וְסוֹמֵךְ עָלָיו לְשַׁבָּת. יְבִית שְׂמָאִי אוֹמְרִים: שְׁנֵי תְּבַשִּׁילִין, וּבֵית הֶלֶל אוֹמְרִים: תְּבַשִּׁיל אֶחָד. וְשׁוּין בְּדָג וּבִיּוֹצָה שְׁעָלָיו, שֶׁהוּ שְׁנֵי תְּבַשִּׁילִין. יֵאָכְלוּ או שְׂאָבָד — לֹא יִבַּשֵּׁל עָלָיו בַּתַּחֲלָה. וְאִם שְׁיִיר מִמֶּנּוּ כֹל שֶׁהוּא, — סוֹמֵךְ עָלָיו לְשַׁבָּת. גַּמְ' מִנָּא הֲנִי מִילִי? אָמַר שְׂמוּאֵל, דְּאָמַר קָרָא: "זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְשׁוֹ", זָכְרָהוּ — מֵאֲחֵר שָׁבָא לְהַשְׁכִּיחוֹ. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַבָּא: כִּדִּי שְׁיִבְרוּר מָנָה יָפָה לְשַׁבָּת וּמָנָה יָפָה לְיוֹם טוֹב. ר' אַשִּׁי אָמַר: כִּדִּי שְׂיֵאמְרוּ אֵין אוֹפִין מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבָּת, קַל וְחוֹמֶר מִיּוֹם טוֹב לַחֹל. תֵּנּוּ: עוֹשֶׂה תְּבַשִּׁיל מַעֲרֵב יוֹם טוֹב וְסוֹמֵךְ עָלָיו לְשַׁבָּת. בְּשָׁלְמָא לְרַב אַשִּׁי דְּאָמַר כִּדִּי שְׂיֵאמְרוּ אֵין אוֹפִין מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבָּת, הִינּוּ דִמַּעֲרַב יוֹם טוֹב — אֵין, בְּיוֹם טוֹב — לֹא. אֵלָא לְרַבָּא, מַאי אִירְיָא מַעֲרַב יוֹם טוֹב? אִפִּילוּ בְּיוֹם טוֹב גַּמִּי! אֵין הָכִי גַמִּי, אֵלָא גִזְרָה שְׂמָא יַפְשַׁע. וְתַנָּא מִיִּיתִי לֵה מִהֲכָא: "אֵת אֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אִפּוּ וְאֵת אֲשֶׁר תְּבַשְּׁלוּ בְּשָׁלוּ", מִכָּאן אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אֵין אוֹפִין אֵלָא עַל הָאָפוּי, וְאֵין מְבַשְּׁלִין אֵלָא עַל הַמְּבוּשָׁל. מִכָּאן סָמְכוּ חֲכָמִים לַעֲרוּבֵי תְּבַשִּׁילִין מִן הַתּוֹרָה. תִּנּוּ רַבִּנּוּ: מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ כֹּל הַיּוֹם פּוֹלֵז בְּהִלְכוֹת יוֹם טוֹב. יִצְתָּה פֶת רֵאשׁוֹנָה, אָמַר: הִלְלוּ בַּעֲלֵי פִטְסִין. פֶּת שְׁנִיָּה, אָמַר: הִלְלוּ בַּעֲלֵי חֲבִיּוֹת. פֶּת שְׁלִישִׁית, אָמַר: הִלְלוּ בַּעֲלֵי כִדִּין. פֶּת רְבִיעִית, אָמַר: הִלְלוּ בַּעֲלֵי לְגִינִין. פֶּת חֲמִישִׁית, אָמַר: הִלְלוּ בַּעֲלֵי כּוֹסוֹת. הִתְחִילוּ פֶת שְׁשִׁית לְצֹאת, אָמַר: הִלְלוּ בַּעֲלֵי מְאָרְהָ. נָתַן עֵינָיו בַּתְּלִמִּידִם, הִתְחִילוּ פְּנִיָּהֶם מִשְׁתַּנִּין. אָמַר לָהֶם: בְּנִי, לֹא לָכֶם אֲנִי אוֹמֵר, אֵלָא לְהִלְלוּ שְׂיִצְאוּ, שְׂמַנְיָחִים חַיִּי עוֹלָם וְעוֹסְקִים בְּחַיֵּי שְׁעָה. בְּשַׁעַת פְּטִירָתוֹ, אָמַר לָהֶם: "לָכוּ אֲכָלוּ מִשְׁמָנִים וּשְׁתּוּ מִמֵּתָקִים וּשְׁלַחוּ מְנוּחַת לֵאִין נָכוֹן לוֹ כִּי קְדוֹשׁ הַיּוֹם לְאַדְוִינּוּ וְאֵל תַּעֲצָבוּ כִּי חֲדוֹת ה' הִיא מַעֲזָכֶם"^(ט). אָמַר מָר: שְׂמַנְיָחִין חַיִּי עוֹלָם וְעוֹסְקִין בְּחַיֵּי שְׁעָה — וְהָא שְׂמַחַת יוֹם טוֹב מִצְוָה הִיא! רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְטַעְמִיָּה, דְּאָמַר: שְׂמַחַת יוֹם טוֹב רְשׁוּת. דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: אֵין לוֹ לְאַדָּם בְּיוֹם טוֹב, אֵלָא אוֹ אוֹכֵל וְשׁוֹתָהּ, אוֹ יוֹשֵׁב וְשׁוֹנָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמַר, חֲלָקְהָ: חֲצִיו לֵה, וְחֲצִיו לָכֶם. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וּשְׁנִיָּהֶם מִקְרָא אֶחָד דָּרְשׁוּ. פְּתוּב אֶחָד אוֹמַר: "עֲצַרְתָּ לֵה' אֱלֹהֶיָהּ", וְכַתוּב אֶחָד אוֹמַר: "עֲצַרְתָּ תַּהֲיָה לָכֶם". הָא פִּיצַד? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר: אוֹ פּוֹלֵז לֵה, אוֹ פּוֹלֵז לָכֶם. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סָבַר: חֲלָקְהוּ, חֲצִיו לֵה' וְחֲצִיו לָכֶם. 'מַאי "לֵאִין נָכוֹן לוֹ"? אָמַר רַב חֲסֵדָא: לְמִי שְׁלֹא הִנִּיחַ עִירוּבֵי תְּבַשִּׁילִין. אֵיפֹא דְאָמְרִי: מִי שְׁלֹא הִנִּיחַ לוֹ לְהִנִּיחַ עִירוּבֵי תְּבַשִּׁילִין, אָבֵל מִי שֶׁהָיָה לוֹ לְהִנִּיחַ עִירוּבֵי תְּבַשִּׁילִין וְלֹא הִנִּיחַ — הוֹשַׁע הוּא. מַאי "כִּי חֲדוֹת ה' הִיא מַעֲזָכֶם"? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: אָמַר לָהֶם הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: בְּנִי, לֹו עָלִי, וְקַדְשׁוֹ קְדוּשַׁת הַיּוֹם, וְהֵאֱמִינוּ כִּי וְאֲנִי הוֹרַע. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: הַרוּצָה שְׂיִתְקַיִּימוּ נִכְסָיו — יִשַׁע בְּהֵן אָדָר, שְׁנֹאֲמַר: "אֲדִיר בְּמָרוֹם ה'". אִי גַמִּי אֲדָרָא כְּשִׁמְיָה, כְּדָאמְרִי אִינְשֵׁי: מַאי אֲדָרָא — דְּקִינְיָמָא לְדָרֵי דָרִי. תַּנְיָא גַּמִּי הָכִי: שְׂדָה שְׂיִישׁ בַּה אָדָר אֵינָה נִגְזָלַת וְאֵינָה נְחַמְסַת, וּפִירוּתֶיהָ מִשְׁתַּמְרִין. תַּנִּי רַב תַּחְלִיפָא אַחוּה דְּרַבְנָאי חוּזָא:

כָּל

יום טוב פרק שני ביצה

אז אוכל ושותה או יושב ושונה. ואע"ג דלעיל קאמר לתלמידיו אכלו משמנים ושתו משתקים משום דבזים הדרכה הוא דהא בשאר ימים גמי היו אוכלים אחר הדרכה ומ"מ אמר להו אכלו משמנים ושתו ממתקים משום שמחת יום טוב: לוו עלי נאני פורע. והא דאמר (פסחים דף ק.) עשה שבתך חל ואל תצטרך לגרויות ה"מ פסאין. לו [א] לפרע:

מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבָּת. אָבֵל מְבַשֵּׁל הוּא לְיוֹם טוֹב, וְאִם הוֹתִיר — הוֹתִיר לְשַׁבָּת. וְעוֹשֶׂה תְּבַשִּׁיל מַעֲרֵב יוֹם טוֹב, וְסוֹמֵךְ עָלָיו לְשַׁבָּת. יְבִית שְׂמָאִי אוֹמְרִים: שְׁנֵי תְּבַשִּׁילִין, וּבֵית הֶלֶל אוֹמְרִים: תְּבַשִּׁיל אֶחָד. וְשׁוּוִין בְּדָג וּבִיּוֹצָה שְׁעָלָיו, שֶׁהוּ שְׁנֵי תְּבַשִּׁילִין. יֵאָכְלוּ או שְׂאָבָד — לֹא יִבַּשֵּׁל עָלָיו בַּתַּחֲלָה. וְאִם שְׁיִיר מִמֶּנּוּ כֹל שֶׁהוּא, — סוֹמֵךְ עָלָיו לְשַׁבָּת. גַּמְ' מִנָּא הֲנִי מִילִי? אָמַר שְׂמוּאֵל, דְּאָמַר קָרָא: "זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְשׁוֹ", זָכְרָהוּ — מֵאֲחֵר שָׁבָא לְהַשְׁכִּיחוֹ. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַבָּא: כִּדִּי שְׁיִבְרוּר מָנָה יָפָה לְשַׁבָּת וּמָנָה יָפָה לְיוֹם טוֹב. ר' אַשִּׁי אָמַר: כִּדִּי שְׂיֵאמְרוּ אֵין אוֹפִין מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבָּת, קַל וְחוֹמֶר מִיּוֹם טוֹב לַחֹל. תֵּנּוּ: עוֹשֶׂה תְּבַשִּׁיל מַעֲרֵב יוֹם טוֹב וְסוֹמֵךְ עָלָיו לְשַׁבָּת. בְּשָׁלְמָא לְרַב אַשִּׁי דְּאָמַר כִּדִּי שְׂיֵאמְרוּ אֵין אוֹפִין מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבָּת, הִינּוּ דִמַּעֲרַב יוֹם טוֹב — אֵין, בְּיוֹם טוֹב — לֹא. אֵלָא לְרַבָּא, מַאי אִירְיָא מַעֲרַב יוֹם טוֹב? אִפִּילוּ בְּיוֹם טוֹב גַּמִּי! אֵין הָכִי גַמִּי, אֵלָא גִזְרָה שְׂמָא יַפְשַׁע. וְתַנָּא מִיִּיתִי לֵה מִהֲכָא: "אֵת אֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אִפּוּ וְאֵת אֲשֶׁר תְּבַשְּׁלוּ בְּשָׁלוּ", מִכָּאן אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אֵין אוֹפִין אֵלָא עַל הָאָפוּי, וְאֵין מְבַשְּׁלִין אֵלָא עַל הַמְּבוּשָׁל. מִכָּאן סָמְכוּ חֲכָמִים לַעֲרוּבֵי תְּבַשִּׁילִין מִן הַתּוֹרָה. תִּנּוּ רַבִּנּוּ: מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ כֹּל הַיּוֹם פּוֹלֵז בְּהִלְכוֹת יוֹם טוֹב. יִצְתָּה פֶת רֵאשׁוֹנָה, אָמַר: הִלְלוּ בַּעֲלֵי פִטְסִין. פֶּת שְׁנִיָּה, אָמַר: הִלְלוּ בַּעֲלֵי חֲבִיּוֹת. פֶּת שְׁלִישִׁית, אָמַר: הִלְלוּ בַּעֲלֵי כִדִּין. פֶּת רְבִיעִית, אָמַר: הִלְלוּ בַּעֲלֵי לְגִינִין. פֶּת חֲמִישִׁית, אָמַר: הִלְלוּ בַּעֲלֵי כּוֹסוֹת. הִתְחִילוּ פֶת שְׁשִׁית לְצֹאת, אָמַר: הִלְלוּ בַּעֲלֵי מְאָרְהָ. נָתַן עֵינָיו בַּתְּלִמִּידִם, הִתְחִילוּ פְּנִיָּהֶם מִשְׁתַּנִּין. אָמַר לָהֶם: בְּנִי, לֹא לָכֶם אֲנִי אוֹמֵר, אֵלָא לְהִלְלוּ שְׂיִצְאוּ, שְׂמַנְיָחִים חַיִּי עוֹלָם וְעוֹסְקִים בְּחַיֵּי שְׁעָה. בְּשַׁעַת פְּטִירָתוֹ, אָמַר לָהֶם: "לָכוּ אֲכָלוּ מִשְׁמָנִים וּשְׁתּוּ מִמֵּתָקִים וּשְׁלַחוּ מְנוּחַת לֵאִין נָכוֹן לוֹ כִּי קְדוֹשׁ הַיּוֹם לְאַדְוִינּוּ וְאֵל תַּעֲצָבוּ כִּי חֲדוֹת ה' הִיא מַעֲזָכֶם"^(ט). אָמַר מָר: שְׂמַנְיָחִין חַיִּי עוֹלָם וְעוֹסְקִין בְּחַיֵּי שְׁעָה — וְהָא שְׂמַחַת יוֹם טוֹב מִצְוָה הִיא! רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְטַעְמִיָּה, דְּאָמַר: שְׂמַחַת יוֹם טוֹב רְשׁוּת. דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: אֵין לוֹ לְאַדָּם בְּיוֹם טוֹב, אֵלָא אוֹ אוֹכֵל וְשׁוֹתָהּ, אוֹ יוֹשֵׁב וְשׁוֹנָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמַר, חֲלָקְהָ: חֲצִיו לֵה, וְחֲצִיו לָכֶם. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וּשְׁנִיָּהֶם מִקְרָא אֶחָד דָּרְשׁוּ. פְּתוּב אֶחָד אוֹמַר: "עֲצַרְתָּ לֵה' אֱלֹהֶיָהּ", וְכַתוּב אֶחָד אוֹמַר: "עֲצַרְתָּ תַּהֲיָה לָכֶם". הָא פִּיצַד? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר: אוֹ פּוֹלֵז לֵה, אוֹ פּוֹלֵז לָכֶם. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סָבַר: חֲלָקְהוּ, חֲצִיו לֵה' וְחֲצִיו לָכֶם. 'מַאי "לֵאִין נָכוֹן לוֹ"? אָמַר רַב חֲסֵדָא: לְמִי שְׁלֹא הִנִּיחַ עִירוּבֵי תְּבַשִּׁילִין. אֵיפֹא דְאָמְרִי: מִי שְׁלֹא הִנִּיחַ לוֹ לְהִנִּיחַ עִירוּבֵי תְּבַשִּׁילִין וְלֹא הִנִּיחַ — הוֹשַׁע הוּא. מַאי "כִּי חֲדוֹת ה' הִיא מַעֲזָכֶם"? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: אָמַר לָהֶם הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: בְּנִי, לֹו עָלִי, וְקַדְשׁוֹ קְדוּשַׁת הַיּוֹם, וְהֵאֱמִינוּ כִּי וְאֲנִי הוֹרַע. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: הַרוּצָה שְׂיִתְקַיִּימוּ נִכְסָיו — יִשַׁע בְּהֵן אָדָר, שְׁנֹאֲמַר: "אֲדִיר בְּמָרוֹם ה'". אִי גַמִּי אֲדָרָא כְּשִׁמְיָה, כְּדָאמְרִי אִינְשֵׁי: מַאי אֲדָרָא — דְּקִינְיָמָא לְדָרֵי דָרִי. תַּנְיָא גַּמִּי הָכִי: שְׂדָה שְׂיִישׁ בַּה אָדָר אֵינָה נִגְזָלַת וְאֵינָה נְחַמְסַת, וּפִירוּתֶיהָ מִשְׁתַּמְרִין. תַּנִּי רַב תַּחְלִיפָא אַחוּה דְּרַבְנָאי חוּזָא:

כָּל

אז אוכל ושותה או יושב ושונה. ואע"ג דלעיל קאמר לתלמידיו אכלו משמנים ושתו משתקים משום דבזים הדרכה הוא דהא בשאר ימים גמי היו אוכלים אחר הדרכה ומ"מ אמר להו אכלו משמנים ושתו ממתקים משום שמחת יום טוב: לוו עלי נאני פורע. והא דאמר (פסחים דף ק.) עשה שבתך חל ואל תצטרך לגרויות ה"מ פסאין. לו [א] לפרע:

מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבָּת. אָבֵל מְבַשֵּׁל הוּא לְיוֹם טוֹב, וְאִם הוֹתִיר — הוֹתִיר לְשַׁבָּת. וְעוֹשֶׂה תְּבַשִּׁיל מַעֲרֵב יוֹם טוֹב, וְסוֹמֵךְ עָלָיו לְשַׁבָּת. יְבִית שְׂמָאִי אוֹמְרִים: שְׁנֵי תְּבַשִּׁילִין, וּבֵית הֶלֶל אוֹמְרִים: תְּבַשִּׁיל אֶחָד. וְשׁוּוִין בְּדָג וּבִיּוֹצָה שְׁעָלָיו, שֶׁהוּ שְׁנֵי תְּבַשִּׁילִין. יֵאָכְלוּ או שְׂאָבָד — לֹא יִבַּשֵּׁל עָלָיו בַּתַּחֲלָה. וְאִם שְׁיִיר מִמֶּנּוּ כֹל שֶׁהוּא, — סוֹמֵךְ עָלָיו לְשַׁבָּת. גַּמְ' מִנָּא הֲנִי מִילִי? אָמַר שְׂמוּאֵל, דְּאָמַר קָרָא: "זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְשׁוֹ", זָכְרָהוּ — מֵאֲחֵר שָׁבָא לְהַשְׁכִּיחוֹ. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַבָּא: כִּדִּי שְׁיִבְרוּר מָנָה יָפָה לְשַׁבָּת וּמָנָה יָפָה לְיוֹם טוֹב. ר' אַשִּׁי אָמַר: כִּדִּי שְׂיֵאמְרוּ אֵין אוֹפִין מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבָּת, קַל וְחוֹמֶר מִיּוֹם טוֹב לַחֹל. תֵּנּוּ: עוֹשֶׂה תְּבַשִּׁיל מַעֲרֵב יוֹם טוֹב וְסוֹמֵךְ עָלָיו לְשַׁבָּת. בְּשָׁלְמָא לְרַב אַשִּׁי דְּאָמַר כִּדִּי שְׂיֵאמְרוּ אֵין אוֹפִין מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבָּת, הִינּוּ דִמַּעֲרַב יוֹם טוֹב — אֵין, בְּיוֹם טוֹב — לֹא. אֵלָא לְרַבָּא, מַאי אִירְיָא מַעֲרַב יוֹם טוֹב? אִפִּילוּ בְּיוֹם טוֹב גַּמִּי! אֵין הָכִי גַמִּי, אֵלָא גִזְרָה שְׂמָא יַפְשַׁע. וְתַנָּא מִיִּיתִי לֵה מִהֲכָא: "אֵת אֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אִפּוּ וְאֵת אֲשֶׁר תְּבַשְּׁלוּ בְּשָׁלוּ", מִכָּאן אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אֵין אוֹפִין אֵלָא עַל הָאָפוּי, וְאֵין מְבַשְּׁלִין אֵלָא עַל הַמְּבוּשָׁל. מִכָּאן סָמְכוּ חֲכָמִים לַעֲרוּבֵי תְּבַשִּׁילִין מִן הַתּוֹרָה. תִּנּוּ רַבִּנּוּ: מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ כֹּל הַיּוֹם פּוֹלֵז בְּהִלְכוֹת יוֹם טוֹב. יִצְתָּה פֶת רֵאשׁוֹנָה, אָמַר: הִלְלוּ בַּעֲלֵי פִטְסִין. פֶּת שְׁנִיָּה, אָמַר: הִלְלוּ בַּעֲלֵי חֲבִיּוֹת. פֶּת שְׁלִישִׁית, אָמַר: הִלְלוּ בַּעֲלֵי כִדִּין. פֶּת רְבִיעִית, אָמַר: הִלְלוּ בַּעֲלֵי לְגִינִין. פֶּת חֲמִישִׁית, אָמַר: הִלְלוּ בַּעֲלֵי כּוֹסוֹת. הִתְחִילוּ פֶת שְׁשִׁית לְצֹאת, אָמַר: הִלְלוּ בַּעֲלֵי מְאָרְהָ. נָתַן עֵינָיו בַּתְּלִמִּידִם, הִתְחִילוּ פְּנִיָּהֶם מִשְׁתַּנִּין. אָמַר לָהֶם: בְּנִי, לֹא לָכֶם אֲנִי אוֹמֵר, אֵלָא לְהִלְלוּ שְׂיִצְאוּ, שְׂמַנְיָחִים חַיִּי עוֹלָם וְעוֹסְקִים בְּחַיֵּי שְׁעָה. בְּשַׁעַת פְּטִירָתוֹ, אָמַר לָהֶם: "לָכוּ אֲכָלוּ מִשְׁמָנִים וּשְׁתּוּ מִמֵּתָקִים וּשְׁלַחוּ מְנוּחַת לֵאִין נָכוֹן לוֹ כִּי קְדוֹשׁ הַיּוֹם לְאַדְוִינּוּ וְאֵל תַּעֲצָבוּ כִּי חֲדוֹת ה' הִיא מַעֲזָכֶם"^(ט). אָמַר מָר: שְׂמַנְיָחִין חַיִּי עוֹלָם וְעוֹסְקִין בְּחַיֵּי שְׁעָה — וְהָא שְׂמַחַת יוֹם טוֹב מִצְוָה הִיא! רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְטַעְמִיָּה, דְּאָמַר: שְׂמַחַת יוֹם טוֹב רְשׁוּת. דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: אֵין לוֹ לְאַדָּם בְּיוֹם טוֹב, אֵלָא אוֹ אוֹכֵל וְשׁוֹתָהּ, אוֹ יוֹשֵׁב וְשׁוֹנָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמַר, חֲלָקְהָ: חֲצִיו לֵה, וְחֲצִיו לָכֶם. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וּשְׁנִיָּהֶם מִקְרָא אֶחָד דָּרְשׁוּ. פְּתוּב אֶחָד אוֹמַר: "עֲצַרְתָּ לֵה' אֱלֹהֶיָהּ", וְכַתוּב אֶחָד אוֹמַר: "עֲצַרְתָּ תַּהֲיָה לָכֶם". הָא פִּיצַד? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר: אוֹ פּוֹלֵז לֵה, אוֹ פּוֹלֵז לָכֶם. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סָבַר: חֲלָקְהוּ, חֲצִיו לֵה' וְחֲצִיו לָכֶם. 'מַאי "לֵאִין נָכוֹן לוֹ"? אָמַר רַב חֲסֵדָא: לְמִי שְׁלֹא הִנִּיחַ עִירוּבֵי תְּבַשִּׁילִין. אֵיפֹא דְאָמְרִי: מִי שְׁלֹא הִנִּיחַ לוֹ לְהִנִּיחַ עִירוּבֵי תְּבַשִּׁילִין וְלֹא הִנִּיחַ — הוֹשַׁע הוּא. מַאי "כִּי חֲדוֹת ה' הִיא מַעֲזָכֶם"? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: אָמַר לָהֶם הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: בְּנִי, לֹו עָלִי, וְקַדְשׁוֹ קְדוּשַׁת הַיּוֹם, וְהֵאֱמִינוּ כִּי וְאֲנִי הוֹרַע. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: הַרוּצָה שְׂיִתְקַיִּימוּ נִכְסָיו — יִשַׁע בְּהֵן אָדָר, שְׁ

 עין משפט גור מצורה
--

א מו"י פו' מהל' שביתת יום טוב
הל' ג, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקכו סעי' ג:

ב מו"י פו' מהל' שביתת יום טוב
הל' ד, טוש"ע או"ח סי' תקכו
סעי' ה:

ג מו"י פו' מהל' שביתת יום טוב
הל' ז, טוש"ע או"ח סי' תקכו
סעי' ט:

ד מו"י פו' מהל' שביתת יום טוב
הל' ז, טוש"ע או"ח סי' תקכו
סעי' ט ז:

ה מו"י פו' מהל' שביתת יום טוב
הל' ט:

ו מו"י פח' מהל' עירובין הל' יד,
סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי'
תקכח סעי' ב:

[לעיל] דגים הטנים מלוחים אין בהם שהן חוין האיל ומלוחים חבל אם לא היו מלוחים יש בהם משום בשולי נזכרים ותמה דאמר במס' ע"ז פרק אין מעמידין (שבועה זרה דף לח.) כל שאינו עולה על גלחון מלכים ללפת בו את הפת אין בו אסור משום בשולי נזכרים וקאמר עלה בגון דגים הטנים וי"ל דהתם בהטנים טפי מירי והבא מירי בגדים שאין הטנים כל כך פשעמים שהן עולין על גלחון מלכים ללפת בו את הפת:
קמ"ל קמחא עקר. מפאן אנו סומכין לקח מן הנזכרים פת הנלוש מן הציצים שקורין קנטוני"ש ואובליזא"ש דמאי נחוש אי משום פת עצמו התיירו חכמים אי משום ציצים שגלחו בה הא אחריון קמחא עקר ואין לחלק ולומר דשאני הבא לחומרא כלומר דקמחא שהוא מן גלקות שגליגלו דבה אסור חבל בעלמא שהוא עב ודאי מעשה תנור אף שהתר עקר לא אזלינן לקלא אי אפשר לומר בן דהא קאמר הבא מהו דתימא דהסנא עקר כלומר היה לנו להטיר חלמא היבא דהתר עקר אזלינן בתרה אפי' לקלא אי לא דאסיק דקמחא עקר ואין לחוש שמה הציצים מעופות טמאים דהא אינן מצין צינינו נשמא יש דם בציצים רבם אין בהם דם ומה שבודקים הציצים בשעה שמשימין אותם ברכב אם יש בהן דם זהו חומרא בעלמא דהא אם לא נבדקו מתרין וגם אין לחוש משום ציצי נבלות או מטרפות משום דאזלינן בתר הרב וא"ת והא יש לחוש שמה נלושו בציצים טרופות דאמר בחלין (דף סד. ושם) דאין לוקחין ציצים טרופות מן הנזכרי וי"ל ה"מ בעיניהו משום דאית בהו ריעותא דמוכחא מלתא ממה שהן טרופות דמנבלות וטרפות אהו וזגגוה ושכאל לנזכרי חבל הבא שגלושו דליבא שום ריעותא לא חושנין לשום דבר ויש לומר שגלושו מציצים גלמות ומיאו פשטי"ן של דגים שאפאו נזכרי אין להטיר דיש בהם משום בשולי נזכרים האיל ונבלע שמן הדגים בתוך העסה והדגים אסורין משום בשולי נזכרים א"כ אף העסה שמבחוץ אסורה ונגעשה כלו בשולי נזכרים אע"פ שהעסה אין בה משום ב"נ דהא התיירו את הפת וגם מה שגבלע בה אינו בעין מ"מ הקדם שגבלע בעסה היה בעין והיה נאסר ונמצא שהעסה נלושה מן האסור דרשבנן ויש שמסריין השמן ואובלים אותן ככה"ג ואותן נילי"ש מדלא מברכין

משום בשולי נזכרים. דהא נאכלים כמו

הרסנא עקר שמן הדגים:
בין לאחד

הרסנא עיקר, קא משמע לן קמחא עיקר.
אמר רבי אבא: ערובי תבשילין צריכין פזית. איבעיא להו: פזית אחד לכ'ן, או דלמא פזית לכל אחד ואחד? תא שמע, דאמר רבי אבא אמר רב: ערובי תבשילין צריכין פזית בין לאחד, בין למאה. ^(א)תנן: אכלו או שאבד — לא יבשל עליו בתחלה, שייר ממנו כל שהוא — סומך עליו לשבת. מאי כל שהוא? לאו אף על גב דליכא פזית? לא, דאית ביה פזית. ^(ב)תא שמע: תבשיל — זה צלי, ואפילו כבוש שלוק ומבושל, וקולייס האספנין שנתן עליו חמין מערב יום טוב — תחלתו וסופו אין לו שיעור. מאי לאו, אין לו שיעור כלל? לא, אין לו שיעור למעלה, אבל יש לו שיעור למטה.
אמר רב הונא אמר רב: ערובי תבשילין צריכין דעת. פשיטא, דעת מניח בעינו; דעת מי שהניחו לו בעינו, או לא בעינו?
תא שמע: דאבוה דשמואל מערב אכולה נהרדעא, רבי אחי ורבי אסי מערבי אכולה טבריא. מכריו רבי יעקב בר אידי: מי שלא הניח ערובי תבשילין, יבא ויסמוך על שלי. ועד כמה? אמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאב"י: עד תחום שבת. ^(א)ההוא סמא דהנה מסדר מתניתא קמיה דמר שמואל, חזייה דהנה עציב, אמר ליה: אמאי עציבת? אמר ליה: דלא אותיבי ערובי תבשילין. אמר ליה: סמוך אדידי. לשנה חזייה דהנה עציב, אמר ליה: אמאי עציבת? אמר ליה: דלא אותיבי ערובי תבשילין. אמר ליה: פושע את. לכולי עלמא שרי, לדידה אסיר. תנו רבנן: יום טוב שחל להיות בערב שבת — אין מערבין לא ערובי תחומין ולא ערובי חצרות. רבי אומר: מערבין ערובי חצרות, אבל לא ערובי תחומין. מפני שאתה אוסרו בדבר האסור לו, ואי אתה אוסרו בדבר המותר לו.
"אתמר, רב אמר: הלכה כתנא קמא. ושמואל אמר: הלכה כרבי. איבעיא להו: הלכה כרבי לקולא או לחומרא? פשיטא דלקולא קאמר! משום דשלח רבי אלעזר לגולה: לא פשאתם שונין בבבלי רבי מתיר וחכמים אוסרין, אלא רבי אוסר וחכמים מתירין. מאי? תא שמע, דרב תחליפא בר אבדימי עבד עובדא פותיה דשמואל, ואמר רב: תחלת הוראה דהאי צורבא מרבנן — לקלקולא. אי אמרת בשלמא לקולא קאמר — היינו לקולא. אלא אי אמרת לחומרא — מאי לקולא איכא? פיון דמקלקלי בה רבים,

היינו

יום טוב פרק שני ביצה

מסורת הש"ס

א פסחים פה,, משנה ביצה

ב מנחות מא,, בבא בתרא ו:

ג לעיל ו.

ד עבודה זרה לח.

גליון הש"ס

רש"י ד"ה לשנה. ור"ה היה. עיין

תשובת ח"צ סימן ק"ל:

פזית ולגבי כפר שלם קרי לה כל שהוא: תבשיל זה של ערוב: כבוש בחמץ ובסודל ומיני ורקות: שלוק מבשל הרבה מאל: מבשל פהלכות: קוליס האספנין גב מליח הוא ורך ונאכל כמו שהוא חי אלא שנותנין עליו חמין וזה בשולו דתנן במסכת שבת (דף לו.) שהדחתו זו היא גמר מלאכתו: שנתנו עליו חמין קרסין שששו לו מערב יו"ט בשול הרחוי לו: תחלתו כשעשה התבשיל אין לו שעור כמה יהא בו: כופו חבלו או שאבד ושיר ממנו חצת: מאי לאו אין לו שעור כלל לא לרב ולא למעט: לא אין לו שעור למעלה לומר שלא יוסיף בו על כך דכך: למטה לא יפחת מפזית: צריכים דעת שידעו שלשם כך נעשו ורב הונא לא פירש דעת מי ומפרשנין לה כגון ואמרין הא נבאי פשיטא לן דכי אמר רב הונא צריכים דעת דעתו דמניח מיחא בעי דאיהו עדיף שיעשה לשם כך מיאו מפגיא לן דעת מי שהניחו לצרכו בגון דעשהו זה לצרה חבדו כלום צריך שימלא בו תחלה לבעותו על פיו: עד תחום שבת ולעומדים חוץ לתחום לא היה דעתו של מניח עליהם ולא עלו על לבו לזכרו: מסדר מתניתא שהיה יודע משניות בנרקסא ומחזר עליהן לפני מר שמואל שהיו מדורות בפיו בעקרו: סמוך אדידי דמערבנא רבבא נהרדעא שהיא עירו: לשנה לשנה אחרת וראש השנה היה שאין יכול להניח ולהתנות: לדידה אסור שאין דעתי על הקנידין והפושעים שאינם חרדים לזכרי חכמים: לא ערובי חצרות לטלטל מחר דנראה כמתקן דבר: שאתה אוסרו בדבר האסור לו כח יש בידך לאסר עליו מלשעות צרך מחר דבר שהוא אסור בו כיום והינו תחומין שאף ביו"ט אסור לצאת מן התחום: ואי אתה אוסרו אין כח בידך לאסר לו מלתקן למחר דבר שהוא מתר בו כיום ואסור לטלטל חצרות ליתת כיום טוב: משום דשלח רבי אלעזר כו' לפיכך הצרכו לשאול לקלא קאמר שמואל או לחומרא משום דשלח ר' אלעזר לחומרא ואנו שונין דרבי לקלא לפיכך שואלים אנו שמואל שקבע הלכה כרבי היכי מתני לפלגתיה: ואמר רב תחלת הוראה וכו' דרב פליג עליה ואמר הלכה כת"ק: פיון דמקלקלי בה ששוכחין ומטלטלין בלא ערוב:

עליהו ברכת המוציא יש בהן משום ב"נ ומיאו אומר הר"ר יחיאל דאין בהם משום ב"נ פיון דדרך אפיית פת עביד להו ועוד דאי קבע בעודתה עליהו מברך ברכת המוציא חלמא פת נינהו: אמר רבי אבא ערובי תבשילין צריך שיהא בהן פזית. וג' דינים יש בהלכות ערוב ערובי תחומין צריך שתי פעולות לכל אחד ואחד והבי מסיק דהגיא בשירובין (דף פב:) עד שיהא ב' פעולות ואם יש שם מזון ב' פעולות אינו צריך יותר ואכלו מאה יכולין לסמך עליו ערובי תבשילין בין לאחד בין למאה אינו צריך אלא פזית לכל מין ומין: רבי אומר מערבין ערובי חצרות חבל לא ערובי תחומין. תמה הא רבי ס"ל בפרק בבל מערבין (שירובין דף לח: ושם) דשבת ויו"ט קדשה אחת היא וא"כ היכי מערבנין ערובי חצרות מי"ט לשבת ויש לומר דאדרבה הונו טעמא הבא דרבי דהא דאית ליה קדשה אחת הן הינו בדבר האסור לבעות ביו"ט בגון תחומין אסור לבעותם ביו"ט בשביל שבת דהא קדשה אחת הן חבל בשביל שקדשה אחת היא לא אסרינן דבר המתיר לבעות ביו"ט עצמו בגון לטלטל בדחצוי לבעות ערוב בשביל שבת:

מסורת הש"ס
א עירובין מנן; תוספתא ראש השנה; תוספתא ברכות ב תוספתא ברכות; שבת כד. ג לעיל ו.
ד תוספתא ביצה
גליון הש"ס
גמ' רשב"א אומר מממלאה אשה תנור פת. עיני לקמן דף כב ע"ב ברש"י ד"ה וב"ה מתירין ובתוס' שם:

הינו קלקולא אס היה מתר לערב אַתמוול והוא אָסר: מתחיל בשל שבת פֿרָכה אחת לשנייה ומתחיל להזכיר שבת תחלה ונתנו לנו את יום המנוחה הזו ואת יום חג פלוני הזה: ומסוּם הפֿרָכה בשל שבת מקדש השבת ויהי לא: ואומר קדשת היום בְּאִמְצַע ונתנו לנו ה' אֶלֶה־ינו את יום המנוחה הזו ואת יום חג פלוני הזה: תני תנא קמא דרבנא במלטה דרבי מקדש וישראל והשבת והזמנים: אטו שבת וישראל מקדשי לה שְׁקֻמָּתָה קדשת ישראל לשל שבת בשלמא זמנים צריך להקדים קדשת וישראל לקדשתו שעל ידי קדשת וישראל נתקדשו הם ואלו לא נתקדשו וישראל לא היו קובעים חגשים וקוראין מועדים בבית דין: אלא שבת מקדשא וקוימא מששת ימי בראשית ואינה תלויה בפקיעות דראש חגש: מתפלל שבע פשאר שבותי פי היכי דבחויל אין לו למועד פֿרָכה קבועה בשלש תפלות הללו אף בשבת אין צריך להפע לו פֿרָכה לבית שמאי ולא לקללו לבית הלל: מעין המארע ראש חגש או מועד: בעבודה כגון ועלה וזבא בדברת עבודה: בהודאה כמו שאומר על הנסים בַּחֲנֻכָּה ופורים: כל מקום שזקוק לשבע ואפי' ערבית ושחרית ומנוחה: אין הלכה פארתו הזוג גִּדְּרִינו אלא פתנא קמא דאמר ערבית שחרית ומנוחה מתפלל שבע ואומר מעין המארע בעבודה מיהא לאו הלכתא כותה דהא דאָמַר וּבְמוֹסְפִין מתחיל כו' אלא דהא הלכתא פֿרָבי דאמר אף חותם דה מקדש השבת וישראל והזמנים או ראשי חגשים בראש חגש: מיום טוב לחברו אס נזכר ביו"ט ראשון וחנו שני ימים טובים חמישי וערב שבת ומנוחה אס היום חול ומחר קדש ערובי ערב ואס חלוק איני צריך לערב להפגילין ובתחומין יאמר אס היום קדש אין דגדרי כלום ולמחר יאמר כמו כן בשל תחומין ובאותה הפת עצמה דממה נפשך הוי ערוב אכל בשל תפגילין אין צריך לשנות ולחזר את תנאו למחר: דלמקני שביטה בשבתא לאו זוקא שבתא נקט אלא יו"ט חרי שבתא לא התיירו לו לקנות שביטה כיום טוב ואפי' מספק ואס התיירו בערובי תפגילין דתם משום כבוד שבת התיירו: אין אופין פת: ממלאה אשה כו' דבחד טרקח סגי וכן בנחתום לגבי מלוי: אכל לאפות כל כפר וכפר צריכה חפיה ורדיה לעצמה: בזמן שהתנור מלא שתנורים קטנים היו ומדפיקין פת דשפנות ומתוך שהוא מלא מתמשט חללו ואין מקום לחמימותו להתפשט והפת נאפת ופה: הוא נאסר לאפות: וקמחו נאסר שלא יהא אחרים אופין קמחו פעולו שלו: לאקנויי קמחו אס צריך לתת במתנה את קמחו שיהא אחרים מתרים לאפותו ולתת לו:

בשלמא לא גרם: ולא יטמין דדרך שטמטיניו תבשיל שבת: שבר ואפה גרם מהו שיאכל בשבת:

יום טוב פרק שני ביצה

היינו קלקולא. אָמַר רַבָּא אָמַר רב חסדא אָמַר רב הונא: הִלָּכָה פֿרָבִי, וּלְאַסוּר.^(א) תִּנּוּ רַבָּנן: יוֹם טוֹב שָׁחַל לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: מִתְּפַלֵּל שְׁמֹנֶה, [וְאוֹמַר] שֶׁל שַׁבָּת בִּפְנֵי עֶצְמָה, וְשֶׁל יוֹם טוֹב בִּפְנֵי עֶצְמָה. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: מִתְּפַלֵּל שָׁבַע, מִתְּחִיל בְּשֶׁל שַׁבָּת וּמִסִּיִּים בְּשֶׁל שַׁבָּת, וְאוֹמַר קְדוּשַׁת הַיּוֹם בְּאַמְצַע. רַבִּי אוֹמַר, אֵיךְ חוֹתֵם בָּהּ: "מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת, יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים". אִתְּנִי תַנָּא קַמִּיָּה דְרַבִּינָא: "מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַשַּׁבָּת וְהַזְּמַנִּים". אָמַר לֵיהּ: אִטּוּ שַׁבָּת יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשִׁי לֵיהּ? וְהָא שַׁבָּת מְקַדְּשָׁא וְקַיִימָא. אָלָא אֵימָא: "מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת, יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים". אָמַר רַב יוֹסֵף: הִלָּכָה פֿרָבִי, וְכִדְתִּירִין רַבִּינָא.^(ב) תִּנּוּ רַבָּנן: שַׁבָּת שָׁחַל לְהִיּוֹת בְּרֹאשׁ חוֹדֵשׁ אוּ בְּחוּלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד, עַרְבִית וְשַׁחֲרִית וּמִנְחָה מִתְּפַלֵּל שָׁבַע, וְאוֹמַר מַעֲיִן הַמְּאוֹרֵעַ בְּעִבּוּדָה, וְאִם לֹא אָמַר — מְחִזְרִין אוֹתוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: בְּהוּדָאָה. וּבְמוֹסְפִין מִתְּחִיל בְּשֶׁל שַׁבָּת וּמִסִּיִּים בְּשֶׁל שַׁבָּת, וְאוֹמַר קְדוּשַׁת הַיּוֹם בְּאַמְצַע. רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָא אוֹמְרִים: כָּל מְקוֹם שֶׁהוּזַק לְשָׁבַע, מִתְּחִיל בְּשֶׁל שַׁבָּת וּמִסִּיִּים בְּשֶׁל שַׁבָּת וְאוֹמַר קְדוּשַׁת הַיּוֹם בְּאַמְצַע. אָמַר רַב הונא: אֵין הִלָּכָה פְּאוֹתוֹ הַזּוּג. אָמַר רַב חֲזִיָּא פַר אֲשִׁי אָמַר רַב: מַנִּיחַ אָדָם עִירוּבֵי תְּחוּמִין מִיּוֹם טוֹב לַחֲבֵירוֹ, וּמִתְּנָה.^(ג) אָמַר רַבָּא: מַנִּיחַ אָדָם עִירוּבֵי תַבְּשִׁילִין מִיּוֹם טוֹב לַחֲבֵירוֹ, וּמִתְּנָה. ז'מאן דְּאָמַר עִירוּבֵי תְּחוּמִין — כָּל שְׁפָן עִירוּבֵי תַבְּשִׁילִין, וּמֵאן דְּאָמַר עִירוּבֵי תַבְּשִׁילִין — אָבַל עִירוּבֵי תְּחוּמִין לֹא. מֵאִי טַעְמָא — דְּלִמְקַנֵּי שְׁבִיתָה בְּשַׁבָּתָא לֹא.^(ד) תִּנּוּ רַבָּנן: אֵין אוֹפִין מִיּוֹם טוֹב לַחֲבֵירוֹ. בְּאַמַּת אָמְרוּ: מְמַלְאָה אִשָּׁה כָּל הַקְּדוּרָה בְּשָׂר, אֵיךְ עַל פִּי שְׂאִינָה צְרִיכָה אֱלֹא לַחֲתִיכָה אַחַת. מְמַלְא נַחְתוּם חֲבִית שֶׁל מִים, אֵיךְ עַל פִּי שְׂאִינוֹ צְרִיָּה אֱלֹא לְקִיתוֹן אַחַד. אָבַל לְאַפּוֹת — אֵינוֹ אוֹפֶה אֱלֹא מֵה שְׁצָרִיָּה לוֹ. ר'פִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזַר אוֹמַר: מְמַלְאָה אִשָּׁה כָּל הַתַּנּוּר פֶּת, מִפְּנֵי שֶׁחַפַּת נְאֻפַּת יָפֶה בּוֹזֵמן שֶׁהַתַּנּוּר מְלֹא. אָמַר רַבָּא: הִלָּכָה פֿרָבִי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזַר. אֵיבַעְיָא לְהוּ: מִי שְׁלֹא הִנִּיחַ עִירוּבֵי תַבְּשִׁילִין, הוּא נֶאֱסָר וְקַמְּחוֹ נֶאֱסָר, אוּ דְלִמָּא: הוּא נֶאֱסָר וְאֵין קַמְּחוֹ נֶאֱסָר? לְמֵאִי נִפְקָא מִינָּה? לְאַקְנוּיִי קַמְּחוֹ לְאַחֲרִים. אִי אָמַרְתָּ הוּא נֶאֱסָר וְקַמְּחוֹ נֶאֱסָר — צְרִיָּה לְאַקְנוּיִי קַמְּחוֹ לְאַחֲרִים. וְאִי אָמַרְתָּ הוּא נֶאֱסָר וְאֵין קַמְּחוֹ נֶאֱסָר — לֹא צְרִיָּה לְאַקְנוּיִי קַמְּחוֹ לְאַחֲרִים. מֵאִי? תָּא שְׁמַע: מִי שְׁלֹא הִנִּיחַ עִירוּבֵי תַבְּשִׁילִין, הָרִי זֶה לֹא יֵאפֶה וְלֹא יִבְשָׁל וְלֹא יִטְמִין, לֹא לוֹ וְלֹא לְאַחֲרִים. וְלֹא אַחֲרִים אוֹפִין וּמַבְשִׁילִין לוֹ. פִּיצַד הוּא עוֹשָׂה — מְקַנָּה קַמְּחוֹ לְאַחֲרִים וְאוֹפִין לוֹ וּמַבְשִׁילִין לוֹ. שְׁמַע מִינָּה: הוּא נֶאֱסָר וְקַמְּחוֹ נֶאֱסָר, שְׁמַע מִינָּה. אִיבַעְיָא לְהוּ: עֶבֶר וְאַפָּה, מֵאִי? תָּא שְׁמַע: מִי שְׁלֹא הִנִּיחַ עִירוּבֵי תַבְּשִׁילִין, פִּיצַד הוּא עוֹשָׂה — מְקַנָּה קַמְּחוֹ לְאַחֲרִים, וְאַחֲרִים אוֹפִין לוֹ וּמַבְשִׁילִין לוֹ.

וְאִי

הוא נאָסר וקמחו נאָסר לא מצי לאקנויי קמחו לאַחֲרִים דְּהָא לא מוּעִיל הַקְּנוֹן וּבְסֻמּוֹךְ גִּרָם ש"מ הוא נאָסר ואין קמחו נאָסר:

הִלָּכָה פֿתֵנָא קַמָּא הִנֵּה מְשַׁמַּע רַבָּל דְּכִרְיִי אֵיךְ מַמַּה שְׁאָמַר מְסִים בשל שבת והא ליתא דהא קי"ל דהלכתא פֿרָבי דאמר חותם צרוך מקדש השבת וישראל והזמנים: מאי טעמא למקני שביטה בשבתא לא. וא"ת למה לי האי טעמא האיכא טעמא דהכנה בדאמרי' דפ' בכל מערבין (עירובין דף לח: ושם) מיו"ט לשבת מאי טעמא לא משום הכנה וי"ל דאי לאו הדיא טעמא דמקני שביטה בשבתא משום טעמא דאמר משום הכנה לא אסרינוי ואיל ויש שם ספק דשמא חול הוא לגמרי מכל מקום קשה דהתם בעירובין למה לי טעמא דהכנה תפוח לה משום דמקני שביטה בשבתא לא ויש לומר דהתם מירי בערובי חצרות ולא גזיך למקני שביטה ומכל מקום קשה מהאזא דגטין. פֿרָק הַזֵּרֶק (דף ע"ג) גבי שכיב מרע דאמר איהי תנול ותמוד ותפתח והתם מירי בשבת גשרי לעשות חזנו והכא אסר למקני שביטה אפי' ביו"ט וי"ל דשכיב מרע שאני דהתיירו עליו שלא תטורף דעתו ותדע דיש חלוק בין שכיב מרע לזאב אחר דהא התיירו לו לגדש בשבת ואין אנו מקדשין ואין מקדשין ואע"ג דלא קאמר לקמן אין מקדשין . מפל מקום למה יש לחלק בין קדשין לגרשין ועוד דבדילוספתא אמרינו דהדיא אין מקדשין ואין מקדשין ולי נראה דמקאמר דתם אי אתה מודה משמע דלא פליגי שום אדם עניה והא פליגי רבי עניה לעיל דאמר מערבין ערובי חצרות לכן נראה לפרש דטעמא דהכא יש לומר משום הכנה וה"ק אסור למקני שביטה בשבתא משום דהינו הכנה ואין מכינין מיום טוב לשבת וא"ת לרבי יוחנן דאמר לעיל (פיצה דף ז.) נוֹלָדָה בָּזָה מתרת בזה וקאמר טעמא לעיל משום דלית ליה הכנה וכי פליגי רבי יוחנן אכל הני תנאי ואמוראי דהכא ויש לומר דהתם מוכרי דהכנה שגשגה בידים כגון ערובי תחומין ואפי' רבי יוחנן מודה דאכל מה שמתיר ר' יוחנן הינו גבי פיצה דהוי הכנה בידי שמים שגשגית מאליה: אי אמרת הוא נאָסר וקמחו נאָסר צריך לאקנויי קמחו לאַחֲרִים ואי אמרת אין קמחו נאָסר אין צריך לאקנויי קמחו. ונתמה ואיל וקמחו נאָסר מה מועיל הכניה לאַחֲרִים מי יכול לסלק האסור שבו כדי שיאכל הוא עצמו אחר (פך) שְׁנֹאסֵר ועוד תשה ביון שהוא נאָסר מאיזה טעם והא מתר שאַחֲרִים אוֹפִין (לשבת) בשבילו וכי אַחֲרִים יְכוּלִים לעשות בשבילו מה שהוא עצמו אינו יכול לעשות בשביל עצמו לכן נראה לי כגוי'. דה"ג אי אמרת הוא נאָסר ואין קמחו נאָסר מצי לאקנויי קמחו לאַחֲרִים וזא מועיל ההנין ואי אמרת

יז.

עיין משפּט בר מצוה
א מיי' פב' מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ה, סמג עשין יט, טוש"ע או"ח סי' תפז סעי' א:
ב מיי' פב' מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יא, סמג עשין יט, טור או"ח סי' תצ, ש"ע או"ח סי' תכה סעי' ג:
ג מיי' פו' מהל' שביבת יום טוב הל' יא, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקכז סעי' כב:
ד מיי' פח' מהל' עירובין הל' יד, טוש"ע או"ח סי' תקכז סעי' ב:
ה מיי' פא' מהל' שביבת יום טוב הל' ט, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקכז סעי' א:
ו מיי' פא' מהל' שביבת יום טוב הל' י, ש"ע או"ח סי' תקג סעי' ב:
ז מיי' פא' מהל' שביבת יום טוב הל' י, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקז סעי' ו:
ח מיי' פו' מהל' שביבת יום טוב הל' י, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקכז סעי' ב:
ט מיי' פו' מהל' שביבת יום טוב הל' י, טוש"ע או"ח סי' תקכז סעי' כג:

 עין משפט גור מצורה
--

א מו"י פו' מהל' שביתת יום טוב הל' ה, טוש"ע או"ח סי' תקכו סעי' טז:

ב מו"י פו' מהל' שביתת יום טוב הל' י, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקכו סעי' כד:

ג מו"י פכ"ג מהל' שבת הל' טו, טוש"ע או"ח סי' שלט סעי' ד:

ד מו"י פכ"ג מהל' שבת הל' ח, סמג לאוין סה:

ה מו"י פו' מהל' שבת הל' כג, טוש"ע או"ח סי' שוח סעי' א:

ו מו"י פו' מהל' שביתת יום טוב הל' ה, טוש"ע או"ח סי' תקכו סעי' יז:

ז מו"י פכ"ג מהל' שבת הל' ח, סמג לאוין סה, סמג לאוין פה, טוש"ע או"ח סי' שכו סעי' ה:

ח מו"י פד' מהל' שביתת יום טוב הל' יז:

ובלבד שלא יעריס. פרש"י בשפתי קדרות שיאמר אני צריך להזמין אורחים ואי איתא דעבר ואפה מתר מפגי תנא לתקנתא קא מהדר נתיי נמי הך מתר להערים ולהרבות דהא חזינון לעיל דאפי' מיום טוב נחבדו שרי בקד. ואס תאמר מאי שניא שניא מההיא דרב אלא דמערס ומלח גרמא גרמא וי"ל דשאני הקס דהוי עבוד אוכלין בענלמא ומשום שמתת יום טוב התירו דאי לאו הכי חוש שמת יסריח השער וממעט ולא שחט אבל הכא מורי בשבול דחמור וגם היה יכול לעשות תקנה על ידי ערובי תבשילין מבעוד יום: על מה נחלקו על דג וביצה שעליו שב"ש אומרים שני תבשילין. ודג וביצה שעליו אינו חשוב אלא תבשיל אחד וב"ה אומרים תבשיל אחד כלומר תבשיל אחד כי האי גונא בגון דג וביצה שעליו חשוב שני תבשילין וקשה דלשנא לא משמע הכי לכן נראה לי דגדרם אפסא. ב"ש אומרים תבשיל אחד פרוש דג וביצה שעליו אינו חשוב אלא תבשיל אחד וצריך עוד תבשיל אחר ובית הלל אומרים שני תבשילין פרוש דג וביצה שעליו חשוב שני תבשילין: אמר רבא הלכתא פתנא דידן ואלפא דב"ה. פרש רש"י ואלפא דבית הלל דקאמר תבשיל אחד ואר"ת דלאפיה צריך לערב: גם פת ואינו יכול לאפות על ערוב תבשיל אחד דהא קומא לן דרבי אליעזר דאמר אין אופין אלא על האפוי ואין מבשילין אלא על המבשל מקרא מיתי סתמא דגמ' בנתה לעיל דכיש פקדון דקאמר ותנא מיתי לה מהכא והא דקאמרי ב"ה לעיל מניח אדם ערוב תבשיל אחד ועושה בו כל צרכו קאי אמאי דקאמר בית שמאי אין טומנין את החמין אלא אם כן היו לו חמין טומנין מבעוד יום וכו' ודברי דאפי' בשלשה תבשילין צריך שיהא לכן אחד ואחד פגגדו ועל זה קא מורי ב"ה ואמרי דעל תבשיל אחד עושה בו כל צרכו כלומר כל מיני תבשילין בגון חמין וביוצא בו והא דקאמר אבוי לא שנו אלא תבשיל אחד אבל פת לא אינו זנקא היכא דאינו רוצה לאפות אבל אם היה רוצה לאפות היה צריך פת ולא יהירא להר"ר יצחק חזא דמכל הני משמע דלא צריך אלא תבשיל אחד לכן דבר בין לאפות בין לבשל ומה שמביא הש"ס לעיל דר' אליעזר לאו משום דהלכתא בנתה אלא אסמכתא בענלמא מיתי על ערובי תבשילין אלא אדרבה קומא לן דרבי יהושע לגבי דרבי אליעזר משום דרבי אליעזר שמותי הוא ורבי יהושע פליג עליה פירושלמי ואמר אופין ומבשילין על המבשל ומ"מ אור"י לא מלאני לבי לעבר על דברי דודי וצריך שני תבשילין פת ותבשיל וכן עמא דבר:

יום טוב פרק שני ביצה

ואי איתא, ליתני: עבר ואפה מותר! אמר רב אדא בר מתנה: תנא, תקנתא דהיתרא — קתני, תקנתא דאסורא — לא קתני. תא שמע: מי שהניח עירובי תבשילין — הרי זה אופה ומבשל ומטמין. ואם רצה לאכול את עירובו — הרשות בידו. אכלו עד שלא אפה עד שלא הטמין — הרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין, לא לו ולא לאחרים. ולא אחרים אופין ומבשילין לו. יאכל מבשל הוא ליום טוב, ואם הותר — הותר לשבת, ובלבד שלא יערים. ואם יערים — אסור! אמר רב אשי: הערמה קא אמרת — שאני הערמה דאחמירו בה רבנן טפי ממזיד.^(א) רב נחמן בר יצחק אמר: הא מני — חנניה היא, ואליפא דבית שמאי. דתניא, חנניה אומר, בית שמאי אומרים: אין אופין אלא אם כן ערב בפת, ואין מבשילין אלא אם כן ערב בתבשיל, ואין טומנין אלא אם כן היו חמין טמונין מערב יום טוב. ובית הלל אומרים: מערב בתבשיל אחד, ועושה בו כל צרכו. (תנן:) המעשר פירותיו בשבת, בשוגג — יאכל, במזיד — לא יאכל. לא צריכא, דאית ליה פירי אחרני.^(ב) תא שמע: המטביל כליו בשבת, בשוגג — ישתמש בהן, במזיד — לא ישתמש בהן. לא צריכא, דאית ליה מאני אחרני. אי נמי, אפשר בשאלה. תא שמע: המבשל בשבת, בשוגג — יאכל, במזיד — לא יאכל. אסורא דשבת שאני.^(ג) בית שמאי אומרים: שני תבשילין. מתניתין דלא פי האי תנא, דתניא, אמר רבי שמעון כן אלעזר: מודים בית שמאי ובית הלל על שני תבשילין שצריה, על מה נחלקו — על דג וביצה שעליו, שבית שמאי אומרים שני תבשילין. ובית הלל אומרים: תבשיל אחד. ושוין, שאם פרפר ביצה ונתן לתוך הדג, או שרסק קפלוטות ונתן לתוך הדג, שהן שני תבשילין. אמר רבא: הלכתא פתנא דידן, ואליפא דבית הלל. אכלו או שאבד — הרי זה לא יבשל עליו וכו'. אמר אבוי: נקטינן, התחיל בעיסתו ונאכל עירובו — גומר. מתני' חל להיות אחר השבת — בית שמאי אומרים: מטבילין את הכל מלפני השבת. ובית הלל אומרים: כלים מלפני השבת, ואדם בשבת. ושוין שמשיקין את המים בכלי אכן לטהרן, אבל לא מטבילין. ומטבילין מגב לגב ומחבורה לחבורה.^(ד) גמ' דבולי עלמא מיהת — פלי בשבת לא. מאי טעמא? אמר רבה: גזרה

שמיא

ובגבלתם לא תגעו (ויקרא י"א:ח')

שבת דאסור להטביל בשבת וביו"ט: ובית הלל אומרים כו' והא דנקט שבת רבותא אשמועינן לב"ה דאפי' בשבת שרו באלים ובגמרא מפרש מאי טעמא דכלים אסורים: ושוין שמשיקין את המים מי שיש לו מים ופין לשתות ונטמאו ממלא מהן פלי לכן ונותנם במקנה מים מלוחים עד שמשיק מים למים ונמצאו אלו זרועים ומחברים למי המקנה וטבלי אצביהו וטהרו ואין עוד טהרה במקנה לכן אכל ומשקה אלא למים ולא בתורת טבילה אלא בתורת זריעה דקאמרינן בפסחים בפרק כל שעה (פסחים דף לז:): אבל לא מטבילין בגמרא מפרש שאין נותנין אותן בכלי עץ טמא הצריך טבילה להשיקן בו כדי להעלות טבילה לכלי אבג השקת המים: ומטבילין מגב לגב ביום טוב: ומחבורה לחבורה בגמרא מפרש לה:

תקנתא כהני הך דמקנה קמחו: תקנתא דהתרא העשויה בהמר: שלא יערים לאחר שבשל לצד. לומר עוד אני צריך להזמין אורחים ויבשל תבשילין אחרים ויותרם לשבת אבל בקדחה אחת אם ירצה לשבת הא אמר דאפי' לחל שרי בדלעיל ממלאה אשה קדחה פשר ואע"פ שאינה צריכה אלא לתמיכה אחת: ואם הערים אסור ללכל דאחמור רבנן דהא מלתא שלא לשקר תורת ערוב ולא דמי להערמה דרב אלא בר אהבה דמלח גרמא גרמא דאין עבדי דאכלין ואי משום טרחא הא עדיפא דלמא חס שלא יסריח השער וממעט ולא שחט וקס"ד שהוא דאין לעבר ואפה: שאני הערמה כו' לעולם עבר ואפה מתר והערמה אינה ראויה לכאן דשאני הערמה ממזיד דאופא למימר אחמור דה רבנן בהערמה טפי ממזיד דאלו מזיד רשע הוא לעבר על דברי סבמים ואין אחרים למדים הימנו והוא עצמו משים אל לבו ושג הלפך לא מעקרא תורת ערוב אבל מערים סבור לעשות בהמר הלפך לא ישיב אל לבו לחזר בו ואחרים למדין הימנו ומעקרא תורת ערוב הלפך הנסוהו רבנן: הא מני דתני אס אפרים אסור: חנניה היא דשמעינן ליה דמחמיר בערובי תבשילין ואלפא דבית שמאי: במזיד לא יאכל שעבר על השבות דאין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט אלמא אחמור רבנן במלתיהו ואפי' גבי עגב שבת: דאית לה פרי אחרני לשבת: המטביל פליו במקנה שיש לו בחצרו ושבר אדרבנן דאמרי במתניתין מטבילין כלים מלפני השבת דנראה במתקן: ושתמש בהן בו ביום: אפשר בשאלה לשאל כלים מחבדו ולהשתמש: אסורא דשבת בשול שבת מאבות מלאכות הוא ואסור סקילה הוא הלפך הנסוה רבנן למזיד אבל עבר ואפה ביום טוב לשבת אסורא דרבנן הוא דעבד: על מה נחלקו על דג וביצה שעליו שבת שמאי אומרים שני תבשילין צריך וזה בתבשיל אחד שמחבר בו ודטיל לגביה וב"ה אומרים דיו בתבשיל אחד בזה: ושוין שאם פרפר ביצה מבשלת ונתן לתוכו דלחודיה קאי שהן שני תבשילין: שרסק מינצ"ר בלעז: קפלוטות פקתי פורי"ש בלעז: פתנא דידן דמתניתין דתני בית הלל שרו בתבשיל אחד: אם התחיל בעסתו לתקנה ולאפותה ע"י ערובו: מתני' מטבילין את הכל כל הצריך טבילה בין אדם בין כלים: מלפני השבת דקו"ל בר"ה (דף עז:): חגיב אדם לטהר את עצמו דקנל דכתיב

ובגבלתם לא תגעו (ויקרא י"א:ח') ומזקם לה דקנל הלפך וטביל מערב דכלים אסורים: ושוין שמשיקין את המים מי שיש לו מים ופין לשתות ונטמאו ממלא מהן פלי לכן ונותנם במקנה מים מלוחים עד שמשיק מים למים ונמצאו אלו זרועים ומחברים למי המקנה וטבלי אצביהו וטהרו ואין עוד טהרה במקנה לכן אכל ומשקה אלא למים ולא בתורת טבילה אלא בתורת זריעה דקאמרינן בפסחים בפרק כל שעה (פסחים דף לז:): אבל לא מטבילין בגמרא מפרש שאין נותנין אותן בכלי עץ טמא הצריך טבילה להשיקן בו כדי להעלות טבילה לכלי אבג השקת המים: ומטבילין מגב לגב ביום טוב: ומחבורה לחבורה בגמרא מפרש לה:

 מסורת הש"ס

א לקמן כב.

ב גיטין נד.

ג לעיל יא:

ד סוכה מב: מגילה ד: פסחים טז: ראש השנה כט:

 גליון הש"ס

רש"י ד"ה ואם הערים. ואי משום טרחא. משמע דליכא שום איסור רק טרחא וקשה לי הא אף שאין עיבוד באוכלין מ"מ מדרבנן אסור כדאיתא בסוגיא דשבת וכדתוביח ה"ן פ"ק דחולין בסוגיא דהשוחט בשבת:

עין משפט נר מצוה

א מ"א פד' מהל' שבת יום טוב הל' יח:	ב מ"א פד' מהל' שבת יום טוב הל' יח:	ג מ"א פד' מהל' שבת יום טוב הל' יח:	ד מ"א פד' מהל' שבת יום טוב הל' יח:	ה מ"א פד' מהל' שבת יום טוב הל' יח:
---------------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------

וגמרא ויעבידנו ארבע אמות ברשות הרבים ומי שפא יעבידנו ארבע אמות ברשות הרבים. תמה אמאי לא קאמר שפא ויצאנו מרשות היחיד לרשות הרבים וי"ל שיש הפרא בפתח ובגופי החצר: גזירה י"ט אטו שבת. ולא הני גזירה לגזירה דיי"ט ושבת אחת היא: נגזור השקה אטו הטעלה. וקשה לפרך נגזור משום שפא יעבידנו ארבע אמות ברשות הרבים להשיקון וי"ל דגבי הטעלה כלי צריך למגזר שפא יעבידנו לפי שלחוט להטעילו חבל בהשקת מים אין להוט כל כך להשיקון דאפשר במים אחרים וכן בסמוך בולד הטמאה לא פריה נגזור שפא יעבידנו לפי שאינו להוט כל כך להטעילו כיון דליכא אלא טמאה דרצנו: מדליו בדין טמא והוא טהור. מאליו תמה דבמקמי אמר אין מטבילין כלי על גבי מימיו לטהרו וי"ל דהתם מיידי שהוא מלא מים ויש בו הוכחה דלאטבולי קדעי ואסור להטביל כלי דמחזי במתקן חבל הכא אין הכל יודעין שהדלי טמא וא"כ הוואה והא סבור דלשאר הוא צריך: כלי שנטמא באב הטמאה אין מטבילין אותו בולד הטמאה מטבילין אותו וכו'. פירש רש"י דמורי שנטמא מערב י"ט דאי בי"ט חפילו באב הטמאה מטבילין אותו והא דאמרין לעיל מערב י"ט אין מטבילין אותו בי"ט מורי שנטמא באב הטמאה וטעמא דאב הטמאה אין מטבילין אותו משום דטמאה דאורייתא היא דנראה במתקן חבל בטמאה שנטמא במשקין אינו טמא כי אם מדרבנן ולא מחזי במתקן ועוד פירש פירוש אחר דמורי שנטמא בי"ט עצמו ובאב הטמאה ומ"מ אין מטבילין אותו בי"ט הואיל וצריך הערב שמש ואין מטבילין לצרך חול חבל בולד הטמאה אינו צריך הערב שמש ומטבילין אותו בי"ט והא דאמרין נטמא ביום טוב מטבילין אותו בי"ט מורי שנטמא בולד הטמאה ולא נהירא ליה לרש"י דאפתי מ"מ הכי ראוי להשתמש בו חליו שאינו צריך הערב שמש אלא תרומה והר"י פי' דניחא לפי המסקנא דאורי בתרומה דשם צריך הערב שמש ואינו נראה להר"ר וצחק דאטו פסיקא לה דכהנים לית להו חליו ומיהו קשה היאך הוא מתר להטביל כלי שנטמא בולד הטמאה דאם רוצה להשתמש בחליו ובמעשר א"צ טבילה ואי משום תרומה הא פשי הערב שמש וא"כ לצרך חול הוא מטביל ויש לומר דלפירוש אחר שפירש רש"י ניחא דבטבילה דרבנן כמו זו לא פשיא הערב שמש. דדעתו במסקנת פרה (פי"א משנה ה) כל הטעון ביאת מים מדברי חכמים לאחר ביאתו מתר בכלן: היכי משפחת לה בכהנים. וא"ת בוישראל נמי משפחת לה דכל הפוסל תרומה מטמא משקין להיות תחלה וי"ל דמיידי בכלי שאינו ראוי להשתמש בתוכו מים בגון כלי מנקב: מערכת וטובלת בדגיה.

תמה הניו שריה ושריה חסורא מפני שהוא מכבש ומלכז דאמר' שרייתו זו היא כבוסו וי"ל דהואיל דהני דרך טנוף שרי ותדע דהאין אנו מנגבים גדינו במפה בשבת הא הני שריה ואסור מפני שהוא מכבש ומלכז אלא כיון דהני דרך טנוף שרי הכא נמי נימא הכי: גזירה שפא ישהא. פי' עד י"ט שהוא פנוי ויבא לידי תפלה להשתמש בהו תרומה חבל אדם אין משהא עצמו מלכזל ועוד לא שיק למחש לידי תפלה כל כך:

שפא יטלנו בידו, ויעבידנו ארבע אמות ברשות הרבים. אמר ליה אפ"י: יש לו בור בחצירו, מאי איכא למימר? אמר ליה: גזירה בור בפתחו אטו בור ברשות הרבים. התנינח שבת, ביום טוב מאי איכא למימר? גזרו יום טוב אטו שבת. ומי גזרינן? והא תנן: ושוין שמישקין את המים בכלי אבן לטהרו. אבל לא מטבילין. ואי איתא — נגזור השקה אטו הטבילה! ותסברא? אי אית ליה מים יפים, הני למח לי למעפד להו השקה? אלא דלית ליה, וכיון דלית ליה מזהר זהיר בהו. "איתיביה: מדליו בדין טמא, והוא טהור. ואי איתא, נגזור דלמא אתי לאטבוליה בעיניה! שאני התם, מתוך שלא הותרה לו אלא על ידי דליו — זכור הוא. ^(נב)איתיביה: כלי שנטמא מערב יום טוב — אין מטבילין אותו ביום טוב, ביום טוב — מטבילין אותו ביום טוב. ואם איתא, נגזור דיום טוב אטו דערב יום טוב! טומאה ביום טוב מלתא דלא שכיחא היא, ומלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן. איתיביה: כלי שנטמא באב הטומאה — אין מטבילין אותו ביום טוב, ואם איתא, נגזור הא אטו הא! ולד הטומאה היכי משפחת לה? גבי כהנים — כהנים זריזין הם. תא שמע, דאמר רב חייא בר אשי אמר רב: נדה שאין לה בגדים — מערמת וטובלת בבגדיה. ואם איתא, נגזור דלמא אתי לאטבולי בעיניה! שאני התם, מתוך שלא הותרה לה אלא על ידי מלבוש — זכורה היא. רב יוסף אמר: גזירה משום סחיטה. אמר ליה אפ"י: תנינח פלים דבני סחיטה גינהו. פלים דלאו בני סחיטה גינהו, מאי איכא למימר? אמר ליה: גזירה הני אטו הני. איתיביה כל הני תיובתא, ושני ליה בדשנינן. רב ביבי אמר: גזירה שפא ישאה. תנא פוותיה דרב ביבי: כלי שנטמא מערב יום טוב — אין מטבילין אותו ביום טוב, גזירה שפא ישאה. רבא אמר: מפני שגראא במתקן כלי. אי הכי, אדם נמי! אדם נראה במימור. הא תנינח מים יפים, מים רעים מאי איכא למימר? אמר רב נחמן בר יצחק: פועמים שאדם בא

בשרב,

יוסף אמר טעמא דמתי' דטבילת פלים בשבת וי"ט אסורא משום סחיטת בגדים שאף הן בכלל פלים: שפא ישהא אי שרית ליה לאטבולינהו כיו"ט משהי להו עד י"ט שהוא פנוי ואתי בהו בתוך כך לידי תפלה להשתמש בהו תרומה: רבא אמר טעמא דמתי' מפני שגראא במתקן כלי ודמתי לתקנת מלאכה וגזר עלה מקרבנן: תנינח מים יפין שדרך לרחוץ בהן:

מסורת הש"ס

א נדה לד'; גיטין מד'; לעיל ב'; עירובין סג'; בכורות ג'; גיטין ה'; קידושין כח'; יבמות לא'; בבא מציעא מו'; בבא קמא פד'; ב סוכה מב'; מגילה ד'; פסחים סט'; ראש השנה כט:

גליון הש"ס

גמ' נראה כמיקר. עיין יבמות דף מ"ו ע"ב תוס' ד"ה תקוני גברא:

 עין משפט גור מצורה
--

א מו"י פכ"א מהל' שבת הל' כד, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' שכח סעי' לב:

ב מו"י פכ"א מהל' שבת הל' כד, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' שכח סעי' לב:

ג מו"י פג' מהל' שביית עשור הל' ב, טוש"ע או"ח סי' תקנד סעי' ח:

ד מו"י פד' מהל' שביית יום טוב הל' יז:

הדר בּה רבא מההיא. פּי' מההיא שנויא דקא משני בּאן קדס כּו' לֹא כ"ד בּשַׁרְב חס: מי המַעֲרָה שְׁשׁוּרְיִן הפּשְׁתֵּן בָּהֶן: בּוּיֹם הכּפּוּרִים שְׁאִסּוּר דְּרַבָּא הָדָר בּהּ מַההיא שְׁנוּיָא לְעוֹלָם אִימָא לָן דְּהָדָר מַשְׁנוּיָא דְּהוֹאִיל דְּמֵאִי מַזְקִיקוּ לְהוּא טַעמָא דְּהוֹאִיל דְּקַמְשְׁנִי מַתְנִי' מִשּׁוּם דְּנִרְחָא בְּמַתְנָן וְאִימָא דְּהָדָר בּהּ מַההיא שְׁנוּיָא וְהָדָר בּהּ נְמִי מַההיא שְׁנוּיָא דְּהוֹאִיל וְהָא דְּכָלִּים אִסּוּרִים מַההיא טַעמָא דְּשְׁנוּיָא אֲמורָאִי דְּלַעֲגִיל מִשּׁוּם שְׁמָא יַעֲבִידְרֵנוּ אוּ וְיִשְׁהָא אוּ יִסְחַט וו"ל דְּסַמִּי חֲדָא מִקְמִי תַרְתִּי הֵיאּוּ שְׁנוּיָא דְּהָבָא בְּאֵן קָדֵם טְבִילָה מִקְמִי תַרְתִּי שְׁנוּי דְּמַשְׁנִי מִשּׁוּם מַתְנָן כְּלִי וְהוֹאִיל וְלֹא יְהִירָא חֲדָא דְּהָא בָּהּא תְּלִיא דְּהָא מַה דְּמַשְׁנִי רַבָּא הוֹאִיל וְשִׁבְתָּ כּו' הִיּה כְּלוּ לְהַעֲמִיד שְׁנוּיָא מִשּׁוּם דְּנִרְחָא בְּמַתְנָן וְעוֹד דְּהִיּה לֹו לְפָרֵשׁ הֵאִי מִקְמִי תַרְתִּי לְבָךְ נִרְחָא לִי דְּקִים לִיָּה לְגַמְרָא דְּלֹא הִיּה וְכוּל לַעֲקֵר מִפְּנֵי שְׁנִרְחָא בְּמַתְנָן בִּינוּ דְּמַתְרִן לִיָּה עָלֵה דְּמַתְנִי' אֲבָל הִיּה סָבוּר לַעֲקֵר שְׁנוּיָא דְּהוֹאִיל וּמַהָא נְמִי מַתְנִי רָחִיב דְּלִין וְכוּל לַעֲקֵר [וַע"ע תּוֹב' שְׁבַת קוּא. ר"ה לֹא]: כָּל חִיבֵי טְבִילוֹת טוֹבְלִין בְּדִרְבָּן בִּין בְּתַשְׁעָה בָּאֵב בִּין בּוּיֹם הכּפּוּרִים. הִינוּ דּוֹקָא לְהַנִּי שְׁטוּבְלִין טְבִילת מַצֵּה בְּזַמְנָה אֲבָל הַשְׁתָּא שְׁכָל טְבִילוֹת שְׁנִשְׁתַּנּוּ טוֹבְלוֹת הִינוּ טְבִילָה שְׁלֹא בְּזַמְנָה דְּהֵן סוּפְרוֹת ז' נְקִיִּים מַסְפַּח שְׁהֵן זְבוֹת אִינוּ טוֹבְלוֹת בְּט' בָּאֵב זְבוֹיוה"כ וּמִיּהוּ יֵשׁ לְחַלֵּק בְּדִאֲמֵר בִּיוֹמָא (דף פח.) נְדוּת וְיוֹלְדוֹת טְבִילָתָן בְּלִילָה זְבִין וְזְבוֹת טְבִילָתָן בּוּיֹם בַּעַל קְרִי טוֹבֵל וְהוֹלֵךְ עַד הַמַּנְחָה כְּדִי שְׂיִתְפַּלֵּל תַּפְּלַת הַמַּנְחָה בְּטוֹהָרָה אֲבָל לְאַחֵר הַמַּנְחָה לֹא יִטְבֵּל וּמִפְּרָשׁ הָתָם טַעמָא דְּאִי מִשּׁוּם תַּפְּלַת גְּעִילָה הִיּה וְכוּל לְהַתְמִין עַד הַלֵּילָה וְיִטְבֵּל וְיִתְפַּלֵּל תַּפְּלַת גְּעִילָה בְּלִילָה וְאִמָּאי אִינוּ טוֹבֵל בּוּיֹם כְּדִי שְׁתַּהֲא הַטְּבִילָה בְּזַמְנָה אֲלֵמָא ש"מ דְּקַסְבֵּר הֵהוּא תַנַּא דְּטְבִילָה בְּזַמְנָה לֹאֻ מַצֵּה הִיא וְאִפְּלוּ הָכִי שְׁרִיא בִּיוה"כ וּמִיּהוּ בְּתַשְׁעָה בָּאֵב אִין טוֹבְלִין בִּר' חֲנִינְיָא בְּן אֲנָטוֹיָגְנוּם דְּאִמֵּר בְּדִאִי בִּית אֲלֵהִינוּ לְאַבֵּד טְבִילָה אַחַת בַּשָּׁנָה וְחֵאֲמֵר עָלֵה בִּירושלָמִי הוֹרֵה ר' לוי בִּר' חֲנִינְיָא בְּן אֲנָטוֹיָגְנוּם וְלִית הִלְבָּתָא בְּהָךְ מַשְׁנֵה דְּחֵאֲמֵר כָּל חִיבֵי טְבִילוֹת וְכו' וְעוֹד אֲמִיר ר"י דְּבַזְמַן הָזֵה אִין טוֹבְלִין לֹא בִּיוה"כ וְלֹא בְּט' בָּאֵב דְּזוֹקָא הֵם שְׁהִיו עוֹסְקִין בְּטוֹהָרוֹת הִיּה צְרִיךְ לְטַבֵּל מִיָּד כְּדִי שְׁלֹא יִטְמְאוּ הַטְּהָרוֹת אֲבָל הַשְׁתָּא דְּהַטְּבִילָה

אִינוּהּ בָּאֵה אֲלֹא לְטוֹהָרָה לְבַעֲלָה וְכוּלָּהּ הִיא לְרַחוּן וְלַחוּף עֲרַב יוה"כ כְּדִי שְׁתַּקְרַק שְׁעָרָה וְחוּפְפַת מַעַט לְמוֹצָאִי יוֹם הכּפּוּרִים מִשּׁוּם דְּצְרִיךְ חֲפִיצָה סְמוּךְ לְטְבִילָה וְכוּן בְּט' בָּאֵב דְּהָא אִפִּי' תַּטְבֵּל בּוּיֹם הכּפּוּרִים וּבְט' בָּאֵב אִסּוּרָה. לְבַעֲלָה: וְשׁוּין שְׁמִשְׁקִין הַמַּיִם בְּכָלִי אֲבָן לְטוֹהָרָן. אֲבָל לֹא בְּכָלִי עַן לְפִי שְׁהוּא מְקַבֵּל טוֹמְאָה מִן הַמַּעֲרָק וְנִמְצָא שְׁהוּא מְטַבֵּיל כְּלִי וּא"ת אִמָּאי אִין מְטַבִּילִין אוֹתוֹ הָא אִיבָא תַרְתִּי לְטִיבוּתָא חֲדָא דְּנִטְמָא בִּי"ט וְעוֹד דְּלֹא נִטְמָא כִּי אִם בּוֹלֵד הַטְּמָאָה וְכוּלָּי עֲלֵמָא מוֹדִים דְּמְטַבִּילִין לְכָל הַפְּרוּשִׁים דְּלַעֲגִיל וְלִמְאֵן דְּמוֹחִי מַתְנִיתִין בַּשְּׁבַת וּבְרַבָּן נִיחָא אֲבָל לְמֵאֵן דְּמוֹחִי לֹה בִּי"ט וְכו' קִשְׁיָא וו"ל דְּמ"מ אִין לְגֵרֵם הַטְּמָאָה לְכָלִי בְּזִידִם כְּדִי שְׂיִטְבִּילְנוּ דְּזוֹקָא בְּשִׁנְטָמָא בְּבֵר בּוֹלֵד הַטְּמָאָה הוּא דְּמְטַבִּילִין אוֹתוֹ אֲבָל אִסּוּר לְטִמְאוּתוֹ עַל מַנְת לְהַטְבִּילוּ בִּי"ט: אִין מְטַבִּילִין אֶת הַכְּלִי עַל גְּבִי מִימִיו לְטוֹהָרוֹ וְאִין מַשְׁקִין וְכו'. הָכִי גְרִים רש"י הַטְּבִילָה קָדֵם הַשְׁקָה בִּין בְּדַבְּרִי רַבִּי בִּין בְּדַבְּרִי חֲקָמִים וּבַסְפָּרִים הִיּה בְּתוֹב אִפְּכָא הַשְׁקָה קָדֵם הַטְּבִילָה וְהַכּל אַחַד אֲלֹא שְׁגַרְסַת הַסְפָּרִים גָּרֵם רִישָׁא בַּשְּׁבַת וְסִיפָא בִּי"ט וְלִגְרַסַת רש"י רִישָׁא בִּי"ט וְהַגְרָסָא וְלָפִי מַה שְׁתַּוֵּב בַּסְפָּרִים הַשְׁקָה קָדֵם הַטְּבִילָה לֹא תוּכַל לְפָרֵשׁ רִישָׁא בִּי"ט וְסִיפָא בַּשְּׁבַת אֲלֹא אִם בְּן תַּפְּרֵשׁ שְׁאִמְתַּנִּיתִין חֲזִי דְּתַתְנִי מַשְׁקִין אֲבָל לֹא מְטַבִּילִין וְשִׁבּוּשׁ הוּא בְּדַפְרֵשׁ רש"י:

יום טוב פרק שני ביצה

בְּשַׁרְב, וְרוֹחֵץ אֲפִילוּ בְּמִי מַשְׁרָה. תִּינַח בִּימּוֹת הַחֲמָה, בִּימּוֹת הַגְּשָׁמִים מֵאִי אִיכָא לְמִימֵר? אָמַר רַב נַחֲמָן בֶּר יִצְחָק: פְּעָמִים שְׁאַדָּם בָּא מִן הַשָּׂדֶה מְלוּכְלָךְ בְּטִיט וּבְצוּאָה, וְרוֹחֵץ אֲפִילוּ בִּימּוֹת הַגְּשָׁמִים. תִּינַח בְּשִׁבְתָּ, בּוּיֹם הכּפּוּרִים מֵאִי אִיכָא לְמִימֵר? ^(א)אָמַר רַבָּא: מִי אִיכָא מִיָּדִי דְּבִשְׁבַת שְׁרִי וּבּוּיֹם הכּפּוּרִים אִסּוּר? אֲלֹא הוֹאִיל וּבִשְׁבַת שְׁרִי — בּוּיֹם הכּפּוּרִים נְמִי שְׁרִי. ^(א)וּמִי אִית לִיָּה לְרַבָּא "הוֹאִילִי"? וְהִתְנַן: הַחוּשָׁשׁ בְּשִׁינְיוֹ — לֹא יִגְמַע בָּהֶן אֶת הַחוּמָץ, אֲבָל מְטַבֵּל הוּא בְּדִרְבּוֹ, וְאִם נִתְרַפָּא — נִתְרַפָּא. וְרַמְיִנּוּ עֲלֵה: לֹא יִגְמַע וּפּוֹלֵט, אֲבָל מְגַמַּע וּבּוֹלַע, וְלֹא אֲפִי: כִּי תִנּוּ נְמִי מַתְנִיתִין, מְגַמַּע וּפּוֹלֵט תִּנּוּ. וְרַבָּא אָמַר: אֲפִילוּ תִימָא מְגַמַּע וּבּוֹלַע, וְלֹא קִשְׁיָא: כָּאֵן קוֹדֵם טְבּוּל, כָּאֵן לְאַחֵר טְבּוּל. ^(א)וְאִם אִיתָא, נִימָא: הוֹאִיל וְקוֹדֵם טְבּוּל שְׁרִי — לְאַחֵר טְבּוּל נְמִי שְׁרִי! הָדָר בִּיָּה רַבָּא מַההִיא. 'וּמִמָּאי דְּמַההִיא הָדָר בִּיָּה, דְּלִמָּא מַהָא הָדָר בִּיָּה? לֹא סִלְקָא דְּעַתָּה, דְּתַנְיָא: כָּל חִיבֵי טְבִילוֹת טוֹבְלִין בְּדִרְבָּן, בִּין בְּתַשְׁעָה בָּאֵב בִּין בּוּיֹם הכּפּוּרִים. וְשׁוּין שְׁמִשְׁקִין אֶת הַמַּיִם בְּכָלִי אֲבָן וְכו'. מֵאִי "אֲבָל לֹא מְטַבִּילִין"? אָמַר שְׁמוּאֵל: אִין מְטַבִּילִין אֶת הַכְּלִי עַל גִּב מִימִיו לְטוֹהָרוֹ בּוּיֹם טוֹב. ^(ד)מִנִּי מַתְנִיתִין? לֹא רַבִּי וְלֹא רַבָּנּוּ, דְּתַנְיָא: אִין מְטַבִּילִין אֶת הַכְּלִי עַל גִּב מִימִיו לְטוֹהָרוֹ, וְאִין מַשְׁקִין אֶת הַמַּיִם בְּכָלִי אֲבָן לְטוֹהָרָן, דְּבָרִי רַבִּי. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: מְטַבִּילִין כְּלִי עַל גִּב מִימִיו לְטוֹהָרָן, וּמַשְׁקִין אֶת הַמַּיִם בְּכָלִי אֲבָן לְטוֹהָרָן. מַנִּי? אִי רַבִּי — קִשְׁיָא הַשָּׁקָה, אִי רַבָּנּוּ — קִשְׁיָא הַטְּבִילָה! אִיבַעֲיַת אִימָא רַבִּי, אִיבַעֲיַת אִימָא רַבָּנּוּ. אִי בַעֲיַת אִימָא רַבִּי: רִישָׁא דְּבִרְיִיתָא בּוּיֹם טוֹב, וְסִיפָא בְּשִׁבְתָּ, וְכוּלָּהּ מַתְנִיתִין בּוּיֹם טוֹב.

וְאִיבַעֲיַת

בְּרַחֲמֵיהּ מִשּׁוּם עֲנוּי וּמִתַּר בְּטְבִילַת מַצֵּה בְּדִלְקָמּוֹן: מֵאִי אִיכָא לְמִימֵר הָא וְחֵאִי מוּכְחָא מְלָתָא דְּלְטְבִילָה מַתְפָּנּוּ וְלֹא בְּמַקֵּר: מִי אִיכָא מִיָּדִי דְּמְלָאכָה דְּבִשְׁבַת שְׁרִי וְלִיכָא אִסּוּר דְּרַבָּן מִשּׁוּם דְּזַמְנָא לְמְלָאכָה: וּבּוּיֹם הכּפּוּרִים אִסּוּר מִשּׁוּם מְלָאכָה כִּי הָא דְּבַעֲיַת לְמַסְרִי עָלֵיהּ מִשּׁוּם דְּנִרְחָא בְּמַתְנָן: בִּינוּ דְּבִשְׁבַת דְּחַמִּירָא בְּמְלָאכָה שְׁרִי מִשּׁוּם טַעמָא דְּמִיָּקֵר: בּוּיֹם הכּפּוּרִים נְמִי שְׁרִי וַע"ג דְּלֹא נִרְחָא בְּמַקֵּר שְׁלֹא תַחֲמִיר לַעֲנִין מְלָאכָה בּוּיֹם הכּפּוּרִים מַשְׁבַּת: וּמִי אִית לֹה הוֹאִיל בְּאִסּוּרִי שְׁבַת כה"ג מִשּׁוּם דְּשָׂרִי בָּהּא לֹא תַשְׁרִי בָּהּא: לֹא יִגְמַע בָּהֶן אֶת הַחֲמָן לְרַפּוּאָה דְּכָל רַפּוּאָה בַּשְּׁבַת גָּזוּר בָּהּ רַבָּן מִשּׁוּם שְׁחִיקַת סְמָמִין שְׁהוּא אֵב מְלָאכָה טוּחוֹן: אֲבָל מְטַבֵּל הוּא כּוּי מַאֲכָלוּ בְּדַרְכוֹ: לֹא יִגְמַע וּפּוֹלֵט דְּמוּכְחָא מְלָתָא דְּלַרְפּוּאָה עֲבִיד: וְאִמֵּר אֲבָרִי גְרַסִּינוּ: וְרַבָּא אָמַר גְרַסִּינוּ: קָדֵם טְבּוּל קָדֵם חֲכִילָה מְגַמַּע וּבּוֹלַע דְּלֹא מוּכְחָא מְלָתָא דְּלַרְפּוּאָה דְּסַדְרִי חֲמֵן אֲהֵנִי לִיָּה לְמִיבָל: לְאַחֵר טְבּוּל לְאַחֵר חֲכִילָה וְטַבֵּל מַאֲכָלוּ בְּחֲמֵן דְּמוּכְחָא מְלָתָא דְּלֹאֻ חֲמֵן עָנִי לְמַטְעַם אֲלֹא מִשּׁוּם רַפּוּאָה וְאִמָּאי הָכִי קָדֵם חֲכִילַת שְׁבַת הִיּה מִתַּר וּבַחֲצִי שְׁבַת אַתָּה אִוְסְרוּ וּבַחֲצִי שְׁבַת אַתָּה מַתִּירוּ: נִימָא הוֹאִיל וְקָדֵם חֲכִילָה שְׁרִי דְּנִרְחָא בְּחַפְזָן בְּדִלְיַעַת חֲמֵן לְאַחֵר חֲכִילָה נְמִי שְׁרִי שְׁאִין חֲלוּק בַּשְּׁעוֹר שֵׁל שְׁבַת: הָדָר בּהּ רַבָּא מַההִיא דְּחֲמָן וְשָׁנִיָּה בְּאֲבָרִי וְאֶת זֹו דְּטְבִילָה דְּאִית לִיָּה הוֹאִיל אִמֵּר לְאַחֵר חֲזַרְה: דְּלֵמָא מַהָא דְּטְבִילָה דִּיוה"כ הָדָר בּהּ וְשֵׁל חֲמָן אִמֵּר בְּחַרְוֵנָה: לֹא כ"ד לְמִיסַר טְבִילָה בִּיוה"כ: בִּין בְּתַשְׁעָה בָּאֵב בִּין בּוּיֹם הכּפּוּרִים וַע"פ שְׁאִסּוּרִין בְּרַחֲמֵיהּ: אִין מְטַבִּילִין כְּלִי צְרִיךְ טְבִילָה עַל גִּב הַשְׁקַת מִימִיו לְטוֹהָרוֹ: הָכִי גְרַסִּינוּ דְּתַנְיָא אִין מְטַבִּילִין אֶת הַכְּלִי עַל גִּב מִימִיו לְטוֹהָרוֹ וְאִין מַשְׁקִין אֶת הַמַּיִם בְּכָלִי אֲבָן לְטוֹהָרָן דְּבָרִי רַבִּי וְחֲקָמִים אוֹמְרִים מְטַבִּילִין כְּלִי עַל גִּב מִימִיו וּמַשְׁקִין אֶת הַמַּיִם בְּכָלִי אֲבָן לְטוֹהָרָן דְּבָרִי רַבִּי וְחֲקָמִים אִיבַעֲיַת אִימָא רַבִּי, אִיבַעֲיַת אִימָא רַבָּנּוּ. אִי בַעֲיַת אִימָא רַבִּי: רִישָׁא דְּבִרְיִיתָא בּוּיֹם טוֹב, וְסִיפָא בְּשִׁבְתָּ, וְכוּלָּהּ מַתְנִיתִין בּוּיֹם טוֹב.

רַבִּי קִשִּׁי' הַשְׁקָה דְּרַבִּי אָסֵר וּמַתְנִי' תַנּוּ מַשְׁקִין אִי רַבָּן קִשְׁיָא הַטְּבִילָה דְּאִינְהוּ שְׁרוּ לְהַטְבִּיל וּמַתְנִיתִין קַתְנִי אִין מְטַבִּילִין וּמַשְׁנִי רִישָׁא דְּמַתְנִיתָא רִישָׁא דְּמְלָתָא דְּרַבִּי דְּאִינְרִי בְּהַטְבִּילָה לְאַסְרָה הָא הַשְׁקָה שְׁרִיא אִינְרִי בִּי"ט וְסִיפָא דְּמְלָתָה דְּאָסֵר אֲף הַשְׁקָה אִינְרִי בַּשְּׁבַת וְכוּן רַבָּן נְמִי רִישָׁא אִינְרִי בִּי"ט וְסִיפָא אִינְרִי בַּשְּׁבַת וְהָכִי חֵאֲמֵר מְטַבִּילִין כְּלִי עַל גִּב מִימִיו לְטוֹהָרוֹ בִּיו"ט וְכָל שָׂבִן דְּמַשְׁקִין וּמַשְׁקִין אֶת הַמַּיִם בְּכָלִי אֲבָן בַּשְּׁבַת הַשְׁקָה אִין הַטְּבִילָה לֹא וּבִתְרוּסַפְתָּא דְּבִיצָה וְדַשְׁבַּת בְּהִדְיָא תַנִּי בּהּ הָכִי אִין מְטַבִּילִין אֶת הַכְּלִי עַל גִּב מִימִיו לְטוֹהָרוֹ בִּי"ט וְאִין מַשְׁקִין אֶת הַמַּיִם בְּכָלִי אֲבָן לְטוֹהָרָן בַּשְּׁבַת דְּבָרִי רַבִּי וְחֲקָמִים אוֹמְרִים כּו' וְהַשְׁתָּא דְּבִרְיָתָא מַתּוּקָמָא הָכִי אִי בַעֲיַת אִימָא רַבָּנּוּ: הָאִי וְכָלָה מַתְנִי' בַּשְּׁבַת הִלְכָךְ הַטְּבִילָה אִסְרָא וְהַשְׁקָה שְׁרִיא בְּרַבָּן דְּאִמְרִי מַשְׁקִין אֶת הַמַּיִם בְּכָלִי אֲבָן לְטוֹהָרָן בַּשְּׁבַת הַשְׁקָה הוּא דְּשָׁרְיָא הָא הַטְּבִילַת כְּלִים אִסְרָא:

וְהַכּל אַחַד אֲלֹא שְׁגַרְסַת הַסְפָּרִים גָּרֵם רִישָׁא בַּשְּׁבַת וְסִיפָא בִּי"ט וְהַגְרָסַת רש"י רִישָׁא בִּי"ט וְהַגְרָסָא וְלָפִי מַה שְׁתַּוֵּב בַּסְפָּרִים הַשְׁקָה קָדֵם הַטְּבִילָה לֹא תוּכַל לְפָרֵשׁ רִישָׁא בִּי"ט וְסִיפָא בַּשְּׁבַת אֲלֹא אִם בְּן תַּפְּרֵשׁ שְׁאִמְתַּנִּיתִין חֲזִי דְּתַתְנִי מַשְׁקִין אֲבָל לֹא מְטַבִּילִין וְשִׁבּוּשׁ הוּא בְּדַפְרֵשׁ רש"י:

מסורת הש"ס

א שבת קיא.

ב שבת קיא; משנה שבת

ג שבת קיא; בבא מציעא צט;

ד תוספתא שבת; תוספתא ביצה

מסורת הש"ס
א תוספתא שבת
 ב חגיגה יז; ב מגילה ה; חגיגה ז;:: משנה חגיגה
תורה אור השלם

וספד ידו על־ראש קרבנו ושחטו פתח אהל מועד ונרקו בני אהרן הכהנים את־הדם על־המזבח סביב [ויקרא ג, ב]

והגתם אותו חג ליהנה שבעת ימים בשנה הקת עולם לדורותכם בחדש השביעי תחגו אותו [ויקרא כג, טא]

שלוש פעמים בשנה יראה כל־זכור אל־פני האדון והנה [שמות כג, יז]

ואי בעית אימא רבי קתני לה וכלה מתני' בי"ט בדיאמרינן אין מטבילין את הבלי על אמר עלא מחלוקת כו'. וא"ת לב"ש למה להו למימר טעמא משום וחגותם הא קאמרינן לקמן משום לכס ולא לגבוה וי"ל משום דלא תקועה לומר לה' כל דלה' ומ"מ קשנא לב"ה למה להו למימר כל דלה' תפוק לה משום דאית להו לב"ה מתוך וכו' והני שפיר צדך קצת משום שלא יאמרו שלחו שלך מלא ושל רבך ריקן פדגרשית לעיל פ"ק (ביצה ד' יב. סד"ה ה"ג) וי"ל משום שלא תקועה לומר וחגותם חג חגיגה אין עולה לא:

גב מיקויו לטערו בי"ט הטעלה הוא דלא הא השקה בכלי אבן שפיר דמי ובסבאים שלנו נחלפה רישא לסיפא וסיפא לרישא דקתוב בהו ברישא אין משיקין נדצר אין מטבילין ועל פן רב הפלגמים שגו בפירושה של סגיא זו ואין אדם יכול לישבה על פנה וגורסין מפני דחא ומתני' רישא בי"ט וסיפא בשבת ומפרשין רישא דקתני משיקים בי"ט קאמר ותנא השקה והוא דגין להטעלה וסיפא דקתני אבן לא מטבילין אורי בשבת ותנא הטעלה והוא דגין להשקה ואין כאוי לקרש בן גלדקסי דבי רב דא"כ לתני קלמא ושמעין חמירמא לשמעין הטעלה דמתרת בי"ט ואנא חמינא דכל שכן השקה אבן השפא דאשמעינן משיקין אפא למימר דוקא קתני אבן הטעלה לא וכן לענין שבת דאשמעינן אבן לא מטבילין אי הוא דגין להשקה סביקא לה הנה ליה לאשמעינן אין משיקין ושמעינן כל שכן דאין מטבילין אבן השפא דאשמעינן אין מטבילין אפא למימר הא השקה שרי ויגבי לדברי ספר הסוסיפא דךך מצינו בו דמסקת שבת ובמסקת ביצה: אין מטבילין אותו בין השמשות מפני שהוא ספק לילה ונמצא מטביל בי"ט: אף בחול אם אנו רואין אדם המטביל בלי בין השמשות אנו גריבין להחזירו ולמחות בידו מפני שצריך השרב שמש וזה המטביל בלי בלילה וצאי דעתו להשתמש בו מיד ולא להמתין השרב שמש דלמחר: ותנא קמא לא בעי כו' דתמיה: אשכחתינהו לרבנן דבי רב הפלגמים שבעית המדרש: מעשיו דקא רהיט במירצה: מדע ודע דבעי השרב שמש והינו דרהיט כסבור להבטיח דאם יציאת היום ובקדקאה שלא יבטיח האילי ובא למתנה גומר טבילתו וממתין מלהשתמש בו עד שיעריב שמשו למחר הלכך בין השמשות די"ט חסור משום דמטביל בי"ט שלא לצדך אבן בחול לא מחינן בה דמחשבתו נפרת שלהערב שמשו הוא מתכונן מתוך מעשיו של מרוצתו: דכלי עקמא לא בליגי דוצאי נפרת באיניש דעקמא והאי גבירא דאפליג בה רבי שמעון שזורי ואמר דלא אמרינן בה מחשבתו נפרת מתוך מעשיו: כגון דאטמי ליה מנא אחרינא בפחות משעזשה מן השכר ואתא לשילוי וכו': הא הוא דלא גמיר דלא פתיב דהדיא כבעשה אבן הערב שמש דבהדיא פתיב מגמר גמיר ובכחן שסחיקו דמשתמש בו תרומה: הרוצה לנשות גתו על גב פדו מי שהיו בלוי טמאין והטבילין לדעת דריכת זיתיו ונחמך לנשות גתו: עושה גתו על גב

יום טוב פרק שני ביצה

ואיבעית אימא רבנן, וכולה מתניתין בשבת. ^(א) **תנו רבנן: כלי שנטמא מערב יום טוב — אין מטבילין אותו בין השמשות. רבי שמעון שזורי אומר: אף בחול אין מטבילין אותו, מפני שצריה הערב שמש. ותנא קמא לא בעי הערב שמש? אמר רבא: אשפחתיהו לרבנן דבי רב דיתבי וקא אמרי, במחשבתו נפרת מתוך מעשיו קמפלגי. והיכי דמי — כגון דנחייט מנא בידיה, ורהיט ואזיל בין השמשות לאטבוליה. מר סבר: האי דקא רהיט ואזיל — מידע ידע דבעי הערב שמש. ומר סבר: מחמת מלאכתו הוא דקרהיט. ואמינא להו אנא: במחשבתו נפרת מתוך מעשיו — דכולי עלמא לא פליגי. כי פליגי כגון דאיטמי בפחות מפעדשה, ואתא לקמיה דרבנן לשילוי: בפחות מפעדשה איטמי אי לא? מר סבר: מדדא לא גמיר, הערב שמש נמי לא גמיר, ומר סבר: הא הוא דלא גמיר, הא הערב שמש גמיר. ומטבילין מגב לגב. תנו רבנן: פיצד מגב לגב? הרוצה לעשות גתו על גב פדו, וכדו על גב גתו — עושה. פיצד מחבורה לחבורה? הנה אוכל בפחורה זו, ורוצה לאכול בפחורה אחרת — הִרְשׁוּת פִּידוּ.^(ב) **מתני' בית שמאי אומרים: מביאין שלמים ואין סומכין עליהן, אבל לא עולות. ובית הלל אומרים: מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהן. גמ' אמר עולא: מחלוקת בשלמי חגיגה לסמוך, ועולת ראיה ליקרב. דבית שמאי סברי: "וחגתם אותו חג לה'", חגיגה — אין, עולת ראיה — לא. ובית הלל סברי: "לה'", כל דלה'. "אבל נדרים ונדבות — דברי הכל אין קריבין ביום טוב. וכן אמר רב אדא בר אבהו: נדרים ונדבות אין קריבין ביום טוב. מתיבי, אמר רבי שמעון בן אלקעזר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על עולה שאינה של יום טוב, שאינה קרבה ביום טוב, ועל שלמים שהן של יום טוב, שקריבין ביום טוב. על מה נחלקו — על עולה שהיא של יום טוב, ועל שלמים שאינן של יום טוב. שפית שמאי אומרים: לא יביא, ובית הלל אומרים: יביא. תריץ ואימא הכי: אמר רבי שמעון בן אלקעזר, לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על עולה ושלמים שאינן של יום טוב, שאין קריבין ביום טוב, ועל שלמים שהן של יום טוב, שקריבין ביום טוב. על מה נחלקו — על עולה שהיא של יום טוב, שפית שמאי אומרים: לא יביא, ובית הלל אומרים: יביא. רב יוסף אמר: תנאי שקלת מעלמא? תנאי היא. דתנאי: שלמים הפאים מחמת יום טוב ביום טוב, בית שמאי אומרים: סומך עליהן מערב יום טוב, ושוחטן ביום טוב. ובית הלל אומרים: סומך עליהן ביום טוב, ושוחטן ביום טוב.****

אבל

האמרינן לקמן משום לכס ולא לגבוה וי"ל משום דלא תקועה לומר לה' כל דלה' ומ"מ קשנא לב"ה למה להו למימר כל דלה' תפוק לה משום דאית להו לב"ה מתוך וכו' והני שפיר צדך קצת משום שלא יאמרו שלחו שלך מלא ושל רבך ריקן פדגרשית לעיל פ"ק (ביצה ד' יב. סד"ה ה"ג) וי"ל משום שלא תקועה לומר וחגותם חג חגיגה אין עולה לא:

יט.

 עין משפט נר מצוה
--

א מיי' פא' מהל' חגיגה הל' ח:

ב מיי' פא' מהל' חגיגה הל' ט:

ג מיי' פא' מהל' חגיגה הל' ח:

ד מיי' פא' מהל' חגיגה הל' י:

טבילה זו שהטביל לשם פדו וא"צ לחזר ולהטביל לשם גת וההיא טבילה שניה הבא להחמיר על עצמו ולהטביל קתני מתניתין שהיא מטביל בי"ט שאין פאן תחון בלי ואינה טבילה שהרי אינה צריכה: בפחורה זו על פסחו ואיה טמא או בלוי טמאין וטבל לדעת בן: הרשות בידו וא"צ לחזר ולטבל וקאמרה מתני' דאם פא להחמיר ולהטביל בלוי לשם חבורה האחרת מטביל ביום טוב: מתני' מביאין שלמים ביו"ט לפי שיש בהן חבילות אדם ואין סומכין עליהן שהםמיכה חסוקה משום שבות שפכל כחו היה סומך והיו ליה משתמש בבעלי חיים ותנן אין רוכבין על גבי בהמה (לקמן ביצה דף נז:): אבל לא עולות אין מביאין עולות חוץ מתמידין ומוספין שהן קרבן צבור וזמנן קבוע אבל עולת יחיד לא וביא לפי שאין בה חבילות דחיות ובתיב (שמות י"ב:ט"ז) ועשה לכס ולא לגבוה: גמ' מחלוקת בשלמי חגיגה לסמך ועולת ראיה לקרב מתני' דמוזרו תרנוהו בשלמים להביא ולא חפלוג בהו אלא במחבתן בשלמי חגיגה מוזרו ב"ש דבהבאתן מפני שהן חובות היום בדיאמרינן בפגיגה (דף טז. ט.) מוחגותם אותו חג ועולה שנקלקו אף דבהבאתן בעולת ראיה נחלקו וההיא הוא דקא שרו ב"ה מפני שהיא של יום טוב דנפקא לן מולא וצאי בני ריקס (שמות כ"ג:ט"ז:): אבל נדרים ונדבות הואיל ואין זמנן היום כלל דברי הכל אין קרבין ואפי' שלמים וכ"ש עולות דיוכל להביאן לאחר זמן ואף על גב דחגיגה וראיה יש להן תשלומין כל שבעה שרו בה שמא יאנם ולא יקריבנה בשאר הימים ותנן עבר הכנל ולא חג אינו חייב באחרייתו והכי מפרש בפרימא לקמן דמשום האי טעמא שרו לה: שאינה של יום טוב כגון נדר ונדבה: שאינה קרבה דאית בה תרתי לאסורא אין בה חבילות אדם ואפשר לאחר זמן: ועל שלמים שהן של י"ט כגון חגיגה ושלמי שמחה: שקרבין דאיבא תרתי להפירא לחבילות אדם והן זמנן ככנל ואם יעבר הכנל בטל קרבנו: ועל שלמים שאין וכו' אלמא שלמים דנדרים ונדבות לבית הלל קרבין וקשנא לעלא: תנאי שקלת מעלמא וכו' לא משפחת תנא דאמר כענא דתמיא ענא פי ההוא סביקא לה דאצטריקא לך לשפושא להך מתני' ולתרוצה: תנאי היא אשכחן תנא אחרינא דקאי כענא: מחמת יום טוב חגיגה ושמחה:

יט:

עין משפט גור מצווח
א מויו' פב' מהל' חגיגה הל' י: ב מויו' פב' מהל' חגיגה הל' יג: ג מויו' פב' מהל' חגיגה הל' י: ד מויו' פב' מהל' חגיגה הל' יג: ה מויו' פא' מהל' חגיגה הל' י: ו מויו' פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הל' יג, סמג לאוין שלא: ז מויו' פב' מהל' חגיגה הל' ח:

רבי שְׁמֵעוֹן אומר הרי הוא אומר בַּחַג המַעֲוֹת בָּא בַּחַג הַשְּׁבֻעוֹת וּבַחַג הַסּוּכוֹת. כֵּן מִשְׁמַע מִתּוֹךְ פֶּרוֹשׁ הַקּוּנְטָרֶס דְּלֻמֶּנּוּ דְּגָרִיס הָכִי וּא"כ לְפִירוֹשׁ זֶה מַעֲקָרָא דַס"ד שֶׁבֶּא לומֵר דְּגָדְרִיס וּנְדָבוֹת אִין קֶרְבִּין בַּחוּל הַמוֹעֵד ה"פ כּל שְׁאִינוּ בָּא בַּחַג הַמַּעֲוֹת כְּגוֹן תַּעֲדָה וְכַיּוּצָא בָּהּ דְּאֵלֶּכָּא דְתַנָּא קָמָא תַּעֲדָה חִינָּה קֹרְבָה בַּחַג הַמַּעֲוֹת וְאִפִּי' בַּחוּל הַמוֹעֵד וְזֶה לַחֲק דְּהִיכִי מִשְׁמַע מִמַּלְתָּה דְּגָדְרִיס וּנְדָבוֹת חוץ מִתַּעֲדָה חִינָּה בְּאִין בַּחַג הַמַּעֲוֹת וְכִי תַיִמָּא כּל שְׁאִינוּ בָּא בַּחַג הַמַּעֲוֹת ר"ל בְּיוֹם טוֹב אִם כּוּן לֹא הָיִי דוּמִיָּא דַּחַג הַסּוּכוֹת וְעוֹד דְּאִם כּוּן אִמְרִי כְּתִבַּב בַּחַג הַשְּׁבֻעוֹת לומֵר שְׁאִינָן בְּאִין בַּחַג הַשְּׁבֻעוֹת וְהָא אֵף בַּחוּל הַמוֹעֵד דְּסוּכוֹת חִינָּה בְּאִין וְעוֹד כִּי גַם לְפִי הַמַּסְקָנָא לֹא אִתִּי שְׁפִיר דְּקֻאֲמֵר דְּלִשְׁנִין כּל תֵּאֲחֹר קֻאֲמֵר וּה"ק כּוּן שְׁרָאוּי לְבֹא בַּחַג הַמַּעֲוֹת שְׁתַּחֲבִּיב כּוּ קֻדָּם חַג הַמַּעֲוֹת בָּא בַּחַג הַשְּׁבֻעוֹת וּבַחַג הַסּוּכוֹת שְׁלֹא וְאֲחֵר מִלְּהִבְיֹאוּ אוּ בַּעֲצָרָת אוּ בַּסּוּכוֹת וְעַתָּה חִין וְכַיּוּנֹו וְהֵלֵא חִין כּוּ חוּל הַמוֹעֵד וְכִי תַיִמָּא דְּגָדְרִיס וּנְדָבוֹת קֶרְבִּין בִּי"ט הָא מִשְׁמַע דְּבִהְיִי תַנָּאי לִיכָּא מֵאן דְּסָבֵר קֶרְבִּין בִּי"ט רַק רַבִּי אֱלֶעָזָר בִּר' שְׁמֵעוֹן וְלַחֲק הָא לְפִרְשֵׁי בָּא בַּחַג הַשְּׁבֻעוֹת שְׁבִשְׁבִּיבֹא לְרַגְל וְכַיּוּנֹו אוּ קֻדָּם לְכוּ וְלֹאֵו בִּי"ט קֻאֲמֵר עַל כּוּן נִרְאֶה דְּגָרֶס הָכִי כּוּן כְּלֵא בַּחַג הַמַּעֲוֹת וּבַחַג הַשְּׁבֻעוֹת בָּא בַּחַג הַסּוּכוֹת וְכוּ' וְהִשְׁתֵּא מַעֲקָרָא כְּלָקָא דְּשִׁתָּךְ כּל שְׁאִינוּ בָּא בַּחַג הַמַּעֲוֹת כְּגוֹן תַּעֲדָה וְכוּן שְׂאֵר גָּדְרִיס וּנְדָבוֹת שְׁאִינָן בְּאִין בַּחַג הַשְּׁבֻעוֹת כְּדֻקֻּאֲמֵר תַּנָּא קָמָא בְּהִלָּיָא חִינָּה בְּאִין בַּחַג הַסּוּכוֹת וְאִפִּילוּ וְלְפִי הַמַּסְקָנָא ה"ק כּל שֶׁבֶּא בַּחַג הַמַּעֲוֹת וּבַחַג הַשְּׁבֻעוֹת כְּלומֵר שְׁרָאוּי לְבֹא בַּזְמַן שְׁנִיהֶם כְּלומֵר שְׁעָבְרוּ שְׁנֵי קִנְלִיס כְּסָדְרָן בָּא בַּחַג הַסּוּכוֹת פֶּרוֹשׁ צִרִיךְ שְׁכַיִּיאָנוּ בַּחַל הַמוֹעֵד שֶׁל סוּכוֹת וְכוּל שְׁאִינוּ בָּא וְכוּ' כְּלומֵר שְׁאִינוּ רְאוּי לְבֹא בַּשְּׁנִיהֶם רַק בַּעֲצָרָת וְלֹא בַּחַג הַמַּעֲוֹת חִינוּ חִיב לְהִבְיֹאוּ בַּחַג הַסּוּכוֹת זֶה וְרִישָׁא זְנוּקָא פֶּרוֹשׁ בָּא בַּחַג הַסּוּכוֹת כְּלומֵר חוּבָה לְהִבְיֹאוּ מִשּׁוּם כּל תֵּאֲחֹר וְסִיכָּא לֹאֵו זְנוּקָא פִּי' סִיכָּא דְּחִינוּ בָּא ר"ל אִם לֹא יִרְצֶה שְׁהִרִי הָא וְכוּל לְהַמְתִּין עַד סוּכוֹת שֶׁל שְׁנָה הַבָּאָה אֲכַל עֲלוּס אִם יִרְצֶה יִקְרִיב בַּחוּל הַמוֹעֵד וְתָל לְהִבְיוֹ:

רבי שְׁמֵעוֹן אומר הרי הוא אומר בַּחַג המַעֲוֹת בָּא בַּחַג הַשְּׁבֻעוֹת וּנְדָבוֹת כו' וְשֶׁלֹא דְקֻאֲמֵר

אַכַּל נְדָרִים וּנְדָבוֹת — דְּבָרֵי הַכַּל אִין קֶרְיַבִּין בְּיוֹם טוֹב. ^(א)**וְהָיִי תַנָּאי כִּי הָיִי תַנָּאי, דְּתַנָּנָא:** אִין מְבִיאִין תּוֹדָה בַּחַג הַמַּצּוֹת, מִפְּנֵי חֲמִיץ שְׂפָהּ. וְלֹא בַּעֲצָרָת — מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹם טוֹב. **אַכַּל מִבִּיא אָדָם תּוֹדָתוֹ בַּחַג הַסּוּכוֹת.** ^{אב}**רַבִּי שְׁמֵעוֹן אומר:** הֲרִי הוּא אומר "בַּחַג הַמַּצּוֹת וּבַחַג הַשְּׁבֻעוֹת וּבַחַג הַסּוּכוֹת", כּל שְׂפָא בַּחַג הַמַּצּוֹת — בָּא בַּחַג הַשְּׁבֻעוֹת וּבַחַג הַסּוּכוֹת, וְכוּל שְׁלֹא בָּא בַּחַג הַמַּצּוֹת — אִינוּ בָּא בַּחַג הַשְּׁבֻעוֹת וּבַחַג הַסּוּכוֹת. **רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמֵעוֹן אומר:** מִבִּיא אָדָם תּוֹדָתוֹ בַּחַג הַסּוּכוֹת, וְיוּצֵא בָּהּ יָדֵי חוּבָתוֹ מִשּׁוּם שְׂמֻחָה, וְאִין יוּצֵא בָּהּ מִשּׁוּם חֲגִיגָה. ^{גא}**אָמַר מַר: אִין מְבִיאִין תּוֹדָה בַּחַג הַמַּצּוֹת — מִפְּנֵי חֲמִיץ שְׂפָהּ. פְּשִׁיטָא! אָמַר רַב אֲדָא בְּרִיהַ דְּרַב יִצְחָק, וְאָמַרִי לֶה רַב שְׁמוּאֵל בַּר אָבָא: הָכָא בְּאֶרְבָּעָה עָשָׂר עֶסְקִינוּ, וְקֹסְבֵר: אִין מְבִיאִין קִדְּוִשִׁים לְבֵית הַפֶּסוּל. וְלֹא בַּעֲצָרָת — מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹם טוֹב. קֹסְבֵר: נְדָרִים וּנְדָבוֹת אִין קֶרְיַבִּין בְּיוֹם טוֹב. אַכַּל מִבִּיא אָדָם תּוֹדָתוֹ בַּחַג הַסּוּכוֹת. אֵימַת? אֵילִימָא בְּיוֹם טוֹב עֲצָמוּ — וְהָא אָמַרְתָּ: וְלֹא בַּעֲצָרָת מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹם טוֹב! אָלֹא בַּחוּלוֹ שֶׁל מוֹעֵד. רַבִּי שְׁמֵעוֹן אומר: הֲרִי הוּא אומר "בַּחַג הַמַּצּוֹת וּבַחַג הַשְּׁבֻעוֹת וּבַחַג הַסּוּכוֹת", כּל שְׂפָא בַּחַג הַמַּצּוֹת — בָּא בַּחַג הַשְּׁבֻעוֹת וּבַחַג הַסּוּכוֹת, וְכוּל שְׁלֹא בָּא בַּחַג הַמַּצּוֹת — אִינוּ בָּא בַּחַג הַשְּׁבֻעוֹת וּבַחַג הַסּוּכוֹת. מִתְקִיף לֶה רַבִּי זִירָא: הַשְׁתָּא סְלוּתֵי מְסִלְתֵּינוּ, נְדָרִים וּנְדָבוֹת מִפְּעִיָּא? "אָמַר אַבְיִי: בְּהַקְרָבָה פּוֹלֵי עֲלֻמָּא לֹא פְּלִיגִי דְשִׁרִי. כִּי פְּלִיגִי, לְמִיָּקָם עֲלִיה בִּיבֵל תֵּאֲחֹרר". תַּנָּא קָמָא סָבֵר: שְׁלֹשׁ רַגְלִים אָמַר רַחֲמָנָא — אִפִּילוּ שְׁלֹא כְּסֻדְרָן. ^{בא}וְרַבִּי שְׁמֵעוֹן סָבֵר: כְּסֻדְרָן — אִין, שְׁלֹא כְּסֻדְרָן — לֹא. רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמֵעוֹן אומר: מִבִּיא אָדָם תּוֹדָתוֹ בַּחַג הַסּוּכוֹת. אֵימַת? אֵילִימָא בַּחוּלוֹ שֶׁל מוֹעֵד — הֲיִינוּ תַנָּא קָמָא. אָלֹא בְּיוֹם טוֹב, וְקֹסְבֵר נְדָרִים וּנְדָבוֹת קֶרְיַבִּין בְּיוֹם טוֹב. ^(א)וּמֵאִי שְׁנָא חַג הַסּוּכוֹת דְּנִקְט? רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמֵעוֹן לְטַעְמִיה, דְּתַנָּיָא, רַבִּי שְׁמֵעוֹן אומר: לֹא יֵאָמַר ייחַג הַסּוּכוֹת", שְׂבֹו הַכְּתוּב מְדַבֵּר. לָמָּה נֶאֱמַר — לומר שְׂזָה אַחֲרוֹן. רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמֵעוֹן אומר: לומר שְׂזָה גוֹרָם. ^(א)**וְיוּצֵא בָּהּ מִשּׁוּם שְׂמֻחָה, וְאִינוּ יוּצֵא בָּהּ מִשּׁוּם חֲגִיגָה. פְּשִׁיטָא! דְּבָר שְׂבַחְחֻבָּה הִיא, וְכוּל דְּבָר שְׂבַחְחֻבָּה אִינוּ בָּא אָלֹא מִן הַחוּלִין! לֹא צִרִיקָא, דְּאָף עַל גַּב דְּפִרְיש. כְּדַבְעָא מַפִּיָּה רַבִּי שְׁמֵעוֹן כּוּן לְקִישׁ מִרַבִּי יוֹחָנָן: הָאומר הֲרִי עָלִי תּוֹדָה וְאֵצֵא בָּהּ יָדֵי חֲגִיגָה, הֲרִינִי נָזִיר****

וְאֵגְלַח

הָיִי תַנָּאי דְּלַעֲשִׂיל כְּגָדְרִיס וּנְדָבוֹת: מִפְּנֵי חֲמִץ שְׂפָהּ עַל חֵלֶת לָחֶם חֲמֵן וְגו' (וַיִּקְרָא ז'י"ג:). וְלֹא בַּעֲצָרָת מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹם טוֹב וְתַעֲדָה נְדָרִיס וּנְדָבוֹת הִיא: בַּחַג הַסּוּכוֹת בַּחוּל שֶׁל מוֹעֵד: רַבִּי שְׁמֵעוֹן אומר כּוּ' לְקַמָּה מְפֹרֶשׁ לֶה: מִבִּיא אָדָם תּוֹדָתוֹ בַּחַג הַסּוּכוֹת לְקַמָּה מְפֹרֶשׁ אֲפִילוּ בְּיוֹם טוֹב קֻאֲמֵר וְיוּצֵא בָּהּ מִשּׁוּם שְׁלַמִּי שְׂמֻחָה וְאֵף עַל כִּי שְׂמֻחָיב בְּתַעֲדָה זֹו וְעוֹמֵד דְּתַנָּיָא בַּמַּסְכָּת חֲגִיגָה (דף ח.) וְשְׂמֻחָת בַּחֲגֵךְ לְרֵעוּת כּל מִינֵי שְׂמֻחוֹת שֶׁל בָּשָׂר לְשֻׂמְחָה מְדֻלָּא כְּתִיב וְהִבֵּאת שְׁלָמִים וְאֲכַלְתָּ שֶׂם וְשְׂמֻחָת וּמִיָּהוּ פְּשִׁיטָא לָן דְּכַל זְמַן שְׂבִית הַמַּקְדֵּשׁ תָּיִם אִין שְׂמֻחָה אֵלֹא בְּבָשָׂר שְׁנֵאֲמֵר (דְּבָרִיס כ"ו:ז') וְזַבְחַת שְׁלָמִים וְאֲכַלְתָּ שֶׂם וְשְׂמֻחָת וְהִיא קֹרָא בְּהַר גְּרָזִיס כְּתִיב וְלֹא בְּשַׁלְמֵי שְׂמַחַת יי"ט כְּתִיב גְּשֻׁמַּחַת יי"ט אִם יֹשֵׁ לוּ בַּכוֹרוֹת וּמַעֲשֵׂר בַּהֶמָּה אִין צִרִיךְ לְהִבְיֹא שְׁלָמִים: וְאִין יוּצֵא בָּהּ מִשּׁוּם חֲגִיגָה דְּדָבָר שְׂבַחְחֻבָּה הִיא וְכוּל דְּבָר שְׂבַחְחֻבָּה חִינוּ בָּא אֵלֹא מִן הַחוּלִין וְתַעֲדָה זֹו כְּבָר מְחִיב הָא בָּהּ וְאִין זֹו מִן הַחוּלִין שְׁיֵהֵא פּוֹטֵר בָּהּ חֲגִיגָתוֹ: אָמַר מַר הִשְׁתֵּא מַהֲדַר אִמְלָתָה לְפִירוֹשֵׁי מֵאִי דְאָמַר לַעֲשִׂיל בַּהַקְרָבָת נְדָרִיס וּנְדָבוֹת כְּלִינִי: לְבֵית הַפֶּסוּל שְׁמַעְמַט זְמַן אֲכִילָתוֹ שְׁאִינוּ יוּכּוּ לְאַכּל חֲמֵן אֵלֹא עַד אֶרְבַּע שְׁעוֹת וּמִתּוֹךְ כֵּן חֲמֵן שֶׁבָּהּ בָּא לִידֵי נוֹתֵר: ר"ש אומר כו' קס"ד לְמִסַּר נְדָרִיס וּנְדָבוֹת בַּחוּל שֶׁל מוֹעֵד אִתָּא: הִשְׁתֵּא לְרַבִּי שְׁמֵעוֹן דְּאָסַר הַיִּי: כְּלָתִי מְסִלְתֵּינוּ לוֹקֻטִין עֲצִים בַּשָּׂדֶה מִן הַמַּחֲבָר בַּחוּל שֶׁל מוֹעֵד דְּתַנָּיָא בַּמוֹעֵד חֲטוֹן (דף יב:) קוּצְצִין עֲצִים מִן הַמַּחֲבָר בַּמוֹעֵד לְצִרְךְ הַמוֹעֵד: אָמַר אַבְיִי בַּהַקְרָבָה כ"ע ל"פ דְּשִׁרִי בַּחוּל שֶׁל מוֹעֵד: כִּי כְּלִינִי לְמַקֵּם עֲלֶה בְּבֵל תֵּאֲחֹר וְכֵלָה הֵךְ מִתְנַיִ' לַעֲנִין כּל תֵּאֲחֹר אִירִי תַנָּא קָמָא סָבֵר כּל הַמֵּאֲחֵר נָדָרוּ שֶׁלֹּשׁ קִנְלִיס אֲפִילוּ שְׁלֹא כְּסָדְרָן עוֹבֵר בְּבֵל תֵּאֲחֹר וְטַעְמָא וְלִיף בִּר"ה (דף ז:) מֵהֵאִי קֹרָא שֶׁלֹּשׁ פְּעֻמִּים בַּשָּׂנָה וְגו' לָמָּה לִי לְכַתֵּב בַּחַג הַמַּעֲוֹת וּבַחַג הַשְּׁבֻעוֹת וּבַחַג הַסּוּכוֹת כִּינָן דְּכְּתִיב שֶׁלֹּשׁ פְּעֻמִּים פְּשִׁיטָא דְּהָיִי נִינְיָהוּ דְּהָא מַנִּיָּהוּ קַסְלִיק דְּלַעֲשִׂיל מִנָּה כְּתִיב שְׁמוֹר אֶת חֻדָּשׁ הָאֲבִיב שְׁבַעֶה שְׂבַעַת תַּסְפֵּר לָךְ חַג הַסּוּכוֹת תַּשְׁעָה לָךְ ט"מ לְבֵל תֵּאֲחֹר לומר אֵלֶה תַּבְעִתִּי לָךְ לְתַשְׁלוּם מִתְּנוּתִיךְ וּנְזַרְתִּיךְ וְהָיוּ דְקָא אִתָּא לֹאֲשַׁמְעִינוּ

עַצֵּה טוֹבָה כּוּל מִי שֶׁיֵּשׁ עָלָיו תַּעֲדָה וְכַיּוּנָה בַּחַג הַסּוּכוֹת וְאֲפִילוּ הָא רַגְל רֵאשׁוֹן אַחַר נָדָרוּ שֶׁאִם לֹא וְכַיּוּנָה עַבְשׁוּ וַיַּמְתֵּךְ לְבֹא בַּשְּׂבִילָה לִירְלוּשֵׁם שְׁהִרִי בַּעֲלוּתוֹ בְּרַגְל בַּסַּפֶּח לֹא וְכַיּוּנָה מִפְּנֵי חֲמֵן שֶׁבָּהּ וְלֹא בַּעֲצָרָת מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹם טוֹב וְיִמְצֵא שְׂאֵחְרָה ג' קִנְלִיס שֶׁלֹּא כְּסָדְרָן וְאִתָּא ר"ש לְמִימַר הָרִי הוּא אומר כו' כְּסָדְרָן אִין שֶׁלֹּא כְּסָדְרָן לֹא הִלְכָךְ הַנוֹדְרָה לְפָנֵי סוּכוֹת יֵשׁ לוּ שְׁאוֹת עַד לְשִׁנָּה הַבָּאָה וּה"ק כּל שֶׁבֶּא בַּחַג הַמַּעֲוֹת כְּגוֹן שְׁנֵדֵר קֻדָּם הַסַּפֶּח וְהִיה עָלָיו לְהִבְיֹאֶה בַּחַג הַמַּעֲוֹת בָּא בַּחַג הַשְּׁבֻעוֹת וְאִין לוּ עוֹד שְׁאוֹת וְכוּל שְׁאִינוּ בָּא בַּחַג הַמַּעֲוֹת שֶׁלֹּא הִיתָה עָלָיו לְהִבְיֹאֶה בַּסַּפֶּח כְּגוֹן שְׁנֵדֵר אַחַר הַסַּפֶּח חִינוּ בָּא כְּלומֵר חִינוּ צִרִיךְ לְהִבְיֹאֶה לֹא בַּחַג הַשְּׁבֻעוֹת שְׁלֹאֲחֲרִיו וְלֹא בַּחַג הַסּוּכוֹת שֶׁיֵּשׁ לוּ שְׁאוֹת עַד הַסּוּכוֹת שֶׁל שְׁנָה הַבָּאָה שְׁעָבְרוּ שֶׁלֹּשׁ קִנְלִיס כְּסָדְרָן: אֵלֹא בְּיוֹם טוֹב וְקֹסְבֵר כו' וְהָיוּ תַנָּאי: לֹא יֵאָמַר חַג הַסּוּכוֹת כְּשֶׁהַחֲזִיר הַכְּתִיב לְהַזְכִּירָן לְשֶׁלֹּשׁ קִנְלִיס לְבֵל תֵּאֲחֹר לֹא הִיה צִרִיךְ לְכַתֵּב וּבַחַג הַסּוּכוֹת כִּינָן שְׂכְּתִיב שֶׁלֹּשׁ פְּעֻמִּים בַּשָּׂנָה וְכַתֵּב בַּחַג הַמַּעֲוֹת וּבַחַג הַשְּׁבֻעוֹת זְמַמְיָלֹא וְיַעֲנָא דְּכוּ הִיה הַכְּתִיב מְדַבֵּר שְׂבַכְרָשֶׁת סוּכוֹת הִיא עֲסוּק וְכוּ נְכַתֵּב כְּתִיב זֶה: שְׁזֶה אַחֲרִינוּ דְּבַעֲשִׁין כְּסָדְרָן: שְׁזֶה גוֹרָם אֶת כּל תֵּאֲחֹר שְׁאֲפִילוּ נָדָר לְפָנֵי הַחַג כִּינָן שְׁעָבֵר עָלָיו חַג הַסּוּכוֹת עוֹבֵר: דְּבָר שְׂבַחְחֻבָּה הִיא דְּכְּתִיב וְחַגְתֶּם: מִן הַחוּלִין וְלֹא מִמַּעֲוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי וְלֹא מִנְדָרִיס וּנְדָבוֹת שֶׁהוּא מְחִיב וְעוֹמֵד בָּהֶן:

דְּאֵף עַל גַּב דְּפִרְשֵׁי דְּכְּשָׁנְדֵר הַתַּעֲדָה פֶּרֶשׁ עַל מְנַת שְׁיִיצֵא בָּהּ יָדֵי חֲגִיגָתוֹ:

יום טוב פרק שני ביצה

מסורת הש"ס
א תוספתא חגיגה
ב פסחים יג:
ג ראש השנה ד:
ד ראש השנה ד:
ה פסחים עא,; חגיגה ז:

גליון הש"ס
רש"י ד"ה כי פליגי למיקם עליה בבב תאחר וכו' כלומר א"צ להביאה. עיין טורי אבן ר"ה באבני שהם סד"ה כיון שעבר ובתשובות ח"צ סי' י"ב:

תורה אור השלם
כ"תדור נָדָר לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תֹאחֲרֵי לְשַׁלְמוֹ כִּי־דָרַשׁ אֱלֹהֶיךָ וְהָיָה אֱלֹהֶיךָ מַעֲמִיד וְהָיָה בְּךָ חֶסֶד [דברים כב,]
שֶׁלֹשׁ רִגְלִים תַּחַג לִי בַשָּׁנָה [שמות כג, יד]
שְׁלוֹשׁ פְּעֻמִּים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל־זְכוּרָה אֶת־פָּנָיו וְהָיָה אֱלֹהֶיךָ בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר בַּחַג הַפְּעוּזוֹת וּבַחַג הַשְּׂבֻעוֹת וּבַחַג הַסּוּכוֹת וְלֹא יֵרָאֶה אֶת־פָּנָיו וְהָיָה רִיקָם [דברים טז, יז]

רש"י ד"ה כי פליגי למיקם עליה בבב תאחר וכו' כלומר א"צ להביאה. עיין טורי אבן ר"ה באבני שהם סד"ה כיון שעבר ובתשובות ח"צ סי' י"ב:

שְׁלוֹשׁ רִגְלִים תַּחַג לִי בַשָּׁנָה [שמות כג, יד]

שְׁלוֹשׁ פְּעֻמִּים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל־זְכוּרָה אֶת־פָּנָיו וְהָיָה אֱלֹהֶיךָ בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר בַּחג הפעוזות

וּבַחַג הַשְּׂבֻעוֹת וּבַחַג הַסּוּכוֹת וְלֹא יֵרָאֶה אֶת־פָּנָיו וְהָיָה רִיקָם [דברים טז, יז]

יום טוב פרק שני ביצה

וְאֵלֶּלֶח מִמַּעֲוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי קִרְבָּנוֹת שְׁגִזָּר עָלָיו הַפְּתוּב בַּיּוֹם תִּגְלַחְתּוּ אֶתְּנָה גִּזְרִי וְחֵינּוּ מַגְלַח. וְזוֹקֵא דִּקְאָמֵר הָכִי אָבֵל אִם אִמֵּר אֶפְסָא עַל מִנַּת שְׁאֲרָא מַשְׁמַע מַעֲשֵׂר שְׁנֵי: נְדוּר עַל הַתּוֹרָה וְחֵינּוּ יוֹצֵא בַּהּ יָדֵי חֲגִיגָה: גִּזְרִי וְחֵינּוּ מַגְלַח מִמַּעֲוֹת מַעֲשֵׂר אֱלָא מִן הַחֲלוּן דְּכִינּוּ דְאָמֵר הָכִי עָלֵי נִתְחַיֵּב דְאִמְרִיהָ לְגַבּוּהַ פְּמִסִּירָה לְהִדְיוּט וְכִי הָדָר אִמֵּר עַל מִנַּת לֹאז מַלְתָּא הִיא: הֵהוּא גִבְרָא מַצִּיה מַחֲמַת מִיתָה הִיה: לָהּ אֵלֶּא שְׁמַעְתָּא דִּקְאוֹמֵר הָכִי עָלֵי תוֹרָה וְיוֹצֵא בַּהּ יָדֵי חֲגִיגָה: מַשְׁמַע דְּנִפְשָׁה וְלֹא אִמֵּר לָהּ בְּלִשְׁוֹן בְּשִׂיא אֱלָא מֵאֲלוּי אִמְרָה אֲדוֹמֵר הָכִי עָלֵי תוֹרָה וְיוֹצֵא בַּהּ יָדֵי חֲגִיגָה הָכִינִי גִזְרִי וְאֵלֶּלֶח מִמַּעֲוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי נְדוּר וְחֵינּוּ יוֹצֵא גִזְרִי וְחֵינּוּ מַגְלַח: אֲתוּן הָכִי מִתְּנִיתִי לָהּ מֵאֲלִילָהּ וְלֹא מַשְׁמַע דַּר' יוֹחֲנָן: אֲנִן בְּדַבְעָא מִנָּה רִישׁ לְקִישׁ מַר' יוֹחֲנָן מִתְּנִינוּ לָהּ דְאֶהְדֵּר לִיה ר' יוֹחֲנָן הָכִי: וְיִקְרַב אֶת הָעוֹלָה עוֹלַת יוֹם שְׁמִינִי שֶׁל מַלְּאִים שְׁהִטוּל הַפְּתוּב עַל אֶהְרֹן חוֹבָה לְיוֹם קַח לָךְ עֹגֶל בֶּן בָּקָר לַחֲטָאת וְאִיל לְעֹלָה תַּמִּימִם (וְיִקְרָא ט"ב:). וְיַעֲשֶׂה בַּמִּשְׁפָּט מֵה מַשְׁפָּט אֲהֲמֹר בַּעֲוֹלַת חוֹבָה עַל בִּרְחוּן, בַּמִּשְׁפָּט אֲמַפְרָשׁ בַּעֲוֹלַת נִדְבָה בְּיוֹקֶרָא חֲאָמֵר שְׁכַל מַשְׁפָּטִי עוֹלָה וּשְׁלָמִים שֶׁס נֶאֱמָרוּ וּבְשָׁל נִדְבָה דְּבַר הַפְּתוּב דְּכַתִּיב אֲדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּס מַשְׁמַע לְכַשְׂרִיצָה יִקְרִיב וְכַתִּיב הֵסֵם וְסִמֶּן יָלוּ וְאִתָּא הֵאִי בַּמִּשְׁפָּט דְּכַתִּיב בַּעֲוֹלַת חוֹבָה לְלַמַּד עָלֶיהָ שֶׁתִּטָּעַן סְמִיכָה בְּשֶׁאֵר מַשְׁפָּטִי נִדְבָה: אִמֵּר לִיה ר' וַיַּחֲקֹךְ לְתַנָּא: דְאָמֵר לָךְ מִנִּי הֵא דִּאֲצַמְרִיךְ קֵרָא לְהָכִי וְלֹא גִמֵּר לָהּ בְּבִגְנוּ אִב דְּמָה מַצִּינוּ בְּנִדְבָה שֶׁהִיא עוֹלָה וּטְעוּנָה סְמִיכָה אֵף חוֹבָה שֶׁהִיא עוֹלָה בְּמוֹתָה תִּטָּעוּן סְמִיכָה: ב"ש הִיא דְאָמֵר בְּמִתְנִיתוּן מְבִיאִין שְׁלָמִים שֶׁל י"ט שֶׁהֵן חוֹבָה וְחֵין סוּמְכִין עָלֶיהֶן וּטְעָמָא מֵאִי מֵשׁוּם דְּסִמִּיכָה בְּיוֹקֶרָא כַּתִּיב בְּשְׁלָמִי נִדְבָה וְאִם זָבַח שְׁלָמִים קִרְבְּנוּ וְסִמֶּן יָלוּ וְגו' וְקָא סְבָרִי לֹא גִמְרִינוּ חוֹבָה מְנִדְבָה דְּפִרְקִינוּ מֵה לְנִדְבָה שֶׁבִן מַצִּינָה בְּכַל שְׁעָה שְׂרִיצָה וְיַעֲזֹב וְיִבִּיא תֵּאֲמַר בְּחוֹבָה שְׁאִינָה אֱלָא לְכַשְׂיִתְחַיֵּב הַלֶּכֶךְ לֹא דְחִיָּא סְמִיכָה דִּיקָהוּ יוֹם טוֹב הַלֶּכֶךְ עוֹלַת חוֹבָה נְמִי אִי לֹאז דְּפִרְט בַּהּ קֵרָא בַּמִּשְׁפָּט לֹא הִיָּה בְּשִׂיא סְמִיכָה דְּחוֹבָה מְנִדְבָה לֹא גִמְרִי': וּמֵמָאִי דְּבִית הֵלֵל כּו' דִּלְמָא לְעוֹלָם חוֹבָה מְנִדְבָה לֹא גִמְרִינוּ אֱלָא בֵּית הֵלֵל חוֹבָה מַחוֹבָה גִּמְרִי שְׁלָמִי חוֹבָה מַעֲוֹלַת חוֹבָה הַלֶּכֶךְ עוֹלַת חוֹבָה בְּשִׂיא הֵאִי קֵרָא דְּכַמִּשְׁפָּט לְהִיָּת מִפְרָשׁ בַּהּ וְאִי לֹא הִיָּה יָדְעִינוּ סְמִיכָה לֹא בַּעֲוֹלָה וְלֹא בְּשְׁלָמִים דְּחוֹבָה וְהֵן מִתְנִיתָא דְּבָרֵי הַכֵּל הִיא: אֲתֵיא מְבִינָא לְעוֹלָם מִתְנִי' דְּתַנִּי תַנָּא דְּבָרֵי הַכֵּל הִיא וְאִפִּי' לִב"ה בְּשִׂיא קֵרָא וּמֵאֲחֵר דְּחִי"ל סְמִיכָה בַּעֲוֹלַת חוֹבָה מֵהֵאִי קֵרָא אֲתֵי לָהּ שְׁלָמִי חוֹבָה מִתְקַנוּהָ מִשְׁלָמִי נִדְבָה וּמַעֲוֹלַת חוֹבָה בְּמָה מַצִּינוּ בְּשְׁלָמִי נִדְבָה שְׁטְעוּנוּיָן סְמִיכָה אֵף שְׁלָמִי חוֹבָה שֶׁהֵן שְׁלָמִים בְּמוֹתָן וּטְעָנוּ סְמִיכָה וְכִי פִרְכַּת מֵה לְשְׁלָמִי נִדְבָה שֶׁהֵן מַצִּין עוֹלַת חוֹבָה תּוֹכִיחַ שְׁאִינָה מַצִּינָה וּטְעוּנָה סְמִיכָה אֵף חֵינּוּ אֲבִיא שְׁלָמִי חוֹבָה שֹׁאֵע"פ שְׁאִינוּן מַצִּין וּטְעָנוּ סְמִיכָה וְכִי פִרְכַּת מֵה לְעוֹלַת חוֹבָה שֶׁבִן בְּלִיל תֵּאֲמַר

בְּשְׁלָמִי חוֹבָה שְׁאִינָם בְּלִיל שְׁלָמִי נִדְבָה יוֹכִיחוּ וְחִזַּר הִדִּין לֹא רָאִי זֶה בְּרָאִי זֶה לֹא רָאִי עוֹלַת חוֹבָה פִּרְאִי שְׁלָמִי נִדְבָה לְתַלוּת טַעַם הַסְּמִיכָה בְּרָאִיהָ בְּלִיל דִּקְהָא לִיתָא בְּשְׁלָמִי נִדְבָה וְכַתִּיב בַּהּ סְמִיכָה הַצֵּד הֲשֵׁנָה שֶׁבָּהֶן עַל בִּרְחוּךְ תִּתְּלָה טַעַם סְמִיכָתָן בְּטַעַם הַצֵּד הֲשֵׁנָה שְׁבַשְׁנִיָּהֶם בַּעֲוֹלַת חוֹבָה וּבְשְׁלָמִי נִדְבָה הַצֵּד הֲשֵׁנָה שְׁבַשְׁנִיָּהֶם שְׁפָרְקוּן יַחֲדַי הֵן וּטְעוּנוּיָן נִסְכִּים [נְסִיכָה] אֵף חֵינּוּ אֲוִמְרִים סוּמֶן עָלֶיהֶן מַעֲרַב יוֹם טוֹב וְשׁוֹחֲטוּן בַּיּוֹם טוֹב וְלֹא אֲמִרְנוּן תִּכְרָךְ לְסְמִיכָה שְׁחִיטָה: הִיא דְאָמֵר כִּי הֵאִי תַנָּא כּו' עַל תִּכְרָךְ לְסְמִיכָה שְׁחִיטָה שְׁצַרְיָךְ בְּדָבָר הַטָּעוּן סְמִיכָה בְּדְכַתִּיב וְסִמֶּן וְשֹׁחֲטוּ: עַל הַסְּמִיכָה עֲצָמָה אִם טְעוּנוּיָן שְׁלָמִי חוֹבָה סְמִיכָה: נִקְבָּה הִיא שְׁאִין עוֹלָה נִקְבָּה: וְלִזְבְּחִי שְׁלָמִים הַבְּאִתִּיהָ מִרַב שְׁנִיתָתוּהָ שֶׁל הֵלֵל הִיָּה מְשָׁנָה מִפְּנֵי הַשְּׁלוֹם: בְּשִׁפְשׁ לָהֶם בְּזוֹבָה בְּדִי לְהַטְעוּתָן שְׁיָהִי סְבוּרִים שֶׁהִיא נִקְבָּה:

אוְאֵלֶּלֶח מִמַּעֲוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי, מַהוּ? אָמֵר לִיה: נְדוּר, וְאֵינּוּ יוֹצֵא. גִּזְרִי, וְאֵינּוּ מַגְלַח. 'הֵהוּא גִבְרָא דְאָמֵר לָהּ: הָבוּ אֶרְבַּע מֵאָה זוּזֵי לְפִלּוּנִי, וְלִנְסִיב בְּרַתִּי. אָמֵר רַב פִּפְסָא: אֶרְבַּע מֵאָה — שְׁקִיל, וּבְרַתִּיה — אִי בָּעִי נְסִיב, אִי בָּעִי — לֹא נְסִיב. טַעָמָא דְאָמֵר הָבוּ לִיה וְלִנְסִיב, אָבֵל אִי אָמֵר לְנְסִיב וְהָבוּ לִיה, אִי נְסִיב — שְׁקִיל, וְאִי לֹא נְסִיב — לֹא שְׁקִיל. יְתִיב מְרִימָר וְקָאָמֵר לָהּ א שְׁמַעְתָּא מִשְׁמִיָּה דְנִפְשָׁיִה. אָמֵר לִיה רַבִּינָא לְמְרִימָר: אֲתוּן הָכִי מִתְנִיתוּ לָהּ, אֲנִן בְּדַבְעָא מִיָּצִיָּה רִישׁ לְקִישׁ מַרְבִּי יוֹחֲנָן מִתְנִינוּ לָהּ. ^(ט)תַּנִּי תַנָּא קַמִּיָּה דְרַבִּי יִצְחָק בַּר אֲבָא: "וַיִּקְרַב אֶת הָעוֹלָה וַיַּעֲשֶׂהָ בַּמִּשְׁפָּט", בַּמִּשְׁפָּט עוֹלַת נִדְבָה. לְמַד עַל עוֹלַת חוֹבָה שְׁטְעוּנוּבָה סְמִיכָה. אָמֵר לִיה: דְאָמֵר לָךְ מִנִּי — בֵּית שְׁמַאי הִיא, דְלֹא גִמְרִי שְׁלָמִי חוֹבָה מִשְׁלָמִי נִדְבָה. דְאִי בֵּית הַלֵּל, כִּינוּן דְּגִמְרִי שְׁלָמִי חוֹבָה מִשְׁלָמִי נִדְבָה, עוֹלַת חוֹבָה נְמִי לֹא תִבְּעִי קֵרָא, דְּגִמְרִי מַעוֹלַת נִדְבָה. וּמֵמָאִי דְּבִית הַלֵּל שְׁלָמִי חוֹבָה מִשְׁלָמִי נִדְבָה גִמְרִי? דְלְמָא מַעוֹלַת חוֹבָה גִמְרִי, וְעוֹלַת חוֹבָה גּוּפָא בְּעִיא קֵרָא. מֵאִי שְׁנָא מִשְׁלָמִי נִדְבָה דְלֹא גִמְרִי — שְׁכַן מַצוּיָין. מַעוֹלַת חוֹבָה נְמִי לֹא גִמְרִי — שְׁכַן כְּלִיל! (אֱלָא) אֲתֵיא מְבִינָיִיא. "וְסָבָרִי בֵּית שְׁמַאי שְׁלָמִי חוֹבָה לֹא בָּעוּ סְמִיכָה? וְהַתְנַיָּא, אָמֵר רַבִּי יוֹסִי: לֹא נִחְלְקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל עַל הַסְּמִיכָה עֲצָמָה שְׁצַרְיָה. עַל מָה נִחְלְקוּ, עַל תִּכְרָךְ לְסְמִיכָה שְׁחִיטָה. שְׁבִית שְׁמַאי אוּמְרִים: אֵינּוּ צָרִיָּה. וּבֵית הַלֵּל אוּמְרִים: צָרִיָּה! ^(כ)הוּא דְאָמֵר כִּי הֵאִי תַנָּא, דְתַנַּיָּא: אָמֵר רַבִּי יוֹסִי בְרַבִּי יְהוּדָה: לֹא נִחְלְקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל עַל תִּכְרָךְ לְסְמִיכָה שְׁחִיטָה שְׁצַרְיָה, עַל מָה נִחְלְקוּ — עַל הַסְּמִיכָה עֲצָמָה, שְׁבִית שְׁמַאי אוּמְרִים: אֵינּוּ צָרִיָּה, וּבֵית הַלֵּל אוּמְרִים: צָרִיָּה. תַּנּוּ רַבְּנַן: מַעֲשֶׂה בְּהִלֵּל הַזָּקֵן שֶׁהִבִּיא עוֹלָתוֹ לְעֹזָרָה לְסִמּוּהָ עָלֶיהָ בַּיּוֹם טוֹב. חִבְרוּ עָלָיו תַּלְמִידֵי שְׁמַאי הַזָּקֵן, אָמְרוּ לוֹ: מָה טִיבָה שֶׁל בְּהֵמָה זוֹ? אָמֵר לָהֶם: נִקְבָּה הִיא, וְלִזְבְּחִי שְׁלָמִים הַבְּאִתִּיהָ. כִּשְׁפֹשׁ לָהֶם בְּזוֹנָבָה, וְהִלְכוּ לָהֶם. וְאוֹתוֹ הַיּוֹם גִּבְרָה יָדָם שֶׁל בֵּית שְׁמַאי עַל בֵּית הַלֵּל, וּבִקְשׁוּ לְקַבּוּעַ הַלֶּכָּה כְּמוֹתָן. וְהִיָּה שָׁם זָקֵן אֶחָד מִתַּלְמִידֵי שְׁמַאי הַזָּקֵן, וּבִבָּא בֶן בּוּטָא שְׁמוֹ, שְׁהִיָּה יוֹדֵעַ שְׁהִלְכָה כְּבִית הַלֵּל, וְשָׁלַח

וְהִבִּיא

מֵשׁוּם חֲגִיגָה הָכִי עָלֵי תוֹרָה לֹא וְכֵן בְּגִזְרִי וְכֵן מַשְׁמַע בְּסִמּוּךְ דְקָאָמֵר דְטַעָמָא דְאָמֵר הָבוּ לָהּ וְלִנְסִיב כּו' וְכֵן פִּי' בַּקּוּנָט' שְׁפִרַשׁ טַעָמָא מֵשׁוּם דְּכִינוּן דְאָמֵר הָכִי עָלֵי נִתְחַיֵּב דְאִמְרִיהָ לְגַבּוּהַ פְּמִסְרָתוֹ לְהִדְיוּט וְכִי אָמֵר ע"מ לֹא מַלְתָּא הִיא: וְיִקְרַב אֶת הָעוֹלָה וְכו'. פִּרַשׁ רַש"י דְקָאִי אַעוֹלָה שֶׁל אֶהְרֹן שְׁנֶאֱמַר בַּפ' שְׁמִינִי וְלֹא הִיָּרָא דִקְהָא קָאִי אַעוֹלַת צְבוּר דְּהַכַּתִּיב שְׁעִיר הָעֵם וּמִיָּד אַח"כ כַּתִּיב וְיִקְרַב אֶת הָעוֹלָה וְעוֹלָה שֶׁל אֶהְרֹן מִפְרָשָׁת בַּפְסוּק אַחֵר בַּפְרָשָׁה לְכֵן נִרְאֶה דְאִין הָכִי נְמִי דְקָאִי אַעוֹלָה שֶׁל צְבוּר: לְמַד עַל עוֹלַת חוֹבָה שְׁטְעוּנָה סְמִיכָה. וְתַמָּה דְאָמֵר הֵסֵם דְאִין טְעוּנוּיָן סְמִיכָה בְּקִרְבָּנוֹת צְבוּר אֱלָא בְּשִׁפְטֵי קִרְבָּנוֹת וְזוֹ אִינָה מִן הַמִּצוּן אֱלָא (. פַּר) שֶׁל ע"ז וּפַר שֶׁל הָעֵלָם דְּבַר וְלִפִּי' רַש"י דְּפִרַשׁ דְּהַבָּא מְזִכִּי בְּקִרְבָן שֶׁל אֶהְרֹן שְׁהוּא קִרְבֹן יַחֲדַי נִיחָא וְי"ל דִּקְהָא דְקָאָמֵר דְאִין צְרִיכִין סְמִיכָה אֱלָא בַּפ' קִרְבָּנוֹת הֵינוּ זּוֹקֵא בְּקִרְבָּנוֹת שֶׁהֵן לְדוֹרוֹת אָבֵל הַבָּא מִיּוֹרִי בְּקִרְבָן הַמַּלְּאִים שֶׁהִיָּה לְפִי שְׁעָה וּמ"מ קָשָׁה דְּהִיכִי וְלִפִּינוּ דוֹרוֹת מַשְׁעָה דְקָא לְמַד עַל עוֹלַת חוֹבָה שְׁטְעוּנָה סְמִיכָה וְעוֹד הִיכִי וְלִפִּינוּ יַחֲדַי מַצְבוּר דִּקְהָא פִי' דְקֵרָא דְוִיַּעֲשֶׂה בַּמִּשְׁפָּט מְזִכִּי בְּקִרְבָן צְבוּר וְלִפִּי' רַש"י נִיחָא וְעוֹד י"ל שְׁנוּיָא הֲשֵׁנָה לְשְׁנִיָּהֶם הוּאִיל וְגַלָּה לָנוּ קֵרָא דְוִיִּקְרַב אֶת הָעוֹלָה וְגו' דְּנִלְפִינוּ שְׁעָה מַדּוּרוֹת וְקִרְבֹן צְבוּר מִקְרָבֹן יַחֲדַי דְּכַתִּיב אֲדָם כִּי יִקְרִיב לְדוֹרוֹת וְה"ה דְּנִלְפִי דוֹרוֹת מַשְׁעָה וְיַחֲדַי מַצְבוּר וְעוֹד אִמֵּר הַר"מ דְּגֵשׁ לְיֵשֵׁב פִּי' רַש"י וְלְעוֹלָם בְּשִׁטָּה דְקֵרָא דְוִיִּקְרַב הָעוֹלָה מְזִכִּי בְּקִרְבָן צְבוּר וְאִי קָשִׁיא הֵא אִינָה טְעוּנָה סְמִיכָה בְּדִקְאָמֵר ב' סְמִיכוֹת בְּצְבוּר י"ל דְאִין ה"נ אֱלָא אִם אֵינּוּ עֲנוּן לְקִרְבָּנוֹת צְבוּר דִּקְהָא קו"ל דְאִין טְעוּנוּיָן סְמִיכָה אֱלָא בְּשִׁפְטֵי קִרְבָּנוֹת צְבוּר וְזוֹ אִינָה מִן הַמִּצוּן תַּנּוּהוּ עֲנוּן לְקִרְבָּנוֹת אֶהְרֹן שְׁהוּא קִרְבֹן יַחֲדַי: דְלֹא גִמְרִי שְׁלָמִי חוֹבָה כּו'. הַשְׁתָּא אִית לָהּ לְרַבִּי וַיַּחֲקֹךְ בַּר אֲבָא דְטַעָמָא דַּב"ש דְאָמְרִי אִין סוּמְכִין הֵינוּ מֵשׁוּם דְאִין טְעוּנוּיָן סְמִיכָה וְלֹא בְרַבִּי יוֹסִי דְקָאָמֵר בְּסִמּוּךְ דְּפִלְגִי בַּתִּכְרָף כּו' וְרַש"י פִי' בְּמִתְנִי' טַעָמָא מֵשׁוּם שְׁבוּת שְׁמַשְׁתַּמֵּשׁ בְּבִשְׁלִי חַיִּים וְיִסָּה פִי' דַּבְּכ' אִין דוֹרְשִׁין (חֲגִיגָה דף כז:). מַשְׁמַע דְּהַכִּי פִלְגִי לְרַבִּי יוֹחֲנָן: דִּלְמָא מַעֲוֹלַת חוֹבָה גִמְרִי. וְאִם תֵּאֲמַר וְהֵא חֵינּוּ דְבַר הַבָּא מִן הַהֶקֶשׁ דַּעוֹלַת חוֹבָה לֹא יָדְעִינוּ אֱלָא מְנִדְבָה דְּכַמִּשְׁפָּט וְדָבָר הַלְּמַד בְּהֶקֶשׁ אֵינּוּ חוֹזֵר וּמְלַמַּד בְּבִגְנוּ אִב וי"ל דְּבִשְׂאִי הִיא בְּזַבְּחִים (דף נ.). אִם חוֹזֵר וּמְלַמַּד בְּבִגְנוּ אִב וְאִם לֹא וְהַבָּא חֲאָמֵר אִם תִּמְצִי לוֹמַר חוֹזְרִין וּמְלַמְדִין בְּבִגְנוּ אִב דְבַר הַלְּמַד בְּהֶקֶשׁ מַעוֹלַת חוֹבָה גִמְיּוֹרִי לָהּ דְּחוֹבָה מַחוֹבָה יִלְפִינוּ:

עין משפט בר מצוה
--

א מו"י פב' מהל' חגיגה הל' יד:
ב מו"י פח' מהל' נזירות הל' יד:
ג מו"י פו"א מהל' זכייה ומתנה
הל' כ, סמג לאוין פב, טוש"ע חו"מ סי' רנג סעי' יב:
ד מו"י פג' מהל' מעשה הקרבנות
הל' ו, סמג עשין קפג:
ה מו"י פג' מהל' מעשה הקרבנות
הל' ו, סמג עשין קפג:
ו מו"י פג' מהל' מעשה הקרבנות
הל' יב:

מסורת הש"ס

א מנחות צג:
ב יבמות צח.

גליון הש"ס

גמ' אמר רב פפא ארבע מאה שקיל. ע"י נדרים מח ע"א בר"ן ד"ה לא שנו:

גמ' אמר רב פפא ארבע מאה שקיל. ע"י נדרים מח ע"א בר"ן ד"ה לא שנו:

תורה אור השלם

וּגְלַח הַנְּזִיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶת־רֹאשׁ הַזָּרֹ וְלִקַּח אֶת־שַׁעַר רֹאשׁ הַזָּרֹ וְנָמַן עַל־הָאֵשׁ אֶשֶׁר־תִּסַּחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים (במדבר ו יח)
וְקָרַב אֶת־הָעֹלָה וַיַּעֲשֶׂה כַּמִּשְׁפָּט [ויקרא ט, טז]

	עין משפט גור מצורה
---------------------------------------	-----------------------------------

א מווי' פא' מהל' חגיגה הל' ז':

ב מווי' פא' מהל' חגיגה הל' ו':

ג מווי' פא' מהל' שביתת יום טוב הל' יג, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקיב סעי' א ג:

ד מווי' פא' מהל' חגיגה הל' ח':

ה מווי' פח' מהל' תמידים ומוספין הל' ח':

ו מווי' פב' מהל' שגגות הל' יד':

ז מווי' פט"ו מהל' פסולי המוקדשין הל' יט:

והביא כל צאן קדר פֿעֿזֿקה. ונתמה הא אין זונקא פֿעֿזֿקה קלֿא פֿהר הפֿית: גדרים ונגזבות יוכיחו. פ"ה שְׁמַתָּר לִהְדְּיוּט בְּמָקוֹם שְׁמַתָּרִים לִהְדְּיוּט לַעֲשׂוֹת כַּל צִרְפוּ כִּגוֹן בְּיוֹם טוֹב אֲסוּרִין לִקְרַב לִגְבוּיָה אֲפִילוּ שְׁלֵמִים וְכַל שֶׁכֵּן עוֹלוֹת בְּמֵאֵי קָא מַפְלְגִי מִרַב סָבֵר גְּדָרִים וְנִגְזָבוֹת אִין קִרְבִּין פֿרש"י ת"ק דְּאָמַר גְּדָרִים וְנִגְזָבוֹת יוֹכִיחוּ וּמִרַב סָבֵר אֲבָא שְׂאוֹל גְּדָרִים וְנִגְזָבוֹת קִרְבִּין בִּי"ט מְדַלָּא קֹאמַר גְּדָרִים וְנִגְזָבוֹת יוֹכִיחוּ וְהר"ר שְׁמוּאֵל הֵיז מִפְּרָשׁ פֿרשׁ אֲחֵר גְּדָרִים וְנִגְזָבוֹת יוֹכִיחוּ בְּמָקוֹם שֶׁגַּם חֵלֶק לִהְדְּיוּט כִּגוֹן שְׁלֵמִים וְאֲסוּרִי' לִגְבוּיָה כִּגוֹן עוֹלוֹת בְּמֵאֵי קִמְפְּלָגִי ת"ק סָבֵר גְּדָרִים וְנִגְזָבוֹת קִרְבִּין בְּיוֹם טוֹב מִזְקֹאמַר בְּמָקוֹם שְׁמַתָּר לִהְדְּיוּט כִּגוֹן שְׁלֵמִים דְּהוּו גְּדָרִים וְנִגְזָבוֹת אֵלמָא דס"ל נתי"ק דִּגְדָרִים וְנִגְזָבוֹת קִרְבִּין בִּי"ט וְאֲסוּרִין לִגְבוּיָה כִּגוֹן עוֹלָה אֲבָל אֲבָא שְׂאוֹל דְּאָמַר וּמָה בְּמָקוֹם שְׁפִירְתָּךְ כַּחֲמִימָה כּו' מִשְׁמַע אֲבָלוּ דְּשְׁלֵמִים אֵלמָא דס"ל גְּדָרִים וְנִגְזָבוֹת אִין קִרְבִּין בִּי"ט וְהָשָׂה לְהֵאִי פִי' דְּכָפ' אֵלוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים דף מז. וְגַם) אֲמַר בֶּהָדִיז וְסָבֵר לֵא דְּבִאֲבָא שְׂאוֹל דְּאָמַר לָכֵס וְלֹא לִנְכָרִים מִשְׁמַע אֲבָל גְּדָרִים וְנִגְזָבוֹת קִרְבִּין בִּי"ט מְדַלָּא מוֹקִי לִיָּה לומַר לָכֵס וְלֹא לִגְבוּיָה אֵלמָא דְּסָבִירָא לֵא לְאֲבָא שְׂאוֹל דִּגְדָרִים וְנִגְזָבוֹת קִרְבִּין בִּי"ט לכ"נ פפ"י ראשון: לָכֵס וְלֹא לִנְכָרִים. ב"ה גְּמִי דְרָשִׁי לָכֵס וְלֹא לִגְבוּיָה לְמַעֲשֵׂי גְדָרִים וְנִגְזָבוֹת דְּכָפִי כפ"ק (דף יב. בד"ה הַשְׁחַט) קלֿא נְקֹט פּוֹתִים וְכַלְבִּים דְּפָסִיקָא לֵא: שְׁפִירְתָּךְ פְּתוּחָה. פ"ה גִּשּׁוֹן פִּירָה מִמֶּשׁ וְנִרְאָה דר"ל כִּמוֹ וְיִכְרָה לָהֶם פִּרָּה גְּדוּלָּה (מְלָכִים ב וי"כ"ג): מֵאִי בִינְיָהוּ כִּגוֹן שְׁנֵטמָא. ור"ת נִימָא דְאִיבָא בִינְיָהוּ כִּגוֹן שְׁנֵטמָאוו אֲמוּרִים אוּ שְׁנֵאֲכַדּוּ דִּלְרָבָא זְרִיק הוֹאִיל וְאִיבָא פֶּשֶׁר וְלִרְפָּה פֶּר רַב הוֹנָא לֹא זְרִיק בִּינוֹן שְׁנֵטמָאוו הַאֲמוּרִין וְתִי' הִר"ר שְׁמִשּׁוֹן מִחוּצ"י דְרָפָה פֶּר רַב הוֹנָא מוֹדָה לֵא דְרָבָא דְזוֹרֵק אֶת הָדָם עַל מִנֵּת לְהַתִּיר בְּאֲכִילָה דְּאִי צִדָּךְ אֲכָל נִפְשׁ וְשִׁמְחַת יוֹם טוֹב אֲבָל הוּא מוֹסִיף עָלֶיהָ דְקֹאמַר אֲפִילוּ נִטְמָא פֶּשֶׁר זוֹרֵק אֶת הָדָם ע"מ לְהַקְטִיר אֲמוּרִין לְעִרְבַּ אֲבָל קָשָׁה הֵיאָךְ וְהֵא דְּפֶשֶׁר מִתָּר בְּאֲכִילָה הֵא אֲמַר. הַתָּם אֲמוּרִין כָּל פְּמָה דְּלֹא מִקְטָרִי פֶּשֶׁר לֹא מִתְאַכִּיל דְּהֵא דְּהַקְטַרַת אֲמוּרִין לֹא מַעֲבָבָא ה"מ הִיבָא דְלִיתַנְהוּ שְׁנֵטמָאוו אוּ נִאֲכַדּוּ אֲבָל הִיבָא דְאִיתַנְהוּ מַעֲבָבִי וְיֵשׁ מִתְרַצִּים דְּהִכָּא מִירִי שְׁנֵטמָאוו אוּ נִאֲכַדּוּ וְלֹא נְהִירָא דָּאָם כֵּן לִימָא דְאִיבָא בִינְיָהוּ דְּהַפֵּל קוֹם דִּלְרָבָא לֹא זָרַק וְלִרְפָּה זְרִיק וְעוֹד דְּכַמּוֹק מִשְׁמַע אַע"ג דְאִיתַנְהוּ דְקֹאמַר כְּבִשִׁי עֲצָרַת וְכו' הָדָם זָרַק וְהַפֶּשֶׁר יֹאכֵל וְאִם הִיתָה שֶׁבֶת לֹא זָרַק וְאִם זָרַק הֲרַעָה ע"מ לְהַקְטִיר וְכו' אֵלמָא דְּמִירִי דְאִיתַנְהוּ וְאַעפ"כ בִּי"ט הָדָם זָרַק וְהַפֶּשֶׁר יֹאכֵל וִי"ל דְּהִכָּא הוֹאִיל וְאִין יָכוֹל לְהַקְטִיר הַאֲמוּרִין מִפְּעוֹד יוֹם הַיּוֹ כֹּאֵלוּ נִאֲכַדּוּ אוּ נִטְמָאוּ:

יום טוב פרק שני ביצה

מְבִיאִין חֲלִין פֿעֿזֿקה וְיֵשׁ לומַר דְּלֹא־

וְהִבִּיא כָּל צֹאן קֶדֶר שְׁבִירוּשָׁלַיִם וְהַעֲמִידוּן בְּעֶזְרָה, וְאָמַר: כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְסַמּוֹהַּ — יָבֹא וְיִסְמּוּהַ, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם גִּבְרָה יָדוֹ שֶׁל בֵּית הַלֵּל וְקִבְעוּ הַלֶּכֶה כְּמוֹתָו. וְלֹא הָיָה שֵׁם אָדָם שֶׁעֲרֵעַר בַּדְּבָר כָּלוּם. שׁוֹב מַעֲשֶׂה בְּתַלְמִיד אֶחָד מִתַּלְמִידֵי בֵּית הַלֵּל שֶׁהִבִּיא עוֹלָתוֹ לַעֲזָרָה לְסַמּוֹהַּ עָלֶיהָ, מִצָּאוּ תַלְמִיד אֶחָד מִתַּלְמִידֵי בֵּית שְׁמַאי, אָמַר לוֹ: מָה זֶה זֶה סְמִיכָה? אָמַר לוֹ: מָה זֶה שְׁתִּיקָה? שִׁתְּקוּ בְּנִזְיָפָה, וְהִלֵּךְ לוֹ. אָמַר אַבְיִי: הַלֶּכָּה, הֵאֵי צוּרְבָא מִרְבְּנֵן דְּאָמַר לִיָּה חֲבֵרִיה מְלֵתָא, לֹא לְהִדָּר לִיָּה מְלֵתָא טְפִי מִמָּאִי דְּאָמַר לִיָּה חֲבֵרִיה, דְּאִיהוּ אָמַר לִיָּה: ”מָה זֶה סְמִיכָה”, וְקָא מְהִדָּר לִיָּה: ”מָה זֶה שְׁתִּיקָה”.^[?נדרש מקור] אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הַלֵּל לְבִית שְׁמַאי: וּמָה בְּמָקוֹם שְׁאָסוּר לְהִדְיוּט — מוֹתָר לְגִבּוּיָה, מָקוֹם שְׁמוֹתָר לְהִדְיוּט — אֵינּוּ דִין שְׁמוֹתָר לְגִבּוּיָה? אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי: גְּדָרִים וְנִגְזָבוֹת יוֹכִיחוּ, שְׁמוֹתָר לְהִדְיוּט וְאָסוּר לְגִבּוּיָה! ^[א]אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הַלֵּל: מָה לְגְדָרִים וְנִגְזָבוֹת — שְׂאִין קְבוּעַ לָהֶם זְמַן, תֹּאמַר בַּעּוֹלַת רֹאִיָּה — שְׁקִבּוּעַ לָהּ זְמַן. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי: אֵף זֶה אִין קְבוּעַ לָהּ זְמַן, דִּתְנֹן: מִי שְׂלֹא חָג בְּיוֹם טוֹב רֹאשׁוֹן שֶׁל חָג — חוֹגֵג וְהוֹלֵךְ כָּל הָרָגֵל כּוּלּוֹ, וַיּוֹם טוֹב הָאֲחֵרוֹן שֶׁל חָג. יֹאמְרוּ לָהֶם בֵּית הַלֵּל: אֵף זֶה קְבוּעַ לָהּ זְמַן. דִּתְנֹן: עֶבֶר הָרָגֵל וְלֹא חָג — אֵינּוּ חַיִּיב בְּאַחֲרִיוֹתוֹ.^[ב]אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי, וְהִלֵּא כָּבֵר נֶאֱמַר: ”לָכֵם” — וְלֹא לְגִבּוּיָה. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הַלֵּל, וְהִלֵּא כָּבֵר נֶאֱמַר: ”לָהֶם” — כָּל דִּלְה'. אִם כֵּן, מָה תַלְמוּד לוֹמַר ”לָכֵם”, לָכֵם — וְלֹא לְגוֹיִם, לָכֵם — וְלֹא לְכָלְכִּים. אֲבָא שְׂאוֹל אוֹמְרָה בְּלִשׁוֹן אַחֲרָת: וּמָה בְּמָקוֹם שְׁפִירְתָּה סְתוּמָה — אֵינּוּ דִין שְׁפִירַת רַבָּה פְּתוּחָה? וְכֵן בְּדִין, שְׂלֹא יִהְיֶה שׁוּלְחָנָה מְלֹא וְשׁוּלְחַן רַבָּה רִיקָן.^[ג]בְּמֵאִי קָא מַפְלָגִי? מִרַב סָבֵר: גְּדָרִים וְנִגְזָבוֹת קִרְבִּין בְּיוֹם טוֹב, וּמִרַב סָבֵר: אִין קִרְבִּין בְּיוֹם טוֹב. אָמַר רַב הוֹנָא: לְדַבְרֵי הָאוּמַר גְּדָרִים וְנִגְזָבוֹת אִין קִרְבִּין בְּיוֹם טוֹב, לֹא תִימָא: מְדֹאוּרְיִיתָא מַחְזָא חֲזוּ, וְרַבְּנֵן הוּא דְגִזְרִי בְּהוּ גִזְרָה שְׁמָא יִשְׁהָה, יִאֲלָא אֲפִילוּ מְדֹאוּרְיִיתָא גְּמִי לֹא חֲזוּ. דְּהֵא שְׁתֵּי הַלְחָם, דְּחוֹבַת הַיּוֹם גִּינְהוּ, וְלִיבָא לְמַגְזַר שְׁמָא יִשְׁהָה, וְאֵינּוּ דוֹחָה לֹא אֶת הַשֶּׁבֶת וְלֹא אֶת יוֹם טוֹב. יִאֲיַבְעִיא לְהוּ: לְדַבְרֵי הָאוּמַר גְּדָרִים וְנִגְזָבוֹת אִין קִרְבִּין בְּיוֹם טוֹב, עֶבֶר וְשַׁחַט מֵאִי? רַבָּא אָמַר: זוֹרֵק אֶת הַדָּם עַל מִנֵּת לְהַתִּיר בְּשׂוֹר בְּאַכִּילָה. רַבָּה פֶּר רַב הוֹנָא אָמַר: זוֹרֵק אֶת הַדָּם עַל מִנֵּת לְהַקְטִיר אֲיִמוּרִין לְעִרְבַּ. מֵאִי בִינְיָיְהוּ? אִיבָא בִּינְיָיְהוּ נִטְמָא בְּשׂוֹר אוּ שְׂאֲבָד. לְרַבָּא — לֹא זָרִיק, לְרַבָּה פֶּר רַב הוֹנָא — זָרִיק.^[ד]מִיתִיבִי: כְּבִשִׁי עֲצָרַת שְׂשַׁחְטָן שְׂלֹא לְשַׁמּוֹ, אוּ שְׂשַׁחְטָן בִּין לַפְּנֵי זְמַנָּן בִּין לְאַחַר זְמַנָּן — הָדָם יִזְרַק וְהַפֶּשֶׁר יֹאכֵל. וְאִם הִיתָה שֶׁבֶת — לֹא יִזְרֹק. וְאִם זָרַק — הוֹרְצָה,

אֶחָד כּו': מָה זֶה סְמִיכָה שְׂאֵתָה רֹצֶה לְסַמֵּךְ וְלַעֲבֹר עַל דְּבָרֵי ב"ש וְהִלֵּא אֵלּוּ חֲלוּקִין עָלֵיכֶם: אֲמַר לוֹ קַה זֶה שְׁתִּיקָה שְׂהִיָּה לָךְ לְשִׁתְּק וְאִינֶךְ שׁוֹתָה: שְׁתְּקוּ בְּנִזְיָפָה בְּנִעֲרָה: מָקוֹם שְׁאָסוּר לְהִדְיוּט שֶׁבֶת שְׂאָסוּר לַעֲשׂוֹת לְהִדְיוּט כָּלוּם מִתָּר לִגְבוּיָה תְּמִידִין וּמוֹסָפִין: מָקוֹם שְׁמַתָּר לְהִדְיוּט יי"ט דְּכַתִּיב (שְׁמוֹת יב) הֵאֵל לְבָלוּ וַעֲשֶׂה לָכֵס כָּל צֶד צִרְכֵי אֲכִילָה: אֵינּוּ דִין שְׁמַתָּר לִגְבוּיָה כָּל צִרְכֵי אֲכִילַת מִזְבֵּחַ וְאֲפִילוּ עוֹלֹת רֹאִיָּה: גְּדָרִים וְנִגְזָבוֹת יוֹכִיחוּ שׁוֹי"ט מָקוֹם הַמִּתָּר לְהִדְיוּט הוּא וְאֵתָם מוֹדִים לָנוּ שְׂאֲסוּרִים לְהַקְרִיב וְהֵן צִרְכֵי גְבוּיָה: אֵף זֶה קְבוּעַ לָהּ זְמַן כּו' וְיֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא יִפְשַׁע אוּ יִאָּנֵם בְּשֹׂאֵר וְיִמִי הַמוֹעֵד וְלֹא יָבִיא: וְהִלֵּא כָּבֵר נֶאֱמַר לֵא' וְחַגְתֶּם אֹתוֹ חַג לֵא': אוֹמְרָם בְּלִשׁוֹן אַחֲרָת לְהֵאִי קַל וְחִמְרָה דְּבִית הַלֵּל דְּלַעֲלוּ: פִּירָה יֵשׁ לָהּ בֵּית קַבּוֹל לְקַבֵּל שְׁתֵּי קִדְרוֹת וְשִׁדָּךְ לְמִימַר בַּהּ כַּחֲמִימָה וּפְתוּחָה: בְּמֵאִי קִמְפְּלָגִי אֲבָא שְׂאוֹל וְתַנָּא קֹמָא אֲבָא שְׂאוֹל דְּלֹא אָמַר אֲמַרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי גְדָרִים וְנִגְזָבוֹת יוֹכִיחוּ כְּבִירָא לֵא גְדָרִים וְנִגְזָבוֹת קִרְבִּין לְבִית הַלֵּל: לֹא תִימָא מְדֹאוּרְיָתָא מַחְזָא חֲזוּ דְלֵא' מִשְׁמַע כָּל דְּלֵא' אֲפִילוּ גְדָרִים וְנִגְזָבוֹת: שְׁמָא יִשְׁהָה עַד הַמוֹעֵד שְׂהֵא לֹא פֶּשֶׁר מַעֲוִי בְּרַגְלָא וְשְׁמָא בְּשִׂבְיָא הַמוֹעֵד יִזְרַע לוֹ אֲרָם וְנִמְצָא מֵאַחַר גְּדָרִין: מְדֹאוּרְיָתָא גְּמִי כְּבִירָא לֵא דְאָסוּר דְּכִי כַתִּיב לֵא' דוֹמִיטָא דוֹחֲנוֹתָם קֹאמַר עוֹלוֹת הַעוֹמֹת לְסַגִּיגָה זְמַן קְבוּעַ בְּרַגְלָא כְּמוֹתָהּ: דְּהֵא שְׁתֵּי הַלְחָם דְּשַׁעֲרַת דְּחוֹבַת הַיּוֹם הֵן וְאִינֶךְ רֹאוּיִין לְבֹא קִדָּם לְכֵן דְּלַגְזַר בְּהוּ שְׁמָא יִשְׁהָה הוֹאִיל וְיָכוֹל לְאֲטוּתָא מַעֲרַב יי"ט אֲמַר רַבְּנֵן בְּמַסְכַּת מַעֲחֹת (דף עה:) דְאִין דוּחִין לֹא שֶׁבֶת כּו' בְּאֲפִיתוֹ דְּלֹא דוּמִיטָא דְּחַגִּיגָה הוּא שְׁזַמַּן שְׁחִיטָתָה קְבוּעַ בְּרַגְלָא וְאֵינּוּ יָכוֹל לְהַקְדִּים וְלִאֲחֵר: עֶבֶר וְשַׁחַט מֵאִי מָה שְׁזִירָק אֶת הָדָם: עַל מִנֵּת לְהַתִּיר פֶּשֶׁר בְּאֲכִילָה כְּלוּמַר אִם הַפֶּשֶׁר תִּים שְׂתַפָּח זְרִיקוּתוֹ צִדָּךְ יי"ט שִׂיאֲכַל הַפֶּשֶׁר הַיּוֹם זוֹרֵק וְאִם לֹא אֵינּוּ זוֹרֵק: עַל מִנֵּת לְהַקְטִיר אֲמוּרִין לְעִרְבַּ אֲפִילוּ אִין כֵּאֵן קלֿא לְצִדָּךְ הַפֶּשֶׁר קִרְבֵּן לְהַקְטִיר קִרְבֵּן שְׂאִין יָכוֹל לְזוּרִק בְּלִילָה וְהַקְטַרַת הַאֲמוּרִין כְּפִרָּה כָּל הַלִּילָה וְיִמְתִּינוּ עַד שְׁתַּחֲשֵׁךְ וְיִקְטִירָהּ: לְרָבָא לֹא זְרִיק אֵף עַל גֵּב דְּלֹא מְלָאכָה הִיא גְזוּר בַּהּ מִשּׁוֹם שְׁבוֹת: כְּבִשִׁי עֲצָרַת הַבָּאִים עִם שְׁתֵּי הַלְחָם דְּכַתִּיב בְּפִרְשַׁת שׁוֹר אוּ כֶּשֶׂב בְּעֲצָרַת וַעֲשִׂיתָם פְּעִיר עֲזִים אֶחָד לְחִטָּאת וַשְּׁנֵי כְּבָשִׂים וְגו' (וַיִּקְרָא כג): שְׂלֹא לְשַׁמּוֹ שְׂצִרֵךְ לְשַׁחְטוֹן לָשֵׁם שְׁלָמִי צַעִיר וְשַׁחְטוֹן לָשֵׁם עוֹלָה: לַפְּנֵי זְמַנָּן קִדָּם עֲצָרַת וְהִם הַפֶּשֶׁר לָשֵׁם כְּבִשִׁי עֲצָרַת: הָדָם חִרַק וְהַפֶּשֶׁר יֹאכֵל דְּקוֹמָא לָן כָּל הַזְבָּחִים שְׁנִזְבָּחוּ שְׂלֹא לְשַׁמּוֹ כְּשִׂרִים לְקַרֵּב וְנִאֲכָלִין אֵלּא שְׂלֹא עָלוּ לַעֲבָלִים לָשֵׁם חוֹבָה: וְאִם הִיתָה שֶׁבֶת לֹא חִרַק שְׂהִרֵי אָסוּר לְבַשֵּׁל וְלַעֲלוֹת הַיּוֹם וְלֹא יֹאכֵל מִן הַפֶּשֶׁר: וְאִם זָרַק וְלֹא נִמְלָךְ:

מסורת הש"ס

א תוספתא חגיגה

ב יבמות מג; תוספתא חגיגה

ג ראש השנה ד; ספרא אמור פרק יז ג; משנה חגיגה; מגילה ה; חגיגה יז, יומא ג; שבת קלא; חגיגה ט; במדבר רבה

ד גיטין צ.

ה מנחות ק; סנהדרין לו; פסחים צח; שבת קיד.

ו נזיר כח:

תורה אור השלם

קלי-צאן קדר יקבצו לד אילי נביות ושרתונך יעלו על-רצון מזבחי ובית תפארתִי אֶפְאָר [ישעיהו ס, ז]

וביום הראשון מקרא־קדש וביום השביעי מקרא־קדש יהיה לכם קלי־מלאכה לא־יַעֲשֶׂה בָהֶם אִדּ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְקִלְיָנָשׁ הוּא לְבָדוּ יַעֲשֶׂה לָכֶם [שמות יב, טז]

והתם אתו חג ליתנה שבעת ימים בשנה חקת עולם לדורתיכם בחדש השביעי תחגו אתו [ויקרא כג, מא]

ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שפתים שני עשרנים סלת תהינה חמץ תאפינה בכורים ליתנה [ויקרא כג, יז]

יום טוב פרק שני ביצה

הרצה על מנת להקטיר כו' פלומר ונקטיר אמורין לַעֲרֹב וְלֹא יִקְטִירֶם הַיּוֹם: אַכֵּל גְּדָרִים וְגִדְּבוֹת כִּי קָא זְכוּ מַשְׁלַחַן גְּבוּהָ קָא זְכוּ. כַּהֲנִים בְּחִזָּה נִשּׁוּק

לְכַתְּחֻלָּה לֹא הֵאֵיל וְלֹא יֵאָכֵל בְּשַׁר הַיּוֹם: שְׁאֵנִי שְׂבוֹת שְׂבֹת הַחֲמִירוּ חֻכְמִים בְּדַבְּרֵיהֶם בְּשֹׁבֹת מַזְיוֹם טוֹב: מַה בֵּין זֶה לְגֹדֶר וְגִדְּבָה שְׁחָצוּ לוֹ וְחָצְרוּ לְגִבּוֹהַ וְאָסוּר לְשׁוֹחֲטוֹן מִפְּנֵי חִלּוֹךְ גְּבוּהַ: עוֹרָבָא פָּרַח עוֹרֵב הַפּוֹרֶחַ לְמַעְלָה הִשְׁיֵאוּ לְדָבָר אַחֵר: כִּי נִפְק רַב אֲנוּחַ: אָמַר לֵה רַבָּה בְּרַה דְּרַב הֲוֵינָא לְאַפּוֹה: לֹא הֵינּוּ כוֹי וְלָמָּה דְּחִיתּוּ וְהִלְךְ לוֹ בְּכַלְמָה: אֲנִי הַיּוֹם סְמוּכוּנִי בְּאַשְׁמִישׁוֹת יוֹי"ט הוּא וְדַרְשָׁתִּי לְרַבִּים וְחִלְתִּי מִטּוֹרַח הַדְּרָשָׁה וְיוֹרָא אֲנִי עַלִּי סְמוּכוּנִי בְּאַשְׁמִישׁוֹת הַבָּיִאוּ לִי סְעוּדָה וְאֶסְעוּד: דְּבִעְיָא טַעְמָא וְצִדִּיק אֲנִי לְהַרְהֵר וְלַעֲיֹן בָּהּ: וְטַעְמָא מֵאִי סְגוּיָא דְּגִמְרָא הוּא: כַּהֲנִים מַשְׁלַחַן גְּבוּהָ קָא זְכוּ בְּחִזָּה נִשּׁוּק וְהִ"ה לְבַעֲלִים בְּשָׂאֵר הַבָּשָׂר כְּעֶבֶד הַנוּטֵל פָּרָם מִפֵּית רַבּוֹ וּמִצָּאתָ כֹּל הַשְׁחִיטָה לָשֶׁם גְּבוּהַ: חִיבַת בַּחֲלָה דְּלָחֵם חֲרִיגָא בָּהּ: וּמַעֲרָבִין בָּהּ עֲרוּבֵי תַּחְרִית לְהִצִּיא מִבְּתוּם לְחָצֵר שֶׁהַבְּתוּם רְשׁוּת לְכָל יוֹחִיד וְיוֹחִיד וְהַחֲצֵר רְשׁוּת בְּלֹן וְצִרְיָכִים עֲרֹב לְהִצִּיא כֹּל אֶחָד מִפִּיתוֹ לְחָצֵר: וּמִשְׁתַּתְּפִים בָּהּ שְׂתוּף קָרִי בְּמִבּוֹי שְׁחָצִרֹת הַרְבֵּה פְּתוּחִין לוֹ וְכָל חָצִרֹת שֶׁבִּשְׁ"ס לִפְנֵי הַבְּתוּם וְיוֹצֵאִים דָּךְ חָצֵר לְרִשׁוֹת הַרְבֵּים אוֹ לְמִבּוֹי: וּמַדְבָּרִין עָלֶיהָ הַמּוֹצִיא: וּמִתְמַנִּים עָלֶיהָ שְׁלֵשָׁה שְׂאָכְלוּ בְּאַחַת: וְנֶאֱכַת בִּיּו"ט מִשּׁוֹם חִלּוֹךְ הַרְוּעִים: וְאֵלֶּם יוֹצֵא בָּהּ וְזִי חוֹבְתוֹ בְּפֶסַח לִזְלָה הֶרָאָשׁוֹן עַל פֶּסַח שֶׁהוּא מִצְוָה לֵאכֹל מִצָּה דְּכַתִּיב בְּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מִצֵּית (שְׁמוֹת י"ב:י"ח) וְשָׂאֵר הַיָּמִים אִם רָצָה לֵאכֹל שָׂאֵר דְּבָרִים כֹּלֹא לָחֵם הַרְשׁוּת בְּיָדוֹ: לְפִיכּוֹן שֶׁגִּבְלָה וּמִצָּאתָ בָּלָה נֶאֱכַלְתָּ לֵאדָם: וּמִי אִית לֵה הֵאֵיל כּוּף כּוּף מִפְּרָגִם הַכְּלָבִים מִמֶּנֶּה שֶׁהָרִי אִין לוֹ גִּבְלָה וּמִשּׁוֹם אֶסְמַכְתָּא דֵּהאֵיל וְאֵלוֹ הִיָּה לוֹ גִּבְלָה קָא שְׂרִית לִיָּה: מִיּוֹי"ט לַחוּל לְאַחֵר שְׁסַעַד אֶפְּה דִּהָא וְזֵאִי לַחוּל הוּא: בְּנִי בִּאגָא יִשְׂרָאֵל הַדְרִים בְּכַפְרִים: דְּרָמוֹ עָלְוּהוּ קַמְחָא דְּבָנִי חִילָא מַהוּ לְאַפּוֹתָהּ

הַשְׁחָטָה בְּיוֹם טוֹב? אָמַר לִיָּה: מוֹתֵר. אָמַר לִיָּה: וְכִי מָה בֵּין זֶה לְגִדְּרִים וְגִדְּבוֹת? אָמַר לִיָּה: עוֹרָבָא פָּרַח! ^(א) כִּי נִפְק אָמַר לִיָּה רַבָּה בְּרִיָּה: לֹא הֵיְיִנוּ רַב אֲנוּיָא סְבָא דְּמִשְׁתַּבַּח לִיָּה מֶר בְּגוּוּיָה דְּגִבְרָא רַבָּה הוּא? אָמַר לִיָּה: וּמָה אָעֲבִיד לִיָּה, אָנִי הַיּוֹם "סְמוּכוּנִי בְּאַשְׁישׁוֹת רַפְדּוּנִי בַּתְּפוּחִים", וּבָעָא מִיבְּאִי מְלֵתָא דְּבִעְיָא טַעְמָא. וְטַעְמָא מֵאִי? בְּהֶמָּה חֲצִיָּה שֶׁל גּוֹי וְחֲצִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל מוֹתֵר לְשַׁחֲטָה בְּיוֹם טוֹב, דָּאִי אֶפְשָׁר לְכַזִּית בְּשָׂר כּוֹלָא שְׁחִיטָה. אֲבָל נִדְרִים וְגִדְּבוֹת אָסוּר לְשַׁחֲטוֹן בְּיוֹם טוֹב, דְּכַהֲנִים כִּי קָא זְכוּ — מַשְׁלַחַן גְּבוּהָ קָא זְכוּ. "אָמַר רַב חֲסִדָּא בְּהֶמָּה חֲצִיָּה שֶׁל גּוֹי וְחֲצִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל — מוֹתֵר לְשַׁחֲטָה בְּיוֹם טוֹב, דָּאִי אֶפְשָׁר לְכַזִּית בְּשָׂר כּוֹלָא שְׁחִיטָה. עֵיטָה חֲצִיָּה שֶׁל גּוֹי וְחֲצִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל — אָסוּר לְאַפּוֹתָהּ בְּיוֹם טוֹב, דִּהָא אֶפְשָׁר לִיָּה לְמַפְלְגָה בְּלִישָׁה. ^(ב) מִתִּיב רַב חֲנָא בַר חֲנִילָאִי: עֵיסַת כְּלָבִים בְּזָמַן שֶׁהָרוּעִין אוֹכְלִין מִמֶּנֶּה — חֵיִיבַת בַּחֲלָה, וּמַעֲרָבִין בָּהּ, וּמִשְׁתַּתְּפִין בָּהּ, וּמַדְבָּרִין עָלֶיהָ, וּמִזְמַנִּין עָלֶיהָ, וְנֶאֱכַת בְּיוֹם טוֹב, וְאָדָם יוֹצֵא בָּהּ יָדִי חוֹבְתוֹ בַּפֶּסַח. וְאַמַּאי? וְהָא אֶפְשָׁר לִיָּה לְמַפְלְגָה בְּלִישָׁה! שְׁאֵנִי עֵיסַת כְּלָבִים, הוּאִיל וְאַפְשָׁר לְפִיִּיסָן בְּגִבְלָה. ^(א) וּמִי אִית לִיָּה לְרַב חֲסִדָּא "הוּאִילִי"? וְהָא אַתְּמַר: הָאוּפָה מִיּוֹם טוֹב לְחוּל, רַב חֲסִדָּא אָמַר: לוֹקָה, רַבָּה אָמַר: אֵינּוּ לוֹקָה. 'רַב חֲסִדָּא אָמַר: לוֹקָה, לֹא אֲמַרְיִנּוּ "הוּאִיל וּמִקְלָעִי לִיָּה אוֹרְחִים חֲזִי לִיָּה — הַשְׁתָּא נָמִי חֲזִי לִיָּה". רַבָּה אָמַר: אֵינּוּ לוֹקָה, אֲמַרְיִנּוּ "הוּאִיל". אֲלָא: לֹא תִימָא "הוּאִיל וְאַפְשָׁר", אֲלָא פְּגוּן דָּאִית לִיָּה גִבְלָה, דְּוִדָּאִי אֶפְשָׁר לְפִיִּיסָן בְּגִבְלָה. "בָּעוּ מַגִּיָּה מֶרַב הוֹנָא: הֲגִי בְּנִי בִּאגָא דְרָמוֹ עָלְיִיהוּ קַמְחָא דְּבָנִי חִילָא מַהוּ לְאַפּוֹתָהּ בְּיוֹם טוֹב? אָמַר (לִיָּה): חֲזִינָא אִי יְהִבִּי לִיָּה רַפְתָּא לְיִנּוּקָא וְלֹא קַפְדִּי, כֹּל חֲדָא וּחֲדָא חֲזִנָא לְיִנּוּקָא, וְשָׂרִי. וְאִי לֹא — אָסוּר. ^(א) וְהֶתְנַגֵּיא: מַעֲשֶׂה בְּשִׁמְעוֹן הַתִּימָנִי שֶׁלֹּא בָּא אִמֶּשׁ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ. בְּשַׁחְרִית מִצָּאוּ [רַבִּין יְהוּדָה בֶּן בָּבַא, אָמַר לוֹ: מִפְּנֵי מָה לֹא בָּאתָ אִמֶּשׁ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ? אָמַר לוֹ: בְּפִלְשֶׁת בָּאָה לַעֲיִרְנוּ, וּבִקְשָׁה לַחֲטוֹף אֶת כֹּל הָעִיר, וְשַׁחֲטָנוּ לָהֶם עֶגֶל וְהֶאֱכִלְנוּם, וּפְטַרְנוּם לְשָׁלוֹם. אָמַר לוֹ: תִּמָּה אָנִי אִם לֹא יֵצֵא שְׂכָרְכֶם בְּהַפְסָדְכֶם, שְׁחָרִי אֲמָרָה תוֹרָה: "לָכֶם" — וְלֹא לְגוֹיִם. וְאַמַּאי? הָא חֲזִי לְמִיכַל מִיַּגִּיָּה! ^(א) אָמַר רַב יוֹסֵף: עֶגֶל טְרַפָּה הוּאִי. וְהָא חֲזִי לְכָלְבִים! ^(א) תַּנְגֵּיא הִיא. דְּתַנְגֵּיא: "אֵהּ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ הוּא לְבָדוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם", מִמִּשְׁמַע שְׁנֶאמַר "לְכָל נֶפֶשׁ", שׁוֹמֵעַ אָנִי אֶפִּילוֹ נֶפֶשׁ בְּהֶמָּה בְּמִשְׁמַע, כַּעֲנִין שְׁנֶאמַר: "וּמִכָּה נֶפֶשׁ בְּהֶמָּה יִשְׁלַמְנָה", תְּלִמוּד לוֹמַר "לָכֶם".

הַוִּירָצָה, עַל מִנָּת לְהַקְטִיר אִימּוּרִין לַעֲרֹב. אִם זָרָק, דִּיעֲבַד — אִין, לְכַתְּחֻלָּה — לֹא! בְּשַׁלְמָא לְרַבָּא נִיחָא, אֲלָא לְרַבָּה בַּר רַב הוֹנָא קִשְׁיָא! קִשְׁיָא. וְאִיפְעִית אִימָא: שְׁאֵנִי שְׂבוֹת שְׂבֹת מַשְׁבּוֹת יוֹם טוֹב. "בָּעָא מַגִּיָּה רַב אֲנוּיָא סְבָא מֶרַב הוֹנָא: בְּהֶמָּה חֲצִיָּה שֶׁל גּוֹי וְחֲצִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, מַהוּ לְשַׁחֲטָה בְּיוֹם טוֹב? אָמַר לִיָּה: מוֹתֵר. אָמַר לִיָּה: וְכִי מָה בֵּין זֶה לְגִדְּרִים וְגִדְּבוֹת? אָמַר לִיָּה: עוֹרָבָא פָּרַח! ^(א) כִּי נִפְק אָמַר לִיָּה רַבָּה בְּרִיָּה: לֹא הֵיְיִנוּ רַב אֲנוּיָא סְבָא דְּמִשְׁתַּבַּח לִיָּה מֶר בְּגוּוּיָה דְּגִבְרָא רַבָּה הוּא? אָמַר לִיָּה: וּמָה אָעֲבִיד לִיָּה, אָנִי הַיּוֹם "סְמוּכוּנִי בְּאַשְׁישׁוֹת רַפְדּוּנִי בַּתְּפוּחִים", וּבָעָא מִיבְּאִי מְלֵתָא דְּבִעְיָא טַעְמָא. וְטַעְמָא מֵאִי? בְּהֶמָּה חֲצִיָּה שֶׁל גּוֹי וְחֲצִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל מוֹתֵר לְשַׁחֲטָה בְּיוֹם טוֹב, דָּאִי אֶפְשָׁר לְכַזִּית בְּשָׂר כּוֹלָא שְׁחִיטָה. אֲבָל נִדְרִים וְגִדְּבוֹת אָסוּר לְשַׁחֲטוֹן בְּיוֹם טוֹב, דְּכַהֲנִים כִּי קָא זְכוּ — מַשְׁלַחַן גְּבוּהָ קָא זְכוּ. "אָמַר רַב חֲסִדָּא בְּהֶמָּה חֲצִיָּה שֶׁל גּוֹי וְחֲצִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל — מוֹתֵר לְשַׁחֲטָה בְּיוֹם טוֹב, דָּאִי אֶפְשָׁר לְכַזִּית בְּשָׂר כּוֹלָא שְׁחִיטָה. עֵיטָה חֲצִיָּה שֶׁל גּוֹי וְחֲצִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל — אָסוּר לְאַפּוֹתָהּ בְּיוֹם טוֹב, דִּהָא אֶפְשָׁר לִיָּה לְמַפְלְגָה בְּלִישָׁה. ^(ב) מִתִּיב רַב חֲנָא בַר חֲנִילָאִי: עֵיסַת כְּלָבִים בְּזָמַן שֶׁהָרוּעִין אוֹכְלִין מִמֶּנֶּה — חֵיִיבַת בַּחֲלָה, וּמַעֲרָבִין בָּהּ, וּמִשְׁתַּתְּפִין בָּהּ, וּמַדְבָּרִין עָלֶיהָ, וּמִזְמַנִּין עָלֶיהָ, וְנֶאֱכַת בְּיוֹם טוֹב, וְאָדָם יוֹצֵא בָּהּ יָדִי חוֹבְתוֹ בַּפֶּסַח. וְאַמַּאי? וְהָא אֶפְשָׁר לִיָּה לְמַפְלְגָה בְּלִישָׁה! שְׁאֵנִי עֵיסַת כְּלָבִים, הוּאִיל וְאַפְשָׁר לְפִיִּיסָן בְּגִבְלָה. ^(א) וּמִי אִית לִיָּה לְרַב חֲסִדָּא "הוּאִילִי"? וְהָא אַתְּמַר: הָאוּפָה מִיּוֹם טוֹב לְחוּל, רַב חֲסִדָּא אָמַר: לוֹקָה, רַבָּה אָמַר: אֵינּוּ לוֹקָה. 'רַב חֲסִדָּא אָמַר: לוֹקָה, לֹא אֲמַרְיִנּוּ "הוּאִיל וּמִקְלָעִי לִיָּה אוֹרְחִים חֲזִי לִיָּה — הַשְׁתָּא נָמִי חֲזִי לִיָּה". רַבָּה אָמַר: אֵינּוּ לוֹקָה, אֲמַרְיִנּוּ "הוּאִיל". אֲלָא: לֹא תִימָא "הוּאִיל וְאַפְשָׁר", אֲלָא פְּגוּן דָּאִית לִיָּה גִבְלָה, דְּוִדָּאִי אֶפְשָׁר לְפִיִּיסָן בְּגִבְלָה. "בָּעוּ מַגִּיָּה מֶרַב הוֹנָא: הֲגִי בְּנִי בִּאגָא דְרָמוֹ עָלְיִיהוּ קַמְחָא דְּבָנִי חִילָא מַהוּ לְאַפּוֹתָהּ בְּיוֹם טוֹב? אָמַר (לִיָּה): חֲזִינָא אִי יְהִבִּי לִיָּה רַפְתָּא לְיִנּוּקָא וְלֹא קַפְדִּי, כֹּל חֲדָא וּחֲדָא חֲזִנָא לְיִנּוּקָא, וְשָׂרִי. וְאִי לֹא — אָסוּר. ^(א) וְהֶתְנַגֵּיא: מַעֲשֶׂה בְּשִׁמְעוֹן הַתִּימָנִי שֶׁלֹּא בָּא אִמֶּשׁ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ. בְּשַׁחְרִית מִצָּאוּ [רַבִּין יְהוּדָה בֶּן בָּבַא, אָמַר לוֹ: מִפְּנֵי מָה לֹא בָּאתָ אִמֶּשׁ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ? אָמַר לוֹ: בְּפִלְשֶׁת בָּאָה לַעֲיִרְנוּ, וּבִקְשָׁה לַחֲטוֹף אֶת כֹּל הָעִיר, וְשַׁחֲטָנוּ לָהֶם עֶגֶל וְהֶאֱכִלְנוּם, וּפְטַרְנוּם לְשָׁלוֹם. אָמַר לוֹ: תִּמָּה אָנִי אִם לֹא יֵצֵא שְׂכָרְכֶם בְּהַפְסָדְכֶם, שְׁחָרִי אֲמָרָה תוֹרָה: "לָכֶם" — וְלֹא לְגוֹיִם. וְאַמַּאי? הָא חֲזִי לְמִיכַל מִיַּגִּיָּה! ^(א) אָמַר רַב יוֹסֵף: עֶגֶל טְרַפָּה הוּאִי. וְהָא חֲזִי לְכָלְבִים! ^(א) תַּנְגֵּיא הִיא. דְּתַנְגֵּיא: "אֵהּ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ הוּא לְבָדוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם", מִמִּשְׁמַע שְׁנֶאמַר "לְכָל נֶפֶשׁ", שׁוֹמֵעַ אָנִי אֶפִּילוֹ נֶפֶשׁ בְּהֶמָּה בְּמִשְׁמַע, כַּעֲנִין שְׁנֶאמַר: "וּמִכָּה נֶפֶשׁ בְּהֶמָּה יִשְׁלַמְנָה", תְּלִמוּד לוֹמַר "לָכֶם".

"לָכֶם"

כא

	עין משפט נר מצוה
---------------------------------------	---------------------------------

א מיי' פא' מהל' שביתת יום טוב
הל' יד, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תצח סעי' יא:

ב מיי' פא' מהל' שביתת יום טוב
הל' יד, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקו סעי' ו:

ג מיי' פו' מהל' ביכורים ושאר
מתנות כהונה שבגבולין הל' ח,
טוש"ע יו"ד סי' של סעי' ט:

ד מיי' פא' מהל' שביתת יום טוב
הל' יד, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקיב סעי' ג:

ה מיי' פו' מהל' חמץ ומצה הל'
ה, טוש"ע או"ח סי' תנד סעי' ב:

ו מיי' פא' מהל' שביתת יום טוב
הל' טו:

ז מיי' פא' מהל' שביתת יום טוב
הל' טו:

ח מיי' פא' מהל' שביתת יום טוב
הל' יד, טוש"ע או"ח סי' תקיב
סעי' ב:

והַיִּשְׂרָאֵל בְּבָשָׂר מַשְׁלַחַן גְּבוּהָ כְּעֶבֶד שְׁנוּטֵל פָּרָם מִרְעוֹ בֶּן פֶּרֶשׁ"י וְאַפְּי' לְרַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי דְּקֶאָמַר קִדְּשִׁים קָלִים מִמּוֹן בְּעָלִים הֵן כַּב"ק (דף יב:׀) וְאַפְּי' לְאַחֵר זְרִיקָה קֶאָמַר דְּמִמּוֹן בְּעָלִים הֵם רַק בְּמִתְּנוּת כְּהֵנָה מ"מ אוֹתוֹ מִמּוֹן זָכָה מַשְׁלַחַן גְּבוּהָ דִּהָא עֶקֶר הַדְּרָכּוֹ בְּשִׁבְלִי גְּבוּהָ וְהִלְכָּךְ נִהִי דְּהִי מִמּוֹנוֹ לְקַדָּשׁ כּוּ אֶת הָאֶשָּׁה מ"מ כֹּל הַעֲבוּלוֹת לְצַדִּיק גְּבוּהָ הֵם עוֹשִׂים: עֶסֶה חֲצִיָּה שֶׁל גְּדִיר וְחֲצִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְאִם תֵּאֲמַר וְהֵאָמַר לְעֵיל רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֶעָזָר אוֹמַר מִמְּלָאָה אֶשָּׁה תִּנּוּר פֶּת וְאֵע"פ שְׂאִינָה צְרִיכָה אֵלָּא לְפֶת אַחַת מִפְּנֵי שֶׁהֶפֶת נִלְפַת וַיְּפָה בְּזָמַן שֶׁהִתְנַוּר מִלֹּא וְשָׂרִי לְאַפּוֹת בִּי"ט אֲפִי' לְכַתְּחֻלָּה וְכִי תִימָא דְּאֶתִּיא לַת"ק וְהָא הִלְכְּתָא בַר' שְׁמַעוֹן דְּמַתִּיר וַיֵּשׁ לוֹמַר דְּשִׁאֲנִי הֵתֶם דָּבָל הֶפֶת שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהִרְשׁוּת בְּיָדוֹ לֵאכֹל כֹּל אֶחָד וְאֶחָד אוֹ זֶה אוֹ זֶה וְעוֹד דְּלָמָּא מִקְלָעִי לִיָּה אוֹרְחִים אֲכָל הָבָא דְּחֲצִיָּה שֶׁל גְּדִיר אָסוּר לְאַפּוֹתָהּ בִּי"ט: הֵאֵיל וּמִקְלָעִי אוֹרְחִים וְכוּ'. וְתִמָּה הֵא אָמַר בְּשֹׁבֹת פָּרָק הַמְצִיעַ (שְׂבֹת דף צה. וְשֶׁם) הַרְוִיָּה חֲלוֹת דְּבִשׁ בְּיוֹם טוֹב סוּפַג אֶרְבָּעִים וְאַמַּאי לִנְקָה לְרַבָּה דְּאָמַר דְּהָא הֵאֵיל וְכוּ' הֵתֶם נָמִי נִימָא הֵאֵיל דְּמִקְלָעִי אוֹרְחִים וְכוּ' וְאִין לוֹמַר דְּשִׁאֲנִי הֵתֶם דְּאֶפְשָׂר לַעֲשׂוֹתוֹ מַעֲי"ט דְּלַעֲנִין אֲכָל נֶפֶשׁ אִין לְחִלּוֹךְ בֵּין אֶפְשָׂר לֹלֹא אֶפְשָׂר בְּדַפְרָשִׁית בְּרִישׁ מְכִילָתִין (דף ג. ו) גְּבִי רַב יוֹסֵף דְּאָמַר מִשּׁוֹם פְּרוּת הַנוֹשְׁרִין וַיֵּשׁ לוֹמַר דְּמִיכְרִי שֶׁהִדְבִּישׁ הַדְּבִשׁ וְאִינוּ רָאוּי לֵאכֹלָה אֵלָּא לְכַתְּוִישָׁה דְּגַמְלִי א"נ שְׁתַּלָּשׁ חֲלוֹת דְּבִשׁ סְמוּךְ לַחֲשֵׁכָה וְלֹא הִיָּה שְׁהִית אֲפִי' בָּאוּ אוֹרְחִים לֵאכֹלָן: חֲזִינּוּ אִי יַהֲדִינּוּ לְיִנּוּקָא וְלֹא קַפְדִּי כֹּל חֲדָא וְחֲדָא וְכוּ'. פֶּרֶשׁ"י וּפְלִיגָא אַהֲרֵיֹא דְלַעֲיֵל דְּרַב חַסְדָּא דְּקֶאָמַר עֶסֶה חֲצִיָּה שֶׁל גְּדִיר וְכוּ' דְּאֶפְשָׂר לְמַפְלְגָה בְּלִישָׁה בְּלִישָׁה וְאוֹמַר ר"י דָּלֹא פְּלִיגִי דְּשִׁאֲנִי עֶסֶה דְּחֲצִיָּה שֶׁל גְּדִיר וְחֲצִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל דִּישְׂרָאֵל מְצִי לְמַפְלְגָה וְלֹאפּוֹת חִלּוֹךְ אֲכָל הָבָא מִיכְרִי שֶׁהִיָּה הַקַּמַּח לְבָנִי חִילָא אֵלָּא שְׁטַרַח אֲפִיָּה הִיָּה רְמִי אֲפִנִי בִּאגָא הִלְכָךְ לֹא הִי וְכוּלִין לָקַח כָּלֵל מִן הַקַּמַּח קִדְּשׁ הָאֲפִיָּה לְאַפּוֹתוֹ לְצַדִּיק הַתִּינּוּךְ אֲכָל אַח"כ"פ שְׂאֵפוֹ בְּשִׁבְלִי חֲסִיל אִז לֹא קַפְדִּי וְכוּ' בְּעָגֵל דְּבַסְמוּךְ לֹא שְׁנִךְ אֶפְשָׂר לְמַפְלְגָיָה שְׁנַתְנוּ מַשְׁלָהֶם וּמַש"ה אִם הִיָּה לִנְקַחִין מִמֶּנּוּ הִיָּה מִקְפִּידִין אִם לֹא ע"י טַרַח הַבְּשׁוֹל בְּדָרָךְ מְבַשְׁלִים שְׂאוּכְלִין מִשְׁט מִן הַבְּשׁוֹל לְהִכִ

כא:

עין משפט
גזר מצורה

א מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב
הל' יג, טוש"ע או"ח סי' תקיב
סעי' ג:

ב טוש"ע או"ח סי' קעא סעי' א:

ג מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב
הל' יב, טוש"ע או"ח סי' תקיב
סעי' א:

ד מו"י פכ"ו מהל' שבת הל' יג,
טוש"ע או"ח סי' שי סעי' ח:

ה מו"י פכ"ו מהל' שבת הל' ג:

ו מו"י פכ"ה מהל' שבת הל' כד,
טוש"ע או"ח סי' שלח סעי' ח:

ז מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב
הל' טו, טוש"ע או"ח סי' תקיב
סעי' א:

ח מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב
הל' טז, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקיא סעי' ב:

ט מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב
הל' ד, ש"ע או"ח סי' תקיא סעי'
א:

י טוש"ע או"ח סי' תקנז סעי' כ:

לכם וְלֹא לְכֻלָּבִים דְּבָרֵי ר' יוֹסִי הִגְלִילִי.
אומר הר"ר שמואל מאייבך"א בַּשָּׁם אַחֵיו

הר"ר משה דהלכה בר' יוסי הגלילי ואף ע"ג דקדומא לן דהלכה ברבי עקיבא מחברו דהא אשכחנא סתמא דמשנה פתה דמס' חלה (פ"א מ"ח) דההיא דמיתני לטיל עסת כלבים בזמן שהרועים אוכלין ממנה נאפית ביום טוב וזקחא בזמן שהרועים אוכלין ממנה הא לא הכי לא ודבי איתא (בספרי) דהניא חבל אין הרועים אוכלין ממנה אין אופין אותה ביי"ט: הני ספלי לחיותא היכי שדינן. ואס תאמר מאי מספקא לה דאמאי היה לו ללסור אי משום טרחה מהא לא משני מדי דמה דבך, משום דחזיא להפקה והאיבא טרחה ויתירא ואי צעי לאסרו משום מקצה דאית להו דמאכל לבהמה מקצה הוא לא היא דאס בן תקנאי יאמר אנו נוטנין סבן לבהמה ועוד תנו מטלטלין שער של אפוניס הואיל שהוא ראוי למאכל דהמה ועוד דאמר דער תפוח מטלטלים אותו מפני שהוא ראוי למאכל כלבים ויש לומר דהני גרעיני תמרה אינן ראויין לבהמה אלא על ידי תקון גדול לחתכן ומדרבנן הניא מלאכה ומ"מ ראויין כמו שהם על ידי הדחק והואיל ואינן ראויין להיות עקר מחבל דהמה אלא על ידי תקון גדול היכי שדינן להו למאן דגרש לכם ולא לכלבים משום דהניא מלאכה ומשני דמסרין לטלטל ליתנם לחיות מפני דחזו להפקה: עושה אדם כל צרכו בפת. ותמה דאמר

בשבת (דף קמב:) גלא אמרו הפך כפר או תינוק אלא למת בלבד ויש לומר דדבר שיכול לעשות מפעוד יום אמר התם גלא אמר הפך אלא למת בלבד אבל הני ספלי לא היה יכול לעשותם מערב יו"ט: כנונא אגב קטמא אף על גב דאבא עלה שברי עצים. וא"ת מאי מיימי מהבא דלמא שאני הבא שיש בו דבר המטלטל כגון קומא שראוי לכסות בו עושה או רוח אבל בלא קומא לא שרי משום דהוי פסוס לדבר האסור וא"כ הבא פסוס שיש בו דבר שאסור לטלטלו לא ויש לומר דה"נ מדמה שפכל אחד יש בו סדא לטיובתא נחזא לריעותא והבא הכוס שרי לטלטל ומה שיש בתיבו אסור וגבי כנונא יש בתיבו דבר המפך והכנונא עצמו אסור לטלטל דמלאכתו לאסור וה"פ בי היכי דמטלטל כנונא אגב קטמא הכי הוה לן לטלטל השוירין עם הכוס ואין נראה דלפוס דאיטא משמע דהא דקאמר מטלטלין כנונא אגב קטמא לאו מפח הקטמא אלא הינו לצרך גופו ולצרך מקומו ולא דמי לבוס ואס כן אף בי הוי מלאכתו לאסור שרי לטלטל אלא נראה דטיובתא דכוס הוי משום דשוירי פוסות גריעי טפי וקראיין להצטטל אגב הכוס כמו שדרי עצים אגב קטמא ור"ת פ'י דלא מקרי פסוס לדבר מושט שאינו נקבע כגון שדרי עצים ושוירי פוסות ודאמרינן דבשינן קטמא הינו משום שמטלטל שדרי עצים תוך הכנונא והיה לו לנגערם אבל אי איבא קטמא לא היה יכול לנגערם שלא

יום טוב פרק שני ביצה

הני ספלי גרעיני תמרינן: היכי שדינן להו בינן דלאדם לא

^(נח)”לָכֶם” — וְלֹא לְכֻלָּבִים, דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי הִגְלִילִי.
רבי עקיבא אומר: אפילו נפש בהמה במשקמע. אם כן, מה תלמוד לומר ”לָכֶם” — לָכֶם וְלֹא לְגוֹיִם.
ומה ראית לרבות את הכלבים ולהוציא את הגוים? מרבה אני את הכלבים — שמוזנותן עליה, ומוציא אני את הגוים — שאין מוזנותן עליה.
אמר ליה אבבי לרב יוסף: ולרבי יוסי הגלילי, דאמר ”לָכֶם” וְלֹא לְכֻלָּבִים, הני סופלי לחיותא היכי שדינן להו ביום טוב?
אמר ליה: הואיל וחוזו להסקה. תינח ביבישתא, ברטיבתא מאי איבא למימר?
אמר ליה: חזו להיסק גדול.^(בא) תינח ביום טוב, בשבת מאי איבא למימר? מטלטלינן להו אגב ריפתא.
דאמר שמואל: עושה אדם כל צרכו בפת.
ופליגא דרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: מזמנין את הגוי בשבת, ואין מזמנין את הגוי ביום טוב, גזרה שמה ירבה בשבילו.
רב אחא בר יעקב אמר: אפילו בשבת נמי לא, משום שיוירי כוסות.
אי הכי, דידן נמי! דידן חזו לתרנגולין.
דידהו נמי חזו לתרנגולין!
דידהו — איסורי הנאה נינהו.^(א) ולטלטלינהו אגב פסא?
מי לא אמר רבא: מטלטלין כנונא אגב קטמיה, אף על גב דאיבא עליה שברי עצים!
התם — לאו איסורי הנאה נינהו, הבא — איסורי הנאה נינהו.^(יח)
אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא: ולחוי כגרה של רעי!
אמר ליה: וכי עושין גרה של רעי לכתחלה?
אדבריה רבא למר שמואל, ודרש: מזמנין את הגוי בשבת, ואין מזמנין את הגוי ביום טוב, גזרה שמה ירבה בשבילו.
מרימר ומר זוטרא, פי הוה מקלע להו גוי ביום טוב, אמרי ליה: אי ניחא לה במאי דטריחא לן מוטב, ואי לא — טריחא יתירא אדעתא דידך לא טריחין.^(מ) מתני' בית שמאי אומרים: לא יחם אדם חמין לרגליו אלא אם כן ראויין לשתייה.
ובית הלל מתירין.
עושה אדם מדורה ומתחמם כנגדה.
גמ' איבעיא להו: האי מדורה מאן קתני לה?
דברי הכל היא, ושני להו לבית שמאי בין הנאות כל גופו להנאות אבר אחד, או דלמא בית הלל קתני לה, אבל בית שמאי לא שני להו?
תא שמע, בית שמאי אומרים: לא יעשה אדם מדורה ויתחמם כנגדה.
ובית הלל מתירין.^(נ) מתני' שלשה דברים רבן גמליאל מחמיר בדברי בית שמאי: אין טומנין את החמין לכתחלה ביום טוב, ואין זוקפין את המנורה ביום טוב, ואין אופין פתין גריצין אלא רקיחין.
אמר רבן גמליאל: מימיהן של בית אבא לא היו אופין פתין גריצין אלא רקיחין.
אמרו לו: מה נעשה לבית אביה, שהיו מחמירין על עצמן ומקילין לכל ישראל להיות אופין פתין גריצין וחררין.^(ס)
גמ' היכי דמי?
אי דאנח עירובי תבשילין — מאי טעמא דבית שמאי?
ואי דלא אנח עירובי תבשילין — מאי טעמא דבית הלל?
אמר רב הונא: לעולם אימא לה שלא הניח עירובי תבשילין, וכדי חיייו שרו ליה רבנן.
ורב הונא לטעמיה, דאמר רב הונא: מי שלא הניח עירובי תבשילין — אופין לו פת אחת, ומבשילין לו קדירה אחת,

ומדליקין

משקרי אסורי טלטול: עושה אדם כל צרכו בפת ומטלטל ע"י הפת ולא חושנין לבזיון דאוכלין:
ופליגא דרבי יהושע בן לוי הא דרב הונא דלעיל דאמר אי בי והבינן רפתא לינוקא כו':
שוירי פוסות של וין ששרה בהן פתו ומטלטלו השמש להצניע הכוס:
ידון נמי הא לא חזו דמאיסי:
כנונא כלי שמשימם בו הגחלים:
אגב קטמא שהיינו צריכין לאסרו והוכן מע"ש לכסות רוח או עושה:
ואע"ג דאבא עלה שדרי עצים דלא חזו מטלטל להו עם כנונא:
הבא אסורי הנאה נינהו ומקצי טפי:
ולחוי כגרה של רעי שממר לטלטלו ולפסותו לאשפה מחמת מאוס דדאמרינן דפרכ דתרא (דף לו:):
וכי עושין גרה של רעי לכתחלה נהי דבי אימה קמן מסלקינן ליה אבל לאחמי קמן או למיזל חנו לגפה פי היכי דנמאס עלן ונחלקיה מי שרי:
מתני' לא יחם אדם חמין לרחץ רגליו אבל נפש האור הדתיב ולא להבשיר אור בשביל רחיצה:
קדוהה ספק גדול:
גמ' הנאות כל גופו דמיא לאכל נפש:
מתני' ג' דברים כו' מפ' טעמא בנמרא:
אין זוקפין משמע אס נפלה מנורה של מתכת אין זוקפין ומשביין אותה:
פתין גריצין פפרות עבים משום טריחא:
תכרין שאופים על הגחלים:

מסורת הש"ס

א סוכה מ; בבא קמא קב.

ב שבת קמא.

ג שבת מז.

ד שבת קמא.

ה שבת לט:

ו פסחים כג; משנה עדיות

ז כתובות סה.

גליון הש"ס

גמ' שמוזנותן עליד.
עיון שבת דף יט ע"א תוס' ד"ה נותנין:

שם מזמנין את הנכרי.
עיון בר"ן פ"ק דשבת בדף הספר ז' ע"ב:

ופל הקטמא וכ"ש שוירי פוסות אף על גב דליבא הפך שמהן מ"מ שרי לטלטל אגב פסא לפי שאי אפשר לנגערם:
לא יחם אדם חמין אא"כ ראויין לשתייה.
וא"ת מאיזה טעם שרו ב"ש ונאפילו ראויין לשתייה הא לית להו מתוך וי"ל דמייירי כגון ששותה ומרבה לרחץ רגליו והבי איתא דההיא בירושלמי דלכ"ס צריך לשתיית מהן וכ"ה מתירין וזקחא לרגליו אבל לכל גופו מנזה דאסור דדבר השנה לכל נפש בשינן וזה אינו ראוי אלא לבני אדם משננין אבל דיזי ורגליו שנה לכל נפש:

מסורת הש"ס
א משנה פאה; לעיל יז; במדבר רבה
ב תוספתא ביצה
ג שבת קכט.
ד לעיל ו; שבת קלט:
גליון הש"ס
גמ' מהו לכבות את הנר. עיין כתובות דף ז ע"א תוס' ד"ה אמר ליה:

גמ' שַׁעֲרַב לָזַה וְלֹא עָרַב לָזַה אֶסֶה וּבָשַׁל בְּמִנוּרָה שֶׁל חֲלוּת וּבִשְׁנֶפֶלָה נִכְרְדוּ חֲלוּתָיָהּ: יֵשׁ תּוֹרַת בָּנִין בְּכָלִים וּבוֹנֶה חֵיב בָּכֵל שֶׁהוּא: אִין תּוֹרַת בָּנִין בְּכָלִים וְאִינוּ חֵיב אֶלָּא אִם כּוֹן עָשָׂה בּו מְלֹאכָה כְּגוֹן מַמְחָק אוּ מַחֲתֵךְ אוּ אוֹרֵג אוּ תּוֹפֵר שֶׁהוּ אֲבוֹת מְלָאכּוֹת לְעִצְמָם אֲבָל חֲזַרְת חֲלוּת שְׁאִין בָּה אֶלָּא מֵשׁוּם בָּנִין אִין בּוֹנֶה אֶלָּא בְּבָתִּים וְאֶהֱלִים: קַם שְׁמַעִיה דְּשָׁלָא: זִקָּף לְשַׁרְגָא שְׁהִיה רִוּצָה שִׁיחֲפֹלֵק הַשְׁמִין לְאֲחֻרָיו וְלֹא יִמָּשֵׁךְ אַחֵר הַפְתִּילָה וּתְכַבֶּה: שְׂרָגָא גַר שֶׁל חֲרָם הַרְוִיזוּ"ל בִּלְעִי"ז: הַנוֹתֵן שְׁמִין בְּנֵר בְּשִׁפְת: הַמְסַפֵּחַ הַנוֹטֵל מִמֶּנּוּ וְאוֹכֵל: חֵיב מֵשׁוּם מְכַבֶּה וּכְבּוֹי בִי"ט לֹא אֲשַׁמְרִי: לֹא אֲדַעֲתָאִי עָשָׂה הַשְׁמֵשׁ מַה שֶׁעָשָׂה: קוֹבָא לִמְחַט רֹאשׁ הַפְתִּילָה שֶׁנִּעְשָׂה פָּחַם שְׁקוּרִין מוֹקִי"ר בִּלְעִזּוּ: מִפְּנֵי דְבָר אַחֵר לְשֵׁמֶשׁ מְטַרְי: לְעִשׂוֹת מַחֲצֵה בְּסָדִין: בְּקַעַת אוֹישְׁטוֹיל"א: כְּדִי לְחוּם עֲלִיָּה שְׁאִין בְּכּוֹי זֶה צָרָךְ יי"ט וְאִין שְׁמַעְתִּי דְּהָי לִיה סוֹתֵר ע"מ לְבָנוֹת בְּמִקּוּמוֹ: מְתָר אֶלְמָא לְצָרָךְ יוֹם טוֹב שְׁיִהְיֶה הַיּוֹם שָׂרִי: ר' יִהוּדָה דְּאָמַר לְחָמֵן מְכַשְׁרֵי אֲבָל נָפֵשׁ שָׂרוּ וְדָרִישׁ יַעֲשֶׂה לָכֶם לָבֵל צַרְיָכֶם וְהָאִי נָמִי צַרְיָכֶם הוּא וְכוּן תַּשְׁמִישׁ וְהָנָא דְּאֶסְרָנָא בִּרְכָּנֵן דְּזַרְזִי הוּא לְבָלוּ: אִיתִיבִּיהּ כּוֹי וְאִין לָךְ עֲשׂוֹן בֵּית גָּדוֹל מִן הִדְלָקָה וְצָרָךְ יי"ט הוּא לְכַבּוֹתָה שְׁלֹא יִצְטָרֵךְ לִשָּׁב בְּשָׂרָב וּבִגְשָׁמִים: לְמַכְחַל עֵינָא לְשׁוּם בּוֹ כַּחוֹל לְרַפּוּאָה: רִיכָא שְׁעוּשָׂה רִיר בִּיב"א וְהוּא שְׁקוּרִין חֲצִיד"ה בִּלְעִי"ז שֶׁהוּא עוֹשֶׂה רִיר שְׁמַגְלִיד תַּמִּיד: דִּינָא פִּי' שְׁנוּקָב כְּמוֹ מַחַט כְּמוֹ דָּן בַּה מִידִי (חֲלוּין דָּף צג): דְּמֹא שְׁנוּק"ר: דְּמַעֲתָא מְזַמַּעַת תַּמִּיד: קִדְחָתָא לִשְׁוֹן קִדְחָה בְּאִפִּי (דְּכָרִים ל"ב:כ"ב) שׁוֹרְפֶת וְהוּא שְׁקוּרִין אִיתִקְלָפִישִׁין"ו: תַּחֲלוֹת אוֹבְלָא תַּחֲלוֹת הַחֲלִי שֶׁל כָּל חֲלוּ: דְּאִפִּילוּ בְּשִׁפְת שָׂרִי כְּדִלְמִירֵין בְּמַסְכַּת ע"ז (דָּף כח): שְׂרָנִי דְּעֵינָא בְּאוֹבְנָתָא דְּלָבָא קִלְוּ: סוּף אֲבָלָא וּפְנֻחֵי עֵינָא שְׁקָרִיב לְהַעֲרַפְאוֹת הוּא וְאִינוּ כּוֹחַל אֶלָּא לְהַטִּיף מְאוּרֵי: אִיתִיבִּיהּ בְּקַעַת שְׁמַתָּר לְהַנִּיחַ הַגּוֹף שְׁלֹא יִתְעַשֵּׂן: כְּדִשְׁטִין רַבִּי יִהוּדָה הִיא דְּאָמַר לָבֵל צַרְיָכֶם: עֲמִין וּפְתַח סוֹגֵר וּפְתַח רִיבֵי עֵינֵיו לְהַכְנִיֵם הַכּוֹחַל: אוֹיָבָא רַב זַבֵּר שְׁהִיה מַקְשָׁה לִי כְּמוֹתָךְ: וְשַׁעֲי לִיה וּפְרַחְמִי לוֹ: מְסִיעַ אִין בּוֹ מִמֶּשׁ מִי שְׁאִינוּ עוֹשֶׂה מְלָאכָה מִמֶּשׁ אֶלָּא מְסִיעַ מַעֲט כִי הִאי וּבִלְאוּ הוּא מִתְשַׁבֵּדָא אִין בּוֹ מִמֶּשׁ וְהִכי אָמַר בְּמַסְכַּת שִׁפְת בְּהַמְצִיעַ (שִׁפְת דָּף צג). גַּפִּי זֶה יָכוֹל חָה אִינוּ יָכוֹל יָכוֹל חֵיב וְשְׁאִינוּ יָכוֹל פְּטוֹר וְאִע"ג דְּהִקְמִסִּיעַ בַּהֲדָה מְסִיעַ אִין בּוֹ מִמֶּשׁ:

גמ' שַׁעֲרַב לָזַה וְלֹא עָרַב לָזַה אֶסֶה וּבָשַׁל בְּמִנוּרָה שֶׁל חֲלוּת וּבִשְׁנֶפֶלָה נִכְרְדוּ חֲלוּתָיָהּ: יֵשׁ תּוֹרַת בָּנִין בְּכָלִים וּבוֹנֶה חֵיב בָּכֵל שֶׁהוּא: אִין תּוֹרַת בָּנִין בְּכָלִים וְאִינוּ חֵיב אֶלָּא אִם כּוֹן עָשָׂה בּו מְלֹאכָה כְּגוֹן מַמְחָק אוּ מַחֲתֵךְ אוּ אוֹרֵג אוּ תּוֹפֵר שֶׁהוּא אֲבוֹת מְלָאכּוֹת לְעִצְמָם אֲבָל חֲזַרְת חֲלוּת שְׁאִין בָּה אֶלָּא מֵשׁוּם בָּנִין אִין בּוֹנֶה אֶלָּא בְּבָתִּים וְאֶהֱלִים: קַם שְׁמַעִיה דְּשָׁלָא: זִקָּף לְשַׁרְגָא שְׁהִיה רִוּצָה שִׁיחֲפֹלֵק הַשְׁמִין לְאֲחֻרָיו וְלֹא יִמָּשֵׁךְ אַחֵר הַפְתִּילָה וּתְכַבֶּה: שְׂרָגָא גַר שֶׁל חֲרָם הַרְוִיזוּ"ל בִּלְעִי"ז: הַנוֹתֵן שְׁמִין בְּנֵר בְּשִׁפְת: הַמְסַפֵּחַ הַנוֹטֵל מִמֶּנּוּ וְאוֹכֵל: חֵיב מֵשׁוּם מְכַבֶּה וּכְבּוֹי בִי"ט לֹא אֲשַׁמְרִי: לֹא אֲדַעֲתָאִי עָשָׂה הַשְׁמֵשׁ מַה שֶׁעָשָׂה: קוֹבָא לִמְחַט רֹאשׁ הַפְתִּילָה שֶׁנִּעְשָׂה פָּחַם שְׁקוּרִין מוֹקִי"ר בִּלְעִזּוּ: מִפְּנֵי דְבָר אַחֵר לְשֵׁמֶשׁ מְטַרְי: לְעִשׂוֹת מַחֲצֵה בְּסָדִין: בְּקַעַת אוֹישְׁטוֹיל"א: כְּדִי לְחוּם עֲלִיָּה שְׁאִין בְּכּוֹי זֶה צָרָךְ יי"ט וְאִין שְׁמַעְתִּי דְּהָי לִיה סוֹתֵר ע"מ לְבָנוֹת בְּמִקּוּמוֹ: מְתָר אֶלְמָא לְצָרָךְ יוֹם טוֹב שְׁיִהְיֶה הַיּוֹם שָׂרִי: ר' יִהוּדָה דְּאָמַר לְחָמֵן מְכַשְׁרֵי אֲבָל נָפֵשׁ שָׂרוּ וְדָרִישׁ יַעֲשֶׂה לָכֶם לָבֵל צַרְיָכֶם וְהָאִי נָמִי צַרְיָכֶם הוּא וְכוּן תַּשְׁמִישׁ וְהָנָא דְּאֶסְרָנָא בִּרְכָּנֵן דְּזַרְזִי הוּא לְבָלוּ: אִיתִיבִּיהּ כּוֹי וְאִין לָךְ עֲשׂוֹן בֵּית גָּדוֹל מִן הִדְלָקָה וְצָרָךְ יי"ט הוּא לְכַבּוֹתָה שְׁלֹא יִצְטָרֵךְ לִשָּׁב בְּשָׂרָב וּבִגְשָׁמִים: לְמַכְחַל עֵינָא לְשׁוּם בּוֹ כַּחוֹל לְרַפּוּאָה: רִיכָא שְׁעוּשָׂה רִיר בִּיב"א וְהוּא שְׁקוּרִין חֲצִיד"ה בִּלְעִי"ז שֶׁהוּא עוֹשֶׂה רִיר שְׁמַגְלִיד תַּמִּיד: דִּינָא פִּי' שְׁנוּקָב כְּמוֹ מַחַט כְּמוֹ דָּן בַּה מִידִי (חֲלוּין דָּף צג): דְּמֹא שְׁנוּק"ר: דְּמַעֲתָא מְזַמַּעַת תַּמִּיד: קִדְחָתָא לִשְׁוֹן קִדְחָה בְּאִפִּי (דְּכָרִים ל"ב:כ"ב) שׁוֹרְפֶת וְהוּא שְׁקוּרִין אִיתִקְלָפִישִׁין"ו: תַּחֲלוֹת אוֹבְלָא תַּחֲלוֹת הַחֲלִי שֶׁל כָּל חֲלוּ: דְּאִפִּילוּ בְּשִׁפְת שָׂרִי כְּדִלְמִירֵין בְּמַסְכַּת ע"ז (דָּף כח): שְׂרָנִי דְּעֵינָא בְּאוֹבְנָתָא דְּלָבָא קִלְוּ: סוּף אֲבָלָא וּפְנֻחֵי עֵינָא שְׁקָרִיב לְהַעֲרַפְאוֹת הוּא וְאִינוּ כּוֹחַל אֶלָּא לְהַטִּיף מְאוּרֵי: אִיתִיבִּיהּ בְּקַעַת שְׁמַתָּר לְהַנִּיחַ הַגּוֹף שְׁלֹא יִתְעַשֵּׂן: כְּדִשְׁטִין רַבִּי יִהוּדָה הִיא דְּאָמַר לָבֵל צַרְיָכֶם: עֲמִין וּפְתַח סוֹגֵר וּפְתַח רִיבֵי עֵינֵיו לְהַכְנִיֵם הַכּוֹחַל: אוֹיָבָא רַב זַבֵּר שְׁהִיה מַקְשָׁה לִי כְּמוֹתָךְ: וְשַׁעֲי לִיה וּפְרַחְמִי לוֹ: מְסִיעַ אִין בּוֹ מִמֶּשׁ מִי שְׁאִינוּ עוֹשֶׂה מְלָאכָה מִמֶּשׁ אֶלָּא מְסִיעַ מַעֲט כִי הִאי וּבִלְאוּ הוּא מִתְשַׁבֵּדָא אִין בּוֹ מִמֶּשׁ וְהִכי אָמַר בְּמַסְכַּת שִׁפְת בְּהַמְצִיעַ (שִׁפְת דָּף צג). גַּפִּי זֶה יָכוֹל חָה אִינוּ יָכוֹל יָכוֹל חֵיב וְשְׁאִינוּ יָכוֹל פְּטוֹר וְאִע"ג דְּהִקְמִסִּיעַ בַּהֲדָה מְסִיעַ אִין בּוֹ מִמֶּשׁ:

מַעֲטוֹר יוֹם לָשֵׁם עָרֹב וְלֹא טָמֵן חֲמִין: וּמִדְּלִיקִין לוֹ גַּר. מִכָּאֵן מִשְׁמַע שְׁצַרִיךְ לְהַפִּיר בְּכַרְפַּת עָרֻבֵי ' תַּבְשִׁילִין וְהִיא שָׂרִי לְבִשְׁוִלִי וְלֹא פֻּנִי וְלֹא דִלְקוּי וְכוּ' וְאִם בְּשִׁבִּיל וּמִדְּלִיקִין לוֹ אֶת הַנֵּר. מִשְׁוּם רַבִּי יִצְחָק אָמְרוּ: אָף צוֹלִין לוֹ דָּג קָטָן. תַּנְיָא גַּמִּי הָכִי: מִי שְׁלֹא הִנִּיחַ עִירוּבֵי תַבְשִׁילִין — אוֹפִין לוֹ פֶּת אַחַת, וְטוֹמְנִין לוֹ קִדְרָה אַחַת, וּמִדְּלִיקִין לוֹ אֶת הַנֵּר, וּמַחֲמִין לוֹ קִיתוֹן אֶחָד, וַיֵּשׁ אוֹמְרִים: אָף צוֹלִין לוֹ דָּג קָטָן. רַבָּא אָמַר: לְעוֹלָם שְׁהִנִּיחַ — וְשְׁאֲנִי הַטְּמַנָּה, דְּמוֹכָחָא מְלִתָּא דְּאֲדַעֲתָא דְּשִׁבְתָּא קוֹעֲבִיד.[[]^{ק]} אִיתִיבִּיהּ אַבְיִי: חֲנִנְיָה אוֹמַר: בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: אִין אוֹפִין אֶלָּא אִם כּוֹן עָרַב בְּפֶת, וְאִין מְבַשְּׁלִין אֶלָּא אִם כּוֹן עָרַב בְּתַבְשִׁיל, וְאִין טוֹמְנִין אֶלָּא אִם כּוֹן הָיוּ לוֹ חֲמִין טְמוּנִין מַעֲרַב יוֹם טוֹב. הָא הָיוּ לוֹ חֲמִין טְמוּנִין — מִיָּהָא עֲבִיד, וְאָף עַל גַּב דְּמוֹכָחָא מְלִתָּא דְּאֲדַעֲתָא דְּשִׁבְתָּ קוֹעֲבִיד! אֶלָּא אָמַר אַבְיִי: כְּגוֹן שְׁעָרַב לָזַה וְלֹא עָרַב לָזַה, וְחֲנִנְיָה הִיא, וְאֶלִּיפָא דְּבֵית שְׁמַאי.[[]^{ק]} וְאִין זוֹקְפִין אֶת הַמְּנוּרָה. מַאי קָא עֲבִיד? אָמַר רַב חִינְנָא בַר בִּיסְנָא: הָכָא בְּמִנוּרָה שֶׁל חֲלוּת עֲסָקִינוּ, דְּמַחֲזִי כְּבוֹנָה. דְּבֵית שְׁמַאי סְבָרִי: יֵשׁ בְּנִין בְּכָלִים, וּבֵית הִלֵּל סְבָרִי: אִין בְּנִין בְּכָלִים וְאִין סְתִירָה בְּכָלִים. "עוֹלָא אִיקְלַע לְבִי רַב יְהוּדָה, קָם שְׁמַעִיָּה זִקָּף לָהּ לְשַׁרְגָּא. אִיתִיבִּיהּ רַב יְהוּדָה לְעוֹלָא: הַנוֹתֵן שְׁמִין בְּנֵר — חֵיִיב מִשְׁוּם מְכַעִיר, וְהַמְסַפֵּחַ מִמֶּנּוּ — חֵיִיב מִשְׁוּם מְכַבֶּה! אָמַר לִיָּה: לָאוּ אֲדַעֲתָא. "אָמַר רַב: קוֹבָא שָׂרִי. 'בְּעָא מִיָּנִיָּה אַבָּא בַר מִרְתָּא מַאבְיִי: מַהוּ לְכַבּוֹת אֶת הַנֵּר מִפְּנֵי דְבָר אַחֵר? אָמַר לוֹ: אֶפְשָׁר בְּבֵית אַחֵר. 'אִין לוֹ בֵּית אַחֵר, מַאי? אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת לוֹ מְחִיצָה. אִין לוֹ לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה, מַאי? אֶפְשָׁר לְכַבּוֹת עָלֵיו אֶת הַפְּלִי. אִין לוֹ כָּלִי, מַאי? אָמַר לִיָּה: אָסוּר.[[]^{ק]} אִיתִיבִּיהּ: אִין מְכַבִּין אֶת הַבְּקַעַת כְּדִי לְחוּם עָלֶיהָ, וְאִם בְּשִׁבִּיל שְׁלֹא יִתְעַשֵּׂן הַבֵּית אוּ הַקִּדְרָה — מוֹתֵר! אָמַר לִיָּה: הֵהִיא רַבִּי יְהוּדָה הִיא, כִּי קָאמִינָא אָנָּא, לְרַבְּנִי. בְּעָא מִיָּנִיָּה אַבְיִי מַרְבָּה: מַהוּ לְכַבּוֹת אֶת הַדְּלָקָה בַּיּוֹם טוֹב? הִיכָא דְּאִיפָּא סְכַנַּת גּוֹפְשׁוֹת — לֹא קָא מְבַעֲיָא לִי, דְּאִפִּילוּ בְּשִׁפְת שָׂרִי. כִּי קַמְבַּעֲיָא לִי מִשְׁוּם אַבּוּד מְמוֹן, מַאי? אָמַר לִיָּה: אָסוּר. אִיתִיבִּיהּ: אִין מְכַבִּין אֶת הַבְּקַעַת כְּדִי לְחוּם עָלֶיהָ, וְאִם בְּשִׁבִּיל שְׁלֹא יִתְעַשֵּׂן הַבֵּית אוּ הַקִּדְרָה — מוֹתֵר! הֵהִיא רַבִּי יְהוּדָה הִיא, כִּי קָאמִינָא אָנָּא, לְרַבְּנִי. "בְּעָא מִיָּנִיָּה רַב אֲשִׁי מַאמִּירָ: מַהוּ לְכַחוֹל אֶת הָעֵין בַּיּוֹם טוֹב? הִיכָא דְּאִיפָּא סְכָנָה, כְּגוֹן: רִירָא, דִּיעָא, דְּמָא, דְּמַעֲתָא, וְקִדְחָתָא, וּתַחֲלוֹת אוֹבְלָא — לֹא מְבַעֲיָא לִי, דְּאִפִּילוּ בְּשִׁפְת שָׂרִי. כִּי קַמְבַּעֲיָא לִי, סוּף אוֹבְלָא וּפְצוּחֵי עֵינָא, מַאי? אָמַר לִיָּה: אָסוּר. אִיתִיבִּיהּ: אִין מְכַבִּין אֶת הַבְּקַעַת, וְשַׁעֲי לִיָּה כְּדִשְׁטִין.[[]^{ק]} אַמִּירָר שָׂרִי לְמַכְחַל עֵינָא מְגוּי בְּשִׁבְתָּא. אִיפָּא דְּאָמְרִי: אַמִּירָר גּוּפִיָּה כַּחַל עֵינָא מְגוּי בְּשִׁבְתָּא. אָמַר לִיָּה רַב אֲשִׁי לְאַמִּירָר: מַאי דַּעֲתִיד — דְּאָמַר עוֹלָא בְּרִיָּה דְרַב עִילָא כָּל צָרָכֵי חוּלָה עוֹשִׂין עַל יְדֵי גוֹי בְּשִׁפְת, וְאָמַר רַב הַמְנוּנָא: כָּל דְּבָר שְׁאִין בּוֹ סְכָנָה — אוֹמַר לְגוֹי וְעוֹשָׂה. 'הֲנִי מִילָי, הִיכָא דְלֹא מְסִיעַ בְּהִדִּיָּה. אֲבָל מָר קָא מְסִיעַ בְּהִדִּיָּה, דְּקָא עֲמִיץ וּפְתַח! אָמַר לִיָּה: אִיפָּא רַב זָבִיד דְּקָאִי כּוֹתָהּ, וְשַׁעֲי לִיָּה: מְסִיעַ אִין בּוֹ מִמֶּשׁ.[[]^{ק]} אַמִּירָר שָׂרָא לְמַכְחַל עֵינָא בַּיּוֹם טוֹב שְׁנֵי שָׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה. אָמַר לִיָּה רַב אֲשִׁי לְאַמִּירָר, וְהָאֵמַר רַבָּא: מַת בַּיּוֹם טוֹב רֹאשׁוֹן — יִתְעַסְקוּ בּוֹ עֲמִמִּין, בַּיּוֹם טוֹב שְׁנֵי — יִתְעַסְקוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל. וְאִפִּילוּ בְּשַׁנִּי יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה,

יום טוב פרק שני ביצה

לְבִשְׁוִלִי וְלֹא פֻּנִי וְלֹא דִלְקוּי וְכוּ' וְאִם בְּשִׁבִּיל הִדְלָקָה לֹא הִתְנָה מִשְׁמַע הָכָא הִיֵּהָא אָסוּר לְהִדְלִיק לוֹ רַק גַּר א' מִדְּחִזִּין דְּהַצֵּר לְהַפִּיר אֲדִלְקוּי הַנֵּר מִשְׁמַע דְּאָסוּר לְמִי שְׁלֹא הָיִים לְהִדְלִיק לוֹ רַק גַּר אַחָד: וּבֵית הֶלֶל סְבָרִי אִין בָּנִין וּסְתִירָה בְּכָלִים. וּא"ת וְהִיא בְּשִׁפְת (דָּף מו.) בְּמִנוּרָה שֶׁל חֲלוּת כ"ע לֹא פִלְגִי דְּאָסוּר וַי"ל דְּהָתֵם מְיִירֵי בְּשִׁפְת וְהָכָא מְיִירֵי בִי"ט וְלֹא הִקְמִירוּ חֲכָמִים הוֹאִיל וְאִין בָּנִין בְּכָלִים אִי גַמִּי יי"ל דְּהָתֵם מְיִירֵי שְׁבִלָה שֶׁל חֲלוּת וּמִפְּרָקוֹן אוֹתָהּ אֲכָרִים אֲכָרִים אֲבָל הָכָא מְיִירֵי שְׁאִין חֶסֶר בָּאֵן רַק לְהַקְוִיָּה חֲצַת וְאִינֶה בְּעֵלַת אֲכָרִים דְּכָלָה מַחֲבָרַת הִיא: וְהַמְסַפֵּחַ מִמֶּנּוּ חֵיב מִשְׁוּם מְכַבֶּה. אִינוּ ר"ל מִפְּנֵי שְׁמַמְהָר בְּכּוֹי דָּלָא הָי אֶלָּא גֵרָם בְּכּוֹי וְגֵרָם בְּכּוֹי בַּיּוֹם טוֹב שָׂרִי אִע"פ שְׁמַמְהָר בְּכּוֹיָה וּבְשִׁפְת גַּמִּי אִינוּ חֵיב אֶלָּא אִינוּ טַעֲמָא הוֹאִיל דְּבִאֲחוּתָה עָשָׂה שְׁהוּא מַסְתַּפֵּחַ מִמֶּנָּה מְכַבֶּה חֲצַת וּמְכַבֶּה אוֹרוֹ דָּלָא יָכוֹל לְאָנְחוּרֵי כָּלִי הִיא כִי אִיפָּא שְׁמִין מוּשָׁט בְּנֵר וּלְבָךְ נִרְכָּה בְּכּוֹי וּמִכָּאֵן יֵשׁ לְהַתִּיר חֲנִדוּל"א שֶׁל שְׁעָנָה גְּדוּלָה לְחִתָּךְ לְמַטָּה מִמֶּנָּה בִּינוֹן דְּבַשְׂעָה שְׁחוּתָךְ אוֹתָהּ אִינוּ מְכַחֵשׁ מְאוּר שְׁלָה כָּלָל אִע"ג. שְׁהוּא גֹרָם לְגֵרָם בְּכּוֹיָה שָׂרִי וְזִקְוָא לְחִתָּךְ אוֹתָהּ בְּאוֹר אֲבָל בְּסָכִין אָסוּר אֲלַפָּא דְּכָלִי עֲלֵמָא דְּאָמַר לְחָמֵן בְּמַתְנִי' (בִּיצָה דָּף לב.) חוֹתְכָה בְּאוֹר בְּפִי שְׁתִי גְרוּת: חוֹבָא שָׂרִי. פִּי' רַש"י מוֹתָר בִּלְעִזּוּ לְמַחַט רֹאשׁ הַפְתִּילָה וְעוֹשֶׂה פָּחַם וְלֹא יִהְיֶרָא דִּלְחָמֵן פֶּרֶק הַמְכִּיר (בִּיצָה דָּף לב:) קָרִי לָה מוֹחְטוֹן חָת הַנֵּר מֹאִי מוֹחְטוֹן עֲלֻמִּי חוּשְׁבָא וְלֹא קֹאמַר הָכָא כִי הִיֵּהָא לְשָׁנָא דְּהָתֵם לכ"ג דְּתַרִּי חֲטוּי יֵשׁ אַחַד בְּשַׂעֲה שְׁמוּלָךְ וְהָיוּ הִיאֵר דִּלְחָמֵן וְיֵשׁ אַחַד לְאַחֵר שְׁכַבָּה שְׁמַחְטוֹין אוֹתָהּ כְּדִי שִׁדְלִיק מֵהָר וּמִסִּיר הַפָּחַם שְׁפָרָאשׁ הַפְתִּילָה וּבְכָךְ נוֹחָה בְּשִׁדְלִיק אוֹתָהּ וְהָיוּ הִיאֵר דְּהָבָא דְּשָׂרִי: אִין מְכַבִּין חָת הַבְּקַעַת וְכוּ'. מִכָּאֵן יֵשׁ לְמַחֲוֹת חָת הַנְּשִׂים שְׂרָגִילוֹת לְהַסִּיר הַפְתִּילָה מֵהַנֵּךְ הַשְׁמִין בְּשִׁהִיא דוּלְקַת וּמַשִּׁימִין אוֹתָהּ עַל הַקִּרְקַע וְכוּן שְׁלֹא לְכַסּוֹת חָת הָאוֹר וּמֵה שְׁנֶהֱנוּ הַעוֹלָם לְהִדְלִיק הַנֵּר מִי"ט לְחִבְרֵי וְאִין מִדְּחִקוֹן אִם הוּא לִילָה וְלַעֲיַל בְּרַשְׁתִּי דְּהָי הַכְּנֶה וְאִין יי"ט מְכִין לְחִבְרֵי יי"ל דֹּאע"ג שְׁאִינוּ לִילָה מ"מ הוּא סַמֶּךְ לְחֻשְׁכָּה וְאָף בְּאוֹתוֹ יוֹם צָרָךְ הוּא אוֹתָהּ הִדְלָקָה: הִיאֵר רַבִּי יִהוּדָה הִיא.

כב:

עין משפט
גור מצודה

^{א מויו' פכ"א מהל' שבת הל' ג:}

^{ב מויו' פד' מהל' שביתת יום טוב הל' ו:}

^{ג מויו' פח' מהל' חמץ ומצה הל' יא, טוש"ע או"ח סי' תעו טעו' א:}

^{ד מויו' פד' מהל' שביתת יום טוב הל' ו, טוש"ע או"ח סי' תקיא טעו' ד:}

^{ה מויו' פד' מהל' שביתת יום טוב הל' ו, טוש"ע או"ח סי' תקיא טעו' ד:}

^{ו מויו' פד' מהל' שביתת יום טוב הל' יד, סמוג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקב טעו' א:}

דנפישא בלישה. פרש רש"י וב"ה מתירין משום דאמר ר"ש בן אלעזר. ממשלה אשה מה שאין בן בביצה דקדשה אחת הן ולא הקלו בי"ט שני של ראש השנה אלא לענין מת בלבד: בפסח קא סלקא דעתך שחינו יכול לשמרה מהחמין: וכמה פת עבה שהתירו בית הלל: שכן מצינו בלחם הפנים שהיא מצה גדאמרינן בכל המנחות באות מצה (מנחות דף נו.) ועביו טפח בפשמו לחם הפנים יש לו פנים ואין פנים פחותין משפח: בזריזין של בית גרמו שהיו למנים וזריזים בדבר: פת עמלה בריי"א בלע"ז שהיה טעון ג' מאות שיפה שפסוף ביזו וקמש מאות בעיטה באגרנוף שף אחת בושט שמים שף שמים בושט שלש במנחות (דף עו.). עצים ובעים מט"ו פאב היו פוסקין מלכרות עצים למשרכה במסכת תענית (דף לא.) ומשצי לשפת העצים היו אופין ומבעלים כל צרכי מקדש: בתנור חס שמיסוקין אותו בכל יום הן למנחות הן לצלי: ממתת דמים זבחים (דף צה:) אמרי' תנור של מקדש של ממתת היה משום שמי האלחם ולחם הפנים שלאפיתן וקדשתן בתנור הנה לה כלי שרת וכלי שרת דקחם לא עבדינן: ביחוד ביני לבינו: ואיבא דאמרי רב גופה אמר שאלית את רבי ביחוד: ומנו רבו דרב רבינו הקדוש לשון אחר ביחוד דברור דעתנן דשקלים (פ"ו מ"ב) וידענו ביחוד ששם ארון נגנו: פת מרבה ולא משום חמיון הוא אלא משום דטרח טרחא ויורא למחר וליום אחר: תניא גמי הכי דבשאר יום טוב גמי נחלקו: וב"ה מתירין גדאמרינן שהפת נאשה ופה ששהתנור מלא: מתני' מבדידן בית המטות בית המסבה שאוכלין שם שהיו מסבין ואוכלין על גבי המטות: מנמר לבונה על גבי חמלים: מקלם דרעיו ובני מעיו תלויין חוצה לו בציו כשעלהו והיו עושין זכר למקדש שכתוב בו על דרעיו ועל חרבו ומקלם לשון גבור מנין שכלי זיינו תלויין לו בציו דדמתרגמינן וכובע נחשת וקולסא דנחשאל (שמואל א י"ז:ה'): נחכמים אוקרין בשלשתן דבבד משום אשוויי גמות ובמנמר משום גלאו צדך כל נפש הוא ומהאי טעמא אסרינן ליה דבתבות דפרק ראשון (דף ז.) אשר יאכל לכל נפש דבר השנה לכל נפש וזה אינו אלא למשנאים או למי שריחו רע ובגדי מקלם מפני שזימה להדשים ויאמרו מתר להקדיש ולאכל קדשים בחוץ: גמי' מחלקת לגמר ששאריו חכמים לא אסרו אלא ששמיחו דדי לגמר בו פלים שנותן המחתה עם הלבונה והחמלים תחת הבגדים להכניס דהן ריח גלאו להנאת הגוף הוא אלא להכשיר פלים אבל מניח לבונה על גבי חמלים להריח ריח מתר שהנאת הגוף הוא ולאכל נפש דמי והשאל למאי דקאמר רב אסוי לא הוי טעמא דרפנן משום דבר השנה לכל נפש דדפרשית לעיל אלא משום דלקשוט פלים הוא מבגן ולקמן דבר בה מחמת קשיא: בשאורחים נכנסין שהן קרויין לסעודת

^[דרושה הבהרה]

יום טוב פרק שני ביצה

מה שאין בן בביצה דקדשה אחת הן ולא הקלו בי"ט שני של ראש השנה אלא לענין מת בלבד: בפסח קא סלקא דעתך שחינו יכול לשמרה מהחמין: וכמה פת עבה שהתירו בית הלל: שכן מצינו בלחם הפנים שהיא מצה גדאמרינן בכל המנחות באות מצה (מנחות דף נו.) ועביו טפח בפשמו לחם הפנים יש לו פנים ואין פנים פחותין משפח: בזריזין של בית גרמו שהיו למנים וזריזים בדבר: פת עמלה בריי"א בלע"ז שהיה טעון ג' מאות שיפה שפסוף ביזו וקמש מאות בעיטה באגרנוף שף אחת בושט שמים שף שמים בושט שלש במנחות (דף עו.). עצים ובעים מט"ו פאב היו פוסקין מלכרות עצים למשרכה במסכת תענית (דף לא.) ומשצי לשפת העצים היו אופין ומבעלים כל צרכי מקדש: בתנור חס שמיסוקין אותו בכל יום הן למנחות הן לצלי: ממתת דמים זבחים (דף צה:) אמרי' תנור של מקדש של ממתת היה משום שמי האלחם ולחם הפנים שלאפיתן וקדשתן בתנור הנה לה כלי שרת וכלי שרת דקחם לא עבדינן: ביחוד ביני לבינו: ואיבא דאמרי רב גופה אמר שאלית את רבי ביחוד: ומנו רבו דרב רבינו הקדוש לשון אחר ביחוד דברור דעתנן דשקלים (פ"ו מ"ב) וידענו ביחוד ששם ארון נגנו: פת מרבה ולא משום חמיון הוא אלא משום דטרח טרחא ויורא למחר וליום אחר: תניא גמי הכי דבשאר יום טוב גמי נחלקו: וב"ה מתירין גדאמרינן שהפת נאשה ופה ששהתנור מלא: מתני' מבדידן בית המטות בית המסבה שאוכלין שם שהיו מסבין ואוכלין על גבי המטות: מנמר לבונה על גבי חמלים: מקלם דרעיו ובני מעיו תלויין חוצה לו עיין ברש"י פסחים נג ע"א ד"ה מקולס ובדף עד ע"א ד"ה מקולס:

מה שאין בן בביצה! ^(א)אמר ליה: אנא בנהרדעי סבירא לי, דאמרי אף בביצה. ומאי דעתיה — דלמא מעברי ליה לאול? האמר רב חיננא בר כהנא: מימות עזרא ואילך לא מצינו אלוּל מעובר. ואין אופין פתין גריצין אלא רזיקין. תנו רבנן, בית שמאי אומרים: אין אופין פת עבה בפסח, ובית הלל מתירין. וכמה פת עבה — אמר רב הונא: טפח. שכן מצינו בלחם הפנים, טפח. מתקיה לה רב יוסף: אם אמרו בזריזין — יאמרו בשאינן זריזין? אם אמרו בפת עמלה — יאמרו בפת שאינה עמלה? אם אמרו בעצים יבשים — יאמרו בעצים לחים? אם אמרו בתנור חם — יאמרו בתנור צונן? אם אמרו בתנור של מתכת — יאמרו בתנור של חרס? אמר רב ירמיה בר אבא: שאלית את רבי ביחוד, ומנו — רב: מאי פת עבה? פת מרובה. איבא דאמרי, אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב: שאלית את רבי ביחוד, ומנו — רבינו הקדוש: מאי פת עבה? פת מרובה. ואמאי קרו ליה פת עבה? משום דנפישא בלישה. אי נמי, באתריה דהאי תנא, פת מרובה — פת עבה קרו ליה מפדי משום דקטרח טרחא דלא צריה הוא, מאי אריא פסח? אפילו בשאר ימים טובים נמי! אין הכי נמי. ותנא, ביום טוב דפסח קאי. תניא גמי הכי, בית שמאי אומרים: אין אופין פת מרובה ביום טוב, ובית הלל מתירין. ^(א)מתני' אף הוא אמר שלשה דברים להקל: מכבדין בית המטות, ומניחין את המוגמר ביום טוב, ועושין גדי מקולס בלילי פסחים. ונחכמים אוסרין. גמ' אמר רב אסי: מחלוקת לגמר, אבל להריח — דברי הכל מותר. ^(א)מיתיבי: אין מכבדין בית המטות ביום טוב, ושל בית רבן גמליאל מכבדין. אמר רבי אליעזר בר צדוק: פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא, לבית רבן גמליאל ולא היו מכבדין בית המטות ביום טוב, אלא מכבדין אותן מערב יום טוב, ופורסין עליהם סדיניו. למחר, כשאורחים נכנסין, מסלקין את הסדינין ונמצא הבית מתכבד מאליו. אמרו לו: אם כן, אף בשבת מותר לעשות כן. ^(א)ואין מניחין את המוגמר ביום טוב, ושל בית רבן גמליאל מניחין. אמר רבי אליעזר בר צדוק: פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל, ולא היו מניחין את המוגמר ביום טוב, אלא מביאין ערדסקאות של ברזל ומעשנין אותן מערב יום טוב, ופוקקין נקביהן מערב יום טוב. למחר, כשאורחים נכנסין, פותחין את נקביהן ונמצא הבית מתגמר מאליו. אמרו לו: אם כן, אף בשבת מותר לעשות כן. 'אלא, אי אתמר הכי אתמר, אמר רב אסי: מחלוקת להריח, אבל לגמר — אסור. "איבעיא להו: מהו לעשן? רב ירמיה בר אבא אמר רב: אסור. ושמואל אמר: מותר. רב הונא אמר: אסור, מפני שמכבה. אמר ליה רב נחמן: ונימא מר — מפני שמבעיר? אמר ליה: תחלתו מכבה וסופו מבעיר. אמר רב יהודה: על גבי גחלת — אסור.

על

הנשיא לכבוד יום טוב: ערדסקאות אנצניציר"ס והם נבזים ומנקבים: ופוקקין נקביהן לשמור העשן והריח שלא יצא: אם כן לא היו חבירי תלויין עליו אף בשבת מתר לעשות כן אלא וצוי ביום טוב היו מניחים לפיכך נחלקו עליו מכל מהים גמרינן מנה גלאו לגמר הנה אלא להריח ולכבוד האורחין ואפלוג רבנן עליה למיסר להניחו ביום טוב אלא דתנא קמא ור"א בר צדוק אשי' רבן גמליאל לא התיר ואת אמרת דברי הכל מתר: מחלקת להריח התם הוא דשרי רבן גמליאל להניח ביום טוב כדי להריח כתיבא קמא דרבי אליעזר בר צדוק ורבנן אסרי דבשינן דבר השנה לכל נפש: מהו לעשן פרות בעשן בשמים לקלט טעם הבשם: אסור דתפנוח ויורא הוא ואין שנה לכל נפש אלא לאסוגים ובהאי עשן איבא אב מלאכה דדמפרש רב הונא טעמיה דרב מפני שהוא מכבה החמלים בשנותן דבתת הבשמים עליהן: ושמואל אמר מתר דאכל נפש הוא וראוי אף לעניים אלא שאינו מצי להם לנזמין לו צבי בי"ט גדאמרינן דבתבות (שם): מפני שמכבה דפרשית אינו שנה לכל נפש לפיכך אסור לעשות אב מלאכה בשבילה: ונימא מר מפני שמבעיר הבשמים ששם זה אב מלאכה: אמר לה תחלתו מכבה וסופו מבעיר ומנניהו הוו זה ואלא קמא קמא נקטוי: על גבי גחלת אסור דאיבא מוכבה ומבעיר:

מסורת הש"ס

א ראש השנה לב; ראש השנה יט;
ב משנה עדיות
ג תוספתא ביצה
ד פסחים לו.
ה לעיל ו; שבת קלט:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מקולס. ובני מעיו חוצה לו. עיין ברש"י פסחים נג ע"א ד"ה מקולס ובדף עד ע"א ד"ה מקולס:

תורה אור השלם

זמנת עליהשלתו לחם פנים לפני תמיד [שמות כה, ז]

מסורת הש"ס

^א פסחים נג; ברכות יט.

^ב משנה עדינות

^ג פסחים יא:

^ד שבת נד:

^ה בבא קמא קיג.

^ו שבת נ; קידושין עה.

על גבי חרם שהסיריו: מתר דכבוי ליבא וליבא אסורא דאורייתא: דקמולד ריחא שנכנס בחרם שלא היה בו ריח ואסור מדרבנן שהמוליד דבר חדש קרוי הוא לעושה מלאכה חדשה: סחופי כסא אשיראי לכפות כוס מקבש על השיראים של מלבוש להכניס דהן ריח הבשם שצפוס: אסור דהא מוליד ריח בשייראים: מאי שנא ממוללו ומריח בו דתניא (במשילין) גבי עצי בשמים מוללו בין אצבעותיו כדי להציא ריחו או קוטמו שהא מקום הקטומה לח ונותן ריח ובתלושין המזרי: דבא אמר על גבי גחלת נמי מתר בשמולח דאכל נפש הוא עשון פרות זה ושהו לכל נפש ואי משום כבוי והבערה ואולוגי ריחא מדי דהא אפשרא לאמרי דאיבא כל הני ושרי: קטורא שרי בן דרש להם ולא פרש דבריו: אי קטורא בידי שעושין לבתי שוקוס ולבתי ידים של חלוקי הנשים שמקטמין אותן על עץ חלק או על הגזה של תשים וקורין אופרונצי"ר מעשה אמן הוא נאסיר וקטורא גשון קשר: ואי קטורא גשון קטור הבבבן דהינו לעשן: אסור משום דמוליד ריח והיכי דריש דשר: בשרא לאמרי מוליד נמי ריח בפסמין: אלמלא תדום אפה חכם גדול ונכבד: תגשים סלקא דעתך מאי קרוי להאכיל תגשים איבא היאך יכולין להיות תגשים ואין אדם מקדשן: אימא כעין תגשים והכי שלחו ליה שאתה מאכיל את ישראל כעין תגשים והרואה אומר הקדשו לבסח: מתני' פרתו יוצאה בשבת: כרעשה שבין קרניה לניו נאמר רבנן משאוי הוא ואינו תכשיט לה: ומקורדין איסטריילני"ר במנקרת של ברזל ששניה דקות ואע"ג דעביד חבורה: כרחים שלהן כעין אותם שלנו: מקרצפים במנקרת של עץ ששניה גסות ואין עושה חבורה: גמ' במאי קא מפלגי בלה לשנא לא גרסינן וה"ג ושלש מחלוקות בדבר ר' יהודה סבר דבר שאין מתבונן אסור מיהו קרוי קטנים ועושין חבורה קרעף גדולי' ואין עושין חבורה ולא גזרינן קרעף אטו קרוי ורבנן סברי לה כרבי יהודה דאמר דבר שאינו מתבונן אסור וזרינן קרעף אטו קרוי ור' אלעזר בן עזריה סבר דבר שאין מתבונן מתבונן מתר ופרש ר' יהודה סבר חבורה אע"פ שאין מתבונן לה אסור מיהו הך הששא בקרוי איתא הלכך אין מקורדין אכל בקרעף ליבא למיחש משום חבורה: ורבנן סברי נמי כר' יהודה דבר שאין מתבונן אסור ואין מקורדין ומחמירי מנה דגזרי קרעף אטו קרוי: ור' אלעזר סבר האייל ואין מתבונן לחבורה אף על גב דזמנין דמתרמי שרי הלכך אפי' קרוי שרי: הלכה כר' שמעון דאמר (שבת כב. מו:) גזרר אדם משה כסא וספסל דדבר שאינו מתבונן מתר:

על גבי חרם מתר. פי' רש"י משום על גבי חרם מתר. פי' רש"י משום על גבי חרם — מותר. "ורבה אמר: על גבי חרם נמי אסור, משום דקא מוליד ריחא. רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו: סחופי כסא אשיראי ביומא טבא — אסור, מאי טעמא — משום דקמוליד ריחא. "ומאי שנא ממוקללו ומריח בו וקוטמו ומריח בו? התיב — ריחא מיהא איתא, ואוסופי הוא דקא מוסיף ריחא. הכא — אולוגי הוא דקמוליד ריחא. רבא אמר: על גבי גחלת נמי מותר, מידי דהוה אפשרא אגומרי. דרש רב גביהא מבי כתיל אפתחא דבי ריש גלותא: קטורא שרי. אמר ליה אמימר: מאי "קטורא"? אי קטורא בידי — מעשה אומן הוא, ואי לעשן — אסור, דהא קא מכבה! אמר ליה רב אשי: לעולם לעשן, מידי דהוה אפשרא אגומרי. 'איבא דאמרי. אמר ליה אמימר: מאי "קטורא"? אי קטורא בידי — מעשה אומן הוא. אי לעשן — אסור דקא מוליד ריחא! אמר רב אשי: אנא אמריתה נהליה, ומשמיה דגברא רבה אמריתה נהליה: לעולם לעשן, ומידי דהוה אפשרא אגומרי.^(ט) ועושין גדי מקולס. תנא רבי יוסי אומר: תודום איש רומי הנהיג את בני רומי לאכול גדי מקולס בלילי פסחים. שלחו ליה: אלמלא תודום אתה, גזרינו עליה נדוי, שאתה מאכיל את בני ישראל קדשים בחוץ. קדשים סלקא דעתך?! אלא אימא: כעין קדשים.

^(י) מתני' שלשה דברים רבי אלעזר בן עזריה מתיר וחכמים אוסרים: פרתו יוצאה ברצועה שבין קרניה. "ומקורדין את הבמה ביום טוב. ושוחקין את הפלפלין ברחים שלהן.^(י) רבי יהודה אומר: אין מקורדין את הבמה ביום טוב, מפני שעושה חבורה, אכל מקרצפין. וחכמים אומרים: אין מקורדין, אף לא מקרצפין.^(י) גמ' למימרא דרבי אלעזר בן עזריה חדא פרה הויא ליה? והאמר רב, ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב: תליסר אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה מעדריה כל שתא ושתא. תנא: לא שילו היתה, אלא של שכנתו היתה, ומתוך שלא מיחה בה — נקראת על שמו. ומקורדין את הבמה ביום טוב. תנו רבנן: איזהו קרוי ואיזהו קרצוע? קרוי — קטנים ועושין חבורה, קרצוע — גדולים ואין עושין חבורה.^(י) ושלש מחלוקות בדבר, רבי יהודה סבר: דבר שאינו מתבונן — אסור. מיהו: קרוי — קטנים, ועושין חבורה. קרצוע — גדולים, ואין עושין חבורה. ולא גזרינן קרצוע אטו קרוי.^(י) ורבנן סברי נמי פרבי יהודה, דבר שאינו מתבונן — אסור, וגזרינן קרצוע אטו קרוי. ורבי אלעזר בן עזריה סבר לה פרבי שמעון דאמר: דבר שאינו מתבונן — מותר, ובין קרוי ובין קרצוע שרי. 'אמר רבא אמר רב נחמן אמר שמואל, ואמרי לה אמר רב נחמן לחודיה: הלכה פרבי שמעון, שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו. אמר ליה רבא לרב נחמן: ולימא מר, הלכה פרבי יהודה שהרי חכמים מודים לו! אמר ליה: אנא פרבי שמעון סבירא לי, ועוד שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו.

מתני'

הבערה בלאחר יד ושרי לעשותה ביום טוב והר"ר יצחק פרש דשפיר הני הבערה בדקדפה ומ"מ שריא דקסבר דהבערה שלא לצרך שרי לעשותה ביום טוב וכן משמע בירושלמי [דמשילין] מהו לאלוקי גר של בטלה ביום טוב ר' יוסי אסר ורבנן שרי והטעם מאן דאסר סבר דהבערה לחלק וצתה והני מלאכה ואסור לעשותה בי"ט ומאן דשרי סבר דללאו וצתה והבערה שלא לצרך מתר לעשותה בי"ט ולא הוי אב מלאכה ומיהו התם קאמר לא תאסר ולא תשרי ומאן יש להזר מלעשות הבערה שלא לצרך בדקאמרינן בירושלמי לא תאסר ולא תשרי ומכל מקום על גבי גחלת אסור לפי שיש כבוי עס הבערה דלכלי עומא האי לא שרי האייל דאין זה דבר השנה לכל נפש ואפי' למאן דשרי הבערה שלא לצרך בכל בירושלמי הינו לפי שישנו פעמים לצרך אכל נפש אכל כבוי דלעולם אינו לצרך תקון אכל נפש ודאי אסור לכלי עומא בי"ט ודבא דשרי אף על גבי גחלת הינו משום דחשיב לה דבר השנה לכל נפש דאם היי גשירים צריכין הן לכה: תליסר אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה וכו'. ונמה והא ר' אלעזר בן עזריה היה אחר חרבן הבית טובא דהא רבן גמליאל היה נשיא קדם ר' אלעזר בן עזריה ורבן גמליאל היה לאחר חרבן הבית דהא רבן יוחנן בן זבאי היה עושה תפלות מיד לאחר חרבן הבית משום דרבן גמליאל לא הגיעו זמיו להיות נשיא בדאמר משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זבאי ואח"כ רבן גמליאל ואחר כך ר' אלעזר ור' אלעזר לא היה בי אס בן שמונה ששעה שנה כשהיה נשיא ונשיאותו לאחר חרבן ואמרינן בבבורות (דף נג.) דלאחר חרבן נתפטר כל מעשר בהמה ויש לומר דלא נתפטר לאלתר בי אס לאחר זמן אי נמי אפטרופוס של רבי אלעזר בן עזריה שהיה בימי הבית היה מעשר אי נמי לאו דוקא מעשר אלא שהיה נותן למלך בכל שנה העשירית: ושלש מחלוקות בדבר מר סבר גזרינן קרעף וכו'. פרש ר"י דהלכה כר' שמעון שמתיר ודוקא במנקרת של עץ דאין עושה חבורה אכל במנקרת שלנו שהן של ברזל כ"ע מולו דאסור דפסיק ריבא ונא וימות הוא שתיגש שפרות:

עין משפט
בר מצוה

א מיי' פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' ו, טוש"ע או"ח סי' תקיא
סעי' ד:

ב מיי' פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' ו, טוש"ע או"ח סי' תקיא
סעי' ד:

ג מיי' פח' מהל' שביתת יום טוב
הל' יד, טוש"ע או"ח סי' תקמא
סעי' ג:

ד מיי' פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' טז, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקכג סעי' א:

ה מיי' פג' מהל' שביתת יום טוב
הל' יב, טוש"ע או"ח סי' תקד
סעי' א:

ו מיי' פא' מהל' שבת הל' ה,
סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי'
שלו סעי' א:

עין משפט גור מצורה

א מו"י פ"י מהל' כלים הל' ז':

ב מו"י פ"י מהל' כלים הל' ז':

ג מו"י פכ"ה מהל' כלים הל' טז':

ד מו"י פא' מהל' שבת הל' ה', סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' שלז סעי' א:

ה מו"י פב' מהל' שביית יום טוב הל' ז', סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תצז סעי' א:

ו מו"י פב' מהל' שביית יום טוב הל' יז, ש"ע או"ח סי' תצז סעי' ב:

ז מו"י פב' מהל' שביית יום טוב הל' ז, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תצז סעי' ז:

מתני' משום שלשה כלים. פ"י ואם נטמא זה לא נטמא זה אפי' בשעת מלאכה מתני' טמאה משום שלשה כלים מקבלת טמאה על שם שלשה כלים שהן בלן יחד הואיל וכל אחד ראוי למלאכה בלבדו ולא דמי למספרים של פרקים ואזמל של רהיטני דהתם הם מחברים יותר בשעת מלאכה: משום כלי כבדה. פרש רש"י אע"ג שהיא של עץ ואין לה בית קבול שאין נשאר בה כלל מפל מקום גזרו עליה משום ארוג ולא נראה דלא שוה ארוג במעשה של עץ פי אם **[בצמר ובשמים ונראה לפרש]** בכבדה של קלתות דקאמר פירושהלמי כבדות של קלתות טמאה משום שיש עליה תורת כלי שמקבלת הספין שאינן יכולין לצאת דרך נקבים והא דקאמר משום כלי כבדה ולא קאמר משום בית קבול ה"ק משום תורת קבול כלי כבדה דחשיב קבול שלה דפ"י:

עגלה של קטן. פרש הקונטרס שהקטן יושב בתוכה ולא נהירא דמאי קא משמע לן פשיטא הא אין לך כלי מיוחד גדול מזה לכה נראה לי דהינו כלי שעושין לקטנים להתלמד להלך והיא עומדת על שלשה אופנים ואחוז בה בנדין והיא מתגלגלת לפניו תמיד: אין צדין דגים מן הביכרין וכו'. פרש רש"י דאע"ג דאכל נפש מתר הינו דוקא בגון בשול ואפי' ושהיטה דאי אפשר מערב יום טוב דיותר טוב פת חמה וגם בשול ביי"ט ושהיטה שמה יסריח רבץ צידה אפשר לצלו מערב ייי"ט ויניחנו במים במצותנו ולא ימות ולא נהירא דמפרש פריש מכילתין (דף ג. ושם) גבי גזרה שמה יתלש דאין לחלק באכל נפש בין אפשר לעשותו מערב יום טוב לאי אפשר אלא דוקא במכשירין יש חלוק לכה נ"ל כפר"ח מקוינו"ן שפרש לעיל [בצה דף ג. סל"ה גזרה] משום דדמי להצירה: ואין נוהגין לפניהם מזונות. פרש רש"י דאין מוזהרין עליו דהם אוכלים עשב הנמצא במים וגם פעמים אוכלים עפר וגדולים אוכלים הקטנים ואכלו למאן דשרי מאך אשך ואכל לכל נפש (שמות י"ב:ט"ז) דמשמע אכלו בהמה מפל מקום דגים לא הואיל ואין מזונותן עליה. ותמה דבגמרא פריך ורמינהי ביכרין של חיה ועוף אין צדין וכו' ומשני פאן בביבר קטן פאן בביבר גדול והשתא תינח מצדה לצידה תרצת שפיר אלא מזונות מאי תרצת דבמתני' אמר'י ונותנין לפניהם מזונות והתם אמר'י אין נוהגין לפניהם מזונות לכה נראה לי דהא תליא בהא אי צידה מתרת מתר גמי לטן לפניהם מזונות והכי פרושו אין צדין דגים מן הביכרין וכו' ואין נוהגין לפניהם מזונות גזרה שמה יצודם דהא צידה שלהן אין מתרת ביום טוב והשתא בפשתאן בגמרא מצדה ממזונות גמי ניחא דהא בהא תליא ומפל מקום הקיף דמשמע הכא דהיכא דצידה שלהן חסורה אפילו לזרק להם מזונות חסור ובפרכה מי שהחשיך (שבת דף קנה: ושם) קאמר גבי דברים שאסור לקח מהן למשגא חמיהו שפיר דמי ויש לומר דהתם מירי בשבת דחמיר דאכל נפש חסור ולא שוה למגור שמה יתח מהן אכל הכא מירי ביום טוב דאכל נפש מתר גזרינן דלמא בשיטתן להם מזונות שמה יצוד מהם:

יום טוב פרק שני ביצה

מתני' משום שלשה כלים מקבלת טמאה על שם שלשה כלים

"מתני' הרחבים של פלפליון, טמאה משום שלשה כלים: משום כלי קבול, ומשום כלי מתכת, ומשום כלי כברה. גמ' תנא: תחתונה — משום כלי קבול, אמצעית — משום כלי כברה, עליונה — משום כלי מתכת. 'מתני' עגלה של קטן — טמאה מדרס, ונטלת בשבת, ואינה נגדרת אלא על גבי כלים. רבי יהודה אומר: כל הכלים אין נגדרין, חוץ מן העגלה, מפני שהיא כובשת.

גמ' עגלה של קטן — טמאה מדרס, דהא סמיה עלויה. ונטלת בשבת, משום דאיכא תורת כלי עלה. ^(א) ואינה נגדרת אלא על גבי כלים. על גבי כלים — אין, על גבי קרקע — לא. מאי טעמא, דקא עביד חריץ. מני? רבי יהודה היא, דאמר: דבר שאין מתכוין — אסור. ^(ב) דאי רבי שמעון, האמר: דבר שאין מתכוין — מותר. (דתנן) רבי שמעון אומר: גורר אדם מטה כסא וספסל, ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ. אימא סיפא, רבי יהודה אומר: אין הפל נגדרין בשבת, חוץ מן העגלה, מפני שהיא כובשת. מפני שפוכשת — אין, אבל חריץ — לא עבדא? תרי תנאי, ואליבא דרבי יהודה.

הדרן עלה יום טוב

אין ^(א) צדין דגים מן הביכרים ביום טוב, ואין נוהגין לפניהם מזונות. אבל צדין חיה ועוף מן הביכרין, ונותנין לפניהם מזונות. ^(ד) רבן שמעון בן גמליאל אומר: לא כל הביכרין שוין. זה הפלל כל

המחוסר

נפקא מנה דאי גמי אל חד שמה מנה טמאה משום איךך ובגמרא מפרש לה: גמ' תחתונה שמקבלת רבך הפלפלין בפשוטל דרך נקבי המכבר: משום כלי קבול שכלי עץ שיש לו בית קבול הוא: אמצעית שהיא מקפת את המכבר משום כלי עץ לא מטמאה דאין קבולה קבול אלא חכמים גזרו טמאה על הכברה משום ארוג ואפי' אין המכבר של מתכת מטמאה משום כלי כברה ושלנו שהיא של מתכת ודאי טמאה משום פשוטי כלי מתכות: ועליונה שמכתשין וסוחקין בה הפלפלין טמאה משום כלי מתכות דמשום כלי עץ ליכא לטמונה דפשוטיהן טהורין אלא משום צפוי הסחתון שהוא עקר והעץ בטל אצלו: מתני' עגלה של קטן שעושין לו לשחק ויושב עליה ומטלטלין אותו עליה: טמאה מדרס אם התינוק זב נעשית העגלה אב הטמאה דמתחת לשיבה היא דהא סומך קטן עליה נמצאת שהיא מיתדת לו לישיבה ואין אומרים לו עמד ונעשה מלאכתנו דאלו לא מתמצא להכי לא הניח אב הטמאה בדתניא וכול כפה סאה וישב עליה כו' (שבת דף נט.). ונטלת בשבת דתורת כלי עליה: ואינה נגדרת בשבת: אלא על גבי כלים על גבי בנדים מפני שעושה חרין בקרקע וחופר חזב משום חורש: מפני שפוכשת חרין הנראה בהלוכה לא על גדי חפירה הוא אלא כובשת ודורסת הקרקע ונדוש תחתיה ונעשה מקומה נמוך רבץ אינו זו עפר ממקומה: גמ' לעשות חרין גרסינן: כובשת אין כובשת הוי רבץ חרין לא עבדא: תרי תנאי ואלבא דרבי יהודה חד סבר העגלה גמי פשאר כלים דעושה חרין בגרירתה שפעמים שאין האפן מתגלגל והוא נגדר וחופר ואיךך סבר לא שכיח הכי ואינה אלא כובשת תחת גלגולה: אין צדין דגים אף על גב דשחיטה ואפי' ובשול מאבות מלאכות הן והתרו לצרך יום טוב טעמא משום דאי אפשר מערב יום טוב דשחיטה חיש למכמר בשרא פן יתחמם ויסריח רבץ צידה אפשר לצלו מדעוד יום ויניחנו במצותנו במים ולא ימות ולמחר יטלהו: ביכרים של דגים הן ברכות של מים שקורין ויביי"ר ביכרין של חיה קרפפות מקפין גדר סביב וכונסין לתוך חיות הבר ויולדות ומגדלות שם: ואין נוהגין לפני הדגים מזונות ואפי' למאן דאמר נפש בהמה במשמע הני מלי דמזונותן עליה רבץ דגים אפשר להם בלא מזונות שהם אוכלים שרשי עשבים וקרקע וגדול אוכל את הקטן: רבץ צדין חיה ועוף המכנסים מאתמוול הא סלקא דעתך השתא ביין דמקפסין גדר הוו להו כנצודין ועומדין רבץ דגים נשמטין לחורים ולסדקים והניח צידה ביום טוב: ונותנין לפניהם מזונות בימי החקר צריכין מזונות ואף בימי הקיץ במקום דריסת בני אדם שאין עשבים עולים בו:

מסורת הש"ס

א שבת קלג; כתובות ו; נזיר מב.

ב שבת כט; מנחות מא; פסחים

קא; שבת כב; שבת מו:

ג שבת קו:

ד תוספתא ביצה; משנה שבת

גליון הש"ס

מתני' ואינה נגדרת. עיין שבת דף פא ע"ב תוס' ד"ה והארי":

עין משפט
גור מצורח

א מו"י פב' מהל' שבתות יום טוב
הל' ח, טו"ש"ע או"ח סי' תצז
סעי' ג:

ב מו"י פב' מהל' שבתות יום טוב
הל' י, סמג לאוין סה, סמג לאוין
מה, טו"ש"ע או"ח סי' תקטז סעי'
א:

אלא בכורי דאדמי וכו'. דנזאי נצוד מערב י"ט וקרי לה בני יומן כן פרש"י ולא שוחטין מן הנגריין שוחטין חיות מן צידים ובעלים ועל שם ששוחטין שם נגרי מים וחריצין לשחית החיות שם קרי להו נגרים: אבל לא מן הקשות מצא חיה במערתו ספק נצוד היום ספק נצוד מאתמול: בא מעי"ט למקום שהיו פרוסים והו' דאך מיל או חצי מיל וכשחיה נופלת בראשו אחד מתוך שמתפרקת ומתנתקת לצאת המצולות מתקלקלות כלן וראשו השני נסמך ממקום שנתקע וסימן הוא לו שיש חיה בראש האחר: נתקלקלו ביום טוב ע"כ הכי משמע שנזאי נתקלקלו בי"ט ונגזן שדקדקו משחשבה ולא היו מתקלקלין ועכשו מתקלקלין ולכדי פריך הא גופה קשאל: ה"ג טעמא דבא ומצאן הא ספק אסור הכי קאמר כי' וכלה דגא מלתא היא בא ומצאן שנתקלקלו מערב יום טוב צידוע שמעבר יום טוב נצוד ואם יש לחוש ולומר שנתקלקלו ביום טוב כגון שלא בא ומצאן מאתמול מתקלקלין הכי הו' כאלו ידוע שבוים טוב נצוד: הלכה פר' שמעון דאמר ספק מוכן אסור והיבא דבא ומצאן מתקלקלין מאתמול יש לסמוך דנצודו מבעוד יום: לזהל בטלטול דכלי האי לא אחרמור מספק מוכן דלתסרו בטלטול אבל דאכליה לא שריגו רבן גמליאל: ולוי אומר דמירין דאכליה קאמר רבן גמליאל ולא דסיבירא לרב ולוי בניהא אלא מלתא הוא דמפרשי: מפלגים לחים אמ"י פלע"ז: מתירין והא על דבריהן רבן גמליאל הוא דמיקל: שפיר ואע"ג דלאו ספק הוא אלא נזאי מקצה אבא למימר דמתיר בטלטול ולחמן פריך עלה פרות בני יומן בטלטול מי שרי גדי דמיקל רבן גמליאל בספק מוכן בנזאי פליגי מוכן מי מקל: אלא בכורי דאדמי דאדמי שכל נס לחן ואדמומיות שמתח לתייהן שבודקין אותן שם: ופירי דבבשי צורקי בשלקטום טמנוס מיד צורק שלא יברח לחלוטן בבשי טמנוס כמנו רישא בבבשא (חלון דף עג:) והני נזאי מוכן ניגוה דנצדין שמעי"ט הן ואלשמועינן דאע"ג דדמו לבני יומן לא חושנין למראית העין ורבותי פרכי פורי דאדמי מנחמין הן כמנו אדמומי אדמומי (ע"ז דף נח:) וקשאל לי א"כ מאי למימרחא: אם יש מאותו המין במחבר אסורין משום מקצה ואלפילו לרבי שמעון יש מקצה בגרונגרות וצמחוקים ומחבר בגרונגרות וצמחוקים דמי מדלא לחטן מאתמול אחרונה מדשפה ולא תחלק במחבר בין שלו בין של נגרי: ולעבר אסורין בכדי שיעשו כדי שלא יהיה ממלאכת יו"ט והא דקאמר ולעבר אסורים בכדי שיעשו הא לאחר כן מתירים לפילו לערב ראשון נמי אע"ג דליל יו"ט שני הוא ממתינן בכדי שיעשו ומתירין ממה נפשך אם האילה חול הוא הכי המתין בכדי שיעשו ואם קדש הוא נמצא שנקטנו בחול כן דשני נוסה ויש לי ראיות הרבה מההוא פר טביא דעירובין (דף לט:) ומציצה שוללה בזה שמתרת בזה (לעיל ביצה דף ד:) אלא האחד חול הוא וממה נפשך מתיר ולא זכיתי לשאול את פי רבי' ויערב דבדר זה פי היו נוהגים בו דהר במקומנו והיה לי דבר פשוט ולאחר פטירתו של רבי שמעון את רבי' יצחק הלוי שהיא אסור עד ליל מוצאי יו"ט שני

ובל אגשי שירי כמנהג ונגם הלכות גדולות אוקרים כן ונתנין לפניו ולא הוסיף לי הדבר וכן טעמנו אינו אלא מדנקט בכדי שיעשו האילה הראויה לעשייה קאמר ואני אומר צריך להמתין בכדי שיעשו משום שמה היום היה קדש והאילה חול ונמצא מלא קאמר לערב של שני אסורים בכדי שיעשו לערב הראשון קאמר ובתשביבת רבי' גרשם מאור הגולה מצאתי כמנהג ונגם שמה בא אלו מקבץ מגרמי"ש שפא לשם אדם גדול וכן וינשכר בשיבה מן רומא ושמו ר' קלונימוס ודקי בכל הש"ס והורה כן ונתקל עליהן:

שוחטין מן הנגריין ביום טוב, אבל לא מן הרשות ומן המכמורות. רבי שמעון בן אלעזר אומר: בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב — צידוע שמעבר יום טוב נצודו, ומותרין. בא ומצאן מקולקלין ביום טוב — צידוע שבוים טוב נצודו, ואסורין. הא גופה קשיא, אמרת: בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב — צידוע שמעבר יום טוב נצודו. טעמא דבא ומצאן מקולקלין, הא ספיקא — אסורין. אימא סיפא: בא ומצאן מקולקלין ביום טוב — צידוע שבוים טוב נצודו. טעמא דבא ומצאן מקולקלין, הא ספיקא — מערב יום טוב נצודו, ומותרין. הכי קאמר: בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב — צידוע שמעבר יום טוב נצודו, ומותרין. הא ספיקא — נעשה כמי שנצודו ביום טוב, ואסורין. אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה פרבי שמעון בן אלעזר. ואמר מותרין הם. מותרין למאי? רב אמר: מותרין לקבל ולוי אמר: מותרין באכילה. אמר רב: לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש אפילו שעה אחת. דאנא ולוי הוינן קמיה דרבי בי אמרה להא שמעתא, באורתא אמר: מותרין באכילה, בצפרא אמר: מותרין לקבל. אנא דהוא בי מדרשא — הדר בי. לוי דלא הוה בי מדרשא — לא הדר ביה. מיתיבי: גוי שהביא דורון לישראל, אפילו דגים המפולמין ופירות בני יומן — מותרין. בשלמא למאן דאמר מותרין לקבל — שפיר. אלא למאן דאמר מותרין באכילה, פירות בני יומן מי שרו באכילה? ולטעמיה: פירות בני יומן מי שרו בטלטול? אלא, בכורי דאדמי ופירי דבבשי צורקא עסקינן, ואמאי קרי להו בני יומן — שהן פליגי בני יומן. "אמר רב פפא, הלכתא: גוי שהביא דורון לישראל ביום טוב, אם יש מאותו המין במחבר — אסור. ולעבר נמי אסורין בכדי שיעשו. ואם אין מאותו המין במחבר, תוך התחום — מותר, חוץ

בשבי נכרי אחר ולא משמע כן גבי מרחצת בשבת דשרי (שבת דף קכב.) והאיל ואיפא נכרים פשיר ואין סבירא לחלק בין דבר דאכליה לדבר אחר ואומר הר"י די"ט שכל להיות כה' בשבת וכו"ש או בא' בשבת וכו' בשבת הא ביום ראשון שרי ליום שלישי ולא צעין הראויה לעשייה דשני ומים קדש לא שך שמה יאמר לנגרי ויש להחמיר בדבר (ובכדי שיעשו דאמר לפי' התוס' דבי שיקלשו ויבאזו ממקום שצד אותם גם יש לספק אם הביא חפה מלאה פירות אם צריך להמתין כדי שילקטו באדם אחד או בכמה בני אדם):

מסורת הש"ס

א עירובין מ.

ב תוספתא ביצה

ג תנא דבי אליהו זוטא נספחים

לסדר אליהו זוטא מבוא ח

ד חולין ט; קידושין עא.

חוץ לתחום אסורין לא שמשתי טעם מקבץ בדבר דאי משום מקצה אמאי מתר הכא בשביל ישכאל זה מתר לישכאל אחר. תמה מה טעם זה אי הוי מקצה אפילו בשבילו אחר ואי משום שנעשה עו אסור דנכרי שהגליון את הני בשעת תנו (שעת דף קכב.) אם בשביל ישכאל אסור ולא חלקו בינו לחברו וי"ל דגבי אסור תחומין דרבנן לא אהמור בלי האי וגין אם אכרויהו על זה (טעם אחר נראה לי מחוץ לתחום אסורין וגריה שמה יגלח בשבילו והבא בשביל זה מתר לאחר עליבא למגזר בה שאינו מפירי): הסוכר אמת המים סותמה שלא יכנסו בה דגים מבחוץ משתקשק ואת אלה הבין והמיון על וזי מעשה זה: מדברי רבינו רב דשגלשמו רב הונא ורב חסדא ורב נחמן דקרי לה לרב חסדא חברין תלמידים של רב הווי: בפירגם מקום המשתמר ואין הנלד יוצא שאינו יכול לברח וכל לצלו ואינו צריך זמון דהא הבא מפני שהיא סתומה ואין יכולין לצאת קרי להו מוכנים ולתמה פריך דזמון גדול הוא זה שעושה מעשה גשם המזנה: נפל חברין רב חסדא: דרבנן מתא נכנס ראשו למחלוקות גדולות שירעו עליו בזאת ולתמה מפני שהיא אלא מפסקא מלתא באיבא דאמרי דמחלפי רב חסדא ברבה בר רב הונא: נפל בר חברין רב הונא חברה הנה מהלמדיו של רב ורבה ברה חרי בר חברין: וצפור דרור שזמנה מבוער ויס צריך לקשר בכנפיה להיות סימן לה: ומצא לפני הסו אסורין פדמתרעין לה בפ"ק (דף י:) שהיו שני חנין חמן את זו ולא זמן את זו ולמתר בא ומצא במתמנת ולא במקומן אלא בדף העולט לפני הסו ובהרתה לא מצא פלוס אסורין דחושניו שמה ממון שאינה מתמנת באלו גבאן: במה דברים אמורים דבשינוי זמון: צפור דרור קטנה היא והאם והשת שוות: והמתשחים בכנפיהם סימן הוא להם: והמתענשים מאתמוול לשם זמון והוא מפירן: בפתים ובבורות ובכל מקום שאינו מחצר: מתרים בי"ט: והמתשחים והמתענשים המתצאים בכל מקום אף בחול אסורין למוצאן משום גזל שהראשון שהשירו או נשגשו הנאן שהגדחתם שהפקר נקנה בהגדה: בה בולד חינו צריך זמון שאינה יכולה לברח ודעתה עליה אכל אמה שהיא גדולה צריכה זמון: פרידה בגלד: בסמוכה לעיר ודע בה ודעתה עליה: מתני' בהמה מקבנת שהוא וברא שתמות ואינו צריך לה שהביר סעד סעדיהו אלא מחמת הפסול הוא שחוט: לא ישחט אא"כ יודע שיש שהות פוים לאכל כזית עלי הימנה: מבית טביחתה שהוא חמון ומפשט מעורו ועומד: לא ובראנה במוט ובמוטה בשני בני חדם משום דאנשא מלתא היא ומחלל בי"ט: גמ' הפשט ונתוח פיי הכתוב בעולה שהיא אכילת גבוה וה"ה יש לגמיר לתקנים בלכילת הדיוט: מאי חמ"ל דרך חקן או אסור ולמימר דאסור לאכל ממנה עד שניתקה שמה ומצא לה סימן טרפה בסתר והחזיק לנו הבהמות בספק טרפות אף הקם שראה בהן טרפות: לאפוקי מדרב הונא דאמר בהמה בחייה

בחזקת אסור אבר מן החי עומדת ונפקא מנה שאם ארע ספק בשחיטתה נשמדנה על חזקתה ואסורה עד שיודע לך ברור שנשחטה בראוי הכי היא בחזקת השר דסתם בהמות אינן טרפות ואם נמצא בה נקב בראה או בבני מעים וגש לגלותו לאחר שחיטה ולהגשיר ודקדם שחיטה ולאסר השמידנה על חזקתה שהיתה בה הקדם שנמצא בה ספק זה ומתרת עד שיודע לך אמת שהיא טרפה: מבית טביחתה ממש קדם הפשט: שטובחת אכילתה מבני מעיה שהמאכל מתחתך ומתעכל סם:

אין צדין פרק שלישי ביצה

^(א)חוץ לתחום — אסור. והבא בשביל ישכאל זה — מותר לישראל אחר.
אמר רבה בר רב הונא אמר רב: הסוכר אמת המים מערב יום טוב, ולמחר השפים ומצא בה דגים — מותרין.
אמר רב חסדא, מדברי רבינו גלמוד: חיה שקננה בפרדס — אינה צריכה זמון.
אמר רב נחמן: נפל חברין, ברברכתא.
איבא דאמרי:
אמר רבה בר רב הונא, מדברי רבינו גלמוד: חיה שקננה בפרדס — אינה צריכה זמון.
אמר רב נחמן: נפל בר חברין ברברכתא.
התם לא קא עביד מעשה, הכא קא עביד מעשה.
ולא בעיא זמון?
והתניא: חיה שקננה בפרדס — צריכה לזמן, וצפור דרור — צריה לקשור בכנפיה כדי שלא תתחלף באמה.
וזו עדות שהעידו מפי שמעיה ואבטליון.
תויבכתא. ^(ב)ומי בעיא זמון?
והתניא, אמר רבי שמעון בן אלעזר: מודים בית שמאי ובית הלל על שהזמינן בתוך חנו ומצא לפני חנו — שאסורין.
במה דברים אמורים — ביוני שובה ויוני עליה, וצפורים שקננו בטפיחין ובכירה.
אבל אוזים ותנגולים ויוני הרדסאות וחיה שקננה בפרדס — מותרין, ואין צריכין זמון.
וצפור דרור צריכה לקשר בכנפיה, כדי שלא תתחלף באמה.
והמקושרים והמנוענעין, בבורות ובבתים ובשיחין ובמערות — מותרין, ובאילנות — אסורין, שמה יעלה ויתלוש.
והמקושרין והמנוענעין — בכל מקום אסורין, משום גזל.
אמר רב נחמן, לא קשיא: הא בה, הא באמה.
אמה בזמון סגי לה?
צידה מעליותא בעיא!
אלא אמר רב נחמן בר יצחק: אידי ואידי בדידה.
הא בגגה הסמוכה לעיר, הא בגגה שאינה סמוכה.
"מתני' בהמה מסוכנת — לא ישחוט, אלא אם כן יש שהות פיום לאכול ממנה כזית צלי.
רבי עקיבא אומר: אפילו כזית חי מבית טביחתה.
שחטה בשדה — לא יביאנה במוט ובמוטה, אבל מביא בידו אברים אברים.
^(ג)גמ' אמר רמי בר אבא: הפשט ונתוח פעולה, והוא חדין לקצבים.
מפאן למדה תורה דרה ארץ: שלא יאכל אדם בשר קודם הפשט ונתוח. ^(ד)(לאפוקי) מאי קא משמע לן?
אילימא לאפוקי מדרב הונא, דאמר רב הונא: בהמה בחייה — בחזקת איסור עומדת, עד שייודע לה במה נשחטה.
נשחטה — בחזקת היתר עומדת, עד שייודע לה במה נטרפה.
והאנן תנו מתניתין כדרב הונא!
דתנו, רבי עקיבא אומר: אפילו כזית חי מבית טביחתה.
מאי לאו, מבית טביחתה ממש?
לא:
מקום שטובחת אכילתה.
והא תני רבי חיאי: מקום טביחתה ממש.
אלא, רמי בר אבא

אורח

כה.

עין משפט
בר מצוה

א מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' ה, סמג לאוין עה, טוש"ע
אוי"ח סי' תצז סעי' ה:

ב מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' ה, טוש"ע
אוי"ח סי' תצז סעי' ט ו:

ג מיי' פט"ו מהל' גזילה ואבידה
הל' ו, סמג עשין עד, טוש"ע
חוי"מ סי' רס סעי' י:

ד מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' ז, סמג לאוין עה, טוש"ע
אוי"ח סי' תצז סעי' ח:

ה מיי' פא' מהל' שביתת יום טוב
הל' יב, סמג לאוין עה, טוש"ע
אוי"ח סי' תצח סעי' ו:

ו מיי' פה' מהל' שביתת יום טוב
הל' יז, סמג לאוין עה, טוש"ע
אוי"ח סי' תצח סעי' ז:

ז מיי' פא' מהל' שחיטה הל' יג, סמג עשין סג, טוש"ע
וי"ד סי' כה סעי' א:

לישכאל אחר אסור ואי אסור לישכאל ראשון בשביל שנעשה בהן אסור בשבילו אם כן לישכאל אחר גמי אסורין פדאמרי' (שעת דף קכב.) נכרי שהגליון הניר אם בשביל ישכאל אסור וליבא חלוק פין אוינו ישכאל לישכאל אחר ונתן רש"י דשמה גבי אסור תחומין עליבא אסורא אלא מדרבנן לא אהמור בלי האי וגזי אי אסרינו על זה שהובאו בשבילו: המתשרין אסורים בכ"מ מפני גזל. פרש"י שהראשון קנה אותן בהגדה ולא נהירא דלא שנין בלא הגדה אלא פדאמרי' דהשטה חונה בהפקר הולא ומתשסק הוא בהן חצני: בלא בשדה הסמוכה וכו'. תמה אמאי לא משעי לעיל כן וי"ל אמוכא הנה נו לפרש דבריו והואיל ולא פרש מיידי פון בסמוכה וכו': בחזקת אסור עומדת. פרש"י בחזקת אסור אבר מן החי ולא נהירא דאם כן למה לי עד שיודע במה נשחטה פיון דחזינא שמתה א"כ לא שנין בה אסור אבר מן החי דאסור אבר מן החי לא שנין אלא מחיים לבן נ"ל דחזקת אסור ר"ל בחזקת שלא נשחטה עד שיודע לך וכו' ומשום אסור שאינה זכוכה דרחמנא אמר תצח ואלכלת שחוט ואכול ויזהי ניחא אפלו למ"ד בהמה בחייה לא לאברים עומדת:

כה:

עין משפט גור מצורה

א טוש"ע או"ח סי' קע סעי' ח:

ב מו"י פה' מהל' שביית יום טוב הל' ג, סמוג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקכב סעי' א:

ג מו"י פה' מהל' שביית יום טוב הל' ג, טוש"ע או"ח סי' תקכב סעי' ב:

ד מו"י פה' מהל' שביית יום טוב הל' ג, טוש"ע או"ח סי' תקכב סעי' ב:

אורח ארעא קמ"ל. פי' רש"י ונאו משום אסור עֲדָכָר דְּקָאֵמַר גְּטוּיעָה מְקַטַּע רַגְלֵיהוֹן דְּקַצְבִּיא וי"ל דְּנֻחֵא לִיבָא אִסוּר דְּמַשְׁגָּחָטָטָה הִיא עוֹמָקָת בְּחֻזְקַת הַסֵּר מִיַּהוּ אִם נִמְצְאָת טַרְפָּה לְאַחַר שְׂאֵכֵל הוּא נִעְנָשׁ בְּשׁוּגָג וְלֹא בְּאִנָּה שְׁלֹא הִיָּה לוֹ לְמַהֵר כֵּל כֶּךָ: וְצֶלֶף בְּאִילָנוֹת. פֵּרַשׁ י"י וְלֹא וְזָעֵנָא מֵאִי עֲזוּזָתָהּ ופי' בַּחוּסְפָּתָא מִשּׁוּם דְּעוּשָׂה ג' פְּרוּת עֲלִין אֲבִיוֹנוֹת וקַפְרִיסוֹן וְעוֹד שְׂטוּעֵן פְּרוּת בְּכָל יוֹם מַה שְׁאִין בּוֹ בִּשְׁאָר אִילָנוֹת וְעוֹד פי' ר"י דְּעוּזָתָהּ הִי מִמַּה שְׁשׁוּרִין בְּיוֹן מִן הַקַּפְרִיסוֹן שֶׁהִיא עֲזָה בְּדֹאמֶר בַּפֵּטוּם הַקְטָרְתָּ יוֹן קַפְרִיסוֹן לְמַה הוּא בָּא שְׁשׁוּרִין בּוֹ הַצֶּכֶן כְּדֵי שְׁתָּהֵא עֲזָה וְלֹא כִפְרַשׁ י"י שְׂפָרַשׁ בְּכִרְיֹתָא (צ"ק ג.) שְׁהוּא יוֹן הַבָּא מִמְּקוֹם קַפְרָם: שְׁאִנִּי וְלִפְתָּא דְּבַעֲיָתָא. וא"ת וְהָא לֹא הִסְרִיו אֵלָּא בִּי גַם כִּהַ עָרָה רַבִּים בְּדֹאמְרֵינוּ לְעוֹל וי"ל דְּלִמָּא נִמְי הִלְכָּה לְעָרָךְ רַבִּים שֶׁבֶת רֹאשׁ הַגּוֹלָה הֵיָתָה וְהָיוּ רַבִּים צְרִיכִים מִמֶּנָּה: בְּכוֹר שְׁנֵפֶל לְכוֹר ר"י אוֹמֵר וְכוּ'. ג"ל דְּמִנְרֵי בְּכוֹר שֶׁהִי בּוֹ מוּם קִבּוּעַ מִתְּמַנּוּל אֲךְ שְׁלֹא הָרָחָה לְחֻכֶּם מִפְּעוֹר יוֹם הָאֵי נִפֵּל כִּה מוּמָא בִּי"ט נֻחֵא לֹא הָנָה כְּדֵי רַבִּי יְהוּדָה דְּהָיוּ מַקְצֶה מַחֲמַת אִסוּר דָּלָא הָנָה זַעֲפָה עֲלֶיהָ מִתְּמַנּוּל ור' יְהוּדָה אֵיתִי לֵהּ מַקְצֶה וּה"ק בְּכוֹר שְׁנֵפֶל בּוֹ מוּם אֲךְ שְׁלֹא הָרָחָהוּ לְחֻכֶּם מִפְּעוֹר יוֹם וְנִפֵּל לְכוֹר בִּי"ט וְרַד הַמַּמָּחָה וְכוּ' דְּרֹאִין מוּמִין בִּי"ט ס"ל לְרַבִּי יְהוּדָה ר"ש אוֹמֵר אִין זֶה מִן הַמוּנָן

אסור טַרְפָּה תִּמְהָ דְּקַסְמוּן מִשְׁמַע שְׁיָשׁ

אוֹרַח אֲרַעָא קָא מִשְׁמַע לוֹ. ^(א)**כְּדַתְנִיָּא: לֹא יֵאכֹל אָדָם שׁוּם וּבָצֵל מֵרֹאשׁוֹ, אֶלָּא מֵעָלָיו. וְאִם אָכַל — הָרִי זֶה רַעֲבָתָן. כִּיּוֹצֵא בּוֹ: לֹא יִשְׁתָּה אָדָם בּוֹסוֹ בְּבֵת אַחַת, וְאִם שְׂתָה — הָרִי זֶה גִּרְגָרָן. תָּנוּ רַבָּנִן: הַשּׁוֹתָה בּוֹסוֹ בְּבֵת אַחַת — הָרִי זֶה גִּרְגָרָן, שְׁנַיִם — דֶּרֶךְ אֶרֶץ, שְׁלֹשָׁה — מִגְּסֵי הָרוּחַ. וְאָמַר רַמִּי בַּר אֲבָא: חֲצוּבָא — מְקַטַּע רַגְלֵיהוֹן דְּרִישִׁיעָיָא. גְּטִיעָה — מְקַטַּע רַגְלֵיהוֹן דְּקַצְבִּיא וּדְבוּעָלִי גְדוּת.** ^(ב)**תוֹרְמוּסָא — מְקַטַּע רַגְלֵיהוֹן דְּשׁוֹנְאִיהוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. שְׁנַאֲמַר: "וַיּוֹסִיפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי ה' וַיַּעֲבְדוּ אֶת הַבַּעַלִּים וְאֶת הַעֲשָׁתָרוֹת וְאֶת אֱלֹהֵי אֲרָם וְאֶת אֱלֹהֵי צִידוֹן וְאֶת אֱלֹהֵי מוֹאָב וְאֶת אֱלֹהֵי בְנֵי עַמּוֹן וְאֶת אֱלֹהֵי פְלִשְׁתִּים וַיַּעֲזְבוּ אֶת ה' וְלֹא עֲבָדוּהוּ". מִמִּשְׁמַע שְׁנַאֲמַר "וַיַּעֲזְבוּ אֶת ה'", אִינִי יוֹדַע שְׁלֹא עֲבָדוּהוּ?! וּמָה תִּלְמּוּד לּוֹמַר "וְלֹא עֲבָדוּהוּ" — אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֲפִילוּ בַּתוֹרְמוּס הָזֶה שְׁשׁוּלָקִין אוֹתוֹ שְׁבַע פַּעַמִּים וְאוֹכְלִין אוֹתוֹ בְּקִנּוּחַ סְעוּדָה לֹא עֲשֹׂאוּנִי בְּנֵי. תָּנָא מִשְׁמִיָּה דְּרַבִּי מֵאִיר: מִפְּנֵי מָה נִתְּנָה תּוֹרָה לִישְׂרָאֵל — מִפְּנֵי שְׁהָן עֲזִין. תָּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל: "מִיֵּמִינוּ אֵשׁ דַּת לָמוּ". אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: רְאוּיִין הִלָּלוּ שְׁתַּנְתָּן לְהֶם דַּת אֵשׁ. אִיכָא דְאָמְרִי: דְּתִיתָהּ שְׁל אֵלוּ — אֵשׁ. שְׂאֵלְמָלָא (לֹא) נִתְּנָה תּוֹרָה לִישְׂרָאֵל — אִין כָּל אוּמָה וְלִשׁוֹן יְכוּלִין לַעֲמּוּד בַּפְּגִיָּהֶם. ^(ג)וְהֵיִינוּ דְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ, שְׁלֹשָׁה עֲזִין הֵן: יִשְׂרָאֵל בְּאוּמוֹת, כָּלָב בַּחֲיוֹת, תִּרְנַגּוּל בְּעוֹפּוֹת. וַיֵּשׁ אוּמְרִים: אַף עַז בַּבְּהֵמָה דִּקְחָה. וַיֵּשׁ אוּמְרִים: אַף צֶלֶף בְּאִילָנוֹת. יִשְׁחָטָה בַּשָּׂדֶה — לֹא יִבְיָאָנָה בַּמוּט. תָּנוּ רַבָּנִן: אִין הַסּוּמָא יוֹצֵא בְּמַקְלוֹ, וְלֹא הָרוּעָה בַּתְרַמִּילוֹ. וְאִין יוֹצֵאִין בַּכֶּסֶּא — אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה. אִינִי?! וְהָא שְׁלַח רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי: זָמַן אֶחָד הָיָה בַּשְּׂכוּנָנְתֵינוּ וְהָיָה יוֹצֵא בְּגִלּוּדְקִי שְׁלוֹ, וּבָאוּ וּשְׂאֵלוּ אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לױ, וְאָמַר: אִם רַבִּים צָרִיכִין לוֹ — מוּתָר. וְסָמְכוּ רַבּוּתֵינוּ עַל דְּבָרֵי אַחֵי שְׁקָנָא, דְאָמַר: אָנָּא אֲפִיקְתִּיָּה לְרַב הוּבָא מַהֲיָנִי לְשִׁילִי וּמִשִּׁילִי לְהִינִי. וְאָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק: אָנָּא אֲפִיקְתִּיָּה לְמָר שְׁמוּאֵל מִשְׁמַשָּׂא לְטוּלָא וּמִטּוּלָא לְשִׁמְשָׂא! הָתָם כְּדָאמַר טַעֲמָא: אִם הָיוּ רַבִּים צָרִיכִין לוֹ — מוּתָר. ^(ד)אָמַר לִיָּה רַב נַחֲמָן לְחָמָא בַּר אֲדָא שְׁלִיחַ צִיּוֹן: כִּי סָלְקַת לְהָתָם, אַחֲרֶיהּ וַיִּיל אַסּוּלְמָא דְּצוּר, וַיִּיל לְגַבִּי דְרַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי וּבְעֵי מִינִיָּה: כֶּסֶּא, מָה אַתּוֹן בִּיָּה? אֲדַאָּזַל לְהָתָם, נַח נַפְשִׁיָה דְרַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי. כִּי סָלִיק, אֲשַׁכְחִיָּה לְרַבִּי זְרִיקָא, אָמַר לִיָּה: כֶּסֶּא מָה אַתּוֹן בִּיָּה? אָמַר לִיָּה, הָכִי אָמַר רַבִּי אֲמִי: וּבִלְבַד שְׁלֹא יִכְתֶּה. מֵאִי וּבִלְבַד שְׁלֹא יִכְתֶּה? אָמַר רַב יוֹסֵף בְּרִיָּה דְרַבָּא: בְּאַלוּנְקִי. אִינִי?! וְהָא רַב נַחֲמָן שָׂרָא לָהּ לִילְתָּא לְמִיפָק אֲאַלוּנְקִי! שְׂאֲנִי יִלְתָּא דְּבַעֲיָתָא. 'אֲמִימָר וּמָר זוטְרָא מְכַתְפִי לָהּ בַּשְּׁבָתָא דְרַגְלָא מִשּׁוּם בִּיעֲתוּתָא, וְאָמְרִי לָהּ מִשּׁוּם דּוּחְקָא דְּצַבּוּרָא. מִתְנִי בְּכוֹר שְׁנֵפֶל לְכוֹר, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יִרַד מוּמָחָה וַיִּרְאָה,**

אם

אין צדין פרק שלישי ביצה

אורח ארעא קא מצינו אף תנאים שמלמדים הלכות דרך ארץ שלא יראה אדם עצמו על הדבריות פרשבתו אף זה הממחר ללכל הקדם הקשט נראה פרשבתו: בצל ציכול"ה: מעליו מצד העליון: חציבא מקטע רגליהון דרשיעיא גשכ ששרשיו נקצין ויוקדיו בעמק ואין מתפשט לצדין כלל ונוטעין אותו בין גבולי שדות וכו תחס והשע לישראל את הארץ מקטע רגלי הרשעים ליום הדין שגחליו וחוקמים ומשיגין גבול ואין למיזין ממנו: גטועה מקטע רגליהון דקצביא גטועת ערלה שאמרה תורה להמיתו שלש שנים מלכלכ פרות מקטע רגלי הרשעים הממחרין ללכל הקדם הקשט ונתנו ופעמים שגמצאת טרפה וכן דבועלי נדות שממחרין ואינם וכולין להמיתו עד שתטעל: תרמום מין קטנית עגל כמין גשעה ורחב כמעה קמנה והוא מר מחור עד ששולקין אותו שבע פעמים ונעשה מתוך טוב עד שיאכל למנועממים בקנוח כעזיה: מקטע רגליהון דשונאי ושראל דכתיבי שבעה ע"ו בשהי קרא ולכסוף ויעזבו את ה' הטרמום הזה לאחר שהטריח את בעליו שבע פעמים הוא חוזר למוטב והו הטריחו את בוראן להביא עליהן פרעניות ולהקיעםו בשבעת אלף ונא חזרו בקון: מאי ולא עבדיה לשון קבלה הוא שהוא קובל עליהם הקדיחווי והקניטווי שבע פעמים כבשול הטרמום ואחריו כל זאת לא נחשבתי בעיניהם: שהן עזים ונתנה להם תורה שיעסקו בה והיא מתשת כחם ומכנשת לבם: מימינו אש דת למו מימינו נתן להם העזרה מפני שאש דת למו והרבה מקראות חסדים בזה: דמיהן של אלו מנהגם של אלו אש שהם עזים כשאש: עזים קשים להצח אנדרי"ש בלע"ו: צלף באילנות לא ידעתו מהו עזות שלו: אין הסומא יוצא במקלו דהוי דרך חל ואיבא זולתא דיי"ט: ואין יוצאין בכסא שטוענין אותם בני אדם והם יושבים בקמרא: בגלוקיו פליידסטו"ל: צריכין לו לבית המדרש לדקשה: מחר להוציאו בו מביטו לבית המדרש: אפקתה בכסא: מהיצי לשילי מקומות סמוכין ואין תחום שעת ביניהם: לחמא בר אבא כך שמו: שליח ציון רגיל היה לעלות לירושלים: לקויף הרבה פשבילי את הדרך להקויף ההר ולך דרך סלס מעגות הר של צור ששם יושב רבי יעקב בר אריז: מה איתון בה מה איתם אומרים בו: כי סליח בלומר כי מוטא לא"י וילחרר שעבר את צור: אלונקיו שנביאיל"ש בלע"ו שנותן זרועו על כתפו וחדרו על כתפו וזה בכסאוי יושב על זרועתם דמתחזי דרך חל ופריהסאי ולהליך למקום רחוק טפי משנושארים בין זריהן בכסאוי: ולתא שם אשתו של ר"נ: דבעיתא לפל: בשבתא דרגלא שדוקשין: מבתפי להו בבית המדרש עד מקומם: משום בשעתא דצבוקא שהיו נבשטים מן הצבור העומדים על רגליהם מפניהם והיו וראים לפל: משום דחקא שעומדים על רגליהן וטריח צבור הוא הלךך מבתפי להו עבדיהם ותלמידיהם ומוליכין אותן מהר למקומן: מתני' בכור שנפל לבור בכור בזמן היה אין נשחט בלא מום מפני שקדשים הוא דמלאיו הוא קדוש והשוקטו כשהוא תם הוי שוחט קדשים בחזון ושגוש כרת: שנפל לבור וירא פן ימות שם: ממחה בקי צמומין להבחין בין מום קבוע למום עובר:

 מסורת הש"ס

א פסחים פו; מסכת כלה רבתין; מסכת דרד ארץ רבה

ב אוצר מדרשים עשרה הרוגי מלכות

ג אוצר מדרשים פרקי רבינו הקדוש

ד בבא מוציא מג:

 תורה אור השלם
--

וכי־תבאו אל־הארץ ונטעתם קִלְעֻז מִאֵפֶל וְעִרְלָתָם עָרְלָתוֹ אֶת־פְּרִי־שֵׁלֶשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאכַל [ויקרא יט, כג]

ויסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני יְהוָה וַיַּעֲבְדוּ אֹת־הַבַּעַלִּים וְאֹת־הַעֲשָׁתָרוֹת וְאֹת־אֱלֹהֵי אֲרָם וְאֹת־אֱלֹהֵי צִידוֹן וְאֹת אֱלֹהֵי מוֹאָב וְאֹת אֱלֹהֵי בְנֵי־עַמּוֹן וְאֹת אֱלֹהֵי פְלִשְׁתִּים וַיַּעֲזְבוּ אֶת־יְהוָה וְלֹא עֲבָדוּהוּ [שופטים י, ו]

ויאמרו יְהוָה מִשִּׁינִי בָא וְזָנַח מִשְׁעִירִי לְמוֹ הוֹפִיעַ מִהָר פֶּאֶרְזָן וְאֵתָה מִרְבַּבַּת קִדְשׁ מִיָּמִינוּ [אשדח] [אש דת] למו [דברים לג, ב]

פצוע־דפא*בספרי ספרד ורוב ספרי אשכנז [דפה] וברות שפכה בקהל יְהוָה [דברים כג, ב]

עין משפט
בר מצוה

א מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' ו, סמג לאוין סה, טוש"ע
או"ח סי' תצח סעי' ט:
ב מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' ו, סמג לאוין סה, טוש"ע
או"ח סי' תצח סעי' ט:
ג מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' ו, סמג לאוין סה, טוש"ע
או"ח סי' תצח סעי' ט:

אם יש בו מום על ברכה ר' יהודה מקצה אית לה ויזמוס הנופל בו ביום טוב לא שרי דלאו ע"כ לא פשי למימר דאין זה מן המוכן שהוא מקצה דהא ר"ש לית לה מקצה אלא ה"פ כל שאין מומנו נכר שלא ראהו חכם מעי"ט ולא היה נודע אם היה קבוע אין זה מן המוכן כלומר אין התירו הפך דאין מוכן להקשיר דאין רואין מומין פי"ט וטעמא משום דנראה במתקן או כדן את הדיו שהוא אסור משום שבות ע"כ פרש רש"י וקשה דאין זה מן המוכן משמע דאפילו בקרו חכם כיון שלא נודע שהוא מום קבוע מאתמו לאסר ר"ש ולפ"ה משמע דוקא דאין מוכן להקשיר לכתחלה הא דיעבד שפיר דמי וע"כ דקשה מוכח דהא דפירכא בירה (שבת דף מו: ושם) דמשמע מקצה האמר דפריך מהבא דר"ש אית לה מקצה והא לית לה מקצה לר"ש לכן נ"ל דמשמע מקצה האמר דאין זה מן המוכן ואפילו עבר ובקרו מ"מ אסור משום מקצה ופליגי בירואין מומין וגם פליגי דמקצה מיתורא דקתני אין זה מן המוכן והא דפריך דבא בגמ' ללבוש בירואין מומין בעלמא ר"ל דלא נפל לבד ונלעולם בלשנא דמתניתין דמקצה וכן הא דהאמר בגמרא מהו דתימא כיון דדעתה עליוה גשמיטא קמ"ל ר"ל דאסור משום מקצה ואפילו אם בקרו דיעבד אף לר' יהודה כיון שלא היה בו מום קבוע מאתמו ולר"ש אסור אפילו אם היה בו מום משום מקצה בדברש' דלא בלאה פה אכמי וא"ת מ"ס דבבב דבבב מחמיר רבי יהודה טפי דמקצה מרבי שמעון וי"ל דטעמא דבא אית לה האיל דס"ל דרואין מומין ביום טוב ויזמוס שמוס קבוע היה מאתמו א"כ אין כאן מקצה דהא מאתמו דעתה עליוה אכל לר"ש אית לה דאין רואין מומין הלכך לאו דעתה עליוה מאתמו על פה אסור אפילו אם בקרו דיעבד: תנו רבנן דבור תם שנפל לבד ה"ג. דר' יהודה הנשיא לית לה מקצה דהאמר אם יש בו מום קבוע ואפילו אם נפל בי"ט ועלה ויחט ולית לה להני תנאי מקצה דבור דלעולם דעתו עליו שמה ופל בו מום ואם לאו שאין בו מום מאליו לא יחט וא"ת פשיטא והא תם הוא וי"ל לא יעלה דהערמת שחיטה בדברש' לעיל ועל ר' יהודה דמתני' לא פשי לטנויי דבא דלא פשי לטנויי שנויא דחיקא ולא יעלה דהערמת שחיטה האמר האיל דאית לה שנויא אחרת דר' יהודה אית לה מקצה דבור וצריך לאוקומי דבעל מום ע"כ דהא אית לה מקצה אכל לרבי יהודה הנשיא דלית ליה מקצה דבור דהא דתם שנפל לבד מורי לא מצי לטנויי דבי שנפל בו מום קבוע בי"ט דקדמני לרבי יהודה דמתניתין עוד פרש"י פ'י אחר דלא גרם תם דבריתא אלא ה"ג דבור שנפל לבד וכו' אם יש בו מום קבוע שומע בו מום מערב י"ט יחט ואם לאו אלא נפל בו מום היום לא יחט אפילו אם העלה משום דאין מקצה ולרבי יהודה הנשיא אית לה מקצה ולא פריך הש"ס בדפריך הש"ס לעיל לרבי יהודה דמתני' פשיטא דמקצה הוא דנחא לרבי יהודה דמתני' פריך שפיר דמאי אצטרך לאשמעינן אי משום מקצה דהקדמה מקומות שמעינן דרבי יהודה דמתני' אית לה מקצה אכל ארבי יהודה הנשיא אצטרך לאשמעינן (דרבי יהודה) דאית לה מקצה ונמסר דבשלי מבלתי (דף מ.) מספקא לה לרבי יהודה הנשיא אי אית לה מקצה ואמאי לא פשיט ליה מהבא וי"ל דלא פסיק להוכיח מהבא דאיבא לפרושי תרי לשני דפשי' דלחד אית לה מקצה ולחד לית לה מקצה ומספקא ליה אי פהאי לשני אי פהאי לכה לא היה לו להוכיח מהבא: [וע"ע תוספות שבת מה: ד"ה לדיכרין]:

אם יש בו מום על ברכה ר' יהודה מקצה אית לה ויזמוס הנופל בו ביום טוב לא שרי דלאו ע"כ לא פשי למימר דאין זה מן המוכן שהוא מקצה דהא ר"ש לית לה מקצה אלא ה"פ כל שאין מומנו נכר שלא ראהו חכם מעי"ט ולא היה נודע אם היה קבוע אין זה מן המוכן כלומר אין התירו הפך דאין מוכן להקשיר דאין רואין מומין פי"ט וטעמא משום דנראה במתקן או כדן את הדיו שהוא אסור משום שבות ע"כ פרש רש"י וקשה דאין זה מן המוכן משמע דאפילו בקרו חכם כיון שלא נודע שהוא מום קבוע מאתמו לאסר ר"ש ולפ"ה משמע דוקא דאין מוכן להקשיר לכתחלה הא דיעבד שפיר דמי וע"כ דקשה מוכח דהא דפירכא בירה (שבת דף מו: ושם) דמשמע מקצה האמר דפריך מהבא דר"ש אית לה מקצה והא לית לה מקצה לר"ש לכן נ"ל דמשמע מקצה האמר דאין זה מוכן ואפילו עבר ובקרו מ"מ אסור משום מקצה ופליגי בירואין מומין וגם פליגי דמקצה מיתורא דקתני אין זה מן המוכן והא דפריך דבא בגמ' ללבוש בירואין מומין בעלמא ר"ל דלא נפל לבד ונלעולם בלשנא דמתניתין דמקצה וכן הא דהאמר בגמרא מהו דתימא כיון דדעתה עליוה גשמיטא קמ"ל ר"ל דאסור משום מקצה ואפילו אם בקרו דיעבד אף לר' יהודה כיון שלא היה בו מום קבוע מאתמו ולר"ש אסור אפילו אם היה בו מום משום מקצה בדברש' דלא בלאה פה אכמי וא"ת מ"ס דבבב דבבב מחמיר רבי יהודה טפי דמקצה מרבי שמעון וי"ל דטעמא דבא אית לה האיל דס"ל דרואין מומין ביום טוב ויזמוס שמוס קבוע היה מאתמו א"כ אין כאן מקצה דהא מאתמו דעתה עליוה אכל לר"ש אית לה דאין רואין מומין הלכך לאו דעתה עליוה מאתמו על פה אסור אפילו אם בקרו דיעבד: תנו רבנן דבור תם שנפל לבד ה"ג. דר' יהודה הנשיא לית לה מקצה דהאמר אם יש בו מום קבוע ואפילו אם נפל בי"ט ועלה ויחט ולית לה להני תנאי מקצה דבור דלעולם דעתו עליו שמה ופל בו מום ואם לאו שאין בו מום מאליו לא יחט וא"ת פשיטא והא תם הוא וי"ל לא יעלה דהערמת שחיטה בדברש' לעיל ועל ר' יהודה דמתני' לא פשי לטנויי דבא דלא פשי לטנויי שנויא דחיקא ולא יעלה דהערמת שחיטה האמר האיל דאית לה שנויא אחרת דר' יהודה אית לה מקצה דבור וצריך לאוקומי דבעל מום ע"כ דהא אית לה מקצה אכל לרבי יהודה הנשיא דלית ליה מקצה דבור דהא דתם שנפל לבד מורי לא מצי לטנויי דבי שנפל בו מום קבוע בי"ט דקדמני לרבי יהודה דמתניתין עוד פרש"י פ'י אחר דלא גרם תם דבריתא אלא ה"ג דבור שנפל לבד וכו' אם יש בו מום קבוע שומע בו מום מערב י"ט יחט ואם לאו אלא נפל בו מום היום לא יחט אפילו אם העלה משום דאין מקצה ולרבי יהודה הנשיא אית לה מקצה ולא פריך הש"ס בדפריך הש"ס לעיל לרבי יהודה דמתני' פשיטא דמקצה הוא דנחא לרבי יהודה דמתני' פריך שפיר דמאי אצטרך לאשמעינן אי משום מקצה דהקדמה מקומות שמעינן דרבי יהודה דמתני' אית לה מקצה אכל ארבי יהודה הנשיא אצטרך לאשמעינן (דרבי יהודה) דאית לה מקצה ונמסר דבשלי מבלתי (דף מ.) מספקא לה לרבי יהודה הנשיא אי אית לה מקצה ואמאי לא פשיט ליה מהבא וי"ל דלא פסיק להוכיח מהבא דאיבא לפרושי תרי לשני דפשי' דלחד אית לה מקצה ולחד לית לה מקצה ומספקא ליה אי פהאי לשני אי פהאי לכה לא היה לו להוכיח מהבא: [וע"ע תוספות שבת מה: ד"ה לדיכרין]:

אם יש בו מום על ברכה ר' יהודה מקצה אית לה ויזמוס הנופל בו ביום טוב לא שרי דלאו ע"כ לא פשי למימר דאין זה מן המוכן שהוא מקצה דהא ר"ש לית לה מקצה אלא ה"פ כל שאין מומנו נכר שלא ראהו חכם מעי"ט ולא היה נודע אם היה קבוע אין זה מן המוכן כלומר אין התירו הפך דאין מוכן להקשיר דאין רואין מומין פי"ט וטעמא משום דנראה במתקן או כדן את הדיו שהוא אסור משום שבות ע"כ פרש רש"י וקשה דאין זה מן המוכן משמע דאפילו בקרו חכם כיון שלא נודע שהוא מום קבוע מאתמו לאסר ר"ש ולפ"ה משמע דוקא דאין מוכן להקשיר לכתחלה הא דיעבד שפיר דמי וע"כ דקשה מוכח דהא דפירכא בירה (שבת דף מו: ושם) דמשמע מקצה האמר דפריך מהבא דר"ש אית לה מקצה והא לית לה מקצה לר"ש לכן נ"ל דמשמע מקצה האמר דאין זה מוכן ואפילו עבר ובקרו מ"מ אסור משום מקצה ופליגי בירואין מומין וגם פליגי דמקצה מיתורא דקתני אין זה מן המוכן והא דפריך דבא בגמ' ללבוש בירואין מומין בעלמא ר"ל דלא נפל לבד ונלעולם בלשנא דמתניתין דמקצה וכן הא דהאמר בגמרא מהו דתימא כיון דדעתה עליוה גשמיטא קמ"ל ר"ל דאסור משום מקצה ואפילו אם בקרו דיעבד אף לר' יהודה כיון שלא היה בו מום קבוע מאתמו ולר"ש אסור אפילו אם היה בו מום משום מקצה בדברש' דלא בלאה פה אכמי וא"ת מ"ס דבבב דבבב מחמיר רבי יהודה טפי דמקצה מרבי שמעון וי"ל דטעמא דבא אית לה האיל דס"ל דרואין מומין ביום טוב ויזמוס שמוס קבוע היה מאתמו א"כ אין כאן מקצה דהא מאתמו דעתה עליוה אכל לר"ש אית לה דאין רואין מומין הלכך לאו דעתה עליוה מאתמו על פה אסור אפילו אם בקרו דיעבד: תנו רבנן דבור תם שנפל לבד ה"ג. דר' יהודה הנשיא לית לה מקצה דהאמר אם יש בו מום קבוע ואפילו אם נפל בי"ט ועלה ויחט ולית לה להני תנאי מקצה דבור דלעולם דעתו עליו שמה ופל בו מום ואם לאו שאין בו מום מאליו לא יחט וא"ת פשיטא והא תם הוא וי"ל לא יעלה דהערמת שחיטה בדברש' לעיל ועל ר' יהודה דמתני' לא פשי לטנויי דבא דלא פשי לטנויי שנויא דחיקא ולא יעלה דהערמת שחיטה האמר האיל דאית לה שנויא אחרת דר' יהודה אית לה מקצה דבור וצריך לאוקומי דבעל מום ע"כ דהא אית לה מקצה אכל לרבי יהודה הנשיא דלית ליה מקצה דבור דהא דתם שנפל לבד מורי לא מצי לטנויי דבי שנפל בו מום קבוע בי"ט דקדמני לרבי יהודה דמתניתין עוד פרש"י פ'י אחר דלא גרם תם דבריתא אלא ה"ג דבור שנפל לבד וכו' אם יש בו מום קבוע שומע בו מום מערב י"ט יחט ואם לאו אלא נפל בו מום היום לא יחט אפילו אם העלה משום דאין מקצה ולרבי יהודה הנשיא אית לה מקצה ולא פריך הש"ס בדפריך הש"ס לעיל לרבי יהודה דמתני' פשיטא דמקצה הוא דנחא לרבי יהודה דמתני' פריך שפיר דמאי אצטרך לאשמעינן אי משום מקצה דהקדמה מקומות שמעינן דרבי יהודה דמתני' אית לה מקצה אכל ארבי יהודה הנשיא אצטרך לאשמעינן (דרבי יהודה) דאית לה מקצה ונמסר דבשלי מבלתי (דף מ.) מספקא לה לרבי יהודה הנשיא אי אית לה מקצה ואמאי לא פשיט ליה מהבא וי"ל דלא פסיק להוכיח מהבא דאיבא לפרושי תרי לשני דפשי' דלחד אית לה מקצה ולחד לית לה מקצה ומספקא ליה אי פהאי לשני אי פהאי לכה לא היה לו להוכיח מהבא: [וע"ע תוספות שבת מה: ד"ה לדיכרין]:

הוא ר' יהודה בר אלעאי: ירד ממחה ולא לערים ולסקה: אם יש בו מום אפילו נפל בו היום: יעלה ויחט דלית ליה מקצה דבור: ואם לאו ועבר ואסקה לא יחט אפילו נפל בו מום לאחר העלאה וקנסא הוא משום דעבר ואסקה [א"נ] לא יחט לא יעלה דהערמת שחיטה האמר דלא יחט לא אצטרך דהא תם הוא ומתניתין דלא שנינו הכי משום דמתניתין לא מצינו לאוקומה דתם משום דרבי יהודה מקצה אית לה ולא מצי למימר אם יש בו מום שנפל בו בי"ט יעלה ויחט וכו' דע"כ דבעל מום תוקמה לא אצטרך לטנויי פשיטא בשנויא דחיקא ולמימר דלא יחט לא יעלה האמר דהא מצי לטנויי שפיר דשנינו דאשמעינן ואם לאו דלא היה קבוע מבעוד יום דאפילו עבר ואסקה לא יחט ואע"ג דאתעביד ליה מום קבוע השתא: לשון אחר לא גרם דבריתא דבור תם אלא כי מהני גרמינן דבריתא דבור שנפל לבד ומתוקמא דבי דבור שנפל לבד ר' יהודה הנשיא אומר ירד ממחה ויראה דלא נערים ונסקה מעקרא: אם יש בו מום אם ימצא בו מום הידוע שהיום לא נעשה יעלה ויחט ואם לאו אלא נפל בו מום היום אפילו העלה לא יחט ולרבי יהודה הנשיא ליבא למפרך בדפרכינן לעיל פשיטא דלא יחט דהא מקצה הוא דאלו לדידה אצטרך דהשתא הוא דאשמעינן דאית ליה מקצה: א"ל ר' שמעון בן מנסיא הרי אמרו רבותינו דורות שלפנינו אין רואין מומין דר"ש בן יוחי מדורות שלפנינום היה ורבי תלמידו היה דהאמר במסכת עירובין (דף צא.) ובמסכת שבת (דף קמז:) א"ר פסחיינו לומדים תורה אצל ר' שמעון בתקופה היונו מעלין לו שמן בו' וקאמר ליה ר' שמעון בן מנסיא לרבי הרי נחלקו דה דורות שלפנינו ונזל לחומרא: נולד בו מום מעי"ט רבי שמעון בן מנסיא מפרש מלתא דר' שמעון בן יוחי וה"ה הרי אמר ר"ש בן יוחי אין רואין מומין כיצד נולד בו מום מערב י"ט אין מפקדין אותו לכתחלה אכל אם עבר ובקרו שחטנו שהרי אינו מתקן כל כך שפירוב היה בין השמשות להיות מתקן שלא היה מחסר אלא ראית חכם:

כו:

עין משפט גזר מצוה

א מו"י פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' ד, טוש"ע או"ח סי' תצח
סעי' ט:

ב מו"י פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' ד, טוש"ע או"ח סי' תצח
סעי' ט:

ג טוש"ע או"ח סי' שי סעי' ג:

ד מו"י פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' ד:

ה מו"י פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' ד:

אין צדין פרק שלישי ביצה

בי"ט ואם נולד בו מום בי"ט הוה ר"ש בן יוחי אומר אין זה מן המונק ונאפילו עבר ובקרו לא נחטט שהוא פמתקנו לגמרי: ושוין כו' חבל בזה היו מודים חולקים פלפנינו ר' יהודה ור"ם שאם נולד היום ומומו עמו שזה מן המונק שאין בזה משום תקון ומשום דין שלא היתה בו חזקת אסור מעולם וכדמנוקי לה להמן בגין דיתבי ג'יוין כו' חבל בזה היו מודים חולקים פלפנינו ר' יהודה ור"ם

אִבּוּם טוֹב, **רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר**: **אֵין זֶה מִן הַמוּכָן. וְשׁוֹיִן שְׂאֵם נוֹלֵד הוּא וּמוּמוֹ עִמּוֹ** — שְׁזֶה מִן הַמוּכָן. **יְדָרֵשׁ רַבֵּה בַּר רַב הוֹנָא**: נוֹלֵד הוּא וּמוּמוֹ עִמּוֹ — מְבַקְרִין אוֹתוֹ בַּיּוֹם טוֹב לְכַתְּחָלָה. **אָמַר לִיה רַב נַחֲמָן, אָבָא תַנִּי: אִם עָבַר וּבִקְרוּ — מְבוּקָר, וְאֵת אֲמַרְתָּ מְבַקְרִין אוֹתוֹ לְכַתְּחָלָה! אָמַר אֲבִי: כּוֹתִיחַ דְּרַבָּה בַּר רַב הוֹנָא מְסַתְּבָרָא, מְדַקְתָּנִי תַלְתָּא בְּבִי: נוֹלֵד בּוֹ מוּם מְעַרְב יוֹם טוֹב — אֵין מְבַקְרִין אוֹתוֹ בַּיּוֹם טוֹב. לְכַתְּחָלָה הוּא דִּלָּא, הָא דִּיעֵבַד — שְׁפִיר דְּמִי. נוֹלֵד בּוֹ מוּם בַּיּוֹם טוֹב, רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֵין זֶה מִן הַמוּכָן — דִּאֲפִילוּ דִיעֵבַד נָמִי לָא. וְהָדַר תַּנִּי: וְשׁוֹיִן שְׂאֵם נוֹלֵד וּמוּמוֹ עִמּוֹ, שְׁזֶה מִן הַמוּכָן — דִּאֲפִילוּ לְכַתְּחָלָה נָמִי. וְהָא כִּי אָתָּא רַב אוֹשְׁעִינָא, אָתָּא וְאִיתִי מִתְנִיתָא בִּידִידָה: בִּין שְׁנוּלֵד בּוֹ מוּם מְעַרְב יוֹם טוֹב, וּבִין שְׁנוּלֵד בּוֹ מוּם בַּיּוֹם טוֹב, חֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין זֶה מִן הַמוּכָן. וְאֶלָּא חֲשִׂיא הָד! הֲחִיא — אָדָּא בַר אוֹפְמִי הִיא, דְּמִשְׁבֹּשׁ וְתַנִּי. אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק: מִתְנִיתִין נָמִי דִּיִּיקָא. דְקִתְנִי, רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כּל שְׂאִין מוּמוֹ נִיכָר מְעַרְב יוֹם טוֹב — אֵין זֶה מִן הַמוּכָן. מַאי אֵין מוּמוֹ נִיכָר? אֵילִימָא שְׂאִין מוּמוֹ נִיכָר כָּלֵל — פְּשִׁיטָא, צְרִיכָא לְמִימַר? אֶלָּא, דִּלָּא אֲתַחְזִי לְחֻכָּם מְעַרְב יוֹם טוֹב אִם מוּם קְבוע אִם מוּם עוֹבֵר. קִתְנִי מִיַּת אֵין זֶה מִן הַמוּכָן, שְׁמַע מִינָּה. בְּעִי מִינָּה הֲלֵיל מְרַכָּא: יֵשׁ מוּקָצָה לְחֻצִי שֶׁבֶת אוֹ אֵין מוּקָצָה לְחֻצִי שֶׁבֶת? הִיכִי דְּמִי: אִי דֹאחְזִי בִין הַשְּׁמָשׁוֹת — אחְזִי. אִי דִלָּא אחְזִי — לָא אחְזִי? לָא צְרִיכָא: דֹּאחְזִי, וְהָדַר אֲדַחֲי, וְהָדַר אחְזִי. מַאי? אָמַר לִיה: יֵשׁ מוּקָצָה. ^(א)אִיתִיבִיחַ: וְשׁוֹיִן שְׂאֵם נוֹלֵד וּמוּמוֹ עִמּוֹ — שְׁזֶה מִן הַמוּכָן. וְאַמַּאי? נִימָא: הִאי בְכוֹר מַעֲיָקְרָא הָוָה חֲזִי אַגָּב אַמִּיחַ, אֲתִילִיד לִיה — אֲדַחֲי לִיה, אחְזִיִּיחַ לְחֻכָּם — אֲשִׁתְּרִי לִיה! אָמַר אֲבִי וְאִיתִימָא רַב סִפְרָא: כְּגוֹן דִּיתְבִּי דִּיִּינִי הֵתִם. 'אִיפָא דְאַמְרִי, אָמַר לִיה: אֵין מוּקָצָה לְחֻצִי שֶׁבֶת. לִימָא מְסִייע לִיה: וְשׁוֹיִן שְׂאֵם נוֹלֵד וּמוּמוֹ עִמּוֹ — שְׁזֶה מִן הַמוּכָן. וְהָא בְכוֹר מַעֲיָקְרָא הָוָה חֲזִי אַגָּב אַמִּיחַ, אֲתִילִיד לִיה — אֲדַחֲי לִיה, אחְזִיִּיחַ לְחֻכָּם — אֲשִׁתְּרִי לִיה. אָמַר אֲבִי וְאִיתִימָא רַב סִפְרָא: כְּגוֹן דִּיתְבִּי דִּיִּינִי הֵתִם. ^(א)תָּא שְׁמַע: הִיחַ אוֹכַל בַּעֲנָבִים, וְהוֹתִיר וְהֶעֱלָן לָגַג לַעֲשׂוֹת מִהּ צְמוּקִין, בְּתַנְאִים, וְהוֹתִיר וְהֶעֱלָן לָגַג לַעֲשׂוֹת מִהּ גְרוּגְרוֹת — לֹא יֹאכַל מִהּ עַד שְׂיֻזְמִין מְבַעוֹד יוֹם. וְכֵן אֵתָּה מוֹצֵא בְּאַפְרָסְקִין וּבַחֲבוּשִׁין וּבִשְׂאֹר כָּל מִינֵי פִירוֹת. הִיכִי דְּמִי? אִי דִחְזוּ — לָמָּה לִיה הִזְמָנָה? אִי דִלָּא חֲזוּ — כִּי אֲזַמִּין לָהּ מַאי הָוִי! 'וְכִי תִימָא, דִּלָּא יַדַּע אִי חֲזוּ אִי לֹא חֲזוּ, וְהָאמַר רַב כְּהֵנָּא: מוּקָצָה שְׂיִכְּשׁ וְאִין הַבְּעָלִים מְפִירִין בּוֹ — מוּתָר. "אֶלָּא לָאו, דִּחְזוּ וְאֲדַחוּ, וְהָדַר אחְזוּ. וְאִי אֲמַרְתָּ אֵין מוּקָצָה, לָמָּה לָהּ הִזְמָנָה? אֶלָּא מַאי יֵשׁ מוּקָצָה? כִּי אֲזַמִּין לָהּ מַאי הָוִי! לָא צְרִיכָא: דֹּאחְזוּ וְלֹא אחְזוּ. דֹּאיפָא אִינְשֵׁי דְאַכְלִי, וְאִיפָא אִינְשֵׁי דִלָּא אָכְלִי. אֲזַמִּין — גְּלִי דַעֲתִיחַ, לֹא אֲזַמִּין — לֹא גְלִי דַעֲתִיחַ. אָמַר רַבִּי זִירָא: תָּא שְׁמַע מִפּוֹלִין וְעַדְשִׁים. דְּהָא פּוֹלִין וְעַדְשִׁים מַעֲיָקְרָא חֲזוּ לְכוּס, שְׂדִינָּהּ בַּקְדָּרָה — אֲדַחוּ לָהּ,**

גַּמַּר

יַדַּע אִי חֲזוּ אִי לֹא חֲזוּ וְכִי תִימָא הָן הַזְמָנָה דְּקַסְטִי כְּגוֹן דְּמוּרַח הוּא לוּ לַעֲלוֹת חֲלִינָן וְלִרְאוּת אִם יִבְשׁוּ אִם לֹא וְאִין יַדַּע אִם רְאוּנָן אִם לֹא רְאוּנָן וּמִפִּין דְּהַזְמָנָה וְאוֹמַר דְּרִינִי אוֹכַל מִהּ לְמַחַר אִם רְאוּנָן הֵן וְאִשְׁמַעִינָן אִי לֹא דְאֲזַמְנָהּוּ מִאֲתַמּוּל כְּיֹון דָּלָא הָוָה יַדַּע דְּשָׁן רְאוּנָן לֹא הָוָה אֲמַרְיָן דַּעֲמָה עֲלוּנָה וְאִסוּרִים לֹאכַל חֲפָטוּ מַצָּן רְאוּנָן: וְהָאמַר רַב כְּהֵנָּא מַחֲזֶה שֶׁל גְּרוּגְרוֹת וְצְמוּקִין: שְׂבִישׁ מְבַעוֹד יוֹם: וְאִין הַבְּעָלִים מְכִירִין בּוֹ אֵין הַבְּעָלִים יוֹדְעִים שְׂבִישׁ שֶׁלָּא בְּדַקוּהוּ מְבַעוֹד יוֹם וְלְמַחַר מַצָּאוּהוּ שְׂבִישׁ הִיחַ מִאֲתַמּוּל: מִתַּר דְּכִי אִסְתָּא מַעֲקָרָא לֹא חֲתַפָּה אֶלָּא לִישׁ וְהָרִי יִבֹּשׁ וְהוּכַן מְבַעוֹד יוֹם כִּךְ כִּרְשׁ רַב אַחֲרִי בְּשִׁאלָתוֹת שְׁלוֹ: וְאֲדַחוּ דַּעֲבַת שְׂפָפָה עֲלוּנָן שְׂמִימִם וְתַפְחוּ וְהָדַר אֲחֲזוּ שְׂשׂוּפְתָן הַשֶּׁמֶשׁ וְהָא מַשְׁבִּיחַ לוֹ הָן שְׁפַתָּא דְאַתְרַתָּי מִי חֲסִרָה לָהּ פְּלִי יוּמָא אוֹ לֹא: אֶלָּא לֹא דְאֲחֲזוּ וְאֲדַחוּ וְהָדַר אֲחֲזוּ ע"כ לֹא מִתְקַמָּא הָן הַזְמָנָה אִי לֹא לְהָכִי דְאֲזַמִּין לָהּ דָּאם דַּחוּ לְמַחַר וְיִתְקַנּוּ לָבוּ בַּיּוֹם יֹאכֵל מִהּ: ה"ג אֶלָּא מַאי יֵשׁ מַחֲזֶה כִּי אֲזַמִּין לָהּ מַאי הִי הַזְמָנָה דְּאֶכְלִי וְאִפָּא דְאֶכְלִי וְאִינְשֵׁי דְאֶכְלִי מַאי הִי הַזְמָנָה דְּהָאם הַחֲצָא מַאי מַהֲנִיָּא בְּלֹא הַזְמָנָה נָמִי מוּכָנִין וְעוֹמְדִין הֵן וְהָאסוּר בָּא אֲחֲרֵי בּוֹ: ה"ג אֶלָּא דְאֲחֲזוּ וְלֹא אֲחֲזוּ עֲקָרִין שְׂבִישׁוּ וְלֹא כַּל צְרָכּוֹ: דְּאֶכָּא אִינְשֵׁי דְאֶכְלִי וְאֶכָּא דְלֹא אֶכְלִי וְאֲצַטְרִיךְ לִישׁ לְגַלוּנֵי דַּעֲמָה אִי אֶכְלִי: תָּא שְׁמַע דְאִין מַחֲזֶה לְחֻצִי שֶׁבֶת: מְכַלִּין וְשִׁעִים שְׂאִין מְכַלִּין בַּיּוֹם טוֹב: דְּמַעֲקָרָא כִּין הַשְּׁמָשׁוֹת: חֲזוּ לְכוּס חֲזִין כַּל דְּבַר הַאֲכָל מִי חָרִי חֲכִילָתוֹ כּוּסָם: אֲדַחוּ לָהּ בַּל זְמַן שְׂרִיתָמִין:

מסורת הש"ס

א שבת קלו.

ב שבת מה.

גליון הש"ס

גמ' יש מוקצה לחצי שבת. עי'

שבת מג ע"א תוס' ד"ה בעודן

עליו ודף מד ע"ב תוס' ד"ה יש

עליה ובחולין דף טו ע"ב תוס'

ד"ה כגון:

מסורת הש"ס

א חולין נ; נדה מח; מועד קטו כב.

ב תוספתא נגעים; משנה בכורות

ג עבודה זרה לח;

ד בכורות כח.

גמר להו בשוליהו אשתרו וְלא חמרינו שעה אחת היו מקצות וְידחנו: ולטעמיהו דמשניות אלא גמרו בידי אדם לא מבטיא לן וכו'. וא"ת אמאי אין מוכיח מההיא דכופין את הפל לפני האפרוחין כדי שיעלו ויכדו וקאמר [שעת מג.] מתר לטלטלם פי' אחר שִׁכְדוּ מתר לטלטל הפל אע"פ שהיה אסור בשעלו האפרוחים עליו פתני היום אלמא אין מקצה לחצי שעת וי"ל דשאני התם דהוי כמו גמרו בידי אדם שְׁכִידוּ להפריחם מעליו דהא שרינן קדוות אע"ג דבין השמשות רותחות הן ועוד יש לומר דהתם מוכי לענין טלטול דפשיטא ליה דאין מקצה לחצי שעת והבא קא פשי לענין אכילה: אלא ר' מאיר קנסא קא קניס. ופסיק רבינו יצחק דהלכה פרכי והודה דקדשי התם דבכורות (דף פח: גסס) קתמא דש"ס אלבא דר' יהודה ואע"ג דר' מאיר ור' יהודה הלכה פרכי מאיר בגזרותיו הניג ודאי בגזרותיו אכל לא פקנסותיו:

טרכה דחשבויה רבנן וכל עצמה של הטרבת בכור תלויה בה שאף שחיותו אסורה קדם שִׁכְדָּאוּ ואינו דומה לראית טרפה שהפירו לבדקה אחר שחיטה: ומנה וממנה למדו ר' שמעון בן מנסיא ונבכריו ואמרו ביון דחשיבא בלי האי הנה ליה במתקן וכדן דין ואסור לראותו בי"ט ואינו תליא באלפלי דברכי שאמרו קהלא קדישא דהא דר' שמעון בן אלנא וקמו להו ר' שמעון בן יוחי ור' מאיר פתגא שיטתא ו"ל ר' יהודה וחד ולין דבריו של אחד במקום פנים: אמר ליה אבוי דרב יוסף: אטו ההיא דר"מ דבכור ברואין מומין לאחר שחיטה פליגי ומשום טעמא דחשיבותא אמרה ר"מ למלתה והא קנסא קניס דבמפרש ואזל ואלו אדם אחר שחטו ובכבוד שהיא נתר מפי זמחה אפלו ר"מ מודה דרואין: דדקין טייל"א כמו הנוטה בדוח פנים (ישעיהו מ'כ"ב) אם מוס זה דוח שבעין: בלי עלמא אפילו ר' יהודה מודה דאסור מפני שמשתנה לאחר המיתה ויש דוח שגדלה לאחר שחיטה מוס קבוע שאלו ראהו לפני שחיטה היה נראה עובר: דמומין שגוף בגון נקוצה אזלו נשברה ידו ולא נשתנה בשביל השחיטה: מתני' דבכורות דמי דיקא דמשום גזרה תאסר ליה וקנסא קניס כדי שלא ירגילו עוד מעלה קתני ר"מ אוסר דנהוי משמע דאסורי תלוי בגופו שאין ראיתו לאחר שחיטה פלוס אלא הואיל ועבר ופשוטו שמע מנה זהו טעמו של דבר מפני שהכל לשחטו ותלה ר"מ הדבר ברשעו של פהן זה שהכל בזה: אמר ורדינאה נאה היה ועל שם וקדים היה נקרא ולי נראה מאותו מקום ששמו ורדינה בדאמרינן פְּשִׁירובין (דף מט.) שנקרא מאנשי ורדינה ואנשים זקנים ונרי עין בממונן היו: מאתמול הנה חזי אם קבוע אם עובר:

אין צדין פרק שלישי ביצה

גָּמַר בַּשּׁוּלְיֵיהוּ — חזו להו. **אָמַר לִיה אַבְי:** וּלְטַעְמִיהּ, **תִּקְשִׁי לָהּ קַדְרוֹת דְּעֻלְמָא**, דְּהָא סַתָּם קַדְרוֹת דְּעֻלְמָא בִּין הַשְּׁמָשׁוֹת רוּתְחוֹת הֵן, וּלְאוֹרְתָא אָכְלִינָן מִיַּיְיַהּ! אֵלָּא גָּמְרוּ בִּידֵי אָדָם לֹא קָא מַבְעִיָא לָן. פִּי קָא מַבְעִיָא לָן גָּמְרוּ בִּידֵי שְׁמַיָם. רַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה הָוָה לִיה הָהוּא בּוֹכְרָא. שְׁדָרִיָּה לְקַמִּיָּה דְרַבִּי אַמִּי, סָבַר דְּלֹא לְמַחְזִיגָהּ. אָמַר לִיה רַבִּי זְרִיקָא וְאִיתִימָא רַבִּי יִרְמְיָה: רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שְׁמַעוֹן — הִלְכָּה פְּרָבִי יְהוּדָה. הִדַּר שְׁדָרִיָּה לְקַמִּיָּה דְרַבִּי יִצְחָק נַפְחָא, סָבַר דְּלֹא לְמַחְזִיגָהּ. אָמַר לִיה רַבִּי יִרְמְיָה וְאִיתִימָא רַבִּי זְרִיקָא: רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שְׁמַעוֹן — הִלְכָּה פְּרָבִי יְהוּדָה. אָמַר לִיה רַבִּי אַבָּא: מַאי טַעְמָא לֹא שְׁבַקְתִּינָהּ לְרַבְּנָן לְמַעַבַּד עוֹבְדָא פְּרָבִי שְׁמַעוֹן? אָמַר לִיה: וְאַתָּ מָה בִּידָךְ? אָמַר לִיה, הָכִי אָמַר רַבִּי זִירָא: הִלְכָּה פְּרָבִי שְׁמַעוֹן.^(א) אָמַר מֶאֱן דְּהוּא: אֲזַבִּי וְאַסֵּק לְהֵתָם, וְאַגְמִרָה לְשִׁמְעָתָא מִפּוֹמִיָּה דְמִרָה. פִּי סָלִיק לְהֵתָם, אֲשַׁכְחִיָּה לְרַבִּי זִירָא, אָמַר לִיה: אָמַר מֶר הִלְכָּה פְּרָבִי שְׁמַעוֹן? אָמַר לִיה: לֹא, אֲנָא "מַסְתַּבְּרָא" אֲמַרִּי. מִדְּקַתְּנִי בְּמַתְּנִיתִין: רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר כֹּל שְׂאִין מוֹמוֹ נִיכָר מִבְּעוּד יוֹם — אִין זֶה מִן הַמוֹכֵן, וְקַתְּנִי לֹה בְּבִרְיִיתָא בְּלִשׁוֹן חֲכָמִים — שְׁמַע מִיַּנָּה מַסְתַּבְּרָא פּוֹותִיָּה. מַאי הָוִי עֲלֶיהָ? אָמַר רַב יוֹסֵף: תָּא שְׁמַע, דְּתַלְיָא בְּאֲשַׁלִּי רַבְרָבִי. דָּאֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן פִּזִּי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי אָמַר רַבִּי יוֹסִי בֶּן שָׁאוּל אָמַר רַבִּי מִשׁוֹם קַהֲלָא קוֹדִישָׁא דְּבִירוֹשְׁלָיִם: רַבִּי שְׁמַעוֹן וְחִבְרִיו אָמְרוּ הִלְכָּה פְּרָבִי מֵאִיר. אָמְרוּ? וְהָא אֵינְהוּ קוֹשִׁישִׁי מִנִּיהּ טוֹבָא! אֵלָּא: בְּשִׁיטַת רַבִּי מֵאִיר אָמְרוּהּ.^(א) דְּתַנּוּ: הַשּׁוֹחֵט אֶת הַבְּכוֹר וְאַחַר כֵּךְ הִרְאָה אֶת מוֹמוֹ — רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר. וְרַבִּי מֵאִיר אוֹמַר: הוּאִיל וְנִשְׁחַט שְׁלֹא עַל פִּי מוֹמָחָה — אֲסוּר. אֵלמָא קִסְבַּר רַבִּי מֵאִיר: רְאִיית בְּכוֹר לֹא בְּרְאִיית טְרֶפָה, רְאִיית בְּכוֹר — מַחְיִים, רְאִיית טְרֶפָה — לְאַחַר שְׁחִיטָהּ. וּמִיַּנָּה: רְאִיית טְרֶפָה — אִפִּילוּ בְּיוֹם טוֹב, רְאִיית בְּכוֹר — מַעֲרַב יוֹם טוֹב.^(א) אָמַר לִיה אַבְי: אֲטוּ הֵתָם, בְּרוּאִין מוֹמִין פְּלִיגִי? בַּקִּנְסָא פְּלִיגִי. דָּאֲמַר רַבָּה בַר בַּר כְּנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּדוּקִין שְׁפָעִין — כּוֹלִי עֻלְמָא לֹא פְּלִיגִי דְאָסוּר, מִשׁוֹם דְּמִשְׁתַּנּוּן.^(א) פִּי פְּלִיגִי בְּמוֹמִין שְׁפָגוּף, רַבִּי מֵאִיר סָבַר: גְּזָרִינָן מוֹמִין שְׁפָגוּף אֲטוּ מוֹמִין שְׁפָעִין. וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר: לֹא גְזָרִינָן. אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק: מַתְּנִיתִין נִמִּי דִיקָא, דְּקַתְּנִי: רַבִּי מֵאִיר אוֹמַר: הוּאִיל וְנִשְׁחַט שְׁלֹא עַל פִּי מוֹמָחָה — אֲסוּר. שְׁמַע מִיַּנָּה: קִנְסָא הוּא דְקָא קִנִּיס, שְׁמַע מִיַּנָּה. אַמִּי וְרַדִּינָאָה חֲזִי בּוֹכְרָא דְבִי נְשִׂיאָה הָוָה. בְּיוֹמָא טָבָא לֹא הָוָה חֲזִי. אֲתוּ וְאָמְרוּ לִיה לְרַבִּי אַמִּי, אָמַר לְהוּ: שְׁפִיר קָא עָבִיד דְּלֹא חֲזִי. אֵינִי? וְהָא רַבִּי אַמִּי גּוֹפִיָּה חֲזִי! רַבִּי אַמִּי פִי חֲזִי — מֵאֶתְמוֹל הָוָה חֲזִי,

וביזים

וא"ת אמאי אין מוכיח מההיא דכופין את הפל לפני האפרוחין כדי שיעלו ויכדו וקאמר [שעת מג.] מתר לטלטלם פי' אחר שִׁכְדוּ מתר לטלטל הפל אע"פ שהיה אסור בשעלו האפרוחים עליו פתני היום אלמא אין מקצה לחצי שעת וי"ל דשאני התם דהוי כמו גמרו בידי אדם שְׁכִידוּ להפריחם מעליו דהא שרינן קדוות אע"ג דבין השמשות רותחות הן ועוד יש לומר דהתם מוכי לענין טלטול דפשיטא ליה דאין מקצה לחצי שעת והבא קא פשי לענין אכילה: אלא ר' מאיר קנסא קא קניס. ופסיק רבינו יצחק דהלכה פרכי והודה דקדשי התם דבכורות (דף פח: גסס) קתמא דש"ס אלבא דר' יהודה ואע"ג דר' מאיר ור' יהודה הלכה פרכי מאיר בגזרותיו הניג ודאי בגזרותיו אכל לא פקנסותיו:

כו.

עין משפט

בר מצוה

א מיי' פג' מהל' בכורות הל' ד, סמג עשין קיא, טוש"ע יו"ד סי' שי סעי' א:

כז:

עין משפט
גזר מצוה

א מו"י פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' ג, טוש"ע או"ח סי' תצח
סעי' ט:

ב מו"י פב' מהל' בכורות הל' ח,
טוש"ע יו"ד סי' שיג
סעי' א:

ג מו"י פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' טז, טוש"ע או"ח סי' תקיח
סעי' ו:

ד מו"י פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' טז:

ה מו"י פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' טז, טוש"ע או"ח סי' תקיח
סעי' ו:

ו מו"י פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' יט, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תק
סעי' א:

ז מו"י פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' יט, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תק
סעי' א:

ועל החלה שנטמאת לא וזוזה ממקומה. פירש"י דלמאי חזי אי גלגילה הא טמאה היא וביו"ט שיולי קא משגל פשמים שהיה טרוד בעיו"ט ומשכחה המומין אומר לו גך עבשו ובא למחר והיה שואלו על המום אין פא לו מפני שנחשדו כהנים על הבכורות להטיל בהם מום גדתנן (בכורות דף לה.) כל המומין הקלויים לבא בידי אדם רועי והקלל גלמנים רועי פהנים אין גלמנים וצריך להביא עדים שמתלוו פא לו: והוא גברא כהן היה: דלי עיניה נשא עיניו: הנה שדן שערי בהך גיבא והוצא שעורין היו משלכים מעבר לגדר והבכור היה לעבר השני: הוצא גדר של חוצים: ופרטה לשפותיה קרע שפתיו והיא שנויה במומי הבכור שפתו שנגממה שנוגס הוא גבר: את גרמת ליה מצעת נתת השעורים שם שנחשדתם על הבכורות מפני טרח הגדול והוצאה שהוטל עליו שישראל חינו מטפל בו אלא שלשה חדשים ונותנו לכהן: לא יהיה קרי בה לא יהיה: ה"ג מום לא יהיה בו אין לי אלא כו' אי פתב מום ולא פתב כל לא היה לי לאסר גרמא אלא גתנית מום ממש רבל עבשו אמר מום לאסר גתנית מום ממש ואמר כל מום לאסר גרמא: מתני' חלה שנטמא' אינה ראויה לכהן היום דהא פאכילה חסוכה לעולם ובהסקה או לתתה לכלבו ביו"ט חסור דאין מבשרין קדשים טמאים מן העולם ביו"ט והפלו ע"י רבית בהמה דח"ל שאין שורפין קדשים ביו"ט ולא יתמא זוקא שרפה משום העברה שלא לצרך היא דהא אין מגליקין בשמן שרפה ביו"ט העברה לצרך היא העלקת גר ביו"ט לצרך רבילה היא ומתרת אפלו הכי בשמן שרפה לא והוא שמן תרומה שנטמאת גזזרת הפתוב היא שאין קדשים טמאים מתבשרים ביו"ט דרחמנא אחשבה להבשרתו דכתוב פאש ישכר (ויקרא יז: יז) הלכך מלאכה היא: גמ' ואת הנבלה לפני הכלבים ובשנתנבלה בשבת קאמר מדפליג רבי יהודה עלה ואמר חס לא היתה נבלה מע"ש חסוכה לפי שאינה מן המוכן: בבבלי חיים בהמה בריאה בין השמשות: שמתו ביו"ט: שאסורים וכי שקרא במספנת בין השמשות דעשהה עלוה להאכילה לכלבים: בההמת קדשים שאסוכה בהנאה וטעונה חסוכה ואינה נסבית דבשיא העמדה והערבה אי גמי אין פודין קדשים להאכיל לכלבים ואפלו למאן דאמר פודין ביו"ט לא פקדי לה הלכך לא חזיא: אלא טעמא דקדשים פינו דזיקא מתני' למתניה דומיא דחלה על פרחך שמעינן מנה דזוקא דקדשים נקט ופרכינן אלא טעמא דקדשים בתמיה: דא דחלין שקרי לכלבים ולא מתפרא משום מקצה: הניחא למר ברה דרב יוסף כו' אפא למימר מתני' דזיקא לאשמועינן דחלין שקרי ר' שמעון היא דלית לה מקצה: אלא למר ברה דאמימר מני לא ר' יהודה ולא ר' שמעון: הכא דמאי שסקינן במספנת לעולם ר' שמעון היא ומתני' במספנת דשרי ר' שמעון בה ואמר מחתבין את הדלועין כו' הלכך טעמא דקדשים לא וזוזה הא דחלין שקרי: מתני' אין נמנין בגמ' מפרש מאי היא: רבל שוחט הוא הטבח בלא פסוק

אין צדין פרק שלישי ביצה

פרש"י דלמאי חזי אי גלגילה הא טמאה היא וביו"ט שיולי קא משגל פשמים שהיה טרוד בעיו"ט ומשכחה המומין אומר לו גך עבשו ובא למחר והיה שואלו על המום אין פא לו מפני שנחשדו כהנים על הבכורות להטיל בהם מום גדתנן (בכורות דף לה.) כל המומין הקלויים לבא בידי אדם רועי והקלל גלמנים רועי פהנים אין גלמנים וצריך להביא עדים שמתלוו פא לו: והוא גברא כהן היה: דלי עיניה נשא עיניו: הנה שדן שערי בהך גיבא והוצא שעורין היו משלכים מעבר לגדר והבכור היה לעבר השני: הוצא גדר של חוצים: ופרטה לשפותיה קרע שפתיו והיא שנויה במומי הבכור שפתו שנגממה שנוגס הוא גבר: את גרמת ליה מצעת נתת השעורים שם שנחשדתם על הבכורות מפני טרח הגדול והוצאה שהוטל עליו שישראל חינו מטפל בו אלא שלשה חדשים ונותנו לכהן: לא יהיה קרי בה לא יהיה: ה"ג מום לא יהיה בו אין לי אלא כו' אי פתב מום ולא פתב כל לא היה לי לאסר גרמא אלא גתנית מום ממש רבל עבשו אמר מום לאסר גתנית מום ממש ואמר כל מום לאסר גרמא: מתני' חלה שנטמא' אינה ראויה לכהן היום דהא פאכילה חסוכה לעולם ובהסקה או לתתה לכלבו ביו"ט חסור דאין מבשרין קדשים טמאים מן העולם ביו"ט והפלו ע"י רבית בהמה דח"ל שאין שורפין קדשים ביו"ט ולא יתמא זוקא שרפה משום העברה שלא לצרך היא דהא אין מגליקין בשמן שרפה ביו"ט העברה לצרך היא העלקת גר ביו"ט לצרך רבילה היא ומתרת אפלו הכי בשמן שרפה לא והוא שמן תרומה שנטמאת גזזרת הפתוב היא שאין קדשים טמאים מתבשרים ביו"ט דרחמנא אחשבה להבשרתו דכתוב פאש ישכר (ויקרא יז: יז) הלכך מלאכה היא: גמ' ואת הנבלה לפני הכלבים ובשנתנבלה בשבת קאמר מדפליג רבי יהודה עלה ואמר חס לא היתה נבלה מע"ש חסוכה לפי שאינה מן המוכן: בבבלי חיים בהמה בריאה בין השמשות: שמתו ביו"ט: שאסורים וכי שקרא במספנת בין השמשות דעשהה עלוה להאכילה לכלבים: בההמת קדשים שאסוכה בהנאה וטעונה חסוכה ואינה נסבית דבשיא העמדה והערבה אי גמי אין פודין קדשים להאכיל לכלבים ואפלו למאן דאמר פודין ביו"ט לא פקדי לה הלכך לא חזיא: אלא טעמא דקדשים פינו דזיקא מתני' למתניה דומיא דחלה על פרחך שמעינן מנה דזוקא דקדשים נקט ופרכינן אלא טעמא דקדשים בתמיה: דא דחלין שקרי לכלבים ולא מתפרא משום מקצה: הניחא למר ברה דרב יוסף כו' אפא למימר מתני' דזיקא לאשמועינן דחלין שקרי ר' שמעון היא דלית לה מקצה: אלא למר ברה דאמימר מני לא ר' יהודה ולא ר' שמעון: הכא דמאי שסקינן במספנת לעולם ר' שמעון היא ומתני' במספנת דשרי ר' שמעון בה ואמר מחתבין את הדלועין כו' הלכך טעמא דקדשים לא וזוזה הא דחלין שקרי: מתני' אין נמנין בגמ' מפרש מאי היא: רבל שוחט הוא הטבח בלא פסוק

אובדיום טוב שיולי קא משיויל היכי הוה עובדא. פי הא דההוא גברא דאייתי בוכרא לקמיה דרבא אפניא דמעלי יומא טבא. הוה יתיב רבא וקא חייך רישיה. דלי עיניה וחוזייה למומיה. אמר ליה: זיל האידינא ותא למחר. פי אתא למחר, אמר: היכי הוה עובדא? אמר ליה: הוה שדיין שערי בהך גיסא דהוצא, והוה איהו פאידה גיסא. בהדי דבעי למיכל, עייל רישיה ופרטיה הוצא לשפותיה. אמר ליה: דלמא את גרמת ליה? אמר ליה: לא.^(א) ומנא תימרא דגרמא אסור, דתניא: "מום לא יהיה בו", אין לי אלא שלא יהיה בו מום, מציין שלא יגרום לו על ידי דבר אחר, שלא יביא פצק או דבלה ויניח לו על גפי האזן כדי שיבא הפלב ויטלנו — תלמוד לומר: "כל מום". אמר "מום", ואמר "כל מום". 'מתני' בהמה שמתה — לא יזוזה ממקומה.

ומעשה ושאלו את רבי טרפון עליה ועל החלה שנטמאת, ונכנס לבית המדרש ושאל, ואמרו לו: לא יזיזם ממקומם.^(ב) גמ' לימא תנן סתמא דלא פרבי שמעון? (דתנן) רבי שמעון אומר: מחתבין את הדלועין לפני הבהמה, ואת הנבלה לפני הפלבים. רבי יהודה אומר: אם לא היתה נבלה מערב שבת — אסורה. אפילו תימא רבי שמעון, מודה רבי שמעון בבבלי חיים שמתו, שאסורין. הניחא למר בר אמימר משמיה דרבא דאמר: מודה הוה רבי שמעון בבבלי חיים שמתו שאסורין, שפיר. אלא למר בריה דרב יוסף משמיה דרבא דאמר: חלוק הוה רבי שמעון אפילו בבבלי חיים שמתו, שמוותרים — מאי איפא למימר? 'תרגומה ועירי, בבהמת גדשים. דיקא גמי, דקתני: עליה ועל החלה שנטמאת. מה חלה — דקדישא, אף בהמה — דקדישא. אלא טעמא דקדישא הא דחולין — שריא. הניחא למר בריה דרב יוסף משמיה דרבא, דאמר: חלוק הוה רבי שמעון אף בבבלי חיים שמתו שמוותרין — שפיר. אלא למר בר אמימר משמיה דרבא, דאמר: מודה הוה רבי שמעון בבבלי חיים שמתו שאסורין — מאי איפא למימר? "הכא במאי עסקינן — במסופנת, ודברי הפל. מתני' אין נמנין על הבהמה לכתחלה ביום טוב. אבל נמנין עליה מערב יום טוב, ושוחטין ומחלקין ביניהם. גמ' מאי אין נמנין? אמר רב יהודה אמר שמואל: אין פוסקין דמים לכתחלה על הבהמה ביום טוב. היכי עביד? אמר רב: מביא שתי בהמות ומעמידן זו אצל זו, ואומר: זו כזו?^(א) תניא גמי הכי: לא יאמר אדם לחברו הריני עמה בסלע, הריני עמה בשתיים, אבל אומר לו: הריני עמה למחצה ולשליש ולרביע.

דמים ומחלקין אותה ביניהם ולמחר יפסק להם דמיה: גמ' אין פוסקין דמים דמקח וממכר בשבת וביו"ט אסור בפסר עזרא (נחמיה י"ג: ט"ז): היכי עביד דקתני שוחט הוא ומחלקין ביניהן היכי עביד שגזעו למחר במה היתה גוה לפסח דמיה: מביא להם ביו"ט שתי בהמות שוות ויאמר ראו שזו כזו ולמחר שמין את הנותקת: הרני עמר נמנה על בהמה זו בקלע והנו בשמואל דאמר אין פוסקים לה דמים ביו"ט:

מסורת הש"ס

א מנחות נוז; בכורות לג; ספרא אמור פרשה ג ב
ב לעיל ב; לעיל וז; שבת קנז; חולין יד; שבת קנה; משנה שבת
ג תוספתא ביצה

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אין פוסקין וכו'.
על רש"י לקמן דף לו ע"א ד"ה משום מקח וממכר:

בא"ד בספר עזרא.
כלישנא דש"ס סוכה דף לו ע"א וכן בגזרא וכו' והוה בנחמיה ח' ועל סנהד' דף צג ע"ב:

תורה אור השלם

ואיש כייקריב גבחשלים ליתנה לפלאגדר או לנדבה בפקר או בצאן פמים ויהנה לרצון כל־מום לא ויהנה־בו [ויקרא כב, כא]

מסורת הש"ס

א מנחות סג: ב פסחים מה. ג תוספתא מגילה; שבת קלז:; שבת ס:; מגילה ז: ד כתובות סח.

מִתְנִי ר' יהודה אומר שוקל אדם בשר טבח דאיבא שני ולא הוי מעשה דחול: אין משגיחין אין מעמידין: גמ' מאי כל עקר מאי אתא לרענני האי כל עקר נימא וחקמים אוסרין: אפי' לְשֹׁמְרוֹ מִן הַעֲבָרִים אֵין נוֹקְעִין אוֹתוֹ מֵאַחֲזָנִים
התלויין בַּנֶּמֶד גְּבוּשֶׁה; וְהוּא דְּתָלִיא בְּתַרְיטָא בְּטַבְעַת שְׁתוּלִין אֲזִינְתָּן בַּהּ בְּשִׁשְׁוָקְלִין דְּמַחְזִין בְּנוֹקְטוֹ לְשֵׁם מַשְׁקָל: טַבַּח אֲמַן שְׂוִדַּע לִבְנוֹ מַשְׁקָל כְּנָגֵד מַשְׁקָל בְּיָדָיו: אֲסוּר לְשָׁקֵל בְּשַׁר בְּיָד לְאַחַז הַלְטָרָא בְּיָדוֹ אַחַת וְהַשָּׂר בְּיָדוֹ אַחֶרֶת וּלְבָנוֹ דְּבַחוּל גְּמִי בִּינוֹן דְּאֲמַן הוּא בְּכָךְ אֹרְחַה דְּכִי: בְּמִים שָׁשׁ לוֹ שְׁתֵּית וְסִימָנִים בְּכִלִּי וְנוֹקְעִין בּוֹ מִים וְהַסִּימָנִים מוֹדִיעִין אוֹתוֹ בַּמָּה הַמִּים עוֹלִין לְמַעְלָה בְּשִׁבְלִי לְטָרָא בְּשַׁר שְׂפָרָה שַׁעֲרוֹ לִבָּהּ: פִּית יָד נָקַב לְאַחַז בּוֹ: וַיִּבְּא שְׂרִי לְנָקַב בְּאַצְבָּעוֹ שְׂרִי דְּלֹא דָּרָךְ חַל הוּא חָבֵל בְּסָפִין דָּרָךְ חַל הוּא בְּשִׁמּוּכָר בְּשַׁר עוֹשָׂה בּוֹ פִּית יָד וְנוֹקְטוֹ לְלוֹקַח לְוּלִיכּוֹ לְבִיתוֹ וּבִי"ט צִרִיךְ לְשִׁמּוֹת לְעִשּׂוֹת דְּבַר שְׁאִין מַחַס וּמִמְכָּר מִתָּר בּוֹ: סִימָן בְּבֶשֶׂר שְׁלֹא יִחְלִיפוּהוּ הַנּוֹשְׂאִין: אֲתָלַת קַרְנֶתָא בְּשָׂהִיָּה מַשְׁלַח הַשָּׂר לְבִיתוֹ הִיךְ רַנִּינִי לְעִשּׂוֹת כָּל חֲתִיכָה בַּעֲלַת שֵׁשׁ קַרְנוֹת (פָּזָה Δ) וַיִּכְבֵּר הָיוּ מַכִּירִין אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ שְׂזָה הִיךְ סִימָן שְׁלוֹ: ר' חִיא וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי בְּשָׂהִיו חוֹלְקִין בְּשַׁר בְּיָהִים הָיוּ שׁוֹקְלִין אוֹתָהּ מִנְּהָ כְּנָגֵד מִנְּה בִיּו"ט: כְּנָגֵד כָּלִי אֵין דְּבַחוּל לֹא הָכִי אֹרְחַה חָבֵל מִנְּה כְּנָגֵד מִנְּה בַּהּ דָּרָךְ כָּל הַחוֹלְקִין: הוֹאִיל וְתָנוּ בַּבְּכוּרוֹת בְּנִתָּה דְּאֲסוּר לְשָׁקֵל וּלְמַכֵּר בְּכוֹר בַּעַל מוֹם שֶׁשְׁחַטּוּ כִּהֵן בְּלִטְרָא שְׁלֹא לְעִשּׂוֹת מַעֲשֶׂה חוּל בְּהַלְשִׁים דְּבִיּוֹן הוּא וְתַנְי דְּמַנְהָ כְּנָגֵד מִנְּה וְיִוְדַע בַּמָּה מַשְׁקָל רַאשׁוּנָה וְשׁוֹקֵל כְּנָגְדָהּ מִתָּר אֲלֵמָא לֹא עוֹבְדָא דְּחוּל חֲשִׁיב לִיָּה: דְּתָנוּ פְּסוּלֵי הַמַּקְזָשִׁין הֵאָדְמוּ לְהַקְזֵשׁ וְשׁוֹקְלִין מִנְּה הֵאָדְמוּ לְהַקְזֵשׁ וְשׁוֹקְלִין מִנְּה כְּנָגֵד מִנְּה בַּבְּכוֹר סִיפָא דְּמִתְנִי' נָקַט וְרִשָּׁא הָכִי אִיתָא כָּל פְּסוּלֵי הַמַּקְזָשִׁין נִמְכָּרִים בְּאֲטָלִין וְשִׁקְלִים בְּלִטְרָא חוּן מִן הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֶׂר שְׁהָיְתוּ לְבָטָלִים חָבֵל פְּסוּלֵי הַמַּקְזָשִׁין הָיְתוּ לְהַקְזֵשׁ וְשׁוֹקְלִין מִנְּה כְּנָגֵד מִנְּה בַּבְּכוֹר וְכֵן פְּרֻשָּׂה כָּל הַלְשִׁים בַּעֲלֵי מוּמִים שְׁנָפְדוּ בְּמוֹמֵן אִף עַל פִּי שְׁעָדִין מַחֲזַת תַּחֲשֶׁה גְּלוּיָה שְׁאִסְרוּ הַבְּתִיב בָּגָה וַעֲבֹדָה פְּדֻאֲמִרִין בַּבְּכוּרוֹת (דף טו.) תַּנּוּכַח וְלֹא גִזָּה וְכוּ' אֲפִלוּ הָכִי נוֹהָגִין מַעֲשֶׂה חֲלוּץ בְּהֵן בּוֹ שֶׁשְׁחַטִּין בְּאֲטָלִין וְנִמְכָּרִין בְּאֲטָלִין בְּלִטְרָא חוּן מִן הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֶׂר שְׁהָיְתָ מַכִּירְתּוֹ דִּיקָר אִינִי לְהַקְזֵשׁ אֲלֵא לְבָטָלִים לְפִי שְׁאִין לָהֶם פְּלוּין בְּמוּמִם לְהוּיָת דְּמִיָּין וְכָנְסוּן לְתַשְׁתּוּן דְּבַבְכוֹר גִּלְמֵר לֹא תַפְדָּה בְּמַעֲשֶׂר גִּלְמֵר לֹא יִגְאֵל (וַיִּקְרָא כז) אֲלֵא גִלְכָּלִין לְבָטָלִים בְּמוֹמֵן הַלֵּכֵךְ אֵין נוֹהָגִין בְּהֵן מַעֲשֶׂה חֲלוּץ בַּמַּכִּירַת בְּשָׂרָם בְּשִׁנְכַּל בְּהֵן מוֹם וְשִׁחַטוּם הַבָּטָלִים בַּעֲלִים דְּבַכוֹר בְּהֵן וּבָטָלִים דְּמַעֲשֶׂר יִשְׁרָאֵל חָבֵל שְׂאֵר פְּסוּלֵי הַמַּקְזָשִׁים הָיְתָ מַכִּירְתּוֹ דִּיקָר לְהַקְזֵשׁ הִיא וְאִע"פ שְׂבָרָה גָּדוֹה קַדָּם שְׁחִיטָה דְּהֵא קַדָּם פְּדִיָּה אֵין גִּשְׁחַטִּין דְּבַעֲרִי הַשְׂמִימָה וְהַשְׂרָבָה אֲפִלוּ הָכִי הָיְתָ מַכִּירְתּוֹ דִּיקָר לְהַקְזֵשׁ שְׁלָפִי מַה שְׂוִידַע שְׁהָאֲתוֹ וְכֵה הוּא מוֹסִיף פְּדִיּוֹנוֹ מִתַּחֲלוּתוֹ לְפִיכָךְ מַבְזִין אוֹתוֹ לְמַכְרוֹ בְּאֲטָלִין שֶׁכֵּל פּוֹתִים שֶׁם לִקַּח בְּשַׁר: וְשׁוֹקְלִין מִנְּה כְּנָגֵד מִנְּה בְּשִׁמּוּכָרוֹ בַּתוֹךְ הַפִּית אֲלֵמָא פִּי הָאִי גִּוְגֵא לֹא מַשְׁקָל הָיוּ: לֹא הִיא לֹא סְבִירָא לְהוֹ לְרַשְׁנוֹ דְּבַכוּרוֹת בְּר' יְהוֹשֻׁעַ בִּי"ט וְלֹא ר' יְהוֹשֻׁעַ ס"ג בַּבְּכוֹר גָּשְׁרִי: ע"כ לֹא קִלְמִרִי רַשְׁנוֹ הֵתֵם אֲלֵא לֹא שְׂבִיד מַעֲשֶׂה דְּחוּל דְּהֵתֵם מַכִּירָה הִיא וְאֵין דָּרָךְ לְשָׁקֵל בְּשַׁר הַמִּכָּר בְּמַנְהָ כְּנָגֵד מִנְּה: אֲבַל הִבָּא גְּמִי רַבִּי חִיא וּר"ש בְּרַבִּי קָא עָבְדִי עוֹבְדִין דְּחוּל דְּהֵא חֲלָקָה הִיא וְכֵן דָּרָךְ כָּל הַחוֹלְקִין וְלֹא סְבִירָא לְהוֹ לְרַשְׁנוֹ דְּבַכוּרוֹת בְּר' יְהוֹשֻׁעַ: וְמִי קַבְדִּי אֲהַדְדִּי ר' חִיא וּר"ש בְּרַבִּי חֲלָקִי בְּשַׁר בְּמַשְׁקָל וְהֵלֵא מוֹתְרִין זֶה לָּזֶה וְנוֹטְלִין זֶה מִשָּׁל זֶה מִשּׁוֹם חֲפֵה: דְּהָאֵהוּ שֶׁב בְּנִיתָא בְּעָהֳרָה דְּגִים שְׂבָחוּ לְרַבִּי וְנִמְצָא שְׁטַטֵּל רַבִּי חִיא חֲמַשׁ וְהוֹלִיכּוֹ לְבִיתוֹ: וְלֹא קָפַד רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי לוֹמֵר מַשָּׁל אֲבִי הוּא גִּזּוֹן יוֹתֵר מִמֶּנּוּ: אִי ר' חִיא וּר' יִשְׁמַעֲלֵא בְּר' יוֹהִי הָיוּ אוֹתֵנוּ שְׁחֲלוּקֵי בְּהֵן יוֹהִי הָיוּ אֲנִי שְׁפִיר דְּמַחְזִין בְּמַתְנוֹן בְּחוּל: מְכַלֵּל דְּכָשֵׁל עַן כּוּ' גִּמְרָא קָא גִּיחַ מְלֻאָבִי רַב יְהוּדָה אֲסוּרָא בְּשָׁל אֲבָן בְּלַחְזָהּ שְׂרִי דְּמֵאִי דְּאֲסַר רַב הוּא בְּשָׁל אֲבָן שְׂרִי דְּכוּתָהּ בְּשָׁל עַן: אֲבֵא דְּמַתְנִי לֶה לֵּא לֵּא דְּרַב יְהוּדָה אֲמַתְנִי' וְלֹאֵא אֲמַלְתָּה דְּרַב הוּא: לַחֲדָה הָיוּ תַקּוּן לְהַעֲבִיר שְׁמוֹנִית אִינוּ אֲלֵא בַּהֲדָה בַּעֲלָמָא: מַתִּיר אִף מַכְשִׁירִי אֲבֵל נָפֵשׁ וּמַעֲמָא מִשּׁוֹם דְּדָרְשִׁים יַעֲשֶׂה לָּבֵם לָבֵל צְרִיכָם: דְּרַשִׁין מַשְׁמַן גִּדְרוֹשׁ מַשְׁמָן:

אין צדין פרק שלישי ביצה

”מִתְנִי רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: שׁוֹקֵל אָדָם בְּשַׁר כְּנָגֵד הַכָּלִי אוֹ כְּנָגֵד הַקּוֹפִיץ. וְחַכְמִים אֹמְרִים: אֵין מַשְׁגִּיחִין בְּכַף מֵאַחֲזָנִים כָּל עֵיָקָר. ”גְּמִי מֵאִי ”כָּל עֵיָקָר“? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: אֲפִילוּ לְשֹׁמְרוֹ מִן הַעֲכָבְרִים. אָמַר רַב אִידִי בַר אָבִין: וְהוּא דְּתָלִיא בְּתַרִּיטָא. ’וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: טַבַּח אוּמָן לְשִׁקוֹל בְּשַׁר בִּיד. וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: טַבַּח אוּמָן אֲסוּר לְשִׁקוֹל בְּשַׁר בְּמִים. ’וְאָמַר רַב חִיָּא בַר אֲשִׁי: אָסוּר לַעֲשׂוֹת בֵּית יָד בְּבֶשֶׂר. אָמַר רַבִּינָא: וּבִידָא שְׂרִי. ”אָמַר רַב הוּנָא: מוֹתֵר לַעֲשׂוֹת סִימָן בְּבֶשֶׂר, פִּי הָא דְּרַבָּה בַּר רַב הוּנָא מַחֲתַף לֵה אֲתָלַת קַרְנֶתָא. רַבִּי חִיָּא וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי שׁוֹקְלִין מְנָה כְּנָגֵד מְנָה בְּיוֹם טוֹב. כְּמָאן? לֹא כְּרַבִּי יְהוּדָה וְלֹא כְּרַבְּנִי! אִי כְּרַבִּי יְהוּדָה, הָאָמַר: שׁוֹקֵל אָדָם בְּשַׁר כְּנָגֵד הַכָּלִי אוֹ כְּנָגֵד הַקּוֹפִיץ. כְּנָגֵד הַכָּלִי — אֵין, כְּנָגֵד מִידִי אַחְרִינָא — לֹא! אִי כְּרַבְּנִי, הָא אָמְרִי: אֵין מַשְׁגִּיחִין בְּכַף מֵאַחֲזָנִים כָּל עֵיָקָר! אֵינְהוּ דַּעְבוּד כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. דְּתַנָּא, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר: שׁוֹקְלִין מְנָה כְּנָגֵד מְנָה בְּיוֹם טוֹב. אָמַר רַב יוֹסֵף: הִלְכָּה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, הוֹאִיל וּתְנוּ בַּבְּכוּרוֹת כְּוִתִּיָּה. ”דְּתַנּוּ: פְּסוּלֵי הַמוֹקְדָּשִׁין — הֵנָּאֲתוֹ לְהַקְדֵּשׁ, וְשׁוֹקְלִין מְנָה כְּנָגֵד מְנָה בַּבְּכוֹר. ”אָמַר לִיָּה אֲפִי: וְדִלְמָא לֹא הִיא, עַד פֶּאן לֹא קֶאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הֵכָא, אֲלֵא דְּלִיפָא בְּזִיוֹן קֳדָשִׁים, אָבַל הָתֵם דְּאִיפָא בְּזִיוֹן קֳדָשִׁים — לֹא. אִי נָמִי, עַד פֶּאן לֹא קֶאָמְרִי רַבְּנִי הָתֵם אֲלֵא מִשּׁוֹם דְּלֹא מַחְזִי פְּעוּבְדִין דְּחוּל, אָבַל הֵכָא דְּמַחְזִי פְּעוּבְדִין דְּחוּל — לֹא. לְמִימָרָא דְּקַפְדִּי אַהֲדִידִי? וְהָא הִנְהוּ שָׁב בְּנִיתָא דְּאָתוּ לְבִי רַבִּי, וְאֲשַׁתְּפַח חֲמִשׁ מַנְיָיהוּ בִּי רַבִּי חִיָּא, וְלֹא קָפִיד רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי! אָמַר רַב פִּפְּא, שְׂדִי גִבְרָא בִּינְיָיְהוּ: אִי רַבִּי חִיָּא וְרַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא בְּרַבִּי יוֹסֵי, אִי רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי וְכַר קַפְרָא. ”מִתְנִי אֵין מַשְׁחִיזִין אֶת הַסָּפִין בְּיוֹם טוֹב, אָבַל מַשִּׁיאָה עַל גְּבִי חֲבֶרְתָּה. ”גְּמִי אָמַר רַב הוּנָא: לֹא שָׁנוּ אֲלֵא בְּמַשְׁחָזַת שְׁל אָבֹן, אָבַל בְּמַשְׁחָזַת שְׁל עֵץ — מוֹתֵר. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הָא דְּאָמַרְתָּ שְׁל אָבֹן אֲסוּר, לֹא אֲמַרְן אֲלֵא לְחֻדְדָּה, אָבַל לְהַעֲבִיר שְׁמוֹנִיתָה — מוֹתֵר. מְכַלֵּל דְּבִשְׁל עֵץ — אֲפִילוּ לְחֻדְדָּה, נָמִי מוֹתֵר. אִיפָא דְּמַתְנִי לֵה אֲסִיפָא: בְּשָׁל עֵץ מוֹתֵר, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הָא דְּאָמַרְתָּ בְּשָׁל עֵץ מוֹתֵר, לֹא אֲמַרְן אֲלֵא לְהַעֲבִיר שְׁמוֹנִיתָה, אָבַל לְחֻדְדָּה — אֲסוּר. מְכַלֵּל דְּבִשְׁל אָבֹן — אֲפִילוּ לְהַעֲבִיר שְׁמוֹנִיתָה אֲסוּר. אִיפָא דְּמַתְנִי לֵה אֲמַתְנִיתִין: אֵין מַשְׁחִיזִין אֶת הַסָּפִין בְּיוֹם טוֹב, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֲלֵא לְחֻדְדָּה, אָבַל לְהַעֲבִיר שְׁמוֹנִיתָה — מוֹתֵר, מְכַלֵּל דַּעַל גְּבִי חֲבֶרְתָּה — אֲפִילוּ לְחֻדְדָּה, נָמִי מוֹתֵר. ^[א]וְאִיפָא דְּמַתְנִי לֵה אֲסִיפָא: אָבַל מַשִּׁיאָה עַל גְּבִי חֲבֶרְתָּה, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֲלֵא לְהַעֲבִיר שְׁמוֹנִיתָה, אָבַל לְחֻדְדָּה — אֲסוּר. מְכַלֵּל דְּבַמַּשְׁחָזַת — אֲפִילוּ לְהַעֲבִיר שְׁמוֹנִיתָה אֲסוּר. ^[א]מָאן תַּנָּא דְּבַמַּשְׁחָזַת אֲסוּר? אָמַר רַב חֲסֵדָא: דְּלֹא כְּרַבִּי יְהוּדָה. דְּתַנָּא: אֵין בִּין יוֹם טוֹב לְשִׁבְתָּא אֲלֵא אוּכַל נָפֵשׁ בְּלִבָּהּ. רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר אִף מַכְשִׁירִי אוּכַל נָפֵשׁ. ^[א]אָמַר לִיָּה רַבָּא לְרַב חֲסֵדָא: דְּרַשִׁינוּ מַשְׁמָה הִלְכָּה כְּרַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לִיָּה: יְהֵא רַעְוָא דְּכָל פִּי הִנִּי מִיַּלִּי מַעֲלִייתָא תִּדְרָשׁוּן מַשְׁמָאִי. אָמַר רַב נַחֲמִיָּה בְּרִיה דְּרַב יוֹסֵף: הִנֵּה קְאִימָנָא קַמִּיָּה דְּרַבָּא, וְהִנֵּה קָא

מַעֲבָר

א מיי' פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' ב, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תק סעי' ב:
ב מיי' פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' ב, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תק סעי' ב:
ג מיי' פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' ב, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תק סעי' ב:
ד מיי' פג' מהל' שביתת יום טוב
הל' ו, טוש"ע או"ח סי' תק סעי' ג:
ה מיי' פג' מהל' שביתת יום טוב
הל' ו, טוש"ע או"ח סי' תק סעי' ג:
ו מיי' פא' מהל' איסורי המזבח
הל' יב:
ז מיי' פא' מהל' בכורות הל' יח,
סמג לאוין שמג, טוש"ע יו"ד סי' שו סעי' ו:
ח מיי' פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' ט, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקט סעי' ב:

כה.

 עין משפט נר מצוה
--

א מיי' פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' ב, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תק סעי' ב:

ב מיי' פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' ב, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תק סעי' ב:

ג מיי' פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' ב, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תק סעי' ב:

ד מיי' פג' מהל' שביתת יום טוב
הל' ו, טוש"ע או"ח סי' תק סעי' ג:

ה מיי' פג' מהל' שביתת יום טוב
הל' ו, טוש"ע או"ח סי' תק סעי' ג:

ו מיי' פא' מהל' איסורי המזבח
הל' יב:

ז מיי' פא' מהל' בכורות הל' יח,
סמג לאוין שמג, טוש"ע יו"ד סי' שו סעי' ו:

ח מיי' פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' ט, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקט סעי' ב:

כח:

	עין משפט
	נר מצוה

א מו"י פד' מהל' שביתת יום טוב הל' ט, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקט סעי' ב:

ב מו"י פד' מהל' שביתת יום טוב הל' ט, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקט סעי' ב:

ג מו"י פד' מהל' שביתת יום טוב הל' ט, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תצח סעי' א:

ד מו"י פד' מהל' שביתת יום טוב הל' ט, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקט סעי' ב:

ה מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב הל' ד:

ו מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב הל' ה, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תצח סעי' א:

ז מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב הל' ד:

ח מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב הל' ה, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תצח סעי' א:

ט מו"י פד' מהל' שביתת יום טוב הל' ח, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקט סעי' א:

י טוש"ע או"ח סי' תקוח סעי' ב:

יא טוש"ע או"ח סי' תקיח סעי' ג:

יב מו"י פד' מהל' שביתת יום טוב הל' כא, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תק סעי' א:

גריפת תנור וכירים.
פר"י אשׁוויי גמנות אחרני דחשיכי משום דהוי תקוין כלי לכן נ"ל דמירי בתנור חדש וגשיון יש בו אבנים ועפר שלא פנו וכשיסיר אותם אבנים ועפר הנין פנו גמר מלאכתו וחיב משום מפה בפטוש דכל גמר מלאכה חיב משום מפה בפטוש ומכל מקום קשה דכלל טעמא דמשום מפה בפטוש תפוח לה דהוי אסור משום מקצה דאפר ואבנים שבתוכו מוצעת הן ומפאן אומר רי"צ"א דטלטול מקצה התירו משום אכל נפש ומפאן יש להביא ראיה למה דאמר בפ"ק (דף יב:.)‏: רבינא אמר וכו' מצי דהנה אקוץ פרשית הרבים. דשרי לטלטל אצלדים אע"ג דהוי מלאכה וקשה דמשמע הבא דרבינא אית לה מקצה מדקאמר מצי דהנה אקוץ ברה"ר דאי לא הכי הנה אסור מטעם מקצה ודפסק מי סהחשיך (שפת דף קנז.) משמע דאית ליה כר' שמעון דלית לה מקצה דפליגי התם רב אחא ורבינא חד אמר להלא וחד אמר לחומרא ודכל מקום רב אחא להמרא ורבינא להלא וי"ל דהבא קאמר רבינא אלפא דרב יהודה אמר שמואל דאסר שפוד לטלטלו רבנא איהו כ"ל דשרי רבנא קשה מדשמואל אדשמואל דהתם פרק מי סהחשיך. אמר כר' שמעון דלית לה מקצה גבי פרבי דחזי והבא משמע דאית ליה מקצה וי"ל דשאיני שפוד דלאחר מלאכתו אין פאן תורת כלי עגיו ולהכי אוסר שמואל דיש עגיו תורת מקצה ולעולם כ"ל פרבי שמעון: [גם אהשיא דרבינא יש לתרץ כך. ת"י]: אבא ביניוהו שפחות. גבי משנה אתמר בכתבות (דף כא:) וא"ת א"כ נימא אפר מקלה דהינו שמעתא במכות (דף כא:)‏ דלרב פפא רב מלכיו למרה ולרב חיינא רב מלכיא למרה וי"ל דה"פ שפחות ושפגגגה פרוש האמצעית דהינו אפר מקלה אי נמי ה"פ מתניתין ומתניתא דוקא רב מלכיא ולא רב מלכיו רבנא שמעתתא יש מהם רב מלכיו ולעולם רב מלכיא למרה אותה שמעתא דאפר מקלה ולכן אינו ניתן סימן רק למתניתא:

אין צדין פרק שלישי ביצה

ולא נהירא דאם כן לא הוי דומיא דהני

"מַעֲבֵר לְסַכִּינָא אַפּוּמָא דְדִקּוּלָא, וְאַמְרֵי לִיה: לְחַדְדָּהּ קָא עָבִיד מָר, אוּ לְהַעֲבִיר שְׁמִנוּנִיתָהּ? וְאַמֵּר לִי: לְהַעֲבִיר שְׁמִנוּנִיתָהּ. וַחֲזִיתִי לְדַעְתִּיהָ דְלַחְדָּדָה קָא עָבִיד, וְקִסְבֵּר: הִלְכָּהּ, וְאַיִן מוֹרִין כּוֹ. 'וְאַמֵּר אַבְיִי: הֲוָה קְאִימָנָא קַמִּיהָ דְמָר, וְהֲוָה קָא מַעֲבֵר סַכִּינָא אַשְׁפֹּתָא דִרְחִיא. וְאַמְרֵי לִיה: לְחַדְדָּהּ קָא פְעִי מָר, אוּ לְהַעֲבִיר שְׁמִנוּנִיתָהּ? וְאַמֵּר לִי: לְהַעֲבִיר שְׁמִנוּנִיתָהּ. וַחֲזִיתִי לְדַעְתִּיהָ דְלַחְדָּדָה קָא עָבִיד, וְקִסְבֵּר: הִלְכָּהּ, וְאַיִן מוֹרִין כּוֹ. 'אִיפֻעְיָא לְהוּ: מַהוּ לְהִרְאוֹת סַכִּין לְחֹכֶם בְּיוֹם טוֹב?

רב מרי בריה דרב ביזנא שרי, ורבנן אסרי. ורב יוסף אמר: תלמיד חכם רואה לעצמו, ומשאילה לאחרים.

"וְאַמֵּר רַב יוֹסֵף: סַכִּין שְׁעָמְדָה — מוֹתֵר לְחַדְדָּהּ בְּיוֹם טוֹב. וְהִנֵּי מִיָּלִי הוּא דְפִסְקָא אַגַּב דּוּחָקָא. "דָּרַשׁ רַב חֲסֵדָא, וְאִיתִימָא רַב יוֹסֵף: אֶחָד סַכִּין שְׁנַפְגָּמָה, וְאַחַד שְׁפּוּד שְׁנַרְצָם, וְאַחַד גְּרִיפַת תַּנּוּר וְכִירִים בְּיוֹם טוֹב — בָּאִנּוּ לְמַחְלֻקַּת רַבֵּי יְהוּדָה וְרַבִּנּוּ. דִּתְנִינָא: אֵין בֵּין יוֹם טוֹב לְשַׁבַּת אָלָא אוּכַל נָפֵשׁ בְּלָבָד. רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר אֶף מַכְשִׁירֵי אוּכַל נָפֵשׁ.^(א) מַאי טַעְמָא דִּתְנָא קִמָּא — אָמַר קֵרָא: "הוּא לְבָדוּ יַעֲשֶׂה לָכֶם". "הוּא" — וְלֹא מַכְשִׁירֵיו. וְרַבִּי יְהוּדָה, אָמַר קֵרָא: "לָכֶם", לָכֶם — לְכָל צָרִיכֶם. וְתַנָּא קִמָּא, הָא פְתִיב "לָכֶם"? אָמַר לָהּ: הֵהוּא, "לָכֶם" — וְלֹא לְגוֹיִם. ^(ב)וְאִידָּהּ נִמִּי, הָא פְתִיב "הוּא", אָמַר לָהּ: פְתִיב "הוּא", וּכְתִיב "לָכֶם", וְלֹא קִשְׁיָא: פֶּאן בְּמַכְשִׁירֵין שְׂאִי אִפְשָׁר לַעֲשׂוֹתוֹן מַעֲרַב יוֹם טוֹב, פֶּאן בְּמַכְשִׁירֵין שְׂאִי אִפְשָׁר לַעֲשׂוֹתוֹן מַעֲרַב יוֹם טוֹב. "אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: שְׁפּוּד שְׁנַרְצָף — אָסוּר לְתַקְנוּ בְּיוֹם טוֹב. הַשְׂטִיטָא! לֹא צָרִיכָא, דָּאֶף עַל גַּב דְּמַפְשִׁיט בִּידִיהּ. 'וְאַמֵּר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל:

שְׁפּוּד שְׁצִלוּ בּוּ בַּשָּׁר — אָסוּר לְטַלְטְלוּ בְּיוֹם טוֹב. רַב אֲדָא בַר אֲהֵבָה אָמַר רַב מַלְפִּיוֹ: שׁוּמְטוּ וּמַנִּיחוּ בְּקֶרֶן זָוִית. "אָמַר רַב חֲזִיָא בַר אַשִּׁי אָמַר רַב הוֹנָא: וְהוּא שְׂשִׁישׁ עָלְיוּ כְּזִית בַּשָּׁר. רַבִּינָא אָמַר: אֶף עַל פִּי שְׂאִין עָלְיוּ בַּשָּׁר — מוֹתֵר לְטַלְטְלוּ, מִיָּדֵי דְהֲוָה אַקוּץ בִּרְשׁוֹת הָרַבִּים.^(ג) אָמַר רַב חִינָנָא בְּרִיה דְרַב אִיקָא: שְׁפּוּד, שְׁפָחוֹת, וְגוּמּוֹת — רַב מַלְפִּיּוֹ. בְּלוּרִית, אָפֵר מַקְלָהּ, וּגְבִינָה — רַב מַלְפִּיָא. רַב פֶּפֶא אָמַר: מַתְּנִיתִין וּמַתְּנִיתָא — רַב מַלְפִּיָא. שְׁמַעְתָּתָא — רַב מַלְפִּיּוֹ. וְסִימְנִיָּה: מַתְּנִיתִין מַלְפָּתָא. מַאי בִּינִיָּהּ? אִיכָא בִּינִיָּהּ? שְׁפָחוֹת. "מַתְּנִי" לֹא יֹאמַר אָדָם לְטַבָּח: שְׁקוּל לִי בְּדִינָר בַּשָּׁר,

אַבָּל שׁוֹחַט וּמַחְלֵק בִּינִיָּהֶם. גָּמִי הִיכִי עָבִיד? פִּי הָא דְבִסּוּרָא לְפִרוּשׁ לְבִרְיָתָא דת"ר כּוּתִי הַמַּסְתַּפֵּר מִיִּשְׁכָּאֵל בִּין שְׁהִיב לְבִלוּרִיתוֹ שׁוּמֵט חַת וְזוּ מַפְנֵי שְׁהַכּוּתוֹ כִּשְׁהוּא מַסְתַּפֵּר מִנִּיחָה לָשֵׁם ע"ז וְאִמֵּר עָלָה וְכַמֵּה אָמַר רַב מַלְפִּיָא שֵׁלֵם חַצְבַּעוֹת לְכָל רֹחַ וְרוּחַ לְכָל כְּסִיבוּתֶיהָ לֹא יָגַע שֹׂאֵם וְנָלַח וְנִלָּךְ עַד הַבְּלוּרִית וְנִמָּא וְנִמָּח לֹא בְּלוּרִיתוֹ וְתַקְנָה לֹא לָשֵׁם ע"ז: אִפֵּר מַקְלָהּ שְׁמַעְתָּא הִיא בְּמַסְכַּת מְבוֹת אָמַר רַב מַלְפִּיָא לֹא יִתֵּן אָדָם אָפֵר מַקְלָהּ עַל גְּבִי מַכְתּוֹ מַפְנֵי שְׁנִרְחִישׁ בְּכַתְּבַת חֻשְׁבֵּעַ: גְּבִינָה אִפְרוּשָׁא דְמַתְּנִיתִין אִתְמַר בְּמַס' ע"ז מַפְנֵי מַה אִסְרוּ גְּבִינּוֹת בְּמַשְׁתַּנְתּוֹ וְאִמֵּר רַב מַלְפִּיָא מַפְנֵי שְׁמַחְלִיקוֹן פְּטִיָה בְּשֵׁמֶן חֲזִיר: מַתְּנִיתִין וּמַתְּנִיתָא רַב מַלְפִּיָא אִסִּימָנָא דְאִתְנַח בְּרַב מַלְפִּיָא פִּלְגִי רַב פֶּפֶא: שְׁפָחוֹת דְּמַתְּנִיתִין הִיא וּמַשְׁנִיית לִיה בְּרַב מְלָכְיוֹ לֹא דִידֵּה הִיא דְּכָל מַתְּנִיתִין וּמַתְּנִיתָא דְאִית בְּהוּ רַב מַלְפִּיָא אָמַר פִּרוּשָׁן רַבֵּל שְׁמַעְתָּא דְאִמְרַת בְּרַב מְלָכְיוֹ כְּגוֹן שְׁפוּד וְגִמּוֹת דִּידֵּה נִינְהוּ: מַתְּנִי' שְׁקֵל לִי בְּמִינָר בְּשַׁר שְׂאִסוּר לְחַפִּיר שֵׁם דְּמִיִּם: רַבֵּל שׁוֹחַט הוּא בְּלֹא פְסוּחַ דְּמִיִּם וְהֵן חוּלְקוֹין בְּצִינָהן: גַּמ' הִיכִי עָבִיד כִּשְׂאִינוֹ רֹחֵה לָחַ כָּל הַבְּהֵמָה וְלֹא מַחְצֶה וְלֹא שְׁלִישׁ וְלֹא רַבִּיעַ אֲלָא בְּמִינָר אוּ בְּשִׁנִּים מִה יֹאמַר לוֹ:

כָּל אִישׁ לַעֲשׂוֹת רַבָּל אֵין מוֹרִין לְרַבִּים כֹּן שְׁלֹא חֲזַלְוּ אֶף בְּשִׂאִשְׁפֵּר לַעֲשׂוֹתוֹ מַצְעוּר יוֹם דְּכָל הֵנִי דְשָׁרִינָן כְּגוֹן שְׁנַחְלָקְלוּ בִּיו"ט אוּ שְׁהִיָּה אִתְמוּל טְרוּד כְּדֹאמְרִינוּ לְתַמְנָן דְּלֹא הִסֵּר ר' יְהוּדָה אֲלָא בְּמַכְשִׁירֵין שְׂאִי אִפְשָׁר לַעֲשׂוֹתוֹן מַעֲרַב יו"ט: מַהוּ לְהִרְאוֹת הַטּוֹבַח סַכִּין לְחֹכֶם בִּי"ט לְבָדֵק שְׁטַיִלוּ חֻכְמִים עַל הַטּוֹבָחִים לְהִרְאוֹת סַכִּין לְחֹכֶם דְּהֵם שִׂישְׁחַט שׁוֹם בְּהֵמָה וּמַה לַעֲשׂוֹת כֹּן בִּי"ט מִי מַחְזִי כְּעֶבְדָּא דְחוּל דְאִנְשָׁא מְלֵתָא שְׁעִשְׁתּוּ לְמַכַּר בְּאַטְלָז אוּ לֹא מַחְזִי: רֹחֵה לַעֲצֵמוֹ בְּבִיתוֹ סַכִּין שְׁלֹ דְלֹא אִנְשָׁא מְלֵתָא: שְׁעִמְדָה מַסְרִיפּוֹת שְׁלֵה שְׂאִינִיָּה חוֹתְכַת נָפֵה רַבָּל לֹא נִכְגְּמָה: מַתַּר לְחַדְדָּה בִּיו"ט וְאע"ג דְּמַחְתְּמוּל וּמַשְׁלָשׁוֹם הִתְחַלִּילָה לְתַלְקֵל וְלִילָךְ דְלֹא הָיָה לִיה לֹאסְכּוֹי אַדְעָתָה מֵאִתְמוּל דְּסַבֵּר לֹא דְרִיכָנָא רַבָּל נִכְגְּמָה מֵאִתְמוּל לֹא הֵנִי שְׂרִי דְמוּדְכֵחַ הִלְקוּל שְׁלֵה נְהִיָּה לִיה לְמַעֲבַד מֵאִתְמוּל: וְהֵנִי מַנִּי דְפִסְקָא אַגַּב דְּחָקָא רַבָּל אִם אִינִיָּה חוֹתְכַת כָּלל אָסוּר לְחַדְדָּה דְטַרְחָא יִתְנוּרָא הוּא: אֶחָד סַכִּין שְׁנַפְגָּמָה וְאֶחָד שְׁפּוּד שְׁנַרְצָם בִּי"ט אִשְׁפּוּינְטוּ"ר בְּלַע"ז שְׁנַשְׁבַּר רֹאשׁוֹ: וְאֶחָד גְּרִיפַת תַּנּוּר שְׁנַפֵּל לְתוֹכּוֹ מִן הַטִּיחַ שְׁלֹ וְלֹא הִיָּה יוֹדַע מַצְעוּד יוֹם: בָּאִנּוּ לְמַחְלָקַת ר' יְהוּדָה וְרַבִּנּוּ נִכְנִסְנוּ דְדָבָר זֶה לְמַחְלָקְתוֹן שְׁמַחְלָקְתוֹן אִנּוּ וּכְלוּמִם לְלַמַּד שְׂאֶף אִלּוּ מַמְכְּשִׁירֵי אָבֵל הֵן: שְׁפּוּד שְׁנַרְצָף נִמְשָׁךְ שְׁדָרְסוּ עָלְיוּ וְנַשְׁקַם רַבָּל לֹא נִשְׁבַּר: אָסוּר לְתַקְנוּ בִּיו"ט שְׁהִכִי וְכוּל דְּהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוּ כְּמוֹ שְׁהוּא וְטַרְחָא דְלֹא צְרִיךְ הוּא: וְאע"ג דְּמַפְשִׁיט בִּידֵּה שְׁמַתַּפְשִׁט בְּזוּזִים וְאִינוּ צְרִיךְ לְהַכּוֹת עָלְיוּ בְּפִטּוּשׁ: שְׁפּוּד שְׁצִלוּ בּוּ בַּשָּׁר בִּיו"ט: אָסוּר לְטַלְטְלוּ מִיד לְאַחַר שְׁנַצִּלָּה הַצִּלִּי לְפִי שְׁנִמָּאֵם וּמַחְצֶה וְכַבֵּר נַעֲשֶׂה צִרְךָ יו"ט: שׁוּמְטוּ וּמַנִּיחוּ בְּקֶרֶן זָוִית שׁוּמְטוּ מַלְפִּינֵי מַהר בְּגִדִּירָא וְטַלְטוּל מִן הַצַּד שֶׁ שְׂעִיבִירוּ מַלְפִּינֵי לְקֶרֶן זָוִית רַבָּל לֹא טַלְטוּל גְּמוּר: שְׂרִי לְטַלְטוּלֵי בְּטַלְטוּל גְּמוּר וְלַסְקוֹן שְׁלֹא חֲזַקוּ בּוּ אֲנָשֵׁי בִיתוֹ: מַצי דְהִנֵּה אֶקוּץ בְּרַה"ר דְאִמֵּר בְּפִרְק בִּירָה שְׁהִסִּיקוּהּ (שְׁפַת דף מב.) דְּמַתַּר לְהוֹלִיכָה פָּחוֹת פָּחוֹת מִד' אִמּוֹת עַד שְׁמַסְלָקָהּ לְצִדִּי רַה"ר כְּדִי שְׁלֹא תִזְיֹק: שְׁפּוּד שְׁפָחוֹת וְגִמּוֹת רַב מַלְפִּיּוֹ אִלּוּ שֵׁלֵם הַלְכוֹת רַב מַלְפִּיּוֹ לְמַקְוֵן וְלֹא רַב מַלְפִּיָא מַפְנֵי שְׁשְׁמוּנִיָּהן לּוּמִין זֶה לָּהּ וְיֵשׁ שְׁמַחְלִיעִין שְׁמוּעָה שֶׁל זֶה בָּשָׁל זֶה נָתַנוּ בָּהֶם סִימָן לְסַדֵּר הַשְׁמוּעוֹת שְׁפּוּד הֵא דְאִמְרֵן שְׁפָחוֹת מַשְׁנֶה הִיא בְּכַתְּבוֹת ר"א אֹמֵר אִפִּי' הַכְּנִיסָה לוֹ מֵאֵה שְׁפָחוֹת כּוּפָה לַעֲשׂוֹת בְּצִמְר שְׁהַשְׁלָה מְבִיאָה לִידִי זְמַה וְאִמֵּר רַב מַלְפִּיּוֹ הִלְכָּה כִּר' א גִּמּוֹת שְׁמַעְתָּא הִיא וְלֹא נְאֻמְרָה עַל הַמַּשְׁנֶה וְלַעֲגוֹן שְׁתִּי שְׁעָרוֹת דְאִם נִמְצְאוּ לֵה גִמּוֹת שֶׁל מְקוֹם שְׁעַר אע"פ שְׂאִין שֵׁם שְׁעַר גְּדוּלָּה הִיא וְחוּלְצַת דְאִין גְּמָא אר"כ הִיָּה כֶּה שְׁעַר אֲלָא שְׁנָשְׁרוּ: בְּלוּרִית בְּמַס' ע"ז וְעַל בְּרִיָּתָא נְאֻמְרָה הֵא דְרַב מַלְפִּיָא

לְפִרוּשׁ לְבִרְיָתָא דת"ר כּוּתִי הַמַּסְתַּפֵּר מִיִּשְׁכָּאֵל בִּין שְׁהִיב לְבִלוּרִיתוֹ שׁוּמֵט חַת וְזוּ מַפְנֵי שְׁהַכּוּתוֹ כִּשְׁהוּא מַסְתַּפֵּר מִנִּיחָה לָשֵׁם ע"ז וְאִמֵּר עָלָה וְכַמֵּה אָמַר רַב מַלְפִּיָא שֵׁלֵם חַצְבַּעוֹת לְכָל רֹחַ וְרוּחַ לְכָל כְּסִיבוּתֶיהָ לֹא יָגַע שֹׂאֵם וְנָלַח וְנִלָּךְ עַד הַבְּלוּרִית וְנִמָּא וְנִמָּח לֹא בְּלוּרִיתוֹ וְתַקְנָה לֹא לָשֵׁם ע"ז: אִפֵּר מַקְלָהּ שְׁמַעְתָּא הִיא בְּמַסְכַּת מְבוֹת אָמַר רַב מַלְפִּיָא לֹא יִתֵּן אָדָם אָפֵר מַקְלָהּ עַל גְּבִי מַכְתּוֹ מַפְנֵי שְׁנִרְחִישׁ בְּכַתְּבַת חֻשְׁבֵּעַ: גְּבִינָה אִפְרוּשָׁא דְמַתְּנִיתִין אִתְמַר בְּמַס' ע"ז מַפְנֵי מַה אִסְרוּ גְּבִינּוֹת בְּמַשְׁתַּנְתּוֹ וְאִמֵּר רַב מַלְפִּיָא מַפְנֵי שְׁמַחְלִיקוֹן פְּטִיָה בְּשֵׁמֶן חֲזִיר: מַתְּנִיתִין וּמַתְּנִיתָא רַב מַלְפִּיָא אִסִּימָנָא דְאִתְנַח בְּרַב מַלְפִּיָא פִּלְגִי רַב פֶּפֶא: שְׁפָחוֹת דְּמַתְּנִיתִין הִיא וּמַשְׁנִיית לִיה בְּרַב מְלָכְיוֹ לֹא דִידֵּה הִיא דְּכָל מַתְּנִיתִין וּמַתְּנִיתָא דְאִית בְּהוּ רַב מַלְפִּיָא אָמַר פִּרוּשָׁן רַבֵּל שְׁמַעְתָּא דְאִמְרַת בְּרַב מְלָכְיוֹ כְּגוֹן שְׁפוּד וְגִמּוֹת דִּידֵּה נִינְהוּ: מַתְּנִי' שְׁקֵל לִי בְּמִינָר בְּשַׁר שְׂאִסוּר לְחַפִּיר שֵׁם דְּמִיִּם: רַבֵּל שׁוֹחַט הוּא בְּלֹא פְסוּחַ דְּמִיִּם וְהֵן חוּלְקוֹין בְּצִינָהן: גַּמ' הִיכִי עָבִיד כִּשְׂאִינוֹ רֹחֵה לָחַ כָּל הַבְּהֵמָה וְלֹא מַחְצֶה וְלֹא שְׁלִישׁ וְלֹא רַבִּיעַ אֲלָא בְּמִינָר אוּ בְּשִׁנִּים מִה יֹאמַר לוֹ:

	מסורת הש"ס
---------------------------------------	------------------------------

א סוכה מ.

ב מועד קטן ט.

ג דה נב; כתובות סא; מכות כא; עבודה זרה כט.

	תורה אור השלם
---------------------------------------	---------------------------------

גביעם הראשון מקנאי־קדש וגביעם השביעי מקנאי־קדש יתנה לבם כלי־מלאכה לא־יַעֲשֶׂה בהם אד אֲשֶׁר יֵאָבֵד לְכָל־נֶפֶשׁ הוּא לְבָדוּ יַעֲשֶׂה לָכֶם (שמות יב, טז)

מסורת הש"ס

א גיטין עו; משנה ביצה; שבת קיד; מנחות סח; סוטה ח; גיטין מז; סנהדרין מה; כתובות כד; גיטין נג;

ב חוספתא ביצה

ג שבת כד.

בסוּכָה אִמְרֵי זְרַבְנָן לומר לטַעַם כֵּן לִי תַרְטֹא אוּ פֶלַג תַּרְטֹא וּבִגְרֵשׁ אִמְרֵי חֶלְקָא אוּ פֶלַג חֶלְקָא וּבִפְּנִמְצִיתָא אִמְרֵי אֲחִיָּא. כָּל הַעֲשִׂינִן הֵיוּ מִנְּתִינִין פְּהִימָתִיקָס בְּשִׁנְיָה בְּךָ וְכָךְ זִנְחִים מִן הַהִמָּה וְלֹאֲתֵן אֶתְחִים קְרוּ לֵהּ בְּסוּכָה תַרְטֹא וּבִגְרֵשׁ חֶלְקָא וּבִפְּנִמְצִיתָא אֲחִיָּא וּבִגְהֵר פְּקִיד רַבְעָא: מִתְעִי אֲבָל לֹא בְּמַדָּה בְּנִמ' מִפְּרָשׁ לָהּ וּמֵאִי פִלְגְּתִיהוּ: שְׁהִיה מְמַלָּא מְדוּתִיו כּוֹי' שְׁאִין מוֹדֵדִין בּוֹי"ט: אִף בְּחֵלֹי שֶׁל מוֹנֵעַ עוֹשֶׂה כֵּן בְּנִמ' מִפְּרָשׁ טַעֲמָא וְלֹא גְרַסִּין בְּמִתְעִי' מִפְּנֵי בְּרוּרֵי הַמַּדּוּת וְאִית גְּגֵרָם לִיה וְהָן הַעֲלָת הִדְרֵיחוֹת וּבַגְמֵרָא מִפְּרָשׁ: מִפְּנֵי מַעֲנֵי הַמַּדּוּת בְּשִׁהִיה מוֹכֵר שְׁמֵן הִיה לֹו מְדוּת הִרְבֵּה וּמִבִּיאִין הֶלְקוּחוֹת כְּלִיָּהֵן וּמוֹנֵעַ לְאִישׁ וְאִישׁ בְּמַדָּה לְעֲצֻמוֹ וּמִתְמַעֲוֵת וְהוֹלָכוֹת לְתוֹךְ כְּלִיָּהֵן כָּל הַעֲלִיָּה: גִּמ' הַמְּנַחֵד לְמַדָּה שְׁמוֹנֵד וּמוֹכֵר כּוֹ: הַעוֹמֵד לְמַדָּה שְׁבָשְׁיָשֹׁבֵר זֶה בֹא זֶה תִּתְּנוּ אֲבָל עֲדוּן לֹא מַדָּ כּוֹ: וְאִתָּא רַבִּי יְהוֹזֵה לְמִימֵר בִּין זֵהוּא עֲצֻמוֹ מַדָּה וְלִבְךָ עֲשׂוּי וְכִזִּי מַדָּה מִחוּץ לֹא יִמְלָאָנוּ דְּמִסְחִי שְׁפִיר כְּמוֹנֵד וּמוֹכֵר כְּעוֹבְדִין זְחוּל: כְּלִי וְקוֹפִין אִין עוֹמְדִין לְכָךְ: בְּדַעְבְּדִין בְּחוּל בְּמֵאֲרֵיִס פְּעִמִּים שְׁאִין הַלְטֹרָא לְפִנֵּי וּבִין שְׁיִנְעֵי מִשְׁקָל כְּלִיו שׁוֹקֵל כּוֹ: לֹא קָא עֲבִיד כְּעוֹבְדִין זְחוּל עֲשְׂדִין לֹא יִצָּא טַבְעוֹ שֶׁל כְּלִי זֶה לְמַדָּה: שֶׁס מַדָּה רַבְעָא אוּ לֹג אֵלָא בְּךָ יֹאמֵר לֹו קָתַם כְּלִי זֶה מֵלֹא לִי: הֵבֵא לֹא קָא עֲבִד בְּדַעְבְּדִין בְּחוּל שְׂדָרָךְ לְקוּחוֹת לומר כֵּן לִי לֹג וְאִין זְרַבְנָן לומר כְּלִי זֶה מֵלֹא לִי בְּדָרָךְ מִתַּח אֵלָא בְּדָרָךְ הַלְוֹהָה אוּ מִתְּנָה וְאֵע"נ דְּמִתְנַח לְמַדָּה: עֲבִידִי אִינְשֵׁי דְּמִתְקַרְבִּי חֲמֵרָא לְחִבְרִיִּס: בְּתַנָּא דְּכִילָא שֶׁל מַדָּה: תַּנָּא אִף בְּמוֹנֵעַ עוֹשֶׂה כֵּן מִפְּנֵי בְטוּל בֵּית הַמִּדְרָשׁ שְׁהִיה חֲכָם גָּדוֹל וּבְאִיס רַבִּים לְשֹׁאוֹל הֵימָנוּ וּבְמוֹנֵעַ רַבִּים עוֹשִׂקִים בְּתוֹרָה שְׁאִין טוֹרִידִים בְּמֵלֹאכֶה וְהִיה מְמַלָּאֵן בַּלְיָה שְׁאִין זְמַן בֵּית הַמִּדְרָשׁ כְּדִי שִׁיחָא פְּנּוּי בָּיוּם וְלִמְאֵן גְּגֵרָם בְּמִתְעִי' מִפְּנֵי בְּרוּרֵי הַמַּדּוּת מִפְּרָשׁ הִכִּי מִפְּנֵי בְטוּל בֵּית הַמִּדְרָשׁ שֶׁל בְּאִי מוֹנֵעַ לֹא יְהִיה פְּנּוּי לְשִׁהִית וּלְבַרֵּר מְדוּתִיו שֶׁלֹּא יִרְחִיחוּ לְפִידָךְ מְמַלָּאֵן בַּלְיָה: הוּא כְּנַם כּוֹי' מִשְׁנַע וְיֹו בְּחִבִּית בְּךָ וְכָךְ לְגִין בְּמַדָּה וּמִכֵּר מִתְּנָה עַד שֶׁמִּכֵּר חֲשַׁבְנוּ וַנִּצָּא כָּל הַנּוֹתֵר בְּחִבִּית עַל זִזִּי בְּרוּרִין שְׁהִרְחוּ הֵיוּן בְּשִׁמוּנְיָאֵו וּמַעֲלָה אִפְּסִי אִישְׁקוּמ"א בְּלַע"ז וְאִין הַמַּדָּה מֵלֹאֶה וְהֹן נִקְרָאִין בְּרוּרִין לְפִי שְׁמַבְרִרִין אֲוֵתוּ מִן הֵיוּן בְּשִׁשׁוּתָה אִי נָמִי עַל דְּהִלִּישִׁי חִיגִי וְשִׁמְנוּ יֵשׁ כּוֹ מַעֲנֵי מִפְּנֵי שְׁמַדְבָּק בְּשׁוּלִי הַמַּדָּה וּבְדַעְבְּוֹתֶיהָ וּבִין שְׂכִיחִי בְּרוּרִין וְלֹא בְּשִׁמְנוּ: וְחִבְרִיו כְּנַסוּ כּוֹי' בְּדַפְרִשִׁית בְּבְרוּרִין: לְפִנֵּי הַגִּזְרִים שֶׁל הַקֹּדֶשׁ לְעִשׂוֹת בְּהָן גְּרַבִּי הַקֹּדֶשׁ אִם יִרְעוּ וְהִם לֹא הִקְדִּישׁוּהָ בְּסִטְרוֹין אִין וְכוֹלִין לְהַקְדִּישׁ שְׁאִינוּ שְׁלֵמָה אִי נָמִי וְכוֹלִין תְּנִיה לִיה גִּזְלָן בַּעֲוִלָּה: אִמְרוּ לָהֶם חֲכָמִים אִין אֶתֶם זְקוּמִין לְכָךְ הוֹאִיל וּמִתְחַלָּה לֹא נִתְבַּמְּתַם לְגִזְלוֹ שְׁהֶלְקוּחוֹת מוֹסְלִין עַל זִזִּי טַרְדָן וּמְרִינְתַם שְׁאִינִם וְכוֹלִין לְשִׁהִית עוֹד וְיִדְעִי וְקָא מִסְלִי: אִף אִנוּ אִין רַעֲיָנוּ לְכָךְ לָהּ לְהִטוֹת מִשָּׁל אֲחֵרִים: אִמְרוּ לָהֶם חֲכָמִים א"כ אִין לָהֶם לְעִשׂוֹת הַקֹּדֶשׁ אֵלָא לְעִשׂוֹת בְּהָן גְּרַבִּי רַבִּים שְׁהִרִי מִשָּׁל רַבִּים הִיה וְיִהִיו הַבְּעָלִים מִתָּהוּ: וְאִין יוֹדַע לָמִי גִזְלָן שְׁגִזַּל אֲנָשִׁים הִרְבֵּיה: שִׁיחוּן וּמַעֲרִית שְׁמִיתִפְסִין בְּהָן מִיִּם וְשִׁתִּין מִתָּה וּבכ"ק (דף נ:) מִפְּרָשׁ מֵאִי בּוֹר וּמֵאִי שִׁיחַ וּמֵאִי מַעֲרָה: אֲדַבְרִיהָ הֵהִיגוּ וּמִטּוֹל עֲמוּ בַּמְבּוֹאוֹת הַעִיר: לֹא יִמְלֵד אֲחִם קַב עֲשׂוּרִין אֲפֵלוּ לִתֵּן לְבִהֵמָתוֹ שְׁנִרְחִיה כְּמוֹנֵד לְמִכֵּר: אֲבָל קוֹזֵר הוּא בְּקַב עֲצֻמוֹ נוֹקֵב בְּכִרִי וּמִמְלָאוֹ שֶׁלֹּא בְּדָרָךְ מַדָּה לְתַת בְּרִיו לְתוֹכּוֹ: קוֹזֵר לִשׁוֹן נוֹקֵב: נִחְסוּם מִבֶּשֶׁל קִדְרוֹת נָמִי קְרוּי נִחְסוּם: נִקְדִּיחַ יִשְׂרָף אֲלוֹרִשִׁי"ר בְּלַע"ז: בַּעֲזוֹן יִפֵּה שַׁעוֹר חֲלָה אֲחֵד מִכ"ד לְבִיָּן וּבִשְׁאִינָה יוֹדַעַת מַזַּת עֲסָתָה הִיא מִקְמַצַּת וְאוֹמֶרֶת אִין בֹּאֵן כָּן בְּךָ אֲבָל בְּשִׁינְעֵית מַזַּת עֲסָתָה יוֹדַעַת מֵה תַּפְרִישׁ וְשִׁנְיָה יִפֵּה בֵּה: תַּנָּא דְּבִי שְׁמוּאֵל בְּתוֹסָפְתָא שְׁסַר שְׁמוּאֵל מִתְּנָחִיס שְׁלֶפְנִיו

כִּמוֹ שֶׁסָּדְרוּ רַבִּי תַּיִא וְרַבִּי אוֹשְׁיָא וּבְמוֹ שְׁסַר רַבִּי אֶת הַמַּשְׁנָה: הַשְׁתָּא דְּאִמֵּר שְׁמוּאֵל אֲסוּר וְהוּא שָׁנָה בְּמַשְׁנַתוֹ מִתַּר שְׁמוּאֵל בְּשִׁמְעֵתָה דְּאִמֵּר אֲסוּר הֵלָכָה לְמַעֲשֶׂה אֶתָּא לֹא־שְׁמוּעִין שְׁהֵבֵא לְשֹׁאוֹל הֵלָכָה לְעִשׂוֹת מוֹרִין לֹו אֲסוּר וְאִי חֲזִין אִינְשֵׁי עֲבִיד לֹא מִמִּין בִּידָה דְּהֵלָכָה דְּמִתַּר וְאִין מוֹרִין כּוֹ:

אין צדין פרק שלישי ביצה

”דְּבִסוּרָא אֶמְרִי: תַרְטֹא וּפִלְגוּ תַרְטֹא. בְּגִרֵּשׁ אֶמְרִי: חֶלְקָא וּפִלְגוּ חֶלְקָא. בְּפּוּמְבִדִיתָא אֶמְרִי: אוּיָא וּפִלְגוּ אוּיָא. בְּנִהֵר פְּקוּד וּבְמִתָּא מַחְסִיָא אֶמְרִי: רַבְעָא וּפִלְגוּ רַבְעָא. יְמִתְנִי אוּמֵר אָדָם לְחִבְרוֹ: מֵלֹא לִי כְּלִי זֶה, אֲבָל לֹא בְּמַדָּה. רַבִּי יְהוּדָה אוּמֵר: אִם הִיָּה כְּלִי שֶׁל מַדָּה — לֹא יִמְלָאָנוּ. מַעֲשֶׂה בְּאַבָּא שְׂאוּל בֶּן בְּטָנִית, שְׁהִיָּה מְמַלָּא מְדוּתִיו מַעֲרַב יוֹם טוֹב וְנוֹתְנָן לְקוּחוֹת בָּיוּם טוֹב. אַבָּא שְׂאוּל אוּמֵר: אִף בְּמוֹעַד עוֹשֶׂה כּוֹ, מִפְּנֵי בְרוּרֵי הַמַּדּוּת. וְחֲכָמִים אוּמְרִים: אִף בְּחוּל עוֹשֶׂה כּוֹ, מִפְּנֵי מַצּוֹי הַמַּדּוּת. גִּמ' מֵאִי ”אֲבָל לֹא בְּמַדָּה”? אִמֵּר רַב יְהוּדָה אִמֵּר שְׁמוּאֵל: אֲבָל לֹא בְּכִלִּי הַמְּיוּחָד לְמַדָּה. אֲבָל כְּלִי הָעוֹמֵד לְמַדָּה — יִמְלָאָנוּ. וְאַתָּא רַבִּי יְהוּדָה לְמִימֵר אֲפִילוּ כְּלִי הָעוֹמֵד לְמַדָּה לֹא יִמְלָאָנוּ.^(כ) אֲלֵמָא גַּבִּי שְׁמַחַת יוֹם טוֹב רַבִּי יְהוּדָה לְחוּמְרָא וְרַבְּנָן לְקוּלָא? וְהֵא אִפְּסָא שְׁמַעִינוּ לְהוּ! דְּתַנּוּ, רַבִּי יְהוּדָה אוּמֵר: שׁוֹקֵל אָדָם בְּשָׂר כְּנָגֵד הַפְּלִי וּכְנָגֵד הַקּוֹפִיץ, וְחֲכָמִים אוּמְרִים: אִין מִשְׁגִּיחִין בְּכַף מֵאזְנִים כָּל עֵיקָר. אֲלֵמָא רַבִּי יְהוּדָה לְקוּלָא וְרַבְּנָן לְחוּמְרָא. קִשְׂיָא דְרַבִּי יְהוּדָה אֲדַרְבִּי יְהוּדָה, קִשְׂיָא דְרַבְּנָן אֲדַרְבְּנָן! דְרַבִּי יְהוּדָה אֲדַרְבִּי יְהוּדָה לֹא קִשְׂיָא: הֵתָם בְּשִׁאִינוּ עוֹמֵד לְמַדָּה, הֵכָא בְּעוֹמֵד לְמַדָּה. דְרַבְּנָן אֲדַרְבְּנָן נָמִי לֹא קִשְׂיָא: הֵתָם קָא עֲבִיד בְּדַעְבְּדִין בְּחוּל, הֵכָא לֹא קָא עֲבִיד בְּדַעְבְּדִין בְּחוּל. רַבָּא אִמֵּר: מֵאִי ”אֲבָל לֹא בְּמַדָּה” — שְׁלֹא יִזְכּוֹר לוֹ שֵׁם מַדָּה, אֲבָל כְּלִי הַמְּיוּחָד לְמַדָּה — יִמְלָאָנוּ. וְאַתָּא רַבִּי יְהוּדָה לְמִימֵר: כְּלִי הַמְּיוּחָד לְמַדָּה — לֹא יִמְלָאָנוּ. אֲלֵמָא גַּבִּי שְׁמַחַת יוֹם טוֹב רַבִּי יְהוּדָה לְחוּמְרָא וְרַבְּנָן לְקוּלָא? וְהֵא אִפְּסָא שְׁמַעִינוּ לְהוּ! דְּתַנּוּ, רַבִּי יְהוּדָה אוּמֵר: שׁוֹקֵל אָדָם בְּשָׂר כְּנָגֵד הַפְּלִי וּכְנָגֵד הַקּוֹפִיץ, וְחֲכָמִים אוּמְרִים: אִין מִשְׁגִּיחִין בְּכַף מֵאזְנִים כָּל עֵיקָר. אֲלֵמָא רַבִּי יְהוּדָה לְקוּלָא וְרַבְּנָן לְחוּמְרָא. קִשְׂיָא דְרַבִּי יְהוּדָה אֲדַרְבִּי יְהוּדָה, קִשְׂיָא דְרַבְּנָן אֲדַרְבְּנָן! דְרַבִּי יְהוּדָה אֲדַרְבִּי יְהוּדָה לֹא קִשְׂיָא: הֵתָם בְּשִׁאִינוּ מְיוּחָד לְמַדָּה, הֵכָא מְיוּחָד לְמַדָּה. דְרַבְּנָן אֲדַרְבְּנָן נָמִי לֹא קִשְׂיָא: הֵתָם קָא עֲבִיד בְּדַעְבְּדִין בְּחוּל, הֵכָא לֹא קַעֲבִיד בְּדַעְבְּדִין בְּחוּל. דַּעְבְּדִי אִינְשֵׁי דְּמִתְקַרְבִּי חֲמֵרָא בְּמִנָּא דְּכִילָא וְשִׁתּוּ. מַעֲשֶׂה בְּאַבָּא שְׂאוּל בֶּן בְּטָנִית. תַּנָּא: אִף בְּמוֹעַד עוֹשֶׂה כּוֹ מִפְּנֵי בְטוּל בֵּית הַמִּדְרָשׁ. תַּנּוּ רַבְּנָן: הוּא כְּנַם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת גִּרְבִּי יִין מִבְּרוּרֵי הַמַּדּוּת, וְחִבְרִיו כְּנַסוּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת גִּרְבִּי שְׁמֵן מִמַּצּוֹי הַמַּדּוּת, וְהִבִּיאוּם לְפָנֵי הַגִּזְרִים לִירוּשָׁלַיִם.^(כא) אִמְרוּ לָהֶם: אִי אֶתֶם זְקוּקִים לְכָךְ. אִמְרוּ לָהֶם: אִף אָנוּ אִין רַצוֹנָנוּ בְּכָךְ. אִמְרוּ לָהֶם: הוֹאִיל וְהִחְמַרְתֶּם עַל עֲצָמְכֶם — עֲשׂוּ מֵהֶם צִרְכִּי רַבִּים. דְּתַנָּא: גִּזְלָן וְאִינוּ יוֹדַע מִמִּי גִזְלָן — יַעֲשֶׂה בְּהֶם צִרְכִּי רַבִּים. מֵאִי נִינְהוּ? אִמֵּר רַב חֲסִדָּא: בּוֹרוֹת, שִׁיחִין וּמַעֲרוֹת. יְאֲדַבְרִיהָ רַב חֲסִדָּא לְרַבְּנָא עוּקָבָא, וּדְרָשׁ: לֹא יְמִדוּד אָדָם שְׁעוֹרִים וְיִתֵּן לְפָנֵי בְּהֵמָתוֹ בָּיוּם טוֹב, אֲבָל קוֹדֵר הוּא קַב אוּ קָבִים וְנוֹתֵן לְפָנֵי בְּהֵמָתוֹ, וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ. וְהַנְּחִתוּם מוֹדֵד תַּבְּלִין וְנוֹתֵן לְתוֹף קוֹדְרָתוֹ, כְּדִי שְׁלֹא יִקְדִּיחַ תַּבְּשִׁילוֹ.^(כב) אִמֵּר רַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אִמֵּר רַב: מוֹדֶדֶת אִשָּׁה קִמַּח בָּיוּם טוֹב וְנוֹתְנַת לְתוֹף עֵיסְתָּה כְּדִי שְׁתַּטּוֹל חֶלָה בַּעֲזוֹן יִפֵּה. וּשְׁמוּאֵל אִמֵּר: אֲסוּר. וְהֵא תַנָּא דְּבִי שְׁמוּאֵל, מוֹתֵר! אִמֵּר אֲפִרִּי: הַשְׁתָּא דְאִמֵּר שְׁמוּאֵל אֲסוּר, וְתַנָּא דְּבִי שְׁמוּאֵל מוֹתֵר, שְׁמוּאֵל

כט.

**עין משפט
נר מצוה**

א מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב
הל' בא, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תק סעי' א:

ב מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב
הל' בא, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' שכג סעי' א:

ג מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב
הל' בא, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' שכג סעי' א:

ד מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב
הל' בב, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקד סעי' ד:

ה מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב
הל' בב, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקו סעי' א:

^[1] א גיטין עו; משנה ביצה; שבת קיד; מנחות סח; סוטה ח; גיטין מז; סנהדרין מה; כתובות כד; גיטין נג;

^[2] ב חוספתא ביצה

עין משפט
גור מצורה

א מו"י פ' מהל' שבתת יום טוב
הל' יד, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקו סעי' ב:
ב מו"י פ' מהל' שבתת יום טוב
הל' יד, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקו סעי' ב:
ג מו"י פד' מהל' שבתת יום טוב
הל' כג:

ד מו"י פד' מהל' שבתת יום טוב
הל' כד, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקיז סעי' א:
ה מו"י פד' מהל' שבתת יום טוב
הל' כג:

ו מו"י פד' מהל' שבתת יום טוב
הל' כד, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקיז סעי' א:

ז מו"י פד' מהל' שבתת יום טוב
הל' כג:

ח מו"י פד' מהל' שבתת יום טוב
הל' כד, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקיז סעי' א:

ט מו"י פה' מהל' שבתת יום טוב
הל' א, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקיז סעי' ח:

שמואל הלכה למעשה אחר לאשמועינן.
ועשה אומרי' לו הוראה לאסור אכל
אם אנו רואין שום אדם שנוהג דבר
בדבר אין אנו צריכין למחות בו ולפי
זה לא פליג שמואל ארב דתרגויהו מוולו
לאסור למעשה מיהו בה"ג פרש ושמואל
הלכה למעשה אחר לאשמועינן ופליג
אברייתא ופליג ארב ויש שפוסקין
בשמואל ואע"ג דהלכה כרב באסורי
מ"מ מדאמר קתמא דהש"ס שמואל
הלכה למעשה אחר לאשמועינן משמע
דהלכה בותא ויש פוסקין כרב משום
דהלכה כרב באסורי וכ"ש הכא דהא
תנא [דב] שמואל בותא דרב ואומר
הר"ר שמואל מאיבר"א דאפי'
למ"ד דהלכה כרב מ"מ אסור לנו
בזמן הזה למלך משום לטול חלה בעין
ופה דזקא בימיהו שהיו מפרשין
חלה אחת מכ"ד ונותניו לכהן שגן
לומר דמתר משום עין ופה אכל אנו
שאין מפרשין כי אם מעט אכלו
מעסה מרבה ואיתו מעט נמי אינו
נאכל אלא גזרף אין למלך אלא שוכא
בדרא דקאמר הבא דבי שתטול חלה
בעין ופה אלא יש לנו לגזער מאמר
שתהיה כרוח בשעור משום הדרכה וכן
בספח נמי יש לזהר מלמלך ביום טוב
למעט וצריך לעשות פחות מפשעור
ולא ימלך במזהה שעשה למלך בחול
בצמצום אלא יפחת או יוסף אם
המזה קטנה: אגבא דפתיורא. פ"ה
אחורי השלחן כמו אגבא דמהולתא
ואפשר לפרש ע"ג השלחן ממש וחשיב
שנו לפי שדךך לרעד בשערה ומ"מ
אין להטיר תחלת הרקעה על ידי שנו
דהא אשונין דברייתא קאי ורש"ש
פרש דע"י שנו אין לחלק ויש לסמוך
עליו לענין להטיר לשעסה גברית
תחלת הרקעה ע"י שנו אכל אנו
לעצמנו אין לסמוך: אצל חנוני הרגיל
אצלו. בין הוא גברי בין ושראל דאין
לחלק רק היבא דאיבא חששא דמחבר
או נוכל: שלא יזכיר לו סכום מזה. פי'
רש"י קב או קבים וסכום מקח שלא
יאמר לו תן לי אגוזים דדינר אחד או
בשנים וקשה דפשיטא דאסור ועוד
אמאי קאמר סכום מזה ה"ל למימר
ובלבד שלא יזכיר מזה ויתו לא לכן נ"ל
כר"ח דגרים סכום מנין וקאי אלעיל
וה"פ אמרת דילך אדם אצל חנוני
הרגיל אצלו ויאמר לו תן לי ה' אגוזים
או י' אפרסקין ובלבד שלא יזכיר
סכום מנין שלא יאמר לו תן לי י'
אגוזים ובדבר נתת לי' ואם בן חני
חבי לך מ' בין הכל אכל רבי שמעון
אומר ובלבד שלא יזכיר סכום מקח

שלא יאמר לו תן לי אגוזים בששה פשיטין ובדבר נתת לי כך ואם בן חני חבי לך מפל י"ב פשיטין אכל סכום מנין שרי וכן איתא בפרקפתא ובה"ג מפאן יש לזהר
שלא להזכיר אכלו סכום מנין לפי עדומה למקח וממכר: מתני' המביא פני יין וכו' לא וביאש בסל. ונמה דאמרין בשעת פ' מפנין (שעת דף קכז: ושם) מפנין
ד' קפות או ה' וכ"ש שהיא מטר ביו"ט וי"ל דהתם מייירי שאינו יכול להוציא לחון ואין רואין אותו וע"כ מטר והבא מירי ביו"ט ש"יכול להוציאו לחון ורואין אותו
וע"כ והא אסור שהרואה אותו אומר לצרך חול מביא אותם ולהביא אסור ומ"מ קשה דאמר אכל הוא מביא על פתחו אלמא משמע דמרבה בהלובא עדיו וקאמר
התם במסקנת שבת למעוטוי בהלובא עדיו ויותר טוב להביאן בסל או בקפה בפעם אחת מלהביאן כל אחת בפני עצמה וי"ל דלמה דפי' יחא דהתם מירי בשעת
דלא הוי פיעודי דחול שאין מטלטל כי אם מזוית לזוית באותו בית ולכן קאמר למעוטוי בהלובא עדיו טפי משום טרחא ויתירא אכל הבא מירי ביו"ט משום
טרחא ויתירא לא קפדינא אלא משום דמחזי דשעביד פיעודי דחול וא"כ עדיו טפי לאפשיי בהלובא ויעשה דרך שנוי כי היכי דלא לתחזי דשעביד פיעודי דחול
ופשמים נמי דאסור לאפשיי בהלובא אע"ג דקמעט במשאווי פיון שאין משנה מדרך חול:

אין צדין פרק שלישי ביצה

פי' דאם יבא שום אדם לשאול לנו כיצד

אין שונין קמח שרקלו מאתמול ובא

שמואל — הלקה למעשה אתא לאשמועינן.
נתנו רבנן: אין שונין קמח ביום טוב. משום רבי פפייס
ורבי יהודה בן בתירא אמרו: שונין. ושוין שאם
נפל לתוכן צרור או קיסם, ששונין. תני תנא קמיה
דרבינא: אין שונין קמח ביום טוב, אבל נפל צרור
או קיסם — בורר בידו. אמר ליה: כל שפן דאסור,
דהנה ליה כבורר. דרש רבא בר רב הונא זוטי
אפתחא דנהרדעא: שונין קמח ביום טוב. אמר להו
רב נחמן: פוקו ואמרו ליה לאבא: שקילא טיבותה
ושדי[א] אחזרי, פוק חזי כמה מהולתא הדרן
בנהרדעא. דביתהו דרב יוסף נהלא קמחא אגבא
דמהולתא. אמר לה: חזי, דאנא רפתא מעליתא
בעינא. דביתהו דרב אשי נהלא קמחא אגבא
דפתורא. אמר רב אשי: הא דידן, ברתיה דרמי בר
חמא, ורמי בר חמא מרא דעובדא הנה, ואי לאו
דחזאי מפי נשא לא הוה עבדא.
"מתני' הולך אדם
אצל חנוני הרגיל אצלו ואומר לו: תן לי ביצים
ואגוזים במנין, שפן דרה בעל הבית להיות מונה
בתוך ביתו. ה"גמ' תנו רבנן: הולך אדם אצל רועה
הרגיל אצלו ואומר לו: תן לי גדי אחד או טלה
אחד. אצל טבח הרגיל אצלו ואומר לו: תן לי כף
אחת או ירה אחת. אצל פטם הרגיל אצלו ואומר
לו: תן לי תור אחד או גוזל אחד. אצל נחתום
הרגיל אצלו ואומר לו: תן לי כפר אחד או גלוסקא
אחת. "ואצל חנוני הרגיל אצלו ואומר לו: תן לי
עשרים ביצים, או חמשים אגוזים, עשרה
אפרסקין, וחמשה רמונים ואתרוג אחד. ובלבד
שלא יזכיר לו סכום מדה. רבי שמעון בן אלקעזר
אומר: ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח.

הדרן עלה אין צדין

המביא

לא יביאם בסל ובקופה, אבל מביא הוא על
פתפו או לפניו. וכן המוליך את התבן — לא
יפשיל את הקופה לאחוריו, אבל מביאה הוא
בידו. ומתחילין

בצרמת

שלא יאמר לו תן לי אגוזים בששה פשיטין ובדבר נתת לי כך ואם בן חני חבי לך מפל י"ב פשיטין אכל סכום מנין שרי וכן איתא בפרקפתא ובה"ג מפאן יש לזהר
שלא להזכיר אכלו סכום מנין לפי עדומה למקח וממכר: מתני' המביא פני יין וכו' לא וביאש בסל. ונמה דאמרין בשעת פ' מפנין (שעת דף קכז: ושם) מפנין
ד' קפות או ה' וכ"ש שהיא מטר ביו"ט וי"ל דהתם מייירי שאינו יכול להוציא לחון ואין רואין אותו וע"כ מטר והבא מירי ביו"ט ש"יכול להוציאו לחון ורואין אותו
וע"כ והא אסור שהרואה אותו אומר לצרך חול מביא אותם ולהביא אסור ומ"מ קשה דאמר אכל הוא מביא על פתחו אלמא משמע דמרבה בהלובא עדיו וקאמר
התם במסקנת שבת למעוטוי בהלובא עדיו ויותר טוב להביאן בסל או בקפה בפעם אחת מלהביאן כל אחת בפני עצמה וי"ל דלמה דפי' יחא דהתם מירי בשעת
דלא הוי פיעודי דחול שאין מטלטל כי אם מזוית לזוית באותו בית ולכן קאמר למעוטוי בהלובא עדיו טפי משום טרחא ויתירא אכל הבא מירי ביו"ט משום
טרחא ויתירא לא קפדינא אלא משום דמחזי דשעביד פיעודי דחול וא"כ עדיו טפי לאפשיי בהלובא ויעשה דרך שנוי כי היכי דלא לתחזי דשעביד פיעודי דחול
ופשמים נמי דאסור לאפשיי בהלובא אע"ג דקמעט במשאווי פיון שאין משנה מדרך חול:

מסורת הש"ס

א תוספתא ביצה

ב שבת נד.

מאתמול: שונין גליבא טרחא ודבר
הנראה הוא שזו היא פעם שניה ואין זה
במקד לברר: תני תנא קמא דרבנא
אין שונין ואפילו נפל לתוכן צרור או
קיסם אלא בודק הקסמין והצרורות
ובוררן דידיו: כל שפן דאסור דמחזי
כבורר ובורר אב מלאכה היא
דהרקעה והשונה אינו מרקד שהרי
נראה שהכל יוצא ואין פאן סביו:
לאבא לחברי: שקילא טיבותך אין
אנו מחזיקין לך טובה בךך נטולה היא
טובתך ומטלת על הקוצים טיבותך
גרי"ר בלע"ז: מהולתא גפות: הדרן
בנהרדעא שפלו יודעות שמתר: אגבא
דמהולתא באחורי הנפה דבי לשנות:
רפתא מעליתא אי את צריכה לשנות
דשוין קמח ביום טוב: אגבא דפתורא
אחורי השלחן שגש לו פוק שפורין
טורנרוייר"א והיא היתה שונה הקמח
על אחוריו משום שנוי: הא דידן זו
אשתי ברתה דרמי בר חמא היא:
מרא דשעבא מרקדק במעשיו: רועה
זה המגדל דהמות ופעמים שמוכר
מהו: הרגיל אצלו שמתוך שרגיל אצלו
מאמינו ונותנו לו בלא פסוק דמים:
פטם המפטם עופות לשון משמין:
סכום מזה קב או קבים: סכום מקח
דמים: מתני' המביא ממקום למקום
פתוך התחום או ע"י ערוב: לא וביאש
בסל ובקפה לתת שלש וארבע פתוך
קפה וישאש משום דנראה כמעשה
דחול לשאת משאות: אכל מביא על
פתפו אחת או שתיים דמוכח דלצרך
י"ט: או לפניו בידו: וכן המוליך את
התבן להפס או לבהמה לא יפשיל קפה
לאחוריו דנגא יו"ט שנראה כמתכונן
למלאכה רבה או להוליך למקום רחוק
בדרך חול:

מסורת הש"ס
א שבת קמא.
ב משנה ביצה
ג שבת קמא.
ד בבא בתרא ס':
ה שבת קמח:
ו שבת קנז.

ומתחילין בערמת התבן להסך ואע"פ שלא והשתא משמע דלית ליה מחצה: אכל לא בעצים שפמחצה רחבה שאחורי הבתים קרינה מחצה על שם שהיא מחצה לאחור ואין נקנסים ויוצאין בה תמיר וגם נוטין עצים וכל דבר שאין דעתו לטל עד זמן מרבה ובמרא פריך סיפא לרישא דהשתא משמע דאית ליה מחצה: גמ' ואם אי אפשר לשנות בגזן זמנן אורחים הרבה וגריך להביא הרבה ציוד מרת: דדדו בדקדא משאויי סאדס נחיד נושא על פתמו בחול בטורח אס פא לשאת אותו בי"ט לצרך יי"ט בגזן חבית או שק מלא פרות ושאנו בי"ט ברנלא עמר סקורין פורק"א בדרכי נושאי מלח למכר מפני שצריך לשנות ודקדא מנפנה ונפנה להקל משאוי ולא להרבות טורח בי"ט ועמר זה נוח הוא לשאת בו משא כבד וכשנושא בו חבית הנשאת בכתף מנפנה להקל הוא: דדדו ברנלא משוי חבית גדולה שקנילין לשאת אותה ברנלא: לדדו באגרא ושאוי בי"ט בשני בני אדם במוט על כתפיהם דהינו גמי שנוי להקל: דדדו באגרא במוט על כתפיהם לדדו בי"ט לאותו משוי באכפא במוט בידיהם משום שנוי ואע"פ שאינו להקל מ"מ שנוי הוא ואינו מרבה טורח בשנויו: נפרום סוקרא קל הוא ואינו מכביד ושנוי הוא בעגלמא ולהצנע: ואם אי אכשר לשנות שאין לו סוכר לבסותו: מלן מיא שוחבות מים מן הנדר: תבסיה בנכתמא כסוי של ען העשוי לצדיו: זמנין דמפסוק צצריך לקשרו שלא יפל בצרך וזמנין דמפסוק צהליבתי ואני למקשריה וקשר העשוי להתקין אב מלאכה הוא: דמטמיש במיא שנסכה במים: אין מטפחין משום שיר או משום אכל: מטפחין דזיו זז לזוז: מספחין דף על דף: מרקחין בקנל וכלם נאכרו משום שבות גזרה שמה וספון בלי שיר בצרק משילין (לקמן ביצה דף לו:): אפמא דלתיא לחי המסיר במבוי בשבת: דלמא מעגזר לה חפץ ברה"ר חזן לחי: ואני למטיי מסנך שאינו במבוי מקרה להפיר שזה רה"ר תה רה"י ומבואו: וקא מעגזר חצביהו ומימי להו לא גרסו': ולא אמרינן להו ולא מצי ואע"ג דעברין אדרכנן דאמור לא ליתבי ואינהו יתבון: הנה להם בדבר שהרגילו בו ולא יחזרו בהם: מוטב שיעשו שונגין ואל יעשו מזידין לעבר בשמינו ולא יזיחו בבה: והני מלי דהנה להם לישראל: דדרכנן היבא דהרגילו למשכר אדרכנן פי הנך דמטפחין והנך דיתבון אפמא דלתיא: תוספת יום הפפורים צצריך להתחיל ולהתענות מעבוד יום דאזרייתא היא דנפקא לן (יומא דף פא:): משנייתם את נפשתיכם בתשעה: ואכלו ושתו עד חשכה גרם ולא גרם משחשכה: באוצר בדבר האער שהיה מחצה לאוצרו לזמן ארך כהאי גונא דמתמא אוצרין אותו לבהמה: ארזי ואשוחי אין אדם מסיק אותם דעומדין לבגזן: אשוחי ארזי נקבה: דמקצה מסמת סרקון פים ניגיהו שדמיה וקריין דמתני לה לדרכ כהנא: תבנא סריא גרוב ומסריח שאין ראוי למאכל בהמה וסתמה לעצים ולא לאכליה ונינהו לאוצר: לטינא לטיט ללכון לבנוס: דאית בה קויעס ואין יכול לגבלי צדיו וברנלי:

המביא פרק רביעי ביצה

זמנה מבע"י ולא היה רגיל להסיק ממנה דדדו ברנלא. פי' בעמר סקורים פורק"א ועשוי כמין רגל לדדו באגרא בין שנים במוט על כתפיהם דהינו שנוי והני להקל כפ"ה וקשה דבסוף פ' האמנין (פ"מ דף פג.) משמע דמשאו כבד נושאין בקל ברנלא מבאגרא אלא נראה דאפילו מכביד יותר מכל מקום לא חושנין בין דמשנה מזרך חול וכן גמי פרש הקונטרס גפי דדדו באגרא לדדו באכפא . ונאכלו גמי אין להקל מכל מקום שנוי הוא: דמלאי בחצבא רבה תמלי בחצבא זוטא הא קא מפשא בהלובא. וא"ת מאי פריך והא מפשא בהלובא והא אמרינן לעיל דאפושוי בהלובא שפיר דמי כששעשה צרך שנוי וגם לומר דהא מפש בהלובא ושנוי גמי ליכא דבחול גמי עבדינן דביו: זמנין דמטמיש בהו מיא ואני לזי כחיטה. וא"ת והא אמר נפרם סוקרא עגולה ולא חושנין לזי כחיטה וי"ל דלעיל מורי בחבית שפחוס בלו ופיו צר ולכן לא חושנין לבחיטה ועי"ל דהכא מורי בחמיטת מים דאסורה משום לבון וא"כ כי נפל בגוה מיא אחי לזי כחיטה אכל התם מורי בין דמחיטה שלו אסורה משום דש וא"כ כי נפל . לארעא הולך לאבוד ונא חושנין לבחיטה: תנן אין מטפחין ואין מרקחין. פרש"י שמה וספון בלי שיר ומימי לזיון שרי דדוקא בימיהו שהיו בקיאים לעשות בלי שיר שכן למגזר אכל לזיון אין אנו בקיאים לעשות בלי שיר ולא שכן למגזר: אין מטפחין. פ"ה משום שיר או משום אכל ולא דהיכא דתפוח ליה דאסור משום צער ואפי' בחול המועד דלתיא בפ' ואלו מנלחין (מו"ק דף פח:): ולקמא (דף לו:). מפרש שמה וספון בלי שיר: דהא תוספת יוה"כ דאזרייתא היא ואכלו ושתו עד חשכה כו'. משמע דיש שעור לתוספת יוה"כ מדצריך להפסיק מעבוד יום דהא נחאי לא היו אוכלים ממש עד חשכה דעבדי אסורא מדאזרייתא ואעפ"כ קאמר מוטב שיהיו נשכאל שונגין ואל יהיו מזידין ובפי' התוספת לא הדבר השעור ולכן יש לומר ולהפסיק מבע"י: התם בתבנא סריא דאית בה קויעס. וגם אינו ראוי למאכל בהמה וקאי להסקה ונאפילו רבי יהודה מודה וא"ת מאי שגא מעצים שצמחה דקא אסר רבי יהודה אע"ג דחזון להסקה וי"ל דלא דמי דדוקא גפי אוצר של תבן לא הקצה דעתו למה שראוי עתה ולא הקצה דעתו כי אם ממאכל בהמה ועתה הוא ראוי להסקה ומזה לא הקצה דעתו אכל אוצר של עצים הקצה דעתו ממה שראוי עתה:

ל

עין משפט נר מצוה
א מיי' פה' מהל' שביתת יום טוב הל' א, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקי סעי' י:
ב מיי' פה' מהל' שביתת יום טוב הל' ב, טוש"ע או"ח סי' תקי סעי' י:
ג טוש"ע או"ח סי' ששה סעי' ה:
ד מיי' פה' מהל' שביתת עשור הל' ז, סמג לאוין סה, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תרח סעי' ב:
ה מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב הל' יא, טוש"ע או"ח סי' תקיח סעי' ז:
ו מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב הל' יא:
ז מיי' פב"ו מהל' שבת הל' טו, טוש"ע או"ח סי' תקיח סעי' ז:
ח מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב הל' יא, טוש"ע או"ח סי' תקיח סעי' ז:

מתני

מתני

 עין משפט גור מצורה
--

א מו"י פב' מהל' שביתת יום טוב הל' יד:

ב מו"י פו' מהל' שופר וסוכה ויולוב הל' טו, סמג עשין מג, טוש"ע אור"ח סי' תרלח סעי' א:

ג מו"י פב' מהל' שביתת יום טוב הל' יד, טוש"ע אור"ח סי' תקיח סעי' ח:

ד מו"י פה' מהל' שבת הל' יג:

ה מו"י פכ"ה מהל' שבת הל' כג:

ו מו"י פכ"ו מהל' שבת הל' יד, סמג לאוין טו, טוש"ע אור"ח סי' ערט סעי' א:

ז מו"י פו' מהל' שופר וסוכה ויולוב הל' טו, סמג לאוין טו, טוש"ע אור"ח סי' תרלח סעי' א:

ח מו"י פו' מהל' שופר וסוכה ויולוב הל' טו, טוש"ע אור"ח סי' תרלח סעי' ב:

ט מו"י פו' מהל' שופר וסוכה ויולוב הל' טו, טוש"ע אור"ח סי' תרלח סעי' ב:

י מו"י פו' מהל' שופר וסוכה ויולוב הל' טו, ש"ע אור"ח סי' תרלח סעי' א:

יא מו"י פז' מהל' שופר וסוכה ויולוב הל' כו:

יב מו"י פז' מהל' שופר וסוכה ויולוב הל' כז, סמג עשין מד, טוש"ע אור"ח סי' תרסה סעי' ב:

אמר רב מנשיא ברה דרבא סיפא אתאן דלמאי דס"ל דהוי מקצה מחמת אסור לא אשכחנא דמהני בה תנאה אלא דאינו חושש למפדך משום דאינו גסאר במסקנא אלא נקט האמת: עד מוצאי י"ט האחרון. עד שיתחיל יום החל ור"ת התנח י"ט שמיני מקצה הוא משום דהוי ספה שביעי וגם ביום תשיעי גס מקצה עליו האיל ואתקצאי לבין השמשות אתקצאי נמי לבלי יומא ונפיר אמרינן מקצה מחמת יום שעבר במקצה מחמת מצה בגון הכא בעצי ספה אכל נהנו העולם כשחל תשיעי של חג בע"ס שאין מתקבלין מהן בשבת שהוא עשירי ומאי טעמא אי משום סתירת אהל לא שדן בפרות ואי משום דאתקצאי בין השמשות דתשיעי תרי מגו כה"ג לא אמרינן דבתשיעי נמי לא נאסר אלא מטעם מגו וי"ל דהינו טעמא משום הכנה דהואיל ובע"ס היה אסור שהוא תשיעי ויחא י"ט אס היה נאכל בשבת היה מכין י"ט ללשבת והוי כשין נולד ביין שגא עתה ראויות שלו ולא פא ביי"ט ומזה הטעם יש נזהרין כשחל שמחת תורה אחר השבת מלאכל האתריגו באותו יום דהואיל ובשבת היה אסור שהוא שמיני ועוד פי היה ראוי לברך בו אס אחי אליהו ואמר דעברו לאלול אי"ב אס היה אוכל אותו בשמחת התורה גדלמקן הוי שבת מכין ליי"ט: אכל עצי ספה דחל קדשה עליהו אתקצאי לשבעה. וקשה דמשמע הכא דמה שעצי ספה אסורין הינו מטעם מקצה וכן משמע בשבת (דף מה. וסס) האיל והקצה למצותי הקצה לאסורו ולעיל קאמר מה חג לה' אף ספה לה' אלמא דאסורין מדאורייתא ונכרן ר"ת דמה שאמר מה חג גסם אף ספה גסם הינו לפי שעור ספה בגון ב' דפנות ושלשית אפי' טפח אכל אי עבד דפנות שלמות ונכר משעור ספה לא נפק מקרא ועל היותר קאמר שאסור מטעם מקצה ור"י פרש דנדאי כל זמן שהספה בעמידה שדן פה מה חג לה' אף ספה לה' אכל כשנפלה לא שדן פה מה חג וכוי ואס בן היה יכול לתרצי הכא מה שעצי ספה אסורין מקרא דלעיל מה חג הינו כשהיו בעמידה אכל כשנפלו מתרין אלא נקט האמת דכשנפלו נמי אסורין מטעם מקצה: כל אחת ואחת יוצא פה ואוכלה לאלתר. לאו זוקא לאלתר דהא אתריגו של יום ראשון אסור כל היום עד למחר ולא פליג רב ורב אפי אלא בשאר ימיים:

המביא פרק רביעי ביצה

מִתְנִי' אִין נוטְלִין עֲצִים מִן הַסָּפָה כְּגוֹן כִּפְסָח או כְּעֶצֶרֶת וְיֵשֶׁב בַּסָּפָה כְּגִנָּה או כִּפְרָדָּם אִין נוטְלִין עֲצִים מִן הַסָּפָה אֲלֹא מִן הַסְמוּךְ לָהּ הַשְּׂתָא מִשְׁמַע אִם הוּא עֵב שְׁתַּנּוּ קִנִּים הִרְבָּה מִתָּר לְטוֹל מֵהֶם וּבְגִמְרָא פְרִיךְ הָא סַמָּר אֲהֵלֵא דְכִינּוּ דְבַטְלָה לְגַבִּי כִכְךָ כֵּל כִּרְתָּא דְשָׁחַל מַעִיָּה סְתִירָה הוּא: גִּמ' סְמוּךְ לְדַפְנוֹת קִנִּים הַנּוֹקְפִים סְבִיבוֹת לְדַפְנוֹת פִּינוּ שְׁלֹא נֶאֱרָגוּ עַם הַדָּפֵן לֹא בַטְלִי לְגַבִּי דָּפֵן וְאִינוּ דוֹמֶה לְסִמָּךְ לְסִכָּךְ שֶׁהִסְכָּךְ אִינוּ אֲרוּג לְפִיכָךְ הַכֵּל שָׁנָה הַעֲלִיין כִּתְּחִתּוֹן כִּכְךָ הוּא: אֲפִלוּ תִימָא בְּשָׂאִין סְמוּךְ לְדַפְנוֹת אֲלֹא סְמוּךְ לְסִכָּךְ: וְכִי תַנְיָא מִתְּנִינּוּ דְאִסוּקִייתָא חֲבִילוֹת שֶׁל קִנִּים שְׁתַּנּוּ עַל הַסִּכָּךְ מֵאֲלֵא הַתִּיר אֲנִדְגוּ לֹא בַטְלִינְהוּ לְגַבִּי כִכְךָ אֲלֹא לַהֲעִיטֵם עֵס: בְּבִרְתָּא נָמִי גְרַסִּין אֲלֹא מִן הַסְמוּךְ לָהּ: וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מִתִּיר אֲפִילוּ מִן הַסִּכָּךְ וְלִקְמוֹן פְּרִיךְ לִיה וְהָא סַמָּר אֲהֵלֵא: שְׂהִיא אֲסוּרָה אֲפִלוּ בַּחוּשׁ"מ כְּדִילִיף לִקְמוֹן: וְאִם הִתְנָה עָלֶיהָ לִבְנֵי י"ט: נִשְׁפֹּלֶת שְׁפִלָּה בִּי"ט דְּלִיבָא סְתִירָת אֲהֵל וְטַעֲמָא דַּת"ק מִשּׁוּם מִקְצֶה דְּהָא בִּין הַשְּׂמֹשׁוֹת דְּהִתָּה חֲזַמַת וּמִקְצֶה הִיא מִחֲמַת אֲסוּר סְתִירָה אֲכַל הַסְמוּךְ לָהּ לֹא מִקְצֶה הוּא דְלִית בַּהּ מִשּׁוּם סְתִירָה: מוֹתָר הַשְּׁמֵן שֶׁבִּנְר וְשִׁבְעָרָה גֵר רַחֲוִיחִי"ל מוֹתָר הַשְּׁמֵן שְׁנִיתוֹ בִּנְר או כְּעֶרְבָה שְׁמֵן הַנֶּתוּ לְהִלָּחַת הַנֵּר שֶׁל שַׁבַּת וְכֵּהָ הַמִּנְהָר יֵשׁ פֶּה מִשּׁוּם מִקְצֶה וְאֲסוּר: אֲדָם יֵשֶׁב וּמַצִּיעָה אִימְתִי תַכְכָּה גֵרוּ שְׂנִידַע עֲסוּפָה לְכַבִּית הַלֶּכֶךְ בִּין הַשְּׂמֹשׁוֹת דַּעֲתָה עַל הַמִּתָּר: הָכָא אֲדָם יֵשֶׁב וּמַצִּיעָה כּוֹי כְּתִמְיָה וְכִי גְבִיא הוּא וְיִזְדַּע שְׁעִתְדָה לִפֹּל לְמַחֵר: בַּסָּפָה רְעוּשָׁה דְּמִסּוּךְ אֲדַעֲתָה דְּנִפְלָה וְלִמְחֵר נִפְלָה הַלֶּכֶךְ לְרַבִּי שְׁמַעוֹן מִקְצֶה לִיבָא דְאִמְרִינן דַּעֲתָה מֵאֲתֵמוּל עֲלוּה וּת"ק לֹא אִמְרִינן דַּעֲתָה עֲלוּה בְּשׁוּם מַעֲי דָּלֵא חֲזִי בִּין הַשְּׂמֹשׁוֹת: לֵה' מִשְׁמַע כֵּל שְׂבָעָה לֵה' הוּא הַקּוֹשֵׁשׁ: עַל הַחֲנִיגָה שְׁלֵמִי חֲנִיגָה לְאִסֵּר מִשְׁהַקְדָּשׁוֹ: חַג חֲנִיגָה: סִיפָא דְהִתְנִי וְאִם הִתְנָה עָלֶיהָ אֲסַפָּה דַּעֲלָמָא קִאי וְאֲרִישָׁא דְבִירְתָּא קִאי מִהֲדָר דְאֲפִלְגוּ פֶּה ת"ק וְרַבִּי שְׁמַעוֹן דְּהִתְנִי אִין נוטְלִין עֲצִים מִן הַסָּפָה וְאִוְרָמְנָא בְּשִׁנְפָּלָה וּמִשּׁוּם מִקְצֶה וְהֵאמֵר אִם הִתְנָה עָלֶיהָ מִכַּעֲדוּר יוֹם שָׂאֵם תַּכֵּל מִחֵר וְסִיקָנָה הַכֵּל לְפִי תַנְיָאוּ: וְעִטְרָה וְכָה כְּסִידִין וּכְהִרְמִין הַמְצִירִין חֲרָמִין דְּגַדִּי צְבָעִין שְׁהִירִין אִוְכְרִי"ן קְרִינִים לְבָנִים שֶׁל פֶּשֶׁתוֹ: יִינוֹת שְׂמִינִים וּסְלִתוֹת בְּכוֹסוֹת שֶׁל זְכוּכִית לְנוֹי: הַכֵּל לְפִי תַנְיָאוּ מִדְּהִתְנִי אֲסוּר לְהַסְתַּפֵּךְ מֵהֵן ש"מ בַּטְלִי לֵהּ לְגַבִּי סִפָּה וְהוֹי לֵהּ כִּסְפָּה וְהֵאמֵר דְּתַנְיָא מֵהֵי: אֲבִי וְרַבָּא דְאִמְרִי תַרְוִיְהוּ: בְּאֹמֵר אִינִי בּוֹדֵל מֵהֶם כֹּל בִּין הַשְּׂמֹשׁוֹת, דְּלֹא חָלָה קְדוּשָׁה עֲלֵייהוּ. אֲכַל עֲצִי סוּפָה, דְּחָלָה קְדוּשָׁה עֲלֵייהוּ — אֶתְקַצְאִי לְשִׁבְעָה. וּמֵאִי שְׁנָא מֵהָא דְאֶתְמַר: הַפְּרִישׁ שִׁבְעָה אֶתְרוּגִים לְשִׁבְעַת הַיָּמִים, אָמַר רַב: כֹּל אַחַת וְאַחַת יוֹצֵא פֶּה וְאוֹכְלָה לְאַתֵּר. וְרַב אָסִי אָמַר: כֹּל אַחַת יוֹצֵא פֶּה וְאוֹכְלָה לְמַחֵר! ^(א)הֵתֵם, דְּמַפְסְקוּ לִילּוֹת מִיָּמִים — כֹּל חֵד וְחֵד יוֹמָא מַצֹּה בְּאִפִּי נִפְשִׂיהָ הוּא. הָכָא, דְּלֹא מַפְסְקוּ לִילּוֹת מִיָּמִים — כּוֹלְהוּ יוֹמֵי כַּחְדָּא יוֹמָא אֲרִיכְתָּא דְמִי.

מתנני'

מִתְנִי' אִין נוטְלִין עֲצִים מִן הַסָּפָה כְּגוֹן כִּפְסָח או כְּעֶצֶרֶת וְיֵשֶׁב בַּסָּפָה כְּגִנָּה או כִּפְרָדָּם אִין נוטְלִין עֲצִים מִן הַסָּפָה אֲלֹא מִן הַסְמוּךְ לָהּ הַשְּׂתָא מִשְׁמַע אִם הוּא עֵב שְׁתַּנּוּ קִנִּים הִרְבָּה מִתָּר לְטוֹל מֵהֶם וּבְגִמְרָא פְרִיךְ הָא סַמָּר אֲהֵלֵא דְכִינּוּ דְבַטְלָה לְגַבִּי כִכְךָ כֵּל כִּרְתָּא דְשָׁחַל מַעִיָּה סְתִירָה הוּא: גִּמ' סְמוּךְ לְדַפְנוֹת קִנִּים הַנּוֹקְפִים סְבִיבוֹת לְדַפְנוֹת פִּינוּ שְׁלֹא נֶאֱרָגוּ עַם הַדָּפֵן לֹא בַטְלִי לְגַבִּי דָּפֵן וְאִינוּ דוֹמֶה לְסִמָּךְ לְסִכָּךְ שֶׁהִסְכָּךְ אִינוּ אֲרוּג לְפִיכָךְ הַכֵּל שָׁנָה הַעֲלִיין כִּתְּחִתּוֹן כִּכְךָ הוּא: אֲפִלוּ תִימָא בְּשָׂאִין סְמוּךְ לְדַפְנוֹת אֲלֹא סְמוּךְ לְסִכָּךְ: וְכִי תַנְיָא מִתְּנִינּוּ דְאִסוּקִייתָא חֲבִילוֹת שֶׁל קִנִּים שְׁתַּנּוּ עַל הַסִּכָּךְ מֵאֲלֵא הַתִּיר אֲנִדְגוּ לֹא בַטְלִינְהוּ לְגַבִּי כִכְךָ אֲלֹא לַהֲעִיטֵם עֵס: בְּבִרְתָּא נָמִי גְרַסִּין אֲלֹא מִן הַסְמוּךְ לָהּ: וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מִתִּיר אֲפִילוּ מִן הַסִּכָּךְ וְלִקְמוֹן פְּרִיךְ לִיה וְהָא סַמָּר אֲהֵלֵא: שְׂהִיא אֲסוּרָה אֲפִלוּ בַּחוּשׁ"מ כְּדִילִיף לִקְמוֹן: וְאִם הִתְנָה עָלֶיהָ לִבְנֵי י"ט: נִשְׁפֹּלֶת שְׁפִלָּה בִּי"ט דְּלִיבָא סְתִירָת אֲהֵל וְטַעֲמָא דַּת"ק מִשּׁוּם מִקְצֶה דְּהָא בִּין הַשְּׂמֹשׁוֹת דְּהִתָּה חֲזַמַת וּמִקְצֶה הִיא מִחֲמַת אֲסוּר סְתִירָה אֲכַל הַסְמוּךְ לָהּ לֹא מִקְצֶה הוּא דְלִית בַּהּ מִשּׁוּם סְתִירָה: מוֹתָר הַשְּׁמֵן שֶׁבִּנְר וְשִׁבְעָרָה גֵר רַחֲוִיחִי"ל מוֹתָר הַשְּׁמֵן שְׁנִיתוֹ בִּנְר או כְּעֶרְבָה שְׁמֵן הַנֶּתוּ לְהִלָּחַת הַנֵּר שֶׁל שַׁבַּת וְכֵּהָ הַמִּנְהָר יֵשׁ פֶּה מִשּׁוּם מִקְצֶה וְאֲסוּר: אֲדָם יֵשֶׁב וּמַצִּיעָה אִימְתִי תַכְכָּה גֵרוּ שְׂנִידַע עֲסוּפָה לְכַבִּית הַלֶּכֶךְ בִּין הַשְּׂמֹשׁוֹת דַּעֲתָה עַל הַמִּתָּר: הָכָא אֲדָם יֵשֶׁב וּמַצִּיעָה כּוֹי כְּתִמְיָה וְכִי גְבִיא הוּא וְיִזְדַּע שְׁעִתְדָה לִפֹּל לְמַחֵר: בַּסָּפָה רְעוּשָׁה דְּמִסּוּךְ אֲדַעֲתָה דְּנִפְלָה וְלִמְחֵר נִפְלָה הַלֶּכֶךְ לְרַבִּי שְׁמַעוֹן מִקְצֶה לִיבָא דְאִמְרִינן דַּעֲתָה מֵאֲתֵמוּל עֲלוּה וּתל"ק לֹא אִמְרִינן דַּעֲתָה עֲלוּה בְּשׁוּם מַעֲי דְאֵלֵא חֲזִי בִּין הַשְּׂמֹשׁוֹת: לֵה' מִשְׁמַע כֵּל שְׂבָעָה לֵה' הוּא הַקּוֹשֵׁשׁ: עַל הַחֲנִיגָה שְׁלֵמִי חֲנִיגָה לְאִסֵּר מִשְׁהַקְדָּשׁוֹ: חַג חֲנִיגָה: סִיפָא דְהִתְנִי וְאִם הִתְנָה עָלֶיהָ אֲסַפָּה דַּעֲלָמָא קִאי וְאֲרִישָׁא דְבִירְתָּא קִאי מִהֲדָר דְאֲפִלְגוּ פֶּה ת"ק וְרַבִּי שְׁמַעוֹן דְּהִתְנִי אִין נוטְלִין עֲצִים מִן הַסָּפָה וְאִוְרָמְנָא בְּשִׁנְפָּלָה וּמִשּׁוּם מִקְצֶה וְהֵאמֵר אִם הִתְנָה עָלֶיהָ מִכַּעֲדוּר יוֹם שָׂאֵם תַּכֵּל מִחֵר וְסִיקָנָה הַכֵּל לְפִי תַנְיָאוּ: וְעִטְרָה וְכָה כְּסִידִין וּכְהִרְמִין הַמְצִירִין חֲרָמִין דְּגַדִּי צְבָעִין שְׁהִירִין אִוְכְרִי"ן קְרִינִים לְבָנִים שֶׁל פֶּשֶׁתוֹ: יִינוֹת שְׂמִינִים וּסְלִתוֹת בְּכוֹסוֹת שֶׁל זְכוּכִית לְנוֹי: הַכֵּל לְפִי תַנְיָאוּ מִדְּהִתְנִי אֲסוּר לְהַסְתַּפֵּךְ מֵהֵן ש"מ בַּטְלִי לֵהּ לְגַבִּי סִפָּה וְהוֹי לֵהּ כִּסְפָּה וְהֵאמֵר דְּתַנְיָא מֵהֵי: אֲבִי וְרַבָּא דְאִמְרִי תַרְוִיְהוּ: בְּאֹמֵר אִינִי בּוֹדֵל מֵהֶם כֹּל בִּין הַשְּׂמֹשׁוֹת, דְּלֹא חָלָה קְדוּשָׁה עֲלֵייהוּ. אֲכַל עֲצִי סוּפָה, דְּחָלָה קְדוּשָׁה עֲלֵייהוּ — אֶתְקַצְאִי לְשִׁבְעָה. וּמֵאִי שְׁנָא מֵהָא דְאֶתְמַר: הַפְּרִישׁ שִׁבְעָה אֶתְרוּגִים לְשִׁבְעַת הַיָּמִים, אָמַר רַב: כֹּל אַחַת וְאַחַת יוֹצֵא פֶּה וְאוֹכְלָה לְאַתֵּר. וְרַב אָסִי אָמַר: כֹּל אַחַת יוֹצֵא פֶּה וְאוֹכְלָה לְמַחֵר! ^(א)הֵתֵם, דְּמַפְסְקוּ לִילּוֹת מִיָּמִים — כֹּל חֵד וְחֵד יוֹמָא מַצֹּה בְּאִפִּי נִפְשִׂיהָ הוּא. הָכָא, דְּלֹא מַפְסְקוּ לִילּוֹת מִיָּמִים — כּוֹלְהוּ יוֹמֵי כַּחְדָּא יוֹמָא אֲרִיכְתָּא דְמִי.

מהם בין השמשות משום דסתר אהלא ובין השמשות ספק עליה ועל ידי קדשה זו הקצה לשבעה: ומאי שנא מהא כו' קלא אמר באקרוג דמשום בין השמשות קמא לתרצי כל שבעה אלא לחד יומא מפי אחי עליה לחד יומא: דאתמר הכריש כו' יוצא פה ביומא: ואוכלה לאלתר כסבר למצותה אתקצאי ודאי נעשית מצותה: ורב אפי אמר יוצא פה ואוכלה למחר דכיון דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לבלי יומא והא עצי ספה נמי בינון דאתני עגליה להנות מהן כחול של מושד כהפרישה ליום ראשון דמי ומשום דבין השמשות קמא קדיש קא אמרת דאתקצאי לשבעה: דמפקדי לילות מימיים שאין מצותו בצלילה:

 מסורת הש"ס

א שבת מה.

ב שבת מו:

ג סוכה ט.

ד שבת כב;; שבת מה;; סוכה י.

ה סוכה י; סוכה מו:

ו סוכה מה:

 תורה אור השלם
--

דבר אל־בני ישראל לאמור בחמשה עשר יום לחדש השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים ליהנות (ויקרא כג, לד)

מסורת הש"ס

א תוספתא ביצה

ב לעיל ב:

מתני' מביאין עצים התלושים מן השדה שבתוך פנסו משרב י"ט דגלי דעמה דעליהו סמין וחינו מקצה אכל המפזרין מקצו: ומן הקרפף שהוא משתמר ומקף קביב אכלו מפזרים שבו לא הקצה מדעתו: סמוך לעיר ממש: אכלו בתוך תחום שבת בסופו: גמ' וחיזקה היא רבי שמעון בן אלעזר קאמר לה דאמר בית הלל הכי שרו ופליגי דבגן עליה: כמפזרין דמו ואכלו לא פזרנו הריח דמסתמא לא סמכה דעמה קבר מבצר להו זיקא: ואי אתנח מנא עליה להכבידן שפיר דמי דסמכה דעמה: רבי יוסי לקח או לחומרא קאמר לא גרסינן דהא מלתה דרבי יהודה גמי מפשיא לן היכי אתמר וה"ג אפשאי להו היכי קאמר כל הסמוך לעיר הוא דאית לה פותחת ואתא ר' יוסי למימר בגן דאית לה פותחת אפי' בתוך תחום שבת גמ' או דלמא ה"ק כל סמוך לעיר בין דאית לה פותחת בין דלית לה פותחת ואתא רבי יוסי למימר אפי' בתוך תחום שבת ומקחא דאית לה פותחת אכל דלית לה פותחת אכלו סמוך לעיר גמי לא תא שמע מדקתני רבי יוסי אומר כל שנכנסין לו בפותחת ואכלו בתוך תחום שבת ש"מ רבי יוסי תרמי לקחא קאמר והכי פו' היכי קאמר מתני' כל סמוך לעיר הוא דאית לה פותחת משתח שמשתמר והאי דלא תנא ליה בהדיא משים קחא קבר סתמו גש להו פותחת ואסתם חרפפות חמרה למלתה ואתא רבי יוסי למימר בגן דאית לה פותחת לא פשינן סמוך וממילא דאי לית לה פותחת פשינן סמוך ואשתרי בהכי מדקלא שקיימא גשאין סמוך בפותחת מפלג דסמוך בלא פותחת גמי שרי ומיתל בתרמי דרבי יהודה פשי תרנויה ורבי יוסי קבר בתרא סגי בלחיו שתהא סס: או דלמא כל סמוך לעיר דקאמר ת"ק בהכי תלא טעמה פיון דהו סמוך בין דאית לה פותחת בין דלית לה ואתא רבי יוסי למימר הוועס תלוי בפותחת בין סמוך בין רחוק והכי קאמר כל שנכנסים לו בפותחת הוא דמסר ואכלו הוא בתוך תחום שבת דלא מתלי טעמא בסמיכה כלל: תרמי לקחא קאמר בלומר מדרבי יוסי נשמע דרבי יהודה דלאו תרנויה פשי ורבי יוסי בתרמי חקיל דמכשיר בסמוך בלא פותחת ובפותחת בלא סמוך דשמעינן לרבי יהודה דקאמר כל סמוך לעיר בין דאית לה פותחת בין דלית לה פותחת ואל"ל רבי יוסי כל שיש לו פותחת אפי' הוא בתוך התחום ואי סמוך לא פשי פותחת דאי רבי יוסי בפותחת תלא טעמא דאפילו הוא סמוך פשי פותחת לא הנה ליה לסיומי ואכלו בתוך תחום שבת אלא הכי הנה ליה למימר רבי יוסי אומר כל שנכנסין לה פותחת דביון דהנה תני כל הנה משמע דצריך פותחת סמוך או רחוק למה לי דגיס ואכלו בתוך תחום שבת אלא לאשמעינן דלא פשי פותחת אלא למשרי שאין סמוך ורבי יהודה דלא פשי תרמי גמי מרישא דרבי יוסי שמע מנה מדנקט כל שנכנסין לה בפותחת פיון דכולהו פותחת אית להו הכי אפש' ליה למתני רבי יוסי

אומר אכלו בתוך תחום שבת: מתני' אין מבקעין עצים לא מן הקורות כו' לפי סגיא של גמרא היא מתפרשת: לא בהקדס סתם חרדס עשוי במין כלי חמנית שעושין בו אכפות וסרגות שקורין איישי"ש ויש שעשוי בשין כלי האמן שקורין בריגוא"ה שראשו הקצר דומה לקרדמות שלנו וראשו השני דומה לכלי חמני אכפות וסרגות הסוסים: ולא במגרה שיג"ה פשין סבין מלאה פנימות וממהר לקון בו עצים וכלי חמין הוא: מגל דלוייר"א או שרפ"א וכלן כלי חמין הן ונקראה פועשה בו מלאכה לפיכך חסור: אלא בקופין סתם קופין הוא סבין של חצבים דומה לקרדמות שלנו שאין כלי חמין ויש שעושין בו שני ראשין והשני דומה לקדס האכפות דגשמיעין מנה בגמרא ומינה סתמה לאו למלאכת חמין הוא:

התחום כיו"ט: מן המקנעם אם מן הקרפף ואכלו מן המפזר.

מתני' מביאין עצים מן השדה — מן המכונס, ומן הקרפף — אפילו מן המפוזר. איזהו קרפף — כל שסמוך לעיר, דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: כל שנכנסין לו בפותחת, ואפילו בתוך תחום שבת. **גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל: אין מביאין עצים אלא מן המכונסין שבקרפף. והא אנו תנו: מן הקרפף — ואפילו מן המפוזרים! מתניתין יחידאה היא.** ^(א)**דתנא, אמר רבי שמעון בן אלעזר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המפוזרים שבשדות — שאין מביאין, ועל המכונסין שבקרפף — שמביאין. על מה נחלקו — על המפוזרים שבקרפף ועל המכונסין שבשדות, שבית שמאי אומרים: לא יביא, ובית הלל אומרים: יביא.** **אמר רבא: עלי קנים ועלי גפנים, אף על גב דמכנפי להו ומוותבי, פיון דאי מדלי זיקא מבדר להו — כמפוזרים דמו ואסורין. ואי אתנח מנא מאתמול עלייהו — שפיר דמי. איזהו קרפף וכו'.** **אבעיא להו: היכי קאמר, כל שסמוך לעיר — והוא דאית ליה פותחת, ואתא רבי יוסי למימר: פיון דאית ליה פותחת — אפילו בתוך תחום שבת גמי. או דלמא הכי קאמר: כל שסמוך לעיר — בין דאית ליה פותחת, בין דלית ליה פותחת, ואתא רבי יוסי למימר: אפילו בתוך תחום שבת, ודוקא דאית ליה פותחת, אכל לית ליה פותחת — אפילו סמוך לעיר גמי לא. 'תא שמע: מדקתני, רבי יוסי אומר: כל שנכנסין לו בפותחת — ואפילו בתוך תחום שבת, שמע מינה רבי יוסי תרמי לקולא קאמר. שמע מינה. אמר רב סלא אמר רבי ירמיה: הלכה כרבי יוסי להקל.** ^(א)**מתני' אין מבקעין עצים לא מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב. ואין מבקעין לא בקרדום ולא במגרה ולא במגל, אלא בקופיץ.**

גמ'

שמור אלא במקום שגלים שם בדמוכח בפרק כלל גדול (שפת דף עג:): אפשאי להו היכי קאמר כל סמוך לעיר והוא דאית לה פותחת וכו'. אכל לא גרס ר' יוסי לקחא או לחומרא דא"כ משמע דמספקא ליה דרבי יוסי שפא הוא מחמיר יותר מת"ק ולא היא דהא במלתה דרבי יהודה גמי מספקא לה היכי אתמר אלא ה"ג היכי קאמר וכו' והכי פו' כל סמוך לעיר וגם אית לה פותחת ופשי רבי יהודה תרמי לחומרא דאע"ג דסמוך פשי פותחת והא דלא פו' בגדכיו פותחת משים דקדבר סתם חרפפות גש להו פותחת ואתא רבי יוסי למימר הואיל ואית להו פותחת ואפילו רחוק מן העיר גמי וא"כ שמעינן מדתלי טעמא דחינו סמוך שרי בפותחת מפלג דסמוך שרי אכלו בלא פותחת ומתמי לקחא קאמר רבי יוסי בסמוך בלא פותחת או בלאו סמוך בפותחת או דלמא ר' יהודה קבר כל סמוך בין אית לה פותחת בין לית לה פותחת שרי דקס"ד השתא דסתם חרפפות לית להו פותחת ואתא ר' יוסי למימר דפשי פותחת אפילו בסמוך כ"ש ברחוק אכל סמוכה בלא פותחת אינה מושלת בלום ע"כ פרש"י ויהאשה השר מקוצי נהי דר' יהודה פלי טעמא בסמוכה דוקא אכל פותחת אינה מושלת בלום מ"מ לרבי יוסי אמאי לא זיק כדפי' לשיל ללשנא קמא דמתני רבי יוסי טעמה דשרי בפותחת בלאו סמוך מפלג דבסמוך מועיל בלא פותחת דהשתא ללשנא קמא דרבי יהודה דפשי תרמי קאמר דלרבי יוסי סגי בתרא כ"ס לאי לשנא דקאמר השתא דלרבי יהודה סגי בתרא בסמוך בלא פותחת ומתן דע"כ לא מצנינן למימר דרבי יוסי תרמי לקחא אית לה בהאי לשנא כדאמר ללשנא קמא דהואיל ולהאי לשנא צ"ל דרבי יהודה לא קפד אפותחת ולא ס"ל דסתם חרפפות אית להו פותחת אלא כל סמוך בין אית לה פותחת בין לית לה פותחת אם כן לא היה לרבי יוסי למתני כל שנכנסים וכו' אלא הכי הנה ליה למתני רבי יוסי אומר אם יש לו פותחת אכלו אם היה בסוף התחום שרי הא אם סמוך שרי בלא פותחת ומדנקט כל משמע גיש חרפפות דאין להו פותחת רבי יוסי ודאי פלי טעמה בפותחת דוקא בין סמוך בין רחוק אכל ללשנא קמא ניחא דמצננא לפרושי דרבי יוסי תרמי לקחא אמר וניחא לשון כל שנכנסין דמאי חמרת הנה ליה למתני אם יש לו פותחת אדרבה אי הנה קאמר הכי הנה משמע דרבי יהודה לא קמייכי בפותחת וליתא דשל ברחק רבי יהודה בפותחת איירי אכל ללשנא דכל שנכנסין לו בפותחת משמע דמייכי בפותחת שאם תמצ' לומר דלא מייכי רבי יהודה בפותחת אם כן רבי יוסי אי אמר תרמי לקחא תשיא ליה דמאי כל דמשמע דלאורי רבי יהודה בפותחת אדרבה רבי יהודה לא מייכי בפותחת אלא הנה ליה למתני אם יש לו פותחת והכי משמע לקמן מהך פרוש רש"י תא

שמע מדקתני רבי יוסי וכו' דהכי משמע מדנקט רבי יוסי לשנא דכל הנכנסין ובהסיפא דמלתה דאצטרין לסוס ואכלו בתוך תחום שבת ש"מ דרבי יוסי תרמי לקחא קאמר דאי רבי יוסי בפותחת פלי טעמה דוקא ואכלו הוא סמוך פשי פותחת לא הנה ליה לסיומי ואפילו בתוך התחום אלא הכי הנה ליה למימר רבי יוסי אומר כל שנכנסין זה בפותחת דמאי חמרת דאצטרין לסיומי רבי יוסי אומר בתוך תחום שבת לטעמה להאיר בפותחת אכלו רחוק מלשנא דכל הנכנסין נפקא וכו' דהכי קאמר כל הנכנסין בפותחת שרי אכלו ברחוק אמאי מקסם בדכריו אכלו בתוך תחום שבת אלא ש"מ דלא פשי לרחוק אלא דוקא למשרי שאינו רחוק

עין משפט
גמ' מצוה

א מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' יד, טושי"ע או"ח סי' תקא
סעי' ג:

ב מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' טו, טושי"ע או"ח סי' תקא
סעי' ד:

ג מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' יד, טושי"ע או"ח סי' תקא
סעי' ג:

עין משפט גזר מצודה
--

א מו"י פב"ו מהל' שביתת יום טוב הל' יב, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקא סעי' א:

ב מו"י פד' מהל' שביתת יום טוב הל' י, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקא סעי' א:

ג מו"י פד' מהל' שביתת יום טוב הל' י, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקא סעי' א:

ד מו"י פב"ו מהל' שביתת יום טוב הל' ט, טוש"ע או"ח סי' תקיח סעי' ט:

ה מו"י פכ"ו מהל' שבת הל' ב, טוש"ע או"ח סי' שכח סעי' יז:

ו טוש"ע או"ח סי' שיד סעי' י:

ז מו"י פכ"ו מהל' שבת הל' ב, טוש"ע או"ח סי' תקיט סעי' ג:

וה"ר בן העננבון וכו' היכא חמרינן דבשי פותחת הונו למשכרי רחוק אכל כמון שרי בלא פותחת גמ' והאמרת רישא אין מבקשין כלל סברה דטעמא דמתני' לאו יוספי דר' יוספי תרתני אמר להלא ומדרבי יוספי נשמע לרבי יהודה דבשי תרתני לחומרא דמדנקט דדבריו כל הנזכרין א"כ שמעי' לרבי יהודה דבשי תרתני דאל"כ לשנא דכל קשה ומאי אמרת האי כל דקאמר לטפויי כל הקריפות דבשינן שיש להן פותחת הא ר' יוספי תרתני להלא אמר א"כ הו"ל למתני אס. כך פרש רבינו שמשון מקוצני: והאמרת רישא אין מבקשין כלל. הסבר הש"ס דטעמא דמתני' משום דאע"פ דהוו מוכנים להפקה אין מבקשין מטעם מלאכה וטרחא ותיכא וחינו זו ואין צריך לומר זו דאפי' עומדים להפק משרב יו"ט אסורין כל שכן קורה שגשברה ביו"ט עצמו והינו הא דמותבי' והאמרת אין מבקשין וכו' בן פרש רש"י: אכל קרדם וקופין מדיאי גיסא שרי האי גיסא גמי שרי. ופרשו הסופות דאין אנו בקיאיין בקרדם היאך הן נעשין ולכן יש לנו להסיר לבקע עצים רק צדי: ונפחת נוטל ממקום הפחת. פרש"י נפחת מאליו וא"ת אמאי נוטל ממקום הפחת הא הוה מקצה בין השמשות דאסור לפרתו ביו"ט מדרבנן ומגו דאפקצאי בין השמשות אפקצאי לבלי יומא ופרש בקונט' דבינן דחינו אסור אלא מדרבנן לפחות בדמוקס ליה בגמרא באיירא דלכני השתא דנפחת שרי למיכל מניהו דבמקצה דרבנן לא חמרינן מגו דאפקצאי לבין השמשות וכו' והכי אמר גבי טבל בשלחי פקדון מוכן אצל שפת האילן ואם עבר ותקנו משחו דלא הוי מקצה אלא מדרבנן ולא אמר מגו דאפקצאי וכו' ולא נהירא דאמר גבי שפת (דף נ ג.) גבי כל לפני האפרוחים מגו דאפקצאי אע"ג דאין גס מקצה אלא מדרבנן וכן גבי גלגל מוכני שיש עליה מעות ואומר הר"ר משה דלא חמרי אלא בפשהמקצה חינו מהפלה מן העולם כגון מעות שע"ג הכר שאף על פי שנטלם גזין הן בעולם אכל בטבל מיד שתקנו הטבל מהפלה המקצה מכל וכל וא"ת והא חמרינן בחלין (דף יד. ושם) השוחט בשפת אסור באכילה ליומא ונכדין חכריא למימר ר' יהודה היא דמגו דאפקצאי לבין השמשות שהיתה חיה אסורה ואע"ג דעבדו בפגשחטה נפלה המקצה מן העולם וי"ל בינו דבין השמשות היתה מקצה מחמת חסרין מלאכה דאורייתא חמרינן מגו אע"פ שהמקצה נפלה מן העולם ומ"מ קשה דהכא הפחת הוי בעולם דומיא דמוכני שיש עליה מעות דהוי המקצה בעולם אף על פי שאין כאן שהוא במקום אחר ה"נ גבי הפחת הכי איתא לבנ"ל דאיתא האי סתמא דרבי שמעון דלית לה מקצה וא"ת מאי קאמר לגייל פריש מפליתין (פיצה דף ב:) גבי יום טוב סתם לן תנא דרבי יהודה והא הכא סתם לן תנא דרבי שמעון ויש לומר דאין זה סתמא דסתמא הוי אס דהא יכול לומר דבדי רבי שמעון ולא קאמר אס בן הוה סתם לן תנא דיתא אכל הכא לא היה יכול לומר דבדי רבי שמעון דהא רישא קאמר נוטל ממקום הפחת דמשמע דוקא דדיעבד אכל לכתחלה לא יפחת ולא מצי למימר דבדי רבי שמעון דהא בכירא לה אף פוחת לכתחלה אכל לגייל יחא דקאמר גבי יו"ט סתם לן תנא דרבי יהודה דלא מיירי פ' דהתירו מקצה משום אכל נפש אכל נפש:

המביא פרק רביעי ביצה

"גמ' והאמרת רישא אין מבקשין כלל? אמר רב יהודה אמר שמואל: חסורי מחסרא והכי קתני: אין מבקשין מן הסוואר של קורות, ולא מן הקורה שגשברה ביום טוב. אבל מבקשין מן הקורה שגשברה מערב יום טוב. 'ובפשחו מבקשין' — אין מבקשין לא בקרדום ולא במגל ולא במגרה, אלא בקופיץ. תנא גמי הכי: אין מבקשין עצים לא מן הסוואר של קורות ולא מן הקורה שגשברה ביום טוב, לפי שאינו מן המוכן. ולא בקרדום. אמר רב חיננא בר שלמיא משמיה דרב: לא שנו אלא בנזבנות שלו, אבל בזכרות שלו — מותר. פשיטא, בקופיץ תנו! מהו דתימא: הני מיילי קופיץ לחודיה, אבל קרדום וקופיץ, אימא: מגו דהאי גיסא אסור — האי גיסא גמי אסור, קא משמע לן. ואיכא דמתני לה אסיפא: אלא בקופיץ. אמר רב חיננא בר שלמיא משמיה דרב: לא שנו אלא בזכרות שלו, אבל בנזבנות שלו — אסור. פשיטא, ולא בקרדום תנו! מהו דתימא: הני מיילי קרדום, אבל קופיץ וקרדום, אימא: מגו דהאי גיסא שרי — האי גיסא גמי שרי, קא משמע לן. ^(א)מתני בית שהוא מלא פירות ונפחת — נוטל ממקום הפחת. רבי מאיר אומר: אף פוחת לכתחלה ונוטל. ^(ב)גמ' אמאי? והא קא סתר אהלא! אמר רב נחומי בר אדא אמר שמואל: באיירא דליבני. איני?! והאמר רב נחמן: הני ליבני דאייתור מבנינא — שרי לטלטולינהו בשפתא, הואיל וחיזי למזגא עלייהו. שרגינהו — ודאי אקצינהו! אמר רבי זירא: ביום טוב אמרו, אבל לא בשפת. תנא גמי הכי, רבי מאיר אומר: אף פוחת לכתחלה ונוטל. ביום טוב אמרו, אבל לא בשפת. "אמר שמואל: חותמות שפקרקע — מתיר, אבל לא מפקיע ולא חותה. שפפלים — מתיר ומפקיע וחותה, אחד שפת ואחד יום טוב. מיתיבי: חותמות שפקרקע, בשפת — מתיר אבל לא מפקיע ולא חותה. ביום טוב — מתיר ומפקיע וחותה! הא מגי — רבי מאיר היא, דאמר: אף פוחת לכתחלה ונוטל, ופליגי רבנן עליה, ואנא דאמרי כרבנן. ומי פליגי רבנן עליה בחותמות שפקרקע? והתנא: מודים חכמים לרבי מאיר בחותמות שפקרקע, שפשפת מתיר — אבל לא מפקיע ולא חותה, ביום טוב — מתיר ומפקיע וחותה!

הוא

משום מקצה תנא פרישא אין מבקשין עצים אלא משום מלאכה וטרחא והכי קאמר אין מבקשין עצים לא מן הקורות הנשברים משרב יו"ט ועומדין להפק ולא מן הקורה כו' וזו ואין צריך לומר זו קתני והינו דמותבי' והאמרת רישא אין מבקשין כלל וחדר תני דבדופין שרי: חסורי מחסרא כו' וטעמא דרישא משום מקצה: סנאר של קורות הנשפכות לארץ של בעין: ולא מן הקורה שגשברה ביו"ט ואע"ג דהשתא להפקה קומא בין השמשות לאו להכי קומא: תניא גמי הכי בפסמאל דטעמא דמתנינו משום מקצה: לא שנו אלא בנזבנות שלו דראש הרחב שקופצין בו העץ לרחבו דדמי למלאכת אמן: אבל בזכרות שלו דראש הארץ שמבקשין בו עצים מפר: פשיטא אלא בקופין תנו וקופין פלה זכרות היא: ואיכא דמתני לה להא דרב חיננא אסיפא דמתנינו ובאתתא דהא דמתני לה להא דרב חיננא אסיפא הוי עושין לקופין זכרות ונזבנות כמו שפשי פלי אמן שקורין בירגוא"ה: פשיטא ולא בקרדס תנו משום דכלו נזבנות וממילא שמשין דכי שרו קופין משום זכרות הוא דשרייה: מהו דתניא ר"מ דאסר קרדס לחודיה דבוליה נזבנות ואינו עשוי לבקע אלא לבני אמן אכל מי שיש לו שני ראשין אחד זכרות בקופין ואחד נזבנות בקרדס אימא דמוכחא מלתא דלבקע הוא וכו' היכי דהאי גיסא שרי האי גיסא גמי שרי קמ"ל: מתני' ונפחת מאליו: נוטל ממקום הפחת ולא חמרי' מקצין מחמת אסור הן דאין יכול לפרתו ביו"ט ואסח דעתו מניהו דבינן דלא הוה פחיתתו אסורא דאורייתא בדמוקמינן לה באיירא דלכני ולא מקצה נינהו דקאמר גבי טבל בשלחי פקדון (דף לד:) שהוא מוכן אצל שפת שאם עבר ותקנו משחו: אף פוחת לכתחלה דדמפרש טעמא בגמרא: גמ' באיירא דלכני סדור של רבנים בלא טיט: דאיתור מבנינא שגשפרו לו לאחר שגמר בעינו: שרי לטלטלינהו דמעשה לאו לבנין קומי אלא למזגא עליהו ויתרת פלי עליהן: שרגינהו סדרן זו על זו גלי דעתה שמקצן לבנין ואסור לטלטלינהו ומתני' גמי נסתר מדרבנן דשרי מלטלן: א"ר זירא ביו"ט התיר ר"מ בינו דמדרבנן הוא דאסור ומשום שמתת יו"ט שרי שדרי מפר בו אכל נפש אבל לא לשפת משום טלטול דרב נחמן: חותמות פרמודי"ש: חותמות שפקרקע כגון דלותת פתחי בורות ומשרה הסגורים בקשרי קבלים: מתיר את הקשר דהא לאו קשר של קומא הוא שדרי להתיר תמיד הוא עשוי: אבל לא מפקיע הקבל להתיר שבותו ויגדילתו: ולא חותך דהא סתירה היא ויש סתירה דבנין של קרקע: ושל פלים כגון תבה הנעולה ע"י קשר קבל מתיר ומפקיע וחותר דאין סתירה בפלים: מיתיבי חותמות שפקרקע כו' ביו"ט מתיר ומפקיע וחותר אלמא חותמות הקסורים אין דהן משום סתירה מצאורייתא ובשפת מדרבנן הוא דאסור:

מסורת הש"ס

א עירובין לד:

ב שבת קכד:

גבי יו"ט סתם לן תנא דרבי יהודה דלא מיירי אלא במקצה וא"כ היה יכול למימר דבדי רבי יהודה ומקלא קאמר א"כ סתם לן תנא דיתא: אמר ר' זירא ביו"ט אפרו. פ' דהתירו מקצה משום אכל נפש אכל נפש:

מסורת הש"ס
א שבת קוד: ב מנחות טז:; משנה כלים ג משנה עדיות
גליון הש"ס
גמ' אר"י ר' מאיר היא. עיין ר"ש פ"ב מ"ד דכלים:

הוא דאָמער פֿי האַי תנאָ שמואל דאָמער לעיל דאפֿי ביו"ט אינוּ מפקיע דאָמער אין פּוּחַתין אַת הַנֶּר. פֿרש רש"י לטול אַחד מן הגּוֹלָמִים שֶׁל יוֹצֵר וְלַתַּחַב פֿי האַי תנאָ דאָמער נָמי בַּחוּתָמוֹת שֶׁבַּקְרָקע דאָפֿילו ביו"ט אין מפקיע: **תּרצַת לָךְ רִישָׁא דַּמְלָתָא דְּשִׁמוּאֵל בַּחוּתָמוֹת שֶׁבַּקְרָקע דְּמַסְיַיע לִיה האַי תנאָ: סִיפָא קִשְׁיָא דאָמער שְׁמוּאֵל וְשֶׁל כּלִים אָפֿילו בַּשֶּׁבֶת מַתּוּר וּמַפְקִיע וְחוּתָךְ וְהאִי תנאָ תַּעֵי וְשֶׁל כּלִים בַּשֶּׁבֶת מַתּוּר אָבֵל לא מַפְקִיע וְלא חוּתָךְ: האַ מַּנִּי רַבִּי נַחֲמִיָּה הִיא כְּלוּמַר לַעֲוֹלָם מַתּוּר לַהִפְקִיע וְלַחַתָךְ דאִין בָּדָם מִשּׁוּם סְתִירָה וְלִהְיֵא תנאָ גּוּפָה אִם יִכּוֹל לַהִפְקִיע וּלְנַתַּק בְּיוֹדוֹ שָׂרִי וְהאִ דקאָסר מִשּׁוּם טַלְטוּל סבִּין האָסר וְרַבִּי נַחֲמִיָּה הִיא דאָמער בַּעֲרֻבִין (דף לה.) אָפֿילו תַּרְוָה וְאָפֿלו טְלִית אין נְטִלִין אָלֹא לַצֵּרֶךְ תַּשְׁמִישׁ שְׁהוּ מִיַּחֲדִין לוֹ וּסבִּין לֵאכֻלִּין הוּא דְּמִיַּחֲד וְלא לַחוּתָמוֹת וּבָהּא לא סבִּירָא לֶה לַשְׁמוּאֵל כְּנֶתֶס: אִי הָכִי דַּרְבִּי נַחֲמִיָּה הִיא: **שָׁבוֹת שָׁבֶת** דַּטְלַטוּל שָׁבוֹת הוּא וְלא הַחֲמִיר בַּטְלַטוּל יוֹם טוֹב כַּבֶּשֶׁל שָׁבֶת: **מַסִּיקִין בַּכִּלִּים** דְּבַנִּי טַלְטוּל נָמי נִינְהוּ וּמַטְלַטְלוּ נָמי לַהִסְקִין: אין מַסִּיקִין בַּשַּׁבָּרִי כִּלִּים שֶׁנֶּשְׁבְּרוּ בִּי"ט דַּהֲשָׁתָא לא חַזִּי לַטְלַטוּל וְאִי מִשּׁוּם דַּחֲזוּ לַהִסְקָה אַתְמוּל לא לִהְכִּי חֲזִימִי: **מַסִּיקִין בִּין בַּכִּלִּים כּוֹי** דְּלִית לֵהוּ מַקְצֶה: אין מַסִּיקִין לא בַּכִּלִּים דאִין נְטִלִין אָלֹא לַצֵּרֶךְ תַּשְׁמִישָׁן וּכ"ס בַּשַּׁבָּרִי כִּלִּים דַּנוּלָד הוּא וְהא רַבִּי נַחֲמִיָּה הִיא וּמַעֲיַעָתָא ר"ש וְקַמְיַתָא רַבִּי יִהוּדָה וּש"מ בִּיוֹ"ט א"ר נַחֲמִיָּה דְּהא הַסָּקָה בִּיו"ט קאָי: תַּרִּי תַּנְאִי חַד אָמַר שָׁנִי לִיה שָׁבוֹת שָׁבֶת מַשְׁבּוֹת י"ט וְחַד אָמַר לא שָׁנִי לִיה: מַתְנִי אין פּוּחַתִּין אַת הַנֶּר לטול אַחד מן הַבִּיצִים שֶׁל יוֹצֵר וְלַתַּחַב אֲנֶרוּפּוֹ לַתּוֹכּוֹ לַחֲקֹק נֶר קַרְוִיחִי"ל בַּלְעֹז מַפְנֵי שְׁעוֹשָׁה כִּלִּי: ואִין עוֹשִׂין פְּחִמִּין דְּאִינְהוּ נָמי כִּלִּי נִינְהוּ לַצּוּרְפִי זָהָב וּפְתִילָה נָמי כִּלִּי הִיא לַהֲלַקָה שְׁצִירָכָה עֲשִׂיה וְתַקִּין: חוּתָכֶן בָּאוּר בַּגְּמָרָא מִפֿרָשׁ מֵאִי שָׁנָא אוּר מַסְפִּין: גַּמ' דַּפְחִיתַת נֶר מֵנָא הוּא קָדָם שְׁצַרְפּוֹ בַּבֶּבְשָׁן: מַשְׁנַגְמָרָה מְלֹאכְתָּן חִקִּיקָתָס: מַשְׁיַצְרַפּוֹ מַשְׁחִזָקָס ע"י צְרוּף האוּר בַּבֶּבְשָׁן מַצְרָף בַּלָּשׁוֹן חֲכָמִים מַחֲזֹק וּמַקְשָׁה כִּלִּי חָרָס וּכְלִי מַתְכוּת בַּדָּבָר הַמַּחֲזֹק בִּין (בִּיד) [בָּמִים] בִּין בָּאוּר: וּמִמֵּאִי דס"ל לר"מ בְּנֶר בַּשָּׂאָר כִּלִּי חָרָס בַּשְּׁלֵמָא שָׂאָר כִּלִּי חָרָס גְּדוּלִים הֵם וְאִם אִינֹן רֵאשִׁיין לָמִים וְלִיּוֹן וּלְדָבָר לַח מַפְנֵי שְׁמַמְחֹן חֲזוּ מִיּהוּ לְדָבָר וּבַשׁ כַּגּוֹן פְּרוּת אָבֵל נֶר קָטַן הוּא וְכִי לא חַזִּי לַמְלָתָה לֵמֵאִי חַזִּי וּמַשְׁנֵי חַזִּי לְקַבּוּלִי בַּה פְּשִׁיטִי: אִיפֿא דאָמַרִי אָמַר רַב יוֹסֵף מַתְנִי דַּקְתָּנִי פּוּחִיתַת הַנֶּר מֵנָא הוּא ר"א בַּרְבִּי צְרוּךְ הִיא דאָמַר לַפְנֵי חִקִּיקָה לֹאוּ מֵנָא הוּא**

הוּא דאָמַר פֿי האַי תנאָ, דְּתַנְיָא: חוּתָמוֹת שֶׁבַּקְרָקַע — מַתִּיר, אָבֵל לא מַפְקִיע וְלא חוּתָהּ, אַחַד שָׁבֶת וְאַחַד יוֹם טוֹב. וְשֶׁבַכְלִי — בַּשֶּׁבֶת מַתִּיר, אָבֵל לא מַפְקִיע וְלא חוּתָהּ, בְּיוֹם טוֹב — מַתִּיר וּמַפְקִיע וְחוּתָהּ. תַּרצַת לָךְ רִישָׁא, אָלֹא סִיפָא קִשְׁיָא! הָא מַנִּי — רַבִּי נַחֲמִיָּה הִיא, דאָמַר: כָּל הַכִּלִּים אִין נִיטְלִין אָלֹא דָּרָךְ תַּשְׁמִישָׁן.^(כ) אִי רַבִּי נַחֲמִיָּה, מֵאִי אִירִיָּא שָׁבֶת? אָפֿילוּ יוֹם טוֹב נָמִי! וְכִי תִימָא שְׁנִיָּא לִיה לְרַבִּי נַחֲמִיָּה בִּין שָׁבוֹת שָׁבֶת לַשְׁבּוֹת יוֹם טוֹב, וּמִי שְׁנִיָּא לִיה? "וְהַתְנִי חֲדָא: מַסִּיקִין כַּכִּלִּים ואִין מַסִּיקִין בַּשַּׁבָּרִי כִּלִּים, וְתַנְיָא אִידֵּה: מַסִּיקִין בִּין כַּכִּלִּים בִּין בַּשַּׁבָּרִי כִּלִּים, וְתַנְיָא אִידֵּה: אִין מַסִּיקִין לא כַּכִּלִּים וְלא בַּשַּׁבָּרִי כִּלִּים. וּמַשְׁנֵי, לָא קִשְׁיָא: הָא רַבִּי יְהוּדָה, הָא רַבִּי שְׁמַעוֹן, הָא רַבִּי נַחֲמִיָּה! תַּרִּי תַּנְאִי וְאֵלִיבָא דַּרְבִּי נַחֲמִיָּה. "מַתְנִי אִין פּוּחַתִּין אַת הַנֶּר מַפְנֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כִּלִּי, ואִין עוֹשִׂין פְּחִמִּין בְּיוֹם טוֹב, ואִין חוּתָכִין אַת הַפְּתִילָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: חוּתָכָה בָּאוּר.^(ג) גַּמְי' מֵאֵן תַּנְא דַּפְחִיתַת נֶר מֵנָא הוּא? אָמַר רַב יוֹסֵף: רַבִּי מֵאִיר הִיא. דְּתַנְיָא: כִּלִּי חָרָס, מֵאִימְתִי מַקְבֵּל טוּמְאָה — מַשְׁנַגְמָרָה מְלֹאכְתּוֹ, דְּבַרִּי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמַר: מַשְׁיַצְרַפּוֹ בַּכְּבָּשָׁן. אָמַר לִיה אַבְיִי: מִמֵּאִי? דִּלְמָא עַד כָּאן לא קאָמַר רַבִּי מֵאִיר הָתָם אָלֹא דִּחְזִי לְקַבּוּלִי בִּיה מִיַּדִּי, אָבֵל הָכָא לְמֵאִי חֲזִי? לְקַבּוּלִי בִּיה פְּשִׁיטִי.^(א) אִיבָא דאָמַרִי, אָמַר רַב יוֹסֵף: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בַּרְבִּי צְדוּק הִיא, דְּתַנּוּ: אַלְפָּסִין חֲרַנְיּוֹת — טְהוּרוֹת בָּאֵהֶל הַמֶּת, וּטְמֵאוֹת בְּמִשָּׁא הַזָּב, אֱלִיעֶזֶר בַּרְבִּי צְדוּק אוֹמַר: אַף טְהוּרוֹת בְּמִשָּׁא הַזָּב, לַפִּי שְׁלֹא נִגְמָרָה מְלֹאכְתָּן. אָמַר לִיה אַבְיִי: דִּלְמָא עַד כָּאן לא קאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בַּרְבִּי צְדוּק הָתָם, אָלֹא דִּחְזִי לְקַבּוּלִי בִּיה מִיַּדִּי, אָבֵל הָכָא לְמֵאִי חֲזִי? לְקַבּוּלִי בִּיה פְּשִׁיטִי. תַּנּוּ רַבִּנּוּ: אִין פּוּחַתִּין אַת הַנֶּר, ואִין עוֹשִׂין אַלְפָּסִין חֲרַנְיּוֹת בְּיוֹם טוֹב. רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מַתִּיר בְּאַלְפָּסִין חֲרַנְיּוֹת. מֵאִי חֲרַנְיּוֹת? אָמַר רַב יְהוּדָה: עַרְנְיּוֹת. מֵאִי עַרְנְיּוֹת? אָמַר אַבְיִי: צַעֲי חֻקְלִיתָא. ואִין עוֹשִׂין פְּחִמִּין. פְּשִׁיטָא, לְמֵאִי חֲזִי? תַּנִּי רַבִּי חֲזִיָּא: לֹא נִצְרָכָה אָלֹא לְמוֹסָרָן לְאוּלִּירִין לְבוֹ בְּיוֹם. וּבוֹ בְּיוֹם מִי שָׂרִי? כּדָאמַר רַבָּא: לְהִיצֵע, וְקוּדָם גְּזָרָה. הָכָא נָמִי: לְהִיצֵע, וְקוּדָם גְּזָרָה. ואִין חוּתָכִין אַת הַפְּתִילָה לַשְּׁנִים. מֵאִי שְׁנָא בַּסְפִּין דָּלָא —

דַּקְמַתָּלָן

המביא פרק רביעי ביצה

אֲנֶרוּפּוֹ בַּתּוֹכּוֹ וְלַחֲקֹק נֶר שְׁעוֹשָׁה כִּלִּי וְתַמָּה א"כ פְּשִׁיטָא דאָסוּר דאָפֿילוּ אין עוֹשָׂה כִּלִּי גַּמּוּר מ"מ אָסוּר לַהֲתַחִיל אַת הַכִּלִּי וע"כ מֵאִי קאָ אָמַר עָלֶה בַּגְּמָרָא מֵאִימְתִי מְקַבְּלִין טְמֵאָה מַשְׁעָה שְׁנַגְמָרָה מְלֹאכְתָּן הוּאִיל וְהִי כִּלִּי וְהא פִּינֹן דְּהִי קָדָם אָפִיתוּ בַּתְּנוּר אִם כֵּן הִי כִּלִּי אַדְמָה וּכְלִי אַדְמָה אִין מְקַבְּלִין טְמֵאָה לָכֵן נִרְאֶה לְפִרְשֵׁ דאִין פּוּחַתִּין אַת הַנֶּר שְׁכָךְ רַגִּילִין לָשׁוּם בְּאִוּירוֹ קָדָם אָפִיתוּ קֵשׁ אוֹ דָּבָר אַחֵר כְּדִי לַשְׁמוּר הָאוּיר בַּשֶּׁעַת אָפִיה שְׁלֹא יַפְלוּ הַמַּחְצוֹת וַחַד וְיִסְתֵּם הָאוּיר וּלְאַחַר אָפִיתוּ חֲצַת מְסַלְקִין אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁבַּתּוֹכּוֹ וְעַל זֶה קאָמַר אין פּוּחַתִּין אַת הַנֶּר כְּלוּמַר שְׁאִין מַסִּירִין מֵה שֶׁבַּתּוֹכּוֹ דְּהִי כְּמוֹ גַּמַר כִּלִּי וּנְגַמְרָה מְלֹאכְתּוֹ וּלְפִי שְׁרַגִּילִין לְאַחַר שְׁסָלָקוּ מֵה שֶׁבַּתּוֹכּוֹ שְׁמַחְזִירִין אוֹתוֹ לַתְּנוּר כְּדִי לַצֵּרְפּוֹ הַיטָב דאָמַר בַּגְּמָרָא מֵאן תַּנָּא דַּפְחִיתַת נֶר מֵנָא הוּא וְקאָמַר ר"מ הִיא דַּקְאָמַר דְּמַקְבְּלִין טְמֵאָה כַּשֶּׁסָּלַק מֵה שְׁמַשְׁמִינן בַּתּוֹכּוֹ אַע"פ שְׁלֹא הַחֲזִירוּ אוֹתוֹ עַדִּין לַתְּנוּר אֲלֵמָא דַּפְחִיתַת נֶר הִינוּ גַּמַר כִּלִּי וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ קאָמַר מַשְׁיַצְרַפּוֹ בַּבֶּבְשָׁן דאִינוּ כִּלִּי עַד שְׁיַחְזִיר אוֹתוֹ לַתְּנוּר כְּדִי לַצֵּרְפּוֹ אִם כֵּן לְדִידָה פְּחִיתָה הִנֵּה שְׂרִיָא: אַלְפָּסִין חֲרַנְיּוֹת טְהוּרוֹת בָּאֵהֶל הַמֶּת. פִּי רש"י קַעֲרוֹת שֶׁל עִירוֹת וְאִינֹן מַקְפִּידִין עַל כִּלִּים נֹאִים וַיַּמִּיד כַּשֶּׁנֶּפֶשֶׁת הַכִּלִּי שֶׁל חָרָס אוֹכְלִין בַּה ואִין מַמְתִּינִין עַד שְׁתַּתַּחֲזַק וְתַצְרֵף בָּאֵשׁ וְהֵן טְהוּרִין בָּאֵהֶל הַמֶּת שְׁאִין לָהֶם תוֹךְ וּבַעֲינֵן כִּלִּי פְתוּחַ וּטְמֵאוֹת בְּמִשָּׁא הַזָּב דַּהֲזַב מְטַמֵּא כִּלִּי חָרָס בַּהֶסֶט כַּדְנַפְקָא לֹן מַכִּלִי חָרָס אֲשֶׁר יָנַע כּוֹ אֲחֵהוּ מַנְעוּ שֶׁהוּא כַּכֵּלוּ הִי אוֹמַר זֶה הֶסֶטוּ דָּלָא בַעֲינֵן תוֹךְ וְתַמָּה דְּהוּאִיל דאִין לָהֶם תוֹךְ הִיכִי מְטַמֵּא בַּהֶסֶט הָא אָמַרִינֹן כֹּל שְׁאִינוּ בָא לְכַלֵּל מַנְעַ אִינוּ בָא לְכַלֵּל הֶסֶט לְכַךְ פִּי ר"ת עַרְנְיּוֹת יֵשׁ לָהֶן תוֹךְ אָלֹא שְׁמַכְסוּת לַמַּעֲלָה וְעוֹמְדוֹת לַפְתַּח וְאוֹתָם שֶׁל כְּפָרִים אִין מַקְפִּידִין וְאוֹכְלִין כֶּךְ עֲלֵיהֹן וּטְהוּרוֹת בָּאֵהֶל הַמֶּת דְּהָא כִּלִּי גַּמִּיד פְּתִיל טְהוֹר בָּאֵהֶל הַמֶּת וּמִיּהוּ טְמֵאִים בַּהֶסֶט הוּאִיל וְעוֹמְדִין לַפְתַּח כַּדאָמַרִינֹן. גַּבִּי גַּמִּיד פְּתִיל שְׁמָא תְּסִיטָס אֲשֶׁתּוֹ וְקאָמַר נָמי כִּלִּי גַּמִּיד פְּתִיל נִצּוֹל בָּאֵהֶל הַמֶּת ואִינוּ נִצּוֹל בַּמַּעַת לַעַת שְׁבַגְדָּה:

לב.

 עיין משפּט נר מצוה

א מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב הל' יב, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' תקא סעי' ו:

ב מיי' פד' מהל' שביתת יום טוב הל' ח, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקיד סעי' ז:

ג מיי' פד' מהל' שביתת יום טוב הל' ז, טור או"ח סי' תקב, ש"ע או"ח סי' תקיד סעי' ח:

ד מיי' פט"ו מהל' כלים הל' א:

אָבֵל חִקִּיקָה מַשְׁנֵי לִיה מֵנָא: אַלְפָּסִין חֲרַנְיּוֹת מִפֿרָשׁ לַקְמוּן קַעֲרוֹת שֶׁל בְּנֵי עִירוֹת שְׁאִינֹן בְּנֵי כְּרָפִים גְּדוּלִים ואִין מַקְפִּידִין עַל כִּלִּים נֹאִים וּמַשְׁנַפְשְׁתָּה הַקַּעֲרָה שֶׁל חָרָם אוֹכְלִין בַּה בֶּשֶׂר ואִין מַמְתִּינִין עַד שְׁתַּתַּחֲזַק וְתַצְרֵף בַּבֶּבְשָׁן: טְהוּרוֹת בָּאֵהֶל הַמֶּת דִּלְגַּבִּי אֵהֶל הַמֶּת בַּעֲינֹן תוֹךְ לְכִלִּי חָרָס דְּכַתִּיב וְכַל כִּלִּי פְתוּחַ (בַּמִּדְבָּר י"ט:ט"ו) מִשְׁמַע דֵּשׁ לוֹ פְּתַח וְכֵן לְכָל טְמֵאָת מַנְעַ: וּטְמֵאוֹת בְּמִשָּׁא הַזָּב שֶׁהַז מְטַמֵּא כִּלִּי חָרָם בַּהֶסֶט דְּנַפְקָא לֹן בַּתּוֹרַת כַּהֲנִים מוּכַל כִּלִּי חָרָם אֲשֶׁר יָנַע כּוֹ הַזָּב וְגו' (וַיִּקְרָא ט"ו:י"א) וְדַקְשִׁינֹן הֶתֶם זֶה הֶסֶטוּ וְכִיּוֹן דְּמַטְמִי לִיה הֶסֶט מֵאֲבָרָאִי לא בַּעֲי תוֹךְ וְקַסְבֵּר ת"ק כִּלִּי נִינְהוּ הוּאִיל וּמַשְׁתַּמְשִׁין בָּהֶן כְּמוֹת שְׁהוּ הַלְכָךְ מְקַבְּלִין טְמֵאָה בַּדָּבָר הָרָאִי לְטַמְּאֹן: ר"א אוֹמַר אִין לָהֶם שׁוּם טְמֵאָה דִּלְאוּ כִּלִּי נִינְהוּ: לְפִי שְׁלֹא נִגְמָרָה מְלֹאכְתָּן חִקִּיקָתָן הָא נַחֲקוּן מְטַמְּאוֹת מִדאָפֿלוּג בָּאֲלַפְסִין אֲלֵמָא לר"א חִקִּיקָה מַשְׁנִיא לֵהוּ מֵנָא: דַּחְזִי לְקַבּוּלִי מִיַּדִּי מַשְׁנַחֲקוּ וּמִיּהוּ קָדָם חִקִּיקָה לא דְּסוּפֹן לַחֲקֹק: לְאוּלִּירִין מַחֲמִי חֲמִין וּמְרַחֲצָאוֹת וְאַע"ג דִּלְצַרְךָ י"ט הֵן עוֹשִׂין: מִי שָׂרִי לָהֶסֶם וְהֵלֵא גָּזְרוּ עַל הַרְחִיצָה בַּמַּסְכַּת שָׁבֶת (דף לח: וְדף מ.) וְאָפֿלוּ הוּחַמוּ מַבְעוּד יוֹם וְכַל שְׁכֵן לָהֶסֶם חֲמִין לא הִתַּר מַעוֹלָם: לְהִיצֵע מַכְנִים הַפְּחִימִם לַתּוֹכּוֹ וּבְנֵי אָדָם נַכְנָסִין וּמַשְׁעִין וְקָדָם שְׁגָזְרוּ עַל הַזַּעַה נִשְׁנַת מַשְׁנָה ז':

לב:

	עין משפט
	נר מצוה

א מווי' פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' ז, טוש"ע או"ח סי' תקיד
סעי' ח:

ב מווי' פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' ג, ש"ע או"ח סי' תקיד
סעי' י:

ג מווי' פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' ז, טוש"ע או"ח סי' תקיד
סעי' ט:

ד מווי' פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' ח:

ה מווי' פכ"ג מהל' שבת
הל' ו, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקב
תקח סעי' א:

ו מווי' פג' מהל' שביתת יום טוב
הל' י, טוש"ע או"ח סי' תקז
סעי' ד:

ז מווי' פה' מהל' שביתת יום טוב
הל' ג, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקב
תקח סעי' ג:

ח מווי' פה' מהל' שביתת יום טוב
הל' ג, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקב
תקח סעי' ד:

ט מווי' פג' מהל' שביתת יום טוב
הל' י, טוש"ע או"ח סי' תקז
סעי' ד:

י מווי' פג' מהל' שביתת יום טוב
הל' י, טוש"ע או"ח סי' תקז
סעי' ז:

יא מווי' פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' יג:

וקטמא שרי. פרש"י לגבולו ולטווח בו דלאו (יח.) דאפילו בגמנינת מים על העפר בעלמא הוא חייב משום מגבל דקאמר התם אחד נוטע את האפר ואחד נוטע את המים האחרון חייב וי"ל דהכא ר"ל קטמא שרי כלומר וקטמא שרי לסתם הסדקים של תנור שלא יוציא האור כמו שהוא יבש בלא גמנינת מים עליו ועוד יש לומר דה"פ וקטמא שרי בגון שגבול מערב יום טוב נשרי בלא [גבול]: מלמטה למעלה אסור. משום דהני דרך בגון וכן הוי טעמא דכלן וא"ת היכי מסדרין שלחן שאין לו רגלים על גבי ספסלים שלו דמתחלה משימין הספסלים ואח"כ משימין עליהם את השלחן וי"ל דהואיל ואין להם מחצות שרי וכל הני מקרי דאית להו מחצות לצדדים המגיעות לארץ ותמה דאמר בשבת (דף לו: נאס) מחזירין קדרה על גבי פירה והתם (דף לח:) קאמר מאן דאית ליה מחזירין דאפילו בשבת מחזירין וי"ל דכל הני אינן אסורין אלא היבא שמתקן האהל והמחיצות אכל אס עשה האהל בלא מחצות שרי והתם גבי פירה המחצות היו עשויות מתחלה וכן כר"ח גבי ביעמא בגון שיט ביעים מכאן וביצים מכאן וא' על גביהן והאור תחת אוירן ולא כפיי' רש"י שפ"י ביעים שמשדרין על גבי אספלא דכיון דליבא מחיצות לא היו כעין בגין אלא גרא' דקפרש וגם פוריא לא מקרי

וקטמא פד' מהל' שביתת יום טוב

א״ד**קַמְתָּלָן מְנָא**, **ב**אור נְמִי קא מְתָלָן מְנָא! **תְּנִי רַבִּי חֲזִי**א: **ח**וּתְכָה **ב**אור בְּפִי שְׁתֵּי נְרוֹת. **א**מֵר רַב נָתַן בַּר אֲבָא אָמַר רַב: מוֹחֲטִין אֶת הַפֶּתִילָה בְּיוֹם טוֹב. מַאי ״מוֹחֲטִין״? אָמַר רַב חֲנִינָא בַר שְׁלֵמְיָא (מִשְׁמִיָּה דְרַב): לְעִדּוּי חוּשְׁכָא.[[]^{קול}[]] **תְּנִי בַר קַפְרָא**: שׁוּשָׁה דְּבָרִים נֶאמְרוּ בַּפֶּתִילָה. שְׁלֹשָׁה לְהַחמיר, וּשְׁלֹשָׁה לְהַקֵּל. לְהַחמיר: אֵין גּוֹדְלִין אוֹתָהּ לְכַתְּחִלָּה בְּיוֹם טוֹב, וְאֵין מַהַבְהִיז אוֹתָהּ בָּאור, וְאֵין חוֹתְכִין אוֹתָהּ לְשָׁנִים. לְהַקֵּל: מִמַּעַכָּה בִּיד, וְשׁוֹרָה בְּשִׁמּוֹן, וְחוֹתְכָה בָּאור בְּפִי שְׁתֵּי נְרוֹת. וְאָמַר רַב נָתַן בַּר אֲבָא אָמַר רַב: עֲתִירִי בָכָל, יוֹרְדִי גִיהֶנָּם הֵם. כִּי הָא דִּשְׁבַּתָּאִי בַר מְרִינוּס אֶקְלַע לְבָכָל, בַּעַא מִנִּיָּהּ עֶסְקָא — וְלֹא יִהְבוּ לִיהּ. מְזוּנֵי מִיּוֹן — נְמִי לֹא וְנִוְהָו. אָמַר: הֲנִי מַעֲרַב רַב קָא אָתוּ, דְּכַתִּיב: ״וְנָתַן לָהּ רַחֲמִים וְרַחֲמָהּ״, כָּל הַמֵּרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת — בְּיָדוֹעַ שֶׁהוּא מְזַרְעוֹ שֶׁל אֲבִרְהָם אַבִּינוּ, וְכָל מִי שְׁאִינוּ מֵרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת — בְּיָדוֹעַ שְׁאִינוּ מְזַרְעוֹ שֶׁל אֲבִרְהָם אַבִּינוּ. וְאָמַר רַב נָתַן בַּר אֲבָא אָמַר רַב: כָּל הַמַּצֵּפָה עַל שְׁלַחַן אַחָרִים — עוֹלָם חֹשֶׁה בַּעֲדוֹ, שְׁנַאמַר: ״נִוֹדָד הוּא לְלָחֶם אֵיִה יָדַע כִּי נָכוֹן בִּידוֹ יוֹם חֹשֶׁה״. רַב חֲסָדָא אָמַר: אִף חֲזִיו אֵינָן חַיִּים.[[]^{ק]} **תְּנִי רַבְּנָן**: שְׁלֹשָׁה חַיִּיהֶן אֵינָם חַיִּים, וְאֵלוּ הֵן: הַמַּצֵּפָה לְשְׁלַחַן חֲבִירוֹ, וּמִי שְׁאִשְׁתּוּ מוֹשְׁלַת עָלָיו, וּמִי שְׁיִסּוּרִין מוֹשְׁלִין בְּגוּפוֹ. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים: אִף מִי שְׁאִין לוֹ אֶלָּא חֲלוּק אָחָד. וְתַנָּא קַמָּא: אֲפֹשֶׁר דְּמַעֲיִין בְּמִנְיָהּ. ״מִתְנִי״ אֵין שׁוֹבְרִין אֶת הַחֶרֶס, וְאֵין חוֹתְכִין הַנִּייר לְצִלּוֹת בּוֹ מְלִיחָה. וְאֵין גּוֹרְפִין תַּנּוּר וְכִירִים, אֲבָל מְכַבְּשִׁין. ״וְאֵין מְקִיפִין שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת לְשִׁפּוֹת עֲלִיהֶן אֶת הַקְדֵּרָה, וְאֵין סוֹמְכִין אֶת הַקְדֵּרָה בְּקַצְעָתָּהּ, וְכֵן בְּדִלְתָּהּ. וְאֵין מְנַהִיגִין אֶת הַבְּהֵמָה בַּמָּקָל בְּיוֹם טוֹב, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בַּרְבִּי שְׁמַעוֹן מַתִּיר. גְּמִי מַאי טַעמָא — מִשּׁוּם דְּקָא מְתָלָן מְנָא. ״וְאֵין גּוֹרְפִין תַּנּוּר וְכִירִים. תְּנִי רַב חֲזִיָּא בַר יוֹסֵף קַמִּיָּה דְרַב נַחֲמָן: וְאִם אֵי אֲפֹשֶׁר לְאַפּוֹת אֶלָּא אִם כֵּן גּוֹרְפוּ — מוֹתֵר. דְּבִיתָהּוּ דְרַבִּי חֲזִיָּא נָפַל לָהּ אַרְיִחָא בְּתַנּוּרָא בְּיוֹמָא טַבָּא, אָמַר לָהּ רַבִּי חֲזִיָּא: חַזִּי, דִּיאָנָא רַפְתָּא מַעֲלִייתָא בַּעֲיָנָא. אָמַר לִיהּ רַבָּא לְשִׁמְעִיָּה: טוֹי לִי בַר אֲוּזָא, וְאִוְדָהָר מַחְרוּכָא. ״אָמַר לִיהּ רַבִּינָא לְרַב אֲשִׁי: אָמַר לָן רַב אַחָא מַהוּצֵל, דְּמַר שְׂרָקִין לִיהּ תַּנּוּרָא בְּיוֹמָא טַבָּא. אָמַר לִיהּ: אֲנִן אַרְקָתָא דַּפֶּרֶת סְמִכִּינוּ, וְהִנֵּי מִיָּלִי הוּא דְצִיִּירִיָּה מֵאֲתָמוּל. אָמַר רַבִּינָא: וְקַטְמָא — שָׂרִי. ״וְאֵין מְקִיפִין שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת. אָמַר רַב נַחֲמָן: אֲבָנִים שֶׁל בֵּית הַכֶּסֶּא, מוֹתֵר לְצַדֵּדן בְּיוֹם טוֹב. אִיתִיבִיָּה רַבָּה לְרַב נַחֲמָן: אֵין מְקִיפִין שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת לְשִׁפּוֹת עֲלִיהֶן אֶת הַקְדֵּרָה! אָמַר לִיהּ: שְׁאֲנִי הֵתָם, מִשּׁוּם דְּקָא עֲבִיד אֶהְלָא. אָמַר לִיהּ רַבָּה זוטָא, לְרַב אֲשִׁי: אֶלָּא מַעֲתָהּ, בְּנָה אֲצִטְבָּא בְּיוֹם טוֹב, דְּלֹא עֲבִיד אֶהְלָא — הֲכִי נְמִי דְשָׂרִי? אָמַר לִיהּ: הֵתָם, בְּנִין קִבַּע אֶסְרָה תוֹרָה, בְּנִין עֲרָאִי לֹא אֶסְרָה תוֹרָה. וּגְזַרוּ רַבְּנָן עַל בְּנִין עֲרָאִי מִשּׁוּם בְּנִין קִבַּע, וְהִכָּא מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ לֹא גְזַרוּ בִּיָּה רַבְּנָן.[[]^{ק]} אָמַר רַב יְהוּדָה: הָאִי מְדוּרְתָא, מְלַמְעָלָה לְמַטָּה — שָׂרִי. מְלַמְטָה לְמַעָלָה — אָסוּר.

וְכֵן

המביא פרק רביעי ביצה

דקמתקון מנא אחת היתה ועושה אותה שנים: דפיי שתי נרות נוטן שני ראשיה דתוך

שתי נרות אס צריך להדליקן בלחת ומדליק באמצע דלא מוכח דלתקוני מנא מכון אלא להדלקה בעלמא: לעלוני חושבא כשהיא נעשית בראשה פחס מעברה: לעלוני להסיר: חושבא פחס המחשיך אותה: נאמרו דביתלה ביו"ט: ממעכה ציד תקון בלאחר יד הוא: יורדי גיהנם הן שאינן מרחמים לעשות צדקה: עסקא סחורה להשפער למחצות שָׂכר: מזוני שאל מהם מזונות מן נמי לא זנינא: ונתן לה רחמים שתרחס על הדריית: באשר נשבע לאבותיו מי שיט לו רחמים מורעו של אבות: פעלו כנגדו כמו שכתב בעדו (איוב א':י') כלומר חשך פרום לפניו הכל עליו כחשך: נכון צידו מתקן אצלו: מי שאין לו אלא חלוק אחד אין יכול לכבסו וכנים מצערין אותו: דמשגן פמנה מפלה את כליו מן הכנים: מתגי' אין שוברין את החכם דשעלין דגים על האספלא שקורין גראדיל"א בלע"ז חותכין קנים או קש שגלים או שוברין חרסים או חותכין גיר ושורין במים וסודרין הגיר על גב האספלא מפני שהמטבת מתחמם ושורף את הדג: מליח דג: ואין גורפין תנור וכירים אס נפל לתוכו מן הטפל והטיח אין גורפין אותו דמתקון מנא הוא ואחיא כרבען דאמרי מכשירי אכל נפש אסירי: מכבשין משכבין את האפר והעפר שיהא חלק משפילו ומסוהו שלא יגע בפת שמתדקקים דלפנותיו וישרפו מכבשין פרימבר"א: מקיפין מקרבין זו אצל זו כמו (אין) מקיפין בראה (חלין דף נ.) וכמו לתרם שלא מן העמק (גטין דף ל:). הינו סמוך וכמו מקפת וקורא לה שם (גדה דף עא:): לשפות עליהם קדרה והאור בין שתי הסביות: לשפות להוסיב כל העצת קדרה על האור קרי שפיתה בשאין לו כלי דתל שקורין טרפיי"ד או שאין לו פירה של חרם חלילה ואסר לה משום דדמי לבגין ומדרבנן משום דמתחזי כאהלא: ואין סומכין קדרה בבקעת חסבר לא נתנו עצים אלא להסקה לפיכך מקצין הן אצל כל תשמיש: וכן בדלת השתא משמע וכן אין סומכין קדרה בדלת ובגמרא פריך עליה: ואין מנהיגין את ההמה במקל בלשות הרבים השתא קס"ד משום דאין משתמשין בעצים שלא נעשו כלי מערב יום טוב דלא נתנו אלא להסקה: גמי' ואס אי אפשר לו פוי' מתר כר"י:

אריחא חצי לבניה ונתקן מפתל התנור: רפתא מעלוייתא דעינא כלומר גרפי התנור: טוי לי אחא צלה לי און בתנור שתנדיהם היו קטנים ופיהן למעלה ותולה הצלי לתוכו וסותם פיו והוא נצלה: ואדעהר מחרוכא שלא יתחרך כלומר גרופן את התנור שלא יתא בו בשוליו דבר גבוע כמו אריח או אבן שהסק בתנור שנוגע בצלי ושורפו: דמר רב אשי: שרקין ליה תנורא עבדי אדוני טוחין סביבות כסוי פי התנור בטיט שלא יצא חמוך כשהצלי בתוכו שהרוח קשה לצלי ותמה לן מלמא משום דגבול טיט תולדה דלישה הוא: ארכתא דפרת סמכינן על שפתו של פרת און נסמכים דבדר שאין אנו צריכים לגבול טיט ששפת פרת טיט מגבול הוא: והוא דצירה מאתמוול עשה בו סימן ונתקו לצד אחר: וקטמא שרי לגבולו ולטווח בו דלאו בר גבול הוא: אבנים של בית הכסא אבנים גדולות שמצדדין אותן להיות במין מושב חלול ויושבין עליהם בשדות במקום הקיחד לבית הכסא: דקא עביד אהלא שיט לו גג אכל הכא ליבא גג: אצטבא כסא של בגין לבנים וטויט: בגין עראי שאינו להתקנים: והכא גבי בית הכסא משום כבוד הבְּרִיּוֹת לא גזור: האי מזורתא הסק גדול שְׁעוֹשִׁין לפני שרים דבגין עושים לו כתלים מר' רוחות וסודרין עצים למעלה ולומה לאהל: מלמטה למעלה לסדר העצים של כתלים תחלה לעשות עליהם הגג אסורין שדךך בגין הוא: מלמטה למטה להחמיל תחלה מן הגג ואח"כ יסדרו תחתיו עצו הבתלים שרי:

מסורת הש"ס

א אוצר מדרשים פרקי רבינו הקדוש; אוצר מדרשים חופת אליהו חופת אליהו רבה ריב

ב אוצר מדרשים פרקי רבינו הקדוש; אבות דרבי נתן ג עירובין קא.

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ואין סומכין וכו' אצל כל תשמיש. עיין לקמן דף לג ע"ב ברש"י ד"ה לא יטול:

תורה אור השלם

ולא ידבק בידך מאומה מן החכם למען ישוב יתנה מסרוו אפר ונתן לך רחמים ורחמך והרבה פאשר נשבע לאבותיך [דברים יג, יח]

ונסערב רב עזה אתם ואנן וקבר מקנה כבד מואד [שמות יב, לח]

נדד הוא ללחם איה ידע כי־נכון בידו יום־חשך [איוב טו, כג]

מסורת הש"ס
א סוכה מ.
ב מועד קטן ז; שבת קמו:
ג שבת קמג.
ד שבת קמב:
ה מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי; ספרא צו פרק יב טו; ספרא שמיני פרק י ב עירובין קא.

גליון הש"ס
מתני' ולא מן הרעפים. ברי"ף ורא"ש ליתא ועיין בתו"ט: תוס' ד"ה דרש בו' ודוחק הוא לומר. עיין מהרש"א ועיין תשובת מהרשד"ם ח"א סי' י"ד:

וּבֶן בִּיעָתָא בִּיצִים נְסוּת הַתּוּנוֹת ע"פ כלי חלול כַּעֲין טרפי"ד או על הַאֶסְכֵּלָא אִין מוֹשִׁיבִין אֶת הַכְּלִי תַחלָּה וְאַח"כּ וְסָדַר עָלָיו אֶלָּא יִתְחַנְנוּ בְּיָדוֹ וְיִוָּשִׁיב הַבִּיצָה עָלָיו וְאַח"כּ יוֹשִׁיב הַכְּלִי עַל הַנְּחָלִים שְׁלֹא יַעֲשֵׂנוּ כְּסָדָר בְּעִין:
וְכֵן הַדְּרָה שְׁמוֹשִׁיבִין עַל ב' חֲבִיזוֹת לֹא יִקְיָפְנָה תַּחלָּה וְאַח"כּ יוֹשִׁיב הַקְּדָרָה עָלֶיהֶם אֶלָּא הַעֲלִיזָנָה יִתְּלָה בְּאִירִיר וְיִתְחַנְנָה בְּיָדוֹ וְיִסְדְּרוּ הַחֲבִיזוֹת תַּחֲתֶיהָ סְבִיב:
וְכֵן פּוֹרְיֹא מְטוֹת הַשָּׂרִיס שְׁפוֹרְקִין אוֹתָן וּמְחַזְרִין לֹא חִקֵּף הַכְּרָעִים תַּחלָּה לְתַת הָאֲרָכּוֹת בְּכָרְעִים וְאַח"כּ יִפְרֹס הַעוֹר לַמַּצֵּעַ שְׁשׁוֹכְבִין עָלָיו אֶלָּא פּוֹרֵס הַעוֹר תַּחלָּה וְיִתְחַזְּוֵהוּ בְּנִי אֲדָם בִּידֵיהֶם וְאַח"כּ יִבִּיאוּ הָאֲרָכּוֹת וְיִקְשְׂרוּ הַרְצִיעוֹת שֶׁל עוֹר בְּדֶן וְאַח"כּ חִקְפוּ הַכְּרָעִים וְיִתְּנוּ הָאֲרָכּוֹת לְתוֹכָן:
וְכֵן חֲבִיתָא חֲבִיזוֹת שְׁמֻסְדְּרִים בְּאוֹצָר וּמוֹשִׁיבִין אַחַת עַל גְּבִי שְׁתִּים:
בְּעֵלֶת ס"ד וְיִי זֶה הַסּוּמָךְ קְדָרָה בְּעֵלֶת וְהֵלֵא תַּשְׁבֵּר:
אִימָא וְכֵן הַעֲלֵת אִין סוּמְכִין אוֹתוֹ בְּבִקְעָת:
וּר"ש מְתִיר דְּלִית לִיה מַקְצָה:
בְּהָא אִפִּי ר"ש מוֹדָה כְּלוּמַר הֵךְ פְּלוּנְתָא לֹא בְּמַקְצָה הִיא וְאִפִּי ר"ש מוֹדָה כַּת"ק דְּאָסוּר וְלֹא מִשּׁוּם מַקְצָה אֶלָּא נִרְאֶה כְּמוֹלִיכָה מִמְּקוֹם לְמְקוֹם שֶׁהִיא צְרִיךְ לְהִנְיָה הַרְבֵּה כְּגוֹן לְמַכַּר בְּשׁוּק:
חֲנֻנָא מַחוּל וְעַל שֶׁסְּבָעִי אֲדָם סוֹבְבִים וְהוֹלְכִים בְּשׁוּק כְּעִין סוֹבְבּוֹת בְּמַחוּלוֹת קָרִי לֶה חֲנֻנָא:
חֲזַרְא עֲנָף עַן שֶׁהוּא חַד בְּקוֹן וְרֵאזִי לְתַקְעוּ בְּצִלִּי כְּמִין שְׁפוּד וְנִצְלִית בּוֹ:
ר"נ אָסַר בִּיו"ט מִשּׁוּם דְּמַקְצָה וַיִּנְהוּ לְטַלְטַל שְׁלֹא עָשָׂאוּ לְכָלִי מַבְעוֹד יוֹס:
בְּרַטְיבָא שְׁאִינוּ רָאוי לְטַלְטְלוּ אֲפִילוּ לְהַסְקָה דכ"ע לֹא פְּלִיגִי דְּאָסוּר:
מָה לִּי נִצְלוֹת בּוֹ לְתַחֲבוֹ לְתוֹכוֹ:
מָה לִּי נִצְלוֹת בְּנַחֲלָתוֹ דְּרִי רָאזִי לְטַלְטְלוּ לַעֲשׂוֹתוֹ גַּחֲלַת וְעוֹלָה בָּהּ:
וְהִלְכְּתָא כּוֹי הֵךְ הִלְכְּתָא אֲלַבָּא דְּמֵאן דְּאִית לִיה מַקְצָה אֲקַבַּע אֲבָל אֲנֹן כּר"ש ס"ל בִּין בְּמַקְצָה בִּין בְּדָבָר שְׁאִינוּ מִתְּבַנּוּ וְכַר' יְהוּדָה בְּמַכְשִׁירִי אֲבָל נָפֵשׁ וְכוּלָּהוּ שְׂרוּ בִין חֲזַרְא בִּין סְמִיכַת קִדְרוֹת וְהַקְפַּת חֲבִיזוֹת וּמְדוּרְתָא וּקְדָרָה וְכַל הָאֻמּוּדָאִים שְׁאָסְרוּ אֶת אֲלוֹ לַמַּעֲלָה תַלְמוּדִי

וְכֵן חֲלוּל כַּעֲין טרפי"ד או על

המביא פרק רביעי ביצה

"וְכֵן בִּיעָתָא, וְכֵן קוֹדְרָה, וְכֵן פּוֹרְיָא, וְכֵן חֲבִיתָא.
^(א)**וְאִין סוּמְכִין אֶת הַקְּדוֹרָה בְּבִקְעָת, וְכֵן בְּדִלְת.**
בְּדִלְת סָלְקָא דַּעְתָּךְ?! אֶלָּא אִימָא: וְכֵן הַדְּלַת. תְּנוּ רַבְּנֵן: אִין סוּמְכִין אֶת הַקְּדוֹרָה בְּבִקְעָת, וְכֵן הַדְּלַת, לְפִי שְׁלֹא נִתְּנוּ עֲצִים אֶלָּא לְהַסְקָה. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מְתִיר. וְאִין מְנַהֲיִגִין אֶת הַבְּהֵמָה בַּמַּקַּל בְּיוֹם טוֹב, וְרַבִּי אֱלִעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן מְתִיר. לִימָא רַבִּי אֱלִעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן פְּאֻבּוּה סְבִירָא לִיה, דְּלִית לִיה מוֹקְצָה? לֹא, בְּהָא אֲפִילוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן מוֹדָה, מִשּׁוּם דְּמַחְזִי כְּמֵאן דְּאֵזִיל לְחַנְגָּא. (א)חֲזַרְא, רַב נַחֲמָן אָסַר, וְרַב שִׁשְׁת שְׂרִי. בְּרַטְיבָא — כּוּלִּי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגִי דְּאָסוּר. כִּי פְּלִיגִי — בִּיבִשְׁתָּא. מֵאן דְּאָסַר, אָמַר לֵךְ: לֹא נִתְּנוּ עֲצִים אֶלָּא לְהַסְקָה. וּמֵאן דְּשְׂרִי, אָמַר לֵךְ: מָה לִּי לְצִלוֹת בּוֹ, מָה לִּי לְצִלוֹת בְּגַחֲלִיתוֹ? 'אִיכָא דְּאָמְרִי: בִּיבִשְׁתָּא — כּוּלִּי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגִי דְּשְׂרִי. כִּי פְּלִיגִי — בְּרַטְיבָתָא. מֵאן דְּאָסַר, דְּלֹא חֲזִי לְהַסְקָה, וּמֵאן דְּשְׂרִי אָמַר לֵךְ: הָא חֲזִי לְהִיפֹק גְּדוּל. וְהִלְכְּתָא: יִבִּשְׁתָּא שְׂרִי, רַטְיבָתָא אָסִיר. (א)דְּרַש רַבָּא: אִשָּׁה לֹא תִכְנֶס לְדִיר הָעֲצִים לִישׁוּל מִזֶּן אוֹד. וְאוּד שְׁנִשְׁבֵּר — אָסוּר לְהַסִּיקוּ בְּיוֹם טוֹב, לְפִי שְׁמִסִּיקִין בְּכָלִים, וְאִין מְסִיקִין בְּשַׁבְּרִי כָלִים. (א)לְמִימָרָא דְּרַבָּא בְּרַבִּי יְהוּדָה סְבִירָא לִיה, דְּאִית לִיה מוֹקְצָה? וְהָא אָמַר לִיה רַבָּא לְשִׁמְעִיָּה: טוֹי לִי בַר אַוּזָא וְשָׂדִי מַעִיָּה לְשׁוּנְרָא! הָתָם כִּין דְּמִסְרַחִי — מֵאֲתַמּוּל דַּעְתִּיָּה עֲלוּיָה. 'מִתְּנִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: נוֹטֵל אָדָם הֵיסֶם מִשְׁלָפְנִיו, לְחֻצוֹן בּוֹ שִׁינּוֹ. וּמִגִּבַּב מִן הַחֲצַר וּמִדְּלִיק, שֶׁפֶל מָה שְׁבַחְצַר — מוֹכֵן הוּא. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: מִגִּבַּב מִשְׁלָפְנִיו וּמִדְּלִיק. (א)אִין מוֹצִיאִין אֶת הָאוּר לֹא מִן הָעֲצִים, וְלֹא מִן הָאֲבָנִים, וְלֹא מִן הָעֶפֶר וְלֹא מִן הָרַעְפִּים, וְלֹא מִן הַמִּים. וְאִין מַלְבִּינִן אֶת הָרַעְפִּים לְצִלוֹת בָּהֶן. גָּמִ' אָמַר רַב יְהוּדָה:

אוֹכְלִי

(דף קלט:) הִיא פֶּרֶנְקָא (. אֲפֻלְגָא) דְּכוּבָא אִסִּירָא וְהָתָם הַמַּחְנוֹת הִיוּ עֲשׂוּיֹת כְּבַר וִי"ל דְּשֹׁאֲנִי הָתָם הוֹאִיל וְרָחַב הַכוּבָא יוֹתֵר מִזֵּאזִי נַעֲשֶׂה כְּאֶהֱל פֶּרֶשׁ"י דְּרַב יְהוּדָה דְּהִכָּא ס"ל בְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאוֹסַר מַקְצָה וְדָבָר שְׁאִין מִתְּבַנּוּ אֲבָל אֲנֹן ס"ל כּר"ש וְדָבָר שְׁאִין מִתְּבַנּוּ מִתֵּר וְלַחַק הוּא לוֹמַר דְּכַל הֵנִי מִלְתָּא דְּלֹא בְּר"ש אֶלָּא נִרְאֶה לוֹמַר דְּאֲפִילוּ ר"ש מוֹדָה דְּהִינָא הִכָּא אָסוּר דְּהָא דֹא"ר שְׁמַעוֹן דָּבָר שְׁאִין מִתְּבַנּוּ מִתֵּר הֵינּוּ כְּגוֹן שְׁעוֹשָׂה דָּבָר שְׁאִין מִתְּבַנּוּ אֲבָל הִכָּא מִתְּבַנּוּ לַעֲשׂוֹתוֹ אֲבָל הִכָּא מִתְּבַנּוּ לַעֲשׂוֹת מֶה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה:
וְהִלְכְּתָא יִבְשְׁתָּא שְׂרִי רַטְיבָא אָסוּר. פֶּרֶשׁ"י דְּהִלְכְּתָא אֲקַבַּע אֲלַבָּא דְּמֵאן דְּאִית לֶה מַקְצָה וְלֹא נִתְּנוּ עֲצִים אֶלָּא לְהַסְקָה אֲבָל אֲנֹן דּוּק"ל כּר"ש שְׂרִי אִפִּי חֲזַרְא רַטְיבָא וְלַחַק הוּא לוֹמַר דּר"ש פְּלִיגִי אִמָּאזִי דְּפָסִיק הַש"ס וִי"ל דְּאֲפִילוּ לר"ש דְּנָהִי דְּאִית לֶה שְׁנִתְּנוּ עֲצִים שְׁלֹא לְהַסְקָה הֵינּוּ בְּדָבָר דְּרֵאזִי לְהַסְקָה אֲבָל רַטְיבָא אִין רֵאזִינִן לְהַסְקָה: דְּרֵשׁ רַבָּא וְכוּ'. פֶּרֶשׁ רַש"י דְּכַר' יְהוּדָה ס"ל וע"כ לֹא תִכְנֶס לְטַל גְּטוֹל אוֹד דְּלֹא נִתְּנוּ עֲצִים אֶלָּא לְהַסְקָה וְלַחַק הוּא לוֹמַר דְּהַש"ס קוֹמָא דְּלֹא בְּהִלְכְּתָא אֶלָּא וְזֵאזִי דְּאֲפִילוּ ר' שְׁמַעוֹן מוֹדָה דְּאָסוּר מִשּׁוּם דְּהֵנִי כְּתוּבִינִי מִנָּא:
וְשָׂדִי מַעִיָּה לְשִׁנְרָא. פֶּרֶשׁ"י דְּלַרְבִּי יְהוּדָה הֵנֹה אָסוּר לְטַלְטְלוֹן לְתַן לְחִתוּל דְּמֵאֲתַמוּל מוֹכֵן לְאֲדָם הֵנֹה וְלֹא לְכַלְבִּים וּא"ר יְהוּדָה דָּאִם לֹא הֵיתָה נְבִלָּה מַעִינִי"ט אָסוּר לְתַן לְכַלְבִּים וְגַם אִינִיו רָאזִי לְתַן לְאֲדָם לְפִי שְׁאִין דְּרַךְ בְּנִי אֲדָם לְאֲכַל בְּנִי מַעִים בִּיו"ט דְּבָלָאוּ דְּכִי יֵשׁ לָהֶם הַרְבֵּה לְאֲכַל וּא"ת וְכִי מִשּׁוּם שְׁאִינוּ אוֹכַל מִזֶּן הִיוּ מַקְצִין א"כ הִכִּי מְטַלְטְלוּ בְּשַׂר חֵי דְּחַזִּיא לְכוּס בְּמַסְכַּת שְׂבֵת (דף קכח.) הָא אִינוּ אוֹכַל מִזֶּן מִשּׁוּם שֶׁשֶׁ לֹו הַרְבֵּה לְאֲכַל וִי"ל דְּמִיירִי שְׁבַבֵּר הַסְרִיחוּ וְלֹא הִיוּ חֲזִי לְאֲדָם וְלַר' יְהוּדָה הִיָּה אָסוּר וּמַשְׁנִי בִּין דְּמַסְרִיחִי כְּלוּמַר בִּין דְּזֵאזִי מַסְרִיחִי דַּעֲתִידִין לְהַסְרִיחַ דַּעֲתוֹ לְכַלְבִּים:
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר נוֹטֵל אֲדָם קָסַם מִשְׁלָפְנִיו. פֶּרֶשׁ"י לֹא דְּנוֹקָא מִשְׁלָפְנִי דה"ה מִשְׁלַאֲחִרִיו נִמִּי דְּקִתְנִי כַּל מֶה שְׁבַחְצַר מוֹכֵן הוּא אֶלָּא נִקַּט מִשְׁלָפְנִי מִשּׁוּם רַבְּנִן דְּפִלְגִי אַח"כּ דְּשְׂרוּ דְּנוֹקָא לְהַדְלִיק אֲבָל לְחַצֵּן בּוֹ שְׁנִיו לֹא וְתַמָּה דְּהָא מִשְׁמַע בְּכַרְךָ הַמוֹצִיא (שְׂבֵת דף פא: נֶאֱסַ) דְּזוֹקָא קִתְנִי דְּבָעִי הָתָם אֲבָנִים שֶׁל בֵּית הַכֹּסֶף מֵהוּ לְהַעֲלוֹתוֹן אַחֲרָיו לָגַב וְקָא פְּשִׁיט לִיה דְּשִׁרְיָא וּפְרִיךְ מִיתְּרִי ר"י אוֹמַר נוֹטֵל אֲדָם קָסַם מִשְׁלָפְנִי דְּזוֹקָא מִשְׁלָפְנִיו אֲבָל בְּכַל הַחֲצַר לֹא וְאֶת אֲמַרְתָּ דְּיֻכּוֹל לְהַעֲלוֹת לָגַב וִי"ל דִּאֵה"נ דְּזֵאזִי דְּנוֹקָא קִתְּמַר כְּדַמְשַׁמַּע הָתָם וְאֵף עַל גַּב דְּקִתְּמַר כַּל מֶה שְׁבַחְצַר מוֹכֵן הוּא הֵינּוּ דְּנוֹקָא גְּבִי אֲכִילָה מִשּׁוּם דְּאֲדָם קוֹבַע לוֹ מְקוֹם לְאֲכִילָתוֹ וְהִיָּה לוֹ לְהַכִּין אֲבָל גְּבִי אֵשׁ לֹא שִׁיךְ דַּפְעָמִים שְׁאִינוּ עוֹשֶׂה מְדוּרָה בִּיו"ט וְכֵן מַחֲלֹק הָתָם בִּין אֲבָנִים לְקוֹסַם:
וְחֻכְמִים אוֹמְרִים מִגִּבַּב מִשְׁלָפְנִיו וּמִדְּלִיק. פֶּרֶשׁ"י דְּבִתְרַתִּי פְּלִיגִי דְּאֲפִילוּ לְהַדְלִיק דְּנוֹקָא מִשְׁלָפְנִיו וְלַחֲצֵן שְׁנִיו אֲפִילוּ מִשְׁלָפְנִיו לֹא דַּעֲצִים לֹא נִתְּנוּ אֶלָּא לְהַסְקָה וְקִשָּׁה לְפִרּוֹשׁוֹ חֻכְבָּיִם סְבִירָא לְהוּ דְּלֹא בְּהִלְכְּתָא דְּפִלְגִי בַּפֻּלְגָּתָא דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבִּי יְהוּדָה לָכֵן נ"ל דַּעֲשֵׂמָא דְּרַבְּנִן דְּלָכָךְ אָסוּר לְחַצֵּן שְׁנִיו בְּזָרָה מִשּׁוּם שְׁמֵא יִקָּטַם וְכֵן מְסִיק נִמִּי בְּגַמְרָא:

לֹא יִטַּל אֶלָּא לְהַדְלִיק דְּלֹא נִתְּנוּ [אֶלָּא] לְהַסְקָה וּבִתְרַתִּי פְּלִיגִי:
וְאִין מוֹצִיאִין אֶת הָאוּר מִשּׁוּם דְּמוֹלִיד:
מִן הַמִּים נוֹתֵנִים מִים בְּכָלִי זְכוּכִית לְבָנָה וְנוֹתְנוּ בַּחֲמָה כְּשֶׁהַשֶּׁמֶשׁ חָם מֵאֵד וְזָכוּכִית מוֹצִיאָה שְׁלֵהֶבֶת וּמִבִּיאִין נַעֲרַת וּמַנְיָעִים בְּזָכוּכִית וְהִיא בּוֹעֶרֶת כֶּךְ שְׁמַעֲתִי בְּפִיטוּ יוֹצֵר נְסִימָד אֲחֵד מְגֻאוּנִי לּוּמְבַרְדִּיא"ה:
מִן הָעֶפֶר חֲרַקַּע קִשָּׁה כְּשֹׁחַפְרִים אוֹתָהּ מוֹצִיאָה אוֹר כְּעִין גְּרִינִשְׁתָּא שְׁלֵנוּ מִמְּקוֹם מַחְפָּרַת שְׁלֶה:
רַעֲפִים טַיִיבִלוּ"שׁ:
אִין מַלְבִּינִן בְּאוּר וּבְגַמְרָא מְפָרֵשׁ טַעֲמָא:

לג.

עין משפט נר מצווה

א מיי' פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' טו, טוש"ע או"ח סי' שטו
סעי' ו:

ב מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' יג, טוש"ע או"ח סי' שטו
סעי' ג:

ג מיי' פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' יא, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקז
סעי' ג:

ד מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' יד, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקא
סעי' ג:

ה מיי' פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' א, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקב
סעי' א:

ו מיי' פג' מהל' שביתת יום טוב
הל' יא, טוש"ע או"ח סי' תקח
סעי' א:

עין משפט גזר מצוה

א מו"י מ"א מהל' שבת הל' ח, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקיט סעי' ד:

ב מו"י מ"א מהל' שבת הל' ח, טוש"ע או"ח סי' שכב סעי' ה:

ג מו"י פכ"ג מהל' שבת הל' ב, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' שיד סעי' א:

ד מו"י מ"א מהל' שבת הל' ז, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' שכב סעי' ד:

ה טוש"ע או"ח סי' שיד סעי' א:

פֿטור אָבֿל אָסור קאָ קשׂיא לי חַיִּב חטֹאת מַבְעִיא. פרש"י גמ' אָבֿלי בַּהֶמָּה כַּגֹּזֶן קשׂ וְעָלִי קוּיִס חַיִּן בָּהֶם מֵשׁוּם תַּקוּן כָּלִי וּמִתָּר לַקֹּטֶם וּלְתַקֵּן קשׂ שֶׁל תְּשׁוּבָה גְדוּלָּה חֲזָרָת לִהְיוֹבֵנִי דאִפִּי' פֿטור אָבֿל אָסור קאָ קשׂיא לי כ"ש דְּחִיב חטֹאת קאָ קשׂיא לי אָבֿל לא קשׂיא כָּלִל דֶּהֱתָם מִירֵי בַקָּשִׁין שְׁאִינִן רֵאיוּיִן לִמְאָכֵל בַּהֶמָּה וְקֵשָׁה מֵאִי מֵאֲרִיךְ בִּלְשׁוֹנֵי הַשֹּׁתֵא פֿטור אָבֿל אָסור קאָ קשׂיא לי לִשְׁעֵי לִיָּה לֵאלֶתֶר הֶתֶם מִירֵי בַקָּשִׁין וע"ק דִּמְשַׁמַּע דְּבַקָּשִׁין מִתְסַר לְרַב יְהוּדָה וּבִסְמוּךְ מִתִּיר רַב יְהוּדָה אָף לִהְרִיחַ דְּאָמַר דִּמְפַשַׁח וְיִהיִב אֱלֻנָּתָא וְכוּ' ואר"ת דְּגִרְסֵי' כַּנֶּרְסָא דר"ח דְּגִרְסִים א"ל וּה"פ דְּרַב יְהוּדָה מְשִׁיב לְרַב כְּהֵנָּא פְּשִׁטָא דִּהִבְרִיתָא גִּשְׁעִית בְּטַעוּת דֶּהָא הָא דִּקְאָמַר פֿטור אָבֿל אָסור קאָ קשׂיא לי דִּאֲדַרְבֵּה מִתָּר לְגַמְרֵי וְאִפִּי' לִכְתַּחלָּה חַיִּב חטֹאת מַבְעִיא כ"ס דְּגִשְׁעִית בְּטַעוּת פִּינוֹן דִּקְהֵי חַיִּב חטֹאת וּא"ל רַב כְּהֵנָּא לְרַב יְהוּדָה מַצִּינִן לְשִׁנּוּי לָךְ דִּהִבְרִיתָא מִירֵי בַקָּשִׁין שְׁאִין רֵאיוּיִן כָּלִל לִמְאָכֵל בַּהֶמָּה וּלְכַן זֶהוּ דְּלִהְרִיחַ פֿטור אָבֿל אָסור לַחֲצֹן בּוֹ שְׁעִי חַיִּב חטֹאת אָבֿל לְדִידֵךְ קֵשָׁה דְּבַקָּשִׁין נִמִּי קאָ אִמְרַת דִּמִּתָּר לִהְרִיחַ כִּדְקָאָמַר מִפְּשַׁח וְיִהיִב אֱלֻנָּתָא וְכוּ' ומ"מ רַב יְהוּדָה לֹא הֵנָּה מוֹדָה לִיָּה דְּרַב יְהוּדָה ס"ל דִּלְחֲצֹן שְׁעִי פֿטור אָבֿל אָסור וּלִהְרִיחַ מִתָּר אִפִּי' לִכְתַּחלָּה אָף עַל גַּב דְּקָשִׁין הֵן לִהְרִיחַ מִתָּר: פִּי הַיּוֹנִן פִּי רַב יְהוּדָה הֵנָּה מִפְּשַׁח לֶן כּוּי. וּמִירֵי לִהְרִיחַ כִּדְמַסִּיק דְּסִבֵּר כִּרְבָּנִן דְּאִמְרוּ הֶתֶם גִּבִּי לַחֲצֹן שְׁעִי פֿטור אָבֿל אָסור וּלִהְרִיחַ מִתָּר אִפִּי' לִכְתַּחלָּה וְלֹא נִזְרוּ שְׁמֹא יִקְטֹם וא"ת לָמָּה נִמְנָעוּ כְּשֶׁחָל יו"ט בַּמ"שׁ מִלִּהְרִיחַ בְּשָׂמִים מֵשׁוּם שְׁמֹא יִקְטֹם וְהָא לֹא קוּשִׁינִן כְּדִמּוּכַח הֵכָא אֵלִיבָא דְּרַב יְהוּדָה דַּס"ל כִּרְבָּנִן וְגַם חַיִּן שְׁנֵי לְפָרָנְשִׁי טַעֲמָא מֵשׁוּם אֵשׁ גִּיהָנָם שְׁמַתַּחִיל לִשְׂרָף וּלִהְסָרִיחַ וּלְכַךְ מִבְּרַכִּינִן כָּכֵל בַּמ"שׁ דַּעֲלֵמָא וּכְשֶׁחָל יו"ט בַּמ"שׁ אִזוּ חַיִּן הָאֵשׁ מַתַּחִיל לִשְׂרָף וּלִהְסָרִיחַ וּלְכַךְ לֹא מִבְּרַכִּינִן דֶּהָא גַם בִּיו"ט שׁוֹבֵת דֹּא"כ גַם בְּמוֹנָחֵי יו"ט אִמְאִי לֹא מִבְּרַכִּינִן אַבְשָׁמִים וְגַם חַיִּן לְפָרֵשׁ דֶּהָא דְּמִבְּרַכִּינִן אַבְשָׁמִים בַּמ"שׁ מֵשׁוּם נֶפֶשׁ יִתְרָה שְׁאֵבַד וּמִרִיחַ הַבְּשָׂמִים וּמַעֲשֵׂב דַּעֲתוֹ עָלִיוּ וּכְשֶׁחָל בַּמ"שׁ אִזוּ חַיִּנוּ מִכְּסִיד נֶפֶשׁ יִתְרָה דְּבִיו"ט אִית לָּהּ גִּשְׁמָה יִתְרָה דֹּא"כ בְּמוֹנָחֵי יו"ט אִמְאִי לֹא מִבְּרַכִּינִן אַבְשָׁמִים וְחַי לִיבָא הַעִי טַעֲמֵי א"כ מ"ט דְּמִבְּרַכִּינִן אַבְשָׁמִים בַּמ"שׁ וַי"ל דַּלְעוּלָם טַעֲמָא דְּמִבְּרַכִּי אַבְשָׁמִים בַּמ"שׁ הָיוּ מֵשׁוּם גִּשְׁמָה יִתְרָה וּבִי"ט לִיבָא גִשְׁמָה יִתְרָה וא"ת אִמְאִי לֹא מִבְּרַכִּין אַבְשָׁמִים כְּשֶׁחָל יו"ט לִהְיוֹת בַּמ"שׁ פִּינוֹן דִּישׁ לוֹ מֵאֲכָלִים חֲסוּבִים וְטוֹבִים מַעֲשֵׂב דַּעֲתוֹ מִמִּילָא בְּלֹא רִיחַ בְּשָׂמִים: פִּי תַנְיָא הִהִיא בְּמַסְתָּקִי. מַפְפֶּת וּרְעוּשָׁה פֶּרֶשׁ רַשִׁי' דָּלָא קוּשִׁינִן לְתַקוּן כָּלִי דִּהוּאִיל וּרְעוּשָׁה הִרְבֵּה יְחוּם עָלֶיהָ שְׁמֵאא וְתַלְקַל הַחֲבִית וְעוֹשָׂה נֶהָב

לְכָל הַפְּחוּת שׁוֹכֵל וּה"ר יַחֲזָק פֶּרֶשׁ בְּמַסְכֶּת עֵרׁוּבִין (דף לד:

וְשֶׁם בַּד"ה וְאִמְאִי) דְּכִינוּן שְׂהָם מְדַבְּקִים בַּזָּפֶת וְאִין הַחֲתִיכוֹת שְׁלֵמוֹת לֹא הָיוּ שׁוּם תַּקוּן כָּלִי:

המביא פרק רביעי ביצה

"אוֹכְלֵי בְּהֶמָּה — אֵין בָּהֶן מִשׁוּם תַּקוּן כָּלִי.
^(א)**אֵיתִיבִיהּ רַב כְּהֵנָּא לְרַב יְהוּדָה: מְטַלְטְלִין עֲצִי בְּשָׂמִים לְהָרִיחַ בָּהֶן, וּלְהַנִּיף בָּהֶן לַחֲוֹלָה, וּמוֹלְלוֹ וּמִרִיחַ בּוֹ. וְלֹא יִקְטַמְנוּ לְהָרִיחַ בּוֹ, וְאִם קִטְמוּ — פֿטור אָבֿל אָסור. לַחֲצוֹץ בּוֹ שִׁינָיו — לֹא יִקְטַמְנוּ, וְאִם קִטְמוּ — חֲיִיב חטֹאת! אָמַר לִיָּה: הַשֹּׁתֵא פֿטור אָבֿל אָסור קאָ קשׂיא לי, חֲיִיב חטֹאת מַבְעִיא? אָלֵא: פִּי תַנְיָא הִהִיא בַּקָּשִׁין. קָשִׁין בְּגִי מְלִילָה גִינְהָה? חֲסוּרֵי מְחֻסְרָא וְהָכִי קַתְנֵי: מוֹלְלוֹ וּמִרִיחַ בּוֹ, קוּטְמוֹ וּמִרִיחַ בּוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים — בְּרַכִּין, אָבֿל בַּקָּשִׁין — לֹא יִקְטַמְנוּ, וְאִם קִטְמוּ — פֿטור אָבֿל אָסור. לַחֲצוֹץ בּוֹ שִׁינָיו — לֹא יִקְטַמְנוּ, וְאִם קִטְמוּ — חֲיִיב חטֹאת. תַּנִּי חֲדָא: קוּטְמוֹ וּמִרִיחַ בּוֹ, תַּנְיָא אִידֵּה: לֹא יִקְטַמְנוּ לְהָרִיחַ בּוֹ. אָמַר רַבִּי זִירָא אָמַר רַב חֲסֵדָא, לֹא קִשְׂיָא: הָא — בְּרַכִּין, הָא — בַּקָּשִׁין.^(ב)מַתְקִיף לָּהּ רַב אַחָא בַר יַעֲקֹב: בַּקָּשִׁין אִמְאִי לָּא? מֵאִי שְׁנָא מָהָא דִּתְנִין: שׁוֹבֵר אָדָם אֶת הַחֲבִית לְאַכּוֹל מִמֶּנָּה גְרוּגְרוֹת, וּבִלְבָּד שְׁלֹא יִתְפוּיֵן לַעֲשׂוֹת כָּלִי! וְעוֹד: הָא רַבָּא בַר רַב אֲדָא וְרַבִּין בַר רַב אֲדָא דְּאִמְרֵי תַרְוִייהוּ: פִּי הַיּוֹנִן פִּי רַב יְהוּדָה, הֵנָּה מִפְּשַׁח וְיִהיִב לֶן אֱלֻנָּתָא אֱלֻנָּתָא, אָף עַל גַּב דְּחֻזָּיא לְקַתְּתָא דְּנִרגִי וְחֻצִּינִי.^(ג)לֹא קִשְׂיָא: הָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, הָא רַבְּנִן. דִּתַּנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: נוֹטֵל אָדָם קִיסָם מִשְׁלַפְפִּין לַחֲצוֹץ בּוֹ שִׁינָיו, וְחֻכְמִים אוּמְרִים: לֹא יִטוּל אָלֵא מֵאַבוּס שֶׁל בְּהֶמָּה. וְשׁוֹיֵן שְׁלֹא יִקְטַמְנוּ, וְאִם קִטְמוּ לַחֲצוֹץ בּוֹ שִׁינָיו וּלְפַתּוּחַ בּוֹ הַדֶּלֶת, בְּשׁוּגַג בְּשִׁבְתָּ — חֲיִיב חטֹאת, בְּמִזִּיד בְּיוֹם טוֹב — סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים, דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. ^(ד)וְחֻכְמִים אוּמְרִים: אַחַד זֶה וְאַחַד זֶה, אֵינּוּ אָלֵא מִשׁוּם שְׁבוּת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּקֹאָמַר הֶתֶם חֲיִיב חטֹאת — הֵכָא פֿטור אָבֿל אָסור. רַבְּנִן דְּקֹא אִמְרֵי הֶתֶם פֿטור אָבֿל אָסור — הֵכָא מוֹתֵר לִכְתַּחלָּה. ״וְלִית לִיָּה לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָא דִּתְנִין: שׁוֹבֵר אָדָם אֶת הַחֲבִית לְאַכּוֹל מִמֶּנָּה גְרוּגְרוֹת, וּבִלְבָּד שְׁלֹא יִתְפוּיֵן לַעֲשׂוֹת כָּלִי? אָמַר רַב אֲשִׁי: פִּי תַנְיָא הִחִיא, בְּמוֹסַתְקִי. וּמַגְבֵּב מִן הַחֲצֵר. תַּנּוּ רַבְּנִן: מַגְבֵּב מִן הַחֲצֵר וּמִדְּלִיק, שְׁכַל מַה שְּׁבַחְצֵר מוֹכֵן הוּא, וּבִלְבָּד שְׁלֹא יַעֲשֶׂה צְבוּרִין צְבוּרִין. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מִתִּיר. בְּמֵאִי קֹא מַפְלָגִי? מִרְ סָבַר: מַחֲזִי דְּקֹא מְכַנִּיף לְמַחַר וּלְיוֹמָא אַחֲרִינָא. וּמַר סָבַר: קִדְרָתוֹ מוֹכַחַת עָלָיו. אֵינּוּ מוֹצִיאִין אֶת הָאוּר וְכוּי'. מֵאִי טַעֲמָא? מִשׁוּם דְּקֹא מוֹלִיד בְּיוֹם טוֹב. וְאֵין מְלַבְּגִין אֶת הָרַעְפִּים. מֵאִי קֹא עֶבִיד? אָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֵכָא בְּרַעְפִּים חֲדָשִׁים עָסְקִינוּ, מִפְּגִי**

שְׁצָרִיה

שְׁבָלִין בְּשִׁבְתָּ לַחֲצֹן שְׁעִי: לְהַנִּיף וּוּכְטִלִי"ר מֵשׁוּם הַבִּלָּא: וּמוֹלְלוֹ בִּין אַרְבַּעַוְתָיו לְהוֹצִיא רִיחוֹ: וְלֹא יִקְטַמְנוּ לִהְרִיחַ בּוֹ שְׁיָהָא מִקּוּם הַקְטוּמָה לַח וְרִיחוֹ נוֹדֵף גִּזְרָה דָּלָא לִיָּתִי לַקְטוּמוֹ לַחֲצֹן בּוֹ שְׁעִי דֶּהֱתָם כָּלִי מִשְׁעִי לִיָּה וְאִיבָא אָסוּרָא דְּאוּרְיָתָא: פֿטור דְּאֵינּוּ לִשְׁם כָּלִי: חַיִּב חטֹאת בְּשִׁבְתָּ וְיֵשׁ עֲצֵי בְּשָׂמִים שֶׁהֵן אָבֿלי בַּהֶמָּה וְאִפִּי"ה חַיִּב: א"ל רַב יְהוּדָה הַשֹּׁתֵא פֿטור אָבֿל אָסור קאָ קשׂיא לי כְּלוּמַר תְּשׁוּבָה גְדוּלָּה חֲזָרָת לִהְיוֹבֵנִי אִם מַצֵּאת בְּרִיתָא אוֹמְרַת לַחֲצֹן בּוֹ שְׁעִי פֿטור אָבֿל אָסור אָף הִיא הֵיָתֶה תְּשׁוּבָה לְדְבָרֵי שְׁאִי אוֹמַר מִתָּר לִכְתַּחלָּה וְכָל עֲפָן שֶׁהִבֵּאת לִי חַיִּיב חטֹאת אָבֿל חַיִּנָּה תְּשׁוּבָה דְּכִי תַנִּיא הִיא בַּעֲצֵי בְּשָׂמִים קָשִׁין שְׁאִינִן רֵאיוּיִן לִמְאָכֵל בַּהֶמָּה: קוּטְמוֹ וּמִרִיחַ בּוֹ וְאִפִּי' לִכְתַּחלָּה דֶּהָא אָף לַחֲצֹן בּוֹ שְׁעִי שְׂרִי אֵלֵא אוּרְחָא דְּמִלְתָּא נֶהָט שְׁאִין דְּרָךְ רַבִּין לִתַּקְנִן לַחֲצֹן: בַּקָּשִׁין אִמְאִי לֹא לִהְרִיחַ בּוֹ מִי גּוֹזֵר רַבְּנִן כְּשִׁאִין מִתְּכַנֵּן לְכָלִי אִטּוּ מִתְּכַנֵּן: וְהַעֲנִן שׁוֹבֵר אָדָם חֲבִית מְנוּפָּה שֹׁשׁ בַּהּ גְרוּגְרוֹת וְאוֹכֵל וּבִלְבָּד שְׁלֹא יִתְכַּן לִנְפוֹת הַשִּׁבְרָה לִהְיוֹת לָּהּ לָפָה שְׁתָּהָא עוֹד כָּלִי: הֵנָּה מִפְּשַׁח אוּישְׁבְּרִי"ר בַּלַּע"ו כְּשֶׁמְסַעֵף בְּיָדוֹ עֲגָפִים מַעַן גְּדוּל כְּמוֹ וַיַּפְשַׁחִי (אִיבָה ג':י"א-י"א) עָשָׂה לִי נֶגֶד בְּסַעֲיֻפּוֹת בַּעֲנָפֵי עֲצֵי הַיעָר סְבִיבוֹת דְּרַבִּי בְּדִי שְׁלֹא אֵצֵא כְּדָרְךָ שְׁעוֹשִׁין בְּנֵי הַיעָרִים שְׁקוּרִין פְּלִישִׁין: הֵנָּה מִפְּשַׁח לֶן מִן הַתַּלְוִשִׁין: אֱלֻנָּתָא מִקְלוֹת גְּדוּלִים כְּמוֹ וְלֹא בְּאֵלָה וְלֹא בְּרַמַח בְּמַסְכֶּת שְׂבֵת (דף סג:). ואע"ג דְּחֻזָּיא לְקַתְּתָא דְּנִרגִי וְחֻצִּינִי שְׁהִיא קֵשָׁה וְרֹאזִי לַעֲשׂוֹת מַמְנוּ בֵּית יוֹד לְקַרְדֵּם וּלְפַסֵּל שְׁקוּרִין דּוּלְוִי"ר וְהוּא הִיָּה שׁוֹבְרָה לִהְרִיחַ: לֹא יִטוּל אֵלֵא מִן הָאָבוּס שֶׁל בַּהֶמָּה דְּדָבַר הָרֹאזִי לֵאכִילָה מוֹכֵן לְכָל עֲרָךְ אָבֿל עֲצִים הוּאִיל וְדַרְכָּן לְדָבַר הָאָסוּר כַּגֹּזֶן לַעֲשׂוֹת כָּלִים לֹא הִתִּירוּ לְטַלְטֵלֵן אֵלֵא לְהַסְקָה: שְׁלֹא יִקְטַמְנוּ אִקְיָסָם קִיא: אַחַד זֶה וְאַחַד זֶה אַחַד שְׂבֵת וְאַחַד יוֹם טוֹב: אֵינּוּ אֵלֵא מִשׁוּם שְׁבִית דְּקוּטוּמָה תַּקוּן בְּלֹאֲחַר יוֹד הוּא וְלֹא תַקוּן מַעֲלִיא הוּא אֵלֵא א"כ מַחֲתַכוּ וּמִמַּחְקוּ בְּסָבִין וְהַשֹּׁתֵא קֹא מַהֲדַר לְתַרוּצֵי קִשְׂא דְּלַעֲיֵל הָא דְּתַנִּי לַעֲיֵל בַּקָּשִׁין לֹא יִקְטַמְנוּ לִהְרִיחַ ר' אֱלִיעֶזֶר דְּאִמַר בְּקוּטֹם לְכָלִי חַיִּב חטֹאת הֵכָא גִבִּי קוּטֹם לִהְרִיחַ פֿטור אָבֿל אָסור גִּזְרָה שְׁמֹא יִקְטַמְנוּ לְכָלִי וְהָא דְּרַב יְהוּדָה דִּמְפַשַׁח לִהְרִיחַ כִּרְבָּנִן דְּאִמְרֵי בְּקוּטֹם לְכָלִי פֿטור אָבֿל אָסור הֵכָא לִהְרִיחַ מִתָּר לִכְתַּחלָּה: וְלִית לָּהּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר כּוּי' וְהָא הֵכָא דְּכִי מִתְּכַנֵּן לַעֲשׂוֹת כָּלִי אִיבָא חַיִּיבָא דְּאוּרְיָתָא וְכוּי לֹא מִתְּכַנֵּן לֹא גּוֹזֵר רַבְּנִן לִכְתַּחלָּה: פִּי תַנְיָא הִהִיא דִּמִּתָּר: בְּמוֹסַתְקִי חֲבִית שְׁבֹרָה שְׁמַדְבְּקִין שְׂבָרֶיהָ בְּשָׂרָף שֶׁל עַן שְׁקוּרִין שָׁף שְׁעוֹשִׁין

הִימְנוּ זָפֶת וְקוּרִין אוֹתוֹ רִישִׁינ"א וְרִיחוֹ דּוּמָה לְרִיחַ לְבוֹנָה וּבִלְשׁוֹן עַרְבִי קוּרִין אוֹתוֹ

מוֹסַתק"י וּמַדְבְּקִין בּוֹ קַעֲרוֹת חָרָם הַנִּשְׁבָּרִים כִּךְ אָמַר לִי רַבִּי שְׁמוּאֵל הַמְּכַנֶּה חֲסִיד מִן

בְּרַבְשֶׁט"א וְכִינוּן דְּרַעוּשָׁה הִיא לִיבָא לְמַגֹּז בַּהּ שְׁלֹא יִתְכַּן לַעֲשׂוֹת כָּלִי:

מסורת הש"ס

א שבת קיב; תוספתא שבת

ב שבת קמו; משנה שבת

ג שבת פא; פסחים סה;

תוספתא שבת; שבת צה.

ד שבת קיב; שבת קנג:

גליון הש"ס

גמ' הוה מפשח. וכן בלישנא דמתני' אילן שנפשח פ"ד מ"ו דשביעית:

שם וחכ"א אחד זה ואחד זה. עיין שבת דף קמו ע"ב רש"י ד"ה שמוא יקטום:

מסורת הש"ס
א משנה חולין; חולין נו.
ב משנה בבא קמא; בבא מציעא
קיד: בבא קמא נט:
ג תוספתא ביצה
ד תוספתא ביצה
ה תוספתא ביצה

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ואין חוששין כ' דאין זה קורע ע"מ לתפור. קשה לו הא מ"מ אסור מדרבנן ואמאי לא כתב רש"י כפשוטו דהא קו"ל כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר ופסיק רישיה לא הוי דהא הוי רק חשש שמא תקרע:

שַׁצְרִיךְ לְבַדְקוֹן אס ייכלו לַקַּבֵּל לְבוּנָה הַלֶּכֶךְ דְּטַרַח שְׁלֹא לַצֵּרֶךְ: וְאִמְרִי לֵה שַׁצְרִיךְ לַחֲסָמֵן לְהַקְשׁוֹתָם בְּהֶסֶק רֹאשׁוֹן הֵם מִתְחַזְקִין וּמִתְקַשִּׁים הַלֶּכֶךְ אַע"נ דְּלַצֵּרֶךְ יו"ט נִמְי הוּא דְּהָא צוּלִין עָלֵיהֶם מִיְהוּ בִּינן דְּבִהֶסֶק זֶה נַעֲשֶׂה בְּלִי אֶסוּר: קָנָן הָתָם בָּאֵלוּ טַרְפוֹת: דְּרִכָּה וּטְרַפָּה בַּפֶּתַל אָדָם שֶׁדָּרָם עַל הָעוֹף אִו שְׁזָרְקוּ וַחֲבֹטוּ בַּפֶּתַל: אִו שַׁרְצָצְתָה בַּהֶמָּה וּמִפְּרָכָסָה, וְאִינֵה יְכוּלָּה לַעֲמֹד: וְשִׁהְתָּה מַעַת לַעַת יוֹס א' שְׁלָם וְשִׁחְטָה בַּשָּׂרָה: ה"ג א"ר אֶלְעָזָר בְּר' יִנְאי מֵשׁוּם ר"א בֶּן אֲנָטִיגֶנוּם צְרִיכָה בְּדִיקָה פִּי שֶׁהֵתָה מַעַת לַעַת נִמְי צְרִיכָה בְּדִיקָה לְאַחַר שְׁחִיטָה שְׁמֹא נִשְׁתַּבְּרוּ רַב צִלְעוּתִיָּה אִו נִשְׁבַּרָה הַשְּׁדָרָה וְנִפְסַק הַחוּט שְׁלֵה אִו אַחַד מִשְׁאֵר מִינֵי טַרְפוֹת וְשִׁהִיָה דַּמַּעַת לַעַת אֶצְטְרִיךְ דְּאִי לֹא שִׁהְתָּה אַע"פ שֶׁבְּדָקָה וְלֹא מִצָּא סִימָן טַרְפוֹת טַרְפָּה שְׂזוּ הִיא אַחַת מִשְׁמָנָה עֲשָׂרָה טַרְפוֹת וְנִקְרָא רֶסוּקִי אֲבָרִים שֶׁאֲבָרִיָּה מִתְפַּרְקִין בְּלָן וְאַע"פ שְׁאִין רָשָׁם נִכָּר בַּה וְהוּ סִימָנָה אִם שִׁהְתָּה מַעַת לַעַת בְּדִידוּעַ שְׁלֹא נִתְרַסְקוּ אֲבָרָה דְּקוּים לְהוּ לַרְבָּנָן מִסִּיעֵי דְרֶסוּק אֲבָרִים אִינֵה חִיָּה מַעַת לַעַת אֶבֶל שְׁאֵר מִינֵי טַרְפָּה חִיָּה כָּל שְׁנִים עֶשֶׂר חֻלָּשׁ: מַהוּ לְשִׁחְטָה בִּיו"ט מִי חֻשְׁיָנָן הוֹאִיל וְצְרִיכָה בְּדִיקָה וְאִיתִילִיד בַּה רַעוּתָא: מִי מַחְזְקִינָן רַעוּתָא בְּגוּסָה מֵשׁוּם חֲשַׁשׁ אֶסוּר מְלֹאכָה בִּיו"ט דְּלִמָּא מִשְׁתַּכַּח טַרְפָּה וְנִמְצָא שׁוֹחְטָה שְׁלֹא לַצֵּרֶךְ בַּשְּׁלֵמָא שְׁאֵר בַּהֲמוֹת אַע"נ דַּמְחַמְרִינָן אֲנַפְשִׁין וְבִדְקִינָן מִיְהוּ סְמִכִין אֶרְבָּא וּרַב בַּהֲמוֹת אִינָן טַרְפוֹת הֵכָא מֵאִי: בִּיו"ט בְּלוּמַר מֵשׁוּם חֲמַר מְלֹאכָה בִּיו"ט:

בַּקְדָּרָה חֲדָשָׁה עֲסָקִינָן שְׁנוּתֵינָן אֹתָהּ רַקִּינִת עַל הָאוּר לַחֲסָמָה: וּמֵשׁוּם לָבוֹן רַעֲפִים נִגְעוּ גַם בָּזוּ: חֲדָשִׁים וּכ"ש שְׁנִים: דְּרִי הֵן כָּכֵל הַכְּלִים הַנִּטְלִין בַּשֶּׁבֶת בְּחֻצְרָ דְּחֻזוּ לְמִיתָב בְּגוּיָהוּ מִיָּד: אִין סָכִין אֹתָנָן שְׁמָן לְהַחֲלִיקוֹ וּלְצַחֲצַחוֹ: טָשִׁין שְׁפִין: וְאִין מְפִיגִין אֹתָנָן לְאַחַר הֶסֶקוֹן אִין מְפִיגִין הֶסֶקוֹן לַחֲסָמָן שְׁמַתְקָשִׁין ע"י הָעוֹנָן וְכֵלְהוּ מֵשׁוּם דַּמְתַּקָּן מֵנָּח: וְאִם לְהַפִּיגָה בַּשֶּׁבִיל לְאַפּוֹת שֶׁהֶסֶקוּ הַרְבֵּה וְחוֹשֶׁשׁ שְׁלֹא תִשְׁרַף הַפֶּת מֵתָר: מוֹלָגִין בְּרוּתְחִין: אִין טוֹפְלִין אֹתָנָן בְּסִיד לְהַסִּיר שְׁעָרָן דְּהוּ דָּרָךְ דַּעֲבָדְנִין: וְאִין גּוֹזִין אֹתָנָן בַּמַּסְפָּרִים דַּמְחִי בְּצִרְיָךְ לְשַׁעַר: וְאִין גּוֹזִין הִירָךְ הַתְּלוּשׁ שִׁשׁ בּוּ רֹאשֵׁי עֵלִין נִרְקָבִין וְכַמֶּשֶׁין אִין גּוֹזִין אֹתָנָן בַּתַּסְפָּרָת שְׁלוּ שְׁגוּזִין בַּה מֵן הַמַּחְבָּר דִּמְאֵן דְּחֻזֵּי סָבַר שְׁלֶקְטָן הַיוֹס: הַוָּנָדָם וְשַׁבְּדִיּוֹת מִינֵי יִרְקוֹת הֵן שִׁישׁ טַרַח בַּתְּהוּנָן: פְּרָנֵי הֵן תַּנּוּרִים שְׁלָנוּ הַגְּדוּלִים וּפִיָּהֶם בְּצַדִם וְלֹא חֻשְׁיָנָן לְטַרְחָא אִם יֵשׁ לוֹ אֲזַכְלִין הַרְבֵּה דְלֹא סָגִי לִיָּה בַּתְּנּוּר: שְׁמֹא תַפְּחַת ע"י שִׁחְדָּשָׁה הִיא וְנִמְצָא

טוֹרַח שְׁלֹא לַצֵּרֶךְ: אִין נּוֹפְחִין בַּמַּפּוּחַ דַּמְחִי בְּלִמָּן עוֹשֶׂה מְלֹאכָה: וְאִין מִתְקַנִּין אֶת הַשְּׁפּוּד וּדְלֹא בְר' יְהוּדָה אִי נִמְי בְּנִרְכָּס מַעֲרַב יו"ט וְזָבָרִי הַכֵּל: אִין מִפְּצָעִין אֶת הָהִנָּה לַתַּת קְרוּמִיּוּתָיו תַּחַת הַמְּלִיחַ עַל הַאֶסְכָּלָא שְׁעוֹשֶׂה כְּלִי דְכָל מִזֵּי דַּעֲבִיד לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוּ הוּי תְּהוּן כְּלִי: וְאִין חוֹשְׁשִׁין שְׁמֹא תַקְרַע וְאִפִּי נִקְרַעַת לֹא אִכְפַּת לָן דְּאִין זֶה קוֹרַע עַל מְנַת לַתְּפֹר: מִתְּנִי וְעוֹד אִמַּר ר' אֱלִיעֶזֶר מֵשׁוּם דַּתְנָא אַחַת לְקַלָּא גְבִי מַקְרָה וְדָבָר אִמַּר אַחֲרִיתִי קֹאמַר וְעוֹד וְקִשְׁיֹא לִי בְּגוּסָה וְהָא אֶפְסָקוּהָ רַבָּנָן בְּמַלְי טוּבָא בְּאִין מוּצִיאִין אֶת הָאוּר וְהִנֵּךְ דְּבַדְּהָ וְהִינוּ מְלִתָּא אַחֲרִיתִי דְלֹאֵן מְלִתָּה וְנִמְאִי לֹא אִוְתַּבְּנָה בְּעִירוּבִין (דף כג.) גְבִי וְעוֹד דְּר' יְהוּדָה בֶּן בְּבָא דְּאוּתַבָּה מַר"א דְּסָפָה וְשָׁעִין לֹא אֶפְסָקוּהָ אֱלָא בְּמִלְתָּה וְאֵלוּ אִוְתַּבְּנָה מֵהָא לֹא הִנֵּה לִיָּה לְשַׁנְיָה דְּכִי וְאוּמַר אִנִּי שְׁגָרַסַת הַמַּשְׁנֶה שְׁלֹא בְּסָדָר: עוֹמֵד אָדָם עַל הַמּוֹקֶצֶה

המביא פרק רביעי ביצה

בִּיו"ט לֹא דְלִמָּא פָקַעֵי וְאַשְׁתַּכַּח הֵכָא בַּקְדָּרָה חֲדָשָׁה עֲסָקִינָן.

שַׁצְרִיךְ לְבַדְקוֹן. וְאִמְרִי לַה: מִפְּנֵי שַׁצְרִיךְ לְחֶסְמוֹ. ^(ב)**תַּנָּן הָתָם: דָּרְסָה או שְׁטַרְפָּה בַּפּוֹתַל, או שַׁרְצָצְתָה בַּהֶמָּה וּמִפְּרָכָסָה, וְשִׁהְתָּה מַעַת לַעַת וּשְׁחִטָּה — כְּשָׂרָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּר יִנְאי מֵשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן אֲנָטִיגֶנוּס: צְרִיכָה בְּדִיקָה. 'בְּעָא מִינִיָּה רַבִּי יִרְמְיָה מִרַבִּי זִירָא: מַהוּ לְשְׁחִטָּה בְּיוֹם טוֹב? מִי מַחְזְקִינָן רַעוּתָא בְּיוֹם טוֹב, או לֹא? אָמַר לִיָּה, תַּנִּינָא: אִין מְלַבְּנִין אֶת הָרַעֲפִים לְצִלּוֹת בְּהָן. וְהוּינָן בַּה: מֵאִי קָא עָבִיד? וְאָמַר רַבָּה בְּר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֵכָא בְּרַעֲפִים חֲדָשִׁים עֲסָקִינָן. מִפְּנֵי שַׁצְרִיךְ לְבַדְקוֹן. אָמַר לִיָּה: אָנּוּ מִפְּנֵי שַׁצְרִיךְ לְחֶסְמוֹ מִתְּנִינָן לַה.** ^(ג)**תַּנִּינָא: אַחַד מְבִיא אֶת הָאוּר, וְאַחַד מְבִיא אֶת הָעֵצִים, וְאַחַד שׁוֹפֵת אֶת הַקְּדֹרָה, וְאַחַד מְבִיא אֶת הַמִּים, וְאַחַד נוֹתֵן בַּתּוֹכוֹ תַבְלִין, וְאַחַד מַגִּים — כּוּלֵּן חַיִּיבִין. וְהַתַּנִּינָא: אַחֲרוֹן חַיִּיב וּכוּלֵּן פְּטוּרִין! לֹא קִשְׁיָא: הָא דְאַיִיתִי אוּר מַעֲיָקְרָא, הָא דְאַיִיתִי אוּר לְבַסוּף. בַּשְּׁלֵמָא כּוּלָּהּ קָא עָבִיד? אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ: הֵכָא בַּקְדָּרָה חֲדָשָׁה עֲסָקִינָן, וּמֵשׁוּם לָבוֹן רַעֲפִים נִגְעוּ בַּה.** ^(ד)**תַּנּו רַבָּנָן: תַּנּוּר וְכִירִים חֲדָשִׁים — הָרִי הֵן כָּכֵל הַכְּלִים הַנִּטְלִין בַּחֲצָר. אֶבֶל אִין סָכִין אוֹתָם שְׁמָן, וְאִין טָשִׁין אוֹתָן בְּמַטְלִית. וְאִין מְפִיגִין אוֹתָן בְּצוּנָן כְּדִי לְחֶסְמוֹ, וְאִם בַּשֶּׁבִיל לְאַפּוֹת — הָרִי זֶה מוֹתָר. 'תַּנּו רַבָּנָן: מוֹלָגִין אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הָרַגְלִים וּמַהֲבִהִין אוֹתָן בָּאוּר, אֶבֶל אִין טוֹפְלִין אוֹתָם בַּחֲרִסִּית, וְלֹא בְּאֲדָמָה, וְלֹא בְּסִיד. וְאִין גּוֹזִין אוֹתָן בַּמַּסְפָּרִים.** ^(ה)**וְאִין גּוֹזִין אֶת הַיָּרֵק בַּתַּסְפּוֹרַת שְׁלוֹ. אֶבֶל מְתַקְנִין אֶת הַקּוּנָדָס וְאֶת הָעַכְבִּיּוֹת, וּמַסִּיקִין וְאוֹפִין בַּפּוּרְנִי, וּמַחְמִין חֲמִין בְּאַנְטִיכִי, וְאִין אוֹפִין בַּפּוּרְנִי חֲדָשָׁה שְׁמֹא תַפְּחַת.** ^(ו)**תַּנּו רַבָּנָן: אִין נּוֹפְחִין בְּמַפּוּחַ, אֶבֶל נּוֹפְחִין בַּשְּׁפּוּפָרַת. וְאִין מְתַקְנִין אֶת הַשְּׁפּוּד, וְאִין מַחְדִּדִין אוֹתוֹ. תַּנּו רַבָּנָן: אִין מִפְּצָעִין אֶת הַקְּנָה לְצִלּוֹת בּוּ מְלִיחַ, אֶבֶל מִפְּצָעִין אֶת הָאָגוֹז בְּמַטְלִית, וְאִין חוֹשְׁשִׁין שְׁמֹא תַקְרַע. מִתְּנִי וְעוֹד אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: עוֹמֵד אָדָם עַל הַמּוֹקֶצֶה**

עַרְב

וּמֵשׁוּם לָבוֹן רַעֲפִים נִגְעוּ בַּה וְיֵשׁ נִזְהָרִים שְׁלֹא לְבַשֵּׁל בַּתַּחֲלָה בַּקְדָּרָה חֲדָשָׁה וְלֹא הִיא דְּהֵכָא בַּקְדָּרָה רַקִּינִת דְּאִין שִׁיךְ בַּה לָבוֹן רַעֲפִים שְׁשׁוּפְתָה קָדָם שְׁמִבִּיא הַמִּים אֶבֶל בַּשְּׁמַבְשְׁלִין בַּה מֵאֶכֶל לֹא שִׁיךְ בַּה לָבוֹן רַעֲפִים: וְאִין מְפִיגִין אֹתָנָן בְּצוּנָן כְּדִי לַחֲסָמָן וְאִם בַּשֶּׁבִיל לְאַפּוֹת דְּרִי זֶה מֵתָר. וְתַמָּה דְּאִמַּר לְעִיל אֶסוּר לַחֲסָמָן אַע"פ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה נִמְי כְּדִי לְצִלוֹת עָלֵיהֶם וי"ל דְּשֹׁאֲנֵי בִין רַעֲפִים לַתְּנּוּר דַּתְּנּוּר (שֹׁאֲנֵי) בִּינן דְּהוּא עוֹשֶׂה ע"י מַשְׁקִין שֹׁאֲנֵי דְאִינוּ וְדֹאִי חוּסְמָן: מוֹלָגִין הָרֹאשׁ וְהַרְגְלִים. אֶבֶל כָּל גּוּפוֹ שֶׁל גְּדִי אֶסוּר הוֹאִיל וַיִּכּוֹל בְּהַפְשֵׁט הַקֶּלָּה לַעֲשׂוֹת טָפִי: וְאִין אִוְפִין בַּפְּרִנִי חֲדָשָׁה שְׁמֹא תַפְּחַת. וּא"ת וְהָא אִמְרִינָן לְעִיל וְאִם בַּשֶּׁבִיל לְאַפּוֹת מִתָּר וי"ל דְּהֵכָא שֹׁאֲנֵי בַּפְּרִנִי שֶׁהוּא גְדוֹל וְיֵשׁ לַחוֹשׁ יוֹתָר שְׁמֹא תַפְּחַת: אִין נּוֹפְחִין בַּמַּפּוּחַ כּו'. פֶּרֶשׁ ר"י מְדַלָּא מְפַלֵּג בִּין מַפּוּחַ שֶׁל אֲמִנִין וּבִין מַפּוּחַ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת כִּי הִיכִי דַּמְפַּלֵּג בַּשֵּׁל אֲמָן בִּין מַפּוּחַ לַשְׁפּוֹכָת מַשְׁמַע דְּכָל הַמַּפּוּחִין אֶסוּרִים אֲפֹלוּ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת נִמְי וְיֵשׁ לְזַהַר שְׁלֹא לִנְפַח בּוּ כְּלָל מִיְהוּ הָעוֹלָם נִהְנוּ בּוּ דְהַר ע"י לְהַפְכוּ מְלַמְעָלָה לְמַטָּה וְאוּמַר מ"ו הר"ר פֶּרָךְ נ"ע דִּישׁ לְדַחוּת מַה שֶּׁפִּיר' מְדַלָּא מְפַלֵּג וְכו' דְשִׁמְאֵה הָא עַדִּיפֹא לִיָּה דְכְּלִי בַּשֵּׁל אֲמָן קֹא מִרִי: וְעוֹד אִמַּר ר' אֱלִיעֶזֶר עוֹמֵד אָדָם כּו'. פֶּרֶש"י דַּמִּשּׁוּם דְּהֹאמַר ר"א חֲדָא לְעִיל גְבִי נּוּטֵל אָדָם קוּסָם קֹאמַר דְּכָא וְעוֹד אַחֲרִיתִי לְקַלָּא וְהַקְשָׁה רֶש"י הָא אֶפְסָקוּ בְּמַלְי טוּבָא בְּאִין מוּצִיאִין הָאוּר וְהִינוּ בַּמְלָתָא אַחֲרִיתִי דְלֹא. אִמְרוּ בַּה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבָּנָן וּא"כ לֹא שִׁיךְ בַּה לְמִימַר וְעוֹד דְּהָכִי מוּבָח בְּעִירוּבִין (דף כג.) (שֵׁס) דְּכָל הִיכָא דְאַפְסָקוּהָ בְּדָבָר דְלֹא אִירוּ בַּה לֹא שִׁיךְ לְמִימַר וְעוֹד ע"כ נִרְאֶה לְפִירוֹשׁ רֶש"י דְּהַנִּרְכָּא הַמַּהֲשָׁנָה מַשְׁבֶּשֶׁת הִיא בְּסַפְּרִים וְהָא דְאִמַּר ר' אֱלִיעֶזֶר עוֹמֵד אָדָם כּו' יֵשׁ לְהִוֵּית קָדָם הֵהִיא דְאִין מוּצִיאִין וְכו' וְקָשָׁה דֹא"כ גַּם סָדָר הַגִּמ' אִינוּ פִּתְשָׁפְט וּר"ת אוּמַר דְּהִיכָא דְהוּוּ תַרְוִיּוּ לְקַלָּא שֶׁפִיר קֹאמַר וְעוֹד אַע"ג דְאַפְסָקוּ בְּמַלְי אַחֲרֵנִי וְהָא דְאִמְרִינָן בְּעִירוּבִין דְלֹא שִׁיךְ לְמִימַר וְעוֹד הִינוּ הִיכָא דְהוּוּ חֲדָא לַחוּמְרָא וְחֲדָא לְקַלָּא וְהָא דְאַפְסָקוּהָ זֶהוּ לְפִי שְׁרִיצָה לְשְׁנוֹת מַלְי דְאוּר גְבִי הַדְּדִי:

לד.

 עין משפט נר מצוה
--

א מיי' פג' מהל' שביתת יום טוב
הל' יא, טוש"ע או"ח סי' תקח
סעי' א:

ב מיי' פט' מהל' שחיטה הל' כ,
סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נח
סעי' ב ג:

ג מיי' פג' מהל' שביתת יום טוב
הל' ד, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תצח סעי' ח:

ד מיי' פט' מהל' שבת הל' ד:

ה מיי' פג' מהל' שביתת יום טוב
הל' יא, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקז סעי' ה:

ו מיי' פג' מהל' שביתת יום טוב
הל' ו, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקי סעי' ו ז:

ז מיי' פג' מהל' שביתת יום טוב
הל' ו, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקי סעי' ו ז:

ח מיי' פג' מהל' שביתת יום טוב
הל' יא, טוש"ע או"ח סי' תקז
סעי' א:

ט מיי' פג' מהל' שביתת יום טוב
הל' י:

י מיי' פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' ז, טוש"ע או"ח סי' תקב
סעי' א:

יא מיי' פד' מהל' שביתת יום טוב
הל' ח, טוש"ע או"ח סי'
תקח סעי' א ב:

 עין משפט גור מצוה

א מו"י פב' מהל' שביתת יום טוב הל' ט:

ב מו"י פה' מהל' מעשרות הל' כא:

ג מו"י פד' מהל' מעשרות הל' יא:

ד מו"י פג' מהל' מעשרות הל' ג:

ה מו"י פכ"ג מהל' שבת הל' טו:

ו מו"י פכ"ה מהל' שבת הל' כה:

וְאוֹמֵר מִכָּאן אֵינִי נוֹטֵל. מִקֵּשָׁה בִּירוּשָׁלַיִם מִחֻלְפָּא שְׁטַתִּיּהוּ דב"ש לְעִיל. קֵאָמֵר לֹא יוֹטֵל אַח"כּ נֶעְנַע וְהִכָּא קֵאָמֵר דְּבִלְמִירָה בְּעֵלְמָא סָגִי דְהָא ר"א שְׁמוּנִי הוּא [א] וי"ל דְּלֹא קֵשָׁה דָּלֹא מִחֻלְפָּא שְׁטַתִּיּהוּ דִּמְקַצָּה דְּבַעֲלֵי חַיִּים. עֲדִיף וּמַחְמִירִין טַפִּי אֲבָל קֵשָׁה דְּמִחֻלְפָּא שְׁטַתִּיּהוּ דב"ה דְּלַעֲיֹל קֵאָמֵר דְּבִאוֹמֵר מִכָּאן אֵינִי נוֹטֵל לְמַחֵר סָגִי וְהִכָּא קֵאָמֵר דְּבַעֲי שִׁירְשָׁם וְיֵשׁ לוֹמֵר דְּשִׁאֲנִי הִכָּא דְּאֻקְצִיָּה בְּצִידִים: תִּינוּקוֹת שְׁטַמְנוּ וְכוּ'. וְאֵע"ג שְׂיֻכּוּלִין לֵאלֹכֶל אֲכִילַת עֲרֵא עַד שִׁירָאוּ פִּנִי הַבֵּית אוֹ פִּנִי הַחֹצֵר מ"מ אֲכִילַת שְׂבֵת חֲסוּבָה וְעֲרֵא עָלוּ קֹבַע וְכִינוּ שְׁטַמְנוּ. בְּשֵׂבֶת לֵאלֹכֶל הִקְבְּעוּ אֵע"פ שְׁעָבֵר שְׂבֵת וְנִקַּט תִּינוּקוֹת לְרַבּוּתָא אֵע"פ שְׁאִין לָהֶם מַחֲשָׁבָה גְּדִידָא מַעֲשֶׂה יֵשׁ לָהֶם: בְּנִי וּבְנֵי בֵיתוֹ אוֹכְלִין אֲכִילַת עֲרֵאִי. פִּי בִירוּשָׁלַיִם דּוֹקָא בְּנִי אֲבָל אִיהוּ גּוֹפִי' אִקְבָּעִניהוּ דְּנָלָה בְּדַעְתּוֹ לְהַנִּיחָם עַם כֹּךְ: הֵא בִּשְׁאָר שְׁנֵי שְׂבוּעַ לֹא. דְּשֵׂבֶת אִקְבָּעִניהוּ וְכַלְלָא לְשִׁמְעִתּוֹ כֹּל הִיכָא דר"ל שְׁקוּבַע קוֹבַע כֹּלֹא רָאִיתִי פִּנִי הַבֵּית כְּמוֹ אִם הַכֵּינָסוֹן דָּרָךְ (שְׁעָרִים) [דָּרָךְ גִּגּוּת וְקַרְפּוֹת]: אִי הִכִּי מֵאִי אֲרִיָּא שְׂבֵת אֲפִי' בְּחוּל גָּמִי. אִי הִכִּי דַטַּעמָא מִשּׁוּם דְּקָבַעִי' דְּבַדּוּרֹי אֲפִלוּ בְּחוּל גָּמִי וּכ"ת מִשּׁוּם דְּאִקְטָרִיךְ לֵאלְשִׁמוּעִינֹן הַכְּנָה וּמִכָּאן אֵינִי נוֹטֵל לְפִיכֹךְ נִקַּט שְׂבֵת וְהֵא מַתְנִי' קַמִּשְׁמַע לֹן תַּרְתִּי דְּבַדּוּרֹי קוּבַע וְאִשְׁמוּעִינֹן דִּין הַכְּנָה דֹא"כּ לְשִׁמְעִינֹן בְּחוּל בַּדּוּרֹי קוּבַע דְּהִי רַבּוּתָא טַפִּי וּפְלוּגָתָא דְּהַכְּנָה לְשִׁמְעִינֹן בְּמִקּוּם אַחֵר בְּפִרְוִית מַתְקָנִים אִם כְּנָסוֹן לְאוֹצֵר בְּצִירִיךְ שִׁירְשָׁם וְלוֹמֵר סָגִי לוֹמֵר מִכָּאן אֵינִי נוֹטֵל מִשְׁמַע מִדְּנִקַּט שְׂבֵת לַעֲיֹן טֹבֵל דְּשֵׂבֶת קוּבַע בְּטֹבֵל בִּשְׁאָר וַיְמִי שְׂבוּעַ א"י ה"פ לְשִׁמְעִינֹן בְּחוּל דְּבַדּוּרֹי קוּבַע וּבַהַכְּנָה לְפַלְגּוֹ פְּלִגְתָּא דב"ה וּב"ש גְּבִי גַחְלוֹת בְּדִאִיתָא לְעִיל וְלֹא נִהִירָא בְּדַפְרָשִׁית לְעִיל דְּלֹא שִׁיךְ פְּלִגְתִּיהוּ בְּבַעֲלֵי חַיִּים: הֵא קַמִּי"ל

דְּטֹבֵל מוּכָן הוּא אֲחַל כּוּי. לְכֹךְ נִקְטִינְהוּ לַעֲיֹן שְׂבֵת דְּאֻבֵּא אוֹרְחָה דְּהַכְּנָת שְׂבֵת אִשְׁמוּעִינֹן חֲדוּשׁ אַחֵר דְּהִיכָא דְּהַזְמִינוּ לְשֵׂבֶת דְּאִינוּ אִסּוּר אֲלֵא מִשּׁוּם מַעֲשֵׁר הַמַּעֲרָב וְאִם בָּא אֲדָם וְתַקְנוּ מִתְּקַן וְלֹא אִמְרִינוּ הוּאִיל וְנִתְקַצָּה בְּשִׁבִּיל מַעֲשֵׁר שְׂבִיתוֹכוֹ נִתְקַצָּה לְכָל הַיּוֹם הוּאִיל וְהַגְבָּהַת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֵׁרוֹת לֹא הִי אֲלֵא מִדְּרַבָּנָן וְהִכִּי דִּיּוֹק לִיָּה מִדְּתַנִּי עוֹמֵד אֲדָם עַל הַמַּקְצָה וְכוּ' מִשְׁמַע הֵא בִּשְׁאָר שְׁנֵי שְׂבוּעַ לֹא יַעֲמוּד לְכַתְּחֻלָּה הֵא אִם עָבֵר וְתַקְנוּ מִתְּקַן אֲבָל אִי ס"ל לַתַּנָּא דְּמִשּׁוּם אִסּוּר מַקְצָה לֹא תַקְנוּ בְּשַׁעֲבֵר וְתַקְנוּ הִכִּי הֵל"ל . הַעוֹמֵד עַל הַמַּקְצָה ע"ש" בְּשִׁבְעִיַּית וְאוֹמֵר מִכָּאן אֵינִי נוֹטֵל לְמַחֵר הִרִי הוּא מִן הַמוּכָן וְזִיקוּיֹן מִנֶּה הֵא בִּשְׁאָר שְׁנֵי שְׂבוּעַ אִינוּ מִן הַמוּכָן:

קִבְעִיַּית דְּשֵׂבֶת: שְׁאִנִּי הָתָם כּוּי דְּאִיהוּ אִחֻשְׁבָּה בְּבַדּוּרֹי שְׁקָרָאֶה אֲכִילָּה: אִי הִכִּי דַטַּעמָה מִשּׁוּם בַּדּוּרָה הוּא: מֵאִי אֲרִיָּא שְׂבֵת מֵאִי אֲרִיָּא דְּאִשְׁמְעִינֹן הֵךְ בְּשֵׂבֶת לְשִׁמְעִינֹן בְּחוּל וּבְסָדֵר זָרְעִים וְהִכָּא לְפַלְגּוֹ בַּהַכְּנָה דְּגַחְלוֹת בְּדֹאפְלַגּוֹ ע"ש וּב"ה בְּבִרְרָה: הֵא קַמִּי"ל דְּטֹבֵל מוּכָן הוּא כּוּי' לְהִכִּי נִקַּט גְּבִי שְׂבֵת לֵאלְשִׁמוּעִינֹן מִלְּתָא אַחֲרִיתִי אֻבֵּא אוֹרְחָה דְּאִקְטָרִיךְ לֹאפְלוּגִי בַּהַכְּנָה תַּנָּא גָּמִי הֵא בַּהַדָּה דְּבִשְׁאָר שְׁנֵי שְׂבוּעַ אִינוּ אִסּוּר מִשְׁהַזְמִינֹן אֲלֵא מִשּׁוּם מַעֲשֵׁר בְּלָבָד אֲבָל הַכְּנָה אִיתָא שֹׁאֵם בָּא אֲדָם אַחֵד וְעָבֵר וְתַקְנוּ מִתְּקַן וַיִּמָּתֵר לֵאלֹכֶל וְלֹא אִמְרִינוּ לֹא מִהֲיָא לִיָּה הַזְמָנָה כֹּל זְמַן שְׁלֹא נִתְקַן דְּהֵא מַקְצָה מַחֲמַת אִסּוּר טֹבֵל הוּא וְאִסְתִּיהּ מִדַּעֲתָה קַמִּי"ל כִּינוּ דְּהַגְבָּהַת תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׁר מִדְּאוֹרִיתָא בְּשֵׂבֶת עָרִי אִין זֶה מַקְצָה מַחֲמַת אִסּוּר וְהִכִּי שְׁמַעֲינֹן לִיָּה מִמַּתְנִיתוֹן מִדְּתַנִּי עוֹמֵד אֲדָם עַל הַמַּקְצָה לְכַתְּחֻלָּה בְּשִׁבְעִיַּית וְלֹא מִצִּי לְמַדָּק מִנֶּה אִסּוּר בִּשְׁאָר שְׁנֵי שְׂבוּעַ אֲלֵא הִכִּי קֵאָמֵר הֵא בִּשְׁאָר שְׁנֵי שְׂבוּעַ לֹא יַעֲמוּד וַיִּיאֵמֵר כֹּן דְּקֹבַע לִיָּה בְּבַדּוּרָה וּמַחֲבִיב בְּמַעֲשֵׁר וְלִמַּחֵר אֲכִיל לִיָּה בְּטֹבְלָה דֹאִי ס"ל לַתַּנָּא דְּאִסּוּר מַקְצָה גָּמִי לֹא כָּקַע מִנֶּה הִכִּי הִנֵּה לִיָּה לְמַתְנִי הַעוֹמֵד עַל הַמַּקְצָה עָרַב שְׂבֵת בְּשִׁבְעִיַּית וְאוֹמֵר מִכָּאן אֵינִי אוֹכֵל לְמַחֵר הִרִי זֶה מִן הַמוּכָן וְזִיקוּיֹן מִנֶּה הֵא בִּשְׁאָר שְׁנֵי שְׂבוּעַ אִינוּ מוּכָן אִי גָּמִי עוֹמֵד אֲדָם עַל הַמַּקְצָה ע"ש" בְּשִׁבְעִיַּית וְאוֹמֵר מִכָּאן אֵינִי אוֹכֵל לְמַחֵר וְהִרִי זֶה מִן הַמוּכָן וְזִיקוּיֹן מִנֶּה הֵא בִּשְׁאָר שְׁנֵי שְׂבוּעַ אִינוּ מוּכָן אֲבָל הַשְׁתָּא לֹא שְׁמַעֲינֹן מִדִּיקָא דְּנִתְסַר מִשּׁוּם מַקְצָה אֲלֵא מִשּׁוּם מַעֲשֵׁר:

המביא פרק רביעי ביצה

עָרַב שְׂבֵת בְּשִׁבְעִיַּית שְׁאִין מַעֲשֵׁר נוֹהֵג בָּהּ וְאִין מַחֲסֵר אֲלֵא הַזְמָנָה וּה"ה

”עָרַב שְׂבֵת בְּשִׁבְעִיַּית, וְאוֹמֵר: מִכָּאן אֲנִי אוֹכֵל לְמַחֵר. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: עַד שִׁירְשׁוֹם וַיֵּאמֶר מִכָּאן וְעַד כָּאן. ”גָּמִי תַנּוּ הֵתָם: תִּינוּקוֹת שְׁטַמְנוּ תַאֲנִים מַעֲרַב שְׂבֵת וְשִׁכְחוּ וְלֹא עֲשׂוּ — לְמוֹצָאֵי שְׂבֵת לֹא יֵאכְלוּ אֲלֵא אִם כֹּן עֲשׂוּ. וּתַנּוּ גָּמִי: הַמַּעֲבִיר תַאֲנִים בְּחֻצְרוֹ לְקֻצּוֹת — בְּנִי וּבְנֵי בֵיתוֹ אוֹכְלִין מִהֶן עֲרֵאִי וּפְטוּרִים. בְּעָא מַצִּיה רַבָּא מְרַב נַחְמִין: שְׂבֵת, מַהוּ שְׂתַקְבַּע מוּקַצָּה לְמַעֲשֵׁר בְּדָבָר שְׁלֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ? מִי אֶמְרִינוּ, כִּיּוֹן דְּכַתִּיב: ”וְקִרְאֵת לְשֵׂבֶת עוֹנָג”, קִבְּעָה וַאֲפִילוּ בְּדָבָר שְׁלֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ, אוּ דְלָמָּא: בְּדָבָר שְׁנִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ — קִבְּעָה, בְּדָבָר שְׁלֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ — לֹא קִבְּעָה? ”אָמֵר לִיָּה: שְׂבֵת קוּבַּעַת, כִּין בְּדָבָר שְׁנִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ, בִּין בְּדָבָר שְׁלֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ, בִּין בְּדָבָר שְׁלֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ. אָמֵר לִיָּה: וְאֵימָא שְׂבֵת דּוּמִיא דְּחֹצֵר, מַה חֹצֵר — אֵינָה קוּבַּעַת אֲלֵא בְּדָבָר שְׁנִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ, אָף שְׂבֵת — לֹא תַקְבַּע אֲלֵא בְּדָבָר שְׁנִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ! אָמֵר לִיָּה: תַלְמוּד עֲרוּךְ הוּא בְּיַדִּינוּ שְׁהַשְׂבֵת קוּבַּעַת, כִּין בְּדָבָר שְׁנִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ, בִּין בְּדָבָר שְׁלֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ. אָמֵר מֶר זוּטְרָא בְּרִיה דְּרַב נַחְמִין: אָף אֲנִן גָּמִי תַנִּינָא, וְעוֹד אָמֵר רַבִּי אֶלִיעֶזֶר: עוֹמֵד אָדָם עַל הַמוּקַצָּה עָרַב שְׂבֵת בְּשִׁבְעִיַּית וְכוּ'. טַעְמָא דְשִׁבְעִיַּית — דְּלֹאֹ בַר עֲשׂוּרִי הוּא, הֵא בְּשִׁאָר שְׁנֵי שְׂבוּעַ — הִכִּי גָמִי דְאָסוּר, מֵאִי טַעְמָא — לֹאֹ מִשּׁוּם דְשֵׂבֶת קִבְּעָה? ”לֹא, שְׁאִנִּי הֵתָם, כִּינוּן דְאָמֵר: ”מִכָּאן אֲנִי אוֹכֵל לְמַחֵר” — קִבַּע לִיָּה עַלְוִיָּה. אִי הִכִּי מֵאִי אֲרִיָּא שְׂבֵת, אַפִּילוּ בְּחוּל גָּמִי! הֵא קֹא מַשְׁמַע לֹן דְּטֹבֵל מוּכָן הוּא אֲצֵל שְׂבֵת, שְׁאֵם עָבֵר וְתַקְנוּ — מִתּוּקָן.

וְהִלֵּא

בְּמַעֲשֵׁר וּבִשְׁאָר שְׁנֵי שְׂבוּעַ אֲלֵא אוֹרְחָא דְּמִלְתָּא נִקַּט דְּתָתָם מַקְצָה לֹאֹ מַעֲשֵׁר הוּא דְּגִרְוּגְרוֹת וְצַמּוּקִים הֵן סָתָם מַקְצָה וְאִין רְגִילוּן לַעֲשֵׂר קִדָּם גָּמֵר מְלֹאכְה: וְאוֹמֵר מִכָּאן אֲנִי נוֹטֵל לְמַחֵר וְסָגִי בְּהִכִּי דִישׁ בְּרָרָה: עַד שִׁירְשָׁם בְּסִימֹן דְּאִין בְּרָרָה: גָּמִי תִינוּקוֹת שְׁטַמְנוּ תַאֲנִים בִּשְׂעָה אוֹ בְּנָנָה לֹאכִילַת שְׂבֵת וְשִׁכְחוּ וְלֹא עֲשׂוּ כּוּי לֹא יֵאכְלוּ וְאָף עַל גַּב דְּחִי"ל אִין הַטֹּבֵל מַתְחִיב בְּמַעֲשֵׁר לֹאֹכְלוּ אֲכִילַת עֲרֵא עַד שִׁירָאֶה פִּנִי הַבֵּית אוֹ פִּנִי הַחֹצֵר בב"מ בַּהַשְׁכֵּר אֵת הַפּוֹעֲלִים (ב"מ דף פח.) אֲכִילַת שְׂבֵת חֲסוּבָה וְעֲרֵא שְׁלָה הִרִי הוּא קֹבַע וְהִרִי הַטַּמְנוּ לֹאכִילַת שְׂבֵת וְהַקְבְּעוּ וְהֵאִי דְנִקַּט תִּינוּקוֹת רַבּוּתָא הִיא דְאִשְׁמְעִינֹן דִישׁ לָהֶם מַחֲשָׁבָה ע"י מַעֲשֶׂה הַמוּכָיִח בְּדִלְמִירִין בַּהֲפֵל שׁוּחֲטִין (חֲלוּן דף יג.) וּתַאֲנִים דְּבַר שְׁנִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ הוּא אַח"כּ חֲשַׁב עֲלֵיהֶן לְקַצְעִיַּת אוֹ לְגִרְוּגְרוֹת וְשִׁמְעִינֹן מִנֶּה בְּדָבָר שְׁנִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ שְׂבֵת קוּבַּעַת לְמַעֲשֵׁר בְּלֹא רָאִיתִי פִּנִי הַבֵּית וּבְדָבָר שְׁלֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ לֹא שְׁמַעֲינֹן אִי קִבְּעָה אִי לֹא קִבְּעָה: וַתַּנּוּ הַמַּעֲבִיר תַאֲנִים הַשּׁוּטָח תַאֲנִים בְּחֻצְרוֹ: לְקֻצִּית לִבְשָׁן לַעֲשׂוֹת מִהֶן קַצְעִיַּית וְלֹאֲחֵר שְׁנַעֲשׂוּ קַצְעִיַּית דּוּרְסָן בַּעֲגוּל: בְּנִי וּבְנֵי בֵיתוֹ אוֹכְלִין מִהֶן עֲרֵאִי וּפְטוּרִין מְלַעֲשֵׁר דְּאִין חֹצֵר קוּבַּעַת בְּרָאִית פִּטִּים אֲלֵא בְּדָבָר שְׁנִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ וּמַבְעִיא לִיָּה לְרַבָּא שְׂבֵת מִי הִנֵּה בְּחֹצֵר אוֹ עֲדִיפָא מִנֶּה: מַהוּ שְׂתַקְבַּע מַקְצָה לְמַעֲשֵׁר מַקְצָה הִינוּ לֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ: בְּדָבָר שְׁלֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ לִשְׁנֹא יִתִּירָא הוּא וְהוּא פִי' שֶׁל מַקְצָה וְנִכְתַּב בְּסִפְרִים: כִּינוּ דְּכַתִּיב וְקִרְאֵת לְשֵׂבֶת עוֹנָג כִּינוּ דְאִקְרִי אֲכִילָה דִידָה עוֹנָג קִבְּעָה שְׁאִין בָּהּ עוֹד עַם עֲרֵאִי אֲלֵא עַם קִבַּע: שְׂבֵת קוּבַּעַת אִם יַחֲדָה לְשֵׂבֶת אִסּוּרָה אָף לְמוֹצָאִי

שְׂבֵת וְאִם לֹא יַחֲדָה לְשֵׂבֶת בְּשֵׂבֶת אִסּוּר לְכָל שְׁאֲכִילָתָה לַעוּלָם קִבַּע הִיא קַרְיָה אֲבָל לְמוֹצָאִי שְׂבֵת מִתֵּר בְּדִלְקָמָן: עַל הַמַּקְצָה וּסְתָמָה לֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ עַד עֵתָה: בְּשִׁבְעִיַּית לֹאֹ בַר עֲשׂוּרִי הִיא נִקְרָא לֹן בְּמַכְכִּילַת' מְאָכְלוּ אֲבִדִּי עִמָךְ וַיִּתְרָם תֹּאכֵל חֵית הַשָּׂדֶה (שְׁמוֹת כ"ג:י"א) מִה חֵיה אוֹכְלַת שְׁלֹא בְּמַעֲשֵׁר אָף אֲדָם אוֹכֵל שְׁלֹא בְּמַעֲשֵׁר: הִכִּי גָמִי דְאִסּוּר לֵאלֹכֶל לְמַחֵר מִשּׁוּם מַעֲשֵׁר: מֵאִי טַעְמָא בִּשְׁאָר שְׁנֵי שְׂבוּעַ לֹא הֵא בִּשְׁאָר שְׁנֵי בְשִׁבְעִיַּית לֹא קִבַּע לְמַעֲשֵׁר בְּלֹא רָאִית פִּנִי הַבֵּית וְאֲפִי' בְּבִית אִינוּ נִקְבַּע אֲלֵא בְּכִינוּסָתוֹ דָּרָךְ שְׁעָרִים בְּדִלְמִירִין בַּהַשְׁכֵּר אֵת הַפּוֹעֲלִים (ב"מ דף פח.) וְהַ בְּשִׁנְכָנָם לֹא נִקְבַּע דְּהֵא לֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ וְאֵמֵר לְעִיל דְּאִין חֹצֵר קוּבַּעַת אֲלֵא בְּדִגְגֵמֵר וּבִית וְחֹצֵר שְׁוִין בְּדִלְמִרִי' דָּתָם בַּהַשְׁכֵּר וְאִמָּאִי נִקַּט מַתְנִיתוֹן בְּשִׁבְעִיַּית לְמִיסַר שְׁאָר שְׁנִים לֹאֹ מִשּׁוּם קִבְעִיַּית דְּשֵׂבֶת: שְׁאִנִּי הָתָם כּוּי דְּאִיהוּ אִחֻשְׁבָּה בְּבַדּוּרֹי שְׁקָרָאֶה אֲכִילָּה: אִי הִכִּי דַטַּעמָה מִשּׁוּם בַּדּוּרָה הוּא: מֵאִי אֲרִיָּא שְׂבֵת מִיָּא אֲרִיָּא דְּאִשְׁמְעִינֹן הֵךְ בְּשֵׂבֶת לְשִׁמְעִינֹן בְּחוּל וּבְסָדֵר זָרְעִים וְהִכָּא לְפַלְגּוֹ בַּהַכְּנָה דְּגַחְלוֹת בְּדֹאפְלַגּוֹ ע"ש וּב"ה בְּבִרְרָה: הֵא קַמִּי"ל דְּטֹבֵל מוּכָן הוּא כּוּי' לְהִכִּי נִקַּט גְּבִי שְׂבֵת לֵאלְשִׁמוּעִינֹן מִלְּתָא אַחֲרִיתִי אֻבֵּא אוֹרְחָה דְּאִקְטָרִיךְ לֹאפְלוּגִי בַּהַכְּנָה תַּנָּא גָּמִי הֵא בַּהַדָּה דְּבִשְׁאָר שְׁנֵי שְׂבוּעַ אִינוּ אִסּוּר מִשְׁהַזְמִינֹן אֲלֵא מִשּׁוּם מַעֲשֵׁר בְּלָבָד אֲבָל הַכְּנָה אִיתָא שֹׁאֵם בָּא אֲדָם אַחֵד וְעָבֵר וְתַקְנוּ מִתְּקַן וַיִּמָּתֵר לֵאלֹכֶל וְלֹא אִמְרִינוּ לֹא מִהֲיָא לִיָּה הַזְמָנָה כֹּל זְמַן שְׁלֹא נִתְקַן דְּהֵא מַקְצָה מַחֲמַת אִסּוּר טֹבֵל הוּא וְאִסְתִּיהּ מִדַּעֲתָה קַמִּי"ל כִּינוּ דְּהַגְבָּהַת תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׁר מִדְּאוֹרִיתָא בְּשֵׂבֶת עָרִי אִין זֶה מַקְצָה מַחֲמַת אִסּוּר וְהִכִּי שְׁמַעֲינֹן לִיָּה מִמַּתְנִיתוֹן מִדְּתַנִּי עוֹמֵד אֲדָם עַל הַמַּקְצָה לְכַתְּחֻלָּה בְּשִׁבְעִיַּית וְלֹא מִצִּי לְמַדָּק מִנֶּה אִסּוּר בִּשְׁאָר שְׁנֵי שְׂבוּעַ אֲלֵא הִכִּי קֵאָמֵר הֵא בִּשְׁאָר שְׁנֵי שְׂבוּעַ לֹא יַעֲמוּד וַיִּיאֵמֵר כֹּן דְּקֹבַע לִיָּה בְּבַדּוּרָה וּמַחֲבִיב בְּמַעֲשֵׁר וְלִמַּחֵר אֲכִיל לִיָּה בְּטֹבְלָה דֹאִי ס"ל לַתַּנָּא דְּאִסּוּר מַקְצָה גָּמִי לֹא כָּקַע מִנֶּה הִכִּי הִנֵּה לִיָּה לְמַתְנִי הַעוֹמֵד עַל הַמַּקְצָה עָרַב שְׂבֵת בְּשִׁבְעִיַּית וְאוֹמֵר מִכָּאן אֵינִי אוֹכֵל לְמַחֵר הִרִי זֶה מִן הַמוּכָן וְזִיקוּיֹן מִנֶּה הֵא בִּשְׁאָר שְׁנֵי שְׂבוּעַ אִינוּ מוּכָן אִי גָּמִי עוֹמֵד אֲדָם עַל הַמַּקְצָה ע"ש" בְּשִׁבְעִיַּית וְאוֹמֵר מִכָּאן אֵינִי אוֹכ

מסורת הש"ס
א משנה מעשרות
ב משנה מעשרות
ג משנה תרומות

והֵלֵא מוֹתְרוֹ חוּזֵר הִכִּי מַצִּית לְמִימֵר דְּקִבְעוּתָא מִשּׁוּם דְּבוּרָא הוּא וְהֵלֵא אִפִּי' נוֹטֵל הַרְבֵּה מִן הַטָּבֵל בְּחֹל וְנוֹתֵן לִפְנֵיו דְּמַחְזִי דְקִבְעֵי לִיה בְּאֲכִילָה מְרַבֵּה אִם דָּבָר הָרָאִי לְהַחְזִיר הַמֶּתֶר אַחֵר אֲכִילָתוֹ לְמָקוֹם שֶׁנִּטְלוּ מִשָּׁם הָא שְׁמַעִינוּ לֵה לָרֵצִי אֱלִיעֶזֶר דְאָמַר לֹא קִבַּע בְּגִטְיָלָה מִמֵּייתָא וְכָל שָׁבִן דְּדִבּוּרָא בְּלֹא מַעֲשֵׂה לֹא מִקְבָּע: מַעֲטָן כְּלִי גְדוֹל עֲנֻבְרִין בּוֹ אֵת הַיּוֹתִים כְּדִי שִׁיתַּחֲמִמוּ וְיִתְבַּשֵּׁל שְׂמָנָן בְּתוֹכָן וְיִהְיֶה נֹחַ לְהוֹצִיאוֹ בְּבֵית הַכֶּדֶ: טוֹבֵל אַחַת אַחַת בְּמִלַּח וְאוֹכֵל בְּלֹא מַעֲשֵׂר וְלֹא אֲמָרִינוּ טְבוּלָן בְּמִלַּח מָשׁוּי לִיה קִבַּע הוֹאִיל וְאַחַת אַחַת אוֹכְלָן מִיד: מִן הַמַּעֲטָן טְהוֹר חַיִּב לְעַשֵׂר עָלָיו רָאִי לְהַחְזִיר מוֹתְרוֹ בְּדַמּוּקֵי לֵה לְקַמֵּשׁ בְּגִבְרָא טַמֵּא שְׁטַטְמֵא בְּמַנְעוֹ וּכְשֶׁמַּחְזִירָן מִתַּעֲרְבִין הַטַּמֵּאִים עִם הַטְּהוֹרִים וּמִטַּמֵּא הַשָּׂמֵן וּבִינָן דְּאִין רָאִי לְהַחְזִיר מוֹתְרוֹ וְדֹאִי כִי שְׁקִלְנִהּוּ מִעֲקָרָא אֲדַעְתָּא לְמִיכָל לְכוּלֵּהּ שְׁקִלְנִהּוּ וְשִׁוְיָה אֲכִילַת קִבַּע: מִן הַמַּעֲטָן טַמֵּא פְטוּר מִפְּנֵי שְׁרָאִי לְהַחְזִיר הַמֶּתֶר וְכִי שְׁקִלְנִהּוּ מִעֲקָרָא בְּרִישָׁא אֲדַעְתָּא לְמִיכָל בְּרַתָּא וְאַדְוָרֵי מִתֵּר שְׁקֵל: מֵאִי שָׁנֹא רִישָׁא דְּאִין יָכוֹל לְהַחְזִיר מִשּׁוּם דְּמַעֲטָן טְהוֹר וְהֵא אֲפֻשָׁר לְהִיטֵי גַם אִם הָאֵדָם טְהוֹר: וְא"ר אֲבֵהוּ כֻּלָּה בְּגִבְרָא טַמֵּא מִתּוֹקְמָא רִישָׁא דְּמַעֲטָן טְהוֹר לֹא מַצִּי לְמַהֲדַר וְא"ת הָרִי נְטִמָּאוּ זֵיתֵי הַמַּעֲטָן בְּשֶׁנִּטַּל מִהֶן לֹא טַמֵּא אֲלֹא מָקוֹם מַנְעוֹ וְיִכּוֹל לְסַלְקוֹן מִשָּׁם: ה"ג רִישָׁא בְּמַעֲטָן טְהוֹר וּנְגַבְרָא טַמֵּא דָּלֹא מַצִּי לְמַהֲדַר סִיפֹא בְּגִבְרָא טַמֵּא וּמַעֲטָן טַמֵּא דְּמַצִּי לְמַהֲדַר: וּמַשְׁגִּינוּ מִתְּנִיתִין נְמִי דְקִבַּע דְּדִבּוּרָה בְּמַקְצָה טְהוֹר וּנְגַבְרָא טַמֵּא עֲסָקִינוּ דָּלֹא מַצִּי לְמַהֲדַר מוֹתְרוֹ: וּפְרָכִינָן וְהֵלֵא מַחְזִרִין וְעוּמָדִין וְהֵלֵא לֹא נִטְלָן אֲלֹא דְּבוּרָא בְּעֵלְמָא הוּא וּבִינוּ דְּכִי נִטְלָן וְאֲפֻשָׁר בַּחֲזָרָה מְהֵרָא לִיה חֲזָרָה נְמִי וְלֹא מִקְבָּע כִּי לֹא אֲפֻשָׁר בַּחֲזָרָה נְמִי וְלֹא נִטְלָן אֲלֹא דְּבוּרָא בְּעֵלְמָא אִין לָךְ חֲזָרָה כִּזּוּ דְאִפִּילוּ מִשְׁקֵל נְמִי לֹא שְׁקִלְנִהּוּ: ה"ג אֲלֹא אֲמַר רַב שִׁימִי בַר אֲשִׁי כו' אֲלֹא לְעוֹלָם שֶׁבֵּת הוּא

דְּקִבְעָה בְּמַתְנִי' וְכִי מַסְלֶקֶת לִיה לָמַר זְוִירָא מִסַּעֲתָה דָּלֹא לְסוּעִי' לֹאֲבֹה מִמַּתְנִי' הִכִּי תַסְלֶקָה: ר"א קָא אֲמַרְתָּ מִנֵּה מִיתִית כִּיעֵתָא דְשֶׁבֵּת קִבְעָה אֲף בְּעֵלֹא נְגַמְרָה מְלֹאכְתָּן: ר"א לְטַעְמָה דְאֲמַר תְּרוּמָה קוֹבַעַת דָּבָר שְׁלֹא נְגַמְרָה מְלֹאכְתּוֹ שְׁאִם הִגְבִּיעַ תְּרוּמָתוֹ נֶאֱסַר לְאֲכִילַת עֲרִאי עַד שִׁפְרִישׁ עָרֵא מַעֲשָׂרוֹת: וּכ"ש שֶׁבֵּת דְּחִשְׁבִּיא אֲכִילָתָה אֲכָל רַבְּנָן אֵימָא לָךְ כִּי הִכִּי דְּפִלְגִי בְּתֵרוּמָה פִּלְגִי בְּשֶׁבֵּת: ת"ש מְסִיפֹא דָּלֹא אֲפִלּוּג רַבְּנָן עָלֶיהָ אֲלֹא לְעִנְן בְּרָרָה אֲכָל מוֹדוֹ לִיה דְּזוּקָא ע"ש בְּשֶׁבִיעִית הָא בְּשָׂאֵר שְׁנֵי עָבֻעַ אֲסוּר מִשּׁוּם מַעֲשֵׂר: דְּטָבֵל מוּכָן הוּא כּו' בְּדִפְרִי' וְהִכָּא לֹא מַצִּי לְמַפְרָךְ נִדְרֵי מוֹתְרוֹ חוּזֵר בְּדִפְרִיךְ לְעֵיל אֲלֵבָא דַּר"א מִשּׁוּם דְּרַבְּנָן שְׁמַעִינוּ לֵהוּ דְאִפִּילוּ מוֹתְרוֹ חוּזֵר דְּחוּלָא עָלֶיהָ קִבְעוּתָא הִלְכָךְ אִיבָא לְמַתְלִי טַעֲמִיהוּ דְּרַבְּנָן בְּמַתְנִי' נְמִי מִשּׁוּם שֶׁבֵּת: וּרְמִינָהּ דַּר"א אֲדָרְצִי אֱלִיעֶזֶר: הִיֵּה אוֹכֵל בְּאֲשָׁפוּל וְסָתֵם אֲשָׁכּוּל לֹאֹ גַמֵּר מְלֹאכָה הִיא דְסָתֵם עֲגִידִם לְדַרְיָכָה קוּמִי: וְנִכְנָס מַגְנָה שְׁלֹקָטָם מִשָּׁם וְכֹא לֹו לְחֹצֵר: ר"א אוֹמַר יִגְמֹר אִם רָצָה לְגַמֵּר בַּחֲצֵר וְיִגְמֹר אֲכִילָתוֹ דְּאִין חֲצֵר קוֹבַעַת דָּבָר שְׁלֹא נְגַמְרָה מְלֹאכְתּוֹ: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמַר לֹא יִגְמֹר הָסֵבֵר חֲצֵר קוֹבַעַת דָּבָר שְׁלֹא נְגַמְרָה מְלֹאכְתּוֹ: הִכִּי דְאֲמַר בַּחֲצֵר אֲמַר בְּשֶׁבֵּת יִגְמֹר אֲכִילָתוֹ דְּאִין שֶׁבֵּת קוֹבַעַת דָּבָר שְׁלֹא נְגַמְרָה מְלֹאכְתּוֹ טַעֲמָא דַּר"א דְּבִשְׂאֵר שְׁנֵי עָבֻעַ לֹא מִשּׁוּם דְשֶׁבֵּת קִבְעָה דְּמִשּׁוּם דְּבוּרָה לֹא מַצִּינָא לְמִימַר דֵּאֵל לָרֵצִי אֱלִיעֶזֶר מוֹתְרוֹ חוּזֵר: הִכִּי גְרָסִינוּ רַבִּי נֵתַן אוֹמַר לֹא בְּשִׂאֲמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר יִגְמֹר בַּחֲצֵר וְיִגְמֹר וְלֹא בְּשִׂאֲמַר יִגְמֹר בְּשֶׁבֵּת יִגְמֹר אֲלֹא יִמְתִּין כּו' וְתַרְוִיהוּ אֲדָרְצִי אֱלִיעֶזֶר הָאִי דְאִית לִיה לָרֵצִי אֱלִיעֶזֶר שֶׁבֵּת קִבְעָה וּמִיֵּהוּ לְמוֹצָאִי שֶׁבֵּת יִגְמֹר דָּלֹא מִתְּנִיתִין לְטַמְנִי תַאֲנִים דְתָנָן בַּהוּ לְעֵיל לְמוֹצָאִי שֶׁבֵּת לֹא יֵאכְלוּ דְהָתֵם לְאֲכִילַת שֶׁבֵּת יְחִידוֹם הִלְכָךְ קִבְעָה עָלֶיהוּ אֲכָל כּו' וְלֹא יִתְקַדַּשׁ עַלִּיהֶן הַיּוֹם, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: הֵלֵל לְעֶצְמוֹ אוֹסֵר.

וְהֵלֵא מוֹתְרוֹ חוּזֵר, וְשִׁמְעִינוּ לִיה לָרֵצִי אֱלִיעֶזֶר דְאָמַר: כָּל הִיכָא דְמוֹתְרוֹ חוּזֵר — לֹא קִבַּע!^(א) דְתָנָן: הַנוּטִל זֵיתִים מִן הַמַּעֲטָן — טוֹבֵל אַחַת אַחַת בְּמִלַּח וְאוֹכֵל. וְאִם טָבֵל וְנָתַן לִפְנֵיו עֲשָׂרָה — חַיִּיב. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: מִן הַמַּעֲטָן טְהוֹר — חַיִּיב, מִן הַמַּעֲטָן טַמֵּא — פְטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחְזִיר אֵת הַמוֹתֵר. וְהוֹיָנוּ בַּה: מֵאִי שָׁנֹא רִישָׁא וּמֵאִי שָׁנֹא סִיפֹא? וְאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: רִישָׁא בְּמַעֲטָן טְהוֹר וּנְגַבְרָא טַמֵּא, דָּלֹא מַצִּי מְהֵדֵר לִיה. סִיפֹא בְּמַעֲטָן טַמֵּא וּנְגַבְרָא טַמֵּא, דְּמַצִּי מְהֵדֵר לִיה. מִתְּנִיתִין נְמִי בְּמוֹקָצָה טְהוֹר וּנְגַבְרָא טַמֵּא, דָּלֹא מַצִּי מְהֵדֵר לִיה. וְהֵלֵא מוּחְזָרִין וְעוּמָדִין הוּ! ^(ב)אֲלֹא, אָמַר רַב שִׁימִי בַר אֲשִׁי: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר קָא אָמַרְתָּ? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְטַעֲמִיָּה, דְאָמַר: תְּרוּמָה קִבְעָה, וְכָל שָׁבִן שֶׁבֵּת. דְתָנָן: פִּירוֹת שְׁתַּרְמָז עַד שְׁלֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתָּן, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר לְאֲכוּל מִהֶן עֲרִאי, וְחֻכְמִים מִתִּירִין. תָּא שְׁמַע מְסִיפֹא, וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: עַד שִׁירְשׁוּם וְיֵאמַר "מִכָּאֵן וְעַד כָּאֵן". טַעֲמָא דְעָרַב שֶׁבֵּת בְּשִׁבְעִיעִית — דָּלֹאוּ בַר עֲשׂוּרִי הוּא, הָא בְּשָׂאֵר שְׁנֵי שְׁבֻעַ, דְּכִנִּי עֲשׂוּרִי נִינְהוּ — אֲסוּרִים. מֵאִי טַעֲמָא, לָאוּ מִשּׁוּם דְשֶׁבֵּת קִבְעָה? לֹא, שְׂאֲנֵי הָתֵם, כִּיוֹן דְאָמַר: "מִכָּאֵן וְעַד כָּאֵן אֲנִי אוֹכֵל לְמַחֲרָ" — קִבַּע לִיה. אִי הִכִּי, מֵאִי אֲרִיָּא שֶׁבֵּת? אֲפִילוּ בְּחוּל נְמִי! הָא קָא מְשַׁמַּע לָן דְּטָבֵל מוּכָן הוּא אֲצֵל שֶׁבֵּת. שְׂאִם עָבֵר וְתַקְנֹו — מְתוּקָן. ^(ג)וּרְמִינָהּ: הִיָּה אוֹכֵל בְּאֲשָׁכּוּל, וְנִכְנָס מַגְנָה לְחֹצֵר, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: יִגְמֹר, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמַר: לֹא יִגְמֹר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֲמַר: לֹא בְשִׂאֲמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר "יִגְמֹר" — בַּחֲצֵר יִגְמֹר. אֲלֹא: יוֹצֵא חוּץ לְחֹצֵר וְיִגְמֹר. וְלֹא בְשִׂאֲמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר "יִגְמֹר" — בְּשֶׁבֵּת יִגְמֹר, אֲלֹא מִמְתִּין לְמוֹצָאִי שֶׁבֵּת וְיִגְמֹר. "כִּי אֵתָא רַבִּין, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אַחַד שֶׁבֵּת, וְאַחַד תְּרוּמָה, וְאַחַד חֲצֵר, וְאַחַד מְקַח — כּוּזֵין אִין קוּבָעִין, אֲלֹא בְּדָבָר שֶׁנְּגַמְרָה מְלֹאכְתָּן. שֶׁבֵּת — לְאִפּוּקִי מִדְּהֵלֵל, דְתַנְיָא: הַמַּעֲמֵר פִּירוֹת מִמְּקוֹם לְמְקוֹם לְקֹצוֹר, וְקִדְּשׁ עַלִּיהֶן הַיּוֹם, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: הֵלֵל לְעֶצְמוֹ אוֹסֵר.

חֲצֵר

בְּמַעֲשֵׂר בְּדָבָר שְׁלֹא נְגַמְרָה מְלֹאכְתּוֹ אֲלֹא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר:

אִפִּי' נוֹטֵל הַרְבֵּה מִן הַטָּבֵל בְּחוּל לֹא הִי קִבְעוּתָא בְּדַמּוּכַח בְּסַמּוֹךְ בְּדָבָר הָרָאִי לְהַחְזִיר מִתֵּר וְכָל שָׁבִן דְּדִבּוּרוֹ אִינוּ קוֹבַעַ: רִישָׁא בְּמַעֲטָן טְהוֹר וּנְגַבְרָא טַמֵּא דָּלֹא מַצִּי לְמַהֲדַר. וְא"ת נִדְרֵי נְטִמָּאוּ זֵיתֵי הַמַּעֲטָן בְּשֶׁנִּטְלוּ מִהֶן וְי"ל דָּלֹא טַמֵּא אֲלֹא מָקוֹם מַנְעוֹ וְיִכּוֹל לְסַלְקוֹ מִלְּמַעְלָה שְׁלֹא יִנַּע בְּאַחֲרִים וּמ"מ אִינוּ רָאִי לְהַחְזִיר הַמוֹתֵר לְפִי שְׁמַתַּעֲרָבִים הַטְּהוֹרִים עִם הַטַּמֵּאִים כִּךְ פ"ה אִי נְמִי כְּנִין שְׁנִטְלוּ בְּפִשְׁטִי כְּלִי עַן אִו שְׁתַּנָּן לֹו חֲבָרִי: וְהֵלֵא הוּ מַחְזִרִין וְעוּמָדִין. דָּלֹא נִטְלָן אֲלֹא בְּדִבּוּרָא בְּעֵלְמָא וְאִין לָךְ חֲזָרָה גְדוּלָּה מוֹדוֹ דְאִפִּי' בְּרָאִי לְהַחְזִיר לֹא מִקְבָּע כ"ש בְּלֹא נִטֵּל כֻּלָּ: אֲלֹא אֲמַר רַב שִׁימִי וכו'. וְדֹאִי ל'רִי אֱלִיעֶזֶר קוֹבַעַ שֶׁבֵּת אֲכָלוּ בְּלֹא נְגַמְרָה מְלֹאכְתּוֹ כִּמוּ גַבִּי תְרוּמָה אֲכָל לָרַבְּנָן דְּמַתִּירִין גַּבִּי תְרוּמָה לֹא יִדְעִינוּ גַבִּי שֶׁבֵּת: תָּא שְׁמַע מְסִיפֹא. דָּלֹא פִלְגִי רַבְּנָן אֲלֹא זְוּקָא בְּדִרְסָה: [שְׂאֵנִי דְהָתֵם כּוֹן דְאֲמַר מִכָּאֵן]. וְהִכָּא לֹא שִׁנָּךְ לְמַפְרָךְ וְהֵלֵא מוֹתְרוֹ חוּזֵר דְלָרַבְּנָן לִית לֵהוּ הֵךְ סָבְרָא דְלְעוֹלָם מוֹתְרוֹ קוֹבַעַ: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר יִגְמֹר בְּשֶׁבֵּת אֲלֹא כּו'. וְא"ת מ"ש מִתִּינוּקוֹת שְׁטַמְנֹו דְלְמוֹצָאִי שֶׁבֵּת לֹא יֵאכְלוּ וְיֵשׁ לוֹמַר דְהָתֵם יְחִידוֹם לְאֲכִילַת שֶׁבֵּת אֲכָל הִכָּא לֹא יְחִידוֹם לְשֶׁבֵּת כִּפִּי' רַשִׁי' אִי נְמִי דְהָתֵם מִרִּי בְּתַאֲנִים דְּנִגְמְרָה מְלֹאכְתָּן אֲכָל הִכָּא מִרִּי בְּאֲשָׁכּוּל שְׁלֹא נְגַמְרָה מְלֹאכְתּוֹ: אַחַד שֶׁבֵּת אִינוּ קוֹבַעַ וכו' אִינוּ קוֹבַעַ אֲלֹא בְּדָבָר שֶׁנְּגַמְרָה מְלֹאכְתּוֹ. וְאִם תֵּאמַר מֵאִי נִפְקָא מִנֵּה כִיוֹן דְאִינוּ קוֹבַעַ אֲלֹא בְּדָבָר שֶׁנְּגַמְרָה מְלֹאכְתּוֹ וְי"ל דְּנִפְקָא מִנֵּה דְקוֹבַעַ אִפִּי' קִדָּם רִאִית פְּנֵי הַבַּיִת: שֶׁבֵּת לְאִפּוּקִי מְדַהֲלָל. וּבְדִין הוּא דְהו"מ לְמַנְקֻט לְאִפּוּקִי מִדְּרִצִּי אֱלִיעֶזֶר דְאֲמַר קוֹבַעַ אִפִּי' בְּדָבָר שְׁלֹא נְגַמְרָה מְלֹאכְתּוֹ וּמִשּׁוּם הִכִּי לֹא נִקְטַשׁ מִשּׁוּם דְלֹאוּ רְבוּתָא הוּא דְבָלֹאוּ הִכִּי אִין הִלְכָה כְּמוֹתוֹ דְשִׁמּוּתֵי הוּא וּמ"מ קָאמַר בְּסַמּוֹךְ תְּרוּמָה לְאִפּוּקִי מִדְּרִצִּי אֱלִיעֶזֶר דָּלֹא אֲשַׁכַּח תַּנָּא דְאֲמַר תְּרוּמָה קוֹבַעַת

המביא פרק רביעי ביצה

לה.

 עין משפט נר מצוה
--

א מיי' פה' מהל' מעשרות הל' יח:

ב מיי' פב' מהל' מעשרות הל' ד:

ג מיי' פד' מהל' מעשרות הל' יז:

ד מיי' פה' מהל' מעשרות הל' כב:

ה מיי' פג' מהל' מעשרות הל' ג:

לה:

עין משפט גור מצורה

א מווי' פה' מהל' מעשרות הל' ד:
ב מווי' פה' מהל' שביתת יום טוב
הל' ה, טוש"ע או"ח סי' שלח
סעי' ז:

ג מווי' פכ"ה מהל' שבת הל' כג,

ש"ע או"ח סי' תקבא סעי' ב:

ד מווי' פכ"ה מהל' שבת הל' כד,
ש"ע או"ח סי' תקבא סעי' ג:

ה מווי' פי' מהל' באת מקדש הל' ט,
סמג לאוין שח:

ו מווי' פה' מהל' נזירות הל' יד:

ז מווי' פי"א מהל' כלים הל' ח:

ח מווי' פכ"ב מהל' שבת הל' כ,
סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' שא סעי' מה:

ט מווי' פד' מהל' מתנות עניים
הל' א:

י מווי' פכ"א מהל' שבת הל' ב:

יא מווי' פכ"ו מהל' שבת הל' טו,
סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' שלג סעי' א:

השחור וְהזוג שֶׁל מִסְפָּרִים. פ"ה שחור תער שאין בית יד שלו מחבר ופוקקין אותו חצר אצטרין, לאשמועינן לאפוקי מהאי לַפְעָמִים וְאף על פי שְנִחְלָקוּ מַחְבְּלִין טמאה שְרֵאוֹנָן לְמַלְכָּתָן כָּל אֶחָד לַעֲצֻמוֹ וּקְשָׁה דְבֵית יָד לְמֵאִי חֲזִי לַעֲצֻמוֹ וְנִרְאֶה דְשַׁחֲוֹר נָמִי הֵי מִסְפָּרִים אֵלָּא שֶׁאֵן קִטְנִים חֲזוּג שֶׁל מִסְפָּרִים הוּא גָדוֹל מִן הַשַּׁחֲוֹר וּשְׁנֵי סְבִינִים לָזֶה וְלָזֶה וְהַקְטָנִים נִקְרָאִים שַׁחֲוֹר עַל שֶׁסְּמַחֲרִין אֶת הַשֹּׁעַר אֶלְמָּא לְשׁוֹן הַשְּׁפֵלָה הוּא: מִי שֶׁנִּשְׁעֲרוּ בְּלוֹי בְּדָרָךְ. כָּאֵן מִשְׁמַע שֶׁהוּא לְשׁוֹן נְשִׁירָה מְלֶשֶׁן פְּרוּת הַנוֹשְׁרִין וְלֹא כְמוֹ שֶׁפִּרַּשׁ רש"י בְּפֶרֶק חֲצִית (שָׁבַת דף קמו: נֶחָס) לְשׁוֹן שְׂרִיָּה וּמִיּהוּ לְכַךְ קָאָמַר הָכָא [א"י n] כִּיָּא דְתַנָּן אִיזְהוּ לְקֹט זֶה הַנוֹשֵׁר בְּשַׁעַת קִוצִירָה דִּהְיִי אִיכָא לְחֲנוּי וּלְפִרוּשֵׁי לְשׁוֹן שְׂרִיָּה כַּדְפִּרַּשׁ הַקּוֹנְטְרָס:

המביא פרק רביעי ביצה

חֲצַר — לְאַפּוֹקִי מִדְּרָבִי יַעֲקֹב. דִּתְנָן: הַמַּעֲבִיר תַּאֲנִים בַּחֲצָרוֹ לְקַצּוֹת — בָּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ אוֹכְלִין מִהֶן עָרָא, וּפְטוּרִים מִן הַמַּעֲשֶׂר. וְתַנִּי עֲלֶיה: רַבִּי יַעֲקֹב מַחֲיִיב, וְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר. תְּרוּמָה — לְאַפּוֹקִי מִדְּרָבִי אֱלִיעֶזֶר. דִּתְנָן: פִּירוֹת שֶׁתִּרְמָן עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר לְאַכּוֹל מִהֶן עָרָא, וּבְחָמִים מִתִּירִין. מִקֵּחַ — (כַּדְתָּנָן) הַלּוֹקֵחַ תַּאֲנִים מֵעַם הָאָרֶץ, בְּמָקוֹם שָׂרוּב בְּנֵי אָדָם דּוֹרְסִין, אוֹכֵל מִהֶן עָרָא, וּמַעֲשָׂרוֹ דְּמֵאִי. שְׂמַע מִיפָּה תֵּלֶת. שְׂמַע מִיפָּה: מִקֵּחַ אֵינָה קוֹבַעַת אֵלָּא בְּדָבָר שֶׁנִּגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ, וּשְׂמַע מִיפָּה: רוֹב עַמִּי הָאָרֶץ מַעֲשָׂרִין הוּ, וּשְׂמַע מִיפָּה: מַעֲשָׂרִין דְּמֵאִי מַעֲמִי הָאָרֶץ אִפִּילוּ בְּדָבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ.^[n] וּלְאַפּוֹקִי מִהָּא דִּתְנָן: הַמַּחְלִיף פִּירוֹת עַם חֲבִירוֹ, זֶה לְאַכּוֹל וְזֶה לְאַכּוֹל, זֶה לְקַצּוֹת וְזֶה לְקַצּוֹת, זֶה לְאַכּוֹל וְזֶה לְקַצּוֹת — חֲיִיב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לְאַכּוֹל — חֲיִיב, לְקַצּוֹת — פְּטוּר.

הדרון עלה המביא

פִּירוֹת דֶּרֶךְ אֲרוּבָה בְּיוֹם טוֹב,

מִשְׁחִילִין^(ב)

אָבֵל לֹא בִשְׂשֹׁנִית. וּמִכֹּסִּים פִּירוֹת בְּכָלִים מִפְּנֵי הַדֹּלָה, וְכֹן כִּדִּי יִין וּכְדִי שִׁמֹן. וְנוֹתְנִין כָּלִי תַּחַת הַדֹּלָף בִּשְׂשֹׁנִית.^(א) גַּמִּי אֲתָמֵר: רַב יְהוּדָה וְרַב נֶתַן, חֹד תַּנִּי "מִשְׁחִילִין", וְחֹד תַּנִּי "מִשְׁחִילִין".^(ח) אָמַר מֶר זוּטְרָא: מֵאֵן דִּתְנִי "מִשְׁחִילִין" לֹא מִשְׁתַּבֵּשׁ, וּמֵאֵן דִּתְנִי "מִשְׁחִילִין" לֹא מִשְׁתַּבֵּשׁ. מֵאֵן דִּתְנִי "מִשְׁחִילִין" לֹא מִשְׁתַּבֵּשׁ, דְּכָתִיב: "כִּי יִשָּׁל יִיתְדֶּךָ". וּמֵאֵן דִּתְנִי "מִשְׁחִילִין" לֹא מִשְׁתַּבֵּשׁ, דִּתְנָן: הַשָּׁחוּל וְהַכְּסוּל. שָׁחוּל — שְׁנִשְׁמָטָה יִרְכוּ, כְּסוּל — שְׂאָחַד מִיִּרְכוּתָיו גְּבוּהָה מַחְבֵּרְתָּה.^(ט) אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק: מֵאֵן דִּתְנִי "מִשְׁחִירִין" לֹא מִשְׁתַּבֵּשׁ, וּמֵאֵן דִּתְנִי "מִשְׁחִירִין" לֹא מִשְׁתַּבֵּשׁ, וּמֵאֵן דִּתְנִי "מִשְׁחִירִין" לֹא מִשְׁתַּבֵּשׁ. ^(י) מֵאֵן דִּתְנִי "מִשְׁחִירִין" לֹא מִשְׁתַּבֵּשׁ, דִּתְנָן, רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אוֹמֵר: נָזִיר לֹא יַחֲוֶף רֹאשׁוֹ בְּאַדְמָה, מִפְּנֵי שְׂמִשְׁיֹר אֶת הַשֹּׁעַר. וּמֵאֵן דִּתְנִי "מִשְׁחִירִין" לֹא מִשְׁתַּבֵּשׁ, דִּתְנָן: הַשָּׁחֲוֹר וְהַזּוּג שֶׁל סְפָרִים, אֵף עַל פִּי שְׁנִחְלָקוּ — טַמְאִין.^(יט) וּמֵאֵן דִּתְנִי "מִנְשִׁירִין" לֹא מִשְׁתַּבֵּשׁ, דִּתְנָן: מִי שְׁנִשְׁעֲרוּ כָּלָיו בַּמַּיִם — מְחַלֵּה בָּהֶם וְאִינּוּ חוֹשֵׁשׁ. אִי נָמִי מִהָּא דִּתְנָן: אִיזְהוּ לְקֹט — הַנוֹשֵׁר בְּשַׁעַת קִוצִירָה.^(א"ט) תְּנָן: מִשְׁחִילִין פִּירוֹת דֶּרֶךְ אֲרוּבָה בְּיוֹם טוֹב. עַד כַּמָּה? אָמַר רַבִּי זִירָא אָמַר רַבִּי אַסִּי, וְאָמְרִי לֶה אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כְּאוֹתָהּ שְׂשֻׁנִינוּ: מִפְּנִין אֲרַבַּע וְחֲמִשׁ קוּפוֹת שֶׁל תֵּכֵן וְשֶׁל תְּבוּאָה מִפְּנֵי הָאוֹרְחִים, וּמִפְּנֵי כְּטוּל בֵּית הַמִּדְרָשׁ.^(ס) וְדִלְמָּא שְׂאֵנִי הָתָם, דְּאִיכָּא כְּטוּל בֵּית הַמִּדְרָשׁ, אָבֵל הָכָא דְלִיכָּא כְּטוּל בֵּית הַמִּדְרָשׁ — לֹא. אִי נָמִי: הָתָם הֵיִינוּ טַעֲמָא, דְּאַרְבַּע וְחֲמִשׁ קוּפוֹת שְׂרִי מִשּׁוּם שְׂכַת דַּחְמִירָא וְלֹא אֲתִי לְזַלְזוּלֵי בֵּיה, אָבֵל יוֹם טוֹב דְּחִיל וְאֲתִי לְזַלְזוּלֵי בֵּיה — כָּלֵל כָּלֵל לֹא. אִי נָמִי לֹאִידֶּה גִיסָא: הָתָם הֵיִינוּ טַעֲמָא, דְּלִיכָּא הַפְסֵד מִמוֹן, אָבֵל הָכָא דְּאִיכָּא הַפְסֵד מִמוֹן, אֲפִילוּ טוֹבָא נָמִי.

הָתָם

כְּמוֹתָה אֵלָּא בְּרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה דְּפוֹטֵר: ה"ג מִקַּח כְּדִתְנָן הַלּוֹקֵחַ תַּאֲנִים כּוֹי אֶצְטְרִין לְאַשְׁמוּעֵינן דִּהֲלַכְתָּא כִּי הֵן וְלֹא כְּאִידֶךָ מִתְנִי' דְּפִלְגִי עֲלֵיהּ לְקַמָּה: הַלּוֹקֵחַ תַּאֲנִים מֵעַם הָאָרֶץ בְּמָקוֹם שָׂרָב בְּנֵי אָדָם לּוֹקְסִין שָׂרָב בְּנֵי הַמָּקוֹם עוֹשִׂין תַּאֲנִיָּהִם קִצְיעוֹת וְלוֹקְסִים אוֹתָם בְּעֻגּוּלִים הֵווּ לְהוּ סָתָם תַּאֲנִים דְּבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ: אוֹכֵל מִהֶן עָרָא דְּאִין מִקַּח קוֹבַעַ דְּבָבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ וְכֵלְהוּ בְּשֵׁלֹא רָחוּ בְּנֵי הַבַּיִת קֹא מִירוֹ: וּמַעֲשָׂרֵן דְּמֵאִי כְּשֶׁבֶא לַעֲשָׂרֵן מַעֲשָׂרֵן דְּמֵאִי דְּקִין כָּל הַלּוֹקְחִים מֵעַם הָאָרֶץ שְׁאִין צְרִיךְ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה דְּלֹא חֲשִׂידֵי עָלֶה וְלֹא אֲמִרִינן הֵינּוּ נִזְחִי לֹא מַעֲשִׂי דְּקָדָם גַּמֵּר מְלֹאכָה לֹא עֲשִׂירֵיהוּ עַם הָאָרֶץ דְּקַסְבֵּר הֵאִי תֵּנָּא יֵשׁ שְׂמַעֲשָׂרִין קָדָם גַּמֵּר מְלֹאכָה וּמַזְהֵה הַנוֹחֲגָתָּ הִיא וְתֵלִין כַּה לְקָלָא: רַב עַמִּי הָאָרֶץ מַעֲשָׂרִין הֵן מִדְּאִילוּיֵן לְקָלָא דְּקֹאָמַר מַעֲשָׂרֵן דְּמֵאִי וְחוּמְרָא בְּעֵלְמָא הִיא דְּאֲחֻמוֹר לְאַפְרוּשֵׁי מַסְפִּיקָא שְׂאָר מַעֲשֵׂרוֹת שְׁנַחֲשֶׁדוּ עֲלֵיהֶן: וְלֹא־פּוֹקִי מֵהָא דִּתְנּוּ אֲדַרְבֵּי יוֹחָנָן קֹאִי רַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר לַעֲלִי מִקַּח אִינוּ קוֹבַעַ דְּבָבָר שֶׁלֹּא נִגְמַר מְלֹאכְתּוֹ אֲתָא לְאַשְׁמוּעֵינן דִּהֲלַכְתָּא כִּי הֵא דְּאֲמִרִי' לַעֲלִי וְלֹא־פּוֹקִי מֵהֵן: הַמַּחְלִיף הֵינוּ מִקַּח: לַחֲצוֹת דִּהֵינוּ לֹא נִגְמַר: חֲזִיב דְּמִקַּח קָבַע אִפִּילוּ בְּשֵׁלֹא נִגְמַר: לְאַכֵּל חֲזִיב זֶה שְׂדַעְתּוֹ לְאַכֵּל חֲזִיב דְּלִדְוִיָּה גַּמֵּר מְלֹאכָה הוּא: מִתְנִי' מִשְׁחִילִין פְּרוּת דְּרָךְ אֲרַבָּה מִי שֶׁנֵּשׁ לוֹ חֲטוּן וּשְׁעוּרִין שְׁטוּחִין עַל גַּנּוּ לְהַתְעַשֵּׁשׁ וְרָחַה גְּשָׁמִים מִמַּשְׁמָשִׁין וּבְאִין הַתַּנּוּרִי לוֹ לְטָרַח וְלִהְשָׁלִיךְ דְּרָךְ אֲרַבָּה שְׂבַגָּן וְהֵן נוֹפְלִין לְאָרֶץ דְּלִיכָּא טַרְחָא וַיִּתְּרָא וַיִּזְחָא אֲרַבָּה דְּכָל אֲרַבָּה מְלַמְעֵלָה לְמַטָּה הִיא בְּתַקְרַת הַגָּג אָבֵל חֲלוּן כְּגוֹן גַּג שְׂמַחָף מַחֲצֵה וְחֲלוּן כְּפֶתֶל וְצִירָה לְהַגְבִּיהוּ עַד הַחֲלוּן וְלִהְשָׁלִיכוּ לֹא טַרְחִינן כְּדִלְקָמֶן: וּמַכְסִּין אֶת הַפְּרוּת וְלֹא אֲמִרִינן טַרַח שֶׁלֹּא לְצַרְךָ יוֹם טוֹב הוּא דְּשָׂרוּ לֶה רַבָּנן מַשּׁוּם הַפְסֵד מִמוֹן: דְּלֹף גְּשָׁמִים הַנוֹטְפִים מִן הַגָּג: וְכֹן כְּדִי יִין נָמִי מַכְסִּינן מִפְּנֵי הַדָּלֶף: תַּמַּת הַדָּלֶף לְקַבֵּלוּ בְּתוֹכוֹ מִפְּנֵי טַוּיף הַבַּיִת: גַּמ' לֹא מַשְׁתַּבֵּשׁ דְּכּוֹלְהוּ לְשׁוֹן הַשְּׁפֵלָה יִינְהוּ: כִּי יִשָּׁל יִיתֵךְ אִילָנוּ יוֹת וַיִּפֹּל אֶת פְּרוּתּוֹ וְלֹא יִנְיַעוּ לַבְּשׁוּל: הַכְּסוּל וְהַשָּׁחוּל מוּמִין בְּבָכוּר מַשּׁוּם שְׂרִיעַ שְׂאֵחַד מֵאֲבָרָיו גְּדוֹל מִחֲבָרֵי: שְׁנִשְׁמָטָה יִרְכוּ אֶלְמָא לְשׁוֹן הַשְּׁפֵלָה הוּא: שְׂאֵחַד מִיִּרְכוּתָיו גְּבוּהָה מִקּוֹם חֲבֻרָה בְּכַסְלִים וְהוּא בּוֹקָא דְּאֲטָמָא גְבוּשֶׁה לְמַעֲלָה מִן הַכְּסִלִים וְקָרִיב לְגַג הָאֵלֶּיָּה יוֹתֵר מִחֲבָרֵי: אֲדַמָּה גִלְיִיש"א: מֵאֵן דִּתְנִי כְּלוּמַר אִי הִוֵּה תֵּנָּא דְּתַנִּי כִּי לֹא מַשְׁתַּבֵּשׁ: הַשָּׁחֲוֹר תַּעֲרַ עַל שֶׁסְּמַשְׁחִיר אֶת הַשֹּׁעַר אֶלְמָא לְשׁוֹן הַשְּׁפֵלָה הוּא: וְהַזּוּג שֶׁל מִסְפָּרִים יֵשׁ לָהֶן שְׁנֵי סְבִינִין לְהַכִּי מִקְרֹו זוג וַיֵּשׁ לָהֶן חֲלִיטָּה וּפּוֹקֶקֶין אוֹתָן זֶה מַזְהֵ: אַע"פ שְׁנַחֲלָקוּ

מִתְנַגְבִּין וְהוֹלִכִין וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ שְׁנַחֲשֶׁדוּהוּ כְּשֶׁבָּסוּ: עַד כַּמָּה יֵהֵא בְּהֵן דְּלֹא אֲמִרִינן טַרְחָא וַיִּתְּרָא הוּא: מִפְּנֵי הָאוֹרְחִים שְׁזִמּוֹן לְאַכֵּל וְאִין מִקּוֹם לְהַסֵּב: כְּטוּל בֵּית הַמִּדְרָשׁ שְׁאִין לְתַלְמִידִים מִקּוֹם לֵשֹׁב: וְדִלְמָא הָתָם הוּא דְּשָׁרִינן כְּלִי הֵאִי דְּאִכָּא כְּטוּל בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְהוּא הַדִּין לְכַבּוֹד אוֹרְחִים אָבֵל מַשּׁוּם הַפְסֵד מִמוֹן לֹא שָׂרוּ רַבָּנן כְּלִי הֵאִי: אִי נָמִי לֹאֲדֶךָ גִּיסָא יֵשׁ לַתַּת טַעַם לְצַד אֲחֵר שְׁמִירוֹ כְּאֵן יוֹתֵר מַשּׁוּם:

מסורת הש"ס

א משנה מעשרות

ב שבת קבד.

ג סוכה כ:

ד מסכת כלה רבתין יבמות יז,;

בבא קמא קטז; בבא קמא ס,;

עבודה זרה ב.

ה עירובין סא.

ו נזיר מב; משנה נזיר

ז תוספתא פאה

ח שבת קכז; אוצר מדרשים

מדרש גדול וגדולה ד; משנה שבת

ט כתובות ד; לעיל ב:

תורה אור השלם

זיתים יקוי לך בְּכֹל-גְבוּלְךָ וְשִׁמּוֹן לֹא תִסּוּד כִּי יִשָּׁל זִיתְךָ [דברים כח, ט]

וּבְקִצְרָכֶם אֶת־קִצִּיר אֲרֻצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֹּאֵת שְׂדֶךְ לַקְצֵר וְלִקַּט קִצְיֹרֶךָ לֹא תִלְקַט [ויקרא יט, ט]

מסורת הש"ס

א שבת קבו.

ב יבמות לב.

ג משנה ביצה

ד קידושין כו:

ה שבת צב:

ו שבת נ.

ז סוכה לגנ; שבת קלג; שבת קק; שבת עה; שבת קיו.

התם תנן כו' בלומר ועוד שאלה חזקת: שלא יגמר את האוצר אם לא היו גם אלא בדטבלא. וא"ת והא חמריי' לעיל בסוף המביא (פיצה דף לז:) דטבל מוכן הוא שאם ארבע או חמש חרות שהעניו לו במקום שיש יותר פאן לא העניו לפנותו פלן ולגלות את הרצפה ולמלא היו בה גמא ומשנה לה: והכא תנן בלומר ועוד יש לשאלו: פאותיו הגג שהארצה בגג שהפרות בו: אין מוטלטלין בפרות שגגג שפא להשילן מפני הגשמים קא מורי ופאפלו בגגותיהו של שני בתיס ששניו שאין זה גבוה מזה שאיך אם טרח עליה וירידה: בחלונות בגון אם מקף מחצה ואין בו ארצה אכל יש חלון במקצה לחצר או לבית לא ישלשלם בשקין דרך החלון בחדל מפני שיש טרח להעלות מן הגג לחלון ומשם לארץ: סלמנות כל מקרהה קרי סלם ואף הכפשים עלנו: ופאפילו חוירא דלכני לבנים הסדורים ומקצם לבנין וגשמים נוטפים ומתערא שלא ימוחו מתר לטלטל פלים לצרכן ולכפותו ולא חמרינו הואיל והו עצמן אין נוטלין אף הפלי לא ינטל לצרכו: ור' יצחק אמר זוקא פרות הראוין לטלטול הוא דשרי רבנן לטלטל פלים לצרכן אכל מידי דלאו פר טלטול אין פלי נוטל לצרכו: אלא לדבר הנטול לצדה דבר הנטול: ואיזי דתנא רישא פרות הראוין דעל כרחק דרחצי לטלטול אצטריך למנקט שדרי מטלטל הו עצמן ומשילן נקט גמי לענין כסוי פרות הראוין ומיהו סיפא לאו זוקא והוא הדיו ללכני: תנן וכן פדי יוון מפדי פהני לא אכרי לעיל וכוין דתנן הכא ובר לאשמועינן דברים אחרים לבד פרות היה לו להשמיענו לבנים וכ"ס אלנו: הכי גרסינן הכא במאי עסקינן בדטבלא בלומר לא פא להשמיען פי אם פיוצא בלכנים (ובדברך) דהנה פדי יוון דקא מוסיף ותני דטבלא עסקינן שאסורים בטלטול דאשמועינן ברישא פרות הראוין זוקמא דמשילין נהדר נקט להנה לאשמועינן אף שאין ראיון: הפסד מועט גשמים הנוטפין על יוון הפסד מועט הוא עד שתחשך ויסלקם אכל הפרות מקריבין: נוטלין פלי תחת העלף הרי שהפלי נוטל קבבל בו מקצה פי האי דלא חזי למידה: גדלף הראוי שהו עלולין וקליון לבהמה: על גבי אבנים שגוביין לבנין וישעו ממחלחלין צריך לחזר ולנגבן שאין מקבלות את הטיט ושה והענין שיהא ליבש: מקרזלות אגוז"ש: לבית הפסא לקנח: שמי חלות של צמיחית מניחין בפוקת בשדויון אותה ומקן פרנסה לדבורים כל זמנות הגשמים אותו שמי חלות מתר לכמות כל דבש הפוקת עשוי עליות עליות של חלות: מקצות ניגהו לדבורים: דחשב עליהו לאדם: אדתני ובלבד שלא יתבון לצוד משמע דלא ימצא לחלק את דבריו ולאסר עד שילג מאסור טלטול לאסור צדה: לפלוג ולתני בדידה פאסור טלטול גופה וכול לחלק את דבריו ולמצוא צד אסור לדבר גדלא חשב עליהו לא וטלטל המחצלת לצרכם: הכי קאמר אף על פי שחשב עליהם כו' אף בשחשב פא לנמקד. שיש צד אסור במתבון לצוד ואף על גב דעקר להעלה מפני הגשמים מקוון: במאי אוקימתא פרבי יהודה בלומר משהו לך לתרצי ארישא הא מני ר' שמעון דלית לה מקצה ומאדרת אשנוני דחיקי למימר משום שמי החלות פרבי

יהודה בעית לאוקמא משום דרבי יצחק דמותבינן ליה הני תיובתא אית לה מקצה בר' יהודה: ובלבד שלא יתבון לצוד ואף על פי שהוא צדן: דאית בה כוי חלונות יש בדקדוקתיה ואף על פי שמכסה את פיה אינן נעזיין אם לא ובסה גם את החלונות ולא תימא ובלבד שלא יתבון אלא בלבד שלא ישענה מצודה שלא יסתם החלונות: פשיטא פיון דאית לה לרבי יהודה דבר שאין מתבון אסור למה לה למתני ובלבד שלא ישענה מצודה דהא צדיה חב מלאכה היא:

משילין פרק חמישי ביצה

הָתָם תֵּנּוּ "אָבֵל לֹא אֶת הָאוֹצֵר", וְאָמַר שְׂמוּאֵל: מֵאִי "אָבֵל לֹא אֶת הָאוֹצֵר" — אָבֵל לֹא יִגְמֹר אֶת הָאוֹצֵר בּוֹלוֹ, דְּלִמָּא אֵתִי לְאַשְׁוִי גּוּמּוֹת. הֲכָא מֵאִי? ^(א)**הָתָם הוּא בִּשְׁבֹת דְּאָסוּר — מִשּׁוּם דְּחִמִּיר, אָבֵל יוֹם טוֹב דִּקְיִל — שְׁפִיר דָּמִי. או דלמא: הָתָם דַּאיפֹּא בְטוֹל בֵּית הַמִּדְרָשׁ — אֲמַרְתָּ לָּא, הֲכָא דְלִיפֹּא בְטוֹל בֵּית הַמִּדְרָשׁ — לֹא כָּל שָׁפָן. 'וְהֲכָא תֵּנּוּ: מִשְׁיָלִין פִּירוֹת דֶּרֶךְ אַרוּבָּה בְיוֹם טוֹב, וְאָמַר רַב נַחֲמָן: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בָאוּתוֹ הֲגַג, אָבֵל מִגַּג לִגַּג — לָא. וְתִנָּא גַּמִּי הֲכִי: אִין מְטִלְטִלִין מִגַּג לִגַּג אֲפִילוּ כְּשֶׁגֻּגְוִיתְהוּ שְׂוִין. הָתָם מֵאִי? (כָּל שָׁפָן שֶׁבֶת דְּחִמִּירָא, או דלמא:) הֲכָא הוּא דְּאָסוּר — מִשּׁוּם יוֹם טוֹב דִּקְיִל, וְאַתִּי לְזִלְזוּלֵי בֵּיהּ, אָבֵל שֶׁבֶת דְּחִמִּירָא, וְלֹא אֵתִי לְזִלְזוּלֵי בַּהּ — שְׁפִיר דָּמִי. או דלמא: מָה הֲכָא דַּאיפֹּא הֶפְסֵד פִּירוֹת — אֲמַרְתָּ לָּא, הָתָם דְּלִיפֹּא הֶפְסֵד פִּירוֹת — לֹא כָּל שָׁפָן. 'הֲכָא (תֵּנּוּ): לֹא יִשְׁלַשְׁלֵם בְּחֻבֵּל בַּחֲלוֹנוֹת, וְלֹא יוֹרִידֵם דֶּרֶךְ סוּלָמוֹת, הָתָם מֵאִי? הֲכָא בְיוֹם טוֹב הוּא דְּאָסוּר — דְּלִיפֹּא בְטוֹל בֵּית הַמִּדְרָשׁ, אָבֵל שֶׁבֶת, דַּאיפֹּא בְטוֹל בֵּית הַמִּדְרָשׁ — שְׁפִיר דָּמִי. או דלמא: הֲכָא דַּאיפֹּא הֶפְסֵד פִּירוֹת — אֲמַרְתָּ לָּא, הָתָם דְּלִיפֹּא הֶפְסֵד פִּירוֹת — לֹא כָּל שָׁפָן. תִּיקוּ. 'וּמַכְסִּין אֶת הַפִּירוֹת. אָמַר עוּלָא: וְאַפִּילוּ אוּרֵיא דְלִבְנִי. רַבִּי יִצְחָק אָמַר: פִּירוֹת הָרְאוּיִן. וְאַזְדָּא רַבִּי יִצְחָק לְטַעְמִיהּ. דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק: אִין כְּלִי נִיטָל אֶלָּא לְדָבָר הַנִּיטָל בִּשְׁבֹת. ^(ג)תֵּנּוּ: מַכְסִּין אֶת הַפִּירוֹת בְּכֵלִים. פִּירוֹת — אִין, אוּרֵיא דְלִבְנִי — לֹא! הוּא הֵדִין דְּאַפִּילוּ אוּרֵיא דְלִבְנִי, וְאַיִידִי דִתְנָא רִישָׁא מִשְׁיָלִין פִּירוֹת — תֵּנָּא סִיפֹּא גַּמִּי מַכְסִּין אֶת הַפִּירוֹת. ^(ד)תֵּנּוּ: וְכֹן פְּדִי יִין וְכֹן פְּדִי שְׁמֹן! הֲכָא בְּמֵאִי עֲסָקִינוּ, בְּטִיבְלָא. הֲכִי גַּמִּי מִסְתַּבְּרָא, דְּאִי סִלְקָא דַּעְתָּה פְּדִי יִין וְכְדִי שְׁמֹן דִּהֲתִירָא, הָא תֵּנָּא לִיָּה רִישָׁא פִּירוֹת? ^(ה)פְּדִי יִין וְכְדִי שְׁמֹן אֲצֻטְרִיכָא לִיָּה, סִלְקָא דַּעְתָּה אֲמִינָא: לַהֲפֹסֵד מְרוּבָּה — חֲשָׁשׁוֹ, לַהֲפֹסֵד מוּעָט — לֹא חֲשָׁשׁוֹ, קָא מְשַׁמַּע לֹן. "תֵּנּוּ: נוֹתְנִין כְּלִי תַּחַת הַדֹּלָף בִּשְׁבֹת. בְּדֹלָף הָרְאוּי. תָּא שְׁמַע: פּוֹרְסִין מַחְצָלַת עַל גַּבִּי לְבָנִים בִּשְׁבֹת! דְּאִייתוּר מַבְנֵנָּא, דְּחֲזִי לְמַזְגָּא עַל־יָהּ. "תָּא שְׁמַע: פּוֹרְסִין מַחְצָלַת עַל גַּבִּי אֲבָנִים בִּשְׁבֹת! בְּאֲבָנִים מְקוּרָזְלוֹת, דְּחֲזִינִין לְבֵית הַפֶּסֶא. "תָּא שְׁמַע: פּוֹרְסִין מַחְצָלַת עַל גַּבִּי כּוֹרֶת דְּבוּרִים בִּשְׁבֹת, בַּחֲמָה — מִפְּנֵי הַחֲמָה, וּבְגִשְׁמִים — מִפְּנֵי הַגִּשְׁמִים, וּבִלְבַד שְׁלֹא יִתְפּוּיִן לְצוּד! הָתָם גַּמִּי, דַּאיפֹּא דְּבַשׁ. אָמַר לִיָּה רַב עוּקָבָא מִמִּישָׁן לְרַב אֲשִׁי: הַתִּינַח בֵּימּוֹת הַחֲמָה, דַּאיפֹּא דְּבַשׁ. בֵּימּוֹת הַגִּשְׁמִים, מֵאִי אִיפֹּא לְמִימַר? לֹא נִצְרַכָּא אֶלָּא לְאוֹתָן שְׁתֵּי חֲלוֹת. אוֹתָן שְׁתֵּי חֲלוֹת מוֹקְצוֹת הֵן! הֲכָא בְּמֵאִי עֲסָקִינוּ — שְׁחֹשֵׁב עַל־יהֶם. אָבֵל לֹא חֹשֵׁב עַל־יהֶם מֵאִי — אָסוּר? אֲדִתְנִי וּבִלְבַד שְׁלֹא יִתְפּוּיִן לְצוּד, לְפִלּוּג וְלִתְנִי בְּדִידָה: בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — שְׁחֹשֵׁב עַל־יהֶן, אָבֵל לֹא חֹשֵׁב עַל־יהֶם — אָסוּר! הֲכִי קֹאמַר: אֵף עַל פִּי שְׁחֹשֵׁב עַל־יהֶן — וּבִלְבַד שְׁלֹא יִתְפּוּיִן לְצוּד. ^(ו)בְּמֵאִי אוּקִימָתָא — כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאִית לִיָּה מוֹקְצָה? אִימָּא סִיפֹּא: וּבִלְבַד שְׁלֹא יִתְפּוּיִן לְצוּד — אֲתַנָּן לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, דְּאָמַר: דָּבָר שָׂאִין מִתְפּוּיִן מוֹתֵר! ^(ז)וְתַסְבְּרָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן? וְהָא אֲבָיִי וְרַבָּא דְּאָמְרִי תַרְוִיזְהוּ: מוֹדָה רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּפִסִּיק רִישִׁיָּה וְלֹא יְמוּת! לְעוֹלָם כּוֹלָה רַבִּי יְהוּדָה הִיא, וְהֲכָא בְּמֵאִי עֲסָקִינוּ — דְּאִית בֵּיהּ פּוּי. וְלֹא תִימָּא לְרַבִּי יְהוּדָה, וּבִלְבַד שְׁלֹא יִתְפּוּיִן לְצוּד,**

אָלָּא

עֲבַר וְתַקְנוּ מִתְקַן וּבִפְרָךְ פִּיכָה (שֶׁבֶת זג.) גַּמִּי לֹא חֲשָׁבִי לֹה מְבַטֵּל כְּלִי מֵהִיכְנוּ פִּינוּ דְּחֲזוּ א"כ אֲפִתִי תַקְשִׁי לָן דְּטַבֵּל אִין אֲנִיכָא דְלִכְנִי לֹא וי"ל דְּעֵלָּא יֹאמַר לָךְ דמ"מ חֲסִיב לֹה כְּדָבָר שְׂאִינוּ נִטֵּל פִּינוּ דְּבִשְׁבֹת מִיָּהֵא לֹא חֲזִי כָּל כַּמָּה דְלֹא תַקְנוּ דְּאָסוּר לַפְנוֹתֵי בִשְׁבֹת כְּדִתְנוּ בְּפִרְךָ מִפְּנֵין (שֶׁבֶת כח:): אָבֵל לֹא אֶת הַטָּבֵל: בְּמֵאִי אֲוִיקִימָתָא. פֶּרֶשׁ יי דְלֹא אֲשַׁכְחֵנָּא דְמוֹקִי לֹה כְרַבִּי יְהוּדָה בְּהָדִיא אֶלָּא מִמְדַּחֵן נִפְשָׁה פִי כְרִיךְ וְהָא מְקַצִּית נִיגְהוּ וְלֹא קֹאמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן הִיא אֲלֵמָּא מִשְׁמַע לִיָּה דְאֵתֵנָּא כְּרַבִּי יְהוּדָה:

לו.

עין משפט
בר מצוה

א מיי' פכ"א מהל' שבת הל' ב:
ב מיי' פכ"ו מהל' שבת הל' טו, טוש"ע או"ח סי' שלג סעי' א:
ג מיי' פה' מהל' שביית יום טוב הל' ה, טוש"ע או"ח סי' תקכא סעי' א:
ד מיי' פה' מהל' שביית יום טוב הל' ה, טוש"ע או"ח סי' תקכא סעי' א:

ה מיי' פכ"א מהל' שבת הל' ב:
ו מיי' פכ"ה מהל' שבת הל' כה, טוש"ע או"ח סי' שלח סעי' ז:
ז מיי' פכ"ה מהל' שבת הל' כד:
ח מיי' פכ"ה מהל' שבת הל' כה, טוש"ע או"ח סי' תקכא סעי' ג:
יא מיי' פכ"ה מהל' שבת הל' כה, טוש"ע או"ח סי' שטז סעי' ד:
יב מיי' פא' מהל' שבת הל' ו, טוש"ע או"ח סי' שלו סעי' א:

עין משפט גור מצורה

א מו"י פכ"א מהל' שבת הל' בד, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקכא סעי' ג:

ב מו"י פכ"ו מהל' שבת הל' יג, טור או"ח סי' תקיח, ש"ע או"ח סי' שח סעי' לה:

ג טוש"ע או"ח סי' שח סעי' לד:

ד מו"י פא' מהל' שביתת יום טוב הל' יז:

ה מו"י פכ"א מהל' שבת הל' ו, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' תקכד סעי' א:

ו מו"י פכ"א מהל' שבת הל' ט, טוש"ע או"ח סי' שלט סעי' א:

ז מו"י פכ"ג מהל' שבת הל' ה, ש"ע או"ח סי' שלט סעי' ב ג:

אֵלֶּא אִימָא וּבִלְבָד שְׁלֹא יַעֲשֶׂהָ מַעֲוָה. פ"ה וּבִלְבָד שְׁלֹא יִכְסֶה בּוּ כָּל הַחֲלוּנוֹת דְּלֶרֶ' יְהוּדָה אֶסּוּר וְלֹרִי שְׁמַעוּן מִתֵּר וְגַם מַעֲקָרָא בִּי צַעֲי לְאוּקְמוּי בִּרְ' שְׁמַעוּן מִשְׁמַע לִיה זַכְכָּל עֲגוּן מִיִּרִי חֲפֵלוּ לַעֲשִׂית כַּעֲיִן מַעֲוָה לְסַתֵּם כָּל הַחֲלוּנוֹת וְתַמְהָ דִּהֵא מוּדָה ר"ש בַּסֵּקִי רִישָׁה וְלֹא יָמוּת וְהָבֹא וַחֲאִי הֵן נַעֲלוֹת וּפְרָשׁ הִר"ר מִשֶּׁה מֵאִיִּיבֵר"א דִּלְר"ש גְּמִי מוֹרִי שְׁגֵשׁ חוֹר חָטוּן צִפּוֹרֶת אֲךְ חִינּוּ נִרְאֶה וּא"כ לֹא הָיוּ פִּסְקִי רִישָׁה וְלֹא יָמוּת וּלְר"ש מִתֵּר וְרַבִּי יְהוּדָה דֹּאסֵר אֶפְיֵלוּ דְּבֵר שְׁאִינוּ מִתַּפְנוּן צַעֲי חוֹר גְּדוּל שְׁתָּהָ נִרְאֶה לְעוֹבְרִים לְצֹאת מִן הַפּוֹרֶת: שׁוֹפָר וְשׁוֹנָה. לְמַה דִּם"ד דְּאִיִּרִי לַעֲיֹל בְּדִלָף שְׁאִינוּ רִאוּי לֹו תִּשֶׁה הִיכִי מַטְלִטֵל לִיה הֵא הָיָה לִיה כִּכְלָפְלָה וְהֶאָכֵן בְּתוֹכָה דְּאִמֵּר בְּסוּף בִּירָה (שַׁבָּת דָּף מִזוּ. וְשֵׁס) דְּלִית בָּהּ . פִּירִי וִי"ל דְּשָׂרִי מִשּׁוּם דְּחָיו בְּגִדָף שֶׁל רַעֲי וְכֵן מִשְׁמַע מִדְּמִיתִי לִיה הִכָּא: תִּיתִי לִי דַעֲבָרִי אֲדַמֵּר. אַע"ג דְּאִמְרִינוּ לַעֲיֹל פִּי יו"ט (בִּיצָה דָּף כֹּא: וְשֵׁס) דְּחָיו עוֹשִׂין גִּדָּף שֶׁל רַעֲי לְכַתְּחֵלָה ס"ל לְרַבָּה דִּהִכָּא שְׂרִי מִשּׁוּם פְּסִידָא דְּבִי רַחֲמֵא אוּ מִשּׁוּם דְּלֹא מִקְרוּ לְכַתְּחֵלָה כָּל כֶּךָ הִכָּא בִּינוּ שְׁהָיוּ הֶגְשָׁמִים בְּבֵר מוֹלָגִין בְּפִתִּי אִין כָּל כֶּךָ לְכַתְּחֵלָה בְּמֹו מוֹמַנִין גְּבִירִי: שְׁמֹא יַעֲשֶׂה חֲבִית שֶׁל שִׁטוּן. פ"ה שְׁלוֹחַחִין קִנִּים וַעֲוָשָׁה כַּעֲיִן חֲבִית וְשֵׁט מִקְרָא וְתִשֶׁה דִּהֵא תַנּוּ וְאֵלוּ טְהוֹרִין בְּכָלִי חֲרָם טַבֵּלֹא שְׁאִין לֶה לְבִזְזִין וְחֲבִית שֶׁל שִׁטוּן אֶלְמֹא דְּחֲרָם הוּא לְבֹן נ"ל שְׁהוּא כָּלִי חֲרָם שְׁאִין לֹו פִּתַּח וּמִתַּח כֶּךָ חִינּוּ וְכוּל לַהֲשַׁתַּקַּע בְּמִים לְפִי שְׁאִין הַמִּים יִכּוּלִין לְכַנֵּם לְחֻכּוֹ וּלְכַךָ צָף עַל פְּנֵי הַמִּים: וְהֵא מַעֲוָה קֹא עֲבֵד. פ"ה וּה"ל לְמַחֲשִׁבֵיהּ בְּהָדִי אִינֵךְ דְּסוּפֹא מִמַּעֲוָה וּמַשְׁנִי לֹא צְרִיכָא דֹּאכָא דַּעֲדִיף מַנָּה וּלְכַךָ חִינּוּ מַעֲוָה כָּל כֶּךָ דּוּמְחֵא דִּהָדִי דְּסוּפֹא וּלְפִי זֶה וְכוּל לִהְיוֹת דָּגִם בְּדַלִּיכָא דַּעֲדִיף מַנָּה אֶסּוּר וְכֵן פְּרָשׁ גְּמִי גַבִּי לֹא מִקְדָּשִׁין הֵא מַעֲוָה קֹא עֲבִיד כּוֹי וּמַשְׁנִי דְּאִית לֶה אֲשֶׁה וּבָנִים מִשְׁמַע אֶפְיֵלוּ אִין לֹו אֲשֶׁה וּבָנִים מ"מ אֶסּוּר וְתִשֶׁה דְּאִמֵּר כִּכָּה דִּיעִי מַמוּנוֹת (סְנֶה־דְרִין דָּף לֶה.) לְפִיכֶךָ אִין דְּנִין לֹא בַע"ש וְלֹא בַּעֲרַב יו"ט דְּהִיכִי לַעֲבֵד לְדִינוּה בְּמַעֲלִי בַּשְּׂתֹא וּלְחַטֹּלָה בַּשַּׁבָּת אִין רַצִּיחָה דּוּחָה שַׁבָּת וְלֹא מַשְׁנִי מִשּׁוּם דְּאִין דְּנִין מִשְׁמַע הַתֵּם דְּבִסְנֶה־דְרִין דְּבַתְּמֹא לִיכָא עֲדִיף מַנְיָהוּ שְׁפִיר דְּנִין וְיֵשׁ לְיֵשֵׁב דְּנִיחָא לִיה לַהֲש"ס לְמִימֵר טַעֲמָא לְאַסֵּר מִן הַעוֹרָה וְלֹא לְאַסֵּר אֶלֶּא מִדְּרַבָּנָן וּר"ת פִּי' דִּהֵא מַעֲוָה קֹא עֲבִיד וְאַמְחֵי גְזֵרו כּוֹי וּמַשְׁנִי לֹא צְרִיכָא דְּאִית לֶה אֲשֶׁה וּבָנִים אֲכָל אִם אִין לֹו אֲשֶׁה וּבָנִים מִתֵּר לְחַדָּשׁ דְּמַעֲוָה קֹא עֲבִיד וְתִשֶׁה דַּב־פ"ה דִּיּוּמֹא בִּירוּשָׁלַמִי גַבִּי בַּהּ גְּדוּל מִתַּקְּנִין לֹו אֲשֶׁה אֲחֶרֶת פְּרִין וְרַבִּי קוֹנִין לֹו חֲנִין בַּשַּׁבָּת וּמַשְׁנִי אִין שָׁבוֹת בְּמַקְדָּשׁ וְלִשְׁנֵי דְּשָׂרִי בִּינוּ דְּמַעֲוָה קֹא עֲבִיד דִּהֵא בִּינוּ שְׁמַתָּה אֲשֶׁתִּי מַעֲוָה לֹו לֶשֶׁא אֲשֶׁה אֲחֶרֶת וְעוֹד קֹא עֲבִיד מַעֲוָה דְּכַתִּיב וּכְפֹר בַּעֲלוֹ וּבַעֲד בִּיתֹו (וַיִּקְרָא ט"ו:ו') אֶלֶּא וַחֲאִי י"ל כְּפִירוּשׁ הַקּוֹנְטְרָם וְלֹא קִשְׁיֹא מִהֵהִיא

דְּסְנֶה־דְרִין דִּהֵא חֲאִמֵּר הִכָּא טַעֲמָא שְׁמֹא יִכְתֵּב וּכְיִין דִּישְׁבִי בְּבֵר צִדִין מַעֲרַב יו"ט וְכַתְּבוּ

דְּבִרִי הַמַּתְכִּין וְדְּבִרִי הַמַּחֲבִים מַעֲבֹוד יוֹם בְּדַקְחֵאִמֵּר הַתֵּם אִם כֵּן לֹא שִׁיךְ לְמַגְזֵר וְעוֹד י"ל כְּפִירוּשׁ ר"ת וְלֹא קִשְׁיֹא מִהֵהִיא דְּכַהּ גְּדוּל דְּשְׁמֹא חַד מִתֵּרִי טַעֲמִי נִקֵּט וְהַזֵּר מִסִּיד הַתֵּם בִּירוּשָׁלַמִי דִּיּוּמֹא אִמֵּר רַבִּי מוֹנָא הֵדֹא אִמֵּר' הָדִין דְּכוּנְסִין אֲרַמְלִין צְרִין לְכַנְסוּן מַעֲבֹוד יוֹם שְׁלֹא יְהֵא בַּקּוּנָה חֲנִין בַּשַּׁבָּת וְאִיתָא גְּמִי בְּרִישׁ בַּתְּצוֹת בִּירוּשָׁלַמִי וּמִפְרָשׁ הַתֵּם טַעֲמָא דַּעַד שְׁלֹא. קוּנָה חִינּוּ זַכָּאי בְּמַצִּיתָהּ וְלֹא בְּמַעֲשֶׂה וְדִיה וְלֹא בַּהֲפִרַת גְּדִרִיה מִשְׁבָּנָסָה זַכָּאי בְּכֵלָם וּנְמַצָּא בַּקּוּנָה חֲנִין בַּשַּׁבָּת וְהֵהוּא גְּמִי אִיכָּא לְאוּקְמוּי בַּשְּׁגֵשׁ לֹו אֲשֶׁה וּבָנִים וּמִהֵהִיא טַעֲמָא דְּאִין מִקְדָּשִׁין לְפִי שְׁנִרְאֶה בַּקּוּנָה חֲנִין אֶסּוּר כְּמוֹ כֵּן לְתַת גַּט בַּשַּׁבָּת:

משילין פרק חמישי ביצה

מֵהוּ דְּתִימָא דְּבֵר שְׁבַמִּינוּ נַעֲדֵר שְׁדַרְךָ לַעֲדֹ אֶת בְּנֵי מִינוּ כְּנוּן חִיה

וְעוֹף אֶסּוּר אֲכָלֵל הֵאִי דְּאִין בְּמִינוּ נַעֲדֵר שְׂרִי קמ"ל: רַב אֲשִׁי אִמֵּר לְעוֹלָם בְּדַשְׁנִין

מַעֲקָרָא דְּאִיכָּא דְּבַשׁ לְמַחֲכָל אֲדָם וְדַקְשִׁיא

לָךְ בִּימוֹת הַגָּשָׁמִים מִי אִיכָּא דְּבַשׁ לֹא קִשְׁיֹא

דְּמִי קִתְּנִי יָמוּת הַחֲמָה וְיָמוּת הַגָּשָׁמִים: שׁוֹפָר

לַחוּן: וְשׁוֹנָה וְחִזְקוּנוּ לְמַקּוּמוּ תַּחַת הַדְּלָף:

וְחִינוּ נִמְנַע מִלְּשָׁנוֹת כָּל הַיּוֹם אִם צְרִיךְ לְכַךָ:

בִּי רַחֲמֵא דְּאֲבִי דְּלוֹף הַדְּלָף הִיָּה נוֹפֵל עַל

הַרְחוּס שְׁלוּ וְהָיוּ עֲשׂוּין בְּטָיִט וּנְמוּחִים מִפְּנֵי

הַגָּשָׁמִים וְלֹא הִיָּה מִקְסִיק לְכָלִים הַצְרִיכִים

לְתַת תַּחַת הַדְּלָף: זִיל עֵינָה לְפִרְךָ לְהַתֵּם

לְבִית שְׁהוּא שֵׁס דְּלָחִיו בְּגִדָף שֶׁל רַעֲי שְׁתָּהוּ

מֵאוּסִים הַרְחוּס לָךְ לִהְיוֹת לְפָנֵי מַטְרָךְ וְאַתָּה

מִתֵּר לְטַלְטֵלָן וְלַהֲצִיחוֹ לַחוּן דְּקֹאמֵר לְחַמֵּן

דְּגִדָף שֶׁל רַעֲי מִתֵּר לַהֲצִיחוֹ לֹאשְׁפָּה: וְכִי

עוֹשִׂין גִּדָּף שֶׁל רַעֲי לְכַתְּחֵלָה וְכִי מִתֵּר לְגִרָם

שְׁתָּהָ הַדְּבֵר מֵאוּם לֹו כְּדִי שְׁיִיצִיאוּ: תִּיתִי לִי

דַּעֲבָרִי אֲדַמֵּר תְּבֹאֲנִי זֹאת בַּשַּׁבָּרִי שְׁעַבְדְּתִי

עַל דְּבִרִי רַבִּי גִדָּף וְעַבִּיט כָּלִי חֲרָם הֵן אֶלֶּא

שֶׁל רַעֲי קִרְוִי גִדָּף וְשֵׁל מִימִי רַגְלִים קִרְוִי

עַבִּיט: נוֹתָן בּוּ מִים וּמַחֲזִירוּ דְּמַקְצִין מִחֲמַת

מֵאוּם הֵן וְאִי לֹאוּ אֲגַב מִיֹּא לֹא מְצִי

לְטַלְטֵלִינְיָהּ וְלַהֲצִיחוֹ הוּא דְּשֵׁרִי לִיה מִשּׁוּם

כְּבוֹדוֹ: כְּבוֹר מְנָה מִדְּשֻׁמְחַל הָיוּ סְבוּרִים

הַתַּלְמִידִים דְּזִקְוָא גִּדָּף נִקֵּט דְּאֲגַב מִנָּא שְׂרִי

לְטַלְטֵל אֶת הַרַעֲי אֲכָלֵל בְּפָנֵי עַצְמוּ לְטֹל אֶת

הַרַעֲי אוּ דְּבֵר מֵאוּם מַמַּשׁ בְּדִילוּ וְיִוצִיחוֹ לֹא

שְׂרִי לִיָּה: בִּאֲבַפְרַמְקִי בְּשָׁמִים: בַּעֲצוּתָהּ

בַּזְנָבָה: מִתְּנִי' כָּל שְׁחִיב עָלֶיוּ מַדְבְּרִי סוּפְרִים

שְׁלֹא לַעֲשׂוֹתָ בַּשַּׁבָּת מִשּׁוּם שָׁבוֹת אוּ מִשּׁוּם

רְשׁוּת שְׁגֵשׁ בּוּ קֶצֶת מַעֲוָה אֲכָלֵל לֹא מַעֲוָה גְּדוּלָּה

וְקֹרִיב הוּא לִהְיוֹת דְּבֵר הַרְשׁוּת וְיֵשׁ בּוּ אֶסּוּר

מַדְבְּרִי סוּפְרִים: אוּ מִשּׁוּם מַעֲוָה אוּ שְׁגֵשׁ בּוּ

מַעֲוָה מִמַּשׁ וְאַסְרוּהוּ חֲכָמִים לַעֲשׂוֹת בַּשַּׁבָּת:

חִיזִין עָלֶיוּ שְׁלֹא לַעֲשׂוֹתָ בִּיו"ט: וְאֵלוּ הֵן

דְּבָרִים שְׁאִסּוּרִין מִשּׁוּם שָׁבוֹת שְׁהָטוּלוּ עָלֶיוּ

חֲכָמִים לַשַּׁבָּת מִהֵן וְאִין בַּשְּׁשִׁיתָן שׁוּם מַעֲוָה:

לֹא עוֹלִין בְּאִילָן כּוֹי כּוֹלָהוּ מִפְּרָשׁ בְּגִמְרָא

אֲמֵחֵי גְזֹזֵר בְּהוּ רַבָּנָן: אִין מַטְפַּחִין בִּידִ: וְאִין

מַסְפַּחִין עַל יָדָּ: וְאִין מִרְקָדִין בְּרַגְל וְכָלֵן

לְשַׁמְחָה וְלְשִׁיר וּבְגִמְרָא מִפְּרָשׁ גְּזִירָה שְׁמֹא

יִתַּחֵן בְּגִידָן כָּלִי שִׁיר דְּקֹא עֲבִיד מִנָּא: וְאֵלוּ

הֵן מִשּׁוּם רְשׁוּת כְּלוּמֵר שְׁהִיָּה לָנוּ לְהַתִּירָן

מִשּׁוּם שְׁהוּ קְרוֹבִין לְמַעֲוָה וְאַסְרוּם חֲכָמִים

הֵאִי דְּקֹרִי לֶה רְשׁוּת מִשּׁוּם הֶגֶךְ דְּבַעֲי לְמִתְנִי

בְּסוּפֹא דְּהוּוּ מַעֲוָה גְּמַרְהָ וּלְגַבִּיָּין קִרִי לְהֶגֶךְ

מַצִּיעִי רְשׁוּת וְלַהֲגֵךְ קִמְחֵי קִרִי שָׁבוֹת דְּאֶסּוּר

שָׁבוֹת גְּמוּר יֵשׁ בַּהּ לְפִי שְׁאִין בַּהּ צַד לְסַלֵּךְ

גְּזִרֹת חֲכָמִים מַעֲלִיָּהוּ שְׁאִין בַּהּ לְחַלּוּחִית

מַעֲוָה: לֹא דְנִין דִּין: וְלֹא מִקְדָּשִׁין אֲשֶׁה

וּבְגִמְרָא מִפְּרָשׁ אֲמֵחֵי קִרִי לֶה רְשׁוּת (וּמֵחֵי

טַעֲמָא גְזֹזֵר עָלֶיהוּ): וְלֹא מִקְדָּשִׁין הַקְדָּשׁוֹת:

מַעֲרִיכִין עֲרַבָךְ עָלֵי וְנוֹתָן כְּפִי גָּנִים כְּמוֹ

שְׁכַתִּיב בַּפְּרָשָׁת עֲרִכִין (וַיִּקְרָא כז:). וְלֹא

מַחֲרִימִין רַבִּי בַּהֲמָה זוּ חֲרָם וְסַתֵּם חֲרָמִים

לְכַדֵּק הַבִּית: גְּמִ' שְׁמֹא יַעֲלֶה וְיִתְלַשׁ דְּחָיו

אֶסּוּרָא מִדְּאוּרִיתָא דְּהָיוּ קוֹצֵר שְׁתֵּילָשׁ מִן הַמַּחֲבָר: שְׁמֹא יַצֵּא חוּץ

לְתַחוּם מִתַּח שְׁאִינוּ מִהֵלֵךְ בְּרַגְלָיו חִינּוּ רֹחֶה סוּמְעִי הַתַּחֲמוּמִין: שְׁמַע

מַנָּה תַּחֲמוּמִין מִדְּאוּרִיתָא מַדְגְּזוֹר רַבִּיבָה אֲטוּ תַּחֲמוּמִין דְּחֵי מַדְרַבָּנָן

לֹא הָיוּ אֲסִרִי מִלְּתֹא אֲחֶרִיתָא מִשּׁוּם דִּיעָה: שְׁמֹא יִתַּחֵךְ זְמוּרָה

לְהַכּוֹתָהּ וְהָיו קוֹצֵר מִן הַמַּחֲבָר: חֲבִית שֶׁל שִׁטוּן כָּלִי שֶׁל גִּמְא

שְׁאוּרָקִין אוֹרֵי וְעוֹשִׂין בְּמִין חֲבִית אֲרַבָּה וּלְמַדִּין בּוּ לְטוּט: הֵא מַעֲוָה

קֹא עֲבִיד וְאַמְחֵי קִרִי לֶה רְשׁוּת: וְלֹא מִקְדָּשִׁין הֵא מַעֲוָה קֹא עֲבִיד

שְׁנוּשָׂא אֲשֶׁה לְפִרְוֹת וְלַפְּוֹת וְאַמְחֵי קֹא קִרִי לֶה רְשׁוּת:

אֶסּוּרָא מִדְּאוּרִיתָא דְּהָיוּ קוֹצֵר שְׁתֵּילָשׁ מִן הַמַּחֲבָר: שְׁמֹא יַצֵּא חוּץ

לְתַחוּם מִתַּח שְׁאִינוּ מִהֵלֵךְ בְּרַגְלָיו חִינּוּ רֹחֶה סוּמְעִי הַתַּחֲמוּמִין: שְׁמַע

מַנָּה תַּחֲמוּמִין מִדְּאוּרִיתָא מַדְגְּזוֹר רַבִּיבָה אֲטוּ תַּחֲמוּמִין דְּחֵי מַדְרַבָּנָן

לֹא הָיוּ אֲסִרִי מִלְּתֹא אֲחֶרִיתָא מִשּׁוּם דִּיעָה: שְׁמֹא יִתַּחֵךְ זְמוּרָה

לְהַכּוֹתָהּ וְהָיו קוֹצֵר מִן הַמַּחֲבָר: חֲבִית שֶׁל שִׁטוּן כָּלִי שֶׁל גִּמְא

שְׁאוּרָקִין אוֹרֵי וְעוֹשִׂין בְּמִין חֲבִית אֲרַבָּה וּלְמַדִּין בּוּ לְטוּט: הֵא מַעֲוָה

קֹא עֲבִיד וְאַמְחֵי קִרִי לֶה רְשׁוּת: וְלֹא מִקְדָּשִׁין הֵא מַעֲוָה קֹא עֲבִיד

מסורת הש"ס
א שבת כבד. ב שבת קז: ג תוספתא ביצה ד משנה ביצה; לעיל יב. ה תוספתא ביצה
גליון הש"ס
רש"י ד"ה משום מקח וממכר וכו' אסור מן המקרא. עיין רש"י לעיל דף כז ע"ב ד"ה אין פוסקין:
תורה אור השלם

ושו' או"שה אתו ואת"בגו לא תשחטו ביום אֶחָד [ויקרא כב, כח]

דאית לה אִשָּׁה וּבָנִים שְׁנֵי זָכָרִים לִב"ש פְּדֹאֲמֵרִינוּ בִּדְמוּת (דף סא:)‏ ומיהא קצת מצנה איבא פְּדֹאֲמֵר בעקר זרע את זרעו, ולעקב אל תנח וגו' (קהלת י"א:א:): מצנה בגדול האחים גִּבְס וּנְקָחָא לָן מַעֲוִיָּה הַכּוּר (דְּכָרִים כה): שְׁמָא וְכַתֵּב פָּסֵק זִין לְגִינִין וְשֹׁמֵר אַרוּסִין לְקַדּוּשִׁין וְשֹׁמֵר חִלְיָה לְחוּלְצַת וּבִקְצָה לְיִבְמָה: משום מקח וממכר דלמקח וממכר דמו שמוציא מרשותו לקשות הקדש ומקח וממכר אסור מן המקרא דכתיב ממציא חפצו, ודבר דבר (שְׁעָרֵיהּ נח) אי נמי מקח וממכר אחי לידי פתיכה שטרי מכירה וא"ת הניא לה גזירה לגזירה כלה חזא גזירה היא: תני רב יוסף אפי' ליתגס לכהן פו ביום דאיבא למימר לאו מוכחא מלתא היא דלתהוני טבלא מבגון דחין ידוע שָׁהָא הוא צריך לשירים וחואים שמוליך תרומה לפהו ומחזי דכלה מלתא משום שמתת יו"ט דכהן שצריך לה הוא אפי"ה אסור: והני משום רשות אבא משום שבות ליבא אלאמעיתא קאי דקאמר אלו הן משום רשות וכי חין צהן משום שבות והלא חסרוס פְּדֹאֲמֵרִינוּ כַּל שְׁחִיבִין עָלֵי אֲלֵמָא כִּלְהוּ לְאִסוּרָא וְהָנִי בְּתַרְחֵי מִשּׁוּם מַצְנָה איבא בעשייתו ומשום שבות ליבא לְאִסְרָה בשבת בתמיה והלא חסרוס והיכי פלגינאו תנא דמתני' דבקהאי אדכר שבות ובאמצעי ובתרחי לא אדכר שבות: ה"ק לא מעציא כו' כלומר כלם משום שבות יש צהן והראשונים אסור יש צהן ואין צהן לקלוח מצנה והאמצעיים יש צהן שבות ואע"פ שיש צהן קצת מצנה והאחרונים מצנה גמורה הן ואעפ"כ גזרו עליהן שבות ולא זו חף זו קתני לא תימא קמאי הוא דאסירי דה"ל שבות גרידתא כלומר שעבר על השבות דחין עם עברה זו שמן מצנה אלא אפי' מצעי דה"ל שבות דאיבא רשות קרבות מצנה גסה נמי אסור: משילין פרות כו' אלמא גזרו שבות על שבת שלא גזרו ביו"ט: הא ר' חליעזר סיפא דקתני חין פין יו"ט לשבת דכל שבות דגזרו על שבת גזרו על יו"ט ואפי' בהפסד ממון ר"א היא שלא התיר להעלות אותו ואת בנו מפני הפסד ממון ורישא דקתני משילין ביו"ט מפני הפסד ממון ר' יהושע היא: אותו ואת בנו שחיינו מתרין לשחט שניהן היום: דאפשר לאערומי דלא מוכחא מלתא דלהצלת ממונו מכון דהויאה אומר הראשון שהעלה

או זכר ונקבה לב"ה ותו לא מפקד כלי האי

דאית ליה אִשָּׁה וּבָנִים. "לא חולצין ולא מיבמין. והא מצוה קא עבדי! לא צריכא, דאיבא גדול, ומצוה בגדול ליבם. וכלהו טעמא מאי — גזרה שמה יכתוב. ואילו הן משום מצוה: לא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין — גזרה משום מקח וממכר. ולא מגביהין תרומות ומעשרות. פשיטא! תני רב יוסף: לא נצרכא אלא ליתנה לכהן בו ביום. והני מילי פירי דטבילי מאתמול, אבל פירי דטבילי האידנא, כגון עיסה לאפרושי מינה חלה — מפרשינן ויתבינן לכהן. והני, משום רשות איבא, משום שבות ליבא? והני, משום מצוה איבא, משום שבות ליבא? אמר רבי יצחק, לא מבעיא קאמר: לא מבעיא שבות גרידתא דאסור, אלא אפילו שבות דרשות נמי אסור. ולא מבעיא שבות דרשות דאסור, אלא אפילו שבות דמצוה נמי אסור.[[]^{כ]} כל אלו ביום טוב אמרו, ורמינאו: משילין דרה ארופה ביום טוב, אבל לא בשבת![[]^{כא]} אמר רב יוסף, לא קשיא: הא רבי אליעזר, הא רבי יהושע.[[]^{כב]} דתנאי: אותו ואת בנו שנפלו לבור — רבי אליעזר אומר: מעלה את הראשון על מנת לשוחטו ושוחטו, והשני עושה לו פרנסה במקומו כדי שלא ימות. רבי יהושע אומר: מעלה את הראשון על מנת לשוחטו ואינו שוחטו, וחוזר ומערים ומעלה השני. רצה — זה שוחט, רצה — זה שוחט. אמר ליה אביי: ממאי? דילמא עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התי, אלא דאפשר בפרנסה, אבל הכא דלא אפשר בפרנסה — לא! אי נמי: עד כאן לא קאמר רבי יהושע התי, אלא דאפשר לאערומי. אבל הכא דלא אפשר לאערומי — לא. אלא אמר רב פפא, לא קשיא: הא בית שמאי, הא בית הלל.[[]^{כג]} דתנן, בית שמאי אומרים: אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר תורה לרשות הרבים, ובית הלל מתירין. דילמא לא היא, עד כאן לא קא אמרי בית שמאי התי, אלא אהוצאה, אבל אטלטול — לא. אטו טלטול לאו צורף הוצאה הוא? [[]^{כד]} מתנני' בהבמה והכלים פרגלי הפעלים. המוסר בהמתו לבגו או לרועה — הרי אלו פרגלי הפעלים. "כלים המיוחדין לאחד מן האחין שבבית — הרי אלו פרגליו. ושאינ מיוחדין — הרי אלו במקום שהולכין. השואל כלי מחבירו מערב יום טוב — פרגלי השואל. ביום טוב — פרגלי המשאיל. וכן האשה ששאלה מחברתה תבלין ומים ומלח לעיסתה — הרי אלו פרגלי שתייהן. רבי יהודה פוטר במים, מפני שאין בהן ממש. גמ' מתניתין

דלא

משילין פרק חמישי ביצה

הקדש ומקח וממכר דמו שמוציאן מרשותו לקשות דכתיב ממציא חפצו, ודבר דבר אי נמי מקח וממכר אחי לידי פתיכת שטרי מכירה ואס תאמר הני לה גזירה לגזירה כלה חזא גזירה: ורמינאו משילין פרות דרך ארצה וכו'. ותמה דאמרינו במגלה (דף יז:)‏ חין פין יו"ט לשבת אלא אבל נפש בלבד ואמאי לא פריך ליה ממשילין. וכו' וע"ק אמאי לא פריך לללתר מב"ה דמתירין האצאה ביו"ט שלא לצרך ובשבת אסור וי"ל דהתם לא פריך ממתי' משום שהיה יודע שהיה יכול לדחות דהא דקאמר התם חין פין יו"ט לשבת כו' ה"מ דברים שהן דאורייתא אבל מלי דרבנן איבא טובא ביניהו והבא מורי בפסות דרבנן ולכן לא מייתי מהאצאה דאסורא דאורייתא ומ"מ קאמר שפיר בסמוך הא ב"ש דהכי מדמה דביון דב"ש מחמירין גבי האצאה שלא לצרך כן הם מחמירים גבי טלטול דרבנן דלמסיק במסקנא דטלטול משום האצאה הוא דאסור:

לז.

עין משפט בר מצוה

א מו"י פב' מהל' יבום וחליצה
הל' ו, סמג עשין צב, טוש"ע
אה"ע סי' קסא סעי' ד:

ב מו"י פג' מהל' שבתת יום טוב
הל' ח, טוש"ע או"ח סי' תקו
סעי' ג:

ג מו"י פב' מהל' שבתת יום טוב
הל' ד, טוש"ע או"ח סי' תצח
סעי' י:

ד מו"י פה' מהל' שבתת יום טוב
הל' ט, טוש"ע או"ח סי' שצז
סעי' ג:

ה טוש"ע או"ח סי' שצז סעי' ח:
ו מו"י פה' מהל' שבתת יום טוב
הל' כ, טוש"ע או"ח סי' שצז
סעי' יב:

כחוש הוא והשני יפה הימנו: אבל הבא לא אפשר לאערומי דהכל יודעין שלא יניחם ואינו עושה אלא להציל ומגלגליו דאסור יו"ט: חין מוציאין את הקטן וכו' דלא הרתה האצאה שלא לצרך וגבי טלטול שלא לצרך גזרינן ואפלו גבי הפסד ממון ולכ"ה דאמרין האצאה שלא לצרך מתרת מה"ת בטלטול נמי לא גזר רבנן: אטו טלטול לאו צרך האצאה הוא תחלת האצאה ע"י טלטול היא וכל מה שגזרו חינו [אלא] משום האצאה והאי דלא גזרו על טלטול כלים ואוכלים מפני שלא יוכלו לעמד בהן לבטל ענג שבת ושמחת יו"ט: מתני' ההמה והכלים פרגלי הפעלים חין אדם יכול להוליכה ביו"ט אלא במקום שבעליה יבולין לילה ואם לא ערב יש לה אלפים לבל רוח העיר ואם ערב לצפון גס היא תלך לצפון ולא למרום: ושאינ מיוחדין לאחד מהן אלא לבגו: הרי אלו במקום שהולכין למקום שכלן יבולין לילה מתר להוליד את הכלים אבל אם ערב אחד מהם לסוף אלפים לצפון והשחר לא ערבו הוא מערב על ידם מלהוליכם למרום אפלו פסיעה אחת מפני חלקו והן מעבדין על ידו מלהוליכם לצפון אלא אלפים שהן מתרין צהן: הרי הוא פרגלי השואל שהרי קנה שביתו חצלו פין השמשות דבין השמשות שהוא פניסת היום קונה שביתה: ביו"ט ואם שאלו ביו"ט משחשבה: הרי הוא פרגלי המשאיל לפי שקנה שביתה חצל בעליו: האשה ששאלה מחברתה תבלין לקדרתה: ומים ומלח לעססתה הרי אלו הקדרה והעסה: פרגלי שתייהן חין מוליכות אותם אלא למקום ששתייהן וכולות לילה דביון דביו"ט שאלה הנו התבלין או המים והמלח שביתה חצל בעליהן: שאין צהן ממש חין נדרות לא בקדירה ולא בעשה הלכה חין מעבדות הולכתו ובגמ' מוכי לה בתבשיל עבה שאין המים נדרים פו ובמלח לא פליג דמוקמינן לה בגמ' במלח אסתרוקנית שהיא גסה ונפרת: גמ' מתני' דקתני המוסר בהמתו לרועה ביו"ט הרי אלו פרגלי הפעלים ולא פרגלי הרועה:

לז:

עין משפט גזר מצורה

א מווי' פה' מהל' שביתת יום טוב הל' יא, סמג עשין דרבנו,, טוש"ע

ב מווי' פה' מהל' שביתת יום טוב הל' יא, סמג עשין דרבנו,, טוש"ע

ג מווי' פה' מהל' שביתת יום טוב הל' יח, טוש"ע או"ח סי' שצו

ד מווי' פה' מהל' שביתת יום טוב הל' כ, טוש"ע או"ח סי' שצו

ה מווי' פו"א מהל' שמיטה ויובל הל' כ:

וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֵף חֻבִּית אֶסוּרָה. דְּלִית לִיהַ בְּרָרָה וְתַמְנָה דְּבַפְרָק מִי שְׁאֲחֻזוּ (גּוּטין דף קל"א ב'ר' דוקא: בְּאֵן בְּרוּעָה אֶחָד שְׁאִין בְּעִיר אֶלָּא רֹעֵה אֶחָד כּל בְּנֵי הָעִיר עֵה:) דְּאָמַר דְּאֶתְנִין דְּשְׁמוּאֵל בְּגִטָּא דְּשָׂכִיב מִרְעָא אִם יָמוּת יֵהא גִט וְאִם לֹא יָמוּת לֹא יֵהא גִט וְלָבִי מֵנַת הָיוּ גִטָּא אֶלְמָא אִית לֵה בְּרָרָה דַּה"נ זִיק בְּרִישׁ כּל הַגִּט (גּוּטין דף כה: וְשִׁם) וַי"ל דְּהָיוּ זִנְקָא תַלְיָה בְּדַעַת גְּאָרִיס אֲבָל תַּלְיָה בְּדַעַת עַצְמוּ כִּי הֵבָא לִית לֵה בְּרָרָה: לְאִסוּר מַקְצָה לֹא חֲשָׁשׁוּ. אֲנִן כִּסְהִי דְבָל אֶחָד מַעֲיָה אֶחָצִי דַּעֲפָה מַחְלָקוּ שֶׁל חֲבָרֵי וְאִם הָיוּ רֹצִין לְאַבְלָה בְּאֵן אֵינָה אֶסוּרָה מִשּׁוּם מַקְצָה לוֹמַר כּל חֶלֶק וְחֶלֶק יִינָק מִשֶּׁל חֲבָרֵי וְיֵשׁ בְּאֵן מַקְצָה וְלֹהוּלִיבָה אִישׁ לְתַחֲמוּ אִתָּה אוֹסֵר עֲלֵיהֶן מִפְּנֵי וַיִּנְקָה זֹאת אִם יֵשׁ לַחוּשׁ צָרִיךְ לַחוּשׁ אֵף מִשּׁוּם מַקְצָה כִּפ"ה וְקָשָׁה מֵאִי וַיִּנְקַת מַקְצָה יֵשׁ בְּאֵן וְהָלֹא חֶלֶק חֲבָרֵי מִתָּר לֹא לְאַכֵּל אִם נָתַן לוֹ חֲבָרֵי דְאָמַר לְעֵיל מִשְׁלָחִין כּיו"ט בְּהַמָּה חַיָּה וְעוֹף בֵּין חַיִּין בֵּין שְׁחוּטִין וּמִפְּרָשׁ רַבֵּינוּ שְׁמוּאֵל לְאִסוּר מַקְצָה שֶׁהַבְּהֵמָה גָּדְלָה וּמוֹסִיפָה שְׁמַנוּטִית בְּיוֹם טוֹב וְלֹא אֶסְרָתָּ לָּהּ לְמַחֲשׁ לַהֲכִי אַע"ג דְּסָבִירָא לֵה בְּרַפִּי יִהְיֶה בְּמַקְצָה לְאִסוּר תַּחוּמִּין שְׁחֶלֶק כּל אֶחָד יִינָק וּמִתְגַּדֵּל מִשֶּׁל חֲבָרֵי חֲשָׁשָׁת לְאֶסְרָה בְּבָרָה:

משילין פרק חמישי ביצה

”דְּלֹא בְּרַבִּי דּוּסָא, דְּתַנְיָא: רַבִּי דּוּסָא אוֹמַר, וְאָמַרִי לָהּ: אַבָּא שְׁאוּל אוֹמַר, הַלּוּקַח בְּהֶמָּה מִחֲבָרוּ מַעֲרַב יוֹם טוֹב, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא מִסְרָה לוֹ אֶלָּא בְּיוֹם טוֹב — הָרִי הִיא בְּרַגְלֵי הַלּוּקַח. וְהַמּוֹסֵר בְּהַמָּה לְרוּעָה, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא מִסְרָה לוֹ אֶלָּא בְּיוֹם טוֹב — הָרִי הִיא בְּרַגְלֵי הָרוּעָה. יֹאפִילוּ תִימָא רַבִּי דּוּסָא, וְלֹא קוּשְׁיָא: בְּאֵן בְּרוּעָה אֶחָד, בְּאֵן בְּשָׁנֵי רוּעִים. דִּיקָא גַּמִּי דְקַתְנִי: לְבָנוּ אוֹ לְרוּעָה, שְׁמַע מִינָּה.^(א) אָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הִלְכָּה בְּרַבִּי דּוּסָא. וּמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הֲכִי? וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הִלְכָּה כְּסֻתָּם מִשְׁנָה, וּתְנִן: הַבְּהֶמָּה וְהַפְּלִים בְּרַגְלֵי הַבְּעָלִים! וְלֹאֹ אוֹקִימָנָא — בְּאֵן בְּרוּעָה אֶחָד, בְּאֵן בְּשָׁנֵי רוּעִים! ^(ב)תְּנִן רַבְּנִן: שְׁנַיִם שְׁשָׁאֲלוּ חִלּוּק אֶחָד בְּשׁוֹתְפוּת, זֶה לִילָךְ בּוֹ שְׁחָרִית לְבִית הַמְדָּרֶשׁ, וְזֶה לִיכְנִס בּוֹ עַרְבִית לְבִית הַמִּשְׁתָּה. זֶה עָרַב עָלָיו לַצִּפּוֹן, וְזֶה עָרַב עָלָיו לְדָרוֹם. זֶה שְׁעָרַב עָלָיו לַצִּפּוֹן — מִהִלָּה לַצִּפּוֹן בְּרַגְלֵי מִי שְׁעָרַב עָלָיו לְדָרוֹם. וְזֶה שְׁעָרַב עָלָיו לְדָרוֹם — מִהִלָּה לְדָרוֹם בְּרַגְלֵי מִי שְׁעָרַב עָלָיו לַצִּפּוֹן. וְאִם מַצְעוּ אֶת הַתַּחֲוּם — הָרִי זֶה לֹא יִזְיַנְגָּה מִמְּקוֹמָהּ. 'אֲתַמָּר: שְׁנַיִם שְׁלָקְחוּ חֻבִּית וּבְהֶמָּה בְּשׁוֹתְפוּת, רַב אָמַר: חֻבִּית מוֹתֶרֶת וּבְהֶמָּה אֶסוּרָה. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: חֻבִּית גַּמִּי אֶסוּרָה. מֵאִי קֶסֶבֶר רַב? אִי קֹא סֶבֶר יֵשׁ בְּרִירָה — אָפִילוּ בְּהֶמָּה תִּשְׁתַּרְי! וְאִי קֶסֶבֶר אֵין בְּרִירָה — אָפִילוּ חֻבִּית גַּמִּי אֶסוּרָה! לְעוֹלָם קֶסֶבֶר יֵשׁ בְּרִירָה, וְשִׁנְיָא בְּהֶמָּה — דָּקֹא יְנַקִּי תַּחוּמִין מִהֲדָדִי. אָמַרִי לִיה רַב כְּחִנָּא וְרַב אַסִּי לְרַב: לְאִיסוּר מוֹקָצָה לֹא חֲשָׁשׁוּ, לְאִיסוּר תַּחוּמִין חֲשָׁשׁוּ?! שְׁתִּיק רַב. מֵאִי הָיוּ עֹלָה? רַבִּי הוֹשַׁעְיָא אָמַר: יֵשׁ בְּרִירָה. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵין בְּרִירָה. ^(א)וְסֶבֶר רַבִּי הוֹשַׁעְיָא יֵשׁ בְּרִירָה? וְהַתְנִן: הַמַּת בְּבִית, וְלוֹ פְתָחִים הִרְבָּה — כּוֹזֵן טְמֵאִים. נִפְתַּח אֶחָד מֵהֶן — הוּא טְמֵא, וְכוֹזֵן טְהוֹרִים. חֲשָׁב לְהוֹצִיאוֹ בְּאֶחָד מֵהֶן, אוֹ בַּחֲלוֹן שִׁישׁ בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה — מַצֵּלֶת עַל הַפְתָּחִים כּוֹזֵן. בֵּית שְׂמֵאִי אוֹמְרִים: וְהוּא שְׁחָשֵׁב עָלָיו עַד שְׁלֹא יָמוּת הַמַּת. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: אֵף מִשְׁיָמוּת הַמַּת. וְאֲתַמַּר עֲלֵהּ, אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָא: לְטַהַר אֶת הַפְתָּחִים מִכָּאֵן וְלַהֲבֹא. מִכָּאֵן וְלַהֲבֹא — אֵין, לְמַפְרַע — לֹא. אַבּוּה, רַבִּי הוֹשַׁעְיָא אָמַר: אֵין בְּרִירָה, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יֵשׁ בְּרִירָה. ^(ב)וּמִי אִית לִיה לְרַבִּי יוֹחָנָן בְּרִירָה? וְהָאָמַר רַב אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הָאֲחִין שְׁחָלְקוּ — לְקוֹחוֹת הֵן, וּמַחְזִירִין זֶה לָזֶה בִּיּוּבָל. וְכִי תִימָא: כִּי לִית לִיה לְרַבִּי יוֹחָנָן בְּרִירָה — בְּדֹאוּרִייתָא, אֲבָל בְּדֶרֶבֶנּוּ — אִית לִיה, ^(ג)וּבְדֶרֶבֶנּוּ מִי אִית לִיה? וְהַתְנִי אֵין — ^(ד)רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: אֵין אָדָם מִתְנָה עַל שְׁנֵי דְבָרִים כְּאֶחָד, אֶלָּא: אִם בָּא חֲכָם לְמַזְרַח — עִירוּבּוֹ לְמַזְרַח, לְמַעַרְב — עִירוּבּוֹ לְמַעַרְב, וְאִילוּ לְכָאֵן וּלְכָאֵן — לֹא.

וְהָיוּן

מִשְׁמִידִין בְּהַמָּתָם בְּרִשְׁוֵילוּ וְנִקְנִית שְׂבִיתָתוֹ הַלֵּךְ בֵּין מוֹכֵר בֵּין לּוֹקַח דַּעֲתוֹ שְׁלֹא תִקְנֵה הַבְּהֵמָה דְּרוּעָה שְׂבִיתָתוֹ אֶצְלוּ אֶלָּא בְּשְׂבִיתַת הָרוּעָה וּמִתְנִיתִין בְּשָׁנֵי רוּעִים קֵלָא יִדְעִינוּ לָּהּ מַעֲיָה הָיוּא לֵה דַעַת בְּעָלִים הַלֵּךְ דְּרִי הֵן בְּרַגְלֵי הַבְּעָלִים אִם אֵינִם אֶצֶל הָרוּעָה מִבְּעוֹד יוֹם: זִנְקָא גַּמִּי דְּמַתְנִי' בְּשָׁנֵי רוּעִים: שְׁנַיִם שְׁשָׁאֲלוּ חֶלֶק מִבְּעוֹד יוֹם לְהוֹיַת בְּרַשּׁוֹת שְׁנֵיהֶם: זֶה לִילָךְ בּוֹ שְׁחָרִית שֶׁל יו"ט לְבִית הַמְדָּרֶשׁ: זֶה לִילָךְ בּוֹ עַרְבִית שֶׁל יו"ט לְבִית הַמִּשְׁתָּה: עָלְיוּ לַצִּפּוֹן עַל מְנַת אוֹרֵנוּ חִלּוּק מוֹלִיכוּ לַצִּפּוֹן: זֶה שְׁעָרַב עָלָיו לַצִּפּוֹן מִהִלָּה מוֹלִיכוּ לַצִּפּוֹן: בְּרַגְלֵי מִי שְׁעָרַב לְדָרוֹם מֵה שְׂרַגְלָיו שֶׁל דְּרוּמִי וְכוּלִין לִילָךְ לַצִּפּוֹן מוֹלִיכוּ זֶה לַצִּפּוֹן וְלֹא יוֹתַר: זֶה שְׁעָרַב עָלְיוּ לְדָרוֹם מוֹלִיכוּ זֶה לְדָרוֹם בְּרַגְלֵי מִי שְׁעָרַב עָלְיוּ לַצִּפּוֹן כְּמוֹ שְׂרַגְלָיו שֶׁל צְפוּנִי מִתְרִית לִילָךְ לְדָרוֹם מוֹלִיכוּ זֶה וְלֹא יוֹתַר מִפְּנֵי חֶלְקוֹ שֶׁל צְפוּנִי כְּגוֹן אִם נִתְנוּ שְׁנֵיהֶם עֲרוּבֵן בְּסוּף אֶלֶף אֲמָה זֶה לַצִּפּוֹן לְהוֹיַת לוֹ שְׁלֶשֶׁת אֲלָפִים לַצִּפּוֹן וְאֶלֶף לְדָרוֹם שְׁהָרִי מִמְּקוֹם עֲרוּבֵי יֵשׁ לוֹ אֲלָפִים אֲמָה לְכָל רוּחַ זֶה לְדָרוֹם לְסוּף אֶלֶף לְהוֹיַת לוֹ שְׁלֶשֶׁת אֲלָפִים לְדָרוֹם וְאֶלֶף לַצִּפּוֹן אֵין יְכוּלִין לְהוֹלִיכוּ אֶלָּא אֶלֶף אֲמָה לְכָל צַד שְׁשֻׁעִים מִתְרִים בְּהֵם: וְאִם מַצְעוּ עָלְיוּ אֶת הַתַּחֲוּם תַּחוּם שֶׁבֶת מַצְפּוֹן לְדָרוֹם אֶרְבַּעַת אֲלָפִים שְׁנַיִם לַצִּפּוֹן וְשְׁנַיִם לְדָרוֹם וְאִם נִתְנוּ עֲרוּבֵן זֶה לְסוּף אֲלָפִים לַצִּפּוֹן זֶה לְסוּף אֲלָפִים לְדָרוֹם וְנִמְצָא תַּחוּם שֶׁלִם מִמַּצְעַ לַהֲפָסִיךְ בֵּין שְׁנֵי עֲרוּבֵיהֶן לֹא חוּם מִמְּקוֹמוֹ לֹא לַצִּפּוֹן וְלֹא לְדָרוֹם שֶׁהַצְפּוּנִי אֵין לוֹ לְדָרוֹם אֲפִלּוּ בַּסּוּפָה וְכֵן הָדְרוּמִי לַצִּפּוֹן שְׁמִמְקוֹם עֲרוּבֵי יֵשׁ לוֹ אֲלָפִים לְכָל רוּחַ שְׁהָרִי לְכָךְ עָרַב שְׁתַּבְחִלֵּק שְׂבִיתָתוֹ מִמְּקוֹם לִיבֵילוֹ וְתִקְנֵה בְּמִקוֹם עֲרוּבֵי: שְׁנַיִם שְׁלָקְחוּ מַעֲיו"ט לְחֶלְקֵן כּיו"ט: חֻבִּית מִתְרַת לְהוּלִיךְ כּל אֶחָד חֲלָקוּ לְמִקוֹם שְׁעָרַב: וּבַהֶמָּה אֶסוּרָה לְהוּלִיךְ אֶלָּא לְמִקוֹם שְׁשֻׁעִים הוֹלִכִים: אֲפִילוּ חֻבִּית אֶסוּרָה דְּאֵין בְּרָרָה וַי"ל חֶלֶק שְׂבָא גָזָה הִיא רָאוי לְחֲבָרֵי וְכֵין הַשְׁמָשׁוֹת קִנְיָה חֶלֶק זֶה שְׂבִיתַת חֲבָרֵי: לְעוֹלָם קֶסֶבֶר יֵשׁ בְּרָרָה הַלֵּךְ חֻבִּית מִתְרַת וְשֹׁאנִי בַּהֶמָּה שְׂהִיקָה בְּחַיִּיה בֵּין הַשְׁמָשׁוֹת וְכָל אֲבָרָה בְּחַיִּיה יוֹנָקִים זֶה מִמָּה וּמִשְׁחַשְׁבָּה יִנָּק כּל אֲבָר וְאֲבָר מִשֶּׁל חֲבָרֵי וְאֵין בְּאֵן לְבָרֵר: יִנָּקוּ תַּחוּמִין חֲלָקֵי הַבְּהֵמָה שְׂכָרָאֵין לִשְׂנֵי תַּחוּמִין: לְאִסוּר מַקְצָה לֹא חֲשָׁשׁוּ אֲנִן כִּסְהִי דְבָל חַד מַעֲיָה אֶחָצִי דַּעֲפָה מַחְלָקוּ שֶׁל חֲבָרֵי וְאִם הָיוּ רוּעִים לְאַבְלָה בְּאֵן אֵינָה אֶסוּרָה עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם מַקְצָה לוֹמַר כּל חֶלֶק יִנָּק מִחֲבָרֵי וְיֵשׁ בְּאֵן מַקְצָה וְלֹהוּלִיבָה אִישׁ לְתַחֲמוּ אִתָּה אוֹסֵר עֲלֵיהֶם מִפְּנֵי וַיִּנְקָה זֹו אִם יֵשׁ אִתָּה אוֹסֵר מִפְּנֵי וַיִּנְקָה זֹו אִם יֵשׁ

מסורת הש"ס

א מנחות נב;; שבת קנז;; בבא מציעא לג.
 ב תוספתא ביצה
 ג תוספתא אהלות; משנה אהלות; עירובין סח.; לעיל י.
 ד גיטין מח.; בכורות נז.; גיטין כה.; בכורות נב;; בבא קמא סט:

ה חולין יז:

ו תוספתא עירובין; משנה עירובין; עירובין לו:

תורה אור השלם

וספרת לך שבע שבתת שנים שבע שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע שבתת השנים תשע וארבעים שנה [ויקרא כה, ח]

מסורת הש"ס

א עירובין לו:
ב חולין יד:

וְהִינֵן כֵּה כּו' דְּקָא ס"ד זִמְנִין דְּחֻבָּס לֹא בָּא עַד לְאַחַר בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת כְּגוֹן שְׁחֻשְׁכָּה לֹו וְהִינֵן כֵּה מ"ש כּו' מְזַרְח וּמַעְרָב נָמִי אִין בְּרִירָה. פ"ה דס"ד דְּהַחֲכָם בָּא בְּשִׁבְתָּ עַל יְדֵי אֵילָן אוּ גִזְר וְאָמַר שְׁבִיתִי תַּחְתּוֹ מִתְּחִיל לְתַחוּם וְהָשָׂה דְּהֵאִיר וְכֹל לְסוּף אֲלָפִים לְמָקוֹם שְׁחֻשְׁכָּה לֹו וְאָמַר שְׁבִיתִי תַּחְתּוֹ יִכְוֹל לְהֵלֵךְ מִשְׁחֻשְׁכָּה ד' אֲלָפִים אֲמוֹת בְּדֹאֲמַר בְּעִירוּבֵין (דף מט:): הֵלֶכֶךְ הִיבָּא דְּבִשְׁעַת הַנִּית עֲרוּב לֹא אֲתִי חֻבָּס לְהֵהוּא אֲתֵירָא וְהִזְר אֲתֵירָא מִי וְיִמַר דְּתַנָּה הֵהוּא עֲרוּב לְמַפְרַע דְּלִמָּא חֻבָּס בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת לֹא הִיָּה דַעְתּוֹ לְבֹא לְכֹאן אִי לֹא סְמִינָן אֲבִרְרָה לְיִמַר הִזְרָר דְּלָרוּחַ זֶה הִיָּה חֻבָּס עֲתִיד לְבֹא וְזֶה הִתַּנָּה דְּלְמָקוֹם שְׁיִבֹא הַחֻבָּס וְהָא עֲרוּבֵי הַנִּיָּה לְמַפְרַע: וּא"ר יוֹחָנָן גְּרָסִינָן: וּבִזְרָר בָּא חֻבָּס הָא דְאָמַר רַבִּי וְהִזְהָה אִם בָּא חֻבָּס לְמִזְרַח וְכו' דַּעַל חֻבָּס יִכְוֹל לְהִתְנוּת בְּשִׁפְכָר בָּא חֻבָּס בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת עֲסָקִינָן אֲךָ זֶה אִינֵי יוֹדַע לְאִיזָה רֹוח בָּא וְקֹאֲמַר לְאוּתוֹ רֹוח שְׂבֹא לֹו וְהָא עֲרוּבֵי הַנִּיָּה דְאִין הִנִּיתוּ עַל יְדֵי בְרָרָה אֵלָּא הַנִּיָּה נִזְלֵית וְלִמָּחַר גָּלוּי מִלְּתֵירָא בַּעֲלָמָא הוּא דְלָרוּחַ שִׁישְׁמַע זֶה שְׁהִיָּה בּוֹ הַחֻבָּס הַנָּה עֲרוּבֵי וּמִדְּאֲחַטְרִין ר' יוֹחָנָן לְאוּקְמָה בְּשִׁפְכָר בָּא חֻבָּס ש"מ לִית לָהּ בְרָרָה וְאִפִּי' בְּתַחוּמִין דְּרַבָּנָן: אֵלָּא לַעֲוֹלָם לֹא תִיפּוּךְ וְרַבִּי אוֹשְׁעֲרָא הוּא דְאָמַר יֵשׁ בְּרָרָה וְקִטְשָׁיָא לָךְ לְטַהַר אֶת הַפְּתָחוֹם מִכֹּאן וְלֵהֲבֹא: בְּדֹאֲוִרִיתָא כְּגוֹן טַמְאָת מַת לִית לָהּ בְרָרָה וְזָרֵךְ וְצִיִּיתָה הֵלֶכָה לְמַשָּׁה מַסִּינִי בְּדֹאֲמַרִי' בְּסָפָה (דף ו.) דְּהִלְכּוּת טַמְאָה הָכִי גְמִירֵי לָהּ: חֲבֵל בְּדִרְבָּנָן כְּגוֹן תַּחוּמִין אִית לָהּ: שׂוֹר עַל פֶּטָם שְׁמַפְטָם שְׁנָרִים לְמַכֵּר: רַבִּי הוּא בְּרַגְלֵי כָּל אֲדָם אִפִּי' כֹּן עִיר אֲחֵרַת שְׂבֹא לְכֹאן ע"י עֲרוּב מוֹלִיכֵי לְמָקוֹמוֹ בֵּין דְּאוֹרְחָה לְזַבּוּנָה מִתְּמוֹנֵל אוּקְמָה בְּרָשׁוּתִי דְּמֹאן דְּאֲתִי לְמָחַר וְזִבִּין לִיָּה: שׂוֹר עַל רוּשָׁה אֲדָם שְׁמַנְגָל בְּהַמּוֹת שְׁלוֹ וּפְעָמִים שְׁמוּכָר מִהֶן לְשִׁכְנֵי וּמִפְרִיָּו: רַבִּי הוּא בְּרַגְלֵי אֲנָשִׁי

אוּתָּה הָעִיר אֲלָפִים אֲמָה לְכָל רֹוח וְאִפְלוּ עֲרַב רוּשָׁה זֶה ד' אֲלָפִים אֲמָה לְרוּחַ אַחַת אִינֵי מַעֲשֵׂב עַל אֶחָד מִבְּנֵי אוּתָּה הָעִיר שְׁלָחוּ הֵימְנוּ בּוּי"ט מְלַהוּלִיכֵי לְרוּחַ שְׁבַנְגָדָה אֲלָפִים דְּמִתְּמוֹנֵל אוּקְמָה בְּרָשׁוֹת בְּנֵי הָעִיר לְפִי שְׁרָגִילִין לָקַח הֵימְנוּ אֲבֵל בְּרַגְלֵי בְּנֵי עִיר אֲחֵרַת לֹא דְאִין לְרוּשָׁה עַם כּוֹחַר בְּהַמּוֹת כְּמוֹ פֶּטָם שְׁיִפִּירוּהוּ בְּנֵי עִיר אֲחֵרַת לָקַח הֵימְנוּ: פְּשִׁיטָא דְּכִי שְׁאֵלֵי מַבְעוּד יוֹם בְּרָשׁוּתָה קָאִי: קמ"ל כּו' וְהַשּׁוֹאֵל דְּקָא תַנִּי בְּדַבּוּרָא בַּעֲלָמָא וְלֹא מַשְׁךְ מַבְעוּד יוֹם וּקמ"ל בֵּין דְּאִסְמַכְהָ בְּרָשׁוּתִי' אוּקְמָה: בּוּי"ט רַבִּי הוּא בְּרַגְלֵי הַמַּשְׁאִיל פְּשִׁיטָא בֵּין דְּרִישָׁא בְּדַבּוּרָא בַּעֲלָמָא מוּקְמִינָן וְסִיפֹא נָמִי הָכִי אִיתָא דְאִפִּילוּ דַּבּוּרָא לֹא הִנָּה אֵלָּא בּוּי"ט: מִיִּמַר אָמַר הָאִי מַשְׁאִינִ: דְּלִמָּא בֵּין דְּלֹא אֲתִי וְאָמַר לִי אִינִישׁ אֲחִירָינָא אֲשַׁפַּח: כִּי סָלַךְ רַבִּי אֲבָא בְּשַׁרְצָה לַעֲלוּת אוּ בְּשָׂהִיָּה בְּזָרֵךְ אָמַר תַּפְלָה זֹו: יְהִי רַעְנָא כִּי אֲמַטִּי לְהִתָּם: אִימָא מִלְּתֵירָא דְּשַׁמְעִיתָא: דְּתַתְּקַבֵּל לְחַבְמִי הַמָּקוֹם שְׁלֹא אֲבוּשׁ: כִּי סָלִיךְ כְּלוּמַר כִּי מָטָא לְהִתָּם: אִמָּאִי בְּרַגְלֵי שְׁתִּיָּהֵן לְבָטֹל אֲסוּר תַּחוּמִין דְּמִים וּמִלַּח וְזוּמָרִי לְגַבִּי עַסָּה דְּנִפְיִשָׁא: אָמַר לָהּ רַבִּי אֲבָא וּמַשׁוֹם דְּחֻלְקָה שְׁל זֹו מוּשַׁט כֵּה וְאֲבָד שְׁמָה מְלָקְרוּת עַל עַסָּה זֹו וְכִי מִי שְׁנַתַּעֲרַב לֹו כּו' וְאִכַּל הֵלָּה זֶה שְׁהַרַב שְׁלֹו:

^(N)וְהִינֵן בַּה: מֵאִי שְׁנָא לְכֹאן וּלְכֹאן דְּלֹא —

דְּאִין בְּרִירָה, מְזַרְח וּמַעְרָב נָמִי אִין בְּרִירָה! וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וּבִזְרָר בָּא חֻבָּס. אֲלָמָא: לִית לִיָּה לְרַבִּי יוֹחָנָן בְּרִירָה! "אֲלָא: לְעוֹלָם לֹא תִיפּוּךְ, וְכִי לִית לִיָּה לְרַבִּי אוֹשְׁעֲרָא בְּרִירָה — בְּדֹאֲוִרִיָּתָא, אֲבָל בְּדִרְבָּנָן — אִית לִיָּה. דְּרַשׁ מָר זוּטְרָא: הֵלֶכָה בְּרַבִּי אוֹשְׁעֲרָא. "אָמַר שְׁמוּאֵל: שׂוֹר שְׁל פֶּטָם — הָרִי הוּא בְּרַגְלֵי כָּל אָדָם. שׂוֹר שְׁל רוּשָׁה — הָרִי הוּא בְּרַגְלֵי אוּתָּה הָעִיר. "הַשּׁוֹאֵל כָּלִי מִחִבִּירוֹ מַעְרָב יוֹם טוֹב. פְּשִׁיטָא! לֹא צְרִיכָא, שְׁלֹא מָסְרוּ לוֹ אֲלָא בְּיוֹם טוֹב. מַהוּ דְּתִימָא: לֹא בְּרָשׁוּתִיָּה אוּקְמִיָּה, קָא מַשְׁמַע לָן. מְסִיַּע לִיָּה לְרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַשּׁוֹאֵל כָּלִי מִחִבִּירוֹ מַעְרָב יוֹם טוֹב, אִף עַל פִּי שְׁלֹא נִתְּנוּ לוֹ אֲלָא בְּיוֹם טוֹב — הָרִי הוּא בְּרַגְלֵי הַשּׁוֹאֵל. "בְּיוֹם טוֹב — בְּרַגְלֵי הַמַּשְׁאִיל. פְּשִׁיטָא! לֹא צְרִיכָא, דְּרַגִּיל וְשְׂאִיל מִיָּצִיָּה, מַהוּ דְּתִימָא: בְּרָשׁוּתִיָּה קָא מוֹקִים לִיָּה, קָא מַשְׁמַע לָן, מִיִּמַר אָמַר: דְּלִמָּא מַשְׁפַּח אִינִישׁ אֲחִירָינָא וְאִזִּיל וְשְׂאִיל מִיָּצִיָּה. וְכֹן הָאִשָּׁה שְׁשָׂאָלָה מִחִבְרָתָה. כִּי סָלִיךְ רַבִּי אֲבָא אָמַר: יְהִי רַעְנָא דְאִימָא מְלִתָּא דְּתַתְּקַבֵּל. כִּי סָלִיךְ, אֲשַׁפְּחִיָּה לְרַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי חֲנִינָא בַר פֶּפִּי וְרַבִּי זִירָא, וְאָמַרִי לָהּ רַבִּי אֲבָהוּ וְרַבִּי שְׁמַעוֹן כֹּן בְּנֵי וְרַבִּי יִצְחָק נִפְחָא, וְיִתְבִּי וְקֹאמָרִי: אַמָּאִי? וּלְבָטִיל מִים וּמְלַח לְגַבִּי עֵיסָה! אָמַר לָהּ רַבִּי אֲבָא:

הָרִי

דְּהַחֲכָם בָּא בְּשִׁבְתָּ עַל יְדֵי אֵילָן אוּ גִזְר וְאָמַר שְׁבִיתִי תַּחְתּוֹ מִתְּחִיל מַבְעוּד יוֹם וְעַל יְדֵי כֹךְ. בָּא בְּשִׁבְתָּ מַחוּז לְתַחוּם וְהָשָׂה דְּהֵאִיר וְכֹל לְבֹא בְּשִׁבְתָּ מַשְׁנֵי צַדִּי הָעִיר לְמִזְרַח וּלְמַעְרָב בֵּין שְׁנֵשׁ יוֹתַר מִד' אֲלָפִים בִּינְתָּיִם לְכֹן נ"ל כְּדַפְּ"ה בְּעִירוּבֵין (דף לו: וְשֵׁם) דְּלַעֲוֹלָם אִינֵי וְכֹל לְבֹא בְּשִׁבְתָּ רַק מְרוּם אַחַת וּמ"מ צְרִיךְ בְּרָרָה דְּשִׁמָּא לֹא יִזוּז מִמָּקוֹמוֹ דְּהָא קֹאֲמַר וְאִם לֹא שְׁלֹא יִבֹּא חֻבָּס לֹא כֹאן וְלֹא כֹאן דְּרַבִּי כְּבִנִי עִירִי וְהָא דְּקֹאֲמַר לְמִזְרַח וּלְמַעְרָב לֹא זִוְקָא דְאִם כֹּן יְהִי מַשְׁמַע דְּצְרִיךְ לְמִזְרַח מַשׁוֹם מַעְרָב וּלְמַעְרָב מַשׁוֹם מִזְרַח אֵלָּא רוּשָׁה לְיִמַר לְמִזְרַח אוּ לְמַעְרָב נָמִי אִין בְּרָרָה דְּשִׁמָּא לֹא יִזוּז מִמָּקוֹמוֹ וְעוּד אָמַר הִרַר"ף דִּיכְוֹל לְהִיָּת דְּהַחֲכָם בָּא מַשְׁנֵי צַדִּי הָעִיר בְּשִׁבְתָּ וְאִפְלוּ בְּלֹא אֵילָן וְגִזְר כְּגוֹן שְׁהוּא קְרוּב לְשֵׁשׁ אֲלָפִים עַל עִיר מַצְפּוּנָה וְהוּא רוּשָׁה לְהַתְקַרַב לְתוֹךְ ד' אֲלָפִים עַל עִיר לְרוּחַ מִזְרַחִית צַפּוּתִית אוּ לְרוּחַ מַעְרַבִית צַפּוּתִית מַבְנֵי שְׁנֵשׁ עַם מָקוֹם וְכֵה לְדְרוֹשׁ וְאִין נִגַּד הָעִיר מִמַּשׁ מָקוֹם כְּגוּי לְדְרוֹשׁ רַק בְּשִׁנֵּי מָקוֹמוֹת אֵלֹו וְאִין הָאֲדָם מַנִּיחַ עֲרוּבֵי לְמִזְרַח מִמַּשׁ וּלְמַעְרָב מִמַּשׁ אֵלָּא מִתְקַרַב הוּא לְצַד הַחֻבָּס כָּל מַה שְׁיִכְוֹל וּמַנִּיחַ עֲרוּבֵי לְאֲלָפִים אֲמָה עַל רוּחַ מִזְרַח לְצַד צַפּוֹן וְכֹן לְאֲלָפִים אֲמָה עַל רוּחַ מַעְרָבִי לְצַד צַפּוֹן וְנִמְצָא שְׁהוּא יִכְוֹל לְהַתְקַרַב עַד תּוֹךְ אֲלָפִים עַל מָקוֹם שְׁבִיתַת הַחֻבָּס שְׁהוּא מֵהֵלֶךְ כָּל אֲלַכְסוֹן עַל ד' אֲלָפִים לְצַד צַפּוֹן ע"י עֲרוּבֵי שְׁמַנִּיחַ לְמִזְרַח אוּ לְמַעְרָב וְהָא דְּקֹאֲמַר לְמִזְרַח וּלְמַעְרָב ר"ל לְמִזְרַח תַּחוּמִי הָעִיר אוּ לְמִזְרַחוֹ עַל חֻבָּס וְכֹל לְהַבִּין: וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן וּבִזְרָר בָּא חֻבָּס אֲלָמָא לִית לָהּ לַר' יוֹחָנָן בְּרָרָה. וּא"ת לִישְׁנֵי לִיָּה דְּיוֹשׁ חֲלוּק בֵּין תּוֹלָה בְּדַעַת עֲצָמוּ לְתוֹלָה בְּדַעַת אֲחֵרִים לְכֹאן וּלְכֹאן לֹא מַשׁוֹם דְּתוֹלָה בְּדַעַת עֲצָמוּ

אֲבֵל לְמִזְרַח וּלְמַעְרָב דְּתוֹלָה בְּדַעַת הַחֻבָּס אִית לָהּ בְּרָרָה וּי"ל דַּר' יוֹחָנָן סָבַר דְּאִין חֲלוּק בֵּין תּוֹלָה בְּדַעַת עֲצָמוּ לְתוֹלָה בְּדַעַת אֲחֵרִים וְהָא דְּקֹאֲמַר מ"ש הִינֵי ר' יוֹחָנָן דְּקֹאֲמַר הָכִי בְּדִי לְבֹא לְתוֹךְ שְׁפָכָר בָּא חֻבָּס וְכִי הָאִי גּוֹנָא אֲשַׁפְּחִנָּא (בְּבִבָּא בְּתֵירָא) דְּקֹאֲמַר וּבְמָה אָמַר ר' יִצְחָק וְכו' וְהִינֵי מִלְּתָה דַּר' יִצְחָק וּא"ת מֵאִי פְרִיךְ מִדְּתַנִּי אִין לְרַבִּי יוֹחָנָן הָא ע"כ צ"ל דְּלְרַבִּי יוֹחָנָן אִית לָהּ בְּרָרָה לַר' וְהִזְהָה דְּסָבַר לָהּ דְּאִין חֲלוּק בֵּין תּוֹלָה בְּדַעַת עֲצָמוּ לְתוֹלָה בְּדַעַת אֲחֵרִים דְּהָכִי אֲמַרִינָן בְּפִרְקָא בְּכַל מַעְרָבִין (עִירוּבֵין דף לו: וְשֵׁם) דְּקֹאֲמַר הֵתָם מִתַּנָּה אֲדָם עַל שְׁנֵי דְּבָרִים כּו' ר' וְהִזְהָה אוּמַר אִם הִיָּה אֶחָד מֵהֶם רַבּוּ וַיָּךְ אַחַר רַבּוּ וְאִם הִיָּו שְׁנֵיֶהֶם רַבּוּתִיּוֹ לְמָקוֹם שְׁיִזְרָצָה וַיָּךְ דְּאִית לִיָּה בְּרָרָה וְקֹאֲמַר עֲלָה בְּגִמְרָא לִיתָא לְמִתַּנִּי' מִדְּתַנִּי אִין וּפְרִיךְ אֲדַרְבָּה לִיתָא לְדִאִין מִתַּמָּה מִתַּנִּי' מִתַּנָּה אֲדָם עַל עֲרוּבֵי וּמַשְׁנֵי הֵתָם מַשׁוֹם דְּתַנִּיָּא הִלּוּקַח יוֹן מִבֵּין הַכּוּתִים פִּי' מְסִיַּע לָהּ לְדַתְּנָא אִין סְמִי

קִזָּא מִתַּמִּי תַּרְתִּי כּו' וְהַקְשָׁה ר"י הֵתָם אֲדַרְבָּה לִיתָא לְדִאִין וְהִהוּא דְּהִלּוּקַח דְּלִית לָהּ בְּרָרָה מַשׁוֹם דְּפִרְקָא מִי שְׂאֲחִזוּ (נָטִין דף עג.) מַה הִיא בְּאוּתָן הֵימִים רַבִּי הִיא בְּאִשְׁתִּי אִישׁ לְכָל דְּבָרִיָּה וְכִי מְנִית הִי נָטָא [וְדִיחִינָן מְנָה דְּאִית לִיָּה לַר"י בְּרָרָה] וְתַנָּן נָמִי בַּעֲה"ב שְׂאֲמַר מַה שְׁלָקְטוּ עֲנִיִּים הִיּוֹם וְהָא הִפְקַר אֲלָמָא כּוּלָּהּ הִנֵּי מִתַּנִּי' אִית לָהּ בְּרָרָה לַר"י וּא"כ סְמִי תַּרְתִּי מִתַּמִּי תָּלַת וּמַשְׁנֵי לַעֲוֹלָם אִיתָא לְדִאִין כּוּלָּהּ מִתַּנִּיתִין אֲרִירִי כְּתוּלָה בְּדַעַת אֲחֵרִים וּמַשׁוֹם הָכִא אִית לָהּ בְּרָרָה אֲבֵל אִין מִזְרִי כְּתוּלָה בְּדַעַת עֲצָמוּ וְאִם כֹּן לַר' יוֹחָנָן דְּלִית לִיָּה הֵךְ חֲלוּק עַל פְּרִקָךְ אִית לָהּ דְּלִיתָא לְדִאִין מִתַּמִּי הֵךְ תָּלַת מִתַּנִּי' וּמֵאִי פְרִיךְ לַר' יוֹחָנָן מִדְּתַנִּי אִין וְשִׁמָּא מִשׁוֹם דְּבַעֲי לְתוֹךְ לַעֲוֹלָם לֹא תִיפּוּךְ הַקְשָׁה קִשְׁיָא קִלָּה אַע"ג דְּשִׁמָּא לַר' יוֹחָנָן לִית לָהּ דְּאִין עוּד תַּרַךְ הִרַר"ר שְׁמַשְׁוֹן מַשִּׁא"נִי דְאִפִּי' לִיתָא לְדִאִין דַּר' וְהִזְהָה לֹא אֲמַרָה מ"מ חַד תַּנָּא מַעְלָמָא אֲמַרָא וְלָכֵךְ מַנְשַׁב ר' יוֹחָנָן הִזְרִיתָא שְׁפָכָר בָּא חֻבָּס כּו' וְאִם כֹּן פְּרִיךְ שְׁפִיר: וְלְבָטוּל מִים וּמִלַּח לְגַבִּי עַסָּה. פִּרַשׁ"י הוּאִיל וַעֲסָה נְפִישָׁא וְתַמָּה הָא הִי דְּבַר שְׁנֵשׁ לֹו מִתִּירִין שְׂאִפִּי' בְּאֵלֶךְ לֹא בְּטוּל וּי"ל דַּה"מ מִין בְּמִינוֹ אֲבֵל מִין בְּשָׂאִינוּ מִינוּ כִּי הָכִא בְּטוּל שְׁפִיר וְהָכִי מְפָרֵשׁ בְּהִדְיָא בִּירוּשָׁלַּמִי וְעוּד דְּלֹא דְּמִי לְשִׁאֲרַא אֲסוּרִים דְּהִזְבַּר תַּלְוִי בְּטַעַם אֲבֵל הָכִא אֲסוּר תַּחוּמִין תַּלְוִי בְּשֵׁם בַּעֲלִים עַל הַחֲפֵז וּבְכֹאן עַם בַּעַל הַעַסָּה עֲלָוָה וְלֹא עַם בַּעֲלַת הַמִּים וְהַמְלַח וְלָכֵךְ יֵשׁ לוֹ לְהַתְבַּטֵּל אַע"ג דְּיִהִיב טַעֲמָא וְלֹא בְּטוּל בְּשִׁאֲרַא אֲסוּרִים וְרַבִּי אֲבָא מַהֲזַר לָהּ דְּאִין עַם בַּעֲלַת הַמִּים וְהַמְלַח בְּטוּל מִכֹּאן כְּמוֹ שְׂאִין עַם בַּעַל הַקֵּב בְּטוּל בַּעֲשָׂרָה כְּבִין דְּנִפְיִשִׁי:

עין משפט
בר מצוה

א מו"י פה' מהל' שביתת יום טוב
הל' ב:

ב מו"י פה' מהל' שביתת יום טוב
הל' טו, טז, טזש"ע או"ח סי' שצז

ג מו"י פה' מהל' שביתת יום טוב
הל' יז, טזש"ע או"ח סי' שצז

ד מו"י פה' מהל' שביתת יום טוב
הל' יז, טזש"ע או"ח סי' שצז

ה מו"י פה' מהל' שביתת יום טוב
הל' יז, טזש"ע או"ח סי' שצז

עין משפט
גור מצודה

א מיי' פט"ו מהל' מאכלות
אסורות הל' יב, סמג לאוין קמא,
טוש"ע יו"ד סי' קט סעי' א:
ב מיי' פ"ח מהל' מכירה הל' יג,
סמג לאוין קע, טוש"ע חו"מ סי'
רבט סעי' ב:
ג מיי' פט"ז מהל' מאכלות
אסורות הל' ב, סמג לאוין קמא:

משילין פרק חמישי ביצה

הרי שנתערב לו קב כו'. ואם תאמר האי
אותה עד כאן זהא כבול דקתא דקאמר חד
בתרי בטיל מצי למפרך הכי וי"ל דלא מצי
למפרך בעלמא הכי דאין לזמות אסור
לממונא אכל הכא במתני' ממונא אע"ג
דאיכא אסור תחומים מ"מ אסור
התחומים אינו בא אלא משום דעת
הבעלים דבעלמא בשאר אסורי חד בתרי
בטיל אכל הכא הכי פריך דנחאי מי
שנתערב לו קב חטין כו' משום בטול לא
פקע שם בעלים ה"נ משום בטול לא פקע
שם בעלים וקנו מים ומלח שביתה אצל
בעלים ולא בטיל: וחדמי. וישמח לבו בדבר
שלא עמל בו כך זו אין שמה בטול מפאן
הואיל וקנו המים שביתה אצלם והא לא
השי' דמשום שהשאלתו לו [ואו נתנתה]
במתנה והא מתר דהא אמר ביו"ט הרי
הוא פרנגלי המשאל דמתר בין השמשות
אזלינן וכי קשיא להו משום מעוטא ורצא
קשיא להו לשון הקוני': נהי דלר' יהודה לא
בטול לרצון מדבול בטול. מפאן נראה
דהלכה פרצון מין דמינו בטיל שפיר דהא
דתמה דהש"ס קאמר הכי: הכי נמי דכי
אית ליה בעלים לא בטיל. פרש"י אלא
נחאי בטול וא"ת והא רב ספקא אמת לקיין
תרון דרבי אבא ור' אבא קאמר דאפילו
אין לו תובעין לא בטיל כמו במתניתי
פ"ש הכא שגשג לו והיכי מיתי דאיה
דאפילו גשג לו תובעין בטול ואדרבה תקשי
ליה לנפשה וי"ל דבעלמא רב ספקא לא
השה ליה דשאני אסורא מממונא אע"ג
דיגש לו תובעין והכא מורי באסור נבלה
שנתערבה בשחוט' כו' לכה בטול אע"ג
דיגש לו תובעין ורב ספקא מיתי הכי אלמא
מדי דשניך דה בטול גשג לו תובעין אין
מועיל כלל לומר הואיל וגשג שם בעליו עליו
אינו בטול אלא מדבול שפיר אלמא לא תליא
מלתא כלל בתובעין אם פן מתניתי נמי
אע"ג דאין לו תובעין פיון דלא שניך דה
בטול דממונא הוא ואסור תחומין בא על

והי הבעלים וגשג בעליו עליו קנו שביתה אצלו ולא שניך בו בטול: וכי תימא
הכי נמי דלא שניך והתני' רבי יוחנן פן נורי אומר חפצי הפקר כו'. אלמא
אע"ג דאין לו תובעין קנו שביתה במקומן וא"ת מאי פריך מר' יוחנן פן
נורי הא פליגי רבנן עלה דרבי יוחנן ונאן ס"ל פרצון דאמרי לא קנו
שביתה אלא פרנגלי המוצאן הואיל ולית להו תובעין הכי נמי במתני' גימא
הכי וי"ל דהכי מיתי דעד כאן לא פליגי רבנן עלה דר' יוחנן פן נורי אלא
היכא דאין שכיבות הבעלים כלל בגוון חפצי הפקר דקנו שביתה במקומן
אכל היכא דיגש להם שכיבות הבעלים בגוון במתני' אפי' רבנן מודו דאזלינן
בתר בעלים אפי' היכא דליכא תובעין השתא ומדרבי יוחנן נשמע לרבנן
דכי היכי דלרבי יוחנן חפצי הפקר קנו שביתה במקומן אע"ג דאין להו
תובעין לרבנן נמי היכא דהיו להם תובעין אע"ג דהשתא לית להו קנו
שביתה במקומן: רבא אמר עבדי כו'. פ"ה דאבוי והיב טעמא לעסה
ורבא שני קדחה ולא פליגי ודחיק לבן נראה דאבוי שני עסה וה"ה קדחה
שמה תעשה בשתפות ורבא שני קדחה והוא הדין עסה דמלח והיב טעמא
בעסה ומים חשיבי דעקר העסה נעשית ממים:

וכדי וישמח בדבר שלא עמל בו כך זו אין שמה בטול מפאן הואיל וקנו
המים שביתה אצלו דהא לא קשיא לו משום
שהשאלתו לה או נתנתו במתנה והא מתר
דהא אמר ביו"ט הרי הוא פרנגל המשאל
דמתר בין השמשות אזלינן וכי קשיא להו
משום מעוטא ורצא קא קשיא להו: גלותיכו
שקלי מלבושכם לנקותי שאתם משחקים
עלי: גלתא תכריך נאה שמתעטף בו תחת
טליתו וכשינשב מעביר טליתו וזה נראה:
מאי שניא חטין בשעורים דלא קאמר להו
למי שנתערב לו קב חטין בי' קבין שעורין
של חבירו יאכל הלא וחדמי מכלל דמבירא
ליה דה דנחאי יאכל וחדמי דבין דשאניו
מינו הוא בטול מושט במרובה: חטין
בחטין נמי כו' פלוגתא דרבי יהודה ורבנן
במנחות דהקומן רבה (מנחות דף כב.):
אמר רב ספקא לרב אשעי': משה ביקרא
דמשה קא משתבע: שפיר קא אמתר
בתמיא פלוגתא דאמרי קא מוזית להו
בחוכא ולתקשויי אמתני': ולא שמע להו
להנה רבנן דמקשו אמתני' הא דאמר וכו':
משגשג לו דמי חטין שאין דרך לברכו והו
נמכרין בתוך החטין: אלמא פולא חסרה
מפני שחבר מדתו מתחייב לו ואע"ג דלא
מידי שוו וכו"ש מים ומלח דלא בטלי
במעוטא והו דמידי דטעמא הוא משום
חייבא דממונא לא בטיל במעוטא: אמר
ליה אבוי לרב ספקא והיכא מתרצא
מתניתי דהכי: ולא שני ליה כו' ומתני'
קמון שאין לו תובעין היום הוא
דאזנלתינהו נהלה עד לאחר יו"ט ואין לה
בעסה זו אלא אסור שביתה משום ממונא
המערב דה וכוין דמעוטא דרבא הוא
וממון שאין לו תובעין הוא לא חשיב
ממונא ולבטול: אמר ליה רב ספקא לאבוי
ומשום דאין לו תובעין פקע שם ממונא
מנה ונוח לבטול וכי טעמא דבטול דרוב
בעלים ולא בעלים קאיי: ולטעמך הא
דאמר רב חסדא נבלה בטלה בשחוטא
אליבא דר"י אמר' במנחות דאמר מין

דמינו לא בטול מין בשאינו מינו בטיל ותני רבי חיא נבלה ושחוטא בטולות
זו בזו לר"י ואשמעין רבי חיא דכי אמר ר"י היכא דאפשר לו להיות
במותו אכל אי אפשר לו להיות במותו מין בשאינו מינו הנה ובטול ופריש
רב חסדא דהאי אפשר ולא אפשר דרבי חיא דמתר המבטול דהוא רבא
אזלינן דאם אפשר לו להיות פמועט דהלכותיו הוי מין דמינו ואי לא הוי
מין בשאין מינו הלכה פזית נבלה שנתערבה בהרבה ימים של שחוטא
בטלה כמי שאינה שם והנוגע בהן אין טמא דמין בשאין מינו הוא דאי
אפשר לשחוטא שהיא המבטול להיות מטמא במגע ובמשא כנבלה אכל
שחוטא שנתערבה כנבלה דרבה נבלה אין השחוטא בטלה להיות הנוגע
בהן טמא נחאי לשדף תרומה על מגעו לפי שאפשר לנבלה שהיא המבטול
שתעשה טהורה בשחוטא דלכי מסרחה ואינה ראויה לגר שוב אין קרובה
נבלה: הכי נמי דאי הווי לה בעלים לא בטלה: וכ"ת הכי נמי והתני' דמשום
דלאו בעלים לא פקע חשיבותא דממונא: דאמר רבי יוחנן חפצי הפקר
המצאים קוין שביתה והמוצאן מוליכן ממקום מציאתן אלפים לכל רוח
ואינו מוליכן למקום שערב שם דיגש להם שביתה לנעמן אלמא חשיבי בלא
בעלים ושפיר תנן במתני' דאע"ג דאין לו תובעין לא לבטול: ר' יוחנן פן
נורי אומר כו' ולא דהדיא תנן לה הכי אלא מדבריו שמענוה בפירק מי שהוציא והו (עירובין דף מה:): א"ל אבוי לרב ספקא אפתי מתני' לא מתרצא
דאפי' גשג לו תובעין איכא לתקשויי לבטול דממיתות על זה הבורר צוררות מי קא ממית אסורא לאפסודי ממונא אסורא אמר רבנן לבטול דרבא אכל
ממונא לא בטול מושט דרוב להיות קנוי ממון המעט לבעליו של מרבה ומתניתי נמי לא קאמרין דלפקע רב ממונא אצל דהרתה להפסיד אלא אסור
תחומין שיש לה דה הוא דקשיא לן דלבטול: וטעמא מאי הש"ס פשי לה דבין דלאו פירוצא ניהו הנה שנוני טעמא דמתניתי דלא בטיל מאי הוא: ה"ג
אבוי אמר כו' ורבא אמר כו' ולא פליגי אלא מר שני עסה ומר קדחה: אבוי אמר גזרה שמה תעשה עסה בשתפות אי אמתר מים ומלח לא אכרי עשה
אחי למימר נמי בעסת שתפות דיוליכיה כל אחת ואחת למקומה: ורבא אמר כו' ולא פליגי דאבוי אלא מר שני חדא ומר שני חדא:

מסורת הש"ס

א מנחות כג.

מסורת הש"ס
א בימות פב; תוספתא תרומות; מעילה י; לעיל ג; בבא מציעא נג.
ב עירובין צז:
ג תוספתא ביצה
ד חולין פח.
ה משנה שבת
ו משנה שבת
ז עירובין מה:
ח שבת קבא:
ט נדרים מז; משנה נדרים
גליון הש"ס
תוס' ד"ה משום וכו' וא"ת. עיין בר"ש פ"ו מ"ג דשביעית:

שָׁנָה לו מתירין לַמַּחֲר יוֹלִיכוּהָ או היום יאכלוהּ בָּאֵן: סְדוּמִית עָקָה הִיא מֵאוּר וּבִטְלָה מִשּׁוּם דְּהִי דָּבָר שָׁנָה לו מַתִּירִין וְכָל דָּבָר שָׁנָה לו מַתִּירִין וְכוּ'. וְאִם תֹּאמַר וְהֵא זַנְזַע שֶׁהַסְדוּמִית עָקָה הִיא דְּלֹאֲמִרִין (חלין דף קה:): מַפְנִי מֵה אֲמַרו מִים אֲחֻרוּנִים חוּבָה מַפְנִי שְׁמֹלֵחַ סְדוּמִית וְשֶׁ שְׁמִסְמֵא חַת הַשִּׁיעִים אֲלֵמָא עָקָה הִיא מֵאֵל וְנִדְקַחַת בִּיד וְאִינֵה וּבְרַת: וְאִין בְּטַלִין הַמִּים בַּקֶּדְרָה מַפְנִי רְטֹפָה הַנֶּכֶר לַשִּׁיעִים וּמַתְנִיתִין פּוֹטֵר בָּמִים תָּנוּ לֹא שָׁנָא עָקָה וְלֹא שָׁנָא קֶדְרָה דְּמַתְנִיתִין בְּתַרְתִּי חִירִי מִדְּקַחְנִי תַבְלִין דְּהִינּוּ לַקֶּדְרָה: עָבָה תַבְשִׁיל עָבָה שְׁאִין רְטֹבוּ נֶכֶר וְהִי כַּעֲסָה: מַתְנִי' וְשִׁלְהֶבֶת כְּגוֹן הַזֵּלִיק נֵר בְּשִׁלְהֶבֶת חֲבָרוּ אִינוּ מַשְׁבֵּב בְּאִסּוּר תַּחמוּמִין: מוֹשְׁלִין בָּה הַנֶּהֱנֶה מִמֶּנָּה מֵבִיא אֲשֶׁם: וְשִׁלְהֶבֶת לֹא נִהְיִן לִבְתַּחֲלָה מִדְּרַבָּן וְאִם נִהְיִן לֹא מוֹשְׁלִין אִין חִיבִין קֶדְרָן מְשִׁילָה לְגִית בָּה מַמְשָׁא: הַמוּצִיא שְׁלֵהֶבֶת פְּטוּר מִפְּרָשׁ בְּגֻמְרָא: גִּמ' גַּחְלַת שֶׁל ע"ו שְׁנֵאֲמַר וְלֹא וְדַבַּר בְּיָדָהּ מֵאוּמָה מִן הַחֶרֶס (דְּבָרִים י"ג:ח"ח) אִסּוּר בְּנַחֲלָתוֹ וּמִתֵּר בְּשִׁלְהֶבֶתוֹ: מֵאִי שָׁנָא שֶׁל ע"ו דְּשַׁרִי לְגִמְרִי דִּלְפִּילוּ מִדְּרַבָּן לֹא גִזֵּר בָּה דְּקַחְנִי וּמִתַּרְתִּי וּבְשֶׁל הַקֶּדֶשׁ חֲתַנִּי לֹא נִהְיִ: הַקֶּדֶשׁ לֹא מֵאִים וְלֹא בְדִילִי אִינְשֵׁי מִנֶּה בְּנֵי הָאִי כַע"ו דְּדִילִיתָא דְּהַקֶּדֶשׁ לֹאוּ מִשּׁוּם מֵאִיכּוּמָא אֲלֵא מִשּׁוּם אִסּוּרָא וְיִהִי דְּבַעֲלָמָא אֲמִרִין לְגַבִּי חֲלוּין בְּדִילִי אִינְשֵׁי מִהַקֶּדֶשׁ אֲבָל לְגַבִּי ע"ו לֹאוּ בְּדִילוּתָא הִיא: כָּל שְׂהוּא בְּלֹא שְׁעוֹר: הָא דְּתַנִּי חֵיב בְּשִׁהַצִּיאוֹ בְּקִיסָם דְּכִינוּן דְּיָשׁ לוּ דָּבָר לְהִדְבָּק עו חֲשׂוּבָה הִיא בְּכָל שְׂהוּא וּמַתְנִיתִין דְּקַחְנִי פְטוּר בְּדִאוּחְמָנָא לְחֻמֵּן בְּדִלְגוּהָ אֲרֻנִי שְׁהִיתָה חוֹלָקַת בְּרָשׁוֹת הַיַּחֲדִיד סְמוּךְ לְרָשׁוֹת הָרָבִים וְנִפְחַ בִּידוּ וְנִתַּן שְׁלֵהֶבֶת וְהַפְרִיחָה לְרָשׁוֹת הָרָבִים: וְתַפּוּק לֵה מִשּׁוּם קִיסָם אֲמִאי תַנִּי הַמוּצִיא שְׁלֵהֶבֶת כָּל שְׂהוּא חֵיב מִשּׁוּם קִיסָם: בְּדִלִית לִיה שְׁעוּרָא. דְּתַנּוּ: הַמוּצִיא עֲצִים — כְּדִי לְבַשֵּׁל בִּיצָה קִלְחָה. אֲבָיִי אָמַר: כְּגוֹן דְּשִׁיפִיָּה [לְ]מָנָא מִשְׁחָא וְאֲתֵלִי בִיה נוֹרָא. וְתִיפּוּק לִיה מִשּׁוּם מָנָא? בְּחֻסְפָּא.⁽¹⁾ וְתִיפּוּק לִיה מִשּׁוּם חֻסְפָּא! בְּדִלִית לִיה שְׁעוּרָא. דְּתַנּוּ: חֶרֶס — כְּדִי לִיתֵּן בֵּין פְּצִים לְחֲבִירוֹ, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אֲלֵא הָא דְּתַנּוּ: הַמוּצִיא שְׁלֵהֶבֶת פְּטוּר, הִיכִי מִשְׁבַּחַת לַה? כְּגוֹן דְּאֲדִייהָ אֲדוּיִי לְרָשׁוֹת הָרַבִּים.⁽²⁾ מַתְנִי בּוֹר שֶׁל יָחִיד — כְּרַגְלֵי הַיָּחִיד, וְשֶׁל אֲנָשִׁי אוֹתָהּ הָעִיר — כְּרַגְלֵי אֲנָשִׁי אוֹתָהּ הָעִיר, וְשֶׁל עוֹלֵי כָּבֵל — כְּרַגְלֵי הַמַּמְלָא.⁽³⁾ גִּמְ' רַמִּי לִיה רָבָא לְרַב נַחֲמָן, תַּנּוּ: בּוֹר שֶׁל יָחִיד — כְּרַגְלֵי הַיָּחִיד, וּרְמִינָהּ: נִהְרֹת הַמּוֹשְׁכִין וּמַעְיָנוֹת הַנּוֹבְעִין — הָרִי הֵן כְּרַגְלֵי כָּל אָדָם! אָמַר (רָבָא): הֵבָא בְּמֵאֵי עֶסְקִינוּ — בְּמִכּוּנְסִין. וְאֵתְמַר נָמִי, אָמַר רַבִּי חֲיִיָּא בַר אֲבִין אָמַר שְׂמוּאֵל: בְּמִכּוּנְסִין. ״וְשֶׁל עוֹלֵי כָּבֵל — כְּרַגְלֵי הַמַּמְלָא. אֵתְמַר: מִילָא וְנִתֵּן לְחֲבִירוֹ, רַב נַחֲמָן אָמַר: כְּרַגְלֵי מִי שְׁנִתְמַלְאוּ לוֹ, רַב שִׁשַׁת אָמַר: כְּרַגְלֵי הַמַּמְלָא. בְּמֵאֵי קָא מִיפְלָגִי? מָר סָבַר: בִּירָא דְּהַפְקָרָא הוּא, וּמָר סָבַר: בִּירָא דְּשוּתַפִּי הוּא.⁽⁴⁾ אִיתִיבִיָּה רָבָא לְרַב נַחֲמָן: הֲרִינִי עֲלֶיהָ חֶרֶם — הַמוּדָר אִסּוּר.

משילין פרק חמישי ביצה

וְרַב אֲשִׁי אָמַר: מִשּׁוּם דְּהִי לִיה דְּבָר שְׁיִשׁ לוֹ מַתִּירִין, וְכָל דְּבָר שְׁיִשׁ לוֹ מַתִּירִין — אֲפִילוּ בְּאֵלָף לֹא פְטִיל. רַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר בַּמִּים. מִים אִין, מָלַח לֹא? וְהָא תַנּוּא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: מִים וּמָלַח בְּטַלִין בֵּין בַּעֲיִסָּה בֵּין בַּקֶּדְרָה! לֹא קִשְׂיָא: הָא — בְּמָלַח סְדוּמִית, הָא — בְּמָלַח אִסְתְּרוּקְנִית.⁽⁵⁾ וְהַתַּנּוּא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: מִים וּמָלַח בְּטַלִין בַּעֲיִסָּה, וְאִין בְּטַלִין בַּקֶּדְרָה מַפְנִי רוּטְפָה! לֹא קִשְׂיָא: הָא — בַּעֲבָה, הָא — בְּרַפָּה.⁽⁶⁾ מַתְנִי הַגַּחְלַת כְּרַגְלֵי הַבְּעָלִים, וְשִׁלְהֶבֶת כָּבֵל מְקוּם. גַּחְלַת שֶׁל הַקֶּדֶשׁ — מוֹשְׁלִין בָּה, וְשִׁלְהֶבֶת — לֹא נִהְיִין, וְלֹא מוֹשְׁלִין. הַמוּצִיא גַּחְלַת לְרָשׁוֹת הָרַבִּים — חֲיִיב, וְשִׁלְהֶבֶת — פְּטוּר. ״גִּמְ' תָּנוּ רַבָּנן: חֲמִשָּׁה דְּבָרִים נֶאֱמָרוּ בַּגַּחְלַת: הַגַּחְלַת כְּרַגְלֵי הַבְּעָלִים, וְשִׁלְהֶבֶת כָּבֵל מְקוּם. גַּחְלַת שֶׁל הַקֶּדֶשׁ — מוֹשְׁלִין בָּה, וְשִׁלְהֶבֶת — לֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹשְׁלִין. גַּחְלַת שֶׁל עֲבוּדָה זָרָה — אִסּוּרָה, וְשִׁלְהֶבֶת — מוּתַרְת. הַמוּצִיא גַּחְלַת לְרָשׁוֹת הָרַבִּים — חֲיִיב, וְשִׁלְהֶבֶת — פְּטוּר. הַמוּדָר הַנָּאָה מַחְבִּירוֹ — אִסּוּר בַּגַּחְלָתוֹ, וּמוּתַר בְּשִׁלְהֶבֶתוֹ.⁽⁷⁾ מֵאִי שְׁנָא שְׁלֵהֶבֶת עֲבוּדָה זָרָה דְּשָׂרְיָא, וּמֵאִי שְׁנָא דְּהַקֶּדֶשׁ דְּאַסִּירָא? עֲבוּדָה זָרָה, דְּמֵאִיסָה וּבְדִילִי אִינְשֵׁי מִינָּה — לֹא גִזֵּרוּ בָּה רַבָּנן. הַקֶּדֶשׁ, דְּלֹא מֵאִים וְלֹא בְדִילִי אִינְשֵׁי מִינָּה — גִּזֵּרוּ בִּיה רַבָּנן. ״הַמוּצִיא גַּחְלַת לְרָשׁוֹת הָרַבִּים — חֲיִיב, וְשִׁלְהֶבֶת — פְּטוּר. וְהָא תַנּוּא: הַמוּצִיא שְׁלֵהֶבֶת כָּל שְׂהוּא — חֲיִיב! אָמַר רַב שִׁשַׁת: כְּגוֹן שְׂהוּצִיאוּ בְּקִיסָם.⁽⁸⁾ וְתִיפּוּק לִיה מִשּׁוּם קִיסָם! בְּדִלִית לִיה שְׁעוּרָא. דְּתַנּוּ: הַמוּצִיא עֲצִים — כְּדִי לְבַשֵּׁל בִּיצָה קִלְחָה. אֲבָיִי אָמַר: כְּגוֹן דְּשִׁיפִיָּה [לְ]מָנָא מִשְׁחָא וְאֲתֵלִי בִיה נוֹרָא. וְתִיפּוּק לִיה מִשּׁוּם מָנָא? בְּחֻסְפָּא.⁽⁹⁾ וְתִיפּוּק לִיה מִשּׁוּם חֻסְפָּא! בְּדִלִית לִיה שְׁעוּרָא. דְּתַנּוּ: חֶרֶס — כְּדִי לִיתֵּן בֵּין פְּצִים לְחֲבִירוֹ, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אֲלֵא הָא דְּתַנּוּ: הַמוּצִיא שְׁלֵהֶבֶת פְּטוּר, הִיכִי מִשְׁבַּחַת לַה? כְּגוֹן דְּאֲדִייהָ אֲדוּיִי לְרָשׁוֹת הָרַבִּים.⁽¹⁰⁾ מַתְנִי בּוֹר שֶׁל יָחִיד — כְּרַגְלֵי הַיָּחִיד, וְשֶׁל אֲנָשִׁי אוֹתָהּ הָעִיר — כְּרַגְלֵי אֲנָשִׁי אוֹתָהּ הָעִיר, וְשֶׁל עוֹלֵי כָּבֵל — כְּרַגְלֵי הַמַּמְלָא.⁽¹¹⁾ גִּמְ' רַמִּי לִיה רָבָא לְרַב נַחֲמָן, תַּנּוּ: בּוֹר שֶׁל יָחִיד — כְּרַגְלֵי הַיָּחִיד, וּרְמִינָהּ: נִהְרֹת הַמּוֹשְׁכִין וּמַעְיָנוֹת הַנּוֹבְעִין — הָרִי הֵן כְּרַגְלֵי כָּל אָדָם! אָמַר (רָבָא): הֵבָא בְּמֵאֵי עֶסְקִינוּ — בְּמִכּוּנְסִין. וְאֵתְמַר נָמִי, אָמַר רַבִּי חֲיִיָּא בַר אֲבִין אָמַר שְׂמוּאֵל: בְּמִכּוּנְסִין. ״וְשֶׁל עוֹלֵי כָּבֵל — כְּרַגְלֵי הַמַּמְלָא. אֵתְמַר: מִילָא וְנִתֵּן לְחֲבִירוֹ, רַב נַחֲמָן אָמַר: כְּרַגְלֵי מִי שְׁנִתְמַלְאוּ לוֹ, רַב שִׁשַׁת אָמַר: כְּרַגְלֵי הַמַּמְלָא. בְּמֵאֵי קָא מִיפְלָגִי? מָר סָבַר: בִּירָא דְּהַפְקָרָא הוּא, וּמָר סָבַר: בִּירָא דְּשוּתַפִּי הוּא.⁽¹²⁾ אִיתִיבִיָּה רָבָא לְרַב נַחֲמָן: הֲרִינִי עֲלֶיהָ חֶרֶם — הַמוּדָר אִסּוּר.

הָרִי

[פְּרָשִׁית] לְשִׁיל דְּלֹא שָׁנָא דָּבָר שָׁנָה לו מַתִּירִין וְכוּ'. וְאִם תֹּאמַר וְהֵא מַתִּירִין אֲלֵא בְּמִין בְּמִינוּ וי"ל דְּאִין הָכִי נָמִי דְּלֹא אֲמַרִין לִיה אֲלֵא בְּמִין בְּמִינוּ וְהָבֹא גַבִּי תַחמוּמִין שְׁאִנִּי דְּחַמְיָרִי בְּאֵלוּ הִי מִין בְּמִינוּ בְּעַלְמָא בֵּין דְּמַמְנוּנָא הוּא וַעי"ל דְּכִינוּן דְּהַעֲסָה אִינֵה נְלוּשָׁה אֲלֵא ע"י הַמִּים וְהַקֶּדְרָה נִתְקְנָה בְּשָׂבִיל הַתַּבְלִין אִם כּוּן בְּשַׁעֲרַב זֶה בָּהּ הִי בְּאֵלוּ מִין אָחַד: הַקֶּדֶשׁ דְּלֹא בְדִילִי אִינְשֵׁי נָזְרוּ רַבָּנן. וְהָשֵׁה רַב"ק דְּפַסְחִים (דף ו.) הָאֲמַר אִם שֶׁל הַקֶּדֶשׁ הוּא אִין צְרִיךְ לְכַסּוּתוֹ מַפְנִי שְׂפָדְלִים מְמַנו אֲלֵמָא מִשְׁמַע דְּהַקֶּדֶשׁ בְּדִילִי מִנֶּה וי"ל דְּאִין הָכִי נָמִי דְּלַגְבִּי חֲלוּין בְּזִלִין מְמַנו אֲבָל לְגַבִּי ע"ו לֹא בְדִילִי מִנֶּה: וְתַפּוּק לֵה מִשּׁוּם מָנָא. וא"ת וְלִבְטִיל מָנָא אֲגַב שְׁלֵהֶבֶת דְּהָכִי אָמַר בְּשַׁבַּת פֶּרֶק הַמְצִיעַ (שַׁבַּת דף ג:): פְּחוֹת מַכְשָׁעוֹר בְּכָלִי פְטוּר אִף עַל הַכִּי דְּהִי הַכִּי בְּטוֹל אֲגַב הַאֲכָלִין וי"ל דְּשִׁאנִי הָבֹא דְּלִיבָא תְּשִׁיבּוּתָא בְּשִׁלְהֶבֶת לְבַטֵּל הַכִּי לְגַפָּה לְגִית בָּהּ מַמְשׁ:

לט.

 עין משפט נר מצוה
--

א מיי' פה' מהל' שביתת יום טוב
הל' טז, טוש"ע או"ח סי' שצז
סעי' יג:

ב מיי' פב' מהל' מעילה הל' יג:

ג מיי' פז' מהל' עבודה זרה
וחוקות הגויים הל' י, טוש"ע
יו"ד סי' קמב סעי' א:

ד מיי' פו' מהל' נדרים הל' יא,
טוש"ע יו"ד סי' רכא סעי' יב:

ה מיי' פ"ח מהל' שבת הל' ה:

ו מיי' פ"ח מהל' שבת הל' ד:

ז מיי' פה' מהל' שביתת יום טוב
הל' יד, טוש"ע או"ח סי' שצז
סעי' יד:

ח מיי' פה' מהל' שביתת יום טוב
הל' יד, טוש"ע או"ח סי' שצז
סעי' טו:

ט מיי' פה' מהל' שביתת יום טוב
הל' יד, טוש"ע או"ח סי' שצז
סעי' טז:

י מיי' פה' מהל' נדרים הל' א,
סמג לאוין רמב, טוש"ע יו"ד סי' רכז סעי' א:

 עין משפט גור מצוה

א מו"י פז' מהל' נדרים הל' ב, טוש"ע יו"ד סי' רכד סעי' א:

ב מו"י פז' מהל' נדרים הל' ד, סמג לאוין רמב, טוש"ע יו"ד סי' רכו סעי' א:

ג מו"י פז' מהל' בכורות הל' י:

ד מו"י פנ' מהל' שקלים הל' ד:

ה מו"י פנ' מהל' שקלים הל' ה:

ו מו"י פז' מהל' בכורות הל' י:

ז מו"י פו"ז מהל' גזילה ואבידה הל' ג, טוש"ע חו"מ סי' רסט סעי' א:

ח מו"י פה' מהל' שביתת יום טוב הל' יג, טוש"ע או"ח סי' שצו סעי' יז:

וְהִתְקַן הַשְּׁתַּפּוּיִן. מנופסה הוי מצוי למדק דאסר כה"כ ובית יומתר]. ת"י: הכא במגביה מציאה לחבדו קנה חבדו ומפלגני. דרב נחמן אית לה קנה חבדו ולבך קאמר פרגלי מי שנתמלאו לו פוי וְהִקְשָׁה רַש"י דְּהִקְדִּיז קאמר רב נחמן כפ"ק דב"מ (דף י. וְשָׂם) דמגביה מציאה לחבדו לא קנה חבדו אלא נקאה לרש"י דה"ג במגביה מציאה לחבדו ומפלגני ותו לא וה"פ רב נחמן סבר לא קנה המגביה דלא הִיה דבדעתו למקני והוי הפקר עד שצאו ליד מי שנתמלאו לו והוא הנאם במשיכה דדעתו הִיה לקנות ואע"ג דמגביה מציאה לחבדו לא קנה חבדו הינו כשעודה ביד המגביה לפי דמצי למימר אני זכיתי לעצמי אכל כשנטלה חבדו וכה מן ההפקר פינו דמגביה לא הגביה לקנות לו בדקתנן התם ואם משנתנה לו אמר אני זכיתי כה תחלה לא אמר כלום לבך הוי פרגלי מי שנתמלאו לו ורב גשת אמר מגביה מציאה לחבדו קנה המגביה תחלה וזה קבלה מנידו הלכך הוי פרגלי הממלא ולחק הוא למחק גרסת הספרים ועוד אין סברא לרב גשת שיהנה המגביה כלל מתפון לכ"י לרשש"ס לפרש שגש להשא גרסת הספרי' ומה שהקשה רש"י לא קשה מידי דשאני התם דקאמר טעמא משום דהוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים דאחרים לא ומצאו המציאה חכ"פ לפיכך קאמר רב נחמן דלא קנה אכל הכא אית לה לרב נחמן שפיר דקנה מי שנתמלאו לו דלא הוי חב לאחרים דהא איבא הרבה מים דיכולים אחרים למלאות ועוד אומר ר"ת דיש לקים גרסת הספרים וה"פ מר סבר המגביה מציאה לחבדו קנה חבדו הינו רב גשת ולבך קאמר פרגלי הממלא דמאיזה טעם אמרינן המגביה מציאה לחבדו קנה חבדו דמגו דזכי לנפשה וזכי נמי לחברה והואיל ואתי מכחו דין הוא שיהא פרגלי הממלא ור"נ ס"ל לא קנה חבדו והשתא ניחא ההיא דב"מ דגם הוא לא קנה דלא נתפון לקנות וא"כ הרי הן הפקר כל זמן שלא צאו לידי מי שנתמלאו לו ולכשיצאו לידו וזכה בהן מן ההפקר לפיכך הן פרגליו (לשנא אחרינא במגביה מציאה לחבדו קא מפלגני ולא גרסוין מר סבר קנה חבדו וכו') דא"כ קשיא דר"נ אדר"נ דמצעיא לפרושי הכא ר"נ סבר קנה חבדו דקאמר פרגלי מי שנתמלאו לו ובשנים אוחזין רב נחמן ורב חסדא אמרי תרנוהו המגביה מציאה לחבדו לא קנה חבדו כהנצההתו של זה ולא קנה המגביה דלאו אדעתה למקני אלא מי שנתמלאו לו קאנן במשיכה כשיקבלו שציאו לרשותו ודעתו לקנות דכי אמרינן לא קנה כל זמן שביד המגביה אמר דיוכול לומר לו אני ארצה לעצמי כה תחלה אכל משנתנה לו קנה דתנן התם אם משנתנה לו אמר אני זכיתי כה תחלה לא אמר כלום ורב גשת סבר קנה המגביה ומנידו קבלה זה הלכך פרגלי הממלא ואית דגרים במו שכתוב בספרים ומפרש הכי רב נחמן סבר קנה חבדו משנתן לו רב גשת סבר לא קנה חבדו אלא המגביה לשון (הקונטרס):

והנהנין השתפיון. מנופסה הוי מצוי למדק דאסר כה"כ ובית

וְהִירֵי אֶתְּהָ עָלֵי חָרָם — הַנּוֹדֵר אֶסּוּר. הִרְיֵנִי עָלֶיךָ וְאַתְּהָ עָלֵי — שְׁנֵיהֶם אֶסּוּרִים זֶה בְּזָה, וּמוֹתְרִין בְּשָׁל עוֹלֵי בָּבֶל, וְאֶסּוּרִין בְּשָׁל אוֹתָהּ הָעִיר. ^(כ) וְאֵלּוּ הֵן דְּבָרִים שֶׁל עוֹלֵי בָּבֶל: הַר הַבַּיִת, הַלְּשָׁכוֹת וְהָעֲזָרוֹת, וּבוּר שֶׁל אֲמַצַּע הַדֶּדֶר. וְאֵלּוּ הֵן שֶׁל אוֹתָהּ הָעִיר: הָרְחוֹב, וּבֵית הַכְּנֶסֶת, וּבֵית הַמֶּרְחָץ. וְאֵי אֲמָרְתָּ בִּירָא דְשׁוֹתְפִי הוּא, אֲמַאי מוֹתֵר? וְהִתְּנָו: הַשׁוֹתְפִין שֶׁנִּדְּרוּ הַנָּאָה זֶה מִזֶּה — אֶסּוּרִים לִיכַנֵּס לְחֶצֶר לְרְחוּץ בְּבוּר! לְרְחוּץ הַכִּי נָמִי, וְהִכָּא בְּמַאי עָסְקִינוּ — לְמִלְאוֹת, מֶר מִדִּידִיָּה קָא מְמַלָּא וּמֶר מִדִּידִיָּה קָא מְמַלָּא.^(כב) וְסָבַר רַב נַחְמָן יֵשׁ בְּרִירָה? וְהִתְּנָו: הָאֲחִין הַשׁוֹתְפִין, כְּשִׁחְיִיבִין בְּקֻלָּבוֹן — פְּטוּרִין מִמַּעֲשֵׂר בַּהֶמָּה. וּכְשִׁחְיִיבִין בְּמַעֲשֵׂר בַּהֶמָּה — פְּטוּרִין מִן הַקֻּלָּבוֹן.^(כג) וְאָמַר רַב עֲזַנָּו: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שִׁחְלְקוּ גְדִים כְּנָגַד טְלָאִים וּטְלָאִים כְּנָגַד גְּדִים. אָבֵל חִלְקוּ גְדִים כְּנָגַד גְּדִים וּטְלָאִים כְּנָגַד טְלָאִים, אוֹמַר: זֶהוּ חִלְקוּ הַמַּגִּיעוּ מִשְׁעָה רִאשׁוֹנָה לְכַהֵ. וְרַב נַחְמָן אָמַר: אֲפִילוּ חִלְקוּ גְדִים כְּנָגַד גְּדִים וּטְלָאִים כְּנָגַד טְלָאִים — אֵין אוֹמַר: זֶה חִלְקוּ הַמַּגִּיעוּ מִשְׁעָה רִאשׁוֹנָה לְכַהֵ. אֶלָּא דְּכוּלֵּי עֲלֵמָא בִּירָא דְהִפְקִירָא הִיא, אֶלָּא הִכָּא בְּמַגְבִּיָּה מְצִיאָה לְחִבְרִו קָא מִיפְלָגִי. מֶר סָבַר: קִנָּה, וּמֶר סָבַר: לֹא קִנָּה.^(כד) מִתְּנִי מִי שֶׁהִיוּ פִּירוּתֵיו בְּעִיר אַחֶרֶת וְעָרְבוּ בְּנֵי אוֹתָהּ הָעִיר לְהִבִּיא אֶצְלוֹ מִפִּירוּתֵיו — לֹא יָבִיאוּ לוֹ. וְאִם עָרַב הוּא — פִּירוּתֵיו כְּמוֹהוּ.

שְׁנוּלְדוּ לָהֶם וְלִדּוֹת ת"ל וְהִיה הַלֶּכֶךְ אַחִים שֶׁהֵן שְׁתַּפּוּי שֶׁשְׁתַּפּוּתוֹן לֹא חֹר חִלְקָה כְּגוֹן שְׁחִזְרו וְנִשְׁתַּתְּפוּ חִבְדִין כְּקֻלָּבוֹן כְּפֶאֱר שְׁנִים הַמִּתְחַבְּרִין לֶשְׁקֵל שְׁלֹם וּפְטוּרִים מִמַּעֲשֵׂר כַּהֵמָה דְשְׁתַּפּוּי כַּעֲלֵמָא נִינְהוּ דְּבִטְלָה לֵה תַפִּיסַת הַבֵּית וּכְשִׁחְיָבִים כַּמַּעֲשֵׂר כַּהֵמָה כְּגוֹן שְׁנִשְׁתַּתְּפוּ מִשְׁנַפְלָה לָהֶם הִירָשָׁה דְּקוּמָא תַפִּיסַת הַבֵּית פְּטוּרִין מִן הַקֻּלָּבוֹן כֹּאֵלוּ הִיה אֲבִיהֶן קַיִם שְׁמִמוֹנָן אֶחָד וּפְטוּרָן יַחַד: וְאָמַר רַב עֲזַנָּו לֹא שָׁנוּ דְּכַשְׁבִּיל חִלְקָה כְּטֻלָּה תַפִּיסַת הַבֵּית מֵעִידוֹ: אֶלָּא כְּשֶׁחִלְקוּ עַל פִּי שׁוּם בְּדָמִים גְּדִים כְּנָגַד תַּיִשִּׁים וְקַיִם אִו כְּנָגַד טְלָאִים דְּבִטְלוּ מִהֵן שֵׁם יִרְשָׁה וְנִתְּנוּ כַּה תּוֹרַת לְקוּחוֹת וְכִי חִזְרו וְנִשְׁתַּתְּפוּ הִיו לָהֶו כְּלָחַח זֶה כְּשֵׁלוֹ וְזֶה כְּשֵׁלוֹ מִן הַשּׁוּק וְנִתְּעָרְבוּ וְאִין כֹּאן עוֹד שֵׁם תַפִּיסַת הַבֵּית אֶלָּא שֵׁם שְׁתַּפּוּת אָבֵל חִלְקוּ טְלָאִים כְּנָגַד טְלָאִים וְגָדִים כְּנָגַד גְּדִים דְּהִיו מַשְׁפֵּט יִרְשָׁה לְכָל אֶחָד חִלְק כְּכָל מִין וּמִין אוֹמְרִים זֶה חִלְקוּ הַמַּגִּיעוּ דִּיש כְּרָרָה וְעֲזִין שֵׁם . יוֹרְשִׁים עֲלֵיהֶן וּכְשִׁחִזְרו וְנִשְׁתַּתְּפוּ חִזְרָה תַפִּיסַת הַבֵּית לְמִקוּמָה וְיֵשׁ פּוֹתָרִים הַטַּעַם מִשּׁוּם לְקוּחוֹת דְּתַנּוּ הַלּוּחַח פְּטוּר מִמַּעֲשֵׂר כַּהֵמָה (כְּכוֹרוֹת דף נה:) וְטַעוֹת הוּא בְּיָדָם דְּכַשְׁהוֹלְלוֹת לְקוּחוֹין הֵן פְּטוּרִין מִלְּהַתַּעֲשֵׂר אָבֵל הַלּוּחַח עֲשֵׂר כַּהֵמֹת וְיָלְדוּ חִבְדִין כַּמַּעֲשֵׂר וְהָכָא לְגַמְרִי פֶטֶר לָהֶו: אִין אוֹמְרִים כּוֹי וּפְטוּר אֶלְמָא אִין כְּרָרָה אֶלָּא עַל כְּרָחַךְ לָרַב נַחְמָן בִּירָא דְהִפְקִירָא הוּא מַדְאֲשֶׁתְרוּ כַּה מְדַרִי הִנָּאָה גְּבִי מֵלָא וְנִתְּן לְחַבְּרִו: בְּמַגְבִּיָּה מְצִיאָה לְחַבְּרִו קָא מַפְלָגִי לֹא גְרָסוּן בְּמַגְבִּיָּה מְצִיאָה קנה חבדו ומפלגני וכל גרם מר סבר קנה חבדו כוי דאם כן קשיא דרב נחמן אדרב נחמן דאדבעי לן לפרושי הכא דרב נחמן סבר קנה חבדו דקאמר פרגלי מי שנתמלאו לו ובשנים אוחזין (ב"מ דף י.) אמרינן רב נחמן

הלכך הנודר אסור להנות משל המדר דכתיב לא יחל דבדו (במדבר לי:ג') ורשאי הוא לאסר עצמו בממון חבדו: ומתרין בדברים של עולי ככל שעשו בני הגולה לפי שהפקירום לכל ישראל ונתנום להם ולא להיותם שתפין בו שיהא להם כח לאסר זה חלקו על זה: של אותה העיר שהן דרין כה מפני שהן שתפים בהן וזה אסור מפני חלקו של זה: הכא במאי עסקינן למלאות הא דתנני ובור של אמצע הדרך מתרין לא לכל תשמיש התרו כגון לרד ולרחן כתיבו דבירא דשתפין הוא וכשהתירו למלאות מימיו התירו דסמכינן אדריר' ואמרי' מר מדידה קא ממלא מים שעלו כבדו הן המבדרין מן השמים לחלקו: האחים השתפין אחים שהן שתפין בירשת אביהן: כשחביבין כקלכון פטורין ממעשר כהמה וכשחביבין כמעשר כהמה פטורים מן הקלכון כל ישראל הזקוקו לתת מחצית השקל לקרבנות צבור והטילו חכמים עליהם להוסיף משה קטנה להיות קלכון לפרוטרוט מפני שהן חצאי שקלים חתיכות דקות ונוחין לאבד ופעמים שמחליפין אותן במונים ונותנין הקלכון כחלוף וף כשמצטרפין שנים לתת שקל שלם הטילו עליהם שני קלכוני' שלא לפחות מחבריהם ולמעט את ההקדש אכל האב שוקל כשביל שני כניו שקל שלם ופטור מקלכון שני: מעשר כהמה ניהג ככל שנה פולדות הוולדים ועד ש של שתפין פטורים הולדות ממעשר כדתיא כבכורות (דף נו:) כל פטר שגר כהמה אשר יהיה לו (שמות י"ג:י"ב) ולא של שתפות ופרכנין והא כבכור כתיב ומשנינן אם אינו ענין לבכור דאיתה בשתפות דכתיב ובכרת כפרכם ונאנקם (דברים י"ב:ו') תנהו ענין למעשר וכול אפי' קנו בשתפיסת הבית כגון אחין שלא הספיקו לחלק וירשתו עד

שנולדו להם ולדות ת"ל ויהיה הלכך אחים שהן שתפין ששתפותיון לאחר חלקה כגון שחזרו ונשתתפו חביבין כקלכון כפאר שנים המתחבדיון לשקל שלם ופטורים ממעשר כהמה דשתפין כעלמא ניניהו דבטלה ליה תפיסת הבית וכשחביבים כמעשר כהמה כגון שנשתתפו משנפלה להם הירשאה דקומא תפיסת הבית פטורין מן הקלכון כאלו היה אביהן קיים שמוננן אחד ופטורן יחד: ואמר רב עזנא לא שנו דכשביל חלקה כטלה תפיסת הבית מעידו: אלא כשחלקו על פי שום בדרמים גדים כנגד תישים וקנים או כנגד טלאים דבטלו מהן שם ירשאה ונתנו כה תורת לקוחות וכי חזרו ונשתתפו הוו להו כלחח זה בשלו וזה בשלו מן השוק ונתערבו ואין כאן עוד שם תפיסת הבית אלא שם שתפות אכל חלקו טלאים כנגד טלאים וגדים כנגד גדים דהיו משפט ירשאה לכל אחד חלק ככל מין ומין אומרים זה חלקו המגיעו דיש כררה ונעזין שם . יורשים עליהן וכשחזרו ונשתתפו חזרה תפיסת הבית למקומה ויש פותרים הטעם משום לקוחות דתנן הלוחח פטור ממעשר כהמה (ככורות דף נה:) וטעות הוא בידם דכשהולדות לקוחין הן פטורין מלהתעשר אכל הלוחח עשר כהמות וילדו חביבין כמעשר והכא לגמרי פטר להו: אין אומרים כוי ופטור אלמא אין כררה אלא על כרחך לרב נחמן בירא דהפקרא הוא מדאשתרו כה מדרי הנאה גבי מלא ונתן לחבדו: במגביה מציאה לחבדו קא מפלגני לא גרסוין במגביה מציאה קנה חבדו ומפלגני ולא גרם מר סבר קנה חבדו כוי דאם כן קשיא דרב נחמן אדרב נחמן דאדבעי לן לפרושי הכא דרב נחמן סבר קנה חבדו דקאמר פרגלי מי שנתמלאו לו ובשנים אוחזין (ב"מ דף י.) אמרינן רב נחמן

ורב חסדא דאמרי תרנוהו המגביה מציאה לחבדו לא קנה חבדו קא מפלגני ותו לא ופי' במגביה מציאה לחבדו קא מפלגני ודכוילי עלמא לא קנה חבדו כהנצההתו של זה אלא אם קנה המגביה אם לא קנה מפלגני קא מפלגני רב נחמן סבר לא קנה המגביה דלאו אדעתה למקני אלא מי שנתמלאו לו הנאם במשיכה כשיקבלם כשצאו לרשותו ודעתו לקנות דכי אמר לא קנה חבדו כהנצההתו של זה הלכך פרגלי הממלא ואית דגרים במו שכתוב בספרים ומפרשין הכי רב נחמן סבר קנה חבדו משנתן לו ורב גשת סבר לא קנה חבדו אלא המגביה: מתני' לא יביאו מפירותיו הואיל והוא לא ערב לשם דהכל פרגלי השעלים: ואם ערב הוא ללכת לשם: פירותיו כמותו והתיר להביאם:

משילין פרק חמישי ביצה

 מסורת הש"ס

א משנה נדרים

ב משנה בכורות; משנה שקלים; בכורות נו; חולין כה; משנה

חולין

ג בכורות נו:

ד תוספתא ביצה

ה נדרים מז; משנה נדרים

 גליון הש"ס

תוס' ד"ה הכא במגביה וכו' דגם הוא לא קנה. ע"י ע"ז דף טב ע"א תוספות ד"ה לקוט:

 מסורת הש"ס
א משנה בבא קמא; בבא מציעא פא:: בבא קמא מז: ב עירובין סח:: קידושין עט:: גיטין עד:: בבא קמא ל:: בבא בתרא עה:: בבא בתרא צג. ג עירובין סח: ד שבת מה:: שבת קנז. ה משנה עבודה זרה; תוספתא עבודה זרה; עבודה זרה מח: ו שבת מה.

מי שְׁזַמַּן אָצְלו אורחים מעיר אַחֲרֵת וַיּוֹבֹאוּ לְבִיתָם לְבִשְׁוֹת לַיְלָה: אָלָּא אִם בֶּן זָכָה לָהֶם ע"י אַחֵר: מְנוּחֵיהֶם מַעֲרָב יו"ט שְׁמֶרְסָם פֻּעַל בֵּית זֶה לְאִדָּם אַחֵר עֲמֻסָּה וְאִמֶּר לוֹ זָכָה בְּמָנוּת הֵלְלוּ לְפָלוּנִי וְלִפְלוּנִי דַּחֲבִין לוֹ לְאִדָּם שָׁלֹא בִּפְנֵיו וְהִיוּ שְׁלָהֶם מַפְעוּד יוֹם לַיִל, כִּרְגֵלֵיהֶם: גַּמ' אִם הֶכְנִים בְּרָשׁוֹת שׁוּרֵי וַיַּזְדַּחֲתֵינוּ וּפְרוּתֵינוּ לְחֹצֵר חֲבָרֵי פֻּעַל חֹצֵר חֵיב בְּזָחִין וְרִישָׁא דְהָךְ מִתְנִי' בַּבְבָּא קַמָּא דְכִי אָמַר לִיָּה עוֹל עוֹל וְאֶנְטֵר קַמָּאמֶר לִיָּה: לִימָא הָךְ פְּלוּתָא דְהִכָּא כִי הָךְ אֲזַלָּא מִשּׁוּם דְאָמַר רב הֲלָכָה כִּרְבָּנָן דְתַנּוּמֵי בְּרָשְׁתָּהּ לַעֲנֹן שְׁמִירָה הוּא דְחִין לְתַחֲוּמִין: אָמַר לָךְ רב בְּהָךְ אֲזַלָּא דְאִמְרֵי אִפִּי' לְרַבִּי דְאֵלֹו רַבִּי לֹא פְלוּג אֲזַלָּא בְּרִישׁ אֲזַלָּא עוֹל סַתְמָא אָמַר לִיָּה וְסָבַר רַבִּי עוֹל וַתִּנְטֵר אֶת קַמָּאמֶר לִיָּה אֲבַל מַפְקִיד פְּרוּת דְהִכָּא לֹאֹו בְּסַתְמָא עֲסָקִין אֲזַלָּא בְּזַבְבִּיל לְנִטְוִירֻתָא: וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֲזַלָּא דְאִמְרֵי בְּהָא אִפִּי' לְרַבָּנָן עַד כַּאֵן לֹא קַמָּאמֶר רַבָּנָן הֵתִם דְתַנּוּמֵי רַבָּנָן עַד כַּ"ס דְּבַעַל הַשּׁוֹר מִנֵּחַ נִיחָא לִיָּה דְמַחֲי שׁוּרֵי בְּרָשְׁתֹּו דְּבַעַל חֹצֵר לְשִׁמְרֵי דְאִי מַחֲי הִאי שׁוֹר לְבַעַל חֹצֵר לֹא מַחֲיב עֲלִיָּה אֲבַל כַּבֹּא לַעֲנֹן תַּחֲוּמִין מִי נִיחָא לֵה לְאִינִישׁ כּו': תַּנּוּ וְאִם עָרַב הוּא פְּרוּתֵינוּ כְּמוֹהֵו אֲלָמָא כִּרְגֵלִי הַמַּפְקִיד נִינְהוּ: שְׂיַחֵד לוֹ קֶרֶן זְוִית דְּלוּשְׁלָה בֵּיתָא הֵלֶכֶךְ בְּרָשׁוֹת הַמַּפְקִיד הֵן אֲבַל הִכָּא דְמַשְׁכַּן שׁוֹמֵר וְהַבֵּל עָלָיו שְׁמִירָתוֹ דְּכִי הֵן כִּרְגֵלָיו: אא"כ זָכָה וְכִי זָכָה מִיָּהּ מוֹלִיכִין וְהָכִי צִדּוּ הַפְּקִידוֹ לְאַחֵר זָכָה וּש"מ כִּרְגֵלִי הַמַּפְקִיד הֵן: זָכָה שְׁאִנִּי שְׁהָכִי כֵּל עֲצוּמוֹ לֹא עָשָׂה אֲזַלָּא לְהוֹצִיאוֹ מִשְׁבִּיתָתוֹ וְלִשְׁמִידוֹ בַּשְּׁבִיתָה שְׁלָחַן וּבְרָשׁוֹתָיו: תָּלֵא בַּשָּׂרָא בַּעֲבָרָא דְזָשָׂא בְּבִית אֲשַׁפְיָכְנָה שְׁנָתָנוּ לוֹ טַבְחִי הַעִיר מַפְעוּד יוֹם וְהוּא הִיָּה בֶּן עִיר אַחֲרָת שְׁמַעֲבָדִין לוֹ לְבֹאָ לְכַאֵן: ה"ג א"ל אִם אֶת תְּלִית זֵיל שְׁקַל וְאִי אִינְהוּ תֵּלֵן לָךְ לְגַדְרָךְ לֹא תִשְׁקוּל לְהוֹלִיכֵן לַעֲיֹדָךְ וְלִקְמָה מִפְּרָשׁ טַעֲמָא וְאָלֹ: אִי אֶת תְּלִית מַזִּי עֲשִׂבִיד אִינִישׁ בִּידָה לֹא מַנְשִׂי וְלֹא מַפְּח עֲשֵׂתָה: וְאִי אִינְהוּ תֵּלֵן לָךְ אֶתָּה לֹא הִיא עֲשֵׂתָךְ לְכָךְ וְהִם אִינִם זִיזִירִים בַּשְּׁלָךְ וְאִפְּשׁוּ עֲשֵׂתָיו וְלֹא תִשְׁקוּל לְשׁוֹן אַחֵר מִשּׁוּם מַקְצָה: א"ל רַבִּינָא לְרַב אִשִּׁי וְאִי אִינְהוּ תֵּלֵן לָהּ לֹא שְׁקַל וְהא"ר יוֹחֲנָן הֲלָכָה כִּר' דּוּסָא דְאָמַר דְּכִי הוּא כִּרְגֵלִי הַרְוָעָה אֲלָמָא בִּין דְּחִין רוּעָה בַּעִיר אֲזַלָּא הוּא וְאֵן קַהֲדִי דְכֵּל מִי שְׁנִשׁ לוֹ בַּהֲמָה דַּעֲתֵי שְׁתֵּהָא כִּרְגֵלָיו אִמְרִינַן בְּתַרְהּ אֲזַלָּה וְכֵּל שִׁבֹן הִכָּא דְאִוְקוּמָה בְּהָדִיא בְּרָשְׁתָּה וְאֲשַׁעְתָּא דִּידָה תֵּלֵן לִיָּה: שְׁאִנִּי עֲבָרָא דְזָשָׂא פְּלוּמֶר שְׁאִנִּי הִכָּא דְתֵּלִינְהוּ אִיָּהוּ גּוּפָה בַּעֲבָרָא דְזָשָׂא וְהִם לֹא תִּפְלוּהוּ מִיָּדוֹ לְשִׁמְרֵי דְכִמִּי שְׂיַחֵד לוֹ קֶרֶן זְוִית דְּמִי: א"ל רַב הֵלֵל לְרַב אִשִּׁי וְאִי אִינְהוּ תֵּלֵן לָהּ לֹא שְׁקַל וְהָאִמֶר שְׁמוּאֵל שׁוֹר שֵׁל פֻּטָּם דְּכִי הוּא כִּרְגֵלִי כֵּל אִדָּם. אֲלָמָא בִּין דְּאִוְקוּמָה בְּמַקְשָׁבְתוֹ בְּרָשׁוֹת כֵּל מִי שְׂיַקְנְהוּ מִתַּר הַקּוּנָה לְהוֹלִיכֹו לְמַקְוֵמוֹ וְהִכָּא גַּמִּי הֵא בְּרָשְׁתָּה אִוְקוּמָה בְּמַקְשָׁבְתוֹ בְּרָשׁוֹת כֵּל מִי שְׂיַקְנְוֵנוּ כִּרְגֵלִי הַבְּעִלִים וְבִין דְּלִנְדְּכֵי אִיָּהוּ שְׁעִלִים: וְבִין דְּלִנְדְּכֵי תֵּלְאִיהָ שֵׁם הִיָּה לִיָּה אִיָּהוּ בַּשְּׁעִלִים: אֲזַלָּא שְׁאִנִּי רַב חֲנָא בַר חֲנִילָאִי כּו' וְטַעֲמָא לֹאֹו מִשּׁוּם תַּחֲוּמִין אֲזַלָּא רַב הוֹנָא דְאִוְרִי לִיָּה דְכִי תִּלְמִידָה דְרַב הִיָּה וְרַב

אָמַר בַּשְּׁחִטָת חֲלִין (חֲלִין דָּף צה.) בְּשַׁר בִּין שְׁתַּנְעֲלִם מִן הַעִין אֲסוּר וְאִפִּי' תֵּלָיו בִּיתָא בְּבִית יִשְׂרָאֵל וְרַב חֲנָא אֲבָב טַרְדָּא דְשַׁמְעֵתָה מַשְׁבַּח שְׂאֵר עֲסָקִיו: וְהָכִי קַמָּאמֶר לִיָּה רַב הוֹנָא: מִתְנִי' אִין מַשְׁחִין וְשׁוֹחֲטִין אֶת הַמַּדְבְּרִיָּת מִשּׁוּם מַקְצָה וּבַגְמָרָא מִפְּרָשׁ אֲמַאי נָקַט מַשְׁחִין: גַּמ' מִלְּתָא אֲבָב אִוְרָחָה דְתַנָּא דְה"ל לְאִוְרֵנִי בַּבְּהֻמּוֹת מִי מַתְּרַת וּמִי אֲסוּרָה נָקַט אִוְרָחָה בַּגְּשָׁנָא דְמַשְׁמַע מִנָּה מִלְּתָא חֲדָתָי בְּדַקָךְ אֶרֶץ: מִשּׁוּם כּוּרְכָא דְמַשְׁכָּא שְׁתֵּהָא נִוְחָה לְהַפְשִׁיטָה שְׁהִיא גִּזְבָּךְ וַיִּתֵּר מַשְׁאִי בַּבְּשָׂר: וְנִבְנָסוֹת לִישׁוֹב: בְּרַבִּיעָה דְמַחְשָׁקֶן: פֻּעַצְיֵלִי תַמְרָה תַמְרִים שְׂאִין מִתְּבַשְׁלוֹת בְּאִילָן לַעֲנוֹס וְגוֹדְרִין אוֹתָן מִהֲאִילָן וְעוֹשִׂין לָהֶן חוֹתָלוֹת הֵן כְּלֵי בִּפּוֹת תַמְרִים וְכוּנָסִין אוֹתָן לְתוֹכָן וּמִתְּבַשְׁלוֹת: מַהוּ לֹאֲכַל מִקָּן בְּיוֹם טוֹב:

משילין פרק חמישי ביצה

״מִי שְׁזַמַּן אָצְלוֹ אוֹרְחִים — לֹא יוֹלִיכֹו בִּידָם מְנוּת, אֲזַלָּא אִם בֶּן זָכָה לָהֶם מְנוּחֵיהֶם מַעֲרָב יוֹם טוֹב.[[]^{ק]} אֲתָמַר: הַמַּפְקִיד פִּירוֹת אֲצֵל חֲבִירוֹ — רַב אָמַר: כִּרְגֵלִי מִי שְׁהַפְקִידוֹ לוֹ, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: כִּרְגֵלִי הַמַּפְקִיד. לִימָא רַב וּשְׁמוּאֵל דְאָזְדוּ לְטַעֲמִיָּהוּ, דְתַנּוּן: אִם הֶכְנִים בְּרָשׁוֹת — פֻּעַל הַחֲצֵר חֲזִיב. רַבִּי אוֹמַר: לְעוֹלָם אֵינֹו חֲזִיב עַד שְׂיַקְבֵּל עָלָיו פֻּעַל בֵּית לְשִׁמּוֹר.[[]^{ב]} וְאָמַר רַב הוֹנָא אָמַר רַב: הִלָּכָה כְּדִבְרֵי חֲכָמִים, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: הִלָּכָה כְּרַבִּי. לִימָא רַב דְאָמַר כְּרַבָּנָן וּשְׁמוּאֵל דְאָמַר כְּרַבִּי? אָמַר לָךְ רַב: אֲנָא דְאָמְרִי אִפִּילוֹ לְרַבִּי — עַד כַּאֵן לֹא קַמָּאמֶר רַבִּי הֵתִם, אֲזַלָּא דְבִסְתָמָא לֹא קַבִּיל עָלֶיהָ נְטִירוּתָא, אֲבָל הִכָּא — הָא קַבִּיל עָלֶיהָ נְטִירוּתָא.[[]^{ג]} וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֲנָא דְאָמְרִי אִפִּילוֹ לְרַבָּנָן — עַד כַּאֵן לֹא קַמָּאמֶר רַבָּנָן הֵתִם, אֲזַלָּא דְנִיחָא לִיָּה לְאִינִישׁ דְנִיָּקוּם תּוֹרִיהָ בְּרָשׁוּתִיהָ דְּבַעַל חֹצֵר, דְאִי מַזִּיק לִיָּה — לֹא מִיחֲזִיב. אֲבָל הִכָּא — מִי נִיחָא לִיָּה לְאִינִישׁ דְלִיָּקוּם פִּירִיהָ בְּרָשׁוּתִיהָ דְחִבְרִיָּה? ! תַּנּוּן: וְאִם עָרַב הוּא — פִּירוּתֵינוּ כְּמוֹהוּ. וְאִי אֲמַרְתָּ כִּרְגֵלִי מִי שְׁהַפְקִידוֹ אֲצֵלוֹ, כִּי עָרַב הוּא מִאי הוּי? אָמַר רַב הוֹנָא, אֲמָרִי בִי רַב: כְּגוֹן שְׂיַחֵד לוֹ קֶרֶן זְוִית. תָּא שְׁמַע: מִי שְׁזַמַּן אָצְלוֹ אוֹרְחִים — לֹא יוֹלִיכֹו בִּידָם מְנוּת, אֲזַלָּא אִם בֶּן זָכָה לָהֶם מְנוּחֵיהֶם מַעֲרָב יוֹם טוֹב. וְאִי אֲמַרְתָּ כִּרְגֵלִי מִי שְׁהַפְקִידוֹ אֲצֵלוֹ, כִּי זָכָה לָהֶם עַל יְדֵי אַחֵר מִאי הוּי? הָכִי נָמִי, כִּיןֹו שְׂזַבָּח לָהֶם עַל יְדֵי אַחֵר — כְּמִי שְׂיַחֵד לוֹ קֶרֶן זְוִית דְּמִי. וְאִיפְעִית אִימָא: זָכָה שְׂאִנִּי. רַב חֲנָא בַר חֲנִילָאִי תָּלֵא בַּשָּׂרָא בַּעֲבָרָא דְדָשָׂא. אֶתָּא לְקַמִּיָּה דְרַב הוֹנָא, אָמַר לִיָּה: אִי אֶת תְּלִית — זֵיל שְׁקִיל, וְאִי אִינְהוּ תֵּלוֹ לָךְ — לֹא תִשְׁקוּל. וְאִי אִיָּהוּ תָּלֵא מִי שְׁקִיל? וְהָא רַב הוֹנָא תִּלְמִיד דְרַב הוּה, וְאָמַר רַב: כִּרְגֵלִי מִי שְׁהַפְקִידוֹ אֲצֵלוֹ! שְׂאִנִּי עֲבָרָא דְדָשָׂא, דְכִמִּי שְׂיַחֵד לוֹ קֶרֶן זְוִית דְּמִי. אָמַר לִיָּה רַב הִלָּל לְרַב אִשִּׁי: וְאִי אִינְהוּ תֵּלוֹ לִיָּה לֹא שְׁקִיל? וְהָאִמֶר שְׁמוּאֵל: שׁוֹר שֵׁל פֻּטָּם — הָרִי הוּא כִּרְגֵלִי כֵּל אָדָם. אָמַר לִיָּה רַבִּינָא לְרַב אִשִּׁי: וְאִי אִינְהוּ תֵּלוֹ לִיָּה לֹא שְׁקִיל? וְהַתַּנּוּן: הַבְּהֻמָּה וְהַפְּעִלִים כִּרְגֵלִי הַבְּעִלִים! אֲזַלָּא, שְׂאִנִּי רַב חֲנָא בַר חֲנִילָאִי — דַּגְבָּרָא רַבָּה הוּא וּטְרִיד בַּשְּׁמַעְתִּיהָ, וְהָכִי קַמָּאמֶר לִיָּה: אִי אֶת תְּלִית, אִית לָךְ סִימְנָא בְּגוּוּיָה וְלֹא מַסְחָת דַּעְתָּהּ מַצִּיהָ, זֵיל שְׁקוּל. וְאִי אִינְהוּ תֵּלוֹ לָךְ, מַסְחָת דַּעְתָּהּ, וְלֹא תִשְׁקוּל.[[]^{ד]} מִתְנִי' אִין מַשְׁחִין וְשׁוֹחֲטִין אֶת הַמַּדְבְּרִיָּת, אֲבָל מַשְׁחִין וְשׁוֹחֲטִין אֶת הַבְּיָיתוֹת. אֵלֹו הֵן בְּיָיתוֹת — הַלְנוֹת בַּעִיר. מַדְבְּרִיָּת — הַלְנוֹת בְּאַפְּר. גַּמִּי לְמָה לִי לְמִימֶר מַשְׁחִין וְשׁוֹחֲטִין? מִילְתָּא אֲבָב אוֹרְחִיהָ קָא מַשְׁמַע לוֹ, דְלִשְׁחִי אִינְשׁ בְּהֻמָּתוֹ וְהָדַר לְשַׁחוּט, מִשּׁוּם סוֹרְכָא דְמַשְׁכָּא.[[]^{ה]} תַּנּוּ רַבָּנָן: אֵלֹו הֵן מַדְבְּרִיָּת וְאֵלֹו הֵן בְּיָיתוֹת. — כֵּל שְׂיַיִצָּאוֹת וְרוּעוֹת בְּרַבִּיעָה רִאשׁוֹנָה. וְאֵלֹו הֵן בְּיָיתוֹת — כֵּל שְׂיַיִצָּאוֹת וְרוּעוֹת חוּץ לְתַחֲוֹם, וּבָאוֹת וְלְנוֹת בְּתוֹךְ הַתַּחֲוֹם. רַבִּי אוֹמַר: אֵלֹו וְאֵלֹו בְּיָיתוֹת הֵן. אֲזַלָּא אֵלֹו הֵן מַדְבְּרִיָּת — כֵּל שְׂיַיִצָּאוֹת וְרוּעוֹת בְּאַפְּר, וְאִין נִבְנָסוֹת לִישׁוֹב, לֹא בִימּוֹת הַחֲמָה וְלֹא בִימּוֹת הַגָּשָׁמִים.[[]^{ו]} וּמִי אִית לִיָּה לְרַבִּי מוּקָצָה? וְהָא בַּעָא מִיָּיִה רַבִּי שְׁמַעוֹן בַר רַבִּי מַרְבִּי: פֻּעַצְיֵלִי תַמְרָה — לְרַבִּי שְׁמַעוֹן מַהוּ? אָמַר לִיָּה: אִין מוּקָצָה לְרַבִּי שְׁמַעוֹן

אֲזַלָּא

תַּמָּה ל"ל זָכָה אִפִּי' בַּרר חֲלָק כֵּל אַחֵר וְאִחֵר נָמִי מִיָּדִי דְהִנָּה אֲשׁוּאֵל דְאִמְרִינַן לַעֲיֵל (פֻּעַצָה דָּף לח.) אַע"פ שְׁלֹא נָתַנוּ לוֹ אֲזַלָּא בִיו"ט וְכוּ' וי"ל דְשׁוּאֵל דַּעְתָּה טָפִי אֲכָלִי מִאוֹרְחִים עַל מְנוּת]. [תַּנּוּ וְאִם עָרַב הוּא פְּרוּתֵינוּ כְּמוֹהוּ. מְרִישָׁא דְקַתְנִי וְאִם עָרַבֹו בְּנִי אוֹתָהּ עִיר לֹא יָבִיאוּ לָא מַנְי לְמַדְקָ דְאִישָׁא לְמִימֶר דָּלָא עָרַבֹו הַנְּפַקְדִים]: פֻּעַצְיֵלִי תַמְרָה. פ"ה תַמְרִים שְׂאִינִם מִתְּבַשְׁלִין בְּאִילָן לַעֲנוֹס וְגוֹדְרִין אוֹתָן מִן הַדָּקֵל וְעוֹשִׂין לָהֶם חוֹתָלוֹת וְכוּנָסִין לְתוֹכָן וּמִתְּבַשְׁלוֹת וּמַפְשִׁיא לר"ש מַהוּ לֹאֲכַל מִקָּן בִּיו"ט וְלֹא יְהִיכָא דְפֻעַצְיֵלִי תַמְרָה לֹא מַשְׁמַע דְכִי אֲזַלָּא פְּרוּשׁוֹ דְהָנִי בְּנִי תַמְרָה שְׁסוּפִין לְהִיֹות נְגַמְרִין וּפְנוּעִין אוֹתָם אַחַת נַשְׁזִין לֹא נִתְבַּשְׁלוּ וּפְנוּעִין אוֹתָם אַחַת לַשִּׁנִים בְּסָבִין וּמַשְׁלִין אוֹתָן לִגַּג לִיבָשָׁן וְלֹא הִיוּ בְּגוֹרְגָלוֹת וְצַמּוּקִין דְלֹא דְחִינְהוּ בְּזִיזִים דְלָא הִיוּ רָאוּין מַעֲנוֹס:

מ.

 עין משפט נר מצוה
--

א מו"י פה' מהל' שביתת יום טוב
הל' יב, טוש"ע או"ח סי' שצז
סעי' יח:

ב מו"י פג' מהל' נזקי ממון הל' יד, סמג עשין סו, טוש"ע חו"מ סי' שצג
סעי' א:

ג מו"י פה' מהל' שביתת יום טוב
הל' יג, טוש"ע או"ח סי' שצז
סעי' יז:

ד מו"י פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' ב, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תצח
סעי' ג:

ה מו"י פב' מהל' שביתת יום טוב
הל' ב, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תצח
סעי' ג:

ו מו"י פכו" מהל' שבת הל' יד, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' שעי' ב:

ז מו"י פכ"ו מהל' שבת הל' יד, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' שעי' ב:

מסורת הש"ס

א שבת מה:

ב יומא ל: שבועות כב:

ג שבת מה.

אלא בגרוגרות וצמוקין שהן מתחלה ראויין לאכילה והוא דחה אותן בגזים להעלותן ליעשן ושוב אינן ראויין עד שייבשו חבל אליו לא דחה אותן בגזים ואיכא דאכיל מניהו דכי קא סלקא דעמה מדפריש ליה מלתא דר"ש אלמא כר"ש ס"ל: איבעית אימא הני מדבריות שאלין נכנסות לישוב כלל בגרוגרות וצמוקין דמין שמקצה אותן מאצלו בגזים: ואיבעית אימא אין מקצה לר"ש קאמר לה חבל לדידי יש מקצה: ואב"א מתני' לדבריהם דרפגן דאית להו מקצה קאמר להו:

אָלֹא גְרוּגְרוֹת וְצֻמוּקִין בְּלִבָּד! ^(א)אִיבָעִית אִימָא: הֲנִי נָמִי בְּגְרוּגְרוֹת וְצֻמוּקִין דְּמִי, וְאִיבָעִית אִימָא: לְדַבְּרִי דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן קֹאמֵר, וְלִיה לָא סְבִירָא לִיה. ^(ב)וְאִיבָעִית אִימָא: לְדַבְּרֵיהֶם דְּרַבְּנֵן קֹאמֵר לָהּ. לְדִידִי אֵין מוֹקָצָה, אָלֹא לְדִידְכוּ: אוּדוּ לִי מִיָּהּת הֵיכָא דִּיּוֹצְאוֹת וְרוּעוֹת בַּפֶּסַח וְנִכְנָסוֹת בְּרַבִּיעָה רֵאשׁוֹנָה דְּבִיתוֹת הָן. וְאָמְרוּ לִיה רַבְּנֵן: לֹא, מְדַבְּרִיות הָן.

הֲדָרֵן עָלֶה מִשְׁלִין פִּירוֹת וסְלִיקָא מְסַכַּת פִּיצָה

חדושי הַלְכוֹת – מֵהַרְשֵׁי"א

דף ב.

תוספת בד"ה ביצה שנולדה ב"י ט כו' עי"ל דנקט לב"ש תאכל כו' דאין אכילה בלא טלטול וב"ה אסרי אף בטלטול אלא אגב דנקטו ב"ש כו' עכ"ל אבל לפי מה שתירצו לדרבנותא נקט תאכל לב"ש לא בעו למימר דנקטו ב"ה לא תאכל אגב דנקטו ב"ש תאכל דלא ניחא להו למימר בהך מלתא להודיעך כחן דב"ש לגבי כחן דב"ה דאסרי אף בטלטול אע"ג דאמרינן כח דהיתירא עדיף לאוקימתא דרב נחמן לא ניחא להו למימר הכי לשאר אוקימתא דאמוראי דבכמה דוכתין אמרינן דב"ש במקום ב"ה אינה משנה אבל השתא דתאכל משמ' אכילה וטלטול לב"ש שפיר קאמרינן לב"ה דנקטו הכי אגב וק"ל:

בד"ה אוכלא דאפרת כו' ואי בעי שחיט לה ואכיל כל שבגוה עכ"ל ומיהו למאי דס"ד דאפילו מאן דשרי במוקצה אוסר בגולד והיינו בתרנגולת העומדת לגדל ביצים אע"ג דה"נ אי בעי שחיט לה ואכיל כל שבגוה דהא שרי מוקצה מ"מ כיון דנולדה הביצה מדבר המוקצה לא שרינן לה מהאי טעמא:

בד"ה דלמא ב"ש לית להו מוקצה כו' וי"ל דמוקצה דבעלי חיים חמיר טפי כו' עכ"ל פי' דבעלי חיים איכא דמוקצה מדעתיה כגון ההיא דיוני שובך דמוקצה דעתיה מנייהו משום חורבן שובך חמיר טפי משאר מוקצה מיהו הכא בתרנגולת אע"ג דהוי בעלי חיים אפי' בעומדת לגדל ביצים לא מקצי דעתיה מנייהו [א] לפי שחס גדלים בביתו של אדם ועיין בזה בספר המאור:

בד"ה קס"ד דאפי' מאן כו' ואפי' ר"ש מודה דהאי גולד אסור עכ"ל וכתב מהרש"ל ומ"מ רב נחמן סבר דבהאי גולד נמי פליג כו' עכ"ל ובתוס' סם פ' מי שהוציאוהו כתבו וא"ת ולימא הא ר"ש היא דלית ליה מוקצה ולית ליה גולד כדאיתא בריש ביצה וי"ל דבגולד כה"ג שהוא דבר חדש שלא בא לעולם כל עיקר מודה ר"ש כו' עכ"ל ע"ש:

בד"ה מגביהין מעל השלחן כו' דהא איכא בסיפא ושער של אפונין כו' מפני שהן ראויין למאכל בהמה כו' עכ"ל וההיא דשער אפונין כו' קאמרינן התם דאיתא כר"ש דלית ליה מוקצה ואין להקשות לפ"ז ל"ל לאתויי גבי שבת סתם לן תנא כר"ש מהך דמחתבין הדלועין כו' אמאי לא מיייתי הך סתמא דגבי שבת ישער אפונין כו' דהיא סיפא דהך דמגביהין כו' די"ל כיון דר' יהודה פליג בהך מס' בתר הכי בפי' מי שהחשיך ה"ל סתמא דשער אפונין סתם ואח"כ מחלוקת ואע"ג דרביס לגבי יחיד הוה כמ"ש התוס' בהך דללועין מ"מ לא הוי הך סתמא דשער אפונין כו' שהיא נשנית בפי' היה נוטל עדיפא מהך סתמא דמטלטלין נר חדש אבל לא יסן כו' שהיא בפי' כירה אבל ההיא דללועין ודאי עדיפא כיון שנשנית בסוף האמס' כמ"ש התוס':

דף ב:

בד"ה מוקים לב"ה כר"ש וק' דמאי אולמיה דהאי סתמא כו' עכ"ל הך דמגביהין נמי סתמא מקרי כדאיתא ס"פ מי שהחשיך דקאמר תלמודא ר"י סתמא אחרינא אשכח ומיייתי הך דמגביהין ואר"נ אנו אין לנו אלא ב"ש כר"י וב"ה כר"ש אך קשה לדבריהם דבין אם נפרש דבריהם דמאי אולמיה דהאי סתמא כו' ולא היה להחליף ההיא דמגביהין אלא כל חדא תיקום אדוכתיה ובין אם נפרש דמאי אולמיה כו' דלמא אדרבה הך דמחתבין היה להחליף אמאי לא תקשי להו הכי בכל דוכתא דאמרינן מוחלפת השיטה ולקמן דרמי דר"י אדר"י ומחליף ההיא דאין סוחטין כו' תקשי להו נמי הכי דמאי אולמיה דהאי סתמא מהאי סתמא וע"ק דבפ' מי שהחשיך לא משכח אליבא דר"י סתמא כר"ש אלא הך דמגביהין דב"ה כר"ש אמאי לא תקשי להו מנגן להחליף הך דמגביהין ונראה לומר דדאי ר' יוחנן דמשהו מדותיו דבין בשבת ובין ב"ט לית ליה מוקצה כר"ש כדאיתא התם קאמר שפיר אנו אין לנו אלא ב"ה כר"ש ימחליף ההיא דמגביהין לפי קבלתו כי היכי דתהוי סתמא כר"ש אבל ר"נ דלית ליה טעמא דמתני' דהכא משום מוקצה וב"ה כר"י ואלביצה פרכינן אמאי קתני בהך דמגביהין דב"ה כר"ש דהיה לו להשוות מדותיו דבין בשבת ובין ב"ט כר"י ומשנינן משום דגבי שבת סתם לן תנא כר"ש והאח קא מקשינן שפיר דהאי שנויא לא יספיק לן דמאי אולמיה האי סתמא דללועין מהאי סתמא דמגביהין טפי מסתבר לאוקמא הך דמגביהין בדוכתא כמו שהיא שנויה כדי להשוות מדותיהן דבין בשבת ובין ב"ט כר"י ודו"ק:
בד"ה והיה ביום הששי כו' כדאיתא במדרש שבת לא יהיה לרבות יום הכפורים לא יהיה בו לרבות וי"ט כו' כצ"ל וכן נמצא במדרשות:

דף ג.

בד"ה גזירה שמא יעלה כו' עי"ל דלא שייך מוכן לעורבים רק בפירות אילן כו' עכ"ל עיין על דברי התוס' בזה בס"פ כל כתבי בתוס' סם בד"ה איני והאמר רב הונא ובתוס' בפי' בכל מערבין בד"ה הא ודאי מאתמוול עקרה כו' ומהרש"ל כתב הכא פי' לדברי התוס' דלא אמרי' הא. טעמא דמוכן לעורבים הוי מוכן לאלם אלא איירי בפירות שרגילין להשיר והוא יושב ומצפה אף שלישנא קצת דחוק כו' עכ"ל כתב כל זה לפי הבנתו בדברי התוס' דאפי' לאו מוכן לעורבים מותר בפירות הנושרין מטעם דיושב ומצפה אבל בההיא דפי' מקום שנהגו באנשי יריחו שהתירו פירות הנושרין איתא דלא התירו אלא במוכן לעורבים במחומר והשתא דברי התוס' איתין כפשטן דלא שייך להתיר משום מוכן לעורבין במחובר אלא דומיא דאנשי יריחו דהתירו בפירות הנושרין דאיכא נמי טעמא דיושב ומצפה אבל ההיא דלא על המוקצה דאיירי בעשבים אע"ג דהוי מוכן לבהמה במחובר אפי"ה אסור משום דלית ביה יושב ומצפה ודו"ק:

בא"ד וי"ל דוקא בפירות וענבים שייך שמא יעלה ויתלוש ושמא יסחוט לפי שאדם מתאזה להם ובעודם בכפו יבלענה ולקמן מייירי בדבר דבעי מרא וחצינא כו' לשבת הבאה אך תימה מאי שמא כו' עכ"ל כצ"ל יחד תירוצא הוא בפי' טעמים וכן הוא בתוס' פ"ק דחולין בד"ה מחתבין את הדלועין כו' ע"ש וב"ה נמי בתוס' ישנים ובהגהות אשר"י העתקה מתנ' ע"ש:

ודע לפי תירוק זה של התוס' לא היו צריכין התוס' דלעול לפרש בההיא דמחתבין הדלועין דמייירי בתלשין אלא דמצינן למימר שפיר דאיירי במחוברין בין השמשות ולא שייך בהו גזירה שמא יעלה ויתלשם כיון דלאו פירות אילן הן וכ"כ התוס' בהדיא סם בפ"ק דחולין ע"ש:

בד"ה ר"י אומר מוחלפת השיטה כו' דאי"כ כ"ש דקשה מדר"י לר' יהודה כו' עכ"ל ואין להקשות דאם כן השתא נמי דההיא דאין סוחטין מוחלפת תקשי לן מכ"ש דרבנן אדרבנן דאיכא למימר כיון דאשכחן דב"ש וב"ה פליגי בהא במתני' דהכא נימא דנמי דהני רבנן תרי תנאי הוו ופליגי נמי בהכי:

דף ג:

בד"ה לדידי אפי' בראשון כו' ותימה ר"י דאמר כב"ש וכי שביק ב"ה כו' עכ"ל ולעיל לר"נ דמוקי פלוגתא דב"ש וב"ה במוקצה לא תקשי להו הכי וכי עביד ר"ש במוקצה כב"ש ב"ט ושבך ב"ה וכן ר"י עבד בשבת במוקצה כב"ש ושבך ב"ה דאיכא למימר דר"ש ור"י משוים מדותיהם בחד דינא שבת וי"ט ולהכי ר"י אית ליה כיון דבי"ט אית להו לב"ה מוקצה ההיא מתני' דגבי שבת דשרי מוקצה לב"ה ליתא וכן ר"ש סבר כיון דגבי שבת לית להו מוקצה ההיא מתני' דגבי י"ט ליתא וק"ל:

גמ' אלא לרב יוסף ולר' יצחק דאמרי משום גזירה ספיקא דרבנן היא כו' [א] אבל לר"נ דאמר משום מוקצה לא פריך דמוקצה חמירא והוי כעין דאורייתא כספק מוכן דאסור לקמן. מתוספות ישנים. ונראה הא דקאמר בשלמא לרבה דהוי ספיקא דאורייתא דמייירי בי"ט אחר השבת ושבת אחר י"ט אבל שבת וי"ט דעלמא לרבה נמי אינו אלא משום גזירה:

שם ר' מאיר אומר ר"א כו' השתא משמע דבטל ולעיל גבי תלתן דקאמר ר"מ לר"ל כל שדרכו לימות צ"ל הא דמיה הא דרביה מתנא' ישנים:

דף ד.

תוס' בד"ה נימא קסבר רב דקושה אחת כו' ותימה דהא בסוכה אמרי' גויי סוכה אסורין עד מוצאי י"ט האחרון של חג כו' עכ"ל כתב מהרש"ל אין זה בסוכה כי אם שהתנא' פירשו כן לדיקן ואדרבה בפי' לולב וערבה כו' עכ"ל אולי עגלם מעיני הרב דבהאי לי שנא איתא בפי"ק דסוכה לגבי גויי סוכה עינרה בקרמין כו' אסור להסתפק מהן עד מוצאי י"ט אחרון של חג ומשמע להו דהיינו יום תשיעי לדיקן ולקמן נמי בר"פ המביא מיייתי לה וע"ש:

בד"ה אלא בהכנה דרבה כו' ועי"ל דכיון דאם נולדה בי"ט ה"ז אסורה כו' עכ"ל וקורב לזה מבואר בר"ן חו"ל והכנה זו אינה מדאורייתא דהא בי"ט גופיה אם נולדה כו' אינה אסורה לרבה משום הכנה אלא משום גזירה וכ"כ הר"ן ובהו יתיישב מה שמקשים בדברי הרי"ף שכתב ועצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסקין בי"ט משום הכנה דרבה ואם נשרו מן הדקל בי"ט אסור כו' ואסרי ליה רבנן משום שמא יעלה ויתלוש כו' עכ"ל דאם שייך הכנה בעצים שנשרו מן הדקל ל"ל טעמא דאם נשרו בי"ט אסור משום שמא יעלה ויתלוש הא איכא למנזר וי"ט דעלמא משום י"ט דאחר שבת כדאמרינן לעיל גבי ביצה לרבה דאסר משום הכנה ולפי דרכינו ניחא דהכא גבי עצים לא שייך ההיא הכנה דאורייתא האמור בביצה דמתיילא האידנא מאתמוול גמרה אלא משום דבגשרו בי"ט אסור משום שמא יעלה ויתלוש אם נאמר דבגשרו בשבת מותר בי"ט שאחריו הוי שבת מכין ל"ט כמ"ש התנא' ותר"ן ודו"ק:

דף ד:

בד"ה ותנן אין מבטלין כו' וא"ת לעיל גבי עגול דהוי תרומה דרבנן כו' עכ"ל משמע להו דבדרבנן היכא דלא הוי דבר שיש לו מתירין מבטלין בכתחלה אפילו איתא לאיסורא בעיניה שלא הוצרך התלמוד לחלוק ביניהם בין מקלא קלי איסורא ובין איתיה בעיניה אלא לרב אשי דאמר דיש לו מתירין כו' וכן הוא במרדכי ישן בשם ראב"ר. והשתא תקשי להו שפיר מהיא דעגול אבל הרא"ש כתב בשמעתין דאפילו באין לו מתירין לא מבטלין בדרבנן אלא דוקא היכא דמקלא קלי ולפי זה לא קשיא מידי מההיא דעגול:

דף ה.

בד"ה ונתקלקלו הלויים בשיר כו' ותירץ דאפי' לא באו עד כו' מ"מ המוספין קרבים דהיכא דלא אפשר שאני מידי דהוה אמחוסר כפורים בע"פ כו' עכ"ל והוא תמוה דליתא התם הכי בפי' תמיד נשחט להתיר מחוסר כפורים בע"פ משום דלא אפשר אלא דהכי אמרי' התם בשלמא לת"ק יבא עשה דפסח שיש בו כרת וידחה עשה להשלמה כו' והיינו כמ"ש התנא' הכא בתירוצם בתרא דלית לן להתיר במחוסר כפורים בע"פ אלא משום דהוי עשה דפסח שיש בו כרת ונראה שיש בדבריהם ערעור וקצת דילוג וכצ"ל ותירץ דאפי' כו' מ"מ המוספין קרבין דמעלה ומלינה בראשו של המזבח דהיכא דלא אפשר שאני דהכי אמרינן בפי' תמיד נשחט ועי"ל דאתי עשה דרבים ודחי עשה דהשלמה משום דלויס טפי מידי דהוה אמחוסר כפורים בע"פ שהביא כפרתו לאחר הקרבת תמיד של בין הערבים ואוכל פסחו בערב דהכי אמרינן בפרק תמיד נשחט דאתי עשה דפסח דענוש כרת כו' עכ"ל ופי' לדבריהם דאהא דא"ר ישמעאל בנו של ר"י ב"ב התם אף מחוסר כפורים בשאר ימות השנה קאמרינן מאי אולמי' דהאי עשה מהאי עשה ואוקמא רב פפא דמעלה ומלינה בראשו של מזבח ופריך והא כמה דלא נתקטרו אמורין כהנים לא מציי אכלי בשר ומשני לה רב פפא כיון דלא אפשר שאני דעשאום כמו שנטמאו כו' והשתא תירצו התנא' דה"נ במוספין דהכא עשו כן דהוי מעלין ומלינין אותן ואף על גב דאין לעשות כן משום הכהנים דלא מציי אכלי בשר היכא דלא אפשר שאני כדאמרינן התם אליבא דר"י בנו של ר"י ב"ב ושוב כתבו דעוד י"ל לאוקמא ההיא דהכא אפילו כת"ק דר"י בנו של ריב"ב ומשום דאתי הכא עשה דרבים כדאמרי' אליביה דאתי עשה דפסח גס התנא' דפי"ד דר"ה מוכיחון כדברינו אלה ע"ש:

דף ה:

בד"ה ובקש ר"א להפקירו לעניים וא"ת אי קסבר דקושה ראשונה לא כו' עכ"ל וליכא לאקשווי דא"כ אמאי הוצרך כלל להעלותו כיון דלא קדשה לעתיד לא הוה ביה כלל דין כרם רבעי די"ל דאפי"ה הוצרך להעלותו משום דהוי דבר שבמנין וכ"ה בתנא' פ"ד דר"ה:

גמ' וכ"ת למצית עונה הוא דאתא [א] וא"ת כיון דממילא ליתא לתקנתא ממילא נצטוו כפריה ורביה כמו שנצטוו כבר וי"ל דה"ק וכ"ת למצות עונה הוא דאתא דה"ל מצות פי"ו דבר שנאמרה לבני נח ונשנית בסניי דלזה ולזה נאמרה והכי אמרינן בפ"ד מיתות והרי פי"ו שנאמרה לבני נח ונשנית בסניי לך אמור להם שובו וגו' לישראל נאמרה ולא לבני נח ומשני ההוא לכל דבר שבמנין כו' והיינו כמסקנא דהכא וק"ל:

תוס' בד"ה מי לא מודה ריב"ז כו' ומ"מ יש ליישב פרש"י דקשיא לך מנ"ל הך סברא ה"פ כו' לאחר חורבן נמי כשהיו עושין ב' ימים כו' עכ"ל ונראה דר"ל כמו דקודם חורבן בכל פעם שעושין ב' ימים היה דקושה אחת מפני קלקול שמא באו עדים לאחר המנחה השתא נמי לאחר החורבן שהתקין שיהיו מקבלין עדים כל היום מ"מ כשהיו עושין ב' ימים כגון בשלא באו עדים לא מספק היו עושים כן אלא

חדושי הלכות – מהרש"א • ביצה

מחמת תקנה הראשונה כיון שעדיין היו עושין ב' ימים כבתחלה אבל לשון רש"י א"א להולמו לפרש כן שהרי כתב דאפילו בבאו עדים לאחר מנחה לא עקרה תקנה ראשונה והיו עושין ב' ימים ואכתי תקשה לן מנלן הך סברא ובתוספות ישנים כל זה אינו ומדברי המלחמות נראה ליישב פרש"י בדרך זה וה"ק מי לא מודה ריב"ז כו' כגון קודם חורבן דהוי קדושה א' משום דאף שהשני היה י"ט ודאי אע"פ כן היו עושין גם הראשון י"ט א"כ לאחר חורבן נמי לא עקרה התקנה מלעשות ב' ימים אע"פ שהראשון היה ודאי י"ט ללא תיקון ריב"ז אלא לקבל עדות אף לאחר מנחה שיהו מונין מיום הראשון אבל דברי התוס' שלפנינו לפי משמעם א"א לפרש כך וצ"ע מה שכתבו לפי פירושם דיש ליישב פרש"י ודו"ק:

דף ו.

בפרש"י בד"ה דלמא מעברי ליה לאלול כתקנה ראשונה כו' כגון שלא באו עדים עד יום ל"א עכ"ל אין זה ממוקדק דהתקנה ראשונה היה בבאו עדים אבל בלא באו עדים עד יום ל"א מספק היו עושין ב' ימים אלא דר"ל שלא באו עדים היינו שלא קבלו אותן עד יום ל"א וכגון שבאו אחר המנחה והיינו תקנה ראשונה וק"ל:

תוס' בד"ה הואיל ומתיר עצמו בשחיטה כו' כדאמרי' בפ' מי שהחשיך דשמואל חזעירי ור"י כר"ש סבירא להו כו' עכ"ל והא דאמר ר"י לעיל ביצה שנוגלה ב"י"ט לאו מטעם מוקצה אלא משום משקין שזבו יא:ע"ג דפסק ר"י הלכתא כר' יהודה בשאר פירות בההיא דאין שוחטין כו' ללא גזרינן בהו משום משקין שזבו כבר תירצו התוס' בפרק חבית דשייך ליגזור טפי בביצה לפי שהיא עומדת ליסחט מן התרנגולת דרך לגומעה חיה אבל שאר פירות אין עומדין ליסחט כלל עכ"ל:

בד"ה וכי מה בין זה לעגל שנוגל כו' והכא מיירי בלא כלו לו חדשיו עד היום וא"כ לא היו מוכן היום כו' עכ"ל הא ודאי אין להקשות דא"כ בלאו נוגל מן הטריפה תקשי ליה וכי מה בין זה לעגל שנוגל בעי"ט ולא כלו לו חדשיו עד היום ללא היו מוכן היום הואיל ובין השמשות לא היו חזי דההוא ב"י"ט נמי אסור דספק נפל הוא וצריך להמתין ח' ימים מלידתו אמנם תקשי ליה מעגל שנוגל קודם י"ט ולא כלו [ב] לו חדשיו י"ום ח' שלו הוא ב"י"ט דהשתא לא היו מוכן היום דבין השמשות לא היו חזי ומהיו למאי דמסיק היתרא בנוגל מן הטריפה הואיל ומוכן אנב אמו לכלבים נוחא דקושטא דמילתא הוא דעגל שנוגל קודם י"ט ויום ח' שלו הוא ב"י"ט דאסור לרב משום ללא היו חזי בין השמשות אפילו לכלבים ודו"ק:

דף ו:

בד"ה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב וקשה כו' וי"ל דכ"ע מודו דביצים גמורות מותרות כו' וטעמא דב"ה דאסרי ביצת נבילה כו' עכ"ל עיין בזה במהרש"ל והוא דחוק דאכתי איכא למימר בביצת נבילה אפי' באינן מעורות מחמירין בה משום דאיסורא דאורייתא הוא ויש מנהיגים ועי"ל טעמא דב"ה והוא קאי אקושיא דלעיל והנראה לקיים לגירסת תוספות שבספרים ישנים ור"ל דמשמע להו ר' יעקב דאסר לקמן היינו משום דאית ליה בשר עוף בחלב דאורייתא דאיכא מ"ד דלית ליה הכי במסכת חולין וכן משמע מהא דאמר לקמן ע"כ לא קאמר ר' יעקב אלא לענין איסורא ופרש"י אע"ג דלאו בשר נינהו אסר להו מדרבנן הואיל וקרובים לבשר כו' עכ"ל ואי הוה סבר דבשר עוף גופיה בחלב אינו אלא מדרבנן לא הוה מסתבר לאסור בביצה כיון דלאו בשר נינהו והשתא לר"י דמודה בביצים שאינן מעורות דשרי אכתי תקשי לן דמ"ט דב"ה דאסרי בביצת נבילה טפי ומש"ה הוצרכו למימר דמטעמא אחרינא אסרי ב"ה ביצת נבילה משום דגזרינן אטו ביצת טריפה כו' ומשום קושיא זו גופה דחו התוס' בפ' הדר פי' זה בשם ה"ג דאין לומר כך דמשום דבשר עוף בחלב מדרבנן הקילו דא"כ תקשי מאי קאמר אפי' ביעתא בכותחא כו' מי פשיטא היתרא טפי מביצת נבילה דהא איכא מ"ד בשר עוף בחלב דאורייתא הוא גם במרדכי ר"פ כ"ה דחו פי' זה שהוא בשם ה"ג מכח קושיא זו וכתב לתרן בשם ס"ה דב"ה אסרי ביצת נבילה אטו ביצת טריפה כמ"ש התוס' הכא וע"ש ודו"ק:

בד"ה וכ"ת קמ"ל דברייתא מאי כו' אבל במעי אמה היו מודים דאסור כו' עכ"ל כתב מהרש"ל דקמ"ל דברייתא דשרי אליבא דב"ש אבל רב פסק בביצה שנוגלה כב"ש אבל בביצה שנמצא תוך התרנגולת פסק כב"ה דאסרי עכ"ל והכריחו לפרש כן השתא דבמעי אמה חמורה מנוגלה אי הוה סבר רב כב"ה דאסרי במתני' נוגלה לא הוה אצטריך לן רב לאשמועינן במעי אמה דאסוריה דכ"ש הוא מנוגלה אבל הוא דחוק דלפי מאי דס"ה דהשתא דרב מתיר בנוגלה תקשי ליה דרב אדרב מכמה מימרות דאסר רב בנוגלה בו ביום דאפי' בבי' י"ט של גליות לא מתיר אלא בנוגלה בא' שמתרת בב' וע"כ נראה דרב סבר נמי לפי דס"ה השתא כב"ה דאסרי אפי' בנוגלה ורב אצטריך לאשמועינן דבמעי אמה אסוריה משום ללא נימא כפי הסברא האמיתית דנוגלה חמורה טפי ובמעי אמה אפי' ב"ה מודו דשרי וליכא לאקשויי דא"כ מאי קפריך ממתני' דע"כ ל"פ אלא בנוגלה כו' דלמא לאשמועינן במתניתין רבותא טפי כפי סברא האמיתית דאפי' בנוגלה שרי ב"ש ובדרייתא אשמועינן דלא נימא כפי סברא ההפוכת דס"ד השתא דבמעי אמה חמורה ומודו ב"ש דאסוריה ואשמועינן דברייתא דשרי דו"ל דהכי פריך כיון דאיכא סברא בהיפך לא ה"ל להשמיט במתני' לאשמועינן נמי דב"ש שרו במעי אמן כמו לאשמועינן דברייתא אלא ע"כ דע"כ ל"פ כו' ולית לן בהך מילתא אלא כפי סברא האמיתית דנוגלה חמורה טפי וברייתא אליבא דב"ה אשמועינן דמודו במעי אמן דשרי דאל"כ ברייתא מני כו' כדמסיק ודו"ק כי הדברים ברורים:

דף ז:

בד"ה דאמר ר' זירא פתח הכתוב בשאור כו' וא"ת ל"ל צריכותא דלעיל הא ידענא שפיר [דחמן] בכזית מהכא כו' עכ"ל יש לדקדק מאי קא קשיא להו דהא שפיר אצטריכו ב"ה לצריכותא משום קושיא דב"ש דא"כ ליכתוב חמן ולא בעי שאור כו' וי"ל דה"ק התוס' דלא ה"ל לתלמודא אליבא דב"ה לאתניי אלא הא דר' זירא דהזו שאור חמן וזהו חמן כו' וילפינן ביעור מאכילה דחמן נמי בכזית והא דכתב רחמנא שאור ע"כ אתא ללאו יתירא והא תיורצ דהואיל וחלקו הכתוב בב' לאוין לא הוה מוקמינן ללאוי יתירא אלא דאין שיעורן שיה וכטעמא דב"ש ודו"ק:

בא"ד וא"ת כו' ל"ל דר' זירא וי"ל לא הייתי משים כרת אלא בחמן כו' עכ"ל ולב"ש ליכא למימר דאצטריך הא דר' זירא משום דאי [לאן] מדר' זירא לא הייתי משים כרת בשאור אלא בככותבת דה"א דדיו לבא מן הדין להיות כגודן כיון דלא קאתי אלא מק"ו דחמן דא"כ השתא נמי דנפקא ליה מדר"ז מהיקשא שאור לחמן נימא דלא עדיפא שאור מחמן דאתי מיניה אלא ע"כ דלית לן לאוקמא כרת בכל חד לפום שיעור איסורו וק"ל:

דף ח.

בד"ה ואינו צריך אלא לעפרה כו' ותימה דא"כ פטור אבל אסור לכתחלה וי"ל דמשום שמחת י"ט כו' עכ"ל לב"ה לא שייך למימר משום שמחת י"ט מותר כיון דלא שרו ב"ה אלא בשכבר שחט ליכא ביה

משום שמחת י"ט דמשום ללא מכסי דם לא מתסר באכילה כדאמרינן לקמן אלא דכל דבריהם אלו לב"ש הם דמשמע להו דלב"ש נמי צ"ל והוא שיש לו דקר עגון ובעפר תיחוח דבאל הא פליגי ב"ש וב"ה אלא דכל מאי דשרי ב"ש לכתחלה לא שרי ב"ה אלא דיעבד וכן נראה מדברי התוס' שכתבו לקמן אלא דפריך לבסוי' דבקר עגון וכי פריך תלמודא דליעבד כב"ש וכ"כ התוס' בהדיא לקמן בד"ה אר"י מוחלפת השיטה והשתא לב"ש שפיר כתבו התוס' דמשום שמחת י"ט מותר אפי' לשחוט לכתחילה ולב"ה ודאי ניחא להו דמשום מצות כיסוי מותר אפי' לכתחלה כיון שכבר שחט וכדאיתא בירושלמי גבי אפר שהוסק ב"י"ט כמ"ש התוספות לקמן ודו"ק:

בא"ד וא"ת א"כ ל"ל דקר עגון וי"ל דמ"מ בעינן שיהא מוכן מעי"ט עכ"ל פי' משום דאיכא תרתי איסורא חדא דאינו מוכן ועוד דקא עביד גומא בעי ב"ה דקר עגון בשחט אבל באפר שהוסק ב"י"ט כיון דליכא ביה אלא איסור מוכן לחוד שרי בשחט כדאיתא בירושלמי כמ"ש התוספות לקמן וכ"כ הרא"ש ע"ש:

בד"ה אמר רב יהודה לא שנו אלא שהוסק מעי"ט כו' ואור"י דמוקצה אינו אסור לנטול ב"י"ט בשביל אוכל נפש כו' עכ"ל ומהיו לענין כיסוי אוסר רב יהודה בהוסק ב"י"ט משום דהאי טלטול [א] אינו משום אוכל נפש אלא משום הכיסוי ואסור בשלא שחט:

בד"ה ואם איתא לבסוייה כדר"י כו' וכן פרש"י בסמוך בהדיא כו' עכ"ל נראה דהיינו ממה שפרש"י בסמוך אפי' ודאי נמי דהא כב"ה קי"ל דאסרי כו' ע"ש:

בד"ה אי הכי מאי אריא ספק כו' תימה מאי אי אמרת בשלמא כו' ויש לומר דהכי פי' אא"כ כו' דא"ל דלית ליה דקר עגון ואפר כירה כו' ודרב יהודה אית ליה כו' עכ"ל יש לדקדק לפי זה מאי קמשני אלא אמר רבה אפר כירה מוכן לודאי כו' כיון דהוה ניחא ליה מאפר כירה ודקר עגון ולא הוה קא קשיא ליה אלא מדרב יהודה אמאי לא שבך רבה סברת המקשה דמיירי בלית ליה אפר כירה ואלו ה"ל אפר כירה הוה מוכן גם לספק אלא דה"ל לרבה למימר דהא דר"י מוכן לודאי ואינו מוכן לספק ומי הכריחו למימר באפר כירה דמוכן לודאי ואינו מוכן לספק היפך סברת המקשה וי"ל דודאי עד השתא לפי סברתו שפיר איכא למימר דאפר כירה מוכן הוא לכל מילי ומש"ה מכסין בו נמי ספק אבל הא דרב יהודה אינו מוכן לכל מילי ומש"ה אין מכסין בו ספק אלא ודאי משום מצות כיסוי אבל לר"י דלית ליה דעושה בו כל צורכו ואפ"ה אין מכסין בו ספק והיינו טעמא כדמסיק רבה דדעתו לודאי ואין דעתו לספק ומש"ה א"ג דעושה בו כל צורכו מ"מ אין מכסין בו ספק דאין דעתו לספק וק"ל:

דף ח:

בד"ה והא דמקתני סיפא אם שחטו כו' וא"ת אמאי לא פריך אי לית ליה פשיטא דאין שוחטין כו' ופי' הקונט' כו' עכ"ל צ"ע דקארי להו מאי קארי להו דהא ודאי מרישא דקתני אין שוחטין ל"ק מידי כדקמשני תלמודא בהדיא בסמוך לעיל דבספק אימא משום שמחת י"ט לשחוט ולא לבסוייה קמ"ל ומי הביאם לתרן קושייתם מתוך פ"ה כיון דתלמוד ערוך הוא וי"ל דמשמע להו לכאורה דלא קאמרינן לעיל אלא דספק הוי רבותא לגבי [ודאי] מה"ט דאימא משום שמחת י"ט לשחוט כו' מיהו קושטא דמילתא הוא דפשטא דאף ספק לא לשחוט בדלית ליה מה לבסות ואחא הביאו התוספות פי' הקונטרס שפי' האי טעמא דהוי ספק רבותא לגבי ודאי כדאמר לעיל לא תקשי ליה נמי ארישא פשיטא דאין שוחטין ודו"ק:

בא"ד והדר קושיא לדוכתין לבסוייה כדר"י או בדקר עגון עכ"ל לדברי התוס' דלעיל דלא קשיא ליה אלא אהא דרב יהודה צ"ל דלא הדרא קושיין לדוכתין אלא דלבסוייה כדר"י אבל מאפר כירה ומדקר עגון ל"ק מידי אלא שהתוס' כתבו או בדקר עגון כפי לשון הקונטרס שהביאו והמרש"ל הגוה או אפר כירה כי כן לשון הקונטרס לפנינו ודו"ק:

דף ט.

בד"ה גלגל עיסה מעי"ט כו' ובתוס' פירשו דטעמא דרבה דאיירי בח"ל ולא מחזי כמתקן כיון דבלאו זה יכול לאכול אבל בא"י מודה רבה דאסור ואין נראה דמשמע בסמוך דלא שייך כלל טעם זה דקאמר מי לא מודה שמואל שאם קרא שם שאסור לזרים כלומר כיון דשם חלה עליה מחזי כמתקן ומשמע לפי הלשון כו' עכ"ל כצ"ל וכ"ה בספרים מדויקים ור"ל ובתוס' פירשו שבעלי התוספות פירשו כך ומהרש"ל מחק כל זה לפי מה שהבין דר"ל ובתוספות שבתוספתא שהוא מהברייתות ואינו כן אלא כמו שמצאתי בספרים מדויקים ודו"ק:

בפרש"י בד"ה אין מוליכין את הסולם סולם המיוחד כו' עכ"ל כ"ה לשון הר"ן וכצ"ל ומלת קס"ד שפפרש"י לפנינו אין לו מקום כאן לפי הנראה כ"א בדוחק ודו"ק:

בד"ה תנאי היא כלומר כו' וב"ש לית להו שזכבו מוכיח עליו ואסרי אפי' בחדרי חדרים כו' עכ"ל לא הוה צריך למימר לב"ש דאסרי אפי' בחדרי חדרים דא"נ מתירין ב"ש ברה"י לא תקשי מדב"ש לרב כיון דאיכא תנא דקאמר כוותיה והכי אמרינן לנישנא קמא אלא דניחא ליה למימר להאי לישנא דב"ש נמי אית להו הא דרב כיון דרב חנן נמי אית ליה הכי להאי לישנא אית לן למימר דרב לא פליג עליה בהא ודו"ק:

דף ט:

בד"ה סולם בא לדינוי הולכת סולם כו' עכ"ל יש לדקדק לכאורה מי הכריחו לפרש הולכת סולם דא"נ חזרת סולם בא לדינוי א"ש כיון דת"ק אית ליה דפליגי בחזרה והלכה כב"ה דשרי אפי' חזרה וי"ל דא"נ דפליגי בשל עלייה מ"מ לית הלכתא כתנא דברייתא דסבר דפליגי בחזרת סולם של עלייה אלא כתנא דמתני' דסבר דלא פליגי אלא בהולכת סולם של עלייה ודו"ק:

תוס' בד"ה אמר ר"י מוחלפת כו' דא"כ מתוקמא לפי המסקנא כל הני שנויי דחיקי כו' עכ"ל נראה מדבריהם דלמסקנא לא מחליף אלא ההיא דתריסין ובית שמאי לקולא ובית הלל לחומרא אבל כל הנך משניות דמייתי לא מחליף דמתוקמא בשינויי דלעיל וקשה למאי דמחליף ההיא דתריסין ובית שמאי לקולא ובית הלל לחומרא תקשי ליה כל הנך משניות דלעיל דמייתי דב"ש לחומרא וב"ה לקולא דהכא לא מתוקמן שינויי דלעיל וכן בכל הנך מוחלפת השיטה דקאמר לעיל משמע דלא מחליף הנך משניות דלעיל מינה אלא דמתוקמן בשינויי דלעיל ואמאי לא תקשי ליה הנך משניות אהך דמוחלפת וצ"ע:

בא"ד וב"ש בעו דקר עגון כו' מדקאמר הכא ע"כ לא קאמרי ב"ש התם אלא דאיכא דקר עגון כו' עכ"ל אע"ג דלמאי דקיימינן השתא לפר"ת לא מתוקמן כל הני שינויי דחיקי מסתמא הך מלתא דמיירי ב"ש דבקר עגון ודאי קיימא דאין להחליף פי' המשנה וכמ"ש לעיל דלא פליגי ב"ש וב"ה אלא מאי דשרי מר לכתחלה לא שרי איךך אלא דיעבד ודו"ק:

חדושי הלכות – מהרש"א • ביצה

בא"ד ותימה א"כ דמוחלפת קאי אההיא דהשוחט כו' היכי מונה לה במסכת עדיות כו' עכ"ל יש לדקדק דלמאי דמוחלפת נמי ההיא דתריסין תקשי להו אמאי לא תני לה בעדיות מקולי ב"ש וחומרי ב"ה וי"ל כיון דקתני ההיא דלא ישחוט לא איצטריך ליה למתני ההיא דתריסין דבחדא גוונא קמשתעי הך תרתי מתני' דב"ש לקולא וב"ה לחומרא בשמחת י"ט ודו"ק:

דף י.

בפרש"י בד"ה אף משימות המת וקס"ד דבברירה פליגי כו' וב"ה סברי הוברר ולמאי דס"ד השתא סבירא לן דבנפתח א' כו' עכ"ל ונטוה לזה דברי התוס' ולא ניחא ליה לפרש דהשתא נמי לאו דברירה קמפלגי אלא דטעמא דב"ש הוא דאף בכלים דלכסוף אינו מטער אלא ע"י מעשה כגון נפתח דא"כ לא הוה טעי המקשה למימר לב"ה דאף למפרע מטער כיון דאיכא למימר דלא פליגי אב"ש אלא במכאן ילהבא כדמסיק ולא ניחא ליה למימר דבנפתח ב"ש מודה דאף למפרע מטער דבברירה ליכא לפלוגי בין נפתח לחישב וכיון דלית ליה לב"ש ברירה בחישב ע"כ בנפתח נמי לית ליה ברירה וק"ק לפי זה מ"ש התוספות דמש"ה פליגי בחישב משום רבותא דב"ה כו' עכ"ל למאי רבותא איכא הכא כיון דבברירה ליכא לפלוגי בין נפתח לחישב א"נ דהוו פליגי בנפתח ליכא למטעי למימר לב"ה דבחישב אינו מטער למפרע כיון דמטער בנפתח למפרע וי"ל דאע"ג דליכא למטעי מ"מ רבותא הוא לאשמועינן האי דינא בחישב לב"ה וק"ל:

דף י'

תוספ' בד"ה חולין ומעשר שני כו' ואח"כ מחללו על מנה היפה שבשניהם עכ"ל אין פירושו דלא סגי בלאו הכי דודאי אי בעי מעלה הפרוטות לירושלים אלא עצה טובה קמ"ל דאי בעי להעלות מעות הראשונים שהם קלים מחללן על מנה יפה שבשניהם וק"ל:

בד"ה הכל חולין שאני כו' ותימה דהא לא אמרינן שאני אומר להקל כו' וי"ל כו' עכ"ל ונ"ע דאכתי תקשי להו בסופא דקאמר נמי שאני אומר להקל וליכא לפרושי שם משום דאין דרך להפרידן זה מזה כגדאא מפרש"י דא"כ מאי קא קשיא ליה מנחלות דהאי טעמא לא שייך בגזלות ולמאי דמסיק שאני גזלות כו' ניחא וק"ל:

גמ' ורבי אמר לך כיסים נמי כו' משום דמשמע ליה השתא דלא פליגי אלא בביסים מקושרים אבל בכים אחד ממש מודה רבי מש"ה הוצרך למימר השתא דטעמא דרבי כיסים נמי כו' וק"ל:

דף י"א.

שם אמר אב"י בדף תימה דלא אמר ארישא לעיל מתוס' ישנים:

שם ה"ד אולימא במפורחין כו' לשון הר"ן אבל במפורחין אפי' פריחה מועטת כו' דבמפורחין ממש א"נ דהנך גינהו אסורין משום ציה כדאיתא פרך אין צדין וכ"ה בתוספות ישנים:

פרש"י בד"ה לא חיישינן לאמלוכי בתמיה ופריך לאב"י עכ"ל ורצה לומר דאין זה מחובר למעלה ואסוקי מילתא דמ"ד ממלך ולא תבר קמ"ל דב"ש לא חיישי לאמלוכי אלא שהוא מחובר למטה בלשון בתמיה לאקשויי [אאב"י] וק"ל:

דף י"א:

תוספות בד"ה אמר רחבא כו' ולא קאמר אסטווגיית כו' עכ"ל צ"ל איצטבא ועיין בזה פרש"י בפרק אין עומדין:

גמ' מ"ד טעמא מאי משום דאין שבות במקדש ואפי' כהן בלאו בר עבודה כו' עכ"ל [א] צ"ע דא"כ לכתחלה נמי ובמתני' קתני מחזירין רטיה במקדש כו' ומסיים בסופא אבל לכתחלה כאן וכאן אסור ויש ליישב בדוחק:

שם הנך נמי פלוגתא גינהו ב"ש במקום ב"ה כו' יש מקשים אמאי לא דחו התוס' לעיל מהך דהתירו מאן דמפרש מוחלפת השיטה ההיא דתריסין והוי ב"ש לקולא דהתירו סופן משום תחילתן וע"כ עולא בפלוגתא לא קמיירי ולא קושיא היא דודאי עולא דאמורא הוא לפי דגשנית קמיה בטעות קחשיב ג' דהתירו סופן כו' דלא הוו בפלוגתא אבל לפי מוחלפת השיטה קושטא דלא הוו אלא ב' דלא הוו בפלוגתא וק"ל:

דף יב.

תוספות בד"ה דלמא בעירוב והוצאה כו' הא בלאו הכי מותר לטלטל מחצר לחצר לצורך לב"ג להר"ח כהן דגרסינן כו' שאינו לצורך יום טוב כלל עכ"ל כ"ה בכל ספרים ישנים ויש לדקדק לדבריהם דקארי להו מאי קארי להו דאף אם מותר לצורך הא שלא לצורך אסור ומ"ה צריך עירובו ליי"ט ומי הכריחם לומר דצריך עירוב לדבר שאינו לצורך י"ט כלל דהא גס לקטן ולס"ת דצורך י"ט קצת עירוב צריך כיון שאסור להוציא לרה"ר זה הביא מחדשים מקרוב באו שהניהו בדברי התוספות אף אם אסור לרה"ר ביי"ט מכל מקום מותר לטלטל מחצר לחצר לצורך ייי"ט דהא איסור טלטול מחצר לחצר אף בשבת אינו אסור אלא מדרבנן עכ"ל ואין זה נכון דאם אסור לרה"ר ביי"ט לצורך דהיינו צורך קצת כמו קטן וס"ת למה לא נאמר לאסור טלטול מחצר לחצר ביום טוב כמו בשבת וכי כל הדברים שהם בשבת אינן אלא מדבריהם יהיו בהכרח מותר ביי"ט אבל דבריהם מפורשים כך דמשמע להו השתא דפליגי ביש עירוב :הוצא אבל למאי דמוקי פלוגתייהו במתוך שהותרה כו' לא פליגי כלל ביש עירוב ולב"ה נמי יש עירוב :אהא קא קשיא להו ל"ל עירוב לבית הלל בלאו הכי מותר לטלטל מחצר לחצר לצורך דאפי' לצורך קצת מותר לב"ה במתוך שהותרה כו' ואהא תירצו דצריך עירוב לדבר שאין צורך כלל דלא שרי במתוך כו' כמו שפירשו התוספות לקמן ודו"ק:

בפרש"י בד"ה פליגי ב"ש וב"ה כו' וירמיה היה מזהירן על השבתות שהן חמורין כו' עכ"ל ולא ניחא ליה למימר לפי שיטתו דהשתא נמי נקט ירמיה בשבת אין ביום טוב לא משום דהותר מן התורה לגמרי הוצאה במתוך כו' דא"כ למה נקט ירמיה הוצאה דהא שחיטה ובישול וכל מלאכה שהיא לצורך ייי"ט נמי הותרו לגמרי ביי"ט מן התורה במתוך כו' וק"ל:

דף יב:

תוספת בד"ה אין מוליכין חלה כו' והוא ילפינן מהיא דוקא מה שמתירין ב"ה כו' עכ"ל אף שלשון הירושלמי משמע דלאין מוליכין דקאמרי ב"ש קאמר דהוא ילפינן מהיא כמו שפי' הר"ש בפ' הלוקח פירות ניחא להו לפרש אליבא דהלכתא דקאי אב"ה דמתירין ואמתירין דתרומה קאי דהכי קי"ל כר' יוסי בשמעתין והשתא ניחא מ"ש ויסברו העולם שהוא תרם אותם ביי"ט כו' דהאי טעמא לא שייך הכא

במתירין דב"ה בחלה אלא בתרומה אבל הר"ש בפירושו לפי דרכו דקאי אין מוליכין דב"ש לגבי חלה ומתנות לא כתב האי לישנא שהוא תרם ביי"ט כו' וע"ש ודו"ק:

דף יג.

בד"ה איכא דאמרי מחלוקת כו' וה"ה דפליגי בקטניות סתם כו' עכ"ל יראה דללישנא בתרא ודאי הוצרכו תוס' למימר ה"ה דפליגי בפירש למוללן בין בקטניות בין בשבלין ולא רצו לפרש דבפירש בין בקטניות ובין בשבלין כ"ע מודה דטבאל דהא לא מיירי פלוגתייהו אלא בפירש למוללן בשבלין ומיהו בסתמא נמי פליגי דכל שלא פירש לעיסה כמו שפירש למוללן הוא כמ"ש התוספות לקמן וכיון דפליגי בשבלין בפירש למוללן ע"כ דפליגי נמי בקטניות למוללן דהא עדיפי להאי לישנא שבלין מקטניות דבשבלין פליגי בסתם ובקטניות כ"ע מודו דלא טבאל בסתם אך ללישנא קמא צ"ע מי הכריח אותם לפרש דה"ה דפליגי בקטניות ובשבלים סתם דהא איכא למימר בין בקטניות סתם ובין בשבלין סתם כ"ע מודו דלא טבאל וי"ל דמשמע להו דהני לישני לא פליגי בהאי דקאמרי מחלוקת בשבלין אלא דפליגי בהא דקאמרי בקטניות ד"ה וא"כ כיון דהשתא ע"כ ללישנא קמא נמי פליגי בשבלין סתם כדקאמר ללישנא בתרא מחלוקת בשבלין סתם ע"כ דפליגי נמי בלישנא קמא בקטניות סתם דהא עדיפי קטנית משבלין להאי לישנא דבשבלין שפירש למוללן פליגי ובקטניות שפירש כ"ע מודו דטבאל ודו"ק:

דף יג:

גמרא מנפח על יד על יד כו' במתניתין דמעשרות גרסינן מנפח מיד ליד כו' וכן נראה דהא אמרינן עלה וכן לשבת ולעיל גרסינן גבי שבת מיד ליד וגבי יו"ט על יד כפרש"י:

דף יד.

תוספות בד"ה בה"א תבלין גדוכין כו' אבל מלח של ים צריך שינוי כו' אבל שלגו א"צ שינוי כו' עכ"ל התוספ' כן הוא בספרים מונהים ואיך שיהיה לא ידענו בכוון דבריהם באיזה מלח איירי בשמעתין ומאין יצא להם חילוק זה:

בד"ה א"ב דידע כו' ומיהו מהאי פסקא לא נפקא לן מידי דקי"ל כשמואל כו' עכ"ל ולכאורה ק' דא"ג קי"ל כשמואל הא צריך במלח אצלווי טפי מתבלין וע"כ דהיינו מהני טעמי דהני אמוראי ושפיר נפקא לן מהאי פסקא ועיין בזה בספר מלחמות ובר"ן באורך על דברי הרי"ף וק"ל:

גמ' אמר אב"י כי תניא נמי מתניתא כו' לפי הסוגיא לכאורה הל"ל אלא אמר אב"י כו' ונראה דלאב"י אפשר דהמתין לעיל נתכוון לזה וה"ק אי תנא אין כותשין ה"א במכתשת גדולה אבל בקטנה אימא ש"ד אף בטיסני קמ"ל בהדיא אין עושין טיסני כלל אפי' בקטנה אבל אין כותשין במכתשת כדקאי קאי במכתשת גדולה דוקא דסתם מכתשת בגדולה קמייירי ובדייקא קמייירי והיינו כדברי אב"י ולפי שאפשר לפרש דברי המתין אי תנא כו' כרבא וכמו שהבין המקשה והתניא כו' להכי לא קאמר לעיל אלא אי תנא כו' ודו"ק:

דף יד:

תוספות בד"ה הבורר קטנית ביי"ט בש"א כו' היה יכול להקשות דזהו דרך בורר אלא דעדיפא מיניה פריך דאפילו פסולת כו' עכ"ל כ"ה בכל נוסחות תוספות ישנות ור"ל דמשמע להו דבפסולת מרובה מודו ב"ה [וב"ש] דאינו בורר [האוכל אלא] הפסולת דאין זה דרך בורר ועדיפא ליה למפרך משום דבטל מיעוטא דהשתא ככוליה פסולת וגם פסולת אסור וחדשים מקרוב באו להניה דאפילו אוכל יהא אסור כו' ולפי זה כוונת דבריהם ע"כ דאפילו אוכל יהא אסור לטלטל ועיקר חסר מן הספר גס בקצת נוסחאות הניהו בגמרא פסולת מרובה על האוכל פשיטא מי איכא מאן דשרי אין זה גירסת רש"י ותוספות דבשמעתין אבל ההיא גירסא אזלא לפר"ת בפרק נוטל ע"ש ודו"ק:

בד"ה מפני מה אמרו וילון טמא כו' וז"נ דלא אשכחנא בשום כו' שיהא אסור כו' מכלאים כו' עכ"ל פי' כיון דלא אשכחנא בשום מקום שאמרו וילון אסור מכלאים לא שייך למימר מפני מה אמרו וילון אסור מכלאים מיהו קושטא דמילתא היא דאסור מכלאים כיון דמצינו שאמרו דטמא מפני שהשמש כו' וכפרש"י והתימה מדברי ב"י טור י"ד סימן ש"א שהבין מדברי תוספות אלו דאין בוילון כלל איסור כלאים וא"א לפרש כך כוונת התוס' דהא תלמודא בהדיא מיייתי ליה הכא לאיסור כלאים ודו"ק:

דף טו.

בד"ה אלא בקשין כו' מותר להציע מתחתיו כפרש"י כו' עכ"ל כצ"ל והיינו ממה שפרש"י בשמעתין שריא לישיבה כו' דמשמע להציע תחתיו לישיבה ולא ללבישה ונ"ע דביומא פרך בא לו פירש רש"י בהיפך דאין בו משום כלאים לגמרי ומותר [א] אף בלבישה וע"ש בתוספות וק"ל:

דף טו:

בפרש"י בד"ה זכרהו מאחר שבא להשכיחו כשבא יי"ט בע"ש קרוב שבת כו' עכ"ל כל זה לא יתפרש אלא לטעמא דרבא והר"ן פירש בע"א ולפירושו יתפרש נמי לרב אשי ע"ש וק"ל:

גמ' ר"א לטעמיה דאמר שמחת יי"ט רשות כו' יראה דלא קאמרינן לר"א דשמחת יי"ט רשות אלא ביושב ושונה כל היום שיכול להתענות כל היום וללמוד אבל ביושב בטל ודאי דשמחת יי"ט מצוה דאל"כ עצרת תהיה לכס ל"ל ועוד דהאי קרא דבהאי ר"א חדות ה' היא מעוזכם ביי"ט כתיב דמיניה דרש לוו עלי ואני פורע אבל לפי זה התוספות שכתבו ומ"מ א"ל אכלו משמנים כו' אינו ממוקדק דהא ודאי אחר הדרשה איכא מצוה בשמחת יום טוב ודו"ק:

דף טז.

שם אי הכי לא ליעגשו כותים עלה כו' פי' כיון דלא ידעיו כותים דאיכא מצוה בשמירת שבת א"כ כותי ששבת לא לעגש ובפ' ד' מיתות אמרינן כותי ששבת חייב מיתה והיינו לשם מצות שבת כמו שפירש הרמב"ם בהלכות מלכים פ"י ומהרש"ל פירש בע"א והוא דחוק:

בפרש"י בד"ה ופת לא מלפתא כו' שהרי בכל יום יש לחם עכ"ל אין פירושו שהרי הוא בכל יום ושכיח הוא דהא קאמר בדייקא נמי דלא מלפתא ולא שכיחא אלא דר"ל שהרי הוא עשוי בכל יום מימי השבוע דהיינו בחול ואינו עשוי לשבת כמו דבר המלפת שעשוי לשבת ומוכחא מילתא והשתא דייסא נמי דלא מלפתא עשוי בכל יום מימי החול ואינו עשוי לשבת ומיהו לא שכיחא היא וק"ל:

חדושי הלכות – מהרשי"א • ביצה

והיינו משום דמשמע ליה מתוך שמעתין שהחמירו בשבת טפי משום איסורא דמתקן דאיסור שבת חמור אבל י"ט כיון דצורך י"ט הוא לא נזרו משום מתקן אלא משום תקלת תרומה ומזה נראה ליישב גס דברי הר"י^ף שהביא טעם דרב ביבי משום דתניא כוותיה והביא נמי טעמיה דרב יוסף דשמא יסחוט דמשום הכי החמירו בשבת טפי מבי"ט דכיון דצורך י"ט הוא לא נזרו ביה שמא יסחוט אלא משום תקלת תרומה דו"ק:

דף יח:

תוס' בד"ה ושוין שמשיקין המים בכלי אבן לטהרם אבל לא בכלי עץ כו' עכ"ל מדיוקא דקתני בכלי אבן ולא קתני סתם בכלי טהור משמע להו הכי דדוקא בכלי אבן אבל בכלי עץ אפי' טהור אסור שהוא מקבל טומאה מן המשקין מיהו דבריייתא דקתני נמי האי לישנא אין מטבילין בלי ע"ג מוימיו לטהרו ע"כ לא איירי בכלי עץ שנטמא עכשיו מן המשקין אלא בנטמא כבר מעי"ט איירי דאל"כ ע"כ רבי אית ליה דאפי' נטמא בולד הטומאה ובי"ט אין מטבילין ופליג דבריייתא דלעיל ואם ניחא להו למאן דמוקי מתני' בשבת וכרבנן דהברייתא דשריא לעיל להטביל ולד הטומאה שנטמא בי"ט נמי אתי כרבנן ורבי פליג עלה א"כ מאי קא קשיא להו למאן דמוקי מתני' בי"ט וכרבי דהא איכא למימר נמי דהברייתא אתיא כרבנן וק"ל:

דף יט.

בפרש"י בד"ה מעשיו כו' מידע ידע דבעי הערב שמש כו' הלכך בין השמשות די"ט אסור משום דמטביל בי"ט שלא לצורך כו' עכ"ל הא דלא סגי ליה משום דאין מטבילין בלי בי"ט משום הנך טעמי דקאמרי אמוראי לעיל י"ל משום דכל הנך טעמי אינן אלא שבות ואיכא מ"ד בפ' בכל מערבין דלא נזרו על שבות בין השמשות משום הכי קאמר דאסור משום שלא לצורך י"ט הוא דהא בעי הערב שמש אך קשה דמ"מ לצורך הוא להשתמש בו חולין ומעשר דלא בעי הערב שמש כמו שהקשה רש"י גופיה לעיל על הי"מ דאב הטומאה אסור לנטול בי"ט משום דשלא לצורך הוא וי"ל בדוחק דהכא בכהניס קמייירי וכיון דקא רהיט להספיק הטבילה קודם יציאת היום ודאי אינו טובלו אלא לצורך תרומה וה"ל שלא לצורך דהא בעי הערב שמש אך קשה למה לא נימא נמי לעיל דמייירי דהכי ונ"ע דו"ק:

בד"ה אבל נדרים ונדבות כו' ואע"ג דחגיגה וראייה יש להן תשלומין כל ז' שרו בה שמא יאנס כו' עכ"ל בחגיגה לא הוי צריך להאי טעמא דהא ב"ש לית להו האי סברא דשמא יאנס ואפ"ה שרו חגיגה אלא דנקט חגיגה הכא דמשום האי טעמא מרבינן ראייה מלה' ולא נדרים ונדבות משום דראייה דומה לחגיגה דיש לה תשלומין כל ז' כו' וכפרש"י לקמן וז"ל מדאורייתא נמי סבירא ליה דאסור דכי כתיב לה' דומיא דוחנותם כו' עכ"ל דו"ק:

תוס' בד"ה אמר עולא מחלוקת כו' ומ"מ קשיא לב"ה ל"ל למימר כל דלה' כו' עכ"ל ולא ידענא מאי קשיא להו דהא דהיא ארמין נקמן דא"ל ב"ש והלא כבר נאמר לכס ולא לגבזה א"ל ב"ה והלא כבר נאמר לה' מזה מוכח דאי לאו לה' הוה ממעטין ראייה מלכס דה"נ ממעטין לב"ה נדרים ונדבות מלכס כמ"ש התוס' לעיל ולקמן ונ"ע דו"ק:

דף יט:

בד"ה רש"א הרי הוא כו' וכ"ת כל שאינו בא בחג המצות ר"ל בי"ט א"כ כו' ועוד דא"כ אמאי כתב בחג השבועות כו' עכ"ל וה"ה דה"מ להקשות דהיאך תלה תניא בדלא תניא דבעצרת תניא בדדברי ת"ך דאין קריבין בו נדרים ונדבות ובחג המצות לא תניא אלא דאין מביאין תודה דו"ק:

בא"ד ולפי המסקנא ה"ק כל שבא בחג המצות ובחג השבועות כלומר שראוי לבא בזמן שניהם כו' עכ"ל אבל לפרש"י א"א לפרש בא בחג השבועות ובחג הסוכות שבא בזמן שניהם דא"כ לא הוי בא בחג השבועות דומיא דבא בחג הסוכות דהיינו חובה להביאו בחג הסוכות גופיה דהיינו חוה"מ דו"ק:

גמ' ראב"ש לטעמיה כו' לומר שזה גורם ולא ניחא ליה לתלמודא למימר דראב"ש אית ליה נדרים ונדבות אין קריבין בי"ט ולא פליג עלייהו אלא בהך מלתא דזה גורם דא"כ לא הוי פלונתא דראב"ש עס הת"ק מפורשת דהא ת"ק נמי קאמר האי לישנא מביא אדם תודתו בחג הסוכות אבל הך פלונתא דנדרים ונדבות מפורשת דראב"ש סתמא קאמר מביא אדם תודתו בחג הסוכות דמשמע נמי בי"ט גופיה אבל ת"ך דקאמר מביא אדם תודתו בחג הסוכות ע"כ בחוה"מ קאמר דהא קאמר ולא בעצרת וק"ל:

דף כ.

תוספות בד"ה דלמא מעולת חובה גמירי וא"ת כו' והכי קאמר את"ל חוזרין ומלמדין בבנין אב דבר הלמד בהיקש כו' עכ"ל כנ"ל:

דף כ:

גמרא א"ל מה זו סמיכה כו' בתוספות פ"ק דחגיגה ה"ה המ"ל מה זו עולה שהם אומרים שלא להביא אלא לא הבין שהיה עולה אבל הסמיכה שראה לפניו הקפיד והא דלא הקפיד כמו כן בהלל עצמו בעובדא דלעיל מיניה דשמא לא ראו הסמיכה כו' עכ"ל ע"ש:

שם לדברי האומר נדרים ונדבות אין קריבין בי"ט לא תימא מדאורייתא מחזו חזו כו' עכ"ל ויראה דרב הונא לא קאי אהני תנאי דבסמוך דת"ך דאבא שאול לפרש"י והאי סבירא ליה דנדרים ונדבות אין קריבין מדאורייתא דאל"כ היאך קאמרי ב"ש נדרים ונדבות ויכוחו כיון דמדאורייתא משרי שרו ואין אסורין אלא משום גזירה דשמא ישהה דו"ק:

שם א"ב גטמא בשר כו' וה"ה דהמ"ל דא"ב שבת אלא דהא איכא שינויא דשאני ליה בין שבות שבת לשבות י"ט ועוד דניחא ליה למימר א"ב בי"ט גופיה דאיירי ביה וכן בהך מתניתא דמיייתי דקתני ואם היתה שבת לא יזרוק ה"ה דה"מ למתני לרבא דאם גטמא הבשר או נאבד לא יזרוק אלא דחלא מניייהו נקט:

בפרש"י בד"ה לפני זמנן קודם עצרת כו' דקי"ל כל הזבחים כו' אלא שלא עלו כו' עכ"ל [א] שיגרת לישנא דמתני' דריש זבחים נקט דקתני בה שלא עלו לבעלים לשם חובה מיהו דהיינו דוקא בקרבן יחיד אבל בקרבן צבור כדהכא עלו להם לחובה כדאיתא התם אלא דלא נחית הכא לאתויי אלא דכשרים ליקרב וק"ל:

דף כא.

תוספות בד"ה אבל נדרים ונדבות כו' ואפי' לרי' הגלילי דקאמר ק"ק ממון בעלים הן בפ"ק דב"ק ואפי' לאחר שחיטה כו' עכ"ל וכנ"ל מיהו מ"ש דממון בעלים הוי חוץ ממתנות דלא הוי ממון בעלים לאחר

דף טז:

בד"ה לשנה לשנה האחרת ור"ה היה כו' עכ"ל דקדק לפרש כאן דר"ה היה ולא פי' כך לעיל בפעם ראשונה דלא איתובי ע"ת משום דלא הוה אינצטריך ליה לאשמועינן בהאי עובדא דהיה זה לשנה האחרת דשפיר אשכחן בב' רגלים בזה אחר זה כגון פעם ראשונה היה בחג המצות שחל יום ה' ו' והוא לא נזכר עד יום ו' שלא היה יכול להתנות כפי' הר"ן ופעם שנית היה בחג השבועות שאחר זה שחל יום ו' ז' וכיוצא בזה אבל אשמועינן דהיה זה לשנה אחרת שמוניעתו שלא היה יכול להניח ע"ת לא היה אלא משום שלא היה יכול להתנות שזה לא תמצא אלא לשנה אחרת מר"ה לר"ה שחל ב"פ יום ה"ו דו"ק:

תוס' בד"ה קמ"ל קמחא עיקר כו' ונמצא שהעיסה בלועה מן איסור דרבנן ויש שקולפין הפת מן השומן ידגים ואוכלים מי שאינו נזהר מפת ש"ג ע"כ מתוספות ישנים:

דף יז.

נמרא שבת שחל להיות בר"ח כו' גבי ו"ט נקט איפכא י"ט שחל להיות בשבת משום דבי"ט מתפלל כסדר של י"ט אבל ר"ח מתפלל כסדר של שבת עכ"ל מתוספות ישנים:

תוס' בד"ה מ"ט למקני שציתה בשבת כו' האילו ויש שם ספק דשמח חול הוא לגמרי כו' עכ"ל פירוש הכא דמייירי במניח מ"ט לחבירו על תנאי מספק וממ"נ העירוב מניח ביום שהוא חול לגמרי ולא שייך כאן הכנה אבל בזהיא דעירובין דמייירי במניח מ"ט לשבת וספק הוא שמא הוא קודש שייך שפיר הכנה יק"ל:

בא"ד ואת"ל לרי' דאמר לעיל נולדה בזה כו' וכי פליג ר"י אכל הני תנאי ואמוראי כו' עכ"ל פי' דרב חייא בר אשי אמר רב לא פליג עליה דרבא אלא במניח מ"ט לחבירו אבל מי"ט לשבת מודה דאסור דהא רב פסק לעיל כת"ך דבריייתא וטעמא דרבי ע"כ משום הכנה דרב אית ליה בזהיא בפרק בכל מערבין די"ט ושבת ב' קדושות הן מיהו רבי דאסר נמי לעיל מי"ט לשבת אפשר דלית ליה הכנה אלא דאסר לה משום קדושה א' כמ"ש התוס' לעיל ומ"מ כתבו התוס' שפיר וכי פליג ר"י אכל הני תנאי דהא ע"כ כיון דר"י מתיר בגולדה מי"ט לשבת ע"כ לא סבר כרב דמאן דאית ליה קדושה אחת אוסר בגולדה מי"ט לשבת דו"ק:

דף יז:

בד"ה על מה נחלקו כו' לכך נ"ל דגרסו' איפכא בש"א תבשיל אחד פי' דג וביצה שעליו כו' עכ"ל ולא ניחא להו כגירסת הספרים וכפירושם משום דא"כ הוי ב"ש לקולא וב"ה לחומרא ומשמע להו דבהא לא פליג רשב"א אתנא דמתני' דמאי ב"ש לחומרא וב"ה לקולא דומיא דכל הני על מה נחלקו דמיייתי פ"ק דלא פליג תנא דבריייתא אתנא דמתני' למימר בהיפך דב"ש לקולא וב"ה לחומרא וק"ל:

דף יח.

בד"ה נגזור השקה כו' וכן בסמוך בולד הטומאה לא פריך נגזור כו' עכ"ל ובההיא דמדלין בדלי לא תקשי להו דנפריך גזירה שמא יעבירונו כו' דדרך הדלי מונח אצל הבור ולא שייך בה שמא יעבירונו והא דקאמר נגזור דלמא אתי לאטבולי בעיניה משום דמדלין קתני אבל טבילה בעיניה ודאי אסורה משום גזירת שאר כלים ולרבה ודאי ההיא דמדלין בדלי לא דמי למטביל כליו ע"ג מוימיו דהתם שייך בו שמא יעבירונו ואף אם אין להוט על השקת מים מ"מ להוט הוא אחר טבילת הכלי והתוס' שכתבו בסמוך מדלין בדלי כו' תימא דבמתני' אמר אין מטבילין בלי ע"ג מוימיו כו' וי"ל כו' דמחזי כמתקן כו' עכ"ל וקרוב לזה פרש"י לרבא דאמר טעמא דמתני' משום דמחזי כמתקן הוצרכו לחלק בזה אבל רבה ודאי לית ליה טעמא דמחזי כמתקן אלא משום שמא יעבירונו ובמדלין בדלי לא שייך שמא יעבירונו כמו במטביל כליו ע"ג מוימיו כמ"ש אבל מהרש"ל הבין מפרש"י שכתב בדלי טמא כו' והא לא דמי למטביל ע"ג מוימיו כו' משום דנראה כמתקן כו' עכ"ל ולרבה הוצרך לפרש כן ואית ליה נמי טעמא דמחזי כמתקן ואין להאריך בדחוקיו כי אין בו צורך דמאי לרבה לא הוצרך רש"י לפרש כך כמ"ש אלא דרש"י נמשך לפרש כולה שמעתין לטעמא דרבא משום דהוא בתראה דה"נ לעיל דמיייתי תלמודא הך מתני' דאין מטבילין כלים לא פירש הטעם אלא משום דנראה כמתקן ולזה נמשך רש"י נמי לפרש בההיא שנטמא באב הטומאה דה"ל כמתקן ובולד הטומאה אין כאן תיקון דע"כ לרבא פי' כך דלרבה לא סגי לן בהכי דא"נ אין תיקון בולד הטומאה מ"מ ניחוש שמא יעבירונו ע"כ אית לן למימר כדברי התוס' דבולד הטומאה אין לחוש דאינו להוט כ"כ וכן בנטמא באב הטומאה ל"ל טעמא דהוה כמתקן דהא בלאו הכי ניחא לרבה כטעמיה משום שמא יעבירונו וכן בההיא דמערמת וטובלת כו' שפרש"י ולא מוכחא מילתא שהיא מתקנת כו' עכ"ל לרבא פי' כך אבל לרבה לא נגזור שמא יעבירונו דמתוך שלא הותרה כו' כדקאמר בשמעתין י'בההיא דנטמא בי"ט מטבילין אותו בי"ט דפרוך נגזור דו"ט אטו דעי"ט לא תקשי להו דליפרוך נגזור שמא יעבירונו דכיון דנטמא בי"ט דלא היה לו להטבילו מבע"י לא חשו לגזירה דשמא יעבירונו וכנ"ל נמי לרבא דטעמו משום דמחזי כמתקן דבנטמא בי"ט לא חשו כיון דלא היה לו להטבילו מבע"י ושוב מצאתי בתוס' ישנים ח"ל מה שהזכיר רש"י כפי' טעמא דמתני' משום דנראה כמתקן לא דק דהשתא לרבה טעמא שמא יעבירונו כו' עד דמסיק ליה רבא עכ"ל וזה מסכים לדברינו דטעמא דמחזי כמתקן אינו לרבה כלל ושלא כדברי מהרש"ל וק"ל:

בפרש"י בד"ה בולד הטומאה כו' י"מ בלי שנטמא באב כו' וטעמא משום דבעי הערב שמש כו' עכ"ל ילפ"ז בולד הטומאה דוקא בנטמא בי"ט מטבילין אותו ולא בנטמא בעי"ט דבולד הטומאה איירי לעיל דמחלק בין גטמא מעי"ט לנטמא בי"ט כמ"ש התוס' וקשה לפי זה הא דפרוך נגזור הא אטו הא היינו ילד הטומאה שנטמא בי"ט אטו אב הטומאה ומאי קא קשיא ליה הא קאמרין דטומאה בי"ט מלתא דלא שכיחא היא ולא נזרו ביה ובאב הטומאה מיהת אין מטבילין כיון דאין ראוי לתשמיש היום דבעי הערב שמש וי"ל דמאי לעיל בולד הטומאה גטמא בי"ט אטו עי"ט לית לן למגזר משום דמלתא דלא שכיחא כדקאמר משום דנטמא בעי"ט גופיה איכא ביה צורך י"ט ואינו אסור אלא משום גזירה דשמא יעבירונו אבל הכא כיון דאב הטומאה אסור משום דאין בו צורך י"ט כלל אית לן למגזר ולד הטומאה אטו אב הטומאה אע"ג דמלתא דלא שכיחא הוא וק"ל:

גמ' מתוך שלא הותרה לה אלא ע"י מלבוש כו' מיהו לא דמי למטביל בלי ע"ג מוימיו דאסור ולא קאמרין ביה מתוך שלא הותר לו אלא ע"ג מוימיו וזכור הוא דהתם כל עצמו לא בא אלא לטהר או מוימיו או כליו משא"כ הכא דלא מחזי כלל שבא לטהר אלא שהאשה נכנסת במים להקד וק"ל:

שם רב ביבי אמר גזירה שמא ישהה כו' יש לדקדק לטעמא דרב ביבי שהוא משום תקלת תרומה למה נחמיר לקמן בשמעתין בשבת טפי מבי"ט ומתוך זה נראה ליישב דברי הרמב"ם בהלכות י"ט פ"ד כתב טעם לטבילת כלים משום שמא ישהה כרב ביבי ובהלכות שבת פ"ג כתב משום דנראה כמתקן כרבא

שחיטה ליתא התם הכי אלא דבק"ק הוי ממון בעלים מחיים ולא אחר שחיטה ובמתנות כהונה לא הוי ממון אפילו מחיים וע"ש בתוס' וק"ל:

בפרש"י בד"ה וטעמא מאי סוגיא דתלמודא הוא עכ"ל דרב הונא ע"כ לא קאמר לה דלא הוי צריך לטעמא דא"א לכזית בשר בלא שחיטה דהא בעיסה ליכא האי טעמא כיון דאפשר למפלגיה ואפ"ה מתיר רב הונא בההיא עובדא דבני באגי כשיטת רש"י שם דפלגי אדרב חסדא אלא ע"כ דסוגיא דתלמודא קאמר האי וטעמא מאי כו' וק"ל:

גמ' והא חזי לכלבים תנאי כו' יש לדקדק דהיאך קס"ד למימר דליכא מאן דאסר לכלבים והאיכא משנה שלימה שנויה במסכת חלה דמיייתין בסמך עיסת כלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנה כו' נאפת ביי"ט יבסיפא בנוסחאות שלפנינו קתני בה בהדיא אבל אין הרועים אוכלים ממנה אין אופין אותה ביי"ט כמ"ש התוספות לקמן דהכי איתא בספרים בהדיא ויש ליישב דהוי ס"ד כדברי הרז"ה דמודה ר"ע בעיסת כלבים כיון שאפשר לעיסת כלבים בלא אפיה לא טרחינן להן כו' עכ"ל ועיין ברא"ש והוא דחוק דא"כ מאי פריך הכא והא חזי לכלבים דה"נ איכא למימר דאפשר לכלבים בלא בישול וק"ל:

דף כא:

שם ופליגא דריב"ל כו' מזמנין את הנכרי כו' עכ"ל לשיטת התוס' דרב הונא איירי בללא אפשר למפלגיה לא הוי רב הונא פליג אדריב"ל וכ"כ הר"ן לדעת הרמב"ם שהוא מפרש נמי הא דרב הונא בענין שלא היה אפשר למשקל ריפתא לינוקא אם לא יאפה כולה כו' ולפיכך נראה שהוא ז"ל לא היה גורם ופליגא דריב"ל כו' עכ"ל ועיין במ"מ שכתב לקיים גירסא ופליגא גם לדעת הרמב"ם ע"ש ודו"ק:

תוס' בד"ה כוונא כו' דלפום ריהטא משמע הא דקאמר מטלטלין כוונא כו' היינו לצורך גופו ולצורך מקומו כו' עכ"ל אבל שבדי עצים שעליה לא שרי לצורך מקומו רק אנב קטמא דאין עליהן תורת כלי יק"ל:

דף כב:

בפרש"י בד"ה איתיביה כו' ואין לך עישון בית גדול מן הדלקה וצורך י"ט הוא כו' עכ"ל ובמרכבי פי' בשם הר"א דבבית שאין בו צורך י"ט כלל קמבעיא ליה וכן משמע מדקאמר משום איבוד ממון וכ"כ הר"ן וכ"ה במלחמת ה' לפ"ז צ"ל איבוד ממון דמי למכשירי אוכל נפש ומיהו לחוסם על הבקעת לא כי אין נפש שעגומה על דבר קטן כזה עכ"ל וק"ל:

תוס' בד"ה יהיא ר"י היא כו' אבל בדבר שאינו אלא לתשמיש בעלמא וכן שלא תתעשן הקדירה אסור עכ"ל אבל במרכבי כתוב דעישון [בית] הוי דמי למכשירי אוכל נפש אבל שלא יתעשן הקדירה אפי' רבנן דר"י מודו דהוי אוכל נפש ממש ובאשר"י חולק דהא דאסור כדי שלא תעשן הקדירה היינו שאפשר להצלה כו' עכ"ל ע"ש:

דף כב:

בד"ה דנפישא בלישה כו' ובין גריצין ובין ריקיין היינו כדי צורכו בלבד כו' עכ"ל ר"ל דבגריצין אפי' כדי צורכו בלבד אסור מיהו ריקיין אפי' ביותר מכדי צורכו מותר משום פת שיהא נאפה יפה לרשב"א וכן הוא לשון הר"ן אף במה שצריך לו פלגיו ב"ש וכו"ה בפת מרובה כו' עכ"ל ודו"ק:

גמ' רב הונא אמר אסור מפני שמכבה כו' יראה דבין רב הונא ובין רב יהודה דאמר ע"ג גחלים אסור יע"ג חרם מותר ובין רבה דאמר ע"ג חרם נמי אסור המ"ל מלתייהו נמי אנופא דמתני' דקתני להריח אסור לרבנן ולגמרי לכ"ע אלא דתלמודא מסדר מלתייהו אמהו לעשן פירות משום דרבא דאמר ע"ג כחלת נמי מותר לא קאי אלא אעישון פירות דאוכל נפש הוא כשמואל ודו"ק:

דף כג:

תוס' בד"ה ע"ג חרם מותר פרש"י כו' דהבערה שלא לצורך שרי לעשותה ביי"ט כו' עכ"ל ורב נחמן דפריך לרב הונא ונימא מר מפני שמבעיר אפשר דשמע מרב הונא דאית ליה דהבערה שלא לצורך הוי מלאכה ביי"ט וכדמסיק רב הונא דסופו מבעיר וק"ל:

בד"ה וג' מחלוקת בדבר כו' ודוקא במגררה של עץ כו' אבל במגררה שלנו שהן של ברזל כו' עכ"ל ר"ל דמגררה שלנו אין להתיר אלא בשל עץ דבשל ברזל תולש שערות אבל בשלהם ודאי אף בשל ברזל הוי שרי דהא קירור דבשמעתין בשל ברזל הוא ואנן פסקינן כר"ש וכראב"ע וכ"כ הרא"ש ע"ש ודו"ק:

דף כג:

בד"ה משום כלי כברה כו' ול"נ דלא שייך אריג בשל עץ אלא בצמר או בפשתן ונראה לפרש משום כברה של סלתות כו' עכ"ל וכנ"ל וכן הוא בתוס' ישנים ועיין בפסקי תוספות:

גמ' מני ר' יהודה היא דאמר דבר שאין מתכוין כו' ולא ניחא לכו למימר דאתיא כחכמים דאסרי לעיל בין קירור בין קירצוף דלא אשכחן דאית להו דעגלה קעביד חריץ וק"ל:

דף בד:

בפרש"י בד"ה הכא דקתני גבי שבת צפור למגדל ולא לבית בצפור דרור כו' עכ"ל אבל היהא דאין צדין עופות ביי"ט לא מוקים בצפור דרור דא"כ אמאי קתני ביברין דהא אפי' בבית נמי אינו ניצוד ועומד אלא במגדל ועוד דעופות קתני דמשמע נמי שאר עופות מדלא קתני צפור כדקתני גבי שבת ולפ"ז האי תירוץא דמחלק בין ביבר מקורה לאינו מקורה ע"כ קאי השתא ומיהו למאי שכתבו התוספות דהא דקאמר לקמן כל שאומר הבא מצודה כו' מיירי בעופות מציען למימר שפיר דלא קאי האי תירוץא דמחלק בין ביבר מקורה לאינו מקורה אלא דאיכא לפלוגי דמתני' דקתני צדין ביי"ט איירי באין בשיעור הביבר לומר הבא מצודה כו' וברייתא דאין צדין ביי"ט איירי ביש בשיעור הביבר לומר הבא מצודה כו' ועיין בזה בר"ן ודו"ק:

בד"ה השתא דאתית כו' ורשב"ג אף בביבר קטן פליג כו' א"נ לאו כו' עכ"ל יראה דרש"י מספקא ליה בדברי רב יוסף אם בדרך דחוייה בעלמא קא"ל אבוי הכי ומאי נפקא לך מינה וקושטא דמילתא הוא לשמואל דפלגי רשב"ג אף בביבר קטן אלא דלא חש להשיב כך והיינו כפירוש הראשון שפרש"י או נימא דשמואל נשאר בקושיא כתמיהת אבוי הלכה מכלל דפלגיו וקושטא דמילתא דלא פלגיו ורש"י שפי' לקמן דשיעורא דרב אשו ורב יוסף חד שיעורא הוא היינו לפי' שני שפירש"י אבל עיין בהגהות אשר"י שקיימו פירש ראשון של רש"י דנראה להם עיקר ולקמן בפרק משליח מציעו בכה"ג גבי שתק רב שפסק דרי"ף כוונתיה והא דשתק רב משום דלא חש להשיב ודו"ק:

דף בד:

בד"ה הלכה כר"ש כו' והיכא דבא ומצאן מקולקלין כו' עכ"ל דבספק מוכן דאוסר ת"ק נמי אית ליה הכי כדקתני אבל לא מן הרשתות כו' אלא דבהך מילתא דבא ומצאן כו' דלא הוי אלא קרוב לודאי ואפשר דת"ק פליג עליה הוצרך לפסוק כרשב"א וק"ל:

גמרא רב אמר מותרין לקבל כו' יראה הך סוגיא דלעיל דאמר הא גופא קשיא רישא לסיפא ומסיק דעשה (לסיפא) [כוולאי] ואסורין אזלא ללוי אבל לרב דאמר מותר לקבל לא קשה רישא לסיפא דמציען למימר דרשב"א סבר כר"ג דהשתא דיוקא דרישא בא ומצאן מקולקלין מערב יו"ט מותר אפילו באכילה הא ספיקא אסור באכילה ודיוקא דסיפא בא ומצאן מקולקלין ביי"ט אסור אף לטלטל הא ספיקא מותר לטלטל ודו"ק:

שם אלא למ"ד מותרין באכילה פירות בני יומן כו' וליכא למימר נמי אליביה דקושטא דמילתא הוא דלא מותרין אלא לקבל דלישנא דמותרין דהבא משמע דהוי כלישנא דמותרין דבמתני' מותר באכילה הוא אליביה ובכדי ניחא נמי דליכא למימר אליביה דלוי דלרבנן דפלגיו עליה דר"ג אסורין באכילה ומותרין לקבל ואתניא הך ברייתא כרבנן דלישנא דמותרין לא משמע אלא באכילה ומיהו בלא"ה צ"ל דללוי לרבנן אסורין אף לטלטל והיינו משום דלא יטול מהן ביי"ט דקתני במתני' משמע הכי דאל"כ לא תקשי רישא לסיפא לעיל אף ללוי דמציען למימר נמי דרשב"א סבר כרבנן דספיקא אסור באכילה ומותר לטלטל ודו"ק:

תוס' בד"ה ולערב אסורין כו' מההוא טביא דערובין י"ל דמיירי שהיו המצוות פרוסות מעיי"ט כו' עכ"ל וה"ה דה"מ לאוקמא דנצוד ביי"ט בשביל נכרי וכ"ה במרכבי ישן וק"ל:

בא"ד וכללל הכי כו' שהביא נכרי כו' ביי"ט ראשון מותר בשני כו' עכ"ל ובו ביום אסורין ולא דמי למחליק הנר בשביל נכרי דמותר אף בו ביום דהתם לית כאן איסור מוקצה דהך דהבא לא עדיפא מפירות הנושרין וכ"ה במלחמת ה' ומדברי התוס' נראה דוקא בשביל נכרי מותר ביי"ט שני אבל אם הובא אפי' בשביל ישראל אחר אסורין ביי"ט שני אבל הרא"ש כתב לשיטת תוס' דמותר לישראל אחר ולא חיישי' שיאמר לנכרי להביא בשביל אחר דאין אדם חוטא ולא לו והא דלא קאמר ומותר לישראל אחר דקאמר גבי מחון לתחום כיון דבו ביום אסור לכל בשביל שעה מועטת דבכדי שיעשו לא חש להאריך עכ"ל ואין דבריו מובנים לי כיון דלשיטת התוס' אסור גם ביום ב' בכדי שיעשו אין זה שעה מועטת להתיר לישראל אחר גם כל יום ב' ועוד מאי קא קשיא ליה לומר ומותר לישראל ג"כ גבי יש בווינו במחובר דקאמר גבי מחון לתחום דהא איכא למימר דקאמר לה בסוף דבריו וקאי אתרוייהו דכה"ג כתב הרא"ש גופיה לקמן גבי בכדי שיעשו דאי הוה קאי נמי אחון לתחום לימא רב פפא בכדי שיעשו בסוף דבריו והיה קאי אתרוייהו כו' עכ"ל וצ"ע ודו"ק:

בא"ד וקשה דר' יהודה אמר בפ' מי שהחשיך כו' סתם מתני' היא בפ' שואל לגבי שבת כו' וע"כ נראה דצ"ל וקשה לר' יהודה דאמר' בפ' שואל הביאו כו' ורבי יהודה זה הוא מבעלי תוס' והוא נזכר עוד לקמן בדיבור זה ומה שכתב עד מוצאי י"ט האחרון אין זה מלשון המשנה אלא מלשון התוס' דהמתני' לגבי שבת מתנייא אלא משום דהבא לגבי י"ט קיימינן מש"ה הזכירו לשון י"ט ובאו לומר דעד מוצאי י"ט לא יספוד לדייק מיינה אבל לא לעולם כפרש"י שם אלא בכדי שיעשו והיינו שכתבו ומשמע התם בכדי שיעשו ולא לעולם וכמו שדקדקו התוס' שם ע"ש ודו"ק:

בא"ד ור"י היה אוסר במחובר כו' או בשביל נכרי אחר ולא משמע כן גבי מרחצת כו' עכ"ל פי' דלאו כדעת התוס' דלעיל דמתירין בשביל נכרי ביום טוב שני ודאקשי' ליה לר"י ממרחצת ה"ה דה"מ לאקשוויי ליה מההיא דמחליק הנר בשביל נכרי דמותר לישראל וכ"ה בהדיא במרכבי פ' בכל מערבין ואפשר משום דההיא דמרחצת דמיא טפי לההיא דהבא דאסורה נמי בו ביום ולכך הביאו הך דמרחצת וק"ל:

בא"ד ובכדי שיעשו דאמר לפי' התוס' כדי שיתלשו כו' עכ"ל כנ"ל עיין ברא"ש ותוס' פ' בכל מערבין:

דף כה:

בפרש"י בד"ה חון לתחום כו' טעם אחר נ"ל כו' גזירה שמא ישלח בשבילו כו' עכ"ל מהרש"ל מחק כל זה וכתב דנ"ל שאין זה לשון רש"י כי רש"י תופס הטעם משום שלא יהנה ולא משום שלא יאמר כו' עכ"ל [א] ואין זה הכרע למחוק כל ספרים הישנים דודאי גבי יש בווינו במחובר הוי טעמא משום שלא יהנה ממלאכת שבת ומש"ה לא חילקו בינו לחבירו אבל גבי חון לתחום דלא נעשה בגוף הדבר איסור מלאכה לא גזרו אלא משום שמא ישלח בשבילו ולהכי מותר לאחר דליכא למגזר ביה שאינו מכירו וכן נראה מדברי הרז"ה שהוא מפרש גבי יש בווינו במחובר כפרש"י וגבי מחון לתחום פי' הטעם שמא יאמר לו ומש"ה מותר לישראל אחר וק"ל:

דף כה:

תוס' בד"ה שאני יתא דבעיתא וא"ת והא לא התירו אלא כי יש בה צורך כו' עכ"ל וליכא למימר דמשום דבעיתא התירו בלא צורך דמ"מ המקשה דאכתי לא ידע דבעיתא תקשי ליה אמאי התירו כלל לילתא כיון דלא התירו לעיל אלא משום צורך רבים וק"ל:

בד"ה בכור שנפל לבור ר"י כו' וקשה דאין זה מן המוכן משמע דאפילו בקרו כו' ולפ"ה משמע דווקא דאין מוכן להכשיר לכתחלה כו' עכ"ל וצ"ע דאיך עלה על הדעת לומר שרש"י סובר שפי' אין זה מן המוכן לכתחלה הא דיעבד ש"ד דהא בכוליה שמעתין אמרינן לקמן בהדיא דאין זה מן המוכן אפילו אם עבר ובקרו ורש"י גופיה פי' [ב] לקמן לפי טעמו דאין זה מן המוכן ואפילו אם עבר ובקרו שהוא כמתקנו לגמרי וק"ל:

דף כו:

בא"ד וכן הא דקאמר בגמ' מ"ד כיון דדעתיה כו' קמ"ל ר"ל דאסור משום מוקצה ואפי' אם בקרו כו' עכ"ל רצונם בזה לראייה לפירושם דכמו דלר' יהודה היכא דמודה לר"ש ואוסר היינו אפילו דדיעבד דהא אית ליה מוקצה בכ"מ דומיא דהכי אית למימר באיסורא דר"ש דפלגי אר"י היינו נמי דדיעבד וק"ל:

בפרש"י בד"ה בכור תם כו' דלית להו מוקצה כו' דכל שעה דעתיה עילויה כו' עכ"ל אע"ג דלית להו מוקצה מ"מ אי לאו משום דדעתיה עילויה כיון דתם הוא ה"ל כמוקצה דגרונרת ואסור אפי' לר"ש וק"ל:

בד"ה ואם לאו ועבר ואסקיה לא ישחוט אפי' נפל בו מום לאחר העלאה וקנסא הוא משום דעבר ואסקיה א"נ לא יעלה בהערמת כו' עכ"ל כנ"ל וכן מצאתי בספרים דמיוקים אבל מהרש"ל מחק כל זה גם התוס' לא הביאו מפרש"י רק פירוש שני דלא יעלה בהערמת שחיטה קאמר מיהו לעיל אהא דקאמר לר"י דמתני' מ"ד דדעתיה עילויה קמ"ל כתוב בכל נוסחאות שלפנינו בפרש"י א"נ משום דעבר ואסקיה

חדושי הלכות – מהרש"א • ביצה

עכ"ל מהרש"ל לא מחקו שם ואם יש לקיים לר"י דמתני' פי' זה ה"ג יש לקיימו הכא אבריייתא וכהנהת הפרים שכתבתי אמנם יש להקדק בפי' זה לעיל דצ"ל דה"ק לעיל מ"ד דעתיה עולויה ונשחטויה דלית ביה משום מוקצה קמ"ל דאפ"ה אסור משום טעמא דעבר ואסקיה ואם כן ברישא דלא עבר ואסקיה מותר אפילו בכה"ג בדיה לו מום עובר מעי"ט והשתא ה"ל מום קבוע ומאי קאמרינן לקמן מתני' נמי דייקא לאפילו במום קבוע הנופל בו מערב יום טוב אסור ר"ש דמאי אין מומו ניכר אילימא שאין מומו ניכר כלל צריכא למימר כו' דהא ר"י נמי אסור והשתא הא איכא לאוקמא דאין מומו ניכר שלא היה בו מום קבוע מערב י"ט אלא מום עובר דהשתא ודאי צריכא למימר דר"ש אסור כיון דר"י מתיר בכה"ג דלית ביה משום מוקצה וע"כ הנראה למחוק לעיל פי' זה מפרש"י ודברי הרמב"ם מגומגמים בזה בפי' המשנה ע"ש וק"ל:

דף כו:

בד"ה אין זה מן המוכן אפי' בדיעבד ומהשתא ע"כ ושון שאם נולד כו' עכ"ל פי' דהשתא דהנך תרתי בבי עריב ותני לה אית לן למימר טפי דשזה מן המוכן דקאמר [דומיא] דאין זה מן המוכן דהיינו אפילו בדיעבד ה"ג שזה מן המוכן בדיעבד קאמר ואבוי דבעי למימר שזה מן המוכן אפי' לכתילה ולא הוי דומיא דאין זה מן המוכן היינו מדקתני תלתא בבי ולא קתני הך סיפא בהדי רישא:

גמ' הא בכור מעיקרא הוה חזי אנב אמיה כו' למאי דבעי למפשט השתא דסבר אין מוקצה לחצי שבת קשה דא"כ ליתני אפילו נולד תם ולאח"כ נפל בו מום נמי וי"ל דדיחווי יתורא כולי האי לא מסיק אדעתיה כלל דפשיטא דיש מוקצה מתום' ישנים וק"ל:

דף כז:

תוספות בד"ה אלא גמרו בידי אדם כו' וי"ל דשאני התם דהוי כמו גמרו בידי אדם כו' דהא לקמן שרינן קדירות כו' עכ"ל דבריהם תמוהים [ג] דאי הוה הויא דאפרוחים כמו גמרו בידי אדם א"כ לישתרי אפי' אם היו האפרוחין עליו בין השמשות כדשרינן קדירות בשמעתין ובפ' כירה תניא בהדיא דאסורין בעוקן עליו בין השמשות מנו דאתקציא כו' גס התום' שם הוכיחו מזה דלא מקרי בידי אדם גס מה שהביאו ראייה לתירוצם מהא דשרינן קדירות הוא מגומגם דלא הוו צריכים לזה אלא להך מילתא גופה דגמרו בידי אדם דקיימין בה וראיתי בתום' ישנים דכצ"ל ואין לומר דשאני התם דהוי כמו גמרו בידי אדם שבדיו להפריחם מעליו דהא שרינן קדירות אע"ג דבין השמשות רותחות הן ובפרק כירה קאמר אם היו עליו בין השמשות אסור לטלטל וא"כ לא הוי כבידי אדם וי"ל דהתם מיירי כו' עכ"ל ותו לא מידי דו"ק:

בפרש"י בד"ה אלא הכי אמר קהלא קדישא ר"ש בן מנסיא כו' וכן אפשר שהזקנים נתנו דעתם כו' עכ"ל פירושו דחוק בזה לחלק ולומר דדבר הלכה לא יאמרו ודברי פלוני נוטין כו' יאמרו הזקנים על דברי הבחורים גס לפי פירושו הא דקאמר לעיל הרי אמרו אין רואין מומין כו' על חבירו אמר ר"ש בן מנסיא כך ופרש"י לעיל סותר זה שפי' א"ל ר"ש בן מנסיא הרי אמרו רבותינו דורות שלפנינו אין רואין מומין דרשב"י מדורות כו' עכ"ל מזה נראה דהרי אמרו כו' על חביריו דרשב"י קאי ועוד למה נפרש הא דר"ש וחביריו אמרו בשטות ר"מ היינו ר"ש בן מנסיא טפי אית לן לפרושי דהיינו רשב"י דהוא מרא דשמעתין דאין רואין מומין כו' ולולי פרש"י היה נ"ל דקושטא דמלתא הכי הוא למאי דקאמר ר"ש וחביריו בשטות ר"מ אמרו היינו רשב"י שהוא נקרא ר"ש סתם בתלמודא דהשתא ניחא דקהלא קדישא לא הוי קשישי מרשב"י ומיהו למאי דבעי למימר ר"ש וחביריו אמרו הלכה כר"מ ע"כ לאו רשב"י הוא דר"ש ור"מ בדור א' הוו ובר פלוגתיה הוא ואין מדרכו של רשב"י לומר הלכה כר"מ ולשיטתינו ניחא הא דאיתא בסדר תנאים ואמוראים דאיתא בירושלמי דר"י בן המשולם ור"ש בן מנסיא הם מקרו קהלא קדישא אבל לפרש"י קשה ודו"ק:

דף כז:

גמרא בבהמת קדשים ור' טרפון שהיה מסופק דס"ד דשרי משום בזיון קדשים עכ"ל תוספות ישנים:

שם הב"ע במסוכנת וד"ה כו' עיין ברז"ה ור"ן לקיים הגירסא וד"ה לדברי הר"י וה"ק מסוכנת אפי' ר"י מודה דשריא ובבריאה אפי' ר"ש מודה דאסור כי פליגי בחולה כו' עכ"ל וכ"כ הטור א"ח:

דף כח:

בפרש"י בד"ה ע"כ לא קאמר כו' אבל הכא גבי ר' חייא ור"ש כו' דהא חלוקה היא כו' עכ"ל יראה דמלתיה דר' יהושע נמי איכא לפרושי דאיירי במכירה כההיא דבכורות וא"כ שפיר קאמר רב יוסף דהלכה כר"י מההיא דבכורות אלא למאי דקאמר תלמודא דאינהו עבדו כר"י דע"כ השתא בחלוקה איירי ופריך ליה אבוי שפיר ואפשר דתלמודא קים ליה דבחלוקה נמי איירי ר"י ועוד דסתמא קתני ר"י דמשמע דאיירי בכל גוונא אבל ההיא דבכורות אמכירה דקתני ברישא נמכרין באטלן ונשקלין בליטרא חוץ מן הבכור קאי אבל נשקלין מנה כנגד מנה ודו"ק:

דף כח:

תום' בד"ה גריפת תנור וכירים כו' ומ"מ קשה כו' ת"ל דהוי אסור משום מוקצה כו' עכ"ל ואשפוד שגרצף לא תקשי להו דיאסור נמי משום מוקצה דכיון דבין השמשות לא היה מוקצה שעדיין לא נרצף השתא נמי דנרצף ביי"ט לאו מוקצה הוא כיון דמכשירין שא"א לעשותן בעי"ט מותר לעשותן ביי"ט משא"כ הכא בגריפת תנור שהיה מוקצה בבין השמשות ומיהו לקמן גבי שפוד שצלו בו בשר אע"ג דלא הוי מוקצה בין השמשות אסור משום מוקצה היינו משום דכבר נעשה בו צורך יי"ט ואין צריך לו עוד יקושטא דאי הוה צריך לו עוד לצלות בו ביי"ט לא הוי מוקצה וק"ל:

בד"ה רבינא אמר כו' וי"ל דשאני שפוד כו' ולהכי אסור שמואל כו' עכ"ל גס אקושיא דרבינא יש לתרץ כך וכ"ה בתוספות ישנים:

דף כט:

בד"ה שמואל הלכה למעשה כו' ופלגי אבריייתא ופלגי ארב כו' עכ"ל ולפי זה תלמודא דקאמר השתא דאמר שמואל אסור ותנא דבי שמואל שמואל הלכה כו' ה"פ כיון דשמואל ידע ברייתא דקתני מותר כרב ואפ"ה פלגי עליה ואמר דאסור ע"כ הלכה למעשה אתא לאשמועינן ודו"ק:

בד"ה שלא זכיר לו סכום כו' שלא יאמר לו תן לי אגוזים בוי' פשיטום כו' עכ"ל עיין בזה בדברי הר"ן לדברי הר"י א"א אבל דברי התום' א"א לפרש כך אבל יש לקיים דבריהם כמ"ש המרדכי בשם ראב"ה דמותר לומר תן לי בפשוט או בב' דאין זה סכום דסכום היינו סך הכל כך וכך כו' והא דאמריו לעיל אין

פוסקין דמים לבהמה היינו בדבר שאינו ידוע שיעור ממכרו כו' עכ"ל ע"ש וכה"ג כתוב בהנהות אשר"י בשם א"ז וצ"ל לפ"ז התום' שהקשו לפרש"י דפשיטא דאסור היינו אסכום מדה לפי גירסת רש"י אבל אסכום מקח לפרש"י לאו פשיטא הוא דאסור דהא אדרבה קושטא הוא דשרי לדעת התוספות כפי ראבי"ה ובלא"ה נראה דצ"ל כן דאסכום מקח דקאמר רשב"א מאי קשיא להו פשיטא דאסור דילמא הא אשמועינן רשב"א דפסקית דמים אסור דה"נ אשמועינן מתני' לא יאמר אדם לטבח שקול לי דלינר בשר אבל אסכום מדה שפיר קשיא להו פשיטא דאסור ולא הוה פלוג רשב"א למימר דשרי מיהו בתום' פ' איזהו נשך כתבו כפי' הר"ן לדברי הר"י א"ע ע"ש ודו"ק:

תוספותבד"ה המביא כדי כו' ופעמים נמי דאסור לאפושי במשאו אע"ג דממעט בהליכה כו' עכ"ל ומלשון ופעמים נמי כו' משמע דמלתא אחריתא אתו לאשמועינן ואינו אלא הך מילתא גופה דלעיל וראיתי בספר מדויק דכצ"ל ופעמים נמי דאסור לאפושי בהליכה אע"ג דממעט במשאו כו' עכ"ל וכה"ג כתבו לקמן ודו"ק:

דף ל:

גמרא ז'מנין דנפיל ואתי לאתויי תקטרי' כו' בסוגיא דר"פ שאל ליתא וכן נראה מפרש"י:

תוספות בד"ה דהא תום' יה"כ כו' ולא הוי אוכלין ממם עד חשיכה דהוי איסור לאורייתא ואעפ"כ קאמר מוטב כו' כצ"ל וכ"ה בתום' ישנים:

דף ל:

בד"ה עד מוצאי י"ט האחרון כו' כשחל ש"ת אחר השבת מלאכול אתרנו כו' עכ"ל הא דשרי אתרנו ביי"ט האחרון טפי מסוכה עיין בתום' פ' במה מליקין ובפ"ק לסוכה:

בפרש"י בד"ה אבוי ורבא דאמריו תרווייהו כו' אבל עצי סוכה שאינו יכול להתנות עליהם תנאי זה שהרי ע"כ יבדל מהם בין השמשות משום דסתר אהלאל כו' עכ"ל וה"ה דהאי תנאה דאינו בודל כל בהש"מ לא מהני בסוכה דעלמא דע"כ יבדל מהם בין השמשות משום דסתר אהלאל אלא דמהני ביה תנאה כדאוקמינן לעיל דסיפא אתאן לסוכה דעלמא דהיינו שאם התנה עליה מבעוד יום שאם תפול למחר שסיקנה כצ"ל לפי' ר"ת שכתבו התום' בפרק במה מדליקין דמהני תנאי ביותר מכדי שיעור סוכה [א] היינו תנאה דלעיל אבל האי תנאה דאינו בודל כו' לא מהני ביה משום סתירת אהל דאהא קאמר הכא אבל עצי סוכה כו' אתקציא לז' כפר"ת ובסוכה דמצוה האי תנאה דלעיל נמי לא מהני משום. דמה חנ כו' ובגוי סוכה האי תנאה דלעיל נמי לא מהני משום דמה חנ כו' מיהו תנאה דאינו בודל כו' מהני ביה דליכא ביה סתירת אהל זו היא שיטת רש"י אבל שיטת הר"י לגירסתו תנאה דאינו בודל כו' מהני בין בסוכה עצמה ובין בגויה והוא מסקנא דסוגיין דהא דקתני ואם התנה הכל לפי תנאו בבהי מתוקמא דקאמר אינו בודל כו' ועיין בזה באורך בס' מלחמות ובר"ן וסיים בעל ס' מלחמות והא דקאמר השתא אבל עצי סוכה לישראל דרב ששת נקט כו' וכבר הצלנו הדעת הזה ולפי הנמצא בגירסא שלהם ואפשר שאפילו לפי גירסא שלנו דמוקי לה שמואל בסוכה דעלמא הכי סלקא במסקנא דאבוי ורבא תרווייהו לתרוצי כולה מתניתא ולאפוקי מדשמואל כו' עכ"ל וע"פ שיטה זו נראה שהוא כוונת התום' שכתבו אמר רב מנשיא אמר שמואל סיפא אתאן לסוכה דעלמא כו' ה"מ למפרך דלמאי דס"ל כו' משום דאינו נשאר במסקנא עכ"ל דכל דיבור זה אינו בתום' ישנים אבל דבריהם מיוסדים ע"פ שיטת הר"י א"ע כמ"ש ס' המלחמות דאף לגירסא שלנו האי שנויא דשמואל דקאמר סיפא אתאן לסוכה דעלמא אינו נשאר במסקנא אלא ההיא דקתני הכל לפי תנאו מתוקמא נמי באומר אינו בודל כו' וע"פ דברים אלה סליקו דברי התום' כהונן בלי גמגום ומהרש"ל הבין דברי התום' בדרך רחוק ודחוק ואין כאן מקום להאריך:

דף לא:

בד"ה תרתי לקולא קאמר כו' ור' יהודה דלא בעי תרתי נמי מרישא דר' יוסי ש"מ מדנקט כל שנכנסין לה בפותחת כיון דכולהו פותחת אית להו הכי אבעי ליה למתני ר' יוסי אומר אפי' בתוך תחום שבת עכ"ל יראה דרש"י לא נחית הכא להך מלתא דומאי אצטריך למתני כל שנכנסין דאל"ה הוה איצטריך אפילו בתוך התחום לגופיה למשרי בפותחת ברחוק ולא דליווקא למשרי בלא פותחת בסמוך כפרש"י ומגלן תרתי לקולא לר' יוסי אלא דאי משום הא מ"מ מלת פותחת לא ה"ל למתני אלא דהכי הל"ל כל הקרפופות שנכנסין לו ואפי' בתוך תחום שבת וק"ל:

תום' בד"ה אבעיא להו כו' והקשה השר מקוצי כו' דהשתא ללישנא קמא דר' יהודה דבעי תרתי כו' ויתרין דע"כ לא מצין כו' ת"ש מדקתני ר"י כו' עכ"ל לפי שדברי התוספות שלפנינו מגומגמים בלשונות כפולות אמרתי לכתוב מה שגרסא לנו מדבריהם כפי מה שראינו בתוספות ישנים והוא שגהרסא לפי דרכו דאי הוה תני אם יש לו פותחת אע"ג דהשתא איצטריך ואפילו בתוך התחום לגופיה מ"מ הוה דייקין מיניה נמי שפיר דשרי בסמוך בלא פותחת דהכי משמע לישראל אם יש לו פותחת כו' דלא פליג ר' יוסי בהא דשרי ר"י סמוך בלא פותחת אלא דאתא לטפווי למשרי רחוק בפותחת אבל השתא דתני כל שיס לו פותחת כו' ממשעמוניה לא הוה דייקין למשרי סמוך בלא פותחת דאדרבה כל משמע נמי סמוך ולהכי אצטריכו התוספות לדייק בדברי הפשטן למשרי סמוך מדאיצטריך לסיוימו ואפילו בתוך התחום לגנפויה לא איצטריך דכיון דקתני כל כו' משמע נמי רחוק וייתישב לפי דרכו מה שמקשים בהיפך דנימא כיון דללישנא בתרא סגי לרבי יהודה בחדא קאמר לר' יוסי דלא סגי בחדא מכ"ש ללישנא דבעי ר' יהודה תרתי דנימא לר"י דלא סגי בחדא די"ל ללישנא קמא דהא בעיין ידע ג"כ זאת הסבבא כיון דללישנא קמא רבי יהודה איירי בפותחת א"נ דלא הוה מסיים ר"י ואפי' בתוך התחום ידעינן דמהני ברחוק בפותחת דכל הנכנסין כו' משמע נמי רחוק מש"ה אית לן למימר טפי דאחי דליווקא למשרי סמוך בלא פותחת אבל ללישנא בתרא דר' יהודה איירי בלא פותחת ע"כ ואפי' בתוך התחום לגופיה אתי ולא דליווקא אתי למשרי סמוך בלא פותחת דא"כ ה"ל למתני אם יש לו פותחת כו' אלא דנקט כל הנכנסים כו' דאפילו בסמוך בעי פותחת ולהאי לישראל בתרא כיון דקתני כל כו' לא הוה איצטריך לסיוימו ואפי' בתוך התחום אלא דע"כ אית לן למימר הכי דניחא ליה למתני מפורש מאי דבעי לטפווי בהא דקתני כל כו' והפשטן השיב לו דומאי הא קושיא הוא ללישנא בתרא דלא הוה איצטריך למתני ואפי' בתוך התחום דללישנא קמא א"ש דאתא דליווקא למשרי סמוך בלא פותחת ומללא קתני אם יש לו פותחת דהוה משמע הכי כמ"ש ע"כ רבי יהודה איירי בפותחת להכי קאמר כל שיס לו פותחת כדבריד אפי' בתוך התחום כל זה ראינו מתוך דברי התוספות שלפנינו ומתוספות הישנים ודו"ק:

בא"ד ולא משמע הכי לקמן מתוך פרש"י עכ"ל כצ"ל ור"ל לפי דרך השר מקוצי שכתב דאי הוה מיירי ר' יהודה בלא פותחת לא ה"ל למתני כל כו' אלא אם יש לו כו' ומפרש"י לקמן לפי דעת הפשטן לא משמע הכי דהא קושטא לפרש"י דר"י איירי בלא פותחת ואפ"ה קתני כל כו' וק"ל:

דף לא:

בד"ה ונפחת נוטל כו' ולא מצני למימר דברי ר"ש דלמא ס"ל כר"מ דאף פוחת לכתחלה כו' עכ"ל כצ"ל יכ"ה בתוספות ישנים ור"ל דת"ק דקאמר נוטל ממקום הפחת היינו משום דלית ליה מוקצה כר"ש מ"מ לכתחלה לא יפחות משום דהוי סתירת אהל מיהא מדרבנן ור"ש אפשר דס"ל בהא נמי כר"מ דאפילו משום סתירת אהל ליכא ולהכי לא מצני למתני דברי ר"ש וק"ל:

נמ' אינו והאמר רב נחמן הני לבני כו' ודאי אקצינהו כו' אע"ג דת"ק דמתני' לית ליה מוקצה כר"ש מכל מקום ר"מ לא אשכחן דמתיר מוקצה ואי נמי דאית ליה דלית בפתיחת סתירת אהל מדרבנן מכל מקום טלטול מוקצה אית ביה ומשני דטלטול מוקצה מותר ביום טוב משום אוכל נפש ובשבת אסור אפילו טלטול מוקצה כמ"ש התוס' ומיהו לר"מ ודאי [א] דאכילת מוקצה אפי' ביום טוב אסיר אלא דהפירות דהכא אינן מוקצין דהא אית ליה פוחת לכתחלה:

דף לב:

שם חזי לקבולי ביה פשיטו כו' והכא ליכא למפרך כיון דלא חזי כלל ביי"ט פשיטא דאסור כדפריך לקמן יבי פחמין דהכא טובא אשמועינן דתורת כלי עליו אע"ג דעדיין לא נצרף באש ולאפוקי מר"י דבעי בכלי חרס משניצרפו וק"ל:

דף לב:

תוספות בד"ה וקטמא שרי כו' ועי"ל דה"פ וקטמא שרי כגון שנבלו מעיי"ט ושרי בלא ציירה עכ"ל כצ"ל יכ"ה בתוספות ישנים וק"ל:

דף לג:

גמרא אין סומכין את הקדרה בבקעת כו' לפי שלא נתנו עצים אלא להסקה כו' אפילו למאי שכתבו התוספות דלכ"ע שרינן טלטול מוקצה משום אוכל נפש היינו לסלק המוקצה כגון גריפת תנור ופחיתת הלבנים התירו משום אוכל נפש אבל להשתמש בדבר מוקצה כסמיכת קדירה בבקעת וכחירא ודאי אסור לטלטל דתשמישו וטלטולו זהו כעין אכילתו דאסור ובה' יתיישב מה שמקשים לפרש"י שפירש דהך הלכתא ברטיבא אסור איקבע כרב דאית ליה מוקצה כר"י ובפרק מפנין אמרינן אמר רב הונא בשר תפל מותר לטלטלו ופריך והא רב הונא תלמיד דרב ורב כר"י סבירא ליה ומשני באכילה סבר לה כר"י במוקצה לטלטל סבר לה כר"ש דיש לומר דהתם הוא טלטול ממש ובההוא סבר לה כר"ש אבל טלטול שהוא להשתמש דזהו כעין אכילתו בההוא סבר לה כר"י ועי"ל דלרב הונא דהוא נמי תלמיד דרב מחלק תלמודא הכי התם אבל שאר תלמידי דרב קאסרי בטלטול נמי כר"י ובהדיא קאמר הכי התם לרב חסדא וק"ל:

תוס' בד"ה דרש רבא כו' ודוחק הוא לומר דתלמודא קיימא דלא כהלכתא כו' עכ"ל אין זה מדויקת דהא רבא קאמר לה וקושטא דמלתא הוא דרבא סבר כר"י כדמסיק ואין לחלק ולומר דרבא אית ליה דוקא בשברי כלים דהיינו גולג כר"י אבל במוקצה סבר כר"ש דא"כ מאי פריך מההיא דשדי מעיה לשונרא אלא ע"כ דרבא אפילו במוקצה אסור כר"י כדמוכח בפרק נוטל כמ"ש הרא"ש בסוף מכילתין ע"ש ילשון תוספות ישנים ניחא דאלעילי שכתבו דהך הלכתא רטיבא אסירא אפילו כר"ש איקבע כתבו וכן הא דאמר רבא אסור ליטול אור כו' מודה ביה ר"ש משום דהוי כמתקן מנא ומסברא דנפשייהו קאמרי הכי לאוסרו אפי' לדין דאית לן כר"ש מיהו רבא ודאי דמצני אמר מלתיה כר"י משום מוקצה ודו"ק:

בד"ה ושדי מעיה כו' לפי שאין דרך בני אדם לאכול בני מעיים ביום טוב דבלאו הכי כו' עכ"ל כצ"ל יכ"ה בתוס' ישנים דבחול הוי מוכן לאדם דלדרכן של בני אדם לאוכלן בחול והשתא הוי דומיא ממש לההיא דנבילה דבחול הוא מוכן לאדם ומשמתה ביום טוב מוקצה לאדם וק"ל:

דף לג:

בד"ה פטור אבל אסור קא כו' וה"פ דרב יהודה משיב לרב כהנא פשיטא כו' עכ"ל פירוש לפירושם דרב יהודה דלא ידע אכתו לפלוני בין רכין וקשין וכו'לה ברכין קמייירי השיב לרב כהנא מסברא דרכין מותר אי נמי ידיע נמי הך חדא דקתני קוטמו ומריח וא"כ ע"כ הך דקתני ולא יקטמנו דפטור אבל אסור ע"כ נשנית בטעות מסברא א"נ מהך דקתני קוטמו ומריח ע"כ מותר לגמרי הוא וכ"ש דהך דקתני חייב חטאת דנשנית בטעות וא"ל רב כהנא דמצינן לשנויי לך דההוא דלא יקטמנו איירי בקשין דהשתא לפי הסברא לא תוכל לומר שהיא נשנית בטעות וההיא דקוטמו להריח אינה סותרת דההיא איירי ברכין ואת אמרת אפילו בקשין כלאמר מפשח ויהיב אלותא כו' ומ"מ רבי יהודה כו' ובתוספות ישנים מסיים ורב יהודה לא חש להשיב דסבר כרבנן דשרו לכתחילה והך ברייתא כר"א כדמסיק עכ"ל ודו"ק:

דף לד:

בפרש"י בד"ה עומד אדם על המוקצה כו' כגון אחזי ולא אחזי כו' עכ"ל ותלמודא התם דבעי לאוכוחי לאין מוקצה לחצי שבת מצרייתא דהיה אוכל בענבים והותיר כו' ולא ידע הך סברא דמסיק התם כגון אחזי ולא אחזי ה"ה דאהך מתני' דהכא דקתני עומד אדם על המוקצה כו' ה"מ לדקדק הכי ה"ד אי דחזי ל"ל הזמנה אי דלא חזי כי אומין להו מאי הוי כו' כדדייק התם אצרייתא אלא דהצרייתא מפורש ליה טפי דאיירי בכה"ג וק"ל:

דף לד:

תוספות בד"ה הא בשאר שני שבוע לא דשבת כו' כמו אם הכניסן דרך שערים עכ"ל מהרש"ל הגיה דצריך להיות דרך גנות וקרפיפות עכ"ל ואין צריך וכי לא סגיא בלאו הכי דבלא ראיות פני הבית כלל כגון בשדה שבת נמי קובעה כההיא דתיונוקת אבל רי"ל דכללא דשמעתין דשבת קובע אף בלא ראיות פני הבית כלל כגון בשדה כאילו הכניסן דרך שערים לבית דכבולה שמעתין אית לן למימר הכי דהא לרבי יוחנן דאמר לקמן דשבת קובע בדבר שנגמר מלאכתו לא נפקא לן מינה אלא בלא ראיות פני הבית וה"נ הכא למאי דמוקמינן מתני' דשבת קובע בדבר שלא נגמר מלאכתו כר"א ע"כ נמי בלא ראיית פני בית דהא לר"א חצר נמי קובע אפילו בדבר שלא נגמר מלאכתו כדקתני רבי נתן לא כשאמר ר"א יגמור בחצר אלא חוץ לחצר ואע"ג דחצר אינו קובע ביוצא אחר כך חוץ לחצר ה"נ שבת אינו קובע למ"ש בדבר שלא נגמר מלאכתו לחד תירון של התוס' לקמן ודברי התוס' לקמן אמירא דר"י שכתבו וא"ת ומאי נ"מ כיון כו' הם בעצמם דברי התוס' דהכא ושפת יתר כתבו לקמן ובתוס' ישנים אינו:

דף לה:

בד"ה ת"ש מסיפא דלא פליגי רבנן אלא דוקא בצריעה ע"כ סוף הדיבור ואח"כ מ"ה שאני התם כיון דאמר מכאן כו' קבע ליה והכא לא שייך למפרך והלא מותרו כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ר"א אומר יגמור בשבת כו' כפרש"י א"נ דהתם מיירי בתאנים דנגמרה כו' עכ"ל יראה להאי תירוצא אין חילוק בין יחדום ללא יחדום ודלבר שלא נגמרה מלאכתו אפי' אם יחדום יאכל למ"ש ובהכי ע"כ מוקמינן מתני' דהכא להאי תירוצא ואין להקשות דא"כ אכתו מנלן לאוקמא מתני' לר"א דשבת קובע דהיינו לשבת דלמא מתני' איירי בחצר דקובע נמי בכה"ג בחצר אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו לר"א כדקתני ר' נתן ונקט מתניתין שבת דקמ"ל דטבל מוכן הוא אצל שבת כו' דהא כיון דקושטא דמלתא הוא דשבת נמי קובע בכה"ג לר"א כדקתני ר"נ טפי אית לן לאוקמא מתני' כפשטה דשבת קובע:
בפרש"י בד"ה ה"ג חשכה כו' ה"ג ר' נתן אומר כו' ותרווייהו אדר' אליעזר קאי כו' עכ"ל לפי שבסדר המשנה שלפנינו גרסינן בסיפא גבי שבת בהיפך דרבי יהושע אומר יגמור ר"א אומר לא יגמור קאמר דלפי שיטת תלמודא דשמעתין ע"כ דל"ג הכי אלא כגירסת רש"י והשתא ר"נ בתרווייהו אדר"א קאי:

תוס' בד"ה שבת לאפוקי מדהלל ודקין הוא דה"מ למנקט לאפוקי מדר"א כו' עכ"ל וקשה לפי דרכם דאכתו אמאי לא קאמר לאפוקי מדרבי יהושע דאמר לא יגמור דשבת קובע וכן גבי חצר אמאי לא קאמר לאפוקי מדרבי יהושע דאמר לא יגמור ושוב ראיתי בזה בדברי בעל המאור וז"ל דקין הוא דהוא ליה למימר לאפוקי מדר"א ורבי יהושע דס"ל דשבת קובע כו' אלא הא עדיפא ליה לאשמועינן דאיכא תנא דסבירא ליה כרבי יוחנן כו' וכן תרומה כו' עכ"ל ע"ש ולפי דרכו של הרז"ה נמי בההיא דמקח שהוצרך לאתניי מההיא דהלנוח תאנים מע"ה כו' ולא סגי ליה בההיא דלאפוקי מההיא דתנן המחליף כו' דלא ניחא ליה למימר דסבר כר' יהודה דהוי יחידאה בההיא דהמחליף אלא דסבר כסתמא דמתני' דהלנוח כו' והרז"ה כתב דה"ג דתנן הלנוח פירות מע"ה כו' עכ"ל ולא מצאתי משנה זו בסדר המשנה:

דף לה:

גמרא התם היינו טעמא דד' קופות שרי משום דחמירא ולא אתי לזלוזלי ביה אבל ביי"ט כו' וכה"ג אמרינן לקמן אההיא דלא שנו אלא באותו הגג כו' ויש לדקדק לפי סברא זו אמאי קתני הכא במתני' ביי"ט אבל לא בשבת דהא אדרבה בשבת הוה ליה להתיר טפי מהאי טעמא דקאמר דלא אתי לזלוזלי ביה ויש לומר דהא ודאי באיסורא דהכא דהוי טלטול שלא לצורך יש לנו לאסור בשבת טפי מביום טוב דטלטול שלא לצורך משום הוצאה דללקמן והוצאה גופה ביי"ט מותר ובשבת אסור וה"ק הכא מלתא דשרי בשבת כההיא דמפנין משום אורחים וביטול ב"ה דלא גזרו ביה משום הוצאה יש להתיר טפי מהיתרא דהכא גבי ייי"ט דלית ביה נמי למגזר משום הוצאה דהתם ליכא לזלוזלי ביה מה שאין כן ביום טוב דאסור משום טרחא יתירא אפילו עד ד' וה' קופות משום דאתי לזלוזלי ביה:

דף לו:

תוס' בד"ה אלא אימא כו' וגם מעיקרא כי בעי כו' ותימה דהא מודה ר"ש בפסיק כו' ופי' הר"ם מאייבר"ל דר"ש כו' עכ"ל מהרש"ל כתב דלפי האמת מקשים לפ"ה עכ"ל ור"ל דהא קושטא דמלתא על דברי המקשה דקאמר איתאן לר"ש פריך תלמודא ותסברא דר"ש היא והא אביי ורבא כו' וכתב עוד מהרש"ל מה שהצריכו התוס' להא שכתבו וגם מעיקרא כי בעי כו' הוא טעם למה שפ"ה כן כו' עכ"ל וכל זה דחוק ורחוק בדברי התוס' ואין להאריך בהם אבל מצאתי בתוספות ישנים דתמיהתם ותירוצו של הר"ם מאייבר"ל הוא על דברי המקשה וז"ל ותירך הר"ם מאייבר"ל דמעיקרא מיירי שיש חור קטן כו' עכ"ל גם במדרכי ס"פ כירה איתא בהדיא הך קושיית התוספות ותירוצו של הר"ם מאייבר"ל על דברי המקשה וז"ל ואי ר' יהודה כי לא מכوين מאי הוי וא"ת לר"ש מי ניחא הלא פסיק כו' עכ"ל ע"ש וע"כ הנראה דבגירסתם לא היה כתוב האי ותסברא דר"ש היא והא אביי כו' והכי איתא בהדיא כל הך סוגיא דהכא בפ' כירה והאי ותסברא דר"ש כו' ליתא התם כלל ולדעתנו דאינו אלא גליון מפני' הר"ם מאייבר"ל כמ"ש התוס' וכתבוהו הטועים בגמרא והשתא תמיהת התוספות עיקר לפ"ה על דברי המקשה דדברי המתירן ודאי איכא לפרושי כפ"ה דהיינו שלא יכסהו בו כל החלונות ור"ש נמי מודה ביה דאסור בכה"ג אבל מדפ"ה בדברי המתירן כך חזוין דגם מעיקרא מפרש ליה כך דמיירי בכיסוי כל החלונות ואפ"ה קאמר המקשה דאתאן שפיר כר"ש ובהך סברא ודאי לא חזוין דפלגיני המקשה והמתירן ואהא קשיא להו בדברי המקשה ותימה דהא מודה ר"ש כו' ותירך הר"ם דמעיקרא מיירי כו' וכצ"ל כמ"ש בתוס' הישנים אבל לדברי המתירן אין הכרע דודאי מציען למימר דמיירי נמי בכה"ג ור"ש מתירומצין למימר נמי דמיירי בכיסוי כל החלונות ור"ש מודה ביה דאסור וכל זה נראה ברור כדמוכח הסוגיא דפרק כירה ודברי המדרכי שם ותוספות ישנים שכתבנו:

גמ' מ"ד במינו ניצד אסור כו' מהר"י קארו באורח חיים סימן שי"ו כתב לדחות דברי סה"ת דאסור לעולל התיבה בשבת משום הזבובים שנצמו בה דעל כרחק לא קאסרינן לר"ש הכא משום פסיק רישיה אלא דבבורים שבמינן ניצד אבל זבובים כו' עכ"ל ועלם ממנו סוגיא דהכא דקאמר בהדיא דבבורים מקרי אין במינן ניצוד:

דף לז:

תוס' בד"ה ורמינהי משלין כו' ולכך לא מוייתי מהוצאה דאסורא דאורייתא כו' עכ"ל פירוש דאיכא למימר דלענין דאורייתא יש חילוק בין שבת ליי"ט אבל מדבריהם לא חלקו כו' ומהוצאה לא פריך נמי אההיא דמגילה דאיכא למדחי איפכא דההיא דמגילה איירי במילי דרבנן כו' וכך כתב מהרש"ל ומיהו מהנך תרתי מתני' דהיינו הך דמשלין והך דהוצאה לב"ה ה"מ למפרך שפיר ממה נפשך אההיא דמגילה אלא דניחא ליה למפרך הכא מההיא דמשלין בלחוד ונראה דאע"ג דבדרך דחוי איכא למימר הכי מ"מ המקשה דאכתו לא ידע דטלטול משום הוצאה הוא לא בעי לאקשויי הכי דלמא ע"כ לא קאמר ב"ה אלא בהוצאה דאורייתא אבל בטלטול לא דסברא גרועה היא להחמיר טפי בדרבנן מצדאורייתא וניחא ליה למפרך עד כאן לא קאמר ב"ש כו' דזו סברא מעולה היא להחמיר בדאורייתא טפי מצדרבנן:

דף לח:

בד"ה והוינן בה כו' ועוד אמר הרר"ף דיכול להיות דהחכם בא מב' צדי העיר כו' ומניח עירובו לאלפים אמה של רוח מזרח לצד צפון כו' והא דקאמר למזרח ולמערב ר"ל למזרח תחומי העיר או למזרחו של חכם עכ"ל לכאורה כיון דהחכם יכול לבא לב' בתי המדרשות בשבת אין לצייר דבריהם כ"א כזה* וצ"ל דהך ברייתא מתמצא כר"ח בן אנטונינוס דאית ליה בפ' מי שהוציאהו דאין גותנין לו אלא אלפים עגולות לכל רוח אבל למי"ד התם דנותנין לו כטבלא מרובעת של ד' אלפים כדי שיהא נשכר הוויית

חדושי הלכות – מהרש"א • ביצה

היה יכול הכא להניח עירוב א' באמצע הד' אלפים שהרי כל השטח מהעיר עד בתי מדרשות אינו יותר מד' אלפים ולשון התוס' יתפרש לפי ציור זה
תתחום מזורחי נמשך לצד צפון לרוח מזרח וכן תחום מערבי יקאמרי
דהשתא הא דקאמר למזרח ולמערב ע"כ לאו מזרח ומערב העיר כמשמעו אלא למזרח תחום העיר הנמשך לצד צפון וכן למערב או שהוא למזרח של חכם תתחום מזרח נמשך יותר למזרח ממקום שביטת החכם וכן המערבי כי שביטתו באמצע הב' תחומין ומה שכתבו שהוא מהלך כל אלכסון של ד' אלפים כו' קאי אמהלך החכם לבתי המדרשות שהוא הולך לשניהם באלכסון אבל לשון התוס' שהוא מהלך כל אלכסון של ד' אלפים כו' לא משמע כן אלא שיכול להלך כל האלכסון ונשכר גם הזווית ועוד דאם אינו נשכר את הזווית א"כ לא הוי קרוב לששת אלפים שהרי החכם לא היה יכול להלך באלכסון כ"א ב' אלפים ואם כן הרי חסר מתחום החכם עד בתי המדרשות כשיעור שהאלכסון יתר על המרובע י"ש מפרשים דבתי המדרשות רחוקים יותר מד' אלפים והחכם יכול לבא לשניהם על ידי עירו שהיא גדולה יותר מעיר המניח העירוב וציורו כזה*
דהשתא אתיא הך ברייתא שפיר אפילו כמ"ד שיהא נשכר את הזווית ומהלך כל אלכסון של ד' אלפים שכתבו התוספות קאי שפיר אמניח העירוב אבל קשה מאי קאמרי והא דקאמר למזרח ולמערב כו' מאי קא קשיא להו דהא שפיר הוה למזרח העיר שהתחום נמשך למזרח יותר מהעיר וכן למערב ואם לא יתפרש להם כך משום דאין התחום נגד העיר ממש אם כן איך יתפרש להם למזרחו של חכם דהא אין התחום נמי ממש נגד שביטת החכם אלא שהוא נמשך יותר למזרח וכן למערב ועוד דאין אלו אלא דברי נביאות בדברי התוספות לומר שהעיר שהחכם בתוכה היא יותר גדולה מהעיר המניח ואם נחתו התוספות להכי למה לא יתפרש להם למזרח ולמערב כמשמעו אלא שהעיר שהחכם בתוכה היא גדולה ועשויה כקשת וציורה כזה*
דהשתא הוי למזרח ולמערב ממש ונ"ע:
גמ' וכי לית ליה לרבי אושעיא ברירה בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה כו' יש לדקדק אהא דתנן לעיל בפ"ק דב"ה אמרי דעומד ואומר זה זה אני נוטל פרכינן עלה מהך מתני' ומוקי לה לר' אושעיא דלטרה את הפתחים מכאן ולהבא והשתא למסקנא דהבא דרבי אושעיא אית ליה ברירה בדרבנן דהרא קושין לדוכתין דלתני מכאן אני נוטל ולמסקנא דהתם דאמר רבא היינו טעמא דלמא מטלטל ושביק כו' ניחא יק"ל:

דף לח:

שם מ"ש חטין בשעורין דלא קאמר להו דה"ל מין כו' יש לדקדק דהא דקאמרי' מין בשאינו מינו בטל לכ"ע לענין איסורא אתאמרא בעלמא וא"כ ר' אבא ע"כ דמדמה מלתא דהבא לממונא דאל"כ תקשי ליה אמאי לא תקשי ליה הכי בכל דוכתי דאמרי' חד בתרי בטל כמ"ש התוס' וא"כ אכתו תקשי ליה אמאי לא קאמר להו מחיטין בשעורין דא"נ דמין בשאינו מינו בטל באיסורא הכא דממונא הוא לא פקע שם בעלים מיינה וי"ל דודאי איכא סברא לדמות הך מלתא לממונא דמש"ה לא תקשי ליה לר' אבא הכי בעלמא דאמרי' חד בתרי בטל כמ"ש התוס' מיהו כיון דאיסור תחומין הוא איכא לדמויי נמי לאיסורא והשתא ה"ק מ"ש חיטין בשעורין דלא קאמר ליה דהא הך דהבא מים ומלח בעיסה מין בשאינו מינו הוא אלא דע"כ היינו משום דמספקא ליה לר' אבהו דאפשר לדמויי מלתא דהבא לאיסורא ומין בשאינו מינו בטל באיסורא לכ"ע ומש"ה קא"ל מחיטין בחיטין דבאיסורא נמי לא בטיל וכיון דאפי' באיסורא ממש

לא בטיל מין במינו הבא דקצת ממונא הוא אף בשאינו מינו לא תיבטל מסברא ואהא קאמר ר' אושעיא נהי דלר"י באיסורא לא בטיל לרבנן הא בטיל אף במין במינו ולרבנן איכא למימר דקשיא להו ובזה יתיישב גם קושיית מהרש"ל בזה ומו"ק:

שם א"ל ולטעמין הא דאמר רב חסדא נבילה בטלה בשחוטה כו' ה"נ דכי אית לה בעלים לא בטלה כו' ותימה אמאי לא דקדק הכי אהך פלוגתא גופה דר"י ורבנן דבין לר"י בשאינו מינו ובין לרבנן אף במינו דבטל ה"נ דכי אית ליה בעלים לא בטיל וי"ל דודאי מסתמא כל איסורין לית להו בעלים [א] דמסתמא בעלים מפקירים להו ובהכי ומאי מצינן לאוקמא מלתא דר"י ורבנן אבל מלתא דרב חסדא לא משמע ליה הכי דהא קאמר שחוטה אינה בטולה לפי שאפשר כו' ושחוטה מסתמא אית לה בעלים ואפ"ה אי לאו לפי שאפשר כו' היה בטולה ודומיא דהכי נבילה דבטילה אפי' באית לה בעלים וקאמר וכ"ת דא"ה אי בעית לדחוקי במלתא דרב חסדא נמי למימר דכי אית לה בעלים לא בטלה והתניא אר"י כו':

תוס' דב"ה ה"נ דכי אית לה בעלים כו' פרש"י כו' וא"ת והא רב ספרא אתא לקיים תירון כו' עכ"ל ועיין בבעל המאור שכתב לפי גירסתו דכל זה מדברי אבוי לדחות דברי ר' אבא וע"ש באורך:

דף לט.

בפרש"י דב"ה כרגלי הממלא כו' קסבר יש ברירה להחמיר כו' עכ"ל ע"ש ור"נ דאית ליה לקמן אפי' חלקו גדיים כנגד גדיים כו' אין אומר כו' ופטור ממעשר ולא אמרינן יש ברירה להחמיר לחייבו במעשר י"ל דה"ל חומרא דאתי לידי קולא לפוטור מקלבון ועיין ברא"ש שכתב דכרגלי הממלא וכרגלי כל אדם הוא ענין אחד וכ"ה בתוס' פרק בכל מערבין ע"ש:

דף לט:

גמרא והתנן השותפין שנדרו הנאה כו' מגופה הוה מצי למידק דאסור ב"ה ומרחץ מטעם שותפין אלא זאת פשוט יותר עכ"ל תוספות ישנים ועיין בזה דרך אחרת בדברי בעל המאור:

דף מ.

במשנה אא"כ זיכה להן כו' תימה ל"ל זיכה אפי' בירר חלק כ"א וא' נמי מויד דהוי אשואל דאמרי' לעיל אע"פ שלא נתנו לו אלא ביי"ט כו' וי"ל דשואל דעתיה טפי אכלי מאורחים על מנות עכ"ל ת"י:

גמ' תנן ואם עירב הוא פירותיו כמוהו כו' מרישא דקתני ואם עירבו בני אותה עיר לא יביאו כו' לא מצי למידק דאיכא למימר דלא עירבו הנפקדים עכ"ל תוס' ישנים:

שם ומי אית ליה לר' מוקצה כו' פצעלי תמרה לר"ש מהו כו' לרב נחמן דאית ליה בריש מכילתין דבי"ט סתם לן כרבי יהודה דמוקצה אסור משום דקיל ואתי לזלזלי ב'י' ובשבת דלא אתו לזלזולי ביה סתם לן כר"ש דשרי מוקצה וכן פסק הרי"ף בשמעתין ומאי דלא פריך הכא מידי דההיא דהבא ביי"ט איירי ואסר ר' מוקצה כר"י וההיא דפצעלי תמרה איכא לאוקמא דבשבת מיירי ושרי ר' מוקצה כר"ש אלא לאינדא אמוראי דלא מפלגי התם במוקצה בין יו"ט לשבת פריך שפיר:

חַדוּשֵׁי אֲגָדוֹת — מֵהַרְשֵׁי"א

כי שביבת שבת ולא בוי' ימים הוא אות שבו' ימים עשה ה' את השמים וגו' דהיינו הוראה על חידוש העולם ועיין בסוד נפש יתירה בדברי בעלי המקובלים:

דף כה:

השוחה כוסו בבת אחת הרי בוי' מפורש פ' כיצד צולין:

חצובא מקטע רגליהון בוי' פרש"י ליום הדין שנחלין וחומסין בוי' ואין למדין ממנו עכ"ל ועוד י"ל בעולם הזה בדניי אדם כשינזול אחד משדה חברו שהיה ביניהן חצובא כשחופרין וימצא זו החצובא יתפרסם זה הנזן שנכנס לשדה חברו וכן פי' בערוך ע"ש:

בשיעח מקטע רגליהון דקצבים בוי'. בפרש"י שאמרה תורה להמתין שלש שנים בוי' יש לגמגם בזה דגבי חצובא ניחא שתלה משניי גבול בו אם כפרש"י שחצובא הוא לא נצטוה על כך ואעפ"כ אינו עובר על גבולו והיה להם לרשעים שמצויים ע"כ ללמוד ממנו ואם לפי' הערוך שכתבתי ניחא טפי וכן בתורמא ים לפרש כן שהיה להם לישראל ללמוד ממנו לחזור למוטב אחר שבע פורענות בתורמוס הזה אחר ז' שליקות אבל הכא מה לנו ללמוד איסור דבועלי נדות וקצבים שמוס קודם זמנם מאיסורא דנטיעה קודם זמן ג' שנים דה"נ יש ללמוד בהפך איסורא דנטיעה קודם ג' שנים מאיסורא דבועלי נדות וקצבים קודם זמן ומאי אולמא האי מהאי וקצת תיקן בזה בפי' הערוך וז"ל דמוציא אדם כמה הוצאות ונוטע כרם בוי' וממתין שני ערלה בוי' ומי שאשתו נדה בוי' ואינו לוקח מוסר בוי' עיין שם דהיינו דלמיא ליה נטיעה ללמוד ממנו שהוא הוציא כמה יציאות וממתין זמן רב ג' שנים וכ"ש בועלי נדות וקצבים שאין להם הוצאות בזמן מועט והיה להם להמתין ודו"ק:

ששולקין אותן ז' פעמים בוי'. פרש"י שהדמיון בזה שישראל הטריחו בוראן להביא עליהן ז' פורענוות בוי' וע"ש ולא ניחא ליה כפשטיה דלאחר ז' תועבות דכתבי כאן לא עבדוהו וכ"פ בעל הערוך דלא היה דמיון דז' שליקות שהטריח בעליו לחזור למוטב והז' פורעניות מפורש בזה דכתיב ויספתי ליסרה אתכם שבע על חטאתיכם דהיינו על ז' תועבות שעשו הביא עליהן ז' פורענויות ואעפ"כ לא חזרו למוטב ולא עבדוהו ופרש"י בספר שופטים דאפילו בשותפות לא עבדוהו ע"ש והיינו הדמיון דאפילו בתורמוס בוי' כקנוח סעודה לא עשאוני בני וק"ל:

מפני מה נתנה תורה בוי'. וא"ת הא אמרינן פ"ק דע"ז שהחזירה הקב"ה על כל האומות ולא קבלוה וי"ל דה"ל להקב"ה לכפות עליהם ההר כניגית כדי שיקבלוה דכה"ג אמרינן שם דבדין לעתיד יאמרו האומות העולם כלום כפית עלינו ההר כניגית ולא קבלנוה כמו שעשית לישראל דכתיב וייתצבו וגו' ע"ש:

מפני שהן עזין בוי'. והתורה גם כן נקרא עוז כמ"ש בזבחים פ' פרת חטאת שאמר בלעם ה' עוז לעמו יתן וגו' שהיא התורה והיא מתיש כחן ועזותן של ישראל כמפורש שם באורך ועיין בזה בחדושו פ"ק דגורים גבי יראת ה' תהיה על פניכם זו הבושה שגם מטעם זה נתנה התורה לנו מפני שהן עזין ואמרינן ולא הביישן למד ועו"ז יש לבוין שאמרו ישראל עזי וחמרת יה גוי' דהיינו עזי שאני עז באומות וחמרת יה שע"כ נתנה לי התורה שנקראת זמירות היו לי חוקין היה לי לישועה כדאמרינן במדרש מימינו בשביל התורה שנתנה בימינו של הקב"ה נגאלו ישראל:

ראוין שתנתן להם דת אש בוי'. לפי זה התורה נקראת אש כמה שאמרו הנה כה דברי כאש וגו' וראויה היא שתנתן לישראל להתיש עזותן ולאיכא דאמרי דת אש קאי אישראל שדתן ומנהגן אש ואלמלא לא בוי' אין כל אומה ולשון בוי' ונראה דודאי לאו מה"ט כדי שיכולין כל אומה ולשון לעמוד מפניהם נתנה התורה להן דא"כ לאו לטובתן של ישראל נתנה התורה להן אלא דעיקר טעמו מפני שהן עזין ולא הביישן למד גם מפני שיהיה יראת ה' על פניהם שהיא הבושה כמפורש בגדרים והכא ה"ק אלמלא לא נתנה תורה מכח הני טעמי שאמרו לא היו יכולין אומות בוי' ונראה נמי דעזותן דקאמר לאו היינו גבורה אלא לעמוד על דבריהם ולא ישובו מפני כל היו עזותן ודומיא דהכי כלב בוי' לאו לענין גבורה קאמר דכמה חיות וכמה עופות גבורים יותר מהן אלא עזותן הוא שלא ישובו מפני כל ומעוזין פניהם:

דף כט.

ו**הביאום** לפני גזברים בוי' פרש"י והם לא הקדישום כסבורים שלא יכולין להקדיש שאינו משלהם א"נ יכולים ה"ל גזל בוי' עכ"ל וק"ק דא"כ למה הביאום לפני הגזברים שהרי הם נמי אינן יכולין להקדיש שאינו שלהם וא"נ יכולין ה"ל גזל בעולה ויש לומר דה"ל יאוש ושינוי רשות ביד הגזברים דלכולי עלמא קונה ולא מקרי גזל בידם ומיהו ק"ק לבסוף שהדיעו למבואים אי אתם זקוקים לכך לפי שהכל מחילה בדיכם ואינו גזל וגם הם הודו לזה אלא שאין רצוננו בכך שלא ליהנות משל אחרים כפרש"י למה לא קבלוה הגזברים להקדש וא"ל יעשו צרכי רבים כדין גזל של רבים ויש לומר דלחומרא בעלמא עשו כן דנראה כעין גזל כיון דלא שמעו המחילה בפירוש המקונים ודו"ק:

דף לב:

עתירי בבל יורדי גיהנם בוי' פרש"י שאין מרחמין לעשות צדקה עכ"ל וכדאמרינן פ"ק דב"ב וצדקה תציל ממות שתי צדקות הללו בוי' אחת שמצלת מדינה של גיהנם דכתיב ביה יום עברה וגו':

בל המרחם בוי' מלשון הכפול דריש ונתן לך רחמים דהיינו שנתן לב לרחם על אחרים לענין צדקה כמפורש פרק שואל ע"ש ועד"ז אמר הכתוב מהר יקדמונו רחמיך כי ללוננו מאד לפי שתלה הכתוב רחמי שמים עלינו ברחמים שלנו על עניים ליתן צדקה התפלל דוד מהר יקדמונו רחמיך מרחמים שלנו על עניים כי ללוננו מאד מליץ צדקה עד שתרחם עלינו מקודם לתת לנו שזכא לרחם עליהם ונקט במלתיה זרעו של אברהם בוי' במקום לאבדוינו דבאברהם מפורש מדת הצדקה כי ידעתיו למען אשר יציה את בניו וגו':

עולם חשך וכו' על דרך שאמרו פרק יום הכפורים גבי מן למען ענותך וגו' אינו דומה מי שרואה ואוכל למי שאינו רואה ואוכל ה"נ מי שמצפה לשלחן אחרים כאלו אינו רואה ואוכל דהיינו יום חשך וגו' וכה"ג יש לדמות לאין לו פת בסלו כמ"ש שם ורב חסדא שאמר דחייז אינן חיין סמך נמי אהאי קרא יום חשך וגו' דומה ליום המיתה שקרוי יום חשך:

שלשה חיייהן אינן בוי' המצפה בוי' בפי' ע"פ חשיב ג' אחריו ושם מפורש בתוספות:

ומי שאשתו מושלת בוי' כמ"ש ומוציא אני מר ממות את האשה וגו' כמפורש פרק הבע"י:

דף טו:

התחילו כת ו' לצאת בוי'. י"ל אלו ו' כתות ע"פ מ"ש פ"ק דשבת דיש ו' כתות לענין אכילה שעה ראשונה מאכל לנדים בוי' ששית ת"ח כו' וה"נ הכא כת ששית ת"ח היא ויצאו לאכילה בזמנם ולא היה ס"ל כר"א דאמר או כולו לה' בוי' אלא דהוה ס"ל כר' יהושע חציו לכס וחציו לה' ואע"ג שהקדימו לאכול קודם חצית שעה א'. וי"ל שהשלימו אח"כ חציו לה' בתפלת מנחה ועוד דע"כ חציו לה' וחציו לכס לאו דוקא קאמר דא"כ היה כוזרק אבן לחמת כדאמרינן פ"ק דשבת ודו"ק:

בעלי מארה בוי'. פרש"י שחרה לו על אלו ביותר לפי שבהמ"ד מתרוקן בוי' ע"ש ובערוך פירש בעלי מארה אין להם כלום לא קיימו שמחת יי"ט ולא מצית בהמ"ד שכבר יצאו עכ"ל ור"ל לפי דעת ר"א דאו אוכל ושותה או יושב ושונה כל היום וזה לא קיים שניהם ועי"ל דה"ק הללו בעלי מארה כיון דאכילתן היום מיד אחר ו' שעות ה"ל כאלו זורק אבן לחמת וקשה לנוף כדאמרינן פ"ק דשבת ותלמידיו שאכלו אח"כ כמ"ש אכלו משמנים גו' כבר כתבו בזה התוס' שבשאר ימים נמי אכלו אחר הדרשה ועי"ל דודאי היה שונה כל היום כשיטתו אלא שאמר להם אכלו משמנים בסעודת לילה שי"ט ר"ה היה וי"ט שני שלר"ה נוהגין גם בא"י וקדושה אחת הן:

התחילו פניהם בוי'. פרש"י כסבורין שכועס על כת ו' בוי' וכ"ש עלינו עכ"ל והוא דחוק דמי היה מוחה בידו מלפיים הדרשה ולא לא היו מאחרין ונ"ל כסבורין שנתן עיניו בס וחשדן שגם דעתן לצאת אבל הוא נתן עיניו בהם דרך חיבה שאינן בכלל ו' כתות שיצאו:

שמניחין בוי'. ועוסקים בחיי שעה בוי' כהאי לשנא אמרו פ"ק דשבת לגבי תפלה וע"ש:

חלקוהו חציו וכו'. עצרת תהיה לכס גוי' מפורש במס' פסחים פ' א"י:

מאי לאין נכון לו בוי'. לפי פשטו ה"ל למכתב לאין לו לאין נכון משמע שלא הכין לו כמו והכינו את אשר יביאו וכיון דהכא ביי"ט איירי מאי לאין נכון לו קודם יי"ט כיון שמותר להכין אוכל נפש ביי"ט גופיה לה"ק למי שלא הניח ע"ת בוי':

לזו עלי וקדשו בוי' הוא מחובר למעלה ולא תעצבו וגו' כלומר אל תדאגו שאחסר פרנסתך בחול בזה כי נאמן הוא ב"ה לפרוע וכן הוא לשון הטור א"ח סי' רמ"ב ודאמר בענין זה וקדשו קדושת היום לכבודו אין לו מקום כאן וי"ל דרמזו כאן דיין דקידוש היום הוא קודם לכבוד היום כדאמר פ' ע"פ:

א"ג אדרא כשמיה בוי' עיין פרש"י דכולה מלתא לענין נטיעת דבר נאמר או אינן או עשב אבל בערוך פירש יטע בהן אדר שנא' אדיר במרום ה' שיעשה מהן צדקה שהיא חשובה לפני ה' במרום כדכתיב אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף ופירוש אדרא כשמיה הוא מאילני סרק בוי' ע"ש:

דף טז.

בל מזונותיו בוי' ואפי' למאן דאמר פ"ק דר"ה בפסח על התבואה בוי'. י"ל היינו תבואה של כלל עולם אי מוצלחת אי לא אבל מזונות של כל אדם פרטי אס יהיו לו בריוח או לא דינו מר"ה עד יי"כ כדאמרי' הכא יאדרבה למ"ד התם דהכל נידון בר"ה וגזר דינו ביוה"כ ק"ק אמאי נקט בהאי קרא חוק דמשמע מזונות טפי דהא שאר דברים נמי נידונין בר"ה ויש ליישב ודו"ק:

ואבלו את חקם וגו' והא דלא מיייתי לעיל מיניה בהאי קרא דכתיב כי חק לכהנים וגו'. משום דאיכא לפרשו כי חק קוצב הוא לכהנים בכסף הניתן להם מאת פרעה ומאותו כסף קנו להם כל מה שיצטרכו אבל בסופא דקרא ואכלו את חקם יותר מפורש דמשמע דחק הקוצב להם גופיה אכלו אותו דהיינו לחם כפרש"י בחומש:

ה**טריפני** לחם חוקי בוי'. שבק קרא דמיייתי מן התורה ואכלו את חקם והביא מדברי קבלה משום דואכלו את חקם נמי איכא לפרש שאכלו את חקם בכסף שניתן להם וקנו להם מה שיצטרכו לאכול אבל הכא מפרש לחם חקי וגו' א"נ דהאי קרא איירי בהאי ענינא גופיה שבקש מהקב"ה קצב שיעור מזונותיו לקיום נפשו ולא ריש ועושר ודו"ק:

אוכל לכבוד שבת בוי'. עיקר טעם הענין בזה נראה כמ"ש לעיל זכריו מאחר שבאת להשכיחו שבכל יום מששת ימי השבוע יזכור אותו להכין לו על צד היותר טוב כמ"ש מחד משכידן בוי' ואמר שהלל מיה אחרת היתה בו וכו' כלומר דודאי מדת שמאי מעולה וטובה היא אלא שזה מיה אחרת שיותר טובה ומעולה ממנה סותרת אותה דהיינו מדת הבטחון שבטוח בהקב"ה שיזמין לו הקב"ה גאה ממנה וקאמר שכל מעשיו בוי' שאל תאמר שזו מדת רעבתנות כמ"ש הרוג בקר שחוט צאן וגו' כי מחר נמות וע"כ אמר שהרי כל מעשיו של הלל לש"ש הוא יש לנו לתגות גם זה המעשה היה לשם שמים ממדות הבטחון ומיייתי ברוך ה' יום יום ועמם וגו' כלומר שיש לבדך להקב"ה על כל מה שממציא לנו בכל יום ויום לבטוח בו שהוא יעמום לנו עוד לימים הבאים וק"ל:

הגותן בוי' שנאמר ומשה לא ידע וגו' וכדמסיק במתנה דעבידא ללגלווי דמה שקרן עור פניו עבידא ללגלווי ע"י שהיו יראים מנשת אליו וכמ"ש הרמב"ן ונתן המסוה על פניו כי התבונן בשובם אחור כי קרן עור פניו או הגידו לו בוי' ע"ש:

מאתה מתנה טובה יש לי בבית גזוי בוי'. מפורש פ"ק דשבת:

בצנעה בוי' מדכתיב לעלם חסר ו' דרשו כן:

לא ליענשו עכו"ם עליה בוי' פרש"י ואנן אשכחן שחזר הקב"ה להענישן על התורה ומצות בוי' ע"ש וק"ק דהיאך יענשו העכו"ם על השבת אם לא יקיימיה הא אמרי' פ"ד מיתות עובד כוכבים ששבת חייב מיתה יי"ל בהפך דה"ק כיון דמצות שבת לא אודיעינאו לא ליענשא עובדי כוכבים עליה אס יקיימיהו דהא ודאי מסברא אס הנכרי שובת שלא לשם מצוה דאינו חייב מיתה ומשני דודאי מצות שבת אודיעינאו ע"כ העובדי כוכבים חייב מיתה אלא מתן שכרה דהיינו שבת של עוה"ב לא אודיעינאו כי הוא דבר סודי בבית גזוי ורב טוב הצפון לצדיקים לעוה"ב ח"ש כי אני ה' מקדשכם כשבת של עוה"ב שע"י השבת שהוא קודש שומריה קדושים לעולם הבא כמ"ש כל הנותר בירושלים קדוש גו' מה קדוש קיים:

נשמה יתירה לא אודיענאו בוי'. עיין בפירוש הרמב"ן בזה בחומש:

ביון ששבת בוי'. לפי פשטו קאי אעשה ה' וגו' ששבת ביום השביעי אבל הלשון כפול דהיינו שבת והיינו יינפס לכך דרשו דשבת וינפש קאי אלפני פניו אבני ישראל דכיון ששבת וי בוי' ופירוש הכתוב לעיל מיניה

ומי שיסורין מושלין בו' דמי שמושל ביסורין כמ"ס ראב"ם בפ' הפועלים דבאורתא א"ל אחי וריעי בו' בצפרא א"ל זילו בו' מיקרי יסורין של אהבה משא"כ שיסורין מושלין בו' דלא הוה יסורין של אהבה וק"ל:

מֵהַר"ם

מהר"ם

דף ב.

בגמ' גבי שבת דסתם לן תנא כר"ש. נראה דהא דקאמר רב נחמן אנו אין לנו וכו' ופרש"י כך שמעתיו מרבותיו וכו' אין ר"ל ששמע בפירוש מרבותיו שב"ש אומרים מסלק הטבאל וכו' ובה"א מגביהים וכו' דא"כ למה הוצרך לומר גבי שבת סתם לן תנא כר"ש וכו' תיפוק ליה דכך קבל מרבותיו ולא היה לו להביא אלא ההוא סתמא דו"ט אלא ר"ל דשמע מרבותיו סתמא דב"ש ס"ל כר' יהודה וב"ה ס"ל כר"ש ימסברת עצמו האויל ואשכח גבי שבת דסתים לן תנא כר"ש אוקי קבלתו ששמע מרבותיו שב"ה כר"ש היינו גבי שבת אבל גבי יו"ט דסתים לן תנא כר' יהודה אוקי לב"ה כר' יהודה וק"ל:

ברש"י ד"ה לית להו כו' דאמרינן פרק במה מדליקין מותר השמן שבנר וכו' ט"ס הוא וצ"ל בפרק כירה דברייתא היא שם דף מ"ד ע"ש:

בתוס' ד"ה ביצה כו' וכי תימא אוסרין משמע שאסור לעולם וכו' ר"ל והואיל ופשוט הוא שהביצה אין אסורה לעולם לא שייך למתני גבה לשון איסור וק"ל:

בא"ד וי"ל דאי הוה תני אוסרים ומתירים הייתי אומר שמה שמתירים הביצה היינו לטלטל וכו' והא דקתני גבי מותר השמן שבנר ר"ש מתיר צ"ל משום דגבי עצמו של שמן לא שייך טלטול ולכך תני לשון מותר ולא חייש דנימא דאיירי בטלטול:

בא"ד לכן פירש ר"י וכו' ר"ל דר"י פירש בענין אחר וי"ל דלעולם לא שייך לחלק בין טלטול לאכילה והא דלא קתני לשון אוסרים ומתירים היינו משום דגבי ביצה שייך לישנא דתנאלב טפי משום דסתמא לאכילה קאי:

בא"ד עוד י"ל וכו' ר"ל דלעולם התירוץ הראשון יתיישב שפיר דמאי אמרת דמלשן לא תאכל משמע לטלטל שרי זה אינו דבלשון תאכל דקאמרי ב"ש נכלל בו אכילה וטלטול וממילא קאי עליה ב"ה ואסרי תרוייהו והא דלא נקטי ב"ה בדהיא לישנא טלטלול משום אגב דנקטי ב"ש תאכל וכו' וק"ל:

ד"ה דלמא ב"ש לית להו מוקצה תימא וכו' דקתני לא יטול אא"כ נעגע מבעוד יום וכו' ואע"ג דלקמן (ביצה דף י') משמע בגמרא דטעמא דב"ש שם הוא מטעם דלמא אתי לאמלוכי דאיירי בבריכה ראשונה בדלקמן ופי' רש"י שם וה"ל טלטול שלא לצורך היינו נמי מטעם איסור מוקצה וכן פרש"י לקמן שם בסוף שמעתתא אהא דקאמר וקא מטלטל מידי דלא חזי ליה דפרש"י מידי דלא חזי כל אותן שטלטל יותר על צרכו מוקצים היו א"כ ר"ל ולמפרע טלטולם איסור מוקצה הואיל ואין נוטל אותם וא"כ ה"ה לב"ש בבריכה ראשונה דחיישי דלמא אתי לאמלוכי לאחר שיטלטל ונמצא שטלטל איסור מוקצה שלא לצורך א"כ ש"מ דב"ש אית להו איסור מוקצה וק"ל ועיין בבעל המאור:

בא"ד דמוקצה דבע"ח חמיר טפי יש לדקדק א"כ מאי פריך לקמן בשמעתין אדמיפלגי בביצה ליפלגו בתרנגולת דלמא בתרנגולת מודו ב"ש מטעם דמוקצה דבעלי חיים חמיר טפי וצ"ל דאין התוס' ר"ל כל בעלי חיים אלא כגון יוני שובך דחיים אינשי עלייהו דלא לחרוב שובכו ועיין בבעל המאור:

ד"ה קא סלקא דעתין וכו' עד אבל התם הכלי היה בעולם קודם שנשבר וכן משמע נמי בעירובין וכו' בתוס' שם משמע דההיא סוגיא אתיא אפילו למסקנא דהבא דמסיק מאן דאית ליה מוקצה אית ליה גולד ומאן דלית ליה מוקצה לית ליה גולד וא"כ צ"ל דמיא בעיבא הוי טפי מוקצה מביצה ע"כ צ"ל דשיטת התוס' דהבא הכי הוא וכן משמע נמי בעירובין דיש לחלק בין גולד לגולד דקאמר מיא בעיבא מבלע בליעי ופריך וכו' ומאי פריך וכו' דהא ר"ש מתיר בגולד כדקאמר הבא מאן דלית ליה מוקצה לית ליה גולד אלא על כרחך צ"ל אפילו למסקנא דהבא דההיא דמיא בעיבא וכו' הוי גולד ויתר מביצה ולכך אפילו למסקנא דהבא אית ליה לר"ש ההוא גולד ה"ה לפי סברת המקשה הוי נמי ס"ד דביצה הוי גולד טפי מההיא דשברי כלים ולכך הוה ס"ד אפי' לר' שמעון דלית ליה מוקצה אית ליה גולד דהבא דהיינו ביצה יק"ל:

ד"ה מגביהין מעל השלחן וכו' עד דהא איבא בסיפא שער אפונין. בתוס' שם דייק מסוגי' דהתם דההיא דשער אפונין אתיא כר' שמעון א"כ ש"מ דאפילו לר"ש צריך שיהיו ראים לכל הפחות למאכל בהמה:

ד"ה וב"ה וכו' דהא לא שכח הואיל והניחם שם מדעתו. הלשון אינו מדוקדק ונראה דר"ל אע"ג דלא הניח שם במתכוון דלא חייש להיכן יפלו כדקאמר בסוף הדבור מ"מ הואיל והניחם שם מדעתו נקרא בסים לדבר האיסור ולסוף קאמרי ועוד נוכל לומר דאע"ג דהניח מדעתו הואיל ולא חייש היאך יפלו לא נקרא בסים לדבר האיסור:

ד"ה ואת הנבלה וכו' אנו צריכים לפרש וכו' דאל"כ מנלן דסתם לן תנא כר"ש דקאמר גמרא גבי שבת סתים לן תנא כרבי שמעון וכי תימא היא גופא מנלן דמנא ליה לגמרא דאיירי דנתגבלה בשבת דמיייתי מינה ראיא דסתים לן תנא כר"ש גמרא דייק לה מדקתני בסיפא ר' יהודה אומר אם לא היתה נבלה מע"ש אסורה מכלל דלת"ק אפי' נתגבלה בשבת מחתכין וק"ל:

דף ב:

בגמ' אמרי שבת דחמיר' וכו' יש לדקדק דלפי טעם זה יתיישב שפיר טעמים דב"ה דס"ל גבי שבת דאין בו איסור מוקצה וגבי יו"ט חיישי לאיסור מוקצה אבל מ"מ תקשה לן ב"ש אב"ש דגבי שבת חיישי לאיסור מוקצה לרב נחמן וגבי יו"מ לא חיישי לאיסור מוקצה וס"ל ביצה שגולדה ביו"ט תאכל וצ"ל דב"ש ס"ל הסבירא הפשוטה דשבת הואיל וחמיר מחמירין גבי' ואסרינן איסור מוקצה אבל יו"ט דקיל לא חיישינן גבי' לאיסור מוקצה וק"ל:

רבה לטעמיה דאמר רבה וכו' הצעת הפשט לפירוש רש"י כן הוא רבה דאמר הבא דאפי' הכנה דבידי שמים כגון ביצה אסורה איל לטעמיה דמפרש קרא דוהכינז את אשר יביאו אהזמנה צפה כמבואר בפי' רש"י א"כ ש"מ דלדידיה הזמנה צפה קרויה הכנה אע"ג דאין בה מעשה בידים וצריכה להיות בחול דוקא ולא מי"ט לשבת או איפבא וה"ה הזמנה דבידי שמים כגון ביצה אקרי ג"כ הכנה לדידיה וצריכה להיות דוקא בחול ואסורה מי"ט לשבת או משבת ליו"ט וק"ל והא דאיצטריך רש"י לדחוק ולפרש כן משום דאיתא בעירובין דף ל"ח ע"ב אשבת וי"ט גולדה בזה אסורה בזה אמר רבה התם משום הכנה דתניא והיה ביום הששי והכינו חול מכין לשבת וחול מכין ליו"ט וכו' וכתבו שם התוס' ר"ת מחק מספרו דתניא משום דאמרינן בריש מסכת ביצה רבה לטעמיה דאמר רבה והיה ביום הששי והכינו חול מכין לשבת וכו' עד ורש"י פירש בביצה דרבה לטעמיה דאמר אליביה בפ' אלו עוברין דמוקצה דאורייתא מהאי קרא

ולא נהירא וכו' ע"ש א"כ ש"מ דטעמו של רש"י דמפרש כן כדי לתרץ הא דקאמר רבה לטעמיה והא ברייתא היא לכן פירש דהברייתא היינו יכולין לפרש דקאי אהכנה דבידים אבל רבה לטעמיה דיליף מהאי קרא איסור מוקצה ומפרש האי קרא אהזמנה דפה א"כ ה"ה דקאי נמי אהכנה דבידי שמים כמו שפירשנו:

בתוס' ד"ה גבי שבת דסתם לן תנא כר"ש ותימא והא הוי סתם ואח"כ מחלוקת וכו' משום דקתני בסיפא ר' יהודה אומר אם לא היתה נבלה מע"ש אסורה לפי שאינה מן המוכן:

בא"ד והואיל ואוסר מוקצה מחמת מיואום כל שכן מחמת איסור. פירוש כגון נר הדולק ואע"ג דהבא לא איירי במוקצה מחמת איסור אלא מחמת שלא היה בעולם כגון ביצה או מחמת שאינו ראוי למאכל אדם כגון עצמות וקליפין מ"מ מיייתי התוס' ראייה דנר ישן לאו דוקא דהא אוסר גם כן במוקצה מחמת איסור וא"כ ה"ה נמי במוקצה מחמת שלא היה בעולם או שלא היה ראוי דהרי אן ג"כ עדיפי ממוקצה מחמת מיואום וק"ל:

בא"ד הואיל ונשנית משנה בסתם לבסוף פרק מי שהחשיך ר"ל הואיל והסתם דמטלטלים נר חדש נשנית בפרק כירה והסתם דמחתכין דלועים וכו' נשנית אח"כ בסוף המסכת דהוא פרק מי שהחשיך ולכך הוא עדיף:

ד"ה מוקים לב"ה כר"ש וקשה מאי אולמיה דהאי סתמא מההוא סתמא מתני' דקתני בה וב"ה אומרים מסלק הטבאל וכו' קרי לה נמי סתמא ור"ל מאי חזית דניול בתר ההוא סתמא דמתני' מחתכין ולא בתר ההוא מתני' דקתני בה דב"ה אוסרים מוקצה ויש לדקדק מאי מקשו התוס' דהא מאחר דנוכל להחליף השיטה ב"ש לבד"ה כדי שלא לסתור הסתם הכי עדיף טפי וי"ל דהתוס' ד"ל דמאי חזית דמחלפת ההיא דב"ש וב"ה דלמא נחליף הסתם ונימא דדעת ר' יהודה דאמר אם לא היתה נבלה מאתמונל אסורה וכו' היא נשנית בסתם ודעת ת"ק דקתני מחתכים דלועים דהוא דעת רבי שמעון היא נשנית במחלוקת וק"ל:

ד"ה והיה ביום הששי וכו' עד ורבה גופיה אזיל לטעמיה דאית ליה הואיל וכו' פירוש דבפרק אלו עוברין בפסחים דף מ"ו פליגי רבה ורב חסדא באופה מיום טוב לחול דרב חסדא אמר לוקה ורבה אמר אינו לוקה דאמריר' הואיל ואי מקלעי אורחים חזי ליה וכו' ופיר' התוס' כן הוא דמטעם הואיל ליבא איסור דאורייתא כשאופין ומבשלים מיו"ט לשבת כדאמר התם דאינו לוקה באופה מיום טוב לחול כי אם איסורא דרבנן איבא וזה תקנו חכמים בעירובי תבשילין ועיין שם בפרק אלו עוברין דקושיא זז דמקשו התוס' פריך שם רבה לרב חסדא דאיתא התם אמר ליה רבה לרב חסדא לדיך דאמרית לא אמרינן הואיל היאך אופין מיו"ט לשבת אמר ליה משום עירובי תבשילין ומשום עירובי תבשילין שרינן איסורא דאורייתא א"ל מדאורייתא צרכי שבת נעשים ביו"ט ורבנן הוא דגזרי וכו' ע"ש וא"כ יש לתמוה על התוס' דהבא דמקשו קושיא המפורשת שם בגמרא וי"ל דהתוס' כל כוונתם לתרץ לדיון דקי"ל בהכנה כרבה וא"כ איבא איסורא במבשל מיו"ט לשבת ולא קי"ל כרב חסדא דאמר מדאורייתא צרכי שבת נעשים ביו"ט והואיל ואי מקלעי אורחים לא אמרינן קי"ל כוותיה וא"כ לדיון היאך אופין ומבשלין מיו"ט לשבת והוצרכו לפרש דאפיה ובישול תקונו מלתא בעלמא הוא ולא שייך ביה הכנה והיינו מה שכתבו התוס' ואפי' לדיון ניחא וכו' וראיתי בספר ח"ס שכתב ופי' ואפי' לדיון צ"ל דלית לן אורחים וכו' ותמיה לי מה דחקו לפרש כן דהא משמעות לישנא דתוס' שכתבו מתחל' ונראה ליישב דרבה גופיה לטעמיה וכו' מדכתבו רבה גופיה דאית ליה הואיל וכו' משמע בהדיא שבא לתרץ לדיון דלית לן הואיל וכמו שכתבתי וק"ל:

דף ג.

בתוס' ד"ה גזירה שמא יעלה ויתלוש וכו' עד ע"כ יו"ל דמיידי הבא כגון בחצר דהוי מוכן לעורבים וכו' ד"ל שהאילן עומד בחצר ושם נמצאים עורבים ושאר עופות שהן של בעל הבית ואי בעו העורבים הם אוכלים הפירות מן האילן ולכך הוי נמי מוכן לאדם כדאמרינן לקמן (ביצה דף י') דמוכן לכלבים הוי מוכן לאדם ולכך לא קאמר הבא טעמא דמוקצה אבל גבי נכרי שהביא דורון בדמקום האילן אין שם עורבים של ישראל ולכך הוי מוקצה וק"ל:

בא"ד עוד יו"ל דלא שייך מוכן לעורבים רק בפירות האילן וכו' לפי לשון התוס' משמע דאינו תירוץ בפני עצמו לתרץ הקושיא שבתחלת הדבור רק קאי לתרץ מה שהקשה בסמוך וא"ת הא אמרינן מעמיד אדם בשבת בהמתו וכו' על המחובר אבל לא על המוקצה משום דחיישינן שמא יטלטל המוקצה בידים ולא אמרינן הואיל והוי מוכן לבהמה הוי ג"כ מוכן לאדם ולא הוי מוקצה משום דלא אמרינן דשייך מוכן לעורבים הוי מוכן לאדם רק בפירות האילן וכו' אבל שם במעמיד אדם בהמתו על המחובר וכו' איירי בעשבים הראוים למאכל בהמה וק"ל אבל בסמ"ג לאוין הלכות שבת בדיון הקוצר משמע שם שהוא תירוץ בפני עצמו על הקושיא שבתחלת הדבור ור"ל דלא שייך הבא טעמא דמוקצה משום דאיירי הבא כפידות האילן שרגילין להשיר מעצמן והוא מצפה לכך ולכך אינו מקצה אותם מדעתו ע"ש אבל לשון התוס' שלפנינו שכתבו דלא שייך מוכן לעורבים רק בפירות האילן וכו' לא משמע כן:

בא"ד ואין לחלק ולומר דדוקא גבי מים שייך שמא ירבה בשבילו וכו' כצ"ל ור"ל דשם בשבת אמרינן גבי נכרי שמינא מים לעצמו מותרים לישראל ואם מכירו אסור ולפום ריהטא משמע דהא דמכירו אסור היינו משום דשמא ירבה בשבילו וא"כ נוכל לחלק ולומר דדוקא גבי מים שייך לומר שמא ירבה בשבילו ויביא יותר מן הנהר או מן הבאר אבל הבא שכבר צלאתו ואין לה יותר לא שייך לומר שמא ירבה בשבילו ולכך הוא מותר זה אינו דהא איתא בתוספתא בהדיא דהטעם מה שבמכירו אסור הוא מפני שמרגילו לשבת הבאה ולא מפני שמא ירבה וכו' וזה הטעם שייך ג"כ הבא גבי שפחה וע"ש במסכת שבת דף קכ"ב כי התוס' דהבא אין מביאין לשון הגמרא כהוייתו שם:

בא"ד ועוד יו"ל דדוקא בפירות וענבים שייך שמא יעלה ויתלוש וכו' כצ"ל:

ד"ה ר' יוחנן אמר מוחלפת השיטה וכו' עד וי"ל דר' יוחנן אמר לדברי אותם האמוראים וכו' ר"ל האמוראים דבסמוך רבינא ורבינא בריה דרב עולא דמתרצי דומיא דר' יוחנן בשינויא אחריני ולא מחלפי השיטה לדידה אמר ר' יוחנן לדברכים שאין אתם מחלפים השיטה הוי הלכתא כר' יהודה בשאר פירות וכו' ולדימי אין זה דברי ר"י אלא דברי חכמים שאני מחליף השיטה:

בא"ד (לעיל מזה) דאין לפרש איפוך ההיא דכלכלה דא"כ כ"ש דקשה מר' יהודה לר' יהודה וכו' מקשין העולם א"כ השתא נמי דמפיך ההוא דאין סוחטין א"כ יאמרו החכמים אם לאוכלין היוצא מן מותר

א"כ לדידהו כל אוכלין אוכלא דאפרת הוא ואינו בכלל גזירת משקין שזבו וגבי ביצה אמרו החכמים דקדושה אחת הן ואפי' בשני אסורה וא"כ כ"ש קשה מדברי החכמים לדברי החכמים ונ"ל דאותן חכמים דכלכלה לאו היינו אותן חכמים דאין סוחרטין דחכמים דכלכלה היינו ר' יוסי כדאיתא התם בעירובין מאן חכמים רבי יוסי וכו' ע"ש:

בא"ד ובשיטת מאיבר"א תירץ דמוחלפת השיטה היא דכלכלה וכו' ר"ל דחכמים אמרו מתנה אדם על כלכלה של פירות וכו' וכן ביצה וכו' ורבי יהודה קאמר בסוף פלגינ עלייהו ואמר דקדושה אחת היא ואמר לדידי אע"פ שאני סובר דקדושה אחת הן אפ"ה אפילו ביום ראשון מותרים דאית לי בההוא דאין סוחרטים אם לאוכלין היוצא מהן מותר ולכך גם הביתא אוכלא דאפרת הוא ואינה בכלל גזירת משקין שזבו אלא לדידכו דאסריתו נולד בההיא דאין סוחרטין ר"ל דאית לכו בכל ענין היוצא מהן אסור אפי' אם הכניסו לאוכלין א"כ גם גבי ביצה היה לכם לאסור אפילו ביום שני משום דקדושה אחת הן וק"ל ולפי זה נ"ל דחכמים דכלכלה הן הן אותן חכמים דאין סוחרטין:

דף ג:

בגמרא מיתביי אחד ביצה שנולדה בשבת וכו' עד א"ל סיפא אתאן לספק טריפה וכו' נ"ל למחוק תיבת א"ל דהא האי תיובתא סתמא דגמרא קא פריך לה ולא שייך כאן אמר ליה וק"ל ומ"מ יש לדקדק למה לא פריך כי אם לרב יוסף ולרב יצחק ולא פריך לרב נחמן דמוקי מתני' בפתרנגולת העומדת לגדל ביצים ימטעם מוקצה ועוד עדיפא מיינה היה לו למפרך לדידיה דהא רב נחמן פסק לעיל במוקצה בשבת כר' שמעון ובי"ט כר' יהודה מכלל דלדידיה בשבת ביצה מותרת והכא תנא כהדיא אחד ביצה שנולדה בשבת ואחד ביצה שנולדה בי"ט וכו' ונוכל ליישב דרב נחמן יכול לתרץ דברייתא זו איתא כר' יהודה דאית ליה מוקצה בין בשבת בין בי"ט ויכול להיות ג"כ דר' יהודה אית ליה מוקצה דאורייתא כמו שפי' רש"י לעיל אליבא דרבה ולכך אתי שפיר לדידיה הא דקתני וספיקא אסוריה וק"ל:

תוד"ה אבל כופה עליה כלי וכו' עד דהא דקי"ל דדבר שמלאכתו לאיסור אסור אינו אלא דוקא כשאינו צריך לגופו או למקומו אבל לצורך גופו או מקומו שרי ואם התחיל לטלטלו וכו' כנ"ל אבל דבר מוקצה אסור לטלטלו אפי' לצורך גופו או מקומו כמבואר בטור א"ח סי' ש"ח וע"כ אתי שפיר הא דקתני הכא גבי ביצה אין מטלטלין אותה לא לכסות בה את הכלי וכו' אע"ג דזה הוי לצורך גופו ואפי' לרב נחמן דטעם דאיסור ביצה הוי משום מוקצה וכ"ש לאינך אמוראי דאסרי לה מטעמים אחרים:

ד"ה לדידי אפי' בראשון נמי שרי ותימה ר' יהודה דאמר ככ"ש וכו' לעיל נמי בריש פירקין דמוקי רב נחמן לב"ש כר' שמעון וב"ה כר' יהודה היה יכול להקשות קושיא זו אר"ש וכי שביק ב"ה וכו' ולתרץ דאיהו אמר ללא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה כדהכא וק"ל:

ד"ה ואחרות באחרות וכו' עד ובהתערובות דקאמר מי איכא דאסר ספק ספיקא באיסורו הנאה וכו' לשון התוס' מנומנס ואין זה לשון הגמ' שם אלא דשם בזבחים דף ע"ד איתא דשמואל ס"ל דספק ספיקא אסור באיסורי ע"ז ולא בשאר איסורים ומותב ליה התם מברייתא דקתני דמותר ומשני תנאי היא ואיהו סבר כהאי תנא ומייתי רבי יהודה דסבר דאף בשאר איסורים ספק ספיקא אסור ודחיק שם לומר דשמואל סבר כוותיה כחדא דהיינו באיסורי ע"ז ופלגי עליה כחדא ולכך הקשו התוס' אמאי לא מייתי סויעתא לשמואל ממתני' דהכא:

בא"ד כדפר"ת נתערבה באלף האיסור עצמו קאי אי נמי ההיא דלעיל ברייתא היא וכו' ברייתא דהכא מברייתא דהתם כנ"ל ור"ל האיסור עצמו היינו שהאיסור הודאי נתערב באלף ולא קאי הא דקתני ואם נתערבה באלף אסוריה אספיקא אסוריה דבסמוך ליה אלא אודאי איסור קאי ולפי זה הא דקאמר הכא בגמ' אי הכי אימא סיפא נתערבה באלף וכו' אא"כ ספק יום טוב ספק חול הוי ליה דבר שיש לו מתירין וכו' אלא א"א ספק טריפה וכו' צ"ל דה"ק אא"כ דהא דקתני וספיקא אסורה היינו ספק י"ט ספק חול א"כ הא דקתני אבתריה ואם נתערבה באלף איירי נמי באיסור י"ט דהיינו ביצה שנולדה בודאי בי"ט ינתערבה אפי' באלף הוי ליה דשינ"מ וכו' אלא א"א ספק טריפה א"כ הא דקתני נמי אבתריה ואם נתערבה באלף איירי נמי באיסור טריפה דהיינו בודאי טריפה משום דאין סברא לומר דהא דקתני ואם נתערבה באלף יחזור לאיסור י"ט מאחר דהאי דקתני לקמן וספיקא אסוריה איירי באיסור טריפה וק"ל יעיין בספר בעל המאור:

בא"ד ור"י כ"ר ברוך אומר וכו' וה"פ שנתערב גם האיסור דסד"א שמותר הואיל ואיכא כאן תרי רובי וכו' פי' הא דקתני ואחרות באחרות אינו ר"ל שאחרים מן האחרות נתערבו באחרות אלא שכל האחרות עם האיסור שנפל לשם נתערבו באחרות וא"כ אין כאן כ"א ספק אחד בכל אחד ואחד וכו' תימא א"כ מאי רבותיה פתערבות השני מבראשון הואיל וגם בשני נתערב האיסור דסד"א שמותר וכו':

בא"ד ועוד תירץ הר"ר יצחק וכו' דקאמר אם נתערב רובא בתוך רובא והתניא כו' גם זה אינו לשון הגמ' שם וכך צ"ל דקתני נפל אחד מהן לתוך רבוא ומרבוא לרבוא אסורים ור"ל דמהכא לא היה יכול להביא ראיה לדברי שמואל דספק ספיקא אסור דשם צריך להביא ראיה דס"ס אסור אפי' בתרי רובי ימתני' דהכא היינו יכולין לפרש הא דקתני נתערבו באחרות וכו' שהתערבות הראשון לא נתערב ברובא דהתירא דהיינו חד בתרי אלא חד בחד דהוא שזה בשוה ולכך כשחזר אחד מהן ונתערב באחרות כולן אסורים משום דלא הוי תרי רובי אבל ברייתא דמייתי התם מוכח מינה שפיר דקתני במלתיה דרבי יהודה נפל אחד מהן לרבוא ומרבוא לרבוא כולן אסורות וע"ש בתוס' דזבחים וביבמות דף פ"א:

דף ד:

בגמ' א"ל מאי דעתך רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן וכו' לפרש"י צ"ל דה"ק מאי דעתך וכו' אינו כן דהכא אין הלכה כר' יוחנן אלא כרב דלקמן הלכתא כרב בהני תלת וכו' ואפי' ר"י בעצמו לא קא שרי אלא לנגמעי' וכו' וק"ל:

ברש"י ד"ה היא ואמה כו' דשמעינן ליה לר' אליעזר וכו' ואע"ג דאיכא למימר דלמא גבי גרונרות ונימוקים אית ליה לר"א מוקצה וההיא דעומד אדם על המוקצה איירי במוקצה דגרונרות ונימוקים דמשמע מפרש"י דלקמן התם דף ל"ה דפיר' דלהכי נקט ערב שביעית משום דסתם מוקצה היא דגרונרות ונימוקים ע"ש מ"מ ס"ל לרש"י מדנקט ר"א סתמא עומד אדם על המוקצה משמע בכל מיני מוקצה איירי וס"ל דבעי הכנה וק"ל:

בתוס' ד"ה נימא קסבר רב וכו' עד דהא בסוכה אמרי' נויי סוכה אסורין עד מוצאי י"ט האחרון וכו' משום דאתקצאי בין השמשות דשמא יום שמיני הוא וכו' כנ"ל ור"ל לדין דאנו עושים ב' ימים מספק אסורים נויי סוכה גם בתשיעי ועל כרחק טעמא משום דאתקצאי בין השמשות של מוצאי שמיני והכנסת תשיעי משום דאותו בין השמשות עדיין ספק יום שמיני הוא ולדין ביום שמיני אסור דהא יתבינן ב' בסוכה משום ספק שביעי ואי אתרמי לן סעודה בבין השמשות של כניסת תשיעי ומוצאי שמיני צריכים

אנו לסעוד בסוכה ומנו דאתקצאי בבין השמשות של כניסת יום תשיעי משום יום השמיני שעבר אתקצאי לכולי יומא דתשיעי:

דף ד:

ד"ה ותנן אין מבטלין וכו' וא"ת לעיל גבי עיגול וכו' יוסיף עליו ויבטל ר"ל ואמאי צ"ל ר"א רואין את העליונות כאלו הן פרודות ור' יהושע אומר אם יש שם מאה פומין יעלו ואם לאו הפומין אסורים אפילו לא יהיו כאן אלא שני פומין יעלם ויוסיף עליהם ויבטלם בידיים אבל לר' יהושע אליבא דר' יהודה לא קשיא מידי משום דאיהו סבר דהוי דבר שבמנין ודבר שבמנין אפי' דברבן לא בטל ולכך ס"ל אפי' יש שם ג' מאות פומין לא יעלו:

בא"ד אל תזלו בשיעורי דרבנן ואמאי לא הוסיף עליהם עד ששים וכו' כנ"ל:

בגמרא ואלו בטלו כותים וכו' והיכא דמטו שלוחים וכו' יש לדקדק מאי מיייתי ראיה מזה הא מ"מ יכולין לומר דכל היכא דלא מטו שלוחים הטילו עליהם החכמים חוק קבוע שיהיו עושים לעולם ב' ימים וקדושה אחת הן ונראה דה"פ דאפילו בזמן הכותים דעבדי הרחוקים ב' ימים אין כל השנים שוין דהא השלוחים לא הגיעו ככל השנים לכל המקומות במרחק אחד בשוה אלא היה בנמצא איזה מקום שלא הגיעו השלוחים לשם בשנה זו והיו צריכים בני אותו המקום לעשות ב' ימים בשנה זו ובשנה אחרת הגיעו שם השלוחים ואז לא עשו כ"א יום אחד א"כ ש"מ שלא היה הענין דבר קבוע וק"ל:

דף ה:

בגמרא ונתקלקלו הלויים בשיר וכו' פי' רש"י בשיר תמיד של בין הערבים כו' דבתמיד של שחר וכו' שיר של חול היו אומרים ר"ל ולא חשו לדבר הואיל שבכל תמיד של בין הערבים היו רגילין לומר שיר של י"ט כי בכל השנים באו העדים תמיד קודם המנחה אבל באותו פעם שלא באו העדים קודם אמרו גם בתמיד של בין הערבים שיר של חול:

רש"י ד"ה הא לן והא להו פירוש לבני א"י הביתה מותרת. רוצה לומר אפי' כשעושין ב' ימים כגון שלא באו העדים כלל ביום שלשים אלא נשתהו ולא באו עד ביום ל"א דלא ע"כ היו עושין ב' ימים רק שאותן ב' ימים היו מספק שביום שלשים היו נוהגים קדושה משום שהיו מסופקים שמה יבואו העדים היום ואם היו יודעים שלא יבאו העדים היום לא היו נוהגים בו קודש ולכך כשלא באו עד למחר למפרע היה אתמול חול לכך הביתה מותרת להן כמו שפירשו התוס' אבל בני בבב עדיין עושין ר"ה ב' ימים כמו בתקנה הראשונה שבכל שנה היו צריכים לעשות ב' ימים משום דשמא באו העדים אחר המנחה אז היו הב"ד עושים ב' ימים בקדושה אחת ולכך בכל השנים היו הם צריכים לעשות ב' ימים בקדושה אחת ולא פסקה אצלן אותה התקנה ולכך ליהן הביתה נשארה באיסוריה:

בתוס' ד"ה ונתקלקלו הלויים בשיר וכו' עד והאיכא קלקול המוספין וכו' פירוש שקודם שבאו העדים לא היו יכולין להקריב המוספים דשמא לא יבאו היום כלל אלא עד למחר ויהיה היום חול וא"כ יביאו חולין לעזרה ואחר שבאו העדים לאחר המנחה שכבר הקריבו התמיד של בין הערבים ג"כ לא היו יכולין להקריב המוספים מחמת עשה דהשלמה וא"כ לא הקריבו המוספים כלל:

בא"ד דהיכא דלא אפשר שאני מידי דהוי אמוסור כפורים בע"פ שמביא כפתרו וכו' כנ"ל ור"ל דהא דאין שום קרבן קרב לאחר התמיד היינו דוקא אותו קרבן שאפשר לדחותו ולהקריבו למחר וליום אחר אבל קרבן המוספים א"י להקריבן כ"א היום שהוא יום טוב וכן מחוסר כפורים אם לא יקריב כפרתו היום לא יהיה באפשר לו לאכול פסחו ולכך א"א לדחות כפרתו עד למחר ולכך נקריבים אפילו אחר הקרבת התמיד אלא שיש לתמוה על התוס' דבהדיא איתא שם בפרק תמיד נשחט (פסחים דף נ"ט) דטעמא דמחוסר כפורים הוי משום דאתי עשה דפסח דענוש כרת ודחי עשה הקל דהשלמה וכמו שכתבו התוס' אח"כ בתירון השני ולא מטעם דהיכא דלא אפשר שאני והתוס' חלקו הענין ונקטו טעמא המבואר שם בגמ' לתירון שני והוסיפו תירון הא' מלבם ואי לא מסתפינא הוה אמינא דט"ס הוא דב' התירונים הם תירון אחד דמשום דלא אפשר הוא לדחות קרבן זה עד למחר אתי עשה החמור דקרבן זה ודחי עשה הקל דהשלמה וק"ל:

בא"ד ויש מפרשים וכו' ולא נהירא דאיכא כהדיא וכו' ר"ל ולפי דבריהם לא קלקלו בתמיד של בין הערבים כלום דהא כשבאו העדים אח"כ נמצא שאותו קרבן שהקריבו במנחה לא היה תמיד למפרע כ"א קרבן מוסף והיו יכולין עוד להקריב שאר הקרבנות השייכים ליום ומוספי ראש חדש ואח"כ התמיד של בין הערבים ולומר עליו שיר של י"ט ומה שאמרו מתחלה שיר של חול כשהקריבו הקרבן הראשון במנחה בספק קרבן תמיד מה בכך דהוי כקראו מזמור של תהלים ואפי' יהא קלקול מה בכך מ"מ לא היה אותו קלקול בתמיד כ"א בקרבן מוסף שאמרו עליו שיר שהיו רגילים לומר בתמיד של חול וק"ל:

ד"ה הא לן וכו' לשון התוס' מנומנס ומיותר וכנ"ל ואפילו כשהיו עושים ב' ימים כגון שלא באו העדים הרי הוא מחמת ספק והרי הן שתי קדושות לפי שאין זה מחמת המנהג לפיכך היתה הביצה מותרת להן וכו' ור"ל במ"ש כגון שלא באו העדים היינו שלא באו ביום שלשים כלל כ"א למחר ביום ל"א וכן הא דקאמר בתר הכי דאין יודעים אם באו העדים אם לאו הכוונה אם באו היום ביום ל' או ביום ל"א ואז הוי חול ומחמת המנהג ר"ל המנהג שהיו נוהגים קודם ר' יוחנן בן זכאי דכשבאו העדים אחר המנחה היו עושים שני ימים קדושה אחת:

ד"ה כל דבר שבמנין וכו' עד דהרי הכא הקב"ה אסר להם תשמיש בשביל מתן תורה וכו' ר"ל ונתן להם זמן שלשה ימים וממילא ידעינן דלאחר ג' ימים שכבר נתנה התורה מותרים ואפ"ה קאמר רבא דבשביל מנין אחר היה צריך הקב"ה להתיר להם וה"ה חרמות לזמן:

דף ה:

בתוספות ד"ה ובקש ר"א להפקירו לעניים וא"ת אי קסבר קדושה אחרונה וכו' כנ"ל פי' קדושת עזרא וכן בפרש"י צריך להגיה קדושה אחרונה. הרווחו העניים וכו' סברת התוס' בקושיא זו דאפי' אמרי' דלא קדשה לעתיד מ"מ צריכים להעלות הפירות לירושלים או לפדותן ואדברה גרע טפי במה שלא קדשה לעתיד שאין יכולין לאוכלן שם בלא פדיון לכך הקשו מה הרווחו העניים וכו':

בא"ד דהא הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרטה וכו' אבל ר"א לא היה יכול לפדותו שהוא היה סובר שהוא צריך להעלותו לירושלים על כל פנים מפני התקנה ע"כ הפקירו לעניים שהם יעלו אותו ושם בירושלים יפדו אותו על פרטה ויטילו אותה לים המלח ויאכלו הפירות וא"כ ירוויחו הרבה:

ד"ה מי לא מודה רבן יוחנן בן זכאי וכו' עד ואימא כיון שהתקין וכו' א"כ כשהיו עושין ב' ימים פי' כגון כשלא באו עדים ביום שלשים כלל רק בל"א הם מספק כדפירשנו לעיל וא"כ הביתה מותרת לכך נראה כפירוש ר"ח דגרים מי לא מודה שאם לא באו עדים וכו' פי' שלא באו ביום ל' כלל ומ"מ קשה דכיון שלא

בזא א"ב היו ב' ימים מספק וכו' כצ"ל והשתא דאחית להכי אין למחוק גרסת הספרים אם בזא עדים וכו' משום דיש לפרש אם בזא סמוך לחשיכה כדפרש"י:

בא"ד ומ"מ יש ליישב פרש"י וכו' ודקשי' לך כו' לא אוכל ליישב כוונת התוס' בלשונם זה דמה ענין פירוש זה לפירוש רש"י דהא דעת רש"י היא דגם לאחר חורבן כשבזא העדים לאחר מנחה היו עושין ב' ימים כמו קודם חורבן בקדושה אחת רק שריב"ז תיקן שימנו המועדות מיום א' והתנס' הקשו עליו מנ"ל זאת דלמא דאף כשבזא מן המנחה ולמעלה לא היו עושין כ"א יום א' לאחר תקנת ריב"ז וא"כ מה תיקון בפירוש זה פירושו של רש"י וייתר היה טוב אם היינו מניחים בתנס' לשון זה ומ"מ יש ליישב גירסת פירוש ר"ח דגרים אם לא בזא עדים ור"ל אם לא בזא כלל ביום שלשים ומקשיא לך מ"מ דכיון שלא בזא א"כ היו שני ימים מספק ה"פ מי לא מודה ריב"ז וכו' כגון קודם חורבן כשהיו עושים ב' ימים דהיינו כשבזא העדים מן המנחה ולמעלה דהיו נוהגים היום קודש ולמחר קודש והיו הב' ימים קדושה אחת ה"ה לאחר חורבן נמי כשהיו עושים ב' ימים דהיינו כשלא בזא העדים ביום שלשים כלל היו ג"כ נוהגים אותן בחומר קדושה אחת כמו קודם חורבן ודו"ק נ"ל:

דף ו.

בגמרא נהרדעי אמרי אף בביצה דמאי דעתך דלמא מעברי ליה לאלול וכו' צריך ליישב לישראל דנהרדעי דאמרי דלמא מעברי ליה לאלול דלכל הטעמים המבוארים לעיל לדעת האמוראים דאסרי לביצה אף לאחר תקנת רבי יוחנן בן זכאי אין אחד מהם שיאמר הטעם משום דעברי ליה לאלול וצ"ל דה"ק מאי דעתך לאסור הביצה משום דבזמן הב"ד היו הרחוקים צריכים לעשות בכל שנה ושנה שני ימים משום חששא דלמא מעברי ליה לאלול בב"ד ר"ל שיבזא העדים אחר המנחה ויעשו ב' ימים קדושה אחת ואותה התקנה לא נתבטלה מהרחוקים משום שלא פסקו מלעשות ב' ימים וכמו שפירשו כמה שאמרו הא לן והא להו כדלעיל הא אמר רב חיינא וכו' מימות עזרא ואילן וכו' וא"כ לא נתקנה התקנה מעולם כיון שלא נתקיימה אפי' בפעם אחת ובטלה מעיקרא ומעולם לא היו הב' ימים קדושה אחת כמו שפרש"י צ"ל דרב ושמואל דאמרי תרוייהו לעיל ביצה אסורה ס"ל כיון דבזמן הב"ד היו הרחוקים מב"ד מוכרחים לעשות בכל פעם ב' ימים מחמת חששא דשמא עתה בפעם זה בזא העדים לאחר מנחה ואותן ב' ימים היו קדושה אחת גם הב' ימים שעושין עתה לאחר שנתבטל הב"ד הן קדושה אחת כיון שלא פסקו מעולם כי היכי דלא תקשי דרב אדרב דהבא אמר רב חיינא בר כהנא אמר רב מימות עזרא ואילן וכו' ומ"מ נ"ל שט"ס נפל בפרש"י שלפנינו בד"ה דלמא מעברי ליה לאלול מתקנה וכו' כגון שלא בזא עד יום שלשים ואחד גירסא זו א"א לישראל דהא אם לא בזא עדים עד יום שלשים ואחד אז היו הב' ימים מספק וא"כ הוו ב' קדושות ואין הביצה אסורה ותחילת איסור ביצה נפקא מתקנתא אם בזא העדים מן המנחה ולמעלה שהיו נוהגים היום קודש ולמחר קודש לא מחשב שמא לא בזא עד יום ל"א ע"כ נראה שיש להניח בפרש"י כגון שלא בזא העדים עד לאחר מנחה וק"ל כמבואר משיטת ההלכה והתנס':

ברש"י ד"ה טריפה במעי אמה וכו' ט"ס הוא וצ"ל טריפה בנה אסור אם נמצא בתוכה וכו':

בתוס' ד"ה מימות עזרא וכו' עד י"ל דלר' יוסי אסור אי אתרמי וכו' צ"ל הא דקאמר ר' יוסי ביצה אסורה היינו ר"ל שאם יתרמי שיעשו הב"ד שני ימים כגון אם יבזא העדים מן המנחה ולמעלה אז היו הב' ימים קדושה אחת ויהיה הביצה אסורה שרבי יוסי היה בזמן הב"ד שהיו מקדשין השנה ע"פ עדים וקאמר דאם אתרמי שהיו עושים ב' ימים היו קדושה אחת ור' יהודה פליג עליה התם במתני' וסבר דאפי' אם היו עושין ב' ימים היו ב' קדושות אע"פ שהיו נוהגים היום קודש ולמחר קודש די"ל היו עושים כן כדי שלא ליתן לזלוזלי כדאיתא התם ונהרדעי אמרי שלא אתרמי בב"ד עד היום שאנו מקדשים ע"פ ההשכין ולכך נתבטלה התקנה מעיקרא:

ד"ה י"ט שני לגבי מת וכו' ואפילו למינו ליה גלימ' כו' פירוש וכ"ש לחפור כוך וא"כ תימה דבמועד קטן אמרי' כו' והבא משמע שאין זו מלאכה רצה לומר שאף בי"ט שני מותר וכ"ש בח"ה:

ד"ה והאינא דאיכא חברי כו' עד כדאיתא בשבת שלא לקבור מת בי"ט וכו' הלשון מנומנם ור"ל שאסרו לבני בשכר לקבור מת בי"ט שני:

בא"ד וה"ר יחיאל אומר דלא דמי וכו' הר"ר יחיאל פליג על סברת הרר"י ומסכים לסברת ר"ת דלא דמי קבורה למה שאנו קי"ל לאכול דבר שנאכל כמות שהוא חי ואינו אסור משום בשולי נכרים:

ד"ה וכו מה בין זה וכו' דהא אמו טריפה והוא מותר פי' כשנוגד ממנה:

בסוף הדבור ועוד י"ל דהתם מיידי דאירע שכלו לו חדשיו והבא מיידי בלא כלו לו חדשיו עד היום פי' דאי לא קים לן שכלו לו חדשיו גם היום א"כ אפי' נולד בחול אסור עד שמנה ימים מטעם ספק נפל וק"ל:

דף ו.

ברש"י ד"ה ביצים גמורות וכו' עד ואסורה משום הכנה דרבה ר"ל כמו ביצה שנוגדה בי"ט דאסור אפי' בי"ט דעלמא משום גזירה די"ט אחר השבת כדאוקמא רבה לעיל ה"נ בגמרא במעי אמן נמי אסורים והא דהוצרך רש"י לכתוב זה משום דלא מצינו טעם לאסור ביצה הנמצא במעי אמו לא משום מוקצה דהא כיון דשחט התרנגולת ע"כ בעומדת לאכילה איירי וגם לא שייך לא טעם משקין שזבו ולא פירות הנושרים כ"א כנוגד ע"כ הוכרח רש"י לפרש לאסור מטעם הכנה דרבה כדלעיל:

בתוס' ד"ה עגל שנוגד בי"ט מותר ותימה מ"מ הוי אסור משום נוגד כמו ביצה רוצה לומר דאע"ג דמוכן הוא אגב אמו ואין כאן איסור מוקצה מ"מ יאסר משום משקין שזבו או פירות הנושרים כמו ביצה שאפי' בתרנגולת העומדת לאכילה שאין בה איסור מוקצה אסורה הביצה משום פירות הנושרים ומשקין שזבו כדאוקמי לעיל רב יוסף ורב יצחק:

ד"ה ביצים גמורות וכו' וקשה דאמרי' בעירובין אפי' ביעתא בכותח' כו' מאי קמ"ל פשיטא וי"ל דכ"ע מודו דביצים גמורות מותרות כן נ"ל לגרום ולהגיה ויתר הדברים אשר הוגהו בתנס' שלפנינו טעות הן וכך הם קיושר דברי התנס' הואיל ומן הדין ביצים חשובים כבשר כדאשכחן גבי ביצת נבלה דאסרי לה ב"ה אפי' כל שכמוה נמכרת בשוק אלא מה שאנו מקילין ומתירין אותם בחלב הוא מטעם דבשר עוף בחלב הוא מדרבנן א"כ אינו דבר פשוט הוא כ"כ להתיר א"כ קשה דאמרי' בעירובין וכו' דע"כ התם מיידי בשחט תרנגולת ומצא בה ביצים דאי בנוגדים אין שום אדם מסתפק בהן כדי שיהא צריך להתיר אותם וא"כ מה קמ"ל שלא יתיר במקום רבו ופשיטא דאין זה דין פשוט כ"כ ולכך קאמרי וי"ל כמו אלא י"ל וחוזר משינויא קמא ור"ל דדבר פשוט הוא דביצים גמורות מותרות בחלב דאין שום מאן דאמר בעולם שיחשיב' כבשר ועד כאן לא פליג רבי יעקב אלא באם הן מעורות בגידין אבל בגמורות פשיטא דמותרין בחלב לב"ע והא דאסרי (בה) [ב"ה] ביצת נבילה לא מטעם שנחשבה כבשר נבילה אלא מטעם גזירה שגזירין משום ביצת טריפה והשתא א"ש מה שאמר בעירובין אפי' ביעתא בכותח' וכו'

דרבותא ורבותא הוא שאף שדבר פשוט הוא אפ"ה לא לישרי במקום רביה וק"ל ודברי ספר ח"ש בענין זה אינו מובן לו:

ד"ה וכו תימא קמ"ל וכו' עד ותימה א"כ מאי פריך וכו' ומאי דחיק נפשי' וכו' הואיל ומשובשת היא וכו' דוצה לומר דהא ע"כ המשך הסוגיא לפי פרש"י הכי הוא וכו תימא קמ"ל במתני' וכו' ר"ל ובריייתא משובשת היא זה אינו דהא נמי תנינא ביצה שנוגדה וכו' ולכך תני שנוגדה לאשמועינן דעד כאן לא פליגי ב"ש וב"ה אלא בנוגדה וכו' וכו תימא ב"ה אפי' במעי אמן נמי אסרי וכו' ר"ל וכו תימא דלעולם ברייתא זו משובשת היא משום דלא אשמועינן רבי רמז מזה במתני' והא דקתני נוגדה לא לאשמועי' דב"ה מתירין במעי אמן דלעולם ב"ה אפי' במעי אמן נמי אסרי והא דקתני נוגדה לא לאשמועי' וכו' א"כ כך הוא הצעת השיטה א"כ מאי קאמר בתר הכי אלא הא דתניא השוחט את התרנגולת וכו' מני דהא השתא היה בא לומר שהבריייתא זו משובשת משום דאין לה רמז במתני' והא דקתני נוגדה הוא להודיעך כהן דב"ש וא"כ איך סותר סברא זו במה שאמר אלא ברייתא זו מני הא השתא הוא סבר כסברא זו שמשובשת היא ואין ה"נ דאין לאוקמא כשום תנא וק"ל:

בא"ד ע"כ צריך לפרש כו' כלומר מה ששייך במתני' וכו' ד"ל לפי פי' התנס' כך היא השיט' וכו תימא דהא דקאמר רב הונא דאסורים לאוכלן בי"ט אתיא אליבי' דב"ה והא דקתני בבריייתא דמותרין לאוכלן בי"ט אתיא בבית שמאי וא"ת אי איתא דאתיא כב"ש מאי אתא לאשמועינן הא תנן במתני' ב"ש אומרים תאכל אי ממתני' ה"א דלא מתירין ב"ש כ"א בנוגד אבל בנמצאים במעי אמן מורים ב"ש דאסורין דחמירין טפי ומה ששייר במתני' קמ"ל בבריייתא דבמעי אמן נמי מתירין ב"ש זה אינו הא נמי תנן במתני' דאדרבה דבמעי אמן קולי טפי דאפי' ב"ה מתירין משום דהאי דקתני מתני' נוגדה ע"כ אתא לאשמועינן דדוקא בנוגדה פליגי ב"ה אבל במעי אמן מודו דמותרין דאין לומר דלהכי קתני נוגדה משום דדוקא גבי נוגדה מתירין ב"ש אבל במעי אמן מודו דאסירי משום דחמירי טפי דא"כ תקשה לך ברייתא דקתני דבמעי אמן מותרין מני וגם אין לומר דלעולם אימא לך השתא דבמעי אמן חמירי טפי ובריייתא דמותרין אתיא כב"ש ולאשמועינן טפי ממתני' דאפי' במעי אמן מתירין ב"ש והא דקתני מתני' נוגדה משום כהן דב"ה דאפי' בנוגדה אסרי דא"כ תקשה ליתני במעי אמן ולאשמועינן כהן דב"ש דאפי' במעי אמן מתירים דכח להתירא עדיף א"כ ע"כ ליכא למימר בענין אחד אלא צ"ל דהא דקתני במתני' נוגדה הוא לאשמועינן דדוקא בנוגדה פליגי ב"ה אבל במעי אמן מודו דשריא נ"ל ולא עמדתי על כוונת ספר ח"ש דבבור זה אבל מ"מ קשה לי דלפי פירוש זה של התנס' לא יתיישב הא דקאמר בתר הכי וכו תימא ב"ה במעי אמן נמי אסרי והא דקתני נוגדה להודיעך כהן דב"ש וכו' משום דלפי שיטה זו ע"כ צ"ל דה"ק וכו תימא דלעולם אימא לך דבריייתא זו אתיא כב"ש ולאשמועינן אתא מאי דשריא במתני' דאפי' במעי אמן מתירין ב"ש אע"ג דחמירי טפי וא"כ איך שייך לומר הא דקתני נוגדה להודיעך כהן דב"ש דאפי' בנוגד נמי שרי דהא השתא בסברא זו ד"ל דלתרוצי אתא דנימא דבמעי אמן חמירי טפי והבריייתא אתיא לאשמועינן דאפי' במעי אמן שרו ב"ש מאי דלא אשמועינן במתני' וק"ל וגם קשה שמאיה סברא יעלה על דעת שום אדם לומר דבמעי אמן חמירי טפי מבנוגד דקאמר עלה וכו תימא קא משמע לן בבריייתא מאי דלא אשמועינן במתני' לפי פי' זה ע"כ פי' זה של התנס' תמיה בעיני וכבר חדשתי פירוש אחר ושיטא אחרת בסוגי' זו בחדושי שחדשתי בשיבתי הרבה ונגולה במעלה ת"ל רק שאין כאן מקום להאריך:

דף ז.

בגמרא ביעי דפחיא למאן כו' גירסת הר"י ודרא"ש יסבז ליה ביעין דשחוטא ואותבינאו ולא אפריחו וטעם של גירסא זו עיין בר"ן ריש פ' האיש מקדש דף תרל"ט ואין להאריך ע"ש:

בגמ' אימר לא בדק יפה יפה ואע"ג דבדק יפה אימר יצאת רובא וחזרה הוא כצ"ל:

בתוס' ד"ה ומצא בה ביצים גמורות וכו' עד ופירש בקונטרס דגמורות קאי אחלמון וכו' עיין בטור י"ד סי' פ"א דכתב דמפרש"י משמע שמתיר אפי' אין לה עדיין חלבון כלל ע"ש:

ע"ב בגמ' א"ד זריקא וכו' והוא שיש לו דקר עגון וכו' פי' אכוליה מתניתין קאי גם אדברי ב"ש שמתירין לשחוט לכתחלה ולחפור בדקר איירי נמי בשים לו דקר עגון מבעוד יום ועיין לקמן בתנס' (ביצה דף ט') ע"כ ד"ה אמר ד"י מוחלפת השיטה:

בתוס' ד"ה דאמר ר' זירא וכו' עד וא"ת למה ליה הצריכותות דלעיל וכו' דברי התנס' תמוהים מאד דמאי מקשו ל"ל הצריכותות דהא ע"כ צריך לתקן קושיא דב"ש דלכתוב חמץ ולא בעי שאור וכו' וגם בקרא דר' זירא גופיה תקשי לן ל"ל שאור וחמץ לכתוב קרא חד ונ"ל דה"ק דלמה להו לבית הלל להשיב על דברי בית שמאי דאמרי דא"כ לכתוב רחמנא חמץ כו' הצריכותות היה לו להשיב ובית הלל ילפי' דחמץ ושאור חד שיעורא הוא מקרא דר' זירא ואי תקשה לך לכתוב רחמנא חמץ ולא בעי שאור וכו' יתכן אותה בתירון בפני עצמה ע"כ השיבו התנס' וי"ל שלא תטעה לומר וכו' ר"ל שאם השיבו ב"ה בקצרה מדברי זירא ה"א מאי חזית למילף מדרש' דר"ז דנימא דאידי ואידי חד שיעורא הוא דילמא נימא אדרבה נילף מדרשה דבית שמאי דהואיל וחלקן הכתוב בשני לאוין וכו' ומאי אין שיעורן שזה ע"כ צריך להשיב הצריכותות לליכא למילף מזה כלום וק"ל כן נ"ל ביישוב כוונת התנס' הגם שלשונם לפי זה קצת דחוק אבל אין להפליג פי' זה בשביל כך כי כל לשון התנס' במסכת זו מנומנם ואינו מדויק:

בא"ד י"ל לא הייתי משים כרת וכו' נ"ל דר"ל דלב"ה הא דפתח קרא בשאור וסיים בחמץ לא למילף מינייה דשיעורן שזה הא לא איצטרריך דמהיכי תיתי ה"א לחלק ביניהם הואיל ואית לן הצריכותות אלא דה"א שאין עונש כרת כ"א בזאות המפורש בקרא שעגש עליו כרת בהדיא ולכך הוצרך דרשה דר' זירא שיהא עונש כרת בשניהם וק"ל אבל מ"מ יש לדקדק לב"ה דאית להו ילפינן ביעור מאכילה הדרא קושיין לעובתא וליכתוב דחמנא גבי ביעור חמץ ולא בעי שאור מאי אמרת אי כתב רחמנא חמץ ה"א דווקא חמץ משום דראוי לאכילה וכו' כדלעיל הא ילפינן ביעור מאכילה דשניהם שוין לענין עונש כרת כדרשה דר' זירא דפתח דחמנא בשאור וכו' וי"ל דהא דסברי ב"ה דילפינן ביעור מאכילה היינו דוקא השתא בתר דכתב רחמנא נמי גבי ביעור תרוייהו שאור וחמץ אבל אי לאו דכתב רחמנא תרוייהו גבי ביעור לא הוה ילפינן ביעור הקל מאיסור אכילה דחמיר טפי וק"ל נ"ל:

דף ח.

בתוס' ד"ה בעפר תיחוח וכו' עד אבל הכא מיידי שהוא קשה סביב וכו' ויש לדקדק מ"מ קשה דמנא ליה למקשה דהא דשני ליה דהבא בעפר תיחוח דרצה לומר דמיידי שקשה סביב דמקשה והא קא עביד גומא אימא דמיידי בתיחוח לגמרי גם מסביב ולא תקשה מידי וי"ל דהמקשה סבר דע"כ צ"ל כן דאי ר"ל בעפר תיחוח לגמרי גם מסביב דלא שייך בי' גומא כלל א"כ תקשה למה לא יהא מותר אפילו לכתחלה לב"ה הואיל ואין כאן שום חשש איסור כלל לא משום כתישה ולא משום גומא ולא משום מוקצה דהא

איכא דקר געון מבעוד יום ולמה לא התירו ב"ה כ"א באם שחט בדיעבד אלא ע"כ לא מיירי בתינוח מסביב ולכך אסור לכתחלה לב"ה וא"כ פריך שפיר והא קא עבד גומא ומשני כדרכי אבא וכו' דפטור אבל אסור הוא ולכך לב"ה דוקא בדיעבד שאם שחט התירו לחפור במקר משום מצות כיסוי אבל לכתחלה לא וכו' ש"ס ל' דאפילו לכתחלה מותר לשחוט ולחפור משום שמחת יום טוב וק"ל:

ד"ה ואינו צריך אלא לעפרה וכו' עד ויש לומר דמשום שמחת י"ט מותר אפי' לכתחלה ר"ל לב"ש אבל לב"ה לא התירו משום שמחת י"ט לשחוט לכתחלה אלא שאם שחט בדיעבד מותר לחפור משום מצות כיסוי כללעיל:

ד"ה ה"ק ואפר כירה מוכן הוא וכו' עד דמלתא באפי נפשיה קאמר רבא נ"ל דתיבת רבא ט"ס הוא:

בא"ד ואע"פ דלא מקרי עפר וכו' דקאמר דבר המגדל צמחין וכו' נ"ל דצ"ל ואע"פ דלא מקרי עפר מכסים בו דקי"ל דבר המגדל צמחים וכו' דתניא היה הולך במדבר כו' נ"ל דמביא סוגיא זו כדי להוכיח י"כ דאפר אובליגן אינו מגדל צמחים כמו שכתוב בסוף ועל כרחק עפרות זהב ושריפת טלית לא מגדלי צמחים וכו' דאי לא מביא סוגיא זו אלא כדי להוכיח דקי"ל דדבר המגדל צמחים אע"ג דלא מקרי עפר מכסים בו לחוד שזהו הצריך לו כאן והשייך לו לתירוצו א"כ לא היה לו להביא כ"א הא דמרבינן התם מקרא דוכסהו אע"ג דלא מקרי עפר כגון נסורת של חרשים דקה וכו' וק"ל ועיין שם בפ' כסוי האם דשם פריך לב"ש והא אפר אקרי עפר דכתיב ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת ומשני עפר שריפה אקרי עפר סתם לא אקרי:

ד"ה ואי איתא לכסיי' כדר"י וכו' עד וכן פרש"י בהדיא בסמוך וכו' היינו הא דכתב רש"י בסמוך ד"ה אפי' ודאי נמי דהא כב"ה קי"ל דאסרי אפי' דיעבד וכו' אלא שיש לדקדק לפי זה דפריך מסיפא א"כ מאי משני לא מיבעיא קאמר וכו' דהא האי שינויא לא שייך כ"א ארישא ולא אסיפא וצ"ל דה"ק דאין הכי נמי דהיה יכול לשנות דינא דסיפא ואם שחט אין מכסין את דמו אפי' אדאיא הואיל ואיירי דגלית ליה אלא משום הכי נקטו' אספק משום דברישא אשמועינן חדוש בספק דלא מיבעיא בודאי דאין שוחטין אלא אפי' ספק דה"א דלשחטיה משום שמחת י"ט ולא לכסיי' ואנב זה תני נמי הסיפא בספק וק"ל:

ד"ה אי הכי מאי אריא ספק אפילו ודאי נמי וכו' עד אפילו כי ליתא לדרב יהודה שייך להקשות וכו' ונריך לשנוי גלית לית ר"ל וא"כ תקשה נמי מאי אריא ספק אפילו ודאי נמי כמו שמקשה השתא לרב יהודה:

בא"ד דהא ודאי איתא לדרב יהודה לענין שמכסה בו כשהוא ודאי וכו' ויש לדקדק לפי' זו דע"כ צריך ליתן טעם דבשביט סברא מה היה סלקא אדעתא לומר דאיתא לדרב יהודה לענין שמכסה בו כשהוא ודאי ולענין מה שאמר רב יהודה ועושה בו כל צרכיו לא הוא ס"ל כותיה דמ"ש דאי משום שאינו מוכן לספק בדמסיק לקמן משום דאין דעתו אספק א"כ אפר כירה נמי ומלשון התנא' משמע דהוי משמע ליה דאם היה לו אפר כירה היה מוכן לכל דבר אפילו לספק שהרי כתבו דבני אדם לא שכיחי שיש להם דקר געון ואפר כירה וכו' משמע דכשיש להם מכסים בו אפילו ספק ועוד דאם היה יודע סברא זו אפילו הכי הוא פריך אדברי רב יהודה משום דס"ל דמלאמר ועושה בו כל צרכיו משמע מיניה דאפילו לספק הוא מוכן ואם כן מאי משני התרצן בסמוך אפר כירה מוכן לודאי וכו' ובמסקנא אפר כירה מוכן לודאי וכו' ופרש"י ו"ה"ה לדרב יהודה הא רב יהודה ועושה בו כל צרכיו קאמר וק"ל ויש ליישב דבמסקנא השיב המתקן הכי דאף על גב דרב יהודה קאמר ועושה בו כל צרכיו ר"ל כל צרכי וראוי ולא כל צרכי ספק דאין דעתו לספק:

דף ח:

בגמרא מכלל דרישא בדאית ליה עסקינן נ"ל למחוח תיבת דרישא ולגרום מכלל דבדאית ליה עסקינן:

ברש"י ד"ה מילה בצרעת וכו' ותניא בגמ' דאם לא הביא וכו' יומל בשר ערלתו וכו' כצ"ל:

בתוס' ד"ה והא מדקתני סיפא וכו' וא"ת אמאי לא פריך וכו' ופירש הקונטרס וכו' דברי התנא' בדבור זה מנומנמים דלפי הנראה אין זה כוונת רש"י לתקן אמאי לא פריך ארישא דאין שוחטין דהא כבר תירצו לעיל דלא מבעיא קאמר וכו' אלא שרש"י בא ליישב לישנא דקאמר והא מדקתני סיפא וכו' דהא לעיל עד השתא נמי מסיפא קא פריך לפי פרש"י דלעיל וכמו שדקדקו התנא' לעיל בד"ה ואם איתא לכסייה כדרב יהודה לכך כתב רש"י כלומר בשלמא אין שוחטים וכו' ר"ל דחורר למפרך אשנוייא דשני ליה דלא מיבעיא קאמר וכו' והוי כאלו אמר דבתירון זה מתרצא דרישא דאין שוחטים וכו' אבל הסיפא דפרכינא מיניה לא מתרצא ליה פשיטא דאין מכסים את דמו ומאי אצטריך לאשמועי' דאפי' ודאי אין מכסים נ"ל יק"ל:

ד"ה סוף סוף עשה ולא תעשה וכו' מדברי התנא' משמע דלעיל מזה בסמוך בגמ' צריך לגרום אלא אמר רבא אפר כירה מוכן למאי וכו' ולא כמו שכתוב בספרים שלפנינו רבה ובסמוך דקאמר אלא אמר רבא אפר כירה דעתו לודאי ואין דעתו לספק כו' לאו רבא בעצמו קאמר לה אלא סתמא דגמ' קאמר לה ור"ל דהא דשני רבא לעיל אפר כירה מוכן למאי וכו' כוונתו הוא שדעתו לודאי ואין דעתו לספק והגמ' מפרש דברי רבא לאוקומי' אליבא דהלכתא:

בגמ' תני רבי זירא לא כוי בלבד אמרו וכו' נראה דהשתא לפי סברת רבי זירא לא צריכנא לתירוץ דלעיל דטעמא דאין מכסין דם הכוי אפילו באפר כירה וכדרב יהודה משום דשמא בהמה הוא והוי טרחא שלא לצורך דו"ק בפרש"י הכא וק"ל:

שם אמר רבה שחט צפור מערב י"ט וכו' גלגל עיסה מעי"ט וכו' ופרש"י שלא גזרו על תרומת עיסה שהרי מותר לגלגלה ביי"ט ולאפות' וכו' מקשין העולם א"כ שחט צפור מעי"ט נמי אמאי אין מכסים אותו ביי"ט שהרי ג"כ מותר לכתחילה לשחוט ביי"ט ולכסות כשיש לו עפר מוכן לכ"ע אבל אין זה קושיא כלל דרבה אמתני' קאי דקתני ובה"א לא ישחוט וכו' ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה ועלה קאמר רבה הא דקתני במתני' שמודים שאם שחט וכו' היינו דוקא כששחט בדיעבד ביי"ט אבל אם שחט מעי"ט אפי' בדיעבד אין מכסים אותו הואיל ואין לו עפר מוכן והשתא א"ש דשחיטה אסורה לכתחילה ביי"ט כשאין לו עפר מוכן אבל חלה אם איתא דהיא בכלל גזירה אין מגביהים תרומות וכו' לא היו מתירים לכתחילה לגלגל עיסה ולהפריש חלה ממנה ולאפות ביי"ט:

דף ט.

בתוס' ד"ה גלגל עיסה וכו' עד ומשמע לפי הלשון דסברא פשוטא היא ר"ל דמאן דס"ל דחלה היא בכלל גזירת אין מגביהין תרומות ומעשרות ביי"ט אפילו בחו"ל אסור להפריש ביי"ט אבל לפירוש התנא' א"ש דרבה ס"ל דחלה לא היתה מעולם בכלל הגזירה אפי' בא"י וק"ל:

בא"ד דמשמע בסמוך דלא שייך כלל לומר זה הטעם דאמר מי לא מודה שמואל שאם קרא וכו' כיון דשם חלה עליה מחזי כמתקן כצ"ל:

בא"ד וצריך שתהא גדולה כדי שיהא היכר וכו' כצ"ל:

בא"ד ומיהו אם ירצה לעשות דבר קל וכו' ויצרפס ויפריש ממנה על כל האחרות כצ"ל:

בתוס' ד"ה אין מוליכים וכו' עד הצץ יוני שובך פטור אבל אסור וכו' עיין לקמן בדף כ"ד שמביא שם דברייתא דקתני בה הצץ יוני שובך יוניי עליה חייב:

דף ט:

בפרש"י ד"ה סולם בא לדינוי הולכת סולם של עלייה לשוכך הא דפרש"י הולכת סולם של עלייה ולא פי' חזרת סולם של עלייה דהא אינהו פסקו כרשב"א דברייתא ולפי סברתו הוא סבר דאפילו בעליה פליגי וס"ל לב"ה דמחזירים נ"ל דפירש כן משום דאי חזרת סולם של עלייה בא לדיהם א"כ תקשה מה ראו להורות כדברי רשב"א ולא כדברי ר"י דאשר חזרת סולם של עלייה ועוד דתנא דמתני' ס"ל דלא פליגי בחזרה כלל כ"א בהולכה ויכול להיות דבחזרה אפי' ב"ה מודו דאסור אבל השתא דפי' הולכת סולם של עלייה התירו א"ש דפסקו לפי סברתם אליבא דכ"ע דאף ר' יהודה לא פליג ארשב"א ואמר דבסולם של עלייה ד"ה אסור אלא בחזרה דהא אדברי רשב"א קאי אבל הולכה גס ר' יהודה מודה דמותר לב"ה נ"ל:

בתוס' ד"ה א"ר יוחנן מוחלפת השיטה וכו' עד הא מפרש לקמן טעמא משום דהתירו סופן משום תחילתן ר"ל אבל לפי פי' ר"ת דההיא דהשוחט היא מוחלפת א"ש דלפי המסקנא לא מתוקמות כל הני שינויי ולא הוי טעמא דעור משום דחזי למנוי אבל משום דהתירו סופן משום תחלתן שלא ימנע משמחת י"ט:

בא"ד א"כ רבה ורב יוסף וכו' ר"ל דפליגי לעיל דרבה אמר כיצד אומר לו שחוט חפור וכסה וכו' רב יוסף אמר חפור שחוט וכו':

בא"ד ס"ל לב"ה דאין מסלקין משום דיש בנין וסתירה בכלים וכו' משום דאל"כ אפי' ס"ל דלא הקינו כלום משום שמחת י"ט תינה דלא יחזרו ויסגרו משום דלא לצורך היא אלא סילוק תריסין אמאי אסור לב"ה אי לאו משום דיש בנין וסתירה בכלים ובגמרא דדייק דב"ה גבי שמחת י"ט לקולא לאו מסילוק מיייתי לה דמשם אין ראיה דמשום דס"ל דאין בנין וסתירה בכלים הוא דמתירין לה אלא ממה שמתירין בה אפילו להחזיר הוא דייק לה וכמו שפרש"י לקמן ועיין עוד מזה במה שנכתב לקמן בדף י"א ע"ב בתוס' ד"ה מהו דתימא טעמייהו דבית הלל וכו' ועיין עוד בספר בעל המאור דמקשה עוד על פרש"י דפי' דההיא דתריסין היא מוחלפת א"כ גבי שמחת י"ט ב"ש לקולא אם כן תקשה לן מתני' דאין מוליכים דב"ש מחמירים וכן יש להקשות מכל הני משניות דאין נוטלים את העלי ואין נותנין העור לפני הדורסן דבכולהו מחמירין ב"ש ונגד ההיא דתריסין ליכא לשנויי ככל הני שנויי דשני לעיל אמתני' דהשוחט ע"כ לא קאמרי ב"ש התם אלא היכא דאיכא דקר געון וכו' וק"ל:

דף י.

בגמ' אי נמי עד כאן לא קאמרי ב"ה הכא אלא משום דאין בנין וסתירה בכלים וכו' במקצת ספרים אין זה וכן משמע בתנא' בד"ה אררי' מוחלפת השיטה דלפי גירסא זו אין צריך להחליף כלל ועיין בספר מלחמות להרמב"ן שהוא מקיים גירסא זו:

דף י:

בתוס' ד"ה חד מינייהו וכו' עד וי"ל דהואיל ונשארו וכו' בכה"ג תלינן לקולא ר"ל דרגלים לדבר הוא דאזנן שהזמינום הן:

דף יא.

בגמ' לעולם דאיכא קון בתוך חמשים אמה וכגון דקיימי בקרן זוית מהו דתימא אדדוי אדדו וכו' לישנא דמהו דתימא וקמ"ל לא מתיישב שפיר במקום זה ומן הראוי היה לגרום מאי אמרת אדדוי אדדו כל היכא דמדדה ודער חזי וכו' וק"ל:

שם ומ"ש מעור לפני הדורסן התם לא מוכחא מילתא וכו' והא דהתירו סילוק תריסין משום דהתם ליכא למגזר ומידי אבל הכא גבי חלבים ועור איכא למגזר אי שרי' להו למשטחיניהו אתי נמי לממלחיניהו דהוי איסור דעיבוד ולכך צריך להאי טעמא דלא מוכחא מילתא וק"ל:

דף יא:

בגמ' הנך נמי פלונתא נוינהו ב"ש במקום ב"ה אינה משנה מקשין העולם לפרש"י דמפרש לעיל דמוחלפת השיטה דהיינו ההיא דתריסין ואם כן מתירים אף להחזיר משום דהתירו סופן משום תחילתן והשתא ודאי פלונתא היא דהא ב"ה מחמירים ואסרי אף לסלק ואדבריה דב"ש במקום ב"ה אינה משנה ואעפ"כ קאמר לה עולא ולדידי נראה דאין כאן קושיא כלל דשפיר הוצרך עולא לאומרה משום דעל ידי כן ידעינן דפלונתייהו תלוי אי הקילו משום שמחת י"ט אי לא ואם כן תקשה לה מתניתין דהשוחט דשם מחמירים ב"ה והכא גבי תריסין גבי שמחת י"ט ב"ה לקולא ועי" כך אנו מוכרחים להחליף השיטה ולתקן טעות המשנה שטענו לשנות דברי ב"ה להקל ואם כן ע"י טעמו של עולא יודע לנו סברת ב"ה על האמת אבל אי לא אשמועינן עולא הוה סלקא אדעתין לומר דטעמייהו דב"ה בסילוק תריסין הוי משום דס"ל דאין בנין וסתירה בכלים והוה ס"ר לומר דאפילו איסור דרבנן ליכא בסילוק וחזרה לגבן אלא משום טלטול שלא לצורך ולכך מתירין ב"ה ולא מטעם שמחת י"ט כלל ולא הוה קשה לן מידי מההיא דהשוחט וא"כ היה נשארה המשנה בטעות בסברת ב"ה:

ברש"י ד"ה ורחבא אמר רבי יהודה י"מ ספק משמיה דרבי יהודה נשיאה וכו' יש לדקדק בזה דבשלמא מה שמפרשים דספק רבי יהודה שפיר דאי ודאי ליה דשמע מרב יהודה היה לו לומר רחבה אמר רב יהודה ולא רבי יהודה אבל מה שמפרשים ספק רבי יהודה נשיאה דלמא אימא לך שולאי מרבי יהודה נשיאה שמע ולכך אמר א"ר יהודה וצ"ל דאם כן היה לו לומר א"ר יהודה נשיאה ומללא אמר נשיאה ש"מ מספקא ליה:

בתוס' ד"ה מהו דתימא טעמייהו דב"ה ער י"ל מ"מ אסור מדרבנן שמא יתקע יש לדקדק אם כן לעיל בדף ט' ע"ב ד"ה אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה דמקשו שם התנא' ח"ל וע"כ כיון דמוחלפת ההיא דתריסין ס"ל לב"ה דאין מסלקין משום דיש בנין וסתירה בכלים ובריש כל הכלים סתים לן תנא דאין בנין וסתירה בכלים ומאי קשה דלמא אימא לך דלעולם ב"ה ס"ל נמי אין בנין וסתירה בכלים ואפילו הכי אית להו דאין מסלקין משום דהא מ"מ אסור מדרבנן שמא יתקע כדאמרין ההא וגראה דאיסור דרבנן משום שמא יתקע לא שייך כי אם גבי חזרת התריסין דשמעתין דהכא אחזרה קאי דאמר דהתירו סופן משום תחילתן אבל גבי סילוק לא שייך למגזר שמא יתקע דלמה צריך ליתקע כשמסלקן התריסים

הלכך אי מוחלפת ההיא דתריסין וב"ה יאמרו דאין מסלקין ע"כ לא הוי אלא מטעם דאית להו דיש בנין יסתייה בכלים ולכך הקשו התוס' שפיר מההיא דכל הכלים וק"ל נ"ל:

דף יב.

ברש"י ד"ה ליפלגו באבנים אי אין איסור הוצאה אין איסור טלטול וכו' נוכל לפדש שאין כוונת רש"י לומר שמקשה ליפלגו בטלטול אבנים אלא ר"ל ליפלגו בהוצאת אבנים כמו שפליגי בהוצאת קטן או לולב יס"ת אלא שהוצרך רש"י לכתוב זה משום שלא תאמר מאי פריך המקשה דליפלגו באבנים ויאמר דב"ה מתירין והא אבנים אסורין בטלטול והיאך יאמר וב"ה מתירין להוציאן והא אין הוצאה בלא טלטול לכך כתב רש"י אי אין איסור הוצאה אין איסור טלטול וכו' אלא שהתוס' כתבו בהדיא בפירוש דברי רש"י ז"ל לפלגו בטלטול אבנים וכו' אם כן צריך ליישב מה דוחקי' דרש"י לפרש דברי המקשה דפריך דלפלגו בטלטול אבנים ולא מפרש דפריך דלפלגו בהוצאת אבנים דאין לומר דכוונתם דמקשה ליפלגו בטלטול אבנים דהוי רבותא טפי לב"ש דאפי' טלטול אסרי דאדרכה דהשתא דפליגי בהוצאה הוי רבותא טפי לב"ה אלא שכוונת המקשה דשמעתא דלמה נקט פלוגתייהו בהוצאת קטן ולולב וס"ת לפלגו באבנים דאפילו הוצאת אבנים דאין בהן צורך כלל מתירין ב"ה ונראה דלהכי כתב לפלגו בטלטול אבנים דאי פירוש דפריך ליפלגו בהוצאת אבנים ר"ל מללא פליגי בהוצאת אבנים ש"מ בהוצאת אבנים מודה ב"ה דאסור ובמתוך שהותרה הוא דפליגי אם כן הוה משמע דפליג המסקנא לפי מאי דמסיק אינו אסור כי אם הוצאת אבנים וזה אינו דאפי' טלטול אבנים אסור לפי האמת לכך מפרשי דברי המקשה בטלטול אבנים וק"ל:

ד"ה אלא מללא איפלגו באבנים וכו' אלא ע"י דרבנן גזור במידי דהוי טרחא דלא צריך כגון אבנים וכו' ר"ל אבל אי ס"ל דאין איסור הוצאה לי"ט אם כן אפילו אבנים לישתרו דלא שייך למגור עלייהו ולאסור מדרבנן כיון דהוצאה אינה חסובה מלאכה כלל ואין בה שום איסור מדאורייתא אבל השתא דיש איסור הוצאה לי"ט ר"ל דהוי בכלל לא תעשה מלאכה מן התורה אלא דהותרה מכח מתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך דין הוא לגזור ולאסור מדרבנן במידי דלא צריך כלל כגון אבנים משום דלא ליתי להקל ביי"ט בכל מלאכות שהן לאורייתא וק"ל כן נ"ל:

ד"ה פליגי ב"ש וב"ה וכו' דישנה בשאר מלאכות וכו' נ"ל דר"ל מדכתיב ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה וגו' ויכלל העם מהביא ש"מ מלאכת ההבאה קרויה מלאכה ואם כן ישנה בכלל שאר מלאכות דאסרה התורה ביי"ט דכתיב כל מלאכת עבודה לא תעשו וגו':

בתוס' ד"ה השוחט עולת נדבה וכו' אבל הכא גבי יו"ט דאוכל נפש הותר וכו' ולעיל גבי דהקשו התוס' תימה האיל ומוקמין לה אליביה דב"ש אם כן לימא השוחט עולת חובה ביי"ט לוקה דהא ב"ש אית להו לקמן וכו' וליכא למימר דהוה לאו הבא מכלל עשה וכו' משום דלב"ש כיון דאהדר קרא לאיסורא קמא אהדרא דלדמיה ליכא למימר ביי"ט אשכחנא דהותרו בהדיא מדהותר אוכל נפש דכתיב אשר יאכל וכו' ולמאי דאהדרא אהדרא דהא לב"ש נית להו מתוך שהותרה וכו' ולכך כיון דאהדרא קרא לאסורא קמא אהדרא וק"ל:

ד"ה דלמא בעירוב והוצאה קמפלגי וכו' עד הא בלאו הכי מותר לטלטל מחצר לחצר לצורך. אין לפרש לצורך אוכל נפש דמאי אריא טלטול מחצר לחצר אפילו כל מלאכה גמורה שרי אלא ר"ל לצורך קצת כגון הני דמתני' קטן ולולב וס"ת והטעם דאפילו בשבת אין איסור טלטול מחצר לחצר כ"א מדרבנן וכן הוא בס"א טעם זה בהדיא בתוס':

בא"ד ומיהו יש ליישב דגרסי' עירוב והוצאה דצריך עירוב שיוכל להוציא דברים שאינן לצורך יו"ט כלל כך גורסים רוב המעיינים ומפרשים כוונת התוס' דלעולם גרסי' בגמרא עירוב והוצאה דעירוב קאי אחריות והוצאה ארשות הרבים ומקשיא לך מאי צריך עירובי חצרות גבי יו"ט כו' כדלעיל דוקא לדברים שהן קצת צורך אין צריך עירוב אבל לדברים שאין בהן צורך כלל צריך עירוב חצירות וסבירא זו כתבה הר"ן בשם הרשב"א דסבב לדברים שאין בהן צורך כלל צריך עירוב חצירות אבל לי נראה שאף אם נאמר דלקושטא דינא הכי הוא אבל שיטת ההלכה והתוס' דקאי אדברי ב"ש וב"ה לא יתיישב לפי זה משום דב"ש וב"ה לא איירי בדברים שאין בהן צורך כלל כ"א בהוצאת קטן ולולב וס"ת שיש בהם צורך קצת וראיתי קצת ספרים שהונה בהם בתוס' בלשון זה ומיהו יש ליישב דגרסי' ועירוב להוצאה דצריך עירוב שיוכל להוציא וכו' ולפי גירסא זו נראה דיש למחוק תיבת כלל רק צ"ל דצריך עירוב שיוכל להוציא שאינן לצורך וה"פ לפי גירסא זו ומיהו יש ליישב ר"ל שאין צריך לפרש לישנא דאם יש עירוב אם איסור הוצאה מעורב וכו' אלא דגרסי' עירוב והוצאה והכל דבר אחד ופירושו אם צריך עירוב כדי להוציא לרה"ר דבר שאינו אוכל נפש ולא איירי בהוצאה מחצר לחצר כ"א בהוצאה מרה"י לרה"ר וק"ל. ואין עירוב הוצאה וכו' הוא דבור בפני עצמו עד דהוצאה גרועה היא ואח"כ מתחיל דבור אחר ה"ג רש"י אלא מעתה וכו':

דף יב.

בתוס' ד"ה הכא נמי וכו' ואם תאמר מה צורך איכא במבשל גיד וכו' ר"ל דהא לא אמרינן מתוך שהותרה וכו' אלא היכא שיש צורך יום טוב קצת והכא מה איכא צורך יום טוב קצת במבשל גיד שהוא איסור:

ד"ה אין מוליכים חלה וכו' עד וכן משמע בירושלמי וכו' מי שקרא שם לתרומת מעשר דמאי וכו' מתני' היא במסכת דמאי פ"ד ומפרש שם רבינו שמשן הא דנקט דמאי משום דבישראל איירי ובזדאי הישראל חייב ליתן המעשר ראשון לגוי והלוי נתן תרומת מעשר למי שצירקה אבל דמאי מעשרותיו שלו דהמוציא מחבירו עליו הראייה אלא שמפרשי תרומת מעשר ונותנה לכהן וע"ש ולפי ריהטא משמע פירושא דמתני' הכי לא יטלם ר"ל לא יטלם כדי לנותנם לכהן כדתנן הכא אין מוליכים וכו' ואפילו בא הכהן לביטוי לא יתנם לו כמו שפירשו התוס' כאן ואליבא דרבי יוסי דס"ל בברייתא דהכא דבתרומה פליגי ב"ש וב"ה וס"ל לב"ה דאפילו תרומה מוליכים א"כ צ"ל דהא מתני' דדמאי דקתני לא יטלם בשבת אתיא כב"ש דוקא ולא כב"ה אבל לרבי יהודה ולאחרים דס"ל דלא פליגי כ"א במתנות אבל בתרומה מודה כ"ה דאין מוליכים אתיא כב"ה דהא מודו בה בתרומה וכן פי' שם רבינו שמשן ומשמע בפשיטות דאפילו במקום שאין מוליכים כגון במתנות לב"ש ובתרומה אפי' לב"ה אליביה דר' יהודה ואחרים אם כהן ועני למודים לאכול אצלו באין ואוכלין וכדקתני שם במתני' לא יטלום בשבת ואם היו כהן ועני למודים לאכול אצלו באין ואוכלין וכו' והאי לא יטלום היינו פי' דאין מוליכים וכו' כדקאמר בירושלמי ימינה נשמע דבמקום דס"ל לב"ה דמוליכים כגון במתנות לכ"ע ובתרומות אליביה דר' יוסי ס"ל לב"ה דאפילו באין למודים מותר להוליך וליתנם לכהן והא דקאמר בירושלמי דילפינן שבת מיו"ט היינו לומר דפירושו של לא יטול הוי כלומר לא יטלם כדי ליתן לכהן ויו"ט ילפינן משבת לענין דאם היו למודים לאכול

אצלו באין ואוכלין אפילו היכא דאין מוליכים אבל באינן למודים לא כדמפרש שם בירושלמי הטעם משום דלא ס"ד דאינש למיכל פיסתיה גבי חבריה וא"כ לא עמדתו על כוונת התוס' כאן בדבור במה שכתבו הוא ילפינן מהיא דוקא מה שמתירין ב"ה היינו דוקא כשרגילים לאכול אצלו וכו' דאם ר"ל במתנות לכ"ע ובתרומה אליביה דר' יוסי הא אפילו הולכה ונתינה מתירין ב"ה ואם ר"ל תרומה אליביה דר' יהודה ואחרים הא לא פליגי כלל ב"ש וב"ה אליבייהו בתרומה דאין מוליכים ואמאי נקטו התוס' ב"ה אלא ודאי משמע מדברי התוס' שהן מפרשים דמה שמתירים ב"ה במתנות או בתרומה למר כדאית ליה להוליך הוי פירשו לאכול אצלו ברגיל לאכול אצלו וכן משמע בפסקי התוס' ובספר ח"ש תמה על הרא"ש שלא פסק כדברי הפסקי תוס' ולפי מה שכתבתי אינו כן דלאכול ברגיל אצלו אפילו ב"ש מתירים גם מה שכתבו הטעם משום דלא ס"ד דבר אינש וכו' ויסברו העולם שהוא תרם אותן ביי"ט טעם זה לא יתיישב במתנות שהרי מותר להרים אותן ביי"ט אם לא שנאמר שגזרו מתנות משום תרומה וק"ל וע"ש בפ' ר"ש:

דף יג.

בתוס' ד"ה כשם שתרומה גדולה וכו' עד דהא ממנו דכתיב גבי תרומת מעשר דמיניה נפקא מוקף וכו' י"ל למה לא ילפינן נמי תרומת מעשר מתרומה גדולה לתרום מן המוקף כי היכי דילפינן לענין אומד ומחשבה ונ"ל דיש שום לימוד דמיניה ילפינן דתרומת מעשר לא בעינן מוקף:

ד"ה ואם קלף וכו' עד וי"ל דהתם מיירי לתלוש מן השבלים וכו' מקשין העולם א"כ מאי פריך איני והא רב מקלפא ליה דביתהו כסי כסי וכו' אימא הא דתנן ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב איירי דקולף מתוך השבלים דהוי אב מלאכה וההיא דהוה מקלפא דביתהו ררב איירי בשכבר נתלשו מע"ש מן השבלים וכו' ואין זה קושיא כלל דלפי פי' התוס' בתלוש מן השבלים לא מקרי קולף אלא בשכבר נתלשו מהשבלים וקולף קליפתן החיצונה זה מקרי קולף ולכך ע"כ הא דקתני ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב היינו נמי בשכבר נתלשו מן השבלים ועוד דאי בתלוש מן השבלים מאי אריא דקתני בקולף ונתן לתוך ידו חייב אפי' כשאינו נתן לתוך ידו אלא קולף אחת אחת ואוכל נמי חייב דהא הוי אב מלאכה ותולדה דדישה וק"ל:

דף יד.

ברש"י במתני מודך הוא בזכנא וכו' צ"ל שמכין בו כדרכו דתבלין א"צ אלא שינוי זוטא:

בתוס' ד"ה ב"ה אומרים וכו' עד ותעד דשמעתא דהתם איירי בשבת וכו' כדפ"ה ויש גורסים ודלא כפרוש הקונטרס אבל בפרש"י שלפנינו אינו מפרש שם כלל אי איירי בשבת או ביי"ט אלא שבתוס' שם כתבו בשם השאלותני שמפרשים דבי"ט איירי:

דף יד.

בתוס' ד"ה מפני מה וכו' עד ול"נ דלא אשכחן בשום מקום לא במתני' ולא בברייתא וכו' ר"ל ולישנא דקאמר מפני מה אמרו וילון טמא וכו' משמע שהוא שני בעלמא במשנה או בברייתא:

דף טו.

בגמ' לא קשיא הא דמנטרא מחמת גנבי ומחמת כלבי הא דמנמטא מחמת כלבי ולא מחמת גנבי ס"א וכן נ"ל עיקר הא דלא מנטרא לא מחמת גנבי ולא מחמת כלבי הא דמנטרא מחמת כלבי ולא מנטרא מחמת גנבי:

בתוס' ד"ה אלא בקשין משמע דבדבר קשה וכו' עד והני כהני האול ואשתרי בלאים לגבייהו וכו' פי' בשעת עבודה אבל שלא בשעת עבודה לא וכן הוא בהדיא בערכין ובמנחות והכי פריך ביומא הא קא מתהנו מכלאים:

בא"ד ומייתי כי ההיא וכו' מותר להציע תחתיו פירש"י ונ"ל דצ"ל כן פירש"י:

בא"ד וא"ת מאי מייתי מהאי גמרא דנרש וכו' והא פי' דקשין מותרים דוקא להציע וכו' נ"ל דהכא בשמעתין היה יכול לפר' דקשין מותרין היינו אפי' ללבוש אלא משום דהתם ביומא גבי בגדי כהונה שהכהנים היו מקפלים אותם תחת ראשיהם וקאמר רב אשי נמי עלה שאני בגדי כהונה דקשין הן ומביא ג"כ ראייה מהאי נמטא גמרא כו' והתם ע"כ צ"ל דהא דבגדי כהונה מותרים מטעם דקשין הן היינו דוקא להציע כדי שלא תקשה לן ההיא דערכין ולכך קאמרי התוס' והא פי' דקשין מותרים דוקא להציע תחתיו וכו':

בא"ד ויש לומר דגבי וילון מיירי שהוא שוע טווי ונזו ואז יש בו איסור בלאים מדאורייתא ר"ל וה"ה גבי בגדי כהונה שהיו גם כן שוע טווי ונזו ומדברי התוס' משמע שהן מפרשים דהא דקאמר בגמ' הכא אלא בקשין ר"ל בויולן קשין ואינו מוכרח דשפיר נוכל לפרש דהשתא דמשני אלא בקשין דהר משינויאי דשני לעיל אלא בויולן אלא דנוכל לאוקמי מתני' גם במלבושים ממש וק"ל:

ד"ה הכי קאמר וכו' עד אפי' מניחין ליכא איסורא וכו' מכאן משמע דאין איסור להניח תפילין ביום טוב וכל שכן בח"ה ותימה על הפוסקים שנחלקו בדבר שלא הביאו ראיה מכאן:

דף טו.

בתוס' ד"ה או וכו' עד משום דסיים דהרשה ר"ל ולא היה לו עוד דבר ללמוד אבל אם היה צריך ללמוד איזה דין ה"ג שהיה לומר ולא היה אוכל דהא בשאר ימים נמי היו אוכלין אחר דהרשה ר"ל אע"ג דאין בו חיוב לאכול ה"ג ביי"ט הא דהוי אוכלין לאו משום דחיוב לאכול ואסור לשהות בלא לאכול אלא משום שכבר סיימו לימודם ומ"מ אמר להם אכלו משמנים וכו' ר"ל דכיון שהיו אוכלין מצוה לאכול משמנים ולשתות ממתיקים משום שמחת יו"ט:

ד"ה לוו עלי בספרים שלפנינו חסרים בסוף הדבור וכצ"ל אלא א"כ יקבל מן הצדקה אבל הכא מיירי שיש לו משכנות אלא שאין לו מעות לכך קאמר לוו עלי:

דף טז.

ד"ה איזהו חג וגו' עד לכך פר"ת שר"ח מודמן כו וכו' כצ"ל ור"ל שר"ח חל בו:

דף טז.

ד"ה קמ"ל קמחא וכו' עד וא"ת והא יש לחוש שמא ינלושו בביצים טרופות וכו' יש דלקדק מאי הקשו התני' הא נמי יש לתרץ דאלוין בתר רוב ביצים ונ"ל לתרץ דהכא א"א לומר כן משום דהא עכ"פ אי"א ללוש עם הביצים אא"כ יטרפה ואם היה מוצא אותם כך ביד העובדי כוכבים לאחר הטרופה קודם

מהר"ם • ביצה

הלישה היינו מחזיקים אותן לאיסורא ולכך לאחר הלישה נמי יהא אסור ולכך תירצו התוס' דכיון דאין כאן ריעותא מתירים וק"ל:

בא"ד ויש שמסירין השומן ואוכלין אותן וכו' כצ"ל שמסירין בסמ"ך:

דף יז.

ד"ה מאי טעמא וכו' עד הואיל ויש שם ספק פי' דהכא הוא מתנה ביום ראשון אם היום חול יהא עירוב ואם היום קודש אין בדברי כלום וכן למחר והשתא הוי ממה נפשך עירובו עירוב דהא חד יום חול ואחד קודש אבל התם בפי' בכל מערבין שרונה להניח ביום שני ולא התנה בראשון או שחל י"ט ביום ו' וביום השבת ומניח העירוב ביום ו' לשבת שבשבת א"א לו להתנות ולכך קאמר שם שאסור משום הכנה:

בא"ד ונ"ג מקאמר התם אי אתה מודה וכו' ג"ל שיש בדבור זה קדימה ואיחור וזה שייך בסוף הדבור יכאף שייך להיות מ"מ קשה מההיא דגיטין פרק הזורק וכו' עד ועוד דבתוס' אמרינן בהדיא אין מקדשין ואין מגרשין ואח"כ צ"ל ונ"ג מקאמא התם אי אתה מודה וכו' ודו"ק:

דף יח:

ד"ה אין מטבילין וכו' עד ולפי מה שכתב בספרים השקה קודם הטבלה לא יתכן לגרום רישא ביי"ט וסיפא בשבת אא"כ תפרש שאמתני' קאי וכו' כצ"ל:

דף יט.

ד"ה אמר עולא וכו' עד ויש לומר משום דלא תטעה לומר לה' כל דלה' וכו' ר"ל דלעולם עיקר טעמא דב"ש משום לכס ולא לנבזה והא דקאמר הכא משום וכוונתם וגו' לאו משום דוכוונתם הוא עיקר הדרש אלא דאתא לאפוקי שלא תטעה לדרוש כל דלה' אלה' וכן נמי הא דדרשי ב"ה מלה' כדי שלא לדרוש מווכחנות איפכא:

דף כ:

ד"ה נדרים ונדבות וכו' עד אבל אבא שאול דאמר ומה במקום שכירתך סתומה וכו' וב"ש אהדדי נדרים ונדבות יוכיחו שכירתך פתוחה וכירת רבך סתומה משמע אפי' דשלמים וכו' כצ"ל:

ד"ה מאי בינייהו וכו' עד דהא דהקטרת אימורים לא מעכבי וכו' כצ"ל:

דף כא:

בתוס' ד"ה הני סופלי לחיותא וכו' עד ואי בעי לאוסרו משום מוקצה וכו' פי' ונר"ע דשרי אפילו במלאכה גמורה משום מאכל בהמה א"ש דכ"ש דשרי טלטול מוקצה אבל לר' יוסי הגלילי בעי לאוסרו משום דאית ליה דמאכל בהמה מוקצה הוא לא היא וכו':

בא"ד וי"ל דהני גרעיני תמרים אינם ראויין לבהמה אלא ע"י תיקון לחתכן ולרכבן דהויא מלאכה כצ"ל ומ"מ ראויין כמו שהן ע"י הדחק דאל"כ למאן דדריש לכס דאסור לתקנן למאי יתן אותן לפני הבהמה כלל והואיל ואינן ראויים כמות שהן אפי' לבהמה כ"א ע"י הדחק לכך חשובין מוקצה למאן דדריש לכס כיון דאסור לתקנן לדידיה לכך פריך היכי שדינן להו לבהמה ומשני דאינן מוקצה הואיל וחוזו להסקה:

דף כב.

ד"ה אין מכבין וכו' עד ואי"ת ומה שנהגו העולם להדליק הנר מיי"ט לחבירו וכו' נ"ל דקושיא זו אין כאן מקומה דהא דאין מכבים הבקעת אינו מטעם הכנה וק"ל:

דף כב:

ד"ה דנפישא בלישה וכו' עד ועוד דלא דמי כלל לפתין גרנינן ולמאי מיתנינהו הכא פי' אמאי מיייתי ברייתא זו אמתני' דפתין גרנינן:

דף כג.

ד"ה ע"ג חרם וכו' עד דקסבר דהבערה שלא לצורך שרי לעשותה ביי"ט כו' ויש לדקדק והא אפי' מלאכה אחרת כגון הוצאה אמרי' לעיל לב"ה מתוך שהותרה לצורך הותרה שלא לצורך וצ"ל דעישון פירות לרב הואיל ואינו שזה לכל נפש מקרי שלא לצורך כלל וגבי מתוך בעי צורך יי"ט קצת:

דף כג:

ברש"י ר"ה ואין נותנים לפניהם מזונות כו' ואפי' למ"ד נפש בהמה במשמע הני מילי דמזונות עליך אבל דגים וכו' ויש לדקדק דהא דאסרינן לעיל הנהו דאין מזונות עליך היינו כשעושה איזה מלאכה בתיקון מאכלן כגון אפיה ובישול אבל הכא כשזורק לפני הדגים מזונות מאי מלאכה קא עביד וצ"ל לפי' רש"י דהא דקתני במתני' ואין נותנים לפניהם מזונות הוי נמי פירושו שאסור לעשות איזה מלאכה כדי לתקן להם מזונות וליתן לפניהם א"י וי"ל דמה שזורק המזונות לתוך הביברין דהוי כרמלית הוי מלאכה שמוציא מרשות לרשות אבל לפי' התוס' דמפרשי דהא דקתני ואין נותנים לפניהם מזונות אינו איסור בפני עצמו אלא תלי באיסור צידה ובכל מקום דאסור לצוד אסור ליתן מזונות גזירה שמה יצוים צ"ל דבזריקת מזונות אין בו איסור כלל:

דף כד.

בגמ' אמר רבה בר רב הונא הכא בצפור דרור עסקינן וכו' פי' לעולם כדקאמרת דלא קשיא הא בביבר מקורה והא בביבר שאינו מקורה דההיא דשבת דצפור למגדל אין לבית לא בצפור דרור עסקינן:

ברש"י ד"ה השתא דאתית להכי וכו' עד ורשב"ג אף בביבר קטן פליג כו' אי נמי לא לאפלוגי אתא וכו' צ"ע למה לו לרש"י לאדחוקי ולפרש דרשב"ג פליג אפילו בביבר קטן והא משמע בהדיא בגמרא דרשב"ג לאו לאפלוגי אתא וכדאמר ליה אביי לרב יוסף הלכה מכלל דפלוגי בתמי' וא"כ צ"ל דשיעוריה בביבר קטן הוא שאינו מחוסר צידה שאין צ"ל הביא מצדה ונצודנו ות"ק ורשב"ג לא פליגי כלל ומטעם זה הוצרך רש"י לפרש לקמן בסמוך ד"ה הבא מצדה וכו' והיינו שיעורא דביבר גדול דלעיל ואיך בביבר קטן וכו' משום דמתוך שהשיב רב יוסף לעיל לאביי ומאי נפקא לך מינה ולא השיב לו דאין ה"ג דת"ק פליג ארשב"ג משמע דגם רב יוסף אורי ליה לאביי דת"ק ורשב"ג לא פליגי כלל וצ"ל דמשום דמתחלה כשאמר רב יוסף הלכה כרשב"ג עלה על דעתו של אביי דס"ל לרב יוסף דרשב"ג אתא לאפלוגי את"ק ולכך תמה עליו והאמר הלכה מכלל דפליגי לכך כתב רש"י הכא ורשב"ג אף בביבר קטן פליג וכו' וק"ל:

תוס' ד"ה כל היכא דנפלי טולא מן הכתלים ושיעור היה להם וכו' נ"ל דהוצרכו התוס' לכתוב כן משום דהוקשה להם דעדיין לא ידעינן שיעורא דביבר קטן משום דהא לפי גובה הכתלים יתארך הצל ויש ביבר קטן וקצר והכתלים נמוכים ואז לא יפלו הצללים אהדדי ויש ביבר שהכתלים גבוהים ואז יפלו הצללים אהדדי אע"ג שהוא רחב וגדול וק"ל:

ד"ה ותניא הצד אווזין כו' עד אי נמי סמיך אההיא דתנן וכו' מחוסר צידה הצד לתוכו פטור וכו' והצד מתוכו חייב והשתא פריך שפיר דהכי פריך וכו' כצ"ל:

דף כד:

ברש"י ד"ה אם יש מאותו המין במחובר אסורים משום מוקצה עיין בר"ן שהאריך לתרן למה הוצרך רש"י לטעם מוקצה ולמה לא פירש הכל מטעם שלא יהנה ממלאכת יי"ט שזהו הטעם לרש"י שאסורים לערב בכדי שיעשו וסוף דבריו דמטעם מוקצה אסורים אפי' אם תלשן העכו"ם לעצמו וע"ש ונ"נ עוד דמטעם מוקצה אסורים אף בטלטול:

בתוס' ד"ה ולערב אסורין בכדי שיעשו כו' עד והקשה ר"י לפרש"י וכו' א"כ המבשל בשבת בשונג וכו' כצ"ל:

בא"ד וכללא הכי הוא דדבר הבא מאליו וכו' מותר בשני וכו' פי' מיד בלא כדי שיעשו אבל ביום א' אסור עכ"פ משום מוקצה אבל אם הביאו בשביל ישראל וכו' אסור עד מוצאי יי"ט שני והרא"ש כתב דלפי' ר"י אפי' אם הביאו בשביל ישראל מותרים לישראל אחר מיד במוציא יום א' ואינו צריך בכדי שיעשו משום דלא חיישינן שיאמר לנכרי להביא בשביל ישראל אחר דאין אדם חוטא ולא לו ע"ש:

בא"ד ור' יהורה היה אוסר במחובר ובצידה כצ"ל אפי' לא הביאו בשביל ישראל וכו' פי' היה אוסר עד מוצאי יי"ט שני בכדי שיעשו דבי"ט ראשון אסור לכ"ע גם ר"י מודה בזה דלעיל מזה:

בא"ד וכדי שיעשו דאמר פי' התוס' וכו' נ"ל דצ"ל פי' ר"י גם הספרים שלפנינו חסרים וכצ"ל כדי שיתלשו ויובאו ממקום שנתלשו שם וכן בדגים בכדי שיצודו ויובאו ממקום שצד אותם וכל זה דווקא לפי' ר"י משום דאל"כ אכתי איכא למגזר שמה יאמר לעכו"ם להביא כדי שלא יצטרך להמתין עד שיביאנו ממקום שניצודים שם אבל לפירש"י שפירש הטעם כדי שלא יהנה ממלאכת יי"ט א"י להמתין בכדי שיעור הבאה אלא בכדי שיעור לקיטתן בלבד שהיא עיקר המלאכה וק"ל:

דף כה.

בגמ' בד"א ביוני שובך ויוני עליה וכו' וצ"ל דכל זה מייירי ביונים קטנים שלא פרחו דאל"כ אסורים משום צידה וכדאיתא לעיל דבריייתא (בציה דף כ"ד) הצד יוני שובך ויוני עליה חייב ועיין לעיל בתוס' (בציה דף ט') ד"ה אין מוליכים וכו':

ברש"י ד"ה חוץ לתחום אסורים וכו' עד טעם אחר נראה לי וכו' בספר הכמת שלמה מוחק כל זה ונתן טעם לדבריו משום דטעם זה הוא לפי דעת התוס' שכתבו דטעם דכדי שיעשו הוא דנזרינן שמה יאמר לנכרי להביא אבל לרש"י לא הוי אלא מטעם כדי שלא יהנה ממלאכה יי"ט ולא ס"ל דנזרינן שמה יאמר לנכרי להביא:

ד"ה מאי קמ"ל דרך ארץ או איסור וכו' לא ידענא למאי נקט רש"י השתא טעמא דדרך ארץ דהא לפי משמעות סוגיית הנמ' משמע דהשתא ס"ד דאיסורא יש בדבר משום דיש בה איזה סימן טריפיות ולאפוקי מרב הונא דאמר בחזקת היתר עומרת משנשחטה עד לבסוף דמסיק אלא רמי בר אבא אורח ארעא קמ"ל וק"ל:

דף כו.

בגמ' סד"א משום צער בע"ח לערים ולסקי' וכו' פי' ס"ד שיעלהו קודם שיראה אם יש בו מום בהערמת מום כלומר על סמך לומר שבזדאי ימצא בו מום קמ"ל דלא והוי רבותא אפי' לר' יהודה ומ"מ שייכא גם כן האז רבותא בפלוגתייהו לאשמועינן דאע"ג דאיכא הכא סברא להקל משום צער ב"ח אפי' הכי פליג ר"י ואמר כל שאין מומו ניכר וכו' ואסור להעלותו וק"ל:

ברש"י ד"ה אין זה מן המוכן וכו' עד אלא לפי שמתירו ביי"ט נראה כמתקנו דהוי ליה כדן דין וכו' נ"ל להניח או דהוי ליה כדן דין דהא טעם דאין דנין ביי"ט אינו מטעם דנראה כמתקן אלא משום שבות גזירה שמה יכתוב וכן התוס' שמביאים פי' רש"י כתבו או כדן את הדין:

ברש"י דבריייתא נדרים בה כבור תם וכו' ד"ה ואם לאו לא ישחוט וכו' עד וקנסא הוא משום דעבר ואסקיה לא ישחוט לא יעלה בהערמת שחיטה קאמר וכו' נ"ל להניח אי נמי לא ישחוט לא יעלה בהערמת שחיטה קאמר וכו' ופי' אחר הוא דוק נ"ל:

דף כז:

בגמרא בסוף שמעתין הכא במאי עסקינן במסוכנת ודברי הכל גירסא זו לפי פרש"י ליתא דהא פי' לעולם ר"ש היא וכו' ולדידיה א"א לגרום בגמ' ודברי הכל ועיין בר"ן שכתב שגירסא זו לפי סברת רב אלפס ולפי גירסא זו בבעלי חיים שמתו דהיינו בבהמה בריאה אפי' ר"ש מודה שאסורין ובמסוכנת אפי' ר' יהודה מודה שמתר כי פלוגי בחולה מאתמול ומתה בשבת או ביי"ט ומתני' איירי במסוכנת ולכך טעמא דקדשים לא חיזנה הא דחולין שריא אפי' לר' יהודה וכ"ש לר' שמעון ודברי הכל היא וע"ש:

דף כח.

במתני' שוקל אדם בשר כנגד הכלי או כנגד הקופיץ פי' שידע משקל הכלי או הקופיץ ושוקל בו ביי"ט וכפרש"י לקמן דף כ"ט ע"א בד"ה כדעבדין בחול במאזנים פעמים שאין הליטורא לפניו וכיון שידע משקל כלי שוקל בו ע"ש וא"כ לא נצטרך לדחוק ולפרש כמו שראיתו מפרשים שלאחר יי"ט הוא שוקל הכלי או הקופיץ:

דף כח:

בתוס' ד"ה רבינא וכו' עד אבל קשה דמשמואל אדשמואל כו' וי"ל דשאני שפוד דלאחר מלאכתו אין כאן תורת כלי עליו להכי אוסר שמואל דיש עליו תורת מוקצה וכו' דכדי התוס' צ"ע דמה לי לר"ש אם יש עליו תורת מוקצה הא לר"ש לית ליה מוקצה כ"א בגרונגרות וצימוקים וכל הדומה לזה ומה טעם שכתב דשפוד לאחר מלאכתו אין עמו תורת כלי יותר מכל הכלים ונראה שלפי פי' התוס' לא איירי שמואל בשפוד המיוחד לצלייה אלא כגון שנטל עץ וחדדו בראשו וצלה עליו והשתא א"ש דלאהר מלאכתו זורקו ואין עליו אח"כ תורת כלי כ"א כשאר קון בעלמא ולכך מודה בו ר"ש דיש עליו תורת מוקצה כי הוא דבר המזיק

זאי לא מסתפינא אימינא דט"ם בספרים ונ"ל ולהכי אוסר שמואל דיש עליו תורת קוצים וכו' וכן פירשתי כוונת התוס' בדבור זה לתלמידי בישיבתי הרבה בכמות ובמעלות ועיין לקמן במה שכתבתי בקף ל"א ע"ב ד"ה ונפחת כו' כי שם הוכחתי דלטלטול אבנים שאין עליהם תורת כלי אסורים לטלטול אף לר"ש ואחר זה מוצאתי בטור א"ח סימן תקי"ח שכתב וז"ל שם לקח עץ שאינו מיוחד לשפוד וצלה בו בשר אסור לטלטלו אחר"כ שאינו כלי וכ"כ שם הב"י על דברי הטור שכן נראה מדברי התוס' דהכא ושמחתי בדבריו שכוונתי לדעת הגדולים וגם הוספתי בו בהסברת לשוני שכתבתי לעיל בטוב טעם ודעת וכתב עוד הב"י וז"ל אבל רבינו ירוחם כתב דמאחר שאינו עושה מעשה כלי אלא מעשה קוק בעלמא לא התירו לטלטלו אלא לצורך גופו וכ"נ סברת התוס' עכ"ל ונראה מדבריו שאפי' בשפוד המיוחד לצלות בו מיירי עכ"ל ב"י:

ד"ה איכא בינייהו שפחות בסוף הדבור ולכך אינו סימן רק למתני' נ"ל להגיה ולכך אינו נותן סימן רק למתני' ור"ל שאמר וסימנך מתני' מלכתא דנתן סימן על מתני' ולא נתן ג"כ סימן על השמעתתא אלא ר"ל דשמעתתא יש מהן רב מלכיו ויש מהן רב מלכייא וגם לפי גירסת הספרים שלפנינו עכ"פ כך הוא כוונת התוספות:

דף כט.

בגמ' הכא לא קעביד כדעבדין בחול דעבדי אינשי דמקדרי חמרא וכו'. נראה דה"פ הכא לא קעביד כעובדא דחול דבחול אין רגילות לומר מלא לי כלי זה במקח אלא במתנה או בדרך הלואה וא"כ כשאומר לו ב"ט מלא לי כלי זה אינו נראה במקח אלא כמתנה בעלמא מאי אמרת כיון שנותן לו הכלי המיוחד למדה א"כ נראה שהוא מקח ולא מתנה זה אינו דעבדי אינשי אפילו כשנותנים אחד לחבירו בדרך מתנה לשתית דמקדרי ונותנים היין בכלי המדה וזה ר"ל במה שאמר דעבדי אינשי דמקדרי חמריה במנא דכילא ושתו:

ברש"י ד"ה הכא לא קעביד וכו' עד אלא בדרך הלואה או מתנה ואע"ג דמיוחד למדה עבידי אינשי דמקדרי חמרא וכו' הכל דבור אחד ובכל שמעתין משמע דמלא לי כלי זה פירושו שהלוקח אומר למוכר מלא לי כלי זה שלך ועל כלי של מוכר הוא אומר שימלאנו לו:

דף כט.

בגמ' דביתהו דר"א נהלא קימחא אנבא דפתורא אמר רב אשי הא דידן וכו' ורמי בר חמא מריה דעובדא ואי לאו דחזיא וכו' הענין מוכיח דרב אשי לא בא לאשתענוי דמאחר שרמי בר חמא היה בעל מדקדק במעשיו א"כ יש לסמוך על אשתו שהיא בתו להחמיר דכ"ש אם לא היה מדקדק במעשיו כ"כ היה ראוי לסמוך על אשתו להחמיר לעשות שינוי אלא שבא לומר שיש לסמוך על אשתו שאפי' בשינוי מועט כזה די ויש להתיר הואיל שדאי רמי בר חמא היה נוהג כן והוא היה מדקדק במעשים א"כ בודאי הוא היתר גמור וזה יסתיע לסברת הרא"ש דס"ל דלמסקנא דשמעתין בעינן עכ"פ שינוי מעט ע"ש יק"ל:

בתוס' ד"ה שמואל הלכה למעשה וכו' ולפי זה לא פליג שמואל ארב וכו' ר"ל איכא למימר דלא פליגי אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא והא דאמר רב מותר לא למעשה אמר אלא לדינא דאי חזינן לאינש דעביד לא מחינן בדייה אבל לדברי הגמ' פליגי רב ושמואל בהלכה למעשה ואע"ג דתנא בברייתא דבי שמואל מותר מ"מ קאמר שמואל דהלכה למעשה יש לאסור ופליג ארב:

בא"ד משום הברכה ר"ל דעכ"פ צריך שיעור מ"ג ביצים והוא שיעור חלה דאל"כ הוי ברכה לבטלה וכן בפסח וכו' וצריך לעשות פחות מכשיעור וכו' נ"ל דאין ר"ל פחות מכשיעור חלה אלא ר"ל פחות מכשיעור אותו כלי שמורד בו בחול למצות אם הוא גדול יותר משיעור חלה ואם הוא קטן ואין בו כ"א כשיעור חלה שאל"א לפחות אזי יוסףק עליו ועכ"פ לא ימדוד במדת החול מדה מצימצמת כמו שמורד בחול כמו שמפ' אר"ב:

ד"ה אצל חנוני הרגיל אצלו בין הוא נכרי כו' שלא כדברי הגמ' שהביא הרא"ש והר"ן ע"ש:

ד"ה שלא יזכיר לו סכום מדה כו' ע"כ נ"ל כר"ח דגרים סכום מנין וקאי אלעיל וה"פ דילך אדם אצל חנוני וכו' כצ"ל אבל ר' שמעון אומר ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח שלא יאמר כבר נתת לי כך וכך תן לי עוד כך וכך להשלים דינר כצ"ל לפני סברת התוס' שהקשו אפירושו של רש"י פשיטא לא יתכן גירסת התוס' שלפנינו דא"כ עדיין תקשה לן פשיטא במכ"ש אבל מדברי האלפסי נראה דכשאומר תן לי בדינר אז בשתים אינו אסור עד שיחשוב סך הכל עם מה שנתן לו כבר שזה מקרי סכום מקח וכן משמע מדברי הגהות אשר"י שכותב בשם א"י וכן המרדכי אבל הר"ן יישב דברי האלפסי בסיוגנן שכתבתי בפ' התנ' ועכ"פ כוונת התוס' א"א ליישב באופן אחר כי אם כאשר כתבתי דהא הקשו לעיל פשיטא דאסור וק"ל:

דף ל.

בגמ' זימנין דנפיל ואתי לאתניי נ"ל דל"ג זה בגמ' דלשון זה לא שייך כ"א גבי שבת דאסור ד' אמות ברה"ר משא"כ ב"ימן וכן בספרים אחרים אינו וגם רש"י לא הזכירו:

ברש"י ד"ה תבגא סריא וכו' עד וסתמיה לעצים ולא לאכילה והיינו לאו לאוצר כצ"ל:

בתוס' ד"ה זימנין דמטמיש בהו מיא וכו' עד הולך לאיבוד וכו' ר"ל דאיסור דיין שהוא אסור משום תולדה דגש לא שייך כ"א בשסוחט היין לתוך הכלי אבל כשסוחטו לארץ והולך לאיבוד אין בו איסור סוחטא:

ד"ה דהא תוס' יה"כ וכו' לשון התוס' הוא מנומנם ונ"ל לגרום כן משמע דיש שיעור לתוס' יה"כ דהא ידאי לא היו אוכלין ממש וכו' עד ולא יהיו מזידין ותוס' זה לא הוצרך השיעור ולכך יש לזהר ולהפסיק מבעוד יום ר"ל קודם בין השמשות ועיין בדברי הרא"ש פרק בתרא דיומא ובטור א"ח סימן תר"ח:

דף ל.

בתוס' ד"ה עד מוצאי י"ט כו' עד אם היה נאכל בשבת היה י"ט מכין לשבת כן נ"ל לגרום כיון שבא עתה ראוינות שלו לשון ראוינות ר"ל שאתמול לא היה ראוי לאכול והיום נעשה ראוי ודומה כאלו נולד:

בא"ד ומזה הטעם יש נזהרים כשחל שמחת תורה וכו' צ"ל דגבי אתרוג לא שייך לומר מנו דאתקצאי לבין השמשות דמוצאי שמיני דשמיני עדיין יום הוא והוא ספק שביעי אתקצאי לכוני יומא דתשיעי משום לאתרוג אין מצותו כל היום ולא היה ראוי לברך בו בבין השמשות של מוצאי שמיני משא"כ בסוכה דמצותו כל היום ואי אתרמי ליה סעודה בין השמשות היה צריך לאכול בסוכה ולכך אמרו' בה מנו

דאתקצאי וכו' ולכך אתרוג אינו אסור בתשיעי רק כשחל התשיעי דהיינו שמחת תורה אחר השבת מטעם שלא יהא שבת מכין ל"ט ועיין בתוס' בסוכה דף י' ד"ה מוצאי י"ט האחרון דגם פסקו התוס' בע"א:

ד"ה אמר רב מנשיא [בריה דרבא] (אמר שמואל) סיפא אתאן לסוכה דעלמא וכו' דברי התוס' בדבור זה תמוהים מאד וא"א ליישבם ע"פ שיטת פירש"י בהלכה זו ונ"ל דדבור זה ס"ל בפ' ההלכה כשיטת הר"ף והרמב"ן בספר מלחמות שהשיב על דברי בעל המאור ואע"ג דלפי שיטת הר"ף אינו גורם בגמ' שינויא דשמואל דאתאן לסוכה דעלמא הלא כתב הרמב"ן בסוף דבריו שם דאפשר דאפי' לגירסת הספרים דגרסי שינויא דשמואל סלקא במסקנא כסברת הר"ף ולפי שיטתם פי' ההלכה כן דשמואל מוקי הברייתא בסוכה דעלמא אבל בסוכה דמצוה לא מהני בה תנאה ופריך עליה וסוכה דמצוה לא והתני' וכו' אביי ורבא דאמרי תרווייהו ר"ל דאינהו אתו לסתור שינויא דשמואל ולעולם בסוכה דמצוה נמי מהני תנאה כמו גבי גווי סוכה דוקא באומר איני בודל מהם כל בין השמשות דאז לא חל שום קדושה לא על הנויין ולא על עצי הסוכה דתנאי דאיני בודל וכו' מהני נמי בעצי סוכה דהוי כאלו אמר והתנה שסוכה זו לא תהא סוכה דמצוה כלל ולכך לא חל על העצים שום קדושה אבל אם לא התנה בלשון זה אלא שאמר מערב י"ט אני מתנה עתה דכשיפלו הנויי סוכה או כשתפול הסוכה אשתמש בעצים או אאכול פירות הנויין לא מהני בהם אותו תנאי דהואיל וחל עליהם שם קדושה שעה א' אתקצאי כל שבעה בין בנויי סוכה בין בעצי סוכה והיינו דמסויים אבל עצי סוכה ר"ל וה"ה גווי סוכה וחד מנייהו נקט דחלה קדושה עלייהו כשלא התנה עליהם בלשון זה דלאני בודל מהם אתקצאי לשבעה והשתא במסקנא הדר משינוייה דשמואל דסיפא אתאן לסוכה דעלמא אלא דקאי אסוכה דמצוה וכגון דקאמר איני בודל מהם כל בין השמשות ולכך קתני בברייתא ואם התנה עליהם הכל לפי תנאו כמבואר הכל באריכות בפירוש הר"ן והרמב"ן ז"ל והשתא יתיישבו דברי התוס' שפי' ע"פ שיטה זו וכתבו דהשתא משינויאי דשמואל דמוקי הברייתא דקתני ואם התנה הכל לפי תנאו אתאן לסוכה דעלמא וקאי אדברי ת"ק דברייתא דהוא ר"י דאית ליה מוקצה וס"ל אפילו אם נפלה הסוכה ב"ט אסוריה מטעם מוקצה אבל אם התנה ואמר לכשתפול ממחר יסיקנה ה"ו מותר הוה מצי למפרך דלא שני שמואל מידי דהא האי מוקצה הוי מוקצה מחמת איסור דבין השמשות היתה אסוריה מחמת איסור דסתירת אהל ובמוקצה מחמת איסור לא אשכחנה דמהני ביה תנאי דבשלמא כמוקצה משום דלא הוי דעתיה עליה מעי"ט כמוקצה דכולה מבילתין כגון יוני שובך או עצים דלא קיימי להסקה כשמתנה מבעוד יום שריתע לטוול מהם למחר אזיל מוקצה אבל במוקצה מחמת איסור דע"כ הוא אסור בו בבין השמשות אין סברא שיועיל ביה תנאה והא דלא פריך גמרא כן אשנויא דשמואל דמוקי לה בסוכה דעלמא משום דאינו נשאר האי שינויא במסקנא דלמסקנא דלביי ורבא לא קאי אסוכה דעלמא אלא הא דקתני ואם התנה הכל לפי תנאו קאי אסוכת מצות דחו וכגון שהתנה ואמר איני בודל מהן כל בין השמשות דלא חיילא עלייהו שום קדושה כלל ולכך מותרת לכ"ע וכ"מ מ"מ סוף סוף אית בה איסור מוקצה מחמת איסור דסתירת אהל לר"י י"ל דאין ה"נ לרבי יהודה אינה ניתרת ע"י תנאי זה ב"ט משום דאסור מטעם מוקצה דמחמת איסור דאתקצאי בבין השמשות אלא דמהני האי תנאי להתיר בחה"מ אבל אם לא התנה היתה אסורה כל ז' ימי החג כדקתני ושנין בסוכת החג בחג שאסורה ר"ל לכל ימי החג אבל אי קאי אסוכה דעלמא ע"כ צ"ל דקאי אדברי ת"ק דאידי ב"מ דבחה"מ לא שייך לאסור מטעם מוקצה מחמת איסור והואיל ולא נשאר שינויא זה דמוקי לה בסוכה דעלמא במסקנא לא רצה גמ' למפרך עליה אלא נקט האמת דפריך להוכיח שאפי' בסוכת מצוה מהני בה תנאה כן נ"ל ביישוב דברי התוס' ומ"ק היטב:

ברש"י ד"ה ור' שמעון מתיר וכו' ולקמן פריך ליה והא קא סתר דהלא הוא סוף הדבור ואח"כ מתחיל דבור אחר שאסורים אפי' בחול של מועד וכו' וקאי אמה דקתני בברייתא ושנין בסוכת החג בחג שאסורה:

בתוס' בד"ה אבל עצי סוכה וכו' וקשה דמשמע הכא דמה שעצי סוכה אסורים היינו מטעם מוקצה וכו' התוס' לא ס"ל כדמשמע מפירש"י דהא דקאמר אבל סוכה דחיילא קדושה עליה אתקצאי לשבעה היינו שע"י קדושה זו אתקצאי לו' ואסורים מטעם הכתוב חג לה' דהכי משמע מלשון רש"י דכתב ווע"י קדושה זו הוקצה לשבעה אלא ס"ל לתוס' דאתקצאי לשבעה היינו מטעם מוקצה דמחמת מצוה וכיון דמצות סוכה נוהג כל ז' הוי כוליה כיומא אריכתא ואסור כל ז' מטעם מוקצה דאתקצאי למצוה ואיסור זה הוא מדרבנן ועיין בתוס' בשבת דף כ"ב דף מ"ה ובסוכה ד' י' ושם בשבת דף ה"ג מבואר יותר באריכות סברת המקשה והמתרן בשמעתין:

ד"ה כל אחת ואחת וכו' עד ולא פליגי רב ורב אסי אלא בשאר ימים ר"ל בהנהו אתרוגים שהפריש לשאר ימים אבל באתרוג שהפריש ליום ראשון לכ"ע אסור כל יום ראשון מטעם דמנו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכוני יומא:

דף לא.

ברש"י ד"ה תרתי לקולא וכו' עד ור"י דלא בעי תרתי נמי מרישא דר"י ש"מ וכו' עד הכי אבעי ליה למתני ר"י אומר אפי' בתוך תחום שבת י"ל אימא לעולם ר' יהודה תרתי בעי סמוך ופוחתה ואי לא קתני בדברי ר' אלא ר"י אומר אפי' בתוך תחום שבת ותו לא ה"א דר' ס"ל דהכל תלוי בפותחת בין רחוק בין קרוב ואפי' בסמוך בעי פותחת ולכך הוצרך למימר כל שיש לו פותחת ולסויים במלתיה ואפילו בתוך תחום שבת למימר דלא בעי פותחת אלא למשרי ברחוק אבל בסמוך לא בעי פותחת וי"ל דרש"י אינו ר"ל דלא לתני כלל אפי' הוא בתוך תחום שבת אלא ר"ל דאם איתא דר"י נמי איירי בפותחת לא היה לו לר"י להתחיל מלתיה בתחלת דבריו בפותחת כיון דר' יהודה נמי בעי פותחת אלא הכי הל"ל ר"י אומר אפי' בתוך תחום שבת כיון דאית ליה פותחת וכיון דפתח ר"י תחלת דבריו בפותחת משמע דר"י לא בעי פותחת ומ"מ סברת רש"י הפוכה מסברת התוס' כמו שתראה מדבריהם:

בתוס' ד"ה איבעיא להו וכו' עד ומדר' יוסי נשמע לר"י עד הל"ל אם וכו' י"ל אי קתני אם נכנסים בפותחת אפי' בתוך תחום שבת ה"א דה"ה בסמוך נמי בעי פותחת מאי אמרת א"כ לתני אם נכנסים בו בפותחת לחוד ה"א דקאי דוקא אסמוך כמו ר"י ולא ארחוק אבל השתא דקתני לישנא דכל הנכנסים ע"כ הא דמסיים במילתיה אפילו בתוך תחום שבת לאשמעינן הא בסמוך לא בעי פותחת דאל"כ ל"ל לסיומי אפי' בתוך תחום שבת דאי משום לאשמעינן אפי' ברחוק הא מלישנא דכל הנכנסים וכו' נפקא כמו שכתבו התוס' לעיל מזה בסמוך וי"ל דהתוס' ס"ל דלאו דוקא מלישנא דכל שמעינן בין רחוק בין קרוב דה"ה אם היה תני אם נכנסים בפותחת הוה שמעינן נמי דס"ל דהכל תלוי בפותחת לחוד בין רחוק בין קרוב דאל"כ אלא להוסיף ולהחמיר אדברי ר"י בא ולומר דסמוך לא מהני אלא כשנכנסים בו בפותחת א"כ הל"ל ר"י אומר עד שיש לו פותחת או לשון אחר דמשמע מיניה דתרווייהו בעי וק"ל:

דף לא:

בתום ד"ה אבל קרדום וכו' מתוך לשון דבור זה מוכיח שאינו מנוף התום' ונגליון הוא:

ד"ה ונפחת כו' עד לכן נ"ל דאיתא האי סתמא כר"ש דלית ליה מוקצה וכו' וי"ל א"כ אפי' ת"ק דמתני' ל"ל מוקצה א"כ מאי פריך בגמ' אינו והאמר רב נחמן הני לבני וכו' שרניניהו ודאי אקציניהו ופרש"י ימתני' נמי נתסר מדרבנן שהרי מטלטלן וע"כ ר"ל שיהיו אסורים לטלטל מטעם מוקצה ומאי פריך הא אפי' ת"ק דמתני' ל"ל מוקצה לפי' התום' ות"ל דטלטול אבנים שאין עליהם תורת כלי כלל אפי' ר"ש מודה דאסורים לטלטל וע"ל בתום' דף כ"ח בסוף ד"ה רבינא אמר מירי דהוי אקון ברה"ר:

בא"ד וא"ת מאי קאמר לעיל בריש מכילתין וכו' עד ולא מצני למימר דברי ר"ש דהא ס"ל אף פוחת לכתחלה וכו' צ"ל דס"ל אף פוחת לכתחלה וכו' ור"ל כיון דמתני' איירי בב' בדין אם הפירות אסורים משום מוקצה וגם אם מותר לפחות לכתחלה והנה הת"ק בדין מוקצה ס"ל כר"ש אבל לא מצני למתני דברי ר"ש דלמא ר"ש בעצמו ס"ל בדין הפחיתה כר"מ דמותר לפחות אפי' לכתחלה דהא ר"ש ור' יהודה לא פליגי כי אם בדין מוקצה ולא איירי בדין פוחת כלל והיינו מה שסיימו התום' בסוף דבריהם אבל לעיל ניחא וכו' ללא מיידי אלא במוקצה וכו':

דף לב:

בתום ד"ה וקטמא שרי עד קטמא שרי לסתום הסלקים וכו' ר"ל דוקא קטמא אבל עפר אסור משום זוירה שמא ימרח ועיין באשר"י:

בא"ד ועוד י"ל דה"פ וקטמא שרי כגון שנבלו מעי"ט וכו' וי"ל א"כ אפי' טייט גמור נמי וי"ל דר"ל הא דקאמר וקטמא שרי היינו כגון שנתן עליו מים מערב י"ט ונתנית מים זהו גיבולו והוי כאלו נתגבל מעי"ט מה שאין כן בטיט ותירון זה איתא כר' יוסי דס"ל במסכת שבת דנתנית מים על אפר זהו גיבולו יתירון הראשון של תום' איתא כר' יהודה רפליג עליו ועיין באשר"י:

דף לג:

בתום ד"ה מלמטה וכו' פרש"י דרב יהודה דהכא ס"ל כר"י וכו' עד דובר שאין מתכוין מותר ר"ל וא"כ ממורתא ביעתא וקדרא ופוריא וחביתא דככולן אינו מכוון לבנין ולכך מותרים לר"ש:

ד"ה והלכתא יבשתא שרי וכו' עד אבל רטיבא אין ראויין להסקה ר"ל והוו כטלטול אבנים דאסור לר"ש כדלעיל:

ד"ה דרש רבא פרש"י דכר"י ס"ל וכו' ודוחק הוא לומר דהגמ' קיימא דלא כהלכתא וכו' צ"ע מאי ר"ל התום' בזה שאם כוונתם שדוחק הוא שדברי רבא קיימא כר"י והא ע"כ רבא כר"י קאים בדין אוד שנשבר בי"ט כדמוכח סוגיא דשמעתין ועיין באשר"י דלא כתב כל זה אלא ר"ת פי' דמחזי כמתקן כלי לכבד בו את התנור ר"ל ואתי אף כר"ש:

דף לג:

ד"ה פטור אבל אסור וכו' עד ואר"ת דגרסי' כגירסת ר"ח דגריס א"ל פי' דגריס א"ל כי תניא ההיא בקשין וכו' ולא כמ"ש בספרים שלנו אלא כי תניא ההיא וכו':

דף לד:

ד"ה ואין מפינין אותם בצנין וכו' ותימה דאמר לעיל אסור לחסמן וכו' הלשון אינו מדויקדק ור"ל הא דקתני לעיל במתני' ואין מלבינים את הרעפים ומפרשינן לה משמיה דר' יוחנן מפני שצריך לבדוקן ואמרי ליה מפני שצריך לחסמן:

דף לד:

ד"ה בניו ובני ביתו וכו' עד אבל איהו אפילו אקבעיניהו דגילה בדעתו להניחם שם כך נ"ל לימחק תיבת שם אלא צ"ל דגלה בדעתו להניחם כך ור"ל כשהוא בעצמו אוכל מהם א"כ הוא מגלה דעתו שטובים הם לו כך כמו שהם עתה ואינם צריכים להתייבש עוד ויתר וא"כ נגמרה מלאכתן ואסור לאכול מהן עוד אפי' עראי ואקבעיניהו ר"ל לאו דוקא אלא דגמר מלאכה גורמת שאפי' אכילת עראי נקרא קבע וכן לקמן דאמר תרומה קבעה ע"כ ר"ל האילו והוא מפריש תרומה מהן גילה בדעתו שנגמר מלאכתן ולכך אסור לאכול מהן אפי' עראי:

ד"ה אי הכי וכו' עד א"נ ה"פ נ"ל לגרום ובקונטרס פירש וכו' ולא נהירא וכו' וק"ל:

דף לה:

ד"ה ר"א אומר וכו' הלשון אינו מדויקדק ות"ל לא כשאמר ר"א יגמור בשבת יגמור אלא יגמור במוצאי שבת:

בגמרא חשכה בלילי שבת ר"א אומר יגמור ר' יהושע אומר לא יגמור מתני' רבי נתן היא דתניא ר' נתן וכו' כצ"ל:

דף לה:

בתום ד"ה מי שנשרו כליו וכו' עד ומיהו לכך קאמר הכא א"נ מהא דתנן איזהו לקט וכו' כצ"ל:

דף לו:

בתום ד"ה אלא אימא וכו' דלר' יהודה אסור ולר"ש מותר וכו' עד ותימה דהא מודה ר"ש בפסיק רישיה צ"ע מה מתמיהים התום' דהא לפי שיטת ההלכה אינו מוכרח שנאמר דלר"ש יהא מותר אפילו לעשות מצודה דהיינו לכסות כל החלונות וריהטא דשמעתתא כך הוא דמעיקרא הוה בעי לאוקמי סיפא דמתני' דוקא כר' שמעון והשיב ותסברא דלר"ש מתוקמי שפיר כפשוטה והא מודה ר' שמעון בפסיק רשיה ולא ימות אלא ע"כ צריך לאוקמא אי מוקמת לה כר"ש בדאית ביה כוי צריך לאוקמא ובזה מתוקמא נמי כר' יהודה ולא תימא לר"י ובלבד שלא יכוין וכו' אבל אין ה"נ דלר"ש נמי אסור לכסות כל החלונות משום דאם כן הוה ליה פסיק רישיה וק"ל:

ד"ה שופך ושונה וכו' עד דאמד בסוף כירה דלית בה פירא לא וי"ל וכו' כצ"ל:

דף לז:

ברש"י ד"ה אבל הכא לא אפשר לאערומי דהכל יודעים שלא יניחנו וכו' ר"ל דהכל יודעים שלא יניחם כך כמות שהם למטה אלא כשיפסקו הגשמים יחזור ויעלם לגג לגמור יבשותן ואינו עושה עתה שמורידן למטה אלא כשיפסקו הגשמים יחזור ויעלם כדי להצילן ואתו ללזולי באיסור י"ט:

בתום ד"ה ורמיניהו משילין פירות וכו' עד והכא מיירי בשבות דרבנן ולכך לא מיייתי מהוצאה וכו' ר"ל דהאי דקתני הכא במתני' אין בין י"ט לשבת היינו במידי דשבות דרבנן דומיא דכל הני דאיירי בהו מתני' ולהכי לא מיייתי מהוצאה דה"א משום דנוכל לומר גם איפכא מסבברא ראשונה דהא דקתני הכא אין בין וכו' הני מילי במוני דרבנן אבל בדברים שהן דאורייתא איבא בינייהו ולכך לא פריך אלא ממשילין דהוי נמי מדרבנן אבל יש להקשות אמאי לא פריך במגילה מהוצאה דמתירין ב"ה הוצאה בי"ט שלא לצורך ובשבת אסור דהוי נמי דאורייתא ואין לומר שהיה יכול לתרן איפכא דמתני' דהתם דקתני אין בין איירי במידי דרבנן והוצאה היא דאורייתא ובדאורייתא איבא בינייהו כמו שתירצו התום' מתני' דהכא וכמו שראיתי בספר ח"ש שתירץ קושא זו כן דהא אינו חדא דא"כ ה"ל לפרוץ שם במגילה מההיא דמשילין ומההיא דהוצאה והנה קשה ממ"נ אי ההוא אין בין דהתם איירי במילי דאורייתא קשה מהוצאה ואי איירי במילי דרבנן קשיא ההיא דמשילין ונ"ל דשם במגילה לא פריך מהוצאה דמתירים ב"ה בי"ט שלא לצורך משום דפשיטא לו שהיה מתרן לו דההיא דאין בין דהתם לא איתא כב"ה אלא כב"ש אבל הכא פריך ממתני' דמשילין סלקא אדעתיה דלא מצני לשנויי ליה למתני' דאין בין דהכא איתא כב"ש וההיא דמשילין איתא כב"ה משום דקתני ליה דעד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא אהוצאה אבל אטלטול לא כדפריך בתר דמשני ליה הא ב"ש הא ב"ה וכו' וק"ל:

דף לח:

ד"ה והיונין בה וכו' וקשה והיאך יכול לבא בשבת משני צדדי העיר וא"ת מאי מקשו התום' מנ"ל האירי בחכם אחד דלמא ה"ק אם בא חכם למזרח וכו' דיועד הוא שחכם א' יבא לתחום העיר לדרוש אלא שיש שני חכמים שרגילים לבא לבאן אחד מן המזרח ואחד מן המערב והוא אינו יודע איזה מהן יבא ולכך מתנה ואומר אם יבא אותו חכם מן המזרח עירובי מן המזרח ואם אותו השני מן המערב עירובי למערב וי"ל דא"כ דהוה הספק אין כאן ברירה דהא על כרחך קודם בין השמשות כבר עקר ממקומו אותו חכם שדעתו לבא לבאן רק אותו שמניח העירוב אינו יודע ולכך למחר כשיודע מאיזה צד בא החכם אין כאן כ"א גילוי מילתא בעלמא דומיא דמשני וכבר בא החכם אלא ע"כ אין הספק אלא על חכם א' אם יבא למזרח או למערב וקודם בין השמשות עדיין לא בא לא' מהצדדים ולכך הקשו התום' שפיר היאך יוכל לבא בשבת משני צדדים וק"ל:

דף לט:

בגמ' ואי אמרת בירא דשותפי הוא אמאי מותרים וכו'. נראה דהר הבית והלשכות והעזרות פשיטא דהפקירה לכ"ע ומזה לא הקשה ולא פליגי אלא בבור של עולי בבב דא"כ לא משני מידי במאי דקאמר לרחון בבור הכי נמי וכו' דהר הבית והלשכות והעזרות מאי איבא למימר ודו"ק:

דף מ:

בגמ' תנן ואם עירב פירותיו כמוהו וא"א כרגלי מי שהפקידו אצלו כי עירב מאי הוי וכו' יש מקשין למה פריך מסיפא ולא פריך מרישא דקתני לא יביאו לו מפירותיו וא"א כרגלי מי שהפקידו אצלו אמאי לא יביאו לו מפירותיו אצלו וי"ל דמרישא איבא למימר (משום) הא דלא יביאו מפירותיו היינו משום דהוי כרגלי שניהם ולא תידוק מיניה דהוי כרגלי המפקיד לחוד אבל מסיפא דייק שפיר דהוי כרגלי המפקיד לחוד דקתני פירותיו כמוהו וק"ל:

מֵהֶרְשֵׁ"ל – חֲכַמַּת שְׁלֹמֹה

דף ב.

רש"י בד"ה לית להו כו' דאמרינן בפי' במה מדליקין כו' כצ"ל:

בד"ה אלא מסלק כו' כלי עליה ומעגרה כצ"ל:

תוס' בד"ה ביצה שנולדה כו' אלא שאין רצוני לקבל הימנו כו'. נ"ב לפי שהיה שונא את הנכרי [רש"י לקמן (ביצה דף כד ע"א)]:

בד"ה קס"ד כו' היה בעולם רק שנשבר כו' כצ"ל:

בא"ד ואפילו ר"ש מודה כו'. נ"ב ומ"מ רב נחמן סבר דבהאי נולד נמי פליג ר"ש ודוקא מיא בעיבא שהוא נולד גמור מודה ר"ש וק"ל אבל במסקנא דעירובין פרק מי שהוציאהו מסיק דלא אמרינן מיבלע בליעי אלא מינד ניידי ושרי. (עיין במהרש"א):

בד"ה מגביהין כו' בסיפא שער של אפונין ושל עדשים מפני שהן כו' כצ"ל:

בד"ה ובית הלל אומרים מסלק את הטבלא כו' דהא לא שכח הואיל כו' כצ"ל:

דף ב:

גמ' להודיעך כחן דבית הלל וכי תימא כח דהיתרא כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה דתנן כו' לבנין ולא מן כו' וכיון דאתקצאי כו' וב"ה כר' יהודה כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה לטועמיה דאמר רבה בפסחים בפרק אלו עוברין ויליף מהבא כו' כצ"ל. ונ"ב אבל אין המסקנא כן ע"ש והתוס' הקשו נמי עליו בפרק בכל מערבין וכתבו ולא נהירא:

בד"ה מי גזרינן כו' למיגזר היתרא משום איסורא הס"ד ואח"כ מתחיל הדבור והתניא כו' וא"ת כו' להשתא איכא למיגזר כו' יעשו גזירה לגזירה כצ"ל והס"ד:

תוס' בד"ה גבי שבת כו' והא הוי סתם ואח"כ מחלוקת דהא פליג ר' יהודה במתני' ואמר אם לא נתגבלה בע"ש אסורה ואין הלכה כו' כצ"ל:

בד"ה מוקים לבית הלל כו' דמאי אולמיה דהאי סתמא כו'. נ"ב פירוש ששנה ר' במתניתין דב"ש סברי מגביהין מעל השלחן כו' וב"ה אמרי מסלק את הטבלא והא בעי להחליפה ולדחותה מחמת האי סתמא דיו"ק:

בד"ה והיה ביום הששי וגו' כו'. ואפי' לדיקן ניחא כו'. נ"ב פי' שאין לנו בזמן הזה אורחים שיבואו ביו"ט כמו שהיה בימיהם:

דף ג.

גמ' כי קושיין כרבה נמי כו' מוחלפת השיטה ומדקא מרמי להו כו':

רש"י בד"ה כי קושיין כו' בתרוייהו הס"ד:

בד"ה לאפוקי כו' הלכך (אין) נשירת כו' כצ"ל:

בד"ה אם לאוכלין כו' כל לאוכלין אמרינן בדבר כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה גזירה שמא כו' עי"ל דלא שייך מוכן לעורבים כו'. נ"ב פי' לא אמרינן האי טעמא דמוכן לעורבים הוי מוכן לאדם אלא איירי בפירות שרגילין להשיר והוא יושב ומצפה אף שלישנא קצת דחיק מ"מ כן נ"ל עיקר וכן איתא בסמ"נ (עיין במהרש"א):

בא"ד מפני שמרגילו לשבת הבאה וי"ל דוקא כו'. נ"ב צ"ל ועי"ל אבל בסמ"נ מערב השני תירוצים יחד יע"ש:

בד"ה ר' יוחנן כו' ר' יוחנן גופיה פסק בפי' חבית דהלכה כר' יהודה בשאר פירות כו' כצ"ל והשאר נמחק:

דף ג:

גמ' וחליפי תרדין כו'. נ"ב פי' רבי שמשון בשם הערוך צלעות תרדין והרמב"ם פי' מה שמחליפות יצומחות ע"ש:

שם וקולסי כרוב כו'. כצ"ל ונ"ב הרמב"ם פי' קולסי כרוב עיקר הכרוב ר"ל הגדל מהן:

שם דתנן ליטרא קציעות כו' ר' אליעזר אומר רואין כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה הניחא למ"ד לקמן הס"ד ואח"כ אותה בזמנין ג"כ ס"ד:

בד"ה יעלה באחת כו' יעלה אחד מהן ויליך כו'. נ"ב בכאן כבודו הגדול במקומו מונח אבל לא דק כי משנה שלימה בפי' שני דערלה שא"צ להרים המדומע אלא בתרומה משום גזל השבט ולא בערלה וכלאזי הכרם ובריש פ"ג דערלה פירש הרמב"ם יעלה באחד ומאתים ענינו כשיערבו אותו במאתים שיהיה הכל מותר כו':

בד"ה קולחי צ"ל קולסי קלחי כרוב גדלין כו':

בד"ה הניחא כו' דלעיל דקתני כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אבל כופה כו' אינו אלא דוקא כשאינו צריך לגופו או למקומו אבל לצורך גופו או לצורך מקומו שרי אם התחיל לטלטלו כו' כצ"ל:

בד"ה ואחרות באחרות כו' ובהתעורבות דקא מתמה אשמואל דאסר ספק ספיקא באיסורי הנאה מבריייתא דמתרת ולא אשכח דקאי כשמואל אלא ר"י אמאי לא פשיט כו' כצ"ל:

בא"ד כדפי' ר"ת נתערבה באלף אחיסור עצמו קאי כו' כצ"ל. ונ"ב אבל הס"ת כתב בשם ר"י דנתערבה אפי' באלף קאי אספיקא ואפי' הכי אין זה ספק ספיקא שספק הראשון חשוב כודאי ולא מקרי ס"ם אלא ששתי הספיקות בגוף אחד כגון ספק תחתיו ספק אונם כו' או שתי תערובות וכן הביאו הסמ"נ ע"ש:

בא"ד ומאי אולמיה דהך ברייתא דהכא מהאי ברייתא דהתם כו' באחרות ור"י בר ברון אומר דגרם ליה כו' בתוך רובא וכו' אבל הכא כו' כצ"ל:

דף ד.

רש"י בד"ה ר' יהושע כו' בדרבנן אבל דרסה כו' הד"א:

בד"ה גזמא כו' ובעומדת לאכילה כו' את האב וגם את האם כצ"ל. ונ"ב ס"א את הבן:

בד"ה גזמא כו' טופיינא גזמא כו' הד"א:

בד"ה מאי דעתך כו' למחר אם היה י"ט כו' כצ"ל:

בד"ה מיומא טבא כו' משום שכרות דרב כו' הד"א:

תוס' בד"ה נימא קסבר כו' נויי סוכה אסורין עד מוצאי י"ט האחרון של חג כו' כצ"ל. ונ"ב אין זה בסוכה כי אם שהתוס' פירשו כן לדיקן ואלדבה בפרק גלוב וערבה מסיק להדיא ר' יוחנן אתרונג בז' אסור בשמיני מותר סוכה אפי' בשמיני אסור ומפרש טעמא דאלו מתרמי ליה סעודה כו':

בא"ד דשמא יום שמיני הוא כו'. נ"ב פי' לדיקן דמחזקין שמיני בשביעי משום ספק כדפרישית ודו"ק (עיין במהרש"א):

דף ד:

רש"י בד"ה הא אמר רבא לקמן כצ"ל והס"ד:

בד"ה הלכתא כו' משבת ליו"ט כו' כצ"ל:

בד"ה ומ"ט כו' גומעין כן ולא שרי ליה עד למחר כו' כצ"ל:

בד"ה והא קא כו' מזוית לזוית הס"ד:

תוס' בד"ה ותנן כו' ואמאי לא הוסיף עליהן עד מאה כו'. נ"ב פי' אפילו למ"ד דהתם דס"ל כל איסורין שבתורה במאה:

בסה"ד וליבא אלא איסור דרבנן כו'. נ"ב פי' אפי' לריש לקיש דסבר חצי שיעור מותר מן התורה ע"ש:

דף ה.

רש"י בד"ה עד המנחה כו' ומצותן היה לעשותן כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ונתקלקלו הלויים כו'. כ"כ לבא והקשה רבי' פרץ כו' ואח"כ יציאו את התמיד ושאר קרבנות כו'. נ"ב פי' שאר מוספין דהיינו עוד ז' כבשים ופרים שנים ואיל כולהו עולה ועוד שער לחטאת הכל משום מוסף ר"ח ואח"כ ז' כבשים ופר ואיל ושעיר משום ראש השנה ואח"כ התמיד:

בא"ד דאמרו שיר של חול עם תמיד כו'. נ"ב ולפי זה לא היה הקלקול בתמיד אלא במוספין אבל התמיד הקריבו אח"כ כדינו בשיר של י"ט ודוק וכן הוא להדיא בתוס' דשם ע"ש:

בד"ה הא לן כו' שני ימים כגון שלא באו עדים הרי הוא מחמת ספק והרי הן שתי קדושות לפי שאין זה מחמת המנהג לפיכך היתה מותרת להן אבל לבני חוצה לארץ אסור כו' כצ"ל:

דף ה:

גמ' ר' יוחנן בן זכאי טעמא דנמנו הא לא נמנו לא מאי ואומר כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה כבר נמנו כו' או הדמים כצ"ל והס"ד:

בד"ה מכדי כתיב כו' ממוילא ל"ל כו' שהוקם המשכן ועד בעשרים כו' דההר ההוא ש"מ כו' כצ"ל והד"א:

תוס' בד"ה מכדי כתיב כו' ההר ההוא בלוחות אחרונות כתיב כו' שהוקם המשכן ועד עשרים באייר כו' כדפרישית לעיל לכן נראה כו' כצ"ל:

בד"ה מי לא מודה כו' ומ"מ קשה דכיון שלא באו כו' כצ"ל:

דף ו.

רש"י בד"ה אמר רבא מת ביו"ט ראשון מת המוטל לקבור אם י"ט ראשון הוא כו' כצ"ל והס"ד:

בד"ה לא אמרן דיתעסקו בו ישראל כצ"ל והס"ד:

בד"ה א"ל דלא כו' לא לאפות כו' נמחק לא:

בד"ה א"ל רב מרדכי כו' לנהרדעי ר"מ כו' ר"מ אלויה לרב אשי כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה טרפה במעי אמה כו' צ"ל הטרפה בנה אסור כו' הואיל ובשחיטת אמו אתה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה מיומות עזרא כו' הביצה שנולדה בא' ביום הב' וא"כ כו' כצ"ל:

דף ו:

רש"י בד"ה מוכן לאדם כו' מוקצה הבאה לגבי כלבים כצ"ל:

בד"ה עם יציאתה נגמרה כשיצאה כו' כצ"ל:

בד"ה ביצים גמורות כו' בגדין אסורות הס"ד:

בד"ה ביו"ט כו' ואסורה משום הכנה דרבה כו'. נ"ב לא ידעתי מאי הכנה שייך ביומו אם לא איסור מוקצה ואולי גזירת הכנה קאמר דגזרינן י"ט [דעלמא] אטו י"ט אחר השבת ודו"ק:

תוס' בד"ה השתא מוכן כו' מוכח מהבא דמוכן לאדם כו' כצ"ל:

בד"ה ביצים גמורות כו' וי"ל דכולי עלמא מודו דביצים גמורות כו'. נ"ב פירוש היבא דאיןן מעורות אפי' הכי לא לישרי אינש כו' והטעם דשרי משום דלא חשבינן כגופה וא"כ קשה ביצה דנבילה למה אסורה אלא היינו טעמא משום דגזרינן כו' (עיין במהרש"א):

בד"ה וכי תימא כו' אבל במעי אמה היו מודים דאסור כו'. נ"ב קמ"ל בברייתא דשרי אליבא דב"ש אבל רב פסק בביצה שנולדה כב"ש אבל בביצה שנמצא בתוך התרנגולת פסק כב"ה דאסרי ודו"ק היטב (עיין במהרש"א):

דף ז.

גמ' אימר לא בדק יפה יפה והא בדק יפה אימר יצתה רובה כו' כצ"ל:

מהרש"ל – חכמת שלמה • ביצה

רש"י בד"ה דצריבן כו' לאפרוחים כצ"ל והס"ד:
בד"ה למיתבא ליה כו' לאכילה אין המקח בטל כו'.
נ"ב ותימה בעיני הא משנה שלימה היא יפות ונמצאו רעות כו' שחוזר ע"כ נראה דגרסינן אותביניהו ולא אפריחוו וכן גרס הרא"ש וכן פי' הר"ן בריש האיש מקדש דף תרל"ט ע"ש:
בד"ה מאן תנא כו' בשר הוא דלא כרבי יעקב הס"ד והד"א:
בד"ה לענין כו' משום בשר בחלב אבל כו' כצ"ל:

דף ז:

נמ' השוחט שבא לימלך כו' אומר לו לך שחוט כו' כצ"ל:
שם אררבה הא עדיפא נמחק אררבה ונ"ב נ"ל טעות:
שם אמר רבי זריקא כו'.
נ"ב קאי אכולה מתניתין למאן דשרי לכתחלה לחפור בדקר ולכסות כן פי' התנא' לקמן (ביצה דף ט') בד"ה אמר ר' יוחנן כו' ע"ש:
רש"י בד"ה מיצרא כו' ועוברין בו בדוחק ע"י כו' כצ"ל:
בד"ה וסיים בחמן כי כל אוכל מחמצת והוא ליה כו' כצ"ל:
בד"ה לענין אכילה כו' דתמן חייב בכזית כשאור באכילתו וכדר' זירא אבל לביעור כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה הא לא כו' הכסוי לא ישחט כו' הד"א:

בד"ה השוחט כו' שבא לשחוט ובא לימלך כו' ב"ש אומרים כו' כצ"ל והס"ד:

תוס' בד"ה לומר לך כו' ופי' הקונטרס להלכתא גמירא וכו'.
נ"ב ול"נ דהכי פירושו דהלכתא גמירא לה איכא לאפיק מכזית דהוא ככותבת דהלכתא גמירא לה כו' כצ"ל:
בד"ה דאמר ר' זירא כו' ידענא שפיר דחמן בכזית כו' כצ"ל:

דף ח.

נמ' אמר רב יהודה [אפר] כירה כו' נמחק אמר רב יהודה:

שם ואמר רב יהודה מכנים כו' נמי לא לא מיבעיא קאמר כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה מכנים אדם כו' איידי דזוטרא הס"ד:

בד"ה ואם איתא כו' אדם אפי' הוא כו' הד"א:

תוס' בד"ה הכי קאמר כו' שנאמר ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת כו'.
נ"ב וב"ש אמרי עפר שריפה אקרי עפר סתמא לא אקרי אבל בהא דמגדל צמחים לא פליגי ב"ש דילפינן מוכסהו וק"ל:
בא"ד מנא ליה ומשני דכתיב ועפרות כו' כצ"ל:

דף ט.

נמ' מאי טעמא דלמא עביד כתישה כו' אמר רבה שחט צפור כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה מילה בצרעת כו' במסכת שבת ימול בשר כו' כצ"ל:

בא"ד דבשעת מילה כו' עד שיכסה הס"ד:

בד"ה אסור לכסות כו' בי"ט מאי טעמא כו' הד"א:

בד"ה נהרבלאי אמרי בסנהדרין מפרש דהוא כו' כצ"ל:

בד"ה אלא ל"ג נמחק ונ"ב נ"ל טעות:

תוס' בד"ה והא מדקתני כו' אי לית ליה פשיטא כו' כדרב יהודה או באפר כירה כצ"ל ונמחק בדקר נעון (עיין במהרש"א):

בד"ה סוף סוף כו' מדדחיק כו' כצ"ל:

דף ט.

תוס' בד"ה גלגל עיסה כו' עי"ל דלפי הירושלמי דקמיירי כו' כצ"ל:

בא"ד ובתנוספתא פי' דטעמא דרבה דאיירי בחוצה לארץ ולא מחזי כמתקן וכו' ומשמע לפי הלשון דסברא זו פשוטה כל זה נמחק.
ונ"ב כל זה טעות וראיתי בכל התנוספתא שאינה וגם אין שייך שתנוספתא תפרש טעמא דרבה וק"ל (עיין במהרש"א):

בא"ד בא"י מתיר רבה ואבואה כו' ונראה דהלכה כרבה דהוא בתראה כו' כצ"ל.
וני"ב פי' לגבי אבואה דשמואל ותימה הא מקבלת הנאונים דלא קיימא לן כבתראה אלא מאבאי ורבא ואילך ורי"ף פסק כאבואה דשמואל וכו' והר"ן כתב נמי מאחר שרבא שהוא בתראה מתרן אליבא [דאבואה] דשמואל לאסור אף בחלת ח"ל הכי קיימא לן ע"ש:

בא"ד אפילו רבה מודה דמפרישין אותה בי"ט והכי איתא בירושלמי כו' כצ"ל.
וני"ב בהגה"ת אשר"י כתוב בתנוספתא וליתא כי לא אמרינן לשם לש אין כו' וטעות סופר הוא (עיין במהרש"א):

בא"ד וצריך שתהא גדולה כדי שיהיה לה היכר כצ"ל.
וני"ב פ' מה ששייר תהא יותר משיעור חלה כדי שיוכל להפריש חלה מן הנותר ויהיה עוד שיריה ניכר וכן פירש הר"ן:

בא"ד ויפריש מאחת על כל האחרות אנב אותה מפני שחיובה בא עכשיו כצ"ל.
וני"ב ומשום הכי מותר להפריש אף בי"ט וק"ל:

בד"ה אין מוליכין וכו' הצד יוני שובך ויוני עלייה חייב וי"ל כו' כצ"ל:

דף ט:

רש"י בד"ה לא יטול מן הגזלות בי"ט הס"ד:

תוס' בד"ה ולא היא (מפני) דרבי יהודה טעמא דת"ק כצ"ל:

בד"ה אמר ר' יוחנן מוחלפת השיטה פי' ההיא דתריסקין כו' כצ"ל:

בא"ד וכל הנך משניות דמייתי מחליף כו'.
נ"ב אבל לפי האמת אין שום אחת מוחלפת כי אם ההיא דתריסקין וק"ל:

בא"ד ולא מחליף בשום פנים אותה דהשוחט.
נ"ב פירוש דזהו דחוק דל"ל לכל הני שינויי יחליף אותה דהשוחט ודו"ק:

בא"ד משום דיש בנין וסתירה בכלים כו'.
נ"ב ואין לומר דנהי דסברי אין בנין וסתירה בכלים מ"מ דלמא אסרי ב"ש משום שמה יתקע כמו שפירשו התנא' דף י"ב עמוד א' גבי תריסקין ואליבא דב"ה זה אינו למשום הא בודאי לא אסרי לסלק התריסקין מאחר דצורך י"ט הוא ובודאי לא אסרי משום גזירה שמה יתקע ולקמן דפירשו התנא' דאסור היינו להחזיר שאינו צורך י"ט אבל לסלק ולפתוח אפי' דבתים שאין בהם כ"כ שמחת י"ט אפילו הכי שרי לפתוח וכן איתא באשר"י ודו"ק:

דף י.

גמ' אי נמי עד כאן נמחק אי נמי וצ"ל דלמא לא היא עד כאן לא קאמר ב"ה כו'.
וני"ב לפירוש רש"י ותנא' משמע דל"ג כל זה וכן הרא"ש דוק ותשכח אכן הר"ן כתב מה שמתמיהין על הרי"ף שהביא הנך תרתי משניות כצורתך בלא חילוף משום דאיכא מקצת נוסחאות דגרסי דלמא לא היא ע"כ לא קאמרי ב"ה כו':

רש"י בד"ה כלים טמאין צ"ל כולם טמאין וכן בס"ד:

בד"ה ד' על ד' בכך שערוהו שראוי כו' כצ"ל:

בד"ה אף משימות כו' למחשבה ב"ש כו' להכי הואי ולא כו' הפתחים וב"ה כו' כצ"ל והד"א:

דף יב

רש"י בד"ה אבל ביי"ט כו' מצעוד יום וסומך כו' כצ"ל:

בד"ה זימן שחורים כו' לשוכך וכן כו' הד"א:

בד"ה רוב וקרוב כו' לענין אחר חילוף הקרוב הלך אחר הרוב כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה בדף שיש כו' וכשיצאין לשוכך.
נ"ב נ"ל משוכך:

קודם ד"ה הניח מנה צ"ל ד"ה לימא מתניתין רבי היא ולא רבנן הא מתניתין סתמא היא והלכה כסתם משנה ואנן קיימא לן הלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו:

דף יא.

רש"י בד"ה בקרן זזית כו' וקון זה שזמן כו' כצ"ל.
וני"ב צורה זו:

* בד"ה א"ד כו' וד"ה מותר אלא כו' הד"א:

דף יא:

גמ' תריסי חנויות נמי תנינא וב"ה מתירין אף להחזיר מהו דתימא כו' כצ"ל:

שם לחנויות אין לבתין לא.
נ"ב פי' להחזיר אבל לסלק ולפתוח אפי' דבתין שרי וכן איתא להדיא באשר"י:

רש"י בד"ה וחזרת רטויה בשבת כו'.
נ"ב הנראה בעיני דמס"ה פי' רש"י זה דלא תימא חזרת רטויה היינו שחוזר וממרח הרטויה מחדש קודם שיניתנה על המכה משום הכי פי' דזהו אב מלאכה ולא איירי בכה"ג אלא בחזרה לבד ומשום שחיקת סמינים ודו"ק:
בד"ה ורחבא א"ר יהודה יש מפרשים ספק כו' וגמר שמעתתא מפומיה דרביה כו' כצ"ל:

בד"ה תנינא במתני' הס"ד:

בד"ה תנינא בעירובין מחזירין כו' במדינה הס"ד והד"א:

בד"ה בטהרה כו' כאיש אחד חברים.
נ"ב שופטים כ' י"א:

בא"ד חיילא הס"ד:

דף יב.

גמ' דאסרי ולא אמרינן מתוך כו' כצ"ל:

שם מתקיף ליה רבא צ"ל רבה:

תוס' בד"ה דלמא בעירוב כו' ומיהו יש ליישב דגרסינן שפיר עירוב והוצאה כו' כצ"ל:

בא"ד לצורך י"ט כלל הס"ד ואח"כ מה"ד הכי גרים רש"י אלא מעתה כו' והשאר הוא גליון:

בגליון ואין עירוב והוצאה לי"ט כו' כצ"ל:

בד"ה ה"ג כו' אבל ליתא פירושן דלאו כו' כצ"ל:

דף יב:

רש"י בד"ה לימא אחרים כו' דמתני נמי דוקא בשל כו' כצ"ל:

בד"ה אסורייתא כו' בתוכן הס"ד:

בד"ה מוללין כו' בשבת לאו דאורייתא כו' לא גזור כצ"ל והס"ד:

תוס' בד"ה אין מוליכין כו' וכן משמע בירושלמי דדמאי פרק הלוךח פירות בהדיא כצ"ל:

בא"ד לתרומת מעשר של דמאי ולמעשר עני של ומאי לא יטלם כו' כצ"ל.
וני"ב דאלו ומאי מעשר אין לבעלים בו כלום אלא הלוי נוטל המעשר ונותן תרומת מעשר לכל כהן שירצה אלא בדמאי איירי שמפריש ממנו המעשר והוא שלו ונותן אח"כ ממנו תרומת מעשר לאיזה כהן שירצה וגבי מעשר עני גרסי' ומאי:

בא"ד ועני למודים לאכול אצלו כו' ומייתי מהך דהכא כו' כצ"ל:

בא"ד דוקא מה שמתירין ב"ה.
נ"ב וכן בפסקי תנא' ותימה שהרא"ש לא הזכיר חלוק זה שהוא אליבא דהלכתא וק"ל:

בא"ד משום דלא סלקא אדעתא דבר אינש למיכל פיסתיה בביתיה דחבריה ויסברו כו' כצ"ל.
וני"ב וזהו לשון ר' שמשון בזרעים ומהאי טעמא נמי בעי מתני' שזידיעס דאפילו למודין לאכול אצלו לא סלק אדעתיה לאכול אצל חבירו בשבת אלא א"כ הודיעו בע"ש ועוד דפעמים אינו טהור ואסור בתרומה ועני נמי אינו צריך לטמאות טהרותיו של חבירו ע"כ:

דף יג.

גמ' טבל של תרומה לא טבל כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ר' מחייב כו' שהכנסתן בשבלין הוא כו' כצ"ל:

בד"ה ופרכינן כו' ומירווח וגמלך כו' הד"א:

בד"ה לא בטבל כו' ממנו בחבילין והואיל וחל על חבילין הללו כו' כצ"ל:

מהרש"ל – חכמת שלמה • ביצה

תוס' בד"ה הא ר' יוס' וכו' דקתני לא מצינו היינו ר' יוס' כו' ולרבי יוס' ברבי יהודה נמי משכחת לה כו' כצ"ל:

בא"ד וא"כ כי מלגן ביי"ט כו'. נ"ב פי' לאכול קבע ודו"ק:

בא"ד אליבא דרבי דס"ל דהכנסתו כו' כצ"ל:

בד"ה איכא דאמרי מחלוקת כו' בהא נמי פליגי או א"ד בהא פליגי ובהא דלישנא קמא:

בד"ה אבל כה"ג כו' מחלוקת אבל בשבולין כולי עלמא כו' בקטניות שפירש למולגן כו':

בד"ה לא טבלא וא"ת כו' אליבא דכלהו תנאי כצ"ל והס"ד:

דף יג:

רש"י בד"ה פטור כו' מפסיד פטור כו' הד"א:

תוס' בד"ה כשם שתרומה כו' והכא נמי ונחשב נימא כדפרשית. נ"ב וא"ל מנגן לאפוקי מאתרי' ולומר שקאי על תרומה גדולה מאחר דלית לן מיעוטא בתרומת מעשר די"ל מאחר שמצינו בתרומה גדולה שנטלת באומד בלי שיעור דין הוא נמי שנטלת במחשבה ודו"ק:

בד"ה ומה ראית כו' הקדימו בכרי ופטור כו' כצ"ל:

בד"ה ואם קלף כו' הואיל והוא קולף כו' כצ"ל:

בד"ה כיצד מולל כו' וכיצד מנפח פי' בשבת דאלו ביי"ט שרי אף בקנון ובתמחוי כצ"ל:

דף יד.

רש"י בד"ה מדוך וכו' וא"צ שינוי כו'. נ"ב פירוש במדוך המכה:

בא"ד נסה בפך של חרס ידוכנו ולא במדוכה כצ"ל והד"א:

בד"ה עממם מלח ותבלין כאחד. נ"ב פי' ולא בבת א' אלא בפעם אחת זה אחר זה נ"ל:

בד"ה בפך כו' כדרכה הס"ד:

בד"ה בכל דבר כו' שאין ניטל בשבת כצ"ל:

בד"ה לכל דבר כו' כדרכה איירי ככל כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ב"ה כו' לפרש כדפי' ר"ח והכא כו' גרעין כו' כצ"ל:

בד"ה איכא בינייהו כו' ואזלי וגררי אמוריא כו' כצ"ל:

בא"ד ואף לפי' התנא' כו'. נ"ב כלומר פי' ר"י:

בא"ד מפניגין טעמן ופלפל נמי מפגי טעמו מדלא קאמר כו' כצ"ל:

בד"ה בכל דבר כו' דומיא דהכי דנחלקו כו' כצ"ל:

דף יד:

רש"י בד"ה שמא תכרך כו' שעטנז א"נ נימא בעלמא כיון דעיקר כו' כצ"ל והד"א:

תוס' בד"ה רבא אמר כו' ומיירי להו כצ"ל:

בא"ד כך פ"ה. נ"ב ולאפוקי לפי' הרמב"ם דמחלק בין תבואה של ארץ ישראל כו' וכ"כ הסמ"ג:

בד"ה מפני מה כו' ומיירי במשקה דזב וזבה וכו'. נ"ב פירוש אין זה חיבור לענין קושא שלפניו אלא שמפרש מהו ולד הטומאה משום דק"ל שאין ולד הטומאה מטמא כלים אא"כ הוא משקה:

בא"ד כלי עליהם ובה"ג גרסינן וילון אסור לעשותו מכלאים ול"ג האי לישנא דוילון אסור לעשותו משום כלאים דלא אשכחנא כו' ולא במשנה בשלמא טומאה אשכחנא כו' כצ"ל והשאר נמחק:

דף טו.

גמ' אמר רבא הני צריי כו' כצ"ל ונמחק רב פפא:

רש"י בד"ה ביצת הגיר כו' המשחיר ביצת כו' הד"א:

בד"ה באתריה דרבי יהודה הס"ד:

בד"ה זוג זוג כו' ומכניסן וחוזר כו' הד"א:

תוס' בד"ה אלא בקשין משמע דכדבר כו' וי"ל דגבי בגדי כהונה מיירי שהוא כו' בלבישה בקשין לא גזור כו' באשכנז ומביוש"א שאנו לובשים ופעמים שיש כו' הואיל ואם עושים כו' ודאי אסור כצ"ל:

בד"ה הכא קאמר כו' נהי דשבת ויי"ט לאו זמן תפילין נמחק:

דף טו:

רש"י בד"ה בעלי פטסין כו' באנומלין. נ"ב עיי' פ' תולין והוא יין ודבש ופלפלין:

בד"ה עד מתני' הס' יושבים ל"ג הס"ד:

תוס' בד"ה לוו עלי כו' הני מילי כשאין לו לפרוע אא"כ יטול מן הצדקה אבל הכא מיירי שיש לו משכונות כדי לפרוע ואן לו מעות לכך קאמר לוו עלי ואני פורע כן הוא בס"א וכן בהגה"ת אשר"י:

דף טז.

גמ' והאידנא דחיישינן לכשפים מאי אמר רב פפא כו' כצ"ל:

שם לא לענשו כותים כו'. נ"ב הקשו בישיבה ומנגן (דאיענוש שבת קאי) [דאיענשו כותים אשבת קאי] דלמא שבת דבצינעא לא ליענשו עלה ונראה בעיני דאי היה שבת בצינעא א"כ לא ליענשו נמי אשאר תורה שיוכלו לומר אלמלא נתת לנו יום מנוחה היינו ג"כ מקבלין עול מלכות עלינו אבל לא נתת לנו יום המנוחה ואדרבה כתיב יום ולילה לא ישבתו מש"ה לא קבלנו עלינו שום דת ועול מלכות אלא שיעשה אדם כל צרכו וכפי הגאולת לו מבלי דת חוץ מז' מצות אלא שמעינן שהקב"ה רצה ג"כ ליתן להם השבת כמו לישראל ולא אבו שמוע כלל ודו"ק (עיי' במהרש"א):

תוס' בד"ה איזהו חג כו' וחטאת לא הזכיר כו'. נ"ב וצ"ע למה לא הזכיר הכתוב:

דף טז:

רש"י בד"ה תבשיל זה של ערוב כצ"ל:

בד"ה לשנה וראש השנה היה כו'. נ"ב אי נמי בשאר יי"ט כגון שבועות וחלו השני ימים בששי ובשביעי ירבינו נסים כתב א"נ בשתי יום טוב של גלויות ולא נזכר עד יום שני ע"כ:

תוס' בד"ה דגים קטנים מלוחים כו' כצ"ל:

בד"ה קמ"ל כו' מעשה תגור שהיתר עיקר וכו" כצ"ל:

בא"ד גלושה מן האסור דרבנן. נ"ב פי' נתערב ודו"ק:

בא"ד ויש שמסירין השומן כו' כצ"ל:

דף יז.

גמ' מתפלל שמונה ואומר של שבת כו' מפני שהפת נאפה יפה כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ואומר קדושת היום באמצע ותקן לנו ה' אלהינו כו'. נ"ב ול"ג יעלה ויבא והשיאנו:

בד"ה אטו ישראל כו' שבת בשלמא כו' הד"א:

בד"ה אין הלכה כו' מעין המאורע בהודאה נמחק בהודאה:

בד"ה מיי"ט לחבירו כו' וכן אינו צריך לערב לתבשילים כו'. נ"ב אבל ברי"ף כתב שאף בעירוב תבשילין אומר תחלה אם היום קדש ולמחר חול איננו צריך לכלום ואם למחר קודש בהאי עירוב דקא מנחנא האידנא לישתרי לי כו':

תוס' בד"ה מ"ט למיקני כו' ול"ג מדקאמר התם אי אתה מודה כו' כצ"ל ושייך בסה"ד מן ולי נראה עד בידי שמים שנעשית מאליה:

שם בד"ה אי אמרת וכו' וכי אחרים יכול לעשות בשביל כו'. נ"ב פי' היכא דאינו מקנה לאחרים ודו"ק:

בא"ד לכן נ"ל כגרסת הספרים דה"ג כו' הקנין ואי אמרת הוא כו' כצ"ל:

דף יז:

רש"י בד"ה על מה כו' לגביה ובית הלל כו' הד"א:

בד"ה אבל לא מטבילין בגמ' מפורש שאין נותנין אותו בכלי עץ כו':

תוס' בד"ה על מה נחלקו כו' וביצה שעליו אינו נמחק אינו:

דף יח.

רש"י בד"ה בדלי טמא כו' דנראה כמתקן כלי כו'. נ"ב פי' אע"פ דהשתא אכתי לא אסיק אדעתיה טעמא דמתקן כלי היינו שלא רצה לפרש דמשום תיקון כלי לחוד אסור הטבילה אבל בתר דאסרו הטבילה משום שמא יעבירו כו' אז אפי' היכא דליכא חשש דשמא יעבירונו מאחר דאין עיקר הטבילה לכלי לחוד אלא אנב מיום אפ"ה אסור משום מתקן כלי שהרי שאר כלים טמאין אינם ראוינ לכלום שהרי אסורין לטבול משום שמא יעבירונו ודו"ק (ועיין במהרש"א):

בד"ה מתוך שלא כו' זו אלא ע"י דלוי בשאיבתו כו' כצ"ל והד"א:

תוס' בד"ה כלי שנטמא כו' אבל בטומאה שנטמא במשקין כו'. נ"ב פי' התנא' ס"ל דאין ולד הטומאה אלא ממשקים ע"ל דף ט"ו ע"א ד"ה וילון טמא:

בא"ד דאטו פסיקא ליה דכהנים כו'. נ"ב פי' ונהי דכלי שנטמא בולד הטומאה לא משכחת אלא בכהן ובתרומה מ"מ רישא דאב הטומאה שייכא אפי' בחולין שהרי לכהנים נמי אית להו חולין וק"ל:

בא"ד וי"ל דלפי' אחר שפירש"י כו' כצ"ל:

דף יח:

גמ' אב"א רבי אב"א רבנן מתניתא רישא ביי"ט וסיפא בשבת אב"א רבנן וכולה מתניתין בשבת ואב"א רבי וכולה מתניתין ביי"ט ת"ר כו' כצ"ל וכן ברש"י:

רש"י בד"ה לאחר טבול כו' קודם אכילת שבת היה ומותר ובחצי שבת כו' כצ"ל:

ד"ה ה"ג כו' הד"א עד ד"ה אין מטבילין בעמוד שלאחריו:

תוס' בד"ה כל חייבי כו' דטבילה שבזמנה לאו מצוה כו' כצ"ל:

בד"ה ושוין כו' הא איכא תתרי כו' כצ"ל:

בד"ה אין מטבילין כו' ולפי מ"ש בספרים השקה קודם הטבילה לא תוכל לפרש רישא ביי"ט וסיפא בשבת אא"כ תפרש כו' כצ"ל:

דף יט.

רש"י בראש העמוד ואיבעית אימא רבי קתני לה כו' כצ"ל:

בד"ה אבל לא עולות כו' כצ"ל:

דף יט:

גמ' אין קרבין ביי"ט אבל מביא כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה אמר אבוי כו' בפסח כגון שנדר כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ר"ש כו' דלקמן דגרים הכי כו' והשתא מעיקרא ס"ד כו' כצ"ל:

דף כ.

גמ' אלא אתיא מביניא נמחק אלא:

רש"י בד"ה גדור על כו' חגיגה הס"ד:

בד"ה משמיה כו' תודה ואצא בה כו' כצ"ל:

בד"ה א"ל ב"ש כו' נמחק אמר להם וצ"ל בית שמאי כו':

בד"ה אתיא מביניא כו' ומעולת חובה במה מצינו כו' יטענו סמיכה וכי פרכת מה לעולת כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה למד על כו' השוה לשניהם הואיל כו' כצ"ל:

בד"ה דלא גמרי כו' משמע דבהכי פליגי כו'. נ"ב פי' בתפך פליגי והיינו משום שבות יי"ט אבל מאן דפירש אין טעונין סמיכה אא"כ הסמיכה אסוריה אף בלא יי"ט (אף) משום עבודה בקדשים ודו"ק:

דף כ:

רש"י בד"ה שוב מעשה כו' אחד כו' הס"ד:

בד"ה לא תימא חזו כו' דליי' משמע כו' ונדבות כצ"ל והס"ד:

מהרש"ל – חכמת שלמה • ביצה

תוס' בד"ה נדרים ונדבות וכו' וכ"ש עולות במאי קא מפלגי הד"א:

בא"ד ומה במקום שכירתך סתומה כו' משמע כנ"ל. ונ"ב פי' והשיבו ב"ש נדרים ונדבות יוכיחו שכירתך פתוחה וכירת רבך סתומה דאז אי אפשר לפרש נדרים ונדבות עצמן שרי דהא כירתך אי אפשר לפרש בשום קרבן אפילו בשלמים נהי לישנא דמותר להדיוט שייד בהו לישנא דכירתך לא שייד אפילו בשלמים שסוף סוף הן מבושלין בעזרה וכירת רבך סתומה שייד בהו וכירתך פתוחה היינו כל מאכלך דשרי בי"ט ודו"ק:

שם בד"ה מאי בינייהו כו' אימורין לא מעכבא ה"מ כו' כנ"ל:

דף כא.

גמ' בשלמא לרבא ניחא כו' בי"ט דכהנים כי קא זכו כו' כנ"ל:

תוס' בד"ה חזוין אי כו' קפדי כל חדא כו' כנ"ל:

דף כא:

גמ' רשב"ג כו' כנ"ל:

תוס' בד"ה כנונא כו' מדמה שכל אחד כו' לריעותא שרי והכא כו' כנ"ל:

בא"ד לבערם צ"ל לנערם בכל הדיבור:

דף כב.

רש"י בד"ה המסתפק כו' ואוכל הס"ד:

בד"ה בקעת אישטיל"א הס"ד:

בד"ה יירא כו' שמגלוד כו'. נ"ב ס"א שמזליף ואחר דבור זה צ"ל ד"ה דיצא פירוש שנוקב כמו מחט כמו דין ביה מדי:

בד"ה סוף אוכלא וכו' ואינו כוחל אלא להגיה מאורו. נ"ב זהו פי' על פצוחי עינא וק"ל:

דף כב:

תוס' בד"ה דנפישא בלישה כו' לכן נ"ל דפת מרובה דקאמר לאו יותר מכדי צורכו קאמר אלא היינו פתים כו' כנ"ל:

דף כג.

רש"י בד"ה סחופי כו' שבכום אסור כו' והד"א:

בד"ה רבא כו' מידי דהוה כו' כנ"ל:

תוס' בד"ה וג' מחלוקת כו' פי' ר"י דהלכה כו' כנ"ל:

דף כג:

רש"י בד"ה ביברים כו' שקורין ויביי"ר הס"ד:

דף כד.

ד"ף כד ע"א גמ' והני לא עבדי לרבווי כלהו נמי עבדי לרבווי לכלובן כו' כנ"ל:

רש"י בד"ה הכא דקתני כו' ולא לבית כו' כנ"ל:

תוס' בד"ה כל היכא כו' היה להם גובה בכתלים כו' כנ"ל:

בד"ה ותניא כו' לפי מה שפירשתי במתניתין כו' נזירה לגזירה א"נ סמוך אההיא כו' מחוסר צדה פטור ישאינו מחוסר צדה חייב וה"פ מחוסר צדה פטור הצד לתוכו פטור דהא מחוסר צדה וא"כ הצד מתוכו חייב וה"פ הואיל ואוקמת כו' כנ"ל:

דף כד:

תוס' בד"ה ולערב כו' דמותרין במוצאי יום טוב כו' להחמיר בדבר כנ"ל והס"ד והשאר הוא גליון:

דף כה.

רש"י בד"ה חוץ לתחום אסורין כו' טעם אחר נ"ל כו' עד ס"ה נמחק. ונ"ב נ"ל שאינו לשון רש"י כי רש"י תופס הטעם משום שלא יהנה ולא משום שלא יאמר וכן התום' הביאו התירון ראשון ושום תלמיד מצעלי תום' הגיה פי' זה וק"ל (עיין במהרש"א):

בד"ה ומצא לפני כו' כלום שאסורין דחיישינן שמא כו' כנ"ל והד"א:

דף כה:

רש"י בד"ה מקטע כו' את ה' הס"ד:

בד"ה צריכין כו' לדרשא מותר כו' הד"א:

תוס' בד"ה וצלף באולגות כו'. נ"ב דבור זה הוא גליון:

בא"ד ועוד שטוען פירות כו' ששורין ביין מן כו' כנ"ל:

דף כו.

רש"י בד"ה ואם לאו כו' מן ועבר ואסקיה כו' עד דעבר ואסקיה נמחק הכל (עיין במהרש"א):

תוס' בד"ה בכור כו' הכי פירושו כל שאין מומו ניכר כו' מום קבוע מאתמול ור' שמעון כו' כנ"ל:

דף כו:

רש"י בד"ה חכמים כו' דיעבד קאמר כרב נחמן כו' כנ"ל:

בד"ה ההיא דלעיל הס"ד:

בד"ה אי נימא כו' מאתמול ניכר כלל כו' כנ"ל:

בד"ה ואי ללא כו' כדכתיב ביום הששי כו'. נ"ב פי' אסמכתא בעלמא:

בד"ה ואדחו בשבת שנפלו כו' הד"א:

בד"ה אי דאחזו בין השמשות הס"ד:

דף כז.

רש"י בד"ה אמרו הלכה כו' דבר זה ומפרש כו' כוותיהו והא כו' הד"א:

בד"ה אמר ליה אבוי לרב יוסף הס"ד:

תוס' בד"ה אלא גמרו כו' דשרינן קדרות כו' כנ"ל:

דף כז:

רש"י בד"ה אלא טעמא כו' נקט ופרכינן כו' הד"א:

דף כח:

רש"י בד"ה שפד שפחות כו' השמועות שפוד הא דאמרן שפחות כו' כרבי אליעזר גומות כו' שנשרו בלורית כו' הד"א:

תוס' בד"ה רבינא אמר כו' גבי כרכי דזוזי והכא כו' כנ"ל. ונ"ב פי' מחצלת העשויה לספינות לכסות פרקמטיא שבתוכן וזוזי הוא ספינות בלשון ארמי מציאתי בתשובת הגאונים רש"י:

דף כט.

גמ' אף במועד עושה כן כו' אף בחול עושה כן כו' כנ"ל:

רש"י בד"ה תנא אף כו' ביום ולמאן כו' הד"א:

דף כט:

תוס' בד"ה שלא יזכיר כו' תן לי אגוזים בו' פשיטים נ"ב וקשה דזהו אסור אפי' בלא חשבון הראשון וכן דעת הר"ן אלא עיקר כמו שכתב הרא"ש תן לי כך וכך אגוזים שיהיו עם מה שנתת לי כבר כדי להשלים לדינר ע"ש. שוב מציאתי כדברי התום' שכן פסק האור זרוע וכן דעת הר"ן וק"ל נראה לי:

דף ל.

גמ' בעצים שבמוקצה נרשם גמ':

שם לדרו ברינגלא כו'. נ"ב עץ מפוצל בראשו וקושר בו משא ב' בני אדם ומכניס ציארו בין שני פצליו ומוטל על ב' כתפיו וקורין אותו בלשון אשכנז גבל"א וראשו של מטה ארוך וכשעומד לפוש מצינו בקרקע רש"י סוף פרק האומנים:

שם ד' אמות ברה"ר נמחק:

תוס' בד"ה זימנין כו' כי נפיל בגו מיא כו' כי נפיל לגווה הולך כו' כן הוא בס"א:

בד"ה אין מטפחין כו' ולא נהירא דתיפוק כו' כנ"ל:

בד"ה דהא תנן' יוה"כ כו'. נ"ב עיין ברא"ש פרק ב"מ:

בד"ה מן הקרפף כו'. נ"ב שייד לקמן בדף ל"א ע"א:

דף ל:

רש"י בד"ה וכי תניא כו' להצניעם שם הס"ד:

בד"ה ור' שמעון כו' אהלא הס"ד:

בד"ה ועטרה כו' אוברייזן סדינים כו' הד"א:

בד"ה אבוי ורבא כו' תנאי זה שהרי על כרחו כו' כנ"ל:

תוס' בד"ה עד מוצאי כו' נאכל בשבת היה מוכן מו"ט לשבת והוי כעין נולד כו' כנ"ל:

בד"ה אמר רב מנשיא בריה דרבא סיפא כו' מצי נמי למיפרך למאי דס"ל כו' כנ"ל. ונ"ב ה"פ המקשה דפריך מדברי רב מנשיא אמאי דאמר דסוכה דמצוה לא ה"ה דהוי מצי נמי למיפרך אמאי דאמר דבסוכה דעלמא מהני תנאה דהא המקשה ע"כ ס"ל הא דקאמר רבי עקיבא דעצי סוכה אסורין כל ז' ע"כ משום מוקצה מחמת איסור דסתירת אהל הוא וקרא אסמכתא בעלמא הוא דאי משום מצוה מ"ש מעטרה בקרמים כו' ותלה בה אגוזים דשרי אלא משום דלית בהו סתירת אהל וא"כ מאחר דאיסורו מחמת מוקצה דסתירה לא משתכח תנאי בשום סוכה אפי' בסוכה דעלמא דהא נמי אית ביה סתירת אהל אלא משום דבמסקנא עצי סוכה אסורי כך ז' מקרא משום מצוה ולא משום סתירת אהל כמו שעלה על דעתו בטעות מש"ה לא חש למיפרך ודי לו בזה מה שפריך מצוה אמציה שהוא קשה אף לפי האמת ודו"ק:

בד"ה אבל עצי כו' ועל היותר קאמר שאסור מטעם מוקצה כו'. נ"ב והמקשה דפריך מנויי סוכה אעצי סוכה לא ידע שיש חילוק בין יתר מכדי הכשר סוכה לכדי הכשר סוכה ומשני באומר איני בודל מהם כל בין השמשות ללא חיילא קדושה על נויי סוכה וכן על עצים היתרים על הכשר סוכה מהני בה תנאה אבל עצי סוכה כדי הכשר חיילא קדושה עלייהו על כרחו דבר תורה כל ז' ולא מהני תנאה והא דקאמר התם ואם התנה עליהם הכל לפי תנאו ופריך למימרא דמהני בה תנאה כו' ומשני סיפא אתאן לסוכה דעלמא ובתר הכי פריך וסוכת החג לא מהני בה תנאה והתנן סוככה כו' לא בעי לשנויי הכל לפי תנאו על יתירות מכדי הכשר סוכה דהכל לפי תנאו משמע בכל הסוכה. תוספות פרק במה מדליקין:

דף לא.

תוס' בד"ה איבעיא להו כו' והכי פי' כל שסמוך לעיר וגם אית ליה פותחת כו' כנ"ל:

דף לא:

תוס' ד"ה אבל קרדום וקופין וכו'. נ"ב גליון הוא מדברי אחרונים שקבלו מן הראשונים:

בד"ה ונפחת כו' דאתיא האי סתמא כר"ש כו'. נ"ב פי' הת"ק וכ"ש ר' מאיר ולא פליגי אלא בפוחת לכתחילה משום דדומה לבנין או משום טירחא:

בא"ד דברי ר"ש דהא ס"ל כר"מ כנ"ל:

דף לב.

גמ' טהורות באהל המת וטמאות במשא הזב כו' כנ"ל:

רש"י בד"ה חותכן באור בגמ' כו' הד"א:

בד"ה וממאי דס"ל לרבי מאיר בנר כשאר כו' כנ"ל:

דף לב:

גמ' ומי יסורין מושלין בגופו כו'. נ"ב נראה לי לפרש מושלין ונובדין על הגוף שלא יכול ללמוד תורה והיינו דאמרינן בפ"ק דברכות אזה יסורין שאינם של אהבה שיש בהן ביטול תורה וכן הא דאמר מי שאשתו מושלת עליו כלומר שגוברת עליו ומבטלו מתורה ומצות וק"ל:

תוס' בד"ה וקטמא שרי כו' וי"ל צ"ל ועי"ל כו' ושריק בלא גיבול כצ"ל:

דף לג:

גמ' ולא מן הרעפים נמחק:

רש"י בד"ה והלכתא כו' וקדרה הס"ד:

תוס' בד"ה ר' אליעזר אומר וכו' היינו דוקא גבי אכילה כו'. נ"ב פי' בעינן מלפניו:

דף לד:

גמ' ומריח בו קוטמו ומריח בו בד"א ברכין כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה כי הוינא כו' ולכך לא מברכי' דהא גס בי"ט כו'. נ"ב כל זה הוא בכלל אין לפרש כי לפי האמת אינו שוכת כמ"ש במרדכי פרק ע"פ דף ר"ס עמוד ד':

דף לה:

גמ' תנן התם צ"ל תניא אחד מביא כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ואמרי לה כו' להקשותה בהסך ראשון כו' כצ"ל:

בד"ה מי מחזקינא כו' טרפות הכא מאי כו' הס"ד והד"א:

בד"ה ועוד כו' אותביניה בעירובין כו'. נ"ב בפ"ב דף כ"ג:

בא"ד בן בבא דאותבי מרבי אליעזר דסוכה ושני ולא אפסקיה אלא במילתיה ואלו אותביה מהא כו' שלא כסדר כצ"ל והס"ד:

בד"ה עומד אדם כו' דאמר באין צדין כצ"ל. ונ"ב דף כ"ז ע"א:

תוס' בד"ה למלוג נמחק למלוג וצ"ל הדבור מולגין הראש כו':

בד"ה ועוד א"ר אליעזר כו' חדא כו' לעיל כו' כצ"ל:

דף לו:

גמ' מהו שתקבע מוקצה למעשר כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה תינוקות כו' דיש להם מחשבה ע"י כו' כצ"ל:

בד"ה מהו שתקבע מוקצה למעשר מוקצה כו' הד"א. בד"ה מאי טעמא כו' כדאמרינן בהשוכר את הפועלים וזה כשנכנס כו' בהשוכר כצ"ל והס"ד:

בד"ה שאני כו' אכילה הס"ד:

תוס' בד"ה הא בשאר כו' שערים צ"ל דרך גגות וקרפיפות. (עיין במהרש"א):

בד"ה אי הכי כו' כדפרישית לעיל כו' כצ"ל:

דף לה:

רש"י בד"ה תא שמע כו' משום מעשר הס"ד:

בד"ה ואחד מקח כו' כדלקמן הס"ד ואח"כ לר"י למימר הוא ג"כ ס"ד:

דף לה:

רש"י בד"ה הלוקח תאנים מעם הארץ במקום שריב כו'. מהן עראי ואין אוכל מהן קבע דאין מקח כו' כצ"ל:

דף לו:

רש"י בד"ה תחת הדלף לקבל בתוכו מפני טינוף הבית הס"ד והד"א וצ"ל הדבור בסוף המשנה:

בד"ה ושנשמטה ירכו כו'. נ"ב פי' רש"י לשם וכגון שלא איעכול ניביה דאי לאו הכי טריפה נמי הוא כו':

גמ' בית המדרש אמרת לא הכא דליבא ביטול ביהמ"ד לא כ"ש כו'. כצ"ל:

שם כ"ש שבת דחמירא או דלמא כל זה נמחק ונ"ב י"ל טעות:

שם ע"ג לנבים בשבת בלבנים דאיייתור כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה והכא תנן כו' לשאלו הס"ד:

בד"ה ואפילו כו' וירידה הס"ד:

בד"ה אלא לדבר כו' דבר הנוטל הס"ד:

דף לז:

תוס' בד"ה אלא אימא כו' פ"ה ובלבד כו'. נ"ב בפירוש הקונטרס מצא אבל בפירוש שלנו אינו:

בא"ד וגם מעיקרא כי בעי כו'. נ"ב פי' מ"ה פ"ה בן שהרי בתחלה נמי כך היה שלר' שמעון פטור בכל ענין והשיב לעולם כר"י דמשמע לעולם כמו שעלה על דעתך תחלה ללרבי שמעון פטור כשאינו מתכוין אפילו מכסה כולה ולר"י מחייב ויה"ק כו' ודו"ק:

בא"ד ותימה דהא מודה רבי שמעון בפסקי רישיה כו'. נ"ב פירוש לפי האמת מקשה על פ"ה (עיין במהרש"א):

רש"י בד"ה פשיטא כיון דאית ליה כו'. כצ"ל:

בד"ה תיתי לי כו' תבואני זאת בשכרי. נ"ב פי' יהי רצון שיבוא זה ההפסד בשכרי ולא אקבל עונש ממקום אחר:

בד"ה נותן בו מים ומחזירין כו'. כצ"ל:

בד"ה ואין מרקדין כו'. עבד מנא הס"ד:

שם בד"ה ולא מקדשים כו' נמחק ומאי טעמא גזרו עלייהו:

תוס' בד"ה תיתי לי כו'. כמו מזמנין גוי כו'. כצ"ל ונ"ב דף כ"א ע"ב:

דף לז:

רש"י בד"ה והני משום כו' לא אדכר שבות הס"ד:

תוס' בד"ה ורמינהי משלין וכו' ואמאי לא פריך ליה ממשלין כו'. נ"ב פירוש מאחר דבלאו הכי פריך שם אוכל נפש אין מכשירי אוכל נפש לא מתניתין דלא כר' יהודה כו' אמאי לא פריך. להדיא מתני' דמשלין ודו"ק:

בא"ד ולכך לא מיייתי מהוצאה דאסירא מדאורייתא. נ"ב פי' דקושיא זו לא שייכא אהך מתניתין דאיירי לענין שבותים ואיכא למימר אפכא דלענין דאורייתא יש חילוק בין שבת ליום טוב אבל מה שהחמירו חכמים מדבריהם לא חלקו בין שבת לי"ט ואין להקשות א"כ אמאי לא פריך מהוצאה להא דפ"ק דמגילה משום דאיכא למידחי נמי דלמא הא דמגילה נמי איירי דוקא במילי דרבנן וא"ל א"כ תרתני מתניתין למה לי אין זו קושיא דהתם אנב שיטפא דאינך משניות דכלהו אין בין קחשיב התם ודו"ק (עיין במהרש"א):

דף לז:

רש"י בד"ה ואם מצעו כו' ונמצא תחום שלם ממוצע כו' כצ"ל:

בד"ה המת כו' בפרק קמא. נ"ב דף י':

בד"ה ואיתמר כו' חשב מועלת כו' הד"א:

בד"ה לקוחות כו' לקוחות ומחזירין כו' הד"א:

בד"ה ובדרבנן מי אית לי' הס"ד:

תוס' בד"ה לאיסור כו' ולא אסרת להו למיחש להכי כו' כצ"ל:

דף לח:

גמ' מאי שנא לכאן ולכאן דלא דאין ברירה כו' כי סליק אשכחיה לרבי אבין ור' חנינא בר פפי כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה יהא רעוא כו' להתם הס"ד ואח"כ דשמעתא הוא ג"כ ס"ד:

בד"ה אמאי כרגלי שתיקן לבטל איסור תחומין כו' כצ"ל והד"א:

תוס' בד"ה וא"ר יוחנן כו' מתני אוי לר' יוחנן הא על כרחך צ"ל דלר' יוחנן אית ליה ברירה לר' יהודה דס"ל כו' לתולה בדעת אחרים דהכי אמרינן בפ' בכל מערבין כו' כצ"ל. ונ"ב פי' ותנא דאיו אית ליה האי חילוק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים א"כ ר' יוחנן לית ליה לדאיו כדלקמן:

בא"ד דקאמר התם מתנה אדם כו' ליתא לדאיו וההיא דהלוקח כו' ולכי מייית הוי גיטא דוייקינן מינה דאית ליה לר' יהודה ברירה ותנן נמי כו' אית להו ברירה אליבא דר' יהודה וא"כ סמי תרתני מקמי תלת ושני לעולם כו' אבל איזי מיירי כו' כצ"ל:

בד"ה וחדי צ"ל בע"ב אחר ד"ה הרי שנתערב:

בד"ה ולבטיל כו' מתירין שאפי' באלף כו' כצ"ל:

בא"ד אבל מין בשאינו מינו כי הכא כו'. נ"ב ואין לומר א"כ מאי דקאמר לקמן חטין בשעורין אמאי לא משום דהוי מין בשאינו מינו א"כ מין במינו נמי כו' אמאי לא קאמר א"כ מים ומלח נמי מין בשאינו מינו הוא ואי"ל דבדאי לגבי חטין ושעורין חשיבי מים ומלח בעיסה מין במינו וליבא למויפרך מיניה ולגבי דבר שיש לו מתירין נמי אין לדמות דלא הוי מין במינו ממש ומ"מ רב אשי דחי לקמן וסבירא ליה דהוי מין במינו ממש ודו"ק:

בא"ד אע"ג דיהיב טעמא כו' כצ"ל:

דף לח:

גמ' וכי תימא ה"נ כו'. נ"ב פירוש והא דרב חסדא איירי בגבילה ושחוטתו דהפקר דלית להו בעלים והא תני כו' אלמא דחשבין מידי דהפקר כאית ליה בעלים כך נ"ל אליבא דרש"י ודו"ק:

רש"י בד"ה ביקרא דמשה קא משתבע. ונ"ב אבל בפרק לולב הגזול (סוכה דף ל"ח) פי' רש"י משה גדול הדור וכן בחולין פרק גיד הנשה פי' משה תלמיד חכם:

בד"ה ולא שמיע כו' וכ"ש מים ומלח דמידי דטעמא הוא דמשום חייבא דממונא לא בטיל במיעוטייהו כצ"ל והס"ד:

בד"ה וליטעמין כו' ופריש רב חסדא כו' כצ"ל:

בד"ה וטעמא מאי כו' מאי הוא הס"ד:

תוס' בד"ה הרי שנתערב כו' לדמות איסור לממונא אבל כו' כצ"ל:

בד"ה נהי דלר"י כו' מכאן נראה כו'. נ"ב ולאפקוי מרש"י דפסק כר' יהודה:

בד"ה הכי נמי כו' אלמא מידי דשייך כו' אין מועיל כלל לומר הואיל כו' כצ"ל:

דף לט:

גמ' מים אין מלח לא והתניא ר' יהודה פוטר בין במים בין במלח לא קשיא כו' כצ"ל. ונ"ב ס"א ועיקר:

שם אלא הא דתנן המוציא כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ורב אשי אמר כו' צ"ל ורבא אמר כו' ולא פליגי דאבוי כו':

בד"ה סדומית דקה היא מאל כו'. נ"ב פירוש מלח דקה קרויה סדומית אבל סדומית אינו בנמצא כי אם קורטב בבורא כדאיתא בריש פ' כל הבשר:

בד"ה ואין בטלין המים בקדירה מפני כו' פוטר במים תנן לא שנא כו' כצ"ל:

בד"ה נחלת כו' מן החרם אסרו כו' הד"א:

בד"ה כרגלי אותה העיר כו' חוץ לעיבורה פי' זהו ע' אמה ושיריים:

בד"ה כרגלי הממלא כו' הוצרר דלהאי גברא כו' כצ"ל:

בד"ה מילאו כו' שנתמלאו לו שנעשה כו' כצ"ל:

בד"ה ר"ש כו' קנה ור"נ כו' הד"א:

דף לט:

גמ' לרחוץ בבור ה"נ כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה הכא במאי עסקינן כו' מימיו התירו דסמיכין כו' כצ"ל:

בד"ה כשחייבין בקלבון כו' פעמים שמחליפין אותו במנים. ונ"ב ס"א במעות:	תוס' בד"ה הכא במגביה כו' לפיכך הן כרגליו הס"ד והשאר נמחק מן ל"א כו' עד סה"ד:
בא"ד שקל שלם ופטור מקלבון שני כצ"ל. ונ"ב וכן משמע בפרק בתרא דכורות אבל בסוף פ' קמא דחולין פי' רש"י פטור לגמרי והסמ"ג הביא שני הפירושים ולא הכריע:	דף מ.
בד"ה מעשר בהמה כו' ממעשר בהמה דשותפין כו' הביא פטורין כו' כצ"ל והד"א:	גמ' אלו הן בייחוד הלנות בעיר כו' כצ"ל:
בד"ה ואמר רב ענן לא שנו כו' הד"א:	רש"י בד"ה מנותיהם מעי"ט שמסרם בע"ה כו' כצ"ל:
בד"ה אלא כשחלקו כו' בדמים גדיים כו' טלאים בנטלו מהן כו' כצ"ל והד"א:	בד"ה א"ל כו' לא שקיל והאמר כו' הד"א:
בד"ה במגביה כו' אבל משנתנו לו קנה כו' כרגלי הממלא ואית דגרסי כו' כצ"ל:	בד"ה אלא שאני כו' רב הונא אי את תלית מידי דעביד כו' כצ"ל והד"א:

מֵהַר"ם שִׁיף

דף ב.

זמרא. מ"ט דב"ש מוקצה הוא ומאי קושיא ודילמא כו'. וקשה דמאי ידע מתניתין דמגביהין דלמטה וא"כ ממנ"פ אי הוה ידע איפוכי דר"נ א"כ אית להו מוקצה ואי לא ידע איפוכי אלא מתניתין כפשוטו א"כ למה נקט דלמא הא ומאי לית להו ועוד דאמר אח"כ קס"ד אפילו מאן דשרי במוקצה כו' וכי סוגיית הש"ס להקשות קושיא עפ"י סברתו דקא סליק אדעתיה אימא דלא הוי כסברתיה ולי"ק. ועוד דתירון ר"נ מאן דל"ל מוקצה ל"ל נולד. והא קא מהפך סברת המקשה מאי סוגיא [דאינו מחדש בתירוצו כלום רק היפוך סברת המקשה] ועוד למה לא מהדר ר"נ כפשוטו דכ"ע שרי במוקצה ובגולד קמייפלגי אי הוה במוקצה או לא. ואף שקושיא זו וי"ל דא"כ מתני' דאין מבקעין גבי י"ט דלא כמאן מ"מ עד השתא הוי יכול לתרן כן. [א] וי"ל כי כולם הוי יודעים איפוכי דר"נ ואעפ"כ מקשה ודילמא כו' כי במגמרא תי' לר"נ ב"ה אהדדי. וי"ט דקיל וכו' אבל ב"ש אהדדי לא תי'. ונ"ל כי ב"ש דמיוקל ביו"ט הוא כפשוטו דשבת חמור מיו"ט אבל להחמיר ביו"ט טפי משבת זה לא עלה על דעתו לכך אמר דלמא ב"ש ל"ל מוקצה גבי יו"ט אף ידיע מאיפוכי דר"נ דלמא ביו"ט מיוקל ותי' קס"ד [מחמת הוכחה] אפילו מאן דשרי במוקצה בגולד אסור דהא ב"ה דשרי גבי שבת מוקצה לפי איפוכי דר"נ [ומכ"ש ביו"ט] מ"מ אסור הכא [בגולד]. וא"כ אפילו אי ב"ש שרי ביו"ט מוקצה אסור בגולד כב"ה דשרי אפילו בשבת מוקצה ובגולד אסור אפילו ביו"ט דלא ידע השתא המקשה סברא להחמיר ביו"ט טפי משבת ותי' ר"נ אה"נ אי דמצינו מאן דשרי במוקצה אסור בגולד הוי אמרי' גס לב"ש כן אבל ב"ה עצמו נמי ל"ל חילוק בין מוקצה לגולד אלא מאן דשרי זה שרי נמי זה ופריך ומי אמר ר"נ הכי כו' וא"כ צריך לחלק בין מוקצה לגולד לב"ה ותי' יו"ט חמור [דיו"ט דקיל אתי לזלזולי] זה לא הוי ידע המקשה דו"ק כנ"ל:

עוד בקושיא זו. ומאי קושיא דלמא ב"ש כו' קס"ד וכו'. [אין להקשות] דלמא קס"ד מתני' דמגביהין מהופך כר"נ [וא"כ ומאי אית להו לב"ש מוקצה ז"א] דא"כ הו"ל להקשות ג"כ מ"ט דב"ה דאמר לא תאכל הא ס"ל מגביהין מעל השולחן עצמותו וכו' וכ"ת ואם המשנה כסדר לפניו מאי קאמר דלמא ב"ש ל"ל מוקצה ומאי ל"ל מוקצה גס מאי מקשה מ"ט דב"ש הא ל"ל מוקצה אפילו לענין שבת כ"ש לענין יו"ט [ב] דאפשר שזהו הדילומא מנ"ל שהגירסא מהופך דלמא כמעממו היא וב"ש ל"ל מוקצה [ג].

עוד שס. קס"ד אפילו מאן דל"ל מוקצה כו'. וקשה א"כ הוי אוכלא דאיפרת [דה"נ אי בעי שחיט התרנגולת ואכיל דמוקצה שרי ועי' בתוס' ד"ה אוכלא דאיפרת] וא"כ היאך אוסר אפילו מאן דשרי במוקצה כו' והא זה אוכלא דאיפרת. ונ"ל דמ"מ לאו אוכל הוא דלאו מיוחד לאוכלא אפילו אי שרי מוקצה היינו די"ל דעתיה' עליו' אבל אינו מיוחד לכך דנקראאו אוכלא דאיפרת [והוא המתקת דברי המהרש"א]:

זמרא ומי אר"ג הכי. אבל בקצרה מר"נ אמתניה' ל"ק למאי דמהפך יהיה סברת ב"ש וב"ה הפוכות ז"א דב"ש מחמיר בשבת ומיוקל ביו"ט וב"ה מיוקל במוקצה ומחמיר בגולד אבל מכח (קס"ד) [תירון כנ"ל] מאן דשרי מוקצה שרי גולד מקשה שפיר:

ברש"י בד"ה ומי אר"ג הכי דב"ה בר"י. אבל אב"ש ל"ק דשבת חמור מיו"ט. וא"ל לישני בקצרה דב"ש ל"ל מוקצה ול"ל גולד ביו"ט וב"ה ג"כ [אף ביו"ט] כר"ש ס"ל דשבת ויו"ט שוין ואע"ג דשרי במוקצה בגולד אסור ולא יוקשה ליפלוגי בתרנגולת דכ"ע מוקצה מותר ז"א חדא דזה פלוגתא חדשה שיפלגו בגולד גס משנה דאין מבקעין דסתים רבי מוקצה אסור ביו"ט דלא כמאן [ד].

ברש"י בד"ה ואר"ג אנו אין לנו כו' אלא כך שמעתי מרבותינו. מ"ש רש"י ששמע מרבותיו אין ר"ל ששמע בפירוש מרבותיו שב"ש אומרים מסלק את הטבאל ובה"א מגביהין דא"כ למה הוצרך לומר גבי שבת סתים וכו' תיפוק לי' דכך קיבל מרבותיו ולא הו"ל להביא עליו אלא סתמא דיו"ט. אלא ר"ל דשמע מרבותיו סתמא דב"ש ס"ל כר"י וב"ה כר"ש ומסברת עצמו הואיל ואשכח גבי שבת דסתם לן תנא כר"ש אוקי קבלתו ששמע מרבותיו שב"ה כר"ש גבי שבת אבל גבי יו"ט דסתם לן תנא כר"י אוקי לב"ה כר"י [ה].

תוס' בד"ה בש"א תאכל כו'. מ"ש וכ"ת אוסרין משמע לעולם הו"מ לאתניי ראייה מכמה מתני' ובסמוך אין סוחטין כו' אם תצאו מעצמן אסורין:

קודם דנחית למאי דקי"ל דלטלטל אסור (אפי") הומ"ל דה"א אסור אפי' לטלטל: ומ"ש שמה שמתירין הבוצע היינו לטלטל עי' משנה ב' פ"ד דעדותי'. [כוונתו אף דנקיט שם לשון מותרת משום דשם קאי אמשנה הראשונה דאמר בית שמאי תאכלן]: ומ"ש דה"א מותר לטלטל. והא דמותר שמן שבגד דנקיט ר"ש מתיר כתב מוהר"ם ז"ל משום דגבי עצמו של שמן לא שייך טלטול ולכך לא חוייב דנימא דאיירי בטלטול וא"צ לזה דנימא דלמא ה"נ דקאי אטלטול מאי אמתר דנסתיעי מכח מתני' אחרונה דלר"ש ל"ל מוקצה אף באכילה א"כ מכ"ש ליכא למיטעי ותגא מותר [ולא אחי' לאשמועינן רק דזה לא הוי בכלל מוקצה חמור דמודה בה ר"ש דאסור משום דלא דחי' בידיים דיושב ומצפה וממילא דדמי לשאר מוקצה דשרי אף באכילה] לאפוקי הכא די"ל התנא ס"ל מותר באכילה ואי תנא מותר ה"א דאיירי בטלטול: ומ"ש דנקיט לב"ש תאכל משום כו' עיין ברש"א:

בד"ה אוכלא כו'. ברש"א ומיהו למאי דס"ד כו' [וכבר נכלל בדברי הגאון המחבר בד"ה עוד שם קס"ד]:

בד"ה דלמא כו' מוקצה דבע"ח כו'. פירוש בבע"ח היכא דמקצה מדעתיה' כיוני שובך דמקצה דעתיה' מני' משום חורבן שובך חמור טפי משאר מוקצה ומיהו בתרנגולת הכא וכן בהמה שנתגבלה בסמוך אע"ג דהוי בע"ח אפילו בעומדת לגלד ביצים לא מקצה דעתיה מיינייהו לפי שהם גדילים בביתו של אדם כ"מ בהמאור וכ"כ רש"א ולכן פריך וליפלגו בתרנגולת אף דהוי בע"ח וכ"ע מודים דתרנגולת לא הוי מוקצה כ"כ דמיוחד לאכילה יותר משאר בע"ח כיונים:

בד"ה קס"ד כו'. אפילו ר"ש מודה כו'. כתב מהרש"ל ומ"מ ר"נ סבר דבהאי גולד נמי פליג ר"ש דוקא מיא דבעיבא שהוא גולד גמור מודה ר"ש וק"ל והוא מתוספות פרק מי שהוציאהו וא"ת ולימא ר"ש הוא דל"ל מוקצה ול"ל גולד כדאיתא בריש ביצה [והיינו הא דר"ג] וי"ל בגולד כה"ג שהוא דבר חדש וכו' וכ"ה ברש"א:

בד"ה מגביהין כו'. והאי דשער אפונין אמר התם כו' וא"ל לפיז"ז ל"ל כו' די"ל כו' אבל האי דלענין ומאי עדיפא כיון שנשנית לבסוף עכ"ל רש"א:

דף ב.

גמ' גבי יו"ט דסתים לן תנא כר"י דתנן וכו'. מה צורך לזה הא קתני במתני' [וכן] תני בעדיית מקולי ב"ש וחומרי ב"ה [ו].

גמרא מבדי מאן סתמה למתני' ר' כו'. א"צ להזכיר רבי והסתמות רק ב"ה אב"ה:

גמרא כל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרי לה. ונ"ל אבל גולד ביו"ט [לא הוי הלידה הכנה כמ"ש תוס' דף ד' בד"ה אלא בהכנה כו' בתירוצא קמא ע"ש] דעל עצמו יכול להכין. וקשה א"כ למה אסרו הכנה זו [דמאתמול גמרי לה] דהוי אוכלא דאיפרת ומוכן אנב אמו [ולא הוי אסור ביו"ט משום מוקצה וגולד ואי משום הכנה הא על עצמו יכול להכין וכיון דהיתה הך הכנה דאתמול מותרת ביו"ט עצמו ליכא למיסר משום שבת מכין ליו"ט] בשלמא שאר הכנות דהוי באיסור ביו"ט שפיר דאסור וי"ל דלא פלוג אלא והכינו וגו' היינו כל ההכנות:

גמרא שבת דעלמא תשתרי כו'. לכאורה מאי קושיא דלמא אסוריה משום מוקצה אף דעומדת לאכילה לא הוי אוכלא דאיפרת דאי בעי שחיט לה ואכיל כל מה דבגוי' דהא אסוריה לשחוט וא"כ איתקציא לבין השמשות ואף דבשבת סתים לן תנא כר"ש מ"מ רבה ס"ל מוקצה לאורייתא ונ"ל דוקא מוקצה כעין ביצה שנתחדש בעולם [ס"ל דמוקצה לאורייתא לא במחמת איסור] דו"ק:

יש לי ללקק קצת [דפריך] שבת דעלמא תשתרי מאי קשה הא לר"נ נמי ע"כ צ"ל דשרי דסתים לן תנא כר"ש דשרי מוקצה [ז]:

גמ' ומי גזרינן והתניא השוחט את התרנגולת וכו'. וקשה היאך יפרש ר"נ ברייתא זו דדוקא ביצים גמורות מותרות אבל גולד לא וי"ל דלקמן איכא בהאי תנאי דפליגי בהכנה דרבה והוא סבר כמאן דלא סבר הכנה דרבה [ח] ועי"ל דר"נ סבר נמי הכנה דרבה אלא דמתני' לא פירש כן [ט]:

בתוס' בד"ה גבי שבת דסתם כו'. ותימה והא הוי סתם ואח"כ מחלוקת דהא ר"י פליג במתני' ואמר אם לא נתגבלה בע"ש כנ"ל:

בא"ד וא"ת גבי שבת נמי סתם לן בר"י כו'. ר"ל היאך קאמר גבי שבת סתם לן כר"ש דלמא כר"י סתם כו' ועז"א דהאי סתמא עדיפא הואיל ונשנית לבסוף והשתא ליכא לשנויי משום דבעדיית לא תני וכו' דס"ס מאי חזית למיזל בתר הך סתמא זיל בתר סתמא דנר ישן ויהיה ב"ה כר"י וב"ש כר"ש לכן אמרו הואיל ונשנית לבסוף לכן מוקי ב"ה כר"ש ואח"כ מקשין [בד"ה] מוקי לב"ה כר"ש למה מהפך בשביל כן ומניה בהך משנה [דמגביהין] יגיה בהך סתמא [דמחתכין] דלענין מגיה לא שייך לבסוף [דאינו מועיל מה שלבסוף אלא דנוכח מזה דעיקר דעת רבי לפסוק כהך סתמא דנשנית לבסוף אבל דלמא לאו סתמא הוא] ויגיה בהך משנה דמחתכין דברי ר"ש [ר"ל שגיהה מחתכין את הגבילה כו' דברי ר"ש ר"י אומר כו'] דרבי שנה שפיר רק הטעות לפנינו במשנה דמחתכין [שנשמט ב' תיבות דברי ר"ש] לז"א דמגיה יותר האי דמגביהין משום דבעדיית לא תני כו'. ובקצרה מעדיית בלא מתניתין דמחתכין אין ראייה [דמהופך] דמ"מ הא סתים כר"י בגר ישן ומאי אולמי [ו] לאפוקי השתא אולמי הואיל ונשנית לבסוף [נדחית סתמא דנר ישן וע"כ צריך להגיה] ומגיה מגביהין ולא מחתכין משום דבעדיית לא תני משמע דמהופך הוא ולכן מגיה האי דמגביהין ולא [מגיה נמי] האי דנר ישן דנשאר קיים אף לפי המסקנא ואפ"ה שביקין לאותו סתם וסמכינן אסתם דלבסוף מסכת ועד"ז נוכל להמשיך ג"כ קושית התוספות וא"ת מאי אולמא הך סתמא (דמגביהין) [דמחתכין] מסתמא דנר ישן דו"ק כי הנראה לענ"ד כתבתי: וברש"א וז"ל מאי אולמא האי סתמא הך דמגביהין נמי סתמא איקרי כדאיתא ס"פ מי שהחשיך דקאמר ר"י סתמא אחרינא אשכח ומייתי האי דמגביהין ואמר ר"נ אנו אין לנו כו' אף קשה לדבריהם דבין אם נפרש דבריהם דמאי אולמא ולא היה להחליף האי דמגביהין אלא דכל חד תיקום אדוכתי' ובין אם נפרש דלמא דאדרבה הך דמחתכין הו"ל להחליף אמאי לא תקשי להו הכי בכל דוכתא דאמרינן מוחלפת השיטה ולקמן דרמי דר"י אדר"י ומחליף האי דאין סוחטין כו' תקשי להו נמי הכי דמאי אולמי כו' דמאי ר"י דמשהו מדותיו דבין בשבת ובין ביו"ט לית ליה מוקצה כר"ש כדאיתא התם קאמר שפיר אנו אין לנו אלא ב"ה כר"ש ומחליף האי דמגביהין לפי קבלתו דהוי סתמא כר"ש אבל ר"נ דאית ליה טעמא דמתני' דהכא משום מוקצה וב"ה כר"י ואלו"בי' פרכינן אמאי קתני בהך דמגביהין בד"ה כר"ש דהו"ל להשוות מדותיו בין בשבת ובין ביו"ט כר"י ומשנינן משום דגבי שבת סתים כו' והא מקשו שפיר דהאי שינויא לא יספיק לן דמאי אולמי' האי סתמא דלענין ממגביהין וטפי מסתבר לאוקמי הך דמגביהין בדוכתיה כמו שהוא שנוי כדי להשוות מדותיהן בשבת ויו"ט כר"י ע"כ ואין אני רואה קושיא לענ"ד [כ].

בתוס' בד"ה אין מבקעין כו' אלא ביושב ומצפה. עיין ר"פ המביא דף ל' ע"ב תמצאנו:

בתוס' בד"ה והוי' כו' ואין שבת מכין ליו"ט מב"ש. אין זה כ"ש דשבת חשיבא ובעיאי הכנה טפי ועוד אם הוא כ"ש למה תני ביצה שגולדה ביו"ט ולא תני בשבת ואפ"ה לא תאכל [ל] מיהו זה נשמע ממילא כיון דביו"ט לא תאכל משום הכנה וע"כ בקרא (משבת ליו"ט) [מיו"ט לשבת] כתיב וק"ל:

בא"ד ואפילו לדידן ניחא. לכאורה פירושו כמשמעו דרבה גופי' דס"ל כאן הכנה וס"ל לקמן הואיל [ניחא] ואפילו לדין דלא ס"ל הואיל וס"ל כר"ח דפליג עמו לקמן (ביצה דף כ"א) וס"ל הכנה דרבה מ"מ ניחא וכו' ולר"ח לא קשה דללמא לית לי' הכנה דרבה ובח"ש פירש לדין דלית לן אורחים כו' אח"כ אינה לידי ספר מהר"ם והתמיה ג"כ על רש"ל ועי' בפרק אלו עוברין שם תמצא בגמ' קושיא ופירוקי התוס' גבי הואיל ע"ש ותבין כוונת התוס' [מ]:

בא"ד שבת לא יהיה לרבות יום הכפורים בו לרבות שאר רגלים כצ"ל וכן נמצא במדרשות: וא"ל דלמא הכנה דרבנן וקרא אסמכתא [נ].

דף ג.

גמרא ופירי אוכלא וכו' עיין ברש"י וכו'. ויש לי ללקק קצת אמאי לא משני דס"ל לרב יוסף כרבי יהודה דלקמן דאם לאוכלין היוצא מהן מותר וא"כ ומאי דביצה מותרת דאוכלא דאיפרת הוא ובמשקין גופי' כה"ג מותר ולמה יסבור ב"ה לא תאכל וכו'לי' חדא גזירה לא שייך כלל לפי"ז דהא משקין גופיה שרי אם לאוכלין:

גמ' אם לאוכלין וכו'. וקשה היאך תירץ ר"י רבנן דסברי לפי אהפוכי אס לאוכלין מותר והתם ס"ל קדושה אחת ואסור וצ"ל תרי רבנן הוו [והוא קושיא ותי' מהרש"א שהביא הוא גופי' לקמן] או י"ל לטעמיה קאמרי ל'י רבנן קדושה אחת ואסור ולהו לא ס"ל לאפקוי דרבינא דסבר דת"ק אמר לטעמייהו דזה ליכא סברא לר"י רק דתנא בתרא קאי על ת"ק ואמר ולטעמין וכו' אבל בתוס' מאי קאמרי תוס' (לפירש"י) [לשטית מאיברא] והא לפירש"י נמי צ"ל כן דו"ק [ס:]: וא"ל מאי מקשה ר' יוחנן דלמא יש חילוק בין שבת ליו"ט [דביו"ט מודה ר"י דאף לאוכלין אסור] דע"כ יש חילוק דמקשה לעיל כאן סתם רבי כר"ש מחתכין וביו"ט כר"י וצ"ל ע"כ יו"ט דקיל אתי לזלזלי ז"א די"ל ר"י משום מדותיו ולא מקרי זה [דמחתכין] סתם כמ"ש התוס' לעיל בד"ה גבי שבת כו'. א"נ דלא אולמא האי סתמא מסתמא דנר ישן כו' [ע:]:

בתוס' בד"ה גזירה כו' ועי"ל דלא שייך מוכן לעורבים כו'. כתב בח"ש ג"ב פירוש לא אמרינן האי טעמא דמוכן לעורבים הוי מוכן לאדם אלא איירי בפירות אילן שרגילין להשיר והוא יושב ומצפה אף שלישא קצת דחוק מ"מ העיקר כן וכ"ה בסמ"ג ע"כ ועיין פרק בכל מערבין (עירובין דף מ') בד"ה הא ודאי מתאמול ובשבת ס"פ כל כתבי בד"ה איני האמר ר"ה וברש"א וכתב כ"ז לפי הבנתו בתוס' דא"נ לאו מיכן לעורבים מותר בפירות הנושרין מטעם דיושב ומצפה אבל בהאי דפרק מקום שנהגו באנשי יריחו דהתירו פירות הנושרין איתא דלא התירו אלא במוכן לעורבים במחובר והשתא דברי התוס' אחיין כפשוטן דלא שייך להתיר משום מוכן וכן לעורבין במחובר אלא דומיא דאנשי יריחו דהתירו בפירות הנושרין לויכא נמי טעמא דיושב ומצפה אבל האי דלא על המוקצה דאיירי בעשבים אע"ג דהוי מוכן לבהמה במחובר אפ"ה אסור משום דלית ביה יושב ומצפה דו"ק ע"כ:

בא"ד וי"ל דלקמן מיירי בדבר דבעי מרא וחצינא. צ"ל דלא הוי [נמין] בכלל פירות הנושרין [מה"ט] לאפקוי ביצה אע"ג דלא שייך בה שמא יתלוש מ"מ הוא דומיא דפירי הנושר והוא בכלל גזירה דפירות הנושרין ובסמוך [שכתבן] דווקא בפירות וענבים שאדם מתאזה כו' צ"ל דביצה נמי מתאזה ואי לא נרסין ועי"ל ניחא דהוי תירוצ' א' בתרי טעמי [ואין צ"ל דביצה מתאזה] וצריך טעמא דמרא וחצינא דא"כ אע"ג (דלא הוי פירי הנושר מ"מ ניחוש שמא יעלה ויתלוש) [נראה דצ"ל מהופך וכצ"ל אע"ג דלא חיישי' שמא יעלה ויתלוש [דאינו מתאזה] מ"מ הוי בכלל פירי הנושר ולכן נקיט טעמא דמרא וחצינא דמספיק לתרתי חששי לשמא יעלה ושלא יהיה בכלל פירי הנושר אלא שהוסיפו עוד טעם על דך חששא דשמא יעלה ויתלוש משום דאינו מתאזה] עיין בתוס' פ"ק דחולין בד"ה מחתכין וכו' וכתב רש"א ולפי"ז לא צריכי התוס' לפרש לעיל בהך דמחתכין את הדלועין דאיירי בתלושין אלא דמצינו למימר שפיר דאיירי במחוברין בין השמשות ולא שייך בהו גזירה שמא יעלה ויתלוש כיון דלאו פירות אילן הם (מיהו מ"מ לא שייך ב'י' טעמא דמרא וחצינא וכן הטעם השני אינו מוכרח) [כן היה בדפוס הקדום במוסגר בין שני חצאי לבנה ובאמת דמבואר בהדיא טעמא דמרא וחצינא גבי דלועין בתוס' פ"ק דחולין בד"ה מחתכין יע"ש]:

בתוס' בד"ה רי"א מוחלפת השיטה כו' ובשיטה מאיברא כו'. אף לי [נראה] מוחלפת האי דכלכלה [ונצריך להיות במשנה] ור"י לא הודה להם [במקום וחכמים לא הדו לנו] דס"ל דאסור משום מוקצה ישתיהם קדושה אחת לכן אסור אף בשני אף עתה [בלא מוחלפת] ור"י קאמר האי דוכן ביצה ע"כ טעמא לאו משום מוקצה דא"כ ליטני תרנגולת [פ] אלא משום משקין שזבו א"כ קשה דידי' אדתי' אבל אם הוא מוחלפת א"כ הת"ק קאמר האי וכן ביצה [ולא נקיט תרנגולת] משום דלית ליה מוקצה רק משום משקין שזבו ור"י לא הודה להם ממנ"פ האי דבראשון אסור ובשני מותר דקאמר ת"ק בכל ביצים שבעולם בין עומדת לגדל או לאכילה דאז בשניהם מותר או בשניהם אסור דאי עומדת לאכילה בשניהם מותר דלית ל'י' משקין שזבו דאוכלא דאיפרת הוא ואי בעומדת לגדל וכו' בשניהם אסור משום מוקצה דקדושה אחת הן אבל אין לי לומר בקצרה דאי מוחלפת י"ל ולא הודה להם דבשניהם מותרת משום דלית ליה משקין שזבו דע"כ משום קדושה אחת טעמא דר"י [דומיא דכלכלה ועירוב]: וברש"א וא"ל דהשתא נמי דהאי דאין סוחטין מוחלפת כ"ש דקשה דרבנן אדרבנן י"ל כיון דב"ש וב"ה פלגינ' בהכי במתניתין ה"נ נימא דהני תרי רבנן תרי תנאי נינהו ופלגינ' נמי בהכי: ומ"ש ולדיכו דאסריתו נולד בהאי דאין סוחטין כו'. לפי"ז חכמים דהכא הן המה חכמים דהתם ומהר"ם ז"ל האריך בביאור התנא' ואין צורך בו והם דברים פשוטים:

דף ג:

גמ' מיתביי א' ביצה כו'. יש לי לדקדק מאי קושיא דלמא אינהו ס"ל נמי דביצה מתרנגולת העומדת לגדל ביצים אסור משום מוקצה כר"ג רק מתניתין פלונתא דבית שמאי ובית הלל לא מיתקומא בהכי משום קושיא א"כ ליפלגו בתרנגולת מש"ה מוקי פלונתייהו בתרנגולת העומדת לאכילה אבל בעומדת לגדל ד"ה אסור ובהכי איירי ברייתא דאחד ביצה כו' [דבברייתא לא שייך בתרנגולת האי דלסמוך בה כו' וכמ"ש למעלה בגמ' דף ק' ע"ב בד"ה יש לי ע"ש במה שהגהנו] וביותר קשה למ"ש רש"א בשם ת"י דלר"נ לא פריך דלדידי' ניחא דמוקצה חמירא וכו':

מרא נתערבה באלף כו'. אי"ל הא הוי ס"ס דשרי אפילו באיסור דאורייתא ואין שייך לומר דקאי (אנתערבה) [נתערבה אדאי]. דזה לא מיקרי ס"ס רק ביש ס"ס אם יש כאן איסור כלל כמו בנשבר הדג עיין בפוסקים [ג]:

מרא בשלמא לרבה וכו'. ואוקי ברייתא בשבת אחר יו"ט ויו"ט אחר שבת אע"ג דתני סתמא סיפא דספיקא אסוריה קאי דוקא אהא והא דלא הזכירו ר"ג יראה משום דלא נשאר אוקימתא דר"ג מכח קושיא וקאמר אלא אמר רבה אבל רש"א כתב מתוספות ישנים דמוקצה חמירא והוי כעין דאורייתא כספק מוכן דאסור לקמן:

גמ' אלא למ"ד את שדרבו למנות כו'. הוי כעין גברא אנברא קרמית דלמלא איהו ס"ל כשאר אוקימתות דמתני' משום הכנה או מוקצה [ק]:

גמ' האי תנא דליטרא קציעות הוא דאמר כו' אפילו בדרבנן לא בטיל. נ"ל הא דקאמר אפילו בדרבנן דלא תקשי דר"מ אדר"מ [אלביא דר"ג] הכא קאמר כוון יתלון והתם אמר ר"מ דלר"א ור"י מ"מ במאה פומין יעלו אלא הא דרבנן והא דאורייתא [ועיין בסמוך]:

גמ' ר"מ אומר ר"א אומר כו'. ברש"א והוא מתוספות ישנים השתא משמע דבטל ולעיל גבי תילתן דקאמר ר"מ לר"נ כל שדרכו למנות צ"ל הא דמיה הא דרבי' ע"כ ואין צורך לזה דלעיל קאי אבלאי הכרם יערלה שהוא איסור דאורייתא אבל בתרומות פירות דרבנן בטל. והגמרא מביא ראייה מכח כ"ש דלר"י אליבא דר' יהושע אפילו בתרומות דרבנן ס"ל דלא בטל [ר]:

בתוס' בד"ה אבל כופה עליה כלי כו' בצריך למקומו. וה"ג ה' יכול לתרך בצריך לגופו כמו שסיימו בדבריהם או לגוף הכלי כו' וא"ש ומכאן פוסקין כו' [הא] במשניות איתא בהדיא דלצורך גופו מותר נוטל אדם את הקורדרס לחתוך בו כו' רק לצורך מקומו שמעינן מהכא. מיהו התוס' לא נחית לזה רק לשמוע המ"מ [ר"ל דכוונת התוספות ומכאן פוסקין דהא דקיי"ל כו' לצורך גופו או לצורך מקומו שרי מ"מ אם התחילו לנטלטלו מותר להוליכו אפילו בחדרן] ועיין ברי": ובמהר"ם אבל דבר שבמוקצה אסור לנטלטלו אפילו לצורך גופו ומקומו כדאיתא בא"ח סי' ש"ח וע"כ קתני בביצה אין מטלטלין לא לכסות וכו':

בתוס' בד"ה לדידי כו' רש"א. ולעיל לר"ג דמוקי פלונתא דב"ש וב"ה במוקצה לא תקשי להו הכי וכי עביד ר"ש במוקצה כב"ש ביו"ט ושביק ב"ה וכן ר"י עביד בשבת במוקצה כב"ש ושביק ב"ה די"ל דר"ש ור"י משוו מדותיהן בחד דינא שבת ויו"ט ולהכי ר"י אית ל'י' כיון דביו"ט אית להו לב"ה מוקצה הך מתני' דגבי שבת דשרי מוקצה לב"ה ליתא וכן ר"ש סבר כיון דגבי שבת לית להו מוקצה הך מתני' דגבי יו"ט ליתא ע"כ. ועיין:

בתוס' במ"ה ואחרות באחרות כו' נובל לפרש בפיר"ת כו'. אאיסור עצמה קאי משמע הא ריהטא דשמעתא (אנתערבה) [אספיקא] קאי ועכ"ז אמר רב אשי כו' ש"מ בדבר שיש לו מתירין אפילו ס"ס [אסור]:

בא"ד אי גמי כו' ברייתא היא ומאי אולמא כו'. לפי"ז לא ניחא מי איכא למ"ד דאסור אם לא שמברייתא ש"מ דאסור וא"ש הך ברייתא מהך ברייתא ע"ש בגמרא כי יש שם באופן אחר כלל [ש]:

בסה"ד שהתערובות הראשון היה שזה. נראה דה"ה דהתערובות הראשון הי' א' בך' והשני שזה צ"ט בץ"ט דליכא תרי רובא והשתא א"ץ לפיר"ת לעיל דנתערבה אגוף האיסור קאי רק [משום דלא עליף] מן [אלו הי'] התערובות הראשון שזה בשוה: [בדפוסים ישנים הי' נכתב כל הכתוב למטה במקומות מפוזרין לאחר כמה דפין שלא במקומו וענינו ובערבוזיא גדול ואנחנו סדרנוהו והענינוהו במקומו]:

דף ד:

גמרא דרסה בעיגול ואינו יודע כו'. בלא"ה היה אפ"ל דללמא ס"ל את שדרכו למנות וה"ט דלא בטיל משום חשיבותא דליטרא קציעות חסוכין כמו ז' מינין דלעיל [ולזה הוצרך לאתניי נמי האי דדרסה לאוכוחין] דע"כ אין טעמו משום חשיבות דא"כ באינו יודע באיזה מקום עיגול נמי הא חשיב אע"ג דאינו ניכר מאי תלוי בזה:

גמ' ה"ק דרסה בעיגול ואינו יודע כו' אי לצפונה או לדרומה. לכאורה אף דידע לצפונה או לדרומה דדרסה בתוך העיגול ואינו יודע באיזה עיגול דרסה סגי ועיין. נס לא קאמר אי למעלה אי למטה וק"ל:

גמ' ואלא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים. לפי"ז האי דנקיט אמה לרבותא אע"ג דהוי מוקצה דבעלי חיים:

ברש"י בד"ה פשיטא דהיא ואמה שריא כלומר אם בא לומר כב"ש לאשמעינן ביצה אמה ל"ל וכן פירש בסמוך גוזמא כו' ונחלק על ב"ה האוסרין כו'. לא ידעתי לפוס ריהטא דלמא מוקי לפלונתייהו בתרנגולת העומדת לגדל ביצים וטעמא משום מוקצה כר"ג לעיל וס"ל כב"ה דמוקצה אסור והא קמ"ל דלא חיישינן לפירות הנושרין ומשקין שזבו בעומדת לאכילה ועיין:

ברש"י במ"ה היא ואמה אסורה דשמעינן לר"א דאית לי' מוקצה כו' לקמן (ביצה דף ל"ד) ועוד אמר ר"א עומד אדם על המוקצה. הא דמביא רש"י קאי על שבת כמבואר במשנה ואין ראייה מזה דלמא שאני יו"ט משבת ועוד דשאני התם דהוי מוקצה דגרונרות וצמוקין כמ"ש רש"י בהדיא שם ע"ש אבל במשנה הקודמת לזה אית ל'י' לר"א מוקצה אפילו ביו"ט בהך דנוטל אדם קיסם כו' שכל מה שבחצר מוכן הוא והאי דמביא הך משנה דעומד משום דצ"ל קודם משנה דאין מוציאין כמ"ש רש"י בהדיא ע"ש דף ל"ד ע"א ומהר"ם לא ידע זה [ת]:

דף ד:

גמ' עצים שנשרו כו'. עיין באשר"י והוא מלשון הר"ף וז"ל ועצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביו"ט משום הכנה דרבה ואם נשרו מן הדקל ביו"ט אסור משום נולד ומשום שמא יעלה ויתלוש וא"ל אם שייך הכנה בעצים שנשרו מן הדקל ל"ל טעמא דאם נשרו ביו"ט אסור משום נולד ומשום שמא יעלה ויתלוש הא איכא למיגזר יו"ט דעלמא משום יו"ט דאחר השבת כדאמרי' לעיל גבי ביצה לרבה דאוסר משום הכנה דאין שייך לומר כן כלל [גבי עצים] דטעמא דאסור הכא ביו"ט אחר שבת הוא גופי' משום נולד או משום שמא יעלה ויתלוש היכא דלא שייך מוקצה כגון ביושב ומצפה דהא ביצה שנוגדה בשבת גופי' [אי הוי] שרי בו ביום כ"ש ביו"ט שלאחריו אין שייך לאסור רק אן אסרינן ביצה שנוגדה בשבת בו ביום משום נולד ומוקצה [או משום גזירה דנוגדה בשבת אחר יו"ט דאסור בשבת אף למאן דל"ל נולד ומוקצה] אסרינן אח"כ ביו"ט שלאחריו [משום הכנה] דאי שרינן ל'י' בשני נמצא שראשון הכין לשני ולא לעצמו כיון שאסורה והר"ל בביצה שנגמרה בראשון ונוגדה בשני שלא הכינה לעצמה כלום אלא לשני אבל אם היינו יכולין לומר שלעצמן הכינה הדבר ברור שאף בשני מותרת וכ"כ הר"ן בהדיא וגם התוס' לעיל בועי"ל שבר"ה אלא בהכנה דרבה ולכן בעצים שנשרו מדקל בשבת ומאי שרו בו ביום אי לאו משום מוקצה אי משום שמא יעלה ויתלוש רק כיון דאסור בשבת בו ביום משום נולד או משום שמא יעלה ויתלוש אי הוי שרינן ל'י' בשני נמצא הראשון הכין לשני וא"כ היאך תאמר שביו"ט דעלמא אסור משום גזירה דיו"ט אחר השבת והתם גופי' אינו נאסר אלא משום נולד ושמא יעלה ויתלוש כיון דאסור משום הכי בראשון ממילא אסרינן ליה בשני משום הכנה א"כ נקצר שביו"ט דעלמא אסור משום שמא יעלה ויתלוש לאפקוי לעיל דביצה שנוגדה ביו"ט אחר השבת דאסור בלא הך טעמא רק משום הכנה גופיה דכל ביצה דמתולדא האידנא מתאמול גמרה לה דלאו ילדה בראשונה היתה מותרת בעומדת לאכילה דאוכלא דאיפרת הוא גזרינן יו"ט דעלמא אע"ג דלא שייך מוקצה או נולד משום יו"ט אחר השבת וק"ל. דוגמא זה ברש"א [בתוספות בד"ה אלא בהכנה דרבה] וז"ל כתב הר"ן והכנה זו אינה מדאורייתא דהא בראשון גופי' אינה אסורה לרבה משום הכנה אלא משום גזירה וזבה יתוישב מה שמקשין וכו' דהכא גבי עצים לא שייך ההיא הכנה דאורייתא האמור בביצה דמתולדא האידנא מתאמול גמרה לה כו' אלא משום דבנשרו ביו"ט אסור משום שמא יעלה ויתלוש אם נאמר דנשרו בשבת מותר ביו"ט שלאחריו הוי שבת מכין ליו"ט כמ"ש התוס' ע"כ אבל א"ץ [לזה דיט] לומר דגזירה דלעיל אינו דומה לגזירה דהכא דבשלמא לעיל גזרינן ביצה שנוגדה ביו"ט דעלמא משום ביצה שנוגדה ביו"ט אחר שבת והוי הגזירה לידה ביו"ט משום לידה ביו"ט לאפקוי הכא לא גזרינן עצים שנשרו ביו"ט משום עצים שנשרו בשבת שקודם יו"ט וק"ל אבל אי"ל דנשירת עצים מדקל לא שכיח והוי כביצים גמורין במעי אמן דלא גזרינן דע"כ שכיח דהא גזרינן משום שמא יעלה ויתלוש וק"ל:

מהר"ם שיף • ביצה

גמ' והא קמהפך באיסורא כיון דרובא דהיתירא וכו'. וקשה וכי לא ידע דרובא דהיתירא וכו' ועוד למה לא מקשה תיכף והא קמבטל כו' [י"ל] דבתחלה [סבר] דה"ק רב מתנא מרבה עצים מוכנים ומליוןן זה: דולק עמהן אף בלא ביטול דזה זה גורם להנאת ביטול מותר אף דזה מסיקו והקשה והא קמהפך וכו' יתני' מטעם ביטול והקשה א"כ דביטול והא קמבטל ועיין בר"ן. ונ"ל נמי דמ"מ יש עצים מותרין בתחלה שהם מעורבין [באיתן שנשרן] ולא ניכר דאלו ניכר פשיטא דאין מבטלין דא"כ יבטלו חתיכת חזיר ולמה לאתניי ראהי ממשנה דאין מבטלין איסור אלא דמעורב כבר ואין בעין [והוא מוסיף ומרבה שיהיה רוב יבהכי איירי המשנה ג"כ] ודו"ק:

גמ' והא רב אסי מבדיל כו' הכא לחומרא כו'. לכאורה משמע מבדיל בלא ברכה לספק ברכות להקל יברש"י פי' בהדיא מבדיל ומברך וכו' וי"ל דמ"מ קים ליי' בנפשי' שאינה ברכה לבטלה דהא איהו הוי ידע בקביעא דירחא רק אם חק חכמים הוא והטילו על בני הגולה לעשותו אף שירבו חכמים כו' אינו מחויב לעשות הבטלה ומכח ספק הבדיל לחומרא וק"ל ובאמת לר"ז [דאמר] כוותי' דר"א מסתברא [קשה] א"כ למה הבדיל ר"א דע"כ לא ידע [ר"ז] האזי דשלחו מתם משום מנהג אבותיהם גם לא ידע כלל סברא שיהיה מנהג דאנ"כ מאי קדיין:

גמ' כוותי' דרב מסתברא וכו'. דהיכא דידעינן בקביעא ואין כאן ספק א"צ לעשות רק יום אחד ואין כאן חק קבוע מוטל על הגליות רק משום ספק עבדי תרי [דתנן וכו' ואלו כו'] וא"כ מ"ש בטלו כותיים דהוי נפקינן מידי ספק השתא נמי ידעינן בקביעא דירחא נפקא מידי ספק והיכא דמטו שלוחים [א] ר"ל אלו שנה זו יגיעו השלוחים למקום מרחק שלא הגיעו אליו בשנה שעברה עבדי חד יומא דכיון דנפקא מידי ספק אין כאן טעם לעשות שני ימים וא"כ מ"ש השתא הא ידעינן בקביעות וינאנו מידי ספק ומקשה אה"כ ס"ס הא קחזינן דעבדי תרי יומא ומ"ט וכו' ויהיה כבטלו כותיים א"י מטו שלוחים ומשני כדשלחו כו' משום גזירה לבד וכו' ופשוט:

בתוס' בד"ה ותנן כו' וא"ת לעיל גבי עיגול כו' עיין באשר"י. ז"ל רש"א משמע להו דבדרבנן היכא דלא הוי דבר שיש לו מתירין מבטלין בכתחלה אפי' איתא לאיסורא בעינא שלא הוצרך התלמוד לחלק ביניהם בין מיקלי קלי וכו' אלא לרב אשי דאמר דבר שיש לו מתירין וכו' אבל הרא"ש כתב וכו' ולפי"ז לק"מ מהאי דעיגול ע"כ ונ"ל לפירוש האשר"י דקודם רב אשי מחלק בין דאורייתא לדרבנן הכל במיקלי קלי אפ"ה בדאורייתא לא בטל ואח"כ מחלק בהכל דרבנן בין מיקלי קלי ודו"ק:

דף ה.

ברש"י בר"ה עד המנחה כו' ואם באו עדים כו' שהרי ודאי שיו"ט למחר כו'. דכיון דאם באו מן המנחה ילמעלה לא מקבלינן אותם ועושין היום ל' מעובר אע"פ שמעיקין שהיום יום ל' יו"ט מ"מ התקינו הב"ד שהדבר מסור בידם לעשות כרצונם שלמחר יהיה יו"ט ואעפ"כ תקנו לעשות היום יו"ט:

ברש"י בד"ה הא לן והא להו. מהר"ם ז"ל מאריך בסברא ואין צורך כי פשוט הא לן וכו' מסביר חז"ל פירוש לבני א"י הביעה מותרת ר"ל אפילו כשעושין ב' ימים כגון שלא באו עדים כלל ביום ל' אלא נשתתו ולא באו עד יום ל"א דאז ע"כ היו עושין ב' ימים רק שאותן ב' ימים היו מספק שביום ל' היו נוהגין קדושה משום שהיו מסופקים שמא יבאו עדים היום ואם היו וידעין שלא יבאו עדים היום לא היו נוהגין בו קודש ולכן כשלא באו עד למחר למפרע היה אתמול חול ולכך הביעה מותרת להם כמ"ש התוס' אבל בני בבל עדיין עושין ר"ה ב' ימים כמו בתקנה הראשונה שבכל השנים היו צריכין לעשות ב' ימים משום דשמא באו עדים אחר המנחה ואז היו הב"ד עושין ב' ימים בקדושה אחת וכו' ולא פסקה וכו' דבריו פשוטיין:

בתוס' בד"ה ונתקלקל כו' והאיכא קלקול מוספין. לשון מהר"ם והאיכא קלקול מוספין פירוש שקודם שבאו לא היו יכולין להקריב המוספין דשמא לא יבאו היום כלל עד למחר ויהיה היום חול וא"כ יביאו חולין בעזרה ואחר שבאו עדים לאחר המנחה שכבר הקריבו התמיד של בין הערבים ג"כ לא היו יכולין להקריב המוספין מחמת עשה דהשלמה וא"כ לא הקריבו המוספין כלל ותירצו דהיכא דלא אפשר שאני מידי דהוי וכו' ור"ל דהא דאין שום קרבן קרב אחר התמיד היינו דוקא אותו קרבן שאפשר לדחותו ילהקריבו למחר וליום אחר אבל קרבן המוספין אי אפשר להקריבן כי אם היום שהוא יו"ט וכן מחוסר כפורים אם לא יקריב כפרתו היום לא יהי' באפשר לו לאכול את פסחו ולכן אי אפשר לדחות כפרתו עד למחר לכך נקרבין אפילו אחר הקרבת התמיד אלא שיש לתמוה דבהדיא איתא התם דף נ"ט דטעמא דמחוסר כפורים הוא משום דאתי עשה דפסח דענוש כרת ודחי עשה הקל דהשלמה וכמו שכתבו התוס' בתירוק השני ולא מטעם דהיכא דלא אפשר שאני והתוספות חלקו הענין ולקחו טעם המבואר שם בגמרא לתירוק שני והוסיפו תירוק א' מלבס ואי לא מסתפינא הייתי אומר דט"ס הוא והם תי' א' דמשום דלא אפשר הוא לדחות קרבן זה עד למחר אתי עשה דרבים כו' ע"כ. ועיין ברש"א דכתב יש כאן דילוג ע"ש בגמרא ובתוס' דר"ה ומגיהו כאן ע"ש:

בא"ד ויש מפרשים וכו' ולא נהירא וכו'. לשון מהר"ם ר"ל ולפי דבריהם לא קלקלו בתמיד של בין הערבים כלום כו' ומה שאמרו מתחלה שיר של חול כו' מה בכך דאינו אלא בקורא מזמור תהלים ואפילו יהי' קלקול מה מ"מ לא הי' אותו קלקול בתמיד כ"א במוסף שאמרו עליו שיר שהיו רגלינן לומר בתמיד של חול ע"כ ועיין:

בתוס' בד"ה הא לן והא להו כו' וא"ת לר"י וכו' וא"כ ב' קדושות הן. [אף לרב אסין] דל"ד לב' ימים טובים של גליות דלעיל דס"ל לר"א קדושה אחת הן התם היינו טעמא כמ"ש רש"י לעיל שהב"ד הטילו יקבעום על בני הגולה כו' לאפקוין הכא לא שייך הטילו וקבעום רק לעולם עושין יום א' ואם נתעכבו העדים היום יושבין ולא עושים מלאכה משום ספק דלמא השתא יבאו ואי לא אתי אשתכח דלמפרע בטעות היו עושין יו"ט ועיין:

דף ה:

גמ' וב"ת למצות עונה כו'. לשון רש"א וא"ת כיון דליתא לתקנתא ממילא נצטוו בפריה ורביה כמו שנצטוו כבר [הוספה מדברי הגאון המחבר ואינו קושיא לכאורה דפרו ורבו לבני נח נאמרה עד מתן תורה אבל השתא דשמעינן דפרישה קדושה הוא ה"א מי שירצה להיות מן הפרושין יהי' דאל"כ תקשי נמי לפי האמת למה צריך למנון אחר להתירו הא כבר כתיב פרו ורבו] וי"ל דה"ק וב"ת למצות עונה כו' דהו"ל מצות פרו ורבו דבר שנאמרה לב"ג ונשנית בסניי דלזה ולזה נאמרה והכי אמרי' בפרק ארבע מיתות והרי פריה ורביה שנאמרה לבני נח ונשנית בסניי לך אמור להם וכו' לישאל נאמרה ולא לב"ג ומשני האזי לכל דבר שבמנין וכו' והיינו כמסנקא דהכא ע"כ [עוד נכתב בדפוסים ישנים לקמן שלא במקומן]. עיין מ"ש בשם רש"א אבל ראה זה מצאתי בפ"ק דע"ג [קף ה'] אמר ר"ל באו ונחזיק טובה לאבותינו שאלמלא הן לא חטאו אנו לא באנו לעולם שנאמר כו' למימרא שאם לא היו חוטאין לא היו

מולדין והא כתיב פרו ורבו עד סניי והא בסניי נמי נאמר שם שובו לכם לאהליכם למצות עונה ע"כ ודו"ק היטב [ב]:

ברש"י בל"ה מבדי כתיב בלוחות וכו' לא מקומו של אדם מכבדו וכו'. לא רצה להביא ממקרא ראשון לחזירה דהוא מכבד את מקומו ומכתיב ההוא כמ"ש רש"י דהוא מדיוקא ורצה להביא ממ"ש בהדיא:

לפירש"י למה לא אמר הקב"ה קרא דבמשוך היובל לחודי' דכיון דלא אהני היתירא עד אחר בחודש שהוקם המשכן. ולמה הוצרך לחזור ולצוות גם הצאן והבקר אל ירעו ואפשר דלהורות דבר שבמנין צריך מנין וכו' דאע"ג דכתיב ההוא צריך היתר דבמשוך היובל וכו' ועיין:

בתוס' בל"ה וביקש ר"א כו' וא"ת כו' א"כ מה הרויחו עניים. אבל זה אינו קושיא כלל אם קדושה ראשונה לא קדשה וכו' מה היה צריך להעלותו לירושלים [ג] ולמה ביקש להפקידו לעניים מ"מ צריך להעלותן משום תקנתא קמייתא כדי לעטר דדבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו וכן הוא בתוספות מגילה דף י' ע"א בד"ה דכ"ע אבל לרש"י לא ניחא לומר כן דבשלמא אי קדושה ראשונה קדשה כו' וא"כ גם בזה"ז צריך פדיון או להוליך לירושלים הפירות [אף הרחוקים מיום א'] שפיר אמרינן דבר שבמנין צריך וכו' אע"פ דלא שייך הטעם כדי לעטר וצריך להוליך הפירות לירושלים [בתוך מהלך יום] אבל אם לא [קדשה לא] שייך כלל ירושלים להוליך שם וכו' ולכן מקשה [אמ"ש בתחלה והתירוהו לפדותו ולהעלות דמיון] ואע"ג דלאחר חורבן היה כו' ולא רצה לפרש דפירוש והתירו אפילו פדיון להעלות הדמים א"צ [רק פדיון ולהוליך הנאה לים המלח] דלא קדושה לעתיד [משום דאזי לא קדושה לעתיד לא היה זה בכלל דבר שבמנין כיון דליכא קדושת ירושלים כלל וא"צ מנין אחר להתירו ועיין היטב בתוס' מגילה הנ"ל]. ועי' מהר"מ ז"ל הגיה גם ברש"י קדושה אחרונה ר"ל קדושת עזרא וכו':

בתוס' בל"ה מבדי כו' ת"ש במשוך היובל ל"ל והלא בלאו הכי יש להתיר מסברא וכו' וא"כ ממילא מישתרי בשנסתלק השביבה. יש מקשים דלמא במשוך היובל הוא סימן לסילוק השכינה שנדע אימתי נסתלק השכינה ונראה דלא הל"ל המה יעלו רק במשך היובל יסתלק השכינה ועיין:

בתוס' בד"ה מי לא מודה כו' ומ"מ קשה דכיון כו'. כנ"ל:

בא"ד וי"ל דה"פ שאם לא וכו' סמוך לחשיכה וכו'. דל"ל דמכח ספק עושין זה ז"א דכיון שאי אפשר לקבל העדות היום הזה הוי כאלו לא באו היום כלל ואף אם יאמרו העדים שהיום יו"ט אפ"ה למחר עיקר יו"ט ומנינן מלמחרת ואפ"ה אין עושין היום מלאכה ולפי"ז לאו דוקא שבאו עדים סמוך לחשיכה אלא אפילו לא באו עדים כלל עד יום ל"א אפ"ה מיקרי קדושה אחת הואיל דכשהגיע סמוך לחשיכה עד שאם יבאו עדים באותה שעה אין יכולין לקבלין [ונמעתה יודעין בלא ספק דלמחר יו"ט אף שיבאו עדים היום] אפ"ה אין עושין מלאכה ונוהגין אותו קודש ועיין [זה כתב מסברתו וכ"כ לקמן בסמוך ברש"י בד"ה דלמא מעברי לאלול]:

בא"ד ומ"מ יש ליישב פירש"י וכו'. ר"ל כמו דקודם חורבן בכל פעם שעושין ב' ימים היה קדושה אחת מפני קלקול שמא באו עדים לאחר מנחה השתא נמי לאחר החורבן שהתקינו שהיו מקבלין כל היום מ"מ כשהיו עושין ב' ימים כגון כשלא באו עדים לא מספק היו עושין כן אלא מחמת תקנה הראשונה כיון שעדיין היו עושין ב' ימים בכתחלה וכ"כ רש"א. עוד הוסיף אבל לשון רש"י אי אפשר להולמו כך שהרי כתב דאפילו בבאו עדים לאחר מנחה לא נעקרה תקנה הראשונה והיו עושין ב' ימים ואכתיו תקשי מנ"ל הך סברא תוספות ושינם אינו ומדברי המלחמות נראה ליישב פירש"י בדרך זה וה"ק מי לא מודה כו' כגון קודם חורבן דהוי קדושה אחת משום דאף שהשני היה יו"ט ודאי אעפ"כ היו עושין גם הראשון יו"ט א"כ לאחר חורבן נמי לא נעקרה התקנה מלעשות ב' ימים אע"פ שהראשון היה ודאי יו"ט דלא תיקון ריב"ז אלא לקבל עדות אף לאחר מנחה ושיהיו מונין מיום א' אבל דברי התוס' א"א לפרש כך ע"כ. ומהר"ם ז"ל גרים פירוש ר"ח ע"ש ולא עמדתי עליו:

דף ו.

גמרא דמאי דעתך דלמא מעברי לאלול כו' לשון מהר"ם. צריך ליישב לישנא דנהרדעא דאמרי דלמא מעברי לאלול דלכל הטעמים המבוארין לעיל לדעת האמוראים דאסרי לבציע אף לאחר תקנת ריב"ז אין אחד מהם שיאמר הטעם משום דעברי ל' לאלול ונ"ל דה"ק מאי דעתך לאסור הביעה משום דזמן הב"ד היו הרחוקין צריכין לעשות בכל שנה ושנה ב' ימים משום חששא דלמא מעברי ל' לאלול בב"ד ר"י שיבאו העדים לאחר המנחה ויעשו ב' ימים קדושה אחת [ר"ל כדאמר רבא לעיל מי לא מודה ריב"ז שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש אף לאחר התקנה דריב"ז לפירש"י כדאית ליה ולהתוספות כדאית לני'] ואותה התקנה לא נתבטלה מרחוקים [אף לאחר שנתבטל הבית דין ומקדשין על פי קביעות החשבון] משום שלא פסקו מלעשות שני ימים וכמו שפירשו לעיל במ"ש הא לן והא להו כדלעיל הא אמר ר"ח כו' אם כן לא נתקנה התקנה מעולם כיון דלא נתקיימה אפילו פעם אחת ובטלה מעיקרא ומעולם לא היו הב' ימים קדושה אחת כמו שפירש"י ורב גופי' ושמואל דס"ל לעיל אסורה ס"ל כיון דזומן הב"ד מוכרחין היו הרחוקים מב"ד לעשות בכל פעם ב' ימים מחמת חששא דשמא עתה בפעם זה באו העדים לאחר מנחה ואותן ב' ימים היו קדושה אחת [אף לאחר תקנת ריב"ז לרבא] גם הב' ימים שעושין עתה לאחר שנתבטל הב"ד הן קדושה אחת כיון שלא פסקו מעולם. ומ"ש התוס' בד"ה מימות עזרא דר"י אוסר אי אתרמי היינו ר"ל שאם יתרמי שיעשו הב"ד ב' ימים כגון אם יבאו עדים מן המנחה ולמעלה [לפירש"י או לפירוש התוס' סמוך לחשיכה] אז יהיו הב' ימים קדושה אחת ותהיה הביעה אסורה שר"י היה בזמן הב"ד שהיו מקדשין החודש על פי עדים [ד] וקאמר דאם איתרמי שהיו עושין ב' ימים היה קדושה אחת ור"י פליג עליו במתנייתן וס"ל דאפילו אם היו עושין ב' ימים היו ב' קדושות וכו' ונהרדעי אמרי שלא איתרמי בב"ד עד היום שאנו מקדשין ע"פ חשבון ולכן נתבטלה התקנה ע"כ:

גמ' מימות עזרא ואילך כו'. אע"ג דרב גופי' ס"ל בציע שנולדה בזה אסורה בזה בר"ה וא"כ היאך מביא ראהי מרב דאמר מימות עזרא כו' ודאי עם תירוק תוספות ניחא דרב אוסר אי איתרמי ונהרדעי אמרי דלא איתרמי אבל דליפא הוי"ל לתוספות לאקשוניי בלא ר"י ועיין [ה]:

גמ' הואיל ומתיר וכו'. לכאורה בעגל שנולד לא שייך טעם זה הואיל ומתיר דמקודם ג"כ מותר בשחיטה לאפקויי אפרוח בקליפתו אסור וכן משמע בסמוך ע"ב תניא כוותי' דר"י עגל וכו' זה מפני שמוכן זה מפני שמתיר וכו' ולא קאמר אתריייהו טעם אחד וא"כ ר"כ ור"א דמקשו לרב וכי וכו' קשה ולטעמך וכו' וי"ל דכוונתם בקושייתם עגל שנולד מן הערפיה ושם שייך לומר הואיל ומתיר עצמו וכו' דע"כ קושיא שניה מדתנן סתמא עגל שנולד מותר משמע אף בטריפה [ה"ג מה דהקשו בתחלה וכי מה בין זה לעגל סתמא כוונו אנוול מטריפה] ורב לא הבינו וכו' אבל כ"ז אינו. עיין במאור הקטן ובמלחמות באורך:

ברש"י בד"ה **דלמא מעברי לי** כו' **כגון שלא באו בו'**. ברש"א אין זה ממוקדק דהתקנה הראשונה הי' בבאו עדים מן המנחה כו' אבל בלא באו עד יום ל"א מספק היו עושין ב' ימים אלא דר"ל דלא באו עדים היינו שלא קיבלו אותך עד יום ל"א וכגון שבאו אחר המנחה והיינו תקנה הראשונה ע"כ. והר"מ ו"ל הגיה כגון שלא באו עדים עד לאחר מנחה ואפי"ל דאף בלא באו עד ל"א היו קדושה אחת וכמ"ש התוס' לעיל בד"ה מי לא מודה שאם לא באו עדים עד סמוך לחשיכה כו' וכמ"ש לעיל דה"ה אם לא באו כלל וכו' ולכן מתחלה קבעו ב"ד אם עשה ר"ה ב' ימים שיהיה קדושה אחת ועיין:

ברש"י בד"ה **דאיכא חברי וכו'** והאי גלימא דאמר' בו'. הא דפירש"י הכא דס"ל לרש"י בזמן הזה **[לניכא חברי]** מותר הא דבר שבמנין הוא וליכא לתרן כתירון של תוספות בד"ה והאידנא דהא לעיל פירש"י גבי ההר ההוא דהוי נמי כתיבא בהדיא היתיר ומ"מ צריך מנין אחר להתירו א"י לא אסרו אלא מה שאין צורך המת אבל צורך המת אפילו בזמן פרסיים כהאי דאמר' **[לעיל]** לצורך המת עושין:

בתוס' בד"ה **הואיל ומתיר עצמו פירש"י וכו'** ותימא בו'. כל"ז בגמרא ה"א מותר משום דלית לי' מוקצה אבל מ"מ יהי' אסור משום משקין שזבו לכן אמר הואיל ומתיר עצמו בשחיטה וצריך עוד הכנה **[ר"ל דפי' הואיל ומתיר עצמו לאו היינו בליתנו רק הואיל דצריך להיות מתיר עצמו בשחיטה ועדיין אינו ראוי לאכילה]** משא"כ משקין שזבו אבל לרש"י קשה ודו"ק. ברש"א והא דאסר לעיל ביצה שנולדה ביו"ט לאו מטעם מוקצה אלא משום משקין שזבו. ולעיל איתא בהדיא ואף ר"י ס"ל משום משקין שזבו וכיון שאסור באכילה משום משקין שזבו אסור ביומיו לטלטלו **[כדמשמע לעיל בהאי דאושפזיכנא דרב אלא בר אבהא]**. אע"ג דפסק ר"י הלכתא כר' יהודה בשאר פירות בהאי דאין נוחטין כו' דלא גזרינן בהו משום משקין שזבו כבר תירצו התוספות בפרק חצית דשייך למזור טפי בביצה לפי וכו' ע"ש:

בתוס' בד"ה **ובי מה בין וכו'** וא"כ יבול להושיט וכו'. לכאורה היה נראה דאסור משום חלה כמו פירם טלית עלי' למה דמסופק וכו' **[הוא אבעיא בחולין דף ל' ע"ב והוא כדעה שניה הנזכרת בשולחן ערוך יורה דעה בסיומן כ"ד ס"א וכדעת הלבוש שבס' י"ד ע"ש בט"ו]**:

בא"ד דהתם איירי דאירע שכלו לו חדשיו וכו'. לשון רש"א הא ודאי דאין להקשות דא"כ בלא נולד מן הטריפה תיקשי לי' וכי מה בין זה לעגל שנולד בעיו"ט ולא כלו לו חדשיו עד היום דלא היו מוכן היום הואיל ובין השמשות לא היו חזי דהאי ביו"ט נמי אסור דספק נפל הוא וצריך להמתין ח' ימים מלידתו. אמנם תיקשי לי' מעגל שנולד קודם יו"ט ולא כלו לו חדשיו ויום ח' שלו הוא ביו"ט דהשתא לא היו מוכן היום דבין השמשות לא היו חזי ומיהו למאי דמסיק היתירא בנולד מן הטריפה הואיל ומוכן אנב אמו לכלבים ניחא דקושטא דמלתא הכי הוא דעגל שנולד ויום ח' שלו ביו"ט דאסור לרב משום דלא היו חזי בין השמשות לכלבים ע"כ וקושינו מעיקרא לא ישר בעיני להקשות מעגל שנולד בעיו"ט לביצה שנולדה ביו"ט גופי' דבעיו"ט ביצה שנולדה ג"כ מותרת ועיין:

דף ו

ברש"י בד"ה **ביו"ט בו'**. ואסורה משום הכנה דרבה פירוש משום גזירה דלעיל וכו' בח"ש:

בתוס' בד"ה **עגל שנולד ביו"ט וכו'** משום נולד וכו'. בתרנגולת העומדת לאכילה אין הביצה אסורה משום נולד כמ"ש לעיל אוכלא דאיפירת רק מטעם הכנה דרבה או גזירה משום משקין שזבו וכו' כדלעיל ינראה פשוט דאיסור משום משקין שזבו או פירות הנושרין קרי להו נולד בכל מקום וכדלעיל **[ביצה דף י':]** בתוס' בד"ה מוחלתת השטיה ור"ל מ"מ אע"ג דמוכן אנב אמו וליכא איסור מוקצה מ"מ יאסור משום משקין שזבו או פירות הנושרין **[וע"ז תירצו היינו דוקא בדבר מאכל כו' אבל בעלי חיים לא יכוונתם משום שעדיין צריך שחיטה וכמ"ש הגאון לעיל ע"א בתוס' בד"ה הואיל]**. וא"ל דהכא איירי אף בעגל העומד לגלג **[מדקתני סתמא]** דא"כ לאו מוכן אנב אמו הוא אם לא שנאמר דרב ס"ל מוקצה מותר ונוול אסור ועיין במאור ובמלחמות **[ז]**:

בתוס' בד"ה **ביצים גמורות וכו'**. כוונת דבריהם נ"ל דמקשה מעדייות כל שכמיה נמכרת כו' דאסור דמשמע ביצים גמורים אסורין ותירצו דאע"ג דביצה כגופה מ"מ הכא מותר משום דבשר עוף כו' לכך הקשו מהא דאפילו ביעתא בכותחא כו' דע"כ הגמ' נקיט ביעתא בכותחא לאו משום דהיא מוסכמת בלתי מחלוקת דא"כ הו"ל **[לא לישרי אינש]** אפילו הלכה פסוקה א"י משום דהיתר של ביעתא בכותחא פשוט וברור מאל דטועמו נגלה ופשוט לכל ולכן מקשו הא אין טעמו נגלה ופשוט דהאיכא ר' יעקב דאסר **[היכא דכגופי'** הוא ואינו מיקל מטעם בשר עוף בחלב דרבנן] דע"כ לא מטעמא דת"ק מתיר **[באינן מעורות]** דלואו ס"ל אף ביצים גמורות שכמוה נמכר בשוק כגופי' הוא **[וכב"ה]** רק הכא שרי משום דבשר עוף דרבנן א"כ אם היו מעורות נמי שרי דמ"ש אע"כ ס"ל חילוק בין גמורים למעורים דגמורי' לא היו כגופי' **[גלא כב"ה]** ומעורים היו כגופי' וא"כ הברייתא מתיר מטעם דבשר עוף בחלב דרבנן כמ"ש התוס' אבל לעולם ביצה כגופה כבעדייות **[ולכן אין חילוק בין מעורות לשאינן מעורות]** ור' יעקב מתיר **[באינו מעורה]** מטעם דלאו כגופיה הוא ולכן מחלק בין אין מעורות למעורות וא"כ טעמו לאו פשוט **[טעם משום דבשר עוף בחלב דרבנן לא ס"ל לר' יעקב וטעמא דאינו מעורה לאו כגופו לא ס"ל לב"ה ות"ק]** לכן תירצו דכ"ע שוין בטעמא דביצים גמורות שרי דלא היו כגופי' רק בעדייות מחמירין מטעם גזירת טריפה וכו' ועיין הטעם דלדעת' א"א ליישב באופן אחר **[ופירוש]** הא איכא ר' יעקב דאוסר ר"ל מטעם דשרי ת"ק הוא אוסר דלדידיה מעורים הואיל וכגופיה הוא אסור ולת"ק ביצים גמורים אע"ג דכגופיה הוא **[לדידי']** שרי אבל ודאי זה פשוט **[הי' לתוספות בקושייתם]** דאינן מעורים שרי לר' יעקב ובפירוש אמר ואם היו מעורים וכו' ויש מניהין ועי"ל טעמא דב"ה וכו' ואינו נראה. ידברי רש"א אינן מבוררין כל הצורך גם דברי רש"ל ז"ל ואף שיש לפקפק גם ע"ז **[שכתבתיו]** דלמא כ"ע מתירין מטעם בשר עוף בחלב דרבנן ומה שאסר ר' יעקב ביצים מעורים דאתי לאחלופי בשאר בשר יעיין:

בא"ד וי"ל **בשר עוף בחלב דרבנן וקשה בעירובין וכו'**. וקשה דהו"ל להקשות בלא ר' יעקב הא לב"ה הי' אסור הכא אי לאו דבשר עוף בחלב דרבנן **[וא"כ פשיטא דלא לישרי דהא איכא מ"ד בשר עוף בחלב דאורייתא **[ז]**]** ועוד לפי תירון השני א"צ לתירון הראשון כלל וי"ל דמ"מ צ"ל דהתם **[ר"ל ר' יעקב]** קאי על מעורות ובעירובין על גמורות אבל הקשו דהא גמורות היו אסור דכמוה נמכרת בשוק **[אסרי ב"ה בעדייות]** אי לאו דהוי **[בשר עוף בחלב]** דרבנן וא"כ פשיטא **[דאסור להורות]** וצ"ל מ"מ דגבילה חמורה דגזרינן ולא דאורייתא **[כתירון השני]** וא"כ הוי ממנ"פ אי התם ביעתא בכותחא גמורות א"כ אין הוראה כלל ואי היו אין גמורות א"כ הא אסור לר' יעקב ופשיטא דאסור להורות שגמורות פשיטא דאין הוראה כלל אלא היו גמורות ומ"מ איכא הוראה די"ל דהטעם התם משום בשר עוף בחלב היו דרבנן ובדאורייתא היו בשר וא"כ היו הוראה וצריך הכל לפי האמת ר' יעקב ותירון ראשון **[ח]** אבל מ"מ קשה לפי תירוצם דבשר עוף בחלב דרבנן הא בגמרא דף ז' אמר גבי שלל של ביצים דהוא נמי

דאורייתא בנבלת עוף טהור **[ט]** ואפילו לפי האמת מ"מ מה שאין גמורות **(אמת)** **[אפשר]** דאסור בדאורייתא וסוגיו זו לא משמע כן דלא מיייתי ראיה משלל של ביצים ודו"ק **[י]**:

בתוס' בד"ה **וב"ה בו'** ותימא בו'. פירש"י צריכין לישב דה"ק הא נמי תנינא נולדה כו' ונוכל לומר דוקא נולדה אבל במעי אמו מותר לכ"ע מנ"ל לומר אסורין ולחלק מתני' מברייתא וכו"ב ב"ה אפילו במעי אמן כו' אלא הא דתניא כו' א"כ מני וכו' ויותר נשוא ברייתא ומתני' ונאמר דבמעי אמן מותרין מלשבש הברייתא וכן צ"ל בתוס' שכתבו ופריך תנינא דאלרבה כו' ויותר ניחא דאתא נמי כב"ה מלומר כב"ש לחודי' וזה הכל דוחק. וז"ל רש"א אבל במעי אמן היו מודין דאסור כתב רש"ל דקמ"ל בברייתא דשרי אליבא דב"ש אבל רב פסק בביצה שנולדה כב"ש אבל בביצה שנמצא תוך תרנגולת פסק כב"ה דאסרי **[ופירוש עם יציאתה נגמרה היינו ביו"ט]** ע"כ והכריחו לפרש כן השתא דבמעי אמן חמירא מנוולת אי הוי סבר רב כב"ה דאסר במתני' נולדה לא הוי אצטריך לן רב לאשמעינן במעי אמן דאסורה דכ"ש הוא מנוולת אבל הוא דחוק דלפי מה דס"ד השתא דרב מתיר בנולדה תיקשי לי' דרב אדרב מכמה מומרות דאסר רב בנולדה בו ביום דאפילו בב' ימים טובים של גלויות לא מתיר אלא בנולדה בא' שומרת בב' וע"כ הנראה דרב סבר נמי למאי דס"ד השתא כב"ה דאסרי אפילו בנולדה ורב איצטריך לאשמעינן דבמעי אמן אסורה משום דלא נימא כפי הסברא האמיתית דנולדה חמירא טפי ובמעי אמן אפילו ב"ה מודו דשרי וא"ל דא"כ מאי פריך ממתני' דע"כ לא פליגי אלא בנולדה כו' דלמא אשמעינן במתני' רבותא טפי כפי הסברא האמתית דאפילו בנולדה שרי ב"ש ובבריייתא אשמעינן דלא נימא כפי הסברא השניה דס"ד השתא דבמעי אמן חמירא ומודו ב"ש דאסרי ואשמעינן בבריייתא דשרי די"ל דהכי פריך דכיון דאיכא סברא בהיפך לא הו"ל להשמיט במתני' לאשמעינן נמי דשרי ב"ש במעי אמן כמו לאשמעינן בבריייתא אע"כ דע"כ לא פליגי וכו' ולית לן בהך מלתא אלא כפי סברא האמתית בנולדה חמירא טפי ובריייתא אליבא דב"ה אשמעינן דמודו במעי אמן דשרי דאל"כ ברייתא מני כו' כדמסיק ודו"ק כי הדברים ברורין וק"ל:

דף ז

גמרא **ביעי דפחיא למאן**. גירסת הרי"ף והרא"ש יהבו לי' ביעי דשחוטא ואותביניהו ולא אפרחו וטעם של גירסא זו עיין בר"ן ר"פ האיש מקדש תרל"ט **[כ]**:

גמ' **פשיטא** בו'. ודאי ארב אמי לא קשה דמעשה שהיה הוא **[דהוצרך להשיב על מה ששאלוהו]** וכן ארב הונא א"ר ל"ק חדא דלמא איהו קמ"ל רק דביני ביני וקמ"ל דאינה מבושלת **[ז]** וגם בסמוך ג"כ מקשה פשיטא ונראה לאסדרן מקשה **[מ]** ותיורין מ"ד האי לאכילה כו' **[למאי ג"מ כו']** ר"ל בין מאי דבעי להו לאכילה ואמר ביעי דפחיא וכוונתו דצריכי או דבעי **[לאכילה]** **[לנאפרוחים]** סוף סוף אינו איפשי באלו הבציעים וא"כ **[אכתיו]** קשה פשיטא ומאי קאמר מ"ד האי לאכילה וכו' **[ותי' למיתבי לי' דביני ביני]** ר"ל דאם כוונתו רק לאכילה ואמר ביעי דפחיא משום דצריבין אין המקח בטל וכו' ויחזיר דמי מעליותן וכו' וכפירש"י:

בתוס' בד"ה **ומצא בה בו'** ופ"ה דגמורות קאי אחלמוז. ובטו"ד ס' פ"ו כתב מפירש"י משמע דמתיר אפילו אין לה עדיין חלבון כלל ע"ש:

דף ז

גמ' וב"ה סברי ילפינן ביעור מאכילה. יש להקשות מה צורך ללמוד ביעור מאכילה כיון דלית לי' צריכותא דלעיל א"כ ממילא שניהם בכזית והתוס' אינן מתרצין רק מה עשה בלימוד ר"ז ותירצו לענין כרת באכילה גופי' אבל לענין מאי יליף ביעור מאכילה ודו"ק:

גמ' **דאי לא שרית לי אתי לאימנועי** בו'. אבל ב"ש וב"ה אי אפשר לאוקמי דפליגי בהכי דא"כ לא הו"ל ומורים שאם שחט שיחפור וכו' רק אם יש לו עפר כו':

גמ' והוא שיש לו דקר געז. מפרש אסיפא לרבותא אע"ג דשחטו וה"א דאתי עשה ודחי לא תעשה וכ"ש לב"ש דס"ל לכתחלה ומיהו אב"ש לא היו קשיא לי' והא קעבד כתישה בלא רב יהודה **[לכתחלה ליכא עשה]** דמשום שמחת יו"ט לא בעי כלל אפילו אפר מוכן ועיין **[ז]**:

ברש"י במ"ה דר"י **לא שכיח בו'** אבל **בדספנא מארעא וילידא בלילה שכיח טפי מיצאה רובה**. אבל אי לא היו שכיח טפי לא היו זולטין מכח ספק לחומרא משום דבר שיש לו מתירין והוי תלינן שנולדה ביממא ויצאה רובה אי לא בדק יפה כיון דרוב יולדות ביממא וק"ל:

ברש"י בד"ה **שיעורו של זה בו'**. ולא רצו רש"י לפרש שיהיה שאור לסיומ בעלמא מדכתב שאור גלי לן דחמן שיעורו בככותבת ואי לא כתיב שאור ה"א חמן בכזית וכמו שאמרו בגמ' א"כ דחמן בכזית לכתוב רחמנא חמן ולא בעי שאור וה"א מה חמן וכו' בכזית רק קושטא דמלתא מפרש היאך הורה לנו בשאור דחמן בככותבת דאי ס"ד דכוונת התורה שניהם בכזית לכתוב חמן ונילף שאור מני' בק"ו אלא כיון התורה הוא שחמן בככותבת והשתא איצטריך למכתב שאור דלא נימא ג"כ שאור בככותבת מכח דיו:

בתוס' בד"ה **דאר"ז בו'** וב"ה סברי ילפינן ביעור מאכילה. וא"ל א"כ למה לי גבי ביעור בכל א' לאו לחודי' **[אף למאי דקאמר' הצריכותא]** דהא שפיר הוי ידעינן דחמן ושאור שוין באכילה י"ל דלא הוי ילפינן בעור מאכילה החמורה רק השתא **[בזה מטעים המחבר קושיית התוס' וכפירוש המהרש"א שמביא בסמוך]** דכתיב גבי ביעור ב' לאוין ונוכל לומר לאו לכל אחד גרידא ולהורות שיעורו של זה כו' ונוכל לומר שיעורן שוין וכתב ב' לאוין לעבור עליו בשני לאוין וכאלו נכתב ב' פעמים לא יראה לך חמן יותר מסתבר לומר ששיעוריהן שוין וזהו שאור זהו חמן כמו גבי אכילה ועיין. גם עיין במהר"ם ז"ל וזהו כיון התוס' לכאורה ואת"ל הצריכותא וי"ל וכו' ודו"ק. לשון רש"א יש לדקדק דמאי קשיא להו דהא שפיר אצטריך משום קושיא דב"ש א"כ לכתוב חמן ולא בעי שאור וי"ל דה"ק דלא הו"ל לתלמודא לתניי אליבא דב"ה אלא הא דר"ז דזהו שאור וכו' וילפינן ביעור מאכילה דחמן נמי בכזית והא דכתב רחמנא שאור ע"כ לגלוי יתירא וזהא תירצו דהואיל וחלקו וכו' לא הוי מוקמי לגלוי יתירא אלא דאין שיעורן שזה וכב"ש ודו"ק. עוד הקשה רש"א ע"ש ודו"ק:

דף ח

גמ' א"ה. אפילו ודאי כו' לא שייך להקשות דלמא הא גופיה קמ"ל דלא תימא כוי בהמה הוא ושוחטין אותו כשאר בהמת דא"כ הו"ל לאשמעינן דחלבו אסור ועוד דא"כ למה תני סיפא ואם שחט אין מכסין כו' לא היה ליה למימר רק אין שוחטין דלא תימא בהמה הוא וכיון דלאו בהמה הוא יהיה ודאי **[חיו]** מ"מ אין מכסין ודו"ק. אין להקשות לישני הבריייתא ביש לו דקר געז ואין לו אפר כירה או קופה מלא עפר דדקר געזן אסור לכתחלה ולכן דוקא ודאי כו' **[ס]** דזה לא שכיח כמ"ש התוס' בד"ה א"ה **[ע]**:

בתוס' בד"ה **בעפר** תיחוח וכו' תימח וכו' אבל הכא מיירי בו'. אין להקשות מאי מקשה הא קעביד גומא דלמא מיירי בעפר תיחוח לגמרי עיין בר"ן ולי אפשר לומר דא"כ מ"ט דב"ה דאסרי לכתחלה כיון שהוא מוכן בדקר עגון וליכא כתישה או גומא כלל ודאי שרי לאפקוץ השתא פליגי שפיר כיון דגומא אסור לכתחלה ב"ש מתירין משום שמחת יו"ט וב"ה אוסרין דלית להו שמחת יו"ט כן נ"ל:

בתוס' בד"ה ואין צריך בו' וי"ל דמשום שמחת יו"ט מותר אפילו לכתחלה. לשון רש"א לב"ה לא שייך לומר משום שמחת יו"ט מותר כיון דלא שרי ב"ה אלא בשכבר שחט ליכא בי' משום שמחת יו"ט דמשום דלא מכסי דם לא מיתסר באכילה אלא דכל דבריהם אלו לב"ש הם דמשמע להו דלב"ש נמי צ"ל יהוא שיש לו דקר עגון ובעפר תיחוח דבהא לא פליגי ב"ש וב"ה אלא דכל מה דשרי ב"ש לכתחלה לא שרי ב"ה אלא דיעבד וכן נראה מדבריהם בד"ה ואם איתא בו' ובי פריך תלמודא דליעבד כב"ש בו' וכ"כ התוס' בהדיא לקמן (ביצה דף ט' ע"ב) בד"ה אר"י מוחלפת השיטה בו' ולב"ה ודאי ניחא להו משום מצות כיסוי מותר אפילו לכתחלה כיון שכבר שחט וכדאיתא בירושלמי גבי אפר שהוסק ביו"ט שהביאו בסמוך ע"כ. ואפשר דמפרשים כן למאי דאפכו דב"ש לב"ה וס"ל לב"ה לכתחלה כדבסמוך בד"ה ואם איתא:

כא"ד וא"ת ל"ל דקר נעוץ בו' וי"ל בו'. משום דאיכא תרתי חדא דאינו מוכן וגם עביד גומא לכן בעי דקר עגון אף בשחט אבל באפר שהוסק ביו"ט כיון דלית בי' אלא איסור מוכן לחוד שרי בשחט כדבירושלמי וכך כתב האשר"י ואל"ו דכאן איירי בלכתחלה מ"מ עכ"ל לב"ה בעי דקר עגון אפי' בדיעבד [פ]:

בתוס' בד"ה ה"ק בו' וי"ל דמלתא דהכא באפי נפשיה קאמר בו'. עיין בחולין בתוס' דבאפי נפשי' הוא ולא קאי על ושוין רק לב"ה לחודא אבל קאי אכסוי דאל"כ [כמשמעות תירון התוס' שבכאן] היאך תלוי כאן גם בסמוך מקשה וליכסוי' באפר כירה בו' ונ"ל [למ"ש תוס' כאן] אפר כירה מוכן לכ"ע לשאר דברים דאיסוריהיו משום מוכן [ע"ז אמר ושוין ונקטו הכא דנ"מ לב"ה לענין כיסוי] אבל לב"ש בלא"ה אפר אסור משום דאין מכסין באפר:

כא"ד ואי איקרי עפר בשום מקום בו'. הלשון מנומנם ובקצרה יכולין למדק דבאפר שמגדל צמחים יכולין לכסות ואע"ג דלא איקרי עפר דילפינן מוכסהו וכו' א"כ ב"ש מיירי התם מאפר דלא מגדל צמחים וקאמר משום דלא איקרי עפר הא איקרי עפר מכסין בו רק ע"ז ג"כ מיייתי ראיה דאי איקרי עפר אע"ג דלא מגדל צמחים דמכסין בו מברייתא דמכסין בטלית אבל אין צורך בו וק"ל: וצריך שתדע דהברייתא דהולך במדבר לא איתא כב"ש ובגמרא פריך אליבייהו מולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת וגו' ומשני עפר סתמא לא מיקרי:

בתוס' בד"ה אמר ר"י לא שנו בו' דמוקצה אינו אסור לטלטל בו'. ומיהו לענין כיסוי אוסר רב יהודה בהוסק ביו"ט משום דהאי טלטול אינו משום אוכל נפש אלא משום הכיסוי ואסור בשלא שחט וכ"כ רש"א:

בתוס' בד"ה ואם איתא בו' משמע דקאי אסיפא בו'. לכאורה יש לדקדק באמת אמאי לא מקשה מרישא דאין שוחטין לכתחלה דאפשר לכסייה בקופת עפר שאינו מחוסר לא חפירה ולא כתישה ולא הכנה לרב יהודה ואל"ל נמי גומא אסור לכתחלה כמו בדקר עגון ולכאורה אין בו משום גומא דהא לפי האמת מקשה מרישא לפי' התוס' אי לא גרסינן דקר עגון [ג] ומי"מ י"ל דידע קושטא דמלתא [כדמשני לי' התרצ' דלית לי' ולא מבעיא בו'] וקושייתו הוא מכא סיפא וכדמסיק: ומה שדייקו דהקושיא מהסיפא מולטעמיך לכסייה בו' דלמא הולטעמיך קאי לדידך תקשי הסיפא [אבל קושיית המקשה אפשר היה מרישא]: ומה שכתבו וכן פירש"י בסמוך בו'. משמע להו כן ממ"ש בד"ה אפילו ודאי נמי דהא כב"ה יכו' כ"כ רש"א. אבל יש לדקדק אם [גס] קושית א"ה ודאי נמי הוא על הסיפא מאי מתרן לו לא מיעבי ודאי בו' שהוא רבותא ברישא והא ליכא למימר כיון דברישא הוי ספק רבותא תני סיפא אגב בספק דא"כ מאי מקשה אח"כ והא מדקתני סיפא וכו' ועיין [ק]:

בתוס' בד"ה א"ה מאי אריא ספק בו' תימח מאי אא"ב בו' וי"ל דה"פ אא"ב בו' דא"ל דלית לי' דקר נעוץ ואפר כירה בו' ודרב יהודה אית ליה בו'. לשון רש"א יש לדקדק לפי"ז מאי קמשני אלא אמר רבה אפר כירה מוכן לודאי בו' כיון דהוי ניחא לי' מאפר כירה ודקר עגון ולא הוי קא קשיא ליה אלא מדרב יהודה אמאי לא שביק רבה סברת המקשה דמיירי בדלית לי' אפר כירה ואלו הי"ל אפר כירה הוי מוכן ס: לספק אלא דהו"ל לרבה למימר דהא דרב יהודה מוכן לודאי ואינו מוכן לספק ומי הכריחו למימר באפר כירה דמוכן לודאי ואינו מוכן לספק היפך סברת המקשה וי"ל דודאי עד השתא לפי סברתו שפיר איכא למימר דאפר כירה מוכן הוא לכל מילי (וואפ"ה) [ומש"ה] מכסין בו נמי ספק אבל הא דרב יהודה אינו מוכן לכל מילי ומש"ה אין מכסין בו ספק אלא ודאי משום מצות כיסוי אבל רב יהודה דאית ליה דעושה בו כל צרכיו ואפ"ה אין מכסין בו ספק וה"ט כדמסיק רבה דדעתו לודאי ואין דעתו לספק ומש"ה [גם אפר כירה] אי נמי דעושה בו כל צרכיו מ"מ אין מכסין בו ספק דאין דעתו לספק וק"ל:

דף ח:

נ"מ' מכלל דרישא בו'. אין צריך לדייק על הרישא דמסיפא נמי קשה:

עוד שם גמרא והא מדקתני סיפא בו' מכלל דרישא בו'. מלת רישא מיותר ועוד דתוספות לא פירשו יותר מרש"י אלא דתוס' הקשו זו ואחריו דלעיל הקשה מסיפא [וליכסוי' כדר"י משום] דאלו מרישא דלמא מ"מ לכתחלה אין שוחטין משום טירחא יתירא [כדאיתא בגמרא לקמן] אבל השתא דלית ליה הקשה [קושית א"ה] אפילו ארישא. דהיאך נופל מרישא והקשה מסיפא אלא הקשה מאי חידוש הוא והא ודאי נמי כן ותי' חידוש לא מיעביא והקשה א"כ מאי חידוש ברישא וכיון דברישא לית חידוש ודאי בסיפא לא תניא משום חידוש זה והדרא קושיא לדוכתי' [ר]:

נ"מ' לספק מ"ט א בו' אלא כדר' אבא בו'. לכאורה מאי קושיא דהא גומא פטור אבל אסור לכן בודאי משום מצות כיסוי התירו וצ"ל דלאלא אמר רבה לעולם ביש לו ואל"כ הדרא קושיא לדוכתיה דליכסוי' לכתחלה כמו שאמר מכלל דרישא בו' [דמשמע דהקושיא היה נמי מרישא] וע"ז אמר אפר כירה מוכן יכו' והשתא ניחא דלכתחלה שניהם שוין [דליכא אלא] משום שמחת יו"ט [ש] ואל"כ לא יתכן אח"כ משום דעביד כתישה בו' (עשה ולי"ת) [דאתי עשה ודחי ל"ת] בו' והא איירי לכתחלה. ועוד ומ"מ ניחא דיו"ק [ת]:

נ"מ' אלא בחול מספיקא בו'. לא ידעתיו למה מחק רש"י אלא והא ע"כ [אף דטעם איסור ביו"ט נשאר משום התרת חלבו וכמ"ש הגאון בסמוך מ"מ] חוזר מתירון לנקר חצירו [ובסמוך ברש"י מיישבו קצת]:

שם בגמרא אל"ל קוצרז בתירון זה ל"ל התרת חלבו כיון דע"כ צ"ל ביו"ט מספיקא מי אמרי' לי' טרח וכסי וכן פירש"י בתי' ר' זירא בסמוך דז"א דע"כ שמחת יו"ט עמיץ מטיירחא דהוי טורח לשמחת יו"ט דשרי ואל"כ הי"ל לשחוט לכתחלה ולא ניחוש לטירחא וכיון דנשחוט נכסי דמו דלמאי ניחוש הא הוי מוכן ואין כאן מחוסר כלל באפר כירה וכמ"ש רש"י לכן אמר גזירה משום התרת חלבו לכן אין שוחטין לכתחלה ומקשה בחול מאי איכא למימר ומשני איהו לומד מכח טירחא וכו' ועיין היטב:

ברש"י בד"ה לא גרסינן ולטעמיך אלא ה"ג בו'. מ"ש ה"ג לאפוקי יש גורסין שחט באשפה מאי איכא למימר ולטעמיך בא לימלך מאי איכא למימר אלא בו' ואין שייך ולטעמיך:

ברש"י בד"ה בחול אי נמי ספיקא בו' אמרי ליה טרח וכסי' בו' אמרי' לי' גרסינן. נ"ל דהוי יש ספרים דלא גרסי' אמרי לי' והוי תירון בפני עצמו משום טירחא יתירא לא התירו מספיקא ודוקא בודאי התירו כדאמר אח"כ ר' יוסי בר יאסינאה. לכך אמר אמרי לי' גרסינן והיינו דאמרי אינשי אי לא דודאי חוי' הוא וחלבו מותר לא הוי מתירין מספיקא לטרוח. וי"ל נמי שפיר אלא לא גרסינן ובח"ש מחקו דיו"ל כי יש גורסין אלא ומחקו אמרי לי' והוי תירון בפני עצמו לכך אמר דלא היא [אלא איפוך. אלא לי"ג. ואמרי לי' גרסינן ותירון אחר הוא]:

בתוס' בד"ה והא מדקתני סיפא בו' ופ"ה בו' וצ"ע דקארי להו מאי קארי להו דהא ודאי מרישא לא קשה כדמשני הגמרא דבספק אימא משום שמחת יו"ט בו' קמ"ל ומי הביאם לתרץ קושייתם מתוך פירוש הקונטרס כיון דתלמוד ערוך הוא וי"ל דמשמע להו לכאורה דלא קאמרינן לעיל אלא דספק הוי רבותא לגבי ודא' מה"ט דאימא משום שמחת יו"ט בו' ומיהו קושטא דמלתא הוא דפשיטא דאף ספק לא לשחוט בדלית לי' ואהא הביאו פי' הקונט' שפי' מה"ט דהוי ספק רבותא לגבי ודאי לא תקשי ליה נמי ארישא פשיטא דאין שוחטין וכ"כ רש"א. עוד כתב רש"א בא"ד והדרא קושיא לדוכתי' ליכסוי' כדר"י אי בדקר עגון. לדברי התוס' דלעיל בד"ה א"ה דלא קשיא לי' אלא אהא דר"י צ"ל דלא הדרא קושין לדוכתי' אלא דליכסוי' כדר"י אבל מאפר כירה ומדקר עגון לק"מ אלא שהתוס' כתבו או בדקר עגון לפי פי' הקונטרס שהביאו ומהרש"ל הגיה או אפר כירה בו' כי כן לשון הקונט' לפנינו:

בתוס' בד"ה ס"ם בו' וי"ל דגמרא דחיק נפשי' לאוקמי מלתא דרבא בו'. לכאורה דלעיל ג"כ הוא רבא אפר כירה מוכן בו' [ולא רבה] למשמעות התוספות:

דף י:

גמרא א"ג ע"כ בו' משום דאין בנין בבלים. א"ג נמחק ובח"ש מגיה ולמא לא היא ע"כ בו' וכ"ה בר"ן ובמלחמות אבל מלשון רש"י משמע דלא גרים [כלל האי תירוצא ונשאר האי דמוחלפת] כמ"ש רש"י בהדיא [בד"ה אף להחזיר ואע"ג דאמרינן אין בנין בו']:

ברש"י בד"ה אף משימות וקס"ד דבברייה פליגי בו'. ואל"ל [דקס"ד] דפליגי בחישב ב"ש מטמא אף במכאן ולהבא [דמחשבה אינה מנוציא אבל בנפתח לכ"ע טהורין אף למפרע מחמת ברירה] וב"ה מטהרין אפילו בחישב אף למפרע דז"א דאם ירד המקשה לסברא זאת מנ"ל לעשות פלוגתא בלמפרע ולהקשות דלמא פליגי בחישב מכאן ולהבא [אי מועלת מחשבה] ולכ"ע למפרע טמא [דאין ברירה] אע"כ לא ידע סברא שנחלקו כן [לענין מחשבה אי מועלת] אלא בברירה. ואל"ל דלכ"ע יש ברירה וקס"ד דפליגי בחישב [לענין למפרע] ובנפתח כ"ע מודים דטהור למפרע [ולא יקשה קושית התוס'] דז"א דלענין למפרע אין חילוק בין חישב לנפתח אם איתא דחישב חשוב מעשה לענין מכאן ולהבא וכ"כ מהרש"א. והוסיק וקצת קשה לפי"ז מאי כתבו התוס' דע"כ פליגי בחישב משום רבותא דב"ה מאי רבותא איכא הכא כיון דבברירה ליכא לפלוגי בין נפתח לחישב אי נמי דהוי פליגי בנפתח ליכא למיטעי למימר לב"ה דבחישב אינו מטהר למפרע כיון דמטהר בנפתח למפרע וי"ל דאע"ג דליכא למיטעי מ"מ רבותא הוא לאשמעי' האי דינא בחישב לב"ה ע"כ דבריו. ולי ק"ק למאי דס"ד למה קתני כלל נפתח בברייתא לאשמעינן רבותא בחישב דהכל מודים דטהור בכלים הבאים מכאן ולהבא:

דף י':

נמ' בדאמר אביי בדף בו'. אביי אמרה על סיפא דמתני' בסמוך ומשום דרבא מתרן שם בגוונא אחריתא לכן אמר הך דבדף אסיפא אבל ברישא לד"ה בדף כן נ"ל ועיין מ"ש בסמוך:

נמ' ורבי אמר לך בו'. לשון רש"א משום דמשמע לי' השתא דלא פליגי אלא בכיסין מקושרין אבל בכיס א' ממש מודה רבי [לכל האמוראים] מש"ה איצטרך למימר השתא דטעמא דרבי כיסין נמי בו' ע"כ:

בתוס' בד"ה חולין ומעשר בו' ואח"כ מחללו על מנה היפה בו'. לשון רש"א אין פירושו דלא סגי בלא"ה דודאי אי בעי מעלה הפרוטות לירושלים אלא עצה טובה קמ"ל דאי בעי להעלות מעות הראשונים שהן קלים מחללין על מנה יפה שבשניהם עכ"ל. ועלם ממנו והוא לא ידע משנה שלימה במסכת מעשר שני פ"ב משנה ו' סלע של מעשר שני ושל חולין שנתערבו מביא בסלע מעות ואומר סלע של מעשר שני בכל מקום שהוא מחוללת על המעות האלו ובורר את היפה שבהן ומחללין עליו מפני שאמריו מחללין כסף על נחושת מחוקק ולא שיתקיים כן אלא חוזר ומחללין על הכסף ע"כ והרע"ב שם והתוי"ט לא ידעו הברייתא הזאת שהביאו התוס' דאין מחללין כסף על כסף ולכן הקשו מה שהקשו. אך קצת קשה למה לא הקשו תוס' מהך מתני' וצריך לעיין וק"ל [ג]:

בתוס' בד"ה הכל חולין בו' וי"ל דכיון שאין אדם מניח חולין בו'. לשון רש"א צ"ע דאכתי תקשי להו בסיפא דקאמר נמי שאני אומר בו' וליכא לפרושי שם משום דאין דרך להפרידם זה מזה כנראה מפירש"י דא"כ מאי קשיא לי' מנחלות דהאי טעמא לא שייך בגזולות ולמאי דמסיק [דמש"ה איצטרך לשנויין] שאני גזולות בו' [דאיירי במקושרין] ניחא [דאיכא נמי הוכחה אי לאו דמשום דמדדין עבידי לנתוקי] ע"כ ואינו קשה דהמקשן מקשה כמו שהתם אמרי' הכל חולין ושניהם ניתלו לפי שדרך ליתול שניהם [כן היה סבור דליכא חשש שיצאו מעצמן רק שמא ניתלו ובדאי ניתלו שניהם ולזה מתרן שאני גזולות דמדדין וחיישין דהלכו מאלניהן א' א' וכפי' רש"י]:

דף יא.

גמרא לימא מסייע לי' לר"ח בו'. לכאורה כאן ונעלי י"ל דלמא לעולם רוב וקרוי שוין ואזלינן לעולם אחר צד האיסור [בדאורייתא]. והכא משום דספק מוכן להחמיר] דלא כר"ח שאמר לעולם הלך אחר הרוב בין לקולא ובין לחומרא כמ"ש רש"י לעיל:

נמ' אמר אביי בדף. בתי' תימא אמאי לא אמר אביי כן לעיל. וכבר כתבתי לעיל הנראה לי ובזולת זה אפשר לומר כיון דמרישא לא הוי סיוע לר"ח בלא תירון של רבה לעיל כגון שזימן שחורים ולבנים בו' איתהפוכי איתהפך בו' ואפשר הו"ל לאביי תירון אחר על קושית פשיטא. וכן צ"ל לרבא דמתרן בבי' קנים ופירש"י בד"ה רבא הא לא איצטרך לאשמעינן. אלא בו' ופירוש (שפיר) [דהוי] פשיטא כיון דבדף

הי"ל רוב וקרוב ודאי הולך אחריהם אלא לא איירי בדף וא"כ צ"ל דברישא הי' לו תירוק אחר על קושיא פשיטא [ולא מוקמי בדף] ולא ניחא (לי') [לי] לפרש [דפירוש] הא לא אינטריך [היינו] כיון לכבר אשמעינן ברישא הך בדףך:

מ': אילימא במפורחין. פירוש פריחה מועטת וכן הוא בר"ן דאל"כ אסור משום צדה וכמ"ש התוס' לעיל (בציע דף ט') בד"ה אין מוליכין דמיירי בקטנים שלא פרחו וכ"כ רש"א. ומיהו אין צורך לזה דאיירי בנטל ממי שלקחו כבר שאינם מחוסרין צדה רק משום איסור הכנה נגעו בה לאפוקי לעיל דקאמר אין מוליכין סולם משוכך לשוכך [ה]:

מ': אמר אב"י מחלוקת בעלי וכו' מהו דתימא כו'. לכאורה קשה סוף סוף מהיכא תיתי שיהי' תברא נרמא אסור לפי מ"ש התוס' תימא הא צריך לגופה וכו' ותירצו במוקצה שיש בו חסרון כיס וא"כ תברא נרמא מהיכא תיתי אסור דמיוחד לקצב בשר ואף זולת פירוש התוס' קשה מאי איסורא בתברא נרמא יאף לפירוש האשר"י [דפירש על ושוין שאם קוצב דאסור דמיירי] מחמה לצל מ"מ הא דתברא נרמא פירושו בהא לא פליגי ב"ש דמוותר לקצב עליו בשר [דקאי אמחלוקת] וזה פשיטא וי"ל דה"ק מ"ד אפילו תברא נרמא ופלוגתייהו הוא אם אסור משום טירחא ועובדא דחול אע"פ שמוחד לכך מ"מ אסור לטלטלו קמ"ל דווקא בעלי דמלאכתו לאיסור ומוקצה מחמת חסרון כיס פליגי [ז]:

מ': וב"ש לא חייש לאימלוכי ופי' רש"י בתימיה ופריך לאב"י. ר"ל לא מחובר לשל מעלה לסיומא דמלתא [דאב"י דקמ"ל דלא חייש ב"ש לאימלוכי]. והא דלא מקשה ממתני' דלא יטול אל"כ נגע דשמעי' דחיישי ב"ש לאימלוכי שאני התם דברכייה הראשונה דחיים עליה טפי והא ראייה דבברכייה שניה מודים. והא דשמעינן לרב יוסף אליבא דב"ש דלא חיישינן לאימלוכי ושמתן יו"ט עדיפא שאני התם דהוי אימלוכי שלא לשחוט כלל בהא ודאי לא חיישינן אבל מבהמה לבהמה חיישינן:

ברש"י בד"ה ולא מיבעיא קאמר לא גרסינן אלא ה"ג ולא מבעיא עיין במאור דגריס לי' והוא דוחק בעיני דמאי פסקא דהקן התחתונה פנימיה והעליונה חיצונה:

דף י"א:

מ': מערים ומלח גרמא כו'. יראה דס"ל מדניא שרי למלוח אפילו גרמא גרמא ופליג אלשמואל וכ"ה באשר"י משום שלא יסריח [ז] כן מפני גזירת הרואים דשריא טירחא שלא לצורך יו"ט ולכן לא שרינן הערמה רק לת"ת. ומ"ש התוס' וכן נוהגין למלוח ולאכול לאפוקי הוא לא אכל. ויותר נראה דלא היה מולח בפעם אחת דנראה כטורח שלא לצורך יו"ט דודאי לא יאכל כולו לכן הוא מערים ומלח די"ל משום שקודם היה דעתו לאכול מזה ואח"כ נמלך וערב עליו זה [והשתא רב אדא בר אבהה מחמיר מדשמואל]:

מ': מהו דתימא משום דחזי למיזוג עלה כו'. מ"ש התוס' למעלה בד"ה אמר ר"י מוחלפת השיטה נראה לנק"מ מ"ש גבי עור משום דחזי למיזוג הא מפרש טעמא לקמן דהתירו כו' אינו קושיא דה"ק מהו דתימא משום דחזי למיזוג לחורא שרי ואפילו מעיו"ט נמי קמ"ל דטעמא משום דהתירו סופן כו' [מתירין משום דחזי למיזוג] משום דלא חזי שפיר וכן משמע לעיל סוף ע"א דפריך ומ"ש מעורר לפני הדורסן התם לא מוכחא מלתא משום דחזי כו' ומיהו י"ל דלא קאמר אלא דלא מוכחי [דהרואים יסברו דמתירים משום דחזי למיזוג] אבל אגן שרינן משום שמחת יו"ט. ומ"ש מבנין וסתירה י"ל אע"ג דס"ל לב"ה אין בנין מ"מ פירש"י דאסור מדרבנן [ופירושו התוס' הטעם] משום שמא יתקע [ח:]. ומ"ש מרבה ורב יוסף דארב' לדידהו יקשה למ"ד שחוט חפור וכסי משום דחיישינן לאימלוכי הא לית להו לב"ה אימלוכי אפילו מבהמה לבהמה [גבי אין מוליכין טבח וסכין אצל בהמה ולא בהמה אצל טבח יב"ה מתירין] כ"ש דלא חיישינן לאימלוכי ולא ישחוט כלל. מיהו יש לחלוק דשאני הכא דעסיק בבהמה והוא מוליד אותה לטבח לא חיישינן לאימלוכי [ט:]. ורש"א הקשה למאי דמוחלפת תריסין תיקשי ליה אדעולא וחינו דודאי עולא חשיב למאי דנשנית קמי' בטעות ע"כ. וכן א"ל מאי מקשה בסמוך תריסי חנויות תנינא דלמא קמ"ל לאפוקי מהיפוך דהגמרא מקשה אטעם דהתירו סופן וכו' מאי נפקא מן הטעם הול"ל התירו:

הרע"ב [בהך דעלי משנה י"ב] ס"ל כפי' התוס' דמוחלפת ההיא דהשוחט לכן א"צ טעם דעלי משום כלי רק הא דהביא הכל כצורתן גם הר"י"ף הביא הכל כצורתן וכבר תירצו אותו דלא כתיו"ט ועכ"פ יש קיעור בקושייתו [י]:

מ': מהו דתימא משום דאין שבות במקדש. לשון רש"א צ"ע דא"כ לכתחלה נמי ובמתני' קתני מחזירין רטיה במקדש כו' אבל לכתחלה כאן וכאן אסור. ואינו קושיא כלל דמ"מ אסור לכתחלה משום ממרח וכמ"ש רש"י לעיל [בד"ה וחזרת רטיה בשבת] ועובא שבות אשכחן דאסורי במקדש לכתחלה כדאיתא שם [בפירובין] בתוספות במשנה הקודם לזה מחזירין צר התחתון כו' והובא בתייו"ט [כ]:

מ': ועולא מ"ט לא אמר הא. דאין סברא לומר שהמהו דתימא ס"ל לאמת ופליג ארחבא:

ברש"י בד"ה רחבא אמר ר"י כו' יש מפרשים ספק כו'. דודאי ר"י התנא בר פלוגתא דר"מ לא הוי בימיו ס: מקאמר הגמרא ואליבא דר"י דאמר יגמור [ע"כ לא איירי מיני' עד השתא. והיה קשה לרש"י] דהול"ל רב יהודה או ר' יהודה נשיאה לכן פירש י"מ משום ספק אי רבי יהודה נשיאה או רב יהודה לכן אמר רבי יהודה והמה מפרשים כן האי דייק וגרים ורש"י פירש דהוי רב יהודה וקרי לי' רבי משום דהיה רבו מובהק ואע"ג דשאר אמוראים לא אמרו כן מ"מ הוא אמר כן שלא נטעה ולכן אמר דייק וגרים יותר משאר אמוראים [גנם רש"י מפרש דייק וגרים היינו הך דהכא וכי"מ] וזה שכתב דלא נספקיה בדר"י אחרינא ולא כפשוטו משום שהיה רבו [אלא משום דבלא"ה לא הוי שייך ע"ז דייק וגרים] מיהו מתוספות משמע דייק מלשון סטיו וכל לשון הדבור הוא העתק מפירש"י [משמע דרש"י לא מפרש הך דייקי אלהכא כיו"מ]:

דף י"ב.

ברש"י בד"ה פליגי ב"ש וב"ה כו' וירמיה הי' מזהירן על השבתות כו'. לשון רש"א ולא ניחא לי' למימר לפי שטתן דהשתא נמי נקיט ירמיה בשבת אין ביו"ט לא משום דהותר מן התורה לגמרי הוצאה במתוך יכו' דא"כ למה נקיט ירמי' הוצאה דהא שחיטה ובישול וכל מלאכה שהוא לצורך יו"ט נמי הותרה לגמרי ביו"ט מן התורה במתוך ע"כ. והוא דחוק די"ל דלא היו עוברין רק על הוצאה ומה לו להזיזם על שאר מלאכות ויראה דלא הול"ל בשבת כיון דאל תניצאו משא פירושו אבנים וקורה וכה"ג דאף לפירש"י דמותר מן התורה מ"מ מדרבנן מיהא אסור ונכון לגזור וא"כ ירמי' הול"ל סתם ואל תניצאו משא וגו':

בתוס' בד"ה השוחט וכו' ותימא הואיל ומוקמינן לה כו'. לכאורה קשה דלמא כמ"ש לקמן בסמוך לב"ה דאינו לוקה משום לאו הבא מכלל עשה עשה. אבל דבריהם מבוארין בהא דאמרי' לקמן (בציע דף כ' ד

ע"ב) בעיקר פלוגתייהו תניא אמרו להם ב"ה לב"ש ומה במקום שאסור להדיטו וכו' ע"ש והנה ודאי לכאורה הק"ו נשאר ק"ו חזק אף לב"ש כמו שאמרו ב"ה אף זו קבוע לה זמן דתנן עבר הרגל כו' וא"כ הוי כאילו כתב היתרא בפירוש דלא ק"ו עדיף יותר ממתוך רק אח"כ סמכו ב"ש אלכס ולא לגבזה וא"כ לא הוי כ"א לאו הבא מכלל עשה וכן וחנוותם אותו חג כו' דילפינן מיניה דוקא חגיגה כו' בלא קרא הוי היתרא מפירש [מכח ק"ו] וא"כ למאי דאהדרי' אהדרי' לאפוקי עולת נדבה שאין קבוע להם זמן ולא שייך בזה ק"ו דמה בשבת כו' שכן דוקא תמידין ומוספין שקבוע להם זמן ומתוך שהותרה לית להו לב"ש [דנימא דהוי היתרא מפירש מחמת מתוך כמו לב"ה לקמן] א"כ ודאי לוקה וא"כ א"צ לדחוקן של תוספות שתירצו דבא לאשמעי' רבותא של דיוקא [גבי שלמי נדבה] ובמה שקאמר להדיא [דהיינו בעולה] איכא למיטעי [דעולת ראיייה לא לקי. אלא דבאמת אינו לוקה דהוי לאו הבא מכלל עשה. אך כ"ז לכאורה] אבל אינהו מפרשי שב"ש וב"ה מחולקין בק"ו ולב"ש אינו ק"ו כלל לפי שאף זה אינו קבוע לו זמן דתתן מי שלא חג כו' ולית להו סברת ב"ה הואיל ואינו חייב באחריותו חיישינן שמא יפשע והוי קבוע לו זמן וא"כ ליכא היתרא כלל בעולת ראיי' [לב"ש] רק דלחא"כ הוסיפו להקשות על ב"ה והלא כבר נאמר לכם וכי היכי דממעט עולת נדבה ה"נ עולת ראיי' וכן מורה לישנא דוהלא כבר נאמר דאי הק"ו ק"ו טוב ועדיין עלייהו לתרצו קושיא הראשונה הול"ל שכבר נאמר כו' וא"כ לב"ש דלית להו מתוך דארא לאיסורא קמיינתא ולוקה לאפוקי לב"ה דס"ל מתוך א"כ למאי דאהדרי' אהדרי':

בא"ד אבל שלמי נדבה פטור כו'. ומ"מ איסורא מיהו איכא ועיין לקמן ובתוספות מגילה:

בתוס' בד"ה דלמא כו'. הא בלא"ה מותר לטלטל מחצר לחצר לצורך כו' מיהו יש ליישב כו' דברים שאינן לצורך יו"ט כלל. לשון רש"א כן הוא בכל הספרים ישנים ויש לדקדק לדבריהם דקארי להו מאי קארי להו דאף אם מותר לצורך הא שלא לצורך אסור ומש"ה צריך עירוב ועוד מי הכריחם לומר דצריך עירוב לגבר שאינו צורך יו"ט כלל דהא גם לקטן וס"ת דהוי צורך יו"ט קצת צריך עירוב כיון שאסרו להניצא לרה"ר וזה הביא לחדשים מקרוב באו שהניחו בדברי התוס' אף אם אסור לרה"ר ביו"ט מ"מ מותר לטלטל מחצר לחצר לצורך יו"ט [קצת] דהא איסיר לטלטול מחצר לחצר אף בשבת אינו אלא מדרבנן ע"כ ואין זה נכון דאם אסור לרה"ר ביו"ט לצורך דהיינו צורך קצת כגון קטן וס"ת למה לא נאמר לאסור לטלטול מחצר לחצר ביו"ט כמו בשבת וכי כל הדברים שבשבת אינן אלא מדבריהם יהי' בהכרח מותר ביו"ט. אבל דבריהם מפורשין כך דמשמע להו השתא פליגי ביש עירוב והוצאה אבל למאי דמוקי פלוגתייהו במתוך שהותרה כו' לא פליגי כלל ביש עירוב ולב"ה נמי יש עירוב ואהא קא קשיא להו למה להו עירוב לב"ה בלא"ה מותר לטלטל מחצר לחצר לצורך דהא אפילו לצורך קצת מותר לב"ה אף לרה"ר במתוך שהותרה כו' ואהא תירצו דצריך עירוב לדבר שאינו צורך כלל דלא שרי במתוך כמ"ש התוס' לקמן וזו"ק ע"כ:

בתוס' בד"ה ה"ג כו' ואפילו דבר שהוא צורך יו"ט כגון כלי הצריך לו הי' ראוי לאסור. ורש"י כתב לישנא דאוכלין וזהו אי אפשר לומר ביו"ט דודאי אוכל נפש שרי רק כגון בשבת:

בא"ד ולא רצה לגרום כמו שכתב בספרים אלא מעתה הוציא אבנים לב"ה ה"ג דלא מיחייב. וא"כ הוי ה"ק וכ"ה ה"נ א"כ ליפלגו באבנים [ר"ל בהוצאת אבנים] כמ"ש בסמוך [לפירושם] דא"כ הוי מסיק דחייב ובאמת פטור דרש"י ס"ל מתוך שהותרה כו' פי' לגמרי וכ"ת סוף סוף תקשי באמת לפלגי באבנים ז"א דרצה להורות שריותא דב"ה לגמרי אפילו מדרבנן ואבנים אסורי לב"ה מיהו מדרבנן כיון שיש לאיסור דהוצאה ביו"ט עיקר מן התורה גם לרבותא דב"ש. אך ז"א דא"כ מאי פריך השתא וליפלגי אלא לרבותא דב"ה:

דף י"ב:

בתוס' בד"ה אין מוליכין כו'. עיין בפירוש הר"ש פרק הלוקח פירות דלא פי' כן ע"ש וברש"א ומהר"ם ז"ל מאריך מאד:

דף י"ג.

גמרא לימא מסייע לי' כו'. אין להקשות לישני בקצרה תילתן אינטריכא לי' כו' ואע"ג דאתיא כר"י ומ"מ יכול לדייק הסברא הואיל [כו'] דולטעמיך וכו' [ז] דאפשר אביי לא הוי ס"ל כלל סברא זו של רבותא דאינו קשה כלל אע"י דשיבלין הוא רבותא וכן קטניות מ"מ אינו קשה כלל דחדא נקיט [ולא הוי יכול לדייק הסברא הואיל כו' מולטעמיך] לכן אמר לא רבי הוא ואח"כ דמקשה רבותא [קאמר ולטעמיך אלא מאי כו']:

ברש"י בד"ה בותש ל"ל כו' ודרבנן דומיא דאורייתא תקון. נראה משום דתרומת קטניות דרבנן. ומה שפירש אח"כ בד"ה קנסא שגרים להערים ולעבור על דברי תורה כו' היינו נמי דכעין דאורייתא תיקון. ובגמרא בתניא נמי הכי [דמפורש בה טעמא אחרינא דכשם כו'] אפ"ל בתרומה דאורייתא צריך הלוי לעשות גורן כו' משום שכשם דתרומה גדולה כו' והה"נ בתרומה דרבנן היכא דהוא נטל מעצמו קנסוהו ועיין [מ]:

בתוס' בד"ה הא ר"י כו'. ודאי לפירש"י הומ"ל כולה ר"י [ר"ל הא דרבא ומתניתין] ולעולם אינו זכאי בהרמתן ואע"ג דמולל והא ר"י פוטר אפילו אכילת קבע. רק ר"ל הא כלומר סברת המקשה דא"כ מצינו זכאי כו' דמשמע שכן הוא היינו לרבי וכו'. אבל הא ל"ק דלמא מתני' נמי כרבי וס"ל דאין מוללין דרצה [לתלמודא] לתרן כ"ע אית לי' מוללין ביו"ט וכיון דס"ל לרבי חייב א"כ זכאי בהרמתן [ג] רק לפי' התוס' יש לדקדק למה לא מפרשים דלכ"ע אין הכנסה גרים רק מלילות מביא החיוב ולכ"ע בא החיוב ביו"ט ומתני' איתא כרבי [ס] [ז"א] דלמה לא זכאי בהרמתן כיון שהחיוב בא ביו"ט [דנאסר אף אכילת עראין] וא"כ ע"כ צ"ל שהחיוב בא מאתמול משעת הכנסה ולכן אינו זכאי בהרמתן ביו"ט. אבל בהא יש לעיין דלמא ר"י ס"ל פטור לגמרי אף במלילות כמ"ש רש"י ומ"מ קבע אסור [לאחר מלילה] אף שאין כאן עדיין חיוב תרומה ואקראי מותר (ובברייתא) [ורבא דסובר] דמוללין איתא כר"י ושרי אפילו אכילת קבע דמשמע מוללין ביו"ט ואוכל אפילו קבע וליכא לאקשויי כל מה שהקשו ומתני' איתא כרבי דאוסר למלול ביו"ט אבל אי הוי ס"ל דמותר למלול ביו"ט א"כ מצינו זכאי כו'. אותה סברא לא הוי ניחא להו. והעיקר דהיאך תלוי זה דבבריהם כיון דר"י פוטר לגמרי ואינהו מיירי מכל השנה היאך נשמע מדבריהם שלזה ס"ל מוללין ולזה לא ס"ל בשלמא לפי' רש"י ניחא דכ"ע ס"ל מוללין ולזה זכאי כו' אבל לפי' התוס' [אם נאמר] דרבי לא ס"ל מוללין היאך נשמע זה מדבריהם דלמא מתניתין כר"י ואין מוללין ולמא [בריייתא] [רבא] כרבי וס"ל מוללין וזכאי בהרמתן אבל לפי' התוס' ניחא הכל שפיר דלרבי כיון שהחיוב בא אתמול א"כ אין זכאי ולר"י החיוב בא עתא א"כ ודאי זכאי כו'. והשתא לא מצינו למימר מתניתין כר"י דא"כ מצינו זכאי בהרמתן באכילת קבע דמודה ר"י דאסור בלא הפרשה ואיזה ס"ל דמוללין [ע] ועוד [יש לתרן קושיא יש לעיין] כיון דהכניסן למוללין אי אין חיוב במלילות א"כ לא יוכל לבא

מהר"ם שיף • ביצה

לימי חיוב מעשר כלל א"כ ודאי שרי אפילו אכילת קבע כיון שלא יבא לידי חיוב ולשון [פ] דכרייתא משמע דוקא עראי שרי ר"י אבל לפי' התנן' נוחא דיש חיוב במלילות ובז"ל בגמרא הכל שרי באמת יק"ל:

בתנן' כד"ה איכא דאמרי וכו' מסיק הכא בדאיכא דאמרי ד"ה לא טבלי וא"ת כו' כצ"ל וז"ל רש"א במ"ש וה"ה דפליגי בקטניות סתם כו' יראה דללישנא בתרא ודאי הוצרכו למימר ה"ה דפליגי בפי' למוללן בין קטניות ובין שבלין ולא רצו לפרש דבפי' בין קטניות ובין שבלים כ"ע מודו דטבלי דהא לא מיירי פלוגתא אלא בפי' למוללן בשבלים ומיהו בסתמא גמי פליגי דכל שלא פי' לעיסה כמו שפי' למוללן הוא כמ"ש התוס' לקמן וכיון דפליגי בשבלים בפי' למוללן ע"כ דפליגי גמי בקטניות בפירוש למוללן דהא עדיפא להאי לישנא שבלים מקטניות דבשבלים פליגי בסתם ובקטניות כ"ע מודו דלא טבלי בסתם אך ללישנא קמא צ"ע מי הכריח אותם לפרש דה"ה דפליגי בקטניות ובשבלים סתם דהא י"ל בין קטניות סתם ובין בשבלים סתם כ"ע מודו דלא טבלי [הגהה מדברי הגאון המחבר. מיהו בזה י"ל דא"כ הוי קשה קושיית מיתיבי בזה הלשון יותר מלימא מסייע וכו' ועיין] [ג] וי"ל דמשמע להו דהנהו לישנא לא פליגי בהאי דקאמרי מחלוקת בשבלים אלא דפליגי בהא דקאמרי בקטניות ד"ה וא"כ כיון דהשתא ע"כ ללישנא קמא נמי פליגי בשבלים סתם כדקאמר ללישנא בתרא מחלוקת בשבלים סתם ע"כ דפליגי נמי ללישנא קמא בקטניות סתם דהא עדיפא קטניות משבלים להאי לישנא דשבלים שפי' למוללן פליגי ובקטניות שפי' כ"ע מודו דטבלי ודו"ק ע"כ:

דף יג:

נמ' מחשב הא מדידה בעי כו'. דא"ל מחשב ואוכל [בצד זה] כדבסמוך [היינו נטלת באומד ובמחשבה דמשמע מחשבה לאו היינו אומד] דא"כ הול"ל מחשב ואוכל כו':

נמ' ומה ראית כו'. ברש"י יש ליישב סברת המקשה קצת דאימא איפכא הקדימו בכרי אז הי' החיוב של כהן נעשה אצל ישראל והישראל נתחייב לכהן והלוי פטור אבל כשהקדימו בשבלים לא הי' חיוב כלל אצל ישראל וביד הלוי נעשה חיוב כשימרח וכו' ומשני הסברא להיפך האי אידנן וא"כ לקח הוא חיוב של כהן כו':

נמ' המולל מלילות מנפח מיד ליד כצ"ל וכ"ה במתני':

נמ' מתקין לה ר' אבא בר ממל כו'. אבל לא מקשה כפשוטו מ"ש רישא מ"ש סיפא:

ברש"י כד"ה כסי כסי מלא בוסות. הס"ד ואח"כ מתחיל הדיבור ואוכל וכו' אבל רב אפשר עישר מאתמול וכה"נ:

דף יד.

מרא אמר אביי וכו'. ולא קאמר אלא כתב רש"א וז"ל דלאביי אפשר דהמתרן לעיל נתכוין לזה וה"ק אי תני אין כותשין ה"א כו' אבל במכתשת קטנה אימא שפיר דמי אף בטויסני קמ"ל בהדיא אין עושין טויסני כלל אפילו בקטנה אבל אין כותשין במכתשת כדקאי קאי ובגדולה דוקא דסתם מכתשת בגדולה מיירי. אלא דאי"כ קשה אם נתכוין לזה הול"ל לעיל אלא אי תני כיון דחזר ממה טעם קאמר וע"ז רצה רש"א לתרן ולפי שאפשר לפרש דברי המתרן לעיל בענין אחר כרבא וכמו שהבין המקשה להכי לא קאמר לעיל אלא אי תני והוא דוחק:

בתנן' כד"ה וב"ה אומרים וכו' אבל מלח של ים כו'. אין לו קישור:

כא"ד אבל שלנו אינו צריך וכו'. כן איתא בספרים ישנים וכן הוא ברש"א:

בתנן' כד"ה איכא בינייהו כו' מיהו מהאי פיסקא לא נפקא כו'. דאי משום דמלח בעי אצלויי ותכלין לא בעי וכמו שאמר בגמרא ולמלא תכלין הוי כו' משום האי שינוי מועטת לא איכפת לן ולכן לא הביא הרי"ף הני טעמא דאמוראי דר"ה ור"ח כו' כמ"ש האשר"י ואפשר [ללאו משום הנך טעמי בעי במלח אצלויי משום שינוי רק] משום שהמלח הוא צלול קליל מאד ואוושא טובא ותכלין נבוחי מנבח וליכא כאן אוושא טובא ורש"א הניחו בקושיא ועיין בר"ן דמיישב ועיין במלחמות:

כא"ד ואף לפי' התוס' דאזלינן לחומרא כו'. פי' בשלמא בלא תוספות הוי פסקינן כדברי המיקל וכלשון ראשון דמיקל טפי ביותר על איכא בינייהו דגמרא למר קולא וחומרא ולמר קולא וחומרא ישנו קולא יתירא למ"ד ראשון דהיינו פלפלן דע"כ האיכא בינייהו שקולין וכמו שכתב ר"י לעיל דאז"כ ודאי אזלינן אחרי דברי המיקל כמו בשאר דוכתי [ק] אבל לא ידעתי מ"ש דדבר פשוט הוא [דגראה לעין דמפינן טעמן]. גס למה לא הביאו ראיה מתוספתא דלעיל פלפלן הוא כתכלין. ואיפכא ודאי ל"ק [למה הוצרכו תנן' לעיל לאיתויי ראיה מתוספתא] דלעיל הוצרכו לתוספתא דל"ת פלפלן הוי מלאכה כבדה וק"ל:

דף יד:

נמ' רבא אמר לא קשיא כו'. פי' רש"י תנן' לעולם מה טעם קאמר. שלא תימא שאף רבא לא אמר מ"ט כאביי וקאי על קושיא ראשונה תתרי כו' [וע"ז מתרן הא דאין עושין טיסינ לן והא דאין כותשין להו] דלהא אין כותשין כלל משום דאתי לזלוזלי יותר ולכתוש אף טיסינ שטירחתו מרובה ולא משום ואומרים בקטנה עשינו [דכרייתא כולה בגדולה כאידך ברייתא אבל בקטנה אפשר דמותר אפילו טיסינ יל' גזרינן משום ואומרים כו']:

בתנן' כד"ה הבורר כו'. עיין במס' שבת ובר"ן וברש"א אף כי אין צורך בהן לנוסחא שבגמרא שלנו:

בתנן' כד"ה מפני מה אמרו כו' ולא נהירא דלא אשכחנא כו'. פירוש וא"כ לא יתכן מפני מה אמרו כו' אבל קושטא דמלתא דאסור כיון דטומא מפני שהשמש מתעטף בשוליו וכו' כדאיתא בגמרא לאפוקי מדברי הב"י סי' ש"א שהבין מדברי התנן' שאין בו איסור כלאים כו' וכ"כ רש"א וזה פשוט:

דף טו.

מרא והאנן תנן כל שנאיתין כו'. יש ללקקד אמאי לא מקשה מרישא והן לצורך המועד גס היאך יתרן דך דואן לצורך המועד כו'. ועיין בהג"א תמצא יישוב לזה דפי' חול המועד ומכאן ראיה להנחת תפילין בחולו של מועד. ומהר"ם ז"ל לא ידע זה דכתב על הא [דכתבו התנן' כד"ה ה"ק] דביו"ט איסורא ליכא מכאן משמע דאין איסור להניח תפילין ביו"ט וכ"ש בחולו של מועד ותמה על הפוסקים שנחלקו בדבר שלא הביאו ראיה מכאן ע"כ דהא הג"א מא"ז דיוק מכאן דחייב להניח תפילין בחולו של מועד:

נמ' לא קשיא הא דמינסטרי מחמת גנבי כו'. כוונתו מבואר פשוט דתירין ראשון של מנטרי וכו' נשאר רק מחדש לנו דפירוש לא מינטרא דהכא היינו לא מינטרא מחמת גנבי אע"ג דמינטרא מחמת כלבי [ולכך דוקא תפילין בראשון] והא דמכניסן זוג זוג פירוש דוקא דלא מינטרא אפילו מכלבי הא מנטרי מכלבי לא

יזין ממקומן ובהכי איירי אביי וברייתא דמינטרא במקומן מכלבי ולא מינטרא מנגבי ואיירי אביי בדלא מינטרא [גס] בבית הסמוך רק מכלבי לחוד וברייתא דמינטרא מתרווייהו בבית הסמוך:

בתנן' כד"ה אלא בקשין כו' ופריך והא קמיתחני מכלאים. פי' אבנטו של כהן הדיוט למ"ד זהו אבנטו של כהן גדול בשאר ימות השנה כדאיתא התם ואע"ג דשרי בהן כלאים היינו דוקא בשעת עבודה כדאיתא בכמה מקומות:

כא"ד שמתקשה מותר להציע תחתיו כן פירש"י צ"ל וכ"ה ברש"א ומיהו רש"י לא פי' כן ביומא רק כפי' התנן' דשרי אפילו ללבוש ע"ש והכא פי' לישיבה ועיין:

כא"ד וא"ת מאי מייתי כו'. מ"ש מהר"ם הן דברים פשוטים עד מאד ז"ל כלומר דהכא בשמעתין היה יכול לפרש דקשין מותרין היינו אפילו ללבוש אלא משום דהתם ביומא גבי בגדי כהונה שהכהנים היו מקפלין וכו' וקאמר רב אשי נמי שאני בגדי כו' ומציא ג"כ ראיה מהאי נמטא כו' והתם ע"כ צ"ל דהא דבגדי כהונה מותרין מטעם דקשין היינו דוקא להציע כדי שלא תקשי לן האי דערכין לכך קאמרי התנן' האי פי' דקשין מותרים דוקא להציע כו':

כא"ד וי"ל דגבי וילון כו'. לשון מהר"ם ז"ל וי"ל ה"ה גבי בגדי כהונה שהיו ג"כ שוע טווי ונו [פי' לפירושו כיון דקושיית התנן' לא קשה רק על גמרא דיומא דכאן אפשר לומר דאפילו למלבוש שרי בקשין ותוספות נקטו בתירוצם וילון לכן אמר וה"ה בגדי כהונה כו'. ע"כ הגה"ה מדברי הגאון] ומדברי התנן' משמע שהן מפרשים דהא קאמר בגמרא הכא אלא בקשין ר"ל בוילון קשין ואינו מוכרח דשפיר נוכל לפרש דהשתא למשני אלא בקשין הדר משינויא דשני לעיל אלא בוילון קשין אלא לנוכל לאוקומי מתני' גס במלבושים ממש ע"כ. אבל אפשר לפרש דקשיא להו לפירושו לפי' התנן' דקשים אסור להלביש מאי דוחקי' דתלמודא לאוקומי מתני' בקשין ולהציע לוקמי בקשין וללבוש ופירוש משלחין בין תפורין בין שאינן תפורין כו' שאינו שוע טווי ונו רק כמו לבדין דאפילו ללבוש [ר] לז"א דאינו מבקש לחזור משינויא דוילון ואילו היה מבקש לחזור ודאי הומ"ל לעולם להלביש ושאינו שוע טווי ונו וק"ל:

בתנן' וי"ל דגבי וילון כו'. צ"ל ע"כ דקשין בשוע טווי ונו אסור מדאורייתא דאל"כ הדרא קושיא לדוכתי' [מהאי דערכין] ועיין בהג"א שמעתיק מן התנן' לאו מדוקדק לישנא דמשמע דאפילו בשוע טווי ונו דוקא רכים אסור מדאורייתא ויש ליישב: בזה נשלם פרק קמא דביצה בעזרת השי"ת הוא יסייעני ויעזורני יסעדני ויסמכני ויראני דרך זו אלך:

דף טו:

גמרא מנא הני מילי וכו'. לפי מ"ש רש"י אזיל שמואל לרבא אבל הר"ן מפרש זכרהו מיו"ט שבא לאסור עליך שלא תבשל לשבת והזכירהו בעירוב כדי שתוכל לבשל לצורך שבת ע"כ. ועיין לעיל (ביצה דף ב') בתנן' כד"ה והיה ביום הששי:

בתנן' כד"ה או אוכל ושותה כו' ואע"ג דלעיל כו'. ולמה לא חרה עליהם דהא הוא הי' יושב ומורש כל היום לז"א משום דסיים כו' ומ"מ אמר להו כו' ר"ל ולמה אמר להם אכלו כיון דבשאר ימים ג"כ היו אוכלין אחר סיום הדרשה היינו משום שמחת יו"ט על שם שיאכלו משמנים וישתו ממתקים עיין ברש"א שכתב אין לשון זה מדוקדק דאם אינו שונה שמחת יו"ט מצוה כדכתוב עצרת תהיה לכם כו':

בתנן' כד"ה לוו עלי ואני פורע כו'. מפורש יותר בהגהת אשר"י ע"ש:

דף טז.

גמרא א"ה לא ליענשו נכרים כו'. במהרש"ל הקשה בישיבה מנ"ל דאעונש שבת קאי דלמא שבת דביעינא לא ליענשו עלה ותי' דא"כ לא ליענשו על שאר התורה שיוכלו לומר אלמלא נתת לנו יום מנוחה היינו ג"כ מקבלין כו' והוא דרך דרש. וברש"א מתרן דבן נח ששימר שבת חייב מיתה והיינו כשמתכוין לשם שמירת שבת כמו שכתב הרמב"ם ואמאי הא לא ידעו כו' וזה דוחק גדול דמ"מ היום ידעו שהשי"ת ציה שבת. וע"ש בסנהדרין בגמרא אמר רבינא בהדיא אפילו שני בשבת ופירש"י דר"ל שלא תימא [שביתה לקאמר ר"ל לשם חובה קאמר דלא ליכוין לשבות כגון בשבת שהוא יום שביתה לישראל אלא מנוחה בעלמא קאסר להו וכו'] וטעמא משום שנאמר לא ישובתו שלא יבטלו ממלאכה ע"ש [ומה מוכח דלא כרש"א]. ולי נראה דא"ה לא יהי' לנכרים עונש על שמירת שבת דאינה מצוה לו וא"כ גר שמקיים כל המצות איננו מחוייב לקיים שבת ויש לאל ידו לחלל שבתות שאינו מצווה עליו רק אומה ישראלית לבד:

נמ' ואם צאלא גברי בתנן' דע"ז לא גרים נכרי עד ואי עבדינאו נכרי כסא דהרסנא וק"ל:

ברש"י כד"ה ופת לא מלפתי כו' שהרי בכל יום יש לחם. הלשון מנומנס וז"ל רש"א אין פירושו שהרי הוא בכל יום ושכיו הוא דהא קאמר נמי ומייסא לא מלפתא ולא שכיו אלא דר"ל שהרי הוא עשוי בכל יום מימי השבוע דהיינו בחול ואינו עשוי לשבת כמו דבר המלפת שעשוי לשבת ומוכח מלתא והשתא דייסא נמי דלא מלפתא עשוי בכל יום מימי החול ואינו עשוי לשבת ומיהו לא שכיו הוא ע"כ:

בתנן' כד"ה איזהו חג כו' ולא מצינו י"ב כו'. ובתנן' דר"ה צ"ל ל"ב ומניניהו י"ב דר"ח ושעיר דר"ה מצד אחר מניניהו ע"ש וכן איתא סוף ר"ה בר"ן:

דף טז:

נמ' לא איזן לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה. לפ"ז אינו מדוקדק שפיר לשון תחלתו וסופו אין לו שיעור וק"ל:

ברש"י כד"ה לשנה לשנה האחרת ור"ה היה. ולא פי' כן בפעם ראשונה די"ל בכל יו"ט שהיו חלין ו' ז' דהשתא אינו יכול להתנות או ה' ו' ולא נזכר עד יום שני אבל כאן שאמר לשנה שהיה צריך לדחוק שהיה מכון שהשנים נפלו זה כזה אעפ"י שיכול להיות כך לפעמים [מ"מ אינו מצוי] נוחא לי' יותר לפרושי ור"ה הי' ופעם הראשון אפשר דהוי שבועות [וקרי לי' לשנה דהוא שנה השנית] וזה מקרי פשיעה טפי ששכח ב' ימים טובים הסמוכים זה לזה ומ"ש רש"א אין לו מקום למספר המעשה כמו שהיה. ועיין ברז"ה דמקשה כיון דשמואל מערב אכולה נהרדעא ודעת מי שהניחו לא בעינן אמאי לא נפיק האי סמיא בעירוב דשמואל בכלל כל בני נהרדעא ונכנסם בדוחקים גדולים וע"ש:

בתנן' כד"ה דגים קטנים מלוחים כו' ותימה כו'. אין רחוק לומר דלמלא דגים מלוחים עולה על שולחן מלכים וכן מצאתי אח"כ בב"י בי"ד סי' קי"ג שמתרן כן בשם הרשב"א:

בתנן' כד"ה קמ"ל קימחא עיקר כו' וא"ת הא יש לחוש שגילושא בביצים טרופות. ר"ל דהא ביצים טרופות אסורין ודוקא ביצים שלימות מותר ליקח ואין תולין בטמאות וטריפות ונבילות אבל טרופות אסורין וכאן ע"כ טרופות הן ובהג"א כתב בקצרה מטעם דאזלינן בתר רובא. ומ"מ אין לשונם מדוקדק

מהר"ם שיף • ביצה

דהול"ל והא נילוושה בב״צים טרופות או הול"ל אחאי אין לוקחין ב״צים טרופות [כדשריגן הכא]: ומ"ש יש שמסירין השומן. כן משמע בפסקי התוספות לקמן:

דף יז.

מרא יו"ט שחל להיות בשבת. ואח"כ נקוט שבת שחל בר"ח כו' ברש"א בשם ת"י דביו"ט מתפלל כסדר של יו"ט אבל ר"ח מתפלל כסדר של שבת:

ברש"י בד"ה ומתנה כו' ובאותו פת עצמו. מ"ש רש"י באותו פת כן איתא בהדיא בגמרא דעירובין כדי שלא יצטרך לקרוא שם עירוב כו' ע"ש:

ברש"י בד"ה דמיקני שביתה בשבתא כו' ואם התירו בע"ת כו'. נראה שיש לחלק בלא"ה דבתחומין מיקני ודאי ביו"ט מס' [כיון שמתנה בב' הימים] משא"כ בעירובי תבשילין שאפשר שאותו פעם א' שמערב הוא חול ועי"ל דתבשילין מדרבנן מדאורייתא צרכי שבת נעשין ביו"ט לר"ח ולרבה מטעם האילן כדאיתא פרק אלו עוברין משא"כ תחומין ועיין:

בתוס' בד"ה מ"ט למיקני שביתה כו' הואיל ויש שם ספק דשמא הוא חול כו'. פי' הכא דמיירי במניח מיו"ט לחבירו על תנאי מס' וממנ"פ העירוב מונח ביום חול לגמרי ולא שייך כאן הכנה אבל בהא דעירובין לאיירי במניח מיו"ט לשבת וספק הוא שמא הוא קודש שייך שפיר הכנה כ"כ רש"א ופשוט. וא"ל דלמא הגמרא קאמר הכא למיקני שביטה משום ר"י דל"ל הכנה כדבסמוך דרבא ס"ל להדיא לעיל כפ"ק הכנה:

כא"ד מ"מ קשה דהתם בעירובין כו'. וא"ל דלמא התם למאן דלא חשש כאן למיקני שביטה היינו על הספק [והוא הממנפ"ש] אבל ודאי אסור למיקני שביטה כו'. ומיהו ע"ש בתוס' דמשני כן:

כא"ד וכי פליג ר"י על כל הני תנאי ואמוראי כו' לעיל רפ"ק כולהו כרבה לא אמרי הכנה ל"ל [ולמה נקטו יותר ר"ן] מיהו רב דהבא ודאי אית לי' הכנה כדאיתא לעיל בהדיא דהוא בר פלוגתיה דר"י [ביצה דף ד.]. ויגיעות יגע רש"א דרב לא פליג ארבא אלא במניח מיו"ט לחבירו אבל מיו"ט לשבת מודה לאסור דהא רב פסק לעיל כת"ק דברייתא וטעמא דרב ע"כ משום הכנה דרב אית ליה בהדיא פרק ככל מערבין דיו"ט ושבת ב' קדושות הוא מיהו רבי דאסר נמי לעיל מיו"ט לשבת אפשר ל"ל הכנה אלא דאסור משום קדושה א' כמ"ש התוס' לעיל ומ"מ כתבו התוס' שפיר וכי פליג ר"י על כל הני תנאי דהא ע"כ כיון דר"י מתיר בגולה מיו"ט לשבת ע"כ לא סבר כרבי דמאן דאית ליה קדושה אחת אוסר בגולה ביו"ט לשבת ע"כ וכ"מ בהדיא לעיל [ביצה דף ד.]:

כא"ד ומ"מ קשה מההיא דגיטין וכו'. אע"ג דטעמא דהכא לאסור למיקני משום הכנה [זהו לפי גירסת הספרים הישנים שהיה כתוב זה המ"מ קשה אחר ול"נ כו' ומסקנת התוס' דטעמא הכא משום הכנה] מ"מ אם היה שרי למיקני בו ביום לא היה מיקרי הכנה עיין במ"ש לעיל בפטט דע"צ שנשדו וכמו לענין אפיה ובישול מיו"ט לשבת הואיל ואי מיקלגי ל' אורחים והוי חזי ליה' בו ביום הה"ג בעירובי תחומין רק אם אסור לקנות קונין בשבת למ"ל טעמא משום הכנה אם לא נאמר אע"ג דלבו ביום אסור לצורך מחר הזה מותר למ"ד ב' קדושות הם אי לאו משום הכנה ועיין. ומהרש"ל ונגהר אחריו מוהר"ם ז"ל מהפכין ימ"ש ול"נ מקאמר כו' שייך לבסוף [וקושיטם מההיא דגיתין צ"ל קודם מסקנת' משום הכנה וכמ"ש בספרים שלפנינו] ושרי למיקני קנין בשבת [לפי המסקנא] ועיין:

בתוס' בד"ה אי אמרת כו' בגירסא דהלכות גדולות. כן איתא שם בהדיא. ומהרש"ל הגיה כגוי' הספרים בדלי צורך:

דף יז.

מ' ואם איתא ליתני עבר ואפה. היה נראה דה"ק ליתני עוד יש תיקון אם רוצה לעבור על דברי חכמים ולאפות שרי באכילה דלא קנסין אבל אין ר"ל אם נעשה כן ועבר ואפה כו' דא"כ עדיין תיקשי ליתני אפה בשוגג דשרי לכ"ע:

ברש"י בד"ה ישתמש בהן בו ביום. ולא פי' כן לעיל במעשר ויכלל בו ביום מבואר מתוך הלכה שאח"ז דבאב הטומאה שצריך הערב שמש לא ישתמש [ש]:

ברש"י בד"ה ושוין שמשקיין כו' במקוה מים מלוחים כו'. ס"ל דלא מיקרי זה יפה ברעות כדאיתא בסוף מקואות:

בתוס' בד"ה על מה כו' דגרים איפכא כו'. ולא ניחא להו כאשר הוא לפנינו וכפי' שיהיה ב"ש לקולא יב"ה לחומרא וההיפך של מתני' וכ"כ רש"א ויותר ג"ל דמדפסק רבא בסמוך להכתא כתנא דיקן ואליבא דב"ה ל"ל דקאמר אליבא דב"ה ודאי לב"ה דאי כב"ש למה אמר כתנא דיקן הא תנא דמתני' ודבריייתא שוין אליבא דב"ש אלא ע"כ דב"ש ס"ל דג וביצה תבשיל אחד א"כ הו"א דפסק כב"ש וכתנא דיקן לאפוקי תנא דבריייתא וכב"ש דגג וביצה תבשיל א' וק"ל:

בתוס' בד"ה אמר רבא כו' והא דקאמר אביי ל"ש אלא תבשיל אבל פת לא כו' דאינו רוצה לאפות. לפי"ז נראה דצ"ל דאביי טעמא [דר' אליעזר] קאמר [דאל"כ מאי קמ"ל אביי טפי מר"א] למה אין מבשלין אלא על המבושל ולא על האפוי דהיינו פת משום דלא מלפתוי כו' כדלעיל וטעמא דאין אופין אלא על האפוי משום שהוא עיקר חיי הנפש כי על הלחם יחיה האדם וכן משמע בהר"ה ע"ש בד"ה הא דתנן ב"ש אמר כו' אבל לאפות ד"ה אין אופין אלא על האפוי כו' וחנונא אליבא דב"ש לא החמירו אלא בחמין בלבד מה שלא החמיר בו תנא דמתני' אליבא דב"ש וב"ה דאמרי מניח אדם תבשיל אחד ועושה בו כל צרכו צלי וקדירה וחמין כי כ"ו דומה לבישול אבל באין אופין אלא א"כ עירב בפת ליכא מאן דפליג בדכתיב את אשר תאפו וגו' מכאן סמכו כו' והא דאביי כו' ע"כ והוא כדפי' לעיל. ובעל מלחמות השני מקדא איירי ב"ש באפיה ובישול והטמנה ומצריכין ג' מיני עירוב וקאמרי להו ב"ה דעושה כל צורכו בתבשיל אחד משמע בין לאפיהה בין לבישול והטמין כו' ועוד דא"כ למ"ל לחנונא למימר אליבא דב"ש אין אופין כו' ועוד האריך בראיות ישרים וברורים תמה על עצמן תנא דמתני' היכי לא קתני עירוב פת יכי לא הוי ל' למתני תקנתא לאפיי' כי היכי דקתני לבישול ולכולהו תגויי דעירוב איירי עבר ואפה מקנה קמחו כדי שיאמרו אין אופין כו' [ר"ל דאיירי כולה באפיהה. מדברי הגאון] ואביי איירי עלה דמתני' וקאמר התחיל בעיסתו גומר א"ו תנא דמתני' כולה תקנתא דעירוב קתני לב"ש בשני תבשילין ולב"ה בתבשיל אחד וכו' וחנונא אליבא דב"ש ור"א מייפלג פליגא אב' תבשילין דמתני' וכו' דהוי"ק:

דף יח.

מרא ותסברא אי אית לי' מייא כו'. א"ל למאי דמשני דלא שכיחי מפני מה אין מטבילין ע"ג מימיו נזריגן בו משום שמא יעבירונו י"ל אם נתירונו לו להטביל ע"ג מימיו יהיה מילתא דשכיח שלא יזרר

במשקין מלטמא כדי שיטבול הכלים:

גמ' איתביי' כלי שנטמא באב הטומאה כו' ואם איתא כו'. [ל"מ מקשה] נגזור בנטמא ביו"ט ולד הטומאה אטו אב. הא כבר תני לעיל טומאה ביו"ט ל"ש ולא גזרו וא"ל דמקשה הא חזי' דאב הטומאה [אף דנטמא] ביו"ט לא [מצני מטביל] ואמאי הא טומאה ביו"ט ל"ש וא"כ אע"פ דבעי הערב שמש והי"ל צורך חול מ"מ מה איסור יש בטבילה זו דלא הוי טירחא אע"כ משום גזירה דשמא יעבירונו ש"מ דגזרינן אע"ג דטומאה ביו"ט לא שכיח אינו נראה דודאי בלא"ה אסורים לטבול לצורך חול ועוד א"כ הו"ל לאקשויי בזה האופן ולא ליפרוך נגזור הא אטו הא [כוונתו כיון דהוכיח לדחות תי' הראשון דלא הוי טומאה ביו"ט מלתא דל"ש והדק"ל נגזור יו"ט אטו עיו"ט] וצ"ל דלעיל משום מילתא דל"ש דלא גזרו ולד דיו"ט אטו ולד דעיו"ט כיון דיש בולד צורך יו"ט וראוי להשתמש בו ביום. [ואף אם יטבול של עיו"ט יהיה בו צורך יו"ט] לא גזרו כיון דלא שכיח אבל הכא מקשה נגזור אטו אב הטומאה דלא הוי צורך יו"ט [ת] שצריך הערב שמש [ולא מהני מה דלא שכיח לחומא להקל] ודוחק דמנ"ל להקשות. ויותר נראה שהי"מ פירשו כן לפי האמת כמ"ש התוס'. [אך] מ"מ אמאי לא משני לו כן [כיון דבתורתא אמרי' כיש מפרשים דקאי אנטמא ביו"ט ואמאי לא משני דטומאה ביו"ט ל"ש]: ואיכא למידק להי"מ למאי צריך כלל טעמא דשמא יעבירונו דאי לאב הטומאה בין נטמא בעיו"ט בין ביו"ט אין מטבילין משום דהו"ל צורך חול דבעי הערב שמש. ואי לולד הטומאה ביו"ט שרי ע"כ מעיו"ט הא אין שייך בו גזירה דשמא יעבירונו כמ"ש התוס' משום דאינו להוט. ולפי מ"ש לעיל ניחא [דבעי טעמא לאב הטומאה ביו"ט] דאיהו גופא בעי טעמא [דנהי דשלא לצורך יו"ט היא] אכתי מאי איסורא לטבול. אבל אינו תירון דלרב ביבי דטעמא משום שמא ישהה למה אב הטומאה ביו"ט אסורה הא אין כאן שמא ישהה ע"כ משום דהוי לצורך חול [א] ולמאי דמשני כהניס זרזין הם יראה דצ"ל אבל ישראל אסור לטבול כלי הנטמא בולד הטומאה דמטמא משקין משום גזירה דשמא יעבירונו דאינו זרזי וסברא דאינו להוט אינו רק במקשן דמיתירא להקשות כן דשמא יש חילוק בין להוט לאינו להוט [ב] ונראה דבמקשן [נמי א"צ] לסברת אינו להוט דלענין זה] ג"כ י"ל סברא דלעיל שאינו רוצה להקשות בקצרה נגזור שמא יעבירונו דטומאה ביו"ט ל"ש ואף אם יעבירונו משום שמחת יו"ט לא אסרו אבל מקשה נגזור אטו אב הטומאה דליכא צורך יו"ט ומ"ש התוספות סברת אינו להוט לא אזלי אליבא דיש מפרשים רק לפי האמת פי' דרש"י דא"ל טומאה ביו"ט ל"ש דמקשה מנטמא בעיו"ט ועיין:

גמ' מתוך שלא הותרה לו אלא ע"י מלבוש. פי' דאין דרך טבילה במלבוש משא"כ כלי ע"ג מימיו דמתני' וכמש"ל בתוס' ועוד מים א"א להשיק אלא בכלי סבור ה"ה כלי לחוד מטבילין רק אם יש לו מים טמאים יותר טוב להטביל בפעם א' אבל מלבוש יכול להטביל כ"א לבדו אם כן זכורה היא וכן לר"י זכורה ולא תסחוט:

באוקימתא דרב יוסף צ"ל דבאב להוט ובלד אינו להוט וליכא למיחש לסחיטה [ג] ועדבר ביבי צ"ל דבאב גזרי' שמא ישהה וישתמש תרומה ויהיו טמאים מדאורייתא אבל בולד לא יהיה התקלה רק מדרבנן:

בתוס' בד"ה שמא יעבירונו כו'. דבריהם מפורשים יותר במגילה דף ד' דמרה"י לרה"ר לא טעו אינשי אבל זימנין שהמגילה קיימא כבר ברה"ר ויוציאנה ד' אמות בגווה:

בתוס' בד"ה גזירה כו' ולא הוי גזירה לגזירה כו'. ובור בחצירו לא הוי גזירה לגזירה אטו שיהיה הכלי ברה"ר ויטביל ברה"ר שברה"ר אסור להטביל בלא גזירה ודמא הוא דעל הרוב הבאר רחוק ד' אמות מהכלי ובסמוך דמקשה נגזור השקה דשוין שמשיקין משמע אפילו ברה"ר יכול לטלטל ד' אמות ביו"ט [ומקשה נגזור] אטו הטבילה ביו"ט והוי חדא גזירה. וא"ל אם אף על חדא גזירה מקשה אמאי לא מקשה לקמן לרב ביבי [ד] ז"א שהוא לא אמר רק גזירה שמא ישהה אבל לא גזור היתירא אטו איסורא כרבה ורב יוסף [דהיינו כלים אטו בגדים]. אבל האמת אינו כן רק כמ"ס רש"י בהדיא בד"ה ומי גזרי' כו' וגזירה לגזירה וגם לרב יוסף ע"כ הוי השקה אטו הטבילה גזירה לגזירה [ה] ורבה גופא אמר גזירה שמא יעבירונו וכן בדלי דפריך דלמא אחי לאטבולי בעיני' בלא דרך שאיבה והוא אסור שמא יעבירונו [ו] ואפ"ה לא ניחא להו לתוס' להרבות בגזירות וכתבו ולא הוי גזירה לגזירה דשבת ויו"ט אחת הוא ועיין:

בתוס' בד"ה נגזור השקה כו' וכן בסמוך בולד כו'. אבל האי דמלגין ליכא למיגזר שמא יעבירונו דתסם דלי מונח אצל הבור. ומ"ש בסמוך ד"ה מלגין תימה דבמתני' כו'. היינו לסברת המקשן [דבא להוכיח דלא דקעת רבה אלא כרבא] ודאי [לרבה] י"ל דבמתני' [גבי טבילת כלי ע"י השקה] איכא למיגזר שמא יעבירונו דלהוט אחר טבילות הכלי משא"כ בדלי וכן למאי דמתרן התם זכור הוא כו' לפי שאין כן דרך שאר טבילות משא"כ כלי ע"ג מימיו אם טמאים הם דרך טבילה בהכי ויסבור ה"ה בלא מים שרו [ז] רק לסברת המקשה דלא ניחא ליה' הך גזירה שמא יעבירונו [מקשה התוס'] לזה אמר ויש לומר כו'. וכן ברש"י כבולה שמעתין מפרש בהמקשן טעמא דמתקן כי כן מסקנא דשמעתין כרבא. ובהאי דואם איתא נגזור דיו"ט אטו עיו"ט לא מקשה בקצרה נגזור שמא יעבירונו י"ל דלא גזרו על כלים שנטמאו ביו"ט כיון דלא הו"ל לאטבולי מעבוי"י כמו למ"ד דנראה כמתקן ולסבר' המקשה גופא דדעתו כרבא מ"מ שרי להטביל כלים שנטמאו ביו"ט רק פריך לדידך דגזרינן א"כ נגזור דיו"ט אטו דעיו"ט דהאי ודאי אסרו [ח] ולעניותי דברי התוס' הם סברות דחוקים בלהוט ואינו להוט וקרוב בעיני לומר שדאי הגמרא היה יכול להקשות בקצרה לרבה נגזור בהשקה שמא יעבירונו כו' רק משום דאותן קושיות בעצמן המה קשים על רב יוסף ג"כ ואביי גופא הקשה ג"כ על רב יוסף [כדקאמר איתביי' כל הני תיובתא] והה"נ אביי הקשה בקצרה על רבה רק הסדרן אינו רוצה להאריך ולהמשיך הקושי' בסגנון אחר לרב יוסף כמו שאמר בסמוך איתביי' כל הני תיובתא דלעיל ושני ליה' כדמשני לכך הביאום בסגנון זה דקשה אתרווייהו וכן קושי' דאשה נדה מערמת קשה לרב יוסף בקצרה ניחוש שמא יסחוט והגמרא קאמר איתביי' כל הני תיובתא דלעיל [וכרבה לא היה קשה רק משום גזירה אטו בעיני'] ודאי לרב יוסף הקשה בסגנון אחר רק הגמרא מביא לנו בסגנון זה שיקשה ג"כ על רבה. והאי קושיא דולד הטומאה [דמקשה ג"כ נגזור הא אטו הא] הנני צריך לעיין אח"ז [דאפשר גם בזה לר"י צריך להקשות מכח הא אטו הא לא משום שמא יסחוט גופא] שכמדומה ולד הטומאה אינו מטמא בגדים רק דבר שהוא כלי מטמא מחמת גזירה משקין דזב וזהו שהוא אב הטומאה ועיין לעיל ספ"ק בתוס' ד"ה מפני מה אמרו וילון טמא. וא"כ לא מצני להקשות לרב יוסף נגזור בולד הטומאה שמא יסחוט דככלי לא שייך סחיטה רק בבגדים שאינם טמאים בולד הטומאה לכן מקשה נגזור הא אטו הא [ט] ועיין על הא דמשקין שנטמאו מחמת ידיים שהם שניות מטמא כלים גזירה משקין דזב וזהו אם מטמא בגדים או לא ודבר פשוט שאינו מטמא בגדים וק"ל:

בתוס' בד"ה מדליין בדלי כו' ויש בו הוכחה אבל הבא כו' והרואה כו' ואע"ג דס"ס כוונתו הוא על הכלי והוי כמתקן. דבאמת לא הוי מתקן רק שנראה כמתקן בעיני הרואים ובדלי כיון שהרואה יהיה סבור

מהר"ם שיף • ביצה

שלש‏אוב מכיין שרי והא דלא חיישינן דנראה כמתקן אצל מטביל עצמו שיודע שהדלי טמא דהא אף בבור בחצירו דליבא רואים אחרים אפ"ה אסור לטבול ודוחק לומר שלא עשו גזירה רק על רבים הרואים וכל שאסור מפני מראית העין אף בחדרי חדרים אסור אבל על עצמו לא גזרו ויש מפרשים הטעם שאסרו מפני שנראה כמתקן בפני הבריות והיו דומה למלאכה וגזרו בו שמא יעשה מלאכה אבל מידי שאינו נראה לפני הרואים כמתקן לא גזרו בה משום מלאכה ללא דמיא למלאכה ועיין ובזה נוחא קצת דלטעמא דנראה כמתקן לפני הרואים מ"ש ולד הטומאה מאב הטומאה ובמה ידע הרואה אם הוא אב או ולד יעוד אמאי מטבילין מגב לגב ניחוש לרואים ולמסקנא נוחא דולד הוי מלתא דל"ש וכן מגב לגב אפשר ל"ש [אבל במקשה שבא לסתור דעת רבה ודעתו כרבא כדלעיל קשה תקשי לגפשי' מה בין ולד לאב] אבל אם נאמר לדבר דהוי כמתקן דהוי כמלאכה לפני הרואים אסרו גזירה שמא יעשה מלאכה אבל דבר דלא הוי נראה כמתקן לפני הרואים יסבור דלכך שרי ל' לפי שלא נראה כמלאכה וליכא למיגזר שמא יעשה מלאכה ממש [1]:

דף יח:

מ' רישא ביו"ט וסיפא בשבת. יש לדקדק לרב ביבי מאי איכא בין שבת ליו"ט ועוד למ"ש התום' דלמאי דמוקי מתני' בשבת וכרבנן נוחא עדיין לרב ביבי לא נוחא דאין לחוש לשמא ישהה כיון דנטמא בשבת נופא:

ברש"י בד"ה אין מטבילין בלי בו' וה"ג בו'. ואיבעית אימא רבי בו' וע"כ רוב התלמידים שנו בו' אפשר שלא היה כתוב בספריהם וכולה מתני' ביו"ט וכולה מתני' בשבת ואין נראה שהגיהו בשבת במקום יו"ט [והיו גורסים וכולה מתניתא דרבי וחכמים בשבת אי מתני' רבי ואיבעית אימא רבנן וכולה מתניתא ביו"ט] א"כ הו"ל להגיה מקודם רישא בשבת וסיפא ביו"ט [והי' כמו לפירש"י] והוי נוחא בלי דוחק [ולא היו צריכין להגיה במקום ברייתא מתני' ובמקום מתני' מתניתא]:

בתום' בד"ה ושוין שמשיקצו וכו'. ז"ל רש"א מדיוקא דקתני בכלי אבן ולא קתני סתם בכלי טהור משמע להו הכי דדוקא בכלי אבן אבל בכלי עץ אפילו בכלי טהור אסור שהוא מקבל טומאה מן המשקין מיהו כברייתא דקתני גמיי האו לישאנא אין מטבילין כלים ע"ג מימיו לטהרו ע"כ לא איירי בכלי עץ שנטמא עכשיו מן המשקין אלא שנטמא כבר מעיו"ט איירי דאל"כ ע"כ רבי אית ל' דאפילו נטמא בולד הטומאה וביו"ט אין מטבילין ופליג אברייתא דלעיל ואם נוחא להו למאן דמוקי מתני' בשבת וכרבנן דהברייתא דשריא לעיל להטביל ולד הטומאה שנטמא ביו"ט איתא כרבנן ורבי פליג עלה א"כ מאי קשיא להו למאן דמוקי מתני' ביו"ט וכרבי דהא איכא למימר גמיי דברייתא איתא כרבנן ועיין היטב:

דף יט.

ברש"י בד"ה מידע ידעי בו' דמטביל ביו"ט שלא לצורך בו'. יש לעיין בפסט הזה גם עיין ברש"א:

דף יט:

מ' ראב"ש אמר מביא בו' אלא ביו"ט וקסבר נדרים ונדבות קריבין ביו"ט. יש להקשות דלמא פליגי בקצרה ולכ"ע אין קריבין ות"ק תלי טעמא לפי שאין מביאין בחג הפסח משום חמץ ובחג השבועות לפי שאין קריבין ביו"ט ונותן עצה טובה שלא יצטרך להוליך ולהקריב לבלי יעבור על בל תאחר. ולראב"ש מוכרח להביא בחג הסוכות שלא יעבור בב"ת ואין מועיל הבאתו אח"כ וא"ל אלו הי' ס"ל כן [דאין קריבין ביו"ט] מנ"ל לומר מלמד שהסוכות גורם דלמא משום טעמא דלעיל [וכת"ק דמשום עצה טובה יביא בחג הסוכות] ז"א מכמה טעמים. והפסוק לא איירי מתודה ועיין ברש"א:

בתום' בד"ה רש"א בו' דהכי משמע ממילתיה דנדרים ונדבות בו'. אי קאי את"ק עדיפא הי"ל לאקשויי דהא קאמר בהדיא אבל מביא בחג [השבועות] [הסוכות] ואי לר"ש הא מוכרח דאל"כ מאי פליג את"ק: בא"ד ורישא דוקא בו'. מקושר פשוט בעיני דלרש"י כל שבא וכו' בא בחג השבועות ר"ל יכול להביא י'בחג הסוכות ר"ל צריך להביא וכן כל שלא בא בחג המצות אינו בא בחג השבועות ר"ל אינו יכול להביאם דאין קריבין ביו"ט ואינו מחויב להביא בחול המועד סוכות אבל לפי התום' דשבועות קאי אדקמייאתא ור"ל כל שבא בחג המצות ובחג השבועות מחויב להביא בחג הסוכות וכו'. ומ"ש רש"א ולא נוחא לפירש"י וכו' אין בו צורך:

דף כ.

מרא כשבש להם בזבבו כצ"ל:

בתום' בד"ה דלא גמרי. ע"ש בחגיגה לר"י:

דף כ:

מ' מה זו סמיכה בו'. עיין בתום' חגיגה מה שכתבו בזה שלא הקשה מה זה עולה גם ביפה מראה פי' על הירושלמי:

מ' תניא אמרו להם ב"ה ומה במקום בו'. א"ל נימא דיו לבא מן הדין בו' ללא שייך עולת ראיה בשבת יוליף ק"ו מקרבנות עולות השייכים כתמידין ומוספים. ודקדק ברש"י שרצה לתרץ הדיו [שכתב] מקום שמותר להדיוט כל צד צרכי אכילות בו' ונראה [דכוונתו] דלא שייך כאן דיו כלל דודאי אי הוי ילפינן משבת הוי פרכינן שפיר דיו אך מקומות יוליף מקום שמותר להדיוט בו' ולכן לא יוליף בקצרה מה שבת דחמירא יו"ט דקיל וכו' [ועיקר לפותא גבזה מהדיוט]:

מ' דתנן מי שלא חג ביו"ט ראשון בו' ביו"ט האחרון של חג. א"צ לומר שזה שנוי אליבא דב"ה [דלכ"ש הא אסור להקריב ביו"ט] וב"ש קאמרי לדבריוכס. רק אף ב"ש ס"ל הך דקאי אחגיגה שדוחה יו"ט. ש'שבועות ג"כ יש לו זמן שבעה כדאיתא בחגיגה בהדיא:

מ' לדברי האומר נדרים ונדבות אין קריבין בו'. מתוך לשון הברייתא מוכח דע"כ מדא' קאמר דקאמר נדרים ונדבות יוכיחו ש"מ דמדאורייתא אין קריבין ועיין ברש"א וא"ל דברייתא איירי מעולות יהוא איירי משלמים דא"כ איזה מ"ד ס"ל כן ועיין:

ברש"י בד"ה במאי קמיפלגי בו' אבא שאול דלא אמר בו' ס"ל נדרים ונדבות קריבין לב"ה. צ"ל דאף עולות נדרים ונדבות קריבין ביו"ט אליביה מללא אמר עולות יוכיחו. מיהו בזה י"ל דלמלא אמרו להם עולות יוכיחו רק [הא דמוכיח תלמודא דפליגי משום] דמדברי הת"ק דקאמר נדרים ונדבות יוכיחו דמשמע הכל ש"מ דס"ל אין קריבין [אף שלמים] אך מאבא שאול לא אישתמע מידי ויכול להיות דל"פ אלא בשלמים רק מכח קושיית התום' מפרק אלו עוברין משמע דס"ל אף עולות קריבין מללא קאמר

לכס ולא לגבזה. ואפשר לומר דלעולה א"צ קרא. ומ"ש התום' בסמוך ד"ה לכס לב"ה למעוטי נדרים ונדבות היינו שלמים ודו"ק:

בתום' בד"ה במאי קמיפלגי וכו' אבל אבא שאול דאמר ומה במקום שכירתך סתומה בו'. א"כ ודאי השיב להם נדרים ונדבות יוכיחו שכן כירתך פתוחה וכירת רבך סתומה ומדקאמר סתומה משמע לגמרי אפילו בשלמים ועיין בח"ש שהאריך. ואפשר לפרש שדיוקא דתום' מעיקרא מדקאמר במקום שמותר להדיוט כגון שלמים בו' שר"ל בק"ו הוא קאי הכל על שלמים וקרבנות וה"ק ומה במקום שאסור להדיוט אפילו שלמים כגון שבת מותר לגבזה עולות תמידין וכל השייך לחובות היום מקום שמותר שלמים להדיוט אינו דין וכו' אבל אבא שאול דקאמר הק"ו מקום שכירתך סתומה שקאי הק"ו על הא דשרי אוכל נפש לצורך [אבל שלמי נדבה אסור וע"ז קאמרי נדרים ונדבות יוכיחו דאסור אפילו שלמים] ודו"ק:

דף כא.

בתוספות ד"ה אבל נדרים ונדבות בו' ואפילו לריה"ג בו'. ע"ש בתום' ב"ק וב"ב פי"נ לענין בכור נוטל ממתנות כהונה ע"ש:

בתום' בד"ה עיסה וכו' וי"ל בו'. לפ"ז קשה מאי מקשה בסמוך מעיסת הכלבים:

בתום' בד"ה הואיל בו'. הרומה בו'. לכאורה נראה דאיסורא דהתם משום תולש מחובר דאסור ביו"ט דדוקא מקצירה ואילך מותר כדלעיל וע"ש במס' שבת בתום':

דף כא:

גמ' ופליגי דריב"ל. לפי' התום' לעיל ד"ה חזינא אליבא דרב הונא לא פליג וכ"כ רש"א ועיין בב"י סו' תקי"ב בשם המ"מ ישבו דקאי אסמוך הני סופלי בו' ועיין אבל הר"ן כתב דל"ג ופליגי וע"ש:

בתום' בד"ה הני סופלי בו' וי"ל דהגי גרעינן בו'. ר"ל דמבעיא הני סופלי דחוייתא שעיקר מאכלם הוא לבקמה ע"י תיקון גדול וכיון דלמ"ד לכס ולא לכלבים אסור לתקן משום מלאכה היכי שדי' להו בלא תיקון שאינו אלא מאכל ע"י הדחק הא אסור לטלטל משום מוקצה עיין באשר"י:

בתום' בד"ה כנונא בו' ואין נראה דלפום ריהטא משמע דהא דקאמר מטלטלין בו'. וא"כ ליכא כאן חדא לריעותא דהיינו הכנונא דלצורך גופו ומקומו מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור אבל הכא הריעותא מה שבתוכה אפילו לצורך גופו ומקומו אסור כדלעיל גבי ביצה אין מטלטלין בו' לכסות וכו' וק"ל:

בתום' בד"ה לא יחם בו'. דלכ"ש צריך לשתות הס"ד ואח"כ מתחיל הדבור וב"ה מתירין ועיין:

דף כב.

עיין דיני שמעתא זו באשר"י ובהגהותיו:

בתום' בד"ה ההיא ר' יהודה דאית לי' בו' וכן שלא תתעשן הקדירה אסור. לכאורה זה הוי ודאי אוכל נפש עיין במרדכי:

דף כב:

גמ' ר"ה אמר אסור מפני שהוא מכבה בו'. אמתני' גופא הומ"ל הך טעמא ועיין:

גמ' ונימא מר מפני שהוא מבעיר. [למ"ש תום' בסמוך ע"א ד"ה ע"ג חרס בשם הר"ר יצחק צ"ל] אפשר ששמע כן ממנו דס"ל לחלק יצאה או רצה לדעת אם ס"ל כן:

ברש"י בד"ה מחלוקת לגמר וכו' והשתא למה דקסבר רב אסי לא הוי טעמא משום דבר השווה לכל נפש בו'. פי' דודאי מונמר לא הוי צורך נפש ועוד דא"כ מנ"ל מחלוקת אבל וכו' ועיין:

בתום' בד"ה דנפיש' בלישה. לפירושם בפיתים קטנים ממלאה אשה תנור פת לכ"ע [כרשב"א] רק בגריצין רחבים אסור לב"ש מכיון שעושה לצורך חול ולא נפישא טירחא חיישינן שימלא שני תנורין דודאי אסורין ועיין:

דף כג.

בתוספות ד"ה ע"ג חרס בו' ואפילו למאן דשרי הבערה שלא לצורך כלל בו'. ר"ל דלמ"ד לעיל הבערה ללאו יצתה בעי מיהו לצורך יו"ט רק אע"פ שאינו שוה לכל נפש [כ] אבל למ"ד אע"פ שאינו לצורך יו"ט כלל אע"פ שהוא אב מלאכה אפ"ה שרי כדלעיל פ"ק גבי הבערה ובישול אינו משנה ואח"ל משנה בית שמאי הוא דלבית הלל מתוך בו' ובישול לכולי עלמא אב מלאכה הוא ואפ"ה שרי מ"מ כיבוי אסור דלעולם אינו לצורך תיקון בו'. ולא נתחוור לי למה לעולם אינו לצורך תיקון הא בישרא אגומרא שרי אע"פ שמכבה ולעיל בשביל שלא תתעשן בו' עיין באשר"י שכתב בהדיא אם אין לו אש אחר הוי שפיר אוכל נפש ועיין:

בתום' בד"ה שלש מחלוקות בו' אבל במגירה שלנו של ברזל. משא"כ של ברזל שלהן דשרי להיינו קירוד דמתני' וכפירש"י וכ"מ באשר"י וברש"א ועיין:

דף כג:

גמ' מני בו'. א"ל דלמא חכמים דגזרו קירעץ אטו קירוד וס"ל דבר שאינו מתכוין אסור דלא שמעינן להו דס"ל דעביד חריץ וכ"כ רש"א:

גמ' חריץ לא. ולא מקשה בקצרה דר"י אדרי' [דברישא תני לר"י ואינה נגדרת ובסיפא אמר ר"י חוץ מן העגלה] דלמלא רישא בשבת וסיפא ביו"ט דיש חילוק לענין דבר שאינו מתכוין אם אסור או מותר לכתחלה כמו לענין מנורה דלעיל דמחלקו [התום' דכ"ב בד"ה ב"ה סברי] אבל לענין חילוק דחריץ וכובשת לא שמעינן:

בתום' בד"ה משום כלי כברה בו'. עיין בפסקי התום' וכצ"ל של עץ כ"א בצמר ופשתים לכן נראה עיין ברש"א:

דף כד.

הכא בצפור דרור עסקי'. אבל לא נוחא לאוקמי הכל במקורה [ל] [וברייתא] ומתני' דשבת דדרור דעופות קתני ולכן גמיי לא מתרץ בחילוקים דלקמן בסמוך יוני שובך אוזנין ותרנגולין בו' דעופות סתמא קתני אבל זה אינו [תירון לומר] מללא קאמר בית וקתני ביברין [ע"כ לא מיירי בצפור דרור] דתקשה בצ"ז ממתני' דשבת אמאי לא קתני בית דבין לר"י ובין לרבנן מנדל אין בו' אע"כ משום חי' נקיט

מהר"ם שיף • ביצה

ביברין. אבל אינו קשה אמתני' דהכא דלא מקשה בקצרה [ממשנה שבת] כמאן דניחא ליה להקשות מיו"ט איום טוב ולא משבת איום טוב:

גמ' חי' אחי' נמי לא קשיא. לכאורה הו"ל לשנויי עופות אעופות ג"כ הא בביבר קטן הא בביבר גדול יכמו שכתבו התוס':

גמ' הגי לא עבידי לרבוויי והגי לא עבידי לרבוויי לכלובן קאמרינן דעבידי בו'. כן מצאתי מונה ועכ"פ הוא בלשון קושיא [מ]:

ברש"י בד"ה השתא דאתית להכי רשב"ג אף בביבר קטן פליג בו' א"נ לאו לאיפלוגי אתי. ומ"ש רש"י לקמן בד"ה הבא מצודה דרב אשי שערינהו לעיל בחד שיעורא ור"י בהאי שיעורא ואידי ואידי חד שיעורא היינו לאידך טעמא דלאו לאיפלוגי קאי. וקצת יש להקשות מה מקשה לעיל ורמינהו לישני דברייתא מיירי במחוסר צידה כל שאומרים הבא מצודה ונצידנו או יהיה מה שיהיה דהא ראה לפניו משנתנו כל שמוסר צידה וכו' ואע"נ דאה"נ משני לי' ביבר קטן וגדול דהיינו מחוסר צידה וכו' מ"מ מעיקרא לאו קושיא אם לא שס"ל רשב"ג פליג ולת"ק ס"ל אפילו מחוסר צידה שרי. ונראה דמש"ה כתב רש"י בלישנא קמא דרשב"ג אף בביבר פליג משום דסברת המקשן הי' דפליג ומשיב לו לשיטתו ודו"ק: וריהטא דשמעתמא משמע דלא פליגי בדקאמר לי' אביי גמרא גמור ואיהו שתיק ומדשתיק אדוויי אודי ליה מיהו י"ל נלא חש דהא נמי הוי מצני להשיב הלכה לאפוקי מדר"י דשבת וע"ש בתוס' דשבת:

בתוס' בד"ה ותניא בו' אי נמי ודאי מהבא הוי מצני לדחויי הכי רק סמוך וכו'. כן מצאתי מונה ועיין בח"ש:

דף כד:

גמ' אר"י א"ש הלכה ברשב"א. ר"ל אם מצאו מקולקלין בו' כמ"ש רש"י דאל"כ גס ת"ק ס"ל ס' מוכן אסור וק"ל:

גמ' הא גופא קשיא לרב דבסמוך הומ"ל הא ספק שרי בטלטול ואסור באכילה וללוי אליבא דרבנן צ"ל דס"ל אסור לגמרי [דאל"ה לא פריך מדיי בין לרב בין ללוי דללמא רבנן הוא דלא פליגי אר"ג רק באכילה ומתירין בטלטול] וכ"מ בסמוך דמקשה אליבא דלוי ולא משני רבנן הוא מיהו התם לישנא דמותרין אליבא דלוי ר"ל לגמרי דבלא"ה צ"ל דמאי פריך [אף אי אתי כר"ג] דלמא מותרין [דברייתא] הוא בטלטול מיהו י"ל לישנא דאפילו ב"י מותרין משמע כמו אינו ב"י ממש [דהיינו ספק מוכן] דההיא שרי באכילה ללוי אליבא דר"ג:

ברש"י בד"ה אם יש באותו המין במחובר אסורים משום מוקצה ולערב אסורים בכדי שיעשו כדי שלא יהנה. מ"ש רש"י שני טעמים משום מוקצה ומשום כדי שלא יהנה עיין ברין' [שכתב נ"מ אם הנכרי עושה בשביל עצמו דמשום שלא יהנה מותר ומשום מוקצה אסור] ויש עוד נ"מ [לענין טלטול דמשום מוקצה אף בטלטול אסור] וזה אינו כמ"ש (התוס') [הרא"ש כצ"ל] דאסור אף בטלטול [דכל מידי דאסור באכילה לא חזי למירי ומחמת זה עשה מוקצה ואסור בטלטול וא"כ אף משום שלא יהנה אסור י"כ אף בטלטול ועיין ברא"ש] והדברים ארוכין לכתוב ברש"י ותוס' עיין באשר"י יש בו כמה דקדוקים י'הרא"ש מאריך בו עיין ללמוד הדברים מספר המאור ובמלחמות ובר"ן הדברים ארוכים ומבוארין עד מאד ע"ש:

דף כה:

גמרא נטיעה מקטע רגליהם בו' ובוועלי נדות פי' שאמרה התורה ג' שנים יהי' לכם ערלים. ותימה תיפוק לי' מנדה הכתובה בתורה ואפשר לפרש נדה דרבנן טיפת דם כחרדל ז' נקיים בו' ועיין בספר מהרר"ל ז"ל נתיבות עולם נתיב הצדק ק"ד ע"ג כתב יישוב לזה:

גמ' ויעזבו את ה' ולא עבדוהו. נראה שהוא מלתא באנפי נפשי' ותורמום מקטע ר"ל שהתורמום מטריח בעליו ז' פעמים ואח"כ חוזר למוטב וישראל לא הי' כתורמום [נמצא דהנמשל של התורמום קאי על ישראל] ובסמוך אפילו כתורמום הזה כביטול בו' לא היה כתורמום [דבזה הנמשל של תורמום קאי על הקב"ה שלא נחשב אפילו אחר ז' פעמים] ודו"ק בפירש"י:

גמ' מפני מה ניתנה התורה לישראל. נראה דר"ל [אף דהיה מחזיר על כל אומה ולשון ולא קיבלוה] למה היה כופה הר כנניית על ישראל יותר מעל אומה אחרת לז"א שהיה דבר מוכרח שלא היה אומה ולשון יכולין בו' וי"א שקאי על לימוד התורה והנית בו יומם ולילה:

גמ' משום ביעותותא ר"ל שהיו יראים ליפול אם הי' נושאין ע"ג היד ואמרי לה משום דוחקא דציבורא המתאספין לדרשא כדאמר אגרא דכלה דוחקא והיו נדחקין לכך היו נושאין על כתפיהן כן הי' נראה לפרש לולי פירש"י:

בתוס' בד"ה בכור שנפל לבור וכו' וקשה דאין זה מן המוכן משמע בו'. לישנא דרש"י אין התרתו היתר משמע נמי אפילו דיעבד ובסמוך [לקמן ע"ב] פי' כן בהדיא אין זה מן המוכן ואפילו עבר ובקרו בו' רק קושייתם הוא לטעמא דרש"י לא הו"ל למיסר רק לכתחלה דהוי כדן דין ונזרז משום וכו' דהיינו גזירה לכתחלה אבל דיעבד הדין דין ח"א דהא אף בדיעבד אסור לכך פי' דטעמא משום מוקצה ואסור אפילו בדיעבד ועיין ברש"א שהניח כאן כצ"ע ובמ"ש ניחא אף שהלשון אינו מדויקת קצת ודו"ק: ומ"ש בפרק כירה (שבת דף מ"ו ע"ב) ע"ש בתוס':

בא"ל וכן הא דקאמר בגמרא מהו דתימא כיון דדעת' בו'. ר"ל לראיה לפירושם דכמו דלר"י היכא [דמדה] לר"ש ואסור היינו אפילו דיעבד דהא אית ליה מוקצה בכ"מ דומיא דהכי אית לן למימר באיסורא דר"ש דפליג אר"י היינו נמי בדיעבד רש"א ועיין:

דף כו:

גמרא לישחטי' הא תם הוא. ובל"ז אין חידוש רק דבר והיפוכו קאמר. אף עתה [מקשה אמאי קאמר] סמ"א לישחטי':

ברש"י בד"ה קמ"ל בו' א"נ משום דעבר ואסקי'. וכן בסמוך [בברייתא ברש"י בד"ה ואם לאו צ"ל ועבר ואסקי' בו' משום דעבר ואסקי'] אי"נ לא יעלה בהערמת שחיטה כן נראה דצ"ל ומהרש"ל מחקי לקמן ס: התוס' לא הביאו ולא ידעתי אם מחקי מ"מ קשה [לרש"ל] למה לי' הדוחק דלא יעלה בהערמת שחיטה ולא פי' כמו לעיל אם לא שנאמר דלטעם [ראשון] דמוקצה כתב זה:

צריך ליישב לישנא דמתני' דמחלק בין מום קבוע לעובר לא"נ שבפירש"י משום קנסא ולא מטעם מוקצה מחמת איסור מתני' ה"ק ירד מומחה ויראה אם יש בו מום קבוע מעיו"ט [נ] יעלה ואם לאו ועבר

ואסקי' לאחר שאמר המומחה שאין בו מום קבוע לא ישחוט אע"פ דהיה בו מום עובר והשתא הו"ל מום קבוע והוא מוכן אפילו הכי אסור הואיל ועבר:

ברש"י בד"ה בכור תם שנפל לבור גרסי' דל"ל מוקצה בבכור דדעת' עלוהי. צ"ל משום דלא תפשוט מכאן בעי' דבעי לקמן אליבא דר"י הנשיא אי ס"ל מוקצה כמו שהקשו התוס'. ורש"א כתב דאל"כ הוי כמוקצה דגרוגרות וצמוקים דאסור לכ"ע וק"ל:

בתוס' בד"ה ת"ר בו' וי"ל לא יעלה בהערמת שחיטה בדפי' לעיל. ר"ל הגמרא לעיל סמ"א ליערים וליסקי' כר"י:

דף כו:

גמ' מדנקיט ג' בבי. והו"ל לכלול ברישא ושיון ומודה ר"ש לר"י בנולד מום מעיו"ט ובנולד ביו"ט הוא ומומו שדזיעבד מבוקר [ס]:

גמ' ארנב"י מתני' נמי דיקא בו'. א"ל למה מדייק ר"נ ממתני' ולא קאמר מזה הברייתא גופי' נסתים דקאמר אם נפל בו מום ביו"ט רש"א בו' [דהוא רשב"י] צריכא למימר. וא"כ ע"כ משובשת הוא י"ל דכאן לא נזכר ר"י בר פלונתי' ודלמא פליג עמו ולית ליה מוקצה בבכור כמו ר"י הנשיא וכן דייק לישנא דרש"י בר"ה צריכא למימר וכו'. א"ל למ"ש רש"י לעיל אי נמי משום דעבר ואסקי' למאן דגרסי כן. אם יהיה פירושו כמשמעו אי נמי לא משום איסור מוקצה אלא משום דעבר ואסקי' א"כ מאי מקשה צריכא למימר דהא אם נפל בו מום עובר מעיו"ט ואח"כ מום קבוע ביו"ט [בלא עבר ואסקי'] ודאי צ"ל דר"י שרי לי' לדעת' עלי'. ז"א דהא ר"ש ארישא דאם יש בו מומין יעלה וישחוט פליג וא"ל דה"פ בכור שיש בו מום עובר מעיו"ט שנפל לבור רי"א ירד מומחה ויראה אם נפל בו היום מום קבוע יעלה וכו' אם לאו שלא ראה בו מום קבוע ועבר ואסקי' אע"פ שנפל בו אח"כ מום קבוע לא ישחוט משום קנסא דז"א אם היה בו מום עובר בודאי ודאי הוי מוקצה [ע] ע"כ ה"ק בכור שיש בו מום ולא ידע אם עובר או קבוע שנפל לבור ירד ויראה אם אותו המום הוא קבוע יעלה וישחוט ועלה קאי ר"ש אם לא היה מומו ניכר מעיו"ט וכו' ודו"ק:

גמ' הא בכור מעיקרא הוי חזי בו'. לפי"ז צ"ל דמכל מקום אם נולד תם ונפל בו ביו"ט מום אסור משום דהוי דיחוי לגמרי והוי מוקצה גמור [דאל"כ ליתני רבותא יותר ושיון בנולד תם ביו"ט ונפל בו מום כו'] [וכן כתב רש"א מתוספות ישנים:

דף כז:

בתוספות ד"ה אלא גמרו בו'. וא"ל דשאני התם דהוי גמרו [בידי אדם שבידו להפריחם מעליו דהא שרינן קדירות אע"ג דבה"ש רותחות הן ובפרק כירה קאמר אם היה עליו בה"ש אסור לטלטל כו'] וי"ל דהתם מיירי בו' כצ"ל עיין באשר"י ותמצא וכ"כ רש"א מת"י:

דף כז:

גמ' במסוכנת וד"ה. רש"י לא גרים וד"ה [דלא אתיא כר"י] ועי' ברז"ה [שגורם ד"ה אפילו כר"י דלא פליגי כ"א בחולה אבל בבריאה אף ר"ש מודה להך מ"ד ובמסוכנת אף ר"י מודה ומתני' מסוכנת וד"ה] ואליביה קשה מה קאמר ר"י אם לא היתה נבלה בע"ש בו' ולא אמר אם לא היתה מסוכנת מע"ש ועיין:

אין להקשית לוקמה מתני' שמתה מעיו"ט דסתמא קתני [וכן כמה משניות בסמוך [פ]]. ולמאי דאמר בבהמת קדשים אפי' מספקא לר"ט [אי שרי] משום בזיון קדשים [כ"ה ברש"א משום ת"י]:

ברש"י במ"ה ההוא גברא כהן היה. לכאורה א"צ לזה דלכ"ע שואלין על המום היאך בא לו ולא משום דנחשד רק דלמא לא ידע דרשא דכל מום לא יהי' בו דבסמוך. רק רועי כהנים אינם נאמנים וצריך להביא עדים שכדבריו כן הוא ולא מצינו דא"ל להאי גברא אייתי עדים שכן הוא ודו"ק [ג]:

ברש"י בד"ה לא יהיה קרי בי' לא יהיה. ללמד שאסור להטיל מום דפשטי' דקרא שאסור להקריב בכור בעל מום וכל אפילו גרמא:

בתוס' בד"ה ועל החלה וקשה דהא דאין שורפינן בו'. לפום ריהטא כבר תי' (ש"ס) [רש"י כצ"ל] דהא אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט ועיין:

בא"ד ומ"מ קשה דהיכי מדמי בו'. הוא בל"ז [על המשנה]:

דף כח:

גמרא אלא משום דלא מיחזי כעובדא דחול עיין באשר"י:

ברש"י בד"ה אסור לשקול בשר ביד בו'. משמע אבל ביד אחר שרי ועיין באשר"י:

דף כח:

גמ' מהו להראות סבין לחכם. לפירש"י דוקא [טבח העשוין] למכור באטלניז עיין בהגהת אשר"י. ובצ"י מביא טעמים אחרים ו"א משום דהוי כדן דין דלא שרי די"ל ראיית חכם הוי כראיית מומין דבכור והרמב"ם מפרש שמא ימצא בה פגמיה וילך וישחזונה במשחת שלה דאסור לכ"ע ע"ש:

בתוס' בד"ה גריפת תנור בו' ותיפוק לי' דאסור משום מוקצה. ושפוד שנרצס לא הוי מוקצה כיון דאיירי שנרצס ביו"ט דדוקא מכשירין שאי אפשר לעשותם מעיו"ט שרי' [וא"כ מסתמא משום דנרצס ביו"ט וכיון דבין השמשות לא היה מוקצה השתא נמי לא שוינן ליה מוקצה כיון דמותר לתקן משום אוכל נפש מה שאין כן גריפת תנור חדש דהיה מוקצה בהש"מ ונ"ל דלא היה אפשר לעשותו מעיו"ט כגון שהיה טרוד ועיין במהרש"א]:

בא"ד ומכאן יש להביא ראיה למאי דאמר בפ"ק. הוא בדף חיו"ת אצל אפר כירה מוכן הוא:

בתוס' בד"ה רבינא וכו' וי"ל דשאני שפוד בו'. והשתא אין צריך לתירוצם קמא [וכ"ה במהרש"א ז"ל בשם ת"י] ועיין בבצ"י שהביא ב' דעות י"א דאיירי דוקא כשנטל עץ בעלמא לצלות בו דלאחר צליה הוי מעשה קוץ בעלמא ואין עליו תורת כלי רק קוץ בעלמא ואפי' ר"ש מודה דאל"כ מ"ש משאר מוקצה דשרי ר"ש חוץ מגרוגרות וצמוקים ורבינו ירוחם ז"ל כתב אף בשפוד המיוחד לכך לאחר צליה לא הוי תורת כלי כיון דאין שמושה רק תחיבה ע"ש:

בתוס' בד"ה איכא בינייהו בו' ולכך אינו נותן סימן וכו'. כצ"ל:

פסוקהעניןאין חזקוניאין פארשן פון אגדה

פסוקהעניןאין חזקוניאין פארשן פון אגדה

מֵמַר הִיבֵי עֲבִיד כּו'. לעיל איירי אין נמנין להיות פוסק דמים על הבהמה שא"י מקחה ולומר לו הריני עמך בסלע כו' רק למחצה ולשליש ולרביע וכדי שידע שוי' קאמר שמעמיד ב' בהמות כו' והכא מיירי כשיודע כבר מקחה או שהעמיד ב' בהמות זו כזו רק אינו מבקש מחצה או רביע אלא מעט בדינר או כב' מה יאמר כו' ועיין בסמוך סוף הפרק:

נמ' אלמא כו' ר"י לקולא ורבנן לחומרא. אבל אין במשמעות לישנא דמתני' לפרש בהיפך [דת"ק נקיט אבל לא במדה היינו אף עומד למדה ור"י דוקא אם הי' כלי של מדה אסור] דר"י איסור נקיט ולא היתירא כת"ק:

ברש"י בד"ה כדעבדין בחול פעמים שאין הליטרא לפניו כו'. מיהו התם אין משניחין כל עיקר ואסור אפילו להניח אי תליא בתריטא:

ברש"י בד"ה הכא לא קעביד כדעבדין בחול כו' ואע"ג דמיוחד למדה עבידי אינשי כו'. במנא דכילי של מדה הכל ל"א:

מ"ש בשמעתא היתר המדה עיין בש"ע:

ברש"י בד"ה תנא אף במועד כו' ולמאן דגריס במתני' מפני ברורי מדות. וטעמא דנקיט אבא שאול מפני ברורי מדות שנזל הוא והוצרך במועד לברר מעיו"ט לפי שטורח הוא וצריך לכך [ויהי' ביטול בהמ"ד] ולמ"ד אף בחול עושה כן מפני כשמכר שמן ששייך ביה מיצוי וצריך להשהות מדה דמוכר ע"ג כלי הלוקח להטיף לתוכו כל הלילה:

דף כט:

בתוס' בד"ה שמואל כו' מיהו בה"ג פי' דשמואל הלכה למעשה אתי לאשמועי' ופליג אברייתא כו'. ר"ל השתא דידע הברייתא ואפ"ה אמר איסורא הלכה למעשה אתי לאשמועי' שלא נפסוק כברייתא יעיין באשר"י. אבל א"ל ללה"ג [נמי] בלהלכה למעשה פליגי. וה"ק השתא דתני [דבי] שמואל מותר והוא אמר אסור ע"כ מצד מעשה אסור ומדפליג עם רב ש"מ בלהלכה למעשה פליגי [ורב מותר אף למעשה] דא"כ לא פליגי אברייתא:

כא"ד וכן בפסח כו' וצריך לעשות פחות מכשיעור כו'. לא קאי לענין חלה רק לענין שיעור חלה לאפיית מצות ועיין [מבואר היטב במהר"ם ע"ס]:

בתוס' בד"ה אנבא דפתורא כו' וחשוב שינוי כו'. דאל"כ והיא עשתה כר"י לעיל בלא שינוי ושייך שפיר [טפי] הא דיקן ברתא כו' לא הול"ל כלל אנבא דפתורא ולפירש"י וכן לפי' התוס' הא דקאמר הא דיקן ברתא כו' משום דהוי שינוי זוטרתא ללא הוי במהולתא גופא [אנבא] עיין באשר"י שהטיב אשר דיבר:

בתוס' בד"ה אצל חנוני כו' היבא דאיבא חששא דמחובר או נולד באגוזים י"ל שאין במינו במחובר אבל ביצים יש חששא דנולד. ועיין על הא דקי"ל אצל נחלות של נכרי א"צ הכן תשובת הרשב"א ויש לחלק:

דף לג:

ואם קטמו פטור אבל אסור כו'. ר"א הוא כדבסמוך ר"א דקאמר חייב חטאת הכא פטור אבל אסור כו':

אין להקשות בשמעתין דהא הוי מוליד ריחא כשקוטמו. דאינו אלא מוסיף ריחא עיין לעיל (ביצה דף כ"ג) תמצא בהדאי. וברש"י שם ט"ס ונ"ל ובהביא [ובקצת ספרי ש"ס איתא כן]:

ברש"י בד"ה שלא יקטמנו אקיסם קאי דלא בתוספתא עיין באשר"י. ולישנא דקטומיה משמע לגמרא דיקן [דלתוספתא ע"כ קטומיה שייך גס בכלי עיין באשר"י] ביד ולא בכלי לכן לא משני לעיל הבריינות כאן ביד כאן בכלי [ותרויייהו כרבנן דבכלי אף לרבנן חייב חטאת בלחצון כמבואר ברא"ש. לכן גזרי' בלהריח וביד דפטור אבל אסור לרבנן בלהריח לא גזרי']:

בתוס' בד"ה פטור אבל אסור כו' וע"ד משמע וכו'. לכאורה אין כאן קושיא דזה בעצמו מקשה הגמרא בסמוך לסוגיית רש"י ומשני הא ר"א והא רבנן ורב יהודה דשרי להריח לכתחלה היינו כרבנן ומ"מ איצטריך לי' לפלוגי בין קשים ורכים דושיין שלא יקטמנו כו' דברי ר"א אקיסם קאי [אבל באוכלי בהמה אפילו לר"א שרי] וכן לפי האמת של התוס' נראה ללא משבשתא היא ברייתא זאת רק קודם דירד לחלק בין רכים לקשים השיב לו ר"י דע"כ משובשת היא בין לר"א ובין לרבנן דמשמע לי' הך ברייתא דאיירי אף ברכים כדקתני עצי בשמים ויש עצי בשמים שהם אוכלי בהמה [ק] וזה ללא כמאן וע"כ משובשת היא ולא כמ"ם רש"א מכח סברא דמני"ל לאמוראים לעשות סברא ולשבש הבריייתא אבל למאי דמשני לי' רב כהנא חסורי מחסרא וכו' לא משתבשא ויתיא כר"א כדמסיק הסוגיא ותדע דאי לא קיבל ר"י [ר] מאי מקשה בסמוך בקשין אמאי לא כו' ועוד כי הוינן בי רב יהודה כו' הא ר"י ס"ל משבשתא אע"כ לא משבשתא לפי האמת ומקשה מקשין [ונמתרן הא ר"א הא רבנן] זהו ביאור התוס' וא"כ גס לפירש"י לא מקשו ויש ליישב וק"ל:

א"ל למה לא משני רב יהודה לסברת המקשה דמשוה קשין ורכין [ש] הך ברייתא ר"א הוא ואנא דאמרי כחכמים דיי"ל כיון דשויין הם רכין וקשין א"כ אמאי אוכלי בהמה אין בהם משום תיקון כלי ושרי לכתחלה הא לרבנן פטור אבל אסור ומכאן נסתר [לכאורה] מ"ש לעיל דלפי' התוס' הכריח ר"י דמשובש מכח ללא כמאן דאי ידע רבנן ור"א א"כ כמאן ס"ל השתא למאי דלא ידע חילוק בין קשים ורכים. מיהו [כל] זה אינו דומאי ידע חילוק בין קשין ורכין רק לא ידע לאוקומי הך ברייתא בחסורי מחסרא כמ"ש לעיל וק"ל:

בתוס' בד"ה כי הוינא כו' משום שמא יקטום והא לא חיישינן כדמוכח הכא אליבא דרב יהודה דס"ל כרבנן כו' לכאורה מה תלוי זה ברי" אף ר"א ס"ל כן ולכ"ע לא גזרינן שמא יקטום [כשמריח בלא קטימה] דהא קתני בברייתא מטלטלין עצי בשמים להריח בהן כו' ואף לחצוצ' שיניו שרי [ת] ולא פליגי רק בקיטום אי גזרינן קטימה להריח משום קטימה לעשות כלי אבל לשמא יקטום הא אף אם קיטם הא הוי דיעבד ופטור לכ"ע. ונאמר אפשר משום הדם דלמצוה קיימא כשמזכרין בורא מיני בשמים נוהגין לקטום שלח הוא במקום הקטימה וריחו נודף ועיין ובמרדכי הרבה נהגו לכרך על בשמים אף כשחל יו"ט במוצאי שבת וכו'. ומה שקשה עליהם מהא דיקנה"ז עיין במ"ש במרדכי [בערבי פסחים גבי יקנה"ז בתחלת הסדר]:

פסוקהעניןאין חזקוניאין פארשן פון אגדה

דף לד:

גמרא ואין מפייגין אותן בצונן. וא"ת כיון דחדשים הם מדמנריך עדיין חיסוס א"כ בלא הפגת צנן אפילו היסק ראשון אסור כדאמר לעיל ברעפים חדשים מפני שצריך לחסמן כבר תירן האשר"י ע"ש [דתנור לא נגמר בהיסק עד שיפינו בצונן]:

ברש"י בד"ה ועוד אמר ר"א כו' שגירסת המשנה שלא כסדר וצ"ל קודם הך דאין מוציאינ את האור וכו'. ולעיל (ביצה דף ד') דמוכיוח רש"י מהכא דלית לי' לר"א מוקצין הי"ל להוכיח ממשנה קמייתא דמן החצר מפני שהוא מן המוכן ועוד דאין ראייה ממשנה זו כלל דאפילו ר"ש מודה במוקצה דגרונרות וצמוקים [ועיין מ"ש מזה למעלה בדף ד']:

ברש"י בד"ה עומד אדם על המוקצה כו' בגון אחזי ולא אחזי כו'. ולעיל בפרק אין צדין (ביצה דף כ"ו ע"ב) הי"ל לאוכוחי ממתני' דהכא וכן רש"א העיר בזה:

דף לד:

נמ' לאו משום שבת קבעה. א"ל דלמא מתני' עומד ואוכל אכילת קבע קאמר וכ"ת אפילו בחול נמי קמ"ל טבל מוכן אצל שבת אבל לעולם שבת לא קבע. דסתמא קאמר אבל זה ל"ק דלמא מכאן אני אוכל למחר [דהויא אכילת בעה"ב ואכילות בעה"ב אקבעינהו] וכמ"ש התוס' בד"ה בניו וכו"ב בשם הירושלמי דהכא אין כאן סברא דלמה יהי' קובע אכילתו יותר מבני ביתו בשלמא התם טעמא כו' [דכרב נגמרה מלאכתן כמות שהן אלא דכיון שחשב ליבשן עשאן ללא נגמרה מלאכתו והשתא שנוטל הבעה"ב לאכול גילה בדעתו שחזר ממחשבתו הראשונה ואינלא מלתא דנגמרה מלאכתן משא"כ במתניתין]:

בתוס' בד"ה אומר מכאן כו' אבל קשה דמייחלפא שיטתייהו דב"ה כו'. אבל הא ל"ק להו דהא ב"ה ל"ל מוקצה בשבת כלעיל ריש מכילתין. דהיינו לר"ג לחודא וניחא להו למיפרך לכולהו ולא רצו לתרן [לאיך אמוראי דל"ל דר"ג נוכל לומר] חילוק בין שבת ליו"ט דיו"ט סגי בעומד ואומר. דניחא להו לתרוצי מלתא דשויא לתרוייהו [כדי שיתורן גס לר"ג]: ואחר עיוני בדיבור הלז לעניותי דבריהם תמוהים האחד דטעמא דב"ש לעיל בנחלות מבואר שם דלמא חס עלה וכו' וכיון דמגעגס לא חס עלה וכדאמר בבריכה שניה כ"ע מודו בעומד ואומר סגי' [א] שנית מה שהקשו דמיחלפא שיטתייהו דב"ה. דהא לעיל איפכא קאמר עומד ואומר זה וזה אני נוטל ודייק עלה דל"ל ברירה [ופריך התם ממת בבית כו' ומתרן] דהתם לטער את הפתחים מכאן ולהבא ודאי זה וזה דהתם עדיף כירשום דהכא ונאמר [על קושיא שניה] דלתי' דרבא דלעיל כתבו כן [ב] מ"מ הוא גופא קשה למה לרבא הך סברא דלמא מטלטל כחושים וכו' נימא לב"ה כדמתרצי התוס' לב"ש דמוקצה דבע"ח חמירי להו לב"ה לענין ברירה כמו שתי' התוס' כאן דכיון דאקצני' בידים חמירי לענין ברירה דהא לא שמעי' דל"ל לב"ה מוקצה דבע"ח. ועוד תקשי לב"ש דהכא אית לי' ברירה עומד ואומר מכאן כו' ולעיל לית להו ברירה לשני האוקימתות [ג] ועיין. ואם הירושלמי כתב זה אפשר שהיה שיטתן באופן אחר מסוגיא דיןן ולא הי"ל לתוס' להביאו:

בתוס' בד"ה בניו ובני ביתו כו'. דגילה בדעתו להניחם כך כצ"ל וכן הגיה מהר"ם ז"ל ור"י שהבע"ה אסור לאכול דבאכילתו אקבעינהו ודעתו להניחם כך ולא ליבשן:

בתוס' בד"ה הא בשאר כו' מהרש"ל הגיה כמו אם הכניסם דרך גגות וקרפיפות. ואין בו צורך כלל שר"ל דהוי כאלו הכניסן דרך שערים. אבל תוכן כוונתם לא ידעתי:

דף לה:

הא איתמר עלה ר' נתן אומר לא כשאמר ר"א כו' כנ"ל להגיה ובח"ש מגיה התם כדקתני טעמא ואינו נוח לי:

בתוס' בד"ה ת"ש וכו'. צריך להגיה שהם שני דבורים וברירה הס"ד ואח"כ מ"ה. הא קמ"ל דטבל כו' והכא לא שייך כו' וכן ברש"י יש דבור חדש בתובת דטבל מוכן הוא:

בתוס' בד"ה א' שבת כו'. זה דבריהם בעצמם לעיל ד"ה הא בשאר שני שבוע. ובמוהר"ש דבת"י אינו:

בתוס' בד"ה שבת לאפוקי מדדליל כו' דבלא"ה אין הלכה כמותו כו'. ועדיין הול"ל לאפוקי מדר"י דס"ל עדיפא מדר"א ולא יגמור אף במוצאי שבת ובמאור שלהי מכילתין כתב והעיקר שרוצה להביא תנא א' שסובר כותי' [וכ"מ ברש"י שכתב הייל כו' משמע דכל דורו חולקין עליו וס"ל כר"י] אבל לפי' התוס' לא נוכל ליישב בענין זה ועיין ברש"א:

דף לה:

ברש"י בד"ה רוב ע"ה מעשרין כו' דמאי וחומרא כו'. כצ"ל:

בגמרא בלל ובכל לא. לא מדויק דהא קתני משיילן ומה שיש לדקדק בזה עיין בסמוך:

בתוס' בד"ה השחור כו' ע"ש שמשריין השער. והרש"ל מגיה משחירין ואין צורך כי הלא הגמרא רצה עתה להביא ראייה שמשחיר הוא נשירה דהא קרי לי' משחיר ע"ש אומנותו שמשיר וכו':

בתוס' בד"ה מי שנשרו כו' לכך קאמר הכא א"ג כו'. כצ"ל:

דף לו:

כ"ש שבת לחמירא או דלמא כו' רש"ל מחקו. והטעם שנקיט סברות שונות באיבעיית מחבירו לא ידעתי:

נמ' או דלמא מה הכא דאיבא הפסד פירות אמרת לא התם כו' לא כ"ש. אע"ג דסברת ביטול ביהמ"ד עדיף ודאי טפי דהא מהני לפנות קופות בשבת מפני ביטול ביהמ"ד דתתן מפנין וכו' ואלו מפני הפסד ממון תנן במתני' אבל לא בשבת וכיון דראינו לענין מה ששרי ביו"ט שרי בשבת יותר מפני ביטול ביהמ"ד מהפסד ממון א"כ אין כ"ש מה דאסר ביו"ט משום הפסד ממון שהיה ג"כ אסור מפני ביטול ביהמ"ד [ד] ורש"א הקשה לעיל אבל ביו"ט דקיל ואתי לזלוזלי כו'. והא במתני' תנן ביו"ט אבל לא בשבת דהא דארבא ביו"ט הי"ל להחמיר טפי מה"ט דקיל ללא ליחי לזלוזלי בי' ותי' דומאי באיסורא דהכא דהוי טלטול שלא לצורך יש לנו לאסור בשבת טפי מביו"ט דטלטול שלא לצורך משום הוצאה והוצאה גופה ביו"ט מותר ובשבת אסור והכא הי"ק מלתא דשרי בשבת כהאי דמפנין משום אורחים וביטול ביהמ"ד ללא גזרו בי' משום הוצאה יש להתיר טפי מהתירא דהכא גבי יו"ט דלית בי' נמי למיגזר משום הוצאה דהתם לא אתי לזלוזלי בי' משא"כ ביו"ט דאסור משום טרחא יתירא אפילו עד ד' וה' קופות משום דאתי לזלוזלי בי' ע"כ:

נמ' אבל לא חשיב כו' אדתני כו'. ולא מקשה אבל כי ליכא בה דבש מאי כו':

מהר"ם שיף • ביצה

גמ' במאי אוקימתא בר"י. רש"י מפרש מהו"ל לתרוצי ארישא [דהיינו דלא צריך לת' דאיכא דבש] יתוספות מפרשים כי פריך והא מוקצות נינהו כו' והא דלא מקשה אשינויא דבש [לפירוש התוס'] אפשר דאף לר"ש בעי צורך קצת וכוורת לא הוי צורך קצת [ור"ל דהיכא דלא חזי למידי הוי כצורות ואכנים לאסור אפי' לר"ש] [ה]:

ברש"י בד"ה על גבי אבנים כו'. והבנין שיהא ליבש כצ"ל:

דף לו:

גמ' פשיטא מ"ד במינו ניצוד כו'. השיג מהרש"א על הב"י סי' שט"ז במה שרצה לדחות דברי בעה"ת יכו' ע"ש. וזה ודאי אי"ל קמ"ל דאיקרי במינו ניצוד שאין זה קמ"ל. ועוד דא"כ הו"ל מ"ד שאין במינו ניצוד הוי ושרי כו'. ואפשר שלא היה לפניו בנוסחתו [הקושיא פשיטא והתנ'] גם אין קושי' כ"כ [פשיטא] לפי' התוס' דהא אם יש בה חור קטן לר"ש שרי גם במס' שבת ליתא. מיהו לפני רש"י ותוס' היה כדמוכח התם בתוס' [וברש"י כאן]:

במשנה כל אלו ביו"ט אמרו ק"ו כו'. כי אתא בי מדרשא לענין יו"ט איתמר וק"ו לשבת. וברישא דקתני כל שחייבין כו' בשבת חייבין עליו ביו"ט ר"ל דינים אחרים שלא הזכירו במשנתנו זאת. ודקתני ואלו הן אסיפא קאי כל אלו ביו"ט כו' דאלו הן שאמרו משום שבות [כ"ז הוא לשון התניי"ט במשנה הזאת]:

גמ' ולא רוכבין ע"ג בהמה כו' שמא יחתוך כו'. אשר"י בשם ירושלמי משום שביתת בהמתו וקתני לה באלו משום שבות משום דלא הוי מלאכה ממש דהחי נושא את עצמו דאף לגמרא דילן עכצ"ל דאין כאן משום שביתת בהמתו משום דחי נושא א"ע:

בתוס' בד"ה אלא אימא כו' וגם מעיקרא כו'. כתב מהרש"ל אינו קושיא על המקשן [דהא פריך באמת ותסברא אלא דתמיהתם אמסקנא] רק ר"ל [במ"ש וגם מעיקרא פי' מש"ה פי' כן רש"י דגם מעיקרא כו' ופירושן] כמו מעיקרא [בעי למימר דר"ש פטור לגמרי ע"ז השיב לעולם כר"י דמשמע לעולם כמו שעלה על דעתך תחלה לר"ש פטור בשאינו מתכוין אפילו מכסה כולו ולר"י מחייב וה"ק כו' ע"כ]. ודבריהם תמוהים [לפי דבריו]. והמחוויר דלא הוי בגירסתם ותסברא וכן בשבת ליתא והקשו על המקשן. ועיין במרדכי ס"פ כירה ותמצא בדהיא וכ"כ רשא ומצא כן בתוס' ישנים ע"ש:

בתוס' בד"ה שופך כו' דלית בה פירי לא בצ"ל. אבל מהך גופא ליכא למידק דקאמר אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל ש"מ אסור לנטול הדלף היינו הדלף גופי' אבל אנכ כלי אפשר שרי: ומ"ש דהוי כגדף של רעי ולעיל [דמקשה על ר"י מנותנין כלי תחת הדלף] לא רצה לשנות דהוי כגדף ככ"ז שלא ירד עדיין איננו כרף:

בתוס' בד"ה הא מצוה קעביד כו' אבל אם אין לו אשה ובנים מותר לקדש כו'. ול"ד להנך דבסיפא [דאסור אפילו במקום מצוה] שאינו מצוה להקדיש להעריך ולהחרים רק אם קידש והחרים הוי מצוה ולא הוי מנצת עשה כהנך דחליצה ויבום וקידושין.

בא"ד הדא אמרי הדין דכנסין ארמלי כו'. ר"ל ע"י ביאה שצריך יחוד מבע"י לפי שאין חופה לאלמנה וביאה קונה והוי הקנין בשבת ובחופת בתולה גמי ס"ל דצריך מבע"י דחופה קונה בה דארוסה אין יורשה ואין מטמא לה כו' אבל היחוד והבעילה יכול לכתחלה בשבת:

דף לז:

גמרא כל אלו ביו"ט אמרו כו' בצ"ל בפסקא [וקאי הקושיא על אין בין יו"ט לשבת כו']:

גמ' ע"כ ל"ק ב"ש וכו'. ולא קאמר ע"כ ל"ק ב"ה אלא דאיכא צורך קצת כמ"ש התוס' לעיל במקומו קטן למוול או לטויל וכו' אבל משילין ליכא צורך יו"ט אפשר דהוי גמי צורך קצת. ולא קאמר ע"כ לא קאמרי [ב"ש] אלא היכא דליכא הפסד ממון אבל הכא איכא הפסד ממון ואף למסקנא יש להך' כך. ואפשר לגמר ולדחוק כיון דהוי משום חשש נזירה דאורייתא [אליבא דב"ש דל"ל מתוך] לענין נזירה דאורייתא אין חילוק בין הפסד ממון או כיון דהתם צורך קצת עדיף כמשילין דאיכא הפסד ממון וליכא צורך מיהו עיין לעיל ר"פ:

ברש"י בד"ה משום מקח וממכר וכו' ממצוא חפצך וכו'. לעיל (ביצה דף כ"ז ע"ב) פירש"י אין פוסקין דמים וכו' בס' עזרא והוא אל יבואו הרוכלים ביום השבת וגו':

ברש"י בד"ה הרי הן ברגלי השואל כו' קונה שבייתה הס"ד. ואח"כ מ"ה ביו"ט ואם שאלו הכל דיבור א' כצ"ל:

ברש"י בד"ה אבל הכא לא אפשר לאערומי כו' שלא יניחנו כך. ר"ל הכל יודעין שלא יניחם כך כמות שכן למטה אלא כשיפסקו הנשמים יחזור ויעלם לנג לגמור יבשותן ואינו עושה עתה כשמוריקן למטה אלא כשיפסקו הנשמים יחזור וכו' וכ"כ מהר"ם ז"ל:

בתוס' בד"ה ורמינהו כו' ולכך לא מייתי מהוצאה דאיסורא דאורייתא כו' פירוש די"ל לענין דאורייתא יש חילוק בין שבת ליור"ט אבל בדבריהם לא חילקו וכתב הח"ש וצ"ל דרבנן עשו חיזוק וכו' נראה שאין צורך בזה דרבנן השוו כל מדותיהן בכל איסור מלאכות דשייכי בשבת ויו"ט בשוה בהם השוו מדותיהן בכל מה שגזרו מדבריהם. אבל בהוצאה דאין עירוב והוצאה ליו"ט שמא לא דברו חכמים מידי אבל במה דאסרו חכמים ועשו [נזירה] דהיינו בשאר מלאכות יו"ט לא חילקו כמו לענין מלאכות דאורייתא אבל אם היה אין בין בדברי דאורייתא [לא מצו לשנויי דמייירי בשאר מלאכות דשייכי ביו"ט ד] היה קשה דס"ס איכא הוצאה במילי דאורייתא [לכך הוצרכו התוס' לשנויי דאין בין מייירי בדרבנן במה שהם דיברו]. והמהוצאה לא פריך אהאי דמגילה דו"ל איפכא דהאי דמגילה איירי במילי דרבנן ומיהו מהנך תרתי מתני' משילין והוצאה הו"מ למפרך שפיר ממנ"פ אהאי דמגילה אלא דניחא ליה למיפרך [הכא] מהאי דמשילין לחודא כ"כ רש"א. ומתהר"ם ז"ל כתב דשם במגילה לא פריך מהוצאה דמתירין ב"ה ביו"ט שלא לצורך משום דפשיטא ל' דהוא מתרץ דהאי אין בין דהתם אתיא כב"ש אבל הכא פריך ממתני' דמשילין דס"ד דלא מצו לשנויי ל' למתני' דאין בין דהכא אתיא כב"ש ומשילין כב"ה משום דתיקשי ל' דע"כ ל"ק ב"ש התם אלא אהוצאה אבל טלטול לא כדפריך בתר דמשני ל' הא ב"ש הא ב"ה יכו' ע"כ. וכתב מוהר"ש אע"ג דבדרך דיחויא י"ל הכי מ"מ המקשה [דפריך דלמא ע"כ לא קאמרי ב"ש כו'] דאכתו לא ידע דטלטול משום הוצאה לא בעי לאקשויי ג"כ דלמא ע"כ ל"ק ב"ה אלא בהוצאה דאורייתא אבל בטלטול לא דסברא גרוע היא להחמיר טפי דרבנן מבדאורייתא וניחא ליה למיפרך ע"כ ל"ק ב"ש כו' דזו סברא מעולה הוא להחמיר בדאורייתא טפי מבדרבנן ע"כ. ויש להתעורר מה שלא התעוררו הם התם במגילה דייקן אמתני' דלא כר"י וכו'. ומש"ה קדקו [התוס' בכאן] אמאי לא פריך ממשילין במגילה וכו' וכמ"ש מוהרש"ל. לפ"ז דס"ל דאיירי מתני' במילי דאורייתא לימא מתני' דלא כב"ה דשרי הוצאה ביו"ט. ועוד מנ"ל דלא כר"י דלמא מתני' דהתם איירי במילי דרבנן כאין בין

דהכא וזה ודאי אינו קושיא א"כ תרי זימני למ"ל דהתם אנכ גררא דשארי אין בין מיייתי התם. ואפשר לומר אף דאין בין במילי דרבנן קאמר מ"מ לר"י דאשוי קרא להיתורא אוכל נפש ומכשירוי א"כ גם במילי דרבנן ודאי התירו שם והו"ל למימר אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש ומכשירוי ועיין:

דף לז:

גמ' ומי אר"י הכי כו' ברגלי הבעלים כו'. כצ"ל:

ברש"י בד"ה כאן ברועה א' כו' הלכך בין מוכר בין לוקח כו'. ורישא דקתני הלוקח בהמה מעיו"ט אע"פ שלא מסרה כו' הרי הוא כרגלי הלוקח איירי היכא שאין דרכו למוסרו לרועה או שאין רועה בעיר דומיא דרישא דמתני' הבהמה והכלים כרגלי הבעלים. וממה שכתב רש"י הלכך בין מוכר ולוקח כו' נראה שהיה גרים כגירסת האשר"י הלוקח בהמה מעיו"ט אע"פ שלא מסרה לו אלא ביו"ט הרי הן כרגלי הרועה [וא"כ ליכא ב' בבות כלל] או סיפא ארישא איתמר [ורישא דליכא רועה כנ"ל]: ומ"ש כאן ברועה א' ומתני' בשני רועים ופירש"י הלכך הרי הן כרגלי הבעלים אם אינו אצל הרועים מבע"י. ק"ק אמאי לא מחלק מתני' ברועה בין מסרו לו ביו"ט או מבע"י כמו בסיפא גבי שואל ומשאל ואפ"ל דמסרו לו מעיו"ט פשיטא וביו"ט שפיר קמ"ל חידוש כיון דיש ב' רועים כו' ובשואל פריך בגמרא פשיטא לקמן. ומיהו ברועים גמי י"ל הכי דלא מסרו לו כו' ועיין:

הרי"ף מפרש כאן ברועה אחד כו' בע"א וע"ש [דרועה א' היינו שמסרו לאחד ושני רועים היינו שמסרו לשניהם בסתם וביו"ט בירר דבריו לאחד מהן ולכך בעיו"ט לא קני חד מינייהו כיון שעדיין לא בירר למי ימסור שמירתה ולא אמרינן למחר כשצריך הוצרך למפרע דבדרבנן יש ברירה כיון שעדיין לא בירר לא גמר אלדעתו [לאפוקי מרשותי'] כן מפרש הר"ן דעת הר"ף. וכן משמע מלשון הרי"ף לא קני חד מינייהו וכו' אבל אם מסרו כו' לפי זה צריך לדעת היאך יפרש דיקא גמי כו' כיון דבריייתא ומתני' תרוייהו איירי בב' רועים ודלמא מסרו לאחד מהן בעיו"ט דבריייתא ואפשר לפרש מדקתני במתני' לבנו או לרועה ל"ל [למינקט הכי אי איירי במסרו לא' מהן א"כ אין חילוק בין רועה אחד בעיר או שנים. אלא ודאי] משמע דדין דמתני' לא משכחת אלא כשישנו ב' רועים בעיר ומסר לתרוייהו ולמחר בירר לא' מהן השמירה משא"כ דבריייתא לא תליא מידי בשני רועים. ונוכל לפרשו ברועה א' או בב' רועים ומסרו לא' מעיו"ט [ו] ועיין בס' המאור ובמלחמות מפרשו בע"א ע"ש:

א"ל גדייק מכאן דאין ברירה אף [ז] לפירש"י למה לא אמרינן הוצרך למפרע דז"א דהא אף אם אין ברירה מ"מ ליהוי כרגלי שתיהן היכא ששתיהן דוקא יוכלין להלך ולמה כרגלי בעלים אע"כ הכא אפשר דלא ימסרנה לרועה כלל כיון שיש ב' רועים בעיר [ועתה ביו"ט נשתנה דעתן] וק"ל:

ברש"י בד"ה דאיסור מוקצה כו' דכל חד מינייהו אקצי דעתיה מכל חלק חבירו. אין להקשות א"כ לישמענין [שמואל] דאין ברירה בלא איסור תחומין אפילו כאן במקומו אסור [אפילו לא חיישין ליניקה] דיש לחלק דהתם דעתו מ"מ הוי אמה שיפול לו לחלקו לאוכלו ביו"ט אף שחלקו שייך לחבירו [ולא אקצי דעתו] אבל רב גבי יניקה [כיון דס"ל יש ברירה והוצרך הדבר דבשעת בה"ש היה דעתו לחלק זה שנפל עתה א"כ] בתוך אותו חלק יש מעט בתוכו משל חבירו [ממה שינק אחר בה"ש]:

ברש"י בד"ה יש ברירה וחביות ובהמה מותרין. דמשתיק רב לר"כ ור"א דלסבר'י לא הוי צריכי [דנימא דלא חש להשיבס] ועיין באשר"י:

דף לח:

בתוספות בד"ה והוינן בי' כו' וקשה וכו'. דא"ל כוונת רש"י ה"נ כמו בעירובין דא"כ למ"ל אינן או גדר אף אם הוא בתוך התחום מ"מ דלמא לא יוזז ממקומו. [אלא ע"כ דרשי' בעי לפרושי בהאי או בתוך ד' אלפים כו' והוא מכיר כו' כדי שיוכל לבא החכם משני צדי העיר ע"י אינן או גדר. ולזה מקשה התוס' דאפ"ה איך יכול לבא כו'] ומ"ש רש"י כגון שחשכה לו בתוך התחום ר"ל כמו ציור הרר"ף להחכם תוך אלפים אמה לביהמ"ד. אך בחמת אינו קושיא דע"י אינן או גדר יכול לבא פשוט כגון זה (הציור עיין בסוף הספר סימן א') שהחכם בצפון ויש לו [ב'] בהמ"ד כל אחד תוך ד' אלפים למזרח ולמערב [העיר שדר בה המניח. ואף שהעיר שבצ' צפון שהחכם בתוכה רחוקה מעיר שדר בה המניח מ"מ יכול החכם לילך באלכסון ע"י אינן או גדר מהלך הד' אלפים לאחז ביהמ"ד שירצה ואף ששטח השוה מהעיר שדר המניח עד הבהמ"ד' אלפים לכל צד וא"כ האלכסון הוא עודף על ד' אלפים מ"מ משכחת כגון] שהעיר שהחכם בתוכה גדולה יותר מעיר שדר בו [המניח] כשיעור העודף מהאלכסון דיכול לילך מקצה עירו דכל העיר כד' אמות לו. אף לפי"ז לא נסתים ברירה דהא זה לא מיקרי ברירה כיון דהחכם ודאי קנה שביטה ע"י אינן או גדר בה"ש [בא' מהצדדים דודאי לא יוכל לבא לשום אחד מביהמ"ד כ"א ע"י אינן ומכי קנה בה"ש לצד אחד שוב לא יוכל לקנות אח"כ לצד האחר] רק דהוא לא ידע [לזאוף צד קנה שביטה] א"כ לא הוי רק איגלאי מלתא למפרע. וכמו שאין לתרץ קושייתם דלא ידע אם יבא החכם דרך הצפונית או הדרומית או כגון שיש ב' ת"ח [מצ' צדדים] וא"י אחז חכם יבא דזה לא מיקרי ברירה אלא איגלאי מלתא למפרע ולא מיקרי ברירה רק דלמא החכם גופי' בין השמשות ה' דעתו לרוח אחרת כמ"ש רש"י ועיין:

בציור דברי הרר"ף המחוויר שבכולן הוא כזה (הציור עיין סוף הספר סימן ב') וצ"ל שהעיר של חכם גדולה קצת יותר כשיעור עודף האלכסון דהא כיון שגדר הפשוט מן החכם לעירו הוא ו' אלפים כ"ש האלכסון אע"פ שאינו כאלכסון של ריבוע דעודף תרי חומשי שזה אינו משופע כל כך מ"מ הוא עודף וא"ת מן העיר עד הפשוט כנגד הביהמ"ד הוא פחות מד' אלפים ובדרך האלכסון הוא ד' אלפים א"כ לא יכול החכם לבא אל בתי המדרשות בשבת אע"כ עיר של החכם גדולה מאד. וא"ל דהו"ל להניח עירוב אחד באמצע כיון דנותנין לו כטפלא מרובעת י"ל חדא דבתי מדרשות רחוקים יותר מד' אלפים מזה לזה. ועוד דאין רוצה לילך רחוק בשבת אע"פ שמותר לו כיון שמפיש בהליכה וניחא ליה לילך כזה (הציור עיין סוף הספר סימן ג') מכזה (הציור עיין סוף הספר סימן ד') ואם נפשך לומר שאין עיר לחכם כלל רק בא מן השדה ויש לפניו שביטין ובתי מדרשות עשויין כצויר הזה (הציור עיין סוף הספר סימן ה') וע"י עירוב אחד באמצע יכול לילך שרחוקין זה מזה והחכם יכול לילך. ומ"ש בסה"ד למורחה של חכם ר"ל מהיכן שהחכם בא מן השדה או היכן שיהי' החכם לאפוקי מורחה של עיר דלא מיקרי מורח רק מה שכנגד העיר ממש ואם יפרשו שהוא כזה (הציור עיין סוף הספר סימן ה') ויהי' מורחו של חכם ולא של עיר לא יתכן בעיני חדא דמ"מ למה דחקו בציור כזה (הציור עיין סוף הספר סימן ו') ולפרש מורחה של חכם ולא כצויר הגי"ל מורחה של עיר ועוד דצ"ל דהעיר שהוא בו גדולה מאד דל"כ יניח עירוב אחד מיהו כזה י"ל כדלעיל שלא להרבות בהליכה. ודרך מהר"ש הוא באופן הזה ומפרש שכל אחד גדול כחברתה אבל לא יתכן כזה מורח ומערב של חכם גם מה שמפרש שקאי אליבא דר' חנינא בן אנטונינוס כו' גם לשון התוס' באלכסון כו' ע"ש. ומ"ש לעבד כפיפה כו' הא מערבין העיירות ומשוין

מהר"ם שיף • ביצה

אותן ע"ש. ויש לדקדק ומאי דוחקיייהו ולמה לא נפרש כזה (הציור עיין סוף הספר סימן ז') ויהי' מזרח ימערב של חכם שפיר ואף במקומות שוות נוכל למצוא אבל נוכל לציירו באופן הזה (עיין סוף הספר סימן ח') [הציורים חסרים ומאפיסת הפנאי לא נתנו לב לעיין בו כל הערך ומקום הנחנו למעיין]:

בתוס' בד"ה ואמר ר"י כו' מדפריך מדתני איז לר"י הא עכצ"ל וכו'. כנ"ל:

דף לח:

הדברים תמוהים בהלכה זו עיין במ"ש מוהרש"ל ומחזור יותר דכך תורף פלפולם שהם הקשו וליבטל מים ומלח כו' משום דנפישא. אע"ג דלענין איסורא לא בטיל [והיינו כאידך תי' של תוס' בד"ה וליבטל] והשיב הרי שנתערב וכו' ואמר רב אושעיא וכו' מ"ש חטין ושעורים ללא משום דכיון דבטל הטעם לענין איסורא אמרינן דיאכל הלה וחדי כיון דאין הטעם מורגש ולכן הקשה מחטין בחטין דהוי מין במינו דשם אין הטעם בטל ואם יבטל שם בעלים משום דנפיש יאכל הלה וחדי חטין בחטין נמי נהי דלר"י וכו' לרבנן בטל ובאמת יאכל הלה וחדי ועיין:

דף לט.

ברש"י בד"ה סדומית דקה. ובפרק לא יחפור פירש"י בהיפך מלח סדומית הוא עב וק"ל:

ברש"י בד"ה ואין בטליו כו' ומתני' פוטר במים ל"ש עיסה ל"ש קדירה. [לגבי הספרים שלפנינו הבריייתות נמי סותרות אהדדי] ובקצת ספרים מונה בבריייתא קמיייתא רי"א בין מים ובין מלח בטליוn בעיסה. [לכן פירש"י הקושיא ממתניתין]:

ברש"י בד"ה כרגלי הממלא וב"ת א"ב הול"ל הרי הן כרגלי כל אדם כו' קסבר יש ברירה להחמיר כו'.
ס: בלא"ה לרבנן דס"ל דחפצי הפקר כרגלי מוצאן נראה דהוי מצוי לאקשויי כן: וא"ל לר"נ למסקנא דבירא דהפקר הוא וס"ל דאין ברירה [אף להקל לפטור ממעשר. הדק"ל ליהוי כרגלי כל אדם] וי"ל היינו בדאורייתא אבל בדרבנן יש ברירה כלעילא אליבא דרב אושעיא [ח] והגמרא לא יכול לשנויי כן [דמשמע לכאורה דהקושיא מר"נ דאין ברירה קאי אמה דאמר למי שנתמלא לו דמוכח דיש ברירה] די"ל דמקשה ממורד הנאה דהוי דאורייתא וכ"ת הא קלבון דרבנן [וא"כ ליפטרו מקלבון דיש ברירה בדרבנן] לז"א להחמיר יש ברירה אבל לקמן אי אמרי' יש ברירה הוי להקל לפטור מקלבון. וא"ל [לפי"ז דאמרי' יש ברירה להחמור דוקא] למה [לא] עשו רבנן יש ברירה להחמיר אפילו בדאורייתא לענין מעשר. י"ל דהוי מבאי חולין לעזרה ועיין ברש"א [שתירן דהוה ליה חומרא דאתי לידי קולא לפטורו מקלבון] ולא ידעתי מאי קאמר [דלא נימא] חומרא בדאורייתא דאתי לקולא במדרבנן:

דף לט:

התנן השותפין כו'. עיין במאור:

ברש"י בדבור המתחיל במגביה מציאה כו' ור"ש סבירא ליה ל"ק חבירו. ומתניתין תתן אם לאחר שמתנו לו אמר אני זכותי בה תחלה לא אמר כלום [דהתם כיון דנתן לימו אדעתא דליקני המקבל אם כן קנאו השני במתנה. אבל הכא נהי דנימא דקנה השני המים ביום טוב] מכל מקום לענין שביטה כו' [כיון דמשעה שמילא וקנה הוברר דבין השמשות היה בשבייתתו ולא מהני נתינתו ביום טוב] ועיין:

בתוס' בד"ה הבא במגביה כו' ועוד דאין סברא לרב ששת כו'. ובח"ל הסוגיא [ט] דסבירא ליה לרב ששת:

בא"ד ומה שהקשה רש"י לק' וכו'. אבל [קושי'] הועוד נראה דבמקומה עומדת:

דף מ.

ברש"י במתני' אין מוליכין כו' קס"ד כו'. ברש"א אין לו מקום כאן לפי הנראה כי אם בדחוק:

ברש"י בד"ה תנאי היא כלומר כו' וב"ש לית לי' שובכו מוכיח כו'. לשון רש"א לא היה צריך לומר לב"ש לאסרי אפילו בחדרי חדרים דאי נמי מתירין ב"ש ברה"י לא תיקשי מדב"ש לרב כיון דאיכא תנא דקאי כוותי' והכי אמרינן ללישנא קמא אלא דניחא ליה למימר להאי לישנא דב"ש נמי אית להו הא דרב כיון דרב חנן נמי אית ליה הכי להאי לישנא אית לן למימר דרב לא פליג עלי' בהא:

בתוס' בד"ה לגלג עיסה כו' אבל לא מצי למימר דלהכי מחלק בין כיסוי כו' משום דגבי כיסוי לא מימצע משמחת יו"ט כו'. וקשה מ"מ מ"ש מאין מגביהין וכו' אלא ה"פ בתוס' דאח"כ פירשו התוס' יבתוספתא פירש דטעם הוה משום דמיירי בחו"ל ולא חזי כמתקן כו' [דזה אינו מספיק רק לחלק בין גלגל למגביהין אבל בין גלגל לכיסוי אינו מבואר החילוק] וא"כ מ"ש דכיסוי אסור אלא י"ל דבלא"ה כיסוי גריע יותר דהוי טרחא יתירה כלעיל [ר"ל גבי נתערבו כו'] לכל התירוצים וכן לפי' הקונט' דפירש חילוק [בין חלה לאין מגביהין] שהרי יכול לגלגלה ולהפרישה היום וכיסוי נמי יכול לשחוט ילבקות היום מ"מ גרע דכפירשתי לאפוקי לפירוש התוס' [לפי הירושלמי] שלא גמר הלישה הוי כיסוי יתרומה שוין וגלגל שאני שלא גמר הלישה [ולהאי פירושא א"צ לחלק ולומר דכיסוי גרע] ולזה אמרו אבל אין לפרש די"ל נמי חילוק רש"י גבי אין מגביהין דיכול לעשות היום רק דאפילו אם תפרש כך צריך נמי חילוק בין כיסוי וגלגל עיסה דהכיסוי נמי יכול לעשות השחיטה והכיסוי היום ותצצה לפרש דהחילוק בין כיסוי לגלגל הוא משום מימנע וכנראה מפירש"י [גבי כיסוי ומשום אימנועי כו' ליכא]. ע"ז כתבו דז"א אלא החילוק בין גלגל לאין מגביהין י"ל כפירש"י אבל בין כיסוי לחלה הוי כמו לתוספתא דכיסוי גריע ביותר ולא משום אימנועי משום שמחת יו"ט ודו"ק כן נ"ל:

עוד שם אבל לא מצוי למימר דלהכי מחלק כו'. לפי"ז לא שייך להקשות לימא פליגי דשמואל אדאבוא כו' אדרבא ודאי אית לי' ועיין:

בא"ד ובתוספתא כו'. [צ"ל] ובתוס' וכן מצינו בסוף החובל שהביאו תוספית אחרים:

בא"ד ולא חזי כמתקן כו' ואין נראה כו'. מי לא מודה שמואל שאם קרא כו' וא"כ ע"כ כיון שאסור לזרים הוי כמתקן: ומ"ש לענין חו"ל עיין באשר"י ובהגהותיו ובמרדכי פסחים פרק אלו עוברין לא כתב כן:

בתוס' בד"ה אין מוליכין כו' תימה אפילו הכין כו'. א"ל משום שמחת יו"ט דלא התירו צידה משום שמחת יו"ט כדמשמע לקמן. גס ב"ה הא לא ס"ל שמחת יו"ט:

גמרא תנן ואם עירב הוא פירותיו כמוחו. ולא מקשה מרישא די"ל שלא עירבו הנפקדים [נמה שאמר ועירבו בני אותה העיר לא יביאו היינו אינן נפקדים] או י"ל דלמא הוי כרגלי שתיקן וק"ל:

גמ' ל"ל למימר משקיז ושוחטין. עיין בר"ן ובב"י ושאר הדברים כתבתי בחילוקי:

דף מ:

גמ' מתני' דלא כי האי תנא. אין להקשות מנ"ל דלמא [הא דקאמר ר' יהודה] בסולם של עלייה הכל מודים לאסור פירוש חזרה וב"ה מתירין במתני' הולכה בסולם של עלייה [ופליגי בתרתי בחזרה בסולם של שובך ובהולכה בסולם של עלייה] [א] וי"ל דא"כ הו"ל לר' יהודה למימר מחלוקת בסולם של שובך כיון דעל הפלוגתא קאי אבל של עלייה לא פליגי ונ"ה אסור אבל כיון דאמר בד"א משמע דקאי גס על ומודים ואכולה מילתא [קאמר ד"ה דבשל עלייה אסור]:

ברש"י בד"ה סולם בא לידנו הולכת סולם כו'. לשון רש א יש לדקדק לכאורה מי הכריחו לפרש הולכת סולם דאי נמי חזרת סולם בא לידנו א ש כיון דת"ק אית לי' דפליגי בחזרה והלכה כב"ה דשרי אפי' חזרה וי"ל דאי נמי דפליגי בשל עלייה מ"מ לית הלכתא כתנא דבריייתא דסבר דפליגי בחזרת סולם של עלייה אלא כתנא דמתני' דסבר דלא פליגי אלא בהולכת סולם של עלייה ע"כ דבריו ואין זה נח לי דהא עדיין פסק דלא כתנא דמתני' בלישנא בתרא. והייתי ר"ל דאם בא לידם חזרת סולם הו"ל אינהו סברי הלכה כבריייתא ולא היא הלכה כמתני' ומנ"ל להגמרא לעשות אינהו סברי באופן זה. ועוד אפי"ל דס"ל לרש"י דלא שייך בחזרה [בסולם של עלייה] שובכו מוכיח עלוי כיון דמחזורו מן השובך לביתו ודאי הרואה אומר להטוּח גנו רק טעמא דשרי בחזרה הוא משום דלא איכפת לי' דהרואה אומר וכו' וא"כ ניחא דרש"י פי' לקמן מוחלפת השיטה (דמקשה ר"י אדר"י דר' יוחנן ס"ל לעיל משום משקיז שזבו) [ב] האי דסולם והשוחט כדקאי קאי ונאע"ג דלא קיימא כן במסקנא היינו משום דע"כ לא אמרו ב"ה אלא משום דשובכו כו' [ולפי מאי דאינהו סברו דת"ק קאי אסולם של עלייה] ובחזרה לא שייך [שובכו מוכיח כמ"ש למעלה] ע"כ צ"ל בבריייתא מוחלפת השיטה ובית הלל אוסרין בחזרה ובהולכה מודים דשרי משום דשובכו מוכיח וא"כ בני ר"ח דעבדי כבית שמאי לכן פירש"י בהולכה [וכ"ע מודה אף לפי היפוכא]:

בתוס' ד"ה אמר ר"י מוחלפת כו' דא"כ מיתוקמא לפי המסקנא כו'. לשון רש"א נראה מדבריהם דלמסקנא לא מחליף אלא האור דתריסין דב"ש לקולא וב"ה לחומרא אבל כל הנך משניות דמיייתי לא מחליף דמיתוקמי בשניינא דלעיל וקשה למאי דמחליף האי דתריסין וב"ש לקולא וב"ה לחומרא תיקשי לי' כל הנך משניות דלעיל דמיייתי דב"ש לחומרא וב"ה לקולא דהכא לא מיתוקמי שינויא דלעיל וכן בכל הנך מוחלפת השיטה דקאמר לעיל משמע דלא מחליף הנך משניות דלעיל מיני' אלא דתוקמי כשינויי דלעיל ואמאי לא תיקשי לי' הנך משניות אדך דמוחלפת ונ"ע ע"כ. וכן העיר בזה בעל המאור ע"ש ובמלחמות ויש עוד פירוש דמוחלפת השיטה ר"ל שניהם כדקאי קאי [רק פירוש ב"ה החליפו שיטתן] ומשום צורכי רבים הקילו כאן ב"ה [בתריסין] עיין בשלטי גבורים והוא כדי ליישב הריף שהביא המשניות כצורתן ולא הביא הך דמוחלפת והוא דחוק בעיני אותן פירוש ויותר נ"ל שהרי"ף גורס בסיומא דמלתא ודלמא לא היא ע"כ לא קאמרי ב"ה כו' אלא משום דאין בנין כו' וכ"ה בר"ן ע"ש. ויש לי לומר לפי המסקנא ניחא הכל דבכל המשניות ב"ש לחומרא וב"ה לקולא חוץ מבהשוחט ומתירן כולן על נכון אבל בסוף דמקשה מהאי דתריסין. בשלמא לב"ש ניחא כו' הכא ליכא דקר ענון ופירש"י ליכא טעמא להיתרא משום דקסבר יש בנין וסתירה בכלים משמע הא אם אין בנין וסתירה בכלים שרי כמו בהשוחט דשקולין הם טירחותא דהשוחט ודתריסין ושאני הם משאר מתניתין דאייתי וא"כ למאי דאפיך להו וב"ש לקולא ע"כ דס"ל אין בנין וכו' ושקול כמו הכא דהשוחט וב"ה אסרי דס"ל יש בנין וסתירה בכלים וא"כ פשיטא דאסיר ואין מסלקין ביו"ט לכן הקשו התוס' כיון דמוחלפת ס"ל דיש בנין וכו' והתם בר"פ כל הכלים סתם אין בנין וכו' כנ"ל [ג]:

בא"ד ואומר ר"ת תמה אני על מה הצריכו העולם הכנה כו'. והא דבעי ב"ה הכנה בגזילות עומד ואומר זה וזה וכו' היינו כדמפרש טעמא לקמן משום כחושה ושמינה וכו' או משום דהוי מוקצה דבעלי חיים כמ"ש התוס' לעיל אבל בשחיטה ע"כ מקאמרי בית שמאי [לפי ההיפוך] לא ישחוט אא"כ הי"ל עפר מוכן מבעוד יום ש"מ לב"ה א"צ:

בא"ד מדקאמר הכא ע"כ לא קאמרי ב"ש התם אלא משום וכו'. לשון רש"א אע"ג דלמאי דקיימינן השתא לפירוש ר"ת לא מיתוקמי כל הני שנויא דחיקא מסתמא הך מלתא דמיירי ב"ש דקדק ענון ודאי קיימא דאין להחליף פירוש המשניות וכמש"ל דלא פליגי ב"ש וב"ה אלא מאי דשרי מר לכתחלה לא שרי איך אלא דיעבד:

בא"ד ותימה א"ב דמוחלפת כו'. לשון רש"א יש לדקדק דלמאי דמוחלפת נמי האי דתריסין תיקשי להו אמאי לא תני בעדייות מקולי ב"ש כו' וי"ל כיון דקתני האי דלא ישחוט לא אצטריך למיתני האי דתריסין דבחדא גוונא מישתמע הנך תרתי מתני' דב"ש לקולא וב"ה לחומרא בשמחת יו"ט ע"כ:

פֿני יְהוֹשֻׁעַ

פֿני יְהוֹשֻׁעַ

דף ב.

בעזרת אמיץ כח וגדול העצה : אתחיל לפרש מסכת ביצה:

במשנה בתום' בד"ה ביצה שגולדה וכו' וכ"ת אי תנא אוסרין ומתירין משמע שאסור לעולם זה אינו כו'. ולכאורה אין דבריהם מוכרחים לאיכא למימר דוקא התם ליכא למיטעי שיהא אסור לעולם דמה"ת משא"כ הכא .
בביצה סד"א דאסורין לעולם משום דאין יו"ט מכין לחול כקושיית התוספת ע"ב ואע"נ דביצה דמתילדא ביו"ט מאתמונל נגמרה מ"מ ביום שגולדה נמי שייך הכנה כמ"ש התוספת לקמן גבי שבת ויו"ט נולדה בזה ע"ש לחד תירוצא מש"ה איצטריך לאשמעינן שפיר דאינו אסור אלא בו ביום משום דסעודת חול לא שייך הכנה כמ"ש התום' לקמן והא דנקט גבי אפרוח אסור היינו לבתר דאשמעינן בביצה דאינה אסורה אלא ליומא ויש ליישב וק"ל:

בא"ד ואל"ת לבית הלל וכו' והא קי"ל דאף לטלטל אסור עכ"ל.
אע"ג שדבר זה מוסכם בפוסקים דביצה שגולדה ביו"ט או בשבת אסור בטלטול ואפילו בתרנגולת העומדת לאכילה מ"מ צריך לי עיון מאי פשיטותא דאסור בטלטול אי משום דהכי איתא בברייתא לקמן אחת ביצה שגולדה בשבת וכו' אין מטלטלין לכסות בה כלי וכו' אי משום הא לא איריא דהא איכא לאוקמי בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ואתיא כרבי יהודה דאסור מוקצה ונוגד בין בשבת בין ביו"ט דע"כ הכי מתוקמא הך ברייתא אליבא דרב נחמן דלית ליה שום טעמא אחרינא לאסור ביצה אלא משום מוקצה לחוד וס"ל דביו"ט אסור ובשבת מותר וא"כ קשיא ברייתא דקתני אחד שבת ואחד יו"ט אע"כ דמוקי לה כרבי יהודה דכמה סתומות משניות ובריייתות מצין כרבי יהודה ואפילו הכי לא ס"ל כוותיה. וא"כ הני אמוראי דפליגי עליה דרב נחמן ומוקי לטעמא דמתני' במילי אחרין אי משום הכנה וגזירה ויס טוב אטו יו"ט שחל אחר שבת ואי משום גזירת פירות הנושרין או משום משקין שזבו ומשמע דלהני אמוראי לית להו מוקצה כלל כמ"ש הטור א"ח וב"י בשם רש"י ותוספות בס' תצ"ה דלגמרי קי"ל כר"ש וא"כ מנ"ל לאסור ביצה בטלטול דכל הני טעמי דהכנה ופירות הנושרין ומשקין שזבו משמע דלא שייכי אלא לענין אכילה אבל לא לענין טלטול וא"כ ע"כ מוקי לברייתא דאסור בטלטול בתרנגולת העומדת לגדל ולאביא דר"י דאית ליה מוקצה יעוד דהכי איתא בהדיא במסכת שבת דף מ"ה גבי קינה של תרנגולין דמוקמינן לה דאסור בטלטול דאית בה ביצה ואסור משום נוגד ומקשה הש"ס בפשיטות והאמר ר"נ מאן דלית ליה מוקצה לית ליה נוגד ימוקי לה דאית בה ביצת אפרוח דוקא משמע דסתם ביצה מותר בטלטול למאן דלית ליה מוקצה וכ"כ שם התוספות להדיא ד"ה דאית בה ביצה דאע"ג דאליבא דר' יוחנן קיימינן דס"ל טעמא דביצה משום משקין שזבו אפשר דמשום האי טעמא לא שייך לאסור בטלטול ע"ש וא"כ אמאי פשיטא להו הכא דאסור בטלטול ודוחק לומר שדברי התוספת כאן הם לשיטת ר"ת דוקא דס"ל דאף למאן דלית ליה מוקצה אסור בנוגד דמכתבו הא קיי"ל דאף לטלטל אסור משמע דהלכה פסוקה היא ובאמת כ"כ כל הפוסקים בטווא"ח ס' תקי"ו וא"כ קשה מנ"ל דהא רוב הפוסקים שרו אף בנוגד ועוד דמ"מ קשה אליבא דכולהו דיונח בעומדת לגדל אבל בעומדת לאכילה דלא שייך מוקצה ונוגד מ"ט אסור בטלטול שהם לא חילקו כלל.
מיהו מנאחזי ראייה מפורשת לדבריהם מהא דמיייתי לקמן בגמרא דאושפזיכנא דרב אלא בר"א הוּוּ ליה הך ביצים מיו"ט לשבת ומסיק אף לרבי יוחנן דאמר נולדה בזה מותרת בזה היינו לגומעה למחר אבל ביומא אסורה בטלטול ומיייתי ברייתא דלעיל דאסור בטלטול והכא ל"ל דהאי עובדא איירי בעומדת לגדל דוקא ומשום נוגד דהא רב אלא בר"א אית ליה בהדיא דנוגד מותר אף ביו"ט כדאיתא במסכת שבת דף כ"ח גבי נכרי שחקק קב בבקעת אע"כ דאפילו הכי ביצה אסורה בטלטול הרי ראייה מפורשת דכלא טעמא דמוקצה נמי אסור בטלטול אלא דלא ידענא טעמא דמילתא. ועוד דאכתי קשה מסוגיא דשבת שכתבתי דמשמע להדיא דלרבי יוחנן מוקי דוקא בביצת אפרוח אבל סתם ביצה שרי בטלטול אע"ג דאית ליה טעמא דמשקין שזבו וממילא דה"ה דלאנין טעמא נמי שרי ומכ"ש למאי דקי"ל עיקר טעמא משום הכנה דרבה א"כ לא שייך כלל לאסור טלטול שכל המפרשים כתבו דלא שייך לגזור יו"ט דעלמא ושבת דעלמא אכנו יו"ט שאחר השבת אלא משום דאסור הכנה דאורייתא ומילתא דפשיטא דמדאורייתא לא אסור אלא באכילה דאסור טלטול אין לו סמך מה"ת כלל.
אח"י יענית ומנאחזי שבעל מגן אברהם כתב בשם ים של שלמה דמשום הכנה דאורייתא החמירו בטלטול אבל קשיא לי דהא לקמן בעובדא דרב אלא בר"א אמרינן דאפילו לרבי יוחנן דאמר נולדה בזה מותרת בזה לא שרו אלא לגומעה למחר אבל לבשלה ביומא אסור משום טלטול והרי הא דשרי ר"י למחר היינו משום דלית ליה הכנה דרבה כדאמרינן שם להדיא ואפ"ה אסירא ליה ביומיה בטלטול וצ"ע:

אח"י עיינתי בספר ים של שלמה שכתב דאסור טלטול היינו משום דבעומדת לגדל אסור משום נוגד מש"ה אסרו אף בעומדת לאכילה משום לא פלוג כיון דתרווייהו אסורי באכילה וידוע שכתב כן לשיטתו שפסק דנוגד אסור בין ביו"ט בין בשבת אבל לרוב הפוסקים דשרי אף בנוגד הקושיא במקומה עומדת מ"ט דאסרי גבי ביצה בטלטול וצ"ע.
ורב אלא בר"א גופא נמי לית ליה נוגד אף ביו"ט כמ"ש ואפ"ה אוסר בביצה ועמ"ש לקמן בזה בעובדא דאושפזיכניה וכו':

בגמ' איזימא בתרנגולת העומדת לאכילה אוכלא דאפרת הוא. פירוש דלא הוי לא מוקצה ולא נוגד כיון דמאתמונל נמי אוכל גמור הוי ועומד לאכילה אנב אמו וכמ"ש התוספת וגי'ל דצ"ל דעכשיו נמי נחית הש"ס לסברא דרבה דכל ביצה דמתילדא האדגנא מאתמונל נגמרה וא"כ א"ש הא דקאמר דאוכלא דאפרת הוא דמאתמונל לאכילה הוי קאי במעי אמו משא"כ אם נאמר דלא נגמרה אלא ביום שגולדה א"כ אמאי פשיטא לה להתיר משום אוכלא דאפרת דמ"מ נוגד הוא דהא מאתמונל לא הוי ראוי לאכילה ועכשיו נעשה אוכל ואין לך נוגד גדול יותר מזה ולקמן אכתוב מזה עוד גבי מילתא דרבה וגבי ביצים גמורות במעי אמן ע"ש או שנאמר קס"ד דביצה קודם שנגמרה כך ראוי לאכילה כמו לאחר שנגמרה וא"כ לא הוי נוגד אלא אוכלא דאפרת:

בתום' בד"ה אוכלא דאפרת וכו' ואי בעי שחיט לה ואכיל כל מאי דבגווה עכ"ל.
משא"כ בעומדת לגדל לא שייך לומר כן וכתב מהרש"א דאף למאי דקאמר בסמוך וקס"ד דמאן דשרי במוקצה בנוגד אסור אפ"ה פשיטא ליה דביצה אסורה ולא חשיב כאוכלא דאפרת אע"ג דלמה שרי דהא מוקצה גרידא היא אפ"ה ביצתה חשיבא נוגד כיון שגולדה מדבר המוקצה ודבריו צריכין ביאור מה טעם יש בזה וגי'ל שכן הטעם דמאן דלית ליה מוקצה היינו משום שאין אדם מקצה דעתיה משום דבר הראוי לו ואף שהתרנגולת עומדת לגדל מ"מ אם שוחטה ביום טוב הוברר הדבר דמאתמונל היה דעתו לשוחטה וא"כ זה הטעם לא שייך לענין הביצה לשוויה כאוכלא דאפרת כיון דסוף סוף לא נשחטה האם א"כ מאתמונל לא היה הביצה

עומדת לאכילה במעי האם שהרי לא היה בדעתו לשוחטה ולאכול מאי דבגווה וא"כ הו"ל נוגד ולפ"ז נראה שאם שחט אח"כ התרנגולת חזר הביצה להתירה ואין זה מהתימה דה"נ אמרינן לקמן גבי תאכל היא ואמה ומוקמינן לה בתרנגולת שלקחה סתם נשחטה הובררה וכו' והיינו למאן דאית ליה מוקצה וא"כ ה"נ מצין למימר אף בעומדת לגדל למאן דלית ליה מוקצה כנ"ל לפרש לשיטת מהרש"ל דאזיל לטעמיה דפשיטא ליה דלמאן דבעי למימר דמאן דלית ליה מוקצה ואוסר בנוגד בתרנגולת העומדת לגדל נמי לית ליה מוקצה אף למ"ש התוספות דמוקצה דבעלי חיים חמיר מנוגד היינו דווקא ביוני שובך ולא בתרנגולת ומה שהכריחו לפרש כן ולא ניחא ליה לפרש דעומדת לגדל נמי חמיר מנוגד ובכלל בעלי חיים הוא וא"כ הוי אחי הכל כפשטיה דהא דקאמר מעיקרא דלמא ב"ש לית ליה מוקצה אביצה לחוד קאי אבל בתרנגולת פשיטא ליה לאסור דמוקצה דכ"ח חמיר כיון שעומדת לגדל כגרונרות ועמוקין דמי וחמיר מנוגד וע"ז מסיק אף מאן דשרי במוקצה גרידא אסור בנוגד וכ"ש בתרנגולת גופא ומה"ט לא חשיב הביצה כאוכלא דאפרת אלא דא"ל לפרש כן דא"כ לא הוי מקשה מידי לקמן וניפלוג בתרווייהו ומאי קושיא דלמא בתרנגולת גופא ב"ש נמי מודה דאסור כדאשכחן דאסרו ביוני שובך אע"כ דתרנגולת העומדת לגדל לא דמי כלל ליוני שובך ומש"ה צריך לפרש כשיטת מהרש"א כדפרישית ועיין מה שאכתוב לקמן גבי וניפלוג בתרווייהו דהו"ק:

שם ומאי קושיא דלמא ב"ש לית להו מוקצה.
הא דלא פשיטא ליה מדסברי ב"ש לקמן אין נוטלין עלי לקצב בשר וכיון דאית להו מוקצה לטלטול וכ"ש במוקצה לאכילה דחמיר טפי כדאמרינן פרק מפנין אלא משום דאיכא למימר דעלי מוקצה מחמת חסרון כים הוא וחמיר טובא כיון דקפיד עליה ומיוחד ליה מקום כדאמרינן להדיא פרק כל הכלים אהיא דעלי אבל מ"מ קשה אמאי לא פשיטא ליה מההיא דמגביהין מן השלחן עצמות וקליפין דמוקמינן סברת ב"ש כרבי יהודה ול"ל דההיא מקשה דקאמר ומאי קושיא לא סליק דאעתיה הא דקאמר ר"נ אנו אין לנו אלא ב"ש כר"י והוי גרים כפשטיה דבית שמאי סובר מגביהין דא"כ אמאי קאמר בל' ודלמא ב"ש לית ליה מוקצה וליקשי בהדיא הא ב"ש לית ליה מוקצה. ונלע"ד דדואי הוי ידע המקשה להא דר"נ ואפ"ה מקשה שפיר ודלמא ב"ש לית ליה מוקצה דאע"ג דלענין שבת מוקצה לאכילה חמיר טפי אבל ביו"ט יו"ל להיפך דמוקצה לאכילה קיל טפי כיון דאפילו מלאכות גמורות הותרו לצורך אוכל נפש כ"ש מוקצה גרידא בדבר שהוא אוכל נפש ממש דעליה קיימינן לענין ביצה ובזה נתיישב ג"כ הא דלא מיייתי מדקאמרי בההיא מתני' גופא ואפר כירה מוכן הוא משמע דאי לא דמוכן הוא ב"ש וב"ה תרווייהו סברי דאסור משום מוקצה ולמאי דפרישית א"ש דהא דקאמר ודלמא ב"ש לית ליה מוקצה היינו באוכל נפש ממש וק"ל. ועי"ל בפשיטות דהוי מסיק דאעתיה דלענין מוקצה יש לחלק בין שבת ליו"ט דביו"ט יש להקל אף לענין טלטול משום דטלטול לא אסור אלא משום הוצאה כדאמרינן בכמה דוכתי והוצאה גופא מותר ביו"ט ועיין מה שאכתוב עוד מזה לקמן בסוגיא דאפר כירה ודקר ענין:

שם בתום' בד"ה דלמא ב"ש לית להו מוקצה תימא דמתניתין וכו' דקתני לא יטול אל"כ נענע מבעוד יום עכ"ל.
קצת קשה מאי פשיטא להו דטעמא דב"ש משום מוקצה דהא מצין למימר דטעמא דב"ש שאם לא יענעו מבעוד יום דלמא משתכחו למחר כולהו כחושים ומימנע שמחת יו"ט דה"נ אמרינן לקמן אליבא דב"ה ויש ליישב. ועיין בבעל המאור:

בפרש"י בד"ה ומי אמר ר"נ הכי דב"ה כר"י עכ"ל.
וצ"ע מה כוונתו בזה. ועוד קשה דבפשיטות מצי לפרש דאתרווייהו מקשה הש"ס דלר"נ קשה ב"ש אדב"ש וב"ה אדב"ה. ונראה דדואי דב"ש אדב"ש לא קשיא משום דמילתא דפשיטא היא דאיכא למימר דדוקא בשבת סובר כר"י אבל ביו"ט ל"ל מוקצה כר"ש והיינו מטעמא דכתיבנא כיון דהוצאה גופא באוכל נפש נמי שרי וא"כ אין לאסור ביו"ט שום מוקצה לא לטלטול ולא לאכילה אבל לב"ה מקשה שפיר מכח כ"ש והוצרך רש"י לפרש כן משום דכל השקלא וטריא בשמעתינן אינו אלא לתרן בהא דמוקי לב"ה כר"י אבל אהא דקשיא דב"ש אדב"ש לא משני מידי אע"כ דמעיקרא לא קשיא ליה בהא והיינו כדפרישית. אבל קשיא לי טובא אהא דמשמע בהדיא בשמעתינן דר"נ מוקי לב"ש ביו"ט כר"ש ובשבת כר"י ובפרק כל הכלים (שבת דף קכ"ד) מסקינן להדיא אהא דאין סומכין קדירה בבקעת דאיירי באיסור מוקצה ומפרש שם דגזירין יו"ט משום שבת כדתנן אין בין יו"ט לשבת וכו' ורמינן ממתני' דמשלין פירות ומסקינן הא דאין בין ב"ש היא דלא שני ליה בין שבת ליו"ט דתנן ב"ש אומרים אין מוציאין את הקטן לר"ה וטלטול נמי צורך הוצאה היא ומתניתין דמשלין ב"ה היא דמתיר בהוצאה ומוקל ביו"ט מבשבת וא"כ משמע להדיא להיפך דלב"ש לא שני ליה במוקצה בין שבת ליו"ט וא"כ הדרא קושיא דלכותא דקשיא דב"ש אדב"ש ול"ל דההיא מסקנא דהתם היינו להנך אמוראי דפליגי הכא אדר"נ ומוקי למתני' דהכא בתרנגולת העומדת לאכילה וא"כ מצין למימר דדוקא בעומדת לאכילה מתיר ב"ש אבל בעומדת לגדל אסור דאית ליה מוקצה אלא דמ"מ קשה אליבא דר"נ גופא תקשי מתניתין דאין בין אמתני' דמשלין כיון דלא מצי לאוקמי כתנאי דהא למידיה ב"ש בהדיא שני ליה בטלטול בין שבת ליו"ט מסוגיא דגמרא דבהכי סלקא בפרק כל הכלים לקמן בפרק משלין. מיהו בלל"ה כתבו רוב הפוסקים דלא קיימא הך סוגיא דפרק כל הכלים עיין בלשון הרא"ש לקמן פרק המביא. מיהו למאי דפרישית לעיל אל"ש דמצין למימר דלב"ש נמי לא שני ליה בטלטול בין שבת ליו"ט כדמוכח מההיא דאין מוציאין וטלטול צורך הוצאה היא אלא הא דמתיר בביצה שגולדה היינו משום דאובל נפש גמור הוא וצ"ע. והנה בס' המלחמות להרמב"ן ז"ל כתב דהא דאמרינן גבי שבת סתים לן וכו' היינו דר' מחלק בין שבת ליו"ט אבל ב"ש וב"ה גופייהו לא שני להו בין שבת ליו"ט. ולפ"ז היה אפשר ליישב קושייתינו ואני לא זכיתי להבין דבריו דאטו ר' שקורי משקר חלילה להפך דברי ב"ש וב"ה. ועוד דהא בעדיות לא תני להא דמגביהין מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה אע"כ דקושטא דמלתא כדמהפך רב נחמן וצריך לי עיון:

בתום' ד"ה מגביהין מעל השלחן וכו' פ"ה אע"ג דאין ראוין למאלב בהמה ולא נהירא דהא איכא בסיפא ושער אפונין מפני שהם מאלב בהמה עכ"ל. ונלענ"ד ליישב שיטת רש"י דלדברא דיוקא דמיה מסיפא מקתני בסיפא מפני שהם מאלב בהמה מכלל דברישא לא חזי לבהמה מש"ה פליגי ב"ש וב"ה ובסיפא לא פליגי דלאת"ה לערביניהו וליתניניהו ולפרש מפני שהם מאלב בהמה וליפלוג ב"ה נמי בתרווייהו אע"כ כדפרישית דברישא לא חזי לבהמה ואפ"ה א"ש מ"ד מגביהין מעל השלחן דכיון שאין רוצה לטלטל אלא להעבירה מעל השלחן שרי דהוי כגרף של רעי וגדולה מזו מצין בפ' כל הכלים דהני קערות לאחר שאכלו מהם מטלטלין להו לרב נחמן משום דהו"ל כגרף של רעי כ"ש עצמות וקליפין דמאיסי טפי. אלא דלפ"ז קשה אמאי קאמר ר"נ אנו אין לנו אלא ב"ש כרבי יהודא וב"ה כר"ש ואי הוי טעמא משום גרף של רעי אפילו לר"י שרי מ"מ מצין למימר דשאני הכא דכיון דאפשר למיטרח בהתירא לסלק הטבלא ולעגרה

מש"ה אסור לטלטלם בעינם למאן דמחמיר במוקצה דהיינו רבי יהודה אבל ב"ה כר"ש דמיקל במוקצה מש"ה מתיר לטלטלם בעינם משא"כ שער של אפונין לא מאים ומש"ה הוצרך לומר דשרי לטלטלם בעינא משום שהם מאכל בהמה. ועוד נ"ל דאף אם נאמר דלא היו כגוף של רעי ממש מדאמרינן שלהי פרק כירה גבי מחתה באפרה דלא דמי לגוף של רעי דהאי מאים והאי לא מאים. ולפ"ז נאמר ג"כ דלא קאי האי סוגיא דקערות לפי המסקנא אפ"ה א"ש דאליבא דר"ש מגביהין עצמות וקליפין אע"ג דלא חזי למידי כיון שעיקר הטלטול אינו אלא לסלקו מעליו ושמעינן לר"ש דלא מקצה אינש דעתיה ממאי דצריך ליה וה"נ כיון דלא סגי בלאו הכי להעבירם מעל השלחן א"כ מאתמול היו דעתיה עילוה. ואין לתמוה על זו הסברא אליבא דר"ש דהא לטלטול גופא לא אסרו אלא משום דצורך הוצאה היא שהיא איסור לאוריייתא ישמעין לר"ש דאפילו בהוצאה גופא פוטרי כשאינה צורך גופא אלא כדי לסלקה מעליו כדאית' פרק המצינע אבל לר' יהודה אסור. אלא דקושטא דמלתא נ"ל דדמי שפיר לגוף של רעי ולא דמי למחתה באפרה דשאני הכא שהוא על השלחן מאים טפי ואיתא במכ"ש מההיא דקערה כנ"ל ליישב שיטת רש"י אה"ז מציאתי למורי זקינו הגאון מוה"ר יושע זצ"ל בספרו מג"ש שכ"כ בפ' נוטל בשינוי קצת ע"ש ונתתי שבת ויהויה לאל יתבדך שמו שהנחני בדרך אמת שכוונתי לדברי מורי זקינו זצ"ל:

דף ב:

בגמרא גבי י"ט דסתם לן תנא כר' יהודה דתנן אין מבקעין וכו' הא דלא מיייתי מסתמא דסוף מכילתין אין משקין ושוחטין את המדבריות וסתמא דסוף מסכת עדיף טפי כמ"ש התוספות אלא דאיכא למימר דהני מדבריות כגורגרות וצמוחין דמי כדמסקינן לקמן דאפילו ר"ש מודה דאסור וק"ל ועיין בסמוך:

שם מכדי מאן סתמיה למתני' ר' וכו' והא דנקט בהאי לישנא ולא קאמר בפשיטות אי הכי קשיא סתמא אסתמא אלא דמשום דמלשון התרץ דקאמר גבי שבת סתם לן וכו' גבי י"ט סתם לן היה משמע לכאורה דהאי תנא דסתמא מס' שבת סבר כר"ש והאי תנא דסתמא מסכת י"ט סבר כר"י מש"ה מקשה דא"א לומר כן דהא כוליה סתמי ר' סתם לן. מיהו יש לדקדק אמאי לא מקשה בפשיטות דלמאי דמפכינן מתני' דמגביהין ומוקימין נמי למתני' דהכא בעומדת לגדל וטעמא דב"ה משום מוקצה א"כ קשה דב"ה אדב"ה. ויש ליישב דוואי היה אפשר לתרץ דלא תקשי דב"ה אדב"ה דמצינן למימר דבמוקצה לטלטל סברי ב"ה כרבי שמעון דשרי והכא בביתא דהוי מוקצה לאכילה סברי כר"י דאסור דהכי נמי אמרינן בפרק מפנין אליבא דרב ע"ש ומש"ה לא מיייתי נמי מתני' דאין משקין את המדבריות דהוי נמי מוקצה לאכילה אבל מהאי סתמא דאין מבקעין דהוה מוקצה לטלטול מוכח שפיר החילוק בין שבת ל"ט אבל אכתי איכא למידק דמצינן למימר דההיא דאין מבקעין נמי לאו משום איסור לטלטול נגעו בה אלא משום מוקצה להסקה דהוי הנאת הגוף ודמי למוקצה דאכילה תדע דהא שייך נמי איסור הנאה לענין עצים שנשרו להסקה כמו איסור הכנה במידי דאכילה. אה"ז מציאתי לבעל מגן אברהם בסיומן תק"י שכתב דמוקצה דעני הסקה אינו אלא משום לטלטול ולא משום הנאת עצמן ע"ש ולענ"ד צ"ע. וא"כ אכתי קשה מאי דוחקיה לחלק בין שבת ל"ט דהוי מצו לחלק בין מוקצה לאכילה והסקה ובין מוקצה לטלטול גרידא כדמחלק במפנין ויש ליישב דויו"ק:

בגמ' במאי אוקימתא בתרנגולת העומדת לגדל וכו' וניפלגו בתרווייהו וכו'. הש"ס מקשה בפשיטות למאי דקאמר רב נחמן דמאן דאית ליה מוקצה אית ליה נולד ודלית ליה מוקצה לית ליה נולד א"כ מקשה וניפלגו בתרווייהו אבל קשיא לי טובא אדרב נחמן גופיה מאי דוחקיה לומר כן שאין לחלק בין מוקצה לנולד ימתוך כך הוצרך ג"כ לומר דפלגי ב"ש וב"ה בסברות הפוכות דלב"ש מחמיר בשבת ומיקל ב"י"ט ולב"ה איפכא לגמרי ומתוך כך קשיא נמי אאוקימתא דר"ג וניפלגו בתרווייהו וטפי הוי"ל לר"ג למימר דלב"ה שבת וי"ט שווין לגמרי ובתרווייהו מתיר במוקצה ואוסר בנולד כסברת המקשה דפשיטא ליה דמאן דשרי במוקצה בנולד אסור אלא דב"ש לחוד סברי דאף בנולד שרי משום דמיקל ב"י"ט טפי מבשבת דבלא"ה צ"ל כן אליבא דר"ג דלא תיקשי לדוידה דב"ש אדב"ש כמ"ש וא"כ לא הוי שייך להקשות וניפלגו בתרווייהו דבתרנגולת גופא ב"ה נמי מודו דשרי ומתוקמי כוליה סוגיין ברווחא דלא קשיא נמי סתמא דאין מבקעין אסתמא דמחכתבין הנבילה דנבילה מוקצה גרידא היא ומש"ה שרי אבל קורה שנשברה ב"י"ט נולד הוא ואסור ואינך מתניתין דהמביא עצים איירי במוקצה מחמת חסרון כים כמ"ש התוס' בשמעתין ד"ה אין מבקעין. ובכה"ג גופא קשה לכל הני אמוראי דשמעתין למה נדחקו לטעמא דמשקין שזבו ופירות הנושרין ומסקינן לקמן דכוליהו כר"ג לא אמרי כי קושין והיינו קושיא דניפלגו בתרווייהו ומאי קושיא דאדרבה מצינן לאוקמי ברווחא מתני' בעומדת לגדל ואפ"ה תרנגולת מותרת לב"ה וביתא אסורה דנולד אסור ומוקצה מותר ועיקר קושיא זו לשיטת רבינו חננאל ור"ת והרא"ש שהביא הב"י סי' תנ"ה שכתבו דלקושטא דמילתא כל הני אמוראי פליגי אדר"ג וסוברים שיש לחלק בין מוקצה לנולד אלא ר"ג גופא בלחוד אין מחלק בין מוקצה לנולד כדי להעמיד אוקימתא דידיה ולפמ"ש נתבאר שהוא להיפך דאדרבה אי מחלקינן בין מוקצה לנולד מתוקמי טפי אוקימתיה דר"ג ברווחא וליכא לאקשויי מידי מיהו אליבא דהנהו אמוראי מצינן למימר דהא דלא מוקי מתניתין בעומדת לגדל ומשום נולד היינו משום דלדידהו פשיטא להו דלא שייך בשום ענין לחלק בין שבת ל"ט אף להחמיר בשבת מבי"ט אליבא דב"ש והיינו כדכתיבנא לעיל דמוכח מסוגיא דפרק כל הכלים ופ' משילין דלב"ש לא שני להו בין שבת ל"ט לענין הוצאה כדמצינן להו בההיא דאין מוציאין את הקטן וטלטול צורך הוצאה היא כדאיתא שם בסוגיא ואם כן תו לא מצו לאוקמי מתניתין בעומדת לגדל דא"כ מ"ט דב"ש דשרי בנולד הא אף במוקצה אסרי כההיא דעצמות וקליפין למאי דמפכינן לה כדמוכח שילהי פ' מי שהחשיך. אלא דלשון סוגיית הש"ס לקמן לא משמע כן דהא קאמר להדיא כוליה כר"ג לא אמרי כי קושין והיינו קושיא דניפלגו בתרווייהו ולא משום דקשיא להו דב"ש אדב"ש וא"כ הדרא קושיא לדוכתא אכתי הוי"ל לאוקמי בעומדת לגדל ואסוריה משום נולד אבל תרנגולת דמוקצה גרידא היא שרי ועוד דמי"מ לר"ג גופא הקושיא במקומה דהא לר"ג ע"כ שני לב"ש בין שבת ל"י"ט דמחמיר בשבת ומיקל ב"י"ט וא"כ מאי דוחקיה לדמות מוקצה לנולד. אע"כ דהא דאמר ר"ג במוקצה ונולד שווין לגמרי היינו מסברא דנפשיה דפשיטא ליה בלא"ה מסברא שאין לחלק ביניהם ולפמ"ש כל הני אמוראי נמי הכי ס"ל דהא לא אשכחן דפליגי עליה בהא ועוד דאי פליגי הוי מצו לאוקמי למתניתין דהכא משום נולד אע"כ דמאן דשרי במוקצה שרי בנולד וה"ג אשכחן דמקשה הש"ס בפשיטות בפ' כירה גבי קינה של תרנגולים אע"ג דאליבא דר' יוחנן קיימין התם דמפרש לטעמא דמתני' דהכא משום משקין שזבו ומשמע דאפ"ה אית ליה להא דרב נחמן ואם כן קשה טובא לשיטת הפוסקים שפסקו דלא כר"ג והסכימו דמוקצה ונולד אינן שווין דאף למאן דשרי במוקצה אוסר בנולד מסוגיית רש"י וא"כ קשה סוגיית דהכא ולכאורה נ"ל ליישב ע"פ שיטת הרמב"ן שהבאתי לעיל שכתב דקושטא דמלתא ב"ש וב"ה גופייהו לא שני להו כלל בין שבת ל"ט אלא ר' ראה דברי ב"ה ב"י"ט ודברי ב"ש בשבת ע"ש ולשיטתו ע"כ צ"ל דהא דקאמר ר"ג אנו אין לנו אלא ב"ש כר"י וב"ה כר"ש לא שהפך המשנה אלא דבאמת פלוגתא דב"ש וב"ה כפי שסוגייה לפנינו דב"ש ס"ל מגביהין עצמות וקליפין וב"ה

סברי אין מגביהין אלא דלענין פסק הלכה יש לנו לומר כאילו שנויה בהיפך כי היכי דלוקמי דברי ב"ה כהלכתא ובאמת הם דברי ב"ש ואפ"ה הלכתא כוותיה. נמצא דלפ"ז דב"ה סברי אין מגביהין דאית ליה מוקצה אפילו בשבת וכ"ש ב"י"ט למאי דקאמר ר"ג דשבת קיל מי"ט וא"כ מקשה הש"ס שפיר אי ס"ד דהכא בעומדת לגדל איירי דא"כ נפלגו בתרווייהו דל"ל דב"ה שרו בתרנגולת גופא דלית ליה מוקצה אלא נולד דהא חזינן להדיא דאית ליה מוקצה בההיא דעצמות וקליפין ומשו"ה הוצרכו לפ' דאיירי בעומדת לאכילה. אלא דאכתי קשה א"כ מאי מקשי ניפלגו בתרנגולת להודיעך כחו דב"ה ותיפוק ליה דכבר שמעינן לב"ה דאסור במוקצה אפילו בשבת בההיא דעצמות וקליפין וא"כ א"ש דאיצטריך פלוגתא דשבת להודיעך כחו דב"ה דאפילו במוקצה אסרי ואפילו בשבת והכא איצטריכו לאפלוגי בנולד להודיעך כחו דב"ש דאפילו בנולד שרי ואפילו ב"י"ט ובר מן דין כבר כתבתי ששיטת הרמב"ן קשה להולמו ואין נראה כן מהסוגיא שפנינו לפי שיטת הש"ס והמפרשים וכמ"ש התוס' דלא מיייתי בעדיית ההיא דמגביהין בהנך דב"ש לקולא וכו' אע"כ דאיפכא מיתנייא וכן משמע בשילהי פרק מי שהחשיך דאמרינן התם ר' יוחנן סתמא אחרینא אשכח ב"ש אמר מגביהין וכו' ואמר ר"ג אנו אין לנו משמע להדיא איפכא מיתנייא לגמרי וא"כ הדרא הקושיא לדוכתא ולשון הרמב"ן צ"ע דווק. ולולי דברי הקדמונים היה נ"ל לפרש פירוש אחר בסוגיית דשמעתין כדי ליישב כל הסוגיא דכל חד ליקום אדוכתיה דבכמה דוכתי משמע דמלתא דפשיטא היא דנולד אסור אליבא דב"ע וכמו שהביאו הפוסקים ראיות וכן הכריע מהרש"ל בים של שלמה בשמעתין ואף שכתב ליישב כל הראיות אפ"ה הכריע מההיא דפסק סתמא דתלמודא בפ' נוטל דגרעני תתמרי פרסייתא אסרי והיינו משום נולד וא"כ קשה סוגיא דהכא דפריך בפשיטות וניפלגו בתרווייהו ומש"ה נדחקו לפרש טעמא דביתא במילי אוחרי וכן בשבת פרק כירה מקשה הש"ס בפשיטות והאמר ר"ג מאן דלית ליה מוקצה לית ליה נולד אע"ג דאליבא דרבי יוחנן קיימין ובמסכת עירובין גבי מים בעבים מצבל בליעי מקשה הש"ס בפשיטות והא נולד הוא אע"ג דדמי לנולד דביתא כמ"ש התוס' בשמעתין. לכך היה נ"ל לפרש בענין דלא תיקשי מידי ומתוך דברי יתיישבו כמה קושיות ודקדוקי' בשמעתין וראיתי להקשות עוד קושיא א' גדולה היא אצלי ללמאי דמוקי ר"ג טעמא דביתא לב"ה משום דבמוקצה דיי"ט קי"ל כר' יהודה אבל בשבת קי"ל כר"ש וא"כ תקשי ליה דביתא שנולדה בשבת לישתרי והלכה פסקה היא דאסור מדמקשה בסמוך עליה דרבה שבת לישתרי אלמא דפשיטא דאסור ואף שאכתוב בסמוך ליישב שנוייה דחיקא היא. ומה שנלע"ד בזה הוא דוואי ר"ג גופא לא סליק אדעתיה להתיר בנולד אלא פשיטא ליה דאסור כדפשיטא לסתמא דתלמודא בפ' נוטל גבי גרעינן תתמרי פרסייתא ובמס' עירובין גבי מים בעיבא בליעי והיינו בא' משני טעמים אי משום דאמר ר' דר"ש גופא אע"ג דמיקל במוקצה מודה בנולד דאסור והא דשרי פ' כירה בקליפי אנזים ונרעיני תמרי ושברי כלים להסקה היינו משום דלאו נולד גמור נינהו כמ"ש התוס' לעיל בד"ה קס"ד וא"כ נאמר דקי"ל לגמרי כר"ש וההיא דתמרי פרסייתא דפרק נוטל שאני דלא חזו לגמרי כמו שאכתוב לקמן או שנאמר דנהי דר"ש סובר דנולד נמי מותר אלא דאין לא קי"ל כוותיה אלא במוקצה לחוד אבל לא בנולד ואין זה מהתימא דהא מאי דקי"ל כר"ש היינו משום דהכי מסקי רבינא ורב אחא דבבבבא נינהו בשילהי מי שהחשיך והתם אפליגו להדיא דאיכא מאן דאמר לבר ממוקצה מחמת מיאוס דלא קי"ל כר"ש וא"כ י"ל דכ"ש דבנולד לא קי"ל כוותיה דגרע מכל הני. ולפ"ז הא דקאמר רב נחמן בשמעתין מאן דאית ליה מוקצה אית ליה נולד וכו' כל השקלא וטריא דשמעתין לא קאי אלא לענין ביתא לחוד משום דקושטא דמלתא ביתא לאו נולד מיקרי דהא אוכלא דאפרת הוא דמה"ט פשיטא לתלמודא בתרנגולת העומדת לאכילה שאין לאסור כלל משום נולד אלא בביתא העומדת לגדל קס"ד דהוי נולד דכיון שהתרנגולת גופא אינה עומדת לאכילה דמוקצה היא בביתא הוי"ל נולד ואף למאן דמתיר במוקצה והתרנגולת גופא מותרת אפ"ה מיקרי ביתא נולד כיון שנולדה מדבר המוקצה דלא קיימא לאכילה וכמ"ש לעיל בשם מהרש"א והיינו דמקשה ואי בתרנגולת העומדת לגדל מוקצה היא ומסיק דקס"ד דמאן דשרי במוקצה אוסר בנולד וא"כ יש לדקדק ונאמאי קאמר מעיקרא מוקצה היא הוי"ל נולד היא ולמאי דפרישית א"ש דכולה חדא מילתא היא דקשיא ליה שהתרנגולת מוקצה היא ואע"ג דשריא ואפ"ה ביתא פשיטא דאסורה דממילא הוי"ל נולד כיון שנולדה מן המוקצה והיינו נמי מאי דמסיק קס"ד דאף מאן דשרי במוקצה בנולד אסור פי' דדבר הנולד מן אותו דבר המוקצה כל זה היה סברת המקשה. ועו"ז תירץ ר"ג דליתא לההיא סברא אלא מאן דאית ליה מוקצה אית ליה נולד והיינו נמי כדכתיבנא דאביתא לחוד קאי דמאן דאוסר התרנגולת משום מוקצה אוסר הביתא משום נולד דלא חשיב כאוכלא דאפרת כיון שהאם אסורה אבל מאן דלית ליה מוקצה ומתיר התרנגולת לית ליה נולד לאסור הביתא דתו לא מיקרי נולד אלא אוכלא דאפרת היא כיון שנולדה מדבר המותר לאכילה דלא סבירא ליה לרב נחמן כסברת מהרש"א אלא פשיטא ליה כדכתיבנא ומשו"ה הוצרך לחלק בין שבת ליום טוב כי היכי דלא תיקשי דב"ה אדב"ה דגבי עצמות וקליפין לית להו מוקצה והכא מוכח דאית להו מוקצה לאסור התרנגולת והביתא דאי לאו דאוסר התרנגולת משום מוקצה לא מיקרי הביתא נולד דאוכלא דאפרת הוא והיינו דמקשה הש"ס בפשיטות וניפלגו בתרווייהו דכיון דלא שייך לאסור הביתא אלא משום לתא דאוסור תרנגולת א"כ ליפלגו בתרווייהו כי היכי דלא ליטעו ובזה נתיישב קושיא התוספת בד"ה וניפלגו דווק והיינו נמי דמהאי קושיא כוליהו אמוראי כר"ג לא אמרי דאינהו נמי אית להו האי סברא שאין לאסור הביתא משום נולד אלא במקום שהתרנגולת אסורה וקשיא להו וניפלגו בתרווייהו ומשו"ה מוקי לטעמא דביתא במילי אחרין. ועפ"ז נתיישב אצלי מאי דהוי קשיא ליה לשיטת ר"ת שכתב לקמן בסוגיא דמוחלפת השיטה היינו דההיא דהשושט משום דב"ה גבי שמחת י"ט לקולא וכתבו שם התוספות דדיבור הקודם דהא דלא חייש לשמחת י"ט בביתא היינו משום שאין שמחה בביתא שהוא דבר מועט וא"כ קשיא טובא מאי מקשה הש"ס וליפלגו בתרווייהו דלמא ב"ה מודו דתרנגולת שרי דנהי דאית ליה מוקצה אפ"ה מיקל משום שמחת י"ט. ונהי שיש ליישב ולומר דלא שייך לומר דמשום שמחת י"ט מתיר ב"ה במוקצה דהא אליבא דר"ג נאדרבה מחמיר ב"ה במוקצה ונולד ב"י"ט טפי משבת משום דיי"ט קיל ואתי לזלזלי ביה א"כ תו לא מצינו למימר שהתירו משום שמחת י"ט ומה שהקשו בתוס' לקמן דמצי לאקשויי מביתא היינו לאינך אמוראי דאיסורא דביתא משום טעמא אחרניא. אבל למאי דפרישית א"ש טפי דאי ס"ד דב"ה שרי בתרנגולת א"כ הביתא ממילא שרי דתו לא הוי נולד כיון דאמה שריא הוי"ל כאוכלא דאפרת דווק היטב. ולפמ"ש דר"ג וכוליהו אמוראי סברי בנולד דעלמא דאסור אלא בביתא לחוד קאמרי דמאן דמתיר התרנגולת דלית ליה מוקצה מתיר נמי בביתא. א"כ לפ"ז א"ש דלר"ג אסור ביתא שנולדה בשבת דאע"ג דבשבת לית ליה מוקצה היינו מוקצה גרידא דס"ל שאין אדם מקצה דעתו ממאי דחויא ליה אבל התרנגולת בשבת ודאי סובר ר"ג דמלתא דפשיטא היא דמוקצה גמור הוא דלא חזי כלל ונרע טפי ממוקצה מחמת איסור ואף מגורגרות וצמוחין וכ"ש למאן דאמר דמודה ר"ש דבעלי חיים שמתו שאסורין א"כ ק"ו כן בנו של ק"ו תרנגולת בשבת דלא חזי למידי והוי"ל מוקצה גמור דבעלי חיים. וא"כ פשיטא דביתא אסורה אף בעומדת לאכילה ולא שייך לחלק לענין ביתא אלא ב"י"ט לפום האי סברא ואין להקשות א"כ מאי מקשה הש"ס בשבת פרק כירה גבי הא דאמר רבי יוחנן קינה של תרנגולים אסור לטלטלה ומוקמין לה

דאית בה ביצה ומקשינן עגלה והאמר ר"נ מאן דלית ליה מוקצה לית ליה נולד ואינטריך ליה לאוקמי בדאית בה ביצת אפרוח והא למאי דכתיבנא בביצה שנולדה בשבת לא איירי ר"נ ופשיטא ליה דאסורה. איברא גלא קשיא מידי דהא התם כל השקלא ועריא קאי אמאי דמקשינן דר' יוחנן אדרבי יוחנן למאי דקאמר רבה בר בר חנה משמיה הלכה כר"ש ושמעיון שם לר"י גופא דקאמר אין מוקצה לר"ש אלא שמן שגבר בשעה שהוא דולק הנאיל ומוקצה למצוותיו משמע לפ"ז להדיא דר"י אי ס"ל כר"ש לית ליה שום מוקצה כלל אלא במוקצה למצוותיו לחוד ואפשר דאף בגרונרות וצמוקים לית ליה והתוספות נסתפקו שם בזה וכן בבעלי חיים שמתו קאמרינן שם להדיא אלא למר בריה דר"י דאמר חלוק היה ר"ש אף בבע"ח שמתו מאי איכא למימר ועגליה משני דאית בה ביצה וא"כ מקשה שפיר והאמר ר"נ מאן דלית ליה מוקצה לית ליה נולד ונהי דמוקא בביצה שנולדה מן המוקצה איירי ה"נ משמע דאפילו בבע"ח גמורים לא מיקרי מוקצה לר"י דאמר הלכה כר"ש דאמר להדיא אין מוקצה לר"ש כלל וכללל כיוול וגם בזה משמע שנסתפקו שם התוספות אי מתיר ר"ש בבע"ח גמורים ולפי הסברא שלי י"ל דפשיטא לתלמודא דר"ש אליבא דר"י מתיר אף בבע"ח וא"כ דלא מיקרי התרנגולת מוקצה אף בשבת תו לא שייך לאסור הביצה משום נולד. וכל זה בסוגיא דהתם דאיירי לר"י אליבא דר"ש אבל בסוגיא דהבא איירי לר"נ אליבא דנפשיה שסובר דר"ש אית ליה מוקצה בעולם כגון בגרונרות וצמוקים ודכוותיהוה מילי טובא כדאמרינן בהמות המדבריות נמי כצמוקין וכגרונרות דמי א"כ כ"ס בבע"ח גמור בשבת דהוי מוקצה ואף אי ר"ש יופא סובר דאף בבע"ח לית ליה מוקצה מ"מ ר"נ לא ס"ל כוותיה בהא דלא גרע ממוקצה מחמת איסור דקו"ל דלא כר"ש בפ' מי שהשחיד. וע"כ בלא"ה משמע דאית ליה לר"נ שם מוקצה בעולם אף בשבת דאלת"ה לא שייך להחמיר ולאסור ביו"ט כי היכי דלא ליתו זלזולי ביה ומה זלזול שייך בדבר המותר לגמרי אע"כ דאיכא שם מוקצה בעולם אלא דמחמירינן בדין מוקצה טפי מבשבת וא"כ דתרנגולת בשבת מוקצה גמור היא מש"ה ביצתה אסורה ואפשר דב"ט גופא לא פליגי ואמרי תאכל אלא ביו"ט מטעמא דכתיבנא כיון דלית להו מוקצה ביצתה לאו נולד מיקרי אבל בשבת אסורה והיינו דפליגי דוקא ביו"ט וא"ש אליבא דכולהו אמוראי דאף למאי דמסקו בביצה העומדת לאכילה לא פליגי אלא ביו"ט אבל בשבת אפשר דכ"ע מודו דאסורה ועיין מה שאכתוב בזה בסמוך גבי שבת דעלמא לישתתרי. נמצא דלפמ"ש נתיישבה כל הסוגיא אליבא דהלכתא למאן דאסרי בגולד דאיכא למימר דר"נ גופא וכל הני אמוראי אסרי בגולד אלא דשאני גולד דביצה דאוכלא דאפרת הוא וגולד דידה אינו אלא משום לתא דמוקצה אלא שהפוסקים ימפרשים הקדמונים לא נחתו לפרש כן והמעין יבחר דמק היטב. ובאמת מצאתי שדבר זה תלוי באשלי רבדברי שהר"ף ורמב"ם והרבה גאונים סברי דלמאי דקו"ל כר"ש אין מוקצה כלל בבע"ח לענין השוחט לחולה שמותר לבריא עיין בב"י סי' ש"ח ואף להאוסרים מודו דר"ש גופא מתיר אלא דלא קו"ל כוותיה וא"כ דברינו אלה הם כפתור ופרח. ועד שיש לי שיטה אחרת בזה כשיטת הפוסקים דשרו בגולד לגמרי כפשטא דלשנא דר"נ ומה שאסרו בפרק נוטל בתמרי פרסייתא היינו משום דאפילו לכבשים לא חזי אלא ע"י תיקון גדול אלא להסקה קיימי ומש"ה אסורים בשבת ודעתיה לפרשה היטב בפ' יו"ט אי"ה:

שם בגמרא אלא אמר רבה וכו' ומשום הכנה ופרש"י רבה לטעמיה דאמר בפסחים ויליף מהבא דמוקצה מדאורייתא וכו'. וקשה דהא שם בפסחים מקשה אב"י עליה דרבה בהא דאמר מוקצה דאורייתא ורבה גופא הדר ביה ממאי דמוקי בעצי מוקצה ואחר העיין מצאתי שם הר"ן ז"ל הרגיש בקושיא זו וכן התוס' בפ' בכל מערבין דקדקו בזה ודחו דבריו. ולענ"ד נראה ליישב שיטת רש"י דרבה לא הדר ביה במסכת פסחים ממאי דמוקי בעצי מוקצה אלא משום קושיא דאין חילוק מלאכה ביו"ט אבל לקושיא קמייתא אפשר דלא חש לה דלאו קושיא אלימתא היא. ובאמת נראה דאב"י נמי אקושיא שני' סמוך דמשה באפר ודאי לא מצו לדחויי מוימרא דרבה דהא אף למאי דקאמר רבה מעיקרא עצי מוקצה דאורייתא ע"כ לא ילפינן מיינה לכל מוקצה דליהוי דאורייתא דבכולהו תלמודא פשיטא לן דסתם מוקצה איסור דרבנן אע"כ דלא איירי רבה אלא ממוקצה גמור היותר חמור כגון בעצי מוקצה שנשרו ביו"ט דהו"ל נולד ומוקצה מחמת איסור דאסחך דעתיה משום איסור תולש דהוי דאורייתא או בשאר נולד שלא היה בעולם כלל וא"כ לך"מ מההיא שה מן האפר דאינו אלא מוקצה קל כדאמרינן שלהי מבילותין דאיכא למ"ד דאפילו מדרבנן מותר וא"כ דלעולם דרבה לא הדר ביה וס"ל דעצי מוקצה וכיוצא בהן הוי דאורייתא כן ג"ל אליבא דרש"י ז"ל. אמנם מה שהכריחו כאן לפרש דמהבא יליף דמוקצה דאורייתא נלע"ד ברור דמשמע ליה לרש"י דעיקר פשטא דקרא דוהיה ביום הששי והכינו היינו דקפיד קרא שאין לאכול בשבת או ביו"ט שום דבר מה שלא הוכן בששי דהיינו בדבר דשייך הכנה כגון עצי מוקצה וגולד אבל הא דדרשינן שאין שבת מכין ליו"ט וכן להיפך אין זה כלל במשמעות המקרא והיכן רמיזא ועוד דאי ס"ד דקפיד קרא משום טירחא דיו"ט להכין בו לשבת א"כ ביצה שנולדה באחד בשבת או לאחר יו"ט ליתסר נמי בחול וכן עצים שנשרו בשבת או ביו"ט ליתסרו בחול כקושיא רש"י ותוספות אע"כ דעיקר קפידא דקרא היינו משום איסור מוקצה שאין לאכול דבר שלא הוכן מבעוד יום כגון גולד וכיוצא בו אלא דממילא אמרינן כיון דהכנה זו חשיבא שמתרת האיסור א"כ הו"ל מלאכה ואסור לעשותה ביום טוב או בשבת לצורך מחר משא"כ בחול דלא שייך איסור מוקצה א"כ לא מיקרי הכנה דממילא מלאכה הוא וכן פרש"י להדיא בפסחים ע"ש נמצא דאי לאו דמוקצה אסור תו לא שייך הכנה דרבה כלל. ולפמ"ש מבואר מל' דרש"י דעיקר הכנה דרבה היינו משום מוקצה וגולד נעגו בה. ולפ"ז צ"ל דהא דאמרינן בסמוך קסבר רבה כל ביצה דמיתלגלא האידנא מאתמול נגמרה לאו משום דאי היום נגמרה הוי שרי' דהא כ"ש דאסירא משום מוקצה דאורייתא שלא היתה מן המוכן בעולם כלל ביום חול ואע"ג דאוכלא דאפרת הוא סבר רבה דכיון שלא היתה בעולם כלל ולא היתה ראויה לאכילה קודם שנגמרה לא מיקרי אוכלא דאפרת דהיינו קפידא דקרא והכינו ביום הששי אלא משום דקושטא דמלתא הוא דמאתמול נגמרה א"כ אין כאן מוקצה דאורייתא אלא דאפ"ה אסורה מדרבנן משום גזירה יו"ט שאחר השבת ותלמודא הוא דייק הכי מקאמר רבה משום גזירה ולא קאמר משום הכנה גרידה שלא היתה מן המוכן ע"כ סובר רבה דמאתמול נגמרה ואפשר דרבה גופא הוצרך לומר כן דאל"כ הדרא קושיא דלכותא מ"ט דב"ש דשרי רבה אפילו בשאר מוקצה אסרי כ"ש בהא דהוי מדאורייתא לרבה להכי קאמר דמאתמול נגמרה וא"כ אין כאן משום מוקצה אלא משום גזירה וב"ש לא גזרי אטו יו"ט אחר שבת. כל זה למדתי מסברא לפי שיטת רש"י ז"ל. ואח"ז עיינתי בדברי הקדמונים וראיתי דשדו בי' נרגא שכתבו הר"ן ומהרש"ל ז"ל דלא שייך איסור הכנה באותו יום אלא קפידא דקרא שאין יו"ט מכין לשבת ומייתי ראיה מדאמרינן בפרק בכל מערבין תחלת היום קונה העירוב ושבת מכינה לעצמה משמע דמשום הכנה דיומא לא מיתסר דלא בעינן הכנה ביום חול וזה שלא כדברינו איברא דבלא"ה אין בזה סתירה דלפי שהם לא נחתין לשיטת רש"י לפ' טעם הכנה משום איסור מוקצה אלא משום טירחא דיו"ט והיא ג"כ שיטת התוס'. אמנם לשיטת רש"י נראה שהדברים מוכרחים ויש קצת ראיה לזה משיטת הירושלמי גבי לפידים שכבו שהביא הב"י סי' תק"א ולפי סברא זו מצינו ליישב שם ל' הב"י וכן מ"ש בסו' תקי"נ בדין אפרוח ומה שהקשה עליו הע"ז ואין כאן מקומו להאריך. אמנם יש ליישב לשיטת רש"י לפירושינו דלא תקשי מההיא דבבב

מערבין דבלא"ה לא שייך התם כלל איסור הכנה דמוקצה אלא דאב"י מקשה התם לרבה וס"ד דהתם נמי יש לאסור לערב מיו"ט לשבת כיון שבא להתיר האיסור ודמי להכנה דרבה דאסור ליה משום שבא להתיר איסור מוקצה וע"ז משני שפיר דלא דמי דהתם אין ההיתר נגמר מיו"ט לשבת אלא שבת מתיר לעצמו א"כ אין כאן הכנה כל עיקר שאין ההיתר מחמת הכנה ול' שבת מכינה לעצמה אפשר דאנב נררא נקטיה כנ"ל נכון אליבא דרש"י ועיין מה שאכתוב עוד בסמוך. אחר ימים מרובין מצאתי להדיא בל' רש"י ז"ל לקמן פ' אין צדין (ביצה דף כ"ו ע"ב) גבי מוקצה לחצי שבת שכתב שם דמאי ללא חזי בין השמשות ונראה לאכילה בשבת או ביו"ט גופא אסור משום דאין כאן הכנה מבעוד יום ומאן דאית ליה מוקצה הכנה מבעוד יום בעינן דכתיב והיה ביום הששי והכינו כו' עכ"ל. הרי להדיא כמו שכתבתי לגמרי דלית ליה האי סברא דשבת לעצמו מכין וע"כ דמפרש לה היא דבכל מערבין כדפרישית ודו"ק:

שם שבת בעלמא לישתתרי. כבר כתבתי באריכות שיש להקשות מ"ש דקשיא ליה הא קושיא אמיתא דרבה דהא אדר"נ כ"ש דקשה שבת דעלמא לישתתרי דהא בשבת סתים לן תנא כר"ש דמוקצה שרי ומאן דלית ליה מוקצה לית ליה נולד ולדר"נ לא שייך לתרץ גזירה שבת אטו יו"ט דהא בכל דיני מוקצה לא גזור שבת אטו יו"ט ומ"ש ביצה. וכבר כתבתי ישוב נכון באריכות לשיטותינו. אמנם לפי שהקדמונים לא נחתו לפרש כשיטותינו כמ"ש לעיל צריך אני ליישב לפי פשוטו. ונלע"ד דבלא"ה ע"כ הא דמקשה הבא בפשיטות שבת דעלמא תשתרי לאו משום דפשיטא ליה דהכי דיינינן מעשה בכל יום דאסור בשבת אף בעומדת לאכילה הא ליתא דאכתי קשה לר"נ דשרי בעומדת לאכילה אף ביו"ט אע"כ דעיקר קושיית הש"ס אבריייתא דלקמן סמוך דקתני א' ביצה שנולדה בשבת ואחד שנולדה ביו"ט וכו' וא"כ לר"נ לא קשה דמצין למימר דבריייתא אליבא דר' יהודה אתיא דאוסר במוקצה בין בשבת בין ביו"ט ואיירי בעומדת לגלג לחוד משא"כ לרבה דאוסר ביו"ט אף בעומדת לאכילה משום גזירה דהכנה וא"כ ע"כ ברייתא דאחד שנולדה ביו"ט איירי בכל גווני אף בעומדת לאכילה ובכה"ג גופא קתני דאחד שנולדה בשבת ואיירי נמי בכל גווני דומיא דיו"ט וא"כ מקשה שפיר. אבל אי קשיא לי הא קשיא מאי מקשה לרבה שבת גופא תשתרי ותיפוק ליה דבשבת אפילו בלא טעמא דהכנה יש לאסור אף בביצה שעומדת לאכילה דהו"ל נולד גמור ולא חשיב כאוכלא דאפרת כיון שהאם אינה עומדת לאכילה מחמת איסור שחיטה. מיהא קושיא זו אינו אלא לשיטת הפוסקים דאסרי בגולד אף בשבת והיא שיטת ר"ת וסיעתו כמ"ש לעיל אבל לשיטתו הפוסקים דגולד שרי לגמרי בשבת א"כ לך"מ דאע"ג דהבא אליבא דרבה קיימינן דאית ליה מוקצה גרידא בשבת וכ"ש גולד מ"מ יו"ל דהא דמקשה הש"ס שבת דעלמא לישתתרי היינו דלדין דקיימא לן כרבה בטעמא דהכנה בדיני מוקצה וגולד לא קו"ל כוותיה אלא כדאפסוקין להכתא בסוף שבת כר"ש א"כ שבת דעלמא תשתרי ולפ"ז נצטרך לומר דמעשים בכל יום מקשה דפשיטא לן דאסור דאי מבריייתא דלקמן הא איכא לאוקמי כר' יהודה ומש"ה אוסר אף בעומדת לאכילה אלא לשיטת הפוסקים דגולד אסור אף בשבת קשה מיהא איכא למימר נמי דאליבא דהלכתא לא מיקרי גולד בעומדת לאכילה דאוכלא דאפרת הוא דאף דמוקצה מחמת איסור שחיטה אפ"ה שרי דהא דאמרינן לבר ממוקצה מחמת איסור היינו היכא דדחיה בידים משא"כ הבא לא דחיה לתרנגולת בידים וכ"כ הרמב"ם והר"ף ז"ל להדיא גבי שוחט לחולה עיין בב"י סי' ש"ח וכ"כ התוספות בפ' בכל מערבין (עירובין דף מ') ד"ה הא מאתמול מוקצה דשחיטה לא מיקרי דחיא בדיה ואפילו לפירות הנושרין לא דמו ובהו נתיישב' קושיית הב"י סי' ש"ח וא"כ מקשה שפיר שבת דעלמא תשתרי פי' לדין דקו"ל כר"ש ובהא דהכנה קו"ל כרבה לישתתרי ואן קו"ל מעשים בכל יום דאסור כנ"ל. אלא דלפמ"ש בסמוך דע"כ לאו ממעשים בכל יום פריך דא"כ הו"ל לאקשויי בפשיטות לעיל אדר"ג דע"כ דמבריייתא דלקמן פריך דמסתמא אסור אף בעומדת לאכילה דומיא דגולדה ביו"ט וא"כ הדרא קושיא דלכותא מאי מקשה מבריייתא דלמא ברייתא מתוקמי אליבא דרבה נמי כרבי יהודא כמו לר"נ והא דאסור אף בעומדת לאכילה היינו משום דלר"י בשבת אף בעומדת לאכילה אסור משום גולד כיון שהאם אסורה משום מוקצה מחמת איסור שחיטה ולא הוי כאוכלא דאפרת וביו"ט אסור משום הכנה דמק. אחר עמדי על קושיא זאת ראיתי שהר"ן הרגיש בקושיא זו ותיצר דתרנגולת שעומדת לאכילה ואסורה בשבת משום מוקצה מחמת איסור שחיטה אפ"ה מיקרי שפיר אוכל לענין שביצתה מיקרי אוכלא דאפרת כיון שהאם עומדת לאכילה אלא דאיסור שבת רביע עגלה משא"כ בעומדת לגלג ביצים לא קיימא כלל לאכילה ותו לא הוי ביצתה כאוכלא דאפרת ע"ש ובאמת סברא נכונה היא אלא דנראה דלשיטתו איזל שמתיר ג"כ בחלב שנחלב בשבת מבהמה העומדת לאכילה דמוקא בעומדת לחלבה אסור משא"כ לרוב הפוסקים שהסכימו דאף בחלב שנחלב בשבת מבהמה העומדת לאכילה אסור וכ"כ בהנהגות אשכנ"ז בשמעתין והיינו מה"ט גופא דכיון שאינה ראויה הבהמה לאכילה משום איסור שחיטה לא הוי החלב כאוכלא דאפרת א"כ משמע דה"ה לביצה והדרא קושיא דלכותא אם לא שאמר דשאני חלב דמנופא דבהמה קא מתמציא והו"ל בא' מאיבריה וכיון שהיא אינה ראויה לאכילה כמו כן החלב הכנוס במעיה אין שם אוכל עליה משא"כ בביצה דלאו מנופא אתיא הו"ל שפיר אוכלא דאפרת כיון שהאם גופא הוי קאי לאכילה אי לאו איסור שבת ובביצתה ל"ש איסור שבת משא"כ בביצת תרנגולת העומדת לגלג לא הוי כאוכלא דאפרת כיון שאין שם אוכל כלל על אמה וזה דוחק. אמנם למאי דפרישית לעיל בסמוך דעיקר מוימרא דרבה בהא דקאמרינן אלויהי דביצה דמיתלגלא האידנא מאתמול נמרה לא היינו משום דאי היום נגמרה בלא"ה מיתסר משום גולד וכמ"ש באריכות לשיטת רש"י א"כ מצין למימר דהשתא דאתינן להכי דמאתמול נגמרה תו לא שייך כלל איסור גולד בביצה דכיון דמאתמול נגמרה כמאן דמנחא בדקולא דמי ואף שהתרנגולת אינה עומדת לאכילה משום איסור שחיטה אפ"ה ביצתה עומדת לאכילה מעיו"ט ודעתיה עגלה לאכלה למחר והרי היא כאנוז בקליפתו דאע"ג דקליפה אינה ראויה לאכילה אפ"ה לא הוי גולד משא"כ בחלב שלא היה מאתמול כלל כנוס במעיה הוי שפיר גולד למאן דאסיר. ולפ"ז אפשר דאף בעומדת לגלג לא מיתסר ביצתה כלל משום גולד מה"ט גופא כיון דמאתמול נגמרה הו"ל כמנחא בדקולא ואף שהתו' כתבו דבלידתה נמי שייך הכנה מ"מ גולד מיהא לא מיקרי אם לא היכא שהתרנגולת עומדת להטיל ביצים ולגלג אפרוחים כמו שפירשו קצת רבונותא עומדת לגלג דבכה"ג ודאי אסירא דביצים גופא מוקצה היא ושייך נמי גולד דלגלג אפרוחים לא נגמרה מאתמול אלא עם יציאתה כדאמרינן לקמן ואף שסברא זו לא נזכרה בשום מפורש או פוסק לא נמנעתי מלכותבה כיון דלא נ"מ מידי לדינא דהא בין כך ובין כך ביצה אסורה אף אי לא מיקרי גולד אפ"ה אסורה משום גזירה דהכנה ומאינך טעמי דמק היטב ואין להאריך יותר:

בתוס' בד"ה והיה ביום הששי וכו' ותימא דכאן משמע שהמן לא היה יורד ביו"ט וכו'. ולא ידענא מהיכן פשיטא להו שלא היה יורד כלל דלמא לעולם היה יורד אף ביו"ט שחל בע"ש אלא שלא היה יורד בו לחם משנה לצורך שבת כדי שלא יהא יו"ט מכין לשבת אבל מה שירד באותו יום לצורך יו"ט לא שייך הכנה לשיטתם כמ"ש לעיל וכן מבואר בל' הרא"ש ז"ל גבי עצים שנשרו דמה שנשר מותר יום לא מיתסר אלא משום מוקצה ולא משום הכנה משמע דלא שייך הכנה לצורך היום עצמו וא"כ מה שלא ירד המן בשבת לאו משום דהוי אסור משום שהכין לעצמו אלא משום איסור הוצאה וזה לא שייך ביו"ט דהותרה הוצאה

א"כ אה"נ שהיה יורד המן ביי"ט אלא שאם חל בע"ש לא ירד בו לחם משנה אלא בעי"ט היה יורד לצורך שבת משום איסור הכנה מיי"ט לשבת ונ"ע אמנם כבר כתבתי שיש לומר לאיסור הכנה שייך נמי באותו יום עצמו ואפשר דבהאי סברא פליגי המדרשים אם היה יורד ביי"ט או לא:

בפרש"י בד"ה ומי גזרינן וכו' וא"ת הי"ל גזירה לגזירה וכו' והא דאמרין בכל התלמוד שאין גזרינן וכו' מהאי קרא נפקא עכ"ל. ולכאורה יש לתמוה מה כוונת רש"י בזה ומה ענינו לכאן דכמה פעמים נזכר בש"ס. והנלע"ד ליישב שזה סיוע לפרש"י הקודם שרוצה לפרש קושית הש"ס לגיזור דבביצים במעי אמו ביי"ט אחר השבת ותירץ דאף בכה"ג מותרין במעי אמן דמלתא דלא שכיחא הוא ולאפקוי מסברת רבינו אפרים שהביא הרא"ש דבגמצאו במעי אמן ביו"ט אחר השבת אסורים משום ספק הכנה וא"כ ע"כ מוכרח לפרש לשיטת ר' אפרים דהש"ס מקשה דאף ביי"ט דעלמא ליתסרי ירש"י לא רצה לפרש כן דא"כ לא מקשה מידי דהי"ל גזירה לגזירה. מיהו אכתי יש לפרש כשיטת רבינו אפרים ולא נחית לסברת גזירה לגזירה אי הוי מלתא דתליא בסברא דשפיר יש לחלק דהא דמקשה הש"ס לקמן גבי ביצה משום פירות הנושרין ומשקין שזבו דהי"ל גזירה לגזירה היינו משום דביצה לא שייך כלל איסור תלישה וסחיטה אף מדרבנן בשום צד וא"כ ע"כ אם נאסור אותן אינם מצד עצמן כלל אלא משום פירות הנושרין ומשקין שזבו שאסורים משום שמא יעלה ויתלוש או שמא יסחוט מש"ה הי"ל שפיר גזירה לגזירה ויש להתיר הביצה לגמרי ללא דמי להנך ומשני דאפ"ה הי"ל חלא גזירה כיון שגזרו כן בפעם אחת משא"כ כאן דאף אם נאמר להתיר דבביצים במעי אמן ביי"ט דעלמא ע"כ נצטרך לאסור אותן ביי"ט שאחר שבת דהתם הי"ל חלא גזירה וא"כ דביצים שבמעי אמן יהיו מותרין ביי"ט דעלמא ובי"ט אחר השבת יהיו אסורין ממילא אתו לחלק ג"כ בשל תורה דבביצים שנוגלו גופא יאמרו דבי"ט אחר השבת אסורין ובי"ט דעלמא ליתסרי ומש"ה שייך שפיר לומר לא פלוג רבנן כיון דע"כ שייך בהו מיהא איסור דרבנן לא חילקו בתקנתו וכדאמרין בעלמא כל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון ולפעמים אמרו עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה. ועוד דהא אב"י הקשה כן לרבה ושמעין לאב"י בפ"ק דשבת גבי לא יעמוד ברה"ה וישתה ברה"ה ואיבעיא לן כרמלית מאי אמר אב"י היא היא ולא הי"ל גזירה לגזירה ואפשר דהיינו נמי מה"ט כיון דע"כ שייך בכרמלית גזירה דרבנן לא פלוג רבנן בינו לר". לכך פרש"י דהא דאין גזרינן גזירה לגזירה לאו מסברא אמרינן אלא מקרא נפקא דכל היכא שאיסור דרבנן משום גזירה שהוא משמרת לא עבדינן גזירה שניה וא"כ לא שייך לחלק בסברא שכתבתי אלא בכל ענין אין גזרינן אלא היכא שראו דאי לא הא לא קיימי הא וגזרו כן בפעם א' ואפשר דה"ט דאב"י בכרמלית לפי שאין הכל בקיאות בין כרמלית לרה"ה ויחלולו ברה"ה גופא או להיפך למי שבקי בו יבוא לזלזל לגמרי באיסור כרמלית ובאמת מצינן שהחמירו חכמים בקצת דבריהם בכרמלית יותר מר"ה לענין מצא מין את מינו וכן בפרק חלון (עירובין ד' ע"ז) אמרינן דהדיא דברשויות דרבנן החמירו יותר לעשות חיזוק משא"כ דביצה בין נמצא במעי אמו ובין נולדו לא טעו אינשי וכן בין יי"ט אחר שבת ובין יי"ט דעלמא לא אתו למיטעי ולא שייך לגזור גזירה לגזירה אליבא דכ"ע ועוד דלא שכיחא ולא שייך לומר אי לא הא לא קיימא הא ודו"ק:

בא"ד ואין יי"ט מכין לחבירו לא גרסינן. נס בזה יש לתמוה מה ענינו לכאן דלעיל במלתא דרבה הי"ל לפרשוי הכי ולפמ"ש יתיישב היטב דעיקר כוונת רש"י לפרש דקושית הש"ס דנגזור בהנך שגמצאו במעי אמן ביי"ט שחל ע"ש אבל א"א לפרש אהנך דיי"ט דעלמא דהי"ל גזירה לגזירה. ולפ"ז אי הוי גרסינן במלתא דרבה אין יי"ט מכין לחבירו אכתי הוי מצינן לפרש דאיי"ט דעלמא קאי ולא הי"ל גזירה לגזירה דהא אין לנו שום יי"ט שאין אנו עושים שני ימים וא"כ באותן שגמצאו במעי אמן ביי"ט שני ומאי שייך לגזור אטו הנך דמתיילדין ביומיה דאסרי שנגמרו אתמול דהי"ל מכין מיי"ט לחבירו וכיון דע"כ ביי"ט שני אסור ממילא יש לאסור נמי אותן שגמצאו ביי"ט ראשון דאין בין יי"ט ראשון לשני ואם נחמיר ביי"ט שני טפי מבראשון מיחזי כחוכא ואיטלולא ואי לא הא לא קיימא הא לכך פרש"י דלא גזרינן אין יי"ט מכין לחבירו וא"כ א"ש ודוק ומ"ש רש"י ז"ל דלא גרסינן משום דמקרא נפקי אע"ג דלפמ"ש לעיל דעיקר קפיא דקרא שאסור ביי"ט ובשבת מה שלא הוכן מאתמול ביום חול והא דאמר'י אין יי"ט מכין לשבת היינו דכיון דקרא אחשביה להאי הזמנה אסורה ביי"ט ובשבת מלא תעשה כל מלאכה וא"כ יש מקום לומר דהא דאסור נמי מיי"ט לחבירו היינו משום איסורא דלא תעשה כל מלאכה אלא דאכתי לא שייך לומר כן דהא לא מיקרי מלאכה אלא משום שמתרת האיסור כמ"ש והכא כיון דיי"ט של גלוית לא אשכחן מן התורה א"כ ממ"ג מותר מיי"ט לחבירו אי היום חול מותר ואי למחר חול הי"ל כמכין מיום טוב לחול דלא מיקרי מלאכה דהכנה מומילא כיון שאינו מתיר האיסור ודו"ק:

בתוס' בד"ה מלתא דלא שכיח וכו' וקשה דלמא אם לא שחטה וכו' ותיאסר בלא גזירה מספק עכ"ל. אף דלפמ"ש לעיל לשיטת רש"י דהכנה דלאתו יום עצמו נמי אסור א"כ אותן שגמצאו שנגמרו במעי אמן ליתסרו ממ"ג אי אתמול נגמרו והיא נולדה היום אסורה משום גזירה ואי היום נגמרו כ"ש דליתסר משום הכנה שלא היכנה מיום חול אלא דגם בזה שייך תירוצ התוס' דכל שלא נולדה ע"י כך לא מיקרי הכנה כלל וק"ל:

בגמ' רב יוסף אמר גזירה משום פירות הנושרין נראה לי דהא דגזרו דביצה משום פירות הנושרין משום דשייך ביה קצת ענין תלישה כדאמרין פ' שמונה שרצים האי מאן דאזיט ודיה למעי בהמה ודלגל עובר שבמעי חייב משום תולש דהי"ל עוקר דבר מגדלו ואע"ג דאמרין לעיל דמאתמול נגמרה וא"כ בפירות הנושרין גופא כה"ג שרי אם נשרו מעי"ט אפשר דרב יוסף לא ס"ל דמאתמול נגמרה או אפשר דלאו כ"ע ידעי להא מלתא דמאתמול נגמרה ואם כן אתי לחלופי בפירות הנושרין ומה שלא גזרו בעגל שנוגל ביי"ט תירצו התוס' לקמן דף ו' ע"ש:

בפרש"י בד"ה רב יוסף כו' דאסרי משום פירות הנושרין מן האילן בשבת עכ"ל. מה שדקדק לכתוב בשבת אע"ג דבי"ט קיימינן כבר כתב מורי זקניו הגאון בספרו מנ"ש פ' אין צדין דרש"י ז"ל לטעמיה דתולש גופא מותר ביי"ט מן התורה אלא דחכמים אסרו משום דאפשר מאתמול ועיקר גזירה משום שבת דהי"ל מדאורייתא ומה שאסרו ביי"ט לא חשיב גזירה לגזירה דיוי"ט ושבת חלא מלתא היא ע"כ דפח"ח יע"ש ומ"ש דיי"ט ושבת חלא גזירה היא כ"כ התוספות פ' במה מדליקין (שבת דף כ"ד) ולקמן דף י"ח ע"ש:

דף ג.

בתוס' גזירה שמא יעלה ויתלוש ותימא ל"ל האי טעמא וכו' ותימא דהא פרש"י גופא וכו'. ולכאורה יש לתמוה על תמיהתם דלעג"ד צקנו דברי רש"י דודאי איצטריכו תרי טעמי דהכא לא שייך כלל לומר דפירות הנושרין גופייהו לא מיתסרי אלא משום מוקצה דהוא איסור דרבנן דאם כן לא שייך לגזור בשבילם דביצה שנוגלה מתרנגולת העומדת לאכילה דלא שייך בהו מוקצה והי"ל גזירה לגזירה ול"ל דאפ"ה גזרינן דחלא גזירה היא דא"כ תקשי למה לן טעמא דגזירה משום פירות הנושרין דהוי גזירה רחוקה ביצה אטו פירות ואמאי לא קאמר דגזרינן ביצה העומדת לאכילה משום ביצה שנוגלה מתרנגולת

העשוין לגדל ביצים שאסורה משום נולד לשיטת רוב הפוסקים לשיטת ר"ת וסוייעתו ומכ"ש דלדידיה נולד אסור אף ביי"ט להנך אמוראי אע"כ דמשום איסור מוקצה לא שייך כלל לגזור במידי דלאו מוקצה אטו מידי דמוקצה דהי"ל לגזירה לגזירה. ועוד דא"כ לא משכחת שום דבר שהיא בו היתר טלטול וא"כ שפיר איצטריך למימר הכא משום איסור תלישה דהוי מדאורייתא ומה שהוצרך רש"י לפרש לקמן בפרק אין צדין הטעם משום מוקצה ולא ניחא ליה לפרש משום גזירה שמא יתלוש נראה ברור דלא שייך שמא יעלה ויתלוש אלא בפירות הנושרין מאליהן דבשה שלו דמתוך שנתיר לו לאכול הפירות שנסרו יעלה באילן ללקט הפירות שנסרו שם ומונחים על האילן ודרך מתעסק יסבחו שהוא שבת או יי"ט ויתלוש והכי משמע להדיא בפרק מקום שנהגו גבי אנשי יריחו ע"ש משא"כ לקמן דאיירי בעובד כוכבים שהביא דורון משלו לישראל וא"כ לא שייך כלל לגזור שמא יעלה ויתלוש ול"ל דניגזור שמא יאמר לעובד כוכבים לתלוש מן המחובר לדמורה לעובד כוכבים גופא מדרבנן היא ואכתי הי"ל גזירה לגזירה ועוד דרש"י ז"ל לשיטתו דמשמע להדיא דלא ס"ל לגזור שמא יאמר לעובד כוכבים ממה שפי' שם לקמן גבי עובד כוכבים שהביא דורון דמותר לערב יי"ט ראשון ולא כמ"ש התוספת וכמה גאונים דאסורין עד מוצאי יי"ט שני משום שמא יאמר לעובד כוכבים להביא מן המחובר ורש"י ז"ל וסוייעתו נחלקו משמע דלא ס"ל האי גזירה שמא יאמר לעובד כוכבים ועוד אפשר בזה לקמן אי"ה. ועי"ל דמה שהוצרך לפרש לקמן משום איסור מוקצה היינו כדי לאוסרן בטלטול דהכי משמע בסוגיא שם דלישנא דאסורין היינו אף לטלטל משא"כ משום גזרה שמא יעלה ויתלוש לא שייך לאסור לטלטל ותדע דהכי הוא שהרי לקמן פרש"י דמה שאסורים בכדי שיעשה היינו שלא יהנה ממלאכת יי"ט וא"כ מעיקרא ל"ל טעמא דמוקצה ואמאי לא מפרש נמי טעמא שלא יהנה ממלאכת יי"ט אע"כ דמשום טלטול הוצרך לטעמא דמוקצה וכוונתו בזה לדעת מהרש"ל ז"ל. ועוד נ"ל ברור דפרש"י לקמן הוא אליבא דהלכתא דהא בפרק מקום שנהגו אמרינן דאנשי יריחו היו אוכלין פירות הנושרין ולא הוּדו להם חכמים ואמרין שם מעיקרא דמחלוקת בשל מכבדות דמ"ס גזרינן שמא יתלוש ומ"ס לא גזרינן אבל של בין הכיפין לא שייך שמא יתלוש ומותרין ופריך רבא אכתי הא מוקצית נינהו והכי אסקינן דאף בין הכיפין אסורין משום מוקצה א"כ לקמן דאמרין סתמא עובד כוכבים שהביא דורון וכו' ולא מפליג בין מכבדות וכו' אע"כ דמלתא דפסיקא היא דאסורין משום מוקצה כמסקנא דפסחים וכן רב יוסף דהכא נראה דלא ס"ל כסוגיא דהתם אלא ס"ל דאף בשל בין הכיפין גזרינן שמא יתלוש דאלת"ה א"כ איך שייך לגזור דביצה דלא עדיף ביצה משל בין הכיפין דלא גזרינן אטו של מכבדות והתוס' הרגישו שם קצת בזה בדבריהן ונ"ע. מ"מ הרי נתבאר שיטת רש"י שצדקו יחדיו פירושו כאן ופירושו בפרק אין צדין כ"א לפי דרכו ומעתה אשוב אראה ליישב לשון התוספות ל אחד דמה דמה שהקשו דהי"ל לפרש הכא טעמא דמוקצה ולמה לי טעמא דשמא יעלה ויתלוש אין הכוונה בזה על לשון הש"ס אלא דארכא אגופיה דמלתא דרב יוסף קשיא להו דנראה שלא שייך לגזור דביצה משום פירות הנושרין אלא אי אמרינן דפירות הנושרין גופייהו גזרינן עליהן חכמים גזירה מיוחדת משום שמא יעלה ויתלוש וא"כ איכא למימר שפיר דבאותו שעה שגזרו על פירות הנושרין ראו ג"כ דההיא דביצה דמיא להם שגמרה מאליה וכללה בכלל גזירתן משא"כ כיון דפירות הנושרין אסורין בלא"ה משום איסור מוקצה א"כ ע"כ אף דשייך בהו נמי איסור דאורייתא גזירת תלישה אעפ"כ לא הוצרכו חכמים לתקן עליהם לאוסרן דממילא היו אסורין בכלל איסורי מוקצה וא"כ גזירת ביצה מהיכא אתיא דהא משום איסור מוקצה לא שייך לגזור בדבר שאינו מוקצה כמ"ש בהכרח ול"ל דעל הביצה לבדה גזרו בפרטות משום גזירת פירות הנושרין דשייך בהו גזירת איסור תלישה דהר הי"ל גזירה לגזירה ודוק היטב שג"ל סברא נכונה אף שאין בו סתירה הכרחית על פרש"י אפשר שתוספת נתכוונו לזו הקושיא. אלא דקשיא לי אם לזה נתכוונו התוספות א"כ לא תירצו כלום כמ"ש דטעם דתלישה איצטריך אליבא דר"ש כדמסקו דאיירי בחצר שהם מוכנים לעורבים ולית בהו מוקצה והיינו דוקא אליבא דר"ש דהא לרבי יהודה לית ליה האי סברא דמוכן לעורבים הוי מוכן לאדם כדאמרין פרק מקום שנהגו. וא"כ לפ"ז נצטרך לומר דלר"י קושטא דמלתא לא הוצרכו לתקן גזירה מיוחדת על פירות הנושרין דהא אסרי משום מוקצה וא"כ ממילא לא שייך לגזור דביצה משום פירות הנושרין כדכתובנא א"כ קשה לרב יוסף ר' יהואל דאמר כב"ש ולא כב"ה דהא ב"ה לא אסרו ביצה שנוגדה ביי"ט אלא משום פירות הנושרין ול"ל דר' יהודה דלית ליה מוקצה סובר דפלוגתא דב"ש וב"ה דביצה העומדת לגדל ואסרו ב"ה משום מוקצה דא"כ קשה וליפלגו בתרנגולת גופא דמה"ט נאדי רב יוסף מאוקימתא דרב נחמן מיהו מצינן למימר דהא בלא"ה לר"י צ"ל דההיא דמגביהין עצמות וקליפין איהו לא מפיד לה אלא גרים לה בענין דתיתוקם מלתא דב"ה כוונתיה דאוסר במוקצה וא"כ לא שייך להקשות וליפלגו בתרנגולת דהא איפלגו התם בעצמות וקליפין להדיעך כחן דב"ה והכא פלגי כנוגל להדיען כחן דב"ש כנ"ל נכון אלא שהתוספות ע"כ לא נחתו לכל זה כמו שאכתוב לקמן בלשון התוספות בד"ה לדידי אפילו בראשון ויש ליישב ונ"ע ודוק. ומ"ש בא"ד אבל תימא א"כ וכו' ל"ל טעמא דלקמן ותירצו דמיירי במידי דבעי מרא וחצינ' וכו' דלא שייך גזירה דתלישה מש"ה הוצרך לטעמא דמוקצה וכו' וקשיא לי בגווה דאכתי אף במידי דבעי מרא וחצינא ל"ל טעמא דמוקצה דבלא"ה יש לאסור משום גזירה שמא יאמר לעובד כוכבים לתלשם כמ"ש התוספת עצמן גזירה זו שם באותו סוגיא לענין כדי שיעשו דאסורין אף ביו"ט שני וממילא דלויכא למימר נמי דבמידי דבעי מרא וחצינא לא שייך אף לגזור שיאמר לעובד כוכבים דא"כ אמאי כתבו התוספות שם דלישנא דגמרא דנקט כדי שיעשו היינו ביום הראוי לעשייה אבל ביי"ט שני אסורים משום שמא יאמר לעובד כוכבים והא התם איירי ע"כ במידי דבעי מרא וחצינא דלא שייך שמא יתלוש ואע"ג דשייך שמא יאמר לעובד כוכבים אפשר דמה"ט לא שייך כלל לאסור בטלטול כיון דגזירה לגזירה הוא. ועוד אף שנתיר לו הטלטול בשביל כך לא יאמר לעובד כוכבים מש"ה איצטריך שפיר לטעמא דמוקצה וטעמא דשמא יאמר לעובד כוכבים אהני לענין דבעינן כדי שיעשה כנ"ל. ובעיקר הסברא שכתבו התוספת אין לתמוה דאכתי אף במידי דבעי מרא וחצינא נמי לגזור משום אותן פירות דלא בעי כמו שגזרו דביצה אע"ג דלא שייך בהו תלישה כלל דאיכא למימר דדוקא דביצה כיון שגושרת מאליה נכללה בגזירת פירות הנושרין משא"כ הני דבעי מרא וחצינא שאין דרכם לנשור מאליהם לא נכללו באותה הגזירה וק"ל. ומ"ש בא"ד דלא שייך מוכן לעורבים רק ביושב ומצפה נ"ל כפי' מהרש"ל דאע"ג דלא שייך מוכן לעורבים מותרים כשיושב ומצפה אליבא דר"ש וכו"כ התוס' להדיא בפרק כל כתבי שני תירוצים אי משום דהוי מוכן לעורבים או משום דיושב ומצפה ע"ש ומ"ס מהרש"א ז"ל דבפרק מקום שנהגו משמע גבי אנשי יריחו דבעינן דווקא חזו לעורבים נלע"ד דאין משם ראיה דהתם רבא אסיק הכי ואזיל לטעמיה דכר"י

פני יהושע · ביצה

ס"ל כדמשמע שם להדיא. ועוד דר"י גופא איירי בההיא דאנשי יריחו ונר"י ודאי לא מהני יושב ומצפה אפילו מוכן לעורבים לא מהני אלא דאנשי יריחו הוו טעו בהכי משא"כ כאן שדברי התנ"ס אליבא דר"ש ודאי ביושב ומצפה לחור סגני כדמשמע גבי נר שכבה ובכמה דוכתו. וכן מ"ש מהרש"א ז"ל דלמאי דמסקו התנ"ס הכא דבמידי דבעי מרא וחצינא לא שייך שמה יתלוש א"כ לעיל גבי מחתבין את הדלועין לא הוו צריכין לפרש דאיירי בתלושין אלא אף במחוברין בין השמשות עכ"ל ע"ש. ולענ"ד דבריו אינם מובנים לי דנהי דלא שייך בהו שמה יתלוש אפ"ה א"א לאוקמי במחוברין דמ"מ ליתסרי משום מוקצה למ"ש כאן דבמוקצה מחוברין אף לר"ש אסורים אע"כ דבתלושין איירי ונ"ע:

בא"ד אך תימא מאי שמה יעלה ויתלוש הא אפילו לכתחלה עכ"ל. ונראה לי דקושיא זו דוקא לדבריהם הקדומים דמעיכרא לא היו קשיא להו דמצנין למימר דגזירה שמה יעלה ויתלוש היינו דכיון שיעלה על האילן יתלוש הרבה דרך מתעסק אף לצורך חול זה ודאי אסור או שמה ילקוט פירות דלא חזו לאכילה אלא לייבש כגון פצעלי תמרה וכיוצא בהם וא"כ לה"מ משא"כ לדברים הקדומין דאדרכה מלאכה מרובה לא חייש' אלא דוקא דברים שמתאזא להם ועודם בכפו יבלענה וא"כ מקשו שפיר דהא מה שיתלוש ויאכל מותר באמת דאוכל נפש הוא כנ"ל נכון ובזה יתיישב ג"כ שיטת הלכות גדולות שכתב דסחיטה גופא מותר משום אוכל נפש ותמחו עליו רבים מהא דאמרינן בסמוך גזירה שמה יסחוט ילמאי דפרישית א"ש דאפ"ה שייך לגזור שמה יסחוט הרבה לצורך חול וכמאן דלית ליה האופה מיי"ט לחול לוקה דלית ליה הואיל ואפשר שבאלו המלאכות דתלישה וסחיטה שייך לגזור יותר שדרך בני אדם לעשות הרבה בפעם א' כמ"ש הראב"ד ואפשר שהתיר בה"ג בסוחט דבר מועט לאכול מיד דמוכחא מילתא דהו"ק:

בגמ' ואף רבי יוחנן סבר משום משקין שזבו עיין בתנ"ס' ריש פ' חבית שהקשו שם הא ר"י גופא מסיק התם דמודים חכמים לר' יהודה בשאר פירות ולא גזרו אטו זיתים וענבים וכיון דאף בשאר פירות לא גזרו מה ראו לגזור בביצה ותירצו דשאני ביצה שעומדת ליסחט מן התרנגולת וכו' ע"ש. אבל עדיין קשה לי דהא אמרינן דאפילו בזיתים וענבים מותר לסחוט לתוך הקדירה ולא לתוך הקערה דמסקה הבא לאוכל אוכל הוא וכתב שם הרא"ש ז"ל דרבי יוחנן גופא נמי מודה בהא ע"ש שכבר כ"כ כמה פוסקים וא"כ האין שייך לגזור בביצה דאוכל גמור הוא ואיהו נמי לא בעי ליה למסקה אלא לאוכל כדאמרינן ביצה אוכלא וכו"ה נמי לא תכלה קאמרי משמע דאפילו לאכילה אסור. ועוד דאי ס"ד דביצה לא מיתסר נמי אלא לתוך הקערה דלמסקה קא בעי ליה. ואי"כ לפ"ז מיהא שרי בטלטול כיון דחזיא לאוכל ולקמן משמע דר"י אסר אף בטלטול כמו שאכתוב שם. מיהו איכא למימר דהא דמתיר בסוחט לתוך הקדירה היינו כיון שסוחט בידים לתוך הקדירה מוכחא מלתא טובא ולא שייך לגזור בהו משא"כ במשקין שזבו מאליהם וכן ביצה שנושרת מאליה לא פלוג רבנן ואסרו בכל ענין וק"ל:

דף ג:

בתוספות בד"ה לדידי אפילו בראשון שרי וכו' ותימא ר"י דאמר כב"ש. כבר כתבתי שיש לדקדק ללמא ר"י מוקי לפלוגתא דב"ש וכו' בעומדת לגדל ומשום מוקצה ולא קשיא ליה ונפלוג בתרומיייהו דהא לר"י ע"כ לא מפיך למתני' דמגביהין עצמות וקליפין אלא לדידיה ב"ה ס"ל אין מגביהין וא"כ פלוגי התם במוקצה להודיען כוחן דב"ה והבא פלוגי בנולד להודיעך כוחן דב"ש. ויש ליישב דע"כ סובר התלמוד עכשיו דסתם ביצה היינו אפילו עומדת לאכילה דאל"ה מאי דוחקיה לפ' לדבריהם דרבנן קאמר וטפי האמ"ל דר"י נמי איירי בעומדת לגדל כדתיירך רבינא אע"כ דסתם ביצה משמע ליה אפילו עומדת לאכילה יק"ל:

בגמ' בשלמא לרבה וכו' וכתב מהרש"א ז"ל דהא דלא מקשה לרב נחמן היינו משום דלטעמא דמוקצה א"ש דאיסור מוקצה חמור כעין דאורייתא כדאמרינן לקמן ספק מוכן אסור עכ"ל ואי לאו שכתב שמצא כן בתנ"ס ישי"ס היה לי להשיב דודאי מהא דאמרינן ספק מוכן אסור אין ראיה דההיא אליבא דמסקנא דכולהו ספיקוי נמי אסירי משום דהוי דבר שיש לו מתירין אלא דיש ליישב משום דההיא דספק מוכן משמע להדיא ממתניתין דמצודות חיות ועופות וכו' אלא דלפ"ז קשיא לי דא"כ דהמקשה ידע דספק מוקצה יש לאסור טפי א"כ מאי מקשה לרב יוסף ונר' יצחק הא אינהו נמי מצי לאוקמי להאי ברייתא בעומדת לגדל ביצים ולמאן דלית ליה מוקצה דהא ע"כ לרב נחמן נמי לא אתיא אלא כר"י מדקתני א' שבת וא' י"ט ולרב נחמן משמע דבשבת לית ליה מוקצה כמ"ש לעיל. ועוד דלקמן גבי אין מבטלין איסור כתבו תוספות להדיא דמוקצה אין לו עיקר כלל מדאורייתא א"כ משמע דאדרכה גזירת מוקצה קיל טפי משאר מידי דרבנן שיש להם עיקר. וכן במ"ש מהרש"א ז"ל דהא דקאמר תלמודא דלרבה ניחא היינו דאיירי בשבת אחר י"ט או י"ט אחר שבת דוקא דכה"ג הוי"ל ספק דאורייתא ולא ביי"ט ושבת דעלמא ואם כן קשה מאי מקשה נמי להנך אמוראי דלמא אינהו נמי ס"ל הכנה דרבה בשבת אחר י"ט או י"ט אחר השבת ומוקי לברייתא בהאי גוונא גופא כמו לרבה אלא דמאי שסובר רבה דגזירין י"ט ושבת דעלמא אטו י"ט אחר השבת בהא לחודא לא ס"ל כותיה ומשום הכי הוצרכו לפרש מתני' במילי אוחרין ואף אם נאמר דמשמע להש"ס בפשיטות דלית להו הכנה דרבה כלל אפ"ה מצי לאוקמי אליבא דרבי אליעזר דלית ליה הכנה לקמן גבי ביצה שנולדה ביי"ט דקאמר לא תאכל בשבת ואוקימנא משום הכנה וכן בפרק בכל מערבין אית ליה הכנה. (ואין לומר דכיוחאי לא מוקי לברייתא דה אף למאי דמשני דאיירי בספק טריפה נמי מסיק דלא מיתוקמי אלא כיחודאי):

דבך נלע"ד דהא דקאמר לרבה ניחא היינו אף בשבת ויי"ט דעלמא דכיון דבי"ט אחר השבת מיהא הוי דאורייתא וספיקא אסורה א"כ ביי"ט דעלמא שגזרו חכמים על ודאי ביצה שנולדה משום הנך גזרו ג"כ בספקן משום לא פלוג ובכה"ג מצינו בכמה דוכתי דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון ואפשר דאי לא הא לא קיימא הא משא"כ להני אמוראי דלא משמע להו לגזור י"ט דעלמא אטו י"ט אחר השבת אלא שגזרו ביי"ט משום פירות הנושרין דהוי נמי מדרבנן א"כ מקשה שפיר והיינו נמי דלא מוקי לה כר"א דנהי דלית ליה לר"א הכנה מ"מ לא מצנין לומר שגזר י"ט דעלמא אטו י"ט אחר השבת כמו שיבאר. והא דלא מוקי לה בטעמא דמוקצה היינו משום דמוקצה גופא מדרבנן והא דקתני לקמן במשנה דמצוות חיות ועופות שספקן אסור אפשר דמשמע ליה משום טעמא דהכנה לרבה ומכ"ש דא"ש טפי לשטות דש"י שכתבתי לעיל דהכנה דרבה היינו דמוקצה דמחובר או נולד מדאורייתא הוי א"כ פשיטא דלק"מ והא דלא מקשה שפיר נמי לר"ג היינו משום דבלא"ה איתותב דהא אקשינן עליה וליפלגו בתרומיייהו ולא משני מידי כנ"ל דהו"ק:

בפירש"י בד"ה דספק טריפה ספק גולדה מתרנגולת טריפה כו' ולא ניחא ליה לפרש לביתה שגולדה מתרנגולת ספק טריפה דאפשר דס"ל דבכה"ג מקרי דבר שיש לו מתירין אם תטעון התרנגולת לאחר כ"א יום ועיין בק"א ומש"ה ניחא ליה לפרש בכה"ג שאין אנו יודעים אם גולדה מתרנגולת טריפה או מכשרה. ומ"ש רש"י ז"ל עוד בזה הדיבור דלאו ביי"ט קאי ואיירי כו' לולי פירושו היה נ"ל לפרש דקאי

שפיר נמי אגולדה ביי"ט ולענין טלטול דאיירי בה רישא דברייתא דכיון שהביצה היא ספק דאורייתא ואינה ראויה לאכילה וא"כ הו"ל מוקצה לר"י דהא הך ברייתא ע"כ ר"י היא מדקתני אחד שבת ואחד יי"ט כן נ"ל:

בגמ' א"ה אימא סיפא כו' אלא בשלמא ספק יי"ט כו' הוי דבר שיש לו מתירין לכאורה יש לתמוה כיון דהמקשה אסיק אדעתיה האי סברא דדבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטל א"כ מאי קשיא ליה מעיקרא ספיקא דרבנן הוא ואמאי לא אסיק אדעתיה דלענין ספיקא נמי יש להחמיר מה"ט גופא שיש לו מתירין כדמסיק רב אשי לקמן דמסברא ודאי יש להחמיר יותר בספק טריפה מבתערובת א' באלף שאינו אלא חומרא דרבנן בעלמא. מיהו לפי שיטת מהרש"א שכתבתי בסמוך דהא דקאמר דסד"א בשלמא לרבה היינו משום דמוקמינן לה בשבת אחר י"ט א"כ מצינו למימר דיותר יש להחמיר בדבר שיש לו מתירין באיסור דאורייתא אפילו באחד מאלף ממה שנחמיר בספיקא דרבנן משום דבר שיל"מ משא"כ לפי מה שהוכחתי בסמוך דלרבה נמי לא הוי אלא גזירה דרבנן כיון דמוקמינן לברייתא בשאר יי"ט א"כ הדרא קושיא דלוכתא ויש ליישב ונ"ע ועיין לקמן בסוף הסוגיא:

בתנ"ס בד"ה ואחרות באחרות כו' ועוד אומר רבי יצחק ב"ר ברון דגרס ליה שפיר והכי פירוש' שנתערב גס האיסור דסד"א הואיל ואיכא כעין תרי רובא עכ"ל. ולכאורה נראה דוחק אלא דבאמת מצינו לפרש בפשיטות דהאיכא רבותא טובא דודאי היכא שנתערב בפעם אחד אפילו באלף שייך להחמיר שיש כאן ודאי איסור מש"ה החמירו בו חכמים דאפילו באלף לא בטיל דכיון שדבר שבמנין הוא עשאוהו חכמים כעין קבוע דאורייתא כמבואר בפוסקים משא"כ היכא שנתערבו תחלה אפילו חד בתרי דמדאורייתא בטיל ומותר לאכול שלשת א"כ הוי"ל כאילו נסתלק האיסור לגמרי וכמאן דליתא דמי וא"כ אפילו נתערב' אח"כ כולם כאחד לבין אחרים ס"ד אמינא דשרי כיון שאין כאן תערובת של איסור דאורייתא כלל אחר שכבר חזר להיתר כן נ"ל נכון דהו"ק היטב:

דף ד:

גמ' רב אשי אמר לעולם ספק יי"ט ספק חול הוי דבר שיש לו מתירין כו' ולכאורה יש להקשות מכאן על שיטת הר"ן ז"ל בנדרים והבא בפוסקים דטעמא דדבר שיש לו מתירין לא בטיל משום דהו"ל מין במינו כיון שכולן סופן להיות מותר ובכה"ג אפילו רבנן דר"י מודו דלא בטיל דדמי לגמרי לדם הפר ודם השעיר ע"ש באריכות א"כ לא שייך ה"ט אלא לענין תערובות במשהו משא"כ לענין ספיקא דלא שייך ה"ט אם כן למה נחמיר בדבר שיל"מ בדרבנן ונ"ע ליישב:

שם אילימא בתרנגולת העומדת לאכילה פשיטא דהיא ואמה שרי ועיין פרש"י דכב"ש ס"ל מיהו קשה הא ר"א אית ליה הכנה בפרק בכל מערבין וי"ל דנהי דלית ליה הכנה ואוסר ביצה שנולדה ביי"ט אחר השבת מ"מ אפשר דבי"ט בעלמא לא גזרו אטו יי"ט אחר השבת. מיהו בלא"ה י"ל שאחרים סברי דטעמא דר"א בעירובין משום דאסור למיקני שביטה ולא משום הכנה וכמ"ש התוספות שם:

בתנ"ס בד"ה אלא בהכנה דרבה וכו' ותימא דהא אמרינן כל ביצה וכו' עכ"ל. קצת קשה דילמא טעמא דרבה דכיון דשייך הכנה בביצה שנולד' ביי"ט שאחר השבת מש"ה גזר נמי בהנך דמיתילדין אתמול בשבת לאסרן ביי"ט כדאמרינן לקמן לגזור רבי יוחנן האי גזירה גופא גבי עצים שנשרו אלא דהא מסיק ר"י שם דבביצה לא שייך למיגזר כן כיון דחזיא ביומיה ולא שרינן ליה עד למחר מידע ידעי וכו' וא"כ מנ"ל לתלמודא הכי דר"י לית ליה הכנה דרבה דילמא אית ליה אלא דלא משמע ליה לגזור בכה"ג אע"כ פשיטא ליה לתלמודא דטעמיה דרבה לאו משום גזירה דהכנה אלא הכנה גופא שייך בגולדה בשבת לאסרה ביי"ט וק"ל ומה שיש לדקדק על לשון מהרש"א יבואר גבי עצים שנשרו:

בגמ' אושפיזיכניה דרב אלא וכו' ואפי' רבי יוחנן לא שרי וכו' אבל ביומיה לא. ופרש"י משום איסור טלטול כבר הארכתי למעניתיו בריש פירקין להקשות מ"ט דרב אלא דאסר בטלטול דאי משום דמייתי הבא מברייתא דלמא ברייתא אתיא כמאן דלית ליה מוקצה ונולד אבל רב אלא גופיה לית ליה נולד אף ביי"ט כדאמר פ' במה מדליקין עובד כוכבים שחקק קב בבקעת ישראל מסיקה ביי"ט ומסיק שם דלית ליה נולד וא"כ מ"ט דאוסר בביצה. ועוד דהא רבי יוחנן גופא נמי לית ליה מוקצה ונולד כדאמרינן סוף מסכת שבת דס"ל דטעמא דביצה משום משקין שזבו והתוספות כתבו בפרק כירה (שבת דף מ"ו) דמטעמא דמשקין שזבו לא שייך לאסור ביצה בטלטול אלא משום נולד וא"כ קשה טובא. מיהו לקושיא קמייתא מצינו למימר דהא דלית ליה לרב אלא נולד היינו דוקא בגולד שהיה בעולם כגון ההיא דחקק קב בבקעת שהבקעת היה בעולם וכן בההיא דפתילה דמקשה מיניה בשבת היה נמי בעולם משא"כ בגולד גמור שלא היה בעולם מודה וחילוק זה כתבו התוספות להדיא בריש מכותלון ולפ"ז נאמר דעובדא דרב אלא בעומדת לגדל דוקא איירי אבל הפוסקים כתבו להדיא דאף ביצה העומדת לאכילה אסורה בטלטול ולפ"ז צריך לומר הטעם דכיון שאסורה באכילה ממילא לא חזיא למידי ומש"ה אסורה בטלטול וכן מצאתי שכתב בעל מנן אברהם בריש סימן תקט"ז לענין עובד כוכבים שהביא דורון וכתב שבספר ים של שלמה נחלק על סברא זו וכדברי יש"ש משמע מלשון התוספות דפרק כירה דמטעמא דמשקין שזבו אין לאסור טלטול אע"ג דאסירי באכילה ולדעתי יש להכריע מכאן ועדיין צ"ע דהו"ק:

דף ד:

א"ר יוחנן עצים שנשרו וכו' אתי למימר ביומיהן נמי שרי ומשמע מפרש"י דביומיייהו אסירי משום מוקצה ואין להקשות הא רבי יוחנן לית ליה מוקצה אפילו ביי"ט כדמשמע סוף פרק מי שהחשיך. מיהו רש"י ז"ל לשיטתו שכתב בפרק אין צדין גבי עובד כוכבים שהביא דורון דכל מידי שהיה במחובר בין השמשות ר"ש גופא מודה דכגורגרות וצמוקין דמי מדלא לקטיניהו אתמול דחיניהו בידים והר"ן והרא"ש ז"ל כתבו כאן דהו"ל נולד ומשום שמה יעלה ויתלוש משמע דלא ס"ל האי טעמא דכדחיניהו בידים דמי אלא גבי עובד כוכבים שהביא דורון נמי משמע להו משום שמה יעלה ויתלוש חשיבי במוקצה ואסור אף לר"ש וראיתי למהרש"ל שהביא לעיל לשון הר"ן וקשה דכיון דשייך הכנה ביי"ט אחר השבת א"כ באותן שנשרו ביי"ט עצמו נמי ל"ל להר"ן טעמא דיעלה ויתלוש ואמאי לא מפרש דגזירין אטו י"ט אחר השבת כדגזירין בביצה וע"ז תירץ דהכנה דעצים אף שנשרו בשבת לא הוי הכנה מדאורייתא כיון דלא שייך בהו לומר מאתמול נגמרו כמו בביצה אלא דביומן אסירי משום מוקצה מש"ה אם נתיר כשנשרו בשבת שלפניו מיחזי כהכנה ע"כ תורף דבריו. ודבריו נפלאים בעיני דמה שהקשה דשייך לגזור בעצים שנשרו ביי"ט אטו שבת אחר יי"ט שנתיר ביי"ט אותן שנשרו בשבת וכתב כדגזירין בביצה לא דמי כי אוכלא לדגא דהא בביצה לא גזירין אלא בביצה שנולדה ביי"ט עצמו גזירין אטו ביצה שנולדה ביי"ט עצמו כשחל אחר השבת אבל לגזור אטו ביצה שנולדה מאתמול לא שמענו והבא בעצים שנשרו ביי"ט עצמו ע"כ רוצה לומר דנגזור בהו אטו עצים שנשרו בשבת שקודם י"ט וא"כ מנ"ל דגזירין כה"ג בביצה הא ודאי ליתא ואף מהרש"ל ז"ל הרגיש ג"כ בזה אלא שר"ל דנגזור אטו עצים שנשרו ביי"ט עצמו כשחל אחר שבת וע"ז

מסיק דלא שייך בהו איסור כיון דלא שייך לומר מאתמול נגמרה כמו בביצה א"כ למה מסיק דלא שייך באן כלל הכנה לאורייתא כשנשרו בשבת קודם י"ט. ולפמ"ש נתבאר היטב דשייך שפיר הכנה לאורייתא כשנשרו בשבת לאוסרו למחר ב"ט דה"ל שבת מכין ל"ט ואין לך הכנה גדולה מזו ואפ"ה לא שייך לגזור כשנשרו ב"ט עצמו דבין נשרו היום לנשרו מאתמול כה"ג בביצה נמי לא מצינו ומאי קשיא ליה למהרש"ל על הרי"ף דודאי ניחא ליה להרי"ף טעמא דשמא יתלוש דשייך אף ביום טוב דעלמא. ובאמת נראה לי דעצים שנשרו בשבת אסורים ביום טוב שאחריו משום הכנה לאורייתא וכן הסכימו רוב הפוסקים אם לא לדעת קצת פוסקים שכתבו דכיון שהיה בעולם לא היו הכנה מדאורייתא:

אמנם אכתי קשיא לי דשפיר שייך לגזור עצים שנשרו ביומיהו משום אותן שנשרו מאתמול לאסירי מדאורייתא ומוכחינן לה מדר' יוחנן גופא דהא לדידיה לית ליה הכנה ואפ"ה אוסר אותן שנשרו בשבת ואסורין ב"ט למחר דגזרינן אטו אותן שנשרו בייט עצמו ואם כן נראין הדברים ק"ו דהא לר' יוחנן אותן שנשרו ביומיהו לא אסירי אלא מדרבנן שמא יעלה ויתלוש ואפ"ה גזרו באותן שנשרו מאתמול בשבת אטו הני דנשרו ביומן וכ"ש דלדין בהכנה דרבה דאותן שנשרו מאתמול אסורין מדאורייתא א"כ פשיטא דשייך לגזור באותן שנשרו ביומן אטו הנך דנשרו מאתמול ואף דלא קי"ל כר"י בעיקר מלתא היינו משום דאנן קי"ל כרבה דבתראה הוא וס"ל כרב דאית ליה דרבה אבל כמה שגזר ר' יוחנן נשרו מאתמול אטו נשרו היום יש לנו לפסוק כמוותו לגזור כה"ג להיפך דכ"ש הוא דבכל דוכתי קי"ל כר"י וכ"ש דלא אשכחן מאן דפליג בהא. ועכ"ז אין בזה קושיא על הרי"ף והרא"ש ז"ל שכתבו הטעם דאסורין ביומן משום שמא יתלוש ולא כתבו הטעם משום גזירה אטו שנשרו מאתמול דלאפשר דהטעם שמא יתלוש עדיף להו טפי. ועוד דאזב אורחיהו קא מפרשו לן הנך רבוותא לידע טעמא דר"י דאע"ג דלית ליה הכנה כלל אפ"ה אוסר כשנשרו ביומיהו והיינו טעמא שמא יעלה ויתלוש וממילא דלדין אסור מתרי טעמי מטעמא דיתלוש ומטעמא דגזירה אטו שנשרו מאתמול ודוק היטב כי נכון הוא:

ועפ"י הדברים האלה העליתי ארכה על לשון הב"י ומהרש"ל במ"ש גבי דין אפרוח שנוגד בשבת שקודם י"ט שהביא הטור א"ח בסי תקי"ט בשם רבינו יחיאל וכתבו הגאונים דא"כ גזור נמי באפרוח שנוגד ב"ט עצמו כדגזרינן בביצה וע"ז תמה הט"ז וכתב דלא שייך כלל לגזור כן ובביצה נמי לא אשכחן כה"ג גזירה ע"ש באריכות. וקמיה שמיא גליא שבתחלת עיוני בלשון הב"י שם וכן במ"ש בשם תרומת הדשן גבי לפידים שכבו בסיומן ת"ק עמדתי משתומם וכוונתי לכל דברי הט"ז בשני דינים אלו. אמנם בהגיעי לכאן זכיתי ליישב דברי הב"י ומהרש"ל ותרומת הדשן דהא אשכחן בהדיא דגזר ר"י כנשרו מאתמול אטו נשרו מהיום אע"ג דבנשרו מהיום ליכא אלא איסור דרבנן אם כן כ"ש שיש לנו לפסוק כר"י לענין דשייך לגזור כנשרו ונגולו היום אטו מה שנשר ונגול מאתמול בשבת קודם י"ט כיון דהנך אסירי מדאורייתא אלא במ"ש באשגרת לישנא כדגזרינן בביצה שגנה נזרקה לפנייה אבז שיטפא דבביצה ומאי לא מצינן גזירה כה"ג אבל מ"מ עיקרי הדברים יש להם יסוד ואין כאן מכשול כלל כמ"ש הט"ז כנ"ל אלא שעדיין נ"ע דלכאורה דלא שייך האי שקלא וטריא אלא ב"ט אחר שבת ואפשר דבאמת עיקר קושיית ב"י ימהרש"ל באפרוח נמי היינו ב"ט אחר שבת מיהא ליתסר אף בגולא ב"ט ועוד יש לומר דכיון דב"ט אחר שבת מיהא אסור א"כ י"ט דעלמא נמי ליתסר דכולה חדא גזירה היא ולזה כתבו כדאשכחן בביצה יעיין בק"א:

בגמ' ותנן אין מבטלין איסור לכתחלה ה"מ דדרבנן וכו' למאי דפירש רש"י לעיל גבי הכנה דרבה לטעמיה היינו מאי דיליף בפסחים דמוקצה לאורייתא וכמו שפרשתי לעיל באריכות א"כ לפ"ז צ"ל דרב מתנא פליג ולית ליה הא דרבה דהא רבה מפרש שם בהדיא בפסחים דעני מוקצה לאורייתא וע"כ היינו עצים שנשרו ורב מתנא קאמר הכא בהדיא דמדרבנן היא דאי לאורייתא הא אין מבטלין איסור לכתחילה וכן למ"ש לעיל בשו"ת רש"י דהכנה דיומיה נמי אסור וא"כ הוי לאורייתא ונ"ל דפליג דמו"ק:

דף ה.

בתוספת בד"ה נתקלקלו וכו' והקשה רבי פרץ וכו' ותיירן לאפילו לא באו וכו' מ"מ המוספין קריבין דהיכא דלא אפשר שאני עכ"ל וכתב מהרש"א ז"ל דשם בפסחים אין הסוגיא כן וכתב שיש ערובז יחסרון בל' התום וצריך להניח דעיקר התיורן דמעלה ומלינה בראש המזבח ע"ש באריכות. ולענ"ד קשה בעיני להניח בזאת לחסר ולייתר ולחלף ועוד דעיקר פירושו של מהרש"א ז"ל תמוה בעיני וכאן לא שייך לפ' כלל דמעלה המוספין ולנין בראש המזבח דאכתי אין לך קלקול גדול מזה שרוב קרבנות מוספי ר"ה היו עלוות שכולן כליל ואין מהם לכהנים כלום וא"כ שהיה מלין בראש המזבח לא געשו עיקרי המוספין כמצוותן ועוד דכל כמה שלא הקטירו אברי מוספין לא היו יכולין להקריב המנחות ולא נסכים השייכין למוספי הרגל ומוספי דר"ח וא"כ זה הקלקול גדול הרבה יותר מקלקול השיר שהרי השיר לא היו אומרים אלא על הנסכים. ועוד דבהדיא אמרינן בפסחים דחביבה מצוה בשעתה ויוליגין מהקטרת אימורין אף שבשירין כל הלילה אפ"ה הקטרותן דוחה שבת וי"ט וחמיר טובא ואין מלינין הקטרותן בראש המזבח עד הלילה כ"ש דמשום עשה גרידא דהשלמה לא נמתין להקטיר למחר אלא ומאי מקטיר היום דחביבה מצוה בשעתה להקריב קרבנות הרגל ביומן דוקא ודוקא במחוסר כיפורים אמרינן שפיר דמלין לה דהתם לא שייך חביבה מצוה בשעתה דלאו חובת היום נינהו וכל עיקרן לא מיייתי להו אלא לנשתריוי באכילת קדשים או לאכילת פסח וסני בזריקת הדם לחוד אבל להקטיר א"א משום עשה דהשלמה. וא"כ לפ"ז אין צריך להניח ואחתיין דברי התוספת כפשטן דהכא כיון דלא אפשר כיון שלא באו העדים עד לאחר שהקריבו התמיד תו לא איכפת לן בעשה דהשלמה דמקטיר להו אחר התמיד כדי לקיים מצוה בשעתה ימיייתי ראייה ע"ז דמצינו סברא זו דהיכא דלא אפשר שאני מדאמרינן בפסחים גבי מחוסר כפורים בע"פ דאע"ג דלאמרינן התם דטעמא דמחוסר כפורים היינו משום דפסח עשה שיש בה כרת ודחי עשה דהשלמה דאין בה כרת היינו למאי דס"ד מעיקרא דאכילת פסחים תליא בהקטרת אימורי חטאת של מחוסר כפורים דכל כמה דלא הוקטרו אימורי חטאת לא מצו הכהנים אכלי בשר וכל כמה דלא אכלי הכהנים לא נתקפרו הבעלים מדכתיב ואכלו אותם אשר כפר בהם וכיון דלא נתקפרו מיקרי מחוסר כפורים ואסור בפסח אם כן מיקרי עשה שיש בה כרת אבל למאי דמסקינן אכילת פסחים לא תליא בהקטרת אימורים אלא בזריקת דם לחוד נתקפרו ואישתרו הכהנים לאכול הבשר דכיון דלא אפשר להקטיר מלין האימורים ואכלי הכהנים הבשר ולא איכפת לן בעשה דואכלו אשר כפר כיון דלא אפשר שאני נמצא דכולה מלתא משום דלא אפשר הוא וקושטא דמלתא אפילו עשה דהשלמה לא שייך כיון דלא אפשר אלא דמשמע לתלמודא דעשה דהשלמה חמור מעשה דואכלו הכהנים כיון דמצינו בנטמאו בשר האימורים או שנאבדו דלא שייך נמי העשה דואכלו מ"מ מצינן מיהא היכא דלא אפשר לא איכפת לן והא דמיייתי תוספת ממחוסר כפורים בע"פ ולא מיייתי ממח"כ בשאר ימות השנה היינו משום דהתם פליגי דבן עליה דרבי ישמעאל בן ר"י בן ברוקה אבל בע"פ כ"ע מורו כנ"ל ליישב לשון התום דכאן:

אמנם אח"ז עיינתי שהתוספת בפרק בתרא דר"ה כתבו בלשון וכי תימא דמלין להו בראש המזבח וכו' ע"ש. ולענ"ד צ"ע דאכתי אין לך קלקול גדול מזה מטעמא דכתבינא שהרי אף שבת וי"ט דוחה הקטרת אימורין ולא אמרינן מלין בראש המזבח משום דחביבה מצוה בשעתה ובדאי זה הקלקול חמור טובא מקלקול השיר מלבד שאר דקדוקים שיש לדקדק בזה והנלע"ד כתבתי והמענין יבחר:

בגמרא ונתקלקלו הלויס כשיר התקינו שלא יהו מקבלין. אין לתמוה דמשום קלקול השיר היו דוחין כל המועדות מקביעתן האמיתי שהרי נראה חודש בזמנו אלא דגדולה מזו מצינו שאפילו משום חיובו הערבה שאינו אלא מנהג הנביאים דחינן כל המועדים דלא ליקלע ערבה בשבת והיינו משום דמועדים מסורים לב"ד דכתיב אתם אפילו מוידין:

בתוס' בד"ה הא לן וכו' וא"ת לר' יוסי וכו' והא ר' יוסי בא"י הוי עכ"ל. ולענ"ד אין דבריהם מובנים לי דכ"ס דהא דאמרינן הא להו לאו אבל בני א"י קאי דע"כ בני א"י נמי אף לאחר התקנה עושין ב' ימים ר"ה מפני הספק שהרי א"א לשלוחים לצאת עד לאחר י"ט נמצא שאף אם לא באו העדים עד י"ט שני ע"כ היו עושין ב' ימים שיום ראשון היה להם לעולם בספק והא דאמרינן הא להו היינו למקום הוועד לחוד שהם לעולם אין עושין אלא יום אחד שאם באו העדים קודם מנחה היו גומרינן אותו יום ולמחר חול ואם לא באו עד סמוך לערב שאין שהות היו יודעין דהאידינא חול ומוותרין בעשיית מלאכה למאי דס"ד עכשיו דמתקנת ריב"ז וואילן לא היה עושין היום ולמחר קודש עד לבסוף דמסקינן מי לא מודה ריב"ז ואף אם נאמר דמסתמא היה רבי יוסי בבית הועד כדאמרינן אחר ר' יוסי לצפורי מ"מ היה מורה הלכה לשאר בני א"י ונ"ע:

שם ותינא כרס רבעי היה עולה לירושלים וכו' אע"ג דמתני' היא והי"ל למימר ותנן מ"מ כיון דעיקרא דמלתא דצריך מנין אחר להתירו לא מוכח מההיא מתניתין אלא מברייתא דכרס רבעי היה לו לר"א לכך קאמר לשון ותינא. ונראה שזה כוונת רש"י בד"ה ותינא נמי דצריך מנין אחר להתירו עכ"ל ונתכוין למ"ש ליישב הא דקאמר ותינא ולא קאמר ותנן והיינו כדפרישית אלא דבאמת בלשון המשנה שלנו איתא להיפך אילת מן הארום ועקרב מן הצפון אם לא שנאמר שטעות סופר הוא באחד מהם או שזו ברייתא בפני עצמה היא ופליגא אמתני' וא"כ י"ל דהא דמיייתי הברייתא ולא מיייתי המשנה היינו משום דבאותה ברייתא גופא מסיק הא דכרס היה לו לר"א אלא שהפסיק בדברי עולא כדי לפרש טעם הדבר דמאותו טעם מוכחינן דדבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו אע"פ שנתבטל הטעם וק"ל:

אבל קשיא לי דאמאי הוצרך כלל להביא הברייתא דכרס היה לו לר"א ומדייק מיניה טעמא דנמנו ותיפוק ליה דכולא מלתא הוי מצו לאתויי ממתני' דמעשר שני דהכי איתא שם להדיא כרס רבעי היה עולה לירושלים מהלך יום אחד לכל צד וכו' ומשרבו הפירות התקינו שהיא נפדה סמוך לחומה ותנאי היה בדבר שאימתי שרצו יחזור לכמות שהיה רבי יוסי אומר משחרב המקדש היה התנאי הזה ותנאי היה בדבר שאימת שיבנה בה"מ יחזור לכמות שהיה עכ"ל המשנה. נמצא דבין לת"ק ובין לרבי יוסי הוצרכו לתקן לפדות סמוך לחומה כדי לבטל התקנה הראשונה אע"ג דכלא"ה לא היה שייך הטעם הראשון כדי לעטר דהא רבו הפירות וכן לר"י כשחרב הבית אע"כ דדבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו נמצא דממשנה עצמו מוכח כן ואמאי הוצרך להביא ברייתא ול"ל משום דלדברי הת"ק לא מוכח מידי משום דבמה שרבו הפירות לא נתבטל הטעם דכדי לעטר לירושלים דאכתי אף שרבו הפירות יש לעטר ויתר ויותר ומש"ה הוצרכו לבטל בפירות להתיר הא ליתא דא"כ אכתי מאי מיייתי מברייתא דר"א ומאן לימא לן דההיא עובדא דכרס היה לו לר"א היה לאחר חורבן דלמא קודם חורבן דמוע הוא דר"א היה גדול בשעת חורבן ולמד לפני ריב"ז כדאיתא בעובדא דאספסיינוס ובכמה דוכתי וא"כ לפ"ז מ"ש שרצה להפקירו לעניים שהיה סובר דאע"ג שרבו הפירות אכתי באיסורייהו קיימי ואמרו לו תלמידיו שכבר נמנו והתירוהו והיינו מטעמא דרבו הפירות כת"ק דר"י שהתירו אף בזמן הבית ובזה הוי מיושב נמי קושיית התוספות מה שהקשו בד"ה ורצה להפקירו לעניים כיון שנאמר דהאי עובדא היה בזמן הבית. ול"ל דמה שהוצרך להביא מברייתא היינו משום דבברייתא אמר בהדיא לשון נמנו עליך חבריך דמשמע שצריך מנין אחר משא"כ ממתני' לא משמע לשון מנין אלא דליתא דהא מאי דמיייתי מקריא דבמשון היובל וכו' נמי לא משמע אלא שצריך להתיר בפירות ומדקאמר וכ"ת ה"מ בלאורייתא אבל דרבנן לא ת"ש כרס רבעי ולא קאמר דמיייתי מרבעי לאשמעינן דבעו מנין אע"כ דלא איכפת לן בזה ועוד דלשון והתקינו נמי משמע שתקנו בזמנן אע"כ דאפ"ה מוכח הש"ס שפיר דמשום טעמא דרבו הפירות נמי לא היו צריכין להתיר בפירות כיון שעיקר הטעם לא היה אלא כדי לעטר ומשרבו הפירות תו לא צריכין לעטר עוד ויתר ומדהוצרכו להתיר בפירוש ע"כ היינו משום דבר שבמנין וא"כ הדרא קושיא דלובכתא דממשנה עצמה היה יכול להוכיח הכל דכתיבינא ומלבד שצריך ליישב לשון התוספות בד"ה ובקש להפקירו כדפרישית. והנלע"ד בזה דממשנה גופא לא מצו לאוכחי מידי דאיכא למימר דמה שהוצרכו לתקן לפדות סמוך לחומה לא שהוצרכו לתקן לבטל התקנה הראשונה דלעולם אימא לך דאין צריך מניין אחר כיון שנתבטל הטעם לת"ק כדאית ליה ולר"י כדאית ליה אלא שהוצרכו לתקן לאידך גיסא שאינו רשאי להעלות הפירות עצמן לירושלים אלא צריך לפדות דוקא כמ"ש התום י"ט דכיון שרבו הפירות היו חוששין שלא יחלזלו מקח הפירות לגמרי וכן לר"י כיון שחרבה ירושלים ונתנה ביד עובדי כוכבים היו גוזרין שלא לעטרה ומוכח לה בעל תנ"ט ממה שאמרו שם ותנאי היה בדבר ע"ש באריכות וא"כ לא מוכח מידי דצריך מנין אחר להתיר דבר שבמנין אם נתבטל הטעם אבל מברייתא דכרס היה לו לר"א מיייתי שפיר דנהי דר"א לא ידע שגזרו לאסור להעלותן אכתי אמאי רצה להפקירן כיון שזה פשוט שהיה רשאי לפדותו שהרי נתבטל הטעם דכדי לעטר לכל חד כדאית ליה אע"כ דמרצה להפקירו היינו משום דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו וכיון שר"א לא ידע שנמנו והתירו שפיר רצה להפקיר כנ"ל נכון ועיין מ"ש לקמן ישוב אחר דמו"ק:

ועפ"ז נראה לי ליישב לשון רש"י שכתב כאן בביצה מדברכין יש פלוגתא חד תני נטע רבעי וחד תני כרס רבעי עכ"ל והוא תמוה מאד מה כוונתו בזה דכמה פעמים מצינו בתלמוד כרס רבעי ולא פירש רש"י כן. ולענ"ד נראה ליישב דכוונת רש"י דמאן דתני בכל דוכתא כרס רבעי תני נמי במשנתיו דכרס רבעי היה עולה לירושלים אבל בשאר מינים לא היה נוהג כלל דין רבעי ומאן דתני בכל דוכתי נטע רבעי תני נמי במשנתיו נטע רבעי היה לירושלים וחולת שפירש כן לא היו הש"ס מוכיח מידי דאי לאו שפירש כן היה נראה דאף דמאן דתני בכל דוכתא נטע רבעי וס"ל דרבעי נוהג בכל דבר אפ"ה גרים בההיא דהכא כרס רבעי. וא"כ לפ"ז היה צ"ל דאף דטעמא דכדי לעטר שייך בכל הפירות אפ"ה לא גזרו אלא בכרס שאין פירותיו מצויים דרובם לצצירה קיימי לעשות מהם יין כמ"ש התנ"ט בשם הירושלמי ע"ש. אלא שהוא כתב שהיו עושין ממנו יין לנסכים. ולפ"ז לא שייך אלא בזמן הבית ואפשר דרש"י לא נחית לדברי הירושלמי וקס"ד דלמאי שנאמר שלא גזרו אלא בכרס ולא בשאר פירות שהרבעי נוהג בהם היינו משום שאין ענבים מצויין שעושין מהם יין לשתות וזה הטעם שייך אף לאחר החורבן. ואע"ג דעולא אמר ר' יוחנן הטעם כדי לעטר י"ל דהיינו אליבא דר' יוסי דס"ל דתליא בזמן הבית אבל לת"ק אפשר דשייך

הטעם אף לאחר החורבן אלא שהם חזרו ונמנו להתיר משום שרבו הפירות דשאר מינים ולא היו חוששין עוד לענבים. וא"כ לפ"ז לא מוכח מידי בין אם נאמר דעובדא דר"א היה קודם החורבן או אף לאחר החורבן אפ"ה לא מוכח מידי דר"א רצה להפקיר שהיה סובר דאכתי באיסוריהיו קיימי כיון שאין ענין הטעם תלוי בחורבן הבית וכן הטעם דרבו הפירות של שאר המינים לא היה פשוט בעיניו לבטל הטעם הראשון שיש בענבים נוסף על שאר הפירות עד שאמרו לו תלמידיו שהתירו בפירוש. לכך כתב רש"י ז"ל דליתא להאי פירושא אלא מאן דתני בכל דוכתי נטע רבעי וסובר שנוהג רבעי בנטע גרים נמי הכא נטע רבעי וא"כ ע"כ הטעם פשוט משום כדי לעטר ולמ"ד כרם רבעי היינו משום דאינו נוהג בשאר דברים כלל דין רבעי אבל מ"מ מיהא עיקר הטעם משום עיטור פירות וזה לא שייך לאחר החורבן וא"כ למה רצה להפקיר אע"כ משום דבר שבמנין הוא. ובעל תוספות יום טוב בשם הירושלמי כתב להיפך דאיכא מאן דתני בקמייתא כרם רבעי ובהאי נטע רבעי ואף לפ"ז יש לפרש ליישב לשון רש"י אלא שאין להאריך יותר ועיין עוד בסמוך:

דף ה:

בפרש"י בד"ה כבר נמנו וכו' אע"ג דלאחר החורבן היו כו'. כבר הקשיתי לשאל מי הכריחו לפרש כן דילמא לעולם קודם החורבן היו כדמצינו בדוכתי טובא שר"א היה גדול קודם החורבן ואפ"ה אמרו שפיר כבר התירוהו משום דס"ל כת"ק דר' יוסי בפ"ז דמעשר שני דמשרבו הפירו' התירו ואפילו הכי מוכיח הש"ס שפיר דכיון שרבו הפירות נתבטל הטעם דכדי לעטר ואפילו הכי הוצרכו לחזור ולמנות לכך נראה דמשמע לרש"י ותנא' פשוט דאליבא דת"ק לא היו הש"ס מוכח מידי לפי שהטעם דכשרבו הפירות אינו פשוט כ"כ תדע דהא ר' יוסי פליג עליו וא"כ הוצרכו להתיר בפירוש ואכתי היכא שהדבר פשוט שנתבטל הטעם הראשון מנ"ל שצריך מנין אחר להתירו אע"כ דפשטיא להו לתלמודא דעובדא דר"א לאחר חורבן היו וא"כ לאחר חורבן מלתא דפשיטא שנתבטל הטעם דכדי לעטר ואפ"ה הוצרכו לחזור ולמנות להתיר אלמא משום דבר שבמנין הוא. ועל התלמוד גופא אכתי איכא לאקשויי מנ"ל באמת דלאחר החורבן היו דלמא קודם החורבן וכת"ק ולא מוכח מידי אלא דבזה י"ל דבעלי התלמוד לא ס"ל כלל כת"ק דלא משמע להו טעמא דמשרבו פירות אלא סברי דהלכה כרבי יוסי כמו שפסק הרמב"ם באמת וא"כ ע"כ דקושטא דמלתא לא התירו אלא משחרב הבית דאז פשוט שנתבטל הטעם ואפ"ה הוצרכו להתיר אלמא דבר שבמנין הוא ואפשר שמה שפסק הרמב"ם הלכה כרבי יוסי היינו מסוגיא דהכא כדפרישית ודוק היטב. והא דלא מיייתי הש"ס מדרבי יוסי גופא כבר כתבתי לעיל דאיכא למיחש שתקנו לאידך גיסא שהוצרכו לתקן שאסור להעלות אבל מדר"א שרצה להפקיר מוכח שפיר:

ועי"ל דמש"ה מיייתי הש"ס מאן חבירך ריב"ז דנראה שפת יתר ואפשר שכונתם בזה להוכיח דלאחר חורבן היו מקרי לריב"ז חבירך והיינו שכבר געשה ר"א כמו תלמיד חבר לריב"ז מש"ה לאו אורח ארעא שיאמרו תלמידיו ר' יוחנן רבך כדאיתא בר"ה בהא מלתא גופא משא"כ קודם חורבן שאז היה ר"א תלמיד גמור לריב"ז שר' יוחנן ב"ז גופא למד באותן הימים וא"כ אף תלמידיו ר"א לא היו אומרים לו חבירך אלא רבך דבכמה דוכתי מצינו בהאי לישנא רבא דרבאי:

שם וטעמא דנמנו הא לא נמנו לא. לכאורה יש להקשות מאי ראיה צריך על זה מכרם רבעי ותיפוק ליה דממתניתין לעיל גופא שהתקין ריב"ז משחרב הבית שיהו מקבלין עדות כל היום אע"ג שכבר בטל הטעם דנתקלקלו בשיר ואפ"ה הוצרך לתקן אלמא משום דבר שבמנין וכו'. אלא דלנ"מ דהא בסמוך אמרינן דעיקר הראייה דמיייתי מכרם רבעי הוצרך משום מידי דרבנן דומיא דביצה וא"כ לא מצי לאתויי מההיא דמקבלין עדות דמלתא דאורייתא היא שאם אין מקבלין עדות מן המנחה ולמעלה מונין כל המועדים מיום ב' לכן מיייתי מכרם רבעי שהוא מדרבנן:

שם בד"ה כל דבר שבמנין יש שהיו רוצין ללמוד מכאן וכו' ולא היא דהכא אין כאן שום זמן דקרא והיו נכונים וכו' לדבר שיהיה לסוף שלשת ימים וכו' דמשמע עולמית וכו'. ויש לתמוה היאך אפשר לומר כן הא בצינוי הקב"ה אמר להם וקדשתם היום ומחר וא"כ אין לך קביעות זמן גדול מזה דמשמע להדיא שלא זהירם אלא היום ומחר וממילא דמשה לא הוסיף אלא יום הג' מדרשא דהיום ומחר. מיהו בלל"ה יש ליישב דמ"ש שלשת ימים היינו משום פליטת ש"ז אבל לעולם לאחר מ"ת יהיו אסורים מחמת טומאת קרי:

בתוס' בד"ה מכדי כתיב כו' כך שיטת הקונטרס ודוחק הוא עכ"ל. עיין בס' מג"ש שכתב ליישב שיטת רש"י ז"ל:

בד"ה וביקש ר"א להפקירו לעננים וא"ת אי קסבר וכו' א"כ מה הרוויחו עניים בזה עכ"ל. והקשה מהרש"א דגדולה מזו הוי"ל להקשות דכיון דס"ל לא קידשה אין רבעי נוהג כלל וכתב דאפ"ה נוהג משום דבר שבמנין עכ"ל ע"ש ואני בער ולא אדע מה ענין דבר שבמנין לכאן דא"כ כל המצות התלויות בארץ ואינן נוהגין בזמן הזה אמאי אין נוהגין משום דבר שבמנין אלא ע"כ דלא שייך כלל דבר שבמנין כיון שהכתוב תלפן בהדיא בקדושת הארץ ועדיפי טובא מחרמים לאחר זמן שכתבו התוספות דלא שייך בזה דבר שבמנין אלא מה שנהגו דין רבעי י"ל דהיינו מדרבנן כמו שחייבו עצמם במעשרות ותרומות בזמן הזה ומ"ש מהרש"א שכ"כ התוספות בפ"ד דר"ה אינו מוכרח שקושיית התנא' שם מההוצרך להעלות ולא רצה לפדותן כמו שהקשו כאן וצ"ע ודיו"ק:

בתוס' בד"ה מי לא מודה ופי' הקונטרס ה"מ לענין שמונין וכו' וקשה דמנין לו הן סברא עכ"ל. ולענ"ד כוונת רש"י פשוט בטעמו דודאי מה שתקנו בזמן הבית לנהוג היום ולמחר קודש אינו ענין כלל לטעם קלקול השיר אלא תקנה אחרת היא בפני עצמה דכל שבאו מן המנחה ולמעלה יעשו ב' ימים וא"כ אף שבתלו התקנה הראשונה וחזרו לקבל מן המנחה ולמעלה אפ"ה התקנה השניה במקומה עומדת משום דבר שבמנין דהא מעיקרא נמי הוי בעי למימר דביצה לא אישתרי אלא דדחי לה כיון דלא איתסר מעיקרא בפירות אלא בעדות תליא אבל במה שנהגו ב' ימים קודש לא תלוי כלל בקבלת העדות ועוד דשפיר נמי איכא למיחש שמא יבנה בה"מ ויחלזו לעשות מלאכה ביום השני דאע"ג דאמרינן לעיל דלענין קבלת עדות ליכא למיחש להמרה יבנה בה"מ משום עדות לב"ד מסור אבל מלאכה לכל מסור ואיכא למיחש שמא יבואו עדים מן המנחה ולמעלה ויסברו שבדאי יקבלום ויחלזו במלאכה ביום שני או שלא יקבלו ויחלזו במלאכה ביום ראשון לכך הניחו התקנה הראשונה דכשבאו מן המנחה ומעלה יעשו ב' ימים דתו ליכא למיחש למידי ודיו"ק ואפשר שזה מסקנת התנא' לפרש"י:

דף ו.

בפירש"י בד"ה אף בביצה וכו' דמאי דעתך לאוסרם בשני לרחוקים מב"ד עכ"ל. ובדיבור שאח"ז דלמא מעברי לאלול כתקנה הראשונה וכו' כגון שלא באו עד שלשים ואחד עכ"ל. וכתב מהרש"א ז"ל שלשון

רש"י הוא שלא בדקדוק דהא תקנה הראשונה לא היה בבאו ביום ל"א אלא כשבאו ביום שלשים מן המנחה ולמעלה ופירש בדוחק ע"ש:

ואני בעניי נ"ל שלשון רש"י הוא בדקדוק גדול כדרכו בכל מקום דממ"ש רש"י דמאי דעתך לאוסרם בשני לרחוקים מב"ד נראה מבואר דנהרדעי לאו אדרבא לחוד פליגי דהא לטעמא דרבא שאוסר בביצה משום דמודה ריב"ז שאף שהיו מונין מראשון כשבאו עדים מן המנחה ולמעלה אפ"ה היו נוהגין היום ולמחר קודש א"כ לא שני לן בין קרובים מב"ד או רחוקים דכולהו בחד טעמא מיתסרו ולשון הש"ס גופא מוכח כן דאי נהרדעי לאפוקי מטעמא דרבא אתו מאי קאמרי הא לא מצינו אלול מעובר דנהי דלא הוי מעובר אפ"ה היו נוהגין היום ולמחר קודש אע"כ דנהרדעי לאו לאפוקי מטעמא דרבא אתו משום דבלא"ה לא סבירא להו כלל מלתא דרבא בהא דקאמר מי לא מודה ריב"ז דמנ"ל דמודה דהא כל הני אמוראי דלעיל נמי לא ס"ל דמודה ריב"ז וע"ז לא הוצרכו נהרדעי ליתן טעם אלא עיקר מילתייהו משום דפלגי נמי אהא דאמר רבה לעיל הא לן והא להו ומשמע דרב ושמואל אסרי מיהא לרחוקים מב"ד וע"ז פליגי נהרדעי ואמרי דאף לרחוקים מותר ומסקין מאי דעתך דלמא מעברי לאלול וכו' ולפי זה אי אפשר לפרש דהא דקאמר דלמא מעברי לאלול היינו שבאו ביום שלשים מן המנחה ולמעלה דמהיכי תיתי נחתו לזה כיון שתיקן ריב"ז שיהו מקבלין כל היום כולו אע"כ דמאי דקאמר דלמא מעברי לאלול היינו שמא באו ביום שלשים ואחד כפרש"י וכוונתו בזה משום דעיקר חששא דרבא דקאמר לעיל הא לן הא להו היינו כיון לרחוקים מב"ד אף לאחר תקנת ריב"ז עבדי מיהא תרי יומא מספיקא א"כ צריכין לנהוג באותן שני ימים כמו שהיו נוהגין קודם תקנה שהיו עושין אותם כיום ארוך מחששא דבאז מן המנחה ולמעלה וכמו שפרש"י לעיל דכיון שהיו עושין בשום פעם ב' ימים כיום ארוך עכשיו נמי צריכין לנהוג כך כיון דע"כ עבדי מיהא תרי יומי לא נתבטלה התקנה ועל זו הסבירא פליגי נהרדעי שפיר והיינו דבשלמא אם היה אלול מעובר בשום פעם קודם התקנה היה ראוי לנהוג כן אף לאחר התקנה אבל כיון דקושטא דמלתא לא מצינו אלול מעובר וא"כ עדיין לא חל על אותן ב' ימים קדושת יום ארוך אלא שהיו נוהגין כן מספק והיינו שמא באו ביום ל"א גופא או שמא באו מן המנחה ולמעלה וא"כ לאחר התקנה שנתבטל החששא דיום ארוך מש"ה ביצה שגולדה ביום ראשון מותר' בשני כיון שאף קודם התקנה לא היו אסורין מצד הדין בשום פעם שהרי לא נקבע בשום פעם על יום שני קדושת יום ארוך אלא מספק היו נוהגין בו קדושה ובזה א"ש נמי דביצה שגולדה בשני גופא ודאי אסור' דאף שלא מצינו אלול מעובר אפ"ה יש לחוש שמא עכשיו יצאנו מעובר אבל לענין קדושת יום ארוך א"ש שאין לחוש כיון שלא נקבע בשום פעם. וזה שדקדק רש"י ז"ל בלשוננו דלמא מעברי לאלול כתקנה ראשונה וכו' כגון שלא באו עד יום ל"א וכוונתו כמו שכתבנו דמאן לאוסר בביצה לרחוקים מב"ד אף לאחר התקנה היינו שמא באו ביום ל"א ועושים י"ט יום השני וכיון שעושין י"ט ביום השני מיהא אף לאחר התקנה ממילא צריכין לנהוג בו קדושת יום ארוך כמו קודם התקנה וע"ז מסיק שאין לנו לחוש לכך דכיון דלא מצינו אלול מעובר א"כ לא נקבע קדושת יום ארוך מעולם כנ"ל ליישב בשיטת רש"י אף שלשון כתקנה ראשונה מנומנם מ"מ הפירוש מוכרח ע"פ סוגיית הש"ס ודיו"ק היטב:

בגמרא אתמר אפרוח שגולד ב"ט וכו' שמואל ואיתימא ר"י אומר מותר הואיל ומתיר עצמו בשחיטה פירש"י הואיל ומתיר וכו' להיות נשחט בלדיתו מה שלא היה לפני לדיתו אף מוקצה התיר וכו' דמינו דאיתקן להא עכ"ל מלתא דאקשאי בה כמה עדינן דמה נתינת טעם הוא זה אדרבה עיקר ענין מוקצה הוא כיון שלא היה ראוי מאתמול זה גורם האיסור ומה מנו הוא זה. ולולי לשון רש"י ז"ל היה נ"ל משום דבלא"ה קשה קושיית תוספת דלמה להו לשמואל ור"י האי טעמא תיפוק ליה דלית להו מוקצה אלא דבאמת נ"ל דלנ"מ דמצינן למימר דאע"ג דשמואל ור"י לית להו מוקצה אפ"ה אסרי בגולד ואין לך גולד גדול מזה ואף שלקמן כתבו התוספות דלא שייך גולד בבע"ח דבר תימא הוא לפרש כפשוטו וכבר פי' המהרש"א ז"ל דדריהם דלקמן בענין אחר דבלא"ה לא שייך גולד בעגל דבמעני אמו נמי אוכל הוא משא"כ הכא באפרוח אין לך גולד גדול מזה דבמעני אמו לא חזי למידי ואפשר דלזה בעצמו כיוונו שמואל ור"י לומר הואיל ומתיר עצמו בשחיטה פי' דלא מיקרי גולד אלא דברב שמאמתמול לא הוי עלה שם אוכל ועכשיו גולד שם אוכל משא"כ כאן דאף לאחר שגולד לא הוי עליו שם אוכל כלל אלא לאחר שחיטה ושחיטה היא דמתקת לאפרוח ולא לידה וא"כ לא מיקרי גולד דמה שלא היה ניתר קודם זה בשחיטה לא מיקרי גולד דאריה הוא דרביע עלה דוגמא לדבר אפרוח שנפתחו עיניו ב"ט למאן דאסרו או בהמה שלא כלו חדשה עד י"ט וכי נאמר דאוסר משום גולד וה"ג דכוותיה ועוד אפשר דאפרוח נמי לולי איסור שחיטה היה ראוי לאכילה עודנו בקליפתו כמו אחר כן כדאמרינן בעגל במעי אמו וכיון שאיסור שחיטה גרם לו לא מיקרי גולד כמו בכל הבהמות הנשחטין ב"ט ואל תשיבני מבכור שגולד בו מום ב"ט דהתם באמת לאו משום גולד אחינן עלה אלא משום מוקצה מאן דאוסר ואדרבה משם ראייה לדברי דמאן דלית ליה מוקצה משמע דשרי ולא מיתסר משום גולד כנ"ל ברור לולי שרש"י ותוספות לא נחתו לזה:

בתוס' בד"ה הואיל וכו' ותימא למה להו לשמואל ור"י וכו' ת"ל דלית להו מוקצה עכ"ל. כבר כתבתי שיש לדקדק דלמא אע"ג דשרי במוקצה אסרי בגולד ולית להו דר"נ דאמר מאן דאית ליה מוקצה אית ליה גולד דר"נ לשיטתו דמחלק בין שבת ל"יט ואינהו ע"כ לא מפלגי דממוכח להדיא מסוגיא דמי שהחשיך שהביאו התנא' וכמ"ש שם התנא' ע"ש ואפשר דהתנא' כאן קיימי בשיטת הפוסקים וסוברים דהא דר"נ דאמר מאן דאית ליה מוקצה וכו' ליכא מאן דפלגי עליה לפי המסקנא כמבואר בטא"ח סימן תצ"ה וכבר כתבתי לעיל באריכות שיטה אחרת דאפשר דבגולד גמור ר"נ גופא מודה דאסור לכיו"ע:

בפירש"י בד"ה לעגל שגולד ב"ט דתניא לקמן שמותר עכ"ל. נראה דהיינו ברייתא דאין צדין גבי בכור דקתני ושזין שאם גולד הוא ומומו עמו שהוא מן המוכן דע"כ א"א למימר דאבריייתא דמיייתי בשמעתין קאי דהא בהדיא מסיק בהאי ברייתא גופא אפרוח שגולד ב"ט אסור וא"כ מאי מקשה מיניה לרב וכן באידך ברייתא דקתני בהדיא דעגל ואפרוח שניהם מותרין ע"כ דרב לא תני לה או לא סבר לה אע"כ כדכתיבנא:

אדא דלפ"ז יש לדקדק כיון דלפרש"י לאו ממעשים בכל יום מקשה אלא מזכרייתא א"כ מאי מקשה בסמוך מעגל שגולד מן הטריפה דלמא אה"נ דאסור ויש ליישב כיון דברייתא סתמא קתני דעגל שגולד ב"ט הוא מן המוכן ולא אשכחן מאן דמפלגי בין גולד מן הכשירה או טריפה אלמא דכו"ע ומדו דשרי אלא דאכתי קשה א"כ ה"נ לימא דלמא מפליג בין עגל שגולד מבהמה שעומדת לאכילה או מן העומדת לגדל אלמא דתרווייהו שרי מפשטא דברייתא ולקושטא דמלתא ודאי אסור בגולד מעומדת לגדל אליבא דרב דאית ליה מוקצה אע"כ דהא דמקשה בסמוך מעגל שגולד מן הטריפה לאו מזכרייתא דלקמן דייק לה אלא דפשיטא להו דרב גופא מודה דשרי א"כ כ"ש שהיה לו לפרש כן בעגל שגולד ב"ט דמקשה ליה לרב משום דפשיטא להו דרב גופא מודה ובלא"ה יש לדקדק בסוגיא דשמעתין מאי ענין האי שקלא וטריא דרב כהנא ורב אסי לרב על דין אפרוח ותיפוק ליה דלמאי דהוי סברי דעגל שגולד מן הטריפה מיקרי שלא מן המוכן א"כ אמאי שרי לרב דפשיטא ליה בכולי תלמודא דאוסר במוקצה וגולד ואם רצו להכריח

פני יהושע · ביצה

בזה דאף למאן דאוסר במוקצה ונוגל אפ"ה מתיר בעגל הואיל ומתיר עצמו בשחיטה וממילא דה"ה לאפרוח אם כן תקשי להו אמאי דאסר רב בעגל שנוגל מבהמה שעומדת לגדל ומ"ש מנוגל מן הטריפה דשרי למאי דלא ס"ד דמוכן לכלבים. מיהו למ"ש לעיל בסמוך היה נראה לפרש בפשיטות טעמא דמתיר עצמו בשחיטה לא מהני אלא לענין נוגל אבל לא לענין מוקצה כמ"ש מלתא בטעמא א"כ א"ש דהכי קאמרי ליה לרב בשלמא מאי דאסרת בנוגל מעומדת לגדל לא קשיא לן דלדידך דאית לך מוקצה לא שייך בכה"ג הואיל ומתיר עצמו בשחיטה דמ"מ איסור מוקצה איכא שבין השמשות היה מוקצה גמור אגב אמו שאינה עומדת אלא לגדל אבל מדאסרת באפרוח דלית בו מוקצה למ"ש דאין בו אלא איסור נוגל יאפ"ה לא קא שרית לו מטעמא דמתיר עצמו בשחיטה א"כ מ"ש מעגל שנוגל מן הטריפה דדמי לה לגמרי דנוגל הוא. אבל לשיטת רש"י ותוספות דמשמע מלשונם לאפרוח אסור מטעם מוקצה כגדווגרת יצמוקין ואפ"ה מדמה לה לנוגל מן הטריפה אם כן הדרא קושיא לדוכתיה אמאי לא קשיא להו בעגל גופא מ"ש נוגלה מן הטריפה ומ"ש נולדה מעומדת לגדל ובדוחק צ"ל דלא הוי קים להו מאי קסבר רב בנוגל מעומדת לגדל אבל בנוגל מן הטריפה שמיע להו דמתיר ולפרש"י דמברייתא קא דייק י"ל דחדא מתרי טעמא קא אמרי ומשנ"ה שתיק רב דלדידיה ודאי ברייתא לא איירי בכל ענין דהא בנוגל מן העומדת לגדל ודאי אסור וצ"ע ודיו"ק:

בפירש"י לכלבים אבל אפרוח שבקליפה אינו עומד לאכילת כלבים עכ"ל. משמע מלשונו דנהי דחזיא לאכילת כלבים בקליפתה אפ"ה אינו עומד לכלבים וכפירוש התוספות בד"ה מוכן ויש לתמוה דבמסכת שבת פרק כירה פרש"י בהדיא גבי ביצה דאית בה אפרוח דכלב נמי לא אכיל לה משום קליפה. ויש ליישב משום דסוגיא דהכא ודאי סברה לאפרוח עדיף מעגל שנוגל מבהמה שעומדת לגדל דאל"כ תקשי מאי קמ"ל רב לאפרוח אסור הו"ל למימר עגל שנוגל מבהמה שעומדת לגדל אסור ולא מהני טעמא דמתיר עצמו בשחיטה וממילא ידעינן דכ"ש אפרוח וכן בברייתא דמסייע לרב יש להקשות כן אדמפלגי בין עגל לאפרוח נפלגו בדידיה בין נוגל מעומדת לאכילה או לגדל לכך הוצרך רש"י לפרש לאפרוח מוכן יחזי לכלבים וקמ"ל דאפ"ה אסור כיון דאינו עומד לכלבים ומכ"ש עגל שנוגל מעומדת לגדל דלא חזי אגב אמו מאתמול אף לכלבים משא"כ שם בפ' כירה הוא להיפך דשם אמרינן להדיא דר' יוחנן לית ליה שום מוקצה ומקשינן עלה מקינה של תרנגולים ומוקי לה דאית בה ביצה ומקשינן והאמר ר"נ מאן דלית ליה מוקצה לית ליה נוגל ומשני דאית בה ביצת אפרוח וא"כ משמע להדיא דאף מאן דשרי במוקצה ונוגל אוסר בביצת אפרוח לכך הוצרך רש"י לפרש דהטעם משום דכלב נמי לא אכיל לה ולא חזי למיירי וגרע אף מגדווגרות וצמוקים:

דף ו:

בגמרא תניא כוותיה וכו' כבר כתבתי בסמוך הא דלא מפלגי בדידיה בההיא ברייתא וכן באידך ברייתא דמסייע דשמאל ים לקדקא אמאי תני כלל עגל שנוגל ביי"ט מותר כיון דאפילו אפרוח מותר ולפמ"ש א"ש דקמ"ל דאפילו עגל שנוגל מבהמה העומדת לגדל נמי אסור דאיכא למיטעי דגרע מאפרוח שמוכן קצת לכלבים ומ"מ קשה אמאי דקאמר עגל שנוגל ביום טוב מותר הואיל ומוכן אגב אמו אפרוח שנוגל ביום טוב מותר הואיל ומתיר עצמו בשחיטה ואמאי לא קא יהיב חדא טעמא לתרווייהו הואיל ומתיר עצמו בשחיטה. ומזה יש קצת ראיה למה שכתבתי לעיל דטעמא דמתיר עצמו בשחיטה לא שייך אלא לענין איסור נוגל ולא לענין מוקצה ומש"ה הוצרך כאן לטעמא דמוכן אגב אמו כדי לכלול היתר עגל שנוגל מעומדת לגדל והא דקרי ליה מוכן אגב אמו משום דהאי ברייתא לית ליה מוקצה והוי שפיר מוכן אגב אמו אלא שאין אני כדאי להכריע נגד פרש"י ותוספות ולשיטתם י"ל דטעמא דמתיר עצמו בשחיטה לא שייך כלל בעגל הנוגל דמעיקרא הוי ביה נמי היתר שחיטה ע"י אמו ומכ"ש למ"ד ד' סימנין אכשר ביה רחמנא כמ"ס התוספות לעיל אלא דס"ל דסוגיא דשמעתין לא משמע כן מדקאמרי רב כהנא ורב אסי לרב מה בין זה לעגל שנוגל משמע שרוצים לומר דעגל גופא מותר מטעמא דמתיר עצמו בשחיטה וכן הוא להדיא בירושלמי ובאל"ה יש לקדקא מל' הירושלמי על לשון רש"י ולהביא סיוע להשיטה שכתבתי אלא שאין להאריך ובציורי להלכות יום טוב נאריך אי"ה:

בתוספות בד"ה עגל שנוגל וכו' ותימא מ"מ אסור משום נוגל עיין במהר"מ מלובלין:

בפירש"י בד"ה עם יציאתה נגמרה עכ"ל. אבל מקמי הכי לא חשיב ביצה גמורה עכ"ל. כתב כן לפי המסקנא אבל למאי דבעי למימר לעיל דעיקר מימרא דרב כהנא לומר דבמעיי אמה אסורה אי אפשר לפרש כן כמו שיבואר בסמוך:

בגמ' אלא עם יציאתה נגמרה ומותרת באכילה ביי"ט הא במעיי אמה אסורה וכו' והתניא וכו' ויש לתמוה טובא אמאי דחזיק הש"ס במלתא דר"ה דהא מצינן לפרש מלתא דר"ה בפשיטות דאיהו נמי ה"ק עם יציאתה נגמרה ואסורה אם יצאה ביום טוב אבל במעיי אמה שריא לפי שלא נגמרה עד שציאה לאויר עולם. ועוד דלמאי דקאמר עכשיו דבעי למימר דבמעיי אמה אסורה א"א להולמו לפי פשט מימרא דר"ה דכיון שעיקר דבריו שעם יציאתה נגמרה ולא במעיי אמה למה יהא אסור ויותר יש לתמוה בל' רש"י שכתב בד"ה ביי"ט וכו' אבל לא יצאה לא נגמרה בחול ואסורה משום הכנה דרבה עכ"ל וקשה טובא דאדרבה עיקר הכנה דרבה אמרינן לעיל משום דכל דמתילדא האידנא מאתמול נגמרה וא"כ מה זה שכתב רש"י דכיון שלא יצאה לא נגמרה אתמול ואסורה משום הכנה ונהפוך הוא שאם נגמרה אתמול אסורה משום גזירה יי"ט אחר השבת ואם לא נגמרה אלא היום ביי"ט אדרבא יש להתיר די"ט מכין לעצמו:

והאמת יורה דרכו דמל' רש"י נראה דלמאי דבעי למימר עכשיו נאמר דר"ה אמר רב פלגי אמיתלא דרבה במאי דסובר דמתמול נגמרה ואיהו סבר דעם יציאתה נגמרה פירוש עם יציאתה היינו סמוך ממש ליציאתה ומשנ"ה אין להתיר אלא אם יצאה מאתמול אבל אם נמצאת גמורה במעיי אמה אסורה כמו נולדה שבדמאי אם לא נשחטה היתה יולדת שהרי א"א להגמר אלא עם יציאתה. ולפ"ו נאמר נמי דרב לית ליה האי סברא דיי"ט מכין לעצמו אלא כדמשמע לעיל מל' רש"י דרבה גופא יליף מוקצה לאורייתא מקרא דוהכיננו דבעינן הכנה דוקא מיום חול וכמ"ש שם באריכות אף לפי האמת דרבה גופא סובר הכי ימ"מ עכשיו ע"כ שאין לפרש דברי ר"ה כי אם על זה הדרך דהא ליכא למימר איפכא דהא דקאמר עם יציאתה נגמרה היינו לומר דבמעיי אמה לא נגמרה ומשנ"ה שריא הא ליתא דהא חזינן להדיא דנגמרה יבמשנה דעדיית נמי תנן ביצה שנמצאת במעיי אמה שכיוצא נמכרת בשוק ובברייתא נמי תנינא ביצים מורות ועכשיו לא ס"ד לחלק בין נגמרה לגדל אפרוחים דמה"ט כתבו התוספות והרא"ש דשריא בנגמרה במעיי אמה דאין זו הכנה כיון שאין מוגדל אפרוחים וכיון דעדיין לא נחית לזו הסברא תו לא מצינן למימר דר"ה להתירא אתא שאין נגמרה אלא עם יציאתה דהא אגן אמרי' דבמעיי אמה נמי נגמרה יאפ"ה שרי משום דעיקר איסור הכנה היינו דוקא אם נגמרה מאתמול משום יי"ט שאחר שבת משא"כ אם נגמרה במעיי אמה אנו מתירין אותה ע"כ משום דתלינן לומר דהיום נגמרה ויי"ט לעצמו הכין ואם

כן אין זה הדין נמשך כלל ממאי דקאמר ר"ה עם יציאתה נגמרה. אע"כ דר"ה איסורא קמ"ל משום דפליגי אמיתלא דרבה וסובר דהיום נגמרה סמוך ממש עם יציאתה וזה גורם האיסור דבעינן הכנה מיום חול דוקא ועי"ז מקשה הש"ס שפיר דהא תני להדיא דשריא ומשני דה"ק עם יציאתה נגמרה ומגדל' אפרוחים ואע"ג דלפ"ו לא הוי צריך למימר נפקא מיניה למקח וממכר אלא לענין יי"ט ולאשמעינן דנוגלה הוא דאיסורא אבל במעיי אמה שריא משום דבין אם נאמר דמתמול נגמרה ובין אם נאמר דמהיום נגמרה אפ"ה לא שייך לאסרה דלא נקרא גמר כיון שלא נגמרה לגדל אפרוחים כמ"ש הרא"ש ז"ל. מיהו כיון דהאי שקלא וטריא ידעינן ממתני' ומברייתא דבמעיי אמה שריא תו לא צריכין למימרא דר"ה לענין זה משנ"ה קאמר נ"מ למקח וממכר וכל זה לשיטת הרא"ש ז"ל וכן משמע מלשון התוספות לעיל דף ב' מיהו לולי דבריהם היה נראה מסוגיא דהכא דאף בלא האי טעמא דבמעיי אמה לא נגמרה לגדל אפרוחים נמי יש להתיר בנמצא במעיי אמה ולא חיישינן שמא אם לא נשחטה היתה נולדת היום ונגמרה מאתמול אלא תלינן להתיר דהיום נגמרה דמשום דהיא גופא לא מיתסרא אף בנוגלה אלא משום גזירה יי"ט אחר שבת ומשנ"ה תלינן להתיר ועוד די"ל אוקי אחזקה דבמעיי אמה היה לה חזקה להיתר לענין יי"ט ובחזקת שלא נגמרה ומשנ"ה הוצרך הש"ס לומר דנ"מ למקח וממכר וצ"ע ואין להאריך יותר ודוק היטב:

בתוס' בד"ה ביצים גמורות וכו' עיין במהרש"א ז"ל ובתוס' פ' אלו טריפות:

בד"ה וכי תימא וכו' פרש"י וגילה לנו וכו' ותימא א"כ מאי פריך עכ"ל עיין מ"ש מ"ז הגאון בספר מג"ש דלגירסת רש"י ז"ל שלפנינו נמצא דברייתא משבשתא היא אלא דאין הלכה כברייתא ע"ש באריכות. אמנם לענ"ד מ"מ קושית התוספות במקומה עומדת כיון דמעיקרא בעי הש"ס למימר דרב לא ס"ל כהאי ברייתא דמשמע ליה בפשיטות דרבי לא סתים הכי במתני' דלדידיה לא שני ליה בין נולדה לנמצאת אליבא דב"ה אם כן מאי מקשה לקמן בברייתא מני ומאי קושיא די"ל דברייתא סברה דב"ה מודה בהא ורב לא ס"ל כהאי ברייתא כיון דמשמע ליה דרבי לא סתים הכי והנלע"ד דאף אם נאמר שהגירסא בלשון רש"י כמו שהביאו התוספות אפ"ה שיטת רש"י נכונה וברורה דע"כ הא דבעי למימר דברייתא משבשתא היא היינו משום דמשמע לר"ה משמיה דרב עכשיו שאין שום טעם לאסור ביצה שנוגלה לא משום משקין שזבו ולא משום פירות הנושרין ולא משום גזירה יי"ט שאחר השבת אלא שסובר בפשיטות דהיום נגמרה כמ"ש דלשון עם יציאתה היינו סמוך ליציאתה ממש ומשנ"ה אסורה דבעינן הכנה מיום חול מקרא דוהכיננו והלכך אין לחלק כלל בין נולדה או נגמרה במעיי אמה דהיינו נגמרה היינו נולדה שווין בטעם זה ומש"ה רוצה לומר דע"כ ברייתא משבשתא ועי"ז מקשה הש"ס דמלשון המשנה לא משמע הכי דאי איתא דהכי הוא אדמיפלגי בנוגלה דאיכא למיטעי דב"ה משום אינך טעמים לפלגו במעיי אמה דלית ביה אלא טעמא דהכנה וכ"ש בנוגלה וממילא ידעינן נמי דב"ש דשרי במעיי אמה ולא חיישי לטעמא דהכנה ה"ה בנוגלה כיון דלסברתינו עכשיו אין שום חילוק בזה הטעם בין נולדה לבמעיי אמה וממילא נמי דליכא למיטעי דב"ש אוסר בנוגלה משום אינך טעמי דפירות הנושרין ושאר חששות דמהיכי תיתי כיון דב"ה גופי' לא חייס לכל הנך טעמי ולא איירי בהו כלל אלא שאוסר משום טעמא דהכנה א"כ תו אין לחלק בין נולדה לבמעיי אמה וא"כ הו"ל למיתני במעיי אמה כדפרישית ועי"ז קאמר הש"ס וכי תימא הא דקתני נולדה להודיעך כחן דב"ש הרי שחזר בו הש"ס מלומר דסברא פשוטה היא דלטעמא דהכנה אין שום סברא לחלק בין נולדה לבמעיי אמה דא"כ מאי רבותא אשמעינן אליבא דב"ש ש"ש ואדרבא לב"ה הוי רבותא יותר אע"כ דעכשיו סובר הש"ס דכחא דהתיירא עדיף ליה ואשמעינן רבותא גדולה אליבא דב"ש דלא תימא דוקא במעיי אמה מתיר דהיום נגמרה ושריא אבל בנוגלה אסור משום דמתמול נגמרה או משום אינך טעמי. נמצא דלפ"ו בהכרח דסברא חצונה לחלק בין נולדה לבמעיי אמה א"כ מקשה שפיר ברייתא מני דתו לא שייך לומר דמשבשתא היא כיון דעכ"פ יש סברא חצונה בזה למה לא נאמר שכן האמת ואיתא ברייתא כמתניתין לגמרי ודיו"ק:

בא"ד על כן נראה לי לפרש וכו' דאי לא תנא וכו' הייתי אומר שמתירין בית שמאי דוקא כשנוגלה אבל במעיי אמה מודים דאסור עכ"ל. רבים תמאו דמהיכי תיתי לומר כן ולפמ"ש לעיל יש לומר דהו"א דבנוגלה מתירין ב"ש דקסברי כל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול נגמרה ומש"ה שרי דלא גזרו אטו יי"ט אחר השבת אבל במעיי אמה מודו דאסור משום די"ל היום נגמרה ואסורה מקרא דוהכיננו דבעינן הכנה מיום חול כנ"ל ליישב לשון התוספות ויתר דבריהם יש ליישב לפי דרך שכתבתי בסמוך והחכם יבין מדעתו ודיו"ק:

דף ז.

ע"ב מ"ט דב"ש א"כ לכתוב רחמנא חמץ ולא בעי שאור ואנא אמינא מה חמץ שאין חמוצי קשה וכו' וקשיא לי הא קי"ל אין מזהירין מן הדין ולכאורה היה נראה דלענין איסור בל יראה ל"ש לומר כן דלית ביה מלקות כדאמרין בפסחים פ' מי שהיה דלאו הניתק לעשה הוא ועוד דלא שאין בו מעשה הוא אלא דא"ל לומר כן דא"כ דלית ביה מלקות מאי פליגי ב"ש וב"ה בשעורין הא קי"ל דחצי שיעור אסור מן התורה ולא נאמרי שיעורין אלא לענין מלקות וקרבן והכא לא שייך תרווייהו. מיהו בהא מצינא למימר דחצי שיעור אסור לא שייך אלא באיסור אכילה דנהי דהנאת מעיו ליכא הנאת גרונו מיהא איכא משא"כ לענין בל יראה י"ל דכל שהוא פחות מכשיעור לא חשיב כלל והוי כמו פירורין דממילא בטלי ולא עשאן הכתוב כאלו הן ברשותו אלא דהרמב"ם ז"ל כתב להדיא דאיכא מלקות בכל יראה וע"כ צ"ל דלא חשיב ליה לאו הניתק לעשה כיון דכתיב אך ביום הראשון ממילא תשביתו מעיקרא משמע והא דקאמר בפסחים בפ' מי שהיה לא איירי לענין מלקות אלא דדמי מיהא לנותר שהוא לאו הסמוך לעשה ולא הוי ניתק לעשה גמור דהיינו לגי' מהרש"א בפסחים וכן גרסות כמה גוססחאות דגרסי להדיא דעל בל יראה לא לקי משום לאו שאין בו מעשה. ומש"ה כתב הרמב"ם ז"ל דחייב מלקות וכמ"ש דמצינו ביה לאו שיס בו מעשה וא"כ הדרא קושיא לדוכתא מאי פריך ב"ש לב"ה לא לכתוב שאור ונילף מק"ו הא קי"ל אין מזהירין מן הדין. והנראה בזה דהכא לאו מטעמא דק"ו איירי אלא משום דשאור גופא בכלל חמץ הוא דאטו משום דחמיצתו קשה לא הוי בכלל חמץ ומשנ"ה הוצרך לומר דס"ד דשאור שאינו ראוי לאכילה לא הוי בכלל סתם חמץ ולפי זה יהיה מההכרח לומר דהא דקאמר ואי כתב שאור אגב גררא נקטיה אלא דמלשון הסוגיא נלרש"י לא משמע כן וצ"ע:

בתוס' בד"ה דאמר רבי זירא וכו' וא"ת ל"ל הצריכותא דלעיל וכו' עכ"ל. עיין במהרש"א אלא שקיצר במובן וכך נ"ל פירושו דכיון דלכ"ה אית ליה הא דר"ו דשאור וחמץ אחת הן א"כ תו לא שייך הצריכותא דלעיל דהא חזינן דרבי רחמנא שאור לכל ימצא וא"כ ה"ה לכל יראה דבכלל חמץ הוא אע"כ דלקושטא דמלתא כל הני קראי ללאוי יתיירי אתי א"כ ל"ל לתלמודא הצריכותא דשפיר איצטרכי לעבור בג' לאווין בין בשאור בין בחמץ ונהי דמעיקרא לא ה"מ לאוקמי ללאו יתיירי דכל היכא דאיכא למדרש לא מוקמינן ללאוי יתיירי אבל עכשיו להא דר"ו ע"כ ללאוי יתיירי אתי ומקשה שפיר וא"ל דאכתי איצטרדיך לומר

צריכותא דלא תקשי אמאי שני קרא בלישנא לכתוב אידי ואידי חמן או אידי ואידי שאור שכבר כתבו התנ"ס בריש פרק איזהו נשך דכל היכא דכתיבי לאוי טובא ניחא למכתב בשני לשונות ע"ש וק"ל:

בגמרא אמר רבה ה"ק השוחט שבא לימלך כו' לקמן דף ט' ע"ב כתבו התוספות לשיטת רש"י נראה דוחק להעמיד פלוגתא דרבה ור"י הכא אליבא דב"ש ע"ש וכבר קדמני מ"ו הגאון בס' מג"ש ובתחלת עיוני בסוגיא להבא כוונתי לדבריו דנ"מ נמי אליבא דב"ה דשרו באפר כירה אף לכתחלה ופלגיו רבה ור"י אם מותר להביא אפר כירה ליתן למטה דלרבה אסור דחייש לאימלוכי ובאפר כירה לא התירו לטלטל אלא משום מצות כיסוי או שמחת י"ט אבל לא שלא לצורך כדאמרי' לקמן אפר כירה מוכן לנדיף אין מוכן לספק כ"ש שלא לצורך כלל ושייך שפיר לאימלוכי והוספתי עוד דמשמע לקמן דבאפר כירה שייך נמי איסור גומא אלא דמותר כדר' אבא ולשיטת התוספות דבסמוך משמע דמ"מ פטור אבל אסור ולא התירו אלא משום שמחת י"ט ועיין מג"ש נמצא לשיטת התוספות מיהא שייך חששא דאימלוכי אף אליבא דב"ה מ"מ עיקר פלוגתא דרבה ור"י אליבא דב"ש כפרש"י כזן ואין להקשות א"כ אמאי קאמר ר' יוסף אליבא דב"ש דלא חיישינן לאימלוכי משום שמחת י"ט והא חזוין להדיא דב"ש לא חיישי לאימלוכי לקמן דף י"א גבי אין מוליכין טבח וסבין אצל בהמה דשאני התם דאפשר בתקנתא משא"כ הכא אי לא שרית ליתן עפר למטה ומאי אתי לאימנועי בע"כ משמחת י"ט וכן להיפך אין להקשות למאי דפרישית דאליבא דב"ה נמי פלגיו אמאי חייש רבה אליבא דב"ה לאמלוכי הא התם לא חיישי לאמלוכי דשאני התם דלא שייך כלל שום חשש איסור אלא טרחה שלא לצורך ומש"ה לא חיישי משא"כ הכא דאיכא חשש איסור גמור וטלטול מוקצה וק"ל והר"ן כתב בדרך אחר:

בפירש"י והא קעביד כתישה לר' יהודה פריך וכו' אלמא דטועמא דמתני' לאו משום דאתי עשה עכ"ל ואע"ג דמ"מ אף בלא דר"י הוי מצו לאקשוני לב"ש דשרי לכתחלה בשוחט שבא לימלך והתם לא שייך לומר דטועמא דידיה משום דאתי עשה דוכסהו ודחי דקודם ששחט אין כאן עשה דלא לישחוט ולא לכסי מ"מ הא לא קשיא ליה לרש"י דמאי ניחא למסדר הש"ס למיקבע האי שקלא וטריא אליבא דב"ה מלמקבע אליבא דב"ש דלאינה משנה מיהו למסקנא דמוקין לה בעפר תיחוח וכדרכי אבא ה"ה דלב"ש נמי איירי בכה"ג אבל בהא דקבע הש"ס לקושיא דהא קעביד כתישה בתר מלתא דר"י דוקא הוצרך רש"י לפרש דבלא"ה הו"א משום דאתי עשה דוכסהו ודחי והוצרכתי לכל זה לפי שראיתי לבעל הט"ז בא"ח סימן תצ"ח שדקדק מלשון רש"י דלקושט' דמלתא מאן דמתיר לכתחילה היינו משום דאתי עשה ודחי ל"ת עפ"י כתב דלר"ת שכתב לקמן דמוחלפת השיטה היינו האי דהשוחט וא"כ ב"ה שרי אף לכתחילה היינו משום דאתי עשה ודחי ל"ת ע"ש באריכות. וכדמו הגדול במקומו מונח שדבריו מתמיהין מאד דלענ"ד פשוט דלא שייך כלל לומר אתי עשה ודחי ל"ת אלא לאחר שכבר שחט אבל בשוחט שבא לימלך לא שייך ה"ט כלל דאמרינן ליה לא ישחוט ולא ליכסי אלא עיקר טעמא דקודם שחטיה למאן דשרי היינו משום שמחת י"ט ולאחר שחטיה משום מצות כיסוי ובהכי ריהטא כולה שמעתא דאמרינן לקמן בכל הסוגיא דמוחלפת דקשיא ליה מההיא דהשוחט דגבי שמחת י"ט ב"ש לקולא ואף מאן דדחי קאמר ע"כ לא קאמרי אלא משום דאיכא דקר ענן ולא קאמר ע"כ לא קאמרי ב"ש אלא משום מצות עשה דכיסוי אע"כ כדפרישית. ועוד דנהי שהתנ"ס כתבו דאיכא למימר דהכא לא ס"ל דיי"ט עשה ול"ת הוא מ"מ כיון דרב אשי דבתראה הוא מסיק דיי"ט עשה ול"ת הוא א"כ מה ראה בעל הט"ז לכתוב סברה זו דעשה דוחה לא תעשה לפסק הלכה או ליישב שיטת רבינו תם ז"ל בזה. ועוד ג"ל דבלא"ה לא שייך כלל אליבא דב"ש ה"ט דאתי עשה ודחי ל"ת לשיטת רש"י שכתב בכמה דוכתי דלב"ש דפטור סקין בצניות היינו משום דלא דריש סמוכין דגדילים תעשה לך וא"כ דאפילו בצניות גופא סובר ב"ש דלא אתי עשה ודחי ל"ת כ"ש בכל דוכתי דהא בשום דוכתא לא ידעינן ליה אלא מקרא דגדילים תעשה לך בפ"ק דיבמות. והאמת יורה דרכו שגגה יצאה מלפני השליט בעל הט"ז בזה ומה שהביאו לזה היינו שהיה ר"ל דלמאי דכתב ר"ת דמאן דשרי לכתחלה בבא לימלך לא מצריך הכנה דהיינו דקר ענן הבין הט"ז דה"ה עפר תיחוח נמי לא בעי והא ליתא דנהי דלא חייש ר"ת לאיסור טלטול דרבנן מיהא לאיסור כתישה שהוא מאוריייתא ומאי חייש דל"ש כלל אתי עשה ודחי ל"ת אע"כ בעפר תיחוח איירי ובלא"ה יש להקשות על בעל הט"ז בזה כמה קושייות ואין כאן מקומו רק משום שדקדק כן מלשון רש"י שלפנינו הוצרכתי להאריך מיהו בסמוך אפרש פירושו נכון בענין דלא תקשי כלל על לשון רש"י ז"ל עיין עליו מיהו בעיקר פירש"י יש לתמוה טובא דאי ס"ד דשייך אתי עשה ודחי ל"ת א"כ אכתי לא היה מקשה מידי דנהי דבכתישה דחוקן ל"ת היינו כדמסקינן לקמן דבהדי כתישה קא מכסי משא"כ לענין חפירה לא שייך לומר בהדי דחפיר קא מכסי דהא מחוסר כתישה ודיו"ק:

דף ה.

בתוס' בד"ה בעפר תיחוח וכו' ותימא דמשמע דשייך גומא אף בעפר תיחוח ובשבת פרק כירה עכ"ל יבד"ה ואינו צריך וכו' ותימא דא"כ פטור אבל אסור לכתחילה וי"ל דמשום שמחת י"ט התירו עכ"ל יקשיא לי האידן אפשר לומר דה"נ פטור אבל אסור ולא התירו אלא משום שמחת י"ט דהא לקמן דף ט' בסוגיא דמוחלפת השיטה פריך הש"ס אלמא גבי שמחת י"ט ב"ש לקולא ומשני ע"כ לא קאמר ב"ש אלא איכא דאיכא דקר ענן א"כ משמע להדיא דבאיכא דקר ענן לא צריכינן תו לטועמא משום שמחת י"ט אי כדברי התוספות לא תיזן הש"ס כלום דנהי דאיכא דקר ענן אכתי איכא איסורא דרבנן משום גומא דפטור אבל אסור ואפ"ה מקילין ב"ש משום שמחת י"ט ומכ"ש גבי סולס דליכא אלא משום מראית עין דרואה אומר להטיח גנו וכ"ש באידן דליכא אלא משום טירחא ואפ"ה לא התירו משום שמחת י"ט והמקשה גופא נמי ע"כ לא הוי ס"ד דמקילין ב"ש באיסור דאורייתא משום שמחת י"ט אע"כ דכולא סוגיא מאיסורא דרבנן איירי וא"כ לא תיזן כלום וקושיא זו גדולה היא אצלי לשיטת התוספות וסיעתייהו שדבריהם כאן ע"כ אליבא דב"ש כמ"ש מהרש"א והוא מוכרח דלכ"ה דלא שרי אלא אם שחט כבר לא שייך שמחת י"ט אלא משום מצות כיסוי וא"כ קשה מסוגיא דלקמן וע"ק דלקמן מקשה הש"ס אהא דקאמר רבה אפר כירה מוכן לנדיף ואין מוכן לספק לספק מ"ט לא משום דקעביד גומא ומאי נמי אלא כדרכי אבא ה"ג כדרכי אבא וכו' ומחמת קושיא זו הדר ביה רבא ואמר דעתו לנדיף ואין דעתו לספק יע"כ דכיון שאין דעתו לספק אסור משום מוקצה דהוא איסור דרבנן ואי כדברי התוספת דלף לדרכי אבא נמי אסור מיהא מדרבנן אם כן אמאי הדר ביה רבא דהא מצו למימר בפשיטות דנהי דמאי מותר לכסות היינו כדרכי אבא אבל מספק אסור דמ"מ איכא אסורא דרבנן משום גומא ולכאורה נראה דההיא אסורא דגומא חמיר יותר מטועמא דמוקצה ועוד דמ"ש התוספת לחלק בין אפר תיחוח לעפר תיחוח דפרק כירה נראה דוחק ואף שאינו כדאי להשיג על דברי התנ"ס אמנם הואיל שיש לי עזר וסיוע מלשון רש"י שג"ל ברור דלא נחית לפרש כפירוש התוספות כמו שאבאר ע"כ אפרש:

והנלע"ד בזה דבכל הסוגיא דהכא לא קשיא ליה לתלמודא כלל משום איסור אב מלאכה גמור דהוא איסור דאורייתא דהא דמקשה מעיקרא והא קא עביד כתישה ע"כ לאו מאיסור דאורייתא קשיא ליה

דמאן יימר דבמחוסר כתישה איירי דלף בקרקע קשה נמי לרוב פעמים א"צ כתישה כדמשמע להדיא בפסחים פרק אלו עוברין דמקשה שם חורש ביי"ט לא לחייב הואיל וחזי לכיסוי דם ציפור ומשני באבנים מקורזלות ומקשה ראוי לכתשן ומשני כתישה ביי"ט מי שרי ומלא משני מעיקרא כתישה ביי"ט מי שרי דהא איירי התם מקרקע קשה דבחרישה קאי אע"כ דלף בקרקע עולם לא שייך כתישה אלא כשיש שם רגבים קשים מאד כמו אבנים מקורזלות שצריך כלי לכתשן אבל בלא"ה הוי כתישה כלאחר יד. ועוד דמאי דקשיא ליה הכא והא קעביד כתישה דהא ראוי לכתשן מיהו כלאחר יד אע"כ דמאיסור דרבנן קשיא ליה דנהי דכתישה כלאחר יד מאוריייתא שרי מדרבנן מיהא אסור והיינו דלא קשיא ליה אהא דמתירין ב"ש לכתחילה דיי"ל כיון דליכא אלא איסורא דרבנן שרי משום שמחת י"ט וכן לב"ה נמי לא קשיא ליה אי לאו דאמר רבי יהודה דבעי דקר ענן דהוי ניחא ליה מטעם דכתב רש"י דנהי דב"ה לאחר ששחט איירי דלא שייך שמחת י"ט י"ל דאלרבה מש"ה מתירין ב"ה דוקא לאחר שחטה משום מצות כיסוי דאפילו אי עביד כתישה גמורה אתי עשה ודחי ל"ת אבל קודם שחטה אסרי אף באיסור דרבנן דלא חיישי לשמחת י"ט אבל מקאמר רבי יהודה והוא שיש לו דקר ענן משמע דחיישי לאיסור דרבנן דהא לענין חפירה לא מהני דקר ענן דהשתא נמי עביד גומא אלא כדרכי אבא ה"ג כדר"א וכ"ש למאי דמסקינן בעפר תיחוח חפירה גופא לא הוי אלא מדרבנן וזה דלא כפרש"י כל חד כדלית ליה ב"ש קודם שחטה וב"ה לאחר שחטה א"כ מקשה שפיר והא קעביד כתישה דאסור מיהא מדרבנן בקרקע קשה אף שהיא כתישה כלאחר יד ומשני בעפר תיחוח דלא שייך ביה איסור כתישה כלל וע"ז מקשה והא קעביד גומא והיינו נמי דמאיסור דרבנן קשיא ליה דמאי בעפר תיחוח לא שייך איסור דאורייתא דהא ראוי לכתשן מיהו כלאחר יד אע"כ דמאיסור דרבנן דלא חיישי לשמחת י"ט אבל מקאמר רבי יהודה והוא שיש לו דקר ענן משמע דחיישי לאיסור דרבנן דהא לענין חפירה לא שייך ביה כלל דחרישה אינו אלא לרפויי ארעא משא"כ עפר תיחוח שהיא תחוחה ועומתת א"צ לחרישה ואי בבית דגומא אסור בה משום בנן כדפרש"י בשמעתין דמאיסור בנן איירי אפ"ה לא שייך בה חיוב דאורייתא דהוי בנן כלאחר יד שאין דרך בנן בעפר תיחוח שאין מתקיים והכי משמע להדיא בפרק כל כתבי דקאמר אבל לא את העמודים ומקשה הש"ס אלימא משום גומא גומות ממילא הווין ואי ס"ד דבעשיית גומא כי האי אב מלאכה היא לא מקשה הש"ס בפשיטות גומות ממילא הווין אע"כ משום דהתם בבית איירי שהעפר תיחוח מקשה שפיר ויש חבילות ראיות ע"ז. ולענ"ד אין צורך שהרי תוספות בעצמם כתבו דבפרק כירה משמע דלא שייך גומא כלל בעפר תיחוח. ואף אם נאמר דשייך בה גומא משום בנן אלא שהוא בנן מן הצד דאסור מדרבנן ואפ"ה א"ש בפרק כירה דהתם אינו עושה גומא בודאי דלגריסת רש"י והר"ף ז"ל גרסין שםא יזי עפר ואם כן משני שפיר דאיכא בינייהו עפר תיחוח דכיון דלף אם יזי ליכא אלא איסור דרבנן לא גזרינן שםא יזי. ועוד דעיקר האיסור מדרבנן בתיחוח י"ל שהוא משום דגזרינן אטו שאינו תיחוח שהוא מאוריייתא כדמשמע לקמן מלשון רש"י בסוגיא דמוחלפת השיטה והתם לא שייך לגזור דלענין הטמנה לאיירי התם י"ל דלא שייך הטמנה באינו תיחוח וזה ברור אבל הכא מקשה שפיר והא קעביד גומא ואסור מיהא מדרבנן גזרה משום אינו תיחוח וע"ז משני הש"ס שפיר כדר' אבא ואם כן כיון דאפילו באינו תיחוח אינו אסור אלא מדרבנן בתיחוח מותר לכתחלה והיינו דאמרי' לקמן ע"כ לא קאמרי ב"ש אלא דאיכא דקר ענן וכפרש"י שם דבאיכא דקר ענן לא שייך ביה צד איסור כלל בעפר תיחוח ולא צריכין לטועמא דשמחת י"ט. ונראה מדבריו שכיון למ"ש דווק הטיב שלענ"ד דברים ברורים הם:

ועוד י"ל דבלא"ה י"ל דהא דרכי אבא מותר לכתחלה דהא דקאמר פטור דמשמע אבל אסור היינו אליבא דרבי יהודה דקאמר ר' אבא להדיא בפרק כלל גדול ופ"ק דחגיגה דלף לר"י דמחייב באינה צריכה לגופה פטור משום דמקלקל הוא ואם כן לפ"זומאי אסור מיהא מדרבנן ככל פטוריי שבת משא"כ לקמן דפסיק כר"ש דאיכא תרתו למעלייתא מלאכה שא"צ לגופה ומקלקל מותר לכתחלה כמו שכתבו התוספות בריש כתובות ובכמה דוכתא גבי דם מיחבר חבורי דבתרתי למעלייתא מותר לכתחלה. מיהו כדר' אבא גופא מ"מ אף לר"ש אסור לכתחילה שהרי מזוז מיהא העפר ממקומו שלכך נתבאר ומזוז עפר אסור משום מוקצה משא"כ הכא דאיירי דקאר ענן שהוכן בעפר לכיסוי ע"י כך דמשום מוקצה נמי ליכא א"כ מותר לכתחלה. מיהו לפ"ז יש ליישב שיטת התוספות דמ"ש כאן דפטור אבל אסור ולא שרי אלא משום שמחת י"ט היינו דאפשר דסברי במלאכה שא"צ לגופה כר"י וא"כ ליכא אלא חדא למעלייתא משא"כ לקמן דדחי הש"ס בלשון דלמא א"ש דדחי דלמא סברי ב"ש כר"ש דאיכא תרתו למעלייתא ומש"ה שרי בדאיכא דקר ענן ולא צריכי לטעמא משום דשמחת י"ט דווק הטיב:

ועוד ג"ל לישב בד"א בענין שהוא מותר לכתחלה כשנדקדק בלשון רש"י שכתב דקר ענן מהני לענין שהוא חפור ועומד ולכאורה הוא תמוה שהרי בהדיא אמרו במתני' יחפור בדקר ויכסה משמע שהחפירה היא ביי"ט א"כ מה יתן ומה יוסיף שהתחיל לחפור מעיי"ט ולפמ"ש ניחא טובא דבעפר תיחוח נמי ליכא איסור דאורייתא משום שהוא בנן ארעי ומתקיים ובדהיא אמרו לקמן פרק המביא בנן קבע אסרה תורה ולא בנן ארעי ומ"מ אסור מיהא מדרבנן רק שמצינו בהדיא בדוכתי טובא בגמ' דכל בנן ארעי התחיל מעיי"ט הוי כמוסוף על אהל ארעי ושרי לכתחלה ביי"ט כדליתא ברי"פ תולין וסוף פרק כל הכלים גבי פקק החלון ובפרק המוציא תפילין מוסוף על אהל ארעי ושרי גבי כרך עליו חוט אחד או משיחה מצע"י וכן גבי הנהר דכרי דהוי ליה לרב הונא וא"כ זה כוונת רש"י דכיון שהדקר ענן מעיי"ט הוי כחפור ועומד לענין דהוי כמוסוף על בנן ארעי ושרי לכתחלה דהא עשיית אהל נמי מתורת בנן אתינן עלה וזה ג"ל נכון מאד דכיון שהיא מלאכה שא"צ לגופה ומקלקל פשיטא דשרי בכה"ג במוסוף על ארעי והא דאסור לב"ה לכתחלה היינו משום דגזרינן משום עפר שאינו תיחוח כדמשמע להדיא מלשון רש"י בסוגיא דמוחלפת השיטה ע"ש דו"ק. ועדיין צריכין אנו למודעי אמאי לא מפרש רש"י הטעם דדקר ענן כפשוטו משום הכנה לאיסור מוקצה ול"ל שלא ניחא ליה לפרש כן משום דמוקצה פלוגתא דתנאי היא ולכמה אמוראי לית להו לב"ה מוקצה ל"ש שבת ול"ש י"ט הא ליתא דמוקצה כי האי כגון עפר כ"ע מומו. מיהו מצין למימר כיון דלמסקנא קי"ל כר"י דאמר מכנים אדם מלא קופתו עפר ועושה בה כל צרכו ממילא שמעינן דסתם עפר מוכן הוא לכסות אפילו דווק או צנאה וכ"ש לכסות דם חיות ועופות וסובר רש"י דה"ה עפר תיחוח נמי ממילא מוכן הוא כמו קופת עפר דהיא היא וממילא לא בעינן דקר ענן כדאמרינן להדיא בפרק במה טומנין (שבת דף ג') ואע"ג דבעינן יחד לו קרן זוית מ"מ דקר ענן לא בעי דהיינו מעשה ואן קי"ל דלא בעינן מעשה ובמחשבה בעלמא סגי. דלרבי יהודה דאמר מכנים אדם מלא קופתו וכו' לא בעינן מעשה מוכיח אלא מסתמא מוכן הוא במחשבה בעלמא לכל צרכיו. לכך הוצרך רש"י לפרש דקר ענן היינו משום חפירה וכמו שכתבנו. ולפ"ז ג"כ יש ליישב שיטת התוספות לאינה סברי דעפר תיחוח גרע טובא ממילא קופתו עפר דהיינו שצבור ועומד וממילא שייך בעפר תיחוח איסור בנן ולא שרי אלא משום שמחת י"ט מיהו לקמן גבי מוחלפת השיטה דחי הש"ס דלמא סברי ב"ש דבכה"ג מיקרי מוסוף על בנן ארעי אבל למסקנא אפשר דליתא דו"ק:

וע"פ מ"ש דלא שייך כתישה דאורייתא אלא כגון אבנים מקורזלות ולא בקרקע עולם והא דמקשה הכא והא קעביד כתישה מאיסור דרבנן קשיא ליה. לפ"ז יש ליישב השיטה דפסחים פרק אלו עוברין דמקשה

שם אחרישה לא ליחייב ביי"ט הואיל וחזי לכיסוי דם צפור ומשני באבנים מקורזלות ומקשה ראוין לכתשן ימשני כתישה ביי"ט מי שרי והקשיא מפורסמת דמעיקרא דבעי למימר אחרישה לא ליחייב הואיל וחזי לכיסוי אחאי לא משני חרישה ביי"ט מי שרי אע"כ שסובר דאתי עשה דחוי ל"ת א"כ לענין כתישה נמי נימא הכי וכן הקשו שם התוספות ונדחקו מאל ע"ש ול"ל דכוין דעביד חרישה וכתישה הוי תרי לאוי ולא אתי עשה דחוי הא ליתא דבהדיא אמרינן במסכת נזיר גבי כ"ג ונזיר מה לי חד לאו ומה לי תרי לאוין. יבתחלת עיוני הייתי רוצה לפרש משום דאמרינן דהא דאתי עשה דחוי ל"ת היינו דוקא דבעידנא דמיעקר לאו מקיים עשה כדאמרינן לקמן בהדי דחפיר קא מכסוי ובכה"ג נופא איירי בפסחים דראוי לכסות בשעת החרישה נופא אבל לבתר דמשני דלאיירי באבנים מקורזלות שצריך לכתשן א"כ משני שפיר כתישה ביי"ט מי שרי שהרי א"א לעשות שני מלאכות כאחד ממש בשעת הכיסוי וא"כ ממ"נ בחד מינייהו עביד איסורא בעידנא דלא מקיים עשה. אלא דלפ"ז לא הוי מקשה שפיר ראוין לכתשן כלאחר יד אם לא שנאמר דה"ק ראוין לכתשן כלאחר יד קודם החרישה ואח"כ יעשה החרישה בעידנא דחפיר קא מכסי. אמנם למאי דפרישית א"ש טפי דהא קי"ל בהא דאתי עשה דחוי ל"ת שאם יוכל לקיים שניהם בהיתר לא דחי וא"כ הא דמקשה מעיקרא אחרישה לא לחייב הואיל וחזי לכיסוי היינו ע"כ במי שאין לו לא עפר מוכן ולא אפר כירה ולא עפר תיחוח ולא דקר געון שזה צריך ודאי לחפור בדקר בקרקע עולם כדי לקיים מצות כיסוי ומש"ה לא לחייב אחרישה אבל לבתר דמוקיי הא דמחייב אחרישה באבנים מקורזלות דלא חזוין לכיסוי ומקשי דחזוין ע"י כתישה וע"ז מסיק שפיר כתישה ביי"ט מי שרי דכוין דכתישה מדאורייתא לא שייכא אלא באבנים מקורזלות אבל בקרקע עולם הוי כתישה כלאחר יד וא"כ ודאי אסור לכתוש אבנים מקורזלות לצורך כיסוי שהרי יכול לעשות בהיתר בקרקע עולם שא"א בשום ענין בעולם שלא יתא קרקע עולם ע"י חפירה בדקר ולמה נתיר לו הכתישה כיון שיכול לקיים שניהם משא"כ בחרישה דלא סגי בלא"ה כיון שאין לו עפר תיחוח ולא דקר געון ודוק כנ"ל נכון אף כי אין כאן מקומי:

בא"ד ודא"ת ול"ז דקר געון וי"ל דמ"מ בעינן שיהא מוכן מעיי"ט עכ"ל. ופי' הרא"ש והמפרשים דכוין דאית ביה תרי איסורי איסור מוקצה וחופר גומא יס לאסור אפילו במקום כיסוי או במקום שמחת יי"ט ולמאי דפרישית לעיל בשיטת רש"י אין צריך לכל זה אלא דמשום איסור דרבנן לא שרינן ליה וכדמשמע להדיא לקמן בסוגיא דמוחלפת השיטה ועיין מה שכתוב בסמוך:

בד"ה אמר רבי יהודה נראה דהכי הלבתא וכו' ובירושלמי מפרש דהכא איירי בשלא שחט אבל שחט שרי וכו' שלא לעקור מצות כיסוי עכ"ל. וירושלמי זה הביאו כל הפוסקים לפסק הלכה וקשיא לי אחאי שרינן הכא איסור דרבנן דנולד משום מצות כיסוי ומ"ש גבי דקר דבעינן געון מצעוד יום וכתבו התוספות לעיל דהיינו משום איסור מוקצה אף על גב ששחט כבר אפ"ה בעינן דקר געון ול"ל דשאני התם דאי לאו שגנן מצעוד יום איכא תרי איסורי מוקצה וגומא לעפרה משא"כ הכא דליכא אלא נולד לחוד הא ליתא דלקמן משמע להדיא דבאפר כירה נמי שייך גומא לעפרה דקאמר בגמרא אלא כדר' אבא וא"כ ה"נ איכא תרי איסורי ובלא"ה נמי קשה מהא דמשמע לקמן דבאפר כירה נמי שייך גומא א"כ תקשי מ"ש באפר כירה שהואם מעיי"ט דמודו כ"ע דמותר אף לשחוט לכתחלה ומ"ש מדקר געון דפליגי לכתחלה הא בתירווייהו ליכא מוקצה ואית בהו איסור גומא לעפרה ואף אם נפרש דלא שייך גומא באפר כירה וליישב הסוגיא דלקמן כמו שאפרש בעז"ה אפ"ה יש להקשות כאן להיפך לשיטת הפוסקים לקמן דמוחלפת השיטה היינו ההיא דהשוחט ומתירין ב"ה לכתחלה לר"ת אף בלא דקר געון ולר"י ז"ל יסייעתו מיהא שרי לב"ה לכתחלה בדאיכא דקר געון אע"ג דאיכא מיהא איסור גומא לעפרה דפטור אבל אסור וכתבו שם שמההכרח לפרש כן דמוחלפת השיטה כדי לעמוד פלוגתא דרבה ור"י לעיל בשמעתין אליבא דהלכתא א"כ קשה דאכתי הא דרב יהודה אמר רב דהכא הוא דלא כהלכתא דאי לב"ה דשרו לכתחילה א"כ ה"נ יש להתיר באפר כירה שהואם ביי"ט אף לכתחלה דמ"ש איסור נולד מאיסור גומא לעפרה ומכ"ש לר"ת דמתיר אליבא דב"ה אף בלא דקר געון אע"ג דאיכא תרי איסורי ויש ליישב לפי מאי דפרישית לעיל לאפשר דאיסור מוקצה ונולד חמירי טפי ואין להתירן משום שמחת יי"ט והיינו דס"ל כרב נחמן דהחמירו במוקצה ביי"ט טפי מבשבת דלא ליתו לזלוזלי ביה משום דקיל וא"כ כ"ש דיש להחמיר בנוגד גמור מה"ט נופא אף בשמחת יי"ט אלא דלפ"ז לא הוי צריך הרא"ש ז"ל לחלק בין חדא איסורא לתרי איסורי אלא בפשיטות הו"מ לפרש דאיסור מוקצה חמיר טפי ועוד דהרא"ש ז"ל מסיק להדיא דאפילו איסור מוקצה לחוד שרי משום מצות כיסוי והדרא קושיא דלובתא דיו"ק:

בתוס' בד"ה ואי איתא כו' משמע דקאי אסיפא וכן פרש"י בסמוך כו' עד סוף הדיבור. ולכאורה יש לתמוה דלמאי דמשמע להו מפרש"י דקאי אסיפא והיינו מדקאמר ולטעמין לכסיה באפר כירה אכתי יוקשי אמקשה נופא אחאי מקשה מסיפא ולא מרישא ונ"ל לפ"ז דהמקשה אסיק אלעתיה דאע"ג דרבי יהודה מתיר לעשות כל צרכיו אפ"ה אסור לשחוט הכוי לכתחלה והיינו משום דאם יכסה הוי ספק טורחא שלא לצורך כמ"ש מ"ו זצ"ל בס' מג"ש ע"ש דליכא למימר דאסיק אלעתיה דמקשה דאיכא שום צד איסור בלא"ה משום חשש גומא דא"כ היאך עושה בו כל צרכיו אע"כ כדפרישית אלא שכל זה דוחק יעוד כיון דמקשה אסיפא מאי משני לא מיבעיא קאמר והיינו ארישא דאכתי קשה סיפא כדמקשה בתר הכי והא מדקתני סיפא. ועוד דלפ"ז צריך להגיה הספרים שכתוב לקמן והא מדקתני סיפא מכלל דרישא יצריך למחוק דרישא כמו שהגיה מהר"ם ז"ל וכל זה דוחק למחוק הספרים:

ודוליי פירוש התוספות בדברי רש"י ז"ל היה נ"ל לפרש להיפך דדוקא מרישא לחוד הוא דקפריך דאי מסיפא דקתני ואם שחטו אין מכסין דמו לא קשיא ליה מידי שאין זה צורך יי"ט כלל דאפשר לכסות בגליה ונהי דמפרש הרא"ש ז"ל דחיישינן שמא יבצע דמו בקרקע היינו דוקא לענין ודאי לאפשר שיבצע ויבטל מצות כיסוי משא"כ לענין ספק לא חיישינן להכי דהי"ל ס"ם שמא כוי מין בהמה ואי"צ כיסוי ואת"ל דחיה הוא שמה לא יבצע בקרקע משא"כ מרישא פריך שפיר דאמאי לא ישחוט ומימע משמחת יי"ט בע"כ כיון דמדינא אף אם יכסה ליכא איסורא דהא עושה בו כל צורכו ואין לך צורך יי"ט גדול מזה שנתיר לו לשחוט דלא את"ל דלכתחלה אין מתירין לו לשחוט ולהמתין עד הלילה שמא יבא לידי ביטול כיסוי כמ"ש הרא"ש ז"ל אפ"ה יש לו לשחוט ולכסות שלא יבא לביטול שמחת יי"ט והשתא א"ש נמי הא דגרסינן לקמן והא מדקתני סיפא מכלל דרישא משום דעיקר הקושיא מרישא כדפרישית והא דמקשה ולטעמין לכסיה באפר כירה או בדקר געון לא ידענא מאי קשיא להו להתוס' שהרי כתבו התוס' לעיל להדיא בד"ה בעפר תיחוח דהיינו דוקא שהוא תיחוח קצת דשייך איסור גומא לכתחלה דפטור אבל אסור הוא ומשו"ה לא שרו ב"ה אלא דיעבד משא"כ הכא מקשה שפיר ולטעמין דאפילו אי ליתא לדר"י דעושה כל צורכו אלא דאסור דלא מהני ייחד קרן זוית דאכתי אית בה מוקצה כיון שמוסר מעשה אפ"ה לכסיה בדקר געון באותו עפר עצמו שהכניס מלא קופתו דכוין שהדקר געון באותו עפר דעביד מעשה ע"כ לית בה מוקצה כלל משום גומא נמי ליכא אף מדרבנן דאלת"ה היאך עושה בה כל צרכו אע"כ דלא שייך בכה"ג חשש גומא כיון שהוא תיחוח לגמרי כן נ"ל נכון ליישב שיטת רש"י ז"ל ומ"ש רש"י בסמוך בד"ה אפי' ודאי נמי דהא כב"ה קיי"ז אפי' דיעבד לרבותא בעלמא כתב כן דאפילו דיעבד אסור כ"ש

לכתחלה והתוס' עצמן נמי נראה דלא כתבו דמשמע הכי מפרש"י אלא דכוין דקשיא להו גירסא לכסיה באפר כירה שכתב רש"י ז"ל משמע להו נמי דמה שכתב בסמוך דכב"ה קיי"ל אפילו דיעבד דוקא קאמר כיון דבלא"ה ע"כ מפרש דקאי אסיפא אבל למאי דפרישית לא קשה מיד. ואף לפמ"ש לעיל בשיטת רש"י דאין לחלק בין עפר תיחוח קצת או תיחוח לגמרי היינו לענין לשון עפר תיחוח הנוכר בגמרא משא"כ בהכניס מלא קופתו ע"כ דלא שייך ביה גומא כלל כיון שהוא מוכן ולא אתי לאיחלופי בשאר עפר תיחוח כנ"ל מוכרח מדקאמר ר"י ועושה בה כל צרכו ודוק היטב:

בד"ה אי הכי מאי איריא ספק כו' תימא מאי אא"כ שייך הכא כו' עד סוף הדיבור. ולולי דבריהם היה נ"ל לפרש כל הסוגיא בענין אחר בפשיטות דודאי מעיקרא הוי ס"ד דהא דקתני במתניתין אפר כירה מוכן הוא היינו נמי שהוא מוכן לכיסוי ודאי דוקא ולא לספק וכ"ש דלא הוי מוכן לשאר צרכיו אלא כיון דרבי יהודה אמר במכניס מלא קופתו עפר ועושה בה כל צרכו ממילא דהא דקתני נמי במתניתין לא ישחוט אא"כ היה לו עפר מוכן היינו דמכניס מלא קופתו עפר קרי ליה מוכן ואם כן ודאי דעושה כל צרכו והיינו דמקשה ואי איתא לכסיה כדרב יהודה והאה קאמר הש"ם ולטעמין לכסיה באפר כירה דמדקתני במתניתין סתמא ואפר כירה מוכן הוא משמע דדמיו לגמרי לעפר מוכן דרישא ואם כן אי נמי ליתא לדרבי יהודה דמלא קופתו עפר סתם לא מוקרי מוכן אלא הא דקתני במתניתין אא"כ היה לו עפר מוכן היינו שהכינו בפירוש ועביד בה מעשה כדאיתא בפרק במה טומנין דאי ליתא לדר"י צריך שיעשה מעשה מוכיח ואם כן ממילא נמי דסיפא דקתני ואפר כירה מוכן הוא אף בסתמא ממילא דעושה בה כל צורכו דומיא דרישא וא"כ מקשה שפיר ולטעמין ולכסיה באפר כירה לגירסת התוספת ולגירסת רש"י או בדקר געון היינו כדפרישית ודקר געון במלא קופתו דעביד נמי מעשה ומסיק אע"כ דלית ליה וא"כ מקשה שפיר מאי איריא ספק אפילו ודאי נמי והיינו דוקא למאי דקאמר ולטעמין דמשמע ליה סיפא דומיא דרישא דאפר כירה הוא מוכן לעשות בה כל צרכו והשתא א"ש נמי טובא ומסיק רבה אפר כירה מוכן לודאי ואין מוכן לספק דלא משמע ליה לפרש אפר כירה דומיא דעפר מוכן דרישא שהוא עפר מוכן ממש דעביד מעשה דודאי מוכן אף לספק משא"כ אפר כירה לא הוי אלא כמלא קופתו עפר דלא הוי מוכן אלא לודאי ולא לספק כדמסיק או שנאמר דבאמת עפר מוכן דרישא היינו נמי כדר"י ואינו מוכן אלא לודאי כן נ"ל נכון ובזה נתישבו כמה קושיית ומדקוקים בסוגיא זו ועיין בסמוך ודוק היטב:

דף ח:

בגמרא והא מדקתני סיפא מכלל דרישא בדאית ליה עסקינן נראה דל"ג דרישא דמסיפא נופא יכול להקשות וכן הביא מהר"מ ז"ל:

בתוס' בד"ה והא מדקתני סיפא כו' עיין במהרש"א מיהו מה שהוצרכו התוספות לכל זה האריכות אף שהוא מבוחר בלשון רש"י ז"ל היינו משום דלשיטתם ופירושם קשה יותר דלפי מאי דמשמע להו בד"ה ואי איתא בכוונת רש"י וגירסתו דכל שקלא וטריא דשמעתין קאי אסיפא לחוד וא"כ ע"כ דברישא מילתא דפשיטא היא דאין שזחטין לכתחלה כיון שאין מכסין וטעון כיסוי אלא דעיקר הרבותא דלא נימא לישחט ולא לכסיה א"כ מילתא דפשיטא היא דמרישא לא קשה מידי וכמו שפרש"י להדיא אלא לפי מסקנת התוספות לעיל דביבור הג"ל דשקלא וטריא דשמעתין קאי ארישא וא"כ משמע דלקושטא דמילתא נחית תנא דברייתא לאשמעינן דך רבותא נמי ברישא דאין שזחטין משום איסור כיסוי ביי"ט וא"כ קשיא להו יותר דכוין דלית ליה ליכא שום רבותא בהכי ולכך הוצרכו לפרש דאפ"ה לא קשיא ליה השתא מרישא דאיכא למימר נמי כפרש"י דלא אשמעינן מידי לענין איסור כיסוי אלא לאשמעינן דלא נימא לישחוט ולא ליכסי:

מיהו גלוי פרש"י ותוספות היה באפשר לפרש דעיקר הקושיא אהא דקאמר דלית ליה לא דקר געון ולא אפר כירה ולא כדר"י דא"כ היאך קתני ואם שחטו הא בעינן עפר למטה אע"כ בדאית ליה איירי וקשיא רישא כדפרישי' כנ"ל ודו"ק:

בגמרא אלא אמר רבה אפר כירה מוכן לודאי כו' לכאורה טפי הו"ל למימר דר"י מוכן לודאי ואין מוכן לספק וכבר הרגיש מהרש"א ז"ל בזה לעיל בסמוך בל' התוס' בד"ה אי הכי אמנם למאי דפרישית א"ש דדוקא מעיקרא דקאמר ולטעמין דהוה משמע ליה דהא דקתני ואפר כירה מוכן הוא היינו שהוא מוכן לכל צרכו דומיא דרישא וא"כ ממילא דע"כ הוי סבר דלא שייך ביה שום חשש גומ' או כתישה ומש"ה הוי צריך לזאוקמי דלית ליה והאה מקשינן והא מדקתני סיפא ומש"ה הדר רבה מהך סברא דלעולם בדאית ליה איירי אלא דשייך חשש גומא או כתישה ומש"ה אין מכסין את הספקן וה"ה למאי דמסקינן דאפר כירה מוכן לודאי ואין מוכן לספק ודוק ועיין בסמוך:

בגמ' ספק מ"ט לא דקעביד גומא ודאי נמי קעביד גומא. כבר כתבתי מה שיש לדקדק בזה דמשמע הכא דבאפר כירה נמי שייך גומא ולעיל במימרא דרב יהודה א"ר מוכח להיפך וכ"כ שם הרא"ש ז"ל ובר מן דין תמיה מילתא טובא דכוין שכתבו התוספות לעיל דבעפר תיחוח לא שייך גומא אלא כשיש סביבותיו קרקע קשה א"כ כ"ש באפר כירה לא שייך גומא דכולה תיחוח ועוד דגומא מחייב משום בנין כמו שכתב רש"י לעיל והיינו משום דבבית איירי הכא וא"כ מאי בנין שייך באפר וכן משמע להדיא מל' הב"י סימן תקנ"ז גבי וקטמא שרי דלא שייך בנין באפר וכן חרישה נראה דלא שייך באפר וא"כ למאי דס"ד הכא דאסור לכסות כוי משום גומא או משום כתישה דאכתי קשה לכסיה כדר' יהודה דהתם ע"כ לא שייך כלל לא גומא ולא כתישה דאי ס"ד דשייכי בדר"י אחאי קאמר ועושה בה כל צרכו משמע אפילו היכא דליכא שמחת יי"ט ולא מצות כיסוי אפ"ה שרי והאיכא איסור גומא לעפרה דפטור אבל אסור וחששא דלמא עביד כתישה ול"ל דאיירי דלית ליה עפר דר' יהודה דלשון הסוגיא לא משמע כן אלא שנייני דרבא אכולהו קאי וכ"כ רש"י בד"ה ואין דעתו. ועוד קשה מ"ש לעיל דסוף סוף אחאי הדר ביה רבא משינויא דגומא דפפשיטות היה יכול לומר דגומא לעפרה כיון דאף לרבי אבא פטור אבל אסור התיירו בודאי ולא בספק דהא רבא נופא מה"ט מסיק לחלק בין ספק לודאי מכל אלו הקושיית נראה לענ"ד דודאי ליכא שום איסור גומא באפר כירה כמו בעפר דרבי יהודה אלא הא דקאמר ספק מ"ט לא דקעביד גומא היינו משום דנזרינן אם נתיר לו לכסות באפר כירה זמנין דאתי לכסות במידי דשייך גומא גמורה באיסור דאורייתא כדפרש"י להדיא בסמוך לענין כתישה וע"ז משני הש"ם שפיר כדר' אבא א"כ לא שייך בשום ענין איסור דאורייתא וא"כ באפר כירה מותר לכתחילה והא דלא קאמר דלמא עביד גומא כדאמר בסמוך דלמא עביד כתישה היינו משום דענין כתישה לא שייך כלל באפר כירה ובעפר דר"י מש"ה קאמר דלמא עביד והיינו כפרש"י שמא יהיו שם רגבים משא"כ בגומא דלעולם הוא עושה ודאי גומא אלא שאנו אומרים שאין איסור בגומא זו דלא דמיוא לבנין ולא לחרישה כמ"ש וא"כ שייך שפיר לשון והא קעביד גומא וא"כ יש לנזור אטו גומא דאיסורא. נמצא לפ"ז דאין שום איסור באפר כירה מצד

פני יהושע · ביצה

עצמו מש"ה הדר ביה רבא ואוקמיה בטעמא דדעתו לודאי ואין דעתו לספק דאית ביה איסור מוקצה מנצ מצמו ודו"ק:

שם ודאי כי עביד כתיסה אתי עשה ודחי ל"ת. וקשיא לי טובא א"כ דקר געון ל"ל אפילו כשאין לו דקר געון נמי יחפור ויכסה להדיא דרחמנא אמר ולכאורה היה נ"ל ליישב דהא דאמר' אתי עשה ודחי ל"ת לאו דשרי כה"ג לכתחלה משום דעשה דוחה ל"ת דהא אפשר לקיים שניהם ולכמות בלילה כדפרישית דמדאורייתא ודאי לא חיישינן שמא יבלע בקרקע ועוד דאף למאי דפרישית דאף שיכול לעשות אח"כ אפ"ה אמרינן שפיר מדאורייתא אתי עשה ודחי ל"ת כיון דהשתא מיהא מטוי זימנא וחביבא מציה בשעתא כדאמרינן בהקטר חלבים אפ"ה אפשר דמדרבנן מיהא אסור כיון דליכא עקירת עשה דאורייתא דאפשר לכמות בלילה אלא הא דאמרינן הכא אתי עשה ודחי ל"ת היינו דוקא בכה"ג דפרישית דלא שייך כתיסה דאורייתא באפר כירה או בעפר דר"י אלא דחיישינן דלמא זמנין אתי לידי כתיסה כמו שפרש"י להדיא ובהא קאמר שפיר דלא חיישינן להכי דאף אם יזדמן שעבר וכתש וכיסה ליכא איסור דאורייתא דאתי עשה ודחי וכן משמע להדיא בלשון הגמרא וברש"י בשמעתין אלא דאכתי הקושיא במקומה עומדת ל"ל דקר געון דאר"י לעיל הא בלא"ה מווקמינן לעיל במתני' בעפר תיחוח דליכא כתיסה דאורייתא אם לא שנאמר דלמאי דס"ד השתא דטעמא דרבה משום דעשה דוחה ל"ת אין ה"נ דרבה לית ליה הא דקאמר ר"י לעיל והוא שיש לו דקר געון ובכה"ג היה אפשר ליישב ג"כ מה שהקשינו בסמוך דמאי ס"ד לומר דטעמא דרבה דבספק לא משום גומא דלא"כ קשה הא דאמר ר"י בהכנים מלא קופתו עפר ועושה בו כל צרכו ואמאי הא קעביד גומא ודוחק לומר דבאפר כירה שייך יותר גומא מבהכנים מלא קופתו עפר ועוד דאי במלא קופתו עפר לא שייך גומא א"כ אכתי לא תירץ רבה כלום אקושיא דלכסוייה כדרי"ז דשכיח טפי כמ"ש התוספות אבל למאי דפרישית א"ש דאין ה"נ דהשתא ס"ד דרבה לאו לשנוייה דר"י אתא ואין ה"נ דלית ליה הא דרבי יהודה נמי במלא קופתו עפר אלא עיקר שנויא דרבה אחא דמקשינן ולנעמיד לכסוייה באפר כירה כל זה היה נ"ל ליישב סוגית הש"ס אלא דלפ"ז לא מקשה התוס' מידי בד"ה ס"ם שכתבו ותימא דהכא משמע דרבה אית ליה דר"ט עשה ול"ת הוא ובפרק במה דמליקין משמע דלא ס"ל ולמאי דפרי' אף אי לא ס"ל דר"ט עשה ול"ת הוא אפ"ה שפיר הדר ביה רבה משום דניחא ליה לאוקמי הא דקאמר ר"י לעיל והוא שיש לו דקר געון וא"כ משמע דלא היו טעמא משום דעשה דוחה ל"ת והיינו כדפרישית כיון דיכול לקיים שניהם בלילה ומש"ה אינצטריך לאוקמיה מטעמא דאפר כירה מוכן לודאי ואין מוכן לספק וכן במה שהקשו התוס' בד"ה תני ר"ח וא"ת ובי יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה ולמאי דפרי' אין כאן עקירת ד"ת דהא אפשר לכמות בלילה להתם נמי ע"כ לא איירי מהזמנת עפר דקודם שחיטה אלא כיסויי דלאחר שחיטה כדקתני ונתערבו דמן זה בזה אע"כ דהתוס' לא משמע להו כלל הא מילתא דיכול לכמות בלילה וא"כ הדרן כל הקושיות לדוכתא לשיטת התוספת ויש ליישב בדוחק ואין להאריך יותר ודוק היטב:

שם ודאי כי עביד כתיסה אתי עשה ודחי ל"ת וקשה הא קי"ל כל מקום שאתה מוצא עשה ול"ת ואפשר לקיים שניהם לא דחי וא"כ ה"נ יכול לקיים העשה לכמותו אחר י"ט ונ"ל דחיישינן שמא יבלע בקרקע כמ"ש הרא"ש לענין כוי דאין שוחטין ביי"ט ולא אמרינן דישחוטו ויכסהו לאחר י"ט דשמא יבלע בקרקע ולשחוטו לתוך כלי א"א דקי"ל אין שוחטין לתוך כלי וכו' ע"ש. אלא דלענ"ד דלא דמי דודאי לענין כוי אמרינן שפיר דאין שוחטין לכתחילה משום הנך טעמי אבל הכא למה ידחה ל"ת דאורייתא כיון דמדאורייתא ודאי יכול לשחוט ולכמות בלילה ולא אסור אלא מדרבנן לחומרא בעלמא וה"ה להאי חששא דשמא יבלע בקרקע דאינו אלא חשש בעלמא מנ"ל למידחי ל"ת בכה"ג ואע"ג דבפרק ר"א דמילה משמע גבי ושוין שאם ציין טליתו ועשה מוזהה לפתחו שחייב לפי שאין קבוע להם זמן ומקשה בגמרא אדרבה כל שעתא ושעתא זימנא הוא א"כ נראה מזה שאין לחלק בין דבר שאפשר לעשותו מעיי"ט או לא בכל ענין אית ליה דמכשירי מצוה דחי שבת א"כ מקשה שפיר כל שעתא ושעתא זימנא הוא אבל אליבא דרבנן לענין עשה דוחה ל"ת ודאי שייך לחלק מה"ט דכתיבנא. וראיה לדבר דבמס' יבמות הקשו התוס' אהא דקי"ל אתי עשה ודחי ל"ת וילפינן מגדילים תעשה לך אדילוף מגדילים דדחי גילף משריפת קדשים דלא דחי י"ט דקבע הכתוב בוקר שני לשריפתו ותרצו שם התוס' דשאני שריפת קדשים דיכול לעשותן אחר י"ט וא"כ נובל לומר דאף למאי דילפינן מגדילים היינו דוקא בדבר שנדחה זמנו משא"כ במידי דיכול לעשותו אח"כ בהיתר ילפינן משריפת קדשים דלא דחי. מיהו לפי המסקנא דקי"ל י"ט עשה ול"ת הוא א"כ תו לא מצינן למילף משריפת קדשים ובכל ענין ילפינן מגדילים דמסבדרא דנפשא מנ"ל לחלק אבל בסוגיא דהכא דאכתי לא אסיק אדעתיה דר"ט עשה ול"ת הוא א"כ ודאי קשה וצ"ע ודו"ק. ובלא"ה י' לדקדק במ"ש הרא"ש דלשחוט לתוך כלי א"א וכו' דלכאורה נראה דדוקא לשחוט להדיא לתוך כלי אסור אבל לשחוט על הקרקע ולאספו אח"כ מן הקרקע ליתנו לתוך כלי מנ"ל דאסור ול"ל דבכוי איירי שלא הזמין העפר למטה ומש"ה אסור דא"כ אפילו ודאי נמי לרבה אסור לעיל דחיישינן דלמא מימלך ילא שחיט ועוד דכולה סוגיא משמע דמכסויי דלאחר שחיטה איירי ודו"ק:

דף ט.

בפרש"י גלגל עיסה וכו' ואע"ג דתנן וכו' שהרי מותר לגלגלה ביי"ט ולאפותה עכ"ל וכתב מהר"מ מלובלין בחידושויו שמקשין העולם א"כ גבי צפור נמי הרי התירו לו לשחוט לכתחלה ולכמות בעפר מוכן וא"כ מה"ט גופא לישתרי אפילו נשחט מעיי"ט כמו בעיסה ותירץ בפשיטות דבאמת הא דרבה אמתני' קאי ויאירי כשאין לו עפר מוכן דכה"ג לב"ה אסור לכתחלה אלא בדיעבד שרי ע"י דקר געון והיינו דוקא בשחט ביי"ט משא"כ בשחט מעיי"ט עכ"ל ע"ש באריכות. וא"כ משמע מדבריו להדיא דבעפר מוכן שרי לרבה אף בשחט מעיי"ט אלא דמתניתמת לשון כל הפוסקים נראה ברור דבכל ענין אסרו בשחט מעיי"ט אפילו ביש לו עפר מוכן וכ"כ להדיא בעל מגן אברהם (סימן תצ"ח ס"ק ל"ט) ובאמת לענין ישוב לשון רש"י אין אנו צריכין לפי' מהר"מ ז"ל שדברי רש"י בלא"ה עולין ופה דבשלמא גלגל עיסה כיון דהגבהות תרומות ומעשרות לאו מכללא אתיין אלא גזירה מיוחדת גזרו רבנן שאין מגביהין תרומות ומעשרות ולא ראו לכלול בגזרה זו ענין החלה לפי שכל עיקר חלה בשעת לישה היא והלישה הותרה ביי"ט לכך הוציאו ענין חלה מגזירה זו ולא ראו ג"כ לאסור בנילושה מעיי"ט דמלתא דלא שכיחא הוא ללוש מעיי"ט וליטול חלה ביי"ט וכדאמרינן בעלמא מלתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן וכיון שלא נכללה בגזרת האיסור ממילא נשארה בהיתירא משא"כ ענין הכיסוי אינה גזירה מיוחדת לאיסור אלא מכלל האיסור שאסרו לטלטל עפר שלא לצורך אחא אלא אדרבא הוציאו מן הכלל והתירו לטלטול עפר או אפר לצורך כיסוי משום שמחת יי"ט או מצות כיסוי והיינו דוקא היכא דשחט ביי"ט אבל אם שחט מעיי"ט לא התירו וממילא נשארה באיסורה כמו שאר טלטול עפר שלא לצורך זה ברור ופשוט בכוונת רש"י:

אמנם בלא"ה נ"ל דברי מהר"ם ז"ל עיקר דלינא ולא מטעמיה רק מצד עצם הדין לא ידעתי למצוא טעם לדבר מהיכי תיתי נעקור מצות עשה דכיסוי בידים בשחט מעיי"ט ולא נתיר לו ע"י עפר מוכן כיון שאין

בו צד איסור לגמרי שהרי אפילו בעפר דר"י אמר בפ"י שעושה בו כל צרכיו וכ"ש בעפר מוכן דמתני' ואף דלענין כוי אמרו לעיל דמוכן לודאי ואין מוכן לספק היינו משום דאין דעתו על הספק אבל הכא דשחט מעיי"ט ודאי דעתו עליו טפי מריוח או צואה סוף דבר לענ"ד הדבר צריך תלמוד אם לא שנאמר שאם נתיר לו אף בשחט מעיי"ט דלמא אתי למטעי דטעם היתר משום דאתי עשה ודחי ל"ת ויכסה בדבר האיסור משא"כ כשאנו אוסרין בשחט מעיי"ט איכא היכרא דדבר וליכא למיטעי כנ"ל ועדיין צ"ע:

בתוס' ד"ה גלגל וכו' אבל לא מצו למימר דלהכי מחלק בין כיסוי וכו' אבל הפרשת חלה מעבב האכילה עכ"ל. אף למאי דבעי למימר בזה הטעם היו צריכין לחלק בין תרומה לחלה דתרומה אע"פ שמעבבת האכילה אפ"ה לא הותר לו להפריש כיון דמצוי לאפרושי מאתמול משא"כ בחלה שהתירו להפריש בנילוש ביי"ט ה"ה לנלושה מעיי"ט שלא היתה בכלל האיסור דתרומות ומעשרות כמ"ש למעלה אלא דאכתי קשה להו דבכיסוי נמי לימא הואיל והותר בנשחט היום ה"ה בנשחט מעיי"ט ולא נחתו לסברא שכתבו למעלה לכך היו רוצין לפרש בע"א ויש לדקדק דא"כ בקל היו יכולין לחלק בין חלה לכיסוי דחלה גופא חזיא לכהן ביי"ט ויש להתיר משום שמחת יי"ט אף בנילוש מאתמול כדשרינן לקמן לב"ה הולכתה לכהן אף בהורמה מאתמול וכן משמע לקמן בפ' משילין דמאן דאסר להפריש בגלוש מעיי"ט עיקר הרבותא אע"ג דחזיא לכהן בו ביום וא"כ יי"ל דלרבא רשרי הכא היינו מה"ט גופא אלא דמשמע דרבא איירי בכל ענין אפילו היכא דליכא כהן טהור דלא חזיא אפילו הכי שרי:

בגמ' לימא רב דאמר כב"ש תנאי היא עיין בפרש"י ותוס' שכתבו דר' חנן אמר לך רב ודאי פליג עליה וסובר ב"ה בר"ה נמי שרי ואנא דאמר' כי האי תנא דמוקי לב"ה כוותי וכו'. וקשיא לי דהא הש"ס דמקשה לימא רב דאמר כב"ש היינו ע"כ דאי ס"ד דרב אליבא דב"ה קאי קשה אדרבי חנן בתרתי חדא דאיור אמר בהדיא דב"ה לית להו דרב יהודה אמר רב ועוד במאי דקאמר ר' חנן אבל בר"ה ד"ה אסור והיינו ע"כ משום דפשיטא ליה טובא דבר"ה לא שייך להתיר משום שובכו מוכיח עליו ולרב ליתא להאי סברא דאיור ע"כ ס"ל דמתירין ב"ה אפי' בר"ה משום דשובכו מוכיח עליו א"כ לפ"ז מאי משני הש"ס תנאי היא דנהי דר' חנן ס"ל כתנא דשוחטן דע"כ מוקי נפשיה כב"ה ולית ליה דרב יהודה א"ר במאי דקאמר כל מקום שאסרו מ"מ הקושיא שניה אדרבא קשה ויותר לשיטת התרץ דכיון דרב שהוא רבן של כל בני הגולה סובר ע"כ דשובכו מוכיח עליו שייך אפילו להתיר בר"ה וכן רבי אלעזר ור"ש דאית להו נמי כל מקום שאסרו ע"כ סברי בפשיטות דהא דמתירין ב"ה בסולם היינו אפילו ברה"ר מטעמא דשובכו מוכיח עליו והאיך פליג רבי חנן עליה דרב ואהנך תנאי דודאי סברי להיפך ולהא מלתא לית ליה סיוע לרבי חנן מתנא דשוחטן בהא תנא דשוחטן לא שמענו דפליג אלא אסברא דכל מה שאסרו מפני מראית עין אבל מאן יימר דפליג אסברא זו דיש להתיר בשובכו מוכיח עליו בר"ה כיון דלא איירי כלל בהא ולתנא דשוחטן אפשר דפליגי ב"ש וב"ה בר"ה דוקא וברה"י כ"ע מודו דשרי וסוגיא זו פשוטה בכל מקום בש"ס דפגלונתא דתנאי ואמוראי שלא להרבות מחלוקת בין תנאים ואמוראים אלא במאי דפליגי בהדיא אבל במה שיוצא מכלל דבריו דאיך תנא אמרינן דכ"ע מודו וא"כ נהי דר"ח ס"ל מסבדרא דנפשיה כתנא דשוחטן דלית ליה כל מקום שאסרו ושפיר פליג עליה דרב בהא אכתי כיון דשמעינן מיהא מדבר ור"א ור"ש שחושבין לסבדרא פשוטה ע"כ דשייך להתיר אף ברה"ר מטעמא דשובכו מוכיח עליו אליבא דב"ה האיך פליג עלייהו בהא מלתא ויותר היה ראוי לו לומר כלישנא קמא דידיה דהיינו לגמרי כתנא דשוחטן:

והנראה בעיני שמחתת קושיא זו לא נראה לו להרמב"ם לפ' כשיטת רש"י ותוס' והוא מפרש הסוגיא בע"א דהא דאמר ר' חנן ללישנא בתרא דב"ה לית להו דר"י א"ר פירושו דהכא לענין יי"ט לא ס"ל הא מלתא דאמר ר"י א"ר בעלמא והיינו משום שמחת יי"ט מקילין ב"ה ברה"י אבל ברה"ר מודו דאסור וא"כ לא פליג ר' חנן אדרב. ולפ"ז צ"ל דהא דמקשה הש"ס לימא רב דאמר כב"ש ולא ניחא ליה לומר דאפי' כב"ה אתיא אלא דמשום שמחת יי"ט מקילין נ"ל דכך פירושו דכיון דלדעת המקשה רב משמיה דנפשיה אמר האי כללא דכל מקום שאסרו חכמים וע"כ היינו לפי סגובר דסברא פשוטה היא שאין שום טעם כלל לחלק בין רה"י לר"ה היכא דאיכא חששא דמראית עין וא"כ מקשה הש"ס שפיר אי ס"ד דב"ה מודו בר"ה דאסור וברה"י הוא דשרי א"כ חזינן לב"ה דמחלק בין ר"ה לרה"י דבר"ה פשיטא ליה לרב חנן אליבא דב"ה דאסור ע"כ היינו משום דחששא גדולה וסברא אלימתא היא לחוש למראית עין אפילו במקום שמחת יי"ט ומדשרי ברה"י ולא חייש למראית עין מנ"ל לרב דמשום שמחת יי"ט הוא דמויקל דהא במשנה להשוחט אדרבה ב"ה לחומרא כדדייק הש"ס לקמן אע"כ דסברא אלימתא היא לחלק בין ר"ה לרה"י לענין מראית עין וא"כ רב דכ"ייל האי כללא דכל מקום לא מתוקמי כב"ה אלא כב"ש ומשני הש"ס תנאי היא ואלרב קאי דכיון דרב אית ליה תנאי דמסייעו ליה ר"א ור"ש וע"כ אינהו נמי מוקמי נפשיהו כב"ה והוי קים להו דב"ה לא שרי גבי שובך ברה"י טפי מר"ה אלא משום שמחת יי"ט כנ"ל ליישב שיטת הרמב"ם ז"ל ומטעם זה ראה לפסוק כלישנא בתרא דרב חנן אע"ג דבשל סופרים אזלינן בתר המיקל אלא משום דללישנא קמא פליג ר' חנן אדרב וללישנא בתרא לא פליג משמע ליה לישנא בתרא עיקר:

מיהו לשיטת רש"י ותוס' דלא נחתו להכי הדרא קושיא דידי דלוכתא קמיייתא והנלע"ד ליישב בזה ראוי לנו תחלה לעמוד על סוף דעתו של ר' חנן בר אמי דללישנא קמא קאמר דב"ה מתירין אף בר"ה והיינו משום דשובכו מוכיח עליו נמשך מזה קולא לב"ה לענין סולם של שובך וחומרא לענין סולם של עליה דהתם לא שייך טעמא דשובכו מוכיח עליו כדאמרינן בסמוך משא"כ ללישנא בתרא מחמיר לענין ר"ה ופשיטא ליה דלא מהני טעמא דשובכו מוכיח עליו ומוקי דפלוגתייהו ברה"י ושרי בה משום דלית ליה לרב ולא שייך שום מראית עין ברה"י א"כ לפ"ז ממילא ע"כ דבשל עליה נמי שרי מה"ט גופא דכיון דעיקר איסור סולם אינו אלא משום חששא דלהטיח גנו וזה לא שייך ברה"י וזה ברור. ואף דלדינא דסולם של עליה לא נ"מ מידי בין שתי הלשונות דלעולם בר"ה אסור וברה"י מותר מ"מ לענין אוקימתא דמתני' איכא בינייהו דללישנא קמא לא איירי אלא בשל שובך וללישנא בתרא איירי בכל גוונא אף בשל עליה ושמעינן נמי מדרב חנן ללישנא בתרא דמוקי לסתמא דמתני' ברה"י ע"כ היינו משום דתתם שוכבות ברה"י עשויים. ולפ"ז מצינן למימר דמזה הטעם עצמו הדר בי' ר' חנן מאוקימתא קמא ללישנא בתרא כדי להעמיד המשנה בכל סולמות ומסייע ליה נמי לישנא דבריייתא לקמן מקאמר ר' יהודה בד"א בסולם של שובך וכו' מכלל דת"ק סובר בשל עליה נמי פליגי כדסברי בני ר' חייא. ובאמת הכי הוא קושטא דמלתא דהא קי"ן בכל במה שאמר ר' יהודה לחלוק הוא ואף לרבי יהושע בן לוי דפליג אדר' יוחנן בס"פ חלוץ וס"ל דבמה נמי לפרש היינו במשנתנו דוקא אבל דברי ר' יהודה דבריייתא כ"ע מודו דלחלוק הוא וכ"כ התוס' להדיא בפרק חלוץ דבריייתא אפילו אימתי לחלוק וצ"ע דכאן כתבו להיפך לה"ט דבני רבי חייא אלא שר' חייא אמר להם צאו ואסרו וכו' ומסיק דר' יהודה לפרש מלתא דת"ק אתא והיינו משום דקשיא ליה לישנא דמתניתין כדמסיק להדיא ממאי דקתני משובך לשובך ונראה דהיינו

משום דר"ח ס"ל כרב דברה"י נמי שייך פלוגתא דב"ש וב"ה ושרו ב"ה מטעמיה דשובכו מוכיח עליו :לפ"ז שייך שפיר לחלק בין של שובך לעליה וכדלויין לה נמי מלישנא דמתני' משא"כ ללישנא בתרא דר' חנן דברה"י לחוד פליגי בדרבא א"כ תו לא שייך לחלק בין של שובך לשל עליה וממילא דלא קשיא נמי לישנא דמתני' דשפיר איצטריך למיתני משובך לשובך לאשמעינן דקוקא ככה"נ שרי אף בשל עליה כיון שכבר עומדת ברה"י דסתם שובך ברה"י הוא להאי לישנא אבל אי הוי קתני מוליכין הסולס לשובך הוי משמע דאפילו מרה"ר לרה"י שרי:

נמצא לפ"ז בעיקר מלתא דר' חנן דקאמר ללישנא בתרא אבל ברה"ר ד"ה אסור בזה אית ליה תנאי דמסייעו דמקאמר רבי יהודה לא פליגי מכלל דתנא קמא סובר דפליגי אף בשל עליה ובכה"נ איירי מתניתין ואם כן ע"כ א"א לאוקומי ברה"ר דא"כ מ"ט דב"ה דשרו בשל עליה הא ל"ל שובכו מוכיח עליו אע"כ דברה"י איירי מתני' וא"כ לא איכפת לן אי פליג בהא עליה דרב לענין ר"ה. מיהו אי לאו דאוקי תלמודא מלתא דר' חנן כתנא דשומחן א"כ בע"כ סבר ליה כרב לענין כל מקום שאסרו חכמים אפילו בדחרי וכו' וא"כ בע"כ אף אי סבר ליה כהנך תנאי דמתירין ב"ה אף בשל עליה הוה מההכרח לומר דבע"כ ב"ה לית ליה כלל האי גזירה דלהטיח גנו דאי אית ליה אף ברה"י אסור בשל עליה דאין לחלק כלל בין ר"ה לרה"י לכך מוקי לר' חנן נמי כתנא דשומחן דלית ליה דרב לענין כל מקום שאסרו וממילא יש לחלק בין ר"ה לרה"י אבל בין עליה לשל שובך אין לחלק כאידך תנא דקאמר בשל עליה נמי פליגי :כדכתבינא דמוק כנ"ל נכון בע"ה ועי' מ"ש בסמוך גבי בני ר' חייא:

דף ט:

בגמרא מתני' דלא כי האי תנא. ולכאורה יש לדקדק אמאי מיייתי כל האי ברייתא אלא מלתא דרשב"א לחודה הו"ל לאתויי ולפמ"ש יש ליישב דקאי נמי אמיתיה דר' חנן ללישנא בתרא דאתיא מתני' דלא כחד מכל הני תנאי דלרשב"א לא פליגי בהולכה ולרבי יהודה לא פליגי בשל עליה ולר"ח לתנא דמתני' אף בשל עליה פליג ברה"י כיון דלית ליה דרב יהודה א"ר וכו' דוסא נמי לא אתיא בין למאי דמסקינן דבשל שובך קאי ובין למאי דס"ד בשל עליה קאי וס"ל דקוקא מחלון לחלון שרי ולתנא דמתני' לב"ה אף בשל עליה משובך לשובך מותר דהיינו ברה"י כמ"ס דסתם שובך ברה"י הוא לר' חנן וק"ל:

בפרש"י בד"ה סולס בא לדינו הולכת סולס וכו' ובד"ה מכלל דת"ק סבר בשל עליה פליגי בחזרתה ימודים בהולכתה עכ"ל. עיין במהרש"א ומוהר"ם ז"ל שכתבו דכוונתו בזה דמסתמא בני ר' חייא לא רצו לפסוק כיחידאי דבריייתא אלא כסתם מתני' ע"ס לפ"ז דמ"ש רש"י ומודים בהולכתה אין כוונתו לומר דמלתא דבני ר' חייא אתיא ככ"ע דסוף סוף לתנא דמתניתין לא אתיא אלא כב"ה ועוד דמאי נ"מ ב"ש במקום ב"ה אינה משנה אלא כך פירושו כיון דת"ק דבריייתא סבר דפליגי בשל עליה בחזרתה ימודים בהולכתה א"כ לתנא דמתני' דאמר נחלקו אף בהולכתה היינו נמי אף בשל עליה דהא רשב"א לא פליג אמתני' אלא לענין הולכה או חזרה אבל לענין שובך או עליה לא פליג אבל רבי יהודה דאמר במה פליגי בתרווייהו כנ"ל ושמעתי אומרים בד"א ע"פ השיטה דלקמן דמוחלפת השיטה אלא שרש"י לא נתכוון לזה:

בתום' בד"ה ולא היא ואת"ו והא כ"מ דתני במה לחלוק ויש לומר דהיינו במשנה אבל לא דבריייתא עכ"ל. יבסוף פרק חלון כתבו להיפך דבריייתא אף אימתי לחלוק ונראה דמשמע להו דבריייתא לא שייך כלל האי כללא ובין אימתי בין במה זימנין לפרש זימנין לחלוק:

בגמרא ואידך מי קתני סולס של שובך וכו' אף למ"ש בסמוך דלישנא בתרא דרב חנן בלא"ה א"ש הא דקתני משובך לשובך לאשמעינן דברה"ה אסור מיהו בני ר"ח לא נחלקו בזה נגד ר' חייא דע"כ ס"ל כרב וא"כ בין ברה"ה ובין ברה"י מתיר ב"ה וע"כ היינו משום דבני ר' חייא הוי סברי דאף בשל עליה מותר לב"ה דלית ליה חששא דלהטיח גנו אף ברה"י וא"כ לא מצו לשנויי דמש"ה קתני משובך לשובך מש"ה איצטריך לשנוייא אחריתא דהו"ק:

בתום' בד"ה מאי דקשרי וכו' ומשמע דקי"ל כר' דוסא עכ"ל. נראה דמשמע להו הכי מדשקלי וטרו ר' חייא ובניו דמלתא ומעיקרא הוי רוצים להורות כר' דוסא אלמא דקים להו דהלכה כר' דוסא. ולענ"ד אין זה מוכרח דולאי למאי דהוי ס"ל לבני רבי חייא מעיקרא דרבי דוסא להקל בא בסולס של עליה היה נראה להם לפסוק במותו משום דלא שמענא מאן פליג עליה בהא דכל הני תנאי ותנא דמתני' לא איירי אלא לענין הלכה ובהא קאמר רב יהודה דבשל עליה אסור אבל לענין הטייה מחלון אפשר דמודו ליה אבל למאי דמסיק ר' חייא דר' דוסא לענין סולס של שובך איירי מנ"ל דקי"ל כר' דוסא נגד סתם משנה וכל הני תנאי דפליגי עליה ובאמת פסקו כל הפוסקים דלא כר' דוסא. אח"ז מצאתי בספר יש"ש שכתב כן להדיא. מיהו כל השקלא וטורי' של התוספת אח"ז בלא"ה א"ש דהא כל הני תנאי דהכא לא שרו אלא בשל שובך משום דשובכו מוכיח עליו והתם בעירובין בסתם סולמות איירי דלא שייך לומר כן ואפ"ה קאמר דמותר דהו"ק:

בא"ד והר"ר אברהם מצורגנוי"ל פי' וכו' דמ"ט אסרינן וכו' משום דמיחזי דלהטיח גנו עכ"ל. וקשיא לי דמשמע מדבריו דהטוי סולס של עליה לא מיתסר אלא משום חששא דלהטיח גנו. ולכאורה מוכח דמאן דאוסר הטוי סולס היינו משום מוקצה שאין תורת כלי עליו ומוכחינן לה מדרבי דוסא דהא איהו אסור בסולס של שובך אפי' משובך לשובך וא"כ לא ס"ל ה"ט דשובכו מוכיח עליו ואפ"ה שרי להטות מחלון לחלון וע"כ היינו משום דמחלון לחלון לא שייך חששא דלהטיח גנו וא"כ אמאי אסור בשל עליה אף מחלון לחלון אע"כ דהיינו משום דאין תורת כלי עליו וא"כ אף למ"ש דלא קי"ל כר' דוסא לענין סולס של שובך מ"מ מדרבי דוסא נשמע לדרבנן דטעם הטייו סולס של עליה היינו משום דאין תורת כלי עליו. ולכאורה היה נראה דלשנוייא קמא של תוס' נחתו להאי סברא אמנם אחר העיון בדבריהם פ' חלון בלי הרא"ש ז"ל משמע דפשיטא להו דלא שייך שום איסור בסולס אלא משום חששא דלהטיח גנו וא"כ צ"ע:

אח"ז מצאתי בב"י א"ח סימן תקי"ח שכתב להדיא בשם הרמב"ם שטעם איסור סולס של עליה היינו משום דאין תורת כלי עליו ואלוי ראייתו מסוגיא דהכא כמ"ש:

בא"ד ולפ"ז אסור לטלטל הסולס שלנו בי"ט וכו' עיין מ"ש מהרש"ל בזה ובב"י סימן תקי"ח. מיהו נראה מלשון התוספות דלפירוש רבינו אברהם אסור אף בסולמים קטנים ולשינויא קמא שרי בקטנים יאסור בגדולים ולפמ"ש בסמוך בשם הרמב"ם דהטוי סולס לא מיתסר אלא משום דאין תורת כלי עליו ע"ש א"כ י"ל בסולמין שלנו אפילו גדולים מותרים דתורת כלי עליהם וצ"ע לדינא:

בגמ' א"ר יוחנן מוחלפת השיטה רבו הפירושים והגרסאות בשטה זו ומלשון הר"י ויהרמב"ם ז"ל נראה דלמסקנא דשמעתין נשנו כל המשניות כתקונן ולא מהפכין להו כל עיקר והיינו משום דגרסי בסוף הסוגיא כגרסת הספרים שלפנינו דגרסינן דלמא ע"כ לא קאמרי ב"ה אלא משום דאין בנין בכלים. והתוספות כתבו בשם רש"י שמפרש דהא דקאמר ר"י מוחלפת השיטה בתחלת הסוגיא היינו

ההיא דסולס ולבתר דדחי ומחליף ההיא דזה וזה אני נוטל ודחי לה עד לבסוף דמסיק במוחלפת ההיא דתריסין וכן נראה בהכרח מלשן רש"י שלפנינו דלא גרסינן בסוף הסוגיא דלמא ע"כ לא קאמרי ב"ה אלא משום דאין בנין בכלים שהרי כתב לקמן בד"ה אף להחזיר וחזרה זו ודאי שלא לצורך ואפילו אי אמרינן אין בנין בכלים טרחא דלא צריך מיהו הוא וכו' אלמא משום שמחת י"ט מקילין וקשיא לב"ה דכיוסי עכ"ל. נמצא דלפ"ז ודאי לא דחי הש"ס מידי אע"כ דלפרש"י מחליף ההיא דתריסין ולקמן אפרש טעם חלופי הגרסאות:

מיהו לא ידענא מאי פשיטא להתנום' בכוונת רש"י שמחליף הנך משניות ולא ההיא דהשוחט דלגרסת רש"י שלפנינו אין רמז מזה ויש לפרש כוונתו כשיטת התנום' אם לא מה שפירש"י כאן בד"ה מוחלפת השיטה כאן הוחלפה שיטתן וצריך להפוך דבריהם עכ"ל. אפשר דמלשון כאן הוחלפה פשיטא להו להתנום' דלאו אההיא דהשוחט קאי ולכך הקשו עליו ועיין בספר מג"ש של מ"ז זצ"ל שכתב ליישב שיטת רש"י ואוסוף נופך משלי בסמוך בדברי התנום':

ועתה אבא לבאר מה שהקשה מהרש"א ז"ל על שיטת רש"י שכבר קדמו בעל המאור בקושיא זו דלמאי דמחליף ההיא דתריסין א"כ תקשי ליה מההיא דתריסין אבל הנך משניות דב"ש לחומרא וב"ה לקולא ובתריסין פליגי להיפך וכן יש להקשות בזה הדרך בכל הסוגיא כגון בהא דמשני אההיא דעלי שהיא מוחלפת וא"כ תקשי מההיא דעלי אההיא דזה וזה אני נוטל וכן בכל התירוצים תקשי אהני דקדמאי ע"ש:

ולענ"ד לק"מ שכך היא הצעת השיטה לפירש"י דמעיקרא מקשה תלמודא מההיא דהשוחט אההיא דסולס ומקשה ממ"נ אי איירי בלא דקר ענן א"כ יש כאן איסור גמור דחפירה לשיטת רש"י וחסש כתישה ואפ"ה שרי ב"ש וע"כ היינו משום שמחת י"ט וא"כ כ"ש שיש להקל בכל הנך כגון בסולס אף במקום חששא דמראית עין ואי איירי בדקר ענן דלא"כ ליכא שום צד איסור דלפרש"י ואפ"ה אסרו ב"ה והיינו ע"כ משום דלא משמע ליה כלל להקל שום קולא מחמת שמחת י"ט קשיא ב"ה אדב"ה אמאי שרי גבי סולס דלמאי דלא ס"ד טעמא דשובכו מוכיח עליו ע"כ סבר דמשום שמחת י"ט הוא דשרי אע"ג דאיכא חששא דלהטיח גנו ודחי הש"ס דהא דשרי ב"ה בסולס היינו משום דשובכו מוכיח עליו וא"כ לא תלו פלוגתייהו כלל לענין שמחת י"ט דלב"ה אפי' בשבת שרי מטעמא דשובכו מוכיח עליו וכן האמת ולב"ש דלית ליה סברא דשובכו מוכיח עליו חמירא ליה איסור סולס טפי מקר ענן' ועל דרך זה אפרש כל הסוגיא לאחד אחד ומאי דמקשה בתר הכי מההיא דהשוחט אההיא דגוזלות היינו משום דהוי ס"ד דמקשה דליכא שום צד היתר בזה וזה אני נוטל אי לאו משום שמחת י"ט ונראה דס"ד דכל מידי דמוקצה לא סגי במחשבה בעלמא אלא בעינן מעשה במידי דבר עבידא ביה מעשה רבא דהא איכא תנאי ואמוראי דסברי הכי בפרק במה טומנין (שבת דף נ') ועוד כאן יש להחמיר טפי דיש לחוש דלמא מטלטל ושביק ודייק לה מדב"ה גופא דאי ס"ד דבמחשבה בעלמא סגי ל"ל למימר זה וזה אני נוטל דמכאן אני נוטל סגי דהא אית ליה לב"ה ברירה כדפריך הש"ס לקמן אע"כ דבעינן מעשה ומשום שמחת י"ט שרי לה ע"י זה וזה אני נוטל ואם כן קשיא לי מההיא דהשוחט ממ"נ אי איירי בלא דקר ענן קשיא דב"ש אב"ש כמ"ש ואי איירי בדקר ענן דליכא שום צד איסורא ואפ"ה אסור ב"ה ולא מיקל כלל משום שמחת י"ט כ"ש דיש לו להחמיר בההיא דגוזלות ומש"ה בעי למימר מוחלפת השיטה ובהכי הוי אתי ליה שפיר דב"ש הוא דשרי דאע"ג דאפשר דבעלמא בעינן מעשה או שיש לאסור כאן משום דלמא מטלטל ושביק אפ"ה לא חייש לה משום שמחת י"ט ושרו לה במחשבה בעלמא ודי בזה להפקיע מידי מוקצה משום שמחת י"ט דהא דלא שרו ב"ש לומר מכאן אני נוטל למחר היינו משום דלית ליה ברירה משא"כ גבי סולס מחמיר ב"ש דכיון דלית ליה סברא דשובכו מוכיח עליו חמירא ליה חששא דלהטיח גנו אפילו במקום שמחת י"ט ולב"ה הוי איפכא דכיון דלאו לא מיקל כלל משום שמחת י"ט מדמחמיר אפילו בדקר ענן אם כן אסור ג"כ גבי גוזלות דבעינן שיעגע אי משום דבעי מעשה בכל דיני מוקצה או דחייש דלמא מטלטל ושביק ולא תקשי אהא דמיקל גבי סולס דשאני התם דאפילו בשבת שרי משום דשובכו מוכיח עליו וע"ז דחי הש"ס דלעולם לא תיפוך והכא בגוזלות לא פליגי כלל בשמחת י"ט אלא בסברא בעלמא דב"ה שרו משום דלענין מוקצה לא בעינן מעשה ובמחשבה בעלמא סגי והא דלא סגי במכאן אני נוטל למחר היינו משום דלמא מטלטל ושביק ואתי לאימונעי כדמסיק הש"ס לקמן וב"ש אסרי משום דחיישי דלמא מימלך וחם עלוהי דכריכה ראשונה משום חורבן שובך:

ומאי דמקשה בתר הכי מעלי לקצב עליו בשר היינו משום דפשיטא ליה דאין להתיר כלל עלי משום תורת כלי דס"י כדמוקי לה רבה בפרק כל הכלים דדמי לסיכי זיירי ומזורי דקפיד עלייהו ומייחד להו מקום והי"ל מוקצה מחמת חסרון כים וס"ד הכי מדקתני סיפא ושויין שאם קצב עליו שאסור לטלטלו וע"כ משום חסרון כים דהכי מוקי לה רבה בפרק כל הכלים וא"כ ע"כ הא דשרו ב"ה היינו משום שמחת יום טוב ומקשה מההיא דהשוחט דאי בדקר ענן איירי ואפ"ה מחמיר אע"ג דליכא שום חשש איסור כ"ש הכא דמוקצה גמור הוא ואי בלא דקר ענן איירי קשיא דב"ש אדב"ש כמו שכתבתי ומש"ה בעי למימר מוחלפת השיטה והוי אתי ליה שפיר דב"ש הוא דשרי דמתיר מוקצה משום שמחת י"ט כדמצניו דמיקל גבי דקר ענן והא דמחמיר גבי גוזלות היינו משום דלמא מטלטל ושביק דמימלך משום חורבן שובך ומחמיר גבי סולס משום חששא דלהטיח גנו דחמירא ליה טובא כיון דלית ליה שובכו מוכיח עליו ולב"ה כיון דלית ליה כלל טעמא דשמחת י"ט מדמחמיר אפילו בדקר ענן כ"ש הכא בעלי דאיכא איסור מוקצה גמור משא"כ בגוזלות וסולס שרי דאיכא טעמא רבה להתיר דאפילו בשבת שרי כמו שכתבתי וע"ז דחי הש"ס ומסיק דלעולם לא תיפוך וב"ה הוא דשרו ולא משום שמחת י"ט אלא דאפילו בשבת שרי דתורת כלי עליו ולא כדמוקי לה רבה בפרק כל הכלים דמדמה ליה לסיכי זיירי וכו' משום קושיא דשוויין שאם קצב אלא כדמוקי לה רבא שם דבתראה הוא דתורת כלי עליו והא דאסור אם קצב עליו היינו מחמה לנצל דבכה"ג כ"ע מודו דאסור אפילו לר"ש וב"ש אסור אפילו לקצב משום דס"ל דכלי שמלאכתי לאיסור אפילו לצורך גופו אסור ואם כן שייך פלוגתייהו אפילו בשבת היכא דשייך ולאו משום שמחת י"ט איירי:

ומאי דמקשה בתר הכי מעור לפני האורסן היינו משום דהוי ס"ד דעור לפני האורסן כיון דלא חזי למינאזא אלא על ידי הדחק כיון שעדיין לחין הם כמ"ש התוספות להדיא בפרק במה טומנין (שבת דף נ') ולפרש"י דאיירי בבהמה דקה נמי לא חזיין למנאזא אלא ע"י הדחק אין טעם להתיר לב"ה אי לאו משום שמחת י"ט ועוד דאפילו את"ל שאין כאן איסור מוקצה כלל אפ"ה יש לאסור משום דמיחזי ששומחו לעיבוד דפרש"י להדיא ואע"ג דעיבוד כלאחר יד הוא כיון שאינו שומחו ע"ג יחידות אפ"ה יש לאסור לכתחלה משום הערמה דאיסור דרבנן וע"כ דמשום שמחת י"ט הוא דמקילין אם כן קשיא ההיא דהשוחט כיון דבדקר ענן ליכא שום חשש איסור ואפ"ה אסרי ב"ה ואי בלא דקר ענן קשיא ב"ש אדב"ש. ומש"ה בעי למימר מוחלפת השיטה והוי אתי ליה שפיר דב"ש הוא דשרו כיון דחזי למינאזא ע"י הדחק ואין כאן אלא איסור מראית עין דמיחזי כששומחו לעיבוד כלאחר יד דהוא איסור דרבנן אפ"ה שרי משום שמחת י"ט משא"כ בכל הנך דלעיל דמחמרי ב"ש דבכל חד מנהון איכא אסורא לדבריו

כמ"ש לבר מדקר עגון דמיקל דליכא חשש איסור וב"ה גלית להו שמחת י"ט מחמיירי בדקר עגון משום חשש כתישה ובעור לפני הדורסן משום חשש עיבוד או משום מוקצה דלא חיזיא אלא ע"י הדחא משא"כ בהנך דלעיל אפילו בשבת שרי כמו שכתבתי ועו"ז דחי הש"ס לעולם לא תיפוק וב"ה הוא דשרי משום דחיזיא למיזגא עליו וממילא דמה"ט לא מירחי כהערמה לענין עיבוד כדמסיק הש"ס לקמן להדיא דכיון דחזי למיזגא לא מוכחא מלתא וב"ש גלית ליה האי סברא אוסר אי משום מוקצה ואי משום דמירחי כמעבד ומאי דמקשה בתר הכי מתריסין היינו כפרש"י להדיא דס"ד דאף את"ל דב"ה ס"ל אין בנין בכלים כלל אפילו מדרבנן אפ"ה קשיא אמאי שרי להחזיר דודאי טירחא שלא לצורך הוא אע"כ דמשום שמחת י"ט הוא דשרי וא"כ קשה מההיא דהשוטט דאיירי ע"כ בדקר עגון כמ"ש ואפ"ה מחמיירי ב"ה אע"ג דליכא שום צד איסור ולא שרו משום שמחת י"ט כ"ש הכא דליכא איסור טירחא שלא לצורך ואמאי שרו בה משום שמחת י"ט. ומש"ה מסיק רבי יוחנן דמוחלפת השיטה ובהכי אתי שפיר דב"ש הוא דשרי משום דס"ל אין בנין בכלים בכה"ג כמו שאפרש בל' התוספת ושרו אף להחזיר משום שמחת י"ט כיון דאין כאן איסור אלא משום טירחא שלא לצורך משא"כ בהנך דלעיל דחמיירי אסורייהו לב"ש יב"ה סברי דיש בנין בכלים מיהא מדרבנן דגזרינן אטו יש להם ציר דהוי בנין גמור מדרבנן מש"ה אסרי בההיא וב"ש דיש להחמיר דליכא נמי טלטול טירחא שלא לצורך וכן בדקר עגון מחמיירין כיון דליכא צד חשש כתישה ולא משמע להו כלל להקל משום שמחת י"ט ואפילו הכי מקילין בכל הנך דלעיל דהיתר גמור הוא לגידהו אפילו בשבת בכה"ג כמ"ש:

הרי לפנינו שנתבררה השמועה כהוגן לפי שיטת רש"י וכן נראה מל' פירושו בשמעתין ובסמוך אפרש בעז"ה ליישב קושי' התוספת על פירושו. ולקמן בסוף הסוגיא אכתוב עוד מאי דקשיא לי על שיטת רש"י וז"ל. ומתוך כך נתברר ג"כ דלא שייך להקשות הא דפליגי ב"ש וב"ה הכא בדיני מוקצה ולמאי דבעי ר' יוחנן למימר מוחלפת השיטה הוי ב"ש לקולא וב"ה לחומרא ובפרק מי שהחשיך מסיק רבי יוחנן דאנו אין לנו אלא ב"ש כדבי יהודה וב"ה כר"ש ומשמע שם דלא שני ליה לר' יוחנן בין שבת לי"ט וכן למאי דדחי סתמא דתלמודא להיפך תקשי הא סתמא דתלמודא מסיק לעיל וב"ט מוקי לב"ה כר' יהודה. ובמה שכתבתי נתיישב דלא שייכי פלוגתייהו בדר' יהודה ור"ש דמוקצה דגזמלות כתבו התוספת בריש מבילתין דאף ר"ש מודה דאסור אלא דאפ"ה שרו בזה וזה אני נוטל דתו ליכא איסור מוקצה ופלוגתייהו בגוונא אחרונה כמ"ש בין למאי דס"ד ובין למאי דדחי וכן בעלי למאי דס"ד דדמי למוקצה מחמת חסרון כים א"כ אפי' ר"ש מודה דאסור אלא דב"ש מיקל משום שמחת י"ט ולבתר הכי דדחי תורת כלי עליו מותר אף לרבי יהודה כמ"ש התוס' פרק במה מליקין אלא ב"ש לחור מחמיר טפי או שנאמר דב"ש סובר דאין תורת כלי עליו ובעור לפני הדורסן אי לא חזי למיזגא אסור אף לר"ש ואי חזי מותר אף לרבי יהודה אלא דהכא מחמת איסור עיבוד פליגי או דלב"ש לא חזו למיזגא ומי"ק היטב:

בתום בדי"ה א"ר יוחנן מוחלפת השיטה פרש"י וכו' וקשה טובא לההיא פירושא דא"כ לפי המסקנא מתקומי כל הני שינויי דחיקי וכו' עכ"ל ולעני"ד צ"ע דמאי שינויי דחיקי איכא הכא דלכאורה מוכרח דאף לשיטת התוספת קיימי כל הני שינויי אף למסקנא דהא דמאי דדחי הש"ס דטעמא דב"ה בסולם משום דשובכו מוכיח עליו הכי א"ר חנן לעיל בהדיא וכן לאידך לישנא דברה"י פליגי משום דלית להו לב"ה דר' יהודה א"ר א"כ לאו משום שמחת י"ט שרו ב"ה וה"נ ס"ל לרב דמשום שזכב מוכיח עליו שרו ב"ה ודעת דהא מוקי לעיל דרב כתנאי ולא קאמר דשאני הכא משום שמחת י"ט שרו ב"ה אע"כ דלאו הכי הוא. לבד זה באמת הרמב"ם סובר דמשום שמחת י"ט איירי והתוספת ודאי לא נחתו להאי סברא כמ"ש לעיל באריכות. ועוד דמדברי התוס' לעיל משמע להדיא דאפי' בשבת שרי כל היכא דניכר שאין הסולם כסולם של עליה וה"ט דסולם של שובך שמותר בשבת לכל הפוסקים ולהרב רבי אברהם מבורגוניי"ל אפי' בשל עליה שרי בשבת נקטוין מהא שאין הטעם כלל משום שמחת י"ט וכן מאי דדחי הש"ס גבי גזמלות דטעמא דב"ה דבזה וזה אני נוטל סני להפקיע מאיסור מוקצה כן הוא באמת ואדברא הש"ס שקיל וטרי לקמן דאפי' במכאן אני נוטל למחר הוי סני לב"ה דלית להו ברירה אלא דחיישינן דלמא מטלטלי ושביק אבל בזה וזה אני נוטל תו ליכא למיחש וא"כ אין ההיתר כלל משום שמחת י"ט ואדברא לאידך לישנא מחמירין משום דאתי לאימנועי משמחת י"ט דאל"כ הוי סני במכאן אני נוטל וא"כ אין זה שינויא דחיקא. וכן מאי דדחי הש"ס בעלי לקצב עליו בשר דהיינו משום דתורת כלי עליו אין זה דחיה אלא מסקנא דגמ' הוא בפרק כל הכלים דאע"ג דמעיקרא סבר רבה למימר דדמי לסיכי חיירי דהו"ל מוקצה מחמת חסרון כים ומוכח לה מדקתני ושווין שאם קצב עליו שאסור לטלטלו וא"כ משמע דמשום שמחת י"ט הוא דשרי מיהו שם בהיפוך הדף מסיק רבא דהא דאסור אס קצב עליו היינו מחמה לצל דוקא וא"כ ע"כ דלצורך גופו אף לאחר שקצב עליו מותר משום דהדר ביה ממאי דמוקי רבה דהוי מוקצה מחמת חסרון כים אלא הו"ל כלי שמלאכתו לאיסור ומותר לצורך גופו ומקומו אף בשבת ומחמה לצל אסור אף ביי"ט וכ"כ הריו"ף ז"ל וכן משמע להדיא לקמן דקאמר בסוגיא דעלי מהו דתימא וכו' והא דקתני עלי להודיעך כחן דב"ה דאפי' דבר שמלאכתו לאיסור שרי קמ"ל ולא קאמר דאפילו מוקצה מחמת ח"כ שרי משום שמחת י"ט אע"כ דקושטא דמלתא הוא דהו"ל תורת כלי עליו דקין כלי שמלאכתו לאיסור ומה שהקשו התוספות לקמן דא"כ מ"ט דב"ש דאסרו אני תמה מאד דמי לא מצין למימר דב"ש כרבי נחמיה דאוסר אפי' בכלי שמלאכתו לאיסור אף לצורך גופו כדאמרינן באתו סוגיא גופא דפרק כל הכלים דרבא הוי בעי לאוקמי מתניתין דעלי כר"נ אלא דהדר ביה לאוקמי דב"ה כר"נ דהוי דלא כהלכתא דקי"ל ב"ה כר"ש אבל ב"ש שפיר מצי סברי כר"נ ולקמן אפרש יותר. וכן מאי דדחי הש"ס בעור לפני הדורסן דטעמא דב"ש משום דחזי למיזגא עליה אין זה דחיה אלא קושטא דמלתא הכי הוא כדאמר הש"ס להדיא לקמן התם לא מוכחא מלתא משום דחזי למיזגא עליה ואם נתכוונו התוספת למאי דקאמר לקמן בעור לפני הדורסן דהתירו סופן משום תחלתן אלמא משום שמחת י"ט הוא דשרי א"כ זו הקושיא שניה של תוס' מ"מ קושיא הראשונה מתרצא שפיר לרש"י:

מיהו לענ"ד נראה דקושיא שניה נמי לא קשיא אליבא דרש"י והיינו כמ"ש בל' הגמרא דודאי נראה דעור לפני הדורסן לית בזה משום מוקצה משום דחזי למיזגא עלייהו אלא מה שהצרכו לטעמא דהתירו סופן משום תחלתן היינו במה שנתנו לפני הדורסן דליאו מיהו מכווין לשוטחו א"כ מירחי כמעבד שכן פרש"י להדיא והו"ל הערמה באיסור דרבנן והא מלתא לחור דהתירו ב"ה משום שמחת י"ט משום דלא מוכחא מלתא כדמסקינן לקמן וכמה הערמות כה"ג מצינו שהתירו חכמים אף בשבת כדאיתא פרק תולין וה"נ משום שמחת י"ט התירו האי פורתא אבל לעולם אין כאן איסור מוקצה דאיסור מוקצה לא שייך להתיר משום שמחת י"ט דא"כ בטלת איסור מוקצה ביי"ט ואנן אמרינן ביי"ט החמיורי במוקצה יותר משבת כנ"ל. ועל דרך זה כתב מ"ז בספר מג"ש בעור לפני הדורסן אלא שהוספתי נופך משלי והנני מוסיף טעם כעיקר וסיוע שיש ממש לשיטת רש"י דע"כ עור לפני הדורסן לית ביה מוקצה כלל דחזי למיזגא עליה כדתנן להדיא במשנה פרק במה טומנין טומנין בשלחין והיינו משום דחזי למיזגא עליה כדאיתא שם להדיא אלא שהתוס' הרגישו שם להקשות מפסוגיא דהכא דמשמע דדוקא משום שמחת י"ט הוא

דהתירו עור לפני הדורסן ומחמת כן העלו דהכא איירי בעור לחה דלא חזי למיזגא אי לאו משום שמחת י"ט. ולפמ"ש נתבאר דקושיא זו מעיקרא ליתא דמצין למימר דסוגיא דעור לפני הדורסן לאו משום מוקצה אתינן עלה אלא משום דמירחי כמעבד כפרש"י וא"כ מנ"ל לחלק בין לחים ליבישין. והנראה בעיני בזה דתוס' שם בפ' במה טומנין סמכו בעיקר קושייתם אהא דאמרינן בפ' כל כתבי בע"פ שחל בשבת שאסור לטלטל העור ולא שרינן משום דחזי למיזגא עליה אע"כ הוצרכו לחלק בין עור לחה ליבישה וא"כ ממילא משמע להו דהא דהכא בעור לפני הדורסן בלחה איירי שהרי היום נשחטה ועודנו לחה ולא חזי למיזגא כל כך אי לאו משום שמחת י"ט שרינן לה סופן משום תחלתן ולכך כתבו דשינויא דחיקא הוא הא דאמרינן בעור דחזי למיזגא עלייהו וזה ברור בכוונתם:

מיהו אין בזה סתירה לפרש"י דאזיל לשיטתו שמפרש בפרק כל כתבי להדיא שאני פסח שבהמה דקה היא ולא חזי למיזגא משא"כ הכא משמע לרש"י בהא דקתני עור לפני הדורסן דבגסה קאי וכדמסיק הש"ס להדיא לקמן דחזי למיזגא עלה וא"כ הא דאיצטריך למימר דהתירו סופן משום תחלתן לאו משום מוקצה אלא משום דמירחי כמעבד וכמ"ש:

גמצא דלפ"ז התוספת לשיטתייהו ורש"י לשיטתיה וכן בההיא דעלי נראה דהתוספת לשיטתייהו כמו שאפרש לקמן לכך כתבו דדוחק לומר דקיימן הני שינויי דחיקי עכ"ז זכינו שדברי רש"י בשיטתו שרירין וקיימן בעז"ה בלי שום גמגום:

בא ד"ד ועוד קשה דא"כ דההיא דהשוטט וכו' א"כ רבה ור"י פליגי אליבא דב"ש כבר כתבתי לעיל בסוגיא דרבה ור"י ליישב קושיא זו וכן הר"ן ז"ל תירצה בע"א. מיהו יש לדקדק דלדברא לשיטת התוס' דההיא דהשוטט מוחלפת קשה א"כ הא דקתני במתני' ומומים שאם שחט וכו' וכי טעמא דב"ש אתי לאשמעינן ויש ליישב דנקט סיפא לגלויי רישא דמדקתני סיפא ומומים שאם שחט מכלל דרישא איירי לכתחילה ואפ"ה שרי לב"ה כדדייק הש"ס לעיל גס כתבתי לעיל דלשיטת התוס' קשה הא דאמר רב יהודה אמר רב באפר כירה לא שנו אתיא דלא כהלכתא עיין שם:

בא ד"ד וע"ק כיון דמוחלפת ההיא דתריסין א"כ וכו' ובריש כל הכלים סתם לן תנא עכ"ל. אשגרת לישנא הוא דלאו משנה היא אלא ברייתא שם ועיין מ"ש מ"ז בזה. מיהו מה שלא הקשו התוספות לפרש"י דההיא דתריסין מוחלפת סברי ב"ש דמותר ולקמן ספ"ב במשנה ג' דברים מחמיר ר"ג כדברי ב"ש אין זוקפין את המנורה ואוקמינן משום דס"ל יש בנין בכלים משום דליכא למימר דסברי ב"ש דבנין כלים מדרבנן הוא ואפ"ה התירו בתריסין משום שמחת י"ט ואע"ג דבהנך דלעיל מחמיירי ב"ש באיסורא דרבנן מ"מ שאני הכא כיון דאוקמינן לקמן באין להם ציר מן הצד קיל להו טפי ומקילי ב"ש משא"כ במנורה לא חשיב להו שמחת י"ט מש"ה אסרי ומהא דמשמע דב"ה שרי במנורה לא קשיא להו אהא דאסרי הכא משום דמצין למימר דההיא דמנורה איירי ברפוי מש"ה מקילי ב"ה ואפ"ה אסרי ב"ש אפי' ברפוי כיון דליכא שמחת י"ט אבל הכא דליכא למיגזר משום שיש להם ציר אסרו ב"ה וב"ש שרו משום שמחת י"ט ועוד דלא מציןן בפירוש דמתירין ב"ה במנורה לכך נוחא להתוס' להקשות מסתמא דתלמודא דפרק כל הכלים דמשמע מיהו דאפילו בשבת מותר לסלק דלת של שדה תיבה ומגדל משום דאין סתירה בכלים ומ"ש הכא דאסרי ב"ה לסלק אפי' ביי"ט ולענין סילוק לא משמע להו לחלק בין יש להם ציר או אין להם ובין חזק לרפוי כנ"ל לשיטת התוס' אבל עדיין קשיא לי אמאי לא קשיא להו מדר' יוחנן גופא דאוסר במנורה של חוליות בפרק כירה והיינו ע"כ משום דס"ל יש בנין בכלים א"כ ע"כ ס"ל דמוחלפת השיטה ומוקי נפשיה כב"ה ואם משמע להו לחלק בין ההיא דמנורה לההיא דשדה תיבה ומגדל וכן בין מנורה דלקמן כמ"ש התוס' פ' כירה א"כ ה"נ מצין לחלק בין סילוק תריסין ובין דלת שדה תיבה ומגדל וכמ"ש מ"ז דתריסין שקרובים להיות כמחזירין לקרקע שייך בזה יותר בנין והוא חילוק נכון. ועוד כתב דתריסין גדולים יותר ובכלי גדול כתבי התוס' גופייהו דשייך ביה בנין וגם זה נכון ליישב שיטת רש"י ז"ל. נמצא דעכ"פ אין בזה סתירה לשיטת רש"י ולקמן אכתוב ג"כ מ"ש הרמב"ן בספר המלחמות קרוב לענין זה ומה שלא רצה רש"י לפרש דההיא דהשוטט מוחלפת היינו משום דקתני לה לעיל גבי ג' דברים שמקילי בית שמאי ומחומרי ב"ה וכן תני לה בעדיות דבחירתא היא ובהדיא אמרינן בפרק האיש מקדש דסתמא דעדיות עדיף טפי מכמה סתמי ע"ש:

בא ד"ד ואומר ר"ת תמה אני וכו' ומיהו זה אינו וכו' מדקאמר הכא ע"כ לא קאמרי עכ"ל. ולענ"ד הואיל ונפק מפומא דר"ת נראה ליישב דהא דקאמר הכא ע"כ לא קאמרי היינו למאי שרוצה לפ' בההיא שקלא וטריא דבשום דוכתא לא מיקל ב"ש משום שמחת י"ט אלא בההיא לחודא מיקל משום דליכא איסורא כיון דליכא דקר עגון משא"כ למאי דמוקמינן דמוחלפת השיטה וב"ה הוא דשרי א"כ תו לא צריכין לאוקמי מלתא דב"ה בדקר עגון אלא בכל ענין שרי דכמצינו דמיקל ב"ה בכל מילי דיי"ט משום שמחת י"ט ואפילו דמוקצה גמור מתירין ב"ה משום שמחת י"ט כדמצינו גבי עלי לשיטת התוס' דמוקצה גמור הוא וכן בעור לפני הדורסן מתירין ב"ה אע"ג דליכא תרתי לאיסורא לשיטת התוס' איסור מוקצה ואיסור דמירחי כמעבד ואפ"ה שרי משום שמחת י"ט ה"ה בכיסוי אף בלא דקר עגון ומ"ש התוס' לעיל בסוגיא דדקר עגון דשני להו בין חדא איסורי לתרי איסורא היינו נמי קודם דמחליף לה ומוקי לה כב"ש דמחמירי בהנך ובהא לחודא מיקל והיינו כדכתבינא וכן לב"ה כיון דאסור לכתחילה ולא שרי אלא בדיעבד שפיר מפלגין בין חדא איסורא לתרי איסורי משא"כ למסקנא דמוחלפת ב"ה לטעמיה דמיקל בכל איסורי דרבנן משום שמחת י"ט וכדמצינו נמי בחזרת תריסין דליכא נמי תרי איסורי טירחא שלא לצורך וחשש שמא יתקע ואפ"ה שרי ה"ה בכיסוי וכ"ש הכא דליכא נמי צורך מצוה ואפשר שזה בכלל הא דמקשה לעיל לשיטת רש"י שדוחק לומר דלפי המסקנא מתקומי כל הני שינויי דחיקי וא"כ לר"ת הא דבעינן דקר עגון נמי שינויא דחיקא היא ולא קאי לפי המסקנא כמו כל הנך שינויי כמ"ש. ודע דאף למ"ש ר"ת דלא בעינן דקר עגון מ"מ מודה דבעינן מיהא עפר תיחוח כדי להוציא מחשש איסור כתישה דהוא דאורייתא לשיטת התוס' ודלא כמ"ש הט"ז בזה כמ"ש לעיל באריכות. והשתא דאתינן להכי נראה לי לפרש מילתא דרבינו תם ז"ל דבעין יותר נכון דרבינו תם ז"ל לא איירי כלל במידי דבעי חפירה אלא בעפר תיחוח ממש דבעין דלא שייך ביה איסור גומא כלל כמ"ש התוס' לעיל בד"ה בעפר תיחוח וכ"כ ר"ת גופא בפרק כירה דלא שייך ביה גומא כלל וכתישה כ"ש דלא שייך ביה כדפרישית לעיל דהדר ביה הש"ס ממאי דקאמר מעיקרא דשייך באפר כירה גומא או כתישה. ולפ"ז יפה התיר ר"ת בכה"ג דליכא שום איסור אלא שלא היה מוכן מצעוד יום דהו"ל מוקצה או אפילו באפר כירה שהסוק ביי"ט דכיון דליכא אלא חדא איסורא סבר ר"ת דמותר כמו לב"ש מעיקרא וכמ"ש הרא"ש ז"ל והבאתיו לעיל אבל רי"י בעל התוס' שנחלק על ר"ת היינו משום דס"ל דאיסור מוקצה חמיר טפי וכמ"ש לעיל דלא כסברת הרא"ש ז"ל דווק היטב כי נכון הוא:

דף י.

בגמ' ודלמא ע"כ לא קאמרי ב"ה הכא אלא משום דאין בנין בכלים וכו' כבר כתבתי דאיכא ללא גרסי להאי ודלמא כדמשמע להדיא מנ' התנא' דסליק הסוגיא בהכי דמוחלפת השיטה וכן נראה מנ' רש"י בד"ה אף לחזור דמשמע דקושית המקשה היא דאיכא מיהא איסור טירחא שלא לצורך וא"כ מזה לא הוי משני הש"ס מידי ומש"ה מסיק דמוחלפת השיטה ומה שיש לי עוד לדקדק על פרש"י בזה יתבאר לקמן בסוגיא דתריסין:

מיהו הרמב"ן כתב שמצא בנוסחא מדוייקת דגרסין הכא ודלמא וכתב לחזק שיטת הרי"ף דלמסקנא לא מהפכא שום משנה מהמשניות ופירושא דמלתא דמעיקרא פריך המקשה בפשיטות דהוי ס"ד דאף למ"ד אין בנין בכלים מ"מ מדרבנן מיהא אסור אף ברפוי כדעת הנהו אמוראי דסברי הכי בס"פ כירה יחד מיינייהו ר' יוחנן ומש"ה אסיק הכא דמוחלפת אבל סתמא דתלמודא דחי לעולם לא תיפוק וטועמא דב"ה משום דאין בנין בכלים כלל ברפוי ושרו לכתחילה וה"נ דכוותיה ומאי דמוקמינן לקמן באין להם ציר מן הצד אליבא דב"ש גזור אטו ציר מן הצד דהנך אסורים שמא יתקע וב"ה לא גזור. והא דלא קשיא לשיטת הרי"ף דאכתי ליתסר משום טירחא שלא לצורך יש לומר דכיון דבית הלל הוא דשרו אס כן לא איכפת ליה לבית הלל משום טירחא שלא לצורך דכיון שהתירו לסלק משום שמחת יום טוב מותר להחזיר משום פסולא דחנות ובמקום פסולא שמעינן לבית הלל דמוותר ולא הוי טירחא שלא לצורך כדמשמע בסוגיא דפרק משילין פירות דמוקמינן לה כבית הלל ולרש"י י"ל דכהאי גוונא לא מיקרי פסולא דאפשר דמסר לשומר ומה שהכריחו לרש"י לפרש כן יתבאר לקמן אי"ה בסוגיא דתריסין. ועוד דמטירחא לחוד דלאו התירו סופן משום תחלתן וכ"כ הרי"ף להדיא. אמנם אי קשיא לי הא קשיא בין לשיטת רש"י ובין לשיטת הרי"ף כיון דסוגיא דשמעתין שקיל וטרי למירמי ההיא דהשוחט אבל הני משניות דפירקין דב"ש לחומרא וב"ה לקולא ומש"ה א"ר יוחנן דמוחלפת וא"כ כי מטי להאי דתריסין ומסיק אליבא דרש"י דרבי יוחנן אמת דמוחלפת ההיא דתריסין ואכתי הוי מצו למירמי ההיא דהשוחט וההיא דתריסין מאינד משניות דסוף פירקין כגון אין מוציאין קטן וס"ת וכן אין מוליכין חלה ומתנות לבנה וההיא דתבלין נידוכין כדרכן וההיא דאין משלחין מנות דבכולהו ב"ש לחומרא וב"ה לקולא וקשיא מההיא דהשוחט וההיא דתריסין דהוי איפכא וב"ש דלשיטת הרי"ף קשה יותר דדחי מומרא דרבי יוחנן לגמרי ואמאי לא מיייתי מכל הנך ונהי דמההיא דאין מוציאין קטן וס"ת י"ל דהתם לאו בשמחת י"ט פלגינא אלא מדאורייתא פלגינא אי אמרינן מתוך שהותרה לצורך כדאמרינן לקמן אבל מההיא דחלה ומתנות ואינד ודאי נראה דמשום שמחת י"ט פלגינא ואף שאפשר ליישב מ"מ הו"ל לתלמודא לאתניי כמו כל הנך דלעיל משא"כ לפירוש תנא' דמוחלפת ההיא דהשוחט א"ש דסלקא המסקנא בהכי ותו לא מידי ודוק היטב:

שם א"ר חייא בר אמי וכו' אבל בבריכה שניה ד"ה בעומד וכו' ונ"ל דאע"נ דבריכה שניה לא שייך לומר דחיים עלייהו אפ"ה לא דמי לשאר בעלי חיים דלא בעו הזמנה אבל הכא בעו הזמנה משום איסור מוקצה ולא מיבעיא למאן דמוקי לב"ה ב"ט כר' יהודה וא"כ אפילו תרנגולת העומדת לנגד אסורה כ"ש ביוני שובך לנגדל עומדת אלא אפילו למאן דסובר דאפילו ב"ט קי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה אפ"ה הא מוקצה דיוני שובך חמיר טפי ואפי' ר"ש מודה ואע"נ דהכא ע"כ איירי ביונים קטנים דבגדולים אסורים משום צידה כמ"ש התוספות ז"ל אפ"ה י"ל דאין דעתו עליהם וחשיבי כדבורגרות ונמוקים כדאמרינן בסוף מבייתין לענין בהמות מדבריות מיהו למאי דמסקינן טעמא דזימנין דמשתבחן כולם כחושם מצנין למימר דלמאן דשרי מוקצה ב"ט אסור ביוני שובך משום ה"ט לחוד דזימנין משתבחי כוליה כחושים ואתו לאימנוגי משמחת י"ט. ובזה נתיישב אטור ר' חייא בר אמי טעמא דבית שמאי אתי לאשמעינן דהיא גופא קמ"ל דאף בבריכה שניה צריך שיאמר זה זהה אני נוטל:

שם וב"ה לית להו ברירה נראה דדוקא אדרב חנן פריך דכיון דאפי' בבריכה שניה צריך לב"ה לומר זה זהה אני נוטל ואע"נ דלא שייך למימר חיים עלייהו אע"כ דאיירי משום איסור הכנה שכל הגזלים מוקצים כמ"ש וא"כ מקשה שפיר דמכאן אני נוטל סני להפקיע איסור מוקצה דאע"נ שלא הזמין כולם כמ"ש הפוסקים שאינו ראוי להזמין אלא מה שצריך לו מ"מ כיון דאית להו לב"ה בריר' איזה שיטול למחר נאמר דאותן הזמין במה שאמר מכאן אני נוטל משא"כ בלא רב חנן נק"מ דאיכא למימר דהא דאצטרך ב"ה לומר זה זהה אני נוטל היינו משום בריכה ראשונה שצריך שיאמר מעי"ט בפירוש אותן הבריכה ראשונה דאל"כ הוי"ל מוקצה גמור משום דחיים עלייהו מסח דעתיה אס כן אין זה ענין לדין ברירה ול"ל דבכה"ג נמי שייך דין ברירה לומר דמאן דאית ליה ברירה א"צ הזמנה כלל אלא לאחר שיטול למחר אמרינן הוברר הדבר שהיה דעתו עלה מאתמוול הא ליתא דאם כן בטלת כל דיני מוקצה ובשמעתין נמי אמאי מצריך מיהו לומר מכאן אני נוטל אע"כ כדכתיבנא דמו"ק:

בפרש"י בד"ה כולם טמאים וכו' שגזרו חכמים טומאה על מקום שהוא דרך הפתח עכ"ל. ויש לתמוה דהא לקמן בפרק משילין מיייתי הש"ס האי סוגיא גופא ומסיק תלמודא דהא דלית להו לב"ה ברירה הכא לענין טומאה למפרע היינו משום דהוא דאורייתא אבל בדרבנן אית ליה ופרש"י שם דהא דמטמא דרך יציאתה הלכה למשה מסיני היא כדאמרינן בסוכה דכל הלכו' טומאה הכי גמירי להו עכ"ל. וא"כ למה כתב כאן דגזירת חכמים הוא. ולענ"ד ליישב עפמ"ש לעיל דקושיא זו דוקא אדר' חנן וא"כ קשיא לרש"י מאי ס"ד להקשו' דטעמא דב"ה גבי טומאה משום ברירה הוא דא"כ בלא דרב חנן תקשי ליה בפשיטות אבל הני תנאי טובא דפלגינא לענין ברירה אטו מוקמי נפשייהו כב"ש ולא כב"ה כדמקשה הש"ס בדוכתי טובא לכך פרש"י דהמקשה סבר דטומאה זו אינה אלא גזירת חכמים וא"כ ס"ד דוקא בדרבנן אית להו ברירה לב"ה והני תנאי דלית להו ברירה היינו דלאורייתא דבאמת לא משכח הש"ס בפרק בכל מערבין שום תנא דס"ל אפילו בדרבנן אין ברירה אלא תנאי דפלגינא בערוכי תחומין ובאמת אין הוכחה מזה דכמה תנאי סברי דתחומין דאורייתא ואע"ג דמצינו דפלגינא תנאי לעניין ברירה גבי דמאי דהוא מדרבנן י"ל דשאני התם כיון דשייכי הני דיני דברירה לענין ודאי טבל לא חלקו לענין דמאי דכל דתקון רבנן וכו' משא"כ הכא דלא שייך דין ברירה כלל לענין טומאה אלא לענין הפתח שסופה לצאת שהוא מדרבנן כן היה נראה להמקשה אבל מדרב חנן מקשה שפיר דהכא פשיטא דמוקצה נמי מדרבנן ולית ליה עיקר כלל מן התורה כדאמרינן להדיא בפרק משילין באותו סוגיא גופא אבל שם בפרק משילין דאיירי הש"ס איכא דרבי אשעיא דמסיק דלב"ה בטומאה לית להו ברירה משום דהוא דאורייתא הוצרך רש"י לפרש דטומאה שסופה לצאת גופא מדאורייתא היא ולא ניחא ליה לפרש כיון דעיקר טומאת אהל מדאורייתא היינו כמ"ש דכיון דלא שייך דין ברירה כלל בדיני טומאה לענין אהל דאורייתא לא הוי קרי ליה הש"ס דאורייתא אע"כ דטומאה זו גופא מדאורייתא כדפרש"י דמו"ק:

בתוס' בד"ה ב"ש וכו' תימא אדפליגי בחשב ליפלגו בנפתח וכו' וי"ל דנקט חשב לרבותא דב"ה עכ"ל. וקשה לפ"ז תקשי להיפך אמאי קתני ברישא נפתח א' מהם כולם טהורים והיינו כלים דלהבא ליתני בחשב דלהבא לג"ה טהורים ולפלגו בלמפרע וידעינן דכ"ש בנפתח טהורים להבא. ונראה לי דבאמת

בנפתח איכא רבותא טפי מדחשב דהתם חשב בפירוש להוציא המת דרך שם מש"ה שאר הפתחים טהורים להבא משא"כ בנפתח דממילא אף שלא נפתח לשם הוצאת המת אפ"ה כולם טהורים להבא כיון שזה פתוח והאחרים סתומים מסתמא יוציאנו דרך הפתוח משא"כ בסיפא מקשה התנא' שפיר דליתני נפתח דהיינו אף שפתחו בפירוש לשם הוצאת המת אפילו הכי כולם טמאים למפרע דהא קושטא דמילתא לענין ברירה אין חילוק בזה ואף שזה לא נזכר בתנא' מ"מ נ"ל נכון וק"ל:

בא"ד אבל תימא לב"ה היכי משכחת לה וכו' וקשיא לי דהא משכחת לה שפיר לענין שאין הכהן ראוי ליכנס דרך שום אחד מהפתחים עד שיפתח אחד מהם או עד שיחשוב להוציא דרך אחד מהם לדעת ב"ה וכן אין להשתמש בכלים שנמצאו שם עד לאחר שיפתח או שיחשוב ונ"ע:

דף י:

בגמרא **לימא** מסייע ליה לר' חנינא וקשה מאי סייעתא איכא מהכא לר"ח דלמא לעולם אימא לך רוב וקרוב כי הדדי נינהו ויכיכא שמכחישים זו את זו הו"ל ספיקא ומש"ה אסורים במתני' דהא קי"ל ספק מוכן להחמיר ונ"ל דהא דקאמר לימא מסייע ליה היינו להקשות אמאן דאית ליה קורבה עדיף מרובא הא ליתא דאף למ"ש התנא' דר"ח אפילו בקורבה דמוכח איירי אפ"ה לא אשכחן מאן דפלגי עליה רק שהתני"ט בספר פלפולא דרופתא פ' לא יחפור ר"ל דהא דאמרינן התם לימא רבינא לית ליה דר"ח היינו משום דפלגי אדר"ח בקורבה דמוכח וה"נ קורבה דמוכח הוא כמ"ש התנא' שם מ"מ לא מצינו דאמר רבינא דקורבה עדיף אלא אפשר דכי הדדי נינהו והדרא קושיא לדוכתא ובלא"ה כל הפוסקים הסכימו לליכא מאן דפלגי אדר"ח והא דקאמר אביי גופא פרק לא יחפור אף אן נמי תנינא ומיייתי מהא דאמרינן חזקתו מן המקור התם לא שייך לומר דמשום ספיקא אוסר גבי גדה דמקתני חזקתן מן המקור וכ"כ רש"י וימא' שם ונ"ל דהכא נמי לא שייך לומר דמשום ספיקא אוסר במתני' דא"כ יש להתיר מכח ספק ספיקא ספק שהם מהשובך הקרוב שהזמין ונתחלפו דה"ל קורבה דמוכח ואת"ל דמרובא דעלמא אתו דלמא מהשובך של עובד כוכבים אתו ומותרין דקי"ל של עובד כוכבים א"צ הכנה כמבואר. אלא דא"כ השתא נמי דרובא עדיף אכתי לישתרו משום ספק ספיקא ועוד דרובא דעלמא עכו"ם נינהו אע"כ דאיירי הכא שאין כאן ספק לתלות בשוכבים רחוקים דהא במדדיו מוקמינן לקמן כולה מתני' אלא הספק שהם מהרוב השוכבין שלו שלא הכין וא"כ שפיר י"ל דאסורות משום ספק. והנראה בזה דלא שייך כלל לומר דרובא וקורבה כי הדדי נינהו דהא מסבירא רובא עדיף דבכל התורה אזולין בתר רובא ולענין קורבה לא מצנין אלא בעגלה ערופה אע"כ דעיקר מומרא דר"ח דלא תימא ע"כ קורבה עדיף מדאורייתא דמכתוב בעגלה ערופה והיה העיר הקרובה אע"נ דאיכא אחרינא דנפישא מיינה כדמקשה הש"ס פרק לא יחפור ואיצטריך ר"ח לאשמעינן דלא וקרא איירי בדליכא וא"כ מקשה הכא שפיר דאכתי מאי קמ"ל ר"ח מתני' היא דמו"ק:

שם כדאמר אביי בדף ה"נ דף וכתב מהרש"א ז"ל בשם תנא' ישנים דמקשו אביי גופא אמאי לא אמר למלתיה ארישא דמתני'. ולענ"ד נק"מ כיון דעיקר הקושיא מאי קמ"ל ר' חנינא וא"כ מצבא דהכא לא שייך להקשות כן דאיכא למימר דמאן דאית ליה קורבה עדיף מוקי למתני' להיפך כגון דרובא דהתירא כגון שהזמין כמה שוכבים שחורים ולבנים רק אותן השוכבות הקרובות לאותן שהוחלפו לא הזמין וקמ"ל דאזלינן בתר קורבה ואסורות א"נ דרובא דעובדי כוכבים נינהו ואינן צריכין הכנה וא"כ מצנין למימר דר"ח דיוקא דמתני' קמ"ל וא"כ הא דקאמר הכא לימא מסייעא ליה אמילתא דרבה קאי לימא משום דס"ל כר"ח אוקמא הכי כדמקשה פרק לא יחפור אמילתא דרבינא משא"כ לקמן דמשנה מפורשת היא בתוך הקו ומצא לפני הקו אסורה מקשה שפיר והתם ע"כ ליכא לאוקמי להיפך דמקתני סופא ואם אין שם אלא הן מותרות משמע דאיסורא משום הנך דאסורי אס כן מקשה שפיר דמו"ק:

בתוס' בד"ה חולין ומעשר פ"ה וכו' ותימא דאמרי' פרק הזהב עכ"ל. יש לתמוה דהתנא' כתבו בפרק הזהב (בבא מציעא דף מ"ה) דההיא דאין מחללין כסף על כסף איתא כר"מ אבל חכמים מתירין ומיייתי משנה מפורשת כן לפי גרסתם ועיין מ"ש שם בחידושי באריכות וגם בדף נ"ז מיייתי הש"ס ברייתא דבמעשר שני של דמאי כ"ע מודו דמוותר וגם שם הארכתי בחידושי ע"ש ועיין בספר מג"ש בפסחים. ונראה דמשמע לרש"י דהכא בדמאי איירי דאי בודאי לא היו חכמים מקילין לומר הכל חולין דמידי ספיקא לא נפקא אבל במעשר שני של דמאי א"ש דהו"ל ספק ספיקא ועוד בדברבנן אמרי' שאני אומר כמ"ש התנא' ודוק:

בד"ה הכל חולין וכו' ותימא וכו' וס"ל דכיון שאין אדם מניח עכ"ל. וכה"נ צ"ל נמי בסופ' בהניח ר' ומצא ק' דסברי חכמי' הכל חולין משום דאיכא הוכחה גדולה מדלא העגן לירושלים כמו שפרש"י וא"כ לפ"ז מאי מקשה לענין יוני שובך דהכא ליכא שום הוכחה כלל וכיון דליכא שום ריעותא באותן שנים שנשארו למה נחזיק ריעותא ומהיכי תיתי לא נוכל לומר דחז אזלי והנך אחריניהו נינהו מיהו למאי דמסקינן דבגזולות מקושרין עסקינן א"ש דלמאי דלא ס"ד דעשוין לדדות היה סובר דה"נ איכא הוכחה לומר דכל המקושרים יחד אזלו לעלמא או אדם בא ונטלן והני אחריני נינהו וק"ל:

שם אמר רב אשי הכא בגזולות מקושרין וכו' וכתב הר"ן ז"ל דאע"ג שהניחון מקושרים ומצא שנים מותרים מקשירתן ואפ"ה שרי משום דמנתחי אהדדי ונ"ל שזה מוכרח דבהכי עסקינן דאי במקושרין ומצאן מקושרים פשיטא דמותרינן דלא שייך כלל לומר דמעלמא אתו וכ"כ הט"ז דלא כבה"ח ז"ל ויש לי לדקדק הרבה דבבריהם ובדברי ב"י יוסף במ"ש בענין מקושרים ואין כאן מקומו אולי יזכינו השם לבאר הלבכות י"ט ושם יתבאר באריכות אי"ה:

שם ור' אמר לך כיסין נמי וכו' ויש לדקדק מאי קשיא ליה במלתא דר' עכשוי טפי ממאי דהוי ס"ד מעיקרא דאפילו בכים אחד פלגי ר' וא"כ תקשי ליה מ"ט דר' ונראה דמעיקרא הוי ס"ד דטעמא דר' דבשום ענין לא תלינן אף דאיכא הוכחה ואפ"ה חיישינן להחמיר ותלינן שמא שכח ונטל קצת מהם כדמשמע מפרש"י אבל למאי דקאמר עכשוי בשני כיסין כעין כים אחד וע"כ הא דמוקי ליה הכי היינו משום דמשמע ליה דבכים אחד אפילו ר' מודי דהכל חולין דהוכחה גדולה היא ולשמא שכה לא חיישינן אלא עיקר החששא בשני כיסין כמין כים אחד היינו שמא אדם אחד בא ונטל אחד מהם וא"כ מקשה שפיר מ"ט דר' דכיון דמקושרין היו פשיטא שאם אדם אחד בא ונטלן לגזולות דלא הוי טרח להתיר קשירתן אלא היה לוקח הכל וע"ז משני יזמינן דמתעכל קטרייהו וכפרש"י וק"ל וגם בזה לשון הט"ז מנומנס ונ"ע:

דף יא.

בפרש"י בד"ה הלך אחר הרוי וכו' אלא אמרינן מעלמא אתו עכ"ל. האי מעלמא לאו מעלמא ממש דהא בסמוך מוקמינן להאי בבא במדדיו דמקתני עלה ואם אין שם אלא הן וכו' והיינו משום דכל המדדה אינה מדדה יותר מנ' אמה אע"כ דהאי מעלמא היינו משוכבים אחרים שיש לו בתוך נ' אמה ולא

הזמינם והם מוקצים ובזה נתיישב ג"כ הא דקאמר לימא מסיעא לר' חנינא ומאי סייעתא דלמא שאני הכא דאיכא תרי רובא לאיסורא רוב היונים שבשוכבים שלו שלא הזמינם ורובא דלתו מעלמא אבל בחד רובא לעולם דקרבא דמוכח עדיף ולמאי דפרישית דה"נ ליכא אלא חד רובא א"ש דיוק. ועפ"ז יש ליישב הא דלא קאמר אביי מלתיה ארישא כמ"ש לעיל אלא דהתם בלא"ה איכא למידחי משום דאיכא תרי רובא משא"כ הכא ע"כ בחד רובא איירי:

בגמ' היכי דמי אולימא במפורחין ופרש"י מפורחין גדולים והולכים למרחוק אין להקשות דבלא"ה א"א לאוקמי במפורחים גדולים דא"כ הא אסורים משום צידה כדאיתא בברייתא בפרק אין צדן הצד יוני שובך חייב אלא דרש"י לשיטתו שמפרש שם יוני שובך דהתם ביוני הבר דוקא משא"כ בהגך דהכא דיוני שובך שלו הם דהוי כנצודין ועומדין מיהו רוב הפוסקים הסכימו דבכל ענין בגדולים שייך בהו צידה וא"כ ע"כ מפריחין דהכא היינו בקטנים שפורחין מעט מעט וכ"כ הר"ן ז"ל:

בגמ' אמר אביי מחלוקת בעלי אבל תברא גרמי ד"ה מותר פשיטא עלי תנן. ויש להקשות דהא ע"כ הא דקאמר אבל תברא גרמי ד"ה מותר אפילו לאחר שקצב עליו בשר דלאתא"ה תקשי אטו אביי טעמא דב"ש אתי לאשמעינן דהא ב"ש במקום ב"ה אינה משנה כדמקשה הש"ס בכמה דוכתי טובא אע"כ דנ"מ לב"ה דשרי אף לאחר שקצב והכי הוא קושטא דמלתא דהא תברא גרמי מלאכתו להיתר הוא וא"כ מאי מקשה הש"ס פשיטא עלי תנן דלמא היא גופא קמ"ל דאף לאחר שקצב ד"ה מותר והא מילתא לא שמעינן ממתני' כלל. והנראה בזה דזה לא משמע ליה לתלמודא חידוש דמלתא דפשיטא היא דדבר שמלאכתו להיתר מותר אע"כ דעיקר מלתא דאבאי לאשמעינן דמוותר לטלטל לקצב בשר אף אליבא דב"ש ולא חיישין דלמא מוימלך והוי טרחא שלא לצורך כפרש"י אלא דמ"מ לא שייך להקשות וכי טעמא דב"ש אתי לאשמעינן כיון דאגב אורחא מיהו קמ"ל אבאי דאף לאחר שקצב מותר לד"ה אלא דקשה לי האידך אפשר לומר כן דאביי סובר דאף לאחר שקצב מותר לד"ה ששרי כיון שכבר קצב א"כ ע"כ שמטלטלו לצורך מקומו או מחמה לצל ושמעינן ליה לאבאי בפרק כל הכלים (שבת דף קכ"ג) גבי התירו וחזרו והתירו דדבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו מותר לצורך מקומו אסור וכל שכן מחמה לצל ונהי דתברא גרמי ביום טוב שמלאכתו להיתר הוא מ"מ כיון דבשבת מלאכתו לאיסור הוא שמעינן מיהא לאבאי אליבא דב"ש נופא דגזרינן י"ט אטו שבת ואסור לטלטל כמו בשבת כדאמרינן שם לעיל בעמוד הקודם דמוקימין לברייתא דאין סומכין הקדירה בבקעת ב"ט כב"ש והיינו מה"ט גופא כיון דבשבת מלאכתו לאיסור גזרינן י"ט אטו שבת וא"כ אמאי קאמר הכא דבתברא גרמי אף לאחר שקצב ד"ה מותר דהא לב"ש ודאי אסור לטלטלו לצורך מקומו או מחמה לצל דדיינינן ליה ככלי שמלאכתו לאיסור כיון דבשבת מלאכתו לאיסור ואם נאמר דלא איירי אביי אלא קודם שקצב הדרא קושיא למוכתא אטו טעמא דבית שמאי אתי לאשמעינן. ויש ליישב דודאי עיקר מימרא דאביי במאי דקאמר ד"ה מותר היינו קודם שקצב אלא דממילא שמעינן כיון שאין דינו כעלי משום דמלאכתו להיתר א"כ לב"ה ודאי שרי אף לאחר שקצב דהא בית הלל לא גזר יום טוב אטו שבת כדאיתא שם להדיא בפרק כל הכלים דמוקימין מתני' דמשילין פירות כוותיה דויו"ק ועיין מה שאכתוב בסמוך בלשון התוס':

בתוס' בד"ה ב"ש אומרינן אין נוטלין העלי ותימא הא צריך לגופא וכל כלי וכו' וי"ל דבפרק כל הכלים מוקמינן לה במוקצה שיש בו חסרון כים עכ"ל. דברי התוספות כאן צ"ע דמאי פשיטא להו דב"ש סברי דכלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו שרי דלמא סברי כר' נחמיה דאוסר טלטול בכל הכלים אם לא לתשמיש המיוחד להם ועלי לקצב לאו תשמיש המיוחד לו הוא והיינו דשרו בתברא גרמי משום דתשמיש המיוחד לו הוא וא"ל משום דבכל דוכתי אמרינן ב"ש כר' יהודה ולא אמרינן כר"נ מזה אין ראיה משום דר"נ לא איירי במוקצה לאכילה כלל ור"י איירי בכל דיני מוקצה מש"ה אמרינן ב"ש כר"י דהתם במידי דאכילה איירי ולאפוקי דלא סבר כר"ש אבל לענין טלטול כלים לעולם דסבר כר"נ ועוד דאפילו אליבא דהלכתא פלגינא אמונאי טובא דר"י דהוא אמורא אמר להדיא בר"פ כל הכלים דדבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו אסור ואביי ורבה בר נחמני סברי לצורך גופו מותר לצורך מקומו אסור ורבא בריה דרב יוסף דהוא רבא סתם סובר דאפילו לצורך מקומו מותר ונהי דקי"ל כרבא דהוא בתרא אליבא דהלכתא מ"מ מאי פשיטא להו להקשות מ"ט דב"ש וז"ל דפשיטא להו משום דבפרק כל הכלים מוקמינן ברייתא דאין סומכין הקדירה בבקעת כב"ש ומדאשמעינן בבקעת שאין תורת כלי עליו ולא אשמעינן בכלי שמלאכתו לאיסור אלמא דמותר לצורך גופו הא נמי ליתא דעיקר הרבותא בבקעת אע"ג דב"ט מלאכתו להיתר הוא אפ"ה גזרינן אטו שבת כדאמר"י להדיא בפרק כל הכלים וז"ל נמי דקושייתם אהא דקתני שזין שאם קצב דאיירי אליבא דב"ה דמאי פסיקא להו דלעורך גופו איירי דהא מצין למימר דלأחר שקצב איירי מחמה לצל כדאוקמ' רבא בריה דרב יוסף להדיא בפרק כל הכלים ולאביי אפילו בצורך מקומו א"ש דלית ליה שם דדבר שמלאכתו לאיסור לצורך מקומו אסור כרבה בר נחמני רבו וכמ"ש מוכח להדיא בסוגיא דפרק כל הכלים ע"ש לענין אוקימתא דמתני' וכן מה שתרצו דהכא משום ח"כ אסרי וכו' שהו משום שמחת יו"ט וכתבו כדאיתא בפרק כל הכלים וקשה טובא דשם פ' כל הכלים רבה בר"נ תירץ כן לאביי אבל אח"ז בהיפוך הדף אבריייתא דחזרו והתירו חזר אביי להקשות מברייתא דזשזזין שאם קצב לרבא בריה דר"י ואוקמה במחמה לצל וא"כ ע"כ דלא ס"ל לתירווייהו האי סיגויא דרבה בר"נ ואנן קי"ל כרבא לגבי דרבה בכל דוכתי ואם כן משמע להדיא דטעמא דעלי לאו משום חסרון כים הוא למסקנא וכן כתב הרי"ף להדיא דאפי' לצורך מקומו מותר ומשמע דאפילו בשבת ולאו משום שמחת יו"ט. וע"כ נראה שקושיית התוספות הכריחם לכל זה ואם כן כיון שכבר כתבתי דקושייתם מעיקרא ליתא מנ"ל לאוקמי הסוגיא דהכא דלא כמסקנא דהתם:

והנלע"ד בזה ליישב שיטת התוס' דמשמע להו בע"כ טעמא דעלי משום ח"כ דאי ס"ד טעמא דב"ש משום דמלאכתו לאיסור לצורך גופו אסור אמאי אוסר ב"ה לאחר שקצב כדקתני ושזזין הא לב"ה אפילו מלאכתו לאיסור שרי לצורך גופו לאביי ולרבא בריה דר"י אפילו לצורך מקומו ולא משמע להו לפרש דהאי אסורא דלאחר שקצב היינו לצורך מקומו לאביי ולרבא מחמה לצל כדאוקמה בפרק כל הכלים דא"כ תקשי אמאי קאמר אביי בתברא גרמי ד"ה מותר וכמ"ש לעיל באריכות בלשון הגמרא דע"כ א"א לומר דקודם שקצב לחוד איירי וכי טעמא דב"ש אתי לאשמעינן אע"כ דלאחר שקצב נמי איירי וא"כ אי ס"ד דטעמא דעלי בלאחר שקצב היינו לצורך מקומו לאביי ומחמה לצל לרבא דא"כ האידך קאמר אביי דבהאי גוונא גופא מותר בתברא גרמי דהא לב"ש ודאי אסור כיון דבשבת מלאכתו לאיסור הוא גזרינן יו"ט אטו שבת ואפילו לצורך גופו ליתסר נהי דתברא גרמי לקצב עליו בשר ודאי שרי דהוא תשמיש המיוחד לו יבכה"נ לא שייך לגזור אטו שבת דבשבת נמי שרי אי לאו שהמלאכה בעצמה אסורה ובזה ודאי לא שייך גזירה דאין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש והאי לקצב אוכל נפש הוא אבל מ"מ לאחר שקצב ליתסר לב"ש אפילו לשאר צרכי גופו וכ"ש לצורך מקומו ומחמה לצל מש"ה משמע להתוספות מסוגיא דהכא דטעמא דעלי משום ח"כ הוא ומש"ה אסור לב"ש לקצב עליו וכו' שהו משום שמחת יו"ט ולאחר שקצב אסור לד"ה אפילו לצורך גופו כל שאינו לשמחת יו"ט וע"ז קאמר אביי שפיר דבתברא גרמי לד"ה מותר והיינו

אפילו לאחר שקצב שרי מיהא לב"ש לצורך גופו ולא שייך לגזור אטו שבת דבשבת גופא כלי שמלאכתו לאיסור שרי לצורך גופו לסברתם עכשוי אליבא דב"ש ובעלי גופא לא אסרי אלא משום ח"כ ובתברא גרמי דלא הוי ח"כ שרי וממילא דלב"ה בתברא גרמי שרו אף לצורך מקומו למאי דס"ל דלא גזרינן ולרבא אפילו מחמה לצל. ולפ"ז משמע להו לתוספות בע"כ דהאי שקלי וטריא דאביי ורבא בריה דר"י במתני' דזשזזין היינו קודם ששמעו מרבה בר"נ דממה העלי למוקצה מחמת ח"כ דרבה בר"נ גופא לא אמרה אלא לבתר דשמע מר' חנינא דכל מידי דקפיד עליה אסור אבל לבתר דשמע רבה ואוקמיה בהכי אפשר דאביי ורבא בריה דר"י נמי קבלו מיניה לענין זה דהוי מוקצה מחמת ח"כ כנ"ל אלא דמלשון התוספות בפרק כל הכלים משמע להדיא דשקלא וטריא דאביי ורבא הוי לבתר דשמע אביי מרבה וא"כ צ"ע ויש ליישב דויו"ק:

ובל זה לשיטת התוספות אמנם אין בזה סתירה לשיטת רש"י והרי"ף שכתבו להדיא דטעמא דעלי משום מלאכתו לאיסור הוא ויש ליישב לשיטתם הסוגיא דתברא גרמי במ"ש בלשון הגמרא דעיקר מימרא דאביי היינו לענין קודם שקצב אלא דאגב אורחא שמעינן דלב"ה מותר אף לאחר שקצב דיוק היטב. אחר כל האריכות שהארכתי בזה עדיין לא נתיישבה דעתי דמסתיומת לשון התוס' נראה דלא נתכוונו לזה כלל דכל כה"ג לא הו"ל לסתום לכן נראה דעיקר קושייתם אהא דנקט במתני' לקצב בשר דלעורך גופו הוא וטפי הו"ל למיתני רבותא דאפי' לצורך מקומו מותר לב"ה ואע"ג דבפרק כל הכלים כתבו התוספות להדיא דנקט לקצב בשר לרבותא דב"ש היינו משום דהתם לא מצו לשנויי כשיגויא דהכא משא"כ הכא משמע להו טפי כהאי שיגוייא דקשיא להו ליתני טפי רבותא לב"ה דהא קי"ל כח דהתירא עדיף מ"מ ראייה לדבריהם ודאי איכא כמ"ש באריכות. אלא דאכתתי קשה מה שתרצו דהו"ל מוקצה מחמת ח"כ והוא דלא כמסקנא דאביי ורבא שם דא"כ לא צריך לאוקמי הא דזשזזין במחמה לצל ונ"ע:

בגמ' ומ"ש מעור לפני הדורסן משמע דקס"ד דבעור לפני הדורסן נמי שייך איסור עיבוד וקשה דבפרק המוציא יין גבי המוציא עור כדי לעבדו דמקשה הש"ס מהא דשלשה עורות הן וכו' ומשני התם בבבולא ופרש"י בביולא היינו עור לחה כמו שהופשטה דלא חזי לעיבוד וא"כ ה"נ איירי בלחה שהרי היום נשחטה ואמאי קאמר דשייך בה עיבוד ונראה דהתם לא קאמר בפרק המוציא אלא דמסתמא לא קיימא לעיבוד דבהכי איירי התם אבל אם עיבדה אה"נ דשייך עיבוד אפילו בלחה ועוד יש לומר דנהי דלא חזיא לעיבוד אפי' הכי מקשה דליתסר מדרבנן דהו"ל כמעבד לאחר יד וק"ל:

דף י"א:

בפירש"י חנויות כמו תיבות וכו' ואינן מחוברין לקרקע עכ"ל. הוצרך לפרש כן משום דבמחוברת לקרקע כ"ע מודו דאסור משום דיש בנין וסתירה בקרקע כדאמרינן בר"פ כל הכלים וכן משמע להדיא מדאמרינן לקמן בשמעתין סד"א משום דאין בנין בכלים ע"כ דבחנות שזן כלים איירי ואע"ג דלקמן מסקינן דאיירי הכא באין להם ציר באמצע אלא מן הצד וא"כ יו"ל דאפילו במחוברת לקרקע כה"ג לא מיתסר למאן דלא גזר אטו מן הצד דהא לב"ש לא שני ליה בין קרקע לכלים דלית ליה יש בנין בכלים כמו בקרקע ואפ"ה אמרינן דבאין להם ציר כלל מותר אפילו לב"ש וביש להם ציר באמצע נמי לא אסור לדידיה אלא משום דגזר וא"כ היה באפשר לומר דמאן דלא גזר מותר אפילו בקרקע וכ"ש למאן דמיקל משום שמחת יו"ט מיהו לקמן אפרש דהא דלא גזרו ב"ה היינו משום הא גופא דס"ל אין בנין בכלים אלא מדרבנן וא"כ הו"ל גזירה לגזירה משא"כ במחוברים לקרקע דודאי אסור מדאורייתא בציר מן הצד כ"ע מודו דגזרינן אפילו ביש להם ציר באמצע מיהו באין להם ציר כלל במחוברים לקרקע צ"ע. אח"ז ראיתי עוד בפירוש המשניות להרמב"ם שכתב להדיא דאף בקרקע מותר כשאין להם ציר. אח"ז ראיתי שגם הב"ח סי' תקי"ט נסתפק בזה:

בגמ' מהו דתימא טעמייהו דב"ה משום דאין בנין בכלים וכו' קמ"ל דחנויות אין דבתים לא ופרש"י דטעמא דמלתא דאע"ג דאין בנין בכלים קאסרי ליה ב"ה מדרבנן עכ"ל. ולכאורה נראה דהאי מדרבנן היינו כמ"ש התוספות גזירה שמה יתקע וכן הוא להדיא בפרק כל הכלים דמה"ט אסור להחזיר דלת של שירה תיבה ומגדל משום שמה יתקע ופרש"י שם שמה יתקע בתיבות וחייב משום מכה בפטיש וקשה א"כ מאי קאמר הכא דחנוית דוקא אבל לא דבתים והיינו ע"כ דומיא דחנוית דהא בסמוך מסקינן דפלוגתא דחנוית היינו שיש להם ציר באמצע וקשרי ב"ה משום דלא גזרינן וא"כ ע"כ נפרש דבבתים גזרינן אפילו בציר באמצע ואמאי הא הו"ל גזירה לגזירה דבציר מן הצד גופא שרי מדאורייתא ומדרבנן הוא דאסור שמה יתקע ואנן ניקום וניגזור דאפילו מן האמצע גזרינן אטו מן הצד דהא בכולי סוגיין מוכח דבציר באמצע לא שייך שמה יתקע. ובשלמא לשיטת רש"י לעיל א"ש שפי' לעיל בסוף המסקנא דמוחלפת השיטה והיינו משום דאף למ"ד אין בנין בכלים שייך איסור בחזרה משום טרחא שלא לצורך ומאן דמתיר היינו משום שמחת יום טוב ואם כן על כרחך דבשירה תיבה ומגדל לא שייך טרחא ומש"ה אמרינן בפרק כל הנלים דאפילו בשבת הוי שרי אי לאו משום שמה יתקע משא"כ בחנוית איכא נמי איסורא דטרחא דמה"ט אסרינן כה"ג בתריסין דבתים אף בציר באמצע משום טרחא אם הם גדולים דומיא דתריסי חנוית והיינו דקאמר הכא דחנוית אין משום שמחת יו"ט דבתים לא משום טרחא אם הציר באמצע ובציר מן הצד אסור נמי משום שמה יתקע. ולפ"ז הא דאסרינן פרק כל הכלים בשירה תיבה ומגדל היינו דוקא בציר מן הצד אבל באמצע לליכא טרחא שרי דלא גזרינן אטו ציר מן הצד משום דהו"ל גזירה לגזירה וכדומה לי שכן משמע מל' השלטי גבורים בשמעתין בשם ר"י אור זרוע ע"ש וכמו שנפרש עוד בסמוך אבל לשיטת התוס' ושאר פוסקים דלא נחתו לסברא דטרחא שלא לצורך הדרא קושיא לדוכתיה ונראה דאפ"ה אסור כיון שבמחובר לקרקע לא חלקו בין ציר מן הצד לציר באמצע לא חלקו נמי בשל כלים כי היכי דלא ליטעי דוקא בחנוית התירו כה"ג משום שמחת יו"ט דויו"ק:

בתוס' בד"ה מהו דתימא וכו' ותימא הא קי"ל אין בנין וכו' וי"ל מ"מ מדרבנן אסור שמה יתקע עכ"ל אע"פ שזה מפורש בלשון רש"י רק שלא פ"י הטעם למה אסור מדרבנן וכבר כתבתי דאפשר שסובר הטעם משום טרחא שלא לצורך וכן מצאתי שכתב הב"ח אבל התוספות לעיל בסוגי' דמוחלפת השיטה נראה דלא ס"ל ה"ט לכך הוצרכו לפרש שמה יתקע מיהו שני הטעמים לא שייכי אלא להחזיר אבל לענין לסלק לא שייך שמה יתקע כדמוכח בפרק כל הכלים גבי שירה תיבה ומגדל וטרחא נמי לא שייך בסילוק אם כן ע"כ דטעמא דב"ש דלאסרי אף לסלק לתנא דמתניתין והיינו משום דסובר יש בנין וסתירה בכלים מדאורייתא ולפ"ז הא דקאמר בסמוך באין להם ציר ד"ה מותר היינו משום דבכה"נ לא שייך ביה שום בנין לא מדאורייתא ולא מדרבנן וכמ"ש דאפשר במחובר לקרקע נמי שרי כה"ג או אפשר דבמחובר לקרקע לא שייך כלל לחלק בין יש לו ציר או אין לו וכן משמע קצת בסוף מסכת עירובין:

בגמ' אמר אביי דכ"ע ביש להם ציר וכו' כי פלגינ בשים להם ציר באמצע מ"ם גזרינן ומ"ם לא גזרינן כבר כתבתי דאע"ג דנראה דפלגינ אי יש בנין בכלים או לא נראה דלא אחת היא דמאן דלית ליה בנין בכלים מדאורייתא ביש להם ציר מן הצד ממילא דגזרינן באמצע אטו מן הצד ומאן דלית ליה בנין

בכלים אלא מדרבנן גזירה שמה יתקע א"כ ממינא סובר דלא גזרינן באמצע אטו מן הצד דה"ל גזירה לגזירה ובזה נתיישב ג"כ גלשטיט התוס' בסוגיא דמוחלפת השיטה דטעם איסור מאן דאסר להחזיר היינו משום טרחא ומאן דשרי היינו משום שמחת י"ט ולפ"ו צ"ל דבלית להם ציר כלל לא שייך טרחא ומש"ה קאמר ד"ה מותר אבל ביש להם ציר באמצע ע"כ דאיכא טירחא ששרי ע"ז הס דברי רש"י לעיל ואם כן קשה ל"ל לתלמודא לומר פלוגתא חדשה דמ"ס גזרינן ומ"ס לא גזרינן הול"ל דפליגי בטרחא שלא לצורך דמאן דאסר היינו מטעם טרחא ומאן דשרי היינו משום שמחת י"ט ולמאי דפרישית א"ש דלקושטא דמלתא פליגי בתרווייהו דכיון דמאן דאסר אסר לתנא דמתניתין אפילו לסלק והתם לא שייך שום טעם אם לא שסובר יש בנין וסתירה בכלים מדאורייתא ואם כן ממינא סבר דגזרינן כמו בכל איסורי לאורייתא שעשו חכמים הרחקה כדאמרינן בשבת בפשיטות נהי דבנין כלאחר יד מדאורייתא שרי מדרבנן מיהו אסור ומאן דלית ליה דאף בציר מן הצד מדרבנן הוא דאסור א"כ באמצע אפילו מדרבנן מותר אלא דאכתי הו"ל לאסור משום טרחא אלא דאפ"ה מתיר משום שמחת י"ט. מיהו טעמא דר"ש ב"א לא ידעינן אי סובר דלסלק כ"ע מודו דשרי היינו משום דסובר דכ"ע סברי אין בכלים מדאורייתא אלא להחזיר פליגי אי שייך שמה יתקע לנישנא דפרישית דלא חשיבא גזירה לגזירה משא"כ לסלק לא שייך כלל לומר שמה יתקע או שסובר נמי דב"ש סובר יש בנין בכלים מדאורייתא מן הצד ואפ"ה שרי לסלק ביש לו ציר באמצע משום שמחת י"ט ודו"ק. וראיתי ביש"ש דלמסקנא אף לסלק נמי אסור ביש להם ציר. ולענ"ד נראה ברור דליתא כדמוכח מסוגיא דפרק כל הכלים דלא שייך שמה יתקע אלא לענין חזרה ודבריו צ"ע. ודע שזו הסוגיא למאן דמפרש לעיל דמוחלפת השיטה היינו האי דתריסין אי"כ צריך להפוך בכל הסוגיא דב"ש לב"ה ודב"ה לב"ש ואפ"ה לא תקשי מההיא דאין זוקפין המנורה דמשמע דב"ש ס"ל יש בנין וב"ה ס"ל אין בנין דאיכא למימר דהכא מחמרי ב"ה משום דאיכא למגזר אטו ציר מן הצד דשייך שמה יתקע משא"כ במנורה לא שייך שום גזירה ומש"ה שרו ב"ה וב"ש סובר להיפך דהכא אע"ג דאיכא למיגזר אפ"ה שרי משום שמחת י"ט משא"כ במנורה דלא שייך שמחת י"ט אסור:

דף יב.

בפרש"י בד"ה עולת נדבה דאי לחובת היום רחמנא שריא עכ"ל. אף דלמאי דמוקמינן לברייתא כב"ש ודאי דעולת היום שהיא עולת ראיה נמי אסור להקריבה ביי"ט כיון דלית לה תשלומין לאחר י"ט כדאייתא להדיא לקמן פ"ב אלא דעולת היום שכתב רש"י כאן היינו עולת המוספין שהתירה התורה בפירוש וק"ל:
בתוס' בד"ה השוחט עולת וכו' וה"ה דהו"מ למימר ר"ע היא וכו' דסבירא להו הכי בהדיא טפי עכ"ל. לכאורה שכיוונו להא דאמרינן בריש פסחים אהא קדאמר ר"ע תשבינו מעיי"ט או אינו אלא ביי"ט וכו' מצינו להבערה שהיא אב מלאכה ודייקינן התם ש"מ מדר"ע תלת וחדא מוינייהו דלא אמרינן מתוך שהותרה הבערה וכו' ועי' בתבו כאן דמ"מ ניחא ליה למימר דב"ש הוא דלית להו בהדיא טפי אבל ק"ל דאדרבא לר"ע מוכח בהדיא ממקרא מלא דלא אמרי' מתוך דהא שמעינן ליה בפרק אלו קשרים דאמר עולת שבת בשבתו לימד על עולת שבת שקריבין ביי"ט ואי ס"ד דאמרינן מתוך אמאי אינצטריך קרא לחלבי שבת אטו מי גרע משאל לצורך. מיהו מצנין למימר דמהא ליכא למשמע מיניה דלעולם ר"ע כב"ה ס"ל דאמרינן מתוך וקרא דעולת שבת לאו אגופיה אינצטריך דחלבי שבת קריבין ביי"ט אלא למידק מיניה דגדרים ונדבות אין קריבין ביי"ט כדמסקינן פרק אלו קשרים וכן משמע בפ' במה ממליקין והיינו מגזירת הכתוב דהא לב"ה גופא מסקינן לקמן דאע"ג דאמרינן מתוך אפ"ה נדרים ונדבות אין קריבין יכתבו התוספות לקמן דילוף לה מגזירת הכתוב דלכס ולא לגבוה ולר"ע יליף לה מעולת שבת ולכס דריש ר"ע לקמן בפ"ב ולא לעובדי כוכבים אלא שיש לדקדק להיפך מאי פסיקא להו לתוס' דכ"ע ס"ל דלא אמרינן מתוך מההיא דפסחים דלמה שכתבו התוספת לקמן בסמוך דאף למאן דלית ליה מתוך היינו דוקא להתיר דבר שאינו לצורך אוכל נפש אבל מ"מ הוא לצורך היום כמו עולת ראיה או שאר דברים כיוצא בו אבל דבר שאינו לצורך היום כלל לכ"ע אסור כמו שהביא הרא"ש ראייה לדבריהם משריפת קדשים דאסור וא"כ מצנין למימר דהא דדייקינן בפסחים דלר"ע לא אמרינן מתוך היינו בדבר שאינו לצורך כלל כמו חמץ שיכול לעשותו מעיי"ט ואם כן אינו צורך היום כלל אלא לצורך המצוה והי"ל כמו שריפת קדשים ומילה שלא בזמנו דאע"ג דלית ביה כרת אפ"ה לא דחי י"ט מה"ט גופא ואם כן חמץ בפסח נמי דכוותיה ואף שראיתי שהתוספות בריש כתובות דף ח' כתבו להדיא גבי מוצא חמץ בפסח דחשיבא צורך היום היינו דוקא כשמצאו ביי"ט שלא היה יכול לעשותו מעיי"ט אבל עיקר מצות ביעור חמץ כיון שיכול לעשותו מעיי"ט נראה דלא עדיף ממילה שלא בזמנו ושריפת קדשים דאסור אף לב"ה ומש"ה הוצרך לאוקומי שהיא דעולת נדבה כב"ש דאף דמיקרי לצורך היום למסקנת התוספות לקמן אפילו הכי אסור ול"ל דכיון דעיקר מלתא דר"ע להוכיח דתשבינו מעיי"ט דאי ביי"ט מי שרי ואם כן אי ס"ד דלית ליה מתוך דבדר שהוא לצורך היום אם כן חמץ בפסח נמי הוי צורך היום אי אמרי' דתשבינו היינו ביי"ט מאי דחי ר"ע הא ליתא דא"כ השתא נמי מאי דחי ר"ע לעולם אימא לך דתשבינו היינו ביי"ט ואע"ג דהבערה היא אב מלאכה אפילו הכי מותר דגזירת הכתוב היא. אלא ע"כ דה"ק ר"ע כיון דלשון תשבינו אינו מפורש דלאירי ביי"ט גופא מהיכי תיתי לומר דלאירי ביי"ט כיון שהיא אב מלאכה ויותר י"ל דמצוותה בעיי"ט ולא לדחות יי"ט בחנם אם כן הדרא קושיא לזכותא דלמא כב"ה ס"ל ואפילו הכי אסור דגרע משאל לצורך דהכא כיון שאינו לצורך היום כלל ויש ליישב ונ"ע:

בא"ד ותימא אם כן לימא השוחט עולת חובה ביי"ט לוקה וכו' י"ל משום דיוקא וכו' אבל שלמי נדבה פטור עכ"ל. ולכאורה יש לתמוה מאי פשיטא להו דלב"ש בעולת ראיה חייב מלקות ובשלמי נדבה פטור דהא לקמן פרק שני משמע בפשיטות בכולה סוגיא דאדרבא עולת ראיה עדיף טפי משלמי נדבה דהא בעולת ראיה סברי ב"ה דקריבין ביי"ט ובשלמי נדבה מסקינן דסברי ב"ה נדרים ונדבות אין קריבין והיינו ל"ש עולה ול"ש שלמים כדמוכח שם להדיא ואם כן מני"ל דב"ש פליג בסבדות הפוכות להחמיר בעולת ראיה טפי מבשלמי נדבה ועוד דכן משמע להדיא לקמן דקאמרי ב"ש לב"ה ק"ו ומה במקום שמותר להדיטו אסור לגבוה וכו' אל"כ ב"ה נדרים ונדבות יוכיחו וכו' אל"כ ב"ש א"כ מה ת"ל לכס וכו'. נמצא לפ"ז דעולת ראיה גופא יליף ב"ש מנדרים ונדבות ותריווייהו יליף מלכס ואם כן האין שייך להחמיר בעולת ראיה מנדרים ונדבות והנראה מכוונתם שכיוונו למ"ש בסוף הדיבור דודאי בשלמי נדבה כיון דאוכל נפש התירה התורה בפירוש ושלמים נמי דמיא לאוכל נפש אי לאו דכתוב לכס א"כ השתא נמי דכתוב לכס ניתקו מלאו ואוקמה אעשה משא"כ בעולת ראיה לא הותרה בפירוש אלא דהו"א דמותר מק"ו או מדכתוב לה' לכך כתוב לכס וא"כ אמרינן שפיר הואיל ואהדרה הדרה:

ולפ"ז יהיה המשך ל' התוס' מ"ש בסמוך וא"ת אפילו ב"ה מודו וכו' פירוש ואם כן כ"ש דקשה לב"ש ובמה שכתבו וי"ל דמהיכי אית ליה א"ש נמי אליבא דב"ש אלא דאכתי קשה כיון דעולת ראיה איכא למישרי מק"ו כדאל"כ ב"ה לב"ש ושתקי ליה ומהדר ליה מלתא אחריתי דכתוב לכס אם כן י"ל שפיר דאף

לב"ש אהני ק"ו לפטרו ממלקות ואהני קרא דלכס לענין איסור כמו בשלמי נדבה ולכאורה היה נראה דלב"ש כיון דלית ליה מתוך בכל ענין שייך חיוב מלקות היכא שאינו לצורך אוכל נפש אלא הא דפשיטא לתוס' דבשלמי נדבה פטור ממלקות היינו משום דקי"ל דאמרינן הואיל אפילו אליבא דב"ש כדאמרינן פרק אלו עוברין ואם כן בשלמי נדבה דאיכא למימר הואיל ורואיין לשלמי שמחה שיוצאין בנדרים ונדבות ואע"ג דלית ליה אוכלין מרובין אמרינן הואיל ומקלעי ליה אורחים חזיין לשלמי שמחה ואפילו לר' יוחנן דאמר בחגיגה כיון שגמר אינו חוזר ומקריב היינו בשלמי חגיגה אבל שלמי שמחה יכול להקריב כמו שירצה אלא דקשה ביי"ט של ר"ה דליכא שלמי שמחה אמאי פטור בשלמי נדבה לב"ש לכך נראה כדפרישית ונ"ע ודו"ק:

אדא דלפ"ז לא א"ש הא דכתבו התוספות לעיל דמצני לאוקומי כר"ע דודאי לא איתא כר"ע דנהי דלית ליה מתוך מ"מ ודאי סבר כב"ה בהא דעולת ראיה קריבה ביי"ט ודרים לה' כל דלה' ואם כן צרכי גבוה מותרים כמו אוכל נפש ועדיפא מיניה דאיכא ק"ו ואפילו חלבי שבת קריבים ביי"ט אלא הא דגדרים ונדבות אין קריבין היינו מגזירת הכתוב דמיוקא דעולת שבת בשבתו ולא עולת חול ביי"ט ואם כן הו"ל לאו הבא מכלל עשה ואין לזקין עליו ל"ש עולת נדבה ל"ש שלמי נדבה ויוקא לב"ש הוא דלוקה דצרכי גבוה לא אשתרי כלל וקאי עלייהו בלאו דלא תעשה כל מלאכה ומוק היעב:

בגמ' דאי ב"ה הא אמרינן מתוך וכו' לפי שזה הענין הוא כלל גדול בדניו יי"ט ראוי להאריך בו ותחלה ראוי לבאר הא דאמרו רבנן מתוך שהותרה מני"ל והיכא רמיזא באורייתא כבר כתב מ"ז בספר מג"ש דנפקא להו מדכתוב אך אשר יעשה לכל נפש ואם כן פשטא דקרא הכי הוא דאותן המלאכות דשייכי באוכל נפש הוא לבדו יעשה לכס והותרו לגמרי. ולכאורה יש להקשות אהא דמשמע בשמעתין בפשיטות דכל המלאכות שהותרו לצורך אמרי' מתוך וכן משמע בפ"ק דכתובות דף ח' ואם כן תקשי למאי דקי"ל הלכה כרבי יהודא דמכשירי אוכל נפש נמי מותרין דהכי מסקינן לקמן פרק אין צדן וא"כ אין לך מלאכה שאסורה מן התורה דכולהו שייכי במכשירי אוכל נפש כדאמרינן שפוד שגנרץ וגריפת תנור דהוי בונה וסותר וכן כל המלאכות לבר מזריעה דוק ותמצא ואם כן אי בהני נמי אמרינן מתוך לא תעשה כל מלאכה מאי עבדית ליה אע"כ דלא אמרינן מתוך אלא שיש ליישב דשאני מכשירין כיון דלר"י גופא מצינו שחילק הכתוב שלא התיר אלא כשא"א לעשותו מעיי"ט כדדרש מקראי דכתוב הוא לבדו וכתבו לכס וכו' אם כן פשיטא דקל וחומר שאין לומר בהם מתוך אבל במלאכות השייכים באוכל נפש ממש דמדאורייתא שריא אף באפשר מעיי"ט אמרינן שפיר מתוך ובזה נתיישב יי היטב ל' הרמב"ם שכתב פ"א מהל' יי"ט שכל המלאכות שעשה אותן שלא לצורך אכילה חייב חוץ מהוצאה והבערה שמתוך שהותרה לצורך וכו' כ"כ הטא"ח סימן תצ"ה. והקשה שם הב"ח דמסוגיא דשמעתין משמע דבכל המלאכות שייך מתוך וכן בפ"ק דכתובות בזאת לק"מ שכתב כתב ה"ה לפרש דבריו דמ"ש שכל המלאכות שעשה שלא לצורך אכילה חייב כוונתו על אותן המלאכות דלא שייכי לצורך אכילה ממש ובהני חייב חוץ מהוצאה והבערה דאף ע"ג דלאו אוכל נפש הוא ממש אלא דברים הצריכים לאוכל נפש אפילו הכי שרי ואמרינן מתוך וכמ"ש ה"ה הטעם בזה ע"ש. אלא דהוי קשיא לי דל' הרמב"ם לא משמע כן דממ"ש אם עשה אותן שלא לצורך אכילה חייב משמע דשלא לצורך אעשייה קאי דזה העושה עשאה שלא לצורך אכילה מכלל דשייך מיהא באותה מלאכה גופא לצורך אכילה ואפ"ה מחייב שלא לצורך דאל"כ לא הו"ל לסתום אלא לפרש כמו שפי' בסוף הדין עצמו כגון בנין ואורג וכותב וכו' אמנם למאי דפרישית א"ש דודאי בכל המלאכות דזימנין דלא מחייב כגון שעושה לצורך מכשירי אוכל נפש אבל אם עשה אותן המלאכות שלא לצורך חייב מלקות כמ"ש דבמכשירין לא אמרינן מתוך ועי' כתב שפיר חוץ מהוצאה והבערה פי' דאע"ג דבמכשירי אוכל נפש דמי אפילו הכי אמרינן מתוך כמ"ש ה"ה ז"ל אבל באוכל נפש ממש לעולם הרמב"ם גופא מודה דבכל המלאכות השייכים בגוף האוכל הותרו לגמרי אף שלא לצורך כנ"ל נכון מאד בישוב לשון הרמב"ם דמוק. ואין להקשות אם כן לפ"ז דהוצאה והבערה גריעי מאוכל נפש גמור אם כן מאי מיייתי בשמעתין מדב"ש דלמא ב"ש גופא לא סברי דלא אמרינן מתוך אלא בהוצאה והבערה אבל בשחיטה שהיא באוכל נפש ממש אפילו ב"ש מודה הא ליתא דב"ש ודאי לא שני ליה דאל"כ מתני' דהשוחט עולת נדבה לוקה אמאן תרמי' דכב"ה ודאי לא איתא כיון דאפילו בהוצאה אית ליה מתוך כ"ש בשוחט דהוי בכלל אוכל נפש ממש אע"כ דכב"ש איתא ובע"כ לא שני ליה דבכל המלאכות לא אמרינן מתוך אלא דאכתי יש להקשות כיון דמוכח ממה שכתבנו דבמלאכות השייכים באוכל נפש הרמב"ם סובר דאמרינן מתוך אם כן למה כתב דבונה ביי"ט חייב מלקות ואמאי הא שייך בנין באוכל נפש במגבן וכמ"ש הרמב"ם להדיא בהלכות שבת דמגבן חייב משום בונה וא"כ לימא מתוך שהותר בנין לצורך וגם קושיא זו הקשה הב"ח והניחה בצ"ע ואע"ג דקי"ל דאסור לגבן ביי"ט וכ"כ הרמב"ם היינו מדרבנן כיון דאפשר מאתמול אפילו באוכל נפש גמור היכא דאפשר מאתמול אבל מדאורייתא שרי ואם כן לימא מתוך. ובתחלת העיון היה ג"ל דעת הרמב"ם דבכה"ג לא שייך לומר מתוך אלא דוקא אותה מלאכה גופא דשייך באוכל נפש מותר לו לעשות אותה מלאכה גופא אף שלא לצורך כגון שחיטה ואפ"ה וכדומה שמותר לשחוט ולאפות אף שלא לצורך משא"כ בבונה בנין שאינו מין אוכל נפש לא שייך מתוך וסוגיא דכתובות יש ליישב דביאה כאוכל נפש דמי:

אבל קשיא לי מסוגיא דשמעתין לפי שיטת הרמב"ם ז"ל שכתב בהלכות שבת דחובל שייך משום מפרק וא"כ לפ"ז שייך בשחיטה שני מיני איסורין א' משום נטילת נשמה ואחד משום מפרק והא דלא מחייבינן שוחט משום מפרק כדמוכח בחולין דאמרינן השוחט חטאת בחוץ בשבת לעכו"ם חייב שלש חטאות ולא קתני ד' היינו משום דחובל גופא לא מחייב משום מפרק אלא כשצריך לדם ליתן לכלבו דאל"כ היה מקלקל וא"כ בשוחט נהי דלענין נטילת נשמה מקרי מתקן שמוציאו מידי אבר מן החי אבל לענין איסור מפרק דהיינו הוצאת הדם ודאי לא שייך בשוחט דהי"ל מקלקל ומלאכה שא"צ לגופא שא"צ לדם משא"כ בשחיטת קדשים ודאי צריך הוא דם זריקה וא"כ דלמא ב"ה מודו דלוקה (ואע"ג דהרמב"ם פוסק דמלאכה שא"צ לגופה חייב מ"מ מצינו לאוקומי דך ברייתא דעולת נדבה כב"ה אליבא דר"ש) דלענין איסור מפרק לא שייך מתוך שלא הותרה כלל לצורך דהא מפרק תולדה דש היא והדישה גופא לא הותרה לצורך כדאייתא בירושלמי. מיהו בהא מצינו למימר דהא דממעטינן בירושלמי מלאכות אוכל נפש קודם לישה היינו מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא היא כשיטת רוב הפוסקים ולהפוסקים נמי דהוי מדאורייתא יש לומר דאינהו סברי דהא דחולב חייב משום מפרק היינו משום תולדה דש ואם כן מצינו דישה שהותרה ביי"ט דהא לב"ע מותר לחלוב ביי"ט דלא שייך כה"ג מיעוטא דקודם טחינה אבל מ"מ קשיא דלפי הסברא שכתבנו דלא שייך מתוך אלא במין אוכל נפש עצמו באותו דבר שהותר לצורך וא"כ לעולם אימא לך דשחיטת קדשים אסורה ביי"ט משום מפרק כיון שאין זו המלאכה במין אוכל נפש דהא לא מצינו שהותר בשום ענין דישת הדם וגם בזה יש לדחוק דכה"ג כיון דדם מיקרי מין אוכל נפש דמשקה הוא אלא איסורא הוא דרביע עליה א"כ שייך שפיר לומר כה"ג מתוך כיון דמצינו שהותרה הדישה באוכל נפש כדכתבינא אלא דכ"ז דוחק. לכך נראה דלעולם אמרינן מתוך אפילו היכא שלא הותרה באותו ענין

עצמו ואפ"ה לא תקשי ממ"ש הרמב"ם דבונה ב"יט חייב ולא אמרינן דפטור משום מתוך שהותר במנבן.
דנלע"ד דהא דאמרינן מנבן חייב משום בונה היינו דוקא במנבן לאוצר לייבש להצניע לימים רבים דבכה"ג מכוון לעשותו כמו בזין למען יעמדו ימים רבים משא"כ עשיית גבינות שהותר ב"יט ע"כ היינו לאכול לאתער וא"כ בכה"ג לא שייך ביה בזין כלל ולא גרע מבונה ע"מ לסתור דפטור וא"כ לפ"י לא מצינו שהותר בזין לצורך ולדעתי ברור הוא לחלק בכך אלא שלא מנאצי לשום פוסק או אחיה מפרש שמחלק בכך ועדיין צריך לי עיין ודוק היטב ועיין בק"א:

בגמרא מתקין לה רבה וכו' דלמא בעירוב והוצאה וכו' כדכתיב ולא תוציאו וכו' בלא קרא דירמיה נמי הוי מצני לאקשויי דלמא דוקא לענין הוצאה פליגי דבשבת נמי לאו בכלל לא תעשה כל מלאכה הוא דהא מקרא דויעבירו קול במחנה ילפינן וע"כ משום דלאו מלאכה הוא ומש"ה ב"יט שרי דלאו בכלל לא תעשה כל מלאכה אלא לאלומי הקושיא מיייתי מקרא דירמיה ועוד דמהתם משמע דאפי' איסור דרבנן לית ביה דירמיה היה מזהיר כן לנאנשי ירושלים ואמר להם אל תשאז משא מבתיכם ומשמע דאפילו מבתיהם לחזן אסור להם אע"ג דירושלים אין חייבין עליה משום ר"ה אע"כ דמשום איסור דרבנן דחצר שאינו מעורבת הזהירם דבימי שלמה נתקן ערובי חצירות ובהי' א"ש נמי הא דמסיק לענין טלטול משום דטלטול נמי בימי הנביאים נתקנה כדאמרינן פרק כל הכלים דבימי נחמיה בן חכליה נזרו איסור טלטול אף בכלים שמלאכתן להיתר ע"ש. אלאמא דאיסור טלטול תקנה קדמונית היתה וכמדומה לי שראיתי ששלמה תיקנה. ובה' נתיישב הל' עירוב והוצאה וק"ל. מיהו למאי דמסיק דהוצאה ב"יט נמי בכלל מלאכה היא היינו כמ"ש התנ"ס' פרק הזורק מדכתיב אל יביאו עוד מלאכה והיינו מלאכת הוצאה ע"ש:

בתוספת בד"ה דלמא בעירוב וכו' וקשה מאי צריך עירוב וכו' נראה דלשיטת רש"י קשיא להו דכיון דמשמע מפירושו דלקושטא דמלתא אין איסור הוצאה כלל מדאורייתא אפילו לר"ה א"כ אמאי תקנו ערובי חצירות ובאמת כתבו כל הפוסקים שאין צריך עירוב כלל ב"יט וכו"כ הרי"ף ואפשר שזה היתה "כ סברת התוספות ומש"ה קשיא להו:

בפירש"י בד"ה ליפלגו באבנים כו' ומה שלא נזרו כו' אף על אוכלין וכלים כו' עכ"ל. פירוש דלכאורה הוי קשיא ליה מאי קס"ד דלא נזרו על טלטול אלא משום הוצאה א"כ למה לא נזרו כמו כן על אוכלין וכלים דנהי דבי"ט איכא למימר כיון שהן צורך היום אמרינן ביה מתוך ואפי' מדרבנן לא נזרו אלא דאכתי בשבת דלא שייך מתוך למה לא אסרו טלטול דאוכלין וכלים משום הוצאה ע"י כתב דאין נזרין על הציבור כן נ"ל:

בתוספת בד"ה ה"ג רש"י אלא מעתה וכו' ולא רצו לגרום וכו' דא"כ הוי מסיק דחייב ורש"י קים ליה עכ"ל. ויש ללקדק דאכתי אמאי מחק כל הגירסא דלא הו"ל למחוק אלא תיבות דלא מחייב והו"ל למיגרס אלא מעתה הוציא אבנים ה"נ דשרי ונראה דזה פשיטא ליה לרש"י דאף שאין איסור הוצאה כלל מדאורייתא אפ"ה יש לאסור להוציא אבנים לר"ה דמיחזי כעובדא דחול לכך הוצרך לפרש לענין טלטול יק"ל:

בא"ד וקשה חדא דאמרינן בפסחים עכ"ל. עיין ברא"ש שהוסיף להקשות על שיטת רש"י ומורי זקני בס' מג"ש האריך ליישב שיטת רש"י. ובאמת שאף הרמב"ם כתב כשיטת רש"י. אמנם לעג"ד א"א לפי דבריהם ככתבן דהא דאמרינן מתוך היינו דשרי לגמרי בכל ענין שלא לצורך והאידן אפשר לומר כן דהא בכתובות אמריין להדיא דהא דאסור מונמר ב"יט היינו משום דכתיב אוכל נפש דבר השוה לכל נפש. נמצא דאף לרש"י אפי' בהוצאה והבערה מיהא משכחת דאסור מדאורייתא בדבר שאינו שוה לכל נפש וכוין דרש"י מודה בזה תו לא קשיא ממה שהקשה הרא"ש משריפת קדשים דנראה דהיינו נמי דבר שאינו שוה לכל נפש וכן מילה שלא בזמנה ונדרים ונדבות. וכן מה שהקשה מו"י מלכם ולא לכלבים נראה שזה נמי דבר שאינו שוה לכל נפש אלא דנראה מזה דכיון דאף דבר שהוא לצורך אסור במה שאינו שוה לכל נפש כ"ש שיש לאסור בשלא לצורך לגמרי דכל שעושה שלא לצורך פשיטא שאין דבר זה שוה לכל נפש לעשות שלא לצורך ותעדו דהכי הוא דאל"כ תקשה למאי דקי"ל כרבי יהודא דמכשירי אוכל נפש דוחה י"ט כדאמרינן לקמן הלכה ואין מורין כן א"כ האידן אפשר לומר מתוך שהותרה להתיר לגמרי א"כ בכל המלאכות י"ל מתוך שהותרו לצורך מכשירין הותרו שלא לצורך וא"כ עקרת מה שכתוב בתורה לא תעשה כל מלאכה שכל המלאכות שייכי במכשירין אף לכרות עצים לעשות פחמין ולעשות ברזל וכן כל המלאכות דוק ותמצא לבר מזורע ואף שיש ליישב בדוחק מ"מ תקשי בפשיטות מאי מקשה הש"ס לעיל בסוגיא דלפר כירה ודקר ענן הא קעביד כתישה ונהי דאיכא עשה דכיסוי י"ט עשה ול"ת הוא וכו' ומאי קושיא הא כתישה דהוי במשכן הוי כתישת סמנין והיא גופא הותרה ב"יט דאוכל נפש הוא וכתישת תבלין שרי וא"כ לימא מתוך שהותרה לצורך הותרה נמי לצורך כיסוי דלא גרע משלא לצורך אע"כ דשלא לצורך כלל ליכא מאן דשרי כדפרישית דמק"י אותיא מדבר שאינו שוה לכל נפש והי"ט דאיסור כתישה לענין כיסוי אלא מ"ש רש"י ז"ל דהותרה לגמרי היינו דומיא דהוצאת אבנים דנהי שאינו צורך אוכל נפש ולא לצורך הנחת הנפש מ"מ מיהו הוא צריך לאותה הוצאה כגון לצורך מקומו או לישב עליהן ובכה"ג שרי לרש"י מן התורה דשוה לכל נפש הוא אבל בשלא לצורך כלל רש"י גופא מודה דאסור כנ"ל ושיטת הרמב"ם עדיין צ"ע:

דף יב:

בגמרא דאי ב"ה דאמרי מתוך מה שיש ללקדק בזה עיין בתוספת פרק אלו עוברין ובחדושינו בזה:

בפירש"י בד"ה מתנות הזרוע וכו' וכולן משום נזירה דאין מגביהן תרומה עכ"ל. לכאורה משמע דאסרו הולכת מתנות לכהן נזירה משום הפרשה וא"כ יש לתמוה דכיון שגוף ההפרשה מותר בחלה ומתנות מאי שייך לגזור בהולכת ול"ל דהולכת חלה ומתנות אסורה משום דגזרינן אטו הולכת תרומה הא ליתא דהא הולכת תרומה גופא לא אסורה אלא משום נזרה דהפרשה והפרשה גופה שבות היא א"כ הו"ל כמה נזירות לגזירות והנלע"ד דבכלל אין מגביהן תרומות ומעשרות נכללו שני מיני איסורים הא' הוא נזירת הפרשתן משום דמיחזי כמתקן והשני היא נתינתה לכהן והיינו משום דמיחזי כמקח וממכר כמו שאמרו אין מחרימין והיינו אפי' חרמי כהנים משום שמוציא מרשות לרשות הכהן ומיחזי כמקח וממכר וה"ה בכל מתנות כהונה וא"כ א"ש דנהי דלא ראו לאסור הפרשת חלה ומתנות דלא סגי בלא"ה אפ"ה סברי ב"ש דלענין הולכת לכהן נשארו באיסורן בכלל התקנה דאין מגביהן לענין נתינתן לכהן ודו"ק:

בד"ה כשם שאין מוליכין דבהא מודיתו לן ששרי מאתמול הונבזה עכ"ל. ולכאורה יש לתמוה דמאי נתינת טעם הוא זה ששרי בחלה ומתנות פליגי ב"ה אף בהורמו מאתמול ולמאי דפרישית א"ש בחלה ומתנות כיון שלענין הפרשות לא היו בכלל התקנה דאין מגביהן ממילא סברי ב"ש אליבא דב"ה דמה"ט שרי אף לענין נתינתן לכהן כיון שלא נכללו בכלל התקנה שאין מגביהן תו אין לחלק כלל בין הורמה מהיום להורמה מאתמול וכמו שפרש"י ז"ל לעיל דף ט' גבי גלגל עיסה משא"כ בתרומה כיון דלעולם מאתמול

הונבזה משום עיקר התקנה דאין מגביהן תרומות א"כ פשיטא דאף ב"ה מודו דהולכתן לכהן נמי אסור מטעמא דאין מגביהן כדפרישית וע"י מקשו ב"ש דבחלה ומתנות נמי י"ל דלענין הולכתן לא יצאו מן הכלל מאידך תקנה דאין מגביהן וכמ"ש בסמוך ודו"ק:

בתוס' בד"ה אין מוליכין עיין במהרש"א ומהר"ם ז"ל שהאריכו ולמאי דפרישית א"ש טפי דודאי סוגית הירושלמי איירי אליבא דב"ה למאי דמסקינן כר' יוסי דב"ה שרי אף בתרומה וע"י מפרש בירושלמי הטעם דדוקא כשלמודין לאכול אצלו דאל"כ אתו למימר שהיום תרם וממילא דלב"ש נמי לענין חלה ומתנות איירי כה"ג גופא וממילא דאסור אף ליתנה בביטו כשאין למודין אצלו והטעם היינו כדפרישית שאסור הנתינה לכהן הוא איסור בפ"ע דמיחזי כמקח וממכר וק"ל:

בגמ' א"כ מצינו תרומה שזכאי בהרמתה ויש ללקדק דתקשי ליה בפשיטות מדשרינן למלול מלילות אע"ג דמ"מ שבות מיהא איכא דהו"ל דישה כלאחר יד ואפ"ה שרינן אע"ג דאפשר מעי"ט ומ"ש משבות דהפרשת תרומה דאסור משום דאפשר מעי"ט אע"כ דשבות דהפרשת תרומה חמיר טפי וא"כ השתא נמי מאי מקשה א"כ מצינו תרומה שזכאי בהרמתן דמאין יימר דזכאי דלמא שבות דמלילה התירו והיינו היכא שהופרש ממנו תרומה מעי"ט אבל להפריש ממנו תרומה אסור דהאי שבות חמור טפי ויש ליישב דודאי הא דשרינן שבות דמלילה אע"ג דאפשר מעי"ט היינו משום דאוכל נפש גמור הוא ולכמה דיעות אפי' דישה גמורה שרי מדאורייתא כמו שיבואר לקמן פרק אין צדין ואפילו למאן דס"ל דאסור מדאורייתא אפי' באוכל נפש אלא מלישה ואולך וכשיטת התוספות לעיל גבי פירות הנושרין היינו דוקא במלאכות גמורות שדרך לעשותן לימים רבים כמ"ש הראב"ד וכו"כ ביש"ש ר"פ אין צדין אבל במלילה לצורך קדירתו לא שייך כלל איסור דאורייתא וכ"ש דהו"ל כלאחר יד ומש"ה אף מדרבנן שרי באוכל נפש גמור אף בדאפשר לעשות מעי"ט משא"כ בהפרשת תרומה דלא הוי אוכל נפש גמור אלא מכשירי אוכל נפש ובמכשירין ודאי אסור מדאורייתא היכא דאפשר מעי"ט מש"ה נזרו נמי בשבות לענין מכשירין היכא דאפשר מעי"ט דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון. ולפ"י מקשה הש"ס שפיר דהשתא דאמרת דשרי למלול א"כ הו"ל מכשירין שא"ל לעשות מעי"ט ואמאי החמירו חכמים בשבות כה"ג וק"ל ועיין בסמוך. ולכאורה היה נ"ל לפרש דהא דמקשה א"כ מצינו תרומה שזכאי בהרמתן ארבה בר חנן פריך כיון שהתיר לאושפזיכנא למלול ב"יט מסתמא היה צריך לתרום ג"כ בי"ט שאין דרך לתרום קודם כמ"ש רש"י ומש"ה מקשה שפיר אלא שנמעתי לאומרה לפי לשון סוגית הש"ס. אמנם עיינתי בלשון תוספות פ"ק דחולין דף ו' ע"ב בד"ה והתיר רבי ונראה מלשונם שמוכרח לפרש סוגית הש"ס בענין זה:

דף יג.

בתוס' בד"ה הא ר' יוסי וכו' משמע לפירושו דלר"י אפי' אכילת קבע וכו' ותימא וכו' עד סוף הדיבור ועיין מ"ש מ"ז בספר מג"ש לתמוה על תוספות דמהיכי תיתי משמע להו דלרש"י מותר אפי' אכילת קבע דהא אפילו בשעה אסור לאכול קבע אע"כ דבמלילות לא שייך קבע דכולוהו עראי מיקרי ע"ש באריכות. ואני הקטן בדעת לא זכיתי להבין דבריו ואף לא דברי התנ"ס' דהא לקמן דף הסמוך מיייתי להדיא מתניתין דמעשרות דקתני המולל מלילות של חיטים מנפח על יד ואוכל ואם נפח ונתן לתוך חיקו חייב במעשר אלאמא חזינן להדיא דשייך קבע במלילות כשנתן לתוך חיקו דלא כדברי מ"י וממילא דקשה למאי דס"ד לתוספות בשיטת רש"י דלר"י מותר אפילו קבע ולרבי אסור אפילו עראי וא"כ האי מתניתין דלקמן דמתיר להדיא לאכול על יד על יד דהיינו אכילת עראי ומחייב בקבע אמאן תרמייה לא ר' ולא ר' יוסי. אמנם כן לעג"ד לק"מ לשיטת רש"י מי שמעיין בלשונו שכתב למוללן במלילות הכניסן לאכלן מעט מעט ע"י מלילות נראה מזה שאין דרך לעשות כרי לצורך מלילות אלא מכנים מעט מעט ומש"ה פוטר ר"י דכיון שלא נעשו כרי לא נגמרה מלאכתן ושרי לאכול עראי דהיינו על יד על יד אבל אם מלל ונתן לתוך חיקו הרי עשאן כרי וחייב כדקתני לקמן והכי משמע להדיא בפרק הפועלים דכה"ג מקרי כרי כדכתיב כי קבצם כעמיר גורנה. מיהו לא תקשי א"כ אכתי מצינו ב"יט שזכאי בהרמתן וכגון שמלל ונתן לתוך חיקו דחל עליו החיוב ביום טוב הא ליתא דמעיקר הדין אין אנו מתירין לו למלול ביום טוב אלא על יד על יד ומשום דהוה ליה דישה כלאחר יד משא"כ במלל ונתן לתוך חיקו דאמרינן לקמן וכן לשבת דחייב חטאת ופרש"י לקמן דכה"ג לא מיקרי כלאחר יד אלא דישה גמורה וממילא דלפ"י אסור לכתחלה ב"יט אף שהוא אוכל נפש כיון דאפשר מאתמול כנראה להדיא מל' רש"י לעיל בשמעתינן גבי מאי לאפרוכי ובד"ה מוללן מלילות וכו' ואף דלכאורה יראה לי שדבר זה נוגע במחלוקת הרשב"א וה"ה ז"ל לענין בורר אי שרי ב"יט לברור ולהניח לבו ביום ע"ש ובטור או"ח סי' תקי"מ מ"מ שיטת רש"י כשיטת הרשב"א ז"ל דאסור ובאמת דבריו נראין עיקר כמ"ש הט"י ז"ס ובס"י תקי"ד וכמו שאבאר לקמן גבי הבורר קטניות ע"ש. נמצא דלפ"י נתיישבה שיטת רש"י על נכון וקושיא השניה שמקשין התוספות לשיטת רש"י לר' נמי היכן מצינו וכו' ששרי נתחייבו אתמול מעי"ט וכו' קושיא זו איני מבין כל עיקר דמאן יימר דבהכניסן מעי"ט איירי דהא אשכחן שפיר חיוב תרומה כשהכניסן ב"יט דודאי שרי להכניס ב"יט חיטים לצורך מלילה לקדירה ודבריהם צ"ע וממילא דלפ"י קשה נמי למסקנת התנ"ס' שכתבו להיפך דלר' לא משכחת דזכאי בהרמתן דמע"ט חל החיוב ואכתי קשה דמשכחת שזכאי בהרמתן כשהכניסן ב"יט. והנראה דאפשר שכונת תוספות דלענין הכנסה לבית לא מהני לענין תרומה מה שהכניסן ב"יט דמ"מ הו"ל להכניסו מאתמול כיון שנגמרה מלאכתו ומתוך מ"ש מ"י נראה שסברא זו מוכרח' דאלת"ה תקשי בפשיטות דמצינו תרומה שזכאי בהרמתן כגון פירות שנגמרה מלאכתן מעי"ט ולא ראו פני הבית נמצא שחל עליהם החיוב ב"יט אע"כ דאפ"ה אסור לתרום דהו"ל להכניסן מערב יו"ט והכי נמי לענין מלילות דכוותן אבל לעג"ד נראה דוחק גדול לפרש כן ולענין הקושיא של מ"י יבואר בסמוך דלק"מ וא"כ דברי תוספות צ"ע ודוק:

בגמ' ולר' יוסי נמי משכחת לה וכו' ונמלך עליהם למוללן וכו' ופרש"י דכה"ג מודה רבי יוסי דטבלין ביומיה דכיון שהכניסן לשם גורן גמור ירדה להם תורת תרומה ומעשרות ובשנמלך למוללן נעשה הכנסתו גורן וכו'. ולכאורה דבריו תמוהין מאד דמה מועיל מה שהכניסן בתחלה לשם גורן סוף סוף לא נגמרה מלאכתן ולא ירדה להם תורת מעשר ומה שנמלך למוללן נמי לא מהני דהא פירש"י דמלילה לא מיקרי גורן. וע"כ דאף אם עשה מהן עיסה גמורה תוך הבית ע"י דישה ומירוח נמי שרי לאכול עראי כיון שלא נגמרה מלאכתן קודם שראו פני הבית כדמוכח בדוכתי טובא והיינו דאמר ר' אושעיא מערים אדם על התבואה ומכניסה בזמן שלה וכ"כ רש"י לקמן בפרק המביא בסוגיא דעומד אדם על מוקצה ע"ש. וא"כ כ"ש דמה שנמלך למוללן לא מהני כיון דבשעת הכנסתן לבית עדיין לא נגמרה מלאכתן ומ"ש מ"י בספר מג"ש דכשנמלך למוללן הוציאו וחזר והכניסן דרך שער הבית נראה דוחק:

אמנם כן לפמ"ש בסמוך א"ש דמ"ש רש"י לעיל דרבי יוסי סובר דאין דגן אלא קיבוצן בכרי כוונתו משום דאין דרך לעשות כרי לצורך מלילות אלא דרך להכניס מעט מעט וכ"ש ב"יט עצמו לא שייך כלל כרי לענין מלילות שאין דרך להכניס אלא לצורך אכילתו מיד כשהכניסו מעי"ט חל החיוב מאתמול. ועוד דלא

פני יהושע • ביצה

שריגן ליה למלול וליתן תוך חיקוי דאסור משום דישה ומש"ה לא מצא הש"ס מקום להקשות דמשכחת שזכאי בהרמתן אלא בכה"ג שהכנים הרבה מעיי"ט לעשות עיסה ונמלך למוולג דבכה"ג הו"ל כרי גמור כיון שאין סופו לבוא לידי גורן אחר דנגמרה מלאכתן לענין מלילה. וזה שקדקד רש"י לפרש דנמלך להצניע כולן למלילות הו"ל כרי גמור. ונראה לענ"ד ברור דבכה"ג מהני להו ראית פני הבית אף שעגשה קודם גמר מלאכה דכיון שנמלך למוולג אינלי מלתא למפרע דנגמרה מלאכתן קודם שראו פני הבית שהרי הכנסתן בחבילות מיקרי גמר מלאכתן לענין מלילה והא דשריגן לקמן לאכול על יד על יד היינו שאין בדעתו להצניע כולן למלילות דכה"ג לא מיקרי כרי אלא במה שנותן לתוך חיקו. ועוד דבירושלמי דמעשרות איתא להדיא דהא דשריגן לאכול עראי בקציעות תאנים ואשכול ענבים משום דלא נגמרה מלאכתן היינו דוקא לבני ביתו אבל הוא עצמו אינו רשאי לאכול דכיון שנמלך לאוכלן לא מנכרא מלתא שלא נגמרה מלאכתן אלמא דמהני מה שנמלך לאכילה אע"ג שנמלך לאחר שראו פני הבית והיינו ע"כ דמיוחי כמאן דנגמרה מלאכתן קודם ראיית פני הבית והכי נמי כיון שנמלך למוולג והשכלים הם בבית לא מינכרא מלתא שהיה בדעתו לעשות עיסה וא"כ אינלאי מלתא למפרע שנגמרה מלאכתו לענין זה קודם שראו פני הבית וזה נ"ל ברור ואין אנו צריכין למ"ש מ"ז דאירי דאפקיה והדר עייליה כן נלע"ד ימ"ש רש"י לקמן פרק המביא דבעינן ראית פני הבית קודם גמר מלאכתן היינו משום דהתם בעומד על המוקצה איירי דהיינו במקום הקצאתן דסם מנכרא מלתא טובא דלא נגמרה מלאכתן וליכא למגזר מויד. יבמ"ש יתעייב לי ג"כ מאי דקשיא לי בפשיטות הול"ל דמצינו תרומה שזכאי בהרמתן אליבא דב"ע כגון בפירות שאין גמר מלאכתן תלויה במלאכה גמורה כגון בבצלים דאמרינן לקמן משיעמיד ערימה אע"ג דלא הוי מלאכה גמורה וא"כ מצינו שנגמרה מלאכתן ביי"ט ולפמ"ש א"ש דלעולם לא מיקרי כרי אלא מה שהוא הדרך להכניס לקיום למחר וליומא אוחרא וא"כ לא משכחת כה"ג ביי"ט דנהי דהעמדת ערימה לא מיקרי מלאכה גמורה אפ"ה ודאי אסור ביי"ט לצורך מחר משום עובדא דחול. אבל מ"מ קשה דמשכחת בקשואין ולעוין שפקסו ביי"ט דחל החיוב ביי"ט ולמסקנא דרוב תרומה קאמר א"ש:

ומה שהקשה עוד מ"ז דמשכחת שזכאי בהרמתן בפירות שנגמרה מלאכתן מערב יי"ט ולא ראו פני הבית עד יי"ט נמצא שחל החיוב ביי"ט ולענ"ד הקולשה לק"מ חדא דהא מסקינן בפרק הפועלים לשינויא בתרא דלא קאמר ר' ינאי אלא בזיתים וענבים דלאו בני גורן נינהו דסתמן לסחיטה קיימי אבל בחיטין ישעורים מודה והן הן דברי הראב"ד בפרק ד' מהלכות מעשרות והתמיה על הכ"מ שלא הרגיש שזה מוצא מקום הדין של הראב"ד והרבה יש להאריך בזה בשיטת הרמב"ם והראב"ד ואין כאן מקומו. ואף דרש"י כתב בפרק הפועלים דר' אושעיא דאמר מערים אדם להכניס במון לית ליה שינויא בתרא ואנן אמרי' בברכות ר"פ אין עומקין דההיא דר' אושעיא הלכה פסוקה היא ועומקין מתוכה להתפלל אלמא דלא קי"ל כהאי שינויא בתרא כבר כתבתי ליישב בפרק הפועלים בעו"ה. אמנם כן לא באנו למדה זו דבלא"ה אפילו לרבי ינאי דאמר אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית היינו דאין חייבים עליו אבל מודה מיהא דעיקר הפרשת תרומה ומעשרות היינו קודם ראית פני הבית אלא משעה שנגמרה מלאכתן תדע דהא אמרינן להדיא בירושלמי הובא בדוכתי טובא דחזקה שאין הגורן עקר ממקומו אא"כ הפריש עליו תרומה גדולה וכיון שהופרש תרומה גדולה ממילא דנקבע נמי לענין כל המעשרות דהא תרומה קובעת למעשרות לכונ"ע בדבר שנגמרה מלאכתן ואי"ן ראית פני הבית כדאיתא לקמן פ' המביא וא"כ א"ש דלא משכחת שזכאי בהרמתן בפירות שנגמרה מלאכתן דעיקר החיוב חל בשעת גמר מלאכה אלא שאין חייבים משום טבל אלא לאחר ראית פני הבית וא"כ הו"ל לאפרושי מאתמול ומה שהקשה מורי זקני עוד דמשכחת שזכאי בהרמתן שאוכל קבע ביי"ט והיינו אף בשבולים לעיסה לא וזיתי להבין דבריו כיון דלעולם לא משכחינן שיבולים שהיו ראויין לאכילה אלא ע"י מלילה או ע"י דישה ומירוח לעיסה וכיון שהדישה ומירוח אסורין ביי"ט לא משכחת אלא ע"י מלילה והיינו דמקשה ונמלך למוולג דוק. ועיין בתוספות פרק הפועלים ד' פ"ח בד"ה לא משיפקסו שכתבו דהא דבעינן גמר מלאכה קודם ראית פני הבית דוקא היינו דוקא במידי דשיין מירוח ודישה ולא במידי דאתא ממילא ואם כן יש ליישב בפשיטות דבהא דנמלך למוולג לא בעינן דאפקיה והדר עייליה אבל מ"ש הוא ג"כ נכון אליבא דהלכתא יבפרק הפועלים יבואר באריכות אי"ה:

בפירש"י בד"ה תלתן מין קטניות הוא ומעט נותנין בקדירה ליתן טעם עכ"ל. נראה שכוונתו בזה לפמ"ש לעיל דלרש"י נמי שייך קבע במלילות אלא שאין דרכו בכך להכניס חבילה למלילות אם לא דמלל ונתן לתוך חיקו הוי נמי קבע וא"כ תקשי מאי סייעתא מייתי ללישנא קמא ותיובתא ללישנא בתרא דמשמע מבריייתא דתלתן טבלא דלמא התם איירי באכילת קבע לכך פרש"י שאין נותנין ממנו אלא מעט בקדירה ליתן טעם וא"כ לא שייך בהו קבע כלל וק"ל:

בתוס' בד"ה א"ד וכו' והקשה הר"ש מקוני' וכו' וכלל הפחות הו"ל למימר דבקטניות פליגי אבל בשכלים כ"ע מודו עכ"ל. ותמיהא לי טובא האין מצו למימר דבשכלים כ"ע מודו הא עיקר פלוגתייהו איירי להדיא בשכלים למוולג אם לא שנדחק ולומר דסיפא דמוולגין במלילות לא קאי אשכלים דרישא אלא אקטניות וזה דוחק. ועוד דלכאורה ל' מלילה לא שייך אלא בשכלים ויש ליישב בדוחק ונ"ע:

בא"ד ותירן דה"ק לישנא קמא וכו' והשתא ניחא דלא הוי להיפך לגמרי עכ"ל ואע"ו דהשתא נמי הוי איפכא לגמרי דללישנא קמא שכלים גריעו מקטניות וללישנא בתרא קטניות גריעו משכלים אלא דבה יי"ל דודאי לעולם סברא פשוטה היא דלענין דמפרש שריתא למלול ודאי קטניות עדיפי שדרך המולל בקטניות לעשות מהם חבילות דהיינו כרי כדמצינו האי לישנא בחבילות של תלתן וכ"ש בשאר קטניות אבל בשכלים דאף כשפירש שמכניס למוולג מ"מ אין דרך לעשות כרי משכלים למלילה וכמ"ש לעיל משא"כ לענין סתמא הוי איפכא דסתם שכלים שכיחי טפי למלילה מקטניות דסתם קטניות סתמן למירוח כדפרש"י וא"כ ללישנא קמא נמי מודה בזה אלא דסובר דנהי דסתם קטניות גריעי מסתם שכלים אפ"ה פליגי בתרומייהו אבל במפרש לא פליגי אלא בשכלים וזה מוכח מקאמר בלישנא קמא אבל קטניות ד"ה טבלא ולא קאמר נמי להיפך דזימנין ד"ה לא טבלא אע"כ דלענין סתמא פליגי בתרומייהו וללישנא בתרא הוא להיפך דאע"ג דהדעת נותנת דלענין מפרש למלילה קטניות עדיפי משכלים למלילה אפ"ה במפרש פליגי בתרומייהו דוקא לענין סתמא יש לחלק ביניהם והיינו דקאמר ד"ה לא טבלא ולא קאמר נמי איפכא וזה נ"ל ברור אף שהוא לגמרי דלא כשיטת מהרש"א דויו"ק:

דף יג:

בגמרא **ביצד** מוולל ופרש"י ותוספות דבי"ט איירי דבשבת אסור למלול כדאמרינן לעיל מע"ש אין בשבת לא אבל הרי"ף והרא"ש בפרק מפנין גבי חבילי פיאה אחיוב וקורנית כתבו אהא דקתני התם המוולל בראשי ארבעותיו דמשמע מזה דהא דאמרינן הכא כיצד מוולל בשבת איירי אבל ביי"ט מותר בלא שינוי יכ"כ הרמב"ם והטוא"ח ולפירושם צ"ל דהא דקתני לעיל המוולל מע"ש ולא קתני בשבת היינו משום דא"כ הו"א דאפילו כדרכן מותר למלול בלא שינוי וכיון דהתנא לא נחית לפרש דין המלילה אלא דין

הניפוח בשבת מש"ה נקט מלתא דפסיקא המולל בע"ש. ועוד יש לי לומר דהא דקתני המולל בע"ש דמשמע בשבת לא לאו משום איסור המלילה דהא משכחת ע"י שינוי אלא משום דלא מצו למיתני מנפח על יד ואוכל דהא מסתמא כיון שלא נמללו מאתמול ודאי לא תרם עלייהו והשתא נקבעו לתרומות ומעשרות ואסור לאכול אפי' עראי דשבת קובעת למעשר ולתרום ולעשר בשבת ודאי א"א מש"ה קתני המולל מע"ש וא"כ תרם מאתמול ואפ"ה מדייק הש"ס שפיר לעיל מעיי"ט אין ביי"ט לא והוצרך למימר איירי דנקט מע"ש וכו' משום דלענין יי"ט לא מצינו לפרש כן דכיון דרשאי למלול ביי"ט רשאי נמי לתרום ולעשר כדאמרינן לעיל אם כן מצינו תרומה שזכאי בהרמתה דויו"ק:

דף יד:

במשנה ב"ש אומרים תבלין וכו' וב"ה אומרים תבלין נזוכין כדרכן וקשה למה התירו תבלין לדוך כדרכן והא שחיקה תולדה דטוחון הוא והטחינה אסוריה ביי"ט לקצת פוסקים מלאורייתא דאסורי' כל המלאכות אוכל נפש שקודם לישה כמ"ש התוספות בריש מכילתין ובר"פ אין צדין ואף הסוברים דמותר מדאורייתא וקרא אסמכתא בעלמא הוא מודה דאסור מדרבנן ומ"ש בגמרא דתבלין מפינין טעמן אינו מספיק לפ"ז ונהי דלשיטת רש"י בפרק אין צדין משמע דכל המלאכות שא"א מעיי"ט שרי וא"כ אי מפינין טעמן שרי מ"מ קשה לאידך לישנא בשמעתין דאף במוריקא דאינו מפינ טעם נמי מותר משום דלא ידע מאתמול מאי קדירה בעי בשולא ומ"ש מכל המלאכות כגון קצירה וטחינה וצידת דגים דלא שריגן להו מה"ט אע"ג דלא ידע מאתמול אם נעטרך להם למחר ואפ"ה בכל ענין אסור. ובתחלה עלה בלבי לחלק ולומר דשחיקת תבלין לאו מלאכה גמורה היא אפילו בשבת דלא דמי לטחינה ולשחיקת סממנין במקדש דמעיקרא לא חזיא כלל למלתייהו מה שעומדים אחר הטחינה דא"א לעשות עיסה משכלים כ"א ע"י טחינה וכן שחיקת סמנין לצבע צריכין גבול ולא חזיון כ"א ע"י שחיקה. משא"כ תבלין דעבדי לטעמא ומעיקרא נמי חזיא להכי וכמה בני אדם נותנין לקדירה מחוסרין שחיקה וא"כ אין זה אלא כמי שמחתך האוכל דק דק דלא מיקרי טחינה מזה הטעם. וכן נראה ממה שהביא הרא"ש והב"י בשם ר' חננאל גבי הא דפריס סילקא ובהכי הוי מיושב ג"כ הא דמקשינן לעיל בסוגיא דקדק עעון והא קעביד כתישה ולא אמרינן מתוך דהותרה לצורך בשחיקת תבלין הותרה שלא לצורך אע"כ דשחיקת תבלין לאו מלאכה גמורה היא וכן מנאתי בירושלמי לא הותרה שחיקה כדרכה אלא שרוב הפוסקים לא ס"ל הא דר"ח כמ"ש הרמב"ם להדיא דאפילו מחתך הירק דק דק חייב משום טוחון וכ"כ הב"י בשם כמה פוסקים בסו' שכ"א. ועוד מנאתי בירושלמי פ' כלל גדול הדין דחסף פלפלין חייב משום טוחן לכך לא מלאני לבי לפרש כן. ואין לנו בזה אלא כמ"ש הר"ן בפרק א"ץ דכל המלאכות שנאסרו באוכל נפש בין למי"ד מדאורייתא בין למי"ד מדרבנן היינו במלאכות שרגילין לעשות לימים הרבה וכ"כ הראב"ד ז"ל דתליא במלאכות שדרך העבדים לעשות לאדונייהם כגון קצירה וטחינה שעשית לימים הרבה משא"כ שחיקת תבלין אין דרכו לעשות לימים הרבה אלא מה שצריך לקדירה וג"כ אין דרך עבדות בכך מש"ה לא החמירו ע"ש ומכ"ש דא"ש טפי לפי הטעם שאמרו בשמעתין דתבלין מפינין טעמן ואם כן מה"ט גופא אין דרך העבדים לעשות מלאכה זו לימים הרבה ועיין בלשון הר"ן ז"ל באריכות ועיין בק"א:

סליק פרק ראשון

דף טו:

יום טוב פרק שני

בגמ' מנא הני מיניי אמר שמואל דאמר קרא זכור וכו' זכרהו מאחר שבא להשכיחו ופרש"י מחמת שמרבה בסעודת היום ואינו מניח לשבת לפי כבודו והזהיר הכתוב לזכרו וכו'. ולפ"ז משמע דשמואל אית ליה טעמא דרבא ולא כרב אשי אלא רב אשי טעמא דנפשיה מפרש. אבל קשיא לי ולפי טעמא דרבא כדי שיברור מנה יפה לשבת א"כ מאי מהני הא דתקנו רבנן שכל גדול הדור מערב על כל בני עירו כדאמרינן לקמן דאבהו דשמואל מערב אכולהו נהרדעי ור' אמי ור' אסי אכולהו טבריא ושמואל גופא אמר לההוא סמיא שלא הניח עירוב תבשילין סמוך אדיוי ואי ס"ד דעיקר תקנתא לשמואל לא הוי אלא כדי שיברור א"כ אכתי מאי הועילו בזה שיערב גדול הדור על בני עירו שאין זה ענין כלל לטעמא כדי שיברור מנה יפה דמאי דהוה הוה. והנלע"ד דלשמואל נמי עיקר התקנה שתקנו חכמים עירוב תבשילין היינו כטעמא דרב אשי כדי שיאמרו אין אופין וכו' דאלת"ה אלא משום כדי שיברור לחוד א"כ מה טעם יש לאסור דביעבד לבשל מיי"ט לשבת כשלא הניח ע"ת אע"כ דמשום חשש איסור נגעו בה שלא יבשל מיי"ט לחול ומה"ט שייך שפיר לאסור דביעבד אלא הא דאינצטריך שמואל ורבא לטעמא כדי שיברור היינו ליתן טעם לאסמכתא דאורייתא דטעמא דרב אשי לא שייך כלל מדאורייתא וכיון דאיכא אסמכתא דאורייתא לענין לכתחיל' משום דטעמא כדי שיברור תקנו חכמים ג"כ לאסור אפילו דביעבד משום טעמא דכדי שיאמרו אין אופין וכו' ומכ"ש דא"ש טפי לפמ"ש הרא"ש ז"ל דלטעמא דרב אשי מהני נמי אפי' אם הניח כמה ימים קודם יי"ט וכן מיי"ט ראשון של חג ליי"ט האחרון של חג משא"כ לטעמא דרבא כדי שיברור בעינן דוקא מעיי"ט ממש ואפשר נמי דלמאי דפרישית רבא ורב אשי לא פליגי אהדדי אלא דתרתני טעמי צריכי ואיתא להא ואיתא להא אלא מדמקשה התלמוד בשלמא לרב אשי אלא לרבא וכו' משמע להדיא דרבא לית ליה דרב אשי וא"כ הדרא קושיא לדוכתא לרבא מאי מהני הא דר' אמי ור' אסי מערבי אכולהו טבריא וכן הא דאמר שמואל להאי סמיא סמוך אדיוי ונ"ע דויו"ק:

ולבאורה היה נראה דאיכא עוד ג"מ בין טעמא דרבא לרבא אשי לענין פלוגתא דר"ת ור"י לקמן אי בעינן פת ותבשיל אפילו לב"ה או דכני בתבשיל לחוד ונראה דלטעמא דכדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליי"ט מש"ה בעינן פת ותבשיל כדי שיברור ג"כ מנה יפה לאפיו ולמבושל משא"כ לטעמיה דרב אשי כדי שיאמרו אין אופין דהיינו להיכר בעלמא סגי בחד מינייהו כן נ"ל לבאורה אלא דלקמן כתבו התוספות דפלוגתא דתנאי היא בירושלמי וא"כ נראה דוחק לומר דרבא סובר כרבי אליעזר ונ"ע ועיין בסמוך ולקמן בסוף הסוגיא:

שם רב אשי אמר כדי שיאמרו אין אופין מיי"ט לשבת ק"ו מיי"ט לחול. ואע"ג דלכאורה קי"ל כרבה דאמר לקמן ובפרק אלו עוברין בפסחים דהאופה מיי"ט לחול אינו לוקה דאמרינן הואיל ומשמע נמי דאסורא ליכא מדאורייתא וכ"כ הרמב"ם להדיא דהלכה כרבה וכ"כ רוב הפוסקים. ולענ"ד נראה שהוא מוכרח מדק"ל בפ"ק הלכתא כרב דביצה שנוולה ביי"ט אסורה בשבת ומוקמינן התם דהיינו משום הכנה דרבה וכיון דלית לן הכנה דרבה אלמא דצורכי שבת אין עשין ביי"ט ודלא כרב חסדא דאית ליה בפרק אלו עוברין דצורכי שבת עשין ביי"ט א"כ ע"כ מדהתירו חכמים לאפות ולבשל מיי"ט לשבת ע"י עירוב תבשילין אלמא משום דמדאורייתא מותר לבשל משום הואיל כדאית ליה לרבה בפרק אלו עוברין ונ"ע בזה בתוספות דפ"ק דף ב' בד"ה והיה ביום הששי דמשמע שם מלשונם דלדין לית לן הואיל דרבה מ"מ שיטת רוב הפוסקים ומפרשים דלית לן הואיל אפי"ה א"ש מלתא דרב אשי דכיון דמדרבנן

פני יהושע · ביצה

מיהא אסור אפי' לרבה מש"ה הוצרכו לתקן עירוב תבשילין דבדרבנן נמי אשכחן בדוכתי טובא שעשו חיזוק לדבריהם והא דאיצטריך רב אשי למימר משום גזירה דמי"ט לחול ולא קאמר משום האי גזירה :גופא דמי"ט לשבת לאסור מיהא מדרבנן כיון דמדרבנן לא אמרינן הואיל ומה לי שבת ומה לי חול כיון דקי"ל צורכי שבת אין געשין ב"י"ט הא ליתא דכיון דמלאורייתא שרי לגמרי משום הואיל א"כ נהי דגזרו מדרבנן מי"ט לחול אבל מי"ט לשבת לא היה להם לגזור כלל דמפני כבוד שבת הו"ל לאוקמי אלאורייתא ואין כאן מקום לתקן ע"ת אע"כ משום גזירה דמי"ט לחול הוצרכו לתקן ע"ת. אבל אין לפרש דשייך האי תקנה דע"ת לרב אשי משום חשש איסור לאורייתא כגון בענין ללא שייך הואיל דרבה כגון שהוא ב"י"ט סמוך לשקיעת החמה דתו לא חזיא להאי יומא דא"כ הדרא קושיא לדוכתא מאי איריא משום יו"ט לחול הא אפי' מי"ט לשבת אסור בכ"ג כיון דמלאורייתא אין צורכי שבת געשין ב"י"ט ולא שרינן אפילו ע"י ע"ת אלא משום הואיל אע"כ דלא מסתבר לרב אשי לומר שתקנו ע"ת משום חששא דסמוך לשקיעת החמה דלא שכיחא כנ"ל ועיין בספר יש"ש שהאריך בזה בענין הכנה והרבה יש לי ללקדק על דבריו ואין להאריך כאן ועיין לקמן:

שם אמר מר שמינחין חיי עולם וכו' והא שמחת י"ט נמי מצוה היא וכו' אע"ג דמצוה גופא לגבי תלמוד תורה קרינן להו חיי שעה ות"ת חיי עולם כדאיתא בשבת דף י' גבי רב המנונא הוי מאריך בצלותא וקאמר ליה רבה מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה ואע"ג דרש"י פי' שם דענין התפילה לצורך חיי שעה היא מ"מ אין הדבר יונא מידי פשוטו דתפילה נמי ודאי מצוה היא ואפ"ה קרי ליה חיי שעה לגבי תורה וה"נ אמרינן בסוטה דמצוה נמשלה לנר שאינו מגין אלא לשעה ותורה לאור שמנינה לעולם אלא דאפ"ה מקשה הכא שפיר למאי דס"ד דשמחת י"ט גלי קרא בהדיא חציו לה' וחציו לכס כר' יהושע. ולפ"ז ע"כ גלי רחמנא דשקולין הם לגמרי ומה"ט אפילו אם התחילו ללמוד צריך להפסיק דבעינן קרא בדכתיב חציו לה' וחציו לכס משא"כ למאי דמשני ר"א לטעמא דדרש או כולו לה' או כולו לכס א"ש דאע"ג דגלי קרא בהדיא שהרשות לכל אדם לעשות איזה מהם שירצה היינו לכתחילה אבל אם כבר התחילו אין להם להפסיק ולהסיר אונם משמוע תורה דאע"ג דבשאר מצות קי"ל אם התחילו מפסיקין מת"ת לן"ש ואפילו לתפילה אם לא כגון ר"ש ב"י וחביריו כדאיתא התם פ"ק דשבת היינו משום דזמן תורה לחוד וזמן מצוה לחוד משא"כ בשמחת י"ט שגילה הכתוב דהיכי דבעי עבד כולו לה' מסתברא דאם התחילו אין מפסיקין ובהכי א"ש הא דאמרינן בברייתא התחילו פניהם משתתין ופרש"י שהיו סבורין שכועס עליהם שאיחרו לצאת ולכאורה אין מקום לטעות בזה דמ"ש אינהו מיניה דר"א גופא שנתאחר לצאת ואם היה שום איסור בזה היה לו להפסיק הדרשא ולמאי דפרישית א"ש דאינהו הוי סברי דסעודת י"ט מצוה כמו ת"ת דחציו לה' וחציו לכס ולכך הוי סבורין דמש"ה כעס עליהם שאפילו אם התחילו פוסקין כמו בב"ש משא"כ ר"א גופא שלמד עם אחרים לא הו"ל להפסיק כדאשכחן האי חילוקא גופא לענין ק"ש כר"י הנשיא שהיה מעביר ידו על פניו ולא קרא אלא פסוק אחד וכתבו הפוסקים דמשום דלמד עם אחרים אין לו להפסיק ולהתבטל כנ"ל נכון וק"ל:

שם מאי לאין נכון לו א"ר חסדא למי שלא הניח ע"ת ומשמע לכאורה דקרא גופא דכתיב בעזרא דייקונין ימסקינן דאיירי לענין ע"ת ומש"ה מקשין העולם בשם גדול א' על מ"ש התנאים בפ"ק דר"ה ד' י"ט ע"ב דהא דאמר'י מיומות עזרא ואלוה לא מצנינו אלול מעובר משמע דבימי עזרא היה עיבור מדכתיב ביום עשרים וארבעה לחדש נאספו בצום ובשקיס ומלאך נאספו בכ"ג בחודש אחר הרגל ע"כ שהיה מעובר וקרי ליה כ"ד לחודש אע"ג דבאמת מיום שני מנינן והו"ל כ"ג לחדש ואפ"ה קרי ליה כ"ד למילתיה מיום ראשון כן נראה שם מל' התוספות וא"כ קשה דלמאי דמוכח הכא שהניחו ע"ת אלמא דר"ה היה ביום הששי וא"כ לעולם שלא היה מעובר ומה שלא נאספו ביום כ"ג לחדש היינו משום שהיה בשבת. ובאמת אין כאן מקום לקושיא כלל דעיקר דברי התוספות שם מדכתיב ביום א' לחודש השביעי וכתוב נמי ביום השני נאספו משמע שעשו שני י"ט של ר"ה וממילא אתי להו שפיר ההיא קרא דכ"ד לחודש. אלא דבלא"ה אין צורך בזה משום דבשמעתין לאו אקרא עזרא דייקונין דהתם בלא"ה א"ש הא דקאמר שלחו מנות לאין נכון לו כיון דר"ה היה והיו רוצין להתענות עד שאמר להם עזרא אכלו מעדנים ושתו ממתיקים ושלחו מנות לאין נכון לו וכ"כ הרא"ש ז"ל בסוף מסכת ר"ה אלא הא דייקונין בשמעתין מאי לאין נכון לו אמאי דקאמר רבי אליעזר לתלמידיו קאי וכן תירץ ג"כ הרב הקדוש חותן אחי מוהר"ר נפתלי הירץ זצוק"ל מן"ק ציזמר וכן נראה מל' מהרש"ל ביש"ש. ולענ"ד יש ליישב עוד דכ"ש אם נאמר דבימי עזרא הניחו ע"ת מההיא דשמעתין אם כן בלא"ה מוכח שהיה מעובר באותו זמן ור"ה היה ביום ה' וביום ו' דאי ס"ד דאלול היה חסר ור"ה חל ביום הששי א"כ מאי קאמר להו עזרא שלחו מנות לאין נכון לו דהא כל גדול הדור יש לו להניח על כל בני עירו כדמיינתי לקמן אבהו דשמואל מערב אכולהו נהרדעי ור' אמי ור' אסי בטבריא ומסתמא היה לו להניח על כולם ומאי לאין נכון לו אע"כ שהיה אלול מעובר ור"ה היה ביום ה' וביום ו' דמעבשוי מציען למימר דבכה"ג אין צורך להניח על כל בני עירו שהרי אף אם ישכח שום אדם להניח ע"ת יזכור ביום שני ויתנה כמו שאפרש בעובדא דהאי סמיא לקמן ולשמא ישכח שני פעמים לא חוישינן דכה"ג פושע מיקרי ואף למאי שאפרש שם דבר"ה לא שייך הכי שאין יכול להתנות דכיומי אריכתא דמי היינו דוקא מתקנת חכמים שתקנו שלא יקבלו עדות מן המנחה ולמעלה אבל מקמי הכי שהיו מקבלין כל היום אין לחלק בין ר"ה לשאר רגלים וא"כ ממילא מוכח שהיה מעובר. ולפ"ז אם נפרש ש"כ דלאר"א קאי י"ל דהתם נמי איירי בכה"ג שחל י"ט יום ה' ויום ו' אלא דבלא"ה מציען למימר דר"א לטעמיה דאופין על האפוי ומבשלין על המבושל ומדבעי ר"א שני מינין אלמא דטעמא דר"א משום כדי שיברור מנה יפה לשבת כדפרישית לעיל וא"כ לפום האי טעמא לא מהני כלל הא מלתא שיניח גדול הדור על כל בני עירו כדפרישית לעיל ומש"ה א"ש הא דקאמר שלחו מנות לאין נכון לו למי שלא הניח ע"ת ודוק היטב:

דף טז.

בתוס' בד"ה איזה חג וכו' ורבינו משולם פי' וכו' והקשה ר"ת וכו' כבר פירשתי יפה בפ"ק דר"ה דף ח' ע"ב עיין שם ותמצא נחת גס במה שדרשו כאן חק לישנא דמוזני ובפ' ראיהו ב"ד מפיק לה לענין קידוש החדש עיין במ"ש בפרק ראיהו ב"ד דלאו אליבא דכ"ע איצטריך הך ילפותא דקידוש החדש ביום:

שם אמר אביי לא שנו אלא תבשיל אבל פת לא מ"ש פת דלא וכו' מכאן יש להקשות על מה שפירש ר"ת לקמן דף י"ז ע"ב בד"ה אמר רבא דהא דקאמר אביי הכא אבל פת לא היינו לענין דלא מהני לבשל עליו ואיירי שאינו רוצה לאפות מי"ט לשבת אבל לענין אפייה ודאי צריך פת ולא מהני תבשיל וא"כ קשה מאי מקשה הכא מ"ש פת דלא דמהיכי תיתי ליהני כיון דאמרינן דתבשיל לא מהני לענין אפייה מה"ט גופא לא מהני פת לענין תבשיל והנלע"ד לכאורה דר"ת גופא לא קאמר דבעינן פת ותבשיל אלא לכתחלה והיינו לפימ"ש לעיל דלטעמא דשמואל ורבא דאמרי כדי שיברור מנה יפה ל"יט ולשבת מש"ה בעינן תתרי אלא שכתבתי שם דמה"ט אין נראה לאסור בדיעבד כשלא הניח ע"ת וע"כ הא דאמרינן בדיעבד היינו משום

איך טעמא דכדי שיאמרו אין אופין מי"ט לשבת ק"י לחול ולה"ט סגי בפת או בתבשיל וא"כ מצינו למימר דתרווייהו טעמי איתנהו ומש"ה כתב ר"ת דלכתחלה בעינן תרווייהו משום טעמא דכדי שיברור משא"כ בדיעבד סגי בחד משום טעמא דכדי שיאמרו אין אופין מי"ט ואף ע"ג דליכא טעמא דכדי שיברור בדיעבד לא אמרינן משום ה"ט. ולפ"ז א"ש הא דקאמר אביי ל"ש אלא תבשיל אבל פת לא והיינו דבדיעבד לא סמכינן אפת לחוד ומש"ה מהדרינן אטעמא משום דפת שכיח או דלא מלפת ולא הוי היכרא בהכי כנ"ל וק"ע:

דף טז:

בגמרא לא אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה. נראה דהא דאיצטריך לאשמעינן דאין לו שיעור למעלה היינו לענין דסגי בכזית בין לא' ובין למאה אע"ג דבתחומין צריך שני סעודות לכל אחד ובחצרות כגונגרת לכל א' וקמ"ל דהכא בעי"ת סגי בכזית אפילו למאה דאלת"ה אין כאן שום חיודש לומר דאין שיעור למעלה דמלתא דפשיטא היא כנ"ל וק"ל:

שם הואו סמיא דהוא מסדר וכו' לשנה חזייה דהוא עצב וכו' ופרש"י לשנה האחרת ור"ה היה שאין יכול להתנות עכ"ל. וכבר צנוחו קמאי דקמאי בכונת רש"י בזה מי הכריחו לפרש כן דהא שפיר מציען למימר שהיה ב"י"ט של גלוית אלא שחל י"ט הראשון בע"ש או אפילו שחל י"ט של גלוית ביום ה' וביום ו' אלא שהסמי' לא נזכר עד י"ט שני דהיינו בע"ש ותו לא מצו להתנות ומהרש"א נדחק בפירושו ועם כל הדוחק לא יצא ידי חובתינו ליישב הקושיא. והנלע"ד בכונת רש"י דקשיא ליה הא דאמרינן לשנה חזייה דהוי עצב ואמאי הוי עצב כיון שכבר ידע שכן היה מנהגו של שמואל שהיה מערב תמיד משלו על כל מי שלא הניח וא"כ היה לו להסמי' לסמוך אעירובו של שמואל כמו שא"ל אשתאק וע"כ צ"ל בזה כדפרישית לעיל דמה שגדול הדור צריך להניח על כל בני עירו היינו כשחל י"ט הראשון בע"ש משא"כ אם חל י"ט הראשון בה' בשבת אין צורך לגדול הדור להניח על מי שלא עירב כיון שעדיין יוכל הלה להתנות ולהניח מי"ט הראשון ולשמא ישכח שני פעמים רצופין ודאי ליכא למיחש דאפילו למאי דלא ידע האי סמיא דבשני פעמים בשני שנים מיקרי פושע אבל בשני ימים רצופים ודאי לא שכיח שיכסח תדע דהא לר' יעקב בר אידי דהכריו כל מי שלא הניח ודאי לא היה עושה כן כשחל ביום ה' וביום ו' דאז מכריו כל מי שלא הניח יסמוך על שלי יכריז ביום הראשון כל מי שלא הניח אתמוול יניח היום ויתנה אע"כ דקושטא דמילתא הכי הוא דבשני י"ט של גלוית שחל ביום ה' וביום ו' לא היה מניח דבי"ט הכל פנויין ממלכתן ולא שכיח שיכסח אלא בערב הרגל. ולפ"ז א"ש דהוי עצב האי סמיא דנהי דאשתאק א"ל שמואל סמוך אידיי היינו שחל י"ט הראשון בע"ש משא"כ עכשיו שחל י"ט הראשון ביום ה' קסבר האי סמיא דשמואל לא היה מניח מטעמא דפרישית והאי סמיא לא נזכר עד יום השני של י"ט ומש"ה הוי עצב. אלא כיון דחזינן דלקושטא דמילתא היה שמואל מניח באותו פעם דהא א"ל פושע את לכ"ע שריא ולדיקד אסור אלמא שהיה מניח על כל מי שלא עירב לכך פרש"י דמה שהניח שמואל אפילו כשחל י"ט הראשון בה' היינו משום דר"ה היה שאינו יכול להתנות. אבל דסמיא דהוי עצב הוי טעי בהכי והוי סבר דיו"ט של ר"ה נמי שרי להתנות והיינו כדסברי נהרדעי לעיל דף ו' אף ביצה מותרת וה"נ הוי טעי רבינא שם לענין ע"ת גופא ומש"ה הוי עצב כנ"ל נכון בכונת רש"י ואף שלא נזכר דין זה בשום פוסק דכשחל י"ט הראשון של גלוית בה' אין צורך לגדול הדור להניח על כל בני עירו מ"מ טעמא דמסתבר הוא ועמ"ש בזה עוד בר"פ ודוק היטב:

בפרש"י בד"ה לא ערובי חצירות לטלטל מחר דנראה כמתקן דבר עכ"ל. נראה דלענין עירובי תחומין לא הוצרך לפרש האי טעמא אלא דבלא"ה יש לאסור משום הכנה כדמסיק הש"ס להדיא בפרק בכל מערבין הובא בתנא' בסמוך משא"כ לענין ערובי חצירות משמע לרש"י דל"ש הכנה כמ"ש התנא' בפרק בכל מערבין אליבא דר' אלא שכתבו דבהכי פליגי ר' ורבנן אי מיקרי הכנה בערובי חצירות ולרש"י יניחא ליה למימר הכי מדקאמר ר' אי אתה אוסורו בדבר המותר לו ואי ס"ד משום הכנה איירי לא שייך לומר אי אתה אוסרו בדבר המותר לו דהא אפייה ובישול גופא נמי מותר ב"י"ט ואפ"ה הוי שייך בזה הכנה לחד תירוצא שכתבו התוספות בריש מבילתין אי לאו משום דאמרינן הואיל והכא לא שייך הואיל אע"כ דיש לחלק דבלא"ה לא שייך הכנה לענין ערובי חצירות כיון שמותר לגמרי להוציא מחצר לחצר משא"כ באפייה ובישול לאסור מיהא לצורך חול וא"כ ע"כ רבנן נמי מודו דלא שייך הכנה בכה"ג לכך הוצרך לפרש דמאן דאסר בחצירות היינו משום דנראה כמתקן. והתוספות שכתבו בפרק בכל מערבין דטעמא דרבנן בערובי חצירות נמי משום הכנה הוא וכן נראה תחילת פירושם בסמוך בד"ה מ"ט היינו משום דלאזי לשיטתייהו שכתבו בפרק קמא דף י"ב דכל שאינו לצורך היום כלל אסור להוציא אפילו ביום טוב מחצר לחצר ועיין מ"ש בזה בשיטת רש"י ואכתי יש לי ללקדק במ"ש רש"י כאן דאיסורא דערובי חצירות היינו משום מתקן ואסקינן בסמוך דהלכתא דאסור וא"כ משמע דמיקרי מתקן ובפ' במה מדליקין דל"ג דמחלק הש"ס בין עירובי תחומין לעירובי חצירות פרש"י שם להדיא דעירובי חצירות דליכא שום אסמכתא מקראי לא מיקרי מתקן אלא דיו"ל דדוקא לענין ספק חשיכה כתב כן שכן נראה מלשונו שם שכתב דלא הוי תיקון מעליא כמו תחומין אבל מ"מ מקרי מתקן לאסור ב"י"ט כדאמרינן נמי לענין דמאי דהוי כמתקן אע"ג דליכא אסמכתא דמה"ט שרי ביה"ש ואפ"ה אסור בשבת וי"ט ה"נ דכוותיה וכבר הארכתי במקום אחר וק"ל:

בגמ' איבעיא להו הלכה כר' לחומרא או לקולא ויש לתמוה דטפי הו"ל למיבעיא אמילתא דרב אי הלכה כת"ק לחומרא או לקולא דהא מלתא דרב איתמר מקמי הא דשמואל ועוד דקי"ל הלכתא כרב באיסורי והו"ל למיבעיא אליבא דהלכתא. ולכאורה היה נראה דאמילתא דרב לא שייך למיבעיא דכיון דרב אית ליה טעמא דהכנה דמה"ט אמר בפ"ק ביצה שנולה ב"י"ט אסורה בשבת וא"כ פשיטא ליה לבעל האיבעיא דלטעמא דהכנה יש לאסור אפילו בחצירות ור' דשרי בחצירות היינו משום דלית ליה הכנה והא דאוסר בתחומין לשיטת התוספות היינו משום דקדושה אחת ולרש"י משום מתקן ומש"ה לא מספקא ליה אליבא דרב אלא אליבא דשמואל והיינו כדמסיק דשלח ר"א לגולה לא כמו שאתם שונין וא"כ איכא למימר דרב ושמואל לא פליגי דתרווייהו סברי דאסור בשניהם אלא דשמואל איפכא תני ר' אוסר אלא דא"א לומר כן דא"כ אכתי תפשוט מהא דקאמר רב עליה דרב תחליפא תחילת הוראה דהאי צורבא מרבנן לקלוקלא אלמא דרב פליג מיהא אדשמואל וכיון דפשיטא לן דרב אוסר בשניהם משום הכנה ע"כ דשמואל כרבי לקולא קאמר ועוד דשמואל נמי אית ליה טעמא דהכנה בפרק בכל מערבין דקאמר אין מערבין מי"ט לשבת אלא באותו פת והיינו משום הכנה וע"כ דאפ"ה מיבעיא לן הכא אי שייך טעמא דהכנה בחצירות או לא כשיטת התוספות או דפשיטא דלא שייך הכנה בחצירות אלא דמבעיא לן משום טעמא דמתקן כשיטת רש"י והדרא קושיא לדוכתא אמאי לא קמבעיא אליבא דרב בכה"ג. ולכאורה היה י"ל עוד דאליבא דרב ליכא למיבעי דנאי דשלח ר"א לגולה לא כמו שאתם שונין אפ"ה כיון דרב ושמואל בבבל הוו משמע דרב כת"ק לחומרא קאמר וכ"ש דמסתבר לומר דמטעם הכנה יש לאסור בשניהם אלא במלתא דשמואל מספקא ליה משום דקשיא ליה במילתא דשמואל אי הלכה כרבי לקולא קאמר תקשי

לשמואל מ"ט דשמואל דנהי דאיבא למימר דטועמא דהכנה לא שייך בחצרות אכתי יש לאסור בשניהם מטעמא דמיקניא ביתא בשבתא לא כדמסקינן לקמן לרבא לענין תחומין וא"כ לשמואל ה"ה לענין עירובי חצרות דהא שמעינן לשמואל דאמר בעירובין דף מ"ט דעירוב משום קנין וא"כ אסור לקנות בית ב"ט ונהי דרב ודאי לית ליה לקמן האי טעמא דלמיקני ביתא בשבתא אסור מ"מ אם נאמר דשמואל נמי לית ליה ה"ט הוי מלתא דרבא לקמן דלא כרב ודלא כשמואל. ועוד דאפשר דהא דלית ליה לרב לקמן ה"ט דלמיקני היינו דוקא לענין מ"ט לחבירו דהוי ספק י"ט שכן נראה מנ' רש"י משא"כ מ"ט לשבת אפשר דמודה דאסור וכן אפשר בסמוך בנ' התוס' כנ"ל לכאורה לולי שהתוספות בסמוך מסקין להדיא דהאי טעמא דהכנה היינו האי טעמא דלמיקני ומלשון רש"י נראה דהאי טעמא דלמיקני היינו טעמא דמתקן כמו שאפרש שם וא"כ צ"ע אמאי לא קא מיבעיא לרב וצ"ע:

בתוס' בד"ה ר' אומר מערבין וכו' ותימא הא ר' ס"ל בפרק בכל מערבין דשבת וי"ט קדושה אחת הם יכו' ויש לומר דאדברה ה"ט וכו' עכ"ל. משמע מזה בפשיטות דלענין עירובי תחומין יש לאסור לר' מטעמא דקדושה א' אפי' בלא טעמא דהכנה וא"כ קשה על מ"ש התוספת פרק בכל מערבין טעמא דר' דאין מערבין ערובי תחומין היינו משום הכנה משא"כ בחצירות ליכא הכנה ונדחקו שם דר' ורבנן פליגי בהאי סברא ואמאי לא משמע להו בפשיטות טפי דר' ס"ל דקדושה א' הן ולית ליה טעמא דהכנה כלל אלא דאוסר בעירובי תחומין משום הא מלתא גופא דקדושה א' הן ועל לשון מהרש"א שם יש לתמוה יותר שלא הרגיש בזה ובלא"ה עגלמו ממנו דברי התוס' כאן וצ"ע:

דף יז.

בגמ' אמר רבא א"ר חסדא א"ר הונא הלכה כר' ולאסור וקשיא לפי שיטת התוספות דשמעתין דמשמע דליכא שום טעם לאסור בחצרות אלא משום הכנה וכ"כ להדיא בפרק בכל מערבין וא"כ האידן פסיק ר"ח כר' לאסור דהא ר"ח לית ליה כלל טעמא דהכנה ב"ט ואדרבא קאמר להדיא בפ' אלו עוברין (פסחים מ"ו ע"ב) מדאורייתא צורכי שבת געשין ב"ט ורבנן הוא דגזרו שמה יאפה ויבשל מ"ט לחול יא"כ לענין עירובי תחומין וחצרות דלא שייך האי גזירה דמ"ט לחול ואמאי אסרוהו חכמים מיום טוב לשבת ובשלמא לענין עירובי תחומין איכא למימר דר"ח אסר משום דקדושה א' הן ורבא קאמר משמיה דר"ח אע"ג דרבא אית ליה לעיל בפ"ק דהלכתא כוותיה דרב בהני תלת ומשמע דשבת וי"ט ב' קדושות הן מיהא רבא סבר כר"ח דהלכה כר' לאסור ולא מטעמיה אלא משום טעמא דהכנה משא"כ לר"ח גופא קשה מ"ט אוסר בחצרות דלפי סברת התוספת אין לאסור בחצרות מטעמא דקדושה א'. יבשלמא לשיטת רש"י איכא למימר דהא דפסיק ר"ח כר' ולאסור היינו משום דנראה כמתקן ואע"ג דצורכי שבת געשין ב"ט היינו באוכל נפש גופא משא"כ במכשירין היבא דמחי כמתקן אסור אפי' לצורך י"ט כההיא דאין מנביהון תרומות ומעשרות וכו"ג טובא בטבילת כלים דאוסר רבא משום דמחי כמתקן כמו שאפרש שם אבל לשיטת התוספת דלא משמע להו טעמא דמתקן לענין עירובין אלא משום הכנה א"כ קשה ודוחק לומר דר"ח משמיה דר"ה קאמר ולי' לא ס"ל ויש ליישב בדוחק ודוק. מיהו בל' הרא"ש מצאתי דגרסינן א"ר סחורא א"ר הונא וא"כ לק"מ מ"מ עיקר הסברא נכונה דאפי' לר"ח יש לאסור משום דלא אמרינן צורכי שבת געשין ב"ט אלא לענין אוכל נפש ולא למכשירין וכ"ש דלפי סברא זו ליתא למ"ש האור זרוע דהיכא שהניח ע"ת מותר לערב אפי' לערובי תחומין מ"ט לשבת ילמאי דפרישית לא יתכן דע"ת נמי לא מהני אלא לענין אוכל נפש גופיה ולא לענין מכשירים וכ"כ הר"ן דליתא לדברי הא"ז וכן מסיק מהרש"ל. אמנם בירושלמי מצאתי להדיא דפלוגתא דאמוראי הוא בשמעתין:

בפרש"י בד"ה מ"ט לחבירו אם נזכר ב"ט ראשון וחלו שני י"ט וכו' ובאותו הפת עצמו דממ"נ הוי עירוב עכ"ל נראה מפירושו מבואר שמפרש מלתא דרב בתחומין נמי לענין י"ט הסמוך לשבת דומיא דע"ת ודלא כמ"ש מהרש"א ומהר"מ ז"ל בשיטת התוספות. אלא דלכאורה יש לתמוה על פרש"י חדא כיון דאליבא דרב קיימין הכא ואיהו ס"ל דשבת וי"ט שתי קדושות הן וכ"ש שני י"ט של גלוית וא"כ העירוב שיניח ב"ט ראשון לא מהני כלל לענין שבת ומה זה שכתב דמ"מ הוי עירוב ועוד דכיון שמיניח ב"ט השני באותו הפת שהניח ב"ט ראשון א"כ למה הוצרך לפרש דממ"נ הוי עירוב וכונתו או של י"ט ראשון או של י"ט שני ותיפוק ליה דבלא"ה העירוב של י"ט שני שהוא בע"ש ודאי מהני לשבת ל"ש אם הוא חול ל"ש אם הוא קודש דהכי איתא להדיא הלכה פסוקה בעירובין ד' ל"ט דבאותו פת מותר להניח מ"ט לשבת ולא אשכחן מאן דפליג ולשיטת התוספות שם ברייתא היא ע"ש ומה'טגופא קשה למאי דמסקינן דלרבא דאמר ע"ת אבל תחומין לא משמע דבאותו פת נמי אסור וא"כ תקשי סוגיא דעירובין. אמנם אחר העיון צדקו דברי רש"י דכיון דמשמע ליה דרב אשמעינן חדא דלית ביה תרתי דמותר להניח מ"ט ראשון עירובי תחומין לצורך י"ט שני ואשמעינן נמי דמיניח ומתנה לצורך שבת דומיא דע"ת דקאמר רבא וקשיא ליה לרש"י קושיית התוס' אמאי לא אסרינן משום הכנה וכ"ש דאליבא דרב קיימין הכא ורב אית ליה הכנה בפ"ק גבי ביצה וקשיא דרב אדרב לכך הוצרך רש"י לפ' דאיירי באותו פת יא"פ' הוצרך ג"כ לפ' דהוי עירוב ממ"נ דנהי דבפרק בכל מערבין משמע דבאותו פת מותר להניח מ"ט לשבת ולא מיקרי הכנה התם איירי שהניח מעי"ט שהוא ודאי חול לצורך י"ט ראשון וא"כ כשמיניח א"כ ב"ט ראשון שהוא ע"ש לצורך שבת לא מיקרי הכנה כיון שכבר נקרא שם עירוב ודאי על אותו הפת משא"כ בשמעתין דאיירי שלא הניח מעי"ט ולא נזכר עד י"ט ראשון שהוא יום ה' בשבת ואז מערב לצורך מחר שהוא י"ט שני ואם כן כשמיניח א"כ בע"ש שהוא י"ט שני לצורך שבת אפי' באותו פת לא הוי לן למישרי דשמה אתמול יום ה' קודש והיום ע"ש הוא חול ונמצא דלפ"ז לא נקרא עדיין שם עירוב מאתמול על אותו הפת כיון שי"ט שני חול והי"ל היום תחילת העירוב מ"ט לשבת לכך פרש"י דאפ"ה שרי ממ"נ אי אתמול קודש והיום חול שפיר מערב מיום חול לשבת ולא מיקרי הכנה ואי אתמול חול והיום קודש הרי נקרא שם עירוב כבר על אותו הפת שהעירוב היה לצורך י"ט שני שהוא קודש וא"כ כיון שמערב באותו פת לצורך שבת תו לא מיקרי הכנה כנ"ל ברור בכוונת רש"י אלא דאכתיו קשה לי כאן דעיקר שריותא דאותו פת היינו משום שאינו צריך לקרות שם כמ"ש רש"י שם והכא ע"כ צריך לקרות שם מספק א"כ מאי ממ"נ דאמרינן ויש ליישב כיון דקורא שם על תנאי אכתי ממ"נ לא מיקרי הכנה ועדיין צ"ע ודו"ק:

בד"ה דלמיקני שביטה בשבתא וכו' ואם התירו בע"ת התם משום כבוד שבת עכ"ל. מבאן נראה מבואר שרש"י אינו מפרש טעמא דלמיקני שביטה משום הכנה דא"כ מאי קשיא ליה מע"ת. דלכאורה נראה ברור דבע"ת לא שייך כלל לומר דהוי הכנה מיו"ט לשבת שעיקרו בא להתיר אפייה ובישול ב"ט עצמו לצורך שבת וכיון דאפייה ובישול לא מיקרי הכנה כ"ש דהעירוב לא מיקרי הכנה ותדע מההוצרך רש"י לפרש לעיל בשמעתין בערובי חצירות משום מתקן ולא ניחא ליה טעמא דהכנה אלאמא דפשיטא ליה דאפילו בערובי חצירות לא שייך הכנה כיון שאין איסור טלטול חצירות נוהג ב"ט א"כ כ"ש בע"ת שאין

איסור אפייה ובישול נוהג ב"ט לא מיקרי העירוב הכנה ואף אם נדחק לחלק מ"מ נלע"ד מוכרח דלא שייך הכנה בע"ת דממקשה הש"ס לעיל בפשיטות בר"פ לרבא מאי איירא בעי"ט אפי' ב"ט נמי וע"כ איירי כגון שחל י"ט הראשון בע"ש דאי כשחלו שני י"ט ביום ה' וביום ו' מאי מקשה אין ה"נ דשרי רבא להניח ב"ט ולהתנות אע"כ דבי"ט ראשון שחל בע"ש מיירי ומאי מקשה אפי' ב"ט נמי דלמא ב"ט אסור משום הכנה והא דשרי רבא מיי"ט לחבירו ולהתנות היינו משום דמספק הוא אע"כ דלא שייך הכנה בע"ת וממילא דטעמא דלמיקני שביטה בשבתא נמי לרש"י לאו משום הכנה הוא מהוצרך להתיר בתבשילין משום כבוד י"ט. ומכ"ש דא"א לפרש בשיטת רש"י ההיא דלמקני שביטה כשיטת הר"ן ומהר"ש ז"ל דהיינו משום טעמא דקנין דעירובי תחומין מיחוי כקונה בית והרי"ף ז"ל גרים להדיא למיקני ביתא לא ומה"ט מחלקו הר"ן ומהר"ש בין תחומין לחצירות ע"ש דלרש"י א"א לפרש כן דא"כ מאי קשיא ליה מע"ת דהא בע"ת לא שייך כלל טעמא דקנין. אלא ע"כ דשיטת רש"י דאסור למיקני שביטה בשבתא היינו משום דמיחוי כמתקן דנהי דלא חיישינן לטעמא דהכנה כיון דממ"נ הוי עירוב ולא מיקרי הכנה כדפרישית אפ"ה אסור לרבא משום דמיחוי כמתקן ב"ט שני ואסור ואפילו מספק ומש"ה כתב דהא דלא אסרינן נמי בתבשילין משום דמיחוי כמתקן היינו משום כבוד שבת התירו ולא גרע מאפייה ובישול גופא שהתירו משום כבוד שבת כ"ש דלא חשו לומר דמיחוי כמתקן כיון שהוא לצורך אפייה ובישול דהיינו אוכל נפש עצמו משא"כ תחומין וחצירות מכשירין ניניהו ומיחוי כמתקן והא דשרינן בפרק בכל מערבין לערב תחומין מיי"ט לשבת באותו פת שהניח בעי"ט היינו משום דתו לא מיחוי כמתקן כיון שאין צורך לומר כלום משא"כ הכא שלא הניח בעי"ט וצריך לקרות שם מספק על אותו פת כדפרישית א"כ אכתי מיחוי כמתקן. ואי תקשי אם כן תקשי לרש"י קושיית התוספות אמאי איצטריך בפרק בכל מערבין לטעמא דהכנה ולא קאמר מטעמא דלמיקני שביטה דהיינו לרש"י משום דמיחוי כמתקן י"ל דטעמא דהכנה עדיפא לתלמודא טפי שיש לו עיקר מן התורה ודוקא הכא דלא שייך טעמא דהכנה כדפרישית הוצרך לטעמא דמתקן:

ועוד ג"ל משום דהתם אליבא דר"א קיימין ולדידיה לא שייך טעמא דמיחוי כמתקן כלי דלר"א אשכחן דשרי לתקן כלי ב"ט אפילו לצורך מכשירי אוכל נפש דאפשר לעשותו מעי"ט כדאיתא בשבת ר"פ תולין ואע"ג דמנ' התוס' בפסחים דף ס"ח משמע דלא התיר ר"א בכל מכשירין אלא במשמרת דוקא מ"מ מוכח דהיינו מדרבנן כדמוכח מנ' התוספות ר"פ תולין ובלא"ה דבריהם בפסחים אינם מוכרחים דאיבא למימר דהא דקאמר ר"א לר"י מה ראייה רשות למצוה היינו לדבריו דר"י וכ"כ בתני"ט שם. א"כ ה"נ לא שייך האי גזירה דנאי לצורך שבת הוא הוי לן למישרי ע"י ע"ת וכדפרישית לעיל בשם הא"ז ונהי דהר"ן חולק עליו היינו לדימך דלא שרינן מכשירי אוכל נפש דאפשר מאתמול אפילו ב"ט עצמו מש"ה לא מהני להתיר ע"י ע"ת משא"כ אליבא דר"א דלא שייך ה"ט הוצרך לטעמא דהכנה כנ"ל ודו"ק:

ומתוך מה שכתבתי מיהו יש לתמוה על רבינו הב"י שכתב בהל' י"ט סימן תקכ"ח בשם רש"י דאין מערבין מ"ט לשבת לא עירובי תחומין ולא עירובי חצירות והיינו דבתחומין משום טעמא דלמיקני ביתא ובחצירות משום דמיחוי כמתקן ולמאי דפרישית א"א לומר כן דע"כ טעמא דלמיקני שביטה לרש"י היינו משום דמיחוי כמתקן או שנדחק לפ' טעמא דלמיקני משום הכנה כדפרישית אבל א"א לפ' כוונת רש"י מטעמא דלמיקני ביתא ממש משום קנין דא"כ מאי הוצרך לפרש שריותא דע"ת משום כבוד שבת ותיפוק ליה דלא שייך טעמא דקנין וצ"ע:

בתוס' בד"ה מ"ט למיקני שביטה וא"ת ל"ל האי טעמא האיבא טעמא דהכנה וכו' י"ל וכו' הואיל ויש שם ספק עכ"ל. אם נפרש כוונת התוספות דלא איירי הכא בעירובי תחומין מיי"ט לשבת אלא מיי"ט לחבירו א"כ יש לתמוה טובא מעיקרא מאי קשיא להו דמלתא דפשיטא היא דטעמא דהכנה לא שייך כלל כיון דממ"נ חד מינייהו חול הוא כדאשכחן לרב גופא דאית ליה הכנה בריש מכילתין מיי"ט לשבת גבי ביצה ואפ"ה שרי בשני י"ט של גלוית משום דממ"נ חד מינייהו חול אע"ג דהוי הכנה דאורייתא ואם כן כ"ש שיש לנו לומר כן לענין עירובי תחומין דלא הוי אלא הכנה מדרבנן דתחומין מדרבנן וכן יש להקשות לפי מאי דמסקין התוספות הכא דטעמא דלמיקני שביטה ה"ט דהכנה ואם כן תקשי מביצה. ועוד דמאי קשיא להו טפי אמסקנא דגמרא אליבא דרבא ויותר הו"מ לאקשווי אדרב גופא דמתיר בתחומין והא אית ליה הכנה. מיהו בהא מצנין למימר דאדרב לא פסיקא להו להקשות דשמה דוקא בביצה אית ליה הכנה מדאורייתא משא"כ ההיא דעירובי תחומין לא חשיב ליה הכנה כיון דתחומין דרבנן מש"ה פסיקא להו לאקשווי אסתמא דתלמודא דמסיק הכא מטעמא דלמיקני שביטה והתם מסיק סתמא דתלמודא אליבא דר"א טעמא דהכנה וקשיא להו סתמי דתלמודא אהדיו מ"מ קושיא קמייתא בדוכתי קאי. לכך היה נראה לפרש שיטת התוספות נמי מיו"ט לשבת וכדפרישית באריכות בשיטת רש"י וכן נראה קצת בשיטת מהר"ם מלובלין בחידושו. אלא דלפי מה שפירשתי בשיטת רש"י אין מקום להעמיד ענין זה בסתימות לשון תוספות שלא הזכירו כלל מלתא דאותו פת שכתב רש"י לכך שיטת התוס' צ"ע:

בא"ד וא"ת לרבי יוחנן דאמר לעיל וכו' וכי פליג ר"י אבל הנך תנאי ואמוראי דהכא עכ"ל. ועיין במהרש"א ז"ל. מיהו לפמ"ש בשיטת רש"י א"ש דר"י סבר דמאן דאסר בתחומין ובחצירות היינו משום מתקן ומאן דשרי בחצירות היינו משום דערובי חצירות לא מיקרי תיקון מעגליא כשיטת רש"י בפרק במה מדליקין שהבאתי לעיל ואין מקום לקושיית התוספות וק"ל:

בא"ד וי"ל דהתם מיירי בהכנה שעשית בידים כגון ערובי תחומין עכ"ל. אע"ג דמאן דאית לה הכנה יליף לה מקרא דוהבינו וא"א לאוקמי קרא לענין עירוב דהוא מדרבנן אלא דאפשר דהתוספות אזני לפי תיורצם הראשון לעיל בפ"ק דבאפייה ובישול נמי שייך הכנה ואיכא לאוקמי קרא בהכי שעושה בידים ומה"ט אסור מדרבנן בכה"ג בהכנה דעירוב משא"כ לתירון הריצב"א בעירובין (דף ו') לא שייך הכנה באפייה ובישול אלא דומיא דביצה לפ"ז צ"ל דלר' יוחנן לית ליה הכנה דאורייתא כלל אלא מדרבנן דוקא היכא דעבד בידים ועיין בסמוך:

בא"ד ומ"מ קשה מההיא דגיתין וכו' עד סוף הדיבור וכתב מהר"מ בחידושו שדברי התוספות מהופכים דקושיא זו מקומה לעיל דלפי מ"ש דטעמא דלמיקני היינו משום הכנה אין מקום לקושיא זו. ולענ"ד אין צריך להפך ולסרס וסורסו זו למה אלא נראה לפרש דבריהם דמעיקרא לק"מ דאיכא למימר דאוסורא דהכא היינו כיון דע"י הקנין מתיר האיסור הו"ל כמתקן אפילו לפי מאי דמסקין לעיל דע"כ טעמא דלמיקני שביטה היינו משום הכנה כדמוכח מסוגיא דעירובין ולפי מאי דמסקין דאין איסור הכנה אלא במה שעושה בידים ע"כ היינו בענין שמעשה זה אסור מיו"ט לחול ומש"ה כשעושה הכנה זו מיו"ט לשבת מקרי הכנה אבל כיון דמוכח מההיא דגיתין דקנין שרי אפילו מיו"ט לחול ע"כ דלא מיקרי מעשה כלל ותו לא שייך הכנה בזה ואי משום דמתיר האיסור זהו ממילא ולא גרע מביצה דשרי אע"כ דהאיסור הכנה היינו משום שעושה מעשה בידים כגון אפייה ובישול ומה"ט אסור בעירוב שהוא כמו קנין והו"ל מעשה בידים והיינו דנקט הש"ס ל' למיקני שביטה וא"כ מקשה שפיר מההיא דגיתין דקנין לא מיקרי מעשה דאם כן היה ראוי לאסור מיום טוב לחול משום עובדא דחול כנ"ל ברור ודו"ק:

דף יז:

בגמרא מאי שגא המבשל בשבת וכו' איסורא דשבת שאני ופרש"י ביטול שבת מאבות מלאכות הוא ואיסור סקילה הוא הלכך קנסוהו עכ"ל. ונראה שהוצרך לזה משום דקשיא ליה אמאי לא משני ה"נ כדלעיל דלית ליה אחריני אע"כ דקושטא דמלתא משני דבאיסור שבת שיש בו אב מלאכה קנסוהו אפילו בדלית ליה אחריני משא"כ במעשר ומטביל כליו אע"ג דאיסורי שבת נינהו אפ"ה כיון דמדרבנן נינהו לא קנסין ליה אלא בדלית ליה אחריני כן נראה ברור בשיטת רש"י ז"ל. אבל הרשב"א כתב בתשובה והביאו הב"י ומהרש"ל בחיבוריהם להשתא דליתין להכא דאיסורא דשבת שאני ואידחו להו פירוקי דלעיל דמוקי בדלית ליה אחריני אלא דבשבת לעולם אסור וביי"ט לעולם שרי ויש לי לדקדק ע"ז מסוגיא דלקמן דף כ"ד בעכו"ס שהביא דורון ויבואר שם בעז"ה:

בתוס' בד"ה אמר רבא וכו' ואומר ר"ת וכו' ולא נהירא להר"י וכו' ורבי יהושע פליג עליה בירושלמי וכו' ומ"מ אור"י לא מלאני לבי לעבור על דברי דודי וכו' וכן עמא דבר עכ"ל. וצריך לעמוד על תוכן הדבר מה ראו להחמיר כ"כ במלתא דרבנן והלא עיקר ראייתו של ר"ת אינו אלא מההיא דר"א וכיון שמינינו להדיא בירושלמי דר"י פליג פשיטא להלכתא כוותי' וכ"ש דפשיטא דתלמודא דידן משמע בפשיטות דבתבשיל לחוד סגי. ונלע"ד לכאורה ליישב למאי דפרישית לעיל דמאן דמצריך פת ותבשיל לאפייה ולביטול היינו לחוש לטעמא דרבא כדי שיברור מנה יפה לשבת. ולפ"ו מצינן למימר דר"א ור"י בירושלמי נמי בהא פליגי ואזוו לטעמיייהו דפליגי בפרק אלו עוברין (פסחים דף מ"ז) אי אמרינן הואיל ומשמע שם דפליגי ממילא בההיא דהואיל ומיקלעי אורחים לענין האופה מ'ט לחול וא"כ לר"א דלית ליה הואיל ומלאורייתא שרי לאפות מ'ט לחול תו לא מצי למימר לאסמכתא דע"ת בקרא דאת אשר תאפו היינו משום הכירא שיאמרו אין אופין מ'ט לשבת כ"ש לחול כיון דמ'ט לחול גופא שרי אע"כ לאסמכתא דקרא היינו כדי שיברור אלא דרבנן אסרו נמי בדיעבד מטעמא דכדי שיאמרו. לפ"ו מיהו לכתחילה צריך פת ותבשיל לחוש לטעמא דכדי שיברור מנה יפה משא"כ ר"י דלית ליה הואיל סבר לאסמכתא דוקא היינו כדי שיאמרו וליתא לטעמא דכדי שיברור כלל ומש"ה סגי בתבשיל לחוד וכיון דעיקר פלוגתא דהואיל איפסקא הלכתא בפ' אלו עוברין כר"א והכי קי"ל בהדיא כרבה דהאופה מיו"ט לחול שרי מלאורייתא משום הואיל ואם כן נראה דבהא נמי הלכתא כוותי' דלאסמכתא דקרא היינו משום דכדי שיברור ויפה נהגו לחוש לכתחלה להצריך פת ותבשיל מה"ט דכדי שיברור כנ"ל ודו"ק:

במשנה חל להיות אחר השבת ב"ש אומרים כו' נראה דנקט בהאי לישגא לאשמעינן בלשון קצרה דב"ש אומרים אפילו ביי"ט וב"ה מתירין באדם אפילו בשבת ויתכן יותר לפי פרש"י דאע"ג דחייב אדם לטורע עצמו ברנל אפ"ה אסרי ב"ש אבל ליכא למימר דדוקא בכה"ג שרו ב"ה לטבול בשבת משום דלא העמידו דבריהם במקום עשה דרנל דמכילה סוגיא דשמעתין לקמן משמע בפשיטות דלב"ה אפי' בשבת דעלמא נמי שרי. אלא דאכתיו קשיא לי מאי מקשה הש"ס בפשיטות א"ה אדם נמי ומאי קושיא דלמלא הא דשרי באדם היינו משום עשה דרנל דנהי דלא קשיא לי בכה"ג דלמלא הא דשרי באדם היינו משום דס"ל לב"ה טבילה בזמנה מצוה כדאיתא בפרק המפלת דבהא מצינן למימר דפשיטא ליה להמקשה דמתני' איירי אפילו מטבילה שלא בזמנה דומיא דכלים דקתני מלפני השבת וא"כ באדם נמי אף שהיה יכול לטבול לפני שבת אפ"ה שרי בשבת ועוד דאי ס"י דבטבילה בזמנה איירי ב"ש נמי הוי מודו דהא בהאי סוגיא דפרק המפלת דמסקינן לב"ש ולב"ה טבילה בזמנה מצוה וקתני לב"ש מטבילין אותה צ"ה טבילות והיינו ע"כ אפילו בשבת דאל"כ בצרי לה טבילות ע"ש. ואף שיש לחלק קצת דהתם כיון דאכתיו אסורה מספק לא מיקרי מתקן מ"מ עיקר הסברא לא נדחה דמתני' מטבילה שלא בזמנה איירי. אבל לפרש"י דטבילה ברנל מצות עשה היא והיינו רבותא דמתני' א"כ מאי מקשה א"ה אדם נמי ולכאורה היה נ"ל ליישב דמשום עשה דרנל לא הוי שרינן לעבור בשבת כדאיתא במנחות דף מ"ח דעמוד וחתא בשבת כדי שתזכה בחול לא אמרינן ור"ה כוותיה. אלא דקשיא לי מסוגיא דפסחים פרק אלו דברים דמקשה ר"ע לר"א הווא תוכיח ואמרינן התם דהווא דתרומה אותביה שהיא מצוה ואפ"ה אינה דוחה ומאי קושיא דלמא שאני הווא דתרומה כיון דבשבת גופא עדיין אסור דתרומה עד לאזירתא דהא טבול וים הוא וא"כ עמוד וחתא בשבת כדי שתזכה בחול הוא. אע"כ דלענין שבות לא שייך לחלק בכך דדוקא לענין מלאכה מורה מפלגין במנחות והדרא קושיא דלכותא וצ"ע:

אח"ז ראיתי בתוספות ס"פ שמונה שרצים דמקשו התם מאי מקשה הש"ס הכא א"ה אפילו אדם נמי דלמא אתיא כמ"ד טבילה בזמנה מצוה ומתירצין שם דפשיטא ליה לתלמודא דמשום מצוה אין להתיר טבילה דמיחזי כמתקן. ולפ"ז מיתרצא נמי קושיא דידי אלא שדבריהם צריכין ביאור בזה ואבאר לקמן בשיטת המקשה א"ה אפילו אדם נמי:

בגמ' דכ"ע כלי בשבת לא מ"ט. הא דלא מקשה הכי בשבת פרק במה מדליקין (שבת דף ל"ד) דקתני התם אין מטבילין את הכלים נראה דהתם שפיר הוי ידע דטעמא משום מתקן תדע דקתני התם בהדי אין מעשרין ואין מערבין דבכולהו טעמא משום מתקן אלא דהכא קשיא ליה לתלמודא בטעמא דב"ה דסברי אדם בשבת א"כ משמע דלית ליה טעמא דמתקן למאי דלא סליק אדעתיה דאדם נראה כמיקר וא"כ מקשה שפיר כלים מ"ט לא. והשתא א"ש נמי הא דמשני רבה ורב יוסף דטעמא דב"ה משום שםא יעבירנו או משום סחיטא ואם נאמר דלית ליה טעמא דמתקן א"כ תיקשה לדידהו מ"ט דב"ש דאסרי אפי' באדם הא לא שייכי הניך טעמי. אע"כ דהוו ידעי שפיר טעמא דמתקן לב"ש אבל לב"ה קבעו למימר דלית ליה טעמא דמתקן מדשרי באדם כן נ"ל ועיין בסמוך:

דף יח.

בתוס' בד"ה שםא יעבירנו כו' תימא אמאי לא קאמר שםא יוציאנו מרה"י לר"ה כו' עכ"ל. עיין בסוכה ר"פ לולב וערבה בפרש"י שכתב דלא חיישין להכי דאפילו יוציאנו אין כאן איסור שלא היה בדעתו משעה ראשונה לכך והקשו שם בתוספות ע"ז דא"כ בר"ה נמי ליכא למיחש ע"ש. ולע"ד נראה דשיטת רש"י נכונה דודאי לאו ברשיעי עסקינן דהכל יודעין שאסור להוציא מרה"י לרה"ר ואין לחוש לכך אלא בע"ה גמור או שםא ישכח שהוא שבת א"כ מה הועילו חכמים בתקנתן שאסרו לטלטל לולב ולטבול כלים סוף סוף ליכא תקנתא בהכי לע"ה גמור שאינו יודע תקנת חכמים וכן למי שישכח שהוא שבת אע"כ דעיקר החששא דלכתחלה יהא בדעתו לטלטל הלולב אצל בקי ברה"י וכן בטבילת כלים לטובלו ברה"י ואח"כ כשלא ימצא שום בקי ברה"י וכן מקוה כשירה וילך דרך מתעסק לרה"ר וא"כ אזלא לה עקירה ראשונה מרה"י להכי קאמר שםא יעבירנו ארבע אמות ברה"ר והי"ל עקירה והנחה בשגגת שבת כן נ"ל בשיט' רש"י והתוספות אפשר דסברי דעיקר החששא שיסבור דטבילת כלים ולולב כיון שהן דבר מצוה דוחה שבת. וא"כ שייך האי חששא נמי מרה"י לרה"ר. אלא דבזה לא הוו משני מידי דמרה"י לרה"ר אית להו היכרא דסוף סוף הרי סובר שדוחה שבת. ולפ"ז שיטת התוס' צ"ע ודו"ק:

שם א"ל אביי יש לו בור בחצירו מאי איכא למימר. וקשיא לי דבכל דוכתא דמסיק רבה האי טעמא דשםא יעבירנו בשופר ובלולב ובמנילה משום דאין הכל בקיאים וילך אצל בקי ואמאי לא מקשה אביי כהאי גוונא תינח לאינו בקי אבל בבקי או מי שיש לו בקי בחצירו מאי איכא למימר ויש ליישב דודאי פשיטא ליה לאביי דלא פלוג רבנן בתקנתן כדאמרינן בעלמא יאמרו כל הסריקין אסורין וסריקין בייתם מותרין אלא דהכי משמע ליה לאביי דבור ברה"ר לא שכיח ורוב בני אדם יש להם בורות בחצירה או בחצר שבמבוי ועוד דסתם בור רה"י הוא והי"ל מרה"י לרה"י דרך ר"ה כן נ"ל ועיין בסמוך:

שם התינח שבת י"ט מאי איכא למימר גזירה י"ט אטו שבת. ולכאורה יש לתמוה דכיון דמקשינן התינח שבת י"ט מאי איכא למימר אלמא דפשיטא לן דהוצאה גופא מותר ביי"ט ולא גזרינן אטו שבת א"כ מה טעם יש בזה לגזור טבילת כלים ביי"ט אטו שבת מחששא דשםא יעבירנו ואטו מי גריעי הניך כלים משאר דברים שמוותר לו להוציאן לכתחילה ונ"ל דהכא כיון דבכלים שנטמאו באב הטומאה איירי דבעו הערב שמש הוי"ל שלא לצורך י"ט כלל ומש"ה אסור ביי"ט כבבירת התוספות לעיל דף י"ג בד"ה דלמא בעירוב והוצאה קמיפלגי דלא הותרה הוצאה ביי"ט אלא כשהוא צורך היום קצת דא"כ לא הוי צריך למימר גזירה י"ט אטו שבת כיון דבי"ט גופא שייך האי חששא דהוצאה שלא לצורך. ועוד דהא אליבא דרבה קיימינן הכא ואיהו סובר לעיל דף י"ב דלב"ה אפילו הוצאה שלא לצורך היום כלל נמי שרי ע"ש בתוספות שלא כתבו כן אלא אליבא דרב יוסף ועוד דהא באב הטומאה נמי הוי צורך היום להשתמש בהם חולין כמ"ש רש"י ותוספות בסמוך:

מיהו למאי דפרישית בסמוך בלשון התוספו' דעיקר החששא שיסבור דטבילת כלים שהיא מצוה דוחה שבת א"כ היה באפשר ליישב דנהי דבעיקר הוצאה לא גזרינן י"ט אטו שבת דהכל יודעין שכמה מלאכות אסורין בשבת ומותרין ביי"ט משא"כ לענין טבילת כלים חיישינן שפיר י"ט אטו שבת מה"ט דסבור דמשום מצוה שרינן ליה ועשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה אלא שכבר כתבתי דע"כ ליתא להאי סברא ומכ"ש לפי מה שאפרש לקמן דלקושטא דמילתא טבילת כלים לאו מצוה הוא ומלא כמהרש"א וא"כ הדרא קושיא דלכותא ויש ליישב בדוחק לפי הסברא שכתבתי לעיל דדוקא בטבילת כלים וכיוצא בזה שייך טפי האי חששא דאגב טירדא שלא ימצא מקוה כשירה יעבור דרך רה"ר דרך מתעסק ומש"ה אלתוהו להאי חששא וגזרו לגמרי אפילו ביום טוב דאי לא הא לא קיימא הא כן נ"ל ודו"ק:

בתוס' בד"ה גזירה י"ט אטו שבת ולא הוי גזירה לגזירה דיי"ט ושבת חדא גזירה היא עכ"ל. וצ"ל דהאי דיש לו בור בחצירו פשיטא להו דלא הוי גזירה לגזירה כדפרי' בסמוך דבכ"מ לא פלוג רבנן בתקנתן לאסור לזה ולהתיר לזה. אלא דלפ"ז יש לתמוה טובא א"כ מאי מקשה הש"ס בסמוך ומי גזרינן והא תנן ושוין שמשיקין נגזור השקה אטו הטבילה ומאי קושיא דלמא כולי האי לא גזרינן דהוי"ל גזירה לגזירה וכן כל הניך קושיית דמקשה נגזור דלמא אתי לטבילי בעיי"ט ונגזור דיי"ט אטו דעיי"ט ומאי קושיא הא כוליה גזירה לגזירה נינהו ולפרש"י א"ש דאדרבא כל הניך קושיית כיון דגזרינן אפילו ביש לו בור בחצירו וגזרינן נמי שבת אטו י"ט אלמא דאלתוהו להך תקנתא טבילת כלים לגזור אפילו בכמה גזירות מש"ה מקשה ומי גזרינן וכמו שפרש"י להדיא אבל לפירוש התוספות קשה. והנראה בזה דמה שכתבו התוס' דשבת ויי"ט חדא היא היינו דוקא להאי מילתא דטבילת כלים לחוד והיינו נמי משום דקשיא להו דלא שייך לגזור הכא כלל שבת אטו י"ט כיון דהוצאה גופא מותר ביי"ט ולא גזרינן וע"ז תירצו דיי"ט ושבת חדא היא להא מילתא דאי לא הא לא קיימא הא כדפרי' דמש"ה הוצרכו לאסור טבילת כלים לגמרי וא"כ מקשה שפיר כיון דאפילו ביי"ט דלא שייך כלל האי חששא אפ"ה גזרו כ"ש דיש לגזור בשבת בכל ענין אפילו השקה אטו הטבילה ומוכח עכשיו דההיא דשוין שמשיקין איירי אפילו בשבת כדמוקמינן לקמן בכולהו שמעתין באוקימתא קמא וכן הא דנגזור דיי"ט אטו דעיי"ט היינו נמי כיון דלא מפלגין כלל בין שבת ליי"ט אע"ג דביי"ט היתר גמור הוא דליכא שום חששא וע"כ דעיקר משום לתא דשבת הוא וכי היכי דבשבת אסור בכל ענין אפילו נטמא בשבת ה"נ יש לאסור ביי"ט כן נ"ל. ולמאי דפרי' לעיל בלשון הגמרא דלאליבא דב"ש ודאי אפילו לרבה הוי טעמא דטבילת כלים משום מתקן דמה"ט אסור אפי' באדם וא"כ מקשה שפיר מההיא דשוין שמשיקין דאפי' לב"ש דאוסר משום מתקן ואפ"ה לא גזר השקה אטו הטבילה אע"כ היכא דלא שייך האי חששא לא החמירו בטבילת כלים ואם כן מדבית שםאי נשמע לב"ה דאין לגזור וים טוב אטו שבת כיון דלא שייך חששא דשםא יעבירנו כלל ודו"ק:

בד"ה נגזור השקה אטו הטבילה וקשה לפרוך נגזור משום שםא יעבירנו כו' עד סוף הדיבור. ולולי דבריהם היה נ"ל ליישב דמהשקה גופא לא פסיקא ליה לאקשויי דאיכא למימר דשוין שמשיקין איירי ביי"ט כאידך אוקימתא דלקמן וכיון דהשקה היא באוכל נפש עצמו לא רצי לגזור כלל דהכל יודעין דאוכל נפש מותר ביי"ט במלאכה גמורה משא"כ בשבת ולא אתי למיטעי. אלא דאכתיו נגזור השקה אטו הטבילה וכ"ש למאי דפרי' דאליבא דב"ש פריך דהטבילה אפילו ביי"ט אסור משום מתקן ואפ"ה לא גזרו השקה אטו הטבילה ומדב"ש נשמע לבית הלל כדפרישית. כן נראה לי נכון ולוי שהתוספות לא כ"כ ודבריהם מוכרחין לחלק בין להוט לאינו להוט משום קושיא דולד הטומאה אלא דקשיא לי דבדבריהם אם כן אליבא דרב יוסף דקאמר שםא יסחוט מה חילוק יש בין אב הטומאה לולד הטומאה דבולד הטומאה גופא נגזור שםא יסחוט מיהו למסקנא דכהנים זריזין הן א"ש:

מיהו לשיטת היש מפרשים ודאי קשה אליבא דרב יוסף ממ"נ אי שייך שםא יסחוט בולד הטומאה א"כ נטמא ביי"ט נמי ואי לא שייך בולד שםא יסחוט דכהנים זריזין הן א"כ בנטמא מעיי"ט אמאי אסור וצ"ע:

בגמרא ותסברא אי אית ליה מים יפין הני ל"ל למועבד השקה אלא דלית ליה כו' אע"ג דבפרק בתרא דמקואות תנן דב"ש סברי אין משיקין יפים ברעים נראה דהתם ברעים לגמרי שאינן ראויים כלל לשתייה דעבירי וסריחי וכן נראה מהטעם שכתב שם הר"ש בפ' המשוניות דטעמא דב"ש דלמא חיים עליה ולא עביר השקה מעליא כדי שלא יתערבו הרעים לתוך היפים אבל הכא מייירי שהרעים ראויים קצת לשתייה אלא דאפ"ה מזהר זוהר באותן היפים וכן נראה מלשון התוספות שכתב דאינו בהול כ"כ כיון דאפשר במים אחרים כן נ"ל ודו"ק:

בפרש"י בד"ה מדלין מים בדלי טמא כו' וטעמא דטבילה אסורה משום דמחזי כמתקן כו' עכ"ל. ועיין במהרש"ל ומהרש"א ז"ל שכתבו למה כתב רש"י כאן טעמא דמתקן מיהו למאי דפרישית לעיל בלא"ה א"ש דודאי בכל השקלא וטריא דשמעתין הוי סליק אדעתיה טעמא דמתקן כדמשמע מפשטא דמתני' ס"פ במה מדליקין דתני טבילת כלים בהדי מעשרין ומערבין דכולהו טעמא משום מתקן וכדמוכח נמי דמתני' דהכא דע"כ טעמא דב"ש משום מתקן מדאוסר באדם אלא כל השקלא וטריא אטעמא דב"ה מהדר אמאי שרי באדם ואוסר בכלים אלמא לאו משום מתקן והא קאמר רבה טעמיה דשםא יעבירנו והא קשה ליה אביי שפיר כל הני תיובתא דבלאו מיימרא דרבה אתי ליה שפיר כל הני ברייתות דודאי טעמא משום מתקן אבל לרבה קשה וממילא נמי דהדרא קושיא דלכותא מה טעמא דב"ה שרו באדם

יאוסרים בכלים או שנאמר דאביי נמי סבירא ליה כרבא ומסיק אדעתיה טעמא דב"ה בארס משום דנראה כמיקר כן נ"ל בשיטת רש"י ז"ל:

שם בגמרא ואי איתא נגזור דו"ט אטו דעי"ט. וכתב מהרש"א ז"ל דהא דלא קשיא ליה דבנטמא ביו"ט נופא נגזור שמא יעבירונו משום דאיכא למימר דכיון שלא היה יכול לטבול מעי"ט לא רצו לנזור שמא יעבירונו עכ"ל ע"ש ולכאורה יש לתמוה כיון דאפילו גזירה דשייכא בגופא לא גזרו במאי דלא יכול למיעבד מעי"ט היאך נגזור הני אטו הני דנטמא מעי"ט דהו"ל גזירה לגזירה וכ"ש דאיכא למימר דלא גזרו כיון דלא יכול למיעבד מאתמוול דהא בכמה עניני יו"ט מפלגין בין היכא שיכול לעשות מעי"ט או לא ולא גזרינן הנהו אטו הני ולמאי דפרישית לעיל א"ש דעיקר תויבתא דאביי לרבה כיון דבי"ט לא שייך כלל חששא דשמא יעבירונו דהעברה גופא מותר ביו"ט ואפ"ה סבר רבה דגזרינן יו"ט אטו שבת וחדא מילתא היא לענין טבילת כלים וא"כ כי היכי דלא מפלגין בשבת בין נטמאו בשבת לנטמאו בע"ש ה"נ אית לן למימר לענין יום טוב כן נ"ל דהו"ק:

בפרש"י בד"ה אין מטבילין כו' בולד הטומאה אין כאן תקון כו' עכ"ל. וקשיא לי דהא בס"פ במה מליקין (שבת דף ל"ד ע"א) מבוואר דאפילו לעשר הדמאי אסור משום מתקן אפילו בספק חשיכה אע"ג דדמאי דרבנן וכן בעירובי חצירות דהוי נמי טעמא משום מתקן אע"ג דמדרבנן אפילו הכי בודאי חשיכה אסור ואפשר לחלק בין שבת ליו"ט כדאשכחן לעיל (דף ט' ע"א) גבי חלת חוץ לארץ ועוד יש לחלק בין מיני מאכל דלא חזו כלל אלא לאכילה ובין כלים טמאים דבלא"ה חזי למי שאין אוכל חולין בטהרה וכו"ה כתב מהרש"ל ז"ל ביש"ש בסוף דבריו ע"ש:

בא"ד אין מטבילין אותו ביו"ט כו' יש מפרשים כלי שנטמא באב הטומאה אפילו נטמא ביו"ט כו' עכ"ל. והקשה מהרש"א ז"ל ללפ"ז ע"כ דהא דמפלגין בין נטמא באב הטומאה לנטמא בולד הטומאה לא איירי אלא בנטמא ביו"ט א"כ מאי מקשה נגזור הא אטו הא ומאי קשיא הא שנינן בסמוך דטומאה ביו"ט מילתא דלא שכיח היא ולא גזרו משא"כ בנטמא באב הטומאה אין מטבילין היינו משום דאין ראוי כלל לבו ביום ותיקן דהא דשנינן לעיל דמילתא דלא שכיח לא גזרו היינו משום דבעי"ט גופא לא גזרו אלא משום חששא דשמא יעבירונו משא"כ הכא כיון דבנטמא באב הטומאה אסור משום דאין בו צורך היום כלל אית לן למיגזר נמי בולד הטומאה אפילו במילתא דלא שכיח עכ"ל. ונראה מדברי מהרש"א בקושיותיו ותיורצו דלשיטת ה"ש מפרשים בנטמא באב הטומאה אין הטעם משום חששא דשמא יעבירונו אלא משום טבילה שלא לצורך וקשיא לי טובא היאך אפשר לומר כן דאכתי מאי משני כהנים זריזין הן דמ"מ קשיא האי ברייתא עליה דרבה דלא מתקומא כוותיה דכיון דשרינן בנטמא בולד הטומאה ולא אסרינן אלא באב הטומאה א"כ אמאי איצטריך ליה לרבה לעיל למימר דגזרינן יו"ט אטו שבת ות"ל דבלא"ה אסור ביו"ט באב הטומאה משום דהו"ל טבילה שלא לצורך ובולד הטומאה אה"י דשרי ומוחק לומר דרבה מעיקרא לא הוי ידע האי ברייתא והשתא למסקנא אין ה"נ דהדר ביה מטעמא דגזירה יום טוב אלא דנראה בכונת מהרש"א ז"ל דהא דמחמירין טפי בחששא דטבילה שלא לצורך היינו משום האי חששא דשמא יעבירונו משא"כ בטבילה לצורך ביו"ט אין חששא כ"כ לגזור דו"ט אטו עי"ט ובעי"ט גופא משום שמא יעבירונו ואין להחמיר כה"נ דאף אם יעבירונו אין איסור כ"כ כיון שהא צורך יו"ט אלא שכבר כתבתי דהכא אליביה דרבה קיימין ואיהו שרי לעיל ביום טוב אף טלטול שלא לצורך כלל:

מיהו לענ"ד נראה ליישב בענין אחר לפי מאי דפרישית לעיל דמה שפרש"י בתחלה דיש לחלק בין אב הטומאה לולד הטומאה היינו אליבא דאביי דניחא ליה האי ברייתא אליבא דנפשיה אי ליתא לדרבה א"כ מצ"ל דשיטת ה"ש מפרשים לאו אליבא דרבה קאי אלא אליבא דאביי דאותיב עליה דרבה מהאי ברייתא ולא קס"ל ברייתא גופא מיינה וביה אמאי מחלק בין אב הטומאה לולד הטומאה אפילו בלא מומרא דרבה ולכן כתב רש"י מעיקרא טעמא דמתקן והיינו אליבא דאביי גופא ועי"ז כתב רש"י דיש מפרשים דאביי מפרש לברייתא גופא משום ה"ט דאב הטומאה בעי הערב שמש והו"ל טבילה שלא לצורך אבל רבה לית ליה האי סברא ומש"ה משני כהנים זריזין הם ולפ"ז נתיישבה ג"כ קושית מהרש"א ז"ל ונתיישב כ"כ הא דלא משנינן לעיל כהנים זריזין הם כיון דברייתא דלעיל נמי איירי בולד הטומאה לשיטת ה"ש מפרשים ולמאי דפריי א"ש דשיטת ה"י"מ לא קאי אליבא דרבה אלא אליבא דאביי כן נ"ל נכון ויתכן יותר לפי שיטת הירושלמי רפ"ב תרומה דפליגי אמוראי נמי בשבת אי מפלגין בין נטמא באב הטומאה לנטמא בולד הטומאה הובא בתוספות ר"פ חומר בקודש בד"ה האונן ואין להאריך כאן גם לפמ"ש שם התוספות בשם רבינו אלחנן דבריי"ה דהכא מייירי ביו"ט שחל בע"ש נתיישב קושייתינו ע"ש דהוק ה"טב:

בתום בד"ה כלי שנטמא כו' ולא נהירא ליה לרש"י כו' והר"י פיי דניחא לפי המסקנא כו' ואין נראה להר"ר יצחק דלטו פסיקא ליה כו' עכ"ל. ונראה דהר"י סובר דמסתמא כהנים אוכלין טהריותהם בחולין על טהרת תרומה או טהרת קודש וא"כ לדידהו הו"ל טבילה שלא לצורך וכן נראה קצת מלשון התום' פ' חומר בקדש:

בא"ד וי"ל דלפרש"י נוחא דטבילה דרבנן כגון זו לא בעי הערב שמש כו' עכ"ל עיין בתוספות פרק חומר בקדש שהארכיו בזו הסברא וכתבו שם דמפרש"י בסוגיא דשפופרת שכתבו לחטאת משמע דלית ליה האי סברא אלא טבילה דרבנן נמי בעי הערב שמש אלא דכאן כתבו לשיטת רש"י בסברת ה"ש מפרשים מיהו לרש"י גופא ולתוספות אפשר דלא איכפת לן כלל בטעמא דטבילה שלא לצורך וכדפריי דאפילו ה"י"מ לא כתבו כן אלא לאביי לפי סברת קושייתו דהו"ק:

בגמ' רב יוסף אמר משום סחיטה. נראה דהא דנאדי רב יוסף וכולהו אמוראים מאוקימתא דרבה אע"ג דכ"ע אית להו דרבה לענין שופר ונולב ומגילה והזאה אלא דהכא לענין יו"ט לא משמע להו האי טעמא לגזור יו"ט אטו שבת כיון דהוצאה גופא מותר ביו"ט ולא גזרו בה אטו שבת כדפרישית ולפי מ"ש נתיישב מה שהקשה הרא"ש ז"ל על הרי"ף ז"ל למה הביא הך אוקימתא דרב יוסף דהא הלכה כרבה לגבי ר"י יתמה למה כתבה כלל כיון דדיני טבילת כלים טמאים לא נהוג בזמנינו ולמאי דפרישית א"ש דלאב אורחא אשמעינן דמיומרא דר"י מוכח דסחיטת כלים דהו"ל מלבן אסורה ביו"ט דקס"ד דשרי דהוי בכלל אוכל נפש כדאיתא בפרק אלו נדרים לענין נדרי עיגוי נפש ורבי יוסי אמר התם דכביסותה קודמת לחיי אחרים קמ"ל דאסור ואייתי נמי הא דר' ביבי לאשמעינן דליתא לדרבה ולא לרברא כיון דתניא כוותיה דרבי ביבי וממילא דמוחק לטבול כלים חדשים ביום טוב דלא שייך בהו שמא ישאא כן נראה לי עיין ביש"ש דהו"ק:

שם אי הכי אפילו אדם נמי. כבר כתבתי שהתוספות בשבת דף קי"א הקשו אמאי לא מוקי לה רבא כמ"ד טבילה בזמנה מצוה ותיצרו דפשיטא ליה לתלמודא דמשום טבילה בזמנה לא שרינן תקוני מנא יכבר כתבתי בזה מה שיש לדקדק מסוגיא דפרק המפלת ללמאי דסברי ב"ש וב"ה טבילה בזמנה מצוה קאמרי התם דמטבילין צ"ה טבילות לב"ש וכל"ה לב"ה וע"כ היינו אפילו בשבת אלא דיש לחלק כדפרישית. מיהו קשיא לי טובא על שיטת רוב הפוסקים שכתבו דגדה אינה מובלת בליל שבת אלא"כ

הגיע זמנה כדאיתא ביו"ד סימן קצ"ו מטעם דעכשיו לא נהגו להקר בשבת ולפ"ז ע"כ הא דשרינן לה לטבול בהגיע זמנה היינו משום דחשיב כטבילה בזמנה אלמא דמשום טבילה בזמנה לא חיישין לתקוני גברא ואם כן הדרא קושיא לדוכתא מאי מקשה הכא א"ה אפי' אדם נמי ואמאי לא מוקי לה כמ"ד טבילה בזמנה מצוה. והנלע"ד דהנך פוסקים סברי דלא מתוקמי מתניתין משום טבילה בזמנה כדפרישית דא"כ ב"ש נמי מודו דדמוכח מסוגיא דהמפלת ולא משמע להו לחלק וכדפרישית נמי דפשטא דמתניתין איירי מטבילה שלא בזמנה דומיא דכלים דקתני מלפני שבת וב"ש נמי קאמרי מטבילין הכל מלפני השבת אלמא זמנה מע"ש ועלה קאי ב"ה וקאמרי אדם בשבת כנ"ל לסברת הפוסקים אבל התוספות דשבת לא נחתו להכי ומשו"ה תירצו בענין אחר וההיא דהמפלת לא קשיא להו כדפרישית אח"ז עיינתי בתום' דשבת וראיתי שלא הקשה אמקשה דהכא אלא אאוקימתא דברייתא דיוה"כ וא"כ נראה מדבריהם ג"כ דמתני' דהכא ע"כ בטבילה שלא בזמנה איירי ומשו"ה לא קשיא להו אלא אאוקימתא דיוה"כ דאיכא לאוקמי בזמנה ועי"ז תירצו שפיר דמשום טבילה בזמנה לא הוי שרינן תקוני גברא והא דשרי ב"ש בפרק המפלת בשבת היינו משום דנראה כמיקר דהו"ק. ואבג ראיתי להזכיר מ"ש מהרש"א ז"ל בסוגיא דשבת דכלים נמי טבילה בזמנה מצוה. ולענ"ד במחילה מכבוד תורתך דליתא. דדרשינן בספרי הובא ברש"י בחומש פרק שמיני על פסוק תגור וכירים יותן טמאים הם וטמאים יהיו לכם ודרשינן מלמד שאם רצה להשהות בטומאתו רשאי וא"כ משמע לכלים הטעונים טבילה שיכול להשהות בטומאתו ואף שיש לחלק קצת בדוחק מ"מ אין הכרח לומר כן ולא אשתמיט בכולה תלמודא לומר דטבילה בזמנה מצוה בכלים כנ"ל:

דף יח:

בגמרא אמר רב נחמן בר יצחק פעמים שאדם בא מן השדה מלוכלך בטיט כו' התינוח בשבת ביוה"כ מאי איכא למימר ע"כ. ותמוה לי טובא הא איתא להדיא דברייתא פ' יוה"כ דף ע"ז ע"ב דאם היה מלוכלך בטיט ובצנאה רוחן דכרכו ביוה"כ וחינו חושש ויש ליישב בדוחק דמאי משום האי טעמא דאדם בא מלוכלך לא הוי שרינן משום דמלתא דלא שכיח היא אלא דבשבת כיון דבימות החמה מותר דנראה כמיקר משו"ה לא חלקו בין ימות החמה לימות הגשמים כיון דשכיח מיהא רחיתא בשבת ברוב שבתות השנה בימות החמה במיקר ובימות הגשמים במלוכלך משא"כ ביוה"כ דלא שכיח רחיצה אין להסיר משום טעמא דמלוכלך דלא שכיח וכ"ע ידעי דמשום טבילה הוא רוחן ומיחוץ כמתקן כנ"ל:

בתום ד"ה ושוין שמשיקין כו' וא"ת אמאי אין מטבילין כו' וכ"ע מודו דמטבילין לכל הפירושים כו'. ונ"ל דדוקא לר' ביבי ורבא מקשו שפיר דאי לרבה ורב יוסף דלעיל הא שנינן אליביהו דהא דטובלין בולד הטומאה היינו משום דלא משכחת לה אלא בכהנים זריזין הם והקשו בתום' לעיל הא בישראל נמי משכחת לה דמטמאין משקין להיות תחילה ותיצרו דאיירי בכלים מנוקבים שאינן ראוין למשקין ולפ"ז הכא דאיירי בכלי שאינו מנוקב דהא משיק בו מים וא"כ בישראל נמי משכחת לה ומש"ה אין מטבילין אפילו בולד הטומאה אע"כ דעיקר קושייתם לר' ביבי ורבא דלדיהו לא צריכין לשנויי דכהנים זריזין הם כנ"ל. מיהו אכתי איכא למידק לר' ביבי ולרבא לא מציי מיירי בשבת דמה חילוק יש בשבת בין השקה להטבלה לכאורה לר' ביבי בשבת נמי לא שייך שמא ישאה אלא משום מתקן וא"כ בהשקה נמי הוא מתקן כדאשכחן לענין מעשרות בשלמא ביו"ט א"ש דהו"ל אוכל נפש ממש משא"כ בשבת וצ"ע:

דף יט.

בפרש"י בד"ה מידע ידע דבעי הערב שמש כו' הלכך בין השמשות דו"ט אסור משום דמטביל ביו"ט שלא לצורך עכ"ל. והקשה מהרש"א ז"ל נ"ל האי טעמא ואמאי לא מפרש בפשיטות משום כל הנך טעמי דלעיל ותיקן דרש"י בא לפרש אפילו כמ"ד כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו בין השמשות. ולענ"ד נראה דוחק לפרש כן דברי רש"י כיון דסתם מתניתין ס"פ כמה מליקין קתני להדיא דאין מטבילין בין השמשות לכך נלע"ד דרש"י הוצרך לפרש כן משום דלפי האי אוקימתא דמוקמינן ברייתא כגון דרהיט לטובלו א"כ מסתמא איירי שנטמא הכלי עכשיו סמוך לבין השמשות ומש"ה רהיט לטובלו וא"כ קשיא ליה לרש"י אמאי קאמר ת"ק דאין מטבילין הא דנטמא ביו"ט אמרינן לעיל דמטבילין ולא גזרו ביה מודי משום שלא היה יכול לטובלו קודם יום טוב וא"כ ה"נ כיון שלא היה יכול לטובלו קודם לכן הו"ל למישרי אי לאו משום דהו"ל טבילה שלא לצורך וא"כ שפיר גזרו בהו משום הנך טעמי דלעיל כנ"ל נכון. אבל מה שהקשה מהרש"א ז"ל אמאי הוי שלא לצורך הא חזי לאשתמושי חולין ותיקן בדוחק ולענ"ד יש ליישב בדרך אחר לפמ"ש לעיל דרש"י ז"ל אליבא דנפשיה סובר דולד הטומאה נמי בעי הערב שמש כמ"ש התום' ר"פ חומר בקדש בשמו וא"כ מתקומא ברייתא דהכא בולד הטומאה שא"צ לטבול אלא משום תרומה וא"כ הו"ל טבילה שלא לצורך והא דאמרינן לעיל דנטמא בולד הטומאה מטבילין ביו"ט אפשר דמפרש לה רש"י ביו"ט שחל בע"ש כמ"ש התום' בר"פ חומר בקדש בשם רבינו אלחנן כנ"ל דהו"ק:

במשנה בית שמאי אומרים מביאין שלמים ואין סומכין עליהם. ומשמע בגמרא דעיקר מלתא דבית שמאי היינו בשלמי חגיגה וקשיא ללפרש"י במתני' דטעמא דב"ש משום דסמיכה אסורה ביו"ט משום שבות והיינו כמיומרא דר' יוחנן פרק אין דורשין (חגיגה דף י"ז) ולפ"ז ע"כ סברי ב"ש דסמיכת שלמי חובה לאוריייתא וסברי נמי דתיובך לסמיכה שחיטה נמי לאוריייתא אלא דאפ"ה העמידו חכמים דבריהם אפילו במקום מצוה כדאמר רבי יוחנן שם להדיא ואכתי אמאי התיירו ב"ש לשחוט שלמי חגיגה ביו"ט הא מבטל בידים מצות סמיכה ובדוכתי טובא מקשה ה"ם ומסיק דאסור להביא שום קרבן היכא שמבטל מצות סמיכה בידים וכ"ש הכא דאפשר להביא שלמי חגיגה לאחר יו"ט ולסמוך דהא אית להו תשלומין. ונראה ליישב לפמ"ש התוספות פ' כל הגט (גיטין דף כ"ח ע"ב) דהא דמקשינן בכמה דוכתי הא בעינן סמיכה אע"ג דסמיכה לא מעבב מ"מ ראויה לסמיכה בעינן דכל הראוי לביול וא"כ אפשר דהכא כיון דמדאורייתא חזי ראוי לסמיכה קרינן ביה ולפ"ז ניחא לן לבטל עשה דסמיכה הכא כיון דאכתי מקיימה מצות סמיכה בשאר קרבנות משא"כ אם נאמר שלא יביא שלמי חגיגה כלל ביו"ט עקרת מצות עשה דחגיגה לעולם דעיקר מצותו בראשון וכולהו תשלומין דידיה נינהו כן נ"ל. ועיין מה שכתבתי בזה במגילה דף ה' אי שלמי חגיגה קרבין מעי"ט:

בתום ד"ה אמר עולא כו' ומ"מ קשיא למה להו למימר כל דלה' כו' עכ"ל והקשה מהרש"א ז"ל הא איצטריך להו לב"ה לה' כי היכי דלא נילף לאיסורא מלכם וכדמקשה ב"ש לב"ה לקמן דבריייתא. ולענ"ד דברי התוספות נכונים דהא גופא קשיא להו לתום' כיון דלית להו לב"ה מתוך דבבר שהיא צורך היום קצת א"כ מהיכי תיתי נוקמי קרא דלכם ולא לגבוה במידי דאיכא צורך היום כיון דאיכא לאוקמי לכם ולא לעכו"ם ולא לכלבים דבהנהו ליכא צורך היום ומה שכתבו התוספת לעיל דף י"ב ולקמן דנדרים ונדבות לב"ה ממעטינן מלכם היינו נמי דאתירוצם דהכא סמכי כיון דפשטא דוחנותם לב"ה מיעוטא משמע ואם כן גלי קרא דלענין קרבנות לא אמרינן מתוך אלא דאכתי הוי מרבינן מלה' אפילו נדרים ונדבות

אלא כיון דכתיב לכס ממעטין אפילו נדרים ונדבות וכולהו מומעטין מלכס ולא לגבזה ולא לכלבים כיון דלא שייך מתוך בקרבנות כן נ"ל ולקמן אבאר עוד בזה ודו"ק:

בא"ד וי"ל משום דלא תטעה לומר וחנונים חג אין בו' עכ"ל. הקושיא מפורסמת דאם כן לא ניכתוב :חנונים ולא ניכתוב נמי לה' ואפשר דוחנותם לב"ה איצטריך לדרשא אחריתי וכיוצא בו נראה שמוכרח י"כ לפרש כן בתירוץם אליבא דב"ש דלה' איצטריך לב"ש לדרשא אחריתי. אלא דבכל זה לא הונח לי דאכתי מאי קשיא להו מעיקרא אדעולא ל"ל למימר טעמא מוחנותם הא ודאי איצטריך לגופיה למילף מוחנותם דשלמי חגיגה קרבים ביי"ט אע"ג דזית ליה תשלומין לאחר יי"ט. ועוד דמצעין למימר דעולא גופיה נמי הכי קאמר דהא דקאמרי ב"ש לב"ה לקמן והרי נאמר לכס ולא לגבזה היינו דוקא לבתר דכתיב וחנונים דעולת ראייה אין קריבה ביי"ט אלמא דלכס מיעוט גמור משמע ומש"ה איצטריך :חנונים אבל בלאו קרא דוחנותם ב"ש גופא הוי קאמרי דלכס ולא לעכו"ם ולא לכלבים אבל לגבזה איבא קל וחומר ואפילו נדרים ונדבות הו"א דאיבא ק"ו איבא לבתר דכתיב וחנונים ע"כ דלכס לגמרי ממעט ולא מרבינן אלא שלמי חגיגה דוקא אבל משלמי חגיגה ליבא למילף לעולת ראייה דאיבא למיפרך מה לשלמי חגיגה דזית ביה שתי אכילות צורך גבזה וצורך הדיוט משא"כ בעולת ראייה וכמו שנבאר בזה לקמן בדרייתא דפלוגתא דב"ש וב"ה בהכי. ואף אם נאמר דהתנא' לא משמע להו לפרש כן מילתא דעולא דמדאיצטריך וחנונים ממעט שלמי חגיגה מלכס אלא פשטא דמימרא דעולא משמע להו דוחנותם מיעוטא משמע למעט שלמי חגיגה ומש"ה הוצרכו לתרן דלא נילף מלה' אלא דאכתי תקשה אדעולא גופא דמנ"ל דטעמא דב"ש משום הכי הוא דלמא כדפרישית. נקטינן מיהא דלפ"ז שפיר מצעין למימר דלב"ה נמי איצטריך וחנונים להא מילתא גופא למעט נדרים ונדבות דלא תימא לכס ולא לעכו"ם אבל לגבזה איבא ק"ו משא"כ לבתר דאיצטריך וחנונים ע"כ משמע דמלכס ממעטין נמי לגבזה דהיינו נדרים ונדבות אלא דלב"ה לא ממעטין עולת ראייה דאדרבה עולת ראייה עדיפא ליה טפי כיון שהיא ערך גבזה ושייך ביה טפי ק"ו משבת ועדיין צ"ע ויבואר לקמן בשמעתין:

בפירש"י בד"ה שקריבין דאיבא תרתין להתירא כו' ואם יעבור הרגל בטל קרבנו עכ"ל. נראה דלא קאי אלא אשלמי שמחה אבל שלמי חגיגה לא נתבטל הקרבן אם יעבור הרגל אלא לאחר שיעברו ימי התשלומין וזה ברור:

דף י"ט:

בגמרא והני תנאי ופרש"י והני תנאי דלקמן פליגי כי האי תנאי דלעיל בנדרים ונדבות עכ"ל. ונ"ל כוונתו בזה שהוצרך לפרש כן טפי מבשאר דוכתי כי האי ליטנא דאיבא בש"ס טובא משום דהבא בשמעתין לא שייך לומר דהנך תנאי דברייתא דלעיל פליגי בפלוגתא דהנך תנאי דלקמן ממש דהא ודאי זיתא דהך הנך תנאי דלעיל לא פליגי אליבא דנפשייהו אלא אליבא דב"ש וב"ה לדרשב"א פלוגתא דב"ש וב"ה היא נמי בנדרים ונדבות ולאידך תנא דלעיל משמע ליה מדלא פליגי להדיא בנדרים ונדבות לאשמעינן כחן דב"ה דהוי כחא דהיתירא ע"כ דב"ה נמי מורו דאין קריבין משא"כ הנך תנאי דלקמן פליגי מסבבא דנפשייהו ולא איירי בפלוגתא דב"ש וב"ה כלל ובאל"ה נמי אשכחן תנאי אחרינא בס"פ אלו קשרים דפלוגתא דרבי ישמעאל ור"ע היא לכך הוצרך רש"י לפרש דלפ"ה א"ש מיהא דהנך תנאי דלקמן פליגי בנדרים ונדבות ומסתמא תליא בפלוגתא דלעיל דלפ"ז כוליה תנאי דלקמן אליבא דב"ה פליגי כנ"ל בכוונת רש"י ז"ל. אמנם בעיקר לשון הגמרא העליתי בישיבה דשפיר איצטריך לאסוקי והני תנאי בהני תנאי אע"ג דלא דמי והיינו משום דבהנך תנאי דלעיל לא סגי לשנויי למילתא דעולא דמדבריו משמע דל"ה נדרים ונדבות אין קריבין ביי"ט היינו מדאורייתא מוחנותם כדפרישית משא"כ האי תנא דברייתא דמסיק אבל נדרים ונדבות לב"ה אין קריבין ביי"ט הוי משמע לכאורה דלא הוי לב"ה אלא מדרבנן והיינו משום סמיכה דאיירי ברישא דלב"ש דחיון עיקר מצוה דתיבף לסמיכה משום איסור שבות ולב"ה לא דחיון כיון דעיקר מצותו ביי"ט מקיימין נמי מצוה דסמיכה תיבף לשחיטה ולא העמידו חכמים דבריהם דאיסור שבות במקום מצות עשה והיינו דוקא בקרבן שהוא חובת היום משא"כ בנדרים ונדבות מורו ב"ה דלכתחילה אין מביאין משום איסור שבות דסמיכה אבל מדאורייתא איבא למימר דלהאי תנא נמי לב"ה קריבין דמתוך שהותרה לצורך הותרה שלא לצורך ובהכי הוי שפיר טובא ליטנא דהא דלא נחלקו הוי דומיא דנחלקין בענין סמיכה ואם כן אכתי הוי תויבתא דעולא דלדידיה לא שייך הא מילתא דד"ה אין קריבין להא מילתא דפליגי בשלמים אלא אעולת ראייה הו"ל לאתניי הא מילתא דנדרים ונדבות דפליגי בעיקר הקרבה הא בנדרים ונדבות מורו ב"ה. לכך הוצרך לאתניי דהנך תנאי בהנך תנאי והיינו ברייתא דלקמן דהתם ודאי מדאורייתא איירי אף ע"ג דלמסקנא דקרא דבחג המצות לא איירי מאיסור הקרבה אלא לענין כל תאחר אפ"ה פשטא דליטנא דברייתא משמע דפלוגתא דנדרים ונדבות נמי משמע מדאורייתא דומיא דאין מביאין בחג המצות מפני חמץ דהוי לאורייתא ה"ה הא דאין מביאין בחג השבועות היינו נמי מדאורייתא וא"כ מסתמא פלוגתא דלעיל איירי נמי מדאורייתא דלא זיהוי ג' מחלוקות בדבר. ועוד יש לפרש דמיהא ברייתא דלעיל איבא למימר דהיינו מדרבנן משום שמא ישנה קרבנותיו כדלקמן ואכתי הוי תויבתא דעולא משא"כ ברייתא דלקמן ע"כ איירי מדאורייתא והיינו למאי דפרישית בסמוך דהא דשלמים דיוצא משום שלמי שמחה מביאין ביי"ט לב"ע היבא שהביאן לשם שלמי שמחה וא"כ ע"כ מדאורייתא איירי דאיבא לפלוגי שפיר משא"כ אי הוי מדרבנן משום שמא ישנה א"כ כ"ש דיש לאסור טפי להביאן משום שלמי שמחה מה"ט גופא דשמא ישנה ועוד דא"כ בח"ה נמי ליתסר מה"ט גופא אע"כ דליתא לטעמא דשמא ישנה כנ"ל נכון:

שם רבי אליעזר ברבי שמעון אומר מביא אדם תודתו בחג הסוכות ויוצא בה ידי חובתו משום שמחה כו'. לכאורה היה נ"ל דמילי מילי קתני דעיקר מילתא דרשב"א למאי דס"ד השתא דנדרים ונדבות אין קריבין ביי"ט היינו היבא שלא הביאן לשם שמחה משא"כ היבא שנוצא לצאת בהן ידי שמחה אף בחג השבועות נמי רשאי להביא כדמשמע בפ"ק דחגיגה דף ז' ע"ב אלא דאחר העיון נ"ל דליתא לא מיבעיא לפירוש ר"י שם בד"ה עולות במועד דהא דאמרין דיוצא אדם ידי חובתו בנדרים ונדבות לשם שמחה היינו דוקא כשהביאן לשם שמחה משא"כ היבא שהביאן לשם נדרו אין יוצא בהן ידי שמחה וכתב כן שם ליישב ליטנא דשמעתין דמשמע דמילתא דפסיקא היא דנדרים ונדבות אין קריבין ביי"ט א"כ כ"ש בקרבן תודה דמסתמא שוחטו לשם תודה דהא מביא עמו לחמי תודה ועוד דתודה נאכלת ליום א' ושלמי שמחה לשני ימים א"כ למ"ד נדרים ונדבות אין קריבין ביי"ט אין יכול להביא כלל קרבן תודה בחג השבועות אלא בח"ה דסוכות. אלא דאפילו לפי דרכיו אלחנן שם דלא נחית לסברת ר"י אלא דבכל ענין היבא שלא מר עדיין חובת שמחה יכול להביא נדרים ונדבות ביי"ט כיון שיוצא בהן ידי שמחה מ"מ נראה כוונתו י"כ לענין שלמי גבזה שיכול להביאן לכתחילה ולשחטן כיון דאדרי ואדרי שלמים טיניה משא"כ בתודה נראה דרבינו אלחנן נמי מודה לכתחילה אין להביאה ביי"ט אע"ג שנוצא לצאת בה ידי שמחה והיינו

מהנך טעמי דפרישית. ולפ"ז אתי שפיר טפי הא דקאמר ויוצא בה ידי חובתו משום שמחה דהיינו דוקא בחג הסוכות ובח"ה אבל בחג השבועות הוי מילתא דפסיקא דאין מביא כנ"ל ועיין עוד בסמוך:

בחוס' בד"ה רבי שמעון אומר כו' כך משמע מפ"ה כו'. וזה דוחק דהיכי משמע ממילתיה דנדרים ונדבות כו' עד סוף הדיבור ועיין בספר מג"ש למי"ז ז"ל באריכות. אמנם למאי דפרישית א"ש טובא דודאי עיקר מילתא דנדרים ונדבות אי קריבין ביי"ט או בח"ה היינו לענין תודה דהוי מילתא דפסיקא דכיון שא"א להקריבו בחג המצות כלל כמו כן אין יכול להקריבו בשום ענין לשם חובת תודה בחג השבועות משא"כ בשאר נדרים ונדבות דשלמים לא הוי מילתא דפסיקא דזימנן דמקריבין בחג השבועות כגון לשם שלמי שמחה אם לא הקריב כבר כדי צורכו וכ"ש דמילתא דפשיטא היא שיכול להקריבו בכה"ג בח"ה אלא דלפ"ה ממוילא וילפינן כיון דאין רשאין להקריב תודה כיון דלא שייך בשלמי שמחה א"כ מה"ט גופא שלמים נמי אין רשאי להקריב היבא שכבר שחט כל מה שצריך לשלמי שמחה וה"ה למאי דס"ד דאיירי לענין ח"ה ולפ"ז נתיישב נמי קושיא השלישית שהקשו על פרש"י דלמסקנא דאיירי לענין כל תאחר שפיר משכחת לה שיכול להקריב בחג השבועות עצמו והיינו בשלמי גבזה שיכול להקריבן לשם שלמי שמחה ושאר קרבנות כגון עולה ותודה יקריב קודם יי"ט או אחר יי"ט וכמו שאפרש עוד בסמוך בל' הגמרא ומה שהקשו בקושיא השניה ועוד דאם כן אמאי כתיב בחג השבועות כיון דלמאי דס"ד דאף בח"ה סוכות אין מקריב לא יכולתי לעמוד על סוף דבריהם דא"כ לפירושו נמי קשה להיפוך דלמאי דס"ד דאיירי אף בח"ה אם כן אמאי כתב רחמנא בחג המצות לא ליכתוב אלא בחג השבועות ובחג הסוכות לומר דמה שאינו קרב בחג השבועות אינו קרב בחג הסוכות והיינו כל נדרים ונדבות אם כן כ"ש דאין מקריבין תודה בחג הסוכות שהרי אינו קרב בחג השבועות אע"כ דעיקר קרא לא מייתר כלל אלא מהקישא הוא דיליף לה רבי שמעון וכמ"ש גס כן מורי זקנינו ז"ל ולדעתי צ"ע ליישב דברי התוספות בזה דיוק היטב:

שם בגמרא מתקיף לה רבי זירא השתא סלותי מסלתין נדרים ונדבות מיבעיא. וקשיא לי טובא דטפי הו"ל לאקשווי דמקרא מלא הוא אלה תעשו לה' במועדיכם לבד מנדרים ונדבותיכם ועולותיכם ומנחותיכם ונסכים ושלמים ואם כן אף לדברי האומר דאין נדרים ונדבות קריבין ביי"ט עכ"כ צריך לאוקמי מיהא פשטא דקרא לענין ח"ה והכי איתא להדיא נמי בריש פ"ב דתמורה דכי אתא ר' דימי אמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יהונקא אלה תעשו לה' במועדיכם ללמד דאף חובות נדרים ונדבות שאינן מחמת הרגל קריבין בח"ה ע"ש בגמרא דמצריך קראי טובא להכי. ונהי דלא קשיא לי נמי איפכא אסוגיא דהתם דכל הנך קראי ל"ל כיון דאפילו סלותי מסלתין נדרים ונדבות מיבעיא אלא דבהא איבא למימר דעיקר קרא לקרבן חובה הוא דאתא שמחויב להקריבין דוקא בח"ה שבה ראשון דלע"ג דבלא"ה ילפינן לה במסכת ר"ה מוצאת שמה והבאתם שמה מ"מ הו"א דאינו מחויב להביאן אלא מיד אחר הרגל דמיקרי נמי שפיר והבאתם שמה בביאה ראשונה קודם שמשכים והולך לו ועי"ל דעיקר קרא להנך דברים שהן חובה דלא שייך למילפניהו בק"ו מסלותי מסלתין שהן לצורך המועד וה"ה לענין נדרים ונדבות דעולות אפשר דלא דמי לסלותי מסלתין אלא דעיקר קושיא דר' זירא היינו דוקא לענין קרבן תודה דלא מיקרי קרבן חובה אלא כמו שלמי גבזה ונאכלין לבעלים א"כ שפיר קשיא ליה השתא סלותי מסלתין כו'. אלא דקושיא הראשונה אכתי קשה דהו"ל לר' זירא לאקשווי מקרא דאלה תעשו לה' במועדיכם ויש ליישב דקושטא דמלתא קאמר רבי זירא דאפילו קרא דאלה תעשו לה' במועדיכם לא איצטריך לנדרים ונדבות דשלמים ותודה דבלא"ה מסבבא וילפינן לה דהשתא סלותי מסלתין אלא עיקר קרא לשאר קרבנות אתא כדפרי' וכדמשמע שם בפ"ב דתמורה ועי"ל דמיהא קרא דאלה תעשו לה' במועדיכם לא פסיקא ליה לר' זירא לאקשווי אדרבי שמעון דאפשר דכיון דקרא לקבעו חובה הוא דאתא לענין עשה דרגל ראשון א"כ אפשר דהכי קאמר קרא דמלבד נדרים ונדבותיכם צריך להקריב קודם שניגע המועד דבכה"ג דרשין נמי קרא דבחג המצות ובחג השבועות בירושלמי דפ"ק דראש השנה לדברי האומר נדרים ונדבות אין קריבין ביי"ט ע"ש ובחיזונוני בפ"ק דר"ה הארכתיו ודו"ק:

בפרש"י בד"ה כי פליגי למיקם עלה בכל תאחר כו' והיינו דקא אתא לאשמעינן עצה טובה כל מי שיש עליו תודה יביאנו בחג הסוכות כו' עכ"ל. והקשה הגאון מהר"ן אשכנזי בתשובתו שאלה י"ג דמאי איריא עצה טובה דהא ודאי בלא"ה כיון שעבר עליו רגל ראשון עובר בעשה כדקאמר רבא בפ"ק דר"ה וליבא מאן דפליג עליה בהא. ובאמת היא קושיא עצומה ואדרבה לדעתי אין קושיא זו על פרש"י לחוד דלכאורה פרש"י בזה מוכרח מלשון הגמרא גופא וכ"ש שכן נראה ג"כ מלשון התוספות שכתבו להדיא פירוש סיפא דאינו בא בחג הסוכות היינו אם לא ירצה שהרי הוא יכול להמתין עד סוכות של שנה הבאה וא"כ קשה יותר הא עובר בעשה. אמנם כן לפענ"ד יש ליישב ולפרש דהא דקאמר רבא בפ"ק דר"ה כיון שעבר עליו רגל א' עובר בעשה והיינו בעשה דובאת שמה והבאתם שמה א"כ מצעין למימר דהיינו דוקא באפריש ולא אקריב דבהכי מוקמינן לקרא דובאת שמה והבאתם שמה בפ"ק דר"ה אבל אמר ולא אפריש דילפינן לה התם מעשה דמוצא שפתין תשמור ועשית דהיינו מצות עשה א"כ איבא למימר דלא עבר ברגל ראשון דמהיכי תיתי אדרבה פשטא דקרא משמע דעשה דמוצא שפתין היינו דומיא דלא תעשה דתשמור והיינו בג' רגלים דוקא וכן נראה להדיא ג"כ מלשון רש"י כאן שכתב כל מי שיש עליו תודה ולא כתב מי שיש לו קרבן תודה ולמאי דפרישית א"ש דגיש לו קרבן תודה היינו אפריש ולא אקריב אין כאן עצה טובה אלא לב"ע עובר בעשה דובאת שמה אלא דעיקר פלוגתייהו הכא היינו לענין מי שיש עליו תודה דהיינו אמר ולא אפריש כן נראה לי נכון ומוכרח ודו"ק:

דף כ.

בגמרא תני תנא כו' לימד על עולת חובה שטעון סמיכה. וקשיא לי אמאי צריך קרא להכי למיגמר עולת חובה מנדבה ות"ל דכולהו קרבנות איתקשו להדדי מקרא דזאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת כדאיתא להדיא בכמה דוכתי בזבחים ובמנחות וא"כ ה"ג נילף מהאי הקישא לענין סמיכה דהא קיי"ל אין היקש למחצה לכאורה היה נ"ל בזה דלענין סמיכה לא שייך האי הקישא כיון דבכור ומעשר ופסח נמי שייכו בהאי הקישא דזאת התורה כדאיתא להדיא בזבחים דף ז' ע"ב דדרשין ביום צותו וגומר זה בכור ומעשר ופסח וכה"ג משמע להדיא במנחות דף פ"ג לענין דפסח אין בא אלא מן החולין וילפינן לה מהאי הקישא ואפ"ה אמרינן במנחות דף צ"ב דבכור ומעשר ופסח אין טעונים סמיכה אם כן תו לא שייך דך הקישא לענין סמיכה בשאר קרבנות וכה"ג כתבו התוספת בפ"ק דחולין דף כ"א בד"ה כמשפט דלא שייך האי הקישא לענין סמיכה כיון דליתא בבכור ומעשר ופסח ע"ש אלא דקשיא לי בדבריהם דהא במנחות דף צ"ב משמע להדיא דהא דבכור ומעשר ופסח אין טעונים סמיכה לאו ממעוטא דקרבנו ילפינן להו דהא מסקינן התם דקרא דקרבנו איצטריך לדרשא אחריתי אלא דהא דבכור ומעשר ופסח אין טעונים סמיכה היינו משום דלית לן למילפניהו משאר קרבנות בבנין אב משום דזית להו פירכא ע"ש וא"כ אכתי אמאי לא יליף להו בהקישא ובאמת הקשו שם התוספות כן והניחו בתימא ולפ"ז נמי הדרא קושיא דלכתא

בשמעתין אמאי לא יליף עולת חובה מעולת נדבה לענין סמיכה מהאי הקישא כיון דלא שייך הך תירוצא שתירצו התוספות בחולין מסווגיא דמנחות דלערבא בהך סוגיא דמנחות גופא שייך נמי הך קושיא דהקישא לענין סמיכה ונלע"ד בזה דהא דסמיכה לא הוי בכלל האי הקישא דזאת התורה היינו משום דבהאי הקישא כתיבי נמי קרבנות ציבור וכיון דמסקינן במנחות דף צ"ב דגמירי דאין סמיכה בציבור אלא בשני מקומות וא"כ מש"ה אתיא הך הלכתא ואפקה מהקישא לענין סמיכה. ולפ"ז ממילא נתישב' גם כן קושית התוספות שם לענין סמיכת בכור ומעשר ופסח דלא נולפינהו מהקישא ומש"ה נמי איצטריך הכא בשמעתין קרא דכמשפט לענין עולת חובה שטעון סמיכה כיון דלא שייך הקישא לענין סמיכה וכ"ז דלא כדברי התוספות בפ"ק דחולין שהבאתי לעיל ושיטת התוספות שם צ"ע ליישב כנ"ל ודוק היטב ועיין עוד בסמוך:

בפירש"י בד"ה ויקרב את העולה כו' שהטיל הכתוב על אהרן חובה ליום כו' עכ"ל. ובאמת יש לתמוה על פרש"י בזה דהאי קרא דויקרב את העולה לא איירי בקרבנות של אהרן כלל אלא בעולת העם כמו שהקשו בתנ' בד"ה ויקרב ומה שתירצו בד"ה למד על עולת חובה דהר"ם מיישב פרש"י דמוקמינן לקרא דויקרב באם אינו ענין לקרבנות של אהרן מלבד שנראה דוחק אלא דיותר קשה דהאי קרא לעיל בקרבנות של אהרן הוי ליה למיכתב דטעון סמיכה בין לענין חטאת בין לענין עולה למאי דפריך בסמוך דלא שייך הקישא דזאת התורה לענין סמיכה וכ"ש לשיטת התוספת דשעה מזוירות לא ילפינן להך תירוצא ינלע"ז שיטת רש"י בענין אחר דלית לן לאוקמי הך דרשא דויעשה כמשפט לענין עולת העם לחוד דאיירי ביה קרא דלכתי' מאי באל ללמדנו דעולת חובה דטעונה סמיכה דמה דהוי הוי ולמורות נמי לא מצו איירי דהא דורות משעה לא ילפינן כמו שהקשו תוספות ועוד דכיון דעולת העם קרבן צבור הוי א"כ כה"ג לדורות אין טעונין סמיכה כיון דגמירי דאין בציבור אלא שתי סמיכות אע"כ דקרא דויעשה כמשפט שכתוב בסוף ענין באל ללמד על עצמו על כל הקרבנות דלעיל מיניה דהיינו כל קרבנות של אהרן וחטאת העם ושפיר ילפינן להו בק"ו מעולת העם דאע"ג שהיא עולת חובה והיא נמי קרבן צבור אפ"ה טעונין סמיכה אף על גב דאין בציבור אלא ב' סמיכות אפ"ה בקרבנות שעה לא איירי הלכתא כמ"ש התוספת מכ"ש בקרבנות של אהרן שהן קרבן יחיד וה"ה לחטאת העם שדומה לשאר חטאות דכתבי בהו סמיכה יכל חטאת חובה ונינהו דלא שייך ביה נדבה א"כ מכ"ש שטעונין סמיכה. ועוד ג"ל דאף לפמ"ש לעיל דלענין סמיכה לא שייך הקישא דזאת התורה היינו בשאר קרבנות משא"כ לענין מלואים דכתבי נמי בהאי הקישא ולמלואים שפיר ילפינן מלואים ממלואים גופייהו בהקישא לענין סמיכה והשתא לפ"ז א"ש דאיצטריך קרא דויעשה כמשפט ללמד על עולת חובה שטעונין סמיכה ולא תקשה מה דהוי הוי למאי דפריש'י דמקרא דויעשה כמשפט למדנו שעולת אהרן ג"כ טעון סמיכה ממילא ילפינן מיניה לעולת חובה שהוא לדורות שטעונין סמיכה מק"ו כנ"ל ועיין עוד בסמוך:

בתום' בד"ה למד על עולת חובה כו' ותימא דאמרין התם דאין סמיכה בציבור אלא בשתי קרבנות כו' ילפרש"י נוחא ולפי מ"ם התוספת במנחות דף צ"ב ע"ב בד"ה גירסא בעלמא דרש"י פי' הך גירסא בעלמא כלומר דרבי יהודה לית ליה הלכה למשה מסיני אלא בגירסא בעלמא נקט ליה וא"כ אין מקום לכל דברי התוספות כאן דהא שפיר מצינו לאוקמי הך ברייתא הכא דויעשה כמשפט כר"י דלית ליה הלכתא אלא לגירסא בעלמא כדי שלא נטעה בשעיר עבודת כוכבים כדמשמע התם בכל הסוגיא א"כ א"ש הא דרבי קרא לעולת העם לסמיכה והרבה דקדוקים יש לדקדק בסוגיא דהתם ואין להאריך כאן יותר:

בגמרא א"ל דאמר לך מני ב"ש היא. וינ"ד דלמאי דמשמע ליה השתא דב"ש לית ליה סמיכה בשלמי חובה כלל א"כ מאי איריא דאין סומכין עליהם ביום טוב ת"ל דבחול נמי אין סומכין ונ"ל דבחול נהי דלית ליה סמיכה בשלמי חובה מדאורייתא אפ"ה מדרבנן טעונין סמיכה משא"כ צי"ט דאיכא שבות להשתמש בבעלי חיים מש"ה לא אתי סמיכה דרבנן דחי שבות דרבנן הא ליתא דהא למ"ד סמיכה דרבנן ע"כ א"א לסמוך עליו אפילו בכל כחו דהא עבד עבודה בקדשים דאסור מדאורייתא כדמקשה ה"ם בחגיגה דף ט"ז ע"ב לענין סמיכה דקרבן נשים ע"ש ומסיק התם דלא אשכחן סמיכה דרבנן אלא דאמרין להו אקפו ידיינו שאינה סמיכה כלל אלא משום נחת רוח כדמסיק התם להדיא וא"כ לפ"ז דבסמיכה דרבנן אינו סומך בכל כחו אלא באקפו ידים בלבד א"כ אמאי אסרו ליה ב"ש בצי"ט הכא משום שבות ת"ל דלא שייך שבות בכה"ג כיון שאינו סומך בכל כחו כדאיתא בהך סוגיא דחגיגה גופא דלמאי דקאמר התם דכולהו תנאי דפלוגי התם צי"ט משום שבות מדייק מינה רבב"ח דש"מ סמיכה בכל כחו בעינן דאלת"ה מאי קא עביד לסמוך ע"ש. וא"כ הדרא קושיא דלוכתא בשמעתין ממ"נ אי לית ליה לב"ש סמיכה מדרבנן כלל א"כ מאי איריא י"ט אפילו חול נמי שלמי חובה אין טעונין סמיכה לדידהו ואי אית להו סמיכה מדרבנן בחול ע"כ היינו באקפות ידים לחוד כי היכי דלא ליעביד עבודה בקדשים א"כ מה"ט גופא אין לאסור הסמיכה צי"ט משום דאין משתמש בבעלי חיים כיון דלא שייך שבות בכה"ג כיון שאינו סומך בכל כחו כמו שהבאתי מסוגיא דחגיגה ולדעתו צ"ע גדול ליישב דווק היטב:

בגמ' אתיא מביניא ופרש"י דהיינו דגמירין שלמי חובה מעולת חובה ומשלמי נדבה במה הצע הצע השוה שבהן שקרבן יחיד הן וטעונין נסכים וסמיכה כו' עד סוף הדיבור. נראה דכוונת רש"י מה שכתב יטעונין נסכים ולא סגי ליה לפרש הצע השוה שבהן שקרבן יחיד הן היינו משום דאיכא למימר בכור ומעשר ופסח ויוביחו שהן קרבן יחיד ואין טעונין סמיכה כדאיתא במנחות דף צ"ב מש"ה מייתי מלתא דנסכים דתו ליכא למיפרך מכבור מעשר ופסח דמה להנך שאין טעונין נסכים כדאיתא התם ובהך מילתא דנסכים לחוד נמי לא סגי דאיכא למימר קרבנות צבור ויוביחו דגמירי דשתי סמיכות בציבור ולא יותר אע"ג דכל קרבנות הצבור טעונין נסכים מש"ה הוצרך לפרש תרומייהו דהצע השוה שבהן שהן קרבן יחיד וטעונין נסכים דהשתא תו ליכא למיפרך מדין כן היה נ"ל לכאורה אלא דלכתי' לא הוי צריך לפרש כן דהא אמרינן בחולין דף קט"ו דכל מה הצע מגופיה פרכינן מעלמא לא פרכינן והיינו דלא שייך למיפרך דבר פלוני יוביחו. לכך נ"ל לפרש לאידך גיסא שהוכרח רש"י לפרש כן דלא תקשי אהא דמסקינן במנחות שם דהא דבכור ומעשר ופסח אין טעונין סמיכה לאו ממיעוטא דקרבנו ממעטינן להו אלא משום דלית לן למילפינהו משאר קרבנות משום הנך פירכי דפרכינן התם וא"כ מ"ש משלמי חובה דשמעתין דמסקינן הכא דלכ"ה אתיא מבינייהו ולא פרכינן ע"ז מפרש רש"י שפיר דשלמי חובה ומצינן למילף מבינייהו משלמי נדבה ועולת חובה שחזר הדין במה הצע והצע השוה שבהן שהן קרבן יחיד יטעונין נסכים וה"ה לעולת חובה משא"כ בבכור ומעשר ופסח שאין טעונין נסכים דבהדיא ממעטינן להו התם במנחות מדכתוב לפלג נדר או נדבה והנך אינן באין מגדר ונדבה כנ"ל נכון בכוונת רש"י ודו"ק;

שם וסברי ב"ש שלמי חובה לא בעו סמיכה והתניא אמר רבי יוסי לא נחלקו ב"ש וב"ה על הסמיכה עצמה שצריך וכו'. ויש לדקדק דלכתי' מאי קושיא דילמא הא דאמר ר"י דלא נחלקו על הסמיכה עצמה

שצריך היינו מדרבנן דלמ"ד לא בעינן סמיכה בכל כחו עביד סמיכה גמורה ולמ"ד סמיכה בכל כחו בעינן אמרינן להו אקפו ידיינו כדאמרין בחגיגה פרק אין דורשין וא"כ שפיר קאמר ר' ינחנא בר אבא דהך ברייתא דלעיל ב"ש היא ופשטא ליה דע"כ לב"ש הך סמיכה דשלמי חובה לאו דאורייתא היא דאי דאורייתא לא היתה נידחת משום שבות בעלמא להשתמש בבעלי חיים דהא קי"ל אין שבות במקדש וכ"ש הכא דאיכא עשה דסמיכה (ודלא כר' יוחנן בחגיגה דאמר בשבות פליגי) ובכך היה מיושב ג"כ מה שהקשיתי לעיל והנחתי בצ"ע דשפיר מצ"ל דבשלמי חובה כגון בחג השבועות מודו ב"ש דבעינן מיהו סמיכה מדרבנן משא"כ צי"ט אע"ג דאינן אלא שבות בעלמא וכ"ש באקפו ידייכו דאפילו שבות ליכא אלא גזירה בעלמא שמא יסמוך בכל כחו מ"מ כיון דלר' יוסי אליבא דב"ש לא בעינן תיכף לסמיכה שחיטה א"כ מצו למיעבד מאתמול בהיתר גמור. והנלע"ד בזה דהש"ס סובר בפשיטות דהא דקאמר ר"י לא נחלקו על הסמיכה עצמה שצריך היינו מדאורייתא דאי מדרבנן א"כ לא א"ש הא דאמר ר"י על מה נחלקו על תיכף לסמיכה שחיטה משום דלענין סמיכה דרבנן דהיינו באקפו ידייכו כדמסיק הש"ס בחגיגה דאין שם סמיכה עליה כלל אלא משום נחת רוח בעלמא א"כ לב"ש לא בעינן תיכף לסמיכה שחיטה כמ"ש בחידושי ברכות דף מ"ב ליישב שיטת התוספות בסוטה פרק אלו נאמרין דשיעור סמיכה כ"ב אמה ע"ש באריכות שהעליתי כן מסוגיא דזבחים דף ל"ג וכאן הואיל ואתא לידן אוסיף בהן דברים בתוספת ביאור ואביא לשון הסוגיא דזבחים בקצרה דאמרין התם לימא מסייע ליה דביאה במקצת שמה ביאה דתניא כל הסמיכות שהיה שם קורא אני עליהם תיכף לסמיכה שחיטה חוץ מזו שהיה בשער נקנור (והיינו אשם מצורע) כו' ואי אמרת ביאה במקצת לא שמה ביאה לעיל ידיה ולסמוך ומשני אמר רב יוסף הא מני ר"י ברי"י היא דאמר מרחק צפון וכו' איכא דאמרי אמר ר"י כל הסומך ראשו ורובו מכניס מ"ט כל כחו בעינן הלכך לא אפשר ומקשה הש"ס מאי קסבר אי סמיכת אשם מצורע דאורייתא ליעול ולסמוך להדיא דרחמנא אמר כו' אמר ר"א בר מתנא גזירה שמא ירבה בפסיעות איכא דאמרי אמר ר"א ב"מ וכו' אלא איפוך סמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא תיכף לסמיכה שחיטה דאורייתא עכ"ל הגמרא וכתבו התוספות שם דלמאי דמסקינן סמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא אמרינן להו אקפו ידייכו דלא תיהיו עבודה בקדשים עכ"ל התוספות וכבר דקדקתי שם דע"כ הא דמסקתא ליה להש"ס אי סמיכת אשם דאורייתא אי לאו דאורייתא היינו אי אשכחן שום דרשה באשם מצורע גופיה להטעינו סמיכה אבל כל כמה דלית לן דרשה מיוחדת ע"כ ממילא תליא בסבדר דודאי כל קרבנות יחיד טעונין סמיכה חוץ מבכור ומעשר ופסח כדאיתא במנחות וכדפרישית אי משום היקישא דזאת התורה או משום דאתין מבינייהו והיינו כפירש"י בשמעתין דכל דבר שהוא קרבן יחיד וטעונין נסכים טעונין סמיכה א"כ לפ"ז אשם מצורע נמי טעונין סמיכה דהא אתיא בהיקישא ואתא נמי בנסכים דילפינן לה התם במנחות מקרא אלא משום דמצורע אסור ליכנס לעזרה מש"ה מסקינן דלא הוי דאורייתא דאין דנין אפשר משאי אפשר דבכל סמיכה דאורייתא בעינן תיכף לסמיכה שחיטה והכא לא אפשר. נמצא דלפ"ז לסברת המקשה דהתם בזבחים דלא בעינן סמיכה בכל כחו מדייק שפיר אי אמרת ביאה במקצת לא שמה ביאה לעיל ידיה ולסמוך דא"כ מקיים מצות סמיכה דאורייתא ממש כמו בכל הקרבנות ויוכל לקיים תיכף לסמיכה שחיטה אע"כ דשמה ביאה וע"ז מסיק רב יוסף שפיר בלישנא קמא הא מני ר"י ברי"י היא דאמר דמרחק צפון וא"כ אי אפשר לקיים תיכף לסמיכה שחיטה דהוי דאורייתא ומש"ה לא עביד אלא סמיכה דרבנן והיינו באקפו ידייכו וא"כ אין שם סמיכה עליה כל עיקר כדאמרין בחגיגה ומש"ה לא איכפת לן בהא שתהא תיכף לסמיכה שחיטה א"כ שפיר קתני בברייתא דהתם דכל הסמיכות תיכף לסמיכה שחיטה חוץ מזו דניחא לן טפי לשחוט סמוך למזבח וסמיכה הוי בשער ניקנור ובכה"ג גופא קאמר רב יוסף לישנא דאיכא דאמרי דכל הסומך ראשו ורובו מכניס הלכך אי אפשר לקיים סמיכה דאורייתא ומש"ה לא היה תיכף לסמיכה שחיטה מה"ט גופא דבסמיכה דרבנן לא איכפת לן כלל לקיים תיכף לסמיכה שחיטה אפילו לכתחילה:

ותדע שכן הוא דאלת"ה תיקשי להך לישנא בתרא דרב יוסף דמשום דבעינן סמיכה בכל כחו מש"ה לא אפשר לקיים תיכף לסמיכה באשם מצורע ובעי ליישב הא דקתני בברייתא חוץ מזו ואלכתי' כיון דמסקינן דהך סמיכה לא הוי סמיכה דאורייתא כלל כיון דאי אפשר לעשותה תיכף לשחיטה ומש"ה לא עביד אלא סמיכה דרבנן והיינו דאמרין אקפו ידייכו כמ"ש התום' שם ואם כן הדרא קושיא דלוכתא אמאי קתני חוץ מזו הרי אפילו בסמיכה זו יוכל לעשותה תיכף לשחיטה למ"ד ביאה במקצת לא שמה ביאה שהרי המצורע עומד בשער ניקנור ויוכל להכניס ידו ולא יסמוך בכל כחו כיון דבלא"ה אמרינן אקפו ידייכו אע"כ כדפרישית דכל היכא שאינו עושה אלא סמיכה דרבנן באקפו ידייכו לא שייך כלל לומר תיכף לסמיכה שחיטה אפילו לכתחילה ואם כן שפיר קתני חוץ מזו מה"ט גופא. נמצא דלפ"ז היינו נמי סברת הש"ס דהכא ואם כן מקשה שפיר דע"כ הא דקאמר לא נחלקו על הסמיכה עצמה שצריך היינו דאורייתא דאל"כ לא שייך לומר דפלוגי בתיכף לסמיכה שחיטה דב"ה אומרים צריך דודאי ב"ה מודו דבשאר סמיכות דרבנן אין צריך וטפי הו"ל למימר לר"י בהדיא לא נחלקו על הסמיכה עצמה שצריך מדרבנן על מה נחלקו בסמיכה מן התורה ומדלא קאמר הכי אלמא דהא דקאמר לא נחלקו על הסמיכה עצמה שצריך היינו דלפי' לב"ש צריך סמיכה מדאורייתא כמו לב"ה כנ"ל נכון. ואף דלפמ"ש בפרק כיצד מברכין יש לחלק בין שחיטת אשם מצורע שתחילת מצותו על יסוד המזבח ומש"ה לא איכפת לן בתיכף לסמיכה שחיטה כלל בסמיכה שאינה אלא מדרבנן משא"כ בשלמי חובה דהכא שכל העזרה כשירה לכך אפ"ה אין לחלק דלערבה הכא שייך טפי לומר דלא בעינן תכף לסמיכה לב"ש כיון דאיכא שבות וגזירה שמא יסמוך בכל כחו ומש"ה יותר טוב לעשותו מעי"ט ודוק היטב:

דף ב':

בגמרא **תניא** אמרו להם ב"ה לב"ש ומה במקום שאסור להדיט מותר לגבוה וכו' ויש לדקדק דמאי ק"ו איכא הכא נימא דיו לגא מן הדין להיות כגדון מה בשבת לא הותרה אלא קרבנות ציבור כגון תמידין ומוספין ה"ה בצי"ט אע"ג דבכה"ג מופרך ק"ו דהא תמידין ומוספין בהדיא כתיבא בהו מ"מ הא קי"ל בס"פ כיצד הרגל דאפילו היכא דמיפרך ק"ו אמרינן דיו ויש ליישב דלכתי' איכא למילף מפסח ופרו של כ"ג ביה"כ וחביתין דכה"ג דלע"ג דקרבן יחיד הם אפ"ה דוחין שבת כיון דקבוע להם זמן כדאיתא ביומא ד' גז"ן ע"ש אס כן לפ"ז מה שפירש"י כאן כגון תמידין ומוספין לאו דוקא אלא עיקר מילתא נקיט ועוד נ"ל דהאי ק"ו בלא"ה לא נקטו לב"ה אלא לרווחא דמילתא לדבריהם דב"ש דלכ"ה גופייהו לא איצטריך ליה למילף בקי"ו דהא שמעינן להו בפ"ק דף י"ב מתוך שהתרה לצורך הותרה שלא לצורך ועוד דהא בסמוך דרשי ב"ה לה' כל דלה' אע"כ דלדבריהם דב"ש קאמרי דלית להו מתוך ולית להו נמי דרשא דלה' ומש"ה ממעטו לעולת ראיה ממיעוטא דוחנותם כדעולא לעיל או ממיעוטא דלכם ולא לגבוה כדאיתא בסמוך וא"כ בהא שפיר קאמרי להו ב"ה דלא שייך למעט עולת ראייה טפי משלמים כיון דאשכחן מיהו בשבת שהתרה לגבי גבוה אע"ג דאסור להדיט כנ"ל ודוק:

שם אמרו להם ב"ש הלא כבר נאמר לכם ולא לגבוה. נראה דסברי ב"ש כלבים לא איצטריך למעט מלכס אע"כ כלכס ולא לגבוה וסברי נמי דלגדרים ונדבות לא איצטריך דבלא"ה ממעטינן להו מקרא דעולת שבת בשבתו כדאיתא בס"פ אלו דברים וא"כ ע"כ לא איצטריך אלא למעט עולת ראיה אכל לב"ה כלבים צריכין מיעוטו כיון דמיקרו נפש כדאיתא לקמן מדר"י הגלילי ונדרים ונדבות לב"ה נמי איכא למימר דממעט להו מעולת שבת בשבתו ועיין מה שכתבתי בזה לעיל במימרא דעולא ובפ"ק דף י"ב. ומה שכתבו התוספות כאן בד"ה לכס דב"ה נמי דרשי לכס ולא לגבוה לא ידעתי מאי פסיקא להו דטפי אית לן למימר דנדרים ונדבות מיימעט הוא מעולת שבת בשבתו כדמשמע בכמה דוכתי וצ"ע דיו"ק:

בתום' בד"ה נדרים ונדבות וכו' וה"ר שמואל היה מפרש פי' אחר וכו' וקשה להאי פירושא דבפרק אלו עוברין אמר להדיא וסבר לה כאבא שאול וכו' עס"ה. ולענ"ד אדרבא לפירוש ראשון שהוא פירש"י קשה טפי מאי קאמר התם וסבר לה כאבא שאול דהא ת"ק דאבא שאול הוא דאמר בבבוייתא דהבא כלכס ולא לעכו"ם וכו' אע"כ צ"ל דודאי אבא שאול גופא דאמר לשון הק"ו בלשון אחרת אפי' מודה נמי לת"ק בהא דאמרו להם ב"ש והלא כבר נאמר לכם וכולה מילתא דמהדרי להו ב"ה לכס ולא לעכו"ם וכיון שכן ניחא ליה לתלמודא בפרק אלו עוברין דס"ל כאבא שאול להזכיר שם התנא בפירוש משא"כ במילתא דת"ק לא נזכר שם אומרו וכה"ג אשכחן בפסחים דף כ"ו במילתא דרבי יוסי ורבנן בעצי אשירה לענין זה וז"ג דאמרינן דר"א היא אע"ג דרבנן מודו ליה וכמו שפירש"י שם וכה"ג אשכחן טובא בש"ס. ומ"ש התוספות בסוף דבריהם אלמא דס"ל לאבא שאול דנדרים ונדבות קריבין בי"ט ולמאי דפרישית לק"מ דשפיר מצנין למימר ללאבא שאול נדרים ונדבות אין קריבין בי"ט ולאו ממיעוטא דלכס דהא ב"ה נופייהו קאמרי דלכס ולא לכלבים אלא דנדרים ונדבות בלא"ה מיימעט י"ט מעולת שבת בשבתו כדפרישית כנ"ל נכון ליישב שיטת רבינו שמואל דיו"ק:

אמר רב הונא דלברי האומר נדרים ונדבות אין קריבין בי"ט לא תימא מדאורייתא מיחזי חזי ורבנן הוא דנזרו וכו'. לכאורה נראה דר"ה לאו אבבוייתא ואשקלנא וטריא דלעיל בסמוך קאי דהבא ודאי לא שייך למימר מדאורייתא מיחזי חזי דהא פלונתייהו דב"ש וב"ה ודאי מדאורייתא איירי אי מק"ו או מדרשא דקראי דלה' ולכס א"כ מהמהדר ליה ב"ש לב"ה נדרים ונדבות יוכיחו ע"כ נדרים ונדבות מדאורייתא אסורי אע"כ דר"ה אבבוייתא דמייתי רב יוסף לעיל דף י"ט קאי דמסיק התם אכל נדרים ונדבות ד"ה אין קריבין בי"ט וכן אמימרא דעולא לעיל והא דס"ד למימר דמדאורייתא מיחזי חזי היינו משום דאמרינן מתוך שהותרה לצורך ועי' מסיק ר"ה דאפ"ה אסורי מדאורייתא והיינו ממיעוטא דלכס או ממיעוטא דוחנותם כדפרישית לעיל ועי' מייתי שפיר ראיה משתי הלחם דממעטינן נמי בפרק אלו עוברין ממיעוטא דלכס וע"ש בתום' כך נראה לי לכאורה. מיהו לפי' רבינו שמואל שהביאו התום' יש לפרש בענין אחר בפשיטות דכיון דעיקר פלונתייהו דב"ש וב"ה היינו בעולת ראיה ובהא מהדרי להו ב"ש נדרים ונדבות יוכיחו שאסור לגבוה והיינו עולת נדבה דאסור מדאורייתא משא"כ שלמים קאמר דמותר להדיטו והיינו נמי מדאורייתא מיהו מדחזינן סוגיא דעלמא בכולה דוכתי בש"ס דנקיט סתמא נדרים ונדבות אין קריבין בי"ט ואפי' שלמים משמע א"כ סד"א דנהי דשלמי נדבה שרי מדאורייתא משום דאמרינן הואיל דחזי ליה לשלמי שמחה אלא דאפ"ה אסור מדרבנן משום שמא ישהה ובהא מסיק ר"ה לאפקוי מהאי פירושא דליתא דאפילו מדאורייתא אסורין ומייתי ראיה משתי הלחם דאע"ג דאיכא למימר נמי הואיל אי בעי מתשליל עליה כדמקשה הש"ס התם בפרק אלו עוברין וכמ"ש שם רש"י והתום' ואפ"ה לא דחי י"ט והיינו ע"כ משום דבכה"ג לכ"ע לא אמרינן הואיל כיון דלא חזיין עד שזרק דמן עליהן וא"כ ממילא שמעינן דבקדשים לא אמרינן הואיל וא"כ ממילא דבנדרים ונדבות נמי לא אמרינן הואיל ואסורין מדאורייתא או ממיעוטא דלכס כדפרישית כנ"ל דוק:

שם איבעיא להו לרבדי האומר נדרים ונדבות אין קריבין בי"ט עבר ושחט מאי ופירש"י מהו שיזרוק את הדם עכ"ל. ויש לדקדק דמאי קמיבעיא להו כיון דזריקת הדם אינו אלא משום שבות א"כ הא קי"ל דאין שבות במקדש וזריקת הדם הוי שבות במקדש במקדש עצמו כדאשכחן בכמה דוכתי ובפרק אלו עוברין (פסחים דף מ"ז) בפירש"י שם בד"ה צרכי שבת ע"ש וליכא למימר דבעל איבעיא אסיק אדעתיה דך ברייתא דכבשי עצרת דמייתי בסמוך דמשמע מינה דאע"ג דזריקת דם הוי שבות אפ"ה לא דחי שבת אלא דאכתי מספקא ליה לבעל איבעיא אי יש לחלק בין שבות שבת לשבות י"ט כדמסיק הש"ס בסמוך דא"כ דהוי קים ליה דך ברייתא א"כ ודאי איכא לייפשט מרישא דהך ברייתא דקתני להדיא הדם יזרק והבשר יאכל אלמא דמותר ליזרוק מיהו היכא שהבשר קיים וא"כ לא שייך שפיר מימרא דרבא דאמר וזרק את הדם על מנת להתיר הבשר באכילה ומאי קמ"ל הא מעיקרא לא מיבעיא ליה בכה"ג דהוי פשיטא ליה מהך ברייתא שזרק הדם בשביל הבשר:

והולי' פירש"י היה נראה לי לפרש דהא דקאמר בעל האיבעיא עבר ושחט מאי ולא קאמר מהו שיזרוק הדם היינו משום דלענין הקטרת אימורין נמי הוי מספקא ליה דאפשר דאע"ג דנדרים ונדבות אין קריבין בי"ט מדאורייתא היינו לכתחילה משום דאין להם זמן קבוע שיכול להקריבן קודם י"ט או לאחר י"ט משא"כ כשעבר ושחט דהשתא יש להם זמן קבוע להקטרותן א"כ איכא למימר דיוכל להקטירן בי"ט דאזי עשה דהקטרה ועשה דאכילת קדשים ודחי לא תעשה די"ט אע"ג שיכול להקטירן בלילה אפ"ה הא קי"ל חביבה מצוה בשעת' דמן התורה הקטרת אימורין דוחה שבת כדאיתא בפסחים בפרק אלו דברים (פסחים דף ס"ח ע"ב) ועוד דאיכא נמי עשה דהשלמה לכתחילה אינו יכול להקטירן בלילה אלא כשנתותרו כדאיתא בפסחים דף נ"ט ע"ב ע"ש בפירש"י ועוד דמנחות דף מ"ח לענין כבשי עצרת דבסמוך דשקיל וטרי הש"ס התם טובא ומסיק דאמרינן חטא בשבת כדי שתזכה בשבת באותו קרבן עצמו אבל עמוד וחטא בשבת כדי שתזכה בי"ט או בחול לא אמרינן וא"כ ה"נ אית לן למימר חטא בי"ט כדי שתזכה בי"ט ויש לי להאריך בזה אלא שאין כאן מקומו נמצא דלפ"ו כמה טעמי רבה איכא למימר דבעבר ושחט מותר להקטיר אלא דאיכא למימר נמי לאידך גיסא דכל הני ראיות שהבאתי היינו כדי לקיים מצות הקרבן כמצינו בהכשר או היכא דאיתנם משא"כ היכא שעבר ושחט בזויר שלא כדון איכא למימר דאפילו שבות דזריקה לא דחי וכ"ש הקטרה כדאשכחן בכמה דוכתי דהיכא דאיכא פשיעונתא דכהנים לא עבדינן להו תקנתא וכמו שאבאר עוד בזה בסמוך נמצא דכולה מילתא מספקא ליה בין בזריקה ובין בהקטרה ובהא פשטו ליה רבא ורבה בר ר"ה דהקטרה גופא ודאי אסור אבל בזריקה פליגי מר כדאית ליה וכו' כנ"ל נכון לולי רש"י לא פירש כן. מיהו אף לפירש"י יש ליישב קצת מה שהקשיתי מהא דאין שבות במקדש דאפשר לומר דבעל האיבעיא ידע דך ברייתא דכבשי עצרת ואפ"ה מיבעיא ליה משום דיש לחלק ולומר דדוקא בכבשי עצרת דקרבן ציבור דחיונן שבות דזריקה משא"כ נדרים ונדבות קרבן יחיד נינהו מיבעיא ליה כן נראה לי דוק הטיב:

בתום' בד"ה מאי בינייהו וכו' וא"ת נימא דאיכא בינייהו כגון שנטמאו האימורין וכו'. ויש לדקדק דטפי הי"ל לאקשויי דמצי למימר דאיכא בינייהו עולת נדבה דלרבא לא זריק ולרבה בר ר"ה זריק ויש ליישב

דמלישנא דרבא ורבה בר"ה דאמר ע"מ להקטיר אימורין לערב משמע דשייך פלונתייהו נמי בשלמי נדבה דאי בעולת נדבה לא שייך לישנא דלהקטיר אימורין דבעולה אין חילוק בין בשר לאימורין מש"ה הוצרך הש"ס לומר דאיכא בינייהו בשלמים גופייהו והיינו בנטמא הבשר ועי' מקשו התום' שפיר דאכתי מצני למימר איפכא כגון שנטמאו האימורין כן נ"ל וק"ל:

בגמ' מיתיבי כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן וכו' הדם יזרק והבשר יאכל. משמע דהנך כבשי עצרת כשרים ולא עלו לבעלים לשם חובה כמו שפירש"י והוא מוכרח דאי עלו לשם חובה אמאי לא יזרוק בשבת אפילו לזרוק ולהקטיר שרי אפילו בשבת כדון כל כבשי עצרת (ומהרש"א ז"ל לא דק בזה ולאב שיטפיה כתב כן ע"ש) אלא דמנחות דף מ"ח מייתי הש"ס ברייתא אחריתי דפסולין לגמרי משום דכבשי עצרת איתקשו לחטאת דפסול שלא לשמו והיינו ללשון ראשון שפירש"י שם דלענין שלא לשמו איירי עי"ש והך ברייתא דהבא פליגא אהך ברייתא דהתם אלא דיש לדקדק אהך ברייתא דהבא מאי קסבר אי אית ליה דך היקישא דחטאת ליפסלו לגמרי אי לית ליה היקישא אמאי אינו עולה לשם חובה שהרי כתב הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות ברפ"ק דזבחים דהא דקתני דלא עלו לבעלים לשם חובה היינו דוקא קרבן יחיד דשייך בהו לשון בעלים אבל בקרבנות ציבור עלו לשם חובה והיינו כמימרא דשמואל דאמר בפ"ק דשבועות ובפ"ק דזבחים דקרבנות ציבור סבין מושכתו למה שכן. אלא דיש ליישב דהך מימרא דשמואל גופא תליא בפלוגתא דר"ש ורבנן כדמשמע התם בפ"ק דשבועות וע"ש בתום'. ועוד י"ל כיון דטעמא דשמואל היינו משום דלב ב"ד מתנה עליהם וא"כ נראה ללא שייך דך מילתא אלא בתמידין ומוספין או חטאת הציבור שמוטריהן לנדבות ציבור אזלי לקיין המזבח שכן עולות משא"כ כבשי עצרת דשלמי ציבור ניניהו ומותר שלמים לשלמים כדאיתא בפ"ב דשקלים ולא אשכחן שלמי נדבה בציבור אלא בכבשי עצרת בלבד מש"ה לא שייך בהו האי תנאי ב"ד מש"ה קסבר האי תנא דברייתא דהבא דכשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה כן נ"ל נכון:

דף כא.

בגמ' וטעמא מאי בהמה חציה של עכו"ם וכו' ופירש"י וטעמא מאי סוגיא דגמרא הוא. עכ"ל. כוונתו מבואר שפירש כן לפי שיטתו בסמוך בהאי דר"ה דבני באגי דקאמר אי יהבי ריפתא לינוקא ולא קפיד שרי שפירש"י שם דר"ה פליג אדר"ח דלקושטא דמילתא סובר ר"ה דאפילו היכא דאפשר למיפלגה בלישה נמי שרי ולפ"ו תו לא מצנין לפרש דרבה בריה דר"ה מקשי לאבואה טעמא מאי ואבואה מהדר ליה מאי טעמא דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה דהא ודאי ליתא דהא אפי' בעיסה באפשר למיפלגה נמי שרי אע"כ כסתמא דגמרא הוא דמסיק הכי וכן כתב מהרש"א ז"ל אלא דלפ"ו ממילא דהוי הלכה כר"ח דפליג אדר"ה בהאי דבני באגי דהא סתמא דתלמודא דהבא דקאמר טעמא מאי משום דאי אפשר לכזית בשר היינו משום דקי"ל כר"ח וא"כ לפ"ו קשה על מ"ם הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות י"ט כר"ה בהאי דבני באגי דאף לשיטת הרב המגיד והב"י שכתבו דלפי שיטת הרמב"ם לא הוי גרים ופליגא דריב"ל דמסקינן לקמן או גרים ליה ומפרשו בענין אחר כמו שכתבו שם באריכות אלא שעדיין אין זה מספיק לקיים פסק הרמב"ם דמ"מ הוי דלא כסתמא דתלמודא דהבא דמשמע דליתא לדר"ה בהאי דבני באגי בסמוך והנראה בזה דהרמב"ם סובר דלא כפירש"י כאן אלא כשיטת התום' דר"ה דבני באגי לא פליג אדרב חסדא וכמו שכתבו התום' מילתא בטעמא וא"כ לפ"ו שפיר מצנין למימר דהאי טעמא מאי משום דאי אפשר לכזית בשר רב הונא גופא מהדר ליה לבריה ומה"ט דאי אפשר לכזית בשר הוי שפיר דומיא דיהבי ריפתא לינוקא בסמוך. דלפי' התוספות אי אפשר ליתן ריפתא לינוקא עד שיאפה כל הצריך לאנשי חיל וכן נראה מלשון הר"ן ז"ל בשיטת הרמב"ם ז"ל ע"ש דדוק ועיין עוד לקמן בסמוך:

שם אמר ר"ח בהמה חציה של עכו"ם וכו' עיסה חציה של עכו"ם וחציה של ישראל אסור לאפותה בי"ט משמע מהבא דדוקא לאפותה קאמר ר"ח דאסור כיון דצריך טירחא לכל חד באפייה נפשיה להדביקה לתגור ולרדותה כמו שהיו עושים בימיהם וכמו שכתבו הפוסקים אבל לענין לישה עצמו אע"ג דהוי נמי אב מלאכה אפ"ה מותר לר"ח כיון דכולהו חד לישה היא כדאשכחן לקמן להדיא דשרי ב"ה לאפות פת מרובה בי"ט אע"ג דנפישא בלישה כמו שיבואר שם. ואע"ג דלאחר הלישה מחלק העיסה לכמה ככרות ואיכא נמי טירחא לכל חד בעריכתו וקטיפתן מ"מ הניך לאו מלאכות גמורות נינהו כך נראה לפי שיטת הגמרא שלנו דגרסי' בסמוך במתני' דעיסת כלבים נאפת בי"ט ולפ"ו ה"ה בספיא דאין הרועים אוכלין ממנה נמי קתני אין נאפית כמ"ש התו' בד"ה לכס ולא לכלבים דלפ"ו משמע דכולה מילתא באפייה לחוד איירי:

מיהו לכל המשניות שלנו בין בבבלי ובין בירושלמי גרסין בהא דעיסת כלבים נעשית בי"ט ובספיא נמי אין נעשית א"כ האי לישנא משמע דאפילו לישה נמי אסורה כיון שהיא אב מלאכה אע"ג דחד טירחא הוי מ"מ כיון דאב מלאכה היא איכא למימר דאסור להרבות במלאכה כיון שאין שבח בלישה בין מרובה למועט כמו באפייה ולא דמי נמי למלאות אשה קדרה דמודה ת"ק לרשב"א לעיל דף י"ז דשרי להתם נמי אדרבה השבח ניכר הרבה בתבשיל מרובה יותר מבמועט כמ"ש הפוסקים והא דשרי נמי ת"ק בנחתום למלאות חבית של מים אע"ג דליכא שבח במרובה מבמועט מ"מ איכא למימר דהתם במילוי מים ליכא מלאכה גמורה אלא טירחא לחוד:

ומה שהוצרכתי להאריך בזה היינו משום דבסוגיא דמנחות דף ס"ד משמע להדיא לענין תולש לחולה בשבת שאם יש שתי גרונרות בעוקן אחד ושנש בעוקן אחד אסור לתלוש של שלש כיון דסניא לחולה בעוקן של שנים ואם תלוש של שלש חיב (אח"כ ראיתי בל' הר"ן בבבוייתא דרשב"א לעיל שהרניש בזה שיש קצת סתירה מסוגיא דמנחות להך ברייתא דרשב"א וכתב בשם תום' לתוך ולחלק בין שבת לי"ט בענין זה אפילו דלינא דאורייתא ומה שיש לי לדקדק על זה יבואר בקונטרס אחרון) א"כ משמע מה"ט דלענין לישה נמי אסור ללוש ויותר מכשיעור בי"ט לצורך חול או לצורך עכו"ם אפי' בעיסה אחת כיון דאין שבח בריבוי וכמשמעות לשון הפוסקים בכי' תק"ן לענין ממלאת קדירה של בשר ע"ש וא"כ לפ"ו א"ש לשון המשניות דפ"ק דחלה בהאי דעיסת כלבים נעשית בי"ט ובספיא אין נעשית בי"ט ואפילו לישה בכלל. ולפ"ו איכא למימר דהא דקאמר ר"ח אסור לאפותה ה"ה וכ"ש דאסור ללוש ונקט אפייה לרבותא דאע"ג דיש שבח אפייה בריבוי פת למאי דקי"ל כרשב"א אפ"ה אסור והיינו מהטעם שכתבו התוספות וכמו שאבאר ואיירי מילתא דר"ח כגון שנילוש בהיתר כגון מעי"ט או עי" עכו"ם דאפ"ה אסור לאפותה כן נראה לי ולדעתי צ"ע דלינא ותמיה על הפוסקים והמפרשים קדמאי ובתראי שקיצרו בענין זה דבין הלישה מי"ט לחבירו ויבואר בק"א דדוק היטב:

בתום' בד"ה עיסה וא"ת האמר לעיל רשב"א וכו' וי"ל דשאני התם שהרשות בימו לאכול כל אחד או זה או זה וכו' אבל הכא אסור לאפותה בי"ט עכ"ל. ע"כ נראה דכוונתם בזה דמהאי טעמא דפת נאפה יפה דרשב"א לא שייך להתיר איסור דאורייתא אלא דבכולהו יש ישראל בלא"ה ליכא איסורא דאורייתא מהאי טעמא שיוכל לאכול זה כמו זה דהוי כמו הואיל (כדאיתא בפ' אלו עוברין (פסחים דף מ"ח) במסקנא

דרכי ירמיהו ור' זירא ע"ש) או משום האויל דמיקלעי ליה אורחים וכיון דליכא אלא איסורא דרבנן מהני לרשב"א האי טעמא דפת נאפה יפה להתיר אף לכתחילה כג"ל בכוונת התוספות.
מיהו בירושלמי דפ"ק דחלה מוקי להך מתני' דעיסת כלבים כרשב"א וא"כ היינו דלא כסברת התוספות דהא בסמוך דמדה עיסת כלבים לעיסה חציה של ישראל וחציה של עכו"ם ואין להקשות דלקושטא דמילתא למאי דק"ל דאמרינן מתוך שהותרה לצורך התורה שלא לצורך עכ"פ היכא דליכא צורך היום קצת דמותר אפילו לכתחילה א"כ מהך סברא דרשב"א דפת נאפה יפה דהוי צורך היום קצת יש לנו להתיר אפילו לכתחילה בלא טעמא דהאויל אלא דנראה לי דשאני הכא דכיון דמיעט קרא בהדיא לכס ולא לעכו"ם והאי מיעוטא ע"כ משמע דלתי למעט דבכה"ג לא אמרינן מתוך ותדע דהא למאן דממעט נדרים ונדבות נמי מלכס אלמא דבכה"ג לא אמרינן מתוך כמ"ש התוס' לעיל דף י"ב וע"ש בחידושינו אבל בטעמא דהאויל לא שייך לומר כן דהא בגדרים ונדבות לא שייך לומר האויל ומיקלעי אורחים ובעיסת עכו"ם נמי משכחת ליה בענגל טריפה וכיוצא בו באוכלים אסורים לישראל וכ"ש לענין לכס ולא לכלבים משכחת ליה באוכלין דלא חזיא ללאס כג"ל דמק היטב:

בד"ה חזינא אי היבי ליה ריפתא לינוקא וכו' ופירש"י ופליגא אהאי דלעיל דר"ח וכו' ואומר ר"י דלא פליגי דשאני עיסה וכו' עס"ה.
הקושיא מפורסמת דלפי פירושם לא א"ש הא דמסיק הש"ס בסמוך דהא דר"ה דפליגא אדריב"ל דהא מה"ט גופא שכתבו התוספות דר"ה לא פליג אדר"ח כ"ש דלא פליג אדריב"ל דכל המאכל של ישראל ופשיטא דליכא איסורא להרבות בשביל הנכרים. וכבר הרניש מהרש"א ז"ל בקושיא זו וכתב דנראה דלשיטת התנ' לא גרסינן לקמן ופליגא דריב"ל או דגרסינן לה ימפרשינן לה בענין אחר לגמרי דלא קאי כלל אדר"ה והיינו כמ"ש הרב המגיד ז"ל בשיטת הרמב"ם ז"ל באחד משני דרכים הללו ע"ש אלא דלענ"ד נראה דוחק גדול לפרש כן בשיטת התוספות כיון דרש"י גרס לקמן ופליגא דריב"ל ומפרש נמי להדיא דקאי אדר"ה אם כן מדשתקו בעלי התוס' משמע דאדוויי אדרי ליה. והנלע"ד ליישב בזה דשפיר גרסינן ופליגא אף לשיטת התוס' דקאי נמי אדר"ה והיינו משום דאף לשיטת התוס' שהיו מקפידין בני חילא מליתן פורתא לינוקא אם לא לאחר כל המעשים וגמר כל אפייה מ"מ נראה הדבר ברור שאין זה אלא הערמה בעלמא דדאזי היו יכולין בני באני ליתן פורתא ריפתא לינוקא משלהם וא"כ לפ"י סבר ר"ה דלא שייך הכא חשש איסור דאורייתא כלל משום דאמרינן מתוך שהותרה לצורך וכו' כ"ש הכא דליכא צורך היום קצת כיון שבע"כ היו צריכין לאפות לבני חיל ואם לא היו אופין אפשר שהיו צריכין ליתן משלהם ולמיימע משמחת יום טוב אלא דאפ"ה לא התיר להם ר"ה אלא על ידי הערמה לינוקא והיינו דקאמר להו ואם לאו אסור כיון דאפשר לעשות ע"י שכירות פועלים או לפיכס בני חיל בממון ליתנום שכר אפייה נמצא דלפ"י שפיר מסיק הש"ס ופליגא דריב"ל דכיון דריב"ל אוסר לזמן אדם ביו"ט אע"ג דאזינו עושה מלאכה כלל בשבילו שהרי הכל משלו ואפ"ה אוסר משום גזירה בעלמא דשמא ירבה בשבילו וכמו שיבואר א"כ ע"כ סבר ריב"ל דאפילו בריבוי המלאכה איכא איסור דאורייתא א"כ ממילא דפליג אדר"ה דבאיסור דאורייתא ודאי לא שרי ע"י הערמה כן נ"ל נכון לפי שיטת התוס':

אדא דאכתי קשיא לי למה הוצרכו התוס' לכל זה למשכוני נפשייהו אדר"ה לחלק בסברא בעלמא כי היכי דלא ליפלוג אדר"ח תיפוק ליה דסוף סוף בלא"ה לא קיימי ר"ה אליבא דהלכתא כיון דריב"ל פליג עליה יוש ליישב דמו"ק היטב:

בגמ' והא חזי לכלבים והקשה מהרש"א ז"ל דלטו מי לא ידע המקשה משנה מפורשת דעיסת כלבים דמיייתי הש"ס לעיל דקתני להדיא אם אין הרועין אוכלין ממנה אין נאפית ביו"ט והיינו ע"כ משום לכס ולא לכלבים א"כ פשיטא אית לן למימר דיהוא בן בבא ס"ל בהך מתניתין וכתב לתרן לפי שיטת בעל המאור דמהאי דעיסת כלבים לא מוכח מידי דאפילו בלאו דרשא דלכס מילתא דפשיטא היא שאין לטרוח בריבוי מלאכות בשביל כלבים דאפשר לעשות ע"י מיעוט מלאכות אלא דלפ"י כ"ש דלא מקשה הש"ס מידי דמאי קאמר והא חזי לכלבים דמילתא דפשיטא היא דאפילו בלאו דרשא דלכס דאין לטרוח בשביל הכלבים כל אותן המלאכות שצריכין לעשות לאנשי הבגלות כל זה מתמצית דברי מהרש"א ז"ל.
אמנם לענ"ד ליישב דנהי דמעיקרא ע"כ הוי סבר המקשה דלאו בשחיטה לחוד איירי הך ברייתא דשמעון התימני ור"י ב"ב אלא כל המלאכות עשה ע"י ישראל דאי בשחיטה לחוד בלאו הך דר"ה דהכא פשיטא דשרי כיון דאפשר לישראל לאכול כזית אפשר לכזית בשר בלא שחיטה כר"ה דלעיל אלא דע"כ שהמלאכות הבישול הכל נעשים ע"י ישראל מש"ה קשיא ליה שפיר אדר"ה שהתיר לבני באני מלאכת אפייה משא"כ לבתר דשני ליה רב יוסף דענג טריפה הוי א"כ ממילא ודאי שהישראלים לא היו מבשלין הבשר דבכך לא היה טועה שמעון התימני להתיר כיון שאי אפשר לישראל לאכול ממנו כלל אלא שלא היו עושין אלא השחיטה או נחירה מש"ה התיר להם שמעון התימני וע"כ היינו משום דחזי לכלבים שא"י להאכיל לכלבים מבשר ענג חי וכר"ע וא"כ מקשה הש"ס שפיר מאי טעמא דיהוא בן בבא דהא ודאי חזי לכלבים וע"ז מסיק שפיר דתנאי היא ויהוא ב"ב ס"ל כר"י הגלילי כן נ"ל נכון ועיין עוד בסמוך:

שם שומע אני אפילו נפש בהמה במשמע כענין שנאמר ומכה נפש בהמה ישלמנה. ולבאורה כ"ש דשייך נמי לומר דאפילו נפש אדם במשמע כדאשכחן במלחמת מדין דכתוב ונפש אדם ששה עשר אלף אלא דאפילו הכי ממיעוטא דלכס למעט נמי כלבים אע"ג דמזונותן עליו היינו משום דמיעוטא דלכס לגמרי משמע אלא דיותר נראה דר"י הגלילי סבר דבנכרים לא צריכי מיעוטא דלא שייך לרביניהו כלל מרבייא דכל נפש כיון דאין מזונותן עליו פשיטא דאסור דגרע טובא מעושה לצורך חול אע"כ דמיעוט דלכס היינו למעט כלבים אע"ג דמזונותן עליו ואפשר לומר ג"כ דר"י הגלילי סבר דכלבים נמי לא מיקרי מזונותן עליו לענין יו"ט כיון דאפשר לפייסן בדבר שאין בו צורך מלאכה כלל או בדבר שנגשה מעיו"ט וכ"ש לשיטת רש"י דלקמן בר"פ אין צדין דבאוכל נפש דאדם עצמו נמי אסור מדאורייתא היכא דאפשר לעשותו מעיו"ט כן נראה לי דמו"ק:

דף כא:

בתוספות בד"ה לכס ולא לכלבים וכו' אומר הר"ש מאייבר"א בשם אחיו הר"מ דהלכה כר"י הגלילי וכו' דהא אשכחן סתמא מתני' כוותיה וכו' עס"ה.
כבר כתבתי לעיל בשם בעל המאור דמשום הא לא איריא דהך מתני' א"ש נמי אפילו אליבא דר"ע ומש"ה פסק הלכה כר"ע מחבירו ומה שיש ללקק על דבריו עיין בלשון הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות ובל' הרא"ש והר"ן ז"ל.
מיהו לענ"ד בלא"ה מסוניא דשמעתין גופא מוכח דהלכה כר"י הגלילי והיינו דמקשה אביי לרב יוסף ולר"י הגלילי וכו' הנהו סופלי לחיותא היכא שדינן ביו"ט ומאי קושיא דילמא אה"ג דלר"י הגלילי אסור ואנן עבדינן כר"ע וליכא למימר דמילתא דפשיטא היא דלכ"ע שרי הא ודאי ליתא דהא בפי' במה מדליקין (שבת ד' כ"ט א') ר' להדיא דר"י ור"ש פליגי בה ומשמע התם דלר"י אסור למשדיניהו לחיותא וכמו שאבאר בסמוך אע"כ דהלכה כר"י הגלילי

וא"כ מקשה שפיר אביי לרב יוסף ממעשים בכל יום דשדינן להו.
אחר זה ראיתי שהרמב"ן ז"ל בס' המלחמות הרניש בזה והאריך מאד ולפירושו לאו ממעשים בכל יום מקשה והנלע"ד כתבתי:

בגמ' אמר אביי לרב יוסף וכו' הני סופלי לחיותא היכא שדינן להו ביו"ט. ופירש"י הך סופלי גרעיני תמרים ולפ"י צ"ל דהני גרעיני תמרים היינו מתמרי פרסייתא דאי בארמייתא הא אמרינן להדיא בפרק במה מדליקין דאפילו לר"י שרי בין בשבת ובין ביו"ט האויל וחזי אנב אימייהו וא"כ לא בעינן ככר או תינוק וכדאמרינן נמי להדיא בשבת בפי' נוטל ע"ש אע"כ דבפרסייתא איירי ומש"ה בעינן בשבת ככר או תינוק וא"כ איתא מסקנא דהכא כמסקנא דפרק נוטל.
אלא דלפ"י קשיא טובא הא בפרק במה מדליקין אמר רב להדיא דתמרי דפרסייתא פלונתא דר"י ור"ש הוא לענין הסקה ומשמע התם דמה"ט אמר ר' חייא לרב דבי"ט אסור למשדיניהו לחיותא ואע"ג דחזי הש"ס התם דאפשר דרב לא קיבלה מיניה מ"מ משמע דחיותי' בעלמא הוא אדרבה דהא בשליה שבת מסיק הש"ס להדיא דרב אית ליה מוקצה וכדאיתא נמי להדיא בפי' כירה (שבת ד' מ"ה א') א"כ לפ"י לאביי ורב יוסף דהכא דאית להו נמי במוקצה כר"י כמ"ש התוס' בפרק כירה (שבת ד' מ"ו) בד"ה דנפטא וע"ש בחידושינו וא"כ משמע דלדיהו אסור בפרסייתא בין בשבת ובין ביו"ט וא"כ קשיא טובא מהא דקשיא להו לאביי ורב יוסף הני סופלי לחיותא היכי שדינן דהא לדיהו לקושטא דמילתא אסור (גם את זה מנצתי בלשון הרמב"ן ז"ל בס' המלחמות ע"ש באריכות ותנ"ל יתברך שכוונתי לדעת הגדול):

והנלע"ד ליישב בענין זה הוא לפי מה שמנצתי בלשון הרמב"ם ז"ל בפי"ב מהלכות יו"ט הלכה י"ב שכתב דאין מסיקין בשברי כלים ביו"ט שהיא מימרא קמייתא לרב בפרק במה מדליקין כר"י וכתב שם ג"כ דאין מסיקין בקליפי אגוזים ושקדים ביו"ט והיינו מימרא דתרייתא דרב התם בפרק במה מדליקין וקשיא לי טובא למה השמיט הך דינא דאין מסיקין בגרעינן שהיא מימרא מצינתא דרב התם והתמיהא שלא הרניש בזה שום א' ממפרשי הרמב"ם ז"ל.
אמנם כשזכיתי לסוניא דכאן צדקו מאד דברי הרמב"ם ז"ל ששמה אמת ותורתו אמת שמסוניא דהכא יצא לו כן דמקשה אביי לרב יוסף מהנך סופלי שהן גרעיני תמרי דפרסייתא לר"י הגלילי היכי שדינן להו ביו"ט והיינו ע"כ דממעשי' בכל יום קשיא להו וא"כ הרי לפנינו דאפילו לאביי ורב יוסף דסברי כר"י במוקצה ונוול אפ"ה פשיטא להו דמעשים בכל יום דשרי והיינו מטעמא דמסקין הכא דחזי להסקה שעומדין להסקה ולמאכל בהמה א"כ לפ"י אפילו ר"י מודה דשרי דלא מיקרי נוול כלל דלא דמי לשברי כלים דאין מסיקין דהתם מאתמול הוי כלי והשתא הוי שבר כלי משא"כ בהנך גרעינן שמאתמול היו עומדין ומוכנין לכך ולא הוי נוול מש"ה שרי לפ"י משמע דרב לא קיבלה מיניה דר' חייא לענין גרעינן כיון דאביי ורב יוסף מסקי הכי בשמעתין ולא דמי לקליפי אגוזים דכיון דאין עומד להסקה א"כ הוי נוול דמאתמול הוי שומר למאכל אדם השתא לא חזי כ"א להסקה ובהיסק גדול ואין לך נוול גדול מזה.
ואע"ג דפי' במה מדליקין משמע דגרעינן חמירי מקליפי אגוזים מ"מ לפי המסקנא דאביי ורב יוסף דהכא ודאי משמע דקליפין גריעי מגרעינן מטעמא דפרישית והיינו נמי לפי המסקנא דהתם דהא דרב בגרעינן לאו בפירוש איתמר אלא מכללא (וע"ש בתוס' ובחידושינו שסותר קצת למה שהעליתי כאן) ולמאי דפרישית הכא קושטא דמילתא הכי הוא דרב מודה בגרעינן דשרי כן נ"ל נכון בעזה"י ליישב שיטת הרמב"ם ז"ל לנכון בלי שום גמגום וממילא רווחא שמעתא.
ובזה נתיישב ג"כ מה שהקשה בעל לחם משנה בפי"ג מהלכות יו"ט גבי בני חיל נותנין קמח דלמאי דס"ל להרמב"ם ז"ל כר"י הגלילי דלכס ולא לכלבים א"כ למה פסק בפי"ג מהלכות שבת דמותר לטלטל בשבת כל הקליפין וגרעינן למאכל בהמה הא בשמעתין משמע להדיא דלר"י הגלילי אסור לטלטל אלא אנב ריפתא ובאמת דאין מקום לקושיא זו כלל דהרמב"ם ז"ל כ"כ לשיטתו דמוקצה ונוול מותר בשבת אלא דבי"ט דס"ל דמוקצה ונוול אסור מש"ה פסק בשברי כלים וקליפין לאיסורא והיינו משום דהו"ל נוול דאסור ביו"ט ומש"ה בכוונה גדולה השמיט לדן דגרעינן דאפילו ביו"ט שרי כיון דלא הוי נוול מטעמא דפרישית וזה ברור דמק היטב ועיין עוד בסמוך:

בתוס' בד"ה הני סופלי וא"ת מאי מספקא ליה וכו' ואי בעי לאוסרו משום מוקצה וכו' דא"כ תיקשי היאך אנו נותנין תבן לבהמה וכו' עס"ה.
ולבאורה תירוצם ופירושם נראה דוחק דלפ"י העיקר חסר מל' המקשה.
ולולי דבריהם היה נראה לפרש בפשיטות דודאי עיקר הקושיא היינו משום נוול כדמשמע להדיא מכל השקלא וטריא דאביי ורב יוסף בהך מילתא דסופלי ביו"ט ובשבת היכי עבדינן להו וא"כ משמע דהיינו משום נוול כדאשכחן להדיא בפרק במה מדליקין ובפרק נוטל וכדפרישית ומעתה לפ"י אין מקום למה שהקשו התוס' ממאי דמשמע מכמה משניות וברייתות ומימרות דמותר לטלטל ולהאכיל הבהמות דבר הראוי להם דודאי פשיטא דשרי כיון דלא שייך בהו נוול דמאתמול היה מוכן ועומד לכך (ובשר תפוח ע"כ נמי לא מיקרי נוול דאי מיקרי נוול פשיטא דאסור למאי דאית ליה נוול והא דשרי ר"ה בפרק מפנין היינו משום דבמוקצה לטלטול ס"ל כר"ש אלא דלקושטא דמילתא אפילו לר"י שרי כמ"ש התוס' שם ע"כ ד"ה בשר תפוח ע"ש) משא"כ בהנך סופלי שהן גרעיני תמרים שפיר הוי נוול דמאתמול לא היו מוכנים לכך כדאמרינן בפרק במה מדליקין דהא מעיקרא מיכסי (היינו לפי שהן טפילין ושומר למאכל אדם) והשתא מיגלי וכמו שכתבתי בסמוך באריכות ולע"ד התמיה קיימת על התוס' וסייעתם שלא פירשו כן כיון דסוניא דבמה מדליקין בהכי רהטא.
אלא דנראה לי דמשמע להו דהנך סופלי ע"כ לא דמי להנך גרעיני דתמרי פרסייתא דאל"כ קשיא סוניא דהכא אסוניא דפרק במה מדליקין דמשמע דרב קיבלה מיניה דר' חייא דבי"ט אסור ולא נחתו לפרש הסוניא כמו שפירשתי בסמוך:

מיהו באמת ראיתי בל' הרמב"ן ז"ל בס' המלחמות שכתב להדיא דהא דמקשה מהנך סופלי היינו משום נוול וכדפרישית ועדי בשחק שבהקפה ראשונה זכיתי לכיון מסברא דנפשאי לכל אותן הדברים שצאו מפי קדוש של הרמב"ן ז"ל מה שכתב בענין זה באריכות:

אדא דבמ"ש שם דהא דמקשה אביי לרב יוסף מהנך סופלי לר"י הגלילי ולא לר"ע היינו משום דלר"ע כיון דדריש דנפש אפילו נפש בהמה במשמע א"כ כיון שכלל הכתוב אדם ובהמה בתיבה אחת דנפש א"כ שוב אין לחלק בין מאכל אדם למאכל בהמה ומש"ה לא מיקרי נוול ומתוך כך העלה בסוף דבריו דמותר להרבות במלאכות בשביל כלבים אע"ג דהוי אפשר לפייסניהו במאכלים אחרים שאין צריכין כל הנך מלאכות והיינו כיון דאשכחן הכי באוכל נפש דאדם והשיג בזה על בעל המאור שכתב להיפך ע"ש באריכות והר"ן ז"ל תופס עיקר בזה שיטת הרמב"ן ז"ל דמותר להרבות במלאכות בשביל אכילת כלבים מאותו הטעם עצמו שכתב הרמב"ן ז"ל דאין לחלק בין מאכל אדם למאכל בהמה בזה כיון שבתיבה אחת הוציאם הכתוב ע"ש בל' הר"ן שכתב כן בפשיטות.
אמנם אף שאינו כדאי להשיג על מה דפשיטא להו להרמב"ן והר"ן ז"ל מ"מ תורה היא וללמוד אני צריך דמאי דפשיטא להו להך גיסא מיבעיא לי טובא לאדק גיסא דלע"ד נראה לי עיקר בזה כשיטת בעל המאור דאסור להרבות במלאכה באכילת כלבים לא מיבעיא לשיטת רש"י ז"ל שכתב בר"פ אין צדין דאפילו אוכל נפש דאדם אסור מדאורייתא היכא דאפשר לעשותו מאתמול שלא התירה התורה אלא בשחיטה ובישול ואפיי' שמפינין טעמן א"כ פשיטא דלא שייך

הך מילתא באכילת כלבים כלל דאפשר להאכילן מה שנאפה מאתמול אלא דאפילו לשיטת החולקים על רש"י נמי נראה דאין לדמות כלל מאכל אדם ומאכל בהמה בזה דאע"ג שכלנן הכתוב בריבוי דכל נפש אפ"ה היינו לענין עיקר שריותא דמותא לעשות מלאכה בשבילן והיינו היכא דלא סגי בלא"ה אבל היכא דאפשר ודאי אסור להרבות במלאכה שלא לצורך דווקא באדם התירה התורה להרבות במלאכות משום שמחת יו"ט שיש מצוה באכילת משמנים וריבוי מעדנים ודוקא בדברים שכן שזה לכל נפש משא"כ בדברים שאין צריכין אלא למפונקים כגון מוגמר וכיוצא בו אסורין מדאורייתא ואם כן הדעת נותנת ללא שייך הך מילתא כלל באכילת כלבים כיון שלא ריבן הכתוב אפילו לר"ע אלא משום דמזונתן עליו וא"כ מילתא דפשיטא דבכה"ג לא מיקרי מזונתן עליו שאינו מחויב להאכילן מעדנים ומאכלין חמין שאין מפינין טעמן ועוד אפילו אם לוי יהא כדבריהם דמדאורייתא שרי אפ"ה מדרבנן ודאי אסור דהא אפילו באוכל נפש דאדם אסור בכל מידי דהוי מצו למיעבד מאתמול בדברים שאין מפינין טעמן כדאשכחן להדיא בפ"ק דף י"ד דביכת תבלין ומלח כן נראה לי ולע"ד הדבר צריך תלמוד אלא דלף לפי מה שכתבתי אפילו הכי א"ש האי דסופלי דשמעתין דדוקא לר"י הגלילי דאוסר לעשות מלאכה בשביל כלבים והיינו משום דאין מזונתן עליו דבאכילה כל דהוא שאין צריך מלאכה סגי להו (דע"כ דהכי הוא דאל"כ לישתרו מטעם מתוך דהוי צורך היום קצת) מש"ה הוי שפיר גולד דמאתמול לא הוי מוכנים לכך משא"כ לר"ע לא שייך הך קושיא כיון דלדידיה שרי לעשות מלאכה בשביל כלבים והיינו משום דמזונתן עליו אם כן לא הוי גולד דהנך גרעינין מאתמול לא היו מוכנים עומדין לכך ואע"ג דמעיקרא מיכיס והשתא מינלי אפ"ה לית לן בה דכאוכל' לאפרת הוא כן נראה לי נכון בעזה"י וכבר אפשר ליישב ולפרש כן בכוונת סוף דברי התוס' אלא שקיצרו במונבן וכתבו ג"כ מוקצה במקום גולד ודו"ק היטב:

בגמרא ופליגא דריב"ל דלמר ריב"ל מזמנין וכו' כבר כתבתי בשם מפרשי הרמב"ם ז"ל דאיכא ללא נרסי בגמרא הך ופליגא ומש"ה פסק הרמב"ם כר"ה בעובדא דבני באגזי ופסק ג"כ כריב"ל בהך דאין מזמנין נכרי ביו"ט לפי שסובר דלא סתרי אהדדי אלא כיון דבגירסת הרי"ף משמע דגרים ופליגא בגירסת רש"י שהרי כתב דליתא לדר"ה מדריב"ל וא"כ מסתמא דגרים לה נמי הרמב"ם ז"ל שהוא תלמידו ומה"ט גופא נמי הקשו על מ"ש הרב המגיד ז"ל דהרמב"ם נמי גרים הך ופליגא אלא דלאו אדר"ה קאי אלא אשקלא וטריא דמוקצה קאי והיינו דמתתיר ריב"ל לזמן הנכרי בשבת ממילא דשרי לטלטל בשבילו ע"ש שזה תמצית דבריו נמצא לפ"ז סוף סוף חולק הרמב"ם על הרי"ף רביה בעיקר הדין דבני באגזי מלבד כמה קושיות שהקשו על פי' הרב המגיד ז"ל. ואני אוסיף להפליא על פירושו דמשום מוקצה לא הוצרך הש"ס לומר דאביי ורב יוסף פליגי דאריב"ל דהא בלא"ה פליגי דאביי ורב יוסף ס"ל במוקצה כר' יהודה כמ"ש התוס' והרשב"א בפ' כירה בכמה דוכתי ואילו ריב"ל אמר בהדיא שם בפרק כירה דכר"ש ס"ל במוקצה. לכך נלע"ד ליישב שיטת הרמב"ם ז"ל בפשיטות דהא דלמרינן בשמעתין דהך דריב"ל פליגא אהך פוסקא דבני באגזי היינו דוקא לפי השקלא וטריא דשמעתין דלעיל דמשמע דפשיטא לתלמודא דר"ה לא ס"ל דהלכה כרשב"א דאל"כ אין מקום לכל השקלא וטריא דהא לעיל דפשיטא דמותר לאפות לבני באגזי היכא דיהבי ריפתא לינוקא מהך טעמא דרשב"א וכמו שהקשו בתוס' למילתא דר"ח והוצרכו לדחוק ולחלק וכבר כתבתי דיותר נראה דהנך אמוראי דאיירי בשמעתין דהכא לא ס"ל הך דרבא דלמר הלכה כרשב"א ומש"ה מקשינן מהך ברייתא דר"י בן בבא ושמעון התימני ואיצטריך רב יוסף לאוקומי בעגל טריפה ולאדורי אתנאי דפליגי בלכס ולא לכלבים ועל זה סובב והולך כל השקלא טריא דאביי ורב יוסף בהנך סופלי שאם היה מקום לומר דהלכה כרשב"א ולהתיר לגמרי לאפות בשביל פת אחד א"כ פשיטא דמותר לאפות לבני חילא בשביל פת שנותנין לתינוק וממילא דאין מקום לכל השקלא וטריא דלעיל אע"כ סברי הנך אמוראי דהכא דהלכה כת"ק דרשב"א ולפ"ז ע"כ הא דשרי לאפות לבני חילא היינו משום דלמרינן הואיל כל חדא וחדא חזיא לינוקא ואע"ג דמדרבנן אסור אפ"ה בכה"ג מותר כיון דמדרבנן שפיר סמכינן אדרשב"א בשעת הדחק שהוכרחו לאפות לבני חילא וא"כ מקשה שפיר מהך ברייתא דר"י בן בבא ושמעון התימני דאיירי בכה"ג גופא שהיתה שעת הדחק אפ"ה אמר ר"י ב"ב יצא שכרכם בהפסדכס ולא התיר להם מטעם הואיל ושמעון התימני מדשתיק אדויי אודי ליה ומש"ה הוצרך רב יוסף לאוקומי בעגל טריפה ומקשה לה אביי שפיר מהנך סופלי לחיותא נמצא דכל זה למאי דמשמע לן השתא דלא אמרינן הואיל וכדמשמע נמי בפרק אלו עוברין דאביי אקשי ליה לרבה אהא דלמר התם דלמרינן הואיל ומשמע להו נמי השתא דלא סמכינן מדאורייתא אדרשב"א אם כן לפי זה מסיק הש"ס שפיר ופליגא דריב"ל שאוסר לזמן אדם משום גזירה שמה ירבה בשבילו אלמא דהיכא שמרבה בשבילו יש איסור גמור בריבוי המלאכה אע"ג שהתבטל משביו בשביל ריבוי המאכל כמ"ש כל הפוסקים וכ"ש הכא דכל חד וחד חזיא לישראל וא"כ שפיר קאמר ופליגא משא"כ לדין דקיי"ל כרבא דלמר לעיל הלכה כרשב"א וקי"ל נמי כרבה בפרק אלו עוברין דלמרינן הואיל וקי"ל נמי דלמרינן מתוך שהותרה לצורך היכא דאיכא צורך היום קצת א"כ פשיטא דמכל הנך טעמי יש היתר גמור לאפות לבני חיל וא"כ דינו של הרמב"ם ז"ל דין אמת שמותר לאפות לבני חיל מכל הנך טעמי וא"כ לפ"ז כי היכי דלא תיקשי הך דרבא דבתראה הוא דקאמר הלכה כרשב"א אדריב"ל דקי"ל הלכה כמותו כמ"ש התוס' במגילה ובכמה דוכתי ע"כ אית לן למימר דהא דקאמר ריב"ל גזירה שמה ירבה בשבילו היינו שיעשה איזה מלאכה שאין חלקו משביו בשביל ריבוי חלק האחרים כגון לישה וכיוצא בו ומש"ה אסור לזמן דלא שייך נמי הואיל ולא שייך נמי טעמא דמתוך שהרי אין בו צורך היום כלל נמצא דלפ"ז צדקו משפטיו ודינו של הרמב"ם ז"ל יחידו לאיתא להא ואיתא להא כן ג"ל נכון בעזה"י ישוב שיטת הרמב"ם ז"ל שדינו דין אמת ודוק היטב ותן לא מידי:

בגמ' ולטלטליניהו אנב כסא מי לא אמר רבא מטלטלין כנונגא וכו' והקשו בתוס' אכתי מי דמי התם געשה בסים לדבר היתר ולדבר איסור מה שאין כן הכא וכו' עס"ה. ולולי דבריהם היה נראה לי דבלא"ה אין סברא לומר דהא דלמר ר' אחא בר יעקב משום שויירי כוסות היינו משום טילטול הכוס עצמו שנגעשה בסים לדבר איסור דמה"ת לומר כן שיהא בסים על שהנכרי שורה בהן פתו בזים טוב עצמו כיון שהישראל עצמו לא נתכוין לכך ואף לפי מה שכתבתי בפ' כירה (שבת דף מ"ה) גבי קינה של תרנגולין דמסקינן דלית בה ביצת אפרוח דמשמע לכאורה דהקינה געשה בסים עי"כ כיון שדרך הקינה להמציא בה דברים כאלה הוי כמניחא לכתחילה ע"מ כן וא"כ ה"נ כיון שהישראל הזמין את הנכרים לשרות בהן פתו הו"ל כמניח על מנת כן מ"מ כבר כתבתי שם דשאני התם שהקינה עצמו לכתחילה געשה לכך דמשמע לשון כלום עשוי אלא לתרנגולין כדפרישית התם ע"ש א"כ שפיר אית לן למימר דהוי כמניח ומש"ה הוי בסים כיון שהכלי מיוחד לכך משא"כ הכא שהכוס כלי גמור הוא ומלאכתו להיתר ומיוחד לישראל כל ימות החול ובעינינו כ"הש"ה אם כן אין סברא להחמיר שיהא כמניח עי"י כך במה שהזמין את הנכרים ביו"ט דהא לקצת פוסקים לא מיקרי מניח אלא כשמניח קודם שבת דבר האסור משא"כ הכא יעוד דמאן יימר שעכו"ם ישרה בהן פתו ואת"ל שישרה בהן פתו שמה יעצור או ידיח הכלי וא"כ לא נרע מאילו שכחו הישראל עצמו דכל היכא שאין יכול לגער לא מיקרי בסים ומותר לטלטל כדלמרינן במעות

שעל הכר שמותר לטלטל לצורך מקומה ובכלכלה מליאה פירות המיטונפין בר"פ נוטל והכא נמי ע"כ אי אפשר לגער השוירין וכמ"ש הרשב"א ז"ל בחידושו בפרק כירה וא"כ לא שייך כאן דין בסים כלל מכל זה נראה דר' אחא ב"י גופא לאו משום דכלי הוא בסים חייש לה אלא משום טילטול השוירין עצמן דמשמע ליה דבכה"ג הוי טילטול ולא בטלו אנב כסא ועו"י מקשה הש"ס שפיר דליבטיל אנב כסא כדאשכחן בכנונגא דאע"ג דשברי עצים אסורין בטילטול אפ"ה מותר לטלטליניהו כה"ג משום דבטלו לגבי כנונגא ולגבי קיטמא דאלת"ה נהי דכנונגא לא מיקרי בסים כיון שנ"כ לדבר המותר מ"מ ליתסר מצד הטילטול שברי עצים עצמו אע"כ דבטילי לגמרי לגבי כנונגא וא"כ ה"נ דכוותיה כן ג"ל נכון לולי שהתוס' לא פירשו כן. מיהו כבר אפשר דפירוש ר"ת שכתבו התוס' בסוף הדיבור יש לפרשו ג"כ על הדרך שכתבתי ודו"ק:

במשנה ב"ש אומרים לא יחס אדם חמין לרגליו וכו' משמע דדוקא בחמין לרגליו פליגי אבל ברחיצת כל גופו אפילו ב"ה מודו דאסור ואע"ג דבשמעתין משמע איפכא דבהנאת כל גופו אפילו ב"ש מודו ורחיצת כל גופו ודאי הנאת כל גופו היא כדמשמע בגדרים אלא דאפ"ה אסור אפילו לב"ה ולשיטת התוס' היינו מדאורייתא משום דדבר שאינו שזה לכל נפש הוא ומש"ה מפליגי התם בין רחיצה לזיעה דמשמע לקמן בפרק המביא דמותר מדאורייתא והיינו משום ששזה לכל נפש ולפ"ז צריך לומר דרחיצת רגליו שזה לכל נפש כמ"ש בהגהת אשר"י בשמעתין ואפ"ה אסרו ב"ש כיון שאינו אלא הנאת אבר אחד אבל לשיטת הרי"ף אפי' רחיצת כל גופו ביו"ט נמי אינו אלא מדרבנן וסובר דהוי דבר ששזה לכל נפש ובחידושי שבת פרק כירה בסוגיא דאנשי טבריא וגזירות בלגין כתבתי ליישב שיטת הרי"ף והגאונים בזה ע"ש:

דף כב.

בתוס' בד"ה וב"ה סברי וכו' ולא החמירו חכמים הואיל ואין בנין בכלים וכו' עכ"ל ולכאורה לשון לא החמירו חכמים אינו מדויקת דבפשיטות הו"ל לפרש שהקילו ב"ה בזה משום שמחת יו"ט כדמשמע לעיל דף ט' ע"כ גבי מוחלפת השמיטה דלפי שיטת התוס' דמוחלפת היינו האזי דהשוחט אבל טעמא דתריסין הוי משום שמחת יו"ט וליכא למימר דהתוספות כתבו כאן לפי שיטת רש"י דלעיל דמוחלפת היינו האזי דתריסין דא"כ בלא"ה קשה הך סוגיא דהכא מדב"ה אדב"ה ביו"ט גופא דבתריסין מחמרי לענין בנין בכלים ובחלויות מקילין טפי מדב"ש וע"כ דלשיטת רש"י צריך לפרש כתירון השני שכתבו התוס' כאן דב"ה סברי דבחלויות דהכא לא שייך בנין כלל:

אלא דנראה דודאי התוס' דהכא בשיטתייהו דלעיל קיימי דהאי דתריסין ודאי לא מוחלפא אלא דאפ"ה לא פסיקא להו לפרש משום שמחת יו"ט משום דאפשר דאע"ג דבתריסין חנויות משמע דהתירו משום שמחת יו"ט מ"מ אפשר דבזקיפת חלויות של מנורה לא שייך שמחת יו"ט כ"כ ומש"ה הוצרכו לפרש דאפ"ה לא החמירו באיסור בנין כלי ביו"ט אע"ג שהחמירו בשבת כן נ"ל:

בגמ' עולא איקלע לבי רבי יהודא קם שמעי' זקף ליה לשרגא ופירש"י שזיה רוצה שיסתלק השמן לאחוריו ולא יושמדן אחר הפתילה ותכבה עכ"ל. ויש לדקדק דא"כ מאי מקשה ליה ר' יהודא מהא דמסתפק חייב משום מכבה ומאי קושיא דלמא הך ברייתא אחיא כר' יהודא דדבר שאינו מתכוין אסור משא"כ בהאי דזקיפת שרגא שפיר מצי עולא סבר כר"ש דדבר שא"מ מותר ואיהו ודאי הרי עיקר דזקיפתו שלא תכבה ומכ"ש דקשה טפי למאי דמשמע בשיטת רש"י ותוס' דאנן נמי כר"ש קי"ל בדשא"מ. מיהו לפי' התוס' יש ליישב קצת דלפי פירושם דהאי משום מכבה היינו משום שמכה' אורו א"כ מצינן למימר דבזקיפה זו הוי כפסיק רישא משא"כ לשיטת הרא"ש דשמעתין וסייעתו שכתבו דהאי משום מכבה היינו שממהר כיבוי א"כ הדרא קושיא דלוכותיה. ואף לפי' התוס' נמי קשה לפי שיטת בעל הערוך שהביאו התוס' והפוסקים בכמה דוכתי דכל פסיק רישא דלא ניחא ליה מותר לר"ש א"כ לא הוי מקשה הכא מידיו:

וגזי' ללא קשיא לי כה"ג טובא מאי מקשה ליה רבי יהודא לעולא מהך ברייתא דלמא ברייתא כר"י דמחייב בכל כיבוי אע"פ שאינו צריך לגופה ועולא כר"ש דכל כיבוי שאינו צריך לגופה פטור אלא דאפ"ה מקשה שפיר דלף דאע"ג דפטור אפ"ה איסורא דרבנן מיהו איכא. ועוד דבפרק במה מדליקין (שבת דף כ"ט ע"ב) משמע דעולא סבר כר"י לענין כיבוי שאין צריך לגופה אבל מהאי דדבר שא"מ ודאי קשה ויש ליישב וצ"ע ודו"ק.

בתוס' בד"ה המסתפק ממנו וכו' אינו רוצה לומר מפני שממהר כיבוי וכו' עס"ה. עיין בכל זה בלי' הרא"ש ז"ל באריכות ועיין ג"כ מה שכתבתי בזה שם בפרק במה מדליקין במשנה דלא יקוב ובס"פ כירה דמלשון התוס' כאן שכתבו לכך נראה ככיבוי משמע דהאי חייב לאו דוקא וכן דקדקתי שם קצת מנ' רש"י אלא שהרמב"ם ז"ל כתב דחייב חטאת מדאורייתא ונראה לי שמפרש ג"כ כפי' התוס' דמאי שמכהה אורו הוי כיבוי גמור דאי לפי' הרא"ש שכתב דממהר כיבוי לא מסתבר שזיה בזה חויב חטאת גמור כיון שלא געשה כיבוי השתא כלל אלא לאחר זמן וממילא וכבר כתבתי כיצא בזה בלשון התוספות בפ"ק דשבת דף י"ז ע"ב גבי אין פורסין מצודות דכל שאינו ניצמד עכשיו אלא לאחר זמן ליכא איסורא דאורייתא ושם באותה סוגיא כתבתי ג"כ בענין רחיים של מים שיש בזה מקום עיין על בעל מג"א בא"ח סי' רנ"ג ע"ש:

שם בגמרא אמר ליה האי רבי יהודא היא ופירש"י דלמר לקמן וכו' לכס לכל צרכיכם והאי נמי צרכיכם הוא וכן תשמיש וכו' עכ"ל. לכאורה נראה בכוונתו דתשמיש גופא לא מתרבי לר"י אלא מדדרש לכס לכל צרכיכם והא ודאי ליתא דתשמיש גופא משמע דהוי באוכל נפש ממש אפילו אליבא דרבנן אלא דכיבוי הנר לענין תשמיש דמי למכשירי אוכל נפש והכי משמע להדיא בפ"ק דכתובות דף ז' גבי הא דשרי ר' יהודא למיבעל לכתחילה ביו"ט ע"ש ומשמע משקלא וטריא דהתם דלענין מתוך איירי. ואפשר שיש לפרש בזה ג"כ בכוונת רש"י ועיין מה שכתב הרא"ש ז"ל בזה ועיין עוד בסמוך:

בעא מוניה אביי מרבה מהו לכבות את הדליקה ביו"ט וכו' משום איבוד ממון מהו ויש לדקדק מאי קמיבעיא ליה ומאי ס"ד אטו משום איבוד ממון נתיר איסור דאורייתא וליכא למימר דמסקקא ליה לאביי אי הלכה כרבי יהודה דמתיר במכשירין או הלכה כרבנן והאי כיבוי דליקה נמי במכשירין דמי כדמשמע במסקנא דשמעתין דהך מילתא שייך בפלוגתא דר"י ורבנן במכשירין דא"כ הו"ל למיבעי בהדיא מרבה אי הלכה כר"י או כרבנן ועוד דבמאי דקאמר משום איבוד ממון אלמא דעיקר טעמא להיתירא היינו משום איבוד ממון ולא משום מכשירין וליכא למימר נמי דאביי סובר כר"ש דמלאכה שאז"ל פטור א"כ לפ"ז כל כיבוי כי האי כגון לכבות הדליקה דמיקרי מלאכה שאז"ל לא מיתסר אלא מדרבנן וא"כ אפשר דיש להתיר איסורא דרבנן משום איבוד ממון ואע"ג דבשבת פשיטא דאסור אפ"ה אפשר דשני ליה בין שבות שבת לשבות יום טוב כדאשכחן לקמן בפרק משילין דהא ודאי ליתא חדא דהא רבה תלמידו דרב הוי וכל מילי עבד כרב לבר מהני תלת דקחשיב בפרק במה מדליקין ובכמה דוכתי וא"כ ממילא דבמלאכה שאז"ל סבר רבה כר"י ועוד דא"כ מאי אותביה אביי מדבריייתא דבקעת דקתני מותר ומאי קושיא דילמא הך ברייתא כר"ש ורבה כר"י ס"ל מש"ה פשיטא ליה דאסור ורבה גופא

דמשני ליה ההיא ר"י היא כי קאמינא אנא לרבנן דלאו שינויא מעליא היא כמו שהקשו בתום' דהא אגן קי"ל דהלכה כר"י ותיורצו בדוחק וא"כ טפי הוי"ל לרבה לשנויי לאביי איפכא דהך ברייתא ר"ש היא כי קאמינא אנא לר"י דמלאכה שאנ"ל אסור מדאורייתא ועוד דלפ"י הוי קשה טובא על שיטת הפוסקים שכתבו דאגן קי"ל כר"ש במלאכה שאנ"ל כמ"ש הטור והש"ע בס'י ש"ד ואפ"ה פסקו כאן בפשיטות כרבה דאסר לכבות הדליקה ביי"ט אע"כ דלכ"ע לא שייך להתיר איסורא דרבנן כי האי משום הפסד ממון וא"כ הדרא קושיא לדוכתנ' והנראה בזה לפי משמעות כל הסוגיא דשמעתין דהכא היינו משום דנהי דפלוגתא דר"י ורבנן גופא לא איירי אלא במכשירי אוכל נפש ממש מ"מ כיון דטעמא דר"י דמתיר במכשירין היינו משום דדריש לכס לכל צרכיכס א"כ סבר הש"ס דהיכא דאיכא איבוד ממון או חולה שאין בו סכנה נמי מיקרי לכל צרכיכס אע"ג שאינם מענין המכשירין מ"מ שקולים הם דהי מיניייהו מפקת ובהא פשיט ליה רבה שפיר דאסור דאע"ג דבמכשירין גופא קי"ל כר"י היינו משום שמחת יי"ט סמכינן אדרי"י משא"כ היכא דליכא שמחת יי"ט אפשר דהלכה כרבנן כן ג"ל נכון ועיין בס' יש"ש מ"ש בזה בשם רבינו אלחנן והמרדכי והנלע"ד כתבתי ובכלל דברי דבריהם אלא שהוספתי בהן גופך. והא דלא שרינן הכא לכבות הדליקה ביי"ט מטעם מתוך שהותרה כיבוי לצורך יבואר לקמן בדף הסמוך גבי בישרא אגומרי:

דף כב:

בגמרא ואמאי קרי ליה פת עבה משום דנפישא בלישה עיין מה שכתבתי בזה לעיל בדף כ"א דלענין לישה גופא שייך יותר לאסור מבאפיי' אלא דאפ"ה כיון דמותר לאפות מטעמא דרשב"א שפת נאפה יפה כמו שפירש"י כאן בטעמא דב"ה מש"ה מותר נמי ללוש פת מרובה מה"ט גופא דפת נאפה יפה שהרי אין אפיייה בלא לישה אלא דאכתי משכחת ליה לישה דאסורה טפי מאפיייה בלישה שאינה לאפיייה אלא לבשל יכמו שכתבתי בק"א:

בתום' בד"ה דנפישא בלישה פירש"י וכו' משום דאמר רשב"א וכו' ולא נהירא חדא דא"כ וכו' עס"ה מיהו לפי מה שכתבתי לעיל דף כ"א דטעמא דהפת נאפה יפה לחוד דאמר רשב"א אין להתיר לכתחילה איסור לישה ואפיייה דאורייתא אי לאו משום דבלא"ה ליכא איסורא דאורייתא משום דאמרינן הואיל וכל חדא וחדא חזיא ליה אס כן מוילנא נתיישב מה שהקשו התום' על פירש"י דלפירושו הוי פלוגתא דב"ש יב"ה דדרשב"א ולמאי דפרישית שפיר מצינן למימר דב"ש נמי אית ליה דרשב"א אלא דאפ"ה אסור משום דס"ל דלא אמרינן הואיל. לפ"י יש ליישב ג"כ הך דפיתין גריצין דעיקר פלוגתייהו בהואיל ואדברה כיון דבפיתין גריצין ליכא איסור דאורייתא מצד הלישה עצמה כיון שלש אותן כאחת ואדברה עדיף טפי מרקיקין ועיקר איסורא אינו אלא משום טירחא דלא צריך מש"ה שרי לב"ה מטעמא דהואיל ולב"ש אסור כן ג"ל ליישב שיטת רש"י:

במשנה אף הוא אמר ג' דברים להקל מכבדין בית המטות וכו' וחכמים אוסרין לכאורה משמע דפלוגתא דר"ג וחכמים בענין כיבוד תליא בפלוגתא דר"י ור"ש בדבר שאינו מתכוין כדמשמע בפרק המצניע (שבת דף צ"ה) וכן נראה מלשון רש"י כאן שכתב דטעמא דחכמים דכיבוד משום אשוויי גומות אלא שהרא"ש ז"ל כתב דר"ג גופא לא שרי אלא בית המטות דוקא אבל בבית אסור לכבד והא דאמרינן בפ' המצניע והאדילנא דקי"ל כר"ש שרי על מרבץ לחודא קאי ע"ש בלשון הרא"ש שהביא מחלוקת הקדמונים בזה ועיין בס' יש"ש באריכות:

דף כג:

בגמרא על גבי חרם מותר ופירש"י דכיבוי ליכא והבערה נמי ע"י שינוי הוא כלאחר יד וכו' עכ"ל. יכאורה יש לתמוה למה הוצרך רש"י לכך ותיפוק ליה דבלא"ה שרי דהא דהבערה אמרינן להדיא לעיל יבכמה דוכתי מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה שלא לצורך וכמ"ש התנ' בשם הר' יצחק וא"כ לפ"י אדברה לפי שיטת רש"י לעיל דף י"ב דאמרינן מתוך שהותרה אפילו היכא דליכא צורך היום קצת (ותלא כמ"ש התום' שם) א"כ כ"ש דיש להתיר הכא אפילו דהבערה כדרכה כיון דצורך יום קצת ונראה דאפ"ה הוצרך רש"י לפרש משום דהבערה ע"י שינוי הוא משום דבלא"ה הוי אסור ולא שרינן לה מטעם מתוך משום דאין זה דבר השוה לכל נפש ומה"ט לכ"ע אסור גבי נחלת ואפ"ה הוצרך רש"י לפרש דכיבוי ליכא ולא סגי לה בהאי טעמא גופא דהוי ע"י שינוי דאפשר דלענין כיבוי לא מיקרי שינוי דדרך חרם שהוסק אי אפשר אלא ע"י כיבוי כי האי דאין דרכו לכבות במום שלא יצטנן לגמרי ויותר נראה משום דלקושטא דמילתא פשיטא ליה לרש"י דאין כאן כיבוי כלל מש"ה ניחא ליה לפרש מילתא דפסיקא כן ג"ל ועיין מה שאכתוב בסמוך בלשון התוספות:

בתום' בד"ה על גבי חרם וכו' וה"ר יצחק פירש דהבערה שלא לצורך שרי וכו' וכן משמע בירושלמי וכו' יטעמא מאן דאוסר סבר הבערה לחלק יצאה וכו' עס"ה. לכאורה דברי התום' בזה מגומגמים או שיש קיצור והשמטה בדבריהם דהא להך מילתא גופא דהבערה שלא לצורך מותר לא הוי צריכא לאתויי מהירושלמי דפלגי בה אמוראי דהא אדברה בתלמודא דיון משמע להדיא דהבערה וכל המלאכות אמרינן מתוך שהותרה וכו' כדאמרינן לעיל דף י"ב בהא דב"ה מתיירין להוציא קטן ולולב לר"ה ומסקינן התם דטעמא דב"ה משום דאמרי' מתוך ומשמע בפשיטות דאפילו לכתחילה שרי כדמשמע בפ"ק דכתובות דף ו' ובכמה דוכתי בש"ס ואי משום דהשתא נמי מסקו התום' אדעתייהו הך סברא דהגך אמוראי דשמעתין דאיירי בלעשן הוי דבר שאינו שוה לכל נפש ומש"ה הוצרך להביא ראיה מירושלמי דאפ"ה איכא למ"ד דשרי אפילו בנר של בטלה והיינו משום דסובר דהבערה ללאו יצאת א"כ כ"ש דשרי לעשן הפירות על גבי חרם דלפ"י קשה יותר בהא דבעי לאתויי ראיה מירושלמי דהא ודאי מילתא דפשיטא היא במס' שבת ובכולה תלמודא דקי"ל כמ"ד הבערה לחלק יצאת וכסתמא דמתני' דמני ליה בהדי אבות מלאכות וקתני חייב חטאת ולפ"י ממילא דכל מה שכתבו עוד בדבור זה ומיהו התם קאמר לא תיאסר ולא תישרי ומכאן יש ליחזר מלעשות הבערה שלא לצורך וכו' כל הדברים הללו כמשנה שאינה צריכה הם דהא מילתא דפשיטא היא:

מיהו הב"י בס'י תקי"ד שהביא דין זה דנר של בטלה והעתיק סוף לשון הירושלמי דפ' משילין ח"ל ר' נחום בעא קומי ר' יוחנן אמר ליה לא תיסר ולא תישר ועיינתי שם בלשון הירושלמי וראיתי דמילתא דר' יוחנן מיייתי לה התם אהך פלוגתא דפלגי ב"ש וב"ה לענין הוצאה שלא לצורך אלמא דטעמא דר' יוחנן בנר של בטלה נמי תליא בפלוגתא דמתוך והיינו ע"כ משום דס"ל לר"י דבכה"ג הוי דבר השוה לכל נפש דא"כ פשיטא דלא שייך מתוך מדאסרינן במוגמר וכן נראה להדיא מלשון הב"י שם וזה שלא כדברי התום' כאן דתליא בפלוגתא דהבערה ללאו יצאת או לחלק דנהי דהתם בירושלמי מעיקרא מיייתי הך טעמא דללאו או לחלק בענין נר של בטלה מ"מ מילתא דר' יוחנן דאמר לא תיסר ולא תישר לאו מהאי

טעמא קאמר אלא משום מתוך ומספקא ליה אי הוי דבר השוה לכל נפש או לא לכן דברי התוספות בזה צריכין עיון ליישבם על מכונם ומו"ק:

שם בגמרא מדי דהוי אבישרא אגומרי. והכי איתא נמי בפרק ר"א דמילה (שבת ד' קל"ד) ויש להקשות מהא דמשמע הכא דבבישרא אגומרי איכא כיבוי גמור ומה"ט אמר רבא דאפילו על גבי נחלת מותר דהוי נמי אוכל נפש כמו שפירש"י א"כ אמאי אסרינן לעיל לכבות נר מפני הדליקה או משום דבר אחר ואמאי נימא מתוך שהותרה כיבוי לצורך כגון בישרא אגומרי או לעשן הפירות הותר נמי שלא לצורך דהא בהגך דלעיל ודאי משמע דהוי צורך היום קצת וכ"ש למאי דמשמע לעיל בפ"ק ד' י"ב דאפילו שלא לצורך היום כלל שרי משום מתוך. מיהו ראיתי בל' הרי"ף ז"ל בשמעתין שיש להם גירס' אחרת בהאי דפ' ר"א דמילה בהא דאמר אביי לרב יוסף מאי שנא מבישרא אגומרי ומשני ליה התם ליכא כיבוי וא"כ לפ"י משמע דבישרא אגומרי ליכא כיבוי גמור ולשיטתם צריך לומר דבהאי דלעשן אפילו לגבי נחלת נמי לא הוי כיבוי גמור וא"כ לפ"י א"ש דלא שייך מתוך לענין כיבוי ומש"ה אפילו לענין איסור כיבוי מדרבנן נמי לא אמרינן מתוך אבל לשיטת רש"י ותום כאן דמשמע דעל גבי נחלת הוי כיבוי גמור ואם כן ע"כ דבבישרא אגומרי נמי הוי כיבוי גמור ואפ"ה שרי באוכל נפש וא"כ הדרא קושיא לדוכתא אמאי לא אמרינן מתוך וכבר היה נראה לי בזה ליישב לפי מה דפרישית בפ"ק דהא דאמרינן מתוך היינו משום דפשטא דקרא הכי משמע דאותן מלאכות דשייכי באוכל נפש התירה התורה לגמרי לכל צרכיכס וכ"כ ג"כ מ"ז ז"ל בס' מג"ש שבזה נתיישבו כמה קושיות וא"כ משמע דלא אמרינן מתוך אלא באותן מלאכות שעיקרן לצורך אוכל נפש ורוב הדברים שהן אוכל נפש אי אפשר להעשות בלעזן כגון שחיטה ואפיייה ובישול והוצאה והבערה כינא' בהן דלפ"י לא שייך הך מילתא לענין כיבוי דעיקר מלאכת כיבוי לאו אוכל נפש הן ועיקר אוכל נפש נמי לא שכיח בהו כיבוי אלא במיעוטא דמיעוטא כגון בישרא אגומרי וכיוצא בו וא"כ מש"ה אינן בכלל מה שאמרה התורה אך אשר יעשה לכל נפש וכן משמע קצת מלשון התום' כאן בסוף ד"ה על גבי חרם ובה נתיישב לי ג"כ מאי דהוי קשיא לי למאי דקי"ל כר"י דמכשירי אוכל נפש מותרין ביי"ט וא"כ היאך אשכחון בשום מלאכה דאסור מן התורה הא רובן ככולן שייך בהו מכשירין אבל למאי דפרישית א"ש דלא אמרינן מתוך אלא באותן מלאכות שעיקרן לצורך אוכל נפש וכל זה לא שייך במכשירין לבר מהוצאה והבערה וכמו שנראה ג"כ מל' הרב המגיד כל זה היה ג"ל דברים ברורים ופשטוים אלא דמל' התום' דפ' המצניע (שבת ד' צ"ה) לא משמע כן דשם כתבו התום' דתימא לר"י כיון דמגבן חייב משום בונה ואפ"ה שרי ביי"ט משום דלא איפשר מעיי"ט ואם כן מי שנפל ביתו ביי"ט יחא מותר לבנותו דנימא מתוך שהותרה לצורך ומתוך תירוצו שם משמע דאע"ג דמותר מדאורייתא היכא דאיכא צורך היום קצת וכו' ע"ש וא"כ לפ"י ע"כ דלא נחית לאותה סברא שכתבתי דלמאי דפרישית אין מקום לעיקר קושייתו ותירוצו של ר"י דהא עיקר מלאכת בונה לא שכיח כלל באוכל נפש כי אם במגבן לחוד והנלע"ד כתבתי וצ"ע ומו"ק:

דף כג:

בתוספות בד"ה אין צדין פרש"י אע"ג דאוכל נפש מותר וכו' ולא נהירא וכו' עד סוף הדיבור. עיין מ"ש מורי זקני ז"ל בזה בס' מג"ש דעיקר כוונת רש"י בזה לענין איסורא דרבנן וכתב ג"כ לדקדק בל' הרא"ש ז"ל בזה אמנם לענ"ד היה נראה לכאורה לדקדק מלשון רש"י ז"ל דמדאורייתא איירי והיינו לפי מה שמצאתי דרש"י ז"ל מפרש בשבת ס"פ האורג בטעמא דאין נותנין לפניהם מזונות דהיינו משום דמוקצין נינהו וכמו שאבאר בסמוך בע"ה דלא תקשה מדידה אדידה לענין טעמא דמזונות וא"כ אי ס"ד דרש"י סבר דאיסור צידה נמי לא הוי אלא מדרבנן לא הוי צריך לזהדורי אטעמא דאפשר לצדן מבעוד יום אלא בפשיטות הוי"ל לפרש דאסור לצדן ביי"ט כיון דאינו צורך יו"ט דהא אסורין באכילה משום דמוקצין נינהו וכמו שמפרש באמת הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות ובחיבורו בהל' יי"ט דאיסור צידה היינו משום מוקצה אע"כ דרש"י ז"ל סובר דבאמת יש בצידה איסור דאורייתא ומשו"ה פי' טעם היותר חמור כן נראה לכאורה ואפשר דמה"ט הוי פשיטא ליה להרא"ש ז"ל דרש"י מדאורייתא איירי אמנם לפי מה שאבאר בסמוך אין זה מוכרח מיהו בפ' בכל מערבין (עירובין דף ל"ט ע"ב) גבי האי בר טביא דאיתצד ביי"ט כתב רש"י להדיא דצידת צבי ביי"ט אסור מדאורייתא וזה שלא כדברי מורי זקני זצ"ל:

בד"ה ואין נותנין לפניהם מזונות פרש"י דאין מזונותן עליו וכו' ותימא דבגמ' פריך וכו' אלא מזונות מאי תרצת וכו' עכ"ל. גם בזה כתב מ"ז ז"ל בס' מג"ש דלענין מוקצה פלוגתא דתנאי היא אי דרשינן נפש אפילו נפש בהמה במשמע או לא דפלגי בה לעיל ר"י הגלילי ור"ע ולענ"ד גם בזה אין דבריו מוכרחין דהא דפלגי ר"י הגלילי ור"ע לענין בהמה היינו אי שרי בהו מלאכה גמורה משא"כ לענין נתינת מזונות לפנייהם ליכא מאן דאסר מדאורייתא וכדמקשינן נמי להדיא בפרק מי שהשחיד אטו מישדי קמיייהו נמי לא ומסקין דאין ה"י היכא דאין מזונותן עליו אסור ולפ"י נהי דרש"י הוכרח לפרש כאן אפילו למ"ד נפש בהמה במשמע היינו משום דמסברא הוי לן למימר בפשיטות כיון דאף מלאכה גמורה מותר כ"ש למישדי קמיייהו ומש"ה הוכרח לפרש דליכא צורך יי"ט בכך דבלא"ה יש להן מזונות אבל מ"מ לא שייך בכך פלוגתא דתנאי דאי מזונותן עלי' לכ"ע שרי והדרא קושיית התום' לדוכתיה על פירש"י דאכתי מזונות קשיא:

אמנם כן בעיקר קושית התוספות על פירש"י לא ידענא מאי קשיא להו דהא נראה שרש"י ז"ל נזהר מזה וכתב בס"פ האורג דטעמא דאין נותנים לפנייהם מזונות היינו משום דמוקצין נינהו והתום' גופייהו שקלו וטרו התם בזה והקשו דלא שייך כאן איסור מוקצה לענין נתינת מזונות דהא אף בשבת מותר ליתן מזונות לפני אוזנין ותרנגולין אע"ג דמוקצין לאכילה מחמת איסור שבת וכו' ע"ש אלא דאכתי יש להקשות על לשון התוספות דטפי הוי"ל להקשות לפרש"י מדידה אדידה דכאן מפרש טעם מזונות בענין אחר ולענ"ד צדקו יחדיו דברי רש"י ז"ל דבדקדוק גדול מפרש כן דודאי לענין איסור מזונות לפני חיה ועופות הוכרח לפרש מטעם מוקצה משום קושית התום' והא דשייך איסור מוקצה לענין מזונות ג"ל דלאו משום מוקצה מחמת איסור איתנין עלה דאין טעם לדבר ועוד דאפילו בשבת שרי בקושית התוספות אלא עיקר כוונת רש"י בענין מוקצה היינו דכיון דמחוסרין צידה אין דעתו עליהם כלל והיינו בחיה ועופות בביבר גדול או שאינו מקורה שהקצה דעתו מהם לגמרי ותו לא מיקרי מזונותן עליך וכן לענין דגים לפי סברת המקשה דהוו מחוסרין צידה משא"כ כאן במשנתנו מפרש רש"י לפי האמת דהא דשרי במזונותן בחיה ועופות היינו דוקא בביבר קטן דמטוי להו בחד שחייה וכ"ש אם נאמר דרשב"ג לא פליג אלת"ק וא"כ איירי מתניתין דוקא באין מחוסרין צידה וא"כ משמע דדגים אסור לצוד אף באין מחוסרין צידה והיינו ע"כ כמו שמפרש רש"ל ז"ל בספר ים של שלמה בשם הירושלמי דהי"ל כעוקר דבר מגידולו (לפ"י נראה דרש"י סובר דטעמא דעוקר דבר מגידולו גופא דהיינו תולש וקוצר נמי לא מיתסר מדאורייתא אלא משום שאפשר לעשותו מעיי"ט) וא"כ תו לא מצי רש"י ז"ל לפרש טעם איסור מזונות דדגים משום מוקצה

דמהיכי תיתי כיון דאין מחוסרין צידה הו"ל מזונות עליך ומ"ש מאוזנין ותרנגולים דאע"ג דאסורין בשבת אפ"ה לא חשיבי מוקצה לענין נתינת מזונות כיון דראוין לו מיהת לאחר שבת וה"ה לענין דגים דמתניתין לכך הוכרח רש"י לפרש בדבגים היו איסור נתינת מזונות לפי שאין צריכין למזונות כן נראה לי נכון בשיטת רש"י ז"ל דווק הטיוב ובסוגיא ששבת הארכתיו יותר:

דף כד.

בגמרא בשלמא חיה אחיה לא קשיא הא ר"י הא רבנן אלא עופות אעופות קשיא וכו' לכאורה יש להקשות שהשתא מאי קסבר אי סבר דרשב"ג פליג אתי"ק א"כ בפשיטות מצי לאוקמי נמי עופות אעופות כתנאי והא רשב"ג והא רבנן ואי סבר דרשב"ג לא פליג אתי"ק אלא פרושי קמפרש כדמסקינן בסמוך לאביי א"כ האיכא לאוקמי כאן במחוסר צידה וכאן בשאין מחוסר צידה אלא דבאמת לא קשה מידי דכיון דעיקר קושיא דעופות היינו ממתניתין דשבת דכ"ע למגדל אין לבית לא א"כ הוי סבר דרשב"ג לא קאי כלל אעופות אלא אחיה לחוד אלא דאכתי היא גופא קשיא כיון דעיקר קושיא השתא אינו אלא מעופות אעופות וממשנה דשבת אם כן אמאי אינצטרך לאתיין מברייתא אהדדי דבפשיטות הו"מ לאקשויי מתניתין דשבת אמתני' דהכא מעופות אעופות וכ"ש דקשיא טפי בכה"ג אסוגית הגמרא דשבת דמיייתי נמי הקושיא דברייתא ולא מקשה בפשיטות מתניתין אמתניתין ויש ליישב לפי מה שפירשתי במשנתינו בסמוך דלפ"ו ודאי לא מצי לאקשויי מתניתין דשבת אמתני' דהכא דאפשר דביום טוב לא שייך איסור צידה כלל והוי אוכל נפש אלא הא דאסרינן צידת דגים היינו משום איסור מוקצה כדפרישית בשיטת הרמב"ם ז"ל משה"ה פריך ברייתא אברייתא חיה אחיה ביי"ט גופא וע"כ אינצטרך לאוקמא הא ר"י הא רבנן א"כ ממילא ע"כ שייך איסור צידה ביי"ט דאל"כ מ"ט דמאן דאסר הא לא שייך בחיה ועופות איסור מוקצה כדשמעינן לתנא דמתני' ובהא מילתא לא אשכחן מאן דפליג אע"כ דיש איסור צידה ביי"ט אם כן מקשה שפיר עופות אעופות דהא לענין צידה לכ"ע למגדל אין לבית לא ועוד ג"ל ליישב בדרך אחר דלא פסיקא ליה למקשה הך סברא דכל מידי דלא הוי צידה גמורה לחייב חטאת בצד לתוכו כגון ציפור לבית דמה"ט נאמר דמחייב בכה"ג בצד מתוך אותו מקום גופא והיינו ציפור מבית או מביבירן משום דאפשר לומר דלאו כללא הוא אלא דלעולם לא מחייב משום צידה דאורייתא אלא דומיא דצידה גמורה דהוי במשכן דמסתמא הוי צדן מתוך מקום המופנה לגמרי כגון חלזון מהמים ממש ולא מביבירן והוי מכניסין אותו למקום המשומר לגמרי דלא ליהוי מחוסר צידה כלל ומשה"ה פטרינן בשבת ציפור לבית דאכתי לא מיקרי צידה גמורה ואפ"ה פטרינן נמי ושרינן ביי"ט לצד מהביבירן מה"ט גופא דלא הוי דרך צידה גמורה והא דאסרינן בדגים היינו כמ"ש מהרש"ל ז"ל בשם הירושלמי דהו"ל עוקר דבר מגידולו אלא לבתר דמקשי ברייתא אהדדי ע"כ צריך לאוקמי כתנאי דר"י ורבנן וא"כ ע"כ דצד לתוכו וצד מתוכו הא בהא תליא א"כ מקשה שפיר עופות אעופות ממתניתין דשבת דלכ"ע ציפור לבית לא וא"כ ממילא יש לאסור בצד מתוכו כנ"ל דווק מיהו זה לא יתכן לפי פירוש שני שכתבו תוספות בד"ה ותניא הצד אווזין דמשמע דלמסקנא נמי פשיטא ליה לתלמודא דצד לתוכו וצד מתוכו הא בהא תליא דווק. אמנם בר מן דין י' ליישב עוד דלא מצי לשנויי בין אברייתא דחיה אחיה ובין בעופות אעופות דהא רשב"ג והא רבנן לפי מה שמצאתי בתוספתא דבהך ברייתא גופא דמיייתי הש"ס דקתני דבחיה ועופות נמי אין צדן מיייתי שם נמי בסופא מלתא דרשב"ג גופא דלא כל הביבירן שוין ואע"ג דבהך ברייתא בתוספתא קתני נמי ביבברי דגים וחיה ועופות וא"כ משמע לכאורה דברייתא דאחרייתא הוא אלא דבס"פ האורז מיייתי הש"ס נמי הך ברייתא דהכא גופא וקחשבה נמי ביבברי דגים ע"ש ואין להאריך ויתר:

שם וכ"ת הא נמי לא קשיא כאן בביביר מקורה וכאן בשאינו מקורה. ואין להקשות אי בשאינו מקורה מאי קמ"ל דודאי טובא קמ"ל דמסתמא הך עופות שדרכן להניחן בביביר שאינו מקורה היינו משום דבאין לכלובן לערב וקמ"ל דאפ"ה לא מיקרי ניצודין ועומדין כדמסקינן בשמעתין מברייתא דיוני שובך יוניי עלייה והיינו משום הך טעמי דמסיק בגמרא בסמוך דאין מזונותן עליך או דעבידא לרבויי וכ"ש בשאינו מקורה פשיטא דשייכי הך טעמי טפי:

שם והא בית דכביבר מקורה דמי ובין לר"י בין לרבנן ציפור למגדל אין לבית לא. לכאורה לפי מה שפירש"י כאן בד"ה חייב דהא דציפור לבית לא מיקרי צידה היינו משום דיונא לו דרך חלונות וכן פירש"י בשבת ס"פ האורז א"כ לא הוי מקשה הש"ס הכא מידי דהא איכא לאוקמי שפיר בביביר מקורה שאין בו חלונות ולכאורה היה ג"ל דחלונות לאו דוקא אלא דבביביר מקורה נמי כיון דודאי יש בו פתחים לצורך כניסת ויציאת בני אדם אם כן אפשר דבשעה שיפתחו הפתח יצא ויפרח דרך פתח הביביר אלא דלא"ל לפרש כן בכוונת רש"י ממה שכתב ציפור שהכניסין לבית ועגל בפניו פטור שיונא לו דרך חלונות ומשבבן דרך פתח דלאירי ביה שעגל בפניו ונקיט דרך חלונות אלמא דחלונות דוקא לכך ג"ל ליישב ולפרש בדרך אחר דודאי האי טעמא דיונא לו דרך חלונות לאו מילתא דפסיקא היא דמה"ט לא הוי צידה כלל דודאי מהני הך צידה לבית טובא שדבן יכול לנסות החלונות דאע"ג דאם סתם החלונות בשבת כדי לצודו יתחייב ממה נפשך מ"מ כיון דבחון כה"ג הוי צידה שהוא בנקל יכול לתפסו וה"ל כניצוד ועומד אף בשבת אע"כ דאפ"ה פטור בצד ציפור לבית כיון דאכתי מחוסר צידה מחמת סמימת חלונות וא"כ סבר המקשה דכ"ש דאף בביביר מקורה לא מיקרי צידה דודאי מחוסר צידה טפי דהשתא ס"ד דלאירי מסתמא בביבירן גדולים דמחוסרין צידה אף בחיה כ"ש בעופות שפורחין ונשמטין אנה ואנה נמצא דלפ"ו פרש"י אינו אלא לפי סברת המקשה אבל לבתר דמשני הש"ס דהא ציפור לבית לא היינו בציפור דרור דוקא ע"כ דאין הטעם משום שיונא דרך חלונות דא"כ בשאר עופות נמי אלא דלסברת התרטן סברי דרשב"ג דאף במחוסר צידה נמי מיקרי צידה דהו"ל ניצוד ועומד ואפ"ה פטרי בציפור דרור דאפשר שלא יבא לידי צידה גמורה כיון שדר בבית כבשדה כן ג"ל נכון ומוכרח בכוונת שיטת רש"י ז"ל יבזה נתיישב היטב שיטת הרמב"ם ז"ל דהשמיט בהל' שבת הך אוקימתא דלאירי בציפור דרור וכתב סתם דכל ציפור למגדל אין לבית לא וכבר תמה עליו בעל לחם משנה שם ולמאי דפרישית אתי שפיר דהא אוקימתא דרבה בר רב הונא בציפור דרור היינו למאי דקאי השתא בסברת המקשה דלא שני ליה בין ביביר גדול לביביר קטן והיינו משום דמשמע ליה דת"ק ורשב"ג פליגי לת"ק במחוסר צידה נמי הוי צידה :מורה ומיקרי ניצוד ועומד ומשמע ליה הכי מרומי' דחיה אחיה הא רבי יהודה הא רבנן משא"כ למסקנא דמסיק השתא דלתית להכי חיה אחיה נמי לא קשיא הא בביביר גדול הא בביביר קטן והיינו משום דבמחוסר צידה לא הוי ניצוד ועומד וכדמסקינן נמי דרשב"ג ורבנן לא פליגי ומפרשין נמי דכל היכא דלא מטא בחד שחייה לא מיקרי ניצוד ועומד אף לענין חיה אם כן כ"ש בעופות דלא מיקרי ניצוד יעומד אלא במגדל דוקא דמטי ליה בחד שחייה ואפ"ה לא קשיא ליה עופות אעופות דהא רשב"ג דמפרש טעם דרבנן מחלק להדיא בין ביבירן לביבירין והיינו בהנך עופות דבאין לכלובן לערב ומזונותן עליו או באינך שינויא דבהך ודאי תליא מלתא בכל שאומר הבא מצודה ונצודנו כנ"ל נכון וברור בעז"ה דווק הטיוב:

בפרש"י בד"ה השתא דלתית להכי וכו' ולא דחיקת לאוקמי מתני' בפלוגתא דתנאי וכו' עכ"ל. ולשון רש"י ז"ל בזה תמוה דהא ברומיא דעופות א"א כלל לחוח לאוקמי בפלוגתא דתנאי דהא ממתניתין דשבת מוכח להדיא דלכ"ע ציפור למגדל אין לבית לא כ"ש ביבירן וצ"ע ליישב:

בתוס' בד"ה ותניא הצד אווזין ותרנגולים פטור וכו' א"כ סמך אההיא דתנן פרק האורז וכו' עד סוף הדיבור. כבר כתבתי בסמוך שאין זה מוכרח דכבר אפשר דלמסקנא דלעיל בשמעתין הצד מתוכו וצד לתוכו לאו הא בהא תליא וא"כ צריך לפרש כדירון הראשון דהתוספת ועיין בס' ים של שלמה שכתב לפרש בענין אחר דאע"ג דלענין שבת פטור אבל אסור אפ"ה מקשה שפיר דיש להחיר ביי"ט לכתחלה כיון שהוא צורך אוכל נפש אמנם לענ"ד גם זה אינו מוכרח דע"כ לאו מילתא דפסיקא היא להחיר כל איסורי דרבנן ביש בו צורך אוכל נפש כדמוכח בריש מביילתין דאסור לשחוט חיה ועוף ביי"ט ואף כשדקר ענן וליכא אלא חפירת גומא או כתישה דרבנן אפ"ה אסור אע"ג דצורך אוכל נפש הוא ונהי דבהא אפשר לומר דשאני התם דלא הוי אלא מכשירי אוכל נפש משא"כ באוכל נפש עצמו אפשר דשרי אלא דאפ"ה א"א לומר כן דא"כ לפי דברי מהרש"ל ז"ל יהא מותר לקצור ולתלוש ביי"ט ע"י שינוי שלא כדרך קצירה גמורה והא ודאי ליתא אם כן אמאי פשיטא ליה להקשות לענין צידה טפי משאר מלאכות האסורין מדרבנן:

אמנם לענ"ד היה נראה לפרש דמקשה הכא בפשיטות מצידת אווזין ותרנגולים היינו משום דממעשים בכל יום מצי לאקשויי דצדן אווזין ותרנגולין ביי"ט ולא מיייתי ברייתא אלא לרווחא דמלתא דבכה"ג לא מיקרי מחוסר צידה ומש"ה פטור בשבת והא דקתני פטור ולא קתני מותר היינו משום דסתם צידת אווזין ותרנגולים אינו על ידי כלי מצודה אלא שצדן אותו בידים ואם כן פשיטא דאסור לכתחלה בשבת לטלטלן דהא מוקצה מחמת איסור שבת ניינה ובפשיטות קי"ל דאסור לטלטל בעלי חיים בשבת ומהרש"ל ז"ל לשיטתו בתשובותיו סי' י' שהחיר לצודן בשבת ובאמת דגם שם יש תימה בדבריו ויבואר בקונטרס אחרון. ועוד ג"ל דאף אם אין צדן אותו בידים אלא ע"י כלי מצודה נראה לי דאסור לכתחלה בשבת דהוי עובדא לחול משא"כ ביום טוב דמותר לכתחלה כנ"ל ברור ונכון:

לעיל פסקא דרשב"ג אומר וכו' אומר רב יוסף אומר ר"י אומר שמואל הלכה כרשב"ג אמר ליה אביי הלכה מכלל דפליגי וכו'. משמע לכאורה דפשיטא ליה לאביי דהא דקאמר רשב"ג לא כל הביבירן שוין אחיה ועוף לחודה קאי ולא איירי כלל בדגים דבדגים בכל הביבירן אין צדן דאלת"ה לא א"ש הא דקאמר אביי הלכה מכלל דפליגי דהא ודאי פליגי בדגים דהא לת"ק ודאי בכל ענין אין צדן אפילו בביביר קטן דאל"כ מאי שנא רישא בדגים דקתני אין צדן ובסיפא בחיה ובעופות קתני צדן אע"כ דבדגים לת"ק אין צדן כלל ואי ס"ד דלרשב"ג בדגים נמי קאמר דלא כל הביבירן שוין וא"כ שפיר קאמר שמואל דהלכה כרשב"ג לענין דגים אע"כ דרשב"ג נמי לא איירי בדגים וא"כ לפ"ו יש לתמוה על הרמב"ם ז"ל דבדגים נמי מחלק בין ביביר קטן לגדול וכתב הרב המיד שטעמו משום דסובר דרשב"ג קאי נמי אדגים וא"כ הוי דלא כסברת אביי דהכא וכבר ראייתי שבעל לחם משנה הרגיש קצת בזה ורוצה לפרש דאביי ורב יוסף בהא גופא פליגי דאביי סבר דרשב"ג לא קאי אדגים ורב יוסף סבר דפליגי והא דקאמר לאביי מאי נפקא לך מוניה היינו שלפי שיטתו השיבו וזה דוחק גדול דנהי דמהרש"א ומהר"ם ז"ל דחידושיהם כתבו כיונא בזה לשיטת רש"י דלאביי ורב יוסף פליגי לענין שיעור דביביר קטן וביביר גדול ע"ש היינו משום דשיעורין הללו איירי בהו בשמעתין אביי ורב יוסף גופא בסמוך לענין מחוסר צידה משא"כ לענין דגים דלא איירי בהו בשמעתין כלל לחלק בין ביביר קטן לביביר גדול ומכ"ש דלא איירי בשיעורא דידהו א"כ אין סברא כלל לומר דאביי ורב יוסף פליגי בהא במה שלא הזכירו בדבריהם כלל ולא בכולה שמעתין וכל כה"ג לא הוה ליה להש"ס לסתום:

מיהו מלשון התוספתא שהבאתי לעיל משמע להדיא דרשב"ג אדגים נמי קאי דהא ת"ק דהתם איירי בהדיא בדגים וחיה ועופות דבשלתנן קאמר דאין צדן וא"כ ע"כ איירי בביביר גדול כדאמרינן הכא בשמעתין דלא תיקשי מתניתין דהכא אברייתא וא"כ ע"כ דרשב"ג אדגים נמי קאי והיינו בשיטת הרמב"ם ולפ"ו צריך לומר דהא דקאמר אביי הלכה מכלל דפליגי היינו משום דמשמע ליה דהא דקאמר שמואל הלכה כרשב"ג עיקר מילתא אחיה ועוף קאי דהא ע"כ הא דאמר שמואל הלכה כרשב"ג דמחלק בין מחוסר צידה היינו משום דשמואל סמך אלאידך מימרא דידיה דקאמר בסמוך היכי דמי מחוסר צידה היינו כל שאומר הבא מצודה ונצודנו דלת"ק בחיה ועופות אפילו בכה"ג אין צדן אי הוי אמרינן דרשב"ג פליג אתי"ק וא"כ שפיר קאמר שמואל דהלכה כרשב"ג דאי אמר הבא מצודה ונצודנו אין צדן משא"כ אי הוי אמרינן דשמואל קאי אדגים ולקולא פליג א"כ איפכא הוה ליה לשמואל למימר ה"ד אין מחוסר צידה דשרי בדגים אע"כ סבר אביי דשמואל אחיה ועופות קאי א"כ מקשה שפיר לרב יוסף הלכה מכלל דפליגי דהא לקושטא דמילתא בחיה ועופות לא פליגי כדמסקינן לעיל בשמעתין דת"ק נמי ע"כ מחלק בין ביביר קטן לביביר גדול מכח רומיא דמתני' וברייתא כנ"ל נכון ליישב שיטת הרמב"ם ז"ל ודו"ק:

במשנה מצודות חיה ועוף ודגים שעשאן מעי"ט לא יטול מהן ביי"ט וכו' משמע מסוגיא דשמעתין דעיקר טעם האיסור הוא משום מוקצה דמיייתי עלה הך פלוגתא דספק מוכן וכדמשמע להדיא מפירש"י בד"ה וספק מוכן אלא דעיקר ענין המוקצה דלאירי בה בשמעתין משמע לכאורה מל' רש"י לקמן גבי עכו"ם שהביא דורון דהיינו מוקצה מחמת איסור ומשה"ה הוצרך לפרש דהא דמודה בה ר"ש היינו משום דכיון דלא לקטן מאתמול אקצינהו מדעתיה וכוונתו בזה דהו"ל כדחינהו בידים וכמו שאבאר בזה לקמן בעיקר פירש"י. אלא דאכתי נראה לע"ד ברור דהכא במשנתינו לא איירי במוקצה כי האי גוונא דהוי מחמת איסור מלאכה שהרי כיון שהמצודות פרוסות מעי"ט א"כ אפילו ניצודו ביי"ט עצמו אפ"ה ליכא איסורא כלל לא מדאורייתא ולא מדרבנן כדאיתא להדיא בפ"ק דשבת דף י"ז ע"ב דפליגי ב"ש וב"ה בהך מילתא דב"ש סברי אין פורסין מצודות בע"ש אלא כדי שיעזו מבע"י וב"ה מתירין וכתבו שם התנא' דאפילו לב"ש לא שייך חויב חטאת כלל אלא משום דחיישינן שמא בשעת פריסת המצודה ילכוד מיד מיהו לב"ה ודאי מותר לגמרי א"כ לא שייך כאן איסור צידה כלל ועוד דלא שייך הכא לומר דהו"ל כדחינהו בידים כיון שפרס המצודה מעי"ט לכך נראה דעיקר מוקצה דשייך במצודות היינו משום שלא היה דעתיה עליה כלל מאתמול כיון דלא ידע אם יעלה במצודתו כלום והו"ל כגולג נמור דמודה בה ר"ש וכדאיתא בעירובין דף מ"ו גבי מיא בעבים מביבל בלועי וכמ"ש שם בתנא' ע"ש כנ"ל לפי סוגית הגמרא שלנו וכמו שאבאר עוד בשמעתין. מיהו מל' הירושלמי בשמעתין לא משמע כן דהכי גרסינן התם אמתניתין דהכא דקתני אלא א"כ ידוע שניצודו מבע"י מפרש התם בגמרא מי מודיע וקאמר אם נתקלקל המצודה דבר ברי שניצודו מבע"י והדר מקשה וחש לומר שמא לא ניצודו מבע"י ומשני רבי יוסי בר בון בפורש בחורשין תדע לך שהוא כן דתנינן דגים ודגים לא במקום שהן מצויין (פ' בל' בתמיה) והכא במקום שחיה ועוף מצויין עכ"ל הירוש' נראה מבואר מכוונת לשון הירושלמי דלא שייך כאן הך מוקצה שכתבתי דכיון דלאירי במקום שהן מצויין הרי לפנינו דהוי דעתיה עלייהו מאתמול כיון שהדבר ברור שניצודו

מבע"י וא"כ כ"ש דיושב ומצפה שיעזרו בליל י"ט או למחר ועוד דהא מפרש התם להדיא דגנים ודאי איירי במקום שהן מצויין א"כ משמע מל' הירושלמי דאפ"ה היו מוקצה משום איסור צידה עצמו וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה מאי איסור צידה שייך כאן אפילו אם ניצודו ביי"ט כיון שהמצוות פרוקות מעיי"ט. ויש ליישב מתוך מה שאבאר בשמעתין. מיהו לפי לשון הירושלמי שהבאתי נראה לי לפרש דקדוקן לשון המשנה דקתני מצוות חיה ועוף ודגים ומ"ש דבחיה ועוף נקטין לשון יחיד ובדגים לשון רבים והיינו משום דבחיה ועוף לא שייך להתיר אלא כשלא ניצוד יותר מאחד דאל"כ מה ראה יש ע"י שמצא המצוות מקולקלים מעיי"ט דאכתו יש לחוש שמעיי"ט ניצוד חיה או עוף א' ועיי"כ נתקלקלו המצוות ואח"כ ביי"ט עצמו ניצודו אחרים בקצה אחר (דבכה"ג כתבו התנא' בפ"ק דשבת שם בפלוגתא דב"ש וב"ה במצוות ע"ש) משא"כ בדגים שפיר קתני לשון רבים כיון דאיירי במקום שדגים מצויין שם א"כ בודאי בשעת פריסת המצודה ניצודו לאלתר דלפ"ז ודאי לא קתני במתניתין הך מילתא דגנים לענין היתירא אלא לאיסורא שאם לא פרס המצודה אלא משחשיכה או אפילו בפרס מבע"י אלא שיועד בודאי שלא היו דגים מצויין באותו שעה ולא באו אלא לאחר מכאן כגון ע"י לחי וקוקרי כדאיתא בפ"ק דשבת דמון. ועד שכל מה שהוצרכתי להאריך בזה דהאי מוקצה דמצוות היינו משום דהוה גולד גמור וגריעו אפילו משאר גולד היינו דוקא לפי פירש"י לקמן במימרא דר"פ דבעי לאוקמי אפי' לר"ש והיינו לפי שיטתו ושיטת התנא' וסייעתם דקיי"ל כר"ש במוקצה וגולד אפי' ביי"ט כמ"ש הרא"ש ז"ל בשם משא"כ לשיטת הרי"ף והרמב"ם וסייעתם שפסקו דקיי"ל ביי"ט כר' יהודה דאוקר במוקצה וגולד א"כ לפ"ו שפיר מיתוקמא בולה מתני' דהכא ושקלא וטריא דבסמוך ומימרא דר"פ הכל אליבא דר' יהודה דוקא וא"כ המוקצה דהכא היינו כשאר מוקצות דפליגי ר"י ור"ש ולפ"ז אין אנו צריכין לאותה סברא דמצוות דמו למיס בעבים מיבעל בליערי דס"פ בכל מערבין ועיין עוד בסמוך:

שם ומעשה בעכו"ם א' שהביא דגים לר"ג ואמר מותרים הם וכו' וכתב הרמב"ם ז"ל בפ' המשניות דר"ג סובר דעכו"ם שהביא ביי"ט דגים או פירות אע"פ שצץ ביי"ט מותרים וכו' ע"ש ופשטא דלישניה דאפילו היכי שודאי צץ ביי"ט מותרים ולכאורה דבריו תמוהים דאע"פ שיש ליתן טעם לדבריו בזה אליבא דר"ג מ"מ מסוניא דשמעתין לא משמע הכי אלא דהך מעשה נמי לא איירי אלא בספק מוכן והנראה לע"ד כשיטתו ויבאר בסמוך:

בגמרא מעשה לסתור חסורי מחסרה וכו' ולכאורה יש לתמוה טובא מאי מקשה בפשיטות מעשה לסתור הא קיימא לן דכל של עכו"ם אין צריך הכן וכמבואר להדיא בירושלמי דשמעתין אהאי מתניתין גופא דפליגי רבי חייא ור' שברבי דחד אמר של עכו"ם אין צריך הכן וחד אמר צריך הכן ומייתי התם עובדא דרב ורבי חייא וריב"ל דסברי ועבדי עובדא דשל עכו"ם אין צריך הכן א"כ לפ"ז אין כאן מעשה לסתור כללדא רישא דמתניתין ודאי בישראל איירי דקתני שעשאן מעיי"ט וסיפא איירי בשל עכו"ם י'שלאמא לפי מה שכתבתי בסמוך לשיטת רש"י דמצוות חיה ועוף היו גולד גמור וגרע משאר גולד דמ"ה אפילו ר"ש מודה ואם כן היו אתי שפיר דהא לענין גולד כתבו הפוסקים דאפילו ביצה שגולדה ביי"ט אין לחלק בין של ישראל לשל עכו"ם כדאיתא בש"ע בהלכות י"ט (ס' תקנ"ג סע' ו') (ועיין מ"ש בעל מג"א בזה בס' תקנ"ו)) אלא שכבר כתבתי דסברא זו נראה דוחק. ועוד שכבר כתבתי ג"כ בדגנים לא שייך הך סברא לומר דהוי גולד גמור כמו בחיה ועוף וא"כ אכתי לפ"ו אין כאן מעשה לסתור וכ"ש דאיכא למימר נמי דאותן דגים שאמר ר"ג מותרים הם היו ידועים שהעכו"ם היה צד אותן מהביבר שלו אלא שלא היה ידוע אם צץ מעיי"ט או ביי"ט עצמו ואם כן לפ"ו פשיטא דאין כאן גולד גמור אלא חשש מוקצה מחמת איסור (מיהו אפשר דלענין מוקצה מחמת איסור נמי לא שייך לחלק בין של עכו"ם לשל ישראל כדמשמע מל' רש"י לקמן במימרא דר"פ אלא דמלשון הירושלמי לא משמע כן) וכ"ש דקשה טפי לפי מה שכתבתי בסמוך לשיטת הרי"ף והרמב"ם וסייעתם דלדיהו מיתוקמא מתניתין וכולה שמעתא אליבא דר"י ומדון מוקצה גרידא איירי וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה הא קיי"ל דעכו"ם אין צריך הכן ואין כאן מעשה לסתור. ובאמת שלא מצאתי דין זה לחלק במוקצה בין של ישראל לשל עכו"ם לא בל' הרי"ף והרא"ש ז"ל ולא בל' הרמב"ם והטור אלא בל' הב"י והש"ע נמצא חילוק זה והוא מקדוקן לשון תשובת הרשב"א והר"ן ז"ל א"כ לפ"ו אפשר דמה שהשמיטו הקדמונים דין זה היינו משום דאע"ג דבירושלמי משמע דשל עכו"ם אין צריך הכן מ"מ מסוניא דשמעתין דמקשה מעשה לסתור ומשני חסורי מחסרה ומכל השקלא וטריא ומימרא דר"פ משמע דתלמודא דיען סובר בפשיטות דאין לחלק בין מוקצה של ישראל לשל עכו"ם כנ"ל ויש ליישב עוד ע"פ מ"ש הר"ן ז"ל בסוף מכילתין דבעכו"ם שהביא בשביל ישראל יש לחוש להצריך הכן אלא דמלשון הירושלמי דשמעתין לא משמע כן ועדיין צ"ע ויבואר בק"א כנ"ל:

בפירש"י אין רצוני לקבל ממנו שאני שונאו עכ"ל. דאין לפרש מה שאמר אין רצוני לקבל ממנו היינו שהיה רוצה להחמיר על עצמו כיון דרבים פלוגי עליה כדאשכחן בר"ג גופא ברפ"ק דזרכות אלא דא"כ אכתי היה לו לקבלן וליהנות בהן אחר יוט"מ אע"כ משום שהיה שונאו כן נ"ל:

שם אר"י אמר שמואל אין הלכה כר"ג נראה דמה שהוצרך שמואל לפסוק כן אע"ג דבגל"ה קיי"ל יחיד ירבים הלכה כרבים מ"מ הו"א כיון דר"ג הלכה למעשה אמר מותרים הם אפשר דהלכה כמותו דמעשה רב קמ"ל דלא:

דף כד:

בגמרא הא גופא קשיא אמרת בא ומצאן מקולקלין וכו' וכתב מהרש"א ז"ל בחידושי דהך קושיא היינו דוקא אליבא דלוי דאי לרב לא קשיא דיוקיי אהדדי דבספק אם ניצודו ביום טוב או מעיי"ט אפשר דרשב"א סובר כר"ג דאסורין באכילה מדיוקא דרישא ומותרין בטילטול מדיוקא דסיפא אמנם לע"ד אין סברא לומר כן ומתחילה ראוי לבאר בעיקר טעמא דרב אליבא דר"ג דאמר מותרים לטילטול ואסורין באכילה מאי קסבר אי אית ליה ר"ג מוקצה כר"י או משום דבכה"ג אפילו ר"ש מודה כפירש"י וכדפרישית במשנתיו א"כ אפילו בטילטול ליתסר ואי לית ליה מוקצה כלל או עכ"פ בכה"ג ס"ל דליכא מוקצה א"כ אפילו באכילה לשתרו וליכא למימר דבמוקצה לאכילה ס"ל כר"י ובמוקצה לטילטול ס"ל כר"ש כדאשכחן לר"ה בפרק מנפין א"כ ליפלוג בכל מוקצה דעלמא ועוד מאי איריא ספק אפילו ודאי נמי דהא אידי ואידי בין לאכילה ובין לטילטול הוי ספק דדבריהם וע"כ דמאן דאסר ספק מוכן לאכילה היינו משום דהוי דבר שיש לו מתירין כאוקימתא דרב אשי לעיל בפ"ק דף ד' א"כ אפי' טילטול נמי ליתסר מה"ט גופא וכבר עלה בלבי לומר דלענין טילטול לא שייך הך מילתא דדבר שיל"מ שיש קצת סברא לומר כן אלא דאי אפשר דהא רב אשי גופא דאיירי בספק ביצה שגולדה משמע דלענין טילטול איירי דבהך ברייתא גופא דעלה קאי קתני אין מטלטלין אותה וכו' ע"ש. אע"כ נראה לי דעיקר פלוגתא דרב ולוי אליבא דר"ג היינו משום דבאמת לא היו מוקצה גמור בדגים שניצודו שהרי אפילו אם ניצודו ביי"ט לא היו מוקצה גמור אי משום דשל עכו"ם אין צריך הכנה או משום דלמאי קיי"ל כר"ש לא שייך מוקצה בכה"ג דליכא למימר

דחניהו בידיס וכמו שאבאר בסמוך אלא דעיקר מוקצה האמור כאן היינו משום כיון דבגל"ה אסורין באכילה ביי"ט אי משום שלא יהנה ממלאכת יו"ט כפירש"י או משום גזירה שמא יאמר כפי' התנא' א"כ כיון דלא חזיא ביומיה למידי מש"ה הו"ל כצורות בעלמא דאפילו ר"ש מודה כדפרישית בריש מכילתין בלשון התנא' במ"ש בפשיטות דביצה אסור בטילטול אפילו אי הוי טעמא משום משקין שזבו או משום פירות הנושרין עיין בחידושינו באריכות וכ"כ ביש"ש ובס' מג"א ולפ"ז ממילא דה"נ דכוותיה ובדך סברא גופא פליגי רב ולוי דלוי סבר דע"כ ר"ג מותרין באכילה קאמר דאי היו אסורין באכילה ממילא מילתא דפשיטא דהוו אסורין נמי בטילטול מטעמא דפרישית ורב לא משמע ליה שיתיר ר"ג באכילה דפשיטא דאסור משום שלא יהנה או שמא יאמר אע"כ דר"ג נמי לא שרי אלא בטילטול דלית ליה הך סברא דמאי דאסור באכילה ליומיה דינו כמוקצה כיון דאכתי שם אוכל עליה וכמ"ש התנא' בפ' כירה (שבת דף מ"ה ע"ב) גבי קינה של תרנגולין דאית בה ביצה ע"ש ובחידושינו. נמצא דלפ"ז כ"ש הכא במילתא דרשב"א דאיירי במצוות פרוקות מעיי"ט וא"כ אפילו אם ניצודו ביי"ט אין איסור צידה בכך שהרי ניצודו מאלהין אע"כ כדפרישית במשנתיו במצוות חיה ועופות דאסורין משום גולד בשיטת רש"י או משום מוקצה לשיטת הרי"ף והרמב"ם ז"ל וא"כ הדרינו לסברא קמיימא דאי סבר רשב"א דבודאי ניצודו אסורין אפילו בטילטול אם כן ספיקון נמי כמו ספק גולד וכדפרישית דהוי דבר שיל"מ ואי סובר דשרי בספיקון אפילו ודאי נמי ואם כן מקשה שפיר הא גופא קשיא כן נ"ל נכון ודו"ק. אלא אי קשיא לי הא קשיא לי דלמאי דפרישית דבמילתא דרשב"א הכא שהמצוות פרוקות מעיי"ט לא שייך האי טעמא שיהנה ממלאכת יי"ט ואין כאן איסור אלא משום מוקצה או גולד וא"כ אכתי מאי מקשה הש"ס היא גופא קשיא הא שפיר מצנין למימר דבניצודו ודאי מעיי"ט מותר ואפילו ביי"ט ראשון ואם בודאי ניצודו ביי"ט אסור אפילו אם ניצודו ביי"ט שני משא"כ בספק מוכן לא פסיקא לן דהא לא מיתסר אלא ביי"ט ראשון אבל ספק אם ניצודו ביי"ט שני או לא מותר דהא קיי"ל כל ספק מוכן כה"ג מותר ביי"ט שני משום דהוי ספק ספיקא כמ"ש הב"י והש"ע סימן תצ"ו והטעם מבואר בלשון הר"ן ז"ל וצ"ע:

שם אר"י אמר שמואל הלכה כרשב"א. הרי"ף והרמב"ם ז"ל השמיטו דין זה דמצאן מצודות מקולקלין מעיי"ט וכתב המ"מ דמה שהשמיטו היינו משום דסברי דמילתא דפשיטא היא דבא ומצאן מקולקלין מעיי"ט דמותרים ורשב"א גופא לא קתני לה אלא אנב גררא דסיפא לאשמעינן דספק מוכן אסור וזה לא הוצרכו הרי"ף והרמב"ם ליכתוב כיון שהרי"ף ז"ל כבר כתב הך תרי לישני קמאי דאמר שמואל הלכה ספק מוכן אסור אלו תמצית דברי המ"מ ולכאורה יש לתמוה דאדרבה משמע דעיקר מילתא דרשב"א היינו לרבותא דרישא דבמצאן מקולקלין מעיי"ט מותרין דאי לרבותא דסיפא דספק מוכן אסור לת"ק נמי הכי הוא מדאסר מן הרשתות ומן המכמורות. וכבר הרגיש בזה מהרש"ל בס' יש"ש ותייך דבודאי בסופא נמי איכא רבותא דאפילו בספק מוכן כי האי דאיכא חזקה להיתירא דלאלתר ניצודו כיון שהמצוות פרושות מעיי"ט והך מילתא לא הוי שמעינן ליה שפיר מתת"ק דרשב"א דהא דאסור מן הרשתות ומן המכמורות אפשר דהיינו משום דאיכא חזקה לאיסורא דמסתמא עכשיו שמצא החיה ברשת זו מסתמא לאלתר ניפרס הרשת וניצודו דאמרין כאן נמצא וכאן היה וכו' ע"ש באריכות אלא דלע"ד לפ"ו א"כ אכתי הדרא קושיא לדוכתיה למה השמיטו הרי"ף והרמב"ם ז"ל דין זה לאשמעינן הך מילתא גופא כיון שהוא חידוש הדין ויש ליישב בדוחק מיהו לולי דבריהם לא ידענא מעיקרא מאי קשיא להו על הרי"ף והרמב"ם שהשמיטו הא דהלכה כרשב"א דבפשיטות מצנין למימר כיון דהנך תרי לישני קמאי דמתני למימרא דשמואל אספק מוכן גרידא ולא מתני לה דארשב"א וליתא להך מימרא א"כ סמי חדא מקמי תרתי דלא אמר שמואל הלכה כרשב"א וא"כ הדרינן לכלנן דהלכה כת"ק דרשב"א דיחיד ורבים הלכה כרבים ומכ"ש לחומרא ולדעתו לדינא צ"ע על הש"ע שפסק בפשיטות הלכה כרשב"א ויבואר בק"א:

שם פסקא ואמר מותרים הם מותרין למאי רב אמר מותרין לקבל ולוי אמר מותרין באכילה. כבר כתבתי לעיל בשמעתין דרב ולוי פליגי בהך סברא שנסתפקו התנא' בפ' כירה (שבת ד' מ"ה) גבי קינה של תרנגולין דאית בה ביצה אי אסרינן מטעמא דמוקצה אפילו במידי דלא היו מוקצה אלא כיון שאסור באכילה מאזה טעם שיהיה ממילא היו מוקצה לטילטול וכמו שהארכתי בריש מכילתין אלא דמלשון רש"י כאן בד"ה לקבל שכתב דכולי האי לא אחמרי רבנן בספק מוכן בטילטול אבל באכילה וכו' א"כ משמע דלא נחית להך סברא לאוקמי נמי פלוגתיהו אפילו היכא דמאי אסור באכילה אלא דוקא בספק מוכן לחוד ע' מה שכתבתי בזה לעיל בשמעתין. וכן נראה ג"כ מלשון רש"י בסמוך במימרא דר"פ וכמו שאבאר ומש"ה הוצרך רש"י ג"כ לפרש דרב ולוי דפליגי בהכי לאו משום דס"ל כר"ג אלא מילתיה הוא דמפרשי עכ"ל. ואף שאיני כדאי מ"מ נראה לי שזה דוחק גדול לאוקמי פלוגתא דרב ולוי וכל השקלא וטריא לא אליבא דהלכתא ואף שיש לדחוק ולומר דמדד"ג נשמע לרבנן דלרב אסרו אף בטילטול וללוי אפשר דמותר אלא דאי אפשר לומר כן דא"כ אדמיופלגי אליבא דר"ג ליפלגו אליבא דת"ק אע"כ משום דלת"ק לוי נמי מודה דאסור בטילטול מדקתני לא יטול וכמ"ש מהרש"א ז"ל וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה. תו קשיא לי אמילתא דרב דקאמר מותרין לקבל אבל באכילה אסור ולכאורה לישנא דמותרין לגמרי משמע ובשלאמא בעיקר מימרא דרב אמתניתין שפיר מצנין למימר כיון דקתני רישא במילתא דת"ק לא יטול מהן דמשמע לשון טילטול א"כ אית לן למימר דלישנא דמותרין נמי אטיילטול לחוד קאי אלא דאכתי בהך ברייתא דלעיל דפליגי ר"ג ור"י דקתני ספק מוכן ר"ג מתיר ור"י אוקר א"כ סתמא דלישנא ודאי משמע דאיירי בין בספק מוכן לאכילה ובין בספק מוכן לטילטול ואף שהתנא' כתבו בריש מכילתין דלשון מתירין אפשר דהיינו טילטול לחוד והביאו ראיה מסוניא דהכא ולמאי דפרישית אין זה ראהי גמורה דודאי הכא דקאי אמתניתין דקתני ברישא לא יטול שפיר דמותרין דסיפא נמי היינו טילטול לחוד דארישא קאי משא"כ בביצה דריש מכילתין לא שייך לומר כן (ועיין בזה בחידושינו בריש מכילתין) ועוד דאף דבביצה בריש מכילתין שכתבו התנא' דיש לחלק בין אכילה לטילטול היינו מאותו הטעם והסברא עצמה שכתבתי כאן ובריש מכילתין דאפשר דמידי דלא מיתסר באכילה משום מוקצה אלא מטעמא אחרינא לא שייך ביה איסור טילטול כמ"ש התנא' בפרק כירה (שבת דף מ"ה) משא"כ בהך ברייתא דלעיל בשמעתין דקתני סתמא ספק מוכן אסור דמשמע להדיא דבדין מוקצה איירי א"כ אין טעם לומר דלשון מותרין היינו טילטול לחוד וא"כ מבריייתא נשמע למתניתין דר"ג מתיר אפילו באכילה:

ובראה לע"ד ברור דמש"ה כתב הרמב"ם ז"ל בפ' המשניות דר"ג במתניתין באותו מעשה דעכו"ם שהביא דגים לפניו סבר דמותרין הם אפילו בודאי שניצודו ביי"ט מהטעמים שכתבתי לעיל אי היו מוקצה בכה"ג אפי' אליבא דר"ש או אליבא דר"י לחוד א"כ שפיר אית לן למימר דלא שייך פלוגתא דרב ולוי אלא בהך מילתא לחוד באותו מעשה דר"ג משא"כ בספק מוכן דבריייתא דלעיל דאיירי בסתם ענינא דספק מוכן שודאין היו מוקצה גמור לכל חד כדאית ליה לא משמע לחלק בין מוקצה לאכילה למוקצה לטילטול לענין ספק כדפרישית לעיל דמאן דמתיר ספק מוקצה אפילו בדבר שיל"מ לא שני לן בין אכילה לטילטול כן נ"ל ודו"ק:

בתום' בד"ה אלף בכוורי לאדמינו וכו' ולא נהירא וכו' משמע דלא אתיא אלף כר"ג וכו' עכ"ל. ולא ידענא מהיכא משמע להו הכי דנהי לנסברת המקשה ע"כ לא מיתוקמא הך ברייתא אלף כר"ג מ"מ לסברת התרץ דלאו מבני יומן ממש איירי אלף כשניצודו מעי"ט א"ב אה"נ דלתיא ככ"ע דאית לן לאוקמי סתמא דברייתא אליבא דהלכתא וכ"מ מ"ז ז"ל בס' מג"ש ע"ש ולשון התום' יש ליישב:

בגמ' בשלמא למ"ד וכו' אלף למ"ד באכילה פירות בני יומן מי שרי באכילה. נראה דהא דשביק דגיס ינקיט פירות היינו משום דאפשר דבני יומן לא קאי אלף אפריות לחוד ולא זו אף זו קתני לא מיבעיא דגיס המפולמין דשרי דהוי ספק מוכן דשמא סמוך לחשיכה ניצודו ועודן לחזן אלף אפילו פירות דולאי בני יומן נמי שרי. מיהו לשיטת הרמב"ם בפ' המשניות א"ש טפי דמדגים לא פסיקא ליה לאקשווי דאפשר דאה"נ דר"ג סבר דאפילו ניצודו היום מותרין באכילה דאפשר דהמצעות פרושות מאתמול מש"ה שרי או מטעמים אחרים שכתבתי דאפשר דר"ג סובר דעידת דגיס לא הוי מוקצה כלל אליבא דר"ש משא"כ מפירות מקשה שפיר וכמו שפירש"י בסמוך דבפירות מחוברין אפי' ר"ש מודה דאסור דהוי כגרוגרות וצמוקין כן נ"ל ויש ליישב עוד בדרך אחר מתוך מה שאבאר בסמוך:

בגמ' אמר ר"פ הלכתא עכו"ם שהביא דורון לישראל וכו' נראה דהא דנקיט לשון הלכתא דמשמע מכלל דפליגי ולכאורה לא אשכחן מאן דפליג ואי לאפוקי מדר"ג אמר הא שמואל נמי אמרה ורב ולוי נמי לא פליגי עלאי דשמואל כמו שפירש"י לעיל אפ"ה שייך שפיר לשון הלכתא והיינו למאי דפרישית לעיל דבעכו"ם שהביא דורון יש להקל טפי מבספק מוכן לישראל או משום דשל עכו"ם אין צריך הכן כלל כדפרישית לעיל מהאי ירושלמי או אפשר דאפילו למ"ד צריך הכן היינו דוקא בודאי מוקצה משא"כ הכא דאיכא ספק ספיקא ספק שמא מעי"ט נלקטו ואת"ל היום שמא עכו"ם בשביל עצמו לקטן או בשביל עכו"ם אחר וכ"ש בעיר שרובה עכו"ם ואח"כ נמלך ליתן לישראל כדאיתא בפוסקים דבכה"ג לכ"ע שרי אפי' למה שכתבתי לעיל בשם הר"ן דאף למאי דקיי"ל דשל עכו"ם אין צריך הכנה אפ"ה יש לחוש כשעושה בשביל ישראל וא"כ מה"ט גופא אית לן למימר דשמואל נמי מודה וכ"ש בומימרא דרב ולוי משמיה דרבי שפיר משמע דס"ל כהאי מעשה דר"ג דמש"ה קאמר רב דמותרין היינו לקבל כדאמר רבי בתר דהדר ביה דנהי דבאכילה סובר ר"ג דאסור משום דליכא אלף חד ספיקא שהרי אפילו אם נלקטו בי"ט בשביל עצמו אפילו הכי אסור לישראל באכילה כדי שלא יהנה ממלאכת יי"ט משא"כ בטיילטול איכא תרי ספיקי סובר ר"ג דמותר ואם כן מסתמא רבי בוותיה ס"ל כיון דהביא הך מעשה דר"ג במשנה וקיי"ל מעשה רב מש"ה הוצרך ר"פ למימר דאפ"ה לית הלכתא כר"ג אפילו בטיילטול והשתא א"ש מה שהוצרך רש"י לפרש טעמא דמוקצה והקשו עליו הרמב"ן והר"ן ז"ל אמאי לא מפרש בפשיטות משום שלא יהנה ממלאכת יי"ט ולמאי דפרישית א"ש דעיקר הלכתא דקאמר ר"פ אפלגתא דרב ולוי דלעיל מיניה קאי דאיירי לענין טילטול ומש"ה נקיט אסורין סתם דממילא שמעינן שפיר דהיינו אפילו בטיילטול כן נראה לי ובעיקר הטעם דמחמירין הכא אפילו בספק ספיקא נראה דהיינו משום דהוי דשיל"מ ועיין בזה בס' מג"א סי' תצ"ז ס"ד ועיין ג"כ בס' יש"ש בשמעתין ובק"א אבאר יותר:

בפרש"י בד"ה אם יש מאותו המין במחובר אסורין משום מוקצה אפילו לרש"י וכו' עכ"ל. כבר כתבתי בסמוך מה שהכריחו לרש"י ז"ל לפ' כן ולא מפרש בפשיטות משום טעמא שלא יהנה ממלאכת יי"ט אלף שראיתי להרמב"ן והר"ן ז"ל שתירצו בענין אחר דהא דמפרש רש"י טעמא דמוקצה ושביק לעיקר טעמא דשלא יהנה ממלאכת אסור היינו משום דנפקא מיניה להיכא שידוע בודאי שהעכו"ם לקטן בשביל עצמו יבכה"ג ליכא מלאכת אסור משא"כ לטעמא דמוקצה אסור אפילו בכה"ג. אלף דלע"ד יש לתמוה על לשון הר"ן ז"ל דקשיא מדדיה אדדיה שהרי כתב בסוף מכילתין דכשעושה העכו"ם בשביל עצמו ליכא משום מוקצה משום דקיי"ל דשל עכו"ם אין צריך הכן ומה שיש ליישב בזה יבואר בק"א. ועוד כתב הר"ן ז"ל דנפקא מיניה נמי לענין מצודות חיה ועופות שנפרסו מעי"ט דבכה"ג לא שייך טעמא דשלא יהנה ממלאכת אסור דמה שניצודו מאלהין בי"ט ליכא איסורא כדמשמע ספ"ק דשבת אבל משום מוקצה איכא ועיין מה שכתבתי בזה בלשון המשנה. ועוד היה נראה לי לפרש בדרך אחר דהא דלא מפרש רש"י טעמא דשלא יהנה ממלאכת יי"ט היינו משום הנך קושיות שהקשו התום' על רש"י ז"ל מהאי דמבשל בשבת דבשוגג יאכל וכ"ש הכא כשהעכו"ם עושה המלאכה מעצמו ע"ש בלשון הרא"ש. ועוד כיון דהכא בי"ט איירי א"כ אפילו באמירה לעכו"ם דליכא אלף שבות בעלמא לא פסיקא ליה לרש"י דליתסר בי"ט כיון דשבות הוא באוכל נפש עצמו וכמה שבותין אשכחן שהתירו בי"ט אפילו במכשירי אוכל נפש כגון הפרשת חלה וכיוצא בה וכ"ש הכא דאפילו אמירה לעכו"ם ליכא מש"ה לא מסתבר להחמיר באיסור קל כי האי באוכל נפש ממש דאית ביה שמחת יי"ט לכך הוצרך לפרש כאן טעמא דמוקצה לאכילה שעיקר האיסור הוא באוכל נפש עצמו אלמא דלא חישי' באיסור זה להקל משום שמחת יי"ט כמו שאבאר לקמן במכילתין אלף מ"ש רש"י בסמוך טעמא דשלא יהנה ממלאכת יי"ט היינו במאי דמסיק ר"פ דלערב אסורין בכדי שיעשו דבהא לא שייך טעמא דמוקצה מש"ה הוצרך לפרש טעמא דשלא יהנה ממלאכת יי"ט בחול דתו ליכא שמחת יי"ט ואפילו טירחא בעלמא אסור לעשות בי"ט לצורך חול כן נ"ל לולי שהקדמונים לא פירשו כן ועיין מה שאכתוב בזה בל' התוספת בסמוך דמו"ק היטב:

בא"ד ואפילו לרש"י יש מוקצה בגרוגרות וצמוקים ומחובר בגרוגרות וצמוקים דמי מדלא לקטן מאתמול יכו' עס"ה. כבר כתבתי לעיל דמה שהוצרך רש"י לפרש כן היינו משום שסובר דקיי"ל הלכה כר"ש בין בשבת ובין בי"ט ודלא כרב נחמן דריש מכילתין וא"כ ע"כ אית לן לאוקמי מילתא דר"פ אליבא דהלכתא אלף דאיכא למידק דהא רש"י גופא מפרש בפרק כירה (שבת דף מ"ה ע"ב) בהא דאמר רבי אין מוקצה לר"ש אלף גרוגרות וצמוקים בלבד דהיינו משום דאיכא תרתי דחינהו בידים ולא חזי וא"כ לפ"ז היאך כתב רש"י כאן דמחוברין בגרוגרות וצמוקים דמי דאפילו את"ל דפשיטא ליה כיון דלא לקטן מאתמול דחינהו בידים דמי מ"מ ליכא אלף חלא לריעותא דהא סתם פירות שנקטוין בה"ש בשבת או בי"ט מאתמול בה"ש נמי הוי חזו לאכילה אלף דאיסור תלישה רכוב עליהן וא"כ בכה"ג לר"ש שרי תצע דהא ר"ש מתיר בנר שהדליקו בו באותו שבת אע"ג דדחינהו בידים ממש אע"כ דר"ש תרתי בעי ולכאורה היה נראה בזה דהא דמתיר ר"ש בנר שהדליקו היינו משום דלדא יושב ומצפה כדאיתא התם ומה"ט מודה ר"ש בכום וקערה ועשית לאסור כיון דלוינו יושב ומצפה ונראה שלזה נתכוין בעל המאור שכתב טפי הו"ל לרש"י לאתויי מכום וקערה ועשית אלף דנראה לי דאפשר דניחא ליה לרש"י לאתויי מפירות אפירות ועוד דתרווייהו במוקצה לאכילה איירי אלף דלכתי קשה דהכא בעכו"ם שהביא דורון נמי שייך יושב ומצפה כמ"ש בפ"ק דחולין דף י"ד גבי השוחט בשבת ונסבין חברייא למימר ר"י היא וע"ש בתום' שכתבי דלר"ש שרי משום דיושב ומצפה שמא ישחטנה חש"ו וכה"ג כתבו התום' בפרק כירה גבי מטה שיש עליה מעות ע"ש ובחיזוינו וא"כ הדרא קושיא לזכותיה ואף שיש לחלק ביושב ומצפה בין שלו לשל אחרים א"כ בהא דדחינהו בידים נמי איכא לאפלוגי בין שלו לשל אחרים. ועוד דבלא"ה לא צריך רש"י לפרש כן דאפילו אם נאמר דר"ש מתיר בכה"ג כיון דליכא תרתי לריעותא כדפרישית מהאי דנר שהדליקו אפ"ה הוי א"ש כיון דאנן מיהא לא קיי"ל בנר שהדליקו כר"ש אלף כר"י והטעם משום דדחינהו

בידים כדאיפסק הלכתא בשוליה שבת ד' קנ"ז כמ"ש התום' שם להדיא ע"ש. והנלע"ד בזה דולאי ניחא ליה לרש"י לאתויי מפירות אפירות כדפרישית ומשמע ליה נמי דלקושטא דמילתא מחובר דמי לגמרי לגרוגרות וצמוקים דמודה בהו ר"ש דנהי דגרוגרות וצמוקים מאתמול לא הוי חזי לאכילה והנך מחוברין מאתמול הוי חזו מ"מ כל פירות במחוברין אין שם אוכל עליהן כדאשכחן דאין מקבלין טומאת אוכלין ולא הכשר מה"ט גופא דלא מיקרי אוכל וכי היכי דלענין טומאה לא הוי אוכל לענין שבת נמי לא הוי אוכל כדאשכחן האי לינשא גופא בכמה דוכתי במסכת שבת דכי היכי דלענין טומאה לא הוי מנא לענין שבת נמי לא הוי מנא כדאיתא להדיא בר"פ כל הכלים לענין מוקצה דטיילטול כלים ע"ש וא"כ ה"ה לענין אוכל. ומאי דהוי קשיא ליה נמי דהכא בשל עכו"ם לא שייך לומר מדלא לקטינהו מאתמול הוי כדחינהו בידים נראה שרש"י ז"ל בעצמו הרגיש בזה והיינו דמסיים ולא תחלוך במחובר בין שלו לשל עכו"ם משום דלא פלוג רבנן כיון שליקטן לשם ישראל ולגבי ישראל בפירות שלו הוי מוקצה מחמת איסור דדחינהו בידים מש"ה החמירו אפילו בשל עכו"ם ואף למאי דפרישית לעיל בשם הירושלמי דשל עכו"ם אין צריך הכנה היינו בשאר מוקצה אבל במוקצה מחמת איסור אין לחלק וכן נראה באמת מל' הפוסקים כן נראה לי נכון וברור בעזה"י בכוונת לשון רש"י ז"ל:

מיהו כל זה היינו למאי דפרישית לעיל דרש"י לא נחית להך סברא דכל מידי דאסור באכילה בי"ט הוי מוקצה נמי לענין טילטול משא"כ לפי מה שכתבתי בריש מכילתין בלשון התום' ובכמה דוכתי בפרק כירה דכל מידי דלא חזי ביומיה בשבת ויי"ט כלל הוי מוקצה גמור כעצים ואבנים דמודה בהו ר"ש דמה"ט אסרינן לטלטל אפילו ביצה מתרגגולת עומדת לאכילה דהוי כאוכלא דאפרת אפ"ה אסור בטיילטול כיון דאסור לאוכלו משום פירות הנושרין או משום משקין שזבו ואע"ז דלא שייך התם לומר דחינהו בידים א"כ לפ"ז לא הוי צריך רש"י לאתויי דדמיא לגרוגרות וצמוקים אלף בפשיטות הו"ל לפרש כיון דאסור באכילה כדי שלא יהנה ממלאכת יי"ט לפי שיטתו דביבור הסמוך או לפי' התום' משום גזירה שמא יאמר לעכו"ם א"כ ממילא הוי מוקצה גמור לענין טילטול כעצים ואבנים. ובאמת מצאתי בלשון הרב אלפס ז"ל בשמעתין במימרא דר"פ גופא וכ"כ הרא"ש ז"ל דלא מבעיא באכילה הוא דאסור אלף אפי' לטלטל נמי אסור דלא חזי לאכילה וכמוקצה דמי ונתתי שמחה בלבי שכונתני לדעת הגדולים תלי"ת במה שכתבתי בריש מכילתין מסבבא דנפשאי (אלא דבלי' הרא"ש ז"ל יש לתמוה דבתחילת מימרא דר"פ העתיק לשון רש"י דכיון דלא לקטינהו מאתמול בגרוגרות וצמוקים דמי ובסוף דבריו העתיק לשון הר' אלפס והוי כמאן דארבבי' אתרי רבשי ונ"ע ליישב) מיהו לפמ"ש בסמוך דלשיטת רש"י אפי' לענין אכילה בי"ט גופא לא אסר ר"פ משום שלא יהנה ממלאכת יי"ט אלף משום מוקצה גרידא א"כ עולה שיטת רש"י ז"ל כהנן וכהלכה ובזה יש ליישב ג"כ לשון הרא"ש ז"ל דלפי שבתחלת דבריו כתב לשון רש"י לענין איסורא דכי שיעשו היינו משום שלא יהנה מש"ה העתיק ג"כ לשון רש"י דהא דאוסר ר"פ באכילה בי"ט היינו משום מוקצה דמי לגרוגרות וצמוקים משא"כ בסוף דבריו שכתב דמסתברא כשיטת התום' ובה"ג דהא דאוסר ר"פ באכילה היינו משום גזירה שמא יאמר אם כן מה"ט גופא כ"ש דאסור בי"ט עצמו ולא משום מוקצה גרוגרות וצמוקים דאפשר דלא דמי וכמו שכתבתי שכן משמע מלשון התום' בפ"ק דחולין גבי השוחט בשבת ע"ש וכדפרישית לעיל וא"כ מש"ה הוצרך לפרש דאפ"ה אוסר ר"פ בטיילטול כיון דלא חזי לאכילה וכמוקצה דמי כשיטת הר' אלפס כן נ"ל נכון בס"ד דמו"ק היטב:

בתום' בד"ה לערב אסורין בכדי שיעשו פרש"י וכו' שלא יהנה ממלאכת יי"ט וכו' והקשה ר"י לפירש"י וכו' א"כ המבשל בשבת וכו' עכ"ל. עיין בתוספות בפ"ק דחולין דף ט"ו ובלשון הרא"ש בשמעתין שתירצו קושיא זו לשיטת רש"י ועיין מ"ש מ"ז ז"ל בס' מג"ש. מיהו למאי דפרישית בלשון רש"י דהאי טעמא שלא יהנה לא כתב רש"י אלף לענין שלא יהנה ממלאכת יי"ט בחול דמש"ה בעינן בכדי שיעשו אבל בי"ט עצמו לא שייך טעמא דשלא יהנה אלף דאסור משום מוקצה א"כ אין מקום לקושית התום' כלל כדפרישית מילתא בטעמא ובמה שלא כתב רש"י האי טעמא דשמא יאמר לעכו"ם שכתבו התום' ובה"ג היה נראה לי דנהי דרש"י נמי אית ליה האי טעמא כדמשמע מלשנו בד"ה חזן לתחום שכתב טעם אחר נ"ל וכו' לפי גירסת הספרים שלנו אלף ססובר דמשום האי טעמא הוי מותרין לישראל אחר שלא הובא בשבילו כמ"ש רש"י להדיא לענין חזן לתחום ולפ"ז בחנם מחק מהרש"ל האי טעם אחר מלשון רש"י. ועוד נראה לי דאפילו לפי האי טעמא דגזירה שמא יאמר סובר רש"י דמכ"ש דלא שייך לאסור מטעם זה בי"ט שני דמכיון שאנו אוסרין לו לאכול בי"ט עצמו מה שהביא ישראל בשבילו ולא שרינן ליה משום שמחת יי"ט א"כ מידע ידעי דיותר יש איסור לומר לעכו"ם שיביא לו בי"ט ראשון לצורך יי"ט שני דהוי חול לגבי יי"ט ראשון. דבכה"ג גופא אמר רבי יוחנן לעיל בפ"ק דף ד' ע"ב לענין עצים שנשרו דקאמר ואל תשיבני ביצה ע"ש ואמרינן נמי לעיל בר"פ יי"ט לענין עירוב תבשילין שתיקנו חכמים כדי שלא יאמרו אין אופין מיי"ט לשבת ק"ו מיי"ט לחול כן נראה לי נכון בשיטת רש"י. מיהו לשיטת התום' ובה"ג אפשר דיש לחלק נ"ע ומה שיש לדקדק עוד בלשון התום' עס"ה אין כאן מקומו ויבואר בק"א אי"ה:

דף כה.

בפירש"י בד"ה חזן לתחום אסורין לא שמעתי טעם מקובל בדבר דאי משום מוקצה אמאי מותר לישראל אחר. ולכאורה יש לדקדק בתחלה מאי קסבר רש"י דאסור משום מוקצה והא כתב רש"י לקמן בפרק המביא דף ל"א ע"ב במשנה בבית שמלא פירות דכל דבר שאין בו אלף איסור דרבנן לא מיתסר משום מוקצה ואם כן ה"ג כיון דתחומין דרבנן הוא אין כאן מוקצה ונראה דהשתא לא פסיקא ליה לרש"י הך מילתא שכתב לקמן בפרק המביא שהרי הקשו שם התום' עליו וגם הרמב"ן ז"ל השיג עליו שם כמו שאבאר לקמן במקומו אי"ה וא"כ אי הוי מפרשינן הכא טעמא דר"פ ע"כ משום מוקצה א"כ ממילא הוי אמרינן דליתא לסבבא זו לחלק באיסור מוקצה בין דאורייתא לדרבנן וע"כ היינו מפרשין מתניתין דלקמן בעניין אחר משא"כ לבתר דמסיק רש"י הכא דע"כ טעמא דר"פ הכא בחזן לתחום לאו משום איסור מוקצה דא"כ אמאי מותר לישראל אחר אע"כ ר"פ מטעמא אחרינא קאסר להו כדמסיק רש"י וא"כ אדרבה מוכח להדיא מהך מילתא גופא מללא אסר ר"פ אפי' לישראל אחר משום מוקצה ע"כ שמעינן כסברת רש"י לקמן דיש לחלק באיסור מוקצה בין איסור דאורייתא לדרבנן כן נ"ל בשיטת רש"י:

בא"ד וי"ל לגבי איסור תחומין דרבנן לא אחמירו כולי האי ודיין אם אסרוהו על זה עכ"ל. ואע"ג דלפמ"ש רש"י דהא דאוסר ר"פ ביש מאותו המין במחובר היינו משום מוקצה אלמא אע"ג דאיסור מוקצה אינו אלף מדרבנן אפ"ה אסרוהו אחר מ"מ איכא למימר דבאיסור מוקצה החמירו חכמים טפי כדאשכחן שהחמירו בספק מוכן טפי משאר ספיקא דרבנן אף לסברת המקשה לעיל בפ"ק דף ג' ע"ב גבי וספיקא אסורה ע"ש בתוספות ישנים ובחיזוי מהרש"א ובחיזוינו וא"כ לא דמי לאיסור תחומין דקילא טפי ואפשר דהיינו מהטעם שכתבו הר"ן והרמב"ן ז"ל דכיון דאיסור תחומין לא דמי לשאר איסורין שאסורין לכל אדם משא"כ תחומין אסור לזה ומותר לזה עד שפני טעם זה משמע

לֹהוּ לַהֲתִיר אֶפִּילוֹ לַמִּדָּתְחוּמוֹן יוֹב מִיֵּל הִי דַלּוּרִייתָא א"כ אף אִנוּ נִאֲמַר דַּרְשִׁי לֹא מִשְׁמַע לִיה הָאִי טַעְמָא אֲלֵא מִשּׁוֹם דְּאִיסוּר תַּחוּמוֹן מִדְּרַבָּן כֵּן נִרְאֶה לִי:

בא"ד טַעַם אַחֵר נִרְאֶה לִי וְכִי' גּוֹזֵרֶה שְׁמָא יִסְלַח וְכוּ' עַם"ה. וּמַהֲרַש"ל ז"ל מַחֲקֵה זֶה מִלְשׁוֹן רַשִׁי וְכַבֵּר כְּתַבְתִּי לַעֲיֹל שְׂבַחֲנָם מַחֲקוּ וְכוּ' כ"ב מַהֲרַש"א ז"ל דִּלְרַשִׁי נִמִּי אֲפֻשֶׁר דְּלוּת לִיה הֵךְ גּוֹזֵרֶה אֲלֵא מִשּׁוֹם דְּבִשְׁבִּיל כֵּךְ הִי מוֹתֵר לִישְׁרָאֵל אַחֵר בַּמַּחוּבֵּר כְּמוֹ בַּחוּן לַתְּחוּם מַשֵּׁ"ה הוֹצֵרָךְ לַפֶּרֶשׁ כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה אֲלֵא לֹאכְתִּי אֲפֻשֶׁר דְּקָשִׁיא לִיה לַמַּהֲרַש"ל אִי ס"ד דַּרְשִׁי אִית לִיה הֵךְ גּוֹזֵרֶה א"כ לְמַה כְּתַב רַשִׁי לַעֲיֹל דְּבִשְׁנִי יוֹטֵט שֶׁל גְּלוּיָת מוֹתֵר בִּי"ט שְׁנִי וְהָא הֵתָם נִמִּי שִׁידָךְ הֵךְ גּוֹזֵרֶה כַּמִּשֵּׁ"ה הֵתָם' בְּשֵׁם הַגָּאוּנִים אֲלֵא שְׁגַם בִּזְה כְּבֵר כְּתַבְתִּי לַעֲיֹל בִּלְשׁוֹן הֵתָם' לִיִּישַׁב שִׁיטַת רַשִׁי דֹּאפִּילוֹ לַהֲאִי טַעְמָא דְּגּוֹזֵרֶה נִמִּי לֹא שִׁידָךְ לֹאסוּר בִּי"ט שְׁנִי וּמַה שִׁישׁ לְדַקְדָּק עוֹד בִּזְה יוֹבֵאֵר בַּק"א:

בגמ' אִמֵּר רַבֵּה בַר"ה אִמֵּר רַב הַסּוֹכֵר אֲמַת הַמַּיִם מַעֲיִי"ט וְכוּ' מוֹתְרִין. וּפִירַשׁ"י דְּכִיּוֹן סָסוּכֵר אֲמַת הַמַּיִם הוּ"ל כְּהִזְמַנָּה. וּלְכַאוּרֶה נִרְאֶה מִלְּשׁוֹנוֹ דְּרַב סָבֵר דִּהָא דֹאמְרִין לַעֲיֹל הִלְכָה כְּרַשְׁבִּי"ג הִיִּינוּ דֹּאפִּילוֹ בְּדַגִּים נִמִּי שְׂרִי בְּבִיבֵר קֶטָן כֵּל שְׁאִין צִרְיָךְ לוֹמַר דִּהָא מַצְוֶה וְנִצְוֵנוּ וְכַמִּשֵּׁ"ה הֵרַב הַמְנִיד בְּשִׁיטַת הַרַמְבַּם"ם ז"ל שֶׁמִּכָּאֵן הוֹצִיא דִין זֶה אֲבָל אִי אֲפֻשֶׁר לַפֶּרֶשׁ בְּשִׁיטַת רַשִׁי" כַּמִּשֵּׁ"ה הִבִּי' בְּשִׁיטַת הָרֹאשׁ"ד יוֹהֲרֵשׁב"א ז"ל לַחֲלֹק בֵּין אֲמַת הַמַּיִם שְׁהִיא קֶרְפָּה וּבֵין בִּיבֵר קֶטָן שְׁהוּא רַחֵב דִּהָא מִלְשׁוֹן רַשִׁי" שְׁכַתָּב לַעֲיֹל בְּרִישׁ פִּירְקִין דְּאִיסוּר צִיָּה אֲסוּר מִלְּאוּרִייתָא הִיִּינוּ מִשּׁוֹם דֹּאפֻשֶׁר לְצִוּוֹ מַצְעֵ"י וַיִּנְחִינוּ בַּמַּצְוֹתָיו אִם כֵּן לֹא מִשְׁמַע לַחֲלֹק בֵּין בִּיבֵר קֶטָן לֹאמַת הַמַּיִם דְּשִׁידָךְ נִמִּי הָאִי טַעְמָא גּוֹפֵא וְעִיָּין בִּישׁ"ש וּבַטו"ל סִי' תַּנְ"ז:

שם אִמֵּר רַב חֲסֵלָא מִדְּבַרֵי רַבִּינוּ גִּלְמֵד חִיה שְׁקַנְנָה וְכוּ' אִמֵּר ר"ג וְכוּ' הֵתָם לֹא קַעֲבִיד מַעֲשֶׂה וְכוּ'. וְלַכּוּאֲרֶה יֵשׁ לַתְּמוּנָה דְּמַעֲיָקְרָא מֵאִי קַס"ד דְּרַב חֲסֵלָא אוֹ רַבֵּה בַר ר"ה לוֹמַר מִדְּבַרֵי רַבִּינוּ גִּלְמֵד דֹּאִין צִרְיָךְ זִימוֹן כִּיּוֹן דִּהֲבֹא קַעֲבִיד מַעֲשֶׂה וְאִין לָן זִימוֹן גְּדוֹל מִזֶּה כְּמוֹ שְׁפִירַשׁ"י לַהֲדִיא תוּ יֵשׁ לַתְּמוּנָה בְּזוֹ הַסְּגוּיָא דֹאמְרִי מְסִיק הַשֵּׁ"ם לְדַר"ח וְרַבֵּה בַר"ה לְתוֹיבְתָא דְּמִשְׁמַע דַּחִיה שְׁקַנְנָה לַעֲלוֹם צְרִיכָה זִימוֹן וְכַתֵּר הַכִּי מִיד מַקְשָׁה הַשֵּׁ"ם בְּרִייתוֹת אֲהַדְּי וּמְסִיק ר"ג בִּי' לַחֲלֹק בֵּין גִּינָה הַסְּמוּכָה לְגִינָה שְׁאִינָה סְמוּכָה וְא"כ לַפִּי"ז תוּ לֹא הִי תוֹיבְתָא דִּהָא אִיכָא לֹאוקְמִי שְׁפִיר מִילְתָא דַּר"ח וְרַבֵּה בַר"ה בְּסְמוּכָה. וְהַגְלַע"ד בִּזְה לִיִּישַׁב חֲדָא מִנּוּ חֲדָא דִּהָא דְּקֹאמֵר ר"ח וְרַבֵּה בַר"ה מִדְּבַרֵי רַבִּינוּ גִּלְמֵד דַּחִיה אִין צִרְיָךְ זִמּוֹן הִיִּינוּ מִשּׁוֹם דַּע"כ שְׁמַעֲיָן מִמִּילְתָא דְּרַב דְּגִינִים שְׂבֻאֲמַת הַמַּיִם לֹא בַעוּ זִמּוֹן דֹּאִי ס"ד דְּבַעוּ זִמּוֹן לֹא הִי מַהֲנִי בְּהוּ הֵךְ מַעֲשֶׂה סָסוּכֵר הָאֵמָה מַעֲיִי"ט לְשֵׁם זִמּוֹן דִּהָא בְּעִיָּקֵר דִּין הַזִּמּוֹן אֲמַרִּין בַּפ"ק דף יו"ד דֹּאפִּילוֹ לַב"ה צִרְיָךְ לוֹמַר מַעֲיִי"ט זֶה זֶה אִנִּי נוֹטֵל וְלֹא מַהֲנִי מַה שְׂאוּמֵר מִכָּאֵן אִנִּי נוֹטֵל לַמַּחֵר וְקַסְבְּרִי ר"ח וְרַבֵּה בַר"ה דִּהָא לֹלֵא מַהֲנִי הִיִּינוּ מִשּׁוֹם דֹּאִין בְּרִירֶה כְּדַמְשַׁמַּע לַהֲדִיא מַשְׁיִנוּיָא קִמָּא דְּמִשְׁנִי הַשֵּׁ"ם בַּפ"ק דְּטַעְמָא דַּב"ה מִשּׁוֹם דֹּאִין בְּרִירֶה דְּמַשֵּׁ"ה מוֹקִי הַשֵּׁ"ם לַמְתַּנִּי דִּהַמַּת בְּבִית דֹּלֵא מַטְרָה ב"ה אֲלֵא מִכָּאֵן וְלַהֲבֹא ע"ש. נִמְצָא דִּלְפִי"ז ע"כ הָא דֹאמֵר רַב דְּגִינִים מוֹתְרִים הִיִּינוּ מִשּׁוֹם דֹּלֵא בַעֲי זִמּוֹן אֲלֵא הָא דְּקֹאמֵר הַסּוֹכֵר אֲמַת הַמַּיִם מַעֲיִי"ט הִיִּינוּ מִשּׁוֹם שַׁע"כ הֵם נִינְצוּדִים וְעוֹמְדִים לַפִּי שְׁאִין יִכּוּלִין לַהֲשַׁתְּמֵט וּמִמִּילָא דַּה"ה לַחִיה שְׁקַנְנָה בְּפִרְדָּם כִּיּוֹן שְׁאִין יִכּוּלָה לְבָרוּחַ כְּמוֹ שְׁפִירַשׁ"י נִמְצָא דְּכַל זֶה לְסַבְּרַת ר"ח אוֹ רַבֵּה בַר"ה מַשְׁא"כ רַב נַחְמוֹן דֹאמֵר הֵתָם לֹא קַעֲבִיד מַעֲשֶׂה הֲבֹא קַעֲבִיד מַעֲשֶׂה הִיִּינוּ מִשּׁוֹם דְּסָבֵר דֶּהסּוֹכֵר אֲמַת הַמַּיִם הִי שְׁפִיר מַעֲשֶׂה זִימוֹן גְּדוֹל הוּא כְּמוֹ שְׁפִירַשׁ"י וְהִיִּינוּ מִשּׁוֹם דֹּלֵא גִרַע הֵךְ מַעֲשֶׂה מֹאזֵמֵר מִכָּאֵן אִנִּי נוֹטֵל לַמַּחֵר דִּהּוּי שְׁפִיר זִמּוֹן דִּהָא קִי"ל יֵשׁ בְּרִירֶה בְּדַרְבָּנָן (וְעִיָּין מַה שְׁכַתְּבִי בִּזְה בַּפ"ק שֶׁם בַּחֲדוּשִׁינִי) הָא לֹלֵא מַהֲנִי מִכָּאֵן אִנִּי נוֹטֵל לַמַּחֵר בִּיּוּנִי שׁוֹבֵךְ וַיּוּנִי עַלְיָהּ אֲלֵא צִרְיָךְ לוֹמַר זוּ"ל אִנִּי נוֹטֵל סָבֵר רַב נַחְמוֹן כֹּאזִיקוּמִתָא דְּרַבָּא בַּפ"ק דְּטַעְמָא מִשּׁוֹם זִימְנִין דְּמִישְׁתַּכְּחִי כַּחוּשִׁים וְשִׁמְיָנִים וְכוּ' אוֹ כּוּלָּהּ כַּחוּשִׁים וְכוּ' יוֹהֲרֵשׁב"א לֹא שִׁידָךְ כִּלְל לַעֲנִיָן דְּגִינִם דֹּאִף אִם שַׁבֵּךְ זֹטְרִי וְשִׁקוּל רַבְרַבִּי לֹא אִיכְפַּת לָן בַּה כִּיּוֹן דְּכוּלָּהוֹן רֹאזִיין וְלֹא שִׁידָךְ בְּהוּ אִיסוּר טוּלְטוּל מוֹקְשָׁה כִּלְל כַּמִּשֵּׁ"ה לַהֲדִיא בַס' יֵשׁ"ש בְּרִישׁ פִּירְקִין וּבִשְׁמַעְתָּיו וְכוּ'כ הַטו"ל סִי' תַּנְ"ז ע"ש:

נמצא דִּלְפִי"ז לְבַתֵּר דְּמַקְשָׁה הַשֵּׁ"ם מַצְרִייתָא דַּחִיה שְׁקַנְנָה צְרִיכָה זִמּוֹן שְׁפִיר מְסִיק לִיה לְדַר"ח אוֹ לְרַבֵּה בַר"ה בְּתוֹיבְתָא וְאִף עַל גַּב דְּכַתֵּר הַכִּי מִיִּיתִי בְּרִייתָא אַחֲרִיתִי דֹּלֵא בַעוּ זִמּוֹן מ"מ הָא מְסִיק ר"ג בַר יַצְחָק לֹאזִי וְאִזִּי בּוֹלֵד וּמַחֲלָק בֵּין גִּינָה הַסְּמוּכָה לְגִינָה שְׁאִינָה סְמוּכָה סוּף סוּף מִשְׁמַע מִיָּה דְּבַדְעַתִּי עֲלוּיָה תִּלְיָא מִילְתָא כְּמוֹ שְׁפִירַשׁ"י א"כ לַפִּי"ז מַה סָסוּכֵר אֲמַת הַמַּיִם וְהִאי מִיקְרִי מַעֲשֶׂה לַעֲנִין זִמּוֹן דִּהָא ע"י מַעֲשֶׂה זֶה יִכְבֵּר דְּלַעֲתִיָה עַלְיָהּ וְהוּי כֹּאזֵמֵר מִכָּאֵן אִנִּי נוֹטֵל לַמַּחֵר וְעִדִּיף מִינָה כְּדַפְרִישִׁית מַשְׁא"כ בְּסַבְּרַת ר"ח אוֹ רַבֵּה בַר"ה דְּטַעְמָא דְּרַב לֹא מִשּׁוֹם זִמּוֹן דֹּאדְרַבָּה לֹא בַעוּ זִמּוֹן אֲלֵא דִּהָא דְּמוֹתְרִין הִיִּינוּ מִשּׁוֹם דִּהּוּי' נִינְצוּדִין וְעוֹמְדִין לַפִּי שְׁאִין יִכּוּלִין לַהֲשַׁתְּמֵט וּמִשְׁמַע לֹהוּ ה"ה לַחִיה שְׁקַנְנָה דִּהוּלֵד לֹא בַעֲי זִמּוֹן לַפִּי שְׁאִין יִכּוּל לְבָרוּחַ דֹּא"כ לַפִּי"ז תוּ לֹא שִׁידָךְ לַחֲלֹק בֵּין גִּינָה הַסְּמוּכָה לְגִינָה שְׁאִינָה סְמוּכָה מַשֵּׁ"ה מְסִיק לֹהוּ שְׁפִיר בְּתוֹיבְתָא כֵּן יוֹ"ל נִכּוֹן וְכַדּוּר בַּעוּה"י וּבַחֲנָם נִדְּחָקוּ הַתּוֹסְפוֹת בַּד"ה כֹּאֵן בְּשַׁדֵּה דִּלְמֹאִי דַּפְרִישִׁית אִין כֹּאֵן מְקוֹם תִּימָא כִּלְל דְּוּקָּה הִיטוּב:

בגמ' אִמֵּר רַמִּי בַר אֲבָא הִפְשַׁט וְנִתְּחַם בַּעוּלָה וְכוּ' מֵאִי קַמ"ל אִזְלִימָא לֹאפּוֹקִי מִדְּר"ה וְכוּ' וּפִירַשׁ"י מֵאִי קַמ"ל דְּרַךְ אֶרֶץ אוֹ אִיסוּר וְכַתַּב מַהֲרַם"ם ז"ל בַּחֲדוּשִׁי דֹּלֵא יַדַּע לְמַה נָּקִיט רַשִׁי דְּרַךְ אֶרֶץ דִּהָא הִשְׁתָּא הִי ס"ד דֹּאשְׁמַעֲיָן אִיסוּרָא לֹאפּוֹקִי מִדְּר"ה אֲלֵא דִּלְפִי הַמַּסְקָנָא דְּרַךְ אֶרֶץ קַמ"ל וְכוּ' ע"ש. וְלַעֲנִיד דְּבַרֵי מַהֲרַם"ם בִּזְה תְּמוּהִים דֹּאדְרַבָּה טַפִּי הוּי"ל לֹאקְשׁוּיִי אֲלִישְׁנָא דְּגַמְרָא גּוֹפֵא דְּבַעֲי לְמִימֵר לֹאפּוֹקִי מִדְּר"ה הִיִּינוּ אִיסוּרָא וְהֹאִיד אֲפֻשֶׁר לוֹמַר כֵּן דִּהָא רַמִּי בַר אֲבָא גּוֹפֵא קֹאמֵר מִכָּאֵן לְמַדֵּה תוֹרָה דְּרַךְ אֶרֶץ יוֹהֲנַנְע"ד בִּזְה לִיִּישַׁב לָשׁוֹן הַגְּמָרָא לַפִּי שִׁיטַת פִּירַשׁ"י אֲבֹאֵר בְּסוּמָךְ:

בַּתוּם' בַּד"ה בַּחֲזוּקַת אִיסוּר עוֹמֶדֶת פִּירַשׁ"י בַּחֲזוּקַת אִיסוּר אַמ"ה וְלֹא נִהִירָא וְכוּ' אִיסוּר אַמ"ה לֹא שִׁידָךְ אֲלֵא מַחֲיִים וְכוּ' עַם"ה. וְנִרְאֶה דֶּהַתָּוִם' בִּזְה לְשִׁיטַתִּיָּהּ שְׁכַתְּבוּ בִּיבְמוֹת פ' ד' אַחִים (יְבֻמוֹת דף ל' ע"ב) בַּד"ה אֲשֶׁה זוֹ בַּחֲזוּקַת הֵיתֵר שְׁדַקְדּוּן מִזֶּה דֹּלֵא מַהֲנִי חֲזוּקַת אִיסוּר אַמ"ה לֹאֶשֶׁר רִיעוּתָא דֹּאִיתוּלִיד בְּבַהֲמַה מַחֲיִים כְּנֻן סַפֵּךְ דְּרוֹסָה וּמַסְקוּ הֵתָם דִּהָא דְּחִישִׁינָן לְסַפֵּךְ דְּרוֹסָה לֹאֻ מִשּׁוֹם חֲזוּקַת אִיסוּר הוּא אֲלֵא מִשּׁוֹם דְּשַׁכִּיחוּ ע"ש וְכַבֵּר הָאֲרַכְתִּי בְּדַבְרֵיהֶם בְּדִינִי כִלְיִי חֲזוּקָה בְּתַכְלִית אַרְכִּיבוֹת וּלְפַמ"ש שֶׁם אֲפֻשֶׁר לִיִּישַׁב שִׁיטַת רַשִׁי" דִּהֲבֹא בְּשַׁמַּעְתָּין וְאִין כֹּאֵן מְקוּמוֹ לַהֲאִרִיד אֲלֵא דַּבְלָא"ה יֵשׁ לִי לְדַקְדָּק עַל פִּי' הַתּוֹסְפוֹת דִּהֲבֹא שְׁכַתְּבוּ דְּחֲזוּקַת אִיסוּר הִיִּינוּ בַּחֲזוּקַת שְׁלֵא נִשְׁחַטָּה וּמִשּׁוֹם אִיסוּר שְׁאִינֻ זְבוּחָה וְכוּ' עַכ"ל וְלֹא יַדַּעְנָא אֲמֹאִי פְּשִׁטָּא לֹהוּ דְּאִיסוּר שְׁאִינָה זְבוּחָה מִיקְרִי חֲזוּקָה כִּיּוֹן דֹּאמֵר רַחֲמָנָא שְׁחוּט וְאֲכּוּל דִּהָא לְפִירוּשֶׁם כֹּאֵן דְּבַתְּחִילֹת שְׁחִיטָה נִסְתַּלַּק אִיסוּר אַמ"ה א"כ מֵאִי חֲזוּקַת אִיסוּר שִׁידָךְ בְּסַפֵּךְ שְׁנוּלֵד בְּשַׁחֲטָהּ וּמֹאִי חֲזוּקָה יֵשׁ בִּזְה אֲלֵא הָא דֹאסְרִין כֵּל סַפֵּךְ בְּשַׁחֲטָהּ הִיִּינוּ כִּיּוֹן דִּרַחֲמָנָא אִמֵּר שְׁחוּט וְאֲכּוּל א"כ כֵּל כְּמַה לֹּלֵא יַדַּעֲיָן שְׁנִשְׁחַטָּה כְּרֹאזִי הִי סַפֵּךְ הִשְׁקוּל דֹּאִין כֹּאֵן לֹא חֲזוּקַת אִיסוּר וְלֹא חֲזוּקַת הֵיתֵר וְהִרי הַתּוֹסְפוֹת כְּתַבוּ בְּכַמָּה דּוּכְתָא דְּכַל סַפֵּךְ מִלְּאוּרִייתָא הִיכָא דְּלִיכָא חֲזוּקָה אֲמַרִּין לַחוּמְרָא וְהוּי מִן הַתּוֹרָה וְכֵן שִׁיטַת רַשִׁי"י וְהַרְשַׁב"א וְהַרְבֵּה מְקַדְמוּנִים לְבַד הַרַמְבַּם"ם וְסִייעָתוֹ שְׁכַתְּבוּ דֹּלֵא הִי אֲלֵא מִדְּרַבָּנָן כַּמִּשֵּׁ"ה בַּעַל פְּרִי חֲדַשׁ וְהֹאֲרִיד בִּזְה בַּסִּי' ק"י ע"ש בְּכִלְלוּם שְׁלוֹ נִגַם אִנִּי הָאֲרַכְתִּי בְּקוֹנְטֵרַם כִּלְיִי דִינִי חֲזוּקָה וּבְכַמָּה דּוּכְתִי בַּחֲבִיבּוּרֵי עַל סוּגִיּוֹת הַשֵּׁ"ם. וּמְקוּר דִּינָן גּוֹבַע מְסוּגִיא דַּר"פ הָאֵשֶׁה רַבֵּה מַצְרִייתָא דְּדַרְיֵשׁ וְקַשְׁתּוֹ בַּע"כ ע"ש:

נמצא דִּלְפִי"ז צִקּוֹן דְּבַרֵי רַשִׁי" כֹּאֵן דְּמַדְאֵמֵר ר"ה בַּהֲמָה בַּחֲיִיָּה בַּחֲזוּקַת אִיסוּר עוֹמֶדֶת אַפִּי' לַעֲנִין סַפֵּךְ בְּשַׁחֲטָה ע"כ לֹא מִיקְרִי חֲזוּקַת אִיסוּר אֲלֵא לַפִּי שַׁעֲדִיין לֹא יִצְאֶה מַחֲזוּקָתָה רֹאשׁוֹנָה שְׁהִיתָה בַּחֲזוּקַת אִיסוּר אַמ"ה וְלֹלֵא כְּסַבְּרַת הַתּוֹסְפוֹת דְּפִרַךְ ד' אַחִים אֲלֵא כְּמוֹ שַׁהֲעִלִיתִי בְּקוֹנְטֵרַסִי. וַיֵּשׁ לַחֲלֹק בֵּין חֲזוּקַת אִיסוּר אֲשֶׁת אִישׁ לַעֲנִין הֵיתֵר לָשׁוֹךְ וּבֵין חֲזוּקַת אִיסוּר אַמ"ה לַעֲנִין שְׁחִיטָה וְאִין לַהֲאִרִיד יוֹתֵר וּדּוּ"ק:

דף כה:

בגמ' אִורַח אֲרַעָא קַמ"ל כְּתַנְיָא וְכוּ' וּפִירַשׁ"י וְלֹא מִשּׁוֹם אִיסוּר טַרְפָּה וְהַקְשׁוּ תוּם' עַל פִּירוּשׁוֹ מַהָא דֹאמְרִין בְּסוּמָךְ נְטוּיעָה מְקַטַּע רַגְלִיהוֹן דְּקַצְבִּים וְכוּ'. וְלַע"ד יֵשׁ לַתְּמוּנָה יוֹתֵר דַּרְשִׁי" גּוֹפֵא מִפֶּרֶשׁ בְּסוּמָךְ בַּד"ה נְטוּיעָה מְקַטַּע רַגְלִיהוֹן דְּקַצְבִּים מִשּׁוֹם דְּפַעַמִּים שְׁנַמְצָאֵת טַרְפָּה וְא"כ לַפִּי"ז נִרְאִין דְּבַרֵי רַשִׁי" כְּסוּתְרִים זַא"ז וְלִישְׁנָא דְּגַמְרָא גּוֹפֵא נִמִּי קְשִׁיין אֲהַדְּי דִּהֲבֹא מִשְׁמַע לֹאֹרַח אֲרַעָא דְּרַמִּי ב"א הִיִּינוּ מִשּׁוֹם דְּנִרְאֶה כְּגַרְגָּן וּמֹאִידָךְ מִימְרִיָּה מִשְׁמַע דִּהַטַּעַם מִשּׁוֹם דְּפַעַמִּים נַמְצָאֵת טַרְפָּה וְאִפִּי' פִּי' הֵתָם' אִינוּ מְסַפִּיק בִּזְה אִם לֹא בְּדוּחָךְ גְּדוּל:

וְהַגְלַע"ד לִיִּישַׁב בִּזְה לַפִּי מַה שְׁמַצָּנוּ בִּלְשׁוֹן רַשִׁי" בַּפ"ק דְּחוּלִין דף י"ב בַּמַּסְקַת הַסְּגוּיָא דֹּאזִלוּן בַּתֵּר רּוּבָא וְכַתַּב שֶׁם דֹּאֵהָא מִילְתָא סְמַכִּין וְלֹא בְּדַקִּינָן כֵּל יוֹ"ח טְרִיפוֹת חוּן מְנַקְּבוֹת הַרִיָּאָה מִשּׁוֹם דְּשַׁכִּיחוּ בַּה רִיעוּתָא בְּדַקִּינָן וְהִיכָא דֹאִיתְרַמִּי דֹּאִירַכְסָא הַרִיָּאָה וְלֹא בְּדַק מִיתְאַכְלִי דְּסַמַכִּין אֵהָא וְאֲדַר"ה דֹּאמֵר נִשְׁחַטָּה בַּחֲזוּקַת הֵיתֵר עוֹמֶדֶת וְאִין מִפֶּרַסְמִין דִּדְבַר עַכ"ל וּבַטו"ד רִישׁ סִי' ט' וּבַבִּי" שֶׁם הִבִּיאֻ עוֹד שְׁכַל רַבְתּוּי שֶׁל רַשִׁי" הִיוּ אוֹסְרִין אַפִּי' דְּבִיעֵבַד כִּיּוֹן דְּשַׁכִּיחַ בַּה כְּמַה מִינִי טְרִיפוֹת וְרַשִׁי" הִשִּׁיב לֵהֶם אֲתַמוּל אֲכַלְנוּ בַּחֲלָבָה וְעַכְשֵׁי נַחוּזִיקָה בְּטַרְפָּה נִמְצָא דִּלְפִי"ז קְשִׁיא הֵךְ דְּשַׁמַּעְתָּין דְּמַסְקִין הֲבֹא דֹּאֹרַח אֲרַעָא קַמ"ל דִּהּוּי כְּרַעֲבַתָּן מִשְׁמַע דְּמִדִּינָא מוֹתֵר לֹאכּוּל קוּדֵם הִפְשַׁט וְאֲמֹאִי דִּהָא אֲכַתִּי אִיכָא לְמִיחַשׁ לְטַרְפוֹת שְׂבִרִיָּאָה וְכַמְדוּמָה לִי שְׂרָאִיתִי קוּשִׁיא זוֹ בִּלְשׁוֹן הַשֵּׁ"ךְ בַּס' בְּכַתִּיבַת יד בַּחֲבִיבּוּרוֹ עַל הַטו"ד שֶׁהַקְשָׁה כֵּן עַל שִׁיטַת הָאוֹסְרִין דְּבִיעֵבַד אֲלֵא דִּלְמֹאִי דְּפִרִישִׁית אֲפִילוֹ לְשִׁיטַת רַשִׁי" דְּמַתִּיר דְּבִיעֵבַד נִמִּי קָשָׁה נִהִי דְּבִדְעִיבַד הִיכָא

שנטמא בי"ט שרי והיינו נמי מה"ט כדפרישית שם באריכות ע"ש כל זה היה נ"ל לפרש שיטת רש"י שיהא שני השיטות עולה בקנה אחד כפתור ופרח לפי שיטת רש"י אלא שמצאתי לקמן לשון רש"י בפירוש הבריייתא דבגפל ביה מום בי"ט שייך להחמיר טפי בטעמא דמתקן לכך צריך אני ליישב פירושו בדרך אחר כמו שאבאר לקמן בסמוך:

בפרש"י בד"ה אם יש בו מום ע"כ ר"י מוקצה אית ליה וכו' עכ"ל. כבר כתבתי בפרק כירה דלכאורה אין זה מוכרח כ"כ דר"י אית ליה מוקצה בכה"ג דאדרבה בפ"ק דחולין דף י"ד גבי השוחט בשבת משמע דלא אשכחן דלית ליה לר"י מוקצה אלא היכא דדחי בידים וא"כ הכא הא לא דחי בידים כיון שלא היה בו מום מעי"ט מאי הו"ל למיעבד וממאי דאוסר ר"י לחתוך הנבילה שנתגבלה בשבת נמי הא מסקינן התם בפ"ק דחולין דהיינו משום דמעיקר' הוי קאי לאדם והשתא לבהמה וא"כ לפ"ז אפשר דהכא בבכור במשנתיו סובר ר"י דשרי כיון דלא שייך האו טעמא וכו"ש למה שהעליתי שם בפ' כירה (שבת דף מ"ו ע"ב) דבבכור נמי שייך לומר אדם יושב ומצפה מתי תפול בו מום כיון דמננחי אהדיי כדאיתא בבכורות דף כ"ה אלא שכבר העליתי שם בפרק כירה דנהי דמשקלא וטריא בפ"ק דחולין מעיקרא משמע הכי מ"מ לבתר דמסקי הש"ס התם אליבא דיר"מ דהשוחט בשבת אסור משום מוקצה אע"ג דלא דחי בידים א"כ כ"ש דר"י נמי אית ליה הכי דהא מחמיר לענין מוקצה טפי מר"מ נמצא דלפ"ז יפה כתב רש"י כאן דר"י אית ליה מוקצה והיינו אפילו בכה"ג כן נ"ל ועיין מה שאכתוב בסמוך בל' רש"י ד"ה קמ"ל דמשמע קצת דהך מילתא רפויא מרפוא בידו של רש"י:

ועוד נראה לי דכאן לא הוצרכו לכך דעיקר כוונת רש"י היינו משום דפשטא דלישנא דמתניתין הוי משמע דהא דקתני בכור שנפל לבור היינו ע"י נפילה נולד לו המום והיינו בי"ט עצמו וא"כ לפ"ז תו לא שייך לחלק בין היכא דדחי בידים או לא דחי בידים כיון דאין לך מוקצה גדול מזה דמיום שנולד הוקצה למצותו והוקצה לאיסורו מחמת קדושת בכור שעליו ולא חזי למידי וכ"ש דאין שם אוכל עליו כיון שהשוחטו בחון עגוש כרת ונראה שזה נתכוין רש"י בדיבור הקודם וא"כ נראה דאפי' ר"ש מודה במוקצה כה"ג א"כ לפ"ז יפה כתב רש"י דעכ"פ כ"ש דר"י אית ליה מוקצה בכה"ג דהא אשכחן בכולה תלמודא דר"י מחמיר טפי לענין מוקצה מר"ש כן נ"ל ודו"ק:

בתום' בד"ה בכור שנפל וכו' וקשה דאין זה מן המוכן משמע דאפילו בקרו חכם וכו' ולפ"ה משמע וכו' עכ"ל. ולכאורה יש לתמוה דבכל הספרים שלנו רש"י גופא כתב כאן דלר"ש אין התרתו התרה ואינו מוכן להכשר וא"כ משמע להדיא אפילו בדיעבד אסור וכ"כ רש"י עוד לקמן בסמוך בברייית' במימרא דר"ש י:בבר הרגיש מהרש"א ז"ל בזה ע"ס:

מיהו נראה לי היא גופא קשיא לכו להתוספות על פירש"י דלפי האו טעמא דמתקן לחוד משמע לכו להתוס' בפשיטות דלא שייך לאסור בדיעבד כדאמרינן בפרק כירה (שבת דף מ"ג) גבי טבל שאם עבר יתיקנו מתוקן וכמו שהקשו שם בתוספות בשם הרשב"א מהא דהתם אמתניתין דהכא והיינו לפי פירש"י כדפרישית התם ועיין מה שכתבתי שם ליישב לחלק בין תיקון דטבל לתיקון דבכור דהוי מתקן טפי ע"ש י:כ"ש דא"ש טפי למאי דפרישית בסמוך בלשון רש"י כן נ"ל. אלא דמלשון התוספות נראה קצת שלא נתכוונו לזה כמ"ש ג"כ בחידושי מהר"ם ש"ף ז"ל בקצרה לכך נראה לפרש עוד דכיון דאפשר דרש"י גופא נתכוין ג"כ במ"ש דאין התרתו התרה היינו משום מוקצה מחמת איסור ראית מומין והיינו כפי' התוס' עצמו אלא משום דמסתיתא לשונו לא משמע כן והיינו דקשיא לכו דלא הו"ל לסתום אלא לפרש ידו"ק:

בא"ד לכן נ"ל דמטעם מוקצה קאמר וכו' ופליגי ברואין מומין וכו' עס"ה. וקשיא לי אהא דפשיטא לכו הכא דר"ש אוסר במוקצה אפילו בגפל בו מעי"ט דלית ביה אלא איסור מוקצה מחמת איסור ראית מומין לחוד כמו שהאריכו בזה בפרק כירה דבחד מי יימר סגי (וע"ש בחידושינו) וקשיא מדיהו אזידיהו דהא לקמן בפרק המביא דף ל"א ע"ב גבי בית מלא פירות הסכימו הת' לשיטת רש"י דלא אמרינן מוקצה מחמת איסור היכא שהאיסור אינו אלא מדרבנן אלא שהוסיפו על פירש"י שם היינו היכא שהמוקצה אינו בעולם וגסתלק כגון טבל וכיוצא בו ואם כן בכור דהכא היינו לגמרי דומיא דטבל כיון דאיסור ראית מומין אינו אלא משום שבות ולאחר שראה החכם נסתלק המוקצה מן העולם ואמאי קאסר ר"ש ונ"ע ועיין מה שאכתוב בזה שם בפרק המביא אי"ה:

דף כו.

בגמ' במאי קמיפלגי אילימא ברואין מומין וכו' וליפלגו ברואין מומין דעלמא. ולכאורה לשון אי נימא אינו מדוקדק דהא בלא"ה לקושטא דמילתא אשכחן דפליגי ר"י ור"ש ברואין מומין דהא ר"י דמתניתין בהדיא קאמר רואין מומין ולר"ש אין רואין מומין כדאיתא בסמוך בבריייתא וא"כ לפ"ז הא דקאמר י:ליפלגו ברואין מומין דעלמא נמי אינו מדוקדק דהא לקושטא דמילתא פליגי ברואין מומין דעלמא בבריייתא אלא דאפילו הכי מקשה שפיר כיון דקס"ד השתא דר"י ור"ש לא פליגי כי אם ברואין מומין בלבד דבגפל ביה מום מעי"ט איירי דליכא משום מוקצה א"כ מ"ש בכור שנפל לבור דנקט כיון דקודם נפילה כבר היה בו מום משא"כ אי הוי פליגי במוקצה הוי א"ש הא דנקיט בכור שנפל לבור שע"י נפילה זו איתרע חזקת תמות שלו וצריך לבקרו אם עשה בו מום כדאמרי' בב"ק דסתם בור אפילו יש בו ט' נזקין מיהו עבדא כן נ"ל:

אלא דאכתי קשיא לי מאי מקשה בפשיטות וליפלגו ברואין מומין דעלמא דילמא אה"נ דבעלמא ר"י מודה דאין רואין מומין אלא הא דקאמר ירד מומחה ויראה היינו דוקא בבכור שנפל לבור כיון דאיכא צער ב"ח סבר ר"י דרואין מומין כיון דליכא אלא שבות בעלמא ור"ש סבר דאפ"ה אין רואין מיהו יש ליישב קצת דלא ניחא ליה לתלמודא לאוקמי פלוגתייהו דרואין מומין אי איכא למישרי משום צער ב"ח דא"כ אמאי קאמר ר"ש דאין רואין הא אדרבה שמעינן ליה לר"ש בפרק אלו מציאות (בבא מציעא דף ל"ב) גבי פריקה וטעינה דסבר צער ב"ח דאורייתא כדאמר רבא התם מדברי שניהם נלמד (וע"ש בחידושינו דאפשר דלמסקנא לא קיימי הכי) אע"כ סבר הש"ס בפשיטות דלא שייך להתיר שבות דראית מומין משום ספק צער ב"ח שהרי אם לא ימצא בו מום קבוע נמצא שעבר על שבות בכדי דאכתי הו"ל כדן דין. ולפ"ז א"ש נמי הא דקאמר ר"י הנשיא בבריייתא בסמוך ירד מומחה ויראה ואמר ליה ר"ש בן מנסיא הרי אמרו אין רואין כיצד נולד וכו' ואכתי מאי מהדר ליה דילמא ר"י הנשיא נמי אית ליה בעלמא אין רואין אלא דשאני הכא כיון דגפל לבור הוי צער ב"ח מש"ה שרי אע"כ כדפרישית ועיין בפי' המשניות להרמב"ם ז"ל דפירושו תמוה ולדידיה קשיא נמי טפי דך קושיא שהקשיתי ונ"ע ואין להאריך יותר:

בפירש"י בד"ה קמ"ל דאי לא הוי קבוע מעי"ט וכו' משום דמוקצה וכו' א"נ משום דעבר ואסקיה עכ"ל. עיין במהרש"ל ומהרש"א שתמה בזה על פירש"י דאמאי שבק רש"י לטעמא דמוקצה דאיירי ביה בשמעתין ולישנא דדעתיה עליה נמי הכי משמע ומהדר אטעמא אחרינא דקנסינן משום דעבר ואסקיה.

מיהו למאי דפרישית לעיל יש ליישב דכיון דבסוגיא דחולין דף י"ד גבי השוחט בשבת דשקלי וטרי ביה אמוראי טובי ומהדרי לאוקמי כר"י דלסורא ליומיה משום מוקצה ודחה הש"ס דלא הוי טעמא משום מוקצה משום דלית ליה לר"י מוקצה אלא היכא דדחי בידים ומש"ה מוקי לה רב אשי כר"י דמבשל דאסור ליומיה משום קנסא וא"כ לפום דך אוקימתא דמשמע דהיכא דלא דחי בידים לית ליה לר"י מוקצה ע"כ מפרש דהא דאוסר ר"י בבכור היינו משום דלא עבר ואסקיה ואפ"ה כתב נמי טעמא דמוקצה משום דבמסקנא דחולין דבתר הכי משמע דלקושטא דמילתא אית ליה לר"י מוקצה אפילו היכא דלא דחי בידים ואפילו היכא דיושב ומצפה ע"ש ועיין מה שאכתוב עוד בזה לקמן בסוף הסוגיא. ועוד דבלא"ה נמי משמע דאיתא להך טעמא דקנסינן משום דעבר ואסקיה והיינו לפי גירסת הספרים בבריייתא בסמוך דגרסינן בכור תם:

בד"ה בכור תם שנפל לבור גרסינן בבריייתא דלית להו מוקצה להנך תנאי בבכור דכל שעתיה דעתיה עלייה וכו' עכ"ל. וכתב מהרש"א ז"ל ואע"ג דלית ליה מוקצה מ"מ אי לאו משום דדעתיה עלייה כיון דתם הוא הו"ל כמוקצה דגרונרות ואסור אפילו לר"ש עכ"ל. ולא ידעתי מי הכריחו לפרש כן אי משום דפשיטא ליה דרבי כר"ש ס"ל כדמשמע בפרק כירה הא ומאי ליתא דהא לאידך גורסא שכתב רש"י דגרסינן בכור סתם מפרש רש"י להדיא דלית ליה לרבי מוקצה. והנראה דלישנא דרש"י גופא הכריחו למהרש"א ז"ל לפרש כן מדכתב בבכור אלא דלפ"ז אכתי לרש"י גופא קשה אמאי לא מפרש בפשיטות דלהך גירסא דבכור תם היינו משום דרבי כר"ש ס"ל ולאידך גירסא דלא גרסינן תם סובר רבי כר"י. והנלע"ד בזה דרש"י בא ליישב קושיית התוס' מהא דשיליה מכילתין ועוד כי היכי דלא תיקשי מהך גירסא דבכור תם עליה דרב נחמן דאמר להדיא בריש מכילתין דגבי י"ט סתם לן רבי כר"י וא"כ תיקשי עליה מבריייתא דהכא דהא רב נחמן גופא איירי בשמעתין בסמוך בהך ברייתא וקאמר אבא תנא אם עבר וביקרו מבוקר ועל זה כתב רש"י שפיר דמהך ברייתא ליכא לאותובי דאיכא למימר דשאני בכור דאפילו ר"ש מודה כיון דכל שעתיה דעתיה עלייה והיינו כדפרישית לעיל מסוגיא דבכורות. מיהו לאידך גירסא שכתב רש"י דר' אית ליה מוקצה נמי ליכא לאוכוחי דבעלמא כר"י ס"ל דאפשר דשאני הכא דמוקצה דבכור חמיר טפי דהוי כגרונרות וצמוקים והיינו כדפרישית לעיל כיון דבעודן קדשים לא חזו למידי נמצא דלפ"ז ממילא נתיישב קושיית התוס' מהאי דשיליה מכילתין לנכון כנ"ל בכוונת דקדוק לשון רש"י:

אלא דאכתי איכא למידק דלפום דך סברא דכל שעה דעתיה עלייה לא א"ש הא דמקשה סתמא דתלמודא לעיל בגמרא אליבא דר"י והא מוקצה הוא ומאי קמ"ל דלא יסוחטו ומאי קושיא הא איצטריך לנשמעינן לאפוקי מהך סברא דכל שעה דעתיה עלייה ויש ליישב דלא ניחא ליה לתלמודא לאוקמי בהכי דאי דך רבותא אתי ר"י לנשמעינן א"כ הו"ל בהדיא בכור תם כדקאמר ר"י הנשיא משו"ה ניחא ליה לתלמודא טפי לאוקמי במום עובר כיון דהכי קושטא דמילתא דאפילו בכה"ג אית ליה לר"י מוקצה לפי' ראשון של רש"י לעיל בסמוך בד"ה קמ"ל וכדפרישית או משום קנסא דעבר ואסקיה כלשון שני של רש"י כן נראה לי ודו"ק:

ומה שכתב רש"י כאן דלית להו מוקצה להנך תנאי נראה ככוונתו אהנך תנאי בבריייתא ר"י הנשיא ור"ש בן מנסיא משמיה דר"ש וכמו שאבאר בסמוך:

בד"ה אמר לו ר"ש ב"מ הרי אמרו רבונתיו דורות שלפנינו וכו' דרשב"י מדורות שלפניהם היה ורבי תלמידו היה וכו' עס"ה. נראה דכוונתו דאע"ג דר"י בר אילעאי דמתניתין נמי מדורות שלפניהם היה שהרי חבירו של ר"ש ב"י היה ובר פלוגתיה ואיהו סבר במתניתין דרואין מומין אפ"ה שפיר אמר לו ר"ש ב"מ הרי אמרו כיון דרבי תלמידו דר"ש הוי מהנך ראיות דשבת ועירובין דמיייתי רש"י ואני מוסיף על דבריו דבמנחות דף ע"ב מקשה סתמא דתלמודא בפשיטות ורבי לאו תלמידו דר"ש הוא ומיייתי דך ברייתא גופא דשבת ועירובין שהביא רש"י כאן אלמא דמסתמא אית לן למימר דר' כר"ש ס"ל אלא דאפ"ה הוצרך רש"י לפרש בסוף הדיבור דקאמר ליה רשב"מ לרבי הרי נחלקו בה דורות שלפנינו ונחול לחומרא עכ"ל היינו משום דלשון הרי אמרו בל' רבים הכי דייק מלמא קאמר הרי אמר ר"ש רבך ע"כ היינו משום דכיון דרבי גופא לא הביא במשנתיו אלא דברי ר"י ור"ש ולא נקיט דברי ר"ש בלשון חכמים אלמא דכל חכמי דורם של ר"י ור"ש לא אמרו בה לא איסור ולא היתר אם כן ממילא אזלינן לחומרא:

אלא דאכתי קשיא לי דך מילתא גופא שב' רש"י ונחול לחומרא ואמאי הא איסור ראית מומין שבות בעלמא הוא וקיי"ל ספק דבריהם לקולא אלא דאיכא למימר דאפ"ה כיון דדבר שיל"מ הוא לאחר י"ט הוי ספיקא לחומרא כדאיתא לעיל בריש מכילתין דף ד' ולעיל בפירקין גבי ספק מוכן כן נ"ל בכוונת רש"י ודוק:

דף כו:

בפירש"י בד"ה בי"ט אם נולד בו מום בי"ט וכו' אפילו עבר ובקרו שהוא כמתקנו לגמרי עכ"ל. כבר כתבתי במשנתיו דלכאורה לשון רש"י בזה תמוה דהא בפ' כירה משמע להדיא דטעמא דר"ש בגולד בו מום ביי"ט היינו משום מוקצה. ועוד דאדרבה משום טעמא דמתקן יש לאסור טפי בגולד בו מום מעי"ט מבגולד בי"ט דהוי מכשירי אוכל נפש שא"ל לעשותן מעי"ט דקיי"ל לקמן כר"י דאפילו מלאכה גמורה דוחה כ"ש הכא שקרוב לאוכל נפש עצמו. מיהו כבר כתבתי בפרק כירה ליישב כל זה לשיטת רש"י דהתם דוקא אליבא דרבה איירי כל הסוגיא דלית ליה טעמא דמתקן כדמשמע לעיל גבי טבילת כלים וכ"ש בבכור דמתניתין דאיכא צער ב"ח ומש"ה ע"כ מוקי ליה רבה לטעמא דר"ש דמתניתין משום מוקצה משום דרבה לטעמיה דאלים ליה טעמא דמוקצה בפסחים דף מ"ז ע"ב דס"ל מוקצה דאורייתא ומשו"ה משמע ליה דר"ש נמי אית ליה מוקצה היכא דאיכא כל הנך מי יימר (ולפ"ז נראה דרבה לא הוי שמיע ליה דך ברייתא דהכא או דשמיע ליה ולא ס"ל כיון דמסקינן הכא דלאב בר אוכמי משבש ותני לה) משא"כ הכא בבריייתא ובכל השקלא וטריא דהכא ע"כ הוכרח רש"י לפרש דטעמא דר"ש לאו משום מוקצה הוא מכמה טעמים וקושיות שיש בה חדא דא"כ תיקשי להך גירסא דגרסינן בבריייתא בכור תם והיינו שנפל ביה מום ביי"ט א"כ אדמהדר ליה רשב"מ הרי אמרו אין רואין מומין דמשמע דליכא איסור אלא לכתחילה משום איסור ראית מומין בעלמא וטפי הו"ל הרי אמרו אינו מן המוכן משום מוקצה דאסור בדיעבד ועוד דלטון בלא"ה לא הוי ידע רבי תלמידו של ר"ש אי אית ליה לר"ש מוקצה בשבת וי"ט או לא הא רבי גופא הוא דאמר בפרק כירה (שבת דף מ"ה) לר"ש בריה גבי פצעלי תמרה דאין מוקצה לר"ש אלא גרונרות וצמוקים בלבד וכל שכן לפירש"י שם דטעמא דגרונרות וצמוקים היינו דוקא משום דאיובא תרתי דחינהו בידים ולא חזו משא"כ פצעלי תמרה דלא דחינהו בידים משו"ה שרי אע"ג דלא חזו מאתמול וא"כ ודאי לרבי לית ליה לר"ש מוקצה בבכור דהכא בגפל בו מום ביי"ט דהא לא דחינהו בידים וליכא למימר דאכתי מוקצה דבכור חמיר טפי משאר מוקצה כמו שכתבתי בסמוך בשם מהרש"א ז"ל וכ"ש למאי שהוספתי נופך משלי דמשום איסור קדשים לא חזי למידי וא"כ חמיר טפי מפצעלי תמרה

דהא וזאי ליתא דא"כ אמאי מתיר ר"י בר אילעי במשנתיו אע"ג דבכל מוקצה מחמיר ר"י טפי מר"ש ומש"ה מכל הנך קוסיות הוכרח רש"י לפרש טעמא דבריייתא דטעמא דר"ש לאו משום מוקצה הוא מהטעם דמפרש רש"י לעיל דשאני בכור דכל שעתא דעתא עלויה אלא כולהו מילתא דר"ש במתניתין ובבריייתא דהכא היינו משום מתקן לחוד ומשו"ה בגולד בו מום מעי"ט אין אסור אלא לכתחילה אבל בדיעבד שרי כיון דאינו מתקן גמור דכבר איתרע חזקת איסורו מעי"ט משא"כ בנפל ביה מום ביי"ט לאכתי האי בחזקת איסור גמור משו"ה אסור בדיעבד דהוי כמתקן לגמרי כנ"ל נכון בעזה"י ככוונת לשון רש"י ועי' עוד בסמוך:

בד"ה ושיון וכו' אבל בזו היו מודים חולקים שלפנינו ר"י ור"ש וכו' עכ"ל. נראה דפירש"י בזה היינו לפי מאי דמשמע מלישנא דבריייתא השתא כדתנא לה אלא בר אוכמי בתלתא בבי משא"כ למסקנא דתלמודא בסמוך מסתבר טפי לפרש האי ושיון אדר"ש ב"מ וחכמים דבריייתא דרבי אושעיא וכמו שאבאר בסמוך בל' הנמרא:

בגמ' אמר ליה רב נחמן אבא תני אס עבר ובקרו מבוקר.וקשיא לי לפי' התוס' במשנתיו דמטעמא דאין רואין מומין דהוי כמתקן לא שייך לאסור בדיעבד אלא הא דאוסר ר"ש היינו משום מוקצה איסור ראיית מומין כדמשמע בפ' כירה ואס כן היכי משכחת לה לר"ש דגולד הוא ומומו עמו דוקא אס עבר ובקרו מבוקר אבל לכתחילה לא דממ"נ אי רואין מומין ביי"ט בכה"ג דגולד הוא ומומו עמו דלא היו כמתקן א"כ לכתחילה אמאי לא ואי אין רואין דכה"ג נמי היו כמתקן א"כ בדיעבד אמאי מבוקר הא מוקצה לר"ש מחמת איסור ראיית מומין וכ"ש דמטעם מוקצה גרידא לא שייך לחלק בין לכתחילה לדיעבד ונ"ע ליישב לשיטת התוס'. אבל לפירש"י א"ש דבדיעבד מבוקר כיון דלא היו מתקן גמור שהרי לא היה לו חזקת איסור אבל מ"מ לכתחילה לאכתי מיחזי כמתקן כדמסקינן לקמן דלא דמי לטריפה דראיית בכור מחיים וטריפה לאחר שחיטה ולפ"ז א"ש נמי הא דקאמר אבוי כותיה דרבה בר"ה מסתברא והיינו משום דאזיל לשיטתו לקמן דלית ליה הך סברא דראיית בכור מחיים כדקאמר דהתם בקנסא פליגי וכמו שאבאר לקמן במקומו וכ"ש הכא דמוקין לה אבוי בסמוך כגון דיתבי דייני התם מש"ה רואין לכתחילה דלא מיחזי כמתקן שלא יצא מחזקת היתר ככל כן נראה לי ודו"ק:

שם ואלא קשיא הך ההיא אלא בר אוכמי היא דמשבש ותני. לכאורה משמע דהך בריייתא דאייתי רבי אושעיא בדיה בריייתא אחריתי היא ולאזי היינו בריייתא דלעיל דאיירי ביה ר' הנשיא ור"ש ב"מ אלא הני חכמים דבריייתא דרבי אושעיא היינו דפליגי אדר"י דמתניתין והיינו דמוקין לה ר"ג ב"י דהני חכמים כר"ש דמתניתין וא"כ ע"כ הך בריייתא דלעיל משבשתא היא ואלא בר אוכמי הוא דמשבש ותני לה דלא ניחא לתלמודא למימר דהך בריייתא דרבי אושעיא פליגי אהך בריייתא דלעיל דא"כ היו ג' מחלוקות אליבא דר"ש גופא ר"י הנשיא תלמיזו של ר"ש ורשב"מ וחכמים דבריייתא דרבי אושעיא אע"כ דכל הך בבא דרשב"מ משבשתא היא בין במאי דאמר כיצד ונקט תרי בבי ובין במאי דאמר הרי אמרו אין רואין מומין והיה צריך לומר הרי אמרו אין זה מן המוכן כבריייתא דרבי אושעיא וכ"ש לספרים דגרסי בכור תם דאיירי שנפל ב' מום ביי"ט וה"ל לר"ש ב"מ למימר הרי אמרו אפי' נפל ביה מום מעי"ט אין זה מן המוכן כדאייתא בבריייתא בירושלמי דשמעתין ובתוספתא שלפנינו כל זה נראה לכאורה אלא דתמיה לי טובא א"כ דכולה בריייתא דלעיל משבשתא היא ועכ"פ כולה מילתא דרשב"מ ולא גרסינן אלא מילתא דר"י הנשיא לחוד והאיך אפשר לומר כן הא לקמן בשמעתין קאמר רב יוסף דתליא באשלי דרבבי משמע להדיא דר"ש ב"מ וחביריו אמרו הרי אמרו ומפרשי לה קהלא קדישא משמיה דרבי דבשיטת ר"מ אמרו א"כ משמע דאדר"ש ב"מ דבריייתא דלעיל קאי וכמו שפירש רש"י להדיא לקמן. ועוד דאי לא גרסינן בבריייתא מילתא דרשב"מ כלל א"כ ממילא נמי דלא גרסינן הך ושיון כיון דלא איירי ת"ק באיסור ראיית מומין כלל והא וזאי ליתא דהא לקמן בשמעתין מקשה הש"ס עלה דרבה דאמר יש מוקצה לחצי שבת מהך בריייתא דושוין ובפ' אלו טרפות מייתי נמי הש"ס הך בריייתא דושוין. לכך נלע"ד הא דאמרינן אלא בר אוכמי היא דמשבש ותני לאזי אכולה בריייתא בעי למימר דמשבשתא היא אלא דשפיר גרסינן לכולה בריייתא בין מימרא דר"י הנשיא ובין מימרא דרשב"מ בהנך תרי בבי דקאמר כיצד אלא הא דמשבש ותני היינו כמו חסורי מחסרא דבתר הנך תרי בבי דרשב"מ גרסינן נמי הנך חכמים אומרים דבריייתא דרבי אושעיא ולפ"ז פליגי רשב"מ וחכמים אליבא דר"ש דלרשב"מ שני ליה לר"ש בין גולד בו מום מעי"ט לגולד ביי"ט ולחכמים אליבא דר"ש בתרווייהו סובר דאין זה מן המוכן אפי' בדיעבד. נמצא דלפ"ז הא דקתני ושיון אר"ש ב"מ וחכמים קאי וא"כ שפיר אית לן למימר דהא דקתני ושיון שאם גולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן היינו לנעוץ דיעבד אס עבר ובקרו מבוקר כדאמר רב נחמן דהכי תני לה רב הונא אס עבר ובקרו מבוקר כן נראה לע"ד נכון ועיין מה שאכתוב לקמן גבי רשב"מ וחביריו ודו"ק:

שם בעי מיניה הלל מרבה יש מוקצה לחצי שבת וכו' איתביה ושיון שאם גולד וכו'. נראה דלפירש"י לעיל דטעמא דר"ש בין בגולד מום מעי"ט ובין בגולד מום ביי"ט אין הטעם משום מוקצה אלא משום מתקן א"כ ע"כ דעיקר הקושיא דהכא מהאי דושוין היינו אליבא דר"י דמתניתין דאיהו וזאי אית ליה מוקצה בגולד מום ביי"ט משום הכי מקשה שפיר אי ס"ד דיש מוקצה לחצי שבת ליתסר אפילו בגולד הוא ומומו עמו ויף לפמ"ש לעיל בל' שני של רש"י דאפשר דלר"י דמתני' נמי לית ליה מוקצה בבכור והיינו מהטעם שכתבו רש"י והתוס' דכל שעה דעתיה עלויה אלא הא דאוסר ר"י דמתניתין היכא שנפל בו מום קבוע ביי"ט לאחר העלאה היינו משום דעבר ואסקיה אפ"ה מקשה הכא שפיר מהאי דושוין והיינו לפמ"ש לעיל דהא דמקילין בבכור טפי מבשאר מוקצה משום דכל שעה דעתיה עלויה היינו משום דמילתא דשכיחא היא דזכרים מונחי אהדדי כדאייתא בבכורות א"כ לפ"ז לא שייך הא טעמא בגולד הוא ומומו עמו ואם כן מקשה שפיר אי ס"ד דיש מוקצה לחצי שבת ליתסר לר"י. ומכ"ש דא"ש טפי לפי מה שהעליתי בפ' כירה דלרבה לית ליה טעמא דמתקן אלא אפילו אליבא דר"ש לא היו טעמא אלא משום מוקצה כדמשמע מסוגיא דהתם וא"כ לפי מה שנראה דגרסינן הכא בעי מיניה הלל מרבה כמ"מ מ"ז ו"ל בס' מג"ש והכי משמע נמי מדמשני אבוי אהך תויבתא וא"כ רבה הוא דאמר יש מוקצה לחצי שבת אס כן מקשה שפיר אליבא דכ"ע ומכ"ש לפי פי' התוס' בפ' כירה ובשמעתין במשנתיו דטעמא דר"ש משום מוקצה איסור ראיית מומין. ובכה"ג גופא יש לפרש אף לפמ"ש לעיל בסמוך מסבברא דנפשאי דמבריייתא דרבי אושעיא משמע דהאי ושיון אהנך תנאי דבריייתא קאי וכתבתי ג"כ דלשיטת רש"י היו טעמא משום מתקן ולא משום מוקצה אפ"ה א"ש דהא לפמ"ש מילתא בטעמא דהא דלא מיתסר משום מוקצה היינו מה"ט גופא דכל שעה דעתיה עלויה אס כן מקשה שפיר דבגולד הוא ומומו עמו לא שייך האי טעמא כדפרישית. כל זה לסברת המקשה מיהו למאי דמשני כגון דיתבי דייני התם א"ש בין מטעמא דמוקצה ובין מטעמא דמתקן כמ"ש רש"י לעיל בד"ה ושיון כנ"ל ומקן היטיב:

דף כז.

בפירש"י ה"ל ההוא בוכרא והיה לו בביתו כהנים סמוכין על שלחנו ואוכלין בכורות עכ"ל. אע"ג דבכור בעל מום מותר לזרים מ"מ עיקר מצותו ליתן לכהנים מדין מתנות כהונה מיהו מה שהוכרח רש"י לפרש כן כאן טפי מבכל הסוגיא דלעיל נראה דהיינו משום דקשיא ליה לרש"י אטו ר"י נשיאה לא היו ידע דאסור לראות מומין לכתחלה ביי"ט ביום שנולד ביי"ט אי משום מוקצה או משום מתקן ועוד דהא ר"י נשיאה בן בנו של ר' הו וא"כ ללשון שני של רש"י משמע דבנפל ביה מום ביי"ט רבי נמי מודה דאסור ואי בנפל ביה מום מעי"ט איירי כ"ש דקשה טפי למה לא הראה מומו מאתמול לכך הוכרח רש"י לפרש דלפי שהיו כהנים סמוכין על שלחנו וא"כ מצין למימר שפיר דמעי"ט לא מצא כהנים ליתן להם מיד מש"ה לא היה רוצה להראות מומו כדי להתירו דא"כ לא היה רשאי להשהותו מלשוחטו עד שימצא כהנים ליתן להם דא"כ אחי לידי תקלה לידי גיזה ועבודה וכיון שבי"ט נזדמן לו כהנים סמוכין על שלחנו מש"ה שדריה לקמיה דר' אחי לפי שהיה סבר דמותר לראות מומין בכה"ג והיינו כרבי אבי אבוי וכמו שאבאר כנ"ל ודו"ק:

בגמרא מאי הוי עלה. נראה דהא דמספקא להו היינו משום דהא דאמר רבי זירא חנא מסתברא אמרי מדקתני להא דר"ש בל' חכמים אכתי ליכא ראייה גמורה דהכלה כר"ש דהא קי"ל דאין למידין הלכה מבריייתא וקי"ל נמי דמחלוקת במתניתין וסתם בבריייתא לא מיקרי סתמא ואם כן אפשר דהדרין לכללן ר"י ור"ש הלכה כר"י וכ"ש דא"ש טפי למאי דפרישית לעיל דאפשר דהני חכמים דבריייתא היינו חבירו של ר"ש בן מנסאי ואליבא דר"ש אמרו וכתבתי ג"כ דהא דאמרינן לעיל דהך בריייתא דת"ר אלא בר אוכמי הוא דמשבש ותני לה לאזי מילתא דפסקיא היא דהא לאבוי וזאי לאזי משבשתא היא ולכאורה מריהטא דסוגיא דמייתי סתמא לתלמודא מהך דושוין שאם גולד בשמעתין ובכמה דוכתי משמע דלאזי משבשתא היא וא"כ לפ"ז ליתא להך בריייתא דוחכמים אומרים כיון דקשיא בריייתות אהדדי וא"כ לפ"ז היינו דמספקא ליה לתלמודא הכא וקאמר מאי הוי עלה כן נ"ל ועיין עוד בסמוך:

שם אלמא קסבר ר"מ וכו' ומינה ראיית טרפה אפילו ביי"ט וכו' ופירש"י בד"ה ומינה דכיון דחשיבא כולי האי הוי כמתקן עכ"ל. ונראה לי להוסיף על דבריו דלאזי דחשיבות לחוד תליא מילתא אלא שמעיקר הדין כן הוא דכיון דראיית טרפה לאחר שחיטה א"כ הא קי"ל דבהמה שנשחטה בחזקת היתר עומדת ומש"ה לא מיחזי כמתקן משא"כ בבכור דאין מתירין אלא מחיים דוקא אס כן מעיקרא היו בחזקת קדשים ובחזקת איסור משו"ה אסור לראותו ביי"ט ולהתירו דהוי כמתקן גמור כמ"ש רש"י לעיל בד"ה ושיון כדפרישית התם כנ"ל:

שם אמר ליה אבוי אטו התם ברואין מומין פליגי בקנסא פליגי. ולכאורה יש לתמוה טובא בהא דקאמר ליה אבוי לרב יוסף הכי הא רב יוסף לאזי משמיה דנפשיה קאמר אלא מפומיה דאשלי דרבבי דאמוראי קדמאי ותנאי גופא איירי בה ורבי גופא משמיה דקהלא קדישא אמר דרשב"מ וחביריו בשיטת ר"מ אמרוה וא"כ אטו מי פליג אבוי אכל הנך תנאי ואמוראי. והנלע"ד בזה דעיקר שקלא וטריא דאבוי ורב יוסף היינו דרב יוסף סבר דכיון דרבי גופא אמר משום קהלא קדישא דרשב"מ וחביריו בשיטת ר"מ אמרו א"כ מסתמא דאע"ג דר' גופא שהוא ר"י הנשיא אומר לעיל בבריייתא דת"ר דרואין מומין אפ"ה בתר דאמר ליה ר"ש ב"מ הרי אמרו אין רואין וזאי קיבלה מיניה מדיהוב רבי דעתיה לאהדורי אטעמיה דרשב"מ ולבתר דשמע מקהלא קדישא דרשב"מ וחביריו בשיטת ר"מ אמרוה א"כ וזאי קיבלה מיניה וכמו שפירש"י דר"ש ור"מ הוי תרי לגבי רבי יהודה. נמצא דכל זה לפי מאי דס"ד דרב יוסף דקושטא דמילתא הכי הוא דר"ש בשיטת ר"מ אמרוה ובהא מהדר ליה אבוי שפיר דקושטא דמילתא לאזי הכי הוא כיון דר' יוחנן אמר דר"מ ור"י בקנסא פליגי ומתניתין נמי דייקא הכי כדאמר ר"ג ב"י א"כ לפ"ז אית לן למימר איפכא דאלרבה רבי מה"ט גופא לא קיבלה מדרשב"מ מה שאמר הרי אמרו אלא דרשב"מ וחביריו מיטעא קא טענו דאיניהו סברי דטעמא דר"מ דראיית בכור מחיים דוקא דין גמור הוא וא"כ לפ"ז וזאי ר"מ ור"ש חדא מילתא היא כדפרישית ור' גופא סבר דלקושטא דמילתא טעמא דר"מ אינה אלא משום קנסא דהא רבי שסידר המשניות קתני בהדיא במילתא דר"מ הואיל ונשחט דהיינו לשון קנס ולא קתני סתמא ר"מ אוסר אלמא דמדינא שרי אפילו לאחר שחיטה והיינו נמי מטעמא דפרישית לעיל דחזקת איסור דבכור נמי לאזי חזקה אלימתא היא דאלרבה כיון דשכיחי דמנחי אהדדי שכיח דנפל ביה מומא כדאייתא בבכורות ומש"ה בכל שעתא דעתיה עלויה כמו שפירש"י לעיל בלישנא קמא אליבא דר"י הנשיא דמה"ט לא מיקרי מוקצה ומה"ט גופא נמי מותר לראות דלא מיחזי כמתקן כן נ"ל נכון בעזה"י ותן לא מידו ודו"ק היטיב ועיין בק"א:

דף כז:

במשנה בהמה שמתה וכו' ומעשה ושאלו את ר' טרפון עליה ועל החלה שנטמאה ופירש"י אפילו לתתא לכלבו אסור ביי"ט וכו' דרחמנא אחשבה וכו' עכ"ל. וכ"כ רש"י בפסחים בפרק אלו עוברין (פסחים ד' מ"ו) ע"ש ואע"ג דלכאורה משמע מל' רש"י בפ"ק דפסחים דף ה' ע"כ להיפך במה שפירש שם גבי ש"מ מדר"ע תלת אלא שכבר כתבתי שם בפ"ק ליישב בזה שיטת רש"י לנכון. מיהו נראה דמ"ש רש"י דרחמנא אחשבה לאזי אחלה שנטמאת קאי דעיקר קרא לא איירי אלא ביום דשריפתן מן התורה משא"כ בחלה דעיקר שריפתה לא היו אלא מדרבנן משום דמייא לקדש אי נמי משום תקלה כמו שפירש"י להדיא בפרק במה מדליקין (שבת דף כ"ה) וא"כ לפ"ז מה שכתב כאן דאין מבערין חלה ביי"ט משום דרחמנא אחשבה היינו משום דגזרינן תרומה וחלה אטו קדשים אלא שהתוס' כתבו שם בפרק במה מדליקין דאפשר דעיקר דין שריפת תרומה וחלה נמי מדאורייתא וע"ש בחידושינו:

בתוס' בד"ה ועל החלה שנטמאת וכו' וקשה דהא דאין שורפין וכו' היינו טעמא וכו' לעשות אש ולעסוק בשריפתו וכו' עכ"ל. גם בזה הארכתיו בפרק במה מדליקין (שבת דף כ"ג ע"ב) ודף כ"ד ע"ב בל' התוס' דרש"י נזהר בזה במ"ש דרחמנא אחשבה וכוונתו דרחמנא לאזי משום מלאכת הבערה אסרה אלא מנזירת הכתוב דהא וזאי אפילו אס אש מוכן לפניו אפ"ה אסור ואי משום הבערת הקדשים עצמו נמי ליכא לא מיעביא למאי דקי"ל מלאכה שאנ"ל שרי מדאורייתא אפילו בשבת א"כ הא נמי מלאכה שאנ"ל היא אלא אפילו לר"י דאמר מלאכה שאנ"ל חייב אפ"ה נראה דמודה בכה"ג דפטור משום דמקלקל גמור הוא אי הוי רשאי ליתן לפני כלבו כן נראה לי ליישב שיטת רש"י וע"ש בחידושינו באריכות:

בפרש"י בד"ה בבהמת קדשים וכו' אפילו למ"ד פודין ביי"ט לא פרקי לה עכ"ל. ולא ידעתי למה הוצרך לכך דהא וזאי הך בהמת קדשים בבכור איירי דהא ר' טרפון לאחר חורבן טובא היו דלא אשכחן בהמת קדשים אלא בבכור לחוד (והכי איתא להדיא בירושלמי) א"כ בבכור וזאי לא שייך פדיון כיון דקדושתו מרחם ונ"ע:

פני יהושע · ביצה

בגמ' הב"ע במסוכנת וד"ה. פי' דלפ"ז הא דנקיט בהמה דומיא דחלה דקדושה היינו משום דבקדשים מילתא דפסיקא הוא דאפילו במסוכנת אסור משא"כ בבהמת חולין הוי שרי אליבא דר"ש ועיין בזה בס' יש"ש באריכות וגם בס' בעל המאור האריך בזה והקשה על שיטת הר"ף דפסק כהך אוקימתא דאיירי בבהמת קדשים ובמסוכנת אע"ג דפסק במוקצה ביי"ט כר"י והוי כתרתי דסותרן אהדדי ויתירן בזה בעל המאור לפי שיטתו דהא דקי"ל ביי"ט כר"י היינו דוקא במוקצה ללא שייך בשבת כגון בקווע עצים או מוקצה מחמת איסור שחיטה או צידה ללא שייך בשבת משא"כ הכא בבהמה שמתה לאיסור מוקצה הוא היינו משום דאתמוול לא קיימי לכלבים ודבר זה נוהג בין בשבת ובין ביי"ט א"כ לפ"ז לא שייך להחמיר ביי"ט ויותר מבשבת:

מיהו באמת שאין זה מספיק לשיטת הריי"ף דלית ליה האי כללא של בעל המאור כמ"ש הרמב"ן ז"ל בס' המלחמות בריש מבילתן ע"ש וא"כ הדרא קושיא לדוכתא לפי' הריי"ף ולפי גירסתו דלא גרס וד"ה יכדמשמע נמי מל' רש"י בשמעתין דלא גרים לה משום דמוקו לה כר"ש דוקא דאי לר"י אפילו מסוכנת דחולין שרי. אמנם לע"ד יש ליישב שיטת הריי"ף בענין אחר דכיון דעיקר דינא דמתניתין אינו אלא לענין טילטול לחוד דהא בהמת קדשים לא חזי לכלבים אע"כ דלענין טילטול איירי דדקתני לא זיזונה ממקומה מיהו כיון דעיקר איסור טילטול בזה אינה מחמת איסור אלא משום מיוגו דאיתקציא בה"ש א"כ אפשר דהר"י"ף נמי מודה לסברת בעל המאור דאין להחמיר ביי"ט ויתר מצבבת וכמו שאבאר בק"א בכללי דיני מוקצה די"ט ודו"ק:

דף כח.

במשנה אין משחזין את הסכין ביי"ט אבל משיאה על גבי חבירתה ופירש"י בד"ה אבל משיאה היינו משום דמשנה מדרך חול. ולפ"ז נראה לאסור ברישא להשחיוזו היינו משום דהוי כעובדא דחול דומיא דמתניתין דלעיל אלא דלפ"ז קשה הא דאמר רב חסדא בסמוך דמתניתין דלא כר"י והא אפילו כר"י נמי מיתוקמא כיון דהוי טעמא משום עובדא דחול ואפשר דרבי יהודה נמי מודה לאסור. והנראה בזה דאה"נ דרב חסדא לאו אפשרטא דמתניתין קאי אלא אהך לישנא בתרא דאיכא דמתני להא דר"י אמר שמואל אסיפא אהא דאמרינן אבל משיאה על גבי חבירתה להעביר שמנוניתא דוקא אבל לחדדה אסור וא"כ לפ"ז ע"כ לא הוי טעמא משום עובדא דחול דהא בכה"ג דמשיאה ע"כ ליכא עובדא דחול מדשרי להעביר שמנוניתא אע"כ דטעמא דאסור לחדדה היינו משום דמיחזי כמתקן כלי וכן נראה ג"כ מהא דמסיים אהאי לישנא מכלל דבמשחזת אפילו להעביר שמנוניתא אסור והיינו ע"כ משום דבמשחזת לעולם מיחזי כמתקן. ואף לפמ"ש הר"ן ז"ל דבמתקן כלים אפילו ר"י מודה לאסור כמו שאבאר מ"מ היינו דוקא במשחזת של אבן ולא במשחזת של עץ וכיון דלהאי לישנא בתרא משמע דאפילו במשחזת של עץ אסור ואפילו להעביר שמנוניתא אע"ג דבכה"ג לאו מתקן גמור הוא אע"כ דאפ"ה אסור משום דמיחזי כמתקן מש"ה קאמר ר"ח שפיר דהוי דלא כר"י ונמצא דלפ"ז יפה עולין דברי רש"י לפי דרכו לפרש המשנה כפשטה ומכלא מפליג מתניתין בין של עץ לשל אבן ולא מפליג נמי בין להעביר שמנוניתא ובין לחדדה אלא בין השחזה למשיאה א"כ ממילא משמע דטעמא משום דעובדא דחול היא אן כן י"ל בשיטת רש"י וכן מציאתי בל' הר"ן ז"ל לפרש כן אוקימתא דרב חסדא אלא שקיצר במובן פי' המשנה שכתב ג"כ לשון רש"י דמשמע דטעמא משום עובדא דחול וצ"ע:

מיהו בעיקר שיטת הר"ן שנתן טעם לדבריו דהא דאוסר ר"י לתקן כלי לצורך אכילה במשחזת של אבן היינו משום דאין להתיר במכשירין יותר מבאוכל נפש עצמה דאסרינן דבדר שהוא מלאכת עבודה ממש ידרכה לעשותה לימים רבים וכו' ע"ש ולע"ד אין נראה כן משיטת התוס' שהקשו בפ' המצניע דכיון דמותר לגבן ביי"ט אע"ג דבשבת חייב משום בונה דאם כן יהא מותר לבנות בית ביום טוב למאי דקי"ל מתוך ולפי סברת הר"ן לא הוי קשה מידי דהא לבנות בית הוי מלאכת עבודה גמורה אע"כ דלית להו הך סברא דהר"ן ז"ל ועיין מ"ש בזה בפ"ק דף י"ב ובכמה דוכתי ודו"ק:

דף כח:

בגמרא איבעיא להו מהו להראות סכין לחכם ביי"ט גס בזה פירש"י דהיינו משום דהוי כעובדא דחול כיון דאוושא מילתא אבל הרמב"ם ז"ל כתב טעם אחר דאסור להראות סכין לחכם שמא ימצא בו פגמיה וילך וישחיהנה במשחזת וע"ש במ"מ שכתב שהרשב"א ז"ל הסכים לפירש"י אלא שהרב אלפס כתב עוד טעם אחר בשם בה"ג דהא דאסור להראות סכין לחכם היינו שמא לא ימצא חכם וילך חזן לתחום ולבאורה יש לתמוה דאם כן יהא אסור להראות טרפה מטעם זה. ויש ליישב כיון דראיית טרפה נופא מילתא דלא שכיח היא דרוב בהמות כשירות הן מש"ה לא גזרו שמא ילך חזן לתחום דהוי נמי מילתא דלא שכיחא משא"כ להראות סכין לחכם דלא סגיא בלא"ה שייך שפיר הך גזירה כן נראה לי:

בתוס' בד"ה רבינא אמר מדיי דהוי אקון בר"ה וכו' אע"ג דהוי מלאכה. נראה שכוונתם בזה היינו ממאי דמסיק רבינא התם בפ' כירה (שבת דף מ"ב) דקון בר"ה שרי בכרמלית אפילו טובא היינו יותר מל' אמות מש"ה כתבו שפיר דהוי מלאכה אע"ג דל' אמות דכרמלית לא הוי מלאכה דאורייתא מ"מ איקרי שפיר מלאכה שהיא משום שבות דמשמע להו דחמיר טפי מאיסור טילטול דמוקצה אבל אין לפרש דבריהם מהא דשרי רבינא לטלטל פחות פחות ממ"א בר"ה דאיסורא כי האי נראה דקול טפי מאיסור מוקצה דהא אפילו משום פסיגא דממונא שרינן לה ולא מיקרי מלאכה כלל כן נראה לי:

בא"ד וקשה דמשמע הכא דרבינא וכו' אבל קשה דמשמואל אדשמואל וכו' עס"ה ועיין ביש"ש שהוסיף ביאור דשפוד שצלו בו הוי כמו גולל ע"ש באריכות. ולענ"ד לא ידעתי למה נצרך לכל זה דהא ודאי הא דשרי ר"ש במוקצה היינו דוקא לצורך גופו או מקומו אבל מחמה לצל מודה לאסור כמ"ש התוס' בס"פ כירה וכו"ש שלא לצורך כלל א"כ שפיר איצטריך מילתא דשמואל ורבינא לאשמעינן דשפוד שצלו בו מותר לטלטלו אפילו שלא לצורך כלל אלא כדי שלא יזוקו בו כן נ"ל ועדיין צ"ע:

דף כט.

במשנה אומר אדם לחבירו מלא לי כלי זה וכו' ולבאורה כולה מתני' דהכא ובסוף פירקין דהולך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו שייך בשבת כמו ביי"ט כדמשמע מלשון הטור והש"ע ועיין בספר יש"ש דשמעתין אלא הא דנקיט לה ביי"ט היינו משום גררא דמתניתין דלעיל דאין נימנין על הבהמה ופלגתא דר"י ורבנן בשוקל בשר דלא שייך כלל בשבת כ"א ביי"ט מש"ה נקיט להנך נמי ביי"ט וה"ה לשבת ועוד נראה לי משום דעיקר רבותא דמתניתין משמע ללאיסורא נקיט לה משום פלוגתא דר"י ורבנן לענין מדה אבל בהא דאומר לחבירו מלא לי כלי זה ליכא שום רבותא בכחה דהיתירא ואפילו למאן דמפרש בסמוך דבכלי העומד למדה הוי פלוגתא דר"י ורבנן וא"כ ע"כ איכא לרבותא להיתירא בעומד למדה דלרבנן שרי אפ"ה כיון דהך שריותא לא נזכר בפירוש במתניתין אלא מדיוקא א"כ ע"כ דעיקר מתני' לאיסורא

אתי לר"י אמר שמואל בכלי המיוחד למדה ולאוקימתא דרבא שלא יזכיר לו שם מדה מש"ה נקיט לרבותא דאפילו ביי"ט אסור אע"ג שהוא באוכל נפש עצמו וכ"ש בשבת:

אלא דמל' הרמב"ם ז"ל בחיבורו בהלכות שבת והלכות יי"ט משמע קצת לחלק בין שבת ליי"ט וכמו שדקדקו מהר"י אבוהב והב"י בטווא"ח סי' שכ"ג אלא שדחו הך פירושא והעלו שאין לחלק בין שבת ליי"ט ונדחקו לפרש פירוש אחר בכוונת הרמב"ם ז"ל אלא דלפ"ז קשיא ליה משקלא וטריא דשמעתין בסמוך דבעי למימר מעיקרא דפלוגתא דר"י ורבנן היינו משום שמחת יי"ט א"כ משמע דבשבת כ"ע מודו ויש להחמיר כדר"י ואפשר ליישב בדוחק דלענין שבת נמי שייך הך פלוגתא לענין עונג שבת כדמשמע לעיל בפרק יי"ט דף י"ז ע"ב ע"ש ועדיין צ"ע ודו"ק:

בגמ' אמר ר"י אמר שמואל וכו' אבל כלי העומד למדה ימלאנה ופירש"י דהעומד למדה היינו שכשישבר זה בא זה תחתיו אבל עדיין לא מדד בו עכ"ל. אבל הרמב"ם ז"ל בפ' המשניות כתב דעומד למדה היינו שעדיין לא נעשה בדיוק וכו' ע"ש:

דף כט:

במשנה הולך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו וכו' כבר כתבתי במשנה דלעיל דהך מתניתין דהכא שפיר שייך בשבת כמו ביי"ט אלא אנב גררא דמתני' דלעיל נקיט לה ביי"ט. מיהו לפי' השני שכתבתי במתני' דלעיל דמשום דעיקר מילתא לאיסורא קתני לה דלהיתירא ליכא רבותא משו"ה קתני לה ביי"ט לרבותא וא"כ כאן במשנתינו לא שייך לפרש כן דהא כולה להיתירא קתני לה אלא דאפשר דכיון דמסיים בה שכן דרך ב"ה להיות מונה בתוך ביתו ממילא שמעינן דבדברים שאין דרך ב"ה למנותן בתוך ביתו הוי שפיר רבותא לאיסורא דלפי' ביי"ט אסור כנ"ל וק"ל:

בתוס' בד"ה שלא יזכיר לו סכום מדה וכו' וסכום מקח וכו' וקשה דפשיטא לאסור וכו' עס"ה. עיין במהרש"א וכוס' מג"ש למי"ז ז"ל שהאריכו בזה בכוונת התוספת. ולע"ד נראה דמאי אסכום מקח דרשב"א קאי אלא דמעיקרא הוי משמע להו דאמנין בצים ואנזיזם דלעיל מיניה קאי ובבה"ג אומר רשב"א שלא יאמר תן לי קב בצים ואנזיזם ואני אתן לך כך וכך דינרין ע"ז מקשה שפיר פשיטא דאסור דהוי דרך מקח וממכר גמור לכך כתבו פי' אחר בשם ר"ח דגרים סכום מנין וסכום מקח לפ"ז שפיר איירי ששער מקח הבצים ואנזיזם יצועים לכל ואינו רוצה להזכיר עתה סכום המקח בדרך מקח וממכר אלא בדרך חשבון וזכרון בעלמא שיעד כמה חייב לו בין הכל וכו'ס"ד דבכה"ג שרי קמ"ל ר"יא דאפ"ה אסור כנ"ל:

סליק פרק שלישי

המביא פרק רביעי

המביא כלי יין ממקום וכו' לפי' התוס' איירי הך מתניתין דוקא ביי"ט אבל בשבת אדרבה להביאן על כתיפו גרע טפי דלמעוטי בהלוכא עדיף ומהטעם שכתבו לחלק אלא דמל' הפוסקים הטור והש"ע משמע דאין לחלק בין שבת ליי"ט אלא מה שהקשו בתוס' דהכא משמע דלמעוטי במשוי עדיף והתם משמע דלמעוטי בהלוכא עדיף כתב הר"ן דשאני הכא דכיון דעיקר הטעם משום דהוי כעובדא דחול משום הכי ודאי למעוטי במשוי עדיף משא"כ האי דפרק מפנין הוי טעמא משום טירחא וכ"כ הב"י בא"ח סי' שכ"ג. ובלא"ה יש לי לדקדק על מ"ש התוס' לחלק בין שבת ליי"ט משום דבשבת אינו יכול להוציא לחוץ ואין רואין אותו משא"כ ביי"ט דרואין אותו וכו' דאם כן תיקשי לרב דאמר כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית עין אפילו בחדרי חדרים אסור וי"ל וק"ל:

דף ל.

בגמ' דהא תוספת יה"כ דאורייתא הוא ואכלו ושתו עד שחשיכה וכו' בל' הש"ע משמע דבנשים איירי וכן נראה מל' הרא"ש ז"ל שכתב וחזינן להו משמע דהאני נשי דלעיל קאי אלא שיש לי לדקדק דאם כן אמאי אמרינן הכא דתוספ' יה"כ דאורייתא ופירש"י דנפקא לן מוועגיתא את נפשותיכם בתשעה וא"כ לפ"ז לא הוי אלא מצות עשה והא ק"ל מ"ע שה"ג נשים פטורות ונהי דבעיקר עיניו דיה"כ עצמו ודאי הושוו נשים לנאשים לכל עונשין שבתורה משא"כ תוספת יה"כ דליכא עונש וא"כ מנ"ל לאסורות. (עייין בסוכה כ"ח ע"ב סותר לדבריו אלה). ויש ליישב דלע"ז דבגל' עשה כתיב מ"מ כיון דהוי שב ואל תעשה דלא תאכל ולא תשתה לא הוי בכלל מ"ע שה"ג והיינו דוקא בעשה גמור שהיא בקום עשה וכיוצא בזה כתבתי גבי שריפת קדשים לענין דנשים אסורות להדליק בשמן שריפה. ועוד דכיון דאיצטריך קרא ביומא בפרק יה"כ למעוטי תוספת מאיסור עונש כרת אס כן ממילא משמע דלאו מיהו איכא אלא משום דבעינוי לא שייך לשון לאו משו"ה כתבו בלשון עשה כדאיתא התם דף פ"א ע"ש:

דף ל':

בגמרא אין מביאין עצים מן הסוכה אלא מן הסמוך לה ומקשה בגמרא מ"ש מן הסוכה דלא קדא סתר אהלא מן הסמוך לה נמי קסתר אהלא נ"ל דלא מצו לאקשויי בפשיטות הא קסתר אהלא משום דלבאורה אין כאן איסור סתירה מדאורייתא דהא כל סותר מקלקל הוא ולא מחייב אלא בסותר על מנת לבנות כדאיתא בפרק במה מדליקין (שבת דף ל' ע"ב) והכא סותר על מנת שלא לבנות הוא אלא דאפ"ה איסורא דרבנן מיהא איכא ופשיטא לתלמודא דאפ"ה אין להתיר משום שמחת יי"ט והכי נמי מוכח לקמן בדף הסמוך דאפילו לרבי מאיר דאמר פוחת לכתחלה ונוטל מקשה בגמרא והא קסתר אהלא ומוקמינן לה באוירא דליבוי דוקא דלא שייך בכה"ג שום סתירה דאורייתא והו"ל תרתי דרבנן דהא הוי נמי סותר על מנת שלא לבנות ואפ"ה פלגינ ר"מ ורבנן משא"כ הכא דהוי אהל גמור ושייך איסורא דאורייתא היכא דהוא על מנת לבנות אפילו רבי מאיר מודה. אלא דאכתי קשה לי דה"ג הוי תרתי מדרבנן למאן דפוטר במלאכה שאינה צריכה לגופה ואם כן דמי לגמרי לחופר גומא ואין צריך אלא לעפרה דאמרינן לעיל דף ח' דמשום שמחת יי"ט מותר לכתחלה כמ"ש התוס' שם בד"ה ואינו צריך וע"ש ובחדושינו וא"כ ה"ג דכוותיה וא"כ איכא למימר דאפילו רבנן דאסרי לכתחלה גבי בית מלא פירות משום דהתם צריך מיהא לגופיה לסתירה זו כדי ליטול הפירות משא"כ הכא אין צריך אלא לעצים והו"ל לגמרי כהאיא דעפר תיחוח לכיסוי דפשיטא לן לעיל דשרי ואולי יש לחלק והיינו דהוצרך הש"ס להקשות מכח מאי שגא מן הסוכה דלא דקסתר אהלא וא"כ ע"כ מתוקמי כרבי יהודה דמחייב במלאכה שא"צ לגופה ואי משום מקלקל הו"ל מלא מדרבנן ואסור אפילו גבי שמחת יי"ט א"כ מן הסמוך לה נמי. אלא דלפ"ז אכתי קשה הא דמקשה הש"ס בסמוך בברייתא אהא דר"י מתיר והא קא סתר אהלא ומאי קושיא דלמא לר"ש מותר לכתחילה משום שמחת יי"ט דהו"ל תרי מדרבנן מיהו שם בתוספתא פרק במה מדליקין משמע מל' התוספתא דלא ברירא מתלא דבעינן סותר על מנת לבנות בשבת אליבא דר"ש דפוטר במלאכה שאינו צריך לגופה ולא אשכחן במשכן שהיה סותרין על מנת לבנות במקומו ואם כן אפשר דלר"ש מחייב

בסותר אפילו במקלקל כמו בחובל ומבעיר לפרש"י בשבת דף ק' וא"כ לכ"ע לא היו אלא חדא מדרבנן וא"ש טפי ללא דמי לבית מלא פירות לקמן ושם אבאר יותר בעזה"י:

שם א"ר יהודה אמר שמואל מאי סמוך סמוך לדפנות ורבי מנשה מוקי לה באסורייתא ולכאורה לפ"ז שנה התנא משנה שאינה צריכה דפשיטא דסותר אסור ב"ט ובסמוך לדפנות אי באסורייתא ללא שייך סותר פשיטא דשרי ולמאי דפרישית בסמוך א"ש דקמ"ל דאע"ג דבסוכה גופא ליכא סתירת אהל אלא מדרבנן מהני טעמי דפרישית אפ"ה לא שרינן משום שמחת יום טוב לכתחלה וכדפרישית:

ועי"ל דעיקר רבותא דמתניתין דאפילו בסוכה נופלת העצים אסורים משום מוקצה אי בסוכה בריאה ולאשמעינן דאפילו ר"ש מודה היכא שאין עומד ומצפה או בסוכה רעועה ואלויבא דרבי יהודה למאן דפסיק בוותיה אפילו ב"ט והיינו ללא מכרעא מתני' דהכא כלום לענין מוקצה דדייק הש"ס בריש מבילתין ולפ"ז קשיא לי להיפך למאי דפרישית בסמוך דאפשר ללא שייך בכה"ג סתירת אהלא אלא מדרבנן אלא דמכח מ"ש דמקשה א"כ בפשיטות הו"מ לשהנוי ולעולם בתרומייהו לאו משום סתירת אהל איירי אלא דעצי סוכה גופא אסורה משום מוקצה שעומדת לבנין והו"ל כמו הני ליבני דשרגיניהו ואקציניהו לבנין לאסורי לקמן וה"נ דכוותיה כיון דבסוכה דעלמא איירי הרי הן לגמרי מוקצה שעשאן בנין ובדיל מינייהו אבל בעצים הסמוכין לה שלא הקצום מדעתו לבנין שריין ללא גרע מיושב ומצפה או שהתנה עליהם שיבואר דינן בסמוך:

מיהו מל' רש"י בסמוך נראה להדיא ללא שייך בעצי סוכה שום מוקצה אלא מחמת סתירת אהל וצריך לומר ללא שייך כאן מוקצין לבנין שאין כאן בנין גמור אלא אהל עראי ואפ"ה לענין איסור סתירת אהל הו"ל לגמרי כהאל גמור ולא דמי לבלית חתנים ושאר אהל עראי דיש מהן מותרין לכתחלה ויש מהן פטור אבל אסור מדרבנן ולדעתיו עדיין צ"ע:

שם אמר רב נחמן ב"י הכא בסוכה נופלת עסקינן ור"ש לטעמיה וכו' דתנן מותר השמן וכו' ור"ש מתיר הא דמיייתי מברייתא דמותר השמן ולא ממתני' דקאמר ר"ש כל הנרות מטלטלין ומתיר בנר שכבה היינו משום דלענין טלטול הנר שהוא בסיס לאיסור איירי ואין זה ענין למוקצה דהכא דאיירי אי מותר להנות בעצי מוקצה להסיק בהן והיינו דמדמי להו למותר השמן אבל קשיא דלמא הא דמתיר רבי שמעון התם מותר השמן ולא קחשיב לה מוקצה מחמת איסור כיבוי היינו משום דאזיל לטעמיה דמלאכה שא"צ לגופה פטור והוה ליה מוקצה מחמת איסור דרבנן דלדידיה לא הוי איסור כיבוי מדאורייתא אלא בשמכבה לעשות פחמין דוקא ורבי יהודה דאוסר היינו נמי לטעמיה דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב והו"ל מוקצה מחמת איסור דאורייתא מיהו לפמ"ש לעיל בסמוך דההיא קותר אהלא דהכא לא הוי נמי אלא איסורא דרבנן אתי שפיר סוגיא דהכא. אבל מ"מ קשיא הא דאמרינן דעלמא דרבי שמעון לית ליה מוקצה ואפילו מחמת איסור דאורייתא ומיייתי מההיא דמותר השמן ואכתי מו דמי דלמא שאני הכא דלר"ש הו"ל מוקצה מחמת איסור דרבנן משא"כ בדאורייתא אפשר דמודה לא מיבעיא לשיטת רש"י לקמן גבי בית מלא פירות דמחלק בהדיא בין מוקצה מחמת איסור דאורייתא לדרבנן אלא אפילו לשיטת התוספות לקמן דמיייתי מסוגית הש"ס דלרבי יהודה דאוסר במוקצה אין לחלק אכתי קשה מסוגית הש"ס גופא מנ"ל דר"ש פליג כולי האי אדר"י דלמא דוקא במותר השמן פליג דלדידיה הוי מדרבנן משא"כ בדאורייתא מודה אם לא שנאמר דלמסקנת התוספת אין לחלק בשום ענין באיסור מוקצה בין מחמת איסור דאורייתא לרבנן דסוף סוף ודאי הקצה מדעתו בין השמשות וע"כ הא דמתיר ר"ש משום דלית ליה מיינו דאתקציא בין השמשות ועוד אפשר בזה בסמוך ושיטת רש"י יבואר לקמן בעזה"י בסוגיא דבית מלא פירות שנפחת:

שם מי דמי התם אדם יושב ומצפה כו' הכא אדם יושב ומצפה מתי תפול סוכתו פירוש וכיון דאין יושב ומצפה פשיטא לתלמודא דר"ש נמי אית ליה מוקצה כדאמרינן פרק כירה דמודה ר"ש בכום וקערה יעששית ללא יזיזם ממקומם וכ"כ הר"ן ז"ל אלא דלע"ד מהתם אין ראיה דשאני התם דדחיה בידים יכמ"ש שם התוספות משא"כ הכא בסוכה דעלמא ללא דחיה בידים איכא למימר דשרי ר"ש אפילו באין יושב ומצפה מיהו יש להביא ראיה מהא דקאמר ר"ש לעיל גבי בכור שנפל לבור כל שאין מומיו ניכר מבעוד יום אין זה מן המוכן ומסקינן בפרק כירה דה"נ משום דאין יושב ומצפה ע"ש:

שם ומי מהני בה תנאי והא אמר רב ששת משום ר"ע מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה וכו' ופשיטא ליה לתלמודא כיון דמדאורייתא אסורין לא מהני שום תנאי וכ"ש למאי דילפינן בהקישא מחגיגה ונהי דלפירוש התוספת בנפלה מותרין מדאורייתא היינו משום דבחגיגה גופא אשכחן כה"ג דקדשים שמתו יוצאין מידי מעילה דבר תורה כדאיתא במעילה וכן אם נפל מום קבוע מותר ע"י פדייה והכא לא שייך קדושין קדושת הגוף משא"כ לענין תנאי מדמה שפיר לחגיגה ועוד נ"ל דעיקר קרא להכי הוא דאתא דאי לאשמעינן איסור גרידא בלא"ה אסורין משום ביוזי מצוה דלכאורה הוי מדאורייתא כדאמרינן בפ' במה מליקין אבוהון דכולהו דם וע"ש בתוספות דלכאורה משמע שסברות חלוקות הן אי ביוזי מצוה דאורייתא או מדרבנן וע"ש ואכתי קשיא לי דמאן דילין מחגיגה משמע ללא מיתסר אלא סבך גופיה אבל דפנות ודאי לא איתקשו לחגיגה כדמשמע בסוכה פ"ק למאן דילין דאין מסככין בדבר המקבל טומאה מחגיגה ואפ"ה בדפנות מודו כ"ע דשרי ולא איתקש לחגיגה וא"כ מאי מקשה הכא ומי מהני תנאה דלמא אדפנות קאי וכ"ש לאוקימתא דר' יהודא דמפרש האי מן הסמוך לה דמתני' סמוך לדפנות משא"כ בסבך אפילו בסמוך לה אסור אלא דפשטא דמתני' אדפנות קאי וא"כ בברייתא נמי דקתני בהאי לישנא משמע דאדפנות קאי:

מיהו בשבת פרק כירה כתבו התוספת דאיכא דגרסי בברייתא ולא מן הסמוך לה ואם כן משמע להדיא דקאי אסבך אפילו לאוקימתא דר' יהודא משא"כ להני דגרסי אלא מן הסמוך לה כמו במתני' ודאי קשה מיהו על המקשה דהכא לק"מ דאפשר דאיהו נמי ס"ד דאפילו במוקצה מחמת מצוה דרבנן כדפנות יכיוצא בהן ואפ"ה אסורי לגמרי כמו מוקצה מחמת מצוה דאורייתא דכל דתקון רבנן בעין דאורייתא תקון וכמו שצריך לומר בע"כ דכן סברת המקשה בסמוך לענין נוי סוכה אבל על המסקנא דמחלק הש"ס בין נוי סוכה לעצי סוכה ואפ"ה מוקי לברייתא דהכא בסוכה דעלמא לפרש"י ואם כן הדרא קושיא דלמכתא מאי דוחקא לאוקומי בסוכה דלמא הו"ל לאוקומי בסוכה דמצוה ואדפנות קאי דנהי דדפנות נמי בתחילה הוקצו מחמת איסור דסתירת אהל אפ"ה האי מוקצה לא מהני בה כלל אלא לענין י"ט ראשון משא"כ בח"ה לא שייך בהו מוקצה מחמת איסור אלא מוקצה מחמת מצוה דרבנן בדפנות אם כן י"ל דמהני תנאי וכ"ש דלשיטת הקונטרס לקמן גבי בית מלא פירות אפילו במוקצה מחמת איסור מחלקינן בין איסור דאורייתא לרבנן מיהו לפירש"י י"ל דכיון דלמסקנא מוקצה מחמת איסור לא חמיר כמו מוקצה מחמת מצוה דהא בסוכה דעלמא מהני תנאי שאם תיפול ונענין מוקצה מחמת מצוה לא מהני אלא תנאי דאינו בודל היכא דשייכא אם כן י"ל דאפשר למסקנא נמי בהאי סברא קאי דלענין מוקצה מחמת מצוה אין לחלק בין דאורייתא לרבנן אע"ג דבמוקצה מחמת איסור מפלגינן ועי"ל

דפשיטא לתלמודא דהאי אם התנה דקתני בברייתא דושוין אין לפרשו כלל לענין ח"ה דפשטא דלישנא דושוין בסוכת החג משמע דאי"ט גופא קאי ועלה קתני ואם התנה כנ"ל דווק היטב ועיין בסמוך אחר"ז מצאתי בלשון הרא"ש בפ"א דסוכה שהביא שיטת הרמב"ם שאוסר בדפנות והשני עליו מכח סברא שכתבתי דהקישא דחגיגה לא שייך בדפנות ודבריו צ"ע דהא אכתי אסורי הדפנות מדרבנן ללא גריעי מניי סוכה לאסורין:

ועוד נ"ל ליישב שיטת הרמב"ם ז"ל דאפילו את"ל דהיקישא לא קאי אלא אסבך ולא אדפנות אפ"ה ילפינן דפנות במה מצינו מסבך כי היכי דילפינן בפ' במה מליקין לענין ביוזי מצוה ואמרינן התם אבוהון דכולהו דם וכתבו שם התוספות דהא ללא ילפינן כולהו מעצי סוכה דשאני סוכה דבמסתפק מהם איכא ביטול מצוה וא"כ בדפנות דאיכא ביטול מצוה כמו בסבך שפיר ילפינן במה מצינו כנ"ל נכון:

בתוספות בד"ה א"ר מנשיא וכו' מצי נמי למפרך וכו' מוקצה מחמת איסור לא אשכחן דמהני ביה תנאי עכ"ל. נראה מדבריהם דפשיטא להו ללא מהני תנאי במוקצה מחמת איסור מללא אשכחן בשום דוכתא בגמרא דלהני תנאי כגון במותר השמן שבנר אלא דקשיא לי דבפרק כירה (שבת דף מ"ד ע"א ד"ה שבנר) הקשו התוספות קושיא זו ותירצו דשאני התם דדחיה בידים וחילוק נכון הוא שכן הוא בגמרא בהדיא בכמה דוכתי ולכאורה הכי הוא אליבא דהלכתא ואף אם נאמר דהתנא' דהכא לא נחתו להאי סברא וסברי דאע"ג דלענין איסור מוקצה אשכחן מאן דמחלק בין היכא דדחיה בידים או לא מ"מ למאן דאית ליה מוקצה אפילו היכא ללא דחיה כגון סוכה דעלמא דהכא תו לא שייך לחלק בין מוקצה למוקצה לענין דמהני תנאי וכיון דאשכחן ללא מהני תנאה במותר השמן מדקתני סתמא א"כ ה"ה לענין סוכה דעלמא אלא דאכתי קשיא לי דלמא שאני התם במותר השמן דהוקצה למצוה כדאיתא להדיא פרק כירה (שבת דף מ"ו) וע"ש בחידושינו וא"כ התוספות פרק כירה דמ"ד הו"מ לשהנוי הכי אלא דמשמע שם מפרש"י דף מ"ו ללא שייך בשמן שבנר מוקצה למצוה אלא בשעה שהוא דולק ולכאורה שזה מוכרח מדאמרינן התם דר"ש לית ליה מוקצה אלא בשמן שבנר בשעה שהוא דולק אבל לאחר שכבה מותר ומ"ש מסוכת מצוה דהכא דקתני ושוין בסוכת החג כחג שאסורה וע"כ בנפלה איירי דומיא דרישא דקתני ור"ש מתיר ומוקמינן לה בנפלה ואפ"ה בסוכת החג אסור אע"כ דיש לחלק בין מצות סוכה ובין מצות שמן שבנר ללא שייך כלל היכא שכבה וטעמא דמלתא לא דיענא ומדר"ש נשמע לר' יהודא ולזה כיוונו התנא' דהכא לא מהני תנאי במוקצה מחמת איסור מללא מהני לר' יהודא במותר השמן דאע"ג ללא שייך ביה מוקצה מחמת מצוה אלא מחמת איסור אפ"ה לא מהני ולפ"י הו"מ למיפרך הכא מ"ש סוכה דעלמא דמהני תנאי מיהא אכתי י"ל דהא ללא מהני לרב יהודא תנאי במותר השמן היינו משום דהוי"ל מוקצה מחמת איסור דאורייתא משא"כ הכא בסוכה דהוי"ל מוקצה מחמת איסור דרבנן דהוי"ל מקלקל מש"ה מהני תנאי וצ"ע:

ועי"ל דהתנא' פרק כירה נמי לא נקטו בקושייתם משמן שבנר אלא לדונמא אבל בלא"ה פשיטא להו דלא אישתמיט שום תנא בדוכתא בתלמודא שיסבור דלהני תנאי במוקצה מחמת איסור ולתירוצם שם לחלק בין דחיה בידים נוחא להו:

בא"ד אלא דאינו חושש למיפרך משום דאינו נשאר במסקנא אלא נקט האמת עכ"ל כל המפרשים האריכו בזה ומהרש"א ז"ל כתב דהתוספות נחתו להכא לסברת הרי"ף והרמב"ם דהא דמסקינן ללא מהני תנאי בסוכה דמצוה היינו תנאי שאם תיפול אבל תנאי דאינו בודל מהני אפילו בעצי סוכה וע"ז כתבו התנא' שאינו נשאר במסקנא אלא בסוכה דמצוה מוקמינן לה אלא דלענ"ד קשה הדבר לאמרו דנהי דלהרי"ף ולהרמב"ם משמע להו הכי היינו משום דלדידיה במוקצה מחמת איסור מהני תנאי כמו שהביא הרמב"ן בשם הירושלמי משא"כ להתנא' כאן דעיקר קושייתם דבמוקצה מחמת איסור לא אשכחן דמהני תנאי א"כ למסקנא נמי דמוקמינן לה בסוכת החג אכתי קשה נהי דמהני תנאי דאינו בודל לענין מוקצה מחמת מצוה אכתי היכי שרי כחג גופא דהיינו ב"ט הא הו"ל מוקצה מחמת איסור ללא מהני שום תנאי וע"כ בודל מהם ותנאי דשאם תפול נמי הא לא מהני לסברת התנא' במוקצה מחמת איסור וליכא למימר דהא דמסקינן במסקנא בסוכת החג לאו למשתרי ב"ט מהני תנאי אלא לאשתרי בח"ה הא ליתא למאי דפרישית דמוכח מסוגיא דשמעתא דושוין בסוכת החג דקאמר היינו לענין י"ט גופא מללא מוקי לה מעיקרא בדפנות ויותר קשה דבשבת פרק במה מליקין דכ"ב כתבו התוספת דבנפלה מותר בח"ה אף בלא תנאי כמ"ס מהרש"א ז"ל עיין עליו ואם כן ע"כ הכא ב"ט גופא איירי:

מיהו בהא מצנין למימר דמ"ש שם דבנפלה מותר בח"ה היינו במה שהוא יותר מכדי הכשר סוכה דוקא אבל כדי הכשר סוכה דאסור מדאורי' אסור אפילו בח"ה אפילו בנפלה ולפ"י א"ש דמהני תנאי לענין ח"ה דמשמע שם דר"ת ור"י תרומייהו אית להו להדדי דמוכוח התם והא ללא משני הכא מעיקרא לחלק בין שיעור הכשר סוכה ליתר מכאן כבר ישבו שם התנא' ואין להאריך בדבריהם כאן אלא דלענ"ד אדרבא מסוגיא דהכא משמע כן ובהכי אתי לי שפיר כל הסוגיא דשמעתין דהא דמקשה הכא מעיקרא ומי מהני תנאי היינו משום דמעיקרא הוי משמע ליה דאם התנה קאי דוקא אסיפא דסוכת החג דסמיך ליה ומללא נקיע ואם התנה דרישא משמע לתלמודא דע"כ דבסוכה דעלמא לא מהני שום תנאי במוקצה מחמת איסור וא"כ אף למאי דמוקי לואם התנה אסיפא נמי לאו לאשתריויי ב"ט קאי דאכתי הו"ל מוקצה מחמת איסור אע"כ לאשתריויי בח"ה איירי וממילא דבלא תנאי אסור אף בח"ה אפי' בנפלה דהא בגופלת איירי דומיא דרישא ומאשרי' בח"ה אפי' בנפל' בלא תנאי אלמא דע"כ בשיעור הכשר סוכה איירי כמו שהוכחתי מל' התנא' דשבת וא"כ מקשה הש"ס שפיר דבשיעור הכשר סוכה לא מהני תנאי אפי' בח"ה דהא מקרא ילפינן דאסורין כל שבעה כמו חגיגה וממילא דתו לא מהני תנאי כדפרישית. אבל לבתר דמשני ר' מנשיא דאיירי בסוכה דעלמא וע"כ סובר דמהני תנאי במוקצה מחמת איסור וא"כ בכה"ג גופא הו"מ לאוקומי אפי' בסוכת החג נמי ובין ארישא ובין אסיפא קאי שפיר ואפילו ב"ט מהני תנאי וביותר משיעור הכשר סוכה אע"כ מדמסיק ר' מנשיא אבל בסוכה דמצוה לא מהני תנאי פשיטא ליה דבסוכת החג לא מתקומא כלל ללא מהני שום תנאי במוקצה מחמת מצוה ולא שני ליה בין שיעור הכשר סוכה ליותר משיעור וע"ז מקשה הש"ס שפיר ולא מהני תנאי והתניא סוככה כהלכתה דמהני ונהי דמפשטא דברייתא לא קשיא ליה לתלמודא מי מהני תנאי כדפשטא ליה מעיקרא מדאיתקיש לחגיגה דשפיר הוי ידע לחלק בין עצי סוכה דאסורין מדאורייתא ובין גווי סוכה דלא מיתסר אלא מדרבנן משא"כ לשינוי' דר' מנשיא דאפי' ביותר משיעור הכשר סוכה פשיטא ליה ללא מהני תנאי ע"ז מקשה שפיר ולא מהני תנאי דהא יותר מהכשר סוכה דמי לגמרי לגוי סוכה דכולהו שרי מדאורייתא ואסורי מדרבנן והא ללא מסיק הש"ס באמת לחלק בכה"ג היינו משום דסתמא דתלמודא סובר דלענין מוקצה מחמת איסור לא מהני וסוף סוף האי ואם התנה לא מצי לאוקומי לאשתריויי ב"ט אלא בח"ה וע"כ בשיעור הכשר סוכה איירי ואפ"ה מהני תנאי דאינו בודל והיינו דמשני לחלק בין תנאי לתנאי כנ"ל לשיטת התוספת כאן וכפירוש מהרש"א אלא דמל' התוספת פרק כירה לא משמע כן ועוד יבואר בסמוך בלשון התנא':

בד"ה אבל עצי סוכה וכו' ותירץ ר"ת וכו' ור"י פי' דכל זמן שהסוכה וכו' עכ"ל.
כבר כתבתי דמל' התנספת פרק במה מדליקין מוכח דר"ת ור"י תרוייהו אית להו דהדדי דתרת' שינוי איצטריכו ובחדא לא סגי לחלק בין האי דנפיק מקרא ובין האי דלא מיתסר מקרא דחג הסוכות דאכתי קשה אמאי איצטריכו תרי טעמי דטעמא דביזוי מצנה וטעמא דאיתקצאי למצנה דהו"ל מדרבנן והו"ל תלתא טעמא אע"כ דמקרא לא ילפינן אלא בהכשר סוכה ובעומדת דוקא ואסור כל שבעה משא"כ בנפלה אפי' בשיעור הכשר סוכה שרי מדאורייתא ואסור מדרבנן משום דאיתקצאי ואכתי ביותר מכשיעור אפי' בעומדת לית לן למיתסר אלא משום ביזוי מצנה דנהי דבי"ט גופיה בלא"ה אסור משום מוקצה מחמת איסור סתירה אכתי בח"ה הוי שרי ואיצטריך טעמא דביזוי מצנה לאסור ביותר מכשיעור בח"ה ולפ"ז קשה להתנספות דהכא במאי קמיפלגי ר"ת ור"י מ"ט מר לא אמר כמר נהי דר"י לא רצה לפרש כפי' ר"ת דהכא איירי ביותר מכשיעור ובעומדת דא"כ אמאי מפיק ליה בלשון איתקצאי אדרבה הו"ל למימר טעמא דביזוי מצנה דהא ל' איתקצאי לא שייך כלל בח"ה למאי דלית ליה שיטת רש"י ומש"ה מפרש לה בנפלו דשייך לשון איתקצאי אפי' בחול המועד משום מוקצה מחמת מצנה אבל לר"ת ודאי קשה מאי דוחקיה לאוקומי בעומדת דהא בלא"ה הכא בגופלת איירי האי ברייתא דלא מהני תנאי ועוד קשיא לפירושו לשון איתקצאי הו"ל למימר משום ביזוי מצנה ולכאורה היה נ"ל לפרש דלא רצה לפרש כפירוש ר"י משום דקשיא ליה א"כ מעיקרא אמאי לא משני בפשיטות כה"ג ומאי מקשה מי מהני תנאי ות"ל דהכא איירי בגופלת מש"ה איצטריך לחלק בין כשיעור הכשר ליתר מכשיעור ולפ"ז היינו האי דמשני הש"ס במסקנא לחלק בין נוי סוכה ובין עצי סוכה וממילא שזה החילוק ביותר מכשיעור דדמי לנוי סוכה כמו שפי' ר"ת להדיא בפ' במה מדליקין ומעיקרא דמקשה הש"ס היינו משום דמשמע ליה ואם התנה אפי' בכשיעור הכשר כמבואר שם להמעיי' היטב ואין להאריך כאן בדקדוק לשון ר"ת להשוות הפירושים אבל אכתי היא גופא קשיא כיון דר"ת נמי מודה דנפלה לא אסור אלא מדרבנן א"כ מאי מקשה מעיקרא ומי מהני תנאה ותופוקי ליה דהכא בנפלה איירי ושפיר יש לחלק:

והנראה מזה דר"ת ור"י לדינא פליגי דר"ת סובר דבנפלה מותר בח"ה אפי' בעצי סוכה ממש ומשום הכי א"א לפרש איתקצאי לשבעה לענין גפילה דאם כן בח"ה מותרין אלא ע"כ דבעומדת איירי ואפ"ה לא מיתסרי אלא מדרבנן משום דביותר מכשיעור איירי ומדרבנן מיהא איירי אפי' בח"ה כמו נוי סוכה אע"ג דברייתא דואם התנה בנפלה איירי היינו לענין יו"ט גופיה והא דנקט הכא איתקצאי לשבעה לאו אבריייתא קאי אלא בעלמא אתי ללשמעי' דאפי' ביותר מכשיעור דלא מיתסר אלא מדרבנן אפ"ה איתקצאי לשבעה בעומדת ולא מהני ביה תנאה. ומתוך מה שכתבתי נ"ל ליישב ג"כ אנב גררא סוגיא דפרק כירה דמ"ה בהא דדייקינן התם ולית ליה לר"ש הוקצה למצתו והתניא סיככה כהלכתה וכו' וממאי דר"ש היא דתני רבי חייא ברי' אין נוטלין עצים מן הסוכה וכו' והסוגיא תמוה' דמעיקרא הו"ל לאתניי ברייתא דר"ח ברי' כמו שדקדקתי שם בחידושינו וכתבתי ליישב ע"ש אמנם מתוך מה שכתבתי כאן יש ליישב עוד בדרך אחר משום דבלאו הכי יש לדקדק בהא דקאמר וממאי דר"ש היא ומהיכי תיתי נאמר דר"ש פליג במוקצה מחמת מצנה כיון דלא אשכחן דפליגי אלא במוקצה מחמת איסור וקי"ל אפוש' פלוגתא לא מפשינן אע"כ דהוי סבר דכיון דפליגי במוקצה מחמת איסור שבת דחמיר כ"ש דפליגי במוקצה מחמת מצנה דקיל וליכא למימר דמחמת מצנה חמיר טפי הא ליתא דע"כ מוקצה מחמת מצנה קיל טפי דהא מהני ביה תנאי משא"כ מחמת איסור לא מהני כמ"ש התוס' כאן ולפ"ז לא מצ' לאתניי מעיקרא מברייתא דושוין בסוכת חגג דאיכא למימר דשאני התם דהוקצה למצתה והוקצה נמי לאיסורא משום סתירת אהל ונהי דבברייתא קמא מוכח דאיירי אפי' בח"ה כמו שדקדק רש"י שם מ"מ האי דושוין איכא למימר דלא איירי אלא ביי"ט לחוד ולא בח"ה ואי תיקשי אי ביי"ט איירי היאך קתני עלה ואם התנה איכא למימר דמהני תנאי לענין איסור אבל מדמייתי מעיקרא דבמחמת מצנה מהני תנאי ומסיק עלה וממאי דר"ש היא משום דקיל טפי ולפי סברא זו ע"כ משום דמחמת איסור לא מהני תנאי וא"כ ע"כ האי דושוין איירי בח"ה מדמהני תנאי א"כ מייתי' שפיר. ומה שיש לדקדק בבעל הלכות גדולות ומפרשים שהביא מהרש"ל ז"ל בס' יש"ש בשמעתי'ן שכתב לחלק באיסור טלטול דנוי סוכה שנפלו דבשבת אסורין באכילה ובטלטול וביי"ט אסורין באכילה ושרי בטלטול וגם מה שהקשה מהרש"ל על הב"י יבואר בק"א:

דף לא.

במשנה מביאין עצים מן השדה מן המכונס וכו' ופרש"י דבמכונס כיון דגלי דעתיה דעלייהו סמיך אינן מוקצה אבל מפוזרין מוקצה וכתב יש"ש על זה ולפ"ז ע"כ מתוקמא מתניתין כר"י ביי"ט ומש"ה רוצה לפרש טעמא דמתניתין משום מנבב כמ"ש הר"ן ז"ל בשם מפרשים אחרים דמיחזי כמנבב מיהו כיון דמל' רש"י והתוס' לא משמע כן וסוגיא דשמעתין נמי משמע דטעמא דמתניתין משום מוקצה מדאמר רבא ואי אתנח מנא מאתמול עלייהו שפיר דמי ע"כ היינו כפירש"י משום דדעתיה עלויה דאי מטעמא דמנבב לא הוי מהני שפיר הא דאתנח מנא עלייהו מעיי"ט א"כ לפ"ז צריך ליישב מה שדקדק מהרש"ל דלהאי פירושא הוי משמע דמתוקמא מתני' כר"י ביי"ט וזה דוחק גדול אלא דלע"ד לא ידענא מי הכריחו למהרש"ל לומר כן דאדרבא הוי קשיא לי איפכא על פרש"י והתוס' דאפי' לר"י מה צד איסור מוקצה שייך כאן לאסור עצים מן המכונס דהא לא הוי מוקצה מחמת איסור לפי שיטתם ולבמה שנתגבלה דאוסר ר"י נמי לא דמי כיון דבגבילה ודאי מאתמול לא הוי קיימי לכלבים וטעמא דר"י דאין מסיקין בשברי כלים היינו משום נולד ולא משום מוקצה משא"כ הכא לא שייך נולד ומוקצה דהא סתם עצים להסקה עומדין אע"כ דלרש"י והתוס' כיון שאין דרך להסיק בעצים אם לא שכנסן מתחילה לשם כך יהכא כיון דלא אספן מאתמול הוי דמייא למדבריות דסוף מבילתין דמייא לגרונרות וצמוקין דאפילו ר"ש מודה בזה או אפשר דכל עצים מפוזרין על פני השדה ולא הניחם ליבשם לא אמרי' בזה סתם עצים להסקה הן עומדין אלא לבנין או לעשות מהם כלים סוף סוף יהיה מאזה טעם שיהיה לא תליא הך מילתא בפלוגתא דר"י ור"ש כלל כן נ"ל בשיטת רש"י והתוס' ומה שיש לדקדק עוד בזה יבואר בסמוך:

בתוס' גד"ה מן הקרפף אפי' מן המפוזר תימא דהא הוי מעמר דהוי אב מלאכה וכו' עכ"ל. כ' הר"ן ז"ל על זה אפי' אי הוי אב מלאכה אפ"ה שרי מדאורייתא כיון שהוא באוכל נפש אלא דאפ"ה כתב ליישב שיטת המפרשים דמיחזי כמעמר לצורך מחר אלא דמלשון התוס' כאן שכתבו תימא הא הוי מעמר משמע דלא נחתו להך סברא והיינו משום דמשמע להו בפשיטות דמעמר בעצים לא מיקרי אוכל נפש בעצמו אלא מכשירי אוכל נפש ואם כן הוי מכשירין שאפשר לעשותם מאתמול דאפילו ר"י מודה דאסור יכמו שאבאר לקמן במשנה דאין מבקעין. ועוד נ"ל דסברת התוס' דאי הוי אב מלאכה ודאי הוי אסור אפי' באוכל נפש עצמו כמו כל המלאכות שקורם לשה דהא אפי' טחינה אסורה וקי"ל האי מאן דסלית סילתא חייב משום טוחן וכ"ש מעמר דמקמי טחינה הוא כדמשמע מל' רש"י בפ' כלל גדול (שבת דף ע"ד ע"ב) גבי האי מאן דעביד חלתא ע"ש דמיו"ק:

שם פסקא איבעיא להו היכי קאמר כל שסמוך לעיר וכו' ופרש"י דלא גרסינן רבי יוסי לקולא קאמר או לחומרא וכ"כ התוס' והאריכו מאד בזה. מיהו בספרי הרב אלפס נמצא מבואר דגרים ר"י לקולא קאמר או לחומרא ובסוף הסוגיא נמי לא גרים ש"מ ר"י תרתי לקולא קאמר כדמשמע מנירסת רש"י והתנספות אלא ש"מ ר"י לקולא קאמר ע"ש וכן נראה מלשון הרמב"ם ז"ל בפ' המשניות ובחיבורו בהלכות יום טוב. ובאמת נלע"ד דהנך חילופי גירסאות ופי' הסוגיא דשמעתין הא בזה תליא דלכאורה מ"ש התוס' דלא גרסינן ר"י לקולא או לחומרא כיון דבמילתא דרבי יהודה נמי מספקא ליה נלע"ד שאין זו ראייה מוכרעת למחוק גירסת הרב אלפס דפפשיטות מצין למימר דלא איכפת ליה לבעל האיבעיא למיבעיא אליבא דרבי יהודה כיון דקי"ל ר"י ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי משו"ה לא מיבעיא ליה אלא אליבא דרבי יוסי ותדע דהא אפילו לגירסת רש"י והתוס' נמי לא נזכר שמו של רבי יהודה בל' האבעיא ונראה דהיינו מטעמא דפרישית לכך נראה דעיקר ראייתן של תוס' היינו משום דגרסי בסוף הסוגיא ש"מ רבי יוסי תרתי לקולא קאמר וכבר כתבתי שאין זו גירסת הרב אלפס א"כ לפ"ז ממילא משמע דעיקר האבעיא אינו אלא אליבא דרבי יוסי אי לקולא קאמר או לחומרא ובהא פשיט שפיר דרבי יוסי לקולא קאמר. ובר מן דין אף שאין תלמיד קטן כמוני מכריע בין הרים גדולים מ"מ לע"ד הסוגיא מכרעת יותר כשיטת הרי"ף והרמב"ם ז"ל והיינו לפמ"ש התוס' בכמה דוכתי דלית לן לאוקומי פלוגתא דתנאי בסברות הפוכות מיהו כבר כתבתי בחידושינו בפרק כיצד מברכין ובכמה דוכתי דאשכחן בש"ס טובא דפליגי תנאי ואמוראי בסברות הפוכות והיינו היכא דפשיטא לן הך מילתא אבל אכתי לא מסתבר שיסתפק הש"ס בל' איבעיא ככה"ג דמאי כל כמה דלית לן למימר דפליגי שפיר בלא סברות הפוכות א"כ מהיכי תיתי נסתפק לאידך גיסא אי פליגי בסברות הפוכות ואם כן בהאי דשמעתין דלפרש"י והתנספות האיבעיא ככה"ג גופא אם נאמר דלרבי יהודה הך סברא דסמוך לעיר עדיף טפי מפותחת דפותחת לא מהני וסמוך מהני ולרבי יוסי איפכא דסמוך לא מהני ופותחת מהני ואם כן טפי אית לן למימר דלא פליגי בסברות הפוכות אלא לכו"ע פותחת עדיף מסמוך ולרבי יהודה בסמוך נמי סגיא ולרבי יוסי דוקא פותחת בעינן וא"כ שפיר משמע כגירסת הרי"ף דמספקא ליה לבעל אבעיא אי רבי יוסי לחומרא קאמר ובהא פשיט שפיר דרבי יוסי לקולא קאמר והיינו דרבי יהודה תרתי בעי ורבי יוסי בפותחת לחוד סגי:

ולפ"ז נתיישב ג"כ הא דאיצטריך ר"י למימר בסוף הסוגיא דהלכה כרבי יוסי פשיטא דהלכה כר"י לגבי ר"י ועוד דנימוקין עמו וכ"ש דלא איצטריך לאסוקי במילתא דהלכה כרבי יוסי להקל כיון דבעל איבעיא נמי לא מספקא ליה בהכי ופשיטא ליה דר"י להקל משא"כ לשיטת הרי"ף והרמב"ם ז"ל א"ש דהיא גופא אתי ר"י ללשמעינן דרבי יוסי לקולא ואנב אורחא אשמעינן דאפ"ה הלכה כרבי יוסי כנ"ל לשיטת הרי"ף והרמב"ם ולשיטת רש"י והתנספות צ"ע:

שם במשנה אין מבקעין עצים וכו' אלא בקופיץ וכתב הרא"ש דמה שהתיר לבקע עצים ע"י שינוי היינו עצים גדולים שאינו מלאכה גמורה כיון שלא תלשן מן המחובר אלא בתלוש משו"ה לא הוי תולדה דקצירה משא"כ לבקע לעצים קטנים אסור כדאמרין בפרק כלל גדול האי מאן דסלית סילתי חייב משום טוחן עכ"ל הרא"ש וכ"כ הר"ן ז"ל בשם תוס'. ונראה ככוונתו דכיון דהוי תולדה דטוחן אין להתיר בשביל שמחת יו"ט כיון דטחינה עצמה אסורה ביי"ט כמ"ש התוספת לעיל בבר"פ אין צדין דלא הותרה באוכל נפש אלא מלישה ואילן וכ"ש הכא דאינו אוכל נפש בעצמו אלא מכשירין ואם כן הוי מכשירין שאפשר לעשותם מעיי"ט דאסור אפילו לר"י. מיהו הר"ן ז"ל כתב בשם הראב"ד דבקוע עצים הוי באוכל נפש עצמו והוסיף לפרש הטעם כיון שראויין לעשות מהורה להתחמם בזה ע"ש. ואף דאפשר דלפ"ז בקוע עצים הוי כמו לישה שאין מחוסר מלאכה אחרת אלא דאפ"ה יש לאסור בעצים קטנים דהוי מלאכה שלא לצורך כן נראה לי ואפשר שלזה נתכוונו רש"י והתוס' בסמוך גד"ה והאמרת רישא שכתבו אין מבקעין מטעם מלאכה וטרחא יתירא והנראה בזה דלא פסיקא להו אי הוי מלאכה גמורה או משום טרחא גרידא כנ"ל דמיו"ק:

במשנה בית שהוא מלא פירות ונפחת נוטל מקום הפחת ופרש"י ולא אמרינן מוקצה מחמת איסור הן וכו' ע"כ. ונראה דאע"ג דרש"י גופא כתב לקמן דף ל"ג גבי והלכתא יבישתא שרי דאין כרש"ס ס"ל במוקצה וכו' ע"ש אפ"ה ניחא ליה לפרש מתני' דהכא אליבא דכ"ע כיון דר"י איירי ברישא דמתניתין דקתני מביאין עצים והך מתניתין נמי דאין מבקעין דסמוך למתניתין דהכא מוקי לה רב נחמן בריש מבילתין כר"י ומש"ה הוצרך רש"י לפרש מתני' דהכא נמי אפילו אליבא דר"י ועוד יו"ל דאפילו אליבא דר"ש נמי הוצרך רש"י לפרש כן משום דר"ש גופא לא שרי מוקצה אלא בעומד ומצפה משא"כ הכא אינו עומד ומצפה ולא משמע ליה לרש"י לפרש דמתני' איירי בבית רעוע דשייך ביה לומר יושב ומצפה כיון דמתני' סתמא קתני אלא שזה דוחק דהא לקושטא דמילתא בלא"ה מוקמינן למתני' דוקא באיורי לליבני א"כ כ"ש דלית לן טפי לאוקמי בבית רעוע כדמשמע נמי לישנא דונפחת דמשמע מאילוי ואם כן מסתמא איירי ברעוע אלא כיון דלקושטא דמילתא בלא"ה ע"כ איצטריך לאוקומי מתני' באיורי לליבני משום מילתא דר"מ דקאמר פוחת לכתחילה א"כ לפ"ז שפיר הוצרך רש"י לפרש דאפ"ה לא מיתסר משום מוקצה כיון דליכא איסורא דאורייתא שום דאי הוי איסורא דאורייתא אפילו לר"ש הוי אסור משום מוקצה כיון דחחינה בדים אתמול מללא פחתו מעיי"ט כמ"ש רש"י לעיל גבי עכו"ם שהביא דורון ולא שייך נמי לומר אדם יושב ומצפה כיון דאיסור סתירה רכיב עלייהו כן נ"ל בכוונת רש"י וכן משמע ג"כ מלשון הרא"ש ז"ל ע"ש ועיין עוד בסמוך:

מיהו מל' הרמב"ן ז"ל בס' המלחמות כתב בענין אחר דלא שייך כאן כלל איסור מוקצה כיון שאין המוקצה בפירות עצמן אלא מחמת סתירת הבית שמועגו מליטול הפירות עיין בל' הר"ן שכתב כן בשם הרמב"ן ז"ל וכתב ג"כ דמה שהכריחו להרמב"ן לפרש כן היינו משום דלא משמע ליה לחלק בין מוקצה מחמת איסור דאורייתא לדרבנן כפרש"י דא"כ אפי' בלא איורי לליבני נמי ליכא בסתירה זו איסור דאורייתא כיון דאינו סותר ע"מ לבנות (ועיין מה שאכתוב בזה בסמוך) ועוד הביא ראייה ממטה שיש עליה מעות וממעות שעל הכר דאפילו באיסור דרבנן נמי שייך מוקצה מחמת איסור ועיין מה שכתבתי בזה שם בפ' כירה (שבת ד' מה"ה):

בתוס' גד"ה ונפחת נוטל ממקום הפחת וכו' ומ"מ קשה דהכא הפחת הוי בעולם וכו' לכנ"ל דאתיא האי סתמא כר"ש דלית ליה מוקצה עכ"ל. אף שכבר כתבתי בסמוך בל' רש"י דבכה"ג אפי' לר"ש הוי מוקצה מ"מ סברת התוס' אינו כן היינו משום דאולי לשיטתייהו שכתבו בפ"ק דחולין גבי השוחט בשבת דלר"ש לא הוי מוקצה משום דיושב ומצפה שמא ישחטנה חש"ו ואחרים רואין אותו א"כ כ"ש דהכא שייך לומר דיושב ומצפה שמא יסתרנה עכו"ם או חש"ו כדי ליטול הפירות וכ"ש למאי דמוקמינן באיורי לליבני ואפילו לפי סברת המקשה דלא אסיק אדעתיה דאיירי באיורי לליבני אפ"ה לא הוי קשיא ליה במילתא דת"ק דלא אסר הפירות משום מוקצה משום דאיכא לאוקמי בבית רעוע כן נ"ל דמיו"ק:

בגמ' אמאי והא קא סתר אהלגא. נראה דהא דמקשה בפשיטות והא קא סתר אהלגא ולא ניחא ליה לאוקמי כר"י דמתיר במכשירי אוכל נפש כיון דר"י גופא לא שרי במכשירין שאפשר לעשותן מאתמול והבא נמי אפשר לעשותן מאתמול ולא ניחא ליה נמי לאוקמי מילתא דת"ק כר"א דר"פ תולין דמתיר אפילו במכשירין שאפשר לעשותן מאתמול כיון דלא קי"ל בוותיה ועוד שכבר כתבו שם התוס' כר"פ תולין דר"א גופא לא שרי אלא באיסורא דרבנן ואע"נ דה"נ ליכא אלא איסורא דרבנן כמ"ש בסמוך בשם הרמב"ן ז"ל משום דלא הוי סותר ע"מ לבנות מ"מ כבר כתבתי לעיל בדף הקודם גבי אין נוטלין עצים מן הסוכה דהך מילתא דסותר ע"מ לבנות תליא בפלוגתא דאמוראי בפ' ב"מ דף ל' ע"ב. ואף לפמ"ש לעיל דאפ"ה לר"ש דפיוטר במלאכה שאצ"ל אין בסתירה זו אלא איסורא דרבנן אפ"ה מקשה שפיר כיון דלא קי"ל כר"א דר"פ תולין אלא כר"י דאפילו באיסורא דרבנן לא שרי במכשירין שאפשר לעשותן מעי"ט ועי"ז משני הש"ס שפיר דאיירי מתני' באיורי דליבנו ומסיק רבי זירא דבי"ט אמרו וכו' והיינו דכיון דבאיורי דליבנו איכא תרתוי דרבנן משו"ה שרי משום שמחת י"ט כמ"ש לעיל (דף ח' ע"א) בסוגיא דאפר כירה כנ"ל נכון ודוק היטב:

דף לב.

במשנה אין עושין פחמין ופירש"י דאינהו נמי כלי נינהו לצורפי זהב עכ"ל. ולכאורה אין לשון רש"י ממוקדק לפי סוגית הש"ס בסמוך דהא במאי דהוי כלי לצורפי זהב מקשה בגמרא פשיטא למאי חזי ימש"ה הוצרך לאוקמי כדתני רבי חייא דהיינו למוסרן לאולייירין וא"כ בפשיטות הוי מצי רש"י לפרש דהוי כלי להך מילתא גופא לאולייירין. והנראה בזה בכוונת רש"י דאי לא הוי חזי אלא לאולייירין לחוד אכתי לא דמי לכלי ולמתקן מנא משו"ה הוצרך רש"י לפרש דעיקר מלאכת הפחמין היינו לצורפי זהב וא"כ דמי שפיר לכלי משו"ה אסרו חכמים אפילו למוסרן לאולייירין משום דמיחזי כמתקן מנא וכעושה פחמין לצורפי זהב:

אלא דלפ"ז יש לדקדק במ"ש התוס' בפ' כירה (שבת דף ל"ט ע"ב) בד"ה מתירין דמוכח מסוגיא דשמעתין דלעשות הבערה כדי להזיע שרי מדאורייתא טפי מרחיצה ע"ש באריכות ובחידושינו ולמאי דפרישית אין דבריהם מוכרחים דשפיר מצינן למימר דאסור לעשות הבערה מדאורייתא להזיע כמו ברחיצה ואפ"ה א"ש סוגיא דשמעתין דהא דמוקמינן לה למוסרן לאולייירין לאו בעושה הבערה בי"ט לצורך פחמין איירי אלא בענין שהאש מובער מעי"ט ובי"ט מטיל הפחמין לתוכו ועיקר האיסור אינו אלא משום דמיחזי כמתקן מנא. ולולי פירש"י היה נראה דאין עושין פחמין לאו משום תיקון מנא אסרוהו משום דאפילו לצורך הצורפין נמי לא דמי לכלי ממש וכ"ש למאי דקי"ל אין בנין בכלים אלא בכלי :מור אלא דעיקר איסור עשיית פחמין היינו משום שעושה הבערה בשבילן כדמשמע מל' התוס' בפרק כירה ועדיין צ"ע:

מיהו לשיטת רש"י יש ליישב מ"ש שהוא כלי לאו משום בנין שעושה כלי אסרינן לה אלא משום דהוי גמר מלאכתו בכך ואסור משום מכה בפטיש ולפ"י הא דנקיט רש"י דהוי כלי לצורפי זהב ולא נקיט דהוי כלי לאולייירין היינו לפי סברת המקשה בסמוך דלא אסיק אדעתין הך דלאולייירין ועיין מ"ש מ"ז ז"ל כיוצא בזה בלשון התוס' ד"ה אין פוחתין ודיו"ק:

דף לב.

בפירש"י ד"ה שרקין ליה תנורא וכו' ותימא לן מילתא משום דגיבול טיט תולדה דלישה הוא עכ"ל. ואע"נ דלישה עצמו מותר בי"ט היינו משום שהוא אוכל נפש עצמו משא"כ האי סתימת פי התנור אינו באוכל נפש עצמו אלא במכשירין ואפשר דגרע מינה כיון דאפשר לעשותה מעי"ט או לסתום פי התנור בדבר אחר במידי דלא הוי מלאכה כלל וא"כ יפה כתב רש"י דעיקר תמיהתו דרבינא אדרב אשי היינו משום דכיון דגיבול טיט במים הוי מלאכה גמורה אס היא לצורך בנין והיינו משום דתולדה דלישה הוא כדמשמע בכמה דוכתי במסכתא שבת א"כ מה"ט יש לאסור אף בי"ט כן נ"ל בכוונת רש"י ועמ"ש בל' התוס' בסמוך:

בתוס' בד"ה וקטמא שרי פרש"י לנבגן וכו' ותימא דאמר'י בשבת וכו' עס"ה. מיהו למאי דפרישית בסמוך נתיישב פירש"י לנכון כיון דעיקר פירושו במ"ש דגיבול תולדה דלישה הוא היינו דגיבול טיט ומים שהוא לצורך בנין דבכה"נ הוי מלאכה דומיא דגיבול סממנים שהיה במשכן וכן בנתינת מים לתוך האפר דחייב משום לש היינו ע"כ כשעומד לעשות בו איזה מלאכה המתקיימת וא"כ לפ"ז יפה כתב רש"י דכיון דקטמא לאו בר גיבול הוא ואינו ראוי לבנין כי אס לכביסה מש"ה מתיר רבינא לסתום בו פי התנור כיון דאין זה דבר המתקיים דסתומת עראי הוא וכ"ש הכא דצורך אוכל נפש הוא כן נ"ל ברור בכוונת רש"י יכן מבואר להדיא בלשון הרב אלפס ז"ל שכתב חז"ל אמר רבינא וקטמא שרי שהאפר אינו בת גיבול ילפיקן מותר לנבלו בי"ט לטווח בו פי התנור על הלחם או על הצלי הרי מבואר להדיא כמו שפירשתי אלא שהר"ן ז"ל הוסיף בו דברים וכתב דהא דתמה רבינא אדרב אשי בטויט ומים היינו משום דאע"נ דלצורך אוכל נפש הוא אפ"ה יש לאסרו כיון דנראה כמגבל לצורך בנין והיינו טעמא דרבינא דשרי בקטמא כיון דאינו ראוי לבנין. ועיין בספר יש"ש שהשיג על הר"ן ז"ל בזה. אלא דלע"ד דברי הר"ן ז"ל מוכרחים דע"כ אפילו בטויט ומים לא מיתסר אלא משום דנראה כמגבל לצורך בנין דאי משום גיבול עצמו לצורך סתימת פי התנור אפילו את"ל דלא משתרי משום מכשירין מהנך טעמי דפרישית אפ"ה לישתרי דכיון שהותרה לישה לצורך ממילא דמותר אף שלא לצורך ואפילו לשיטת התוס' דבעינן צורך היום קצת הכא נמי בסתימת פי התנור איכא צורך היום קצת ומשמע נמי דלענין מתוך אין לחלק בין אפרש לעשותו מעי"ט או לא כדמוכח מל' התוס' לעיל בפ"ק דף י"ב גבי השוחט עולת נדבה ובפרק במה ממליקין גבי שריפת קדשים וכן משמע ג"כ מלשון התוספות לעיל כר"פ אין צדין אע"כ כשיטת הר"ן דעיקר טעמא משום דנראה כמגבל לצורך בנין ודיו"ק:

דף לג.

בגמרא ת"ר אין סומכין את הקדרה בבקעת וכו' לפי שלא ניתנו עצים אלא להסקה וכתב מהרש"א ז"ל דאף לפמ"ש התו' לעיל דף ל"א ע"ב בשם הריצב"א דהתירו טלטול מוקצה משום אוכל נפש אפ"ה אסרינן הכא דסמיכת הקדרה לאו משום טלטול אסרוהו אלא משום שנהנה מן האיסור הוי כמוקצה לאכילה וכו' ע"ש שהאר"ך. ולע"ד דבריו תמוהים דא"כ בטלת עיקר דין טלטול מוקצה לצורך גופו בי"ט שהרי כל שהוא לצורך גופו הרי הוא נהנה מן המוקצה אלא הא לאסרינן הכא היינו משום דהאי טלטול דסמיכת הקדרה לאו משום אוכל נפש עצמו הוא אלא לצורך מכשירי אוכל נפש ולא דמי לגריפת תנור יכירים שע"י הגריפה נאפה הפת וכה"ג בבית שהוא מלא פירות באיורי דליבנו דלעיל אבל במכשירין ידאי ריצב"א גופא מודה דאסור כדמוכח כל הסוגיא דאפר כירה דפ"ק דף ח' כן נ"ל ודיו"ק:

מיהו כל זה לפי מאי דמשמע מסוגיא דשמעתין דסמיכת הקדרה לאסרינן הכא היינו משום טלטול מוקצה דיי"ט גופא משא"כ לסוגיא דפרק כל הכלים (שבת דף קכ"ד) דהאי דסמיכת קדרה ב"ש היא דגזרינן יי"ט אטו שבת ובשבת ודאי אסור כיון דליכא תורת כלי עליו א"כ בלא"ה אין מקום לקושיט מהרש"א ז"ל ועיין בסמוך:

שם לימא ר"א בר"ש כאבזה ס"ל דלית ליה מוקצה. ולכאורה לשון לימא אינו מדויקדק דהא ודאי בלא"ה מילתא דפשיטא הוא דר"א בר"ש כאבזה ס"ל לענין מוקצה ואדרבה מיקל טפי כדאיתא בפרק כירה (שבת דף מ"ד) בהא דקאמר ר"א בר"ש מסתפק מן הנר הכבה ומן השמן המטפטף אפילו בשעה שהנר דולק ע"ש אלא דלשון לימא דקאמר הכא כך פירושו לימא דטעמא דר"א בר"ש דמתיר להנהיג הבהמה במקל ביי"ט היינו משום דשמע לת"ק דאסר ליה משום מוקצה מש"ה פליג עליה משום דכאבזה ס"ל ובהא משני שפיר דטעמא דת"ק לאו משום מוקצה קאסר ליה אלא משום דמיחזי כמאן דאזיל לחיננא וכן נראה מלשון רש"י:

בתוס' בד"ה והלכתא יבשתא וכו' פירש"י דהלכתא אקבע ודוחק הוא לומר וכו' עס"ה. עיין מ"ש מ"ז ז"ל בזה בס' מג"ש ולמאי דפרישית בסמוך יש ליישב שיטת רש"י בענין אחר משום דבלא"ה הך הלכתא דהכא לא אקבע שפיר אלא לפי שקלא וטריא דהנך אמוראי דהכא דמשמע דטלטול עצים שלא לצורך הסקה אסור משום מוקצה דיי"ט גופא משא"כ לסוגיא דפרק כל הכלים למאי דמסיק ר"פ התם דבריייתא ב"ש היא וטעמא דאסור משום דגזרינן יי"ט אטו שבת א"כ אין לחלק בין רטיבתא ליבשתא וכולהו שרי וכ"כ הרא"ש ז"ל בשם ר"ת אלא בהא דמסיק הרא"ש דאפ"ה מתקמא שפיר הך הלכתא דהכא דרטיבא אסור אפילו אליבא דר"פ ונראה מדבריו דבכה"נ דלא חזי אפילו להסקה אפילו ב"ה מודו דגזרינן יי"ט אטו שבת ולע"ד כולה סוגיא דפרק כל הכלים לא משמע הכי דהא ארומיא דמתניתין דמשילין פירות אמתני' דאין בין יי"ט לשבת מיייתי לה וא"כ משמע דב"ה בכל ענין לא גזור יי"ט אטו שבת וא"כ ע"כ לר"פ הך דבקעת ב"ש היא וראיתי להר"ן ז"ל בשמעתין דסוגיא דהכא פליגי אסוגיא דפרק כל הכלים ואפ"ה פסק כסוגיא דהכא ודלא כר"פ דהתם אלא כרב יוסף וגם זה דוחק כיון דר"פ בתראי הוא לגבי רב יוסף ועוד דאוקימתא דרב יוסף מסיק לה סתמא דתלמודא בקושיא וא"כ לפ"ז בפשיטות מצינן ליישב שיטת רש"י שסובר דסוגיא דפרק כל הכלים עיקר כן נ"ל נכון ודיו"ק:

בד"ה דרש רבא וכו' ודוחק הוא לומר דהש"ס קיימא דלא כהלכתא וכו' עי' במהרש"א ובס' מג"ש למ"ז ז"ל. ולע"ד נראה דעיקר קושיית התוס' במאי דמיייתי סתמא דתלמודא האי דדרש רבא דמשמע דהלכה פסוקה היא וליכא מאן דפליג עליה ותיפוק ליה דבהאי טעמא דמסיקין בכלים ואין מסיקין בשדברי כלים בהדיא פליגי ר"י ור"ש גופייהו בפרק במה מדליקין (שבת דף כ"ט) ובשילהי שבת מיייתי הש"ס פלוגתא דר' אחא ורבינא בכולהו מוקצה אי הלכה כר"ש או כר"י וא"כ לא הוי"ל סתמא דתלמוד' לנאתיין כלל הך דרשא דרבא ועי"ז כתבו התוס' שפיר דנפקא מיניה מיהו בהך דרשא דרבא לענין רישא דמילתא דאשה לא תכנס לגיר משום תיקון מנא ומילתא דרבא גופא הכי דייק דאי ס"ד דתרווייהו משום מוקצה תרתוי למה לי אע"כ דרישא לאו משום מוקצה אסר להו רבא דאפשר דלית ליה הך סברא דלא נתנו עצים אלא להסקה (וכ"ש למאי דפרישית לעיל דמסקנא דפ' כל הכלים עיקר ומוקמינן להך מילתא דעצים דהסקה כב"ש) אלא דאפ"ה אסור משום תיקון מנא כן נראה לי נכון בכוונת התוס' אלא דרש"י ודאי לא נחית להכי ומשמע ליה דבתרווייהו כר"י ס"ל והיינו מדמקשה הש"ס בפשיטות למימרא דרבא כר"י ס"ל דהא איכא למימר דרבא במוקצה ס"ל כר"ש ובגולד ס"ל כר"י אע"כ דהאי למימרא ארישא דמימרא דרבא קאי אבל סברת התוס' דהא דאמר רב נחמן בריש מכילתין מאן דאית ליה מוקצה אית ליה גולד הלכה פסוקה היא מדמקשה מיניה סתמא דתלמודא בפרק כירה (שבת דף מ"ה ע"ב) אדר"י (ועיין מ"ש שם ובריש מכילתין בחידושינו) וכ"ש לרבא דתלמידו דרב נחמן הוי כן נ"ל נכון ודיו"ק היטב:

במשנה רא"א נוטל אדם קיסם משלפניו לחצץ שינוי ופרש"י דמשלפניו לאו דוקא ומשום רבנן נקיט לה לרביתא מיהו לר"א לא ניחא ליה לרש"י לפרש לחלק לקושטא דמילתא בין משלפני ובין מן החצר והיינו משום דסתמא דלישנא דאמר ר"א כל מה שבחצר מוכן הוא משמע ליה לרש"י דמוכן הוא לכל דבר ומה שהקשו בתוס' על פירש"י מסוגיא דפרק המוציא כבר כתב מ"ז ז"ל ליישב שיטת רש"י לפי גירסת הספרים שלנו בפ' המוציא דמקשה מצרייתא וממילתא דחכמים דפליגי אדר"א ואמרו לא יטול אלא מאבוס של בהמה וכו' ע"ש. ואף שדברי מ"ז נכונים ליישב עיקר תמיהת התוס' על פירש"י מ"מ אפשר דאכתי קושיי' התוספות במ"ע כיון דלמסקנא דפרק המוציא משמע דדוקא משלפניו שרי ולא מן החצר משום דאדם קובע לו מקום לסעודתו א"כ מאי דוחקין לומר דמשלפניו דר"א לאו דוקא ואי משום לישנא דמוכן הוא נמי איכא למימר דאינו מוכן אלא להדלקה שכן דרך בני אדם לנבב מן החצר ולהדליק אבל לחצץ בו שינוי בעי הכנה מש"ה לא שרי אלא משלפניו ובכה"ג אשכחנן גבי הא דאמר רב יהודא מכניס אדם מלא קופתו עבר ועושה בו כל צרכו ודרש מר זוטרא והוא שייחד לו קרן זזית כן נראה לי ודיו"ק:

שם אין מוציאין את האור לא מן העצים וכו' ופירש"י משום דמוליד הכי איתא בגמרא. והרמב"ם ז"ל הוסיף בדברים דאסור משום דאפשר להוציא מעי"ט וכוונתו מבואר דאל"כ הוי שרי דסתם אור לצורך מכשירי אוכל נפש הוא וכן נראה מל' הרב המגיד (ועיין בט"ז ריש סוי' תק"ב) אלא דלפ"ז נראה דהאי דאין מוציאין מדברי חכמים דלעיל הוא דאי לר"א ודאי שרי דהא שמעינן לר"א בר"פ תולין דאפילו במכשירין שאפשר לעשותן מעי"ט מתיר כדאיתא התם בגמרא ובזה יש ליישב מה שהקשו רש"י והתוס' לקמן בדף הסמוך במשנה ועוד אמר ר"א דקשיא להו לשון ועוד כיון דאפסיקו במילתא אחרייתי ולמאי דפרישית בשיטת הרמב"ם א"ש דלא הוי הפסקה במילתא אחרייתי כיון דחכמים דר"א גופייהו הוא דמסקו לה האי בבא דאין מוציאין ודיו"ק:

בא"ד לכן נ"ל דטעמא דרבנן וכו' גזירה שמא יקטום וכן מסיק נמי בגמרא עכ"ל. וכתב מ"ז ז"ל בס' מג"ש שיש לתמוה על דברי התוס' בזה דבגמרא לא אמרינן לקמן אלא דגזרינן קטוימה להריח אטו קטוימה לחצץ שינוי אבל לאסור לחצץ שינוי בלא קטוימה לא אשכחן בגמרא דגזרינן. ולע"ד נראה שאין כאן מקום תימא דאלדברה נראה שדברי התוס' נכונים דכיון דאשכחן מיהא בגמרא דגזרינן קטוימה דלהריח אטו קטוימה לחצץן שהיא גזירה רחוקה חדא דהא לחצץ שינוי אמרינן בפ' המוציא יין דאדם קובע מקום לסעודה ומסתמא הכין וקטום מעי"ט וכמ"ש התוס' עצמם דביבור הקודם משא"כ בקטוימה דלהריח לא שייך האי טעמא ועוד דבלא"ה אין הטעמים שוין כיון דאיסור קטוימה לחצץן היינו משום תיקון כלי א"כ הכל יודעינן דלא שייך הך מילתא בקטוימה להריח וכיון דאפ"ה אמרינן בגמרא לקמן דגזרינן א"כ כ"ש דשייך לגזור טפי לחצץ שינוי לכתחילה משום גזירה דשמא יקטום שיסכח שהוא יי"ט וכמ"ש התוס' לעיל בריש מכילתין גבי גזירה שמא יתלוש ע"ש ועוד דבפ' חבית (שבת דף קמ"ו) אמר טובות רישבא משמיה דשמואל דאסור לסתום נקב שבחבית בטרפי דאסא משום גזירה שמא יקטום והביא רש"י שם דראייה מסוגיא דשמעתין לקמן כן נראה לי ליישב שיטת התוס' ודיו"ק:

דף לג:

בגמרא אמר ליה השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי וכו' ופירש"י כלומר תשובה גדולה וכו' אם מצאת ברייתא אומרת לחצון בו שינוי פטור אבל אסור וכו' עכ"ל. ולכאורה יש לתמוה טובא על פירש"י מי הכריחו לפרש כן דאבריייתא אחרת קאי ואמאי לא מפרש בפשיטות דארישא דהאי ברייתא גופא קאי דקתני להדיא לא יקטמנה להריח ופטור אבל אסור פירש"י דהא דאסור היינו משום גזרה דלחצון שינוי א"כ כ"ש דלחצון מיהא אסור. והנלע"ד בזה משום דמבבא דרישא משמע ליה לרש"י דלא פסיקא לאקשויי דאיכא למימר דהא דאסור לקטום להריח היינו משום דהוי כמוליד ריחא כמו שפירש"י כיון דמקום הקטימה לח וריחו נודף וכדמשמע להדיא לעיל דף כ"ג אהא דאסרינן התם ביי"ט מילתא דמוליד ריחא ומקשינן עלה מאי שנא מומוללו ומריח בו וקוטמו ומריח בו ומשמע דעיקר הקושיא היינו מקוטמו ומריח כמו שפירש"י כאן ונהי דמשני הש"ס התם דקטימה נמי לא היא אלא כמוסיף ריחא ולא כמוליד ריחא נראה דהיינו דוקא לפי המסקנא דהבא דאיסור קטימה להריח היינו משום גזרה דלחצון שניו דמה"ט מסקינן בסמוך דתנאי היא משא"כ למאי דס"ד מעיקרא דלחצון נמי שרי באובלי בהמה כדלמר ר' יהודה א"כ ע"כ הוי מוקי הך ברייתא דפטור אבל אסור לקטום להריח היינו משום דהוי כמוליד ריחא כן נראה לי ככוונת רש"י:

מיהו לולי פירש"י היה נראה לי לפרש סוגיית הש"ס כדפרישית מעיקרא דהא דקאמר השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי היינו מהאי ברייתא גופא דלפ"ז שוב אין כאן מקום למה שהקשו התוס' לישנא יתירא הוא ולא לתר הוי מצי לשנויי כי תניא דהיא דבאשן ולמאי דפרישית א"ש דלא מצי לשנויי בקצרה כי תניא דהיא דבאשן דודאי אי הו"מ לפרש האי דפטור אבל אסור דרישא משום דהוי כמוליד ריחא והיינו ע"כ בלחין דהא קשין לאו בני מליה ולא בני קטימה להריח נינהו וא"כ ע"כ הא דקתני עלה בסיפא לחצון בו שינוי לא יקטמנה היינו נמי בהנך לחין גופא וככה"ג לא שייך למימר חסורי מחסרא אלא משום דלקושטא דמילתא פשיטא ליה לר' יהודה דהאי פטור אבל אסור לאו משום מוליד ריחא היא אלא משום דגזרינן קטימה דלהריח אטו קטימה דלחצון וא"כ הך קטימה דלהריח ברישא ע"כ נמי איירי בבאשן וא"כ שפיר קתני עלה לחצון בו שינוי לא יקטמנה ואם קטמן חייב חטאת והיינו נמי בהנך קשין גופייהו דמצעתא כן נראה לי נכון דוק היטב:

בתוס' בד"ה פטור אבל אסור וכו' ועוד קשה דמשמע דבאשן מתסר לר' יהודה ובסמוך מתיר ר"י וכו' עכ"ה. ולא זכיתי להבין דבריהם בזה דודאי הא דמפשח ר' יהודה ויהיב לן אלוותא אלוותא היינו משום דסבר כחכמים דאפי' בקטום לחצון שינוי אינו אלא משום שבות ומש"ה להריח מותר לכתחילה משא"כ הך ברייתא דהבא מוקי לה כר"א שכן הוא האמת מש"ה להריח פטור אבל אסור וצ"ע ועיין בחידושי מהר"ם ס"ף דו"ק:

דף לד:

בגמ' תנן התם דרסה או שטרפה בכותל וכו' בעא מיניה ר' ירמיה מר' זורא מהו לשחטה ביי"ט מי מחזקי' ריעותא וכו' ופירש"י דבשלמא בשאר בהמות סמיכין ארובא וכו' עכ"ל. ויש למקד דאכתי מאי קמיבעיא להו דמאי שנא מבהמה מסוכנת דתנינן לעיל בפ' אין צדין (ביתא דף כ"ה) דמותר לשחטה ביי"ט אם יש שהות לאכול ממנה כזית אע"פ דלחילוד ריעותא טובא דהא קי"ל בחולין דף ל"ז דבהמה מסוכנת אסורה עד שתפרכס בשעת שחיטה וכל כמה דלא קים לן שפרכסא בודאי הוי ספק נבילה וא"פ ה' מותר לשחטה ביי"ט אע"י דאתער לה רובא מיהו אפשר דשאני התם דהא דמותר לשחטה היינו משום הפסד ממון דמתיררא שמא תמות אם ישהנה לשחטה עד לאחר יי"ט משא"כ הבא לענין ספק טרפות לא שייך לומר כן דלאחר שכבר שהתה מעת לעת ולא מצרכינן לה בדיקה אלא משום דחיישינן לפסיקת חוט השדרה או נשתברו רוב צלעותיה כמו שפירש"י וכיון דלא הוי אלא ספק טרפה הא קי"ל דטרפה חיה יי"ב חדש א"כ ליכא פסידא אם ימתין לשחטה עד לאחר יי"ט ולבדוקה מספק טרפות הללו כן נראה לי. מיהו נראה דלא שייך הך איבעיא אלא בכה"ג שטרפה או דרסה בכותל דוקא דכיון שכבר שהתה מעת לעת ורוב בהמות שנתרסקו אבריהם קים להו לרבנן דאינה חיה מעת לעת א"כ איקלשא הך ריעותא טובא מש"ה מיעביא להו אי אפ"ה מחזקינן ריעותא או לא משא"כ בשאר ספק טרפות שצריכה בדיקה אחר שחיטה אפשר דפשיטא דאסור לשחטה ביי"ט כיון דאתערע טובא הך רובא דרוב בהמות בשירות הן מתוך מה שכתבתי יש ליישב מ"ש בש"ע בהלכות יי"ט סי' תצ"ח דעגל שנוגד ביי"ט אע"פ דקים לן שכלו לו חדשיו אסור לשחטו ביי"ט עד שתפריס על גבי קרקע והקשו כל האחרונים שהיא נגד סוגיא דשמעתין דהבא עיין בד"מ ומהרש"ל ובט"ז שגדחקו ליישב ולמאי דפרישית שפיר מצינן לחלק בין האי דהבא דתו לא אלים הך ריעותא כיון שכבר שהתה מעת לעת משא"כ בעגל שנוגד ביי"ט דלא שייך לומר כן מש"ה סברו הנך פוסקים דאסור לשחטו ביי"ט אא"כ הפריס ע"ג קרקע ועיין מ"ש שם בשם הב"ח כן נראה לי ודו"ק:

משנה ועוד א"ר אליעזר עומד אדם על המוקצה והקשו רש"י והתוספות דבערוצין דף כ"ג משמע דלא שייך למיתני ועוד היבא דאפסקה במילתא אחריתי והבא דאפסקה במילתא טובא כבר כתבתי במשנה הקודמת דלפי' הרמב"ם הך דאין מוציאין את האור לא הוי הפסקה במילתא אחריתא כיון דלר"א מותר להוציא את האור דלא גרע ממכשירין שאפשר לעשותן מעיי"ט ומה"ט גופא נראה דמתיר ר"א ללבן את הערפס אלא דלפירש"י והתוס' שכתבו לעיל דהאי אין מוציאין את האור לא הוי טעמא משום דאפשר לעשותן מעיי"ט אלא כפשטא דלישנא דגמרא דאסור משום דמוליד אור והיינו משום איסור נולד אפ"ה נראה דלא הוי הפסקה במילתא אחריתי כדולה משא מילתא היא והכי קאמר דאע"ג דמיקל ר"א לענין מוקצה דעצים אפ"ה מודה דאין מוציאין את האור משום דהוי נולד גמור כן נראה לי:

דף לה:

בתוספות בד"ה הוא אומר מכאן אני נוטל. מקשה בירושלמי מחלפא שיטתייהו דב"ש וכו' אבל קשה מחלפא שיטתייהו דב"ה דלעיל קאמר מכאן אני נוטל למחר סגי ולכאורה לשון אבל קשה תמוה דהא בירושלמי גופא מקשה נמי הך קושיא דמחלפין שיטתן דרבנן וכן במ"ש התוס' דלעיל קאמר מכאן אני נוטל למחר סגי והא ליתא דהא לעיל במשנה קאמרי ב"ה להדיא זו"י אני נוטל ובהאי לישנא מקשה לה בירושלמי. ונראה לי ליישב חדא מנו חדא דודאי בירושלמי משמע ליה משנה דלעיל כפשטה דלכ"ה לעולם צריך שיאמר זו"י אני נוטל משום דס"ל אין ברירה והיינו כשינויא קמא בתלמודא דיקן לעיל בפ"ק דבמת בבית ולו פתחים הרבה נמי סברי ב"ה דאין ברירה אלא מה שמטהר הפתחים היינו מכאן ולהבא דוקא א"כ לפ"ז מקשה בירושלמי שפיר משום דמשמע ליה זה זה אני נוטל עדיף טפי מהא דקאמרי חכמים הבא שיאמר מכאן ועד כאן והיינו משום דכשאומר זו"י אני נוטל הרי שבידו בפירוש מה שצריך לו ורוצה לאוכלן ביי"ט ולא יותר כמ"ש הש"ע שם דביזמן כל השוכן לא מהני והוא מל' רבי

ירוחם וע"ש בט"ז ובמ"א משא"כ הבא שאומר מכאן ועד כאן נראה שהכין יותר ממה שצריך לו ועוד דאפשר דאיכא דחוי ואיכא דלא חזי ואפ"ה סגיא בהכי לחכמים א"כ מקשה בירושלמי שפיר דמחלפי שיטתייהו דהתם לב"ה בעינן דוקא שיאמר זו"י אני נוטל ועל זה משני שפיר בירושלמי דלב"ה נמי מוקצה דב"ח חמירי טפי אלא דבהא פליגי אדב"ש לענין שאין צריך לענגנו מצע"י נמצא דכל זה לפי שיטת הירושלמי דס"ל כשינויאי קמא דלעיל בפ"ק משא"כ דברי התוס' כאן הם להיפך והיינו לפי המסקנא דלעיל בפ"ק דמסיק רבא דלב"ה ודאי הוי סגי במכאן אני נוטל למחר כיון דלרבא ס"ל ב"ה יש ברירה מדמטהרי במת בבית ולו פתחים הרבה אפי' למפרע אלא הא דבעי ב"ה זו"י אני נוטל ביוני שובך היינו משום חששא דמשתכחי כחושים דמטלטל שלא לצורך וא"כ לפ"ז מקשו התוס' הבא שפיר דמחלפו שיטתייהו דב"ה לאידך גיסא דכיון דבעלמא מכאן אני נוטל סגי דיש ברירה וא"כ למה החמירו כאן במשנתנו שירשום ויאמר מכאן ועד כאן ואמאי לא סגי להו באומר מכאן אני נוטל כל זה נראה לי נכון וברור ליישב שיטת התוס' ושיטת הירושלמי כל אחד לפי שיטתו. ולפ"ז בחנם נדחק המפרש לירושלמי וכתב דהבא דמשני הירושלמי אליבא דב"ה סיומא דקושיא היא ודו"ק. מיהו כל זה לפי סברת התוס' דמשמע להו דפלגונתא דר"א וחכמים במשנתנו בענין ברירה ממש פליגי כדמשמע נמי מפירש"י ומש"ה הוצרכו התוס' לחלק בין מוקצה חמור למוקצה קל לענין ברירה וזה דוחק גדול דהוי דלא כסוגית הש"ס לקמן בכמה דוכתי בדיני ברירה כמ"ש יש"ש וטולי דבריהם היה נראה לי עיקר כמ"ש מהרש"ל אלא שלא פירש דבריו היטב והם כמעורבבים ולע"ד נראה להוסיף על דבריו דפלגונתא דר"א וחכמים דהבא היינו נמי מה"ט גופא דמסקינן לעיל בפ"ק ביוני שובך דהא דבעי לב"ה זו"י אני נוטל היינו משום חששא דכחושים ושמנים ואסור לטלטל מידי דלא חזי ליה מש"ה מצרכו חכמים נמי הבא שירשום ויאמר מכאן ועד כאן דכיון דהבא באחזי ולא אחזי איירי איכא נמי הך חששא גופא דמטלטל ושביק לחזור אחר אותן שנגמרו וראוין לאכילה ביותר והיינו כסברת ב"ה לעיל ור"א לא מצריך כולי האי אלא מכאן אני נוטל סגי ואפ"ה לא מחלפי שיטתייהו אדב"ש דלעיל דהא מוקמינן לעיל לדב"ש דבריהם ראשונה דוקא וכזה נתיישב ג"כ מה שהקשה מהרש"א ז"ל בחידושיו בהא דלא מיייתי לעיל בפרק אין צדין הך מתניתין דהבא למויפשט מינה דיש מוקצה לחצי שבת למאי דלא אסיק אדעתיה הך אוקימתא דאחזי ולא אחזי ולמאי דפרישית א"ש דודאי הוי ידע שפיר דכיון דמתניתין דהבא ע"כ באחזי ולא אחזי איירי וכדפרישית דעיקר פלגותייהו היינו משום חששא דלמא מטלטל ושביק ולאו משום מוקצה א"כ תו ליכא למויפשט מידי לענין מוקצה לחצי שבת משא"כ בהך ברייתא דהתם דקתני לא יאכל מהם עד שזימין ולשון לא יאכל ע"כ היינו משום איסור מוקצה ומש"ה לא הוי משמע ליה לאוקמי הך ברייתא באחזי ולא אחזי משום דקס"ד דבכה"ג לא בעי הזמנה כיון דאיכא אינוסי דאכלי ליה תו לא הוי מוקצה ואפ"ה דחי התם שפיר דאפי' בכה"ג דלחזי ולא אחזי נמי בעי הזמנה ודו"ק:

בפירש"י בד"ה תינוקות שטמנו וכו' ואע"ג דקי"ל אין הטבל מתחייב במעשר לאוכלו אכילת עראי עד שיראה וכו' בב"מ בהשוכר את הפועלים וכו' עכ"ה. האי לישנא דלאוכלו אכילת עראי ליתא התם בסוגיא דפ' הפועלים דכולה סוגיא דהתם לענין חיוב מעשר מלאורייתא איירי דבהכי פליגי ר' ינאי ור' יוחנן דלר' ינאי בעינן פני הבית דוקא ולר' יוחנן בפני החצר סגיא וא"כ לענין חיוב דלאורייתא לא שייך לחלק בין אכילת קבע לאכילת עראי דאפילו אכילת קבע מותר קודם שראה פני הבית או פני החצר כמו שפירש"י להדיא דברכות בר"פ אין עומדין ובפסחים דף ט' גבי הא דלמר ר' אושעיא מערים אדם על תבואתו ומכניסה במון שלה ע"ש זה ברור בכמה דוכתי בש"ס אלא כיון דלקושטא דמילתא מדרבנן אסור' אכילת קבע אפילו קודם שנקבע למעשר כלל אלא דאכילת עראי מותר כל זמן שלא נקבעו במעשר בא' מהדברים שקובעין במעשר דאיירי בהו כולה שקלא וטריא דשמעתין לכך הוצרך רש"י לפרש כאן דבאכילת עראי איירי והא דבעי למויפשט בסמוך ממתניתין דהבא דשבת קובע ולא מוקי לה לענין אכילת קבע נראה דכיון דבאחזי ולא אחזי איירי כולהו אכילת עראי מיקרי ועוד דא"כ תיקשי מאי איריא בשבת אפילו בחול נמי כדמדייק הש"ס בסמוך כן נראה לי ודו"ק:

בד"ה מהו שתקבע מוקצה היינו לא נגמרה מלאכתו וכו' לישנא יתירה הוא וכו' עכ"ה. ולכאורה טפי הו"ל לרש"י למימר דמוקצה לישנא יתירה הוא מיהו למאי דפרישית בסמוך שפיר שייך לישנא דמוקצה בדבר שלא נגמרה מלאכתו דנראה דעיקר איבעיא דרבא מרב נחמן אמוקצה דמתניתין קאי דאיירי באחזי ולא אחזי דלעולם אכילת עראי היא ומספקא ליה נמי אי איכא למויפשט הך מילתא ממתניתין או לא כן נראה לי ודו"ק:

בגמ' ואימא שבת דומיא דחצר מה חצר וכו' ולכאורה טפי הו"ל למימר ואימא שבת דומיא דבית דהא ראיית פני הבית מלאורייתא הוא אליבא דכ"ע ואפ"ה אינה קובעת אפילו מדרבנן אלא בדבר שנגמרה מלאכתו כי האי דר' אושעיא מערים אדם על תבואתו ומכניסה במון שלה אלא כיון דהבא בשמעתין לענין חצר איירי כדקאמר ותנן נמי המעביר תאנים בחצרו דבני ביתו אוכלין מהן עראי דמינה שמעינן דאין קובע בדבר שלא נגמרה מלאכתו מש"ה קאמר שפיר ואימא שבת דומיא דחצר דלענין בית לא קתני לה בהדיא במתניתין אלא מדר' אושעיא שמעינן לה. ועוד דאפשר דר' אושעיא גופא לא איירי אלא בחצר אלא דלקושטא דמילתא ממיילא משמע דאין חילוק בין בית לחצר דאפי' בית אינו קובע בדבר שלא נגמרה מלאכתו כדמשמע בכמה דוכתי:

דף לה:

בגמ' ורמיניהו היה אוכל באשכול ופירש"י וסתם אשכול לאו גמר מלאכה היא ואפ"ה אמר ר' יהושע דלא יגמור דקסבר חצר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו. ולכאורה נראה דוחק לאוקמי מילתא דרבי יהושע לגבי דר"א דלא דהלכתא ועוד דהא רבא מקשה לעיל בפשיטות לרב נחמן ואימא שבת דומיא דחצר משמע דבחצר פשיטא ליה דאין קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו וע"כ היינו משום דסתם מתניתין דהמעביר תאנים בחצרו דלעיל קתני הכי ואי ס"ד דר"א ור"י פליגי בהכי א"כ הו"ל מחלוקת ואח"כ סתם בתרי מסכתא וכ"ש דר"א לגבי ר"י לאו מחלוקת מיקרי כיון דשמותי הוא כמ"ש התוס' לעיל בשמעתין וא"כ לא הוי מקשה רבא בפשיטות כל כך עליה דרב נחמן וליכא למימר דרבא דמימרא דר' יוחנן דלקמן סמיך דהא ודאי ליתא דא"כ טפי הו"ל למויפרך להדיא משבת גופא ולפ"ז טפי הוי לן למימר דאשכול מיקרי דבר שנגמרה מלאכתו כגון שלא היה דבעתו לדורכן ולא תלשן אלא לצורך אכילה ואפ"ה סובר ר"א דיגמור דחצר ושתת אינן קובעין כלל אפילו בדבר שנגמרה מלאכתו. ואין לתמוה בכך אליבא דר"א דבלא"ה נמי הכי משמע כיון דר"א שמותי הוא ובפ"ד דמעשר תנן להדיא דאפילו בכלכלת שבת ב"ש פוטרין (ויש ליישב ע"פ פי' הירושל' דהא דב"ש פוטרים בכלכלת שבת היינו אם רוצה לאוכלה בע"שבת) וא"כ כ"ש דלית לן למימר הכי בחצר כדמשמע ממימרא דרב נחמן לעיל דשבת קובע טפי מחצר ועוד קשה האידן אפשר לומר דחצר קובע לר' יהושע אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו דהא אפילו בבית דעדיף מחצר נמי פשיטא לן בכולה תלמודא דאין קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו כדפרישית

לעיל מהאי דר' אושעיא דאמר מערים אדם ומכניסה במוץ שלה ובברכות בר"פ אין עומדין אמרינן דהא דר' אושעיא הלכה פסוקה היא משמע דליכא מאן דפליג עליה. ועוד מקראא מלא הוא דכתיב ראשית דגנך וייהיו לאחר שנתמרח בכרי ונראה שמחמת כל אלו הקושיות גרם הרמב"ם להיפוך לקמן בבבא דסיפא דחשבה ליל שבת ר"א אומר לא יגמור ר"י אומר יגמור ומש"ה הוי ס"ד מעיקרא דר"א יר"י פליגי בשבת גופא ובסברות הפוכות דלר"א חצר אינה קובע כלל ושבת קובע בנגמרה מלאכתו ילרבי יהושע איפכא ואפ"ה מקשה הש"ס הכא שפיר מדר"א אדר"א דמשמע מיהא דלא פליג ר"א אדר"י לענין שבת אלא בנגמרה מלאכתו דוקא אבל בלא נגמרה מלאכתו מודה ועל זה משני הש"ס שפיר התם כדקתני טעמא דהאי יגמור ולא יגמור לענין מוצאי שבת איירי וא"כ לפ"ז שפיר מצינן למימר דלענין שבת גופא כ"ע מודו כן נראה לי בשיטת הרמב"ם ז"ל מיהו לרש"י לא ניחא ליה לפרש כן ולכך כתב בסמוך שגירסת ספרים אחרים משובשת היא כן נראה לי ודו"ק:

בתום' בד"ה ר"א אומר יגמור וכו' וא"ת מאי שנא מתינוקות וכו' עס"ה. לפי סברת המקשה דאיירי בשבת לא הוי קשיא להו מ"ש מתינוקות לאסורין אפילו במ"ש משום דהוי פשיטא להו לחלק בין האי לאשכול שלא נגמרה מלאכתו להאי דתינוקות שנגמרה מלאכתו כמ"ש בסוף הדיבור דהא בלא"ה עיקר קושיית המקשה היא בענין זה בהא דבעי למימר דלר"א דהאי דתאנים לאו דוקא היא אלא אפילו באשכול שלא נגמרה מלאכתו נמי קובע ואהא מקשה ממתניתין לאשכול דאמר ר"א יגמור משום דשני ליה בין תאנים שנגמרה מלאכתן לאשכול שלא נגמרה מלאכתו אבל על סברת התנצ' קשיא להו שפיר דמשמע להו השתא דכי היכי דלא שני ליה לר"א בשבת גופא בין נגמרה מלאכתו לשלא נגמרה א"כ ה"נ יש להשוותם לענין מוצאי שבת ומש"ה הוצרכו לתרץ בענין אחר לחלק בין יחדום ללא יחדום דביתאדום אחשביניהו טפי לאסור אף למוצאי שבת משא"כ בלא יחדום מיהו בתירוצם השני שכתבו אי נמי משמע להו דנהי דלענין שבת גופא לא שני לר"א בין נגמרה מלאכתו או לא מ"מ לענין מוצאי שבת שני ליה ומה שחוצרכו לכך ולא סגיא להו בתירוצם הראשון נראה דהיינו משום דאי ס"ד דיש לחלק בין יחדום ללא יחדום אם כן לא הוי מקשה מעיקרא מידי דר"א אדר"א דהא מהאי סברא גופא דיחדום שייך לחלק אפי' בשבח גופא כן נראה לי בכוונת התוספו':

בד"ה א' שבת אינו קובע וכו' וא"ת מאי נפקא מיניה כיון דאינו קובע וכו' עס"ה. וכתב מהרש"א ז"ל דבל דבריהם בזה שפת יתר הם שכבר כתבו כן לעיל בד"ה הא בשאר שני שבוע לא דכללא דשמעתין בהכי איירי. ולע"ז נראה ליישב קצת דהכא קשיא להו טפי במימרא דר' יוחנן דאמר אחד שבת וא' תצר וכו' דבחקר לא משמע להו לומר דעיקר מימרא דר' יוחנן היינו דתצר קובעת אפילו בלא ראית פני הבית דהא לר' יוחנן ראית פני חצר היינו ראית פני הבית אפילו מן התורה כדאמר ר' יוחנן להדיא בפרק הפועלים דף פ"ח ויליף לה מקרא דואכלו בשעריך ושבעו ופליג אדר' ינאי דמצריך ראית פני בית דוקא ועל זה תירצו התוס' שפיר דהא גופא אתי ר' יוחנן לאשמעינן דכיון דבחקר שקובע מדאורייתא אפ"ה אינו קובע בדבר שלא נגמרה מלאכתו אפילו מדרבנן כדאמר רבי אושעיא מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה אם כן כ"ש בשבת ותרומה ומקח שעיקר קביעתן אינן אלא מדרבנן אם כן פשיטא דאין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו כן נראה לי ודו"ק:

בד"ה שבת לאפוקי מהלל ובדין הוא דהוי"מ למינקט לאפוקי מדר"א וכו' עס"ה. וכתב מהרש"א ז"ל דיש לתמוה בדבריהם דהא אכתי הוי מצני למימר טפי דאתא לאפוקי מר' יהושע וכו' ע"ש ולע"ז גס בזה יש ליישב דבריהם דודאי ניחא ליה לתלמודא טפי לומר דר' יוחנן אתא לאפוקי מדהלל לאשמעינן דר"י מתיר אפילו בשבת עצמו בדבר שלא נגמרה מלאכתו דהא הלל דאסור לעצמו היינו בשבת עצמו משא"כ אי הוי אמר דר"י לאפוקי מדר"א ור"י לא הוי שמעינן אלא דלר' יוחנן מותר במ"ש דבהכי איירי פלוגתא דר"א יר"י וא"כ לפ"ז מה שכתבו התוס' דהוי"מ למימר לאפוקי מדר"א לאו אר"א דמתני' דתרומות קאי אלא אר"א דמתני' דהכא בשמעתין קאי דמסקינן לעיל דדיוקא דר"א בשאר שני שבוע היינו אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו ואיירי בשבת עצמו כי האי דהלל כן נראה לי בכוונת התוס'. מיהו לולי דבריהם היה נראה לי ליישב בענין אחר דהא דאמר ר"י דשבת אינו קובע בדבר שלא נגמרה מלאכתו היינו דוקא בלא יחדום והיינו דומיא דהאי דהלל ומש"ה קאמר לאפוקי מדהלל אבל ביחדום לשבת דומיא דאיירי במתניתין בכולה שקלא וטריא דשמעתין איירי ביתאדום ובהא אפשר דמודה רבי יוחנן לדרב נתמן שתלמוד ערוך היה בפיו דבכה"ג שבח קובע אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו כן נראה לי ועיין ביש"ש באריכות ודו"ק:

^{סליק פרכא}

משנה משילין פירות דרך ארובה ביי"ט אבל לא בשבת ומכסין בכלים וכו' וכתב הרא"ש דמפירוש רש"י נראה דהאי דמכסין פירות נמי היינו ביי"ט ולא בשבת אבל ר"י מפרש דהאי בשבת דקתני בסיפא דמתניתין גבי גותנין כלי תחת הדלף האמציעתא דמכסין פירות נמי קאי וכו' ע"ש ומ"ש בשם ר"י לא נמצא בתוס' שלפנינו אלא דלע"ד מ"ש דמפירש"י משמע דאיירי דוקא ביי"ט אבל לא בשבת אין זה מוכרח מפירושו כלל דכיון דעיקר מתניתין ביי"ט קאי מש"ה ניחא ליה לפרש דאפילו ביי"ט איכא רבותא דמכסין פירות דסמ"א דאסור משום דהוי טירחא שלא לצורך ומה שלא הוצרכו לפרש כן ברישא דמתניתין דמשילין פירות דתם ודאי איכא רבותא טובא אפילו ביי"ט משום דמסברא הוי אמינא דאסור משום דהוי עובדא דחול ועוד דאיכא נמי טירחא וקמ"ל דאפ"ה שרי משא"כ בהאי דמכסין פירות דלא שייך טעמא דעובדא דחול דבשבת נמי אורחא דמילתא לכסות פירות הצריכין לו וטירחא נמי ליכא כל כך לכך הוצרך רש"י לפרש דאפ"ה איכא רבותא לענין יי"ט גופא כן נראה לי וק"ל:

בפירש"י משילין פירות וכו' וראה גשמים ממשמשין ובאין. נראה דלע"ג דלא קתני הכא מפני הדלף כדקתני בבבא דמציעתא בהאי דמכסין פירות נראה דהתם דוקא שייך למיתני מפני הדלף משום שלא התירה לו לכסות אלא משום הפסד ממון ואין דרך לכסותו דליכא הפסד אם לא לצורך אכילה שלא יטנפו ובהא פשיטא דשרי ביי"ט ואפילו בשבת משא"כ בהאי דמשילין דשייך להתיר אפילו בלא הפסד ממון כגון כשצריך למקומן מפני אורחין ומפני ביטול בית המדרש דנראה דכ"ש דשרי מש"ה לא קתני מפני הדלף ורש"י מיהא אורחא דמילתא נקיט דסתם השלות פירות היינו מפני הגשמים ואפ"ה מותר משום הפסד ממון כן נראה לי:

בגמ' דלמא שאני התם וכו' אבל היכא דליכא ביטול בית המדרש לא אי נמי וכו' אבל ביי"ט דקיל ואתי לזלזולי ביה כלל וכלל לא. ולכאורה הלשון אינו מדויקת דלמה שינה בלשונו בהאי לישנא דאי נמי דקאמר כלל וכלל לא ובלישנא קמא לא קאמר הכי ובלא"ה יש לתמוה במאי דקאמר כלל וכלל לא דהא בהדיא קאמר משילין. ויש ליישב משום דהתוס' בר"פ מפנין כתבו בשם הירושלמי דהנך ד' או ה' קופות היינו שכל קופה היא ג' סאין וא"כ משמע דהתירו לו לפנות בד' או ה' פעמים בכל פעם קופה אחת כדמשמע התם בגמרא אלא דמיבעיא לן נמי התם אם רוצה לפנות הנך ט"ו סאין בפחות מד' וה' פעמים או

ביותר הי מיינייהו עדיף אי למעוטי בהילוכא עדיף או למעוטי במשוי עדיף וקא פשיט התם דלכ"ע למעוטי בהילוכא עדיף אע"ג דמפיס במשוי והשתא לפ"ז א"ש דבלישנא קמא דתלי טעמא בביטול בה"מ ולא מספקא ליה אלא היכא דליכא ביטול בה"מ א"כ ע"כ הא דקאמר היכא דליכא ביטול בה"מ לא היינו שלא התירו לו ד' או ה' קופות אלא קופה אחת של ג' סאין ולא יותר דלא ליפוס בהילוכא דאיכא טירחא טובא ולא ליפוס במשוי משום עובדא דחול כמו שפירש"י לעיל בפרק המביא וע"ש בתוס' ובחיושוינו בשם הר"ן משא"כ בלישנא בתרא דמספקא ליה נמי אם יש להחמיר ביי"ט יותר מבשבת כיון דיי"ט קיל א"כ שפיר קאמר דביי"ט כלל וכלל לא וכוונתו דביי"ט אפילו מפני ביטול בה"מ לא הותר לו אלא קופה אחת של ג' סאין והיינו דנקיט סתמא משילין משום דבכל ענין אין משילין אלא קופה אחת של ג' סאין דתפסת מרובה לא תפסת כן נראה לי ודו"ק:

דף לו.

בגמ' התם תנן אבל לא את האוצר ואמר שמואל וכו' אבל לא יגמור את האוצר וכו'. ולכאורה יש לתמוה טובא בזו הסוגיא דהא בר"פ מפנין פליגי שמואל ורב חסדא דר"ח מפרש דד' וה' קופות דקתני במתניתין דוקא קתני אבל טפי לא והא דקתני בסיפא אבל לא את האוצר היינו שלא יתחיל באוצר ושמואל קאמר דד' וה' דקתני אפילו טובא נמי כדאמרי אינשי והא דקאמר אבל לא את האוצר היינו שלא יגמור וא"כ סוגיא דהכא כמאן דארכבי אתרי רכשי דהא באיבעיא קמיייתא דלעיל ע"כ אליבא דר"ח קאי דבשבת ד' וה' קופות אין אבל טפי לא ומש"ה מספקא ליה אי ביי"ט אפי' טובא נמי והך איבעיא בתרייתא לא שייך אלא אליבא דשמואל והא מילתא הוי קשיא לי טובא עד שעיינתי ובינתי בספרים וראיתי שהרא"ש ז"ל בר"פ מפנין הרגיש בזה והאריך שם שהכריע מכאן לפסוק הלכה בר"ח בחדא וכשמואל בחדא וכו' ע"ש אמנם לע"ז אין צורך לכל זה דבלא"ה מצינן למימר דר"ח לא פליג אהא דאסר שמואל לגמור את האוצר משום אשויי גומות כדאמר ר"ח גופא בלישנא קמא וכמ"ש רש"י שם אלא דלענין פירושא דסיפא דמתני' לחוד משמע ליה לר"ח טפי לפרש דהאי אבל לא את האוצר היינו שלא יתחיל בה את האוצר כיון דר"ח סבר כר"י במוקצה אבל שמואל דס"ל כר"ש הוצרך לפרש דאבל לא את האוצר היינו לא יגמור וא"כ לפ"ז שפיר שייך כל הסוגיא דהכא אליבא דר"ח והא דלא קמיעביא ליה נמי אליבא דר"ח לענין התחלת אוצר אם יש להקל ביי"ט טפי מבשבת היינו משום דמילתא דפשיטא היא דלענין מוקצה לא שייך להקל ביי"ט טפי מבשבת ואדרבה לשיטת הפוסקים כרב נחמן דבמוקצה קי"ל בשבת כר"ש וביי"ט כר"י א"כ אין מקום לאיבעיא זו ומכ"ש לשיטת הפוסקים דלא כר"ג אלא דבין ביי"ט ובין בשבת קיוי"ל כר"ש א"כ אין מקום לאיבעיא זו כנ"ל ודו"ק:

שם או דלמא התם דאיכא ביטול בה"מ לא הכא דליכא ביטול בה"מ לכ"ש. ויש לדקדק דהוי"ל למימר האי או דלמא בהך סברא גופא כיון דשבת חמיר ולא אתי לזלזולי ביה אסור וכ"ש ביי"ט דקיל ואתי לזלזולי כדאמר באיבעיא קמיייתא ונראה לי דלא שייך הך סברא דיי"ט קיל ואתי לזלזולי אלא לענין טירחא וטלטול מוקצה דגזרינן איירי דקיל אתי לזלזולי לטרווח ולטלטלי אף שלא לצורך כיון דאפילו הוצאה גופא מותר ביי"ט לצורך מש"ה שייך לגזור שלא לצורך משא"כ הכא משום חשש דאשויי גומות שהכל יודעין דבניין וסתירה ביי"ט אסור כמו בשבת וא"כ בשבת גופא עיקר החשש שכיון שהוא בהול וטרח לפנות את האוצר וישכח שהוא שבת ואתי לאשויי גומות ותו לא שייך הך סברא לומר כיון דשבת חמיר לא אתי לזלזולי דודאי אתי לזלזולי כיון שישכח שהוא שבת ומש"ה לא קמיעביא ליה לאידך גיסא דאפשר דבשבת החמירו בחשש דאשויי גומות כיון דאיכא שגגת סקילה משא"כ ביי"ט ליכא אלא שגגת לאו כדאיתא בסנהדרין בר"פ הנחנקין ע"ש ודו"ק:

ובענין זה נראה לי ליישב ג"כ הא דלא קאמר הכא דדוקא התם בשבת הוא דאסור משום דליכא הפסד ממון אבל הכא דאיכא הפסד ממון שפיר דמי דקדאמר לעיל ולקמן בסמוך היינו משום דלענין חשש אשויי גומות דחמיר טובא לא משמע ליה להקל משום הפסד ממון יותר מביטול בית המדרש ודוקא היכא דאסור משום טירחא או משום עובדא דחול משמע ליה הך סברא דהפסד ממון טפי מביטול בה"מ כן נראה לי:

שם הכא תנן משילין וכו' ואמר רב נחמן וכו' התם מאי כ"ש שבת דחמירי או דלמא ומהרש"ל מחק זה הלשון דכ"ש שבת דחמירי או דלמא וטעמו מבואר משום דבתר הכי גרסינן האי או דלמא בגוויי אחרینא. ולולי הגהתו היה נראה יותר להגיה דהאי או דלמא האחרון נמחק דלפ"ז שני צדדי הספק בהך איבעיא בענין אחד אם יש להחמיר בשבת יותר משום דחמיר או איפכא משום דחמיר לא אתי לזלזולי משא"כ לפי הגהתו אין צדדי הספיקות מענין אחד דדוקא לקמן בסמוך באיבעיא בתרייתא מייתי הך סברא דהפסד פירות חמיר לפי שהוא דבר והפוכו בענין א' דמספקא ליה אי טעמא דביטול בה"מ עדיף או הפסד פירות עדיף כן נראה לי ליישב לשון הסוגייא בפלפולא בעלמא על פי הסברות שכתבתי. אמנם יותר נראה דהנך כולוה איבעיא לאו בחדא זימנא אתרמי בבי מדרשא ולאו חד אמורא אמרינהו אלא כמה אמוראי איירי בהו וכל אחד נקיט לשון האיבעיא לפי הסברות הנראין לו יותר להסתפק בהן:

בתום' בד"ה דטעיבלא וא"ת והא אמרינן לעיל וכו' וי"ל דעולא יאמר לך דמי"מ חשיב כדבר שאינו ניטל כיון דבשבת וכו' עס"ה. ונראה בכוונתן דנהי דטבל לגבי איורי דלכני הוי דבר שניטל מטעמא דאם עבר ותקנו מ"מ עיקר רבותא דטעיבלא לגבי שאר פירות הראשון שפיר הוי רבותא דסמ"א דדוקא פירות הראוין לגמרי הוא דשרי דומיא דמשילין פירות דרישא משא"כ כדי יין וכדי שמן דטעיבלא כיון דאסור לפנות בשבת הוי אמינא דאסור לטלטל הכלי בשבילן קמשמע לן דלא בעינן דוקא פירות הראויין דומיא דרישא כיון דלא קתני לה סיפא דדומיא דרישא ממילא ידעינן דאפילו איורא דלכני שרי והא דנקיט פירות משום דבפירות קאי כן נראה לי בכוונת התוס' וכן נראה מלשון רש"י ודו"ק:

בפירש"י בד"ה במאי אוקימתא כר"י כלומר מדהוי לך לתרצוי ארישא הא מני ר"ש וכו' עס"ה. וכן כתבו בתוס' ולכאורה יש לתמוה דהא בפרק כירה מייתי כל הסוגיא דהכא והך קושיא דהכא לא מייתי בלשון במאי אוקימתא אלא הכי גרסינן התם מני אי ר"ש לית ליה מוקצה אי ר"י וכו' א"כ משמע דלא מתוקמא הך ברייתא כר"ש כיון דלית ליה מוקצה ובאמת דרש"י הרגיש בזה שם ונדחק לפרש ג"כ כמו שפי' כאן. אלא דלולי פירש"י והתוס' היה נראה לי דודאי לא מתקומא הך ברייתא כר"ש דלית ליה מוקצה דא"כ מאי קמ"ל דפורסין מחצלת ע"ג כוורת דבורים בשבת דפשיטא דמותר לכסות פירות שעומדין לאכילה במחצלת אבל למאי דמוקימין לה כר"י דלית ליה מוקצה הא גופא קמ"ל דבחישב עליהן שרי וסגיא ליה במחשבה בעלמא אע"ג שעדיין מונחין בכוורת שהדבורים מצויין בה ולא אמרינן דבכה"ג לא מהני מחשבה כיון דאקציניהו לדבורים והיה לו לרדותן מן הכוורת ועוד דלולי דברי התוס' שכתבו בפרק כירה דהא דחישב עליהן מהני היינו דדוקא בדרייוין ומונחין בכוורת היה נראה לי דאפילו בשאינן דרייוין אע"ג דאסורין באכילה משום שבות דרדיית דבש אפ"ה כיון דשם אוכל עליהן וליכא אלא איסור שבות בעלמא מש"ה מיקרי דבר הניטל לטלטל הכלי בשבילן דבכה"ג אמרינן נמי בסמוך לענין טעיבלא

פני יהושע · ביצה

יִכְדִּפְרִישִׁית. וּמִכ"ש לַפִּמ"ש רש"י והתוס' לעיל במשנה דבית מלך פירות שנפחת דלא מחמירין במוקצה מחמת איסור דרבנן א"כ כ"ש שיש לנו לומר כן לענין לטלטל הכלי בשבילן. ובהכי הו' א"ש טובא לישנא דברייתא לאשמעינן דאע"ג דאותן שתי חלות אסורין באכילה אף לאחר שחישב עליהן אפ"ה מותר לפרוס המחצלת עליהן כן נראה לי נכון לולי דרש"י והתוספות לא כתבו כן ודו"ק:

דף לו:

בתוספות בד"ה אלא אימא ובלבד וכו' עס"ה. עיין במהרש"א שהביא לשון מהרש"ל והאריך שם. ולע"ד נראה ליישב לשון התוס' בפשיטות דמה שכתבו ותימא דהא מודה ר"ש בפסיק רישא היינו בין לפי המסקנא ובין למאי דס"ד מעיקרא נמי קשיא להו דאע"ג דמה"ט גופא קאמר בגמרא ותסברא אפ"ה קשיא להו דקארי ליה מאי קארי ליה דהא הך מילתא דמודה ר"ש בפסיק רישא מילתא דפשיטא הוא בכולה תלמודא א"כ מאי ס"ד לומר דלתאן כר"ש וע"ז תירץ הר"ם מאיבר"א שפיר דמעיקרא הוי משמע ליה לתלמודא דאיירי שיש חור קטן בכוורת דאפשר דרוב כוורות בענין זה עשויין אי משום איירא או כדי שיוכל לטעום הדבש אם ירצה מש"ה הוי ס"ד דלא הוי פסיק רישא אלא דאפ"ה קאמר הש"ס יתסברא דכיון דזימנין ללית ביה חור לא הוי לן למיתני סתמא דהאי לישנא דבלבד שלא יתכוין לצוד משמע דודאי כשיתכוין הן נצמין ועומדין וא"כ איכא למשמע מינה דאיירי בדלית בה חור וע"ז מסיק הש"ס אלא אימא ובלבד שלא יעשנו מצודה והיינו שלא יהיה בה חור גדול כן נראה לי ודו"ק:

דף לז.

בתוס' בד"ה ורמינהו משילין וכו' ותימא דאמרין במגילה וכו' עס"ה. ולכאורה יש לתמוה על קושיא זו דכיון דמקשה הש"ס הכא במכילתין מהאי דמשילין אסיפא דמתניתין גופא דקתני אין בין יום טוב לשבת ימוקין לרישא וסיפא דמתני' בתרי תנאי א"כ ממילא דלא קשה נמי מהאי אין בין דמגילה אהך דמשילין ייש ליישב קצת דנהי דהאי אין בין דהכא מסיק לה רב פפא דמתוקמא כב"ש אפ"ה לא משמע להו להתוספות לאוקמא האי אין בין דמגילה נמי כב"ש מתרי טעמי חדא מדתני לה התם גבי הלכתא פסיקתא דקחשיב אין בין טובא בכמה משניות ועוד מדדייק הש"ס התם אהאי אין בין דמגילה הא לענין מבשירין זה וזה שוין ומלא כר' יהודה היא א"כ אי איתא דהך מתניתין כב"ש היא לא הו"ל למידק בה כל כך אי איתא כר"י או לא דבלא"ה ב"ש במקום ב"ה אינה משנה כן נראה לי בכוונת התוס' מיהו בחידושי מגילה כתבתי דבלא"ה אפילו בלא הך רומיזא דמשילין נמי לא מתוקמא האי אין בין י"ט לשבת אלא אוכל נפש אלא אליבא דב"ש דאי לב"ה הא אמרי' מתוך אפילו שלא לצורך אוכל נפש ע"ש באריכות שע"פ זה יש ליישב ג"כ קושיא שנייה של התוספות כאן ודו"ק:

בגמ' אלא אמר ר"פ לא קשיא הא ב"ש וכו'. ואע"ג דלאוקימתא דרב נחמן בריש מכילתין דטעמא דביצה שגוללה דפלגני ב"ש וב"ה היינו משום מוקצה וא"כ ע"כ סברי ב"ש דכל מוקצה בשבת אסור כי האי דמגביהין עצמות וקליפין דקאמר רב נחמן אנו אין לנו אלא ב"ש כר"י ובי"ט סבר במוקצה כר"ש מ"מ כבר כתבתי בריש מכילתין דהא דמותר לב"ש היינו משום אוכל נפש וא"כ הוי בכלל אוכל נפש וע"ש באריכות:

במשנה הבהמה והכלים כרגלי הבעלים וכו'. אע"ג דלכאורה לא שייך הך מילתא ביי"ט טפי מבשבת אפ"ה ניחא ליה למתני' הכא ביי"ט משום דאין דרך אדם להוליך בהמת חברו ממקום למקום בשבת וכן להשאל כלים ולהלויםם ממקום למקום משא"כ ביי"ט אורחא דמילתא היא כיון שיש בהם צורך יי"ט כלים לעשות בהן מלאכת אוכל נפש וכ"ש בהמה ועיסה שהן אוכל נפש עצמן:

דף לז:

בגמ' כאן בשני רועים דיקא נמי דקתני לבנו או לרועה. נראה דעיקר דיוקא מיתורא דלישנא דאי ברועה אחד לא הוי צריך למיתני לבנו או לרועה אע"כ דהיא גופא אתי לאשמעינן דכיון שדרכו תמיד בחול ליתן לבנו או לרועה מש"ה הם כרגלי הבעלים:

בתוס' בד"ה לאיסור מוקצה לא חששו וכו' וקשה מה יניקת מוקצה יש כאן והלא חלק חבירו מותר לו וכו' עס"ה. כבר כתב מ"ז ז"ל בס' מג"ש ליישב פירש"י ולע"ד שכמ"ש בסוף דרבוי מבואר בפי' בלשון רש"י שכתב אֵנן סהדי דכל א' מיינייהו אֵקצי דעתו מחלקו של חבירו וזה הלשון לא שייך אלא בכה"ג דוקא דכיון שהם שותפים בבהמה זו ולא שחטו אותה מאתמול לחלקה ביניהם אם כן מסתמא אֵקצי דעתו כדאמרין בכה"ג בעיקר עניני מוקצה כמ"ש רש"י להדיא בר"פ אין צדין גבי עכו"ם שהביא דורון והיינו ממלא לקטיניהו מאתמול וכדאיתא בדוכתי טובא ומשו"ה שייך לומר אֵנן סהדי משא"כ במי שנתן לחבירו דרך מתנה לא שייך לומר אֵנן סהדי ואדרבא מסתמא אין אדם מקצה דעתו מלקבל דורון מחבירו שדרך רוב בני אדם בכך לשלוח מתנות עד שאני תמה על סברת התוס' שחזו פירש"י משום קושיא זו וגם על פי' רבי' שמואל יש לדקדק טובא דמה שהבהמה גדולת ומוסיפה שמנונית שייך בה ענין מוקצה אם כן מאי איירא שותפין אפילו בבהמה שלגמרי שלו נמי שייך הך חששא דמוקצה ונוגד אם לא שנאמר דאה"ג דהא דקאמר רב כהנא ורב אסי לרב לאיסור מוקצה לא חששו לאו משום דלקושטא דמילתא משמע להו לאסור בכה"ג אלא דכולה בלשון בתמיה מסקו לה הך מילתא דאי ס"ד דיניקת אברים מהדדי מילתא היא לענין איסור תחומין אם כן לענין איסור מוקצה נמי שייך הך חששא משום דמה שגודלת ומוסיפא באבריה הוי כמו מוקצה ונוגד וא"כ אֵנן בהמה ביי"ט היכא שחטוין וממעשים בכל יום בעו למידק דיניקת אברים מהדדי לאו מילתא היא כנ"ל:

דף לח.

בגמרא וכו לית ליה לרבי הושעיא ברירה בדאורייתא אבל דדרבנן אית ליה. והקשה מהרש"א ז"ל כיון דרבי הושעיא אליבא דב"ה אמר למילתיה אם כן למאי דמסקינן הכא דבדרבנן אית ליה ברירה אכתי תקשי מהא דאמר ר' ב"ה בפ"ק דף יו"ד גבי נחלות שצריך לומר זה וזה אני נוטל ואי ס"ד דבדרבנן אית ליה ברירה אם כן למה ליה למימר זה וזה אני נוטל במכאן אני נוטל למחר סגי כדמקשה הש"ס לעיל בפ"ק וע"ש מה שתירץ בזה שנראה לי דוחק לפי הסוגיא דלעיל. ולע"ד לא ידענא מאי קשיא ליה למהרש"א דדוקא לעיל מקשה הש"ס שפיר דב"ה אדב"ה גופייהו משא"כ עלוי דרבי הושעיא לא שייך להקשות מדב"ה דלעיל בפ"ק דאפילו את"ל דלב"ה אפי' דדרבנן לית להו ברירה מ"מ הא אשכחן מיהא כמה תנאי דפלגני בדין ברירה ותנאי טובי סברי דיש ברירה אפילו בדאורייתא וע"כ פלגני אדב"ה ואם כן ר' הושעיא מיהו מספקא ליה אי קיימא לן כהנך תנאי דסברי דאפילו בדאורייתא יש ברירה או כב"ה יתנאי אחרינא דסברי דאפילו דדרבנן אין ברירה ומש"ה פסק רבי הושעיא בדאורייתא לחומרא דאין ברירה דבשל תורה הלך אחר המחמיר אבל דדרבנן פסק לקולא דקיי"ל בשל סופרים הלך אחר המיקל כדאיתא בכמה דוכתי בש"ס ובפוסקים לאין מספר שזה כלל גדול בכל פלוגתא דרבוותא ומכ"ש בדין

ברירה דאשכחן כמה תנאי דמספקא להו כדאיתא בכמה דוכתי מיהו בטעמא דרבי הושעיא נראה לי עיקר כדפרישית דמהאי טעמא הוא דשני ליה לענין ברירה בדאורייתא לדרבנן ומלא כמ"ש מהרש"ל ז"ל בס' יו"ש בפ"ק פ' הפרה והאריך שם דהא דאמר רבי הושעיא בדאורייתא אין ברירה היינו בין לקולא ובין לחומרא ובדרבנן יש ברירה נמי בין לקולא ובין לחומרא וכבר כתבתי בזה בפ' כל הנטל דלע"ד לא יתכן לומר כן שאין טעם לדבר וסוגיא כזו לא מצינו בש"ס ופוסקים מלבד כמה ראיות וטעמים שכתבתי שם נגד שיטת מהרש"ל ע"ש וגם בס' בית שמואל בהלכות גיטין השיג על דברי מהרש"ל בזה ואין להאריך כאן יותר ועיין עוד בסמך ליישב קושיית מהרש"א ז"ל בענין אחר ודו"ק:

בפרש"י בד"ה בדאורייתא כגון טומאת מת וכו' ודרך יציאתה הלכה למשה מסיני וכו' עס"ה. כבר כתבתי מזה בפ"ק דף יו"ד דרש"י שם כתב דטומאה דדרך יציאתה שסופה לצאת אינה אלא מדרבנן שגזרו חכמים על המקום שסופה לצאת וזה להיפך ממ"ש רש"י כאן דהל"מ היא וכן כתבו כל מפרשי משניות באהלות פ"ג סוף הטומאה לצאת אינה אלא מדרבנן (לבד מהרמב"ם ז"ל שנראה שהוא סובר דמאורייתא היא) וכן כתב רש"י עוד בפ' העור והרוטב (חולין דף קכ"ה) גבי תיבת המגדל שטומאה זו מדרבנן היא אלא דבעירובין דף ס"ח מפרש רש"י שטומאה זו הל"מ היא ע"ש:

והנלע"ד בזה דרש"י ז"ל רפויי מרפאי בידיה הך מילתא דסוף הטומאה לצאת אי אינה אלא מדרבנן כיון דלא אשכחן בשום ילפותא מקרא ומסברא נמי כתב רש"י להדיא בעירובין שאין טעם לדבר דלפ"ו אכתי נראה לפרש דאפשר דהל"מ היא כדאשכחן כה"ג בכמה דיינים באהלות אלא דלענין האי דהמת בבית ולו פתחים הרבה משמע ליה לרש"י טפי לפרש מסוגיא דפ"ק שהיא מדרבנן כדפרישית התם משא"כ בסוגיא דהכא דקאמר הש"ס להדיא אליבא דרבי הושעיא עלה דהא מתניתין גופא דבדאורייתא אית ליה אם כן משמע דטומאה זו מדאורייתא היא אבל אכתי ליכא מסוגיא דהכא ראיא ברורה לשיטת הסוברים שהיא מאורייתא וסתירה על שיטת הסוברים שהיא מדרבנן שפיר מצינן למימר דנהי דהא דסוף הטומאה לצאת אינה אלא מדרבנן מ"מ כיון דעיקר טומאת אהל היא מאורייתא שפיר קאמר הכא דבדאורייתא יש ברירה כיון שיש לה עיקר מה"ת וכמ"ש התוס' להדיא בכה"ג לענין ברירה גופא בפרק בכל מערבין לענין מעשר. משא"כ לענין תחומין כיון שאין לו עיקר מה"ת משו"ה א"ר הושעיא דבדרבנן אין ברירה וכדאיתא בפ' בכל מערבין לענין ברירה בתחומין גופייהו. ובזה נתיישב ג"כ קושיית מהרש"א ז"ל שכתבתי בסמוך דאיכא למימר דבהאי דלעיל דף יו"ד ביוני שובך דענין הבריה היינו להוציא מויד איסור מוקצה א"כ שפיר קרינן ליה לאורייתא כיון שיש למוקצה עיקר מן התורה אליבא דכ"ע מיי"ט לשבת או להיפך מהכנה דרבה וכמ"ס להדיא בת"י בפ"ק דף ג' ע"ב ומהרש"א ז"ל גופא הביא לשון ת"י גבי ספק מוכן וע"ש בחידושינו ובזה נתיישב' ג"כ הא דאמר רב כהנא ור' אסי לרב לעיל בשמעתין לאיסור מוקצה לא חששו לאיסור תחומין חששו ונראה דפשיטא להו דבאיסור מוקצה שייך להחמיר יותר מבתחומין מטעמא דפרישית דספק מוכן חמיר טפי ואי תיקשי מ"מ הא מסיק רב אשי התם דבדבר שיש לו מתירין אפילו ספק דרבנן אסור ואם כן אמאי מיקל רבי הושעיא לענין ברירה בתחומין משום דמספקא ליה והוא ליה ספיקא דרבנן הא אכתי דבר שיל"מ הוא משום הא לא איירא דאפשר דספיקא דפלוגתא דתנאי קיל משאר ספיקא. ועוד נראה לי דכיון דבדרבנן אמרינן יש ברירה אם כן תו לא שייך להחמיר משום דשיל"מ שהרי אנו אומרינן שהובר הדבר שאין כאן איסור כלל כן נראה לי ודוק היטוב וכל מה שיש לדקדק עוד בעניני ברירה בלשון הגמרא ובלשון התוס' ד"ה ואמר רבי יוחנן כתבתי באריכות בפרק כל הנטל ע"ש:

בתוספות בד"ה ולבטיל מים ומלח וכו' ותימא הא הוי דבר שיל"מ וכו' עכ"ל. ולכאורה יש לתמוה על תמיהתם דהא רב אשי הוא דמסיק הש"ס לקמן אהאי קושיא גופא דלבטיל מים ומלח דלא בטילא משום דהוי דבר שיל"מ. ויש ליישב דעיקר תמיהת התוס' דאכתי אטו כל הנך אמוראי טובי קדמאי ובתראי דאיירי בשמעתין לא הוי ידעו דדבר שיל"מ אפילו דדרבנן לא בטיל דדוכתא טובא בש"ס משמע דהלכה פסוקה היא וכדמשמע נמי להדיא בריש מכילתין דף ג' ע"ב ועיין עוד לקמן בשינויא דרב אשי מ"ש הר"ן ז"ל בזה:

בא"ד יו"ל דהני מילי מין במינו אבל מין בשאינו מינו וכו' עס"ה. ולכאורה הך מלתא מרפסא איגרא יציבא בארעא וכו' דהא למאי דקיי"ל כרבנן דמין במינו מאדורייתא חד בתרי בטיל ובשאינו מינו בס' א"כ למה נחמיר במין במינו יותר מבשאינו מינו וכה"ג קשיא לי בכמה דיני תערוכות שהחמירו חכמים דלא סגיא בס' כגון תרומה וערלה וטבל ויין נסך וכה"ג דבדברים חשובים דאפילו באלף לא בטלו ולמה החמירו בכל הנך במינו יותר מבשאינו מינו (לבר מחמת בפסח) כיון דשאינו מינו מאדורייתא חמיר טפי והנלע"ד בזה דודאי טעמא רבה איכא דכיון דבשאינו מינו בטעמא תליא מילתא משו"ה כיון דביותר מם' ליכא ג"ט כלל אם כן הוי כאילו הוכר האיסור ונסתלק מן ההיתר וכמאן דליתא דמי משו"ה לא שייך להחמיר בהן כלל דמאי כחוכא וטלולא משא"כ במין במינו דלאו בטעמא תליא מילתא שהרי לעולם טעם האיסור וממשו נגדש כמו ההיתר משו"ה החמירו חכמים בכל הנך אף ביותר מששים והיינו כל אחד ואחד לפי מה שנראה להם במאה או במאתים או אפי' במשהו לבר מחמת בפסח משום חומרא דכרת החמירו חכמים אפילו בשאינו מינו אטו מינו כדאיתא בפסחים דף ל' וכדפרישית התם כן נראה לי נכון בעזה"י וכמו שאבאר עוד בסמוך בשמעתין ובקונטרס אחרון אבאר דנפקא מיניה טובא נמי בהך מילתא בחתיכה נעשה נבילה אי שייך נמי בשאינו מינו והובא לשון הר"ן ז"ל בזה ודוק היטוב:

דף לח:

א"ל רבי אבא הרי שנתערב לו קב חטוין וכו' עד סוף הסוגיא. ולכאורה זו הסוגיא תמוה' מאד והם כדברי ספר החתום וכו רבי אבא ממשל משלים היה או חד חדות שהרי אין המשל דומה לנמשל כלל דבעיקר מילתא דקאמר יאכל הלא וחדי היינו כפירש"י דאטו יאכלנה מי שלא עמל בו וא"כ מה זה ענין לגדון דיוק שהוא מילתא דאיסורא וצד ממון שבו אין לו תועבים ואין כאן לא ריוח השואל ולא פסידא דמשאיל וכן בהא דמממה ליה לבוור צרורות ולנבילה בטולה בשחוטתה שנראה שאין אלא עניני דמיונות בעלמא מלבד מה שהקשה מהרש"א ז"ל בהאי דנבילה בשחוטת ע"ש:

לכן נתתי אל לבי להבין דברי חכמים וחידותם ומצאתי וראיתי שהלכות גדולות שנו כאן וגברא רבה כרבי אבא אמר מילתיה לא אוחיבו עליה כי אם חכמים גדולים וחקרי לב כרבי אושעיא וחדירויי שירדו לעומק הדברים לפי דעתן:

ועתה אבאר להיות שכבר נודע דעיקר דין ביטול האיסורים ובהא דאזלינן בתר רובא בכל דבר מתפרש בתורה מקרא דאחרי רבים להטות אלא הא דבעינן ששים בכל איסורין היכא דיהיב טעמא נחלקו הפוסקים ע"פ סוגיית הש"ס אי הוי טעם כעיקר לאורייתא או דרבנן ולפ"ו נלע"ד דעיקר פלוגתא דר"י ורבנן דפלגני במין במינו אי בטול או לא ויליף לה ר"י מקרא דדס הפר ודס השעיר אלמא דלא בטיל

פני יהושע · ביצה

ירבגן דפליגי עליה סברי דשאר איסורין דחולין מקדשים לא ילפינן ואם כן צריך ליתן טעם מאי טעמא דר"י דהא פשיטא לן בכולה תלמודא דחולין מקדשים לא ילפינן. לכך נראה לי דר"י סובר דלא הוי אלא יגלוי מילתא בעלמא דבלא"ה משמע ליה דסברא גדולה יש לומר דמין במינו לא הוי בכלל אחרי רבים להטות דדומיא דסנהדרין בעינן דמיעוטא כמאן דליתא דמי לגבי רוב שכן מצות הכתוב שהמועטים יבטלו דעתם ויטו אחר הרוב ויסכימו כולם כא' וא"כ יש לנו לרבות בכינוצא בזה בעניני איסורין במין בשאינו מינו שטעמו וממשו של איסור המועט נתבטל לגמרי וכמאן דליתא דמי שהרי עיקר הטעם יממשות משל הרוב משא"כ במין במינו שהטעם וממשות שוין ואין הרגש בין הרוב למועט שלא נאבד שמו וממשו וטעמו של המיעוט משו"ה לא שייך בו כמאן דליתא דמי והוי ליה כקבוע בפני עצמו ואכתי איתא למיעוטא בעינייה וכדאשכחן בדם הפר ודם השעיר דדם השעיר המועט כיון שלא נשתנה ממראיתו משו"ה אכתי דם השעיר קרינן ביה אבל לרבנן דפליגי עליה דר"י משמע להו איפכא דאדרבה במין במינו שייך לומר אחרי רבים להטות דמיעוטא כמאן דליתא דמי ובטול לגבי הרוב כיון שהרוב לא נשתנה כלל ע"י המיעוט שכל הרגש הטעם וממשות נקרא על שם הרוב משא"כ מין בשאינו מינו לא שייך לומר כמאן דליתא דמי שהרי הרוב נשתנה על ידו מכמות שהיה וטעמו וממשו של המיעוט ניכר יגרגש ומשו"ה אוליגן בתר טעמא וממשו:

ולפ"ז נתיישב היטב מימרא דרבי אבא שנתכוין לזה הענין בעצמו אפי' אליבא דרבנן והביא ראייה דלא שייך לומר דמים ומלח לבטלי בעיסה כיון דמילתא דפשיטא היא מי שנתערב לו קב חטין דאינו אוכל יחדיו וצריך לשלם לו דמי חטין מעליא כיון שהחטין שלו נרגשין וחלק חבירו נתרבה והשביחה על ידי המיעוט ולא שייך לומר דלבטלי אם כן בודאי כמו כן הדיון אם נתערב מים ומלח של חבירו ועשה מהם עיסה צריך לשלם כל דמי מים ומלח אליבא דכ"ע כיון דלא שייך לומר מים ומלח כמאן דליתא דמי שהרי טעם המים ומלח נרגשין הרבה בעיסה ועיקר השבח של הרוב נעשה על ידי המיעוט ומשום הכי מהאי טעמא גופא אפילו צד חלק התחומין של מים ומלח לא שייך לומר דכמאן דליתנייהו דמי ועדיין שבידת תחום הראשון עליהם והיינו כדמסקינן לקמן אליבא דרבי אבא דעיקר טעמא כיון דחפצי הפקר בכהאי גוונא אליבא דכו"ע קונין שביתה וכמ"ש התוספות אלא דכל הניך רבנן דאוחיכו עליה סברי דמקאמר רבי אבא מחטין בחטין שהוא מין במינו הוי משמע להו דכר"י ס"ל דבמין ומינו לא שייך לומר דלבטול ברובא וכמאן דליתא דמי כיון שהמיעוט ניכר והשביח בהרוב ומשום הכי ממהה להו מים ומלח דמתניתין דלף ע"ג דמין בשאינו מינו הוא אפילו הכי חשיב כמין במינו כיון שהן ניכרין ונרגשין בעיסה לשבח ומשמע להו דרבי אבא בעי לאוקמי ת"ק דמתניתין נמי כר"י בהך מילתא דמין במינו לא בטול משום הכי ואחיכו עליה כיון דלרבנן בטול וכמ"ש התוס' דמכאן נראה להלכה כרבנן:

נמצא דלפ"ו היינו דא"ל רב ספרא לרב אושעיא משה שפיר קאמרת והיינו דבעי למימר דטעמא דרבי אבא לאו כדסברי אינהו דאליבא דר"י אמר למילתיה אלא דאדרבה אליבא דרבנן טפי איתא למילתיה דכיון דבבורר צרורות מגורנו של חבירו נמי קאמר רבי חייא משלם לו דמי חטין משום דכילא חסריה אלמא דאע"ג דהשתא צרורות בעלמא נינהו ולא שוה מידי אפילו הכי חייב לשלם דבתר מעיקרא אוליגן כיון דאצל הבעלים הוה ממון גמור אם כן כל שכן במים ומלח דמעיקרא מאתמול בין השמשות הוי חשיבא באפי נפשייהו וקנו שביתה לעצמן ועכשיו לאחר שנתערבו נמי חשיבא טובא כל שכן שאין להמים ומלח להבטול אצל העיסה אלא דהא דלא מיייתי רבי אבא מעיקרא מהאי דהבורר צרורות משום דהך דרבי חייא קטוספאה לאו מילתא דפסיקא כל כך משום הכי ניחא ליה לאתויי ממי שנתערבו חטין בחטין דמילתא דפשיטא טובא היא כדפרישית:

אמר ליה אביי ולא שני ליה למר בין יש לו תובעים כגון צרורות לאין לו תובעים כמים ומלח דהכא והיינו למאי דלא אסיק אבאי אדעתיה הך סברא דהפקר כהאי גוונא קונה שביתה לכולי עלמא כמו שכתבו התוספות ובהא מהדר ליה רב ספרא שפיר לטעמך וכו' וכוונתו דלטעמך משמע דאי הוי מים ומלח ממון שיש לו תובעים והיינו אם לקח המים ומלח שלא מדעת חבירו ונתן לתוך העיסה היית מודה לרבי אבא דלא בטלו לענין איסורא כיון שיש בהם צד בעלים אם כן בזהוי דנבילה בשחוטא נמי ניימא הכי דכשים לה בעלים לא לבטלי ומה שהקשה מהרש"א מאי קשיא ליה מנבילה ושחוטא טפי מבשאר איסורין דפליגי ר"י ורבנן נראה לי דלא קשה מידי דהא ממין בשאינו מינו אליבא דרבנן לא מצוי להקשות דלא לבטלו אפילו בששים דהא ודאי ליתא והיינו לפי מה שכתבתי בסמוך דמין בשאינו מינו ויותר מס' הוי באילו הוכר האיסור ולענין איסורא כמאן דליתא דמי וממין במינו אליבא דרבנן נמי לא מצוי לאקשויי דנהי דלרבנן במין במינו מדאורייתא חד בתרי בטול אפילו הכי הא ודאי מודו דמדרבנן בעינן ששים דגזרינן מינו אטו שאינו מינו משום הכי מקשה ליה מדר' חייא אליבא דרבי יהודה דאמר נבילה בטלה בשחוטא אע"ג דלר"י מין במינו לא בטול והאי נמי מין במינו הוא מצד הטעם וממשות שבה אפילו הכי קאמר דבטול לפי שאי אפשר לשחוטא וכו' והוי ליה כמין בשאינו מינו אם כן היכא דיש לה בעלים ניימא דלא לבטול ועל זה קאמר שפיר וכי תימא הכי נמי כוונתו דאין הכי נמי דכל שיש לו בעלים אפילו צד האיסור אינו בטל ולפי זה מודית לדברי אבא דלענין תחומין דמים ומלח נמי אם היה להם תובעים בדיון הוא דלא לבטול אם כן אפילו בדאין לו תובעים נמי שפיר קאמר רבי אבא דהיינו טעמא דאינו בטל כיון דאפילו בחפצי הפקר כהאי גוונא קונים שביתה לעצמן לרבי יוחנן בן גורי ורבנן דפליגי עליה נמי מודו בכהאי גוונא כיון דמעיקרא הוי ליה תובעים כמו שכתבו התוספות ובהא מהדר ליה אבאי שפיר לרבי ספרא דהא דאמר ליה מעיקרא ולא שני ליה למר בין ממון שיש לו תובעים היינו לדבריו אליבא דרבי אבא אבל אבאי גופא בלאו הכי לא סבירא ליה הא דרבי אבא משום דאיסור לעולם לא בטול דלף על גב דאותו דבר שנתערב לא שייך ביה למימר דכמאן דליתא דמי אפילו הכי צד האיסור שבו ודאי כמאן דליתא דמי היכא דליכא נותן טעם כדפרישית כן נראה לי נכון כפי' סוגיא זו בעז"ה ואפשר דרש"י יתוספות גם כן נתכונו לזה אלא שקיצרו במונח ודוק היטב:

בפירוש ש"י כד"ה מאי שנא חטין בשעורין וכו' דודאי יאכל הלה וחדיו דכיון דשאינו מינו הוא וכו' עכ"ל. נראה דאין כוונת רש"י במ"ש דודאי יאכל הלה וחדיו שאין צריך לשלם לו כלום שאין טעם לדבר דודאי צריך לשלם לו מה שנהנה דהיינו דמי שעורין דכיון שהמיעוט בטל הוי ליה חטין כשעורין כן נראה לי:

דף לט.

בתוס' בד"ה משום דהוי דבר שיש לו מתירין וכו' וא"ת הא פירשי' לעיל וכו' וי"ל דאין ה"נ וכו' עש"ה. כוונתן מבואר' דנהי דהנך אומראי דלעיל דקשיא להו דלבטלו ברובא הוי משמע להו דהכא בתחומין אפילו דבר שיש לו מתירין בטל בחד מתרי טעמי כמו שכתבו התוס' לעיל מכל מקום לרב אשי הוי איפכא דהאי דהכא אפילו מין בשאינו מינו כמין במינו חשיב ליה. וייתכן יותר טעמא דרב אשי לפי מה שכתבתי לעיל דלא מחמירנן בשאינו מינו דלא לבטלו בס' היינו משום דהוי כאילו הוכר האיסור ונסתלק משם היינו דוקא באיסור דתליא בטעמא וחזותא מה שאין כן לענין תחומין דלא שייך האי טעמא כלל

אם כן אין שום סברא להקל בשאינו מינו יותר מבמינו למאי דקיימא לן כרבנן דמין במינו מדאורייתא קיל טפי כנ"ל:

וראייתי להר"ן ז"ל בנדרים דף נ"ב שכתב בענין אחר דהא דמחמירין בדבר שיש לו מתירין במין במינו יותר היינו משום דכיון דדבר שיש לו מתירין הוא א"כ הוי מין במינו גמור כיון דטעמא שוין ושוין גם כן באיכותם דהאי היתירא והאי היתירא משום הכי במין במינו כהאי גוונא מודו רבנן לר' יהודה דלא בטול דדמי לגמרי כדם פר ודם שעיר ע"ש באריכות ואף שהדברים ראויין למי שאמרן מ"מ לע"ד אינן עולין יפה לפי סוגיית הש"ס בכמה דוכתי והנלע"ד כתבתי ומה שיש לי לדקדק עוד בזה ומה שהקשה בעל פרי חדש בסו"י ק"י במשנה דשקלים במעט שנמצא' יבואר בק"א אי"ה:

במשנה בור של יחיד וכו' ושל אנשי אותה העיר כרגלי אנשי אותה העיר ופירש"י אלפים לכל רוח וכו' עכ"ל. משמע מפירושו דאפילו אם עירב שום אדם מאנשי העיר לאחד מן הצדדים אפילו הכי אסור להוליכן יותר מאלפים ממקומן הראשון אבל הר"ן ז"ל כתב דכל אנשי אותה העיר היינו שכל מי שממלא מאנשי אותה העיר יש להמים תחום של הממלא דבדרבנן יש ברירה וכן כתב מהרש"ל ביש"ש בשם הרשב"א ז"ל וכן הוא בש"ע א"ח סי' צ"ו ולכאורה שהצרכו לפרש מטעם ברירה דאם לא כן אין שום טעם לומר שהן כרגלי מי שמילאן ראשון דהא עיקר דין שבידת תחומין לא שייך כלל בשבת ויום טוב עצמן רק בבין השמשות אלא על כרחך משום ברירה אתינן עלה:

אדא דלפי זה קשיא לי טובא דאם כן תיקשי מתניתין דהכא עליה דרבי יוחנן דאמר בשמעתין דלעיל גבי חבית ובהמה דאפילו בתחומין אין ברירה ואף על גב דהך מילתא דברירה אפילו דברבנן פלוגתא דתנאי היא כדאיתא בעירובין מברייתא דאין מכל מקום הא שמעינן לרבי יוחנן דאמר הלכה כסתם משנה ואף שאינו כדאי מכל מקום מוז הראיה ומסברא פשוטה נ"ל עיקר כפירש"י דהאי כאנשי אותה העיר היינו אלפים לכל רוח ממקום המים עצמן דאע"ג דקי"ל כרבנן דר"י ב"נ דחפצי הפקר אינן קונין שביתה היינו בהפקר ממש משא"כ הכא דהמים נגזרינן אחר אנשי אותה העיר וברירה גמורה נמי לא שייך בהו משום הכי מודו חכמים שקנו שביתה במקומן ודוקא של עולי בבל שייך לומר שהן כרגלי מי שממלא כיון שהן כהפקר ובדיון היה שזיהה כרגלי כל אדם כמו שפירש"י אלא משום דודאי לב"ע אמרינן ברירה להחמיר כדפרישית לעיל דהא ר"י נמי מספקא ליה ולחומרא הא דאמר אין ברירה לא שגא מדאורייתא ולא שגא מדרבנן ולא להקל ובהו מדוקדק היטב לשון רש"י בדיבור הסמוך דיש ברירה להחמיר כנ"ל ודוק היטב:

דף לט:

וסבר רב נחמן יש ברירה והתנן האחין והשותפין וכו' והא דלא משנינן הכא דכי לית ליה לרב נחמן ברירה היינו מדאורייתא אבל בתחומין דרבנן סבירא ליה דיש ברירה כרבי אושעיא דלעיל דהא ודאי ליתא חדא דהקלבון נמי מדרבנן היא כדמשמע מלשון רש"י כאן ועוד דהא לענין מעשר בהמה קולא הוא וזה ודאי אין סברא לומר להקל בדאורייתא משום ספיקא דברירה:

שם אלא הכא במגביה מציאה לחבירו קא מיפלגי. ובמה שהאריכו בזה רש"י והתוספות כל א' לפי גרסתו עיין בחידושינו בפ"ק דב"מ דף יו"ד שהארכתיו שם ליישב שיטת רש"י דהתם ומשם יבואר ג"כ שיטת רש"י בשמעתין ואין להאריך כאן ויתר:

דף מז.

בגמרא איתמר המפקד פירות אצל חבירו רב אמר כרגלי מי שהפקידו אצלו. ולכאורה יש לתמוה בטעמא דרב דנהי דסבר שמכיון שהם באחריות של הנפקד קנו שביתן במקום הנפקד אכתי במאי פקע מהם שבידת בעלים ראשונים ולמה לא יהא ג"כ כרגליו שהרי הם ממון בעלים ממש ולגבי הנפקד לא הוי אלא גורם לממון כדאשכחן אפילו בחמץ גמור משמע בפ"ק דפסחים דף ה' ע"ב דתליא בפלוגתא דדבר הגורם לממון אי לאו דאיכא קרא דלא ימצא וכו"ש הכא דמסתמא דעת הבעלים עלייהו להביאין אצלם ביי"ט וא"כ לפ"ו אפילו לרב הוי לן למימר שהפירות הן כרגלי שניהם להחמיר. ונראה לי דבאמת יש לפרש כן במ"ש הר"ן בשמעתין דיש מי שפסק שהן כרגלי שניהן ונראה שהוא מזה הטעם עצמו שכתבתי דרב גופא מסתמא הכי ס"ל ודלא כמ"ש מהרש"ל ביש"ש דטעם אותו הפוסקים שהביא הר"ן היינו משום דמספקא להו אי כרב או כשמואל וזה נראה דוחק גדול ויותר נכון לפרש כדפרישית וכן נראה מל' הב"י אלא דעדיין צ"ע על שיטת הפוסקים שהם כרגלי הנפקד לבד א"כ תיקשי להו האי סוגיא דפסחים ובכמה דוכתי קי"ל דבר הגורם לממון לאו כממון דמי וצ"ע ליישב:

שם א"ל רב הלל לרב אשי ואי אינהו תלו לה לא שקיל והאמר שמואל שור של פטם. ונראה דפשיטא ליה לתלמודא דרב גופיה דאמר כרגלי מי שהפקידו אצלו אפי"ה מודה לשמואל בזהוי דשור של פטם דאע"ג דמסתמא עדיון הם באחריותו וברשותו של המפטם מ"מ כיון שמעתו למוכרו ביי"ט כדי לשחטו ביי"ט א"כ מסתמא לא ניחא ליה שיקנה שביתה אצלו וגרע אפילו מנכסי הפקר וכה"ג גופא משמע במתניתין דלעיל גבי המשאיל כלים ואשה ששאלה מחבירתה תבלין ומים ומלח והיינו נמי מה"ט כיון שמשאיל יודע שהשואל השאילן לצורך יי"ט כן נראה לי:

במשנה אין משקין ושוחטין את המדבריות. ומפרש בגמרא דהא דקתני משקין ושוחטין היינו אגב אורחיה משמע ברישא דקתני אין משקין נמי לאו לאיסורא אלא משום דאורחיה דמילתא הכי למיתני הנך תתרי וכו"כ הר"ן ז"ל להדיא בשמעתין אלא שהגו"א ח בסי' תצ"ח כתב דאיסורא נמי איכא כיון שאינו לצורך מזונות הבהמה ואפשר שהר"ן ז"ל ג"כ לזה נתכוון ופס"ה א"ש הא דקאמר בגמרא מילתא אגב אורחיה קמ"ל בין ברישא ובין בסופא דהא בהא תליא. אלא דאכתי יש לדקדק לפי פי' התוס' בר"פ אין צדין דנים מן הצידירין שכתבו דמה שאין נותנין לפניהם מזונות היינו שמה יבא לצידן וא"כ משמע לכאורה דה"נ אסור ליתן מזונות ולהשקות את המדבריות מה"ט גופא שמה ישחוט מהן ולפ"ז היה בהכרח לומר דהא דקאמר בגמרא מילתא אגב אורחיה קמ"ל אסיפא דמשקין ושוחטין לחוד קאי ולא ארישא אלא דלע"ד בלא"ה יש לחלק דדוקא צידה חיישינן כיון שבקל יבא ליהו איסור צידה משא"כ בשחיטה דאיכא טרחא טובא לא גזרינן וכה"ג כתבו התו' לעיל בריש מכילתין גבי גזרה שמה יעלה ויתלוש ע"ש. אלא דאכתי לשיטת הרמב"ם שכתב בפירוש המשניות בר"פ אין צדין ובחיבורו דכל דבר שהוא מוקצה אסור ליתן לפניהם מזונות א"כ לפ"ו ודאי משמע דבהאי דאין משקין את המדבריות נמי איכא איסור גמור א"כ לפ"ו ודאי צריך לומר דהא דקאמר בגמרא מילתא אגב אורחא קמ"ל אסיפא לחוד קאי ולא ארישא ויותר נראה דהא דמקשה למה ליה למיתני משקין ושוחטין היינו דלשון משקין לחוד קשיא ליה מאי שנא משקין משאר נתינת מזונות דהוי מצוי ליה למיתני כן נראה לי ודו"ק:

בגמרא מי אית ליה לרבי מוקצה והא אמר ר"ש ברבי וכו' עד סוף הסוגיא. וכתב מהרש"א ז"ל בחידושיו דכל האי שקלא וטריא דהכא לא שייך אליבא דר"נ בריש מכילתין דמחלק במוקצה בין שבת ליי"ט דבשבת

מותר ובי"ט אסור וא"כ ה"נ הוי מצי לאפלוני במילתא דרבי וכו' ע"ש ונע"ד נראה דוחק גדול לאוקמי שקלא וטריא דסתמא דתלמודא דלא כר"נ לא מיבעיא לשיטת הרי"ף והרמב"ם וסייעתם דפסקו כר"נ אלא אפילו לשיטת החולקים נמי עכ"פ הו"ל למימר הניחא לר"נ כדאשכחן בכה"ג בכמה דוכתי ועוד דהא לא אשכחן בהדיא מאן דפליג אדר"נ בהך סברא אלא שהפוסקים דלא כר"נ היינו משום דמשמע להו דר"נ הוכרח לומר כן להעמיד אוקימתא דידיה דטעמא דב"ה בביצה בריש מכילתין היינו משום מוקצה משא"כ לאינך אמוראי אין צורך לחלק א"כ לפ"ז אכתי מאי מקשה הכא בפשיטות דרבי אדרבי הא מצינן לאוקמי שפיר בהך סברא דר"נ אליבא דכ"ע כי היכי דלא תיקשי דרבי אדרבי:

אלא דבאמת נלע"ד דרש"י נזהר מזה במה שמפרש בהך איבעיא דפצעילי תמרה לר"ש מהו וכתב לאכול מהן בי"ט עכ"ל כוונתו מבואר שבא לומר דפשיטא ליה לתלמודא דהך איבעיא איירי בי"ט והיינו משום דבשבת לא משכחת הך מילתא דגרוגרות וצמוקים ופצעילי תמרה כמ"ש רש"י להדיא לעיל דף ל"ד במשנה דעומד אדם על המוקצה דטעם מוקצה דגרוגרות וצמוקין אין רגילין לעשר קודם גמר מלאכה וכיון דשבת קובע דכתיב וקראת לשבת עונג א"כ אי אפשר לאוכלן בשבת אפילו עראי אם לא ע"י הזמנה בהפרשת מעשר מאתמול אע"כ בי"ט איירי וי"ט אינו קובע כדמוכח מסוגיא דמלילות לעיל דף י"ג כן נראה לי נכון ותנו לא מידי ודו"ק:

סליק פרק משילין וסליקא לה מסכת ביצה בס"ד

רשייש

[שם והיבא דמטו שלוחין עבדינן חד יומא. פי' ואילו היה תקנה קבועה לדורות דאפי' ירבו בהם חכמים יודעני העתים כדפרש"י לעיל ה"ל לתקוני אפי' במקום דמטו השלוחים דילמא יארע איוו סבה דע"י לא יגיעו שלוחים לשם]:

רש"י ד"ה שיהו שלוחים בתוך ט"ו כו'. לכאורה נראה להגיה י"ד ואולי לפי שאלפים אמה יכולין גם ביו"ט לילך:

רד"ה דגזרי המלכות ולעשות חסר מלא. עי' ר"ה (ד' כ) כל ספיקא לקמיה שדינן כו' ונ"ע:

תד"ה ותנן וב"מ פ' ג"ה כו' ואמאי לא הוסיף עליהן כו'. לכאורה אינו מוכן ממאי דאין רשאי להוסיף דילמא אה"נ דרשאי אלא דמר בר"א סבר לשעוריה בתלתין דאם ימצא ל' לא יצטרך להוסיף או אם לא יהיה ל' יצוה להוסיף עד ל'. וא"ל אבוא לא תזלזל אלא צריך ס' לבטלו. ואם לא ימצא תוסיף עד ס' ואולי דמשמע להו דמסתמא כבר שמע להא דאמר אבוא דדשיל"מ אפי' בדרבנן לא בטיל. ואם היה רשאי להוסיף ה"ל כדשיל"מ דהיינו ע"י הוספה עד ס' שלא יהא ניכר טעם האיסור ולמה סבר לשער רק בל'] **:**

שם בא"ד בתלתין פלגי כו'. כנ"ל:

דף ה.

רש"י ד"ה הא לן לבני א"י שעושיין יום א' כו'. ק"ל הא גם בא"י לא היו עושין יום א' אלא במקום הועד או סמוך לו בתוך התחום כמ"ש הרא"ש בשם רה"ג וא"כ להרחוקים אף בא"י יהיה ביצה אסורה והוא א"ש מה שהקשו התנא' מר' יוסי שהיה בא"י ואולי כיון דמקום הועד אחר חורבן היה מתחלף ממקום למקום כדאיתא בר"ה וכל א"י ראוי לזה וא"כ יכול להיות שלא יהיה בהם רק יום א' ולכן כשעושין ב' ימים אינן אלא מחמת ספק ועי' במלחמות:

דף ה:

רש"י ד"ה להפקירו ויעלוהו לירושלים כו'. כנ"ל:

רד"ה וכי תימא דיליף תו מיני' כו'. כ"נ דנ"ל:

רד"ה מכדי והלא לא נסתלקה שכינה כו' עד א' בחדש כו' ועד ב' באייר כו'. נראה דהא"ו מן ועד כ' הוא ו' המחלקת במקום או כמו שמסתפק בדבר אבל בתענית פי' בהחלט דבא' בניסן זוה שכינה מן ההר כו':

תד"ה מי (בסופו) ומ"מ ו"ל פרש"י כו'. עי' במפרשים ול"נ כוונתם דאם נפרש דרבא חדש עתה דאפי' מתקנת ריב"ז נוהגין גם למחר קדש ואמר זה עוד בלשון תמיהה מי לא מודה שפיר קשה דמנ"ל הא אבל אם נפרש דלא חדש רק דגם לאחר תקנה הם קדושה אחת והא דנוהגין גם למחר קדש נודע מכבר שפיר תמה בינה זאת:

דף ו.

גמרא רבינא הוה יתיב קמיה דרב אסי. הגרי"פ הגיה אשי ושכ"ה ברי"ף ורא"ש וכ"ה ברש"י וכ"מ להדיא מדבריו ד"ה א"ל רב מרדכי אולם גם גי' שלפנינו תתכן ע"פ מש"כ המהרש"א בכתובות (כג) דמצינו רב אסי בתראה בתר אבוי ורבא ועמש"כ שם (ח):

שם הואיל ומתיר עצמו בשחיטה. כהאי האיל מצינו ביבמות (ז ב וח) והכא עדיפא דלא בעינן שהותר הראשון טרם שחל הב' כהתם ע"ש:

שם מ"ט שתיק רב. בהגרי"פ נפל ט"ס ונ"ל עי' ב"ב (סב) בתק"ה ומודה:

דף ו:

רש"י ד"ה לאכלה בחלב אבל נמצאת במעי אמה. כנ"ל:

תד"ה השתא ע"ב נראה להרר"י דגרסי' כו' מעי"ט ול"נ דהא בהדיא כו'. שמעתי דכוונת הרר"י לגרוס ג"כ דתניא והיא ברייתא המובאה לקמן (כו ב). וכהנהגת הגרי"פ שם דתניא ושם מוכרח דבמשנה לא הוזכר ר"ש ולכן נוכל לגרוס בה מעי"ט:

בא"ד והתם מאי דרשינן כו' ול' ש' לרבות יו"ט. לכאורה י"ל דאף ביו"ט יאסר לפי שהוקצה למצותו וע"ש (מז) תד"ה שגבר:

תד"ה ביצים וי"ל דטעמא משום דבשר עוף בחלב מדרבנן כו'. ר"ל דמצד הדיון אפי' מעורות אינן כבשר רק באיסור נבלה לאוריייתא גזרו ב"ה אפי' בגמורות אטו בשר אבל לענין בשר בחלב דרבנן ל"נ אפי' במעורות ור' יעקב סובר דבמעורות דקרוכות לבשר גזרו אף לבב"ח ורב יוסף לקמן גבי שלל של ביצים הוה סבר דמחמת סברת אפושי טומאה לא מפשינן ה"ל לענין גזירה כמו בדרבנן לכן קאמר בל"ק דלא כר' יעקב (ואבוי דחי ליה דמחמת אפושי טומאה ל"נ אפי' בדבר דגזרו בדרבנן) אבל כרבנן מצוי אחיא דאע"ג דבאיסור נבלה לאוריייתא גזרו אפי' בגמורות מ"מ הכא ל"נ משום אפושי טומאה כמו דל"ג בדרבנן ומה"ט מוקי גמי בל"ב דלא כרבנן אך ק"ק לפ"ז לא ה"ל להתנא' לחדש בויו"ל הב' דב"ה גזרי משום ביצת טרפה דלעולם י"ל דגזרי משום בשר ומ"מ לענין בב"ח דרבנן לא גזר ר' יעקב אלא במעורות דהוי גזרה קרובה וי"ל ואכמ"ל:

דף ז.

גמרא למג"מ למיתבא ליה ביני ביני. עי' בר"ן ברפ"ב דקדושין (דף רכה) וברש"ל כאן ולע"ד י"ל דצריבן פרש"י מבוסלות כ"צ ויל"פ ללכך ראויין לגמען חיים אבל דשוחטה ללא צריבון א"ר לגמען חיים עד שיבשלם מעט ואז יהיו טובים כדפחיא ואין ביניהם אלא דמי עצים וקצת טירחא לבד:

שם והאר"י ב"ש אמר רבי בדק כו'. כנ"ל עי' לקמן (יד ב) וע"ז (נב ב):

דף ז:

גמרא שאור דב"ר ל"ל לומר לך שיעורו ש"ז לא כשיעורו ש"ז. ואין להקשות מדוע לא נימא דאתי לגופיה לומר לך דאף בפחות מכזית ונאמר דשיעורו כשעורה כעצם המת או כעדשה דטומאת שרץ די"ל

דף ב.

במשנה וחמץ בככותבת. עי' לקמן (ז ב) מש"כ על התיו"ט דכאן:

תד"ה ביצה דאמרינן לקמן אפרוח כו'. הוא (ו א):

בא"ד מותר שמן שבגר כו'. הוא בשבת (מד):

תד"ה ובה"א וי"ל דלפיר"ת ניהא דפי' במס' שבת כו'. הוא שם (נא) ל"ה או שטמן:

בא"ד א"נ כיון דהוו שם אוכלין כו'. נראה דר"ל כיון דבשעה שהניחם מדעתו היו שם ג"כ אוכלין ואח"כ כשנטלו האוכלין הפסולות נשאריו שם ממילא:

דף ב:

רש"י ד"ה ולא מן הקורה מוקי ר"ג כו' ב"ה בר"י. כנ"ל:

רד"ה רב יוסף העומדת לאכילה וכדאוקימנא כו'. כנ"ל:

תד"ה גבי דכה"ג חשיב סתם ואח"כ מחלוקת בפ"ג כו' וי"ל דהתם כו'. לכאורה י"ל בפשוט דהתם המחלוקת דבתר סתמא הוה ג"כ סתמא שהכוונה שם על משנה דריצה לאחד כו' משום ירושה לא אח"כ ידאיו דאין הלכה כסתם הראשון ולאדרכה סתמא בתרא עדיף עי' שבועות (ד) ובתק"ה הדר ובמש"כ בע"ז (ו ב) אבל הכא דהמחלוקת היא מיחיד הלכה כסתם דהוה כרבים:

בצינוני גה"ש שדדבור זה צ"ל יבמות מ"ב ומ"ד:

תד"ה ונפלוג וי"ל דהבא פריך כו'. כנ"ל בא':

דף ג.

נמרא מוחלפת השיטה. הגה"ש שכח לציין עוד חולין (קכח) ופרש"י דשם:

רש"י ד"ה שמא יסחט מתוך זג שלהן. ולקמן בסמוך בד"ה ומשקין כ' בלועין בחרצן:

תד"ה גזרה (בסה"ד) הוי מלאכה שאנ"ל דמותרת. עי' לקמן (ח) בתק"ה ואצ"ו וי"ל דהכא ר"ל דמותרת מלאורייתא וה"ל גזרה לגזרה או אפשר דיכווננו לשיטת הערוך המובאה בדבריהם שבת (קג) בד"ה לא ע"ש:

תד"ה רי"א דא"כ (כנ"ל) כ"ש דקשה מדר"י לר"י כו'. הקשה המהרש"א דא"כ השתא נמי תיקשו מכ"ש דרבנן אדרבנן ובס' ב"א תירץ בהא דכתבו התנא' בשבת (מה ב) בד"ה דאית ביה ביצה דלטעמא משום משקין שזבו לא הוי אסרו לר"ש בטלטול אבל לר"י גם בטלטול אסורה ולכן ל"ק דרבנן אדרבנן דא"ל דע"כ לא אסרו ביצה אף בשני אלא באכילה אבל לא בטלטול וכר"ש וההיא דלאוכלין היוצא מהן מותר היינו בטלטול ולכאורה נראה דלדעת התנא' גם למשקין היוצא מהן מותר לר"ש בטלטול וא"כ ע"כ דלאוכלין היוצא מהן מותר דקאמרי הוא אף באכילה ואולי יאמר דדוקא ביצה דלא שייך בה גופה שמה יסחוט רק משום חלא גזרה הוא דמותרת בטלטול וכן בלאוכלין אבל בלמשקין דשייך בהן גופייהו שמה יסחט אסורין אף לר"ש בטלטול וכ"נ מהתנא' לעיל בריש מסכתין בד"ה דתנן מחתכין:

דף ג:

נמרא בשלמא לרבה כו' אלא כו' משום גזרה כו'. וכתב הרש"א דלרבה ניהא די"ל דמיירי ביו"ט אחר השבת כו' ולא מחוור דכיון דבריייתא סתמא תני משמע אפי' שבת ויו"ט דעלמא וכן אבוי דמקשה ליה לעיל אלא מעתה כו' ע"כ כוונתו דמתניתין סתמא תני וגדולה מזו קושייתו השני' ומי גזרינן כו' אינה אלא דמתני סתמא וכמו שפרש"י ותנא' ול"נ דלרבה ל"ק משום דאף בספיקא שייכא דך גזירה גופה משום יו"ט אחר השבת דספיקא אסורה מה"ת (ואף לדעת הרמב"ם דספק בדאורייתא לחומרא אינו אלא מדרבנן גם הוא מודה באיקובע אסורא דהרי חייבה התורה אשם תלוי) וכה"ג מצאתי להתנא' בב"ק (יא) בסד"ה שליו דגזרינן מקצתה אטו כולה וכולה גופה אינה אסורה אלא משום ספיקא דשמא ניומוח שפיר של שליו כו' ע"ש ועוד ראיה מהנ"י בפ"ב דיבמות במשנת מי שקדש א' משתי אחיות וא"י כו' מת ינו אח אחד כו' כתב דאם חלץ לאחת וכנס לחברתה דיוציא ואע"ג שהיא ספק אחות חלוצה דרבנן דכיון דגזרו אטו אחות גרושה גזרו אף על הספק ע"ש וזה יש לדחות דהתם הגזירה משום ספק איסור כרת יכ"מ לשון הג"י שם ותקע דהא תני שליא התם (דף כד) ואפי' שניהם כהנים מ"ט חלוצה דרבנן היא יספק חלוצה ל"ג בה רבנן ואע"ג דגזרו בה משום גרושה לאורייתא אלא ע"כ משום דגרושה אינה אלא איסור לאו. ועי' פרש"י שם (קוט סע"א) ומ"מ לדידי לא תברא דש"ה דאיסור שאינו שזה בכל הוא:

שם א"ל סיפא אתאן לס"ט. כ"מ שהיה הגירסא לפני מהר"ם (לא וא"ל בוי) וני"ל שהוא ר"ת אמרי לך יבחנוס מחקו המהר"ם ואחריו הגרי"פ:

תד"ה אבל אם התחיל לטלטלו כו'. כנ"ל אם בלא ו' וכ"נ מהמהרש"ל:

דף ד.

רש"י ד"ה ורי"א אם יש שם מאה פומין של היתר לבד פומין של איסור כו'. לכאורה ה"נ צריך להגיה לבד פוס של איסור אבל י"ל דל"ר קאי על ג' מיני פומין שזכר מקודם:

[שם ד"ה אפי' בדרבנן וכי היכי דבבטולה מחמרינן מה"ט בספיקא גמי כו'. לפירושו העיקר חסר מה"ס. ועוד דלטעמא דהר"ן בגדרים (נב) בהא דדשיל"מ לא בטיל במב"מ ע"ש אינו ענין כלל לספיקא. אשר ע"כ נל"פ דה"ק מדמחמרינן בדשיל"מ אפי' בדרבנן דלא בטיל א"כ מוכח דספיקא ג"כ אסורה דאל"כ נהי דאינה בטלה מ"מ כל חלא וחדא תישתרי מספיקא דילמא לא זו היא שנתערבה]:

דף ד:

נמרא ואילו בשלו כותים עבדינן חד יומא. ר"ל דלמאי קתני מה שהיו נוהגין בראשונה מאי דהוה הוה ע"כ לאורויין לך דאם תבטל הסבה יחזור הדבר כמו שהיה וכמו בראשונה הוי מקבלין עה"ח כה"י כו' כשבטלה הסבה דהיינו משחרכ בהמ"ק החזיר ריב"ז הדבר ליושנו וכן בראשונה היה לנולב נוטל במקדש שבעה כו' הוא לאורויין כשיבנה בהמ"ק ב"ב יחזור הדבר לכמו שהיה:

כיון דכתב רחמנא שאור לא ימצא כו' כי כל אוכל כו' משמע דשיעורו כמו שיעור אכילה דאשכחן באורי מקום. ועי' בתוס' יומא (עט ב) ד"ה לומר ובמ"ש בסמוך:

שם אבל שאור שא"ר לאכילה לא. ק"ל לפמש"כ הש"א בתשו' ע"ה דשלא כדרך אכילתן חמיר טפי משא"ר לאכילה דבניה"כ ובב"ח וכה"כ חייבין אפי' שלא כד"א ובשא"ר פטורין ע"ש א"כ קשה כיון דעל שאור חייבין כרת כמש"כ התוס' בסד"ה דאר"ז וכ"מ בגמרא כאן ובכ"ד יהיה חייבין עליה במכש"כ בשלא ד"א ובפסחים (כד ב כה) לא הוציאוהו מהא דכיול ריו"ח דכ"א שבתורה אין לוקין עליהם אלא ד"א וכ"כ התוס' שם ד"ה מה לכה"כ שחמן אינו אסור אלא כד"א. וכן בדף כח בד"ה ותנן יכ"מ מהפוסקים וי"ל דשאני שאור מפני שראוי לחמע בו כמה עיסות אחרות עי' בפסחים (מה ב) יכ"כ הר"ן שם אבל מה נעשה להכ"מ ריש הל' חמן דמסיק אף לדעת הראב"ד דחמן א"ר לחמע אם לא נפסל מאכילת כלב אם אבל מאיזה מהם (ר"ל בין מחמן בין משאור) חייב משמע דאפי' נפסל מאכילת אדם והרמב"ם בפ"ד מהל' מ"א הי"א כ' או שאכל כו' ובטל מאוכל אדם פטור ע"ש ויותר ק"ל שראיתי בתוספתא ריש מכלתין ח"ל מאימתי קרוי שאור משיפסל מלאכול לכלב והביאו הגמיי' שם. וזהו דלא כהכ"מ שכ' דאף שאור אם נפסל מאכילת כלב פטור:

שם לענין אכילה כ"ע ל"פ כו'. פי' דבאכילה לא כתיב לא אזהרה ולא עונש בשאור רק דילפינן מחמן ידברי התניי"ט בזה מגומגמין:

שם חיישינן דלמא ממליך ולא שחיט. לפמש"כ התוס' לקמן (ט ב) ד"ה אריו"ח דודאי אליבא דב"ה פליגי וכרי"ח דמוחלפת השטח קשה דהך חששא דממליך ל"ל לב"ה לקמן (יא) ואי ל"ל מוחלפת תקשה לרב יוסף מב"ש שם דאית להו חששא דממליך אמנם נראה לאין מדמין בזה שהרי לקמן (י) משמע דגם כ"ש לא חיישי לאמלוכי אלא בדריכה ראשונה:

רש"י ד"ה דריו"ח לא שכיחא לילד בלילה שכיחא טפי כו'. וכ"כ הר"ן ולכאורה בלא"ה תיפוק ליה דספיקא לחומרא מטעם דיל"מ היא:

רד"ה שיעורו ש"ז כו' ולהכי נקיש כותבת דבהכי הוי יתובי דעתא כו'. וכן הסכימו התוס' ע"י אך אין זה אלא לרב זביד דשם דלמד מכאן שיעורא דכותבת דיוה"כ אבל לפי מה שדחה שם הש"ס ראיתו צריכין אנו לטעמא שכתב התוס' שם ד"ה לומר ואולי ס"ל ז"ל דכיון דמ"מ מסיק הש"ס התם כר"ז ממתינתין דברכות תו ל"צ למימר דכותבת דהכא בבינונית ונצטרך לדחוקי בטעמא כמ"ש התוס' שם אלא דהכא נמי בגסה וכדד"ז וממילא הטעם מורווח כמ"ש כאן ולפמש"כ התני"ט כאן ע"ש לא צריכנא להדוחק דתוס' שם אפי' למאי דדחי דר"ז דיו"ל דהכוונה דב"ש פליגי אף ביה"כ ומשערי גס שם בבינונית ותימה על התניי"ט שלא העיר מדברי התוס' דשם ועוד הא דמשמע מדבריו דוכגריעיתה הוא תוספת על הכותבת לא כן כתב שם בעצמו בשם התוס' והר"ן. ועוד דשביק לאיסתפקוי אי מייירי ב"ש בבינונית או בגסה ועוד דלא מיייתי הא דר"ז ודחלי ליה כנ"ל:

רד"ה והא קא עביד כתישה וכותש תולדה דטוחן ומלאכה היא. ק"ל הא קי"ל דאין טחינה אלא בגדולי קרקע (שיו"ע סי' שכ"א ס"ט) ועפר לא מיקרא ג"ק (שם תרכ"ט ס"א) וכ"מ בשבת (עג ב) האי מאן דכניף מילחא כו' ועמ"א סי' תס"ב סק"ד וכן ק"ל על לשון הרמב"ם בפ"ח מהלכות שבת הלט"ו שכ' שף לשון של מתכת במלאכת טוחן בשלמא הא דקאמר בפסחים (מו ב) וכתשה ביו"ט מי שרי איכא למימר משום דהתם איירי אליבא דרבה והוא ס"ל בשבת שם דיש עימור באינו ג"ק עמ"א סי' ש"מ סקט"ו וכן לקמן (ח ב) הוא נ"כ אליביה (רק המהר"ם שם כ' שמהתוס' מוכח דשם הגי' רבא) אבל הכא ודאי קשה מאי פריך לר"י. ועי' תוס' שבת ע"ג ב' סד"ה מפרקי:

דף ח:

נמרא ואזדא רבא לטעמיה כו'. נראה דמ"מ הכא אשמעינן רבותא טפי דצוהא הוה ספק גמור אם יצטרך כדפרש"י אבל כיו אע"ג דספק הוא מ"מ ודאי הוא לו דחייב לכסות מספיקא והינ"ל דזהו פלוגתת כוי אם הוא כצוהא או לאו דלקמן ור"ל אם הכנים עפר לכסות דם כוי אם מותר לכסות בו צוהא ומאן דאוסר סובר דכוי חשיב כודאי מטעם שכתבתי ומאי דקאמר תסתיים כו' הוא משום דאמר דם צפור אסור לכסות בו צוהא דמשמע דוקא צפור דכיסויי הוא מצוה ודאי אבל אם הכנים לכוי מותר לכסות צוהא ולפרש"י קשה דילמא צוהא חשיבא ספק נגד צפור וכודאי נגד כוי:

שם אמרי במערבא פליגי בה רב יוסף ב"ח כו'. כן הגיה הסה"ר:

רש"י ד"ה נהרבלאי רמי בר ברוכי. כ"ה הגי' לפני הגרי"פ בסנהדרין שם ע"ש:

דף ט.

רד"ה תנאי היא כלומר כו' וההוא תנא מוקי ב"ה כוותיה דלא התירו אלא ברה"י כו'. לכאורה תמוה דמנ"ל לר"ח לעשות ביניהם פלוגתא חדשה שלא נזכרה בדבריהם דכיון דלר"א ור"ש ע"כ אף ברה"ר שרו ב"ה מטעם דשזיכו מוכיח עליו מה יכריחנו לומר דת"ק פליג עליה בזה ואולי מפני זה מפרש הרמב"ם תנאי היא כלומר האיסור דחדרי חדרים איננו אסור פשט ומוסכס שהרי יש שחולקין עליו ולכן יש לנו לומר שאף האוסרו מתירו משום שמחת יו"ט וכן תפרש התנאי היא דל"ק וליכא פלוגתא בין ר"ח לרב והה"מ נדחק בישוב הרמב"ם בפ"ה מהל' יו"ט ה"ד:

בא"ד י"מ כו' ולאו מילתא היא כו'. לכאורה י"ל דה"פ דרב סובר כר"א ור"ש ואינהו ע"כ סברי דל"נ כ"ש וב"ה בד"ז וכמ"ש התוס' לקמן ע"ב אליבא דר"ד. ולפמש"כ ביבמות (פ) דרב ל"פ על מתניתין דקתמה רבי ע"ש א"ש דברי רש"י:

דף ט:

רד"ה וממאי דמוחלפת דאיכא דקר נעוץ דליכא צד איסור. לכאורה יש עדיין איסור גומא:

רד"ה אבל איכא דליכא דקר נעוץ דאיכא צד רמז חפירה ל"ש כו'. משמע דלקר נעוץ אינו מטעם הכנה כמו שהביאו התוס' בשמו ועי' לעיל (ח) בתק"ה וא"צ:

תד"ה מאי ותימא ר"ד כו' וי"ל דר"ד יאמר דל"ג ב"ש כו'. לכאורה י"ל דס"ל דפלוגתייהו בהטיה:

בא"ד וההר"א מבורג' פי' דהתם מייירי בשבת כו'. כה"נ חלקו לקמן ר"פ המביא:

תד"ה אמר דלפי פירושו נמי כו'. כנ"ל:

דף י.

רש"י ד"ה בבריכה ראשונה דרך כו' של כל שנה כו'. משמע דדרך להניח מחדש בריכה ראשונה של שנה זו אף דיש להם ראשונות משנים עברו דכיון דכבר נתגדלו תו אינן מצטונות עליון וכן הרשב"ם

בב"ב (פ) בד"ה מפריח כ' ראשונה של שנה זו:

רד"ה בריכה ומפסיקין בתקופת טבת כו'. והרשב"ם שם כ' שמפסיקין בחדש אדר לבד:

רד"ה ולו פתחים כולן פתוחים כו'. ובדבור הסמוך ואע"פ שאינן תחת הגג המאהיל עה"מ אולי דעתו כהיט מחמירין שבשני"ע יו"ד סי' שע"א ס"ד ברמ"א ע"ש. אבל חס לי לייחס דעה זו למאור עינינו ז"ל שהיא נדחה ממשנה מפורשת ע"ש בהגר"א סק"ט ובא"ר פי"א דאהלות סוף מ"א לכן י"ל שכוונתו באמריו פתוחים היינו שאינם סגורים על המסגר אבל אינם פתוחים ממש וא"ש לפ"ז מה שאמר נפתח אחד מהן:

רד"ה כולם טמאים שגזרו חכמים כו'. ולקמן (לח) מוכח להדיא דהוה דאורייתא הל"מ כדפי' בעצמו שם וכ"כ בעירובין (סח). ועתני"ט פ"ז דאהלות מ"ג:

רד"ה אף משימות חמת ולמאי דס"ד כו' דבנפתח א' מהם נמי הוי פליגי כו'. ועי' בתוס' מה שתמחו בזה ולעד"נ ינו יען כי בדיני ברירה נמצאו כמה חילוקים דקים כאשר האירכו בתוס' בב"מ וכן שאר המפרשים י"ל דה"נ ל"א ברירה אלא כשחשב גדול הבית אז אמרי' דגם מעיקרא הי' דעתו בכך משא"כ כשנפתח מאליו או אחרים הוציאוהו שלא מדעתו דיו"ל דלעולם דעתו היה להוציאו בא' משאר פתחים ועדיין צע"ג בזה כי דין ברירה עמוק מאד ומפורז בש"ס בכמה שיטות ומה שהקשה הרמ"ש לשיטת רש"י למאי דס"ד ל"ל למיתני כלל נפתח א' לפמש"כ בעירובין שם בשם התוספתא דבנפתח אינו מציל אלא פתח ולא חלון וכ"מ להדיא מלשון המשנה ומחשבה מועלת אפי' בחלון לק"מ:

דף י:

[רש"י ד"ה בשלמא. דהוו שני גזולות. אולי צ"ל שלשה]:

שם (בסופו) הכי קאמרי. כנ"ל:

דף יא.

[רש"י ד"ה א"ד אמר אביי שני אביי גופיה הכי ל"ג כו'. כנ"ל]:

דף יא:

גמרא אר"י א"ש מולח אדם כמה חתיכות בשר בב"א כו'. עי' ברא"ש ולכאורה יל"פ דר"ל דכל החתיכות עדיין מחוברות וקמ"ל דמולח אותה כמו שהיא ואע"ג דלפשר למיפלגה עי' לקמן (כא) והטעם דמיקל כאן הוא כמ"ש הרא"ש משום דאין עבוד באוכלין אי משום פסילה שלא יסריח הבשר כמ"ש הג"א. ועי' לקמן (ז ב) ברש"י ד"ה ואם הערים ובתוס' שם ולשון הירושלמי מולח הוא אדם דבר מרובה אע"פ שא"י לוכל ממנו אלא דבר ממועט:

רש"י ד"ה ורחבא (בסופו) דלא נספקיה דררב יהודה אחרניא. כנ"ל. [ועתה נראה לי דר"ל דודאי לא יסתפק השומע שכוונתו על רבי יהודה אחר לפי שלא היה בזמנו ובמקומו זולת רב יהודה רב:

שם ד"ה דערב יו"ט לא דהא יכול לשוטחו מבצעו"י. כנ"ל]:

דף יב.

תד"ה הג"ז ורש"י קי"ל דב"ה ס"ל כו' הותרה לגמרי כו'. נראה דחיליה דרש"י מהא דא"ל לריו"ח לקמן במבשל גיד דאמרינן לב"ה מתוך אף דהוא אסור וא"כ אין בו צורך כלל והתוס' לשיטתייהו נדחקו שם:

דף יב:

רש"י במשנה ד"ה מתנות הרמתן הותרה לו שהרי כו' ואע"פ שאין טובלין כו' מיהו כו' הלכך כו'. לכאורה אדרבה לפי שאין טובלין ומותר לאכול הבשר קודם הפרשתו לכן מותר להרימם דאין זה שום תיקון וכמו דפריך לעיל (ט) גבי חלה לימא פליגא דשמואל כו' ע"ש ובפירושו ולזאת אפי' נשחטה מעיו"ט שרי להפרישם ביו"ט וכדאיתא בגמרא ולכן מה שמסיים משום גזירה דאין מנביהין אותם תמוה אח"ז ראיתי בהגהות הב"ח שמניה דא"מ תרומה ולפמש"כ מדויק שפיר מה דסויימו ב"ה תאמרו במתנות שזכאי בהרמתן דשבקי לחלה ברת זוני' משום דמילתא פסיקא קאמרי דמתנות לעולם מרימין משא"כ חלה דאם נגמרה הלישה מעיו"ט לכ"ע אין מרימין אפי' לרבה לעיל (ט) כמו שהביאו התוס' שם בשם הירושלמי וכן ב"ש נקטי בסוף דבריהם מתנות לרבותא וכן בדרייתא לקמן ורש"י שכ' שם בד"ה על המתנות וה"ה לחלה כו' לשיטתו לעיל (ט) דלא שמיע ליה הא דירושלמי:

תד"ה אין וקאמר עליה כו' לא יטלם ביני מתניתין כו'. כנ"ל:

בא"ד ה"ק דהוא דבשבת כו' והיא ילפינן מהוא. כנ"ל. ולקמן צ"ל ואתה דירושלמי (ר"ל מתניתין דמאי שהיא שם בירושלמי) קרי הוא:

בא"ד מה שמתירין ב"ה היינו דוקא בשרגילין כו'. ר"ל דמשמע הכא דאף בתרומה דמוזו ב"ה לא אסרי אלא הולכה אבל בביטוי שרי אינו אלא כשרגילין כו' וכ"ז לסתמא דמתניתין דאתיא כר' יהודה ובאחרים אבל לר' יוסי דפסקינן כוותיה ודאי מותר אפי' בהולכה כמו שאמר בהדיא מוליכין ומלא כמהרש"א ומיושב ג"כ תמיהת הרש"ל על הרא"ש וכ"נ שהבין המהר"ם ומקדוקו בתוס' דנקטי ב"ה אינו כדאי לנחות הפי' הפשוט שבדבריהם:

דף יג.

גמרא תנ"ה בן לוי כו' שכשם שת"ג כו' כף ת"מ כו'. משמע דילויף לה מהיקשא ורבא אמר משום קנסא:

רש"י ד"ה ופרכינן לרבא כו'. כנ"ל:

רד"ה איכא דאמרי אבל בקטניות סתם הכנסתם למרוח. ק"ק א"כ מאי פריך מחבילי תלתן הלא פרש"י לעיל בד"ה לאשמעינן דאין לרכן להעשות כרי ושיפלגו הלשונות במציאות כזה הוא דוחק:

רד"ה קנסא שהמשנה סדר המעשרות כו'. ורמב"ם פי' דהפסוד לכהן התרומה שבו משמע דמשום לא תאחר ליכא הואיל דלא מטא דעדין זמן חויבביהו:

תד"ה א"ד ותיריך דה"ק כו'. אכתי קי"ק דלל"ק קטניות עדיפא דבדיהו מודה ריב"י במפרש ולל"ב שבלים עדיפי דמחייב בהו רבי בסתמא ובקטניות לא:

דף יג:

גמרא מתקיף לה רב ששת בריה דרב אידי. עמש"כ בפסחים (מט):

רש"י ד"ה מחשב הא מדידה בעי בשלמא כו' ובת"ג כו' דילכך באומד סגי כו'. משמע דכש"כ מדידה דעדיף טפי ותימה דהתנן פ"א דתרומות מ"ז אין תורמין לא במדה כו' ע"ש:

רשייש • ביצה

תד"ה

תד"ה **כשם** דה"ק בירושלמי כה"ת כו' חוץ מת"מ כו' אבל בת"מ מדאורייתא לא בעינן מוקף. וכ' מהר"ם שיש שום לימוד דת"מ ל"ב מוקף ועגלם ממנו תשלום הירושלמי הביאו הר"ש ברפ"ב דתרומוות דיליף מדכתיב גבה מכל מעשרותיכם (אולי צ"ל מכל מתנותיכם כמו שהגיה הגר"פ בסוגיין ועמש"כ במ"ר נשא פ"ו אות ח' במ"ק בהערה) תרימו אפי' אחד ביהודה וא' בגליל ע"ש:

ובעיקר דברי הירושלמי שאמר כה"ת למדה ומלמדה כו'. ק"ל לאשכחן עוד בבכורות (נו ב) יהיה לך ולא של שותפות וזה כתיב בבכור ורשינן ליה למעשר באא"ע דבכור איתא בשותפות ע"ש וכה"ג בסנהדרין (נד סע"א) ע"ש ובפרש"י:

תד"ה ומה ראית ותימא כו' ואומר הרר"י כו'. עמש"כ בס"ד בעירובין ודע ששם כתבו זה בשם הריב"א:

דף יד.

גמרא אלא אימא לבל דבר. רש"י נדחק מנ"ל ללא בעו שינוי ואולי יל"פ לכל דבר היינו מלנח שזה לתבלין לכ"ד דאילו לא היה כוונתם רק למשרי לקדרה הל"ל ובה"א אף לקדרה:

שם אמר **אביי כי תניא נמי מתניתא כו'.** עי' רש"א ואישתמיטתיה מש"כ התוס' בכ"מ דהיכא ללא נזכר אמורא מקודם אין דרך לומר אלא ומהם בשבת (נצח) ד"ה אטביעו וכ"כ הרשב"ס בב"ב (מד ב) ד"ה ל"ץ:

דף יד:

במשנה ובה"א בורר כדרכו כו'. בתנור"ע הקשה איך הותר לבורר הפסולת כו' הא הוי מוקצה כו'. ותימה שעגלם מכ"ת התוס' בשבת (קמב ב) דכיון לאוכל מרובה עה"פ כדמוקי לה רשב"ג בטלה ברוב ליטלה מן האוכל ולזורקה ועי' לעיל (ג ב) תמ"ה אבל:

תד"ה הבורר וי"ל דהתם ה"פ נוטל האוכל לעצמו כו'. כצ"ל:

רש"י במשנה ד"ה אבל. שאין טוחנין ביו"ט. עתוי"ט שכ' דשחיקת מלח ואי היא תולדה טנוחן ככל שחיקת תבלין כו' עמש"כ לעיל (ז ב) ותראה שגנה בזה ועי' בפ"א דמע"ש מ"ג בתניי"ט ובתנור"ע אות ל':

גמרא משום שנאמר לא יעלה עליך. עי' הגר"י פ וכן ברי"ף ורא"ש ל"ג ליה אבל הר"ן גרים ליה ופירשו יכן הגר"א ז"ל בפ"ט לכלאים מ"ב:

תד"ה מפני וי"ל דשאני פרוכת הואיל דמיכף כו'. כלאי' בסוכה (ז ב):

בא"ד ומיירי במשקה דוב וזבה כו'. ע"כ ר"ל במשקה שאינה ממעיניוותיהם דהם אה"ט אבל קשה דמאי אזירא דזו"ז כולוה משקין מטמאין כלי מדרבנן ואולי משום דמשקי בי מדבחייא דכן בפסחים (יו) ללוי. יעי' עוד שם (יט ב) ואכמ"ל:

דף טו.

גמרא סנדל המסומר אסור לנעלו כו'. התניי"ט תמה מדוע לא הביא הש"ס סיוע לאביי מהברייתא דשבת ע"ש ועגלם מכ"ת דברי הרמב"ן בסתה"א שהבאתי בברכות (כו) ע"ש:

שם ביצת הגיר. נמצא במקרא ישעיה (כז ט):

שם ה"ק כל שנאותין בו בחול כו'. נ"ל דמוכח פי' זה מדאר"י מפני שצריך אומן משמע דאם היה הדיוט יוכל להשחירן מותר והלא ביו"ט אסור משום צובע אלא ע"כ משום דראוי היה לחול ע"י הדיוט וכיון שלא נצרך אומן לא מיקרי מחוסר מלאכה:

שם אמר אביי תפילין הואיל ואתא לידן כו'. כה"ג אמר בשבת (פא ב) וש"נ:

שם ל"ק הא דמינטרא מחמת גנבי כו'. עי' גי' מהר"ם ולגירסתו קשה דבלא מינטרא מחמת כלבי לחוד סגי. ועמש"כ בעירובין (צו) וגי' שלפנינו יל"פ דהוי כמו אלא ל"ק כו' וקאי על קושיית ר"ה בריה דר"א מהברייתא על אביי הא ר"ל הברייתא דמנטרא כו' והא דל"ק אלא עי' מהרש"א לעיל (יל) ובמש"כ שם בס"ד:

רש"י ד"ה מניח ידו דרך מלבוש דהיא העברה בלא"י. ובעירובין (צב ב) פירש דרך מלבוש דהוי תכשיט ולא משאוי ושם הוא מוכרח ללר"ג לא שרי טפי מב' זוגות משום ללאו תכשיט הם ע"ש ואי מטעם דהוי בלא"י אפילו טובא נמי:

תד"ה אלא. אבל נמטא אינו אלא מדרבנן כו'. כ"נ דצ"ל:

תד"ה ה"ק. מ"מ ליבא איסורא להניחן. עתניי"ט ותנר"ע ומה שהקשה הב' על הא' דנזירה שמא תופסק כו' ל"ש ביו"ט דהוצאה לא איסורא ביה נ"ל דלנ"מ דהא לקמן (ר"ד יח) דא"ר טעמא דאין מטבילין כלים שמא יעבירונו ד"א ברה"ר ונזירה יו"ט אטו שבת. והר"ש שם פסק כוותי' וע"ש בתד"ה נזירה יבשבת (קכד) והא דבקעת דביו"ט דבר שמלאכתו להתיר כו' כיון דבשבת כו' נזירה יו"ט אטו שבת:

דף טו:

במשנה ואם הותר הותר לשבת. עי' לקמן (יז) דגם לכתחלה שרי להוסיף אף שא"צ אלא לחתיכה אחת ואפי' מיו"ט לחבירו דהב' ספק חול וברש"י שם ע"ב ד"ה שלא יערים כ' דאפילו לחול שרי ואולי יכוין כאן דאפי' הותר כולו אח"כ שלא טעם ממנו מאומה אין בכך כלום הואיל דבתחלת בישולו כיון בלא הערמה לאכול מקצתו ועט"ז ס' תקכ"ז סק"כ או יל"פ האז ואם כמו ואפילו כמש"כ בברכות (לד) בס"ד ובהשמטות בסוף שבת (ועי' תל"ע חלק ה' מאמר ג' פ"ג בשמוש הה' דמלת אס) וכפל דהותר הותר מורה דאפי' טובא (ע"ש מאמר א' רפ"ל) ועי' ב"מ (לא) וכן יל"פ הלשון דואם נתרפא נתרפא דפי"ד דשבת מ"ד ודסוף פכ"ב ור"ל ואף דנתרפא יפה יפה:

שם ושוין כו' שהן ב"ת. לכאורה הלשון תמוה דהכי פליגו במה נקרא ב"ת ואולי אתא לאפוקי מרשב"א לקמן (יז ב) דאמר דפליגי בזה אם הם ב"ת ובפשוט י"ל דה"ק ושין דגן כו' דמערבין בי' ואמר הטעם מפני שהן ב"ת:

גמרא א"ר בדי שיברור מנה יפה לשבת כו'. עי' בר"ן שכ' ול"ת כו' הא דתנן נאכל עירובו כו' לא יבשל כו' דמוטב שלא יתעדן שבת א' כו' מזה נראה ראייה לשיטת תר"י ריש ברכות דלרבנן דאמרי שם עד חצית משום סייג היכא דעבר ול"ק עד חצית שוב א"ר לקרות ע"ש ודלא כהש"א תשו' ד' שהקשה עליו מסכרא ע"ש:

רש"י במשנה ד"ה אכלו קודם שבשל כ"צ שבת. לולא דמסתפינא הייתי אומר דלטעמא דרבא כזי שיברור כו' אם נאכל העירוב אחר שסעד סעודת יו"ט מותר לבשל בתחילה לשבת דתו לא שייך שמא

יכלה הכל ליו"ט ונ"מ לדינא דבמדרכי כ' שסמן ר"ש על הא דרבא פ"א דשכח ול"ע והניח ע"ת ביו"ט כו' הביאו הב"י ססי' תקכ"ז ע"ש:

רד"ה ופירוותיה. ול"נ שהוא מין עשב כו'. בר"ה (כג) חשיב קתרוס במיני ארזים ומפרשו רב אדרא וע"ש בפרש"י וכן בחלק (קח ב) עצי גופר א"ר אדרא לגי' הערוך (וכן כאן אמר לשון נטועה דעל הרוב הונח על אילנות) אולי יאמר דתרי אדרא נינהו כדמשני הגמרא כה"ג בכ"מ וכמ"ש התוס' בע"ז (יל) לענין תורניתא ע"ש:

דף טז.

גמרא תנ"ה בש"א מחד שביך לשבתיך כו'. חדוש הוא לומר תנ"ה לברייתא [וכה"ג השינו התוס' על פרש"י בבכורות (נא) בד"ה והראיון] וכזה בסוכה (כו סע"א) ועמש"כ שם וכיוצא בזה תמהתי במנחות (מא ב) ע"ש ואולי השני' היא מדר"ח ור"א עי' חולין (קמא):

תד"ה איזהו פרש"י כו'. וקשה לפ"ז דהל"ל שהלכנה מתבכה רש"י נראה שייבז זה במש"כ בד"ה בכסה אבחדש קאי כו' וכן באיזו לשונות לנעזיות נקראת הלכנה בשם שנקרא בו חדש:

דף טז:

גמרא תנן אכלו כו' לא דאית ביה בזית. ונראה דאשמעינן דל"ת כיון דקרא שם עירוב על כל הככר צריך שיהא כולו קיים אבל א"ל דקמ"ל אע"ג שהוא פרום ולכתחלה א"מ בו מידי דהוא אע"ח דקו"ל כר' יהושע בעירובין (פ ב) במשנה דהטעם דהתם משום איבה לא שייך הכא דמערב לעצמו ואי דמזכה לאחרים גם בזה ל"ש איבה כמ"ש הרא"ש שם:

דף יז.

גמרא רא"א בהודאה. וכ"ה אומר בהדלה בפ"ה דברכות במשנה וטעם תר"י דשם לא שייך כאן כ"כ:

שם מניח אדם עירובי תחומין מיו"ט לחברו ומתנה. נל"פ דמיירי אפילו חלו באמצע השבוע והוא נצרך ללכת ביו"ט שני יותר מאלפים מניח עירוב ביו"ט א' ומתנה אם היום חול יהא עירוב לצורך מחר ואם היום קדש א"כ למחר חול ואי"צ לעירוב כלל וכ"נ שהבינו התוס' בעירובין (לח) ד"ה ור"א ורש"י ותוס' כאן לא פי' כן:

רש"י ד"ה מיו"ט לחבירו ובאותה הפת עצמה. לקח זה מהא דאיתא בעירובין (לט) ע"ש אבל התם הטעם משום הכנה דל"ש כאן כמ"ש התוס' ועוד ביום הא' מא"ל. שוב ראיתי להטור ס' שצ"ג שכ' לענין ע"ח ג"כ באותו הפת וע"ש בב"י ובאחרונים ולא העירו מפרש"י:

תד"ה אין הלכה ואת"כ כו' וי"ל כו'. ול"נ דאי הוה אמר הל' כת"ק ה"א דהכוונה אינה רק לאפוקי מר"א דאמר בהואלה ונ"מ לחל בחול אבל מה יענו הם ואני להא דאיתא בנדרים (עו ב) כה"ג וכן לקמן (כד) א"ה כר"ג (ועמש"כ שם בס"ד). ועוד איכא ד"ט כה"ג. ועי' בתוס' שצין הגר"י פ:

תד"ה אי אמרת. לכן ג"ל כגי' דה"ג. הוא ר"ת דהלכות גדולות וכן הביא הר"ן בשמו:

דף יז:

גמרא אכלו עד שלא אפה עד שלא בישל עד שלא הטמין כו'. כצ"ל וכ"ה ברא"ש:

שם אסורא דשבת שאני. וי"פ דליחוי זה מספיק גם על המעשר והמטביל דלעיל דאיסורא דשבת חמירי אפילו שבותין דידו' כדלקמן (ר"ד כא) שאני שבות שבת משבות יו"ט ועמש"כ לקמן רפ"ה ובעירובין (פו ב ושס) אמרינן דחמיר אפי' נגד עשה דאורייתא ורש"י לא פי' כן וכן הר"ש בתרומות שם. אח"ז מציאתי להב"י ססי' תק"ג שהביא בשם תשובת הרשב"א כדברי:

שם א"ר הלכתא כתנא דידן כו'. ובירושלמי אמר והלכה כדברי התלמיד פי' הק"ע דרבי (ר"ל שסתם המשנה) תלמידו דרשב"א הוה ואישתמיטתיה גמרא דכתובות (נא) דקרי ליה חבירו ולפמש"כ התוס' במנחות (ס"ד לא) דתרי רשב"א הוו א' חבירו דר"מ וא' תלמידו הוה א"ש ועי' ב"מ (ד ב) בתד"ה אין הב' בסופו ובמה שציינתי שם:

תד"ה אמר והא דקאמר אביי ל"ש אלא תבשיל א' כו'. הוא לעיל (טז) ושם ליתא לתיבת א':

רש"י במשנה ד"ה ובה"א והא דנקט שבת רבותא כו'. והתניי"ט בשם יש"ש כ' דדוקא קתני להטעה בכניסת הרגל ול"נ דאם יטבול ביו"ט יהי' טבוי"י עד שיעריב השמש ויהי' כל יום א' בטומאה:

רד"ה ושוין ומבטלי אגביהו כו'. כצ"ל:

דף יח.

גמרא ביו"ט שא"ל. ממתניתין לא מוכח דאסור ביו"ט דהא דאמרי מלפני השבת דמשמע דביו"ט לא. י"ל כמש"כ שם אלא שסמך על הברייתות דלקמן וכה"ג לקמן דפריך ויה"כ מא"ל ע"כ סמך על הברייתא דכל חייבי טבילות דמייתי שם בתר הכי וכפרש"י:

רש"י ד"ה בולד הטומאה (בסופו) העריב שמשו אוכל בתרומה. כצ"ל:

רד"ה זריזין. א"ג כו' והויא מילתא דל"ש. ומ"מ באה"ט כיון דשכיחא בישראל גזרו אף בכהנים משום לא פלוג משא"כ בולד דאינו אצל ישראל:

תד"ה גזרה ולא כו' דיו"ט ושבת אחת היא. ק"ק מלקמן ע"ב בפלוגתת רבי ורבנן דמחלקי שם בין יו"ט לשבת וי"ל דהתם הוא בדין פרטי והכא באיסור טבילה בכלל וצ"ל לדבריהם דכל הני דפריך מהם אביי הויין ג"כ כמו אחת:

תד"ה בלי ובאה"ט מ"מ כו'. כצ"ל בל"ו:

דף יח:

גמרא הדר ביה רבא מההיא. כתובות (יא ב) ב"ב (כד) [מנחות (ז ב)]:

שם מני מתניתין לא רבי כו'. לפי מאי דס"ד דברייתא כולה מיירי בחד יומא קשה מ"ק רבי אין מטבילין אה"כ עג"מ כיון דמים גופייהו אפי' בכלי אבן אין משיקין וי"ל דמ"ל במים שנטמאו ביו"ט דלא נרע מכלי שנטמא ביו"ט והא דחכ"א ומשיקין אה"מ בכלי אבן אע"ג דקאמרי דמטבילין כלי ע"ג מוימיו וא"כ כ"ע נמי י"ל דמ"מ לכתחלה אסור לגרום טומאה כמש"כ התוס':

תד"ה הדר ההיא שנויא דהתם כאן קודם טיבול כו'. כצ"ל:

בא"ד כיון דמתרץ ליה עלה דמתניתין כו' ואהא נמי מייתא כו'. כצ"ל. ולכאורה אינו מוכן דהא שנויא דהתם ג"כ אמתניתין ואולי ר"ל דהכא מתניתין גופה מינה ובה טעמא בעיא ותירוצי קמאי ע"כ לא ישרו

רשייש • ביצה

בענינו אבל התם רומיא מזכרייתא הוא ולכן אפי' תימא דלא ישר בעיניו תירוצא דאביי איכא למימר דפליגי אהדדי עמש"כ שם בס"ד:

תד"ה כל. דדוקא הם שהיו עוסקין בו'. כצ"ל:

דף יט.

נמרא אמר רבה (כ"ג דצ"ל) אשכחתינהו בו'. סוכה י"ז וש"נ:

רש"י (ברה"ע) ובספרים שלנו בו' וגורסין בו' ומתניתין בו'. לכאורה יצטרכו ג"כ לגרוס וכולה מתניתא בשבת לאב"א רבי וכולה מתניתא ביו"ט להאב"א רבנן:

רד"ה תד"ה עושה. וההיא טבילה שניה הבא להחמיר בו' מטביל ביו"ט. וכן בד"ה הרשות מסיים מטביל ביו"ט. ולכאורה כיון דאפי' נטמא בולד שצריך טבילה מדרבנן מותר לטבול ביו"ט כש"כ הא. (ועתוי"ט) יותר ה"ל לפרש דזה איירי בשבת. עיי' לעיל תד"ה ושון. ועיי' פי' הרע"ב וכ"ע התוי"ט וכ"ת דק"ל לא"כ היינו רישא דהא דלימדי' נמי הוה זו ואצ"ל ולק"מ דהיינו הך פריך הש"ס בד"ע אבל זו ואצ"ל משני הש"ס בכ"מ:

דף יט:

נמרא וקסבר א"מ קדשים לבח"פ. ק"ל מדוע ל"פ ר"ש ע"ז לפי מאי דמסקינן בזבחים (עו) דס"ל מ"ק לבה"פ אף לכתחילה:

רש"י ד"ה לבח"פ ומתוך כך חמץ שבה בא לידי נותר. הא דלא פי' דיהא צריך לשרפנו בשעה ו' טרם שיבא לדיי נותר הוא משום דקי"ל אבל אתה רואה של גבוה ומ"מ לריה"ג דאמר קק"ל ממון בעלים הוא ואפי' לאחר שחיטה חלק בעלים ממנונו הוא כמש"כ התנא' בב"ק (יב ב). י"ל דעובר עליהם גם בב"י יבזי"מ. ועוד יש לעיין לרבנן דפלוגי עליי' דריה"ג דלכאורה ודאי אינו עובר בב"י דשל גבוה הוא א"כ לראב"י בפסחים (כט) קודם חזרה דליף שאור דאכילה משאור דראיה היא מותר לאכול מחמן דתודה בפסח ויל"פ דעלייהו כוון שם באמרו אבל אתה אוכל של גבוה והתנא' נתקשו שם בזה:

דף כ.

נמרא אלא אתיא מבינייא. רש"ל מחק מלת אלא ויש לקיימו ע"פ מש"כ התנא' בשבת (נז סע"א) ע"ש: שם ת"ר מעשה בהלל הזקן בו'. בציון הגרי"פ צ"ל תוספתא דחגיגה פ"ב:

רש"י ד"ה ב"ש היא הלכך לא דחי סמיכה דידהו יו"ט. עיי' גה"ש וכבר קדמו בזה השעה"מ בפ"ג מהל' מעה"ק וע"ש גם ישוב נכון והנה"ש הביא דבריו דשם בפסחים (פט) בעירובין (ג) ופה שכחו:

תד"ה נזיר. וכן בנזיר. ג"ל דמ"מ עולת הנזיר אינו ראוי להביא ממעות מע"ש כדמייתי התנא' ריש מנחות מן הספרי דממעט עולות משום דכתיב ואכלת:

תד"ה למד ותימא דאמר התם וכו'. הוא כמנחות (צב):

דף כ:

נמרא ואמר כל מי שרוצה לסמוך בו'. בתוספתא שם הגי' כל מי שצריך להביא עולות ושלמים יבא ויטול בו' והיא יותר נאותה לפי הענין. ועיי' חגיגה (ז ב) תד"ה מביאין:

רש"י ד"ה שמא ישעה ושמא בו' וגמצא מאחר נדרו. לכאורה יל"פ כשישהה יוכל לבוא לתקלה דגזיה יעבודה כדאמר' בעלמא ויהי' דומה לשמא ישעה דלעיל (יח) דפי' שם משום תקלה. אכן באמר ולא הפריש לא שייכא תקלה זו:

רד"ה הדם יזרק. עיי' רש"א שכתב דבק"צ עלו נמי לשם חובה. ותימא דלפ"ז אמאי אם היתה שבת לא יזרק וגם אם זרק לא יקטיר אימוריו עד הערב כיון דעלו לשם חובה אבל הוא נמשך אחר הרע"ב בריש זבחים שכ' כן מפירוש הרמב"ם. אמנם בחבורו פט"ו מהל' פהמ"ק חזר בו ועמש"כ שם (ד) בס"ד:

דף כא:

נמרא א"ל חזי להיסק גדול. עיי' לקמן (נג):

תד"ה לכם והכי איתא בספרים בו'. כצ"ל. וכן העתיק המהרש"א לעיל ולא כהגרי"פ:

רש"י במשנה לא יחם ולא להבעיר בו'. לכאורה מדוע לא פי' משום בישול ונ"ל דבא ליישב קושיית התנור"ע לרבה לעיל (יב) דמשמע דס"ל דגם לב"ה לא אמרי' מתוך א"כ מ"ט קשרו הכא לכן שכל לפרש דכאן לא איירי אלא באיסור הבערה ודומיא דמורה (ודיקא נמי דקתני לא יחם דמשמע רק להפיג צינתן וכדרך ש מפשירין קצת לרחיכת רגלים ולשתיה. ועיי' בפ' כירה מ ב) ובהבערה איכא נמי מיעוטא ביום השבת בר"פ ויהקל ודרשינן ליה למעוטי יו"ט כדאמר שם לענין הוצאה וכמ"ש הה"מ בפ"א מהל' יו"ט ה"ד ובירושלמי בפ' משילין סוף הל"ב דריש כן להדיא ומסיק שם ע"ז תנינן תמן ב"ש אוסרין וב"ה מתירין (הביאו הרא"ש לקמן סי' כ"ב והה"מ שם) ויל"פ דר"ל הא פלונתא דלא יחם בו' דמשנתינו או דמורה דברייתא ודלא כהה"מ שם (והאחרונים שנמשכו אחריו) דקאי על פלונתם בהוצאת קטן כוי עוד יו"ל דב"ה סברי הבערה ללאו יוצאת עיי' פסחים (ה ב) תד"ה לחלק ולקמן (כג) ד"ה ע"ג חרס ור"ג יאמר דל"ג ב"ש וב"ה בל"ז:

דף כב.

תד"ה והמסתפק אינו ר"ל מפני שממהר כיבוי בו' אלא ה"ט בו'. עיי' ברא"ש שסותר דבריהם מהא דשפופרת ע"פ הנר דפ' ב"מ ועמש"כ שם בישוב דבריהם:

בסח"ד דאמר לקמן במתניתין בו'. הוא בדף לב:

דף כב:

רש"י ד"ה פת מרובה וד"ה וב"ה מתירין. צ"ל ד"א:

ד"ה מפני שמכבה כדפי' ואינו שוה בו'. כצ"ל:

דף כג.

נמרא שלחו ליה אלמלא בו' גזרנו בו'. כצ"ל וכ"ה בפסחים ולפי הגי' גזרני צ"ל ברישא שלח ליה שמעון בן שטח כדאיתא בברכות ועד דבתוספתא מסיימא מפני שקורין אותן פסחים ועתה יש לי סעד למש"כ ברפ"ז לפסחים דר"ג היה קורא לגדי מקולם שלו פסח:

תד"ה ע"ג חרס וב"מ בירושלמי בו' ר' יוסי אסר בו' והטעם בו'. לפנינו בירושלמי משילין ליתא פלונתת ר"י ורבנן רק חזקי' אסר מתניתא פליגא בו' וכן העתיקוהו הרא"ש והה"מ שם וגם טעם המתיר משמע מיוקא דביום השבת כמש"כ לעיל ולגירסתם ופירושם צ"ל דר' יוסי דירושלמי אינו סתם ר' יוסי התנא דהא איזיה ס"ל דללאו יוצאת (שבת ע) ונראה שהוא ר' יוסי אמורא שנזכר כ"פ בירושלמי סתם עמש"כ בריש ערלה בס"ד ומש"כ דאם ללאו יוצאת מותרת ביו"ט הוא כפי' ריב"א שהביאו בפסחים (ה רע"ב

בא"ד ואפי' למאן דשרי הבערה בו' אבל כיבוי בו'. עמש"כ בשבת (עג) בס"ד:

במשנה פרתו יוצאה בו'. עתוי"ט סל"ה ביו"ט שכ' בשם הב"י דשביתה בהמתו הויא בלאו ועמש"כ בע"ז (טו) בס"ד:

דף כג:

רש"י ד"ה אבל צדין המכונסים מאתמול. ולשון הרע"ב המוכנים:

תד"ה אין צדין ולא נהירא כדפרישית בר"מ. כצ"ל:

דף כד.

רש"י ד"ה הרדסיות ע"ש מקומם וי"א בו'. עיי' בחולין (קלט ב) דלפי' הא' גרסינן הדרסיות ועמש"כ בשבת (קנה ב):

תד"ה ותניא דאמר התם רשב"ג מחוסר צידה הצד לתוכו פטור. כצ"ל:

גמרא אר"י א"ש א"ה בר"ג. לכאורה קשה פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים וכדפריך כה"ג בבכורות (לז) ובש"מ ואלוי משום דמורה הלכה למעשה באמרו מותרין הן ר"ל לכל מי שירצה הוי כמעשה רב קמ"ל ועמש"כ בב"ק (ל ב):

דף כד:

רש"י ד"ה ופירי דכבישי כשלקטום טמנום בו'. כצ"ל:

תד"ה ולערב ואומר הרר"ש בו' דהוי ספק אם באו מחוץ לתחום וספק דדבריהם להקל ור"י אוסר בו'. כצ"ל:

דף כה.

גמרא וצפרין שקננו בטפיחין בבירות. כן גרים רש"י לעיל (כד) ע"ש:

שם והמקושרין והמנוענעים בו'. לכאורה אתי כב"ש לעיל (י) במשנה אבל עיי' בתוספתא פ"א (בציון הגרי"פ ט"ס פ"ג) דקודם מאמר רשב"א זה נשנה רש"א בש"א לא יטול בו' עד שיקשר בה"א עד שיעגע ועד שבגבי' התוספתא שם איתא וחייה שקננה בפרדם צריכה זימון בו' וע"כ ט"ס הוא:

רש"י ד"ה מדברי רבינו ור"ן דקרי ליה בו'. כצ"ל:

דף כה:

גמרא ג' עזין הן בו'. גל"פ שמעיון פניהם נגד מי שגדול מהם בכח ובמעלה ועח"א וצ"ף ג"כ פרוי אינו חשוב כ"כ מדחשיב בהקלין שבדמאי הנצפה והוא צ"ף כדפי' הרע"ב וכדמוכח בברכות (לז) וטעמא דכולהו שם משום דלא חשיבי:

רש"י ד"ה הצובא ובו תיחם בו'. הוא בב"ב (נג):

תד"ה וצ"ף ופי' (בתוספת') [בתוספות] (כצ"ל) כו' ג' פירות עליי' אביונות וקפריסין. ובב"ב (כח ב) כתבו ג"כ שיש לו ג' פירות אף שלא פטרום ולכאורה קשה דהרי יש לו ד' והמה ג' הנזכרים ועוד א' והוא תמרות כדאיתא בברכות שם לכן ג"ל להגיה בדבריהם תמרות חלוף עליו וכמו שחשבס ר"א במתניתין דמעשרות ספ"ד והובאה שם בברכות (ועתר"י שם שכ' ג"כ ויש בו ג' מינין תמרות כו') ומשמע דעלוי גם ר"א פוטר וכן לענין ערלה בא"י כ' ג"כ בשו"ע יו"ד סי' רצ"ד ס"ד ג' מינים אלו ומשמע דעלוי פטורים אף בא"י. ועיי' בערלה פ"א מ"ז העלין כוי מותרות בערלה אלא דשם משמע דאיירי בעלי גפנים:

תד"ה שאני ילתא. מש"כ הרש"א וליכא למימר משום דבעיתא התירו בל"צ בו'. תמוה דמאי הוה דבעיתא תלך ברגליה או לא תלך כלל:

דף כו.

במשנה רש"א כל שאין מומו ניכר מבעו"י בו'. היינו דלא איתחזי לחכם כדמפרש בגמרא הא חזי ליה חכם אע"ג שלא התירו עדיין שרי כעובדי דר' אמי ורבא לקמן (כו) ולפמש"כ הת"י בשבת (מו ב) בתמ"ה התם אם ה"ל מבעו"י מום מובהק דניתר ע"י ג' בני הכנסת שרי אפילו לא חזו ליה:

גמרא ל"צ דעבר ואסקי' בו' והשתא ה"ל מום קבוע מ"ד בו'. נראה דלהא"נ שבפרש"י דטעמא משום קנסא האי והשתא פיי' לאחר העלאתו וכדפי' לקמן בדר"י הנשיא ומשום דעביד איסורא בהעלותו כי אז לא היה בו מום קבוע אבל אם מום קבוע הזה נולד בו בהיותו בבור דאינו מילתא למפרע דשפיר העלה לא קנסין ליה דאלת"ה נוקים ואם לאו היינו שהעלהו קודם הראותו לחכם ואפי' הי' בו מום קבוע הזה מעיו"ט. אולם הרש"א לקמן מוחק לגמרי הוא"ג בו':

רש"י ד"ה ואם לאו משום דר"י מוקצה א"ל ולמ"ל אם בו' שנפל בו ביו"ט בו'. וכן לקמן (ע"ב) דארנב"י אולימא שאין מומו ניכר כלל פשיטא צריכא למימר ופרש"י דזה גם ר"י מודה משום דטעמא דכל שעתא דעת' עליו' בו' שפרש"י לעיל (וני"ל משום דשכיחי מומין כדאמר' בע"ז (ה ב)) לא מהני אלא למאן דל"ל מוקצה וכ"ג להדיא בתנא' סל"ה ת"ר דאפילו ר"ש בעי יושב ומצפה כדאיתא בשבת (מו ב) ולקמן (ל ב). ועיי' לקמן (כו ב) ולר"י דאית ליה מוקצה אסור גם בזה:

דף כו:

רש"י ד"ה אלא לאו דאחזו ויתוקנו לבו ביום בו'. כצ"ל:

דף כז.

גמרא סתם קדירות דעלמא בה"ש רותחות הן. שבת (לד):

שם אמר מאז דהוא. עפרש"י ולעד"ג לפי שאמר לעיל ר' ירמיה ואיתומא ר"ז. לכן אמר כאן מאן דהוא ור"ל ר' ירמיה או ר"ז וכן תתפרש ההיא דחולין (ג) דהיינו או ר' יזרא או ר' אבא המזכרים לעיל

רשייש • ביצה

יבמו"ק הגי' משובשת וצריך להגיה כמו דאיתא בחולין ע"ש פרש"י ד"ה גמירי ודלא כהגרי"פ דמשמע שתופס גי' דמו"ק לעיקר:

רש"י ד"ה ה"ל ההוא בוכרא וה"ל בביתו כהנים כו' ואוכלים בכורות. לכאורה בכור בע"מ נאכל גם לזר כב"ה בבכורות (לב ב לג) ועמש"כ בתמורה (ה ב) בס"ר:

רד"ה אלא הכי אמור. עי' מהרש"א. ומה שהביא בשם סדר תנ"א דר"י בה"מ ורשב"מ הם מקרי ק"ק כ"ה גם במדקש קהלת בפסוק ראה חיים:

רד"ה ומינה וקמו להו רשב"י ור"מ בחדא שיטתא וה"ל ר"י יחיד כו'. חזינן דאף דקו"ל כר"י נגד ר"ש יכן נגד ר"מ עירובין (מו ב) מ"מ נגד תרווייהן ביחד א"ה כמותנו וסויעתא להרי"ף בפ' חבית ועי' ק"נ שם אית ט"ז:

תד"ה אלא גמרו. בהג"ה שבגליון מהמהרש"א צ"ל וא"כ לא הוי כבידי אדם:

דף כז:

גמרא שלא יביא בצק כו' כדי שיבא הכלב כו'. נ"ל ללרבותא נקיט בצק שאין דרך הכלבים לאלכלו כמש"כ המלחמות לעיל פ"ב גבי פלוגתא ריה"ג ור"ע בדרשה דלכם ולא לכלבים ע"ש וא"כ הוה גרמא רחוקה אפ"ה אסור. ואין קושיא על המלחמות מספ"ג לטהרות בצק כו' ובכלב כדי שילחכו כו' דהתם מייירי שניכר מקום נשיכתם וקאי ארישא שיש בה נקירות תרגוול וכ"כ הרמב"ם בחבורו להדיא:

רש"י ד"ה ההוא גברא כהן היה. וכ"כ בל"ה את גרמת שנחשדתם כו'. ולכאורה קשה א"כ מדוע האמינו בהשיבו לא ולא דרש ממנו עדים כמש"כ לעיל. ואולי דבאמת א"ל אח"כ להביא עדים והגמרא לא חשה להביא זה כמו דלא סיימא דשרי ליה. ומה שהכריחו לומר דכהן היה הוא משום דאין רואין בכור ישראל אא"כ כהן עמו (בכורות לו ב ושס):

רד"ה ופרטי' והיא שנויה כו' שפתו שנפגמה. הוא שם (לט):

רד"ה את גרמת שישראל כו' אלא ג' חדשים. היינו בדקה וכו' יוסי בר"פ עד כמה דלית ה"כ:

רד"ה שאסורים וכי שריא במסוכנת כו'. כצ"ל:

תד"ה ועל החלה דלכך א"נ לפני בלבו משום דמצותה בשריפה כו'. עמש"כ ברפ"ב דפסחים בס"ד:

במשנה ושוחטין ומחלקין ביניהם. מפרש"י משמע דגרים ושוחט כלקמן (ס"ד כח) במשנה ואו קתני אז דנמנן מעיו"ט או מחלקן ביניהן בלא פיסוק דמים כלל וע"ז שיל בגמרא היכי עבדי:

גמרא תג"ה לא יאמר כו'. בתוספתא תני בהדיא כיצד אין נמנן כו' לא יאמר כו' (ואולי דכצ"ל גם כאן) יר"ל דלא יאמר לו הריני שותף עמך בבהמה זו בסלע ורצונו שישום דמי הבהמה כולה (וזהו פיסוק דמים) ואם ישויימוה ד"מ בעשרה סלעים יהיה לו בה חלק עשירית וכה"נ ואומר כן כדי שיעלה לו חלקו בזול יותר כמובן ולקמן (ס"ד כח) דתני לא יאמר אדם שקול לי כדינר בשר אינו צריך לשום הבהמה כולה רק אותה חתיכה שנותן לו וכ"מ שפי' הגר"א ז"ל בשו"ע ר"ס ת"ק ואתי שפיר לשון נמנן דהכא. יכן שינוי לשון מסלע לדינר ומיושב תמיתה התני"ט במשנה דלקמן:

דף כח.

גמרא אסור לשקול בשר במים. עפרש"י. ויל"פ ג"כ ע"ד שא"ר יהודה בערכין ר"פ האומר ע"ש וכ"נ שפי' הרמב"ם בחבורו פ"ד הל"כ אבל משקל כזה (לב' הפירושים) איננו מכון כראוי כדא"ר יוסי שם ואולי להכי קאמר הכא אומן שידע לכוין בשר כנגד בשר ועצמות נגד עצמות:

[שם אר"פ שדי גברא בינייהו וכו'. כזה אמר ג"כ ביומא (ט ב)]:

דף כח:

גמרא אפומא דדקולא. עפרש"י ויל"פ קלחת כדפרש"י בחולין (צח) וע"ש בתום:

שם והוא שיש עליו כוית בשר. בר"ן מוכח דלא היה גורם כוית דבכוית הי' מותר בטלטול גמור:

רש"י ד"ה באנו למחלוקת כנסנו בד"ו כו'. כצ"ל:

דף כט:

תד"ה שלא וה"פ אמרת כו' תן לי ה' אגוזים כו'. נראה דכן הי' גירסתם בגמרא גבי אגוזים חמשה לא חמיסים. וכ"ה ברא"ש ובב"מ (עה) העתיקו עשרים אגוזים:

תוס' ד"ה המביא י"ל דהתם מייירי בשבת שאינו כו' (כן הגיה הב"ח). כה"ג חלקו לעיל (ט ב) ד"ה מאי בשם הרר"א:

בא"ד וקאמר התם במס' שבת למעוטי בהילוכא עדיף. כצ"ל:

דף ל.

גמרא אר"כ ז"א מתחילין כו' מגי ר"ש היא כו' איכא דמתני כו' מגי ר"י היא כו'. הרע"ב מפרש למתניתין כל"ק אבל הרי"ף וכן בפני' הרמב"ם פי' כל"ב וכן מסתבר דהא מתניתין דאין מבקעין כו' איתאן לר"י עי' בריש מכילתין ולקמן (לא ב) תק"ה ונפחת. ולפמש"כ בר"מ בתק"ה גבי יש לקיים פי' הרע"ב

רש"י ד"ה זימנין דמיפסיק וקשר העשוי להתקיים כו'. כצ"ל:

דף ל':

גמרא הפריש ז' אתרוגין לז' הימים כו'. לפי מאי דמסיק בסוכה (מד) דלדיהו גמי לא דחי שבת ושמיני ספק ז' איננו ניטל כמש"כ התוס' שם (ר"ד מז) לא מ"ל ז' ועמש"כ בפסחים (ל) בס"ד:

דף לא:

גמרא איני והאר"ג הגי ליבני כו'. עי' מהרש"א שנדחק ועי' חולין (פו סע"א) ולי נראה דשרגיניה דומה לכוזאר של קורות שכתבו התוספות בריש מכילתין דאפילו ר"ש מודה:

דף לב.

רש"י ד"ה מסיקין בכלים דבני טלטול גינחו כו'. כצ"ל:

גמרא מאן תנא דפחיתת גר מגא הוא אר"י ר"מ היא כו'. לכאורה יש לתמוה על הפוסקים שסתמו משנתנו להלכה ושם לית הלכתא כר"מ. ומצאתי בב"י סי' תקי"ד להגמיו"י בשם איזה ראשונים דחוו

באמת מהלכה מטעמא דאמרן. ונ"ל דמפרשי דלאו אעיקר דינא קאמר מאן תנא דזה לכ"ע אסור וכמו שתמהו התוס' על פרש"י רק על לשון מפני שהוא עושה כלי דמשמעו דכלי גמור הוא ואף לענין טומאה ומזויק הלשון מאן תנא דפח"נ מנא הוא וראי' לדבר דבברייתא דלקמן דתני גמי הא דאין פוחתין אה"נ לא מסיימא טעמא דמפני שהוא עושה כלי (ואף דדרך ברייתא לפרושי יותר מהמשנה) והיינו משום דאיתא כחכמים (עי' ספ"ד כללים) דאינה כלי עד שיצרפוא ואפ"ה אסור ביו"ט ונכון בס"ד:

שם ר' יהושע אומר משיצרפו בכבשן. עמש"כ בפסחים (עז) בס"ל. אבל בתוספתא הגי' ר' יהודה וכן העתיק הר"ש בכלים שם:

רש"י במשנה ד"ה ואין עושין שצריכה עשייה ותיקון. כצ"ל:

רד"ה משיצרפו בין ביד כו'. התני"ט בכלים שם העתיק בין במים ונכון מאד עי' שבת (מא ב) ונראה הא דהשאלו חז"ל לקישוי וחזוק לשון צירוף הוא מפני דסבת קשיות וחזוק כל גשם הוא דבוק וצירוף חלקיו זה בזה ביותר:

רד"ה לפי של"נ מלאכתן. מדאפלוג באלפסין. מזה אין הכרח לכאורה די"ל דנקטן לרבותא דת"ק אבל י"ל דפי' גמר מלאכה הוא מלאכת חקיקתן קודם צירוף כדמוכח לעיל מפלוגתת ר"מ ור"י:

תד"ה אין. לכן נראה לפרש כו'. כצ"ל:

דף לב:

גמרא תני ר"ח חותכה באור כו'. תוספתא ספ"ג:

רש"י ד"ה טוי לי אווזא ותולה הצלי לתוכו. כצ"ל:

רד"ה שרקין שהרוח קשה לצלי. עי' שבת (יח ב):

בא"ד דגבול טיט תולדה דלישה הוא. וכן בשבת (יח) איתא דגבול עפר חייב משום לש ולכאורה גם מלאכת לש לא תנהוג אלא בג"ק כמו טוחן שכתבתי לעיל (ז ב) ע"ש בשלמא אפר אף דלא נשאר בו רק יסוד העפרי י"ל דמ"מ אתי מנ"ק אבל עפר וטיט מא"ל ואכמ"ל:

דף לג.

גמרא בדלת ס"ד. עפרש"י ויל"פ דללת דהוי עליו תורת כלי למה יהא אסור עי' ר"פ כל הכלים:

שם הא חזו להיסק גדול. לעיל כא ב:

רש"י ד"ה והלכתא בין חזרא. כצ"ל בא':

בא"ד והקפת חביות כו' וקדרה. לכאורה היינו הקפת חביות היינו קדרה ואולי רצונו בהקפת חביות חביתא שהזכר לעיל:

בא"ד ורב ס"ל כר"י במוקצה. כן איתא בשבת (קנו ב) וגם בדשא"מ ס"ל כוותי' שם (כ"ב):

תד"ה ר"א ופריך מיתביי רא"א כו'. ע"ש ברש"י ותנן' דהקושי' הוא מחכמים וא"כ לק"מ על פרש"י דהכא:

תד"ה וחכמים (בסופו) דטעמא דרבנן גזירה כו' וכ"מ גמי בגמרא. בעניותי לא מצאתי מסקנא זו בגמרא ולארבה לנחכמים דס"ל דאם קטס פטור לא שייך למיגזר נטילה אטו קטימה כמו דל"ג מה"ט קטוימה להריח אטו קטימה דלחצנן כדמסיק בגמרא ולהיפך לר"א דס"ל דאם קטס לחצנן חייב חטאת שייך טפי למגזר נטילה אטו קטימה כמו דגזר קטימה להריח אטו קטימה דלחצנן וצ"ע. שוב ראיתי בתנור"ע שמאריך הרבה בזה:

דף לג:

גמרא ואם קטמו פטור לחצוצ כו'. כצ"ל ותיבות אבל אסור נראה למחוק וכן לקמן בתירוץא דח"מ וכן בתוספתא ליתא:

רש"י ד"ה אחד זה כו' אחד שבת כו'. עי' שבת (צה):

תד"ה פטור וע"ק דמשמע דבקשין מיתסר לר"י אף להריח ובסמוך מתיר ר"י דאמר כו'. כצ"ל:

תד"ה כי הוינן ולא גזרו שמא יקטום וא"ת כו' משום שמא יקטום. לישנא קטויעא נקטי דהכוונה היא לקטום לחצנן:

בא"ד וכשחל יו"ט במ"ש אז אינו מפסיד כו'. כצ"ל:

דף לד.

רש"י ד"ה ואין גוזזין הירק דמאן דחזי סבר כו'. כצ"ל:

תד"ה ועוד (בסופו) היינו היכא כו'. וחאל לקולא. עי' מה שתמה עליהם התני"ט וכן מההרש"א בעירובין שם כ' דלדבריהם דהכא מנוגמןין ונ"י ליישבם דהא מוכח בדבריהם שם ד"ה אילימא דהא דסוכה דאר"א מי שלא אכל כו' הויא קולא דיש לו תשלומין ולכן הוקשה להם הכא לתירוק ר"ת דבקולא משום כח דהתירא (כ"כ שם) שייך למתני ועוד אף דאפסקינהו במילי אחרוני א"כ מאי מקשה שם מסוכה ויהא תירצי דהתם הוי חדא לחומרא ונכון בעז"ה:

דף לד:

רש"י במשנה ד"ה ע"ש ואין רגילין לעשר קודם ג"מ. איסורא גמי איכא (ספ"א דתרומות):

רד"ה ותנן המעביר. השוטח תאנים בחצרו. אולי הכריחו הא דלקמן כפי מה שפי' ר' נתן דברי ר"א דיצא חוץ לחצר ויגמור דמשמע דאין החצר קובע אם הכנים לתוכו לשעה ואח"כ הוציא משם אכן מהירושלמי שהביא הר"ש שם בטעמא דהוא עצמו אסור (עי' תק"ה בנין) משום דאין אוכלין על המוקצה אלא על מקומו מוכח דלא כפירוש:

תד"ה ואומר. מקשה בירושלמי כו'. לכאורה לפום גמרא דילן שם דמוקי לה בבריכה ראשונה וטעמא משום אמלוכי לק"מ. ולכן נדחה גם הלא נהירא שדבריהם לקמן בס"ד א"ה די"ל דכונת רש"י בבריכה שניה. רק לי קשה על פרש"י שם דהא בגזלות איכא טעמא דרבא שם דמטלטל ושביק ואפשר דגם ר"א יודה:

תד"ה בניו בגליון. צ"ל יש מוחקין תיבת שם. עי' מהר"ם:

רשי"ש • ביצה

דף לה

דף לה.

נמרא הי' אוכל באשכול בו'. נראה דדוקא נקט היה אוכל דגלי דעתו' דנגמרה מלאכתו לאכלן כמו שהוא (עי' לעיל לג ב בתק"ה בניו ובמהר"ם סס) לכן קאמר ר' יהושע דחצר וכן שבת קובעות ודלא כפרש"י יבזה מיושב נמנוס המהרש"א בתק"ה שבת ור"א לטעמי' דהיכא דמותרו חוזר אינו קובע ונכון בס"ד:

רש"י ד"ה וא"ר אבהו ויכול לסלקו משם. נראה להגיה בדבריו דצ"ל כמו דאיתא בתק"ה רישא ויכול לסלקו מלמעלה (ר"ל כשנטלו) שלא יגע (ר"ל הגברא) באחרים:

תד"ה רישא כגון שנטלו בפשוטי ב"ע. לרווחא דמילתא כתבו כן דאז אפילו היה אה"ט א"ש אבל אה"נ דמ"ל אפילו בכלי המקבל טומאה רק דגברא לא היה אלא ראשון וע"כ לתירוץא קמא צ"ל כן דאם היה אה"ט א"כ אותו שנטלו הוי ראשון ויכול לטמא אותו שאצלו לעשותו שני אם לא שכל זית היה בפ"ע ואין בו שיעור לטמא אחרים שהוא בכביצה ועי' ברפ"ב דתרומות העגול של דבלה שנטמא מקצתו ובהרע"ב שם ובפ"ג דעדיות מ"ב:

דף לה:

נמרא וש"מ רוב ע"ה מעשרין הן. לעד"נ דהדיוק הוא דאילו היו מחצה על מחצה א"כ כי מצטרפת מיעוט דא"מ קודם גמר מלאכה למחצה דא"מ כלל ה"ל רוב א"מ ולא ה"ל לאקולגי ביה כדין שאר דמאי אבל ק"ל כיון דקו"ל דא"ת דבר של"נ מלאכתו כמש"כ לעיל איך אפשר שהרוב או לכה"פ מחצה המעשרין יעשו שלא כהוגן ואולי ברייתא זו פליגא בזה דא"ת דבר שלנ"מ על משנתנו ולכן לא הביאה הרמב"ם בחבורו או כיון דע"ה הן עושין שלא כדין בזה:

שם א"נ לאידך גיסא בו' דליכא הפסד ממון בו'. לכאורה תמוה לימר דהפסד ממון יהי' עדיף מהכנ"א יבטול בה"מ ע"ש בשבת גולל ערכם ועמש"כ בפסחים (ז) בס"ד ויל"פ דה"ק דתתע ע"כ מחזי טפי כעובדא דחול דהא לא התירו רק משום הכנ"א וביטול בהמ"ד אבל הכא דלא מחזי כ"כ עובדא דחול דהרי התירו משום הפסד ממון בעלמא אפי' טובא נמי ולזאת דבעי' שני' דהאיסור הוא משום גזירה דאשוויי גומות דשוה הכא והתם ל"ק אלא סברא דיו"ט קיל ש"ד עי' לשון רש"י יבמות (קט סע"א) יכמש"כ לעיל (ז ב) והכא לא שייך למימר סברת יו"ט דקיל דכיון דאין העעם משום גזירה אמרינן מה לי איסור כרת מ"ל איסור לאו כדאמרי' ביבמות שם ובעי' ג' וד' להך דמאי ישמע חכם ויוסיף לקח:

רש"י ד"ה וכן כדי יין נמי מכסינו בו'. כצ"ל:

תד"ה השחור וקשה בו'. ונראה בו' ושני סבינים לזה ולזה. אבל מה יענו באינך דתני התם הסייף יחסכון בו' ע"ש:

דף לו.

נמרא לא נצרכה אלא לאותן שתי חלות. עי' שבת (מג ב) תק"ה רב אשי שהיה לפניהם הגי' כאן א"ל ל"נ כו' פני' דר"א השיבו כן ולקמן ע"כ (תחת רב אשי אמר דבג' שלפנינו) גרסי' ואב"א מי קתני בו'.

שם אותן שתי חלות מוקצות הן. ופרש"י לדבורים לכאורה קשה דהא מסקינן לעיל (ו ב) מוכן לכלבים הוה מוכן לאדם ועוד אטו מאכל בהמה כגון תבן מוקצה הוא במסתפק מהן וי"ל דשאני הכא שהוא מקצה אותם שלא יטלטלם משם אלא שיהיו מונחים במקומן לאכילת דבורים:

רש"י ד"ה אדתני ובלבד עד שדלג מאיסור טלטול ובדבור הסמוך באיסור טלטול גופיה בו'. דבריו יובנו בהא דלקמן (לז) אטו טלטול לאו צריך הוצאה הוא וע"ש בפירוש:

דף לו:

תד"ה אלא פ"ה בו' ולר"ש מותר. רש"ל כ' בדפרש"י שלפנינו אינו ול"נ דמה שפי' פשיטא כיון דא"ל לר"י בו' מוכח להדיא דלר"ש באמת מותר אבל לפ"ז קשה מאי פריך פשיטא דילמא הא גופה אשמעינן דדבר שא"מ אסור. ועי' שבת שם תק"ה שלא ולכאורה נראה דלפי הגי' שלנו ותסברא בו'. שנויא דלא יעשנו מצוה איצטריך גם לר"ש ולהכי פריך פשיטא כיון דלכ"ע אסור אבל בשבת דל"ג ותסברא בו' דמשמע דלר"ש שרי בלבד שלא יתכוין ושנויא דלא יעשנו כמצוה אינו אלא לר"י לכן לא פריך שם פשיטא משום דאשמעינן דאפי' א"מ אסור והסוגיות מתחלפות כדמצינו באיזה מקומות:

תד"ה שופך למח דס' ד לעיל דאיירי בדלף בו'. כצ"ל:

במשנה ולא מטפחין ולא מספקין. הרי"ף והרא"ש הביאו ירושלמי מספקין הבא בחמתו מטפחין טפוח שהוא לרצונו. והתני"ט כ' ע"ז מהיכא תיתי לחלק בין בחמתו לרצונו ואני אומר יש ויש דהעעם דשמא יתקן כ"ש לא שייך לבחמתו ואשמעינן דלא פלוג והוא בעצמו כ' לקמן דלרצונו היה כש"כ מחמתו ואי קשיא הא קשיא דהרי"ף והרא"ש בשלהי עירובין הביאו הירושלמי דאוסר כל משמיעי קול ודחווה מהלכה מפני גמרתנו דא"ר ל"א אלא קול של שיר וא"כ בחמתו נמי לישתרי דע דגוי' הירושלמי מספקין קודם דלמטפחין כמש"כ התני"ט וכ"ה גירסת הרי"ף והרא"ש וכן בגמרתנו בשבת ומש"כ התניי"ט ראיה דמטפחין כף על כף מקרא דיויב כף ע"ש משם א"ר דהוה על כף ויתר ה"ל להביא קרא דיוחזקאל (כא יט) והך כף אל כף דתרגם יונתן ג"כ וטופח:

שם ולא מייבמין. הקשו המחברים דמאי איריא ביו"ט משום שמא יכתוב אפי' בחוה"מ תנן במו"ק (ח ב) דא"מ מפני ששמחה היא לו והט"א בחגיגה (ח ב) תירץ דנ"מ לליל יו"ט הראשון דאין נוהג בו מצות שמחה וכ"ע הב"א שסותר א"ע למה שכתב בתשובה דגם בה חייב בשמחה מדרבנן מיהא ועגלם ממנו מש"כ הד"מ באו"ח סי' תרצ"ו בשם הכלבו צ"ע אי נושאים בפורים בו' א"ד דל"א אלא רגלים שהוא דאורייתא בו' והד"מ הכריע להיתרא ע"ש וא"כ ה"ה ליל יומ"א אם לא מה"ט ועמש"כ בחגיגה בישוב קושיית המחברים בס"ד:

שם ולא מחרימין. פרש"י וסתם חרמים לב"ה וכ"כ הר"ן והרע"ב ותמה עליהם התניי"ט שפי' דלא כחכמים פ"ח דערכין וע"ש ונראה דדחקי לפרש כן דאי לכהנים מאי מצוה איכא (עתני"ט שם במ"ד ל"ה מה אם לנבזה מש"כ בשם התנאים). ועי' בגמרא דערכין שם דרב פסק כריב"ב דסתם חרמים

לב"ה וכן ר"י שם ובאמת תמה הכ"מ על הרמב"ם שפסק כחכמים. והתני"ט הביאו שם והנך רואה שאנב שיטפי' שכח גס ד"ע:

רש"י ד"ה שמא יתלוש. כצ"ל:

תד"ה והא מצוה. עי' כה"ד ולע"ד ראיה לפרש"י דהא אין עולין באינן וכו' חשיב להו הכא בדברים שהן משום שבות ואפ"ה חזינו דאסורין אף במקום מצוה כדאיתא בר"ה (לג ב) במשנה. וכן ב"ש אסרו סמיכה ביו"ט משום הא דאין רוכבין ע"ג בהמה אע"ג דהיא מצוה עי' חגיגה (גז ב) שבות מצוה איצטריכא ליה הא נמי פשיטא וא"כ ע"כ צ"ל דעיקר גזירתם היה משום שבות ואנב גזרו אף במקום מצוה גמורה וא"כ הני נמי דגזרו משום רשות הכוונה על עיקר גזרתם אבל מ"מ נאסרו אנבן אף במקום מצוה גמורה וכש"כ הוא:

דף לז.

גמרא אלא אר"פ ד"ק הא ב"ש בו'. לכאורה לאוקימתא דר"נ בריש מבילתין לב"ש בשבת אית להו מוקצה וביו"ט לא וא"כ היכי קאמרי הכא אין בין בו' ואולי כי ל"ל מוקצה ביו"ט בדבר הנאכל דוקא כמו ביצה ונכלל במה שאמר אלא או"נ בלבד או דגם בשבת לא אסרו אלא בדבר שאינו נאכל לאדם כגון עצמות וקליפין ולפ"ז יו"ט ושבת כי הדדי נינהו לענין מוקצה לגידהו אך א"כ הוי היפך ממה שאמרו בשבת (קכח) אליבא דרב במוקצה לאכילה ס"ל כר"י במוקצה לטלטל ס"ל כר"ש עוד י"ל כיון דמודו במוקצה דבע"ח כמש"כ התנאים שם וא"כ אינו היתר כולל ביו"ט לכן לא חשיב לה:

במשנה כלים המיוחדין לא' מן האהין בו'. עמש"כ בזה ביומא (יא ב) בס"ד:

דף לז:

גמרא ותנן הבהמה והכלים כרגלי הבעלים וכו' ולא אוקימנא בו'. כצ"ל:

שם ושאינן בהמה דקא ינקי תחומין מהדדי. עמש"כ בסנהדרין (קיצ) בס"ל:

רש"י ד"ה כאן ברועה א' מעמידים בהמתם ברשותו ובקנין שביתתו. כ"ה לשון הר"ן ורש"י שם ולשון הרע"ב בקנית שביתתו:

רד"ה אין אדם מתנה למקום שארצה ואברור. כצ"ל:

דף לח.

רד"ה בדאורייתא כדאמרינן בסוכה דה"ט הכי גמירי להו. כוונתו להא דאיתא שם (יח) והמרשים לדף ו' השתבש:

רד"ה ה"ה כרגלי כ"א אוקמיה ברשותיה דמאן דאתי למחר בו'. עי' בר"ן:

רד"ה פשיטא דכי שאלו מבעו"י. כצ"ל:

תד"ה והוינן דא"ב יהא משמע דפריך למזרח בו'. כ"נ דצ"ל:

תד"ה ולבטיל. ותימה הא הוי דשיל"מ בו'. ול"נ ליישב ע"פ מש"כ בעצמם בעירובין (ס"ד מה) לענין ספק בדשיל"מ דבערוב הקילו:

דף לח:

רש"י ד"ה ולא שני ליה ומתניתין ממון שאל"ת היום דאושלתינהו גיהלה עד לאחר יו"ט. ולעד"נ דאף לאחר יו"ט נקרא אל"ת דאין לה לתבוע רק מים אחרים ולשון שאלה דנקט הוא משום דבלשון הלואה אסור כדאיתא ר"פ שואל:

תד"ה נהי דהא סתמא דהש"ס קאמר הכי. לכאורה רב אנשעיא הוא דקאמר לה לא הש"ס:

דף לט.

גמרא הא במלח אסתרוקנית. הערוך פי' שהוא ע"ש מקומו ונ"ל שהיא מדינת אסטרוח"ן בארץ רוסיא באזיז על יד נהר וואלנגא אשר יובילו משם המלח על הנהר הנזכר ברוב מדינות רוסיא:

שם והתניא רי"א מים ומלח בטלין בין בו'. עי' גי' מהרש"ל וכו"נ הגי' מפרש"י בד"ה ואין מדכתב ומתניתין בו' דאילו לגי' שלפנינו יל"פ כפשוטו דפריך אהביריית':

רש"י במשנה ד"ה כרגלי הממלא קסבר י"ב להחמיר. ומלא התניי"ט את דבריו תחומין דרבנן ובדרבנן קי"ל די"ב. עי' ש"א תשו' צ' ותראה שהתניי"ט שנה במחכ"ת:

דף לט:

גמרא ורג"א אפי' חלקו גדים בו'. המהרש"א הקשה לעיל מדוע לא נאמר ג"כ בזה י"ב להחמיר לחייבם במעשר והב"א בשם רמ"ש תירץ דחששו משום חולין בעזרה והוא תירץ משום גזירה דאתי לאפרושי מפטור על החיוב ע"ש ודבריהם מופרכין מהא דב"מ (ו ב) הב"ע כגון דל"ל אלא תשעה והוא דממ"ג בו' ע"ש אלמא דל"ח להא דחשו המחברים הנוכרים. ולדעתי אין כאן קושיא ע"פ דאיתא שם דספיקא לאו בר עשורי הוא דעשורי ומאי א"ר ולא עשירי ספק ובזה מיושב ג"כ שיטת התנאים' שהחזיקה הש"א שם דלמ"ד א"ב היינו שהוא ספק שמא החליפו כולו או מקצתו או לא החליפו כלל דלא תיקשי דלספק האחרון הי"ל לחוש לעשורי ודו"ק:

דף מז.

רש"י במשנה ד"ה לא יוליכו לסעודת הלילה. צ"ע דזה אפי' זכה להם אסור דמכין מיו"ט לחול. עמ"א סס"י תרס"ז ור"ס תק"ג ועוד לפמ"ש הרב"י בסי' תנ"ו שעת רש"י דאפי' עירב לדב"מ א"י לילך לדבר הרשות ונ"פ דה"ה כליו נמי ויאסר אפי' זכה להם ועי' לעיל ספ"ק דכל שניאותין בו בחול משלחין אותו ביו"ט:

סליק בעזר צורי